



Ontwerp-Zienswijzennota Nieuwe Omgevingsvisie en Omgevingsverordening

- *Nieuwe Omgevingsvisie en Omgevingsverordening*
- *Actualisatie 2026 Omgevingsverordening, onderdeel raatakkers en karrensporen*
- *Catalogus Gebiedskenmerken 2026*
- *Omgevingseffectrapportage behorend bij de Nieuwe Omgevingsvisie*

Colofon

Projectnaam: Nieuwe Omgevingsvisie en Omgevingsverordening
Document: Ontwerp-Zienswijzennota Nieuwe Omgevingsvisie en -verordening, Omgevingseffectrapportage behorend bij Omgevingsvisie, Actualisatie Omgevingsverordening 2026 en Catalogus Gebiedskenmerken,
Versienummer: 20 januari 2026
Bevoegd gezag: Provincie Overijssel
Initiatiefnemer: Provincie Overijssel
Auteur: Provincie Overijssel

Datum: 20 januari
Status: [concept versie V0.../definitief]

Inhoud

1. Inleiding	11
1.1. Project Nieuwe Omgevingsvisie en Omgevingsverordening	11
1.2. Procedure van Zienswijzen	11
1.3. Leeswijzer	12
 Voorbeelden van de zienswijzen	 12
 Participatie en communicatie en toetsingsadvies	 13
1.4. Participatie en communicatie	13
1.5. Toetsingsadvies van de Commissie voor de milieueffectrapportage	13
 4. Beantwoording zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsvisie per indiener	 17
2025-022513	17
2025-022524	17
2025-022530	20
2025-022938	24
2025-023039	25
2025-023452	32
2025-023454	34
2025-023458	38
2025-023459	40
2025-023487	43
2025-023506	46
2025-023582	46
2025-023611	49
2025-023639	50
2025-023642	52
2025-023649	55
2025-023656	60
2025-023668	74
2025-023672	75
2025-023837	76
2025-023849	79
2025-023879	80
2025-023887	81
2025-023888	82
2025-023908	84
2025-023910	90
2025-023917	97
2025-023930	98
2025-024019	103
2025-024024	105
2025-024036	106
2025-024042	108
2025-024071	109
2025-024080	111
2025-024081	117
2025-024098	120

2025-024109	124
2025-024127	125
2025-024152	127
2025-024159	130
2025-024160	134
2025-024173	135
2025-024186	136
2025-024191	138
2025-024271	139
2025-024312	140
2025-024314	140
2025-024318	141
2025-024337	142
2025-024338	143
2025-024339	144
2025-024340	145
2025-024422	146
2025-024443	148
2025-024447	151
2025-024467	154
2025-024509	163
2025-024561	166
2025-024669	167
2025-024678	167
2025-024681	169
2025-024713	171
2025-024717	172
2025-024718	185
2025-024883	187
2025-025070	189
2025-025072	190
2025-025086	190
2025-026233	195
2025-026746	198
2025-027097	199
2025-027101	201
2025-027103	204
2025-027104	206
2025-027107	208
2025-027120	210
2025-027122	212
2025-027123	214
2025-027126	216
2025-027129	218
2025-027131	220
2025-027132	221
2025-027135	223
5. Beantwoording zienswijzen op de Omgevingsverordening (o.b.v. de Nieuwe Omgevingsvisie) per indiener	226
2025-022533	226
2025-022942	229
2025-023039	229
2025-023451	232

2025-023452	232
2025-023454	233
2025-023459	235
2025-023639	237
2025-023646	238
2025-023649	240
2025-023654	244
2025-023658	253
2025-023666	257
2025-023887	258
2025-023888	259
2025-023908	263
2025-023910	266
2025-023917	268
2025-023930	272
2025-024024	274
2025-024036	275
2025-024080	277
2025-024081	279
2025-024096	279
2025-024098	280
2025-024109	281
2025-024152	282
2025-024186	286
2025-024191	288
2025-024271	288
2025-024321	288
2025-024443	291
2025-024449	293
2025-024678	294
2025-024717	295
2025-024718	304
2025-024967	306
2025-025086	308
2025-026222	313
2025-026744	316
2025-026746	317
2025-027097	320
2025-027101	322
2025-027103	324
2025-027104	326
2025-027107	328
2025-027120	330
2025-027122	332
2025-027123	334
2025-027126	336
2025-027129	338
2025-027131	340
2025-027135	340
2025-027180	343

6. Beantwoording zienswijzen op de Actualisatie 2026 van de Omgevingsverordening, onderdeel raatakkers en karrensporen 345

2025-020591	346

2025-020598	346
2025-020600	347
2025-020602	348
2025-020604	349
2025-020608	350
2025-020610	350
2025-020736	350
2025-020747	351
2025-021607	352
2025-021610	354
2025-021611	354
2025-021612	354
2025-021751	355
2025-021752	357
2025-021753	359
2025-021971	361
2025-021970	362
2025-022134	362
2025-022130	363
2025-022126	363
2025-022123	363
2025-022501	364
2025-022503	365
2025-022505	365
2025-022507	366
2025-022515	367
2025-022518	369
2025-022521	371
2025-022548	372
2025-022552	372
2025-022556	373
2025-022564	375
2025-022565	375
2025-022567	375
2025-022653	376
2025-022665	376
2025-022691	377
2025-022693	378
2025-022703	379
2025-023569	380
2025-022838	381
2025-023575	383
2025-023576	384
2025-023581	385
2025-023583	385
2025-023587	385
2025-023236	386
2025-023239	388
2025-023599	388
2025-023604	388
2025-023610	389
2025-023614	390
2025-023615	391
2025-023619	391

2025-023622	392
2025-023629	394
2025-023634	395
2025-023636	396
2025-023664	397
2025-023665	399
2025-023667	399
2025-023669	400
2025-023864	401
2025-023869	403
2025-023875	404
2025-023598	405
2025-023597	406
2025-023586	407
2025-023946	408
2025-023964	409
2025-023971	411
2025-023990	412
2025-024000	413
2025-024013	414
2025-024015	415
2025-024016	416
2025-024022	417
2025-024064	419
2025-024068	420
2025-024074	422
2025-024138	423
2025-024122	425
2025-024121	426
2025-024080	427
2025-023936	429
2025-024446	429
2025-024455	430
2025-024620	431
2025-024442	433
2025-024670	433
2025-024686	434
2025-024687	435
2025-024689	437
2025-024690	439
2025-024691	440
2025-024692	440
2025-024694	441
2025-024695	442
2025-024730	443
2025-024737	444
2025-024736	445
2025-024739	447
2025-024740	448
2025-024742	449
2025-024743	450
2025-024746	451
2025-024753	452
2025-024755	452

2025-024756	453	
2025-024760	454	
2025-024768	455	
2025-024842	456	
2025-024846	458	
2025-024865	459	
2025-024901	460	
2025-024905	462	
2025-025026	463	
2025-025039	464	
2025-025041	466	
2025-025061	466	
2025-025066	467	
2025-025095	468	
2025-025047	468	
2025-026745	469	
2025-026748	471	
2025-027094	472	
2025-027253	473	
2025-025086	475	
2025-024081	477	
2025-023908	479	
2025-024443	481	
2025-026749	482	
2025-023672	483	
2025-024561	484	
2025-031943	486	
2025-023930	487	
2025-024186	489	
7. Beantwoording zienswijzen op de Catalogus Gebiedskenmerken	492	
2025-023656	492	
2025-023888	496	
2025-024314	496	
2025-024467	499	
2025-024717	499	
8. Beantwoording zienswijzen op het OER, in relatie tot de ontwerp-Omgevingsvisie	505	
2025-023642	507	
2025-023656	510	
2025-024314	510	
2025-024678	512	
2025-024717	513	
2025-024718	532	
2025-024883	535	
2025-026746	536	
2025-027097	539	
2025-027101	542	
2025-027103	545	
2025-027104	548	
2025-027107	551	
2025-027120	554	

2025-027122	557	
2025-027123	560	
2025-027126	563	
9. Beantwoording zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsvisie per thema	568	
Thema 2. Onze Visie: Overijssel voor en met elkaar!	568	
Thema 3. Leidende principes en redeneerlijn	575	
Thema 4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	592	
Thema 5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring. Van visie naar praktijk	594	
Thema 6. Water, bodem en klimaatadaptatie	598	
Thema 7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	607	
Thema 8. Landbouw en voedselvoorziening	657	
Thema 9. Natuur en landschap	672	
Thema 10. Cultureel Erfgoed	685	
Thema 11. Verstedelijking	687	
Thema 12. Wonen	695	
Thema 13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	705	
Thema 14. Mobiliteit en Luchtvaart	716	
Thema 15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	724	
Thema 16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	729	
Thema 17. Sociale kwaliteit en (positieve) gezondheid	734	
Thema 18. Voldoende kaderstelling voor keuze	737	
Thema 19. Kaartbijlage	737	
Thema 20. Gebiedseigen perspectieven	741	
Thema 21. Overige opmerkingen	742	
10. Beantwoording zienswijzen op de Omgevingsverordening (o.b.v. de Nieuwe Omgevingsvisie) per thema	748	
Thema 1. Aanleiding van de Omgevingsvisie	748	
Thema 2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar	749	
Thema 3. Leidende principes en redeneerlijn	750	
Thema 5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	760	
Thema 6. Water, bodem en klimaatadaptatie	760	
Thema 7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	765	
Thema 8. Landbouw en voedselvoorziening	800	
Thema 9. Natuur en Landschap	808	
Thema 11. Verstedelijking	811	
Thema 12. Wonen	819	
Thema 13. Ondernemen, werken en voorzieningen	821	
Thema 15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	831	
Thema 16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	831	
Thema 17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	831	
Thema 19. Kaartbijlage	832	
Thema 20. Gebiedseigenperspectieven	834	
Thema 21. Overige opmerkingen	835	

1. Inleiding

U heeft in een zienswijze uw mening of reactie gegeven op de Omgevingsvisie, Omgevingsverordening, Catalogus Gebiedskenmerken of de Omgevingseffectrapportage (OER). We hebben alle zienswijzen zorgvuldig bekeken. In deze zienwijzennota staat hoe met uw zienswijze is omgegaan en of deze is verwerkt in de documenten. We willen alle indieners bedanken voor de zienswijzen die zij hebben ingediend. Wij bedanken de indieners voor de scherpe observaties, voor de complimenten en aanmoedelingen voor de uitvoeringsfase die volgt na de vaststelling van de visie. De hoeveelheid zienswijzen toont de betrokkenheid van inwoners en (overheids-)organisaties met het provinciale omgevingsbeleid. Wij hebben ons best gedaan om alle zienswijzen zorgvuldig te beantwoorden en te verwerken in de documenten.

1.1. Project Nieuwe Omgevingsvisie en Omgevingsverordening

Waarom een nieuwe Omgevingsvisie?

In 2020 zijn we gestart met het opstellen van een nieuwe Omgevingsvisie voor onze provincie. Dat was nodig omdat we beter willen inspelen op uitdagingen waar we in onze provincie mee te maken hebben. Denk aan het bieden van voldoende ruimte voor de landbouw, inspelen op klimaatverandering en het opwekken van duurzame energie. Het zorgen voor voldoende kwaliteit van de natuur en het realiseren van veel nieuwe woningen en ruimte voor bedrijven hoort ook bij deze uitdagingen. Daarom is er een Omgevingsvisie gemaakt voor de toekomst, waaraan inwoners van jong tot oud, gemeenten, waterschappen en andere partners hebben meegedacht. In de Nieuwe Omgevingsvisie van Overijssel, staat het provinciale beleid voor de fysieke leefomgeving voor de komende periode (2030-2050). Na vaststelling door Provinciale Staten vervangt deze nieuwe Omgevingsvisie de huidige Omgevingsvisie.

Wat staat er in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening?

Het resultaat is een geheel nieuwe Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie staat wat we als provincie willen bereiken in de leefomgeving van Overijssel, nu en in de toekomst. We beschrijven onze doelen en plannen voor onderwerpen zoals klimaat en energie, wonen en vervoer en natuur en landbouw. Ook gaan we in op belangrijke waarden: duurzaamheid, gezondheid, sociale kwaliteit en ruimtelijke kwaliteit. In de Omgevingsvisie wordt gekeken naar de tijd tot 2035 en nog verder weg naar 2050. In die jaren moet er veel gebeuren. Dat is een puzzel want genoeg ruimte om alles naast elkaar te doen is er niet. Daarom moeten we de ruimte die we hebben zo zuinig en slim mogelijk gebruiken. Omdat we nog niet alle toekomstige plannen weten, kan een Omgevingsvisie nooit antwoorden bieden op alle vragen. Als plannen veranderen, helpt de Redeneerlijn en de om een afweging te maken.

In de Redeneerlijn staan een paar belangrijke principes:

We gaan duurzaam om met onze ruimte en grondstoffen.

Water en bodem zijn leidend bij het inrichten van onze omgeving.

We zetten in op sterke DSS-regio's (Dagelijkse Stedelijke Systemen).

We bouwen voort op de sterke netwerken die er al zijn.

Met de Redeneerlijn geven we nieuwe initiatieven de ruimte waar dat kan. Ook de Rode Draden hebben een duidelijke plek in de Redeneerlijn.

De Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken horen bij deze visie. Hierin staan regels die nodig zijn om de visie uit te voeren. De Catalogus Gebiedskenmerken beschrijft de ruimtelijke kwaliteit en unieke eigenschappen van de landschappen in Overijssel. De Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken zijn niet nieuw. We hebben deze documenten deels aangepast zodat ze beter passen bij deze Omgevingsvisie. In de Omgevingsverordening hebben we ook de jaarlijkse actualisatieronde verwerkt en regels ter bescherming van karresporen en raatakkers toegevoegd.

In de Omgevingseffectrapportage (OER) staan de verwachte effecten en het doelbereik van het beleid uit de Nieuwe Omgevingsvisie. In deze Omgevingseffectrapportage staan ook aanbevelingen voor maatregelen om negatieve effecten te verminderen of te vermijden. Het OER bevat ook de effectbeoordeling van het Regionaal Waterprogramma (RWP), deze wordt niet in deze zienswijzennota besproken maar in het traject van het RWP.

1.2. Procedure van Zienswijzen

Met alle adviezen uit de samenleving en van de (gebieds)partners hebben we in 2024 eerst een conceptversie van de Omgevingsvisie opgesteld. Vervolgens hebben we de reacties op deze conceptversie verwerkt in een ontwerp-Omgevingsvisie en hebben we de regels aangepast in de ontwerp-Omgevingsverordening en in de Catalogus Gebiedskenmerken. De ontwerpversies van de Omgevingsvisie, Omgevingsverordening, Catalogus Gebiedskenmerken en de Omgevingseffectrapportage (OER) hebben van 27 mei tot 7 juli 2025 ter inzage gelegen. De stukken zijn via deze link te vinden: [Op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie - Provincie Overijssel](#). Iedereen kon in die periode een zienswijze indienen en zo een reactie geven.

We hebben veel zienswijzen ontvangen en deze allemaal zorgvuldig bekeken. De meeste reacties waren positief, maar er waren ook zorgen en vragen. Sommige reacties kregen we ook al eerder op de conceptversie. Nu zijn de reacties duidelijker en soms scherper van toon. Sommige suggesties hebben we overgenomen, andere niet, bijvoorbeeld als belangen tegenstrijdig waren of als een voorgestelde aanpassing niet past binnen onze doelen. In de Zienswijzennota is te lezen wat we met elke zienswijze hebben gedaan. Alle Overijsselaren en de (gebieds)partners hebben dus de mogelijkheid gehad een reactie, een zienswijze, in te dienen op het voorgenomen nieuwe beleid, de regels in de verordening en de

andere ontwerpstukken. In diezelfde periode heeft de onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage (MER) haar advies over het OER gegeven.

In totaal zijn er 84 zienswijzen ingediend op de ontwerp-Omgevingsvisie, 63 zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsverordening, 131 zienswijzen op de Actualisatie 2026 van de Omgevingsverordening, 3 op de Catalogus Gebiedskenmerken en 17 op het OER (voor het deel over de Omgevingsvisie en bijbehorende deelonderzoeken). De zienswijzen op het RWP (en het RWP-deel van de OER) worden in de besluitvorming over het RWP meegenomen (deze volgt na de besluitvorming over de Omgevingsvisie).

In deze nota leest u al deze ingediende zienswijzen, ons antwoord hierop en leest u of de Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening of de Catalogus Gebiedskenmerken, naar aanleiding van deze zienswijzen zijn aangepast. De ingediende zienswijzen zijn door de Provincie Overijssel in een tabel opgenomen en voorzien van een antwoord. Deze leest u in de hoofdstukken 4 tot en met 8. Natuurlijk zijn de zienswijzen geanonimiseerd opgenomen. Indieners hebben bericht ontvangen over het nummer waaronder zij hun zienswijzen en bijbehorende antwoorden in deze Zienswijzennota kunnen vinden. Deze Zienswijzennota wordt samen met de definitieve stukken de nieuwe Omgevingsvisie, Omgevingsverordening, gebiedscatalogus en de OER, op 6 mei 2026 ter vaststelling voorgelegd aan Provinciale Staten.

1.3. Leeswijzer

Er zijn veel zienswijzen ingediend en deze zijn allen zorgvuldig beantwoord. Dit maakt dat het verslag daarvan in deze Zienswijzennota nogal omvangrijk is geworden. Daarom volgt hier een leeswijzer voor deze nota. In hoofdstuk 2 geven we een aantal voorbeelden van zienswijzen en het bijbehorende antwoord van de Provincie. Zo krijgt u snel een indruk van enkele van de zorgen die indieners hebben bij de Omgevingsvisie.

In hoofdstuk 3 vertellen we hoe we om zijn gegaan met participatie en communicatie rondom dit project. In dit hoofdstuk doen we ook verslag van het advies van de commissie mer op de Omgevingseffectrapportage (OER) die we hebben laten uitvoeren.

In hoofdstuk 4 leest u de zienswijzen en de bijbehorende antwoorden op de Omgevingsvisie. Daarbij staat ook vermeld of, en zo ja, in welk hoofdstuk of paragraaf de zienswijze heeft geleid tot een aanpassing van de Omgevingsvisie. In hoofdstuk 5 leest u de zienswijzen en de bijbehorende antwoorden op de Omgevingsverordening. Hierbij gaat het om de regels in de verordening die voortkomen uit het nieuwe beleid in de Omgevingsvisie. Daarbij staat ook vermeld of, en zo ja, in welk hoofdstuk of paragraaf de zienswijze heeft geleid tot een aanpassing van de Omgevingsverordening.

In hoofdstuk 6 leest u de antwoorden op de zienswijzen op de actualisatie 2026 van de Omgevingsverordening, onderdeel Raatakkers en Karrensporen. Hoofdstuk 7 behandelt de zienswijzen op de Catalogus Gebiedskernmerken en hoofdstuk 8 behandelt de zienswijzen op de Omgevingseffectrapportage.

Bij het schrijven van de hoofdstukken 4 tot en met 8 hebben we de ingediende zienswijzen per indiener behandeld. Leest u de ingediende zienswijzen liever per thema dan verwijzen we u naar hoofdstuk 9 voor de zienswijzen op de Omgevingsvisie en naar hoofdstuk 10 voor de zienswijzen op de Omgevingsverordening.

Voorbeelden van de zienswijzen

Hieronder hebben we enkele voorbeelden van zorgen opgenomen die geuit zijn in de Zienswijzen. We geven aan hoe we daar mee omgaan.

1. De Redeneerlijn

Verschillende gemeenten en waterschappen waarderen de ruimte die het werken met de Redeneerlijn aan hen geeft voor het maken van nieuwe plannen. Ze vinden daarnaast dat de Redeneerlijn helpt om vanaf het begin goed overleg te hebben over de plannen. Wel hebben ze vragen hoe ze met de Redeneerlijn moeten werken. Ze vragen of voor elke grote of kleine verandering van een functie altijd een onderbouwing met de Redeneerlijn nodig is. Ook vragen ze welke onderbouwing nodig is als er al eerder afspraken zijn gemaakt. Met behulp van juridisch advies hebben we de regels eenvoudiger gemaakt. Bij kleine projecten of een gezamenlijk voortraject waarin afspraken zijn gemaakt kan de onderbouwing met de redeneerlijn compacter zijn.

2. Bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën en bedrijventerreinen die aan het water liggen

In de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening zorgen we ervoor dat er ruimte blijft voor bedrijventerreinen met hogere milieu categorieën en voor bedrijventerreinen die aan het water liggen. Deze terreinen zijn belangrijk voor de economie, nu en in de toekomst. En ze zijn schaars: als we ze verliezen, is het bijna onmogelijk om nieuwe geschikte plekken te vinden. Gemeenten zijn het eens dat er voldoende ruimte moet blijven. Maar ze maken zich wel zorgen over de nieuwe regels en willen de ruimte hebben om een uitzondering te kunnen maken. Daarom hebben we de regels aangepast zodat er nu meer balans is tussen het beschermen van deze bedrijventerreinen en het bieden van genoeg flexibiliteit om soms een uitzondering te kunnen maken.

3. Landbouwgebieden

De landbouw in onze provincie zorgt voor voedselzekerheid, is economisch en sociaal van groot belang en zorgt voor het beheer van ons mooie landschap. We hebben in de Omgevingsvisie twee type landbouwgebieden ingedeeld op basis van de lokale omstandigheden. In de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen beschermen we de ruimte voor landbouw en willen we geen plannen die de mogelijkheden voor de landbouw in de weg zitten. Daarnaast hebben we de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen. Hier zijn naast voedselproductie ook andere kansen voor combinaties met bijvoorbeeld zorg of agrarisch natuurbeheer. Sommige partijen hebben vragen over de kaart met daarop twee type landbouwgebieden. Sommige vragen om meer kaders en duidelijkheid. We houden de twee typen landbouwgebieden toch aan. De precieze uitwerking van het ondernemersperspectief kan volgen in de landbouwvisie of in programma's die later worden gemaakt

4. Samenhang opgaves en projecten in gebieden

Partijen geven aan dat de Omgevingsvisie samenhang biedt tussen de verschillende opgaves. Maar er zijn ook vragen over hoe de provincie zorgt voor deze samenhang in thematische uitwerkingen bijvoorbeeld voor wonen of natuur en in gebiedsprocessen? Dit hebben we verduidelijkt in de Omgevingsvisie. We hebben hierin beschreven hoe een startdocument kan helpen om verschillende opgaves in een gebied goed op elkaar af te stemmen.

5. Erfgoed: raatakkers en karresporen

We kregen veel vragen over de bescherming van dit erfgoed. We kiezen voor maatwerk: per locatie bekijken we wat nodig is om erfgoed te beschermen, met zo min mogelijk beperking voor eigenaren.

6. Natuur en landschap

Groene organisaties roepen op om duidelijkheid te bieden hoe de gestelde doelen bereikt gaan worden. Er worden concrete maatregelen gevraagd om de biodiversiteit te herstellen. Gedeputeerde Staten verkennen welke gebiedsspecifieke maatregelen kunnen bijdragen aan het behalen van de doelen in en nabij Natura 2000-gebieden. Overijssel werkt gebiedsgericht, met de belangrijke partners in het gebied om doelen te behalen. Dit is de Overijsselse 3x3 aanpak waar we aan vasthouden.

7. Energie, netcongestie

Zowel bij gemeenten als bij individuele indieners zijn er zorgen over de netcongestie. Gedeputeerde Staten onderschrijven deze zorgen, maar zien geen mogelijkheden om dit met aanvullingen in de Omgevingsvisie of -verordening te voorkomen. Het oplossen van netcongestie is een nationaal vraagstuk. Binnen het programma Nieuwe Energie Overijssel (NEO) is het één van de speerpunten.

8. Energie, wind

Veel individuele indieners hebben zienswijzen over windenergie. Vaak hebben die betrekking op gezondheidsaspecten van individuele of toekomstige windmolenprojecten. Gedeputeerde Staten wijzen in die gevallen op de onderzoeken (ProjectMER) die voor die projecten gedaan zal moeten worden door de initiatiefnemers.

9. Verstedelijking

Een aantal steden heeft opgeroepen om in de Omgevingsvisie de verstedelijkingslocaties al aan te wijzen. Gedeputeerde Staten kiezen voor optimale afweegruimte bij gemeenten en hebben daarom een kwalitatieve sturing ontwikkeld, dat gemeenten de ruimte biedt om zelf keuzes te maken.

10. Verstedelijking en ondernemen

Gemeenten hechten, net als de provincie, aan de watergebonden bedrijventerreinen en aan de bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën, maar spreken de wens uit om er in bepaalde gevallen van af te mogen wijken. Gedeputeerde Staten hebben besloten om te verduidelijken waarom het handhaven van dit soort bedrijventerreinen zo belangrijk is. Daarnaast wordt toch ook de mogelijkheid geboden voor enige flexibiliteit. CHECK

Participatie en communicatie en toetsingsadvies

1.4. Participatie en communicatie

We hebben de visie niet alleen gemaakt. Meedenken en meepraten was geen apart traject, maar onderdeel van elke stap die we hebben gezet. Provinciale Staten hebben bij het begin van het traject aangegeven hoe de samenleving betrokken moet worden bij het maken van de Omgevingsvisie.

Veel mensen en organisaties hebben meegedacht: gemeenten, waterschappen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners van Overijssel. We hebben mensen op veel verschillende manieren gevraagd wat zij belangrijk vinden in hun omgeving.

In de Omgevingsvisie leest u op welke wijze de participatie vorm is gegeven en hoe er met de inbreng vanuit de participerende organisaties en individuen is omgegaan.

Rond de zomer van 2024 is er een informele inspraakronde voor medeoverheden en partners gehouden. Deze informele ronde leverde een heleboel reacties op. Daar is een Reactiedocument uit voortgekomen, die met de indieners is besproken en aan de indieners is toegezonden: via [deze link](#) te lezen. De ontwerp-Omgevingsvisie is mede op basis van deze informele reacties aangepast. In het voorjaar/zomer van 2025 heeft er een formele inspraakronde plaatsgevonden met het ter inzage leggen van de ontwerpstukken, waar wederom veel op is gereageerd in de vorm van zienswijzen. Al deze zienswijzen en de beantwoording van deze zienswijzen leest u in deze Zienswijzennota.

1.5. Toetsingsadvies van de Commissie voor de milieueffectrapportage

Het milieueffectrapport (MER) of - in dit geval- een Omgevingseffectrapportage (OER) is een belangrijke stap in de procedure voor het opstellen van de Omgevingsvisie. Het OER brengt de omgevings- en milieueffecten van de nieuwe Omgevingsvisie in beeld. Het OER voor de Omgevingsvisie is gefaseerd uitgevoerd:

- Fase 1, actualisatie Omgevingsvisie en Omgevingsverordening 2022 – inclusief beoordeling perspectieven op Overijssel (status: afgerond);
- Fase 2a, Provinciaal Programma Energie (status: afgerond);
- Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER).

Een onafhankelijke commissie: de commissie voor de milieueffectrapportage heeft het OER Fase 2b beoordeeld en een toetsingsadvies hierover uitgebracht. Daarnaast hebben medeoverheden, (gebieds-)partners en individuen zienswijzen ingediend op de Omgevingseffectrapportage. Het toetsingsadvies volgt hierna. De inleiding op de zienswijzen op de OER en de zienswijzen en reacties op de OER staan in hoofdstuk 8. De zienswijzen op het OER t.a.v. het Regionaal Waterprogramma (RWP) worden in het kader van besluitvorming over het RWP behandeld.

Toetsingsadvies Commissie voor de milieueffectrapportage

Op 29 augustus 2025 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna de Commissie) het Toetsingsadvies over het milieueffectrapport uitgebracht voor fase 2b. De Commissie heeft veel waardering voor de manier waarop het OER is opgesteld, de gebruikte beoordelingsmethodiek en de objectiviteit van de beoordeling. Volgens de Commissie ontbreekt er in het OER nog wel essentiële informatie om de Omgevingsvisie vast te stellen, namelijk:

'Toch is de Commissie van oordeel dat het OER op één punt nog niet de essentiële informatie bevat om een besluit te kunnen nemen over de nieuwe Omgevingsvisie van Overijssel, waarin het belang van de leefomgeving volwaardig wordt meegewogen. Het gaat om een verkenning in het OER van de mogelijkheden die de provincie heeft om haar doelen op het gebied van natuur, waterkwaliteit en gezondheid beter binnen bereik te brengen.'

'De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, te verkennen hoe de provinciale ambities en doelen beter binnen bereik komen. Het gaat specifiek om mogelijkheden voor urgente opgaven voor natuur, waterkwaliteit en gezondheid. Beschouw hoe die mogelijkheden samengaan met andere beleidsvoornemens en ontwikkelingen op het grondgebied.'

Reactie provincie

Bij de voorbereiding van de Omgevingsvisie is bewust gekozen voor een visie op hoofdlijnen, een visie met Leidende Principes, een heldere Redeneerlijn en Rode Draden om een brede afweging te maken om uiteindelijk de Brede Welvaart te versterken. Inherent aan een dergelijke visie is dat nog niet alles vaststaat en dat nadere uitwerking nodig is om de doelen te halen. Bovendien zijn de gebieden en de opgaven in de gebieden in Overijssel verschillend. We willen samen met partners in gebieden oplossingen zoeken. Er is geen 'one size fits all'. Bijvoorbeeld binnen een gebied zoals Noordwest Overijssel zijn ter plekke maatwerkoplossingen nodig afhankelijk van de hydrologie en/of dikte van het veen. We zetten de doelen hierin centraal en geven hier met een gebiedsgerichte of thematische uitwerking samen met partners nader invulling aan. Dat doen we bijvoorbeeld met onze 3x3 aanpak waarin we werken aan de toekomst van ons platteland. En we brengen consequenties en effecten voor bijvoorbeeld natuur, leefbaarheid en bedrijfsleven in beeld. Hierdoor vullen we het doelbereik en effecten steeds scherper in.

Hieronder beschrijven we:

Hoe we nu al werken aan de doelen voor natuur, waterkwaliteit en gezondheid

Wat de opgaves zijn waarvoor nog nadere uitwerking nodig is;

Hoe we willen werken met een Startdocument voor programma's en gebiedsprocessen

Uitwerking:

Hoe we nu al werken aan de doelen voor natuur, waterkwaliteit en gezondheid

Er lopen diverse programma's waarin gebieden samen met partners plannen worden uitgewerkt en uitgevoerd. Het Regionaal WaterProgramma (RWP), waarvoor het OER ook is opgesteld, is daar een voorbeeld van. Zonder hier nu volledig te willen zijn wordt op dit moment al gewerkt aan de volgende verkenningen, programma's en gebiedsprocessen:

- *Natuur: we werken aan biodiversiteitsherstel en – verbetering binnen Natura 2000 natuurgebieden en het NatuurNetwerk Nederland (NNN). Binnen de Natura 2000 natuurgebieden doen we dat in het programma Ontwikkelopgave Natura 2000 door o.a. op basis van de Natuurbeheerplannen, voor Natura 2000-gebieden inrichtingsplannen te maken met natuurherstelmaatregelen en deze uit te voeren. Met het programma Toekomst voor ons Platteland (TvoP) werken we in gebiedsprocessen samen met partners, inwoners en bedrijven onder meer aan de kwaliteit van de natuur. Via programma's als Natuur voor Elkaar, het maatregelpakket groenblauwe dooradering en houtopstanden werken we aan een versterking van de biodiversiteit buiten de natuurgebieden. We bereiden ons voor op het nieuwe stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) dat veel nieuwe mogelijkheden biedt om te werken aan natuur en biodiversiteit in het landelijke gebied, met name in beekdalen, grondwaterbeschermingsgebieden en veenweidegebieden en in gebieden rondom stikstofgevoelige natuur. Met het bermbeheer van onze eigen wegen en vaarwegen houden we ook steeds meer rekening met de biodiversiteit.*
- *Waterkwaliteit: Via diverse programma's werken we in samenwerking met waterschappen en andere partners aan de verbetering van de waterkwaliteit en aan schone drinkwaterbronnen. Bijvoorbeeld via de gebiedsdossiers drinkwaterbronnen en het Deltaprogramma Agrarisch waterbeheer. In relatie tot de droogteproblematiek werken we binnen het programma Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON) bijvoorbeeld aan Haarvaten op Peil (HoP). Met de Overijsselse wateraanpak werken we met onze partners aan al deze opgaven. Daarnaast loopt er een pilot voor beekdalen binnen het programma Toekomst voor ons Platteland. Via zogenoemde kritische prestatie indicatoren (KPI's) geven we sturing aan waterkwaliteit in de bedrijfsvoering.*
- *Gezondheid: In onze milieunota beschrijven we de ambitie en aanpak voor het op orde brengen van de milieufacties, het beperken van negatieve milieueffecten en terugbrengen van milieuverontreinigingen. Dit gaat dan bijvoorbeeld over lucht, licht, geluid, water, bodem, chemische stoffen, geur, afval, omgevingsveiligheid en externe veiligheid. We participeren via de regio-aanpak positieve gezondheid in de 4 regio's Twente, Salland Vechtdal en IJsselland. Daarnaast dragen we bij aan positieve gezondheid in de programma's Natuur voor Elkaar en Leefbaar Platteland, in visies, beleidslijnen, programmeringsafspraken en projecten.*

Wat de opgaves zijn waarvoor nog nadere uitwerking nodig is

Naast de opgaves waar we al aan werken, weten we ook dat we nog meer moeten uitwerken om de doelen te halen. Belangrijk hierin is dat we verder invulling geven aan onze 3x3 aanpak. Dat is een werkwijze waarmee we opgaven integraal en gebiedsgericht willen aanpakken vanuit 3 doelen (een goed sociaaleconomisch perspectief, een toekomstbestendige landbouw en het herstel van natuur, het watersysteem en het klimaat). Ook is een verdere uitwerking van het landbouwbeleid nodig.

Daarnaast heeft de rijksoverheid aangekondigd bedrijfsgericht te willen gaan sturen op emissies. Deze aanpak richt zich op emissiedoelen voor agrarische ondernemers en de invoering van een betrouwbaar doelsturingssysteem. Belangrijke thema's zijn stikstof, klimaat en waterkwaliteit. Dit vraagt om een nadere uitwerking door de provincie.

Ook werkt de rijksoverheid aan het 8^e actieprogramma nitraatrichtlijn 2026-2029. Deze bevat nieuwe acties ter verbetering van de waterkwaliteit. We verkennen of en welke aanvullende inzet van de provincie nodig is.

Hoe we willen werken met een Startdocument voor programma's en gebiedsprocessen

In de Omgevingsvisie staan de doelen die we willen bereiken. Die staan voor ons centraal en met een gebiedsgerichte of thematische uitwerking geven we hier samen met de partners nader invulling aan. We willen zo ruimte bieden voor maatwerk, maar maken hier wel goede afspraken over. Zo is onze inzet om bij de start van een uitwerking in een 'startdocument' de doelen nader uit te werken. We stemmen af met partners wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft en wie welke besluiten neemt. We hebben dit verduidelijkt in de tekst van paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie. Met dit 'startdocument' zorgen we ervoor dat nadere uitwerking integraal en met oog op doelbereik plaatsvindt en dat de aanbevelingen uit het OER een plek krijgen. In lopende trajecten kijken we naar samenhang en doelbereik en betrekken we deze onderwerpen bij de besluitvorming.

Beantwoording zienswijzen op de
ontwerp-Omgevingsvisie per indiener

4. Beantwoording zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsvisie per indiener

In dit hoofdstuk zijn de individuele zienswijzen op de Omgevingsvisie weergegeven en voorzien van een antwoord. Voor de behandeling van de zienswijzen is de volgende werkwijze gehanteerd:

- In de eerste kolom van de onderstaande tabel is het thema waarop de indiener heeft gereageerd vermeld
- In de tweede kolom staat het zaaknummer van de indiener
- In de derde kolom is per indiener de zienswijzetekst opgenomen
- In de vierde kolom is de beantwoording van de provincie gegeven
- In de vijfde kolom is aangegeven of de zienswijze een wijziging van de definitieve Omgevingsvisie ten opzichte van de ontwerp-Omgevingsvisie tot gevolg heeft.

2025-022513

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
19. Kaartbijlage	2025-022513/1	Op het omgevingsloket, regels op de kaart, is op locatie Perceel Haaksbergen (HBG01) L 1752 op de ontwerp Omgevingsvisie ingetekend als zijnde onderdeel van de bebouwde kom, verstedelijking in samenhang Dat is onjuist.Dit perceel heeft de bestemming Agrarisch met waarden Landschap met functieaanduiding bamenteelt. Wij verzoeken u dringend op locatie Perceel Haaksbergen (HBG01) L 1752 de functie terug te wijzigen in: bestemming Agrarisch met waarden Landschap met functieaanduiding bamenteelt.	Bedankt voor uw reactie op onze Omgevingsvisie. U vraagt ons om de functieaanduiding van perceel (HBG01) L 1752 te wijzigen in 'Agrarisch met waarden, Landschap met functieaanduiding bamenteelt'. Deze aanduiding komt uit het Omgevingsplan van de gemeente Haaksbergen en niet uit onze provinciale Omgevingsvisie. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken op dit detailniveau. Als u hierover vragen heeft of u wilt dit wijzigen, dan kunt u terecht bij de gemeente Haaksbergen.	Nee

2025-022524

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-022524/1	Zorg voor integraliteit bij verdere uitwerking. We waarderen deze Omgevingsvisie op hoofdlijnen welke voor een groot deel aansluit bij onze Omgevingsvisie Horizon 2040 en de uitvoering van de drie grote opgaven waar we als gemeente Raalte op dit moment aan werken (Groei, Toekomstbestendig buitengebied en Leefbare dorpen en wijken). We zien echter ook nog een heel aantal zaken die nadere verdieping en uitwerking vragen op regionaal of provinciaal niveau. Hierbij oproepen we u op om bij de uitwerking van de visie in thematische en/of gebiedsgerichte programma's de integraliteit, afstemming tussen gebieden en goed vorm te geven en te borgen. Bijvoorbeeld alleen al omdat de Dagelijkse Stedelijke Systeem (DSS)-regio's en de gebieden in het kader van de aanpak Toekomst voor ons Platteland (TOP) niet gelijk zijn.	U vraagt aandacht voor de borging van integraliteit en afstemming tussen gebieden en processen. Het is inderdaad onze bedoeling om in een nadere uitwerking, integraliteit en samenhang met andere gebieden voor ogen te houden. In de uitvoering zorgen we voor samenhang door aan de voorkant een startdocument op te laten stellen. Met daarin helder welke doelen en opgaves er zijn en wat relaties zijn met lopende trajecten. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-022524/2	Redeneerlijn als hulpmiddel voor afweging hanteren. De Redeneerlijn als hulpmiddel voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties kunnen wij onderschrijven. Hierbij gaan wij ervan uit dat we lokaal nog de nodige afwegingsruimte houden. Wij verwijzen hierbij ook naar onze reactie hieronder op de Ontwerp Omgevingsverordening. Op een aantal punten is aanvulling, verduidelijking en uitwerking nog nodig. Daarbij vragen we u ook de balans en kansen in de verbinding tussen bijvoorbeeld stedelijk en landelijk gebied, of tussen ontwikkelingen mee te nemen.	Goed om te lezen dat u de Redeneerlijn als een hulpmiddel ziet om te komen tot een evenwichtige toedeling van functies. Wij zien de Redeneerlijn als een manier om de provinciale belangen en uitgangspunten uit onze Omgevingsvisie te betrekken in deze afweging. Daarbij is wat ons betreft ook ruimte voor lokale afweging, waarbij onderbouwd wordt op welke wijze de principes uit de Omgevingsvisie zijn toegepast. Wij hebben de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en hebben de juridische regeling aangepast.	Ja
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-022524/3	Van Visie naar Praktijk: Duidelijkheid geven over de uitvoering van uw ambities. Met de vaststelling van de nieuwe Omgevingsvisie geeft u ook richting aan de uitvoering daarvan en daarmee ook aan de inzet van (financiële) middelen. De behoefte aan duidelijkheid over de uitvoering, en de daarbij behorende uitvoeringsmiddelen in het landelijk gebied is groot. De provincie is een centrale speler in de opgaves voor de groene omgeving. Wij verzoeken u om dit aan te vullen richting vaststelling van de Omgevingsvisie.	U geeft aan behoefte te hebben aan duidelijkheid over de uitvoering en uitvoeringsmiddelen in de groene omgeving en stelt dat de provincie een centrale rol hierin heeft. In de Omgevingsvisie geven we de strategische kaders voor de uitvoering, zoals doelen, opgaven en beleid. De programmering van financiën doen wij niet in de Omgevingsvisie. De centrale rol als provincie en de wijze van uitvoering in de groene omgeving werken we uit in het Programma Toekomst voor ons Platteland.	Nee

18. Voldoende kaderstelling voor keuzes	2025-022524/4	Kaderstelling voor beleid vraag op punten nog verduidelijking of aanvulling. Kansen die de energietransitie en een circulaire economie geven ook benoemen. We willen meegeven dat we de kansen die de energietransitie en een circulaire economie bieden nog wat onderbelicht vinden. Beide maken het noodzakelijk om de bedrijvigheid aan te passen, maar het biedt naar onze mening ook kansen voor de bedrijfsvoering van bestaande bedrijven en het ontwikkelen van nieuwe economische activiteiten.	Wij ondersteunen uw oproep. In de visie hebben we toegevoegd dat circulaire economie en energietransitie ook kansen bieden voor nieuwe economische activiteiten of de transitie van bestaande bedrijvigheid (hoofdstuk 6.8 in de visie).	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022524/5	Klimaat mitigatie en energie (transitie): doelstelling mestvergisting haalbaar? Als provinciaal doel wordt genoemd dat in 2030 de helft van alle beschikbare mest vergist wordt, wat zo'n 100 mln. m3 aardgas kan vervangen. Wij vragen ons af hoe u deze doelstelling wil gaan halen en welke aanvullend instrumenten en/of middelen u hiervoor in wil gaan zetten.	Bedankt voor uw vragen. Hoewel de ambitie is om in 2030 de helft van de beschikbare mest te vergisten, is in de Energievisie opgenomen dat we verwachten deze doelstelling niet eerder dan tegen 2035 te halen. In de uitvoeringsagenda energie, waar we samen met gemeenten momenteel aan werken, specificeren we welke acties we in gezamenlijkheid ondernemen om realisatie van deze doelstelling dichterbij te brengen.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-022524/6	Onderscheid in landbouwgebieden in de relatie tot andere functies en opgaven in het landelijk gebied. We waarderen het onderscheid in gebieden dat u aangeeft ten aanzien van perspectief voor de landbouw en dit ook op kaart heeft vertaald. Echter deze relatief strikte tweedeling doet naar onze mening onvoldoende recht aan de diversiteit van het landelijk gebied en de huidige aanwezige functies. Wij vragen ons bijvoorbeeld af welke ruimte er is voor de ontwikkeling van de in de visie aangegeven 'vrijtijdslandschappen' als deze samenvallen met gebieden "Landbouw met generieke opgaven en kansen".	Uw zienswijze richt zich op het onderscheid tussen landbouwgebieden en wat dit betekent voor mogelijkheden voor andere functies. In landbouwgebieden met generieke opgaven liggen juist meer ontwikkelkansen voor de landbouw. Deze willen we beschermen, bijvoorbeeld door geen nieuwe functies toe te staan die een belemmering voor de landbouw kunnen opleveren. Dit draagt bij aan het behoud van ruimte voor voedselproductie op de lange termijn. In de Omgevingsvisie hebben we voor functie verandering "Nee, tenzij" als uitgangspunt opgenomen. Dit sluit recreatief medegebruik niet uit. Als voor dergelijke vrijetijdsfuncties ruimte wordt gezocht die ten koste zou gaan van landbouwgrond, kan aan de hand van de Redeneerlijn beoordeeld worden welke mogelijkheden er zijn.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-022524/7	We missen de balans in de toedeling van middelen en instrumenten in de onderscheiden gebieden. We zien vooral inzet van middelen en instrumenten is vooral gericht op de gebieden met 'Gebiedsspecifieke opgaven en kansen'. Het merendeel van onze gemeente valt in het gebied 'Landbouw met generieke opgaven en kansen'. In deze gebieden zien we net zoveel grote opgaven en kansen bijvoorbeeld met betrekking tot waterkwaliteit, water vasthouden en het behouden van een goede bodemkwaliteit. Juist om hier goede landbouw perspectieven te houden voor de meer langere termijn. En bijvoorbeeld om kansen voor groenblauwe dooradering, in combinatie met de opgaven rond weteringen op een goede manier een plek te laten krijgen.	U geeft aan balans te missen in de toedeling van middelen en instrumenten in de onderscheiden landbouwgebieden. Een verdere toedeling van middelen en instrumenten vindt niet plaats in de Omgevingsvisie maar kan een plek krijgen in de beleidsuitwerkingen die volgen. Deze Omgevingsvisie geeft wel kaders voor die nadere uitwerking. We zullen ons in die nadere uitwerking met name richten op het stimuleren van het realiseren van doelen die aansluiten of bijdragen aan bij behoud van de landbouwmogelijkheden zoals opgenomen in de Omgevingsvisie.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-022524/8	Visie op gebouwgebonden veehouderij? De indeling van de landbouwgebieden is daarnaast ook vrijwel alleen gericht op de grondgebonden landbouw. We missen de provinciale visie op de ontwikkeling van "gebouw gebonden veehouderij" of "intensieve veehouderij". Ook de (concept) landbouwvisie geeft hiervoor op dit moment nog geen invulling aan. Gaat u hierop nog sturen of legt u de afweging van de ontwikkeling van deze bedrijven geheel bij de gemeenten? Dit kan naar onze mening wel onduidelijkheid geven en lokaal grote verschillen in beleid omdat de provinciale integrale kaders hiervoor daarmee niet helder zijn.	De Omgevingsvisie is een visie die kaders stelt en stuurt op doelen. In de Omgevingsvisie wordt voor gebouwgebonden veehouderij of intensieve veehouderij geen nadere ruimtelijk sturing opgenomen. We laten het aan gemeenten over om te bepalen of een ruimtelijke sturing voor het eigen grondgebied wenselijk is.	Nee
12. Wonen	2025-022524/9	Woningmarkt vraagt om "Ja-mits". De Omgevingsvisie geeft aan "Geconcentreerde groei van steden én van de goed bereikbare middelgrote kernen en de dorpen. Bouwen voor de (boven)regionale behoefte vindt in hoofdzaak plaats in de grote steden. Daarnaast kan iedere kern bouwen voor de eigen behoefte" en "Concentratie houdt in dat nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk geconcentreerd worden in de vijf grote steden (Zwolle, Deventer, Almelo, Hengelo en Enschede). Daar mag voor (boven)regionale behoefte gebouwd worden." Deze teksten ademen naar onze mening een nee tenzij uit, terwijl deze woningmarkt vraagt om een ja, mits.	U geeft aan dat de woningmarkt vraagt om een Ja mits-benadering als grondhouding en dat de Omgevingsvisie een Nee, tenzij-benadering ademt. Wij herkennen ons niet in de zienswijze. Binnen de principes van concentratie en het streven naar nabijheid, werken we in de samenwerking binnen onze verstedelijkingsstrategie en programmering rondom wonen en werken aan een passende verdeling van de opgave over de regio. Samen met u hechten wij veel waarde aan het voortvarend werken aan de opgave rondom woningbouw.	Nee

11. Verstedelijking	2025-022524/10	Raalte aanwijzen als Streekcentrum. Zoals is vastgelegd in de NOVEX Verstedelijkingsstrategie regio Zwolle pakt de gemeente Raalte een actieve rol in het oplossen van regionale woningtekort. Onze ruimtelijke visie op de groei van wonen, werken en voorzieningen is vastgelegd in groeibeelden voor alle kernen in onze gemeente. Deze groeibeelden zijn een nadere uitwerking van onze Omgevingsvisie en worden concreet vertaald in een Programma Groei als instrument onder de Omgevingswet. Waarmee we onze ambitie ook concreet maken. Wij pleiten er daarom nogmaals voor om ook Raalte aan te wijzen als streekcentrum. Dit gezien de unieke, goed ontsloten, ligging op het snijvlak van de drie DSS-regio's en de opgaven die hier samenkomen en de ambitie die wij hebben om deze ook op een goede manier in te vullen. Hoewel de situatie wat betreft de solitaire ligging ten opzichte van "Hardenberg en Steenwijk" afwijkt, is Raalte zeker een plaats waar regionale groei een plek krijgt.	Op gebied van verstedelijking werken we in regionaal verband samen in verstedelijkingsstrategieën. Voor de gemeente Raalte is in de verstedelijkingsstrategie van de Regio Zwolle een belangrijke rol opgenomen die in het Novex-programma stationsomgevingen verder uitgewerkt wordt. Wij onderschrijven deze positie. In de regionale afspraken rondom woningbouw en bedrijventerreinen maken we vervolgens per regio op maat afspraken over de daadwerkelijke vertaling daarvan in bijvoorbeeld woningbouwprogramma. Hierin zal de regionale opgave van Raalte dan ook tot uiting komen. De vraag of een kern de aanwijzing Streekcentrum heeft, gaat niet over de 'opgave' die een kern heeft, of aan de centrale ligging van een kern. Deze gaat juist over de solitaire ligging van een kern en de functie die de kernen Hardenberg en Steenwijk daardoor óók hebben vanwege hun solitaire ligging. Aanwijzing als streekcentrum voor Raalte, of andere kernen, ligt daarmee niet voor de hand.	Nee
12. Wonen	2025-022524/11	Wonen: neem geen inhoudelijke punten uit Woondeal op in visie. Wij pleiten ervoor om op dit onderdeel van de Omgevingsvisie slechts te verwijzen naar de Woondeal en geen zaken uit de woondeal op te nemen in de Omgevingsvisie. Hierdoor hoeven aanpassingen in de Woondeal bij een volgende herijkingsronde ook niet direct te leiden tot benodigde tekstuele aanpassingen in de Omgevingsvisie. In de visie is nu bijvoorbeeld opgenomen dat Overijsselse overheden en partners conform de interbestuurlijke afspraken (woondeal) bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen hanteren. Echter in de recent herijkte woondeal zijn ook diverse kanttekeningen/kritische succesfactoren opgenomen voor het realiseren van dit streven. Deze worden nu al niet vermeldt. Eén ervan is bijvoorbeeld de investeringscapaciteit van woningcorporaties. Dit is door Rijksvoornemens tot huurbevriezing nu recent zeer actueel geworden.	U vraagt aandacht voor de verhouding tussen de woondeals en de Omgevingsvisie en het detailniveau van uitspraken in beide instrumenten. Ons basisuitgangspunt is dat de Omgevingsvisie de kaders weergeeft, waarbinnen we concrete afspraken maken in instrumenten als het volkshuisvestelijk programma en de woondeals. We zijn het met u eens dat in de Omgevingsvisie, de doelen op sommige onderdelen nader abstracter gemaakt kunnen worden, zonder dat deze aan belang of werking inboeten. Naar aanleiding van uw zienswijze wijzigen wij bijvoorbeeld de tekst ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We wijzigen de tekst naar "voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders" (paragraaf 6.7). De kaders hiervoor en afspraken hierover specificeren we in het Volkshuisvestelijk programma, conform de aankomende Wet Versterking regie volkshuisvesting en/of in de Woondeals.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-022524/12	Goede bereikbaarheid: Aanpak N35 nodig. De in de Omgevingsvisie genoemde aanpak van de N35 voor de doorstroming, leefbaarheid en verkeersveiligheid vinden wij belangrijk en blijven we onder uw aandacht brengen. Het is een langdurig proces waarin we graag de voortgang willen houden. Hierbij zien ze niet alleen belang bij het opheffen van het knelpunt bij Knooppunt Raalte (N35/N348), maar ook elders op het tracé Wijthmen - Nijverdal. Doorsnijding van het dorp Mariënheem vormt daarbij de meest urgente opgave gelet op de leefbaarheid naast verkeersveiligheid en doorstroming. In aansluiting daarop krijgen we graag duidelijkheid in de visie welke status de provinciale weg N337 (Deventer Wijhe-Zwolle) krijgt. De status van deze weg heeft namelijk invloed op de verbinding Deventer-Raalte (N348).	De status van provinciale wegen wordt niet gewijzigd met de Omgevingsvisie. Dit wordt behandeld in één van de uitvoeringsprogramma's onder het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP), waarin ook de N337 aan bod zal komen.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-022524/13	Nadere invulling van het STOMP-principe. We onderschrijven het STOMP principe, maar zijn van mening dat in de Omgevingsvisie de ambitie voor "Stappen" en "Mobility as a Service" nog beperkt is uitgewerkt. We missen in dit kader ook het benoemen van het netwerk van 'doorfietsroutes' van het kern-net Fiets die zowel in regionale netwerkstructuren en als uitwerking van de "T" van het STOMP principe een rol spelen.	STOMP is als belangrijk uitgangspunt opgenomen in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van het STOMP-principe past niet in de schaal of het detailniveau van de Omgevingsvisie. Deze uitwerking, ook voor Stappen en Trappen, wordt gegeven in het Regionaal Mobiliteitsprogramma.	Nee
20. Gebiedseigen perspectieven	2025-022524/14	Gebiedseigenperspectief Salland - relatie met regio Zwolle mist. We missen in dit perspectief voor Salland (de gemeenten Deventer, Olst- Wijhe en Raalte) koppeling met de ontwikkelingen in de Regio Zwolle. Het grootste deel van Salland, waaronder de gemeente Raalte is onderdeel van deze regio. Bij het beschrijven van ontwikkelingen zien we graag rol van Raalte in de verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle genoemd. Bijvoorbeeld de ontwikkeling en uitwerking van de stationsomgeving volgens het "Programma karakteristieke stationsomgevingen regio Zwolle" en de positie van Raalte als "middelgrote kern" vanuit de NOVEX Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle voor ontwikkeling van woningbouw, bedrijvigheid en voorzieningen.	Bedankt voor uw zienswijze over het ontbreken van Regio Zwolle en de ontwikkelingen die daar spelen in het gebiedsperspectief Salland. Wij hebben het gebiedsperspectief daarop aangevuld.	Ja

2025-022530

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/1	Planologische ruimte voor energie-infrastructuur. De ontwerpvisie benoemt terecht de energietransitie en daarmee de groeiende ruimtevraag voor energievoorziening als één van de kernopgaven. TenneT constateert dat de visie nog onvoldoende aangeeft hoe en waar de provincie planologische ruimte reserveert voor de uitbreiding en versterking van het hoogspanningsnet. Dit betreft onder meer: * ruimte voor nieuwe hoogspanningsverbindingen (bovengronds en ondergronds), * uitbreidingen van bestaande stations of nieuwe transformatorstations, * bundeling met andere infrastructurele opgaven. Wij verzoeken u deze ruimtebehoefte nadrukkelijker te adresseren en in kaart te brengen binnen het bijbehorende uitvoeringsprogramma of via bijlagen.	Deze noodzaak om ruimte te reserveren voor uitbreiding en versterking van het hoogspanningsnet onderschrijven we. U vraagt om dit in de Omgevingsvisie ook te benoemen. Wij hebben de paragraaf 2.6 hierop aangevuld. Daarnaast is in de Omgevingsverordening een beleidsregel opgenomen (art 4.125) die stelt dat bij ruimtelijke ontwikkelingen waarbij sprake is van gebruik, productie of transport van energie, rekening gehouden moet worden met de effecten op het energiesysteem. De Redeneerlijn geeft verder voldoende aanknopingspunten om ruimte hiervoor mee te wegen, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de door u gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Een eventuele reservering vraagt een duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt momenteel verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling hiervoor in het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We nemen het daarom nu niet op in de Omgevingsvisie.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/2	Samenhang met netcongestie en prioritering energieprojecten. De visie signaleert terecht op pagina 38 dat het risico op netcongestie een gevolg is van grootschalige opwek van hernieuwbare energie. De komende decennia gaat de energievoorziening in Nederland fors veranderen. Een stabiel en toekomstbestendig elektriciteitsnetwerk wordt nog meer noodzakelijk vanwege de afnemende beschikbaarheid van fossiele brandstoffen en de opkomst van nieuwe energiebronnen. Met het oog op de energietransitie kunnen er de komende jaren diverse netuitbreidingen/wijzigingen gaan plaatsvinden. Eveneens vanwege de klimaatadaptatie zullen er wellicht aanpassingen aan het net noodzakelijk zijn. In het Investeringsplan (IP) 2024-2033 van TenneT staan de toekomstige ontwikkelingen opgenomen voor Nederland. Het IP is via onderstaande link in te zien en/of te downloaden, tennet.eu/nl/bedrijf/publicaties/investeringsplannen. Om toekomstige ontwikkelingen zo snel mogelijk uit te kunnen voeren, is het gewenst om dit ruimtebeslag op te nemen c.q. te vermelden in uw visie. Wij vragen in dit kader aandacht voor de volgende punten; - Verzoek om in het uitvoeringsprogramma structurele samenwerking en afstemming te borgen tussen provincie, RES-regio's en TenneT.	Wij gaan er vanuit dat u met het uitvoeringsprogramma de Uitvoeringsagenda van de Energievisie, de energiestrategie Twente en de Energietafel West Overijssel bedoeld. Deze gemeenschappelijke agenda is nog in ontwikkeling. Wij waarderen de bijdrage die u daar aan levert. De agenda kan en zal waarschijnlijk tot diverse vormen van samenwerking leiden. Dat de netbeheerders daar een rol in krijgen is logisch en zeer wenselijk. Daarnaast zal de samenwerking met u in de Energyboard en de onderliggende werkgroep uiteraard worden voortgezet.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/3	Benoem hoe de provincie omgaat met prioritering van energieprojecten in relatie tot de beschikbare netcapaciteit.	Dank voor uw zienswijze. Het toekennen van netcapaciteit aan energieprojecten is het domein van de netbeheerder en onderwerp van het ACM Prioriteringskader. Wij nemen dit daarom niet op in de Omgevingsvisie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/4	Verken mogelijkheden voor sneller realiseren van netuitbreidingen, inclusief het versnellen van procedures.	We delen de wens om netuitbreidingen en versterkingen sneller te realiseren. In het werkspoor Sneller Bouwen onder de Energyboard werken we daarop onder andere met u samen. De procedures voor ruimtelijke besluiten en vergunningen zijn daarbij tijdrend. Eerder dit jaar hebben het ministerie van KGG en u een maatregelenpakket gepresenteerd waarin dit onderwerp aandacht krijgt. Wij werken daar volop aan mee. Daarnaast heeft de provincie een procedureteam ingericht om de ruimtelijke procedures maximaal te faciliteren.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/5	Veiligheid, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit rond netwerken. TenneT wijst op het belang van heldere normen rond: - magneetveldzones bij bovengrondse lijnen (gebaseerd op voorzorgbeleid), - bouwvrije zones en risicozonering, - beheerbaarheid en robuustheid van kabels in verstedelijkt gebied. Wij adviseren de provincie deze aspecten expliciet te integreren in de uitwerking van de visie en bijbehorende omgevingsinstrumenten (bijv. via instructieregels of beleidsregels).	Normen die betrekking hebben op veiligheid en gezondheid liggen vast in nationale wetgeving. Die vormen geen onderdeel van onze Omgevingsverordening. Daarin treft u juist wel de regels rondom ruimtelijke kwaliteit.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/6	Concrete verzoeken aanpassing / aanvulling. TenneT verzoekt Provinciale Staten om in de definitieve Omgevingsvisie: 1. De aanwezigheid en uitbreiding van hoogspanningsinfrastructuur expliciet te benoemen als essentiële voorwaarde voor de energietransitie en ruimtelijke ontwikkeling.	Hoogspanningsinfrastructuur is naast infrastructuur voor o.a. warmte, bio- of groengas en in de toekomst waterstof essentieel voor de energietransitie. In paragraaf 2.6 van de Omgevingsvisie benadrukken we de noodzaak van het aanpassen van het energiesysteem. In de Energievisie is dat verder uitgewerkt.	Nee
19. Kaartbijlage	2025-022530/7	2. Een kaartbeeld op te nemen of bij te voegen waarin huidige en toekomstige (indicatieve) netstructuren worden weergegeven.	Voor het provinciale kaartmateriaal van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hanteren we als uitgangspunt voor het weergeven van nieuwe ontwikkelingen: 'pas op de kaart als het er staat'. De huidige netstructuren staan op kaart en de toekomstige of indicatieve ontwikkelingen vermelden we op de kaart als ze gerealiseerd zijn. Ons provinciaal kaartmateriaal zal altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen. Dit is geen belemmering omdat gemeenten de ruimte hebben om op basis van de feitelijke omstandigheden te beoordelen hoe de provinciale kaders in het concrete geval toegepast moeten worden. Als de provincie via het vooroverleg heeft laten weten dat de nieuwe ontwikkeling akkoord is, is dat voldoende garantie dat de provincie verderop in de procedure zal meewerken aan de ontwikkeling. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/8	3. Congestieproblematiek op te nemen in het uitvoeringsprogramma, inclusief overlegstructuren met netbeheerders.	Wij gaan er vanuit dat u met het uitvoeringsprogramma de Uitvoeringsagenda van de Energievisie, de energiestrategie Twente en de Energietafel West Overijssel bedoeld. Deze gemeenschappelijke agenda is nog in ontwikkeling. Wij waarderen de bijdrage die u daaraan levert. De agenda kan en zal waarschijnlijk tot diverse vormen van samenwerking leiden. Dat de netbeheerders daar een rol in krijgen is logisch en zeer wenselijk. Daarnaast zal de samenwerking met u in de Energyboard en de onderliggende werkgroep uiteraard worden voortgezet.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/9	De rol van netbeheerders (zoals TenneT) expliciet benoemen als structurele partner bij regionale gebiedsontwikkelingen en omgevingsprogramma's.	Wij waarderen de lopende samenwerking met de netbeheerders en benoemen het belang van samenwerking met 'partners' op diverse plekken in de Omgevingsvisie. Daaronder moet zeker ook de samenwerking met de netbeheerders gevat worden.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/10	Slotbeschouwing. TenneT waardeert de integrale en toekomstgerichte insteek van de ontwerpvisie, maar acht het van belang dat de uitvoering en juridische verankering van de visie voldoende houvast biedt voor netinfrastructuur. Dit is cruciaal om de klimaat- en leveringsdoelen tijdig en betrouwbaar te kunnen realiseren. De energietransitie vraagt om een aanzienlijke uitbreiding van onze energie-infrastructuur en heeft een grote maatschappelijke en ruimtelijke impact.	Wij danken u voor dit compliment en nemen uw suggesties ter harte.	Nee
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-022530/11	Samenwerking is cruciaal om onze gemeenschappelijke doelen te bereiken en afgewogen keuzes te maken voor de locatie van hoogspanningsstations en -verbindingen. We werken nauw samen met de provincie en andere regionale partners en betrekken inwoners van Overijssel bij onze opgave. Alleen door gezamenlijk op te trekken kunnen we de energietransitie tot een succes maken. Wij blijven graag in gesprek met de provincie over de noodzakelijke ontwikkelingen in de energie-infrastructuur en de wijze waarop deze op een zorgvuldige en realistische manier in de ruimtelijke planning kan worden geïntegreerd.	Wij zijn en blijven graag met u in gesprek over de noodzakelijke ontwikkelingen in de energie-infrastructuur en de wijze waarop dit in ruimtelijke plannen of uitwerkingen wordt opgenomen.	Nee
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-022530/12	Geluidsregimes en Hoogspanningsstations: Op pagina 133 spreekt de visie over het voorkomen van verdere geluidbelasting, tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen en een daling van het aantal geluidgehinderden in Overijssel. Daarnaast wordt in paragraaf 4.3.3 van het OER het aspect geluid nader toegelicht. Hier wordt ingegaan op de negatieve invloed van onder andere opwekking van duurzame energie met windturbines. Echter, de visie maakt geen expliciete melding van de noodzaak tot afstemming van geluidsregimes met de beheerder van hoogspanningsinfrastructuur, met name in de directe omgeving van hoogspanningsstations. Dit is essentieel om toekomstige knelpunten te voorkomen en de ongestoorde werking van deze cruciale infrastructuur te waarborgen.	De Omgevingsvisie geeft onze strategische doelen en ambities weer. Concretere uitwerking vindt plaats in gebiedsprocessen, projecten of bijvoorbeeld programma's. Wanneer er zich projecten rond de directe omgeving van hoogspanningsmasten voordoen, worden de effecten daarvan in de ruimtelijke procedures onderzocht en getoetst aan wettelijke kaders. Hierbij vindt uiteraard afstemming plaats met eigenaar/beheerders van de hoogspanningsinfrastructuur. Naast de bestaande kaders voor het beoordelen van geluid(overlast) gaat het (ook) om een afweging op basis van een evenwichtige toedeling van functies.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/13	Ontwikkelingen ter plaatse van onze assets. De visie schets diverse ruimtelijke ontwikkelingen, waaronder de ontwikkeling en herstructurering van bedrijventerreinen en woningbouw. De visie stelt dat bij nieuwe ontwikkelingen, zoals woningbouw of ruimte voor bedrijven in de groene omgeving, zorgvuldig moet worden afgewogen wat waar mogelijk is. Hoewel de visie het belang van ruimtelijke kwaliteit en zorgvuldige inpassing benadrukt, wordt geen specifieke vroege en continue afstemming met de beheerder van hoogspanningsinfrastructuur genoemd bij ruimtelijke plannen die de directe omgeving van hoogspanningsverbindingen en -stations betreffen. Vroege betrokkenheid stelt TenneT in staat om tijdig de potentiële impact te beoordelen, te adviseren over noodzakelijke veiligheidsafstanden en de toegankelijkheid voor onderhoud te garanderen.	In de Omgevingsverordening is een beleidsregel opgenomen (art 4.125) die stelt dat bij ruimtelijke ontwikkelingen waarbij sprake is van gebruik, productie of transport van energie, rekening gehouden moet worden met de effecten op het energiesysteem. In de onderbouwing van het omgevingsplan moet worden aangegeven hoe negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. Deze beleidsregel zal nader geduid worden in een handreiking voor gemeenten om duidelijk te maken hoe een dergelijke onderbouwing werkt. Daarbij duiden we dan ook de noodzaak tot afstemming met de netbeheerders. Dat geldt ook voor die gevallen waarbij het niet zozeer gaat om directe impact op het energiesysteem (via gebruik, productie of transport), maar om de indirecte impact als gevolg van ruimtelijk nabijheid bij de assets van TenneT.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-022530/14	Klimaatadaptatie. De Omgevingsvisie schenkt aandacht aan het thema Water, bodem- en klimaatadaptatie. Vanuit het perspectief van hoogspanningsinfrastructuur is het cruciaal dat bij deze paragraaf concrete implementatie van deze maatregelen rekening wordt gehouden met de mogelijke effecten op zowel bovengrondse als ondergrondse infrastructuur, inclusief hoogspanningskabels en -stations. Vroege afstemming is noodzakelijk om veilige en technisch verantwoorde realisatie te waarborgen.	Dank voor uw reactie. Wij onderschrijven uw oproep voor vroegtijdige afstemming. In samenwerkingsverbanden als de Energy Board werken wij onder het spoor 'Sneller Bouwen' met uw organisatie en andere partners samen om vroegtijdige afstemming te realiseren.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-022530/15	Vogelweidegebieden. In paragraaf 6.4 thema 'Natuur en landschap' wordt ingegaan op beleid dat wordt ingezet om te werken aanvoldende en kwalitatief goede leefgebieden voor weidevogels, akkervogels en overige agrarische natuur. Er is extra inzet voor specifiek weidevogelsoorten conform het Actieplan weide- en akkervogels. Gelet op dit actieplan missen wij een vertaalslag naar potentiële risico's voor hoogspanningsverbindingen, zoals een stijging van draadslachtoffers en bemoeilijking van onderhoud. Als het gaat om bestaande akker- en weidevogelgebieden, verzoeken wij de provincie om te controleren of deze gebieden overlappen met hoogspanningsinfrastructuur en om eventuele omissies te herstellen.	Dank voor uw zienswijze. Wij waarderen uw aandacht voor mogelijke risico's voor hoogspanningsverbindingen. Als er een projectbesluit ter inzage ligt informeren we altijd een aantal wettelijk voorgeschreven overlegpartners schriftelijk hierover, waaronder TenneT. We vragen TenneT om bij uitbreiding van de infra rekening te houden met de door de provincie aangewezen gebied voor natuur. In de toekomst worden hoogspanningsleidingen met uitzondering van 220 en 380kV ondergronds aangelegd. Dat voorkomt draadslachtoffers. Voor de bovengrondse leidingen moeten MER-studies verricht worden en komen op deze wijze de effecten op weidevogels aan bod.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-022530/16	Waterretentiegebieden: Het is van belang dat bij de eventuele aanwijzing van waterretentiegebieden rekening wordt gehouden met de aanwezige hoogspanningsinfrastructuur en hierover afstemming plaatsvindt met TenneT. Wijzigingen in de ondergrond door vernatting kunnen gevolgen hebben voor de leveringszekerheid en veiligheid van hoogspanningsverbindingen.	Wij danken u voor uw reactie. In het RWP werken we watergebiedsreserveringen waaronder waterretentiegebieden verder uit. In dit proces worden meerdere omgevingsaspecten, waaronder de door u ingebrachte punten, meegewogen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-022530/17	Versterken/verhogen waterkeringen. In het thema 'Water, bodem en klimaatadaptatie' gaat de Omgevingsvisie in op doelen en opgaven op waterveiligheid en primaire waterkeringen. Indien er plannen zijn om waterkeringen te versterken of te verhogen binnen de belaste strook van een hoogspanningsverbinding, is voorafgaand overleg met TenneT noodzakelijk. Dit is van belang om te toetsen of nog voldaan wordt aan veiligheidsnormeringen met betrekking tot de afstand tussen de ondergrond en de draden van de hoogspanningsverbinding.	In het RWP werken we watergebiedsreserveringen waaronder waterveiligheidsgebiedsreserveringen verder uit. In dit proces worden meerdere omgevingsaspecten, waaronder de door u ingebrachte punten, meegewogen.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-022530/18	Natuurgebieden/Groen/NNN; In de paragraaf 6.4 'Natuur en landschap' besteedt de Omgevingsvisie uitgebreid aandacht aan natuurbeleid, waaronder het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Bij de ontwikkeling en/of aanwijzing van natuurgebieden en groenstructuren is het essentieel om rekening te houden met de aanwezige hoogspanningsverbindingen. Binnen de belaste strook van zowel bovengrondse als ondergrondse verbindingen gelden beperkingen ten aanzien van beplanting om de leveringszekerheid, bereikbaarheid en veiligheid te waarborgen. Bij bestaande natuurgebieden en groenstructuren verzoeken wij de provincie om te controleren of deze overlappen met hoogspanningsinfrastructuur en om eventuele omissies te herstellen	Als er een projectbesluit ter inzage ligt informeren we altijd een aantal wettelijk voorgeschreven overlegpartners schriftelijk hierover, waaronder TenneT. We vragen TenneT om bij uitbreiding van de infra rekening te houden met de door de provincie aangewezen gebied voor natuur. In de toekomst worden hoogspanningsleidingen met uitzondering van 220 en 380kV ondergronds aangelegd. Dat voorkomt draadslachtoffers. Voor de bovengrondse leidingen moeten MER-studies verricht worden en komen op deze wijze de effecten op weidevogels aan bod.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022530/19	Kleinschalige windturbines (erfmolens) en windturbines. De Omgevingsvisie gaat in paragraaf 6.2 'Klimaatmitigatie en energie(transitie)' in op het opwekken van duurzame energie, specifiek op het onderdeel windenergie. Er wordt gesteld dat wordt ingezet op clustering, waarbij binnen de voorkeursgebieden geen eisen gesteld worden aan de omvang van de windturbineopstellingen. Buiten de voorkeursgebieden zijn alleen clusters van minimaal 4 windturbines toegestaan. Een uitzondering hiervoor is voor bedrijventerreinen. Erfmolens vallen niet onder de clustereis, aldus de visie. Verder gelden er in bepaalde gebieden beperkingen voor het oprichten van windturbines, zoals in het NNN, de Nationale Landschappen en beperkingsgebieden. De Omgevingsvisie staat dus kleinschalige windturbines toe. Het is van belang dat duidelijke richtlijnen worden opgenomen die de belangen van de aanwezige hoogspanningsinfrastructuur hierin meewegen en dat TenneT wordt geconsulteerd bij concrete initiatieven in de buurt van haar assets. Wanneer windturbines in de omgeving van een hoogspanningsverbinding worden gepland, is het noodzakelijk om bij de gebiedsaanwijzing rekening te houden met het Handboek Risico Zonering Windturbines. Wij verzoeken de provincie om in de Omgevingsvisie op te nemen dat voldaan dient te worden aan de richtlijnen van HRW2020. Dit handboek kunt u downloaden op de site van 'Informatiepunt Leefomgeving'. Indien niet aan de in het handboek genoemde afstanden kan worden voldaan adviseren wij u om contact op te nemen met TenneT via ruimtelijkeplannen@tennet.eu	Bedankt voor uw zienswijze. Voor erfmolens staan reeds duidelijke instructies in de Omgevingsverordening. Alles dat geen erfmolen is, wordt gezien als windturbine. Alle windturbines (niet zijnde erfmolens) moeten voldoen aan de clustereis buiten de voorkeursgebieden. Wij zijn bekend met het handboek risico zonering windturbines maar nemen dit niet op in de Omgevingsvisie. Bij de uitwerking van een concreet windpark krijgt dit vanzelfsprekend aandacht.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-022530/20	Bedrijventerreinen: De Omgevingsvisie beschrijft de ontwikkeling van bedrijventerreinen in paragraaf 6.8. 'Ondernemen, werken,voorzieningen en logistiek'. Bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen is het van belang te overwegen om een uitsluiting van Seveso-inrichtingen (voorheen BRZO-bedrijven) in de directe nabijheid van hoogspanningsinfrastructuur op te nemen vanwege mogelijk brand- of explosiegevaar. De Omgevingsvisie behandelt externe veiligheid (omgevingsveiligheid) in relatie tot opslag, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen (p.132). Hoewel assets van TenneT niet direct onder deze wetgeving vallen, is het van belang om rekening te houden met de invloed van het falen van masten op de omgeving, zoals andere hoogspanningsverbindingen of buisleidingen.	U wijst ons op het belang om bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen planologisch te regelen dat Seveso-inirichtingen niet in de nabijheid van hoogspanningsinfrastructuur worden gevestigd. Op Seveso-inrichtingen zijn algemene rijksregels van toepassing die door de gemeenten moeten worden toegepast in de planologische procedures of het opstellen van het omgevingsplan. Als provincie beoordelen wij de omgevingsplannen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-022530/21	Vooroverlegpartner: Wij waarderen het dat TenneT reeds in de praktijk als vooroverlegpartner bij ruimtelijke plannen wordt betrokken en zien dit als een belangrijke basis voor een constructieve samenwerking. Graag zouden wij deze relatie met de provincie behouden en waar mogelijk versterken, met name als het gaat om plannen en beleidsdocumenten die relevant zijn voor het landelijke hoogspanningsnet. Een continue en vroege betrokkenheid van TenneT als vooroverlegpartner is van cruciaal belang om de veiligheid en leveringszekerheid van de hoogspanningsinfrastructuur te waarborgen en de plannen optechnische uitvoerbaarheid te kunnen beoordelen. Plannen of documenten in het kader van bovenstaande kunnen gestuurd worden naar ruimtelijkePlannen@tennet.eu. Hierbij tevens het verzoek om dit e-mailadres binnen uw provincie op te nemen of opgenomen te houden. Eveneens kan via hetzelfde e-mailadres een overleg worden aangevraagd of vragen worden gesteld. Wij verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om deze belangen van TenneT zorgvuldig teoverwegen bij de verdere uitwerking en vaststelling van de Omgevingsvisie.	Dank voor uw zienswijze, wij werken ook graag met u verder aan de opgaven van de provincie Overijssel.	Nee

2025-022938

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
19. Kaartbijlage	2025-022938/1	1.1 Hierbij hebben wij een kaart uit de ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel 'Overijssel voor en met elkaar' toegevoegd. Wij hebben onze bedrijfslocatie omcirkeld. 1.2 Onze zienswijze richt zich op het rechthoekige witte vlak binnen de cirkel. Dit witte vlak behoort dezelfde kleur te hebben als het aansluitende lichtgroene/beige deel. Het witte vlak is namelijk ook landbouwgebied (reguliere landbouwgrond).1.3 Algemeen willen wij benadrukken dat, zowel het lichtgroene/beige vlak als het witte rechthoekige vlak, landbouwgebied (reguliere landbouwgrond) betreft.	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee
19. Kaartbijlage	2025-022938/2	In het huidige ontwerp-Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening wordt de suggestie gewekt dat de beschreven delen/gebieden/percelen geen landbouwgebied oftewel geen reguliere landbouwgrond is.	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee
19. Kaartbijlage	2025-022938/3	Onze zienswijzen richten zich met betrekking tot zowel het ontwerp-Omgevingsvisie als -Omgevingsverordening tot het op de kaarten ontbreken van een duidelijke correcte omschrijving. In alle gevallen betreft het landbouwgebied/reguliere landbouwgrond.	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee

19. Kaartbijlage	2025-022938/4	Wij vragen u hierbij om de hiervoor beschreven delen/gebieden/percelen vanaf heden enkel als een geheel te omschrijven, namelijk landbouwgebied/reguliere landbouwgrond (zonder enige beperking), zodat wij niet jaarlijks zienswijzen hoeven in te dienen	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee

2025-023039

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-023039/1	Positief om te lezen dat de provincie het belang van gebiedsprocessen en maatwerk erkent en de visie niet als blauwdruk voor de komende jaren ziet. We herkennen de opgaven waar de provincie en wij als gemeente voor staan en zien net als u dat er veel in de leefomgeving staat te gebeuren. U geeft aan dat onze provincie hoog scoort op het gebied van brede welvaart. Dit is positief maar we vragen wel aandacht voor de groep inwoners die niet mee kan komen, deze groep wordt steeds groter. Op sommige onderdelen legt u als provincie andere accenten dan wij als gemeente in onze Omgevingsvisie doen. Deze zienswijze gaat in op deze accentverschillen. U geeft bijvoorbeeld aan, ruimte voor landbouw als belangrijk kader te hanteren voor wat wel en niet mogelijk is in het landelijk gebied: wij vinden ruimte voor landbouw ook van belang maar kiezen er bewust voor het water en bodemsysteem als basis te nemen (óók voor de landbouw). We waarderen het daarom dat in uw visie ruimte is voor flexibiliteit en maatwerk, waarbij u de lokale afwegingen respecteert. We onderstrepen het belang van samenwerking, juist in een vroeg stadium, en brengen dit graag met u in praktijk.	Dank voor uw zienswijze en de positieve toon van uw reactie. We waarderen dat u het belang van maatwerk en gebiedsprocessen onderstreept. De Omgevingsvisie is inderdaad geen vaste blauwdruk, maar biedt ruimte voor lokale afwegingen. We delen uw zorg over inwoners die minder goed mee kunnen komen. Hoewel Overijssel gemiddeld hoog scoort op Brede Welvaart, blijven we ons inzetten voor een inclusieve leefomgeving waarin niemand wordt vergeten. Wat betreft de accenten in de groene omgeving: ook wij erkennen het belang van het water- en bodemsysteem als basis, ook voor landbouw. Dit is door ons ook betrokken bij het maken van onderscheid tussen de verschillende landbouwgebieden. Wij bieden daarbij ruimte voor maatwerk, waarbij het aan u is om bij functiewijziging aan te geven hoe het provinciaal beleid is betrokken in de afwegingen en te motiveren wanneer hiervan wordt afgeweken. We kijken uit naar verdere samenwerking met uw gemeente waarbij wij vroegtijdig in de planvorming in gesprek blijven.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023039/2	Paragraaf 2.1 t/m 2.5. Bij het onderdeel gebiedseigen perspectief Salland missen we de koppeling met de Regio Zwolle waar Olst-Wijhe en Raalte onderdeel vanuit maken. Waarbij de uitvoeringsprogramma's van het Novex gebied, als doorvertaling van de mede in uw opdracht opgestelde Verstedelijkingstrategie Regio Zwolle, een belangrijke rol spelen voor ontwikkelingen in Salland. De positieve grondhouding ten aanzien van bijvoorbeeld de dóórontwikkeling van Olst en Wijhe met hun stationsomgevingen sluiten hier goed bij aan, maar de regionale Sponsstrategie met bodem water sturend principe zien we graag nadrukkelijker naar voren komen. En geeft ons inziens ook onderbouwing aan de verdere ontwikkeling van Wesepe. Maar ook in de uitvoering van de Omgevingsvisie zien we de Novex programma's graag terugkomen. In dit kader noemen we ook het programmavoorstel Vitale Kernen/ gezonde buurten, dat samenhangend met het provinciale programma Leefbaar Platteland tot mooie resultaten in onze gemeente kan leiden. U spreekt over het natuurschoon en de ruimtelijke kwaliteit van Overijssel. Dit is een goede plek om het belang van het IJsselgebied als natuur- en recreatiegebied te benadrukken.	Dank voor deze opmerkingen. We hebben dit verwerkt in het gebiedseigen perspectief Salland.	Ja

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/3	Paragraaf 2.6. Onder het kopje over hitte spreekt u over de effecten van de hoge temperaturen op het oppervlaktewater. Graag specifiek benoemen dat dit invloed heeft op de waterkwaliteit.	De tekst in paragrafen 3.3 en 6.1 hebben we hierop aangepast.	Ja
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/4	Onder de kop "Water- en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting" noemt u de maatlat Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving een hulpmiddel. Door deze verwoording wordt de significantie ervan erg afgezwakt. Het is een landelijke ambitie en dient voor meerdere provincies als basis voor concrete richtlijnen voor klimaatadaptief bouwen.	Wij onderschrijven uw aandacht voor de maatlat. De maatlat heeft op dit moment geen wettelijke of verplichtende status. Wij sluiten aan bij deze landelijke lijn.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/5	U geeft aan dat u wilt afstappen van het gebruik van fossiele brandstoffen en veel daarvan gaat vervangen door hernieuwbare energie. Naar onze mening moet alles worden vervangen door hernieuwbare energie tot 2050, want ook de bijdrage van warmte, waterstof en biogas als aanvulling op de duurzame elektriciteit, worden beschouwd als hernieuwbare energiebronnen.	Dank voor uw zienswijze. Wij onderschrijven het belang van het overstappen naar hernieuwbare energie, in lijn met landelijke afspraken en wetgeving. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij willen vormgeven aan een energiesysteem dat overstapt van fossiele op duurzame energiebronnen en welke energiebronnen wij daarvoor willen inzetten. Wij zetten naast vervangen van fossiele brandstoffen in op het besparen van energie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/6	De vraag naar elektriciteit wordt steeds groter omdat we voor bijvoorbeeld verwarming, transport en productieprocessen steeds meer overstappen naar elektriciteit. Hoe gaat u om met deze grotere vraag naar duurzame energie? Deze energie moet ook opgewekt worden: waarom dan een drastische beperking voor zon op land richting 2050 in combinatie met beperkingen voor windenergie buiten de voorkeursgebieden? Voor Olst-Wijhe betekent dit dat wij niet kunnen bijdragen aan deze toenemende duurzame stroombehoefte.	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij de toekomstige energievraag willen invullen met verschillende bronnen van duurzame energie. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Bij de herijking van de Energievisie in 2028 bepalen we welke technieken, buiten zon op dak, na 2030 een rol in gaan spelen voor het invullen van de restopgave voor elektriciteitsproductie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/7	Bij de visiekaart energie is niet duidelijk of deze visiekaart geldt voor de doelstellingen voor zon en wind -tot 2030 of ook voor 2050. In andere passages van deze Omgevingsvisie worden alleen de doelstellingen tot 2030 genoemd, doelstellingen voor 2050 voor wind en zon ontbreken. Ook de programmeringsafspraken zijn gekoppeld aan de doelstelling tot 2030.	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij de toekomstige energievraag willen invullen met verschillende bronnen van duurzame energie. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Bij de herijking van de Energievisie in 2028 bepalen we welke technieken, buiten zon op dak, na 2030 een rol in gaan spelen voor het invullen van de restopgave voor elektriciteitsproductie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/8	Wat betekenen de clusters voor zon op dak op de visiekaart? Betekent dit dat u alleen maar zon op dak in de dicht bebouwde gebieden toestaat? Er is geen uitleg over regels hierover, op deze wijze is de toevoeging van zon op dak op de visiekaart niet van toegevoegde waarde.	Dank voor uw vragen. De clusters geven een indicatie waar het potentieel voor zonne-energie op daken groot is, bijvoorbeeld vanwege veel geschikte dakoppervlakken. De weergave van deze clusters betekent niet dat zon op dak buiten de dicht bebouwde omgeving niet is toegestaan. In principe zijn zonnepanelen op daken door heel Overijssel gewenst en mogelijk. De regels voor zon op dak zijn vastgelegd in het beleidskader en de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/9	Uw doelstelling is om klimaatneutraal te zijn, maar u geeft hier geen definitie van. Hoe gaat u de doelstelling meten en monitoren?	Dank voor uw vraag. Het is inderdaad te meten en te monitoren. Wij sluiten hierbij aan bij de landelijke definities en monitoringsnetwerken.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/10	Onder provinciale doelen en opgaven staat nog steeds 'broeikasemissie' ipv 'broekasgasemissie'.	Dit is een redactionele fout en hebben we aangepast.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/11	U geeft aan dat voor zonnepanelen op land uw doelstelling tot 2030 is behaald. Hoe gaat u om met de opgave tot 2050?	Dank voor uw vraag. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij de toekomstige energievraag willen invullen met verschillende bronnen van duurzame energie. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Bij de herijking van de Energievisie in 2028 bepalen we welke technieken, buiten zon op dak, na 2030 een rol in gaan spelen voor het invullen van de restopgave voor elektriciteitsproductie.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023039/12	Paragraaf 2.7 Hoewel u de Regio Zwolle erkent als economische motor, ontbreekt het aan concrete aandacht voor de positie van kleine gemeenten binnen deze regio. Wij vragen om een integrale regionale aanpak waarin de bijdrage van gemeenten als Olst-Wijhe expliciet wordt gewaardeerd en ondersteund. Alleen zo kunnen we samen zorgen voor een economisch en sociaal vitaal regio-ecosysteem.	Wij onderschrijven dat ook de kleinere gemeenten en kernen in Overijssel een belangrijke bijdrage leveren aan de economische en sociale vitaliteit van de provincie/regio. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7 van onze Omgevingsvisie.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023039/13	Paragraaf 2.8 Voor het buitengebied focust u voornamelijk op autoverkeer. Andere vervoersmiddelen (fiets, OV, deelmobiliteit) worden niet/weinig genoemd in relatie tot het buitengebied (groen gebied). Inwoners van het buitengebied hebben aangegeven tevreden te zijn over de bereikbaarheid, maar dit sluit niet uit dat er gekeken kan worden naar andere vormen van mobiliteit in dit gebied.	We zijn het eens met uw reactie. Bij de passage over tevredenheid met betrekking tot de bereikbaarheid bij inwoners in de groene omgeving benoemen we de opgaven waar we voor staan. Naar aanleiding van uw zienswijze hebben we in de afsluitende alinea van paragraaf 2.8 expliciet de groene omgeving benoemd.	Ja

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023039/14	U spreekt niet over het Strategisch Plan Verkeersveiligheid. Dit is een landelijk programma waarbij gefocust wordt op risicogestuurde aanpak. Provincie en gemeenten hebben hier uitvoeringsplannen voor opgesteld, om de kruispunten en wegvakken met een verhoogd ongevalrisico veiliger te maken.	In paragraaf 6.9 van de Omgevingsvisie benoemen we de specifieke doelen en opgaven op gebied van bereikbaarheid. Hier benoemen we ook het strategisch plan verkeersveiligheid.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023039/15	Voor groei van recreatie is goede bereikbaarheid en voorzieningen van belang. Wij vragen uw ondersteuning hierin, afgestemd op schaal en karakter van het recreatiegebied (zoals het IJsselgebied in Olst-Wijhe).	Wij zijn het met u eens dat goede bereikbaarheid en voorzieningen belangrijke randvoorwaarden zijn voor de geleiding en spreiding van recreatie. Routestructuren voor varen, wandelen, fietsen en ruiters zijn van groot belang voor de recreatiebehoefte van eigen inwoners en die van inkomende gasten. Vanaf 2013 ligt het beheer en onderhoud van routestructuren bij gemeenten. Wel bekijken we hoe het thema routestructuren kunnen integreren met opgaven voor infrastructuur, wonen en de groene omgeving. Daarover blijven we graag met gemeenten in gesprek.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/16	Paragraaf 2.9. U geeft aan dat de landbouwsector in onze provincie voor grote opgaven staat. Deze hebben vooral te maken met de noodzaak om de effecten van landbouwactiviteiten op natuur, milieu en klimaat terug te brengen tot binnen de wettelijke grenzen. Wij vragen ons af of u niet meer kunt doen dan wat binnen de wettelijke grenzen mogelijk is. Wij zoeken graag de samenwerking met u op om gezamenlijk meer te doen om Overijssel gezond en leefbaar te houden.	U vraagt ons meer te doen dan binnen de wettelijke grenzen mogelijk is. Wij houden ons aan de wet, maar zetten ons voor de landbouw al bovenwettelijk in. Dit doen wij door o.a. het Proefproject belonen duurzame landbouwers (2025-2028), overgangsvergoeding voor de overstap naar biologische landbouw, stimuleren van agroforestry, nieuwe teelten en de ondersteuning van de PAS melders.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/17	In deze paragraaf (2.9) missen we de positie van water en bodem sturend. Voor ons is dit de basis, u noemt het als één van de factoren die invloed hebben op de landbouw.	Wij hebben 'water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' als een van de vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie opgenomen. Het thema is daarmee naar onze mening voldoende zwaar aangezet. Omwille van de leesbaarheid proberen we herhaling van teksten te vermijden.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/18	Er is een discrepantie tussen de gebieden waar wij voorrang geven aan de landbouw en waar u dit doet. Dit is bij u bekend maar via deze zienswijze vragen wij hier nogmaals aandacht voor.	U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet gelijk ligt aan de begrenzing die de gemeente gebruikt. Vanuit de Omgevingswet wordt van gemeenten gevraagd om rekening te houden met provinciaal beleid. De begrenzing van onze landbouwgebieden is richtinggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/19	U heeft veel mooie ambities voor een robuuste en toekomstbestendige landbouw. Om deze ambities te bereiken wordt 'de bal' bij de ondernemers en de keten gelegd. Wij vragen ons af of dit niet te vrijblijvend is en verwachten dat er meer sturing nodig is, met bijbehorende (financiële) middelen vanuit de overheid.	U vraagt zich in uw zienswijze af of niet meer sturing vanuit de provincie nodig is op landbouw. Als provincie zetten we juist graag de ondernemer in zijn kracht. Hierdoor ontstaat er meer draagvlak en motivatie. Boeren voelen zich serieus genomen en nemen zelf verantwoordelijkheid, wat leidt tot duurzamere en innovatievere oplossingen. Door ruimte te geven voor maatwerk, kunnen boeren maatregelen kiezen die passen bij hun unieke situatie. Dit vergroot de effectiviteit van het beleid. Vrijheid stimuleert innovatie: boeren durven te experimenteren met nieuwe teelten en technieken, wat de transitie naar een toekomstbestendige landbouw versnelt. Het ondernemerschap wordt versterkt doordat boeren strategisch nadenken over hun bedrijfsvoering en toekomst. Dit vergroot hun veerkracht. Tot slot bevordert deze aanpak samenwerking en kennisdeling tussen boeren en ketenpartners, wat leidt tot collectieve vooruitgang.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/20	Wij onderschrijven dat er veel aandacht is voor de rol van de landbouw in relatie tot voedselzekerheid, maar we weten ook dat er sprake is van relatief veel "feed" en minder "food". Wij verzoeken u meer sturing te geven aan de wijze waarop deze transitie gestimuleerd gaat worden.	U vraagt ons meer sturing te geven in de transitie tussen feed en food. Wij kunnen en willen niet voorschrijven welk gewas wordt verbouwd op een perceel. De kaders voor gewaskeuze liggen binnen het gemeentelijk omgevingsplan en de kaders van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Wij stimuleren door middel van subsidies, ketenontwikkeling, kennisdeling en gebiedsbeleid de transitie naar duurzame teelten wel, hieronder vallen ook biobased teelten.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/21	Paragraaf 2.10. In deze paragraaf noemt u de negatieve effecten van onder andere de landbouw (stikstof, nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, verdroging) op kwetsbare natuur. We missen de link andersom, in de alinea over de landbouw wordt niet in zulke specifieke bewoordingen aandacht besteed aan deze effecten.	U vraagt om de negatieve effecten van natuur op de landbouw te benoemen. Wij kiezen ervoor om in beeld te brengen waar vanuit lokale omstandigheden meer of minder invloed is op de landbouwmogelijkheden. Op basis daarvan hebben wij een onderscheid in twee type landbouwgebieden gemaakt. Nabij natuurgebieden staat dit benoemd als landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven. In deze gebieden is het nodig om de bedrijfsvoering af te stemmen op de specifieke omstandigheden.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/22	Water en bodem sturend wordt als onmisbaar systeem genoemd voor natuurbehoud en ontwikkeling. Dat is positief en sluit aan bij de Omgevingsvisie van Olst-Wijhe. Wat is volgens u de invloed hiervan op de landbouw?	U vraagt wat volgens ons de invloed is van water en bodem sturend op de landbouw. De voordelen van het centraal zetten van water en bodem sturend is dat we werken aan een robuust water en bodemsysteem. Zo willen we inspelen op doorzettende klimaatverandering en passen we de mogelijkheden voor de landbouw hierop aan.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/23	In de paragraaf over natuur heeft u veel aandacht voor manieren om natuur te beschermen en te herstellen, tegelijk heeft u in de paragraaf over landbouw relatief weinig aandacht voor maatregelen om natuurinclusief te boeren. Het voelt als tegengestelde visies.	U merkt op dat in de teksten over landbouw relatief weinig aandacht wordt besteed aan natuur en dat dit overkomt als tegengestelde visies. Wij zien dat anders: er is wat ons betreft geen sprake van tegenstrijdige visies. Natuurinclusieve landbouw is zeker mogelijk, als een ondernemer daar bewust voor kiest.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/24	Er wordt voor de landbouw onderscheid gemaakt in generieke en gebiedsspecifieke gebieden. Dit onderscheid vinden we niet terug in de paragraaf natuur/landschap. De doelen die op natuur en landschap worden gesteld, zijn lastiger te behalen in de gebieden met generieke opgaven. Hoe gaat u hier in de praktijk mee om?	Het klopt dat we in de paragraaf natuur en landschap geen expliciete indeling hebben gemaakt tussen gebieden met generieke opgaven en gebiedsspecifieke opgaven. De doelen zijn gericht op de natuuropgaven, zowel binnen natuurgebieden als daarbuiten. In de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven spelen er meerdere opgave voor water, klimaat en natuur. Hier liggen wat ons betreft kansen om te werken aan natuuropgaven. In de gebieden met generieke opgaven kan vrijwillig aan natuurdoelen worden bijgedragen. Bijvoorbeeld door het vrijwillig nemen van maatregelen die bijdragen aan de basiskwaliteit natuur. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023039/25	Paragraaf 3.2 Wij vragen u kernenergie niet te refereren als duurzaam maar als C02 besparend, bijvoorbeeld door op te nemen "duurzame en/of C02 besparende opwek van energie". Bij de inzet van kernenergie wordt, net als bij hernieuwbare energieën, minder C02 uitgestoten, vergeleken met het gebruik van fossiele brandstoffen. Echter, door de bijkomende nucleaire afval (waarmee wij komende generaties automatisch gaan opzadelen vanwege de lange halfwaardetijd), kan deze vorm van energie moeilijk als duurzaam worden beschouwd. De definitie van duurzaamheid die door de Verenigde Naties is vastgesteld (Our Common Future, 1987) luidt namelijk: "Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarmee de mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen".	We begrijpen uw vraag aangezien over dit onderwerp veel discussie is. Beleidsmatig, zowel in Nederland als binnen de EU, wordt kernenergie onder voorwaarden erkend als duurzaam. De EU erkent in haar beleidsdocument kernenergie als een transitieactiviteit die kan bijdragen aan het verminderen van CO ₂ -uitstoot en het versnellen van de uitfasering van fossiele brandstoffen. Dit rechtvaardigt het opnemen van kernenergie in beleidsstukken als duurzame energiebron, mits de context en voorwaarden helder worden benoemd.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023039/26	Paragraaf 3.3. In deze paragraaf missen we de verwijzing naar de Regionale Sponsstrategie.	De verwijzing die u hier mist hebben we in paragraaf 3.3 toegevoegd.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023039/27	Paragraaf 3.4. U benoemt in de visie wel "DSS-regio's" (Deventer-Stedendriehoek-Zwolle), maar het perspectief van kleinere gemeenten binnen die regio blijft vaag. De samenwerking lijkt gericht op stedelijke schaal en bovenlokale economische groei, zonder helder beleid voor ondersteuning van landelijke/kleine gemeenten als Olst-Wijhe. Voor ons is de positie voor kleinere gemeenten binnen de regio van belang. Geen eenzijdige focus op centrumsteden, maar ook ruimte en maatwerk voor flankerend regionaal beleid.	U geeft aan dat u in de beschrijving van Dagelijks Stedelijk Systeem het perspectief van kleinere gemeenten vaag vindt blijven. Met het begrip Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) bedoelen we het hele netwerk van grotere en kleinere kernen die samen het systeem vormen en daar een rol in hebben. Wat dit per DSS concreet betekent krijgt meer inhoud in de uitwerking in verstedelijkingsstrategie. Wij hebben we in paragraaf 3.4 van de Omgevingsvisie verduidelijkt.	Ja
4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-023039/28	Paragraaf 4.3. Bij alle onderdelen in deze paragraaf geeft u aan dat u een stimulerende en ondersteunende rol wil pakken. Dat is een mooie ambitie. Wij zijn benieuwd naar de uitwerking hiervan. Hoe gaat de provincie bewegen stimuleren en bijvoorbeeld mantelzorgers en vrijwilligers ondersteunen?	Wij snappen dat u benieuwd bent naar de nadere uitwerking van het onderdeel Sociale Kwaliteit. Met ons beleid op Sociale kwaliteit geven we een impuls aan bewegen en toegankelijkheid. Hoe het ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers praktisch invulling krijgt, valt buiten de scope van deze Omgevingsvisie. In de uitvoering kan het Inspiratieboek Sociale kwaliteit helpen om initiatieven en daarmee de leefomgeving hierop beter in te richten. Dit Inspiratieboek is in februari 2026 gereed.	Nee
4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-023039/29	We verzoeken u om specifiek aandacht te hebben voor de mentale gezondheid van agrariërs gezien de lastige positie waar zij in zitten. Wij zijn benieuwd welke rol u hierin gaat pakken.	Dank voor uw zienswijze en het onderstrepen van het belang van mentale gezondheid van agrariërs. We erkennen dat veel agrariërs zich in een complexe en soms kwetsbare positie bevinden. Hun mentale welzijn verdient dan ook de aandacht. Binnen de gebiedsprocessen van het programma Toekomst voor ons Platteland wordt hier aandacht aan besteed. In het programma Leefbaar Platteland zetten we in op een integrale benadering, waarbij niet alleen fysieke en economische aspecten worden meegenomen, maar ook sociale en mentale factoren.	Nee

4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-023039/30	Uw ambitie is om gezondheidsverschillen terug te dringen. Hoe ziet u dit voor zich en welke samenwerking met andere partijen gaat u hiervoor aan? Daarnaast missen wij aandacht voor toegankelijkheid zodat mindervaliden ook goed mee kunnen doen.	U vraagt hoe we gezondheidsverschillen willen terugdringen en welke samenwerkingsvormen we hiervoor aangaan. Het beleid van Sociale kwaliteit heeft de focus op toegankelijkheid voor alle doelgroepen. In de uitvoering kan het Inspiratieboek Sociale kwaliteit helpen om initiatieven hierop beter in te richten. Samen met initiatiefnemers en gemeenten willen we de mogelijkheden aan de hand van het Inspiratieboek verkennen en tot betere oplossingen komen voor de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor minder validen. Het Inspiratieboek is in februari 2026 gereed.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/31	Paragraaf 6.1 In deze paragraaf wordt hittestress niet benoemd en ligt de focus meer op het thema water, terwijl klimaatadaptatie wel wordt genoemd naast water en bodem. Hitte is hier een belangrijk onderdeel van.	We hebben de teksten in paragrafen 3.3 en 6.1 hierop aangepast.	Ja
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/32	Bij klimaatrobuuste verstedelijking geeft u aan: "Gemeenten en initiatiefnemers vragen om bij renovatie of herbouw van bestaande bebouwing en infrastructuur op kwetsbare plekken de locatie of het ontwerp te heroverwegen". Hoe wordt hier sturing op gegeven, neemt u zelf deze verantwoordelijkheid op u? Hoe ziet u dit proces voor zich?	Wij zijn van mening dat lokaal bekeken moet worden of bestaand bebouwd gebied nog steeds goed kan functioneren wanneer weersextremen vaker of heftiger voorkomen. Dit is in ons aller belang. De Omgevingsvisie geeft hiervoor de kaders. De provincie zal met partners binnen projecten hier invulling aan geven, in het RWP werken we dit nader uit.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/33	We zien veel focus op 'water en bodem sturend' bij verstedelijking, maar wordt dit principe ook leidend als het gaat om landbouw?	Wij hebben 'water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' als een van de vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie opgenomen. Dit geldt daarmee voor geheel Overijssel, dus ook voor de Overijsselse landbouw.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/34	Wij missen bij de ambitie, naast besparen en opwekken van energie, het thema energieopslag.	Dank voor uw opmerking. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin gaan wij in op de rol van opslag in het energiesysteem.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/35	Wat betekent "zelfvoorzienend voor alle energiedragers behalve waterstof?"	Dank voor uw vraag. In de Energievisie geven wij aan dat we in 2050 zelf voorzien in onze behoefte aan warmte en biogas. Waterstof importeren we grotendeels vanwege het verwachte gebrek aan mogelijkheden om lokaal grootschalige waterproductie te realiseren. Voor elektriciteit streven we zelfvoorzienendheid na, door enerzijds in te zetten op een beperkte stijging van de elektriciteitsvraag (tot 34 PJ in plaats van 42 PJ) en anderzijds door maximaal in te zetten op opwek in eigen provincie. Hierbij richten we ons op 34 PJ, tenzij het door toekomstige ontwikkelingen eenvoudiger wordt om meer te doen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/36	Waarom zegt u onder het kopje provinciale doelen en opgaven niets over doelen omtrent de uitstoot van broeikasgassen en de opwek van duurzame energie na 2030, in 2050?	Dank voor uw vraag. Wij sluiten aan bij het landelijke beleid. Daarin is klimaatneutraliteit benoemd en is tot 2030 uitwerking geven aan doelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/37	U geeft aan "In 2030 wordt de helft van alle beschikbare mest vergist, wat zo'n 100 mln. m3 aardgas kan vervangen. Dit staat gelijk aan het aardgasverbruik van ongeveer 70.000 huishoudens". Wij vragen ons af of hiernaar onderzoek is gedaan naar de haalbaarheid van dit doel zonder in te zetten op een versterking van de infrastructuur van gasleidingen. In de regel komt de meeste dierlijke mest voor in de dunbevolkte buitengebieden waar de capaciteit van gasleidingen vaak niet groot genoeg is om groen gas terug te leveren via het bestaande leidingennetwerk.	Dank voor uw zienswijze. Het geschikt maken van de gasinfrastructuur voor invoeding van groen gas is primair een rol van de netbeheerders. Om 'invoedingscongestie' van groen gas te beperken en voorkomen kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van koppelleidingen, verzamelleidingen en groen gas boosters. In de investeringsplannen van de netbeheerders kunt u hun concrete plannen terugvinden. De provincie Overijssel houdt goed contact met de netbeheerders om gezamenlijk te zorgen dat de ambities voor groen gas mogelijk en de gasinfrastructuur op elkaar afgestemd zijn.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/38	Paragraaf 6.3. We lezen een discrepantie tussen de Europese- en rijksdoelen en -opgaven en de provinciale doelen en opgaven. De laatste zijn gericht op voedselzekerheid en balans met de omgeving, de eerste in balans met natuur, milieu en klimaat. Leidt dit niet tot een risico dat de doelen van u onvoldoende zijn om de doelen te halen die met name vanuit Europa worden gesteld?	U geeft aan dat u een discrepantie leest tussen doelen van Europa, het Rijk en die van ons. Wij zien dat niet zo. Wij denken dat binnen de kaders van de Europese doelen ruimte is voor passende voedselproductie. Zolang er rekening wordt gehouden met specifieke omstandigheden in een gebied.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/39	We lezen dat het toekomstperspectief voor de landbouw in de landbouwvisie nader wordt uitgewerkt. Wij doen een oproep om gemeenten en andere stakeholders hier goed bij te betrekken. Daarnaast is er zorg dat dit een 'sectoraal' ingestoken visie gaat worden. We doen een oproep om te komen tot een visie, of liever nog een programma, waarin voldoende aandacht is voor de afstemming met andere (gebiedsgerichte) opgaven.	Het opstellen van de landbouwvisie is een eigenstandig proces. Wij kiezen ervoor om richting te geven in de Omgevingsvisie voor het opstellen van de landbouwvisie. Dit doen we door integraal richting te geven, door doelen en ambities te benoemen en een onderscheid in landbouwgebieden te maken. Voor de landbouwvisie doorlopen wij een gedegen proces samen met de sector.	Nee

9. Natuur en landschap	2025-023039/40	Paragraaf 6.4. In het algemeen zegt u in de paragrafen over natuur en landschap dat én hoe de landbouw moet omvormen naar meer natuurinclusieve bedrijfsvoering. Dit vinden we positief. Maar in de paragrafen over landbouw werkt u dit minder duidelijk uit. U maakt weinig onderscheid tussen innovatie en extensiveren als toekomstbestendige maatregelen voor landbouw en de nadruk ligt op voedselproductie. Dit lijkt moeilijk verenigbaar met de doelen die er zijn voor natuur. Had u dit niet allebei in uw visie moeten opnemen, of wordt het daarmee een onuitvoerbare visie? We vragen meer aandacht voor het landschap rond de IJssel, het is een gebied met hoge natuur- en recreatiewaarde. Graag zien we dat natuurbehoud wordt gecombineerd met duurzame recreatie.	We waarderen uw opmerking ten aanzien van de aandacht in de Omgevingsvisie voor omschakeling naar meer natuurinclusieve landbouw. Een verdere uitwerking van verschillende vormen van natuurinclusieve bedrijfsvoering en de balans tussen innovatie en extensivering, kan plaatsvinden in de landbouwvisie. Uw opmerking over het landschap rond de IJssel nemen we ter harte. Dit gebied heeft een hoge natuur- en belevingswaarde, en we zien het belang van het combineren van natuurbehoud met duurzame recreatie. Dit is een specifiek aandachtspunt in de uitwerking van het Natuurbeheerplan Overijssel. Uw zienswijze helpt ons om deze thema's in samenhang te blijven benaderen en verder te concretiseren.	Nee
10. Cultureel Erfgoed	2025-023039/41	Paragraaf 6.5. Uw beleid legt een te grote nadruk op cultureel erfgoed en monumentenzorg, zonder voldoende oog te hebben voor de hedendaagse dorpscultuur en participatie die in Olst-Wijhe cruciaal zijn voor leefbaarheid. Wij pleiten voor een bredere, integrale culturele visie die lokale initiatieven ondersteunt. Wij delen graag onze visie hier op.	Wij herkennen uw reactie niet. Met de provinciale Omgevingsvisie zetten we in op de bescherming en ontwikkeling van cultureel erfgoed. We spreken de ambitie uit om cultureel erfgoed mee te nemen als vertrekpunt voor andere opgaven, zoals leefbaarheid. Dat betekent juist dat we veel oog hebben voor de hedendaagse dorpscultuur en participatie in dorpen. Erfgoedgemeenschappen spelen hierin een cruciale rol en wij ondersteunen hen graag. De Omgevingsvisie stimuleert een erfgoedinclusieve-aanpak, waarin we initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid toejuichen. Voor de verdere uitwerking hiervan verwijzen we graag naar het programma Leefbaar Platteland of ons Cultuur en Erfgoedbeleid.	Nee
11. Verstedelijking	2025-023039/42	Paragraaf 6.6. Al jaren is er sprake van een grote opgave op wonen. Dit vraagt om een wat meer proactieve benadering. De ontwerp-Omgevingsvisie ademt veel terughoudendheid uit en dat vinden we een gemiste kans. We snappen dat er kaders nodig zijn en dat de groei wat meer in de steden wordt geconcentreerd, maar tegelijkertijd liggen er ook veel kansen in de regio. Daarmee kan ook de leefbaarheid van het platteland worden versterkt. Er wordt nog steeds ingehaakt op lokale behoefte, terwijl de woningmarkt steeds meer regionaal georiënteerd is. Bovendien sluit de Omgevingsvisie op dit punt ook onvoldoende aan op de recent herijkte Regionale Woondeal met het Rijk, waarin de provincie ons gevraagd heeft om bij te dragen aan de verhoogde woningbouwvraag vanuit het Rijk. Dit hebben we afgesproken in de nieuwe Woondeal. We zetten maximaal in op realisatie hiervan en trekken graag op met de provincie	We onderkennen gezamenlijk het grote belang van het realiseren van de woonopgave. Daarom werken we in regionaal verband ook samen bij deze realisatie. Ook Olst-Wijhe heeft daarin een belangrijke rol. Juist recht te doen aan de uitgangspunten van de Omgevingsvisie én recht te doen aan de positie en feitelijk functioneren van verschillende kernen in de drie Dagelijks Stedelijke Systemen, hanteren we in de Omgevingsvisie enkele uitgangspunten, die in de verstedelijkingsstrategieën nader uitgewerkt zijn, en worden, en in de regionale afstemming in de woondeals tot concrete afspraken met betrekking tot realisatie leiden. Daar trekken we zoals u ook wenst, graag blijvend samen in op.	Nee
12. Wonen	2025-023039/43	Paragraaf 6.7. De uitwerking van het thema wonen in strekking van beleid is nogal uitgebreid en gedetailleerd. Wij vragen ons af of dat wel past bij een dergelijke visie. Het is goed dat er beleidsuitgangspunten zijn, maar tegelijkertijd kan dit een valkuil worden en ontstaat het risico dat de lat te hoog wordt gelegd bij nieuwe woningbouwontwikkelingen. Realisme is nodig om de forse woningbouwopgave niet te complex te maken.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we geconstateerd dat op onderdelen de kaderstelling in de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is opgenomen dan noodzakelijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We hebben de tekst in paragraaf 6.7 van de Omgevingsvisie op dit punt daarom ruimer geformuleerd tot "voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders". Dit specificeren we in het Volkshuisvestelijk programma en/of woondeals.	Ja
12. Wonen	2025-023039/44	Bij woningbouw in de groene omgeving (KGO) wordt een duidelijke link gelegd met de fysieke opgaven in de groene omgeving (natuur, landschap, cultuurhistorie). De sociale context wordt hier gemist, terwijl het leefbaar houden van het platteland toch ook een belangrijk item is.	Hartelijk dank voor uw reactie. Wij zijn met u eens dat de sociale context in fysieke opgave van belang is. Ter ondersteuning van de rode draad Sociale Kwaliteit in de Omgevingsvisie zijn wij bezig om een inspiratieboek te ontwikkelen zodat initiatiefnemers geïnspireerd worden met concrete mogelijkheden om sociale kwaliteit aan hun opgave in de leefomgeving toe te voegen. Bij de implementatie van de Omgevingsvisie zijn nog diverse uitvoeringskeuzes te maken waar een subsidieregeling voor de implementatie van sociale kwaliteit in de leefomgeving mogelijk ook een van is.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023039/45	Paragraaf 6.8 U spreekt niet over de verduurzaming/elektrificatie van de logistiek en de ruimtelijke uitdagingen die daar bij komen kijken in relatie tot ruimtelijk beslag en netcongestie. Er mist een visie van de provincie op dit vlak.	Het is juist dat we in de Omgevingsvisie niet expliciet zijn ingegaan op verduurzaming/elektrificatie van de logistiek. We hebben hier in paragraaf 6.8 een aanvulling op gedaan.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023039/46	U richt zich vooral op stedelijke economische ontwikkeling en daardoor missen kansen voor kleinschalige en lokale bedrijvigheid in gemeenten zoals Olst-Wijhe. Wij verzoeken u om expliciete ondersteuning te bieden voor lokaal ondernemerschap en economische diversiteit passend bij onze identiteit en schaal.	Goed dat u aandacht vraagt voor de kansen voor kleinschalige en lokale bedrijvigheid. Ook wij vinden die van groot belang. We hebben een breed MKB-programma binnen de provincie waar zeker ook kleinschalige ondernemers subsidie kunnen aanvragen voor o.a. landbouw, mkb-maak, digitalisering, circulair, recreatie en toerisme. Zo zetten we in op economische diversiteit en vitaliteit.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023039/47	U benadrukt concentratie van detailhandel in grotere centra om leegstand tegen te gaan. Echter, voor gemeenten als Olst-Wijhe is het behoud en versterking van detailhandel in dorpskernen cruciaal voor leefbaarheid en sociale verbinding. Wij verzoeken u aandacht en ruimte te bieden voor lokale detailhandel, passend bij onze gemeentelijke schaal. Concretiseer hoe u wilt bijdragen aan vitale dorpskernen, inclusief winkelstructuur, en ruimte voor lokaal maatwerk.	Het klopt inderdaad dat het concentratiebeleid centraal staat bij ons detailhandelsbeleid. We waarderen het dat u hier specifiek aandacht vraagt voor de detailhandel in dorpskernen. Er zijn uitzonderingen mogelijk ten aanzien van grootschalige-, volumineuze- en buurt- en wijkwinkelcentra. Kleinere kernen en dorpen hebben daarom altijd de mogelijkheid in hun omgevingsplan te voorzien in nieuwe detailhandelsvestigingen binnen of direct aansluitend aan bestaande buurt- en wijkwinkelcentra voor zover de detailhandelsvestiging in hoofdzaak is gericht op het voorzien in dagelijkse behoeften. Ruimte voor lokaal maatwerk is en blijft daarmee mogelijk. Tegelijkertijd werken we in 2026 ook aan ons beleid voor een Leefbaar Platteland. Hierin zal ook uitvoerig stil worden gestaan bij de vraag hoe gebieden leefbaar blijven en wat daarvoor nodig is. Graag blijven we daarover met u in gesprek.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023039/48	U besteedt beperkte aandacht aan kleinschalige bedrijventerreinen die voor gemeenten als Olst-Wijhe belangrijk zijn. Wij pleiten voor een provinciale beleidslijn die het behoud en de ontwikkeling van dergelijke terreinen mogelijk maakt, passend bij de schaal en behoeften van kleine kernen.	Wij zijn het met u eens dat ook kleinschalige bedrijventerreinen van groot belang zijn voor onze regionale economie. Zeker gelet op de schaarste aan bedrijfskavels. Binnen de huidige programmeringsafspraken bedrijventerreinen is bouwen voor eigen behoefte mogelijk mits kwantitatief en kwalitatief afgestemd. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030). In paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie hebben we de tekst over dit onderwerp aangevuld.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023039/49	We begrijpen het belang van het behouden van ruimte voor zware bedrijven (milieucategorie 4 en 5). De huidige regeling is echter te breed omdat ook milieucategorie 3 wordt meegenomen. Veel van onze kleinschalige bedrijventerreinen vallen in categorie 3.1 of 3.2 en liggen vlakbij woningen aan de dorpsrand en bieden juist kansen voor herontwikkeling naar wonen of gemengd gebruik. Daarom vragen we u om artikel 4.26a lid 1 aan te passen zodat alleen categorie 4 en 5 worden meegenomen. Mocht categorie 3 toch blijven, dan moet de afwijkmogelijkheid in lid 2 worden verruimd. De tekst 'groot openbaar en/of bovenlokaal belang' is te beperkt; ook lokale belangen moeten meegewogen kunnen worden. Zo houden we ruimte voor passende ontwikkelingen en maatwerk in Olst-Wijhe. Wij vragen u om onderscheid te maken binnen categorie 3 tussen zware en dorpsgerichte bedrijvigheid en ruimte te geven voor lokale afweging bij herontwikkeling van categorie 3-terreinen, waarbij u functiemenging en verduurzaming van bestaande terreinen beleidsmatig ondersteunt.	We lezen dat u begrip heeft voor het belang van het behouden van ruimte voor zware bedrijven. We hebben in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transities (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023039/50	Paragraaf 6.10. U onderkent het belang van vrijetijdseconomie, maar wij zien te weinig invulling aan het platteland en kleinschalige initiatieven zoals agritoerisme, die juist voor gemeenten als Olst-Wijhe essentieel zijn. Wij verzoeken u om deze sector beter mee te nemen in uw beleid.	Wij zijn het met u eens dat agritoerisme van toenemend belang is. We zijn van mening dat het combineren van recreatie met andere functies zoals landbouw en natuur om heldere richtlijnen vraagt. We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie. Hierin gaan we ook in op de voorwaarden bij dergelijke functiemenging. Ook werken we aan een samenhangende en gebiedsgerichte aanpak voor Erfransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). Om precies scherp te krijgen welke functie waar kan, biedt het instrument 'Programma' uitkomst. We stimuleren gemeenten om intergemeentelijk programma's te ontwikkelen, en hier gezamenlijk invulling aan te geven.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023039/51	In de visie richt u zich op 'grote toeristische dragers' zoals Sallandse Heuvelrug of Weerribben. Landschappen zoals het IJsselgebied (waar Olst-Wijhe onderdeel van is) komen hierbij te weinig aan bod. Benoem ook het IJsselgebied expliciet als ontwikkelzone voor natuurgerichte recreatie, kleinschalige verblijfsrecreatie en actieve vrijetijdseconomie	De in de Omgevingsvisie opgenomen voorbeelden zijn niet limitatief. Algemeen uitgangspunt van het beleid is voldoende fysieke ruimte voor recreatie en toerisme door dit integraal mee te nemen in gebiedsontwikkelingen en andere ruimtelijke ontwikkelingen. De ontwikkelingen rondom het IJsselgebied passen hier binnen mits passend binnen bestaande wettelijke kaders en rekening houdend met druk en draagkracht van het gebied.	Nee

16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-023039/52	Paragraaf 6.11. We ervaren het als positief dat u als provincie blijft investeren in en gezonde en veilige leefomgeving. Het blijft voor nu een abstract verhaal en we zijn zeer benieuwd hoe de investering er daadwerkelijk uit komt te zien in programma's, beleid, regelgeving en projecten	Bedankt voor uw reactie. Hier zullen we de komende jaren nadere uitwerking aan gaan geven, onder andere door de uitwerking van acties uit de Milieunota 2024 (zie https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&connection_id=939623).	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023039/53	Paragraaf 6.12. Op onderdelen benoemd u een inspiratieboek als resultaat. Dit is wat vrijblijvend. Wij verzoeken u hier iets ambitieuzer in te zijn door partijen iets concreets aan te bieden, bijvoorbeeld een subsidieregeling. Daarnaast nodigen wij u uit om aan te sluiten bij Salland United. (De provincie doet dit al in Twente bij de Twentse Koers.) Onder de vlag van Salland United kan samenwerking gezocht worden op de onderdelen van sociale kwaliteit en (positieve) gezondheid.	Hartelijk dank voor uw reactie. Ter ondersteuning van de rode draad in de Omgevingsvisie zijn wij bezig om een inspiratieboek te ontwikkelen zodat initiatiefnemers geïnspireerd worden met concrete mogelijkheden om sociale kwaliteit aan hun opgave in de leefomgeving toe te voegen. Bij de implementatie van de Omgevingsvisie zijn nog diverse uitvoeringskeuzes te maken waar een subsidieregeling voor de implementatie van sociale kwaliteit in de leefomgeving mogelijk ook een van is. Wat betreft uw suggestie om de samenwerking op te zoeken met Salland United kunnen wij zeggen dat er al enkele jaren op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau afstemming plaats vindt en wordt samengewerkt.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/54	Omgeving Effect Rapportage (OER) Klimaatadaptatie. Uit de analyse blijkt dat de Omgevingsvisie een negatief effect gaat hebben op het thema hitte omdat er meer verstedelijking/woningbouw zal plaatsvinden en er gefocust zal worden op inbreiding vs. uitbreiding van werklocaties. In de Omgevingsvisie is het thema hitte erg onderbelicht. Als uit de OER blijkt dat er een negatief effect is op hitte dan zou het goed zijn om in de Omgevingsvisie meer aandacht te schenken aan het thema.	Wij zijn met u eens dat hitte meer aandacht verdient, de tekst in paragrafen 3.3 en 6.1 hebben we hierop aangepast.	Ja

2025-023452

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023452/1	Samenwerking - In de Omgevingsvisie wordt expliciet benoemd dat in overleg met medeoverheden de gebiedsuitwerking gemaakt wordt. Ook wordt gesteld dat de Redeneerlijn niet bindend is voor medeoverheden. Echter, de Omgevingsverordening lijkt hier weinig ruimte voor te bieden. Er wordt gesteld dat gemeenten als eerste aan zet zijn voor lokale opgaven, terwijl de provincie een sleutelrol heeft voor opgaven van provinciaal belang. Gemeenten worden gevraagd om in de onderbouwing van hun plannen duidelijk te maken hoe ze de Redeneerlijn hebben toegepast. In de ambitie en bestuursfilosofie van de provincie Overijssel (opgenomen in de Omgevingsverordening) stond voorheen benoemd dat samen met partners vorm en kleur gegeven wordt aan de fysieke leefruimte. De samenwerking met partners komt nu niet meer terug in de bestuursfilosofie; de verschuiving lijkt te zijn gemaakt dat de provincie nu zelf een Redeneerlijn heeft opgesteld die belangen moet afwegen. Hoewel het omgevingsbeleid heldere kaders biedt voor gebiedsprocessen en ruimte laat voor maatwerk, wekt de tekst op pagina 91 de suggestie dat er strikte naleving van kaders en normen wordt verwacht. Wij zijn enthousiast over het voorstel dat de provincie in een vroeg stadium meedenkt over de wijze waarop rekening gehouden kan worden met provinciale belangen. Hier willen we graag praktische werkafspraken over maken, waarbinnen ruimte blijft voor gemeentelijke autonomie.	U maakt zich zorgen over de Redeneerlijn. We hebben op basis van de diverse zienswijzen de Redeneerlijn aangepast in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en in de Omgevingsverordening. De Redeneerlijn komt niet in de plaats van het belang van samenwerking in de uitvoering. We laten met de Omgevingsvisie ruimte om samen oplossing te vinden in gebieden en dat doen we samen in bestaande samenwerkingen zoals de verstedelijkingsstrategieën. Bij nieuwe programma's of projecten of in gebiedsuitwerkingen vragen we om een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen zoals het waterschap hierin is, maar ook hoe de besluitvorming tot stand komt. Tegelijkertijd erkennen we dat gemeenten bij hun afwegingen ook andere ruimtelijke kenmerken hanteren, zoals landschapstype en bestaande functies. Daarom is in de instructieregel bewust afwegingsruimte opgenomen voor gemeenten: binnen de kaders van de Omgevingsverordening kunnen gemeenten zelf beoordelen of een functie in een specifiek geval als storend voor de landbouw moet worden aangemerkt.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023452/2	Landbouw - Op de kaart is de Melmerpolder als landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven en kansen aangegeven. In de bestuurlijke reactie van 26 sept 2024 is aangegeven dat we het deel van de Melmerpolder dat op kleigrond ligt ook bestempeld wordt als "Landbouwgrond met generieke opgaven en kansen". Dit is niet overgenomen, graag zouden we nog zien dat dit aangepast wordt.	U geeft aan dat u graag zou zien dat de landbouwkaart voor de Melmerpolder aangepast wordt. We passen de kaart niet aan. Bij het maken van de kaart is gekeken naar de stapeling van opgaven in het veenweidegebied zoals klimaat en wateropgaven en het tegengaan van bodemdaling. Deze stapeling van opgaven speelt ook in de Melmerpolder. Het gaat dus niet alleen om de aanwezigheid van klei in de bodem. Wij willen via gebiedsgericht maatwerk ruimte houden voor landbouw, waarbij de bedrijfsvoering rekening houdt met de lokale omstandigheden. We werken hieraan met gebiedsgericht maatwerk via onze 3x3 aanpak.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023452/3	Drinkwater. Bij het besparen van (drink)water wordt aangegeven dat dit kan door het verhogen van waterstanden, het bergen van water en het water te laten infiltreren in de bodem. Deze maatregelen kunnen bijdragen aan waterbesparing, maar ook voor extra overlast zorgen. Deze ingrepen zijn erg gebiedsspecifiek en dus niet overal mogelijk. Een toevoeging dat deze afweging op lokaal niveau moet worden gemaakt lijkt hier wel op zijn plaats.	Wij begrijpen uw verwarring. Wij hebben 'besparen' veranderd in 'Zorgvuldig omgaan met' in paragraaf 3.2. Voor de uitwerking hiervan verwijzen we naar de verschillende gebiedstypen. Dat lokaal maatwerk moet plaatsvinden en mogelijk is, onderschrijven we; dit staat ook op meerdere plekken in de Omgevingsvisie beschreven.	Ja
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023452/4	Kampereiland. Onder het kopje 'Leven met water in de IJsseldelta' wordt aangegeven dat op het Kampereiland de boerderijen op terpen liggen en dat daarom dit gebied bestand is tegen hogere waterstanden in het IJsselmeer. Op Kampereiland zijn echter ook woningen en boerderijen die niet op terpen staan en dus niet bestand zijn tegen hogere waterstanden. Dit is ook aangegeven in de bestuurlijke reactie van 26 september 2024, maar niet verwerkt. Graag zien we hier een nuance toegevoegd worden.	We hebben de tekst in bijlage 4 hierop aangepast.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023452/5	Verstedelijking - Op de kaart 'Verstedelijking' is geen enkele aanduiding op verstedelijking ten westen van de N50 opgenomen, terwijl dat in de Omgevingsvisie van de gemeente Kampen hier wel mogelijkheden voor bestaan. Graag zouden we deze mogelijkheid toegevoegd zien aan de kaart.	We hebben in onze systematiek van de Omgevingsvisie gekozen om geen nieuwe ontwikkellocaties op de kaart te zetten. We kiezen er voor om aan de hand een kwalitatief instrument, de Redeneerlijn, gemeenten de lokale afweegruimte te bieden om tot locatiekeuzen te komen. De Redeneerlijn stuurt binnen de Leidende Principes van onze Omgevingsvisie. Bestaande woningbouwlocaties, zoals in de gemeente Kampen rond Reeve staan wel op de kaart.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023452/6	VAB - Voor verbreding van de agrarische sector naar verblijfsrecreatie en/of dagrecreatie staat vermeld dat men kansen ziet voor een recreatieve/toeristische invulling van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) met bijbehorende erven en gronden. Daarbij maken we de nuance dat dit wel in lijn moet zijn met het eigen VAB-beleid van de gemeente; dit wordt wellicht bedoeld met 'onder bepaalde omstandigheden'.	We zien inderdaad kansen voor de verbreding van de agrarische sector naar verblijfsrecreatie en/of dagrecreatie. Wel horen hier heldere randvoorwaarden voor functiemenging bij. We zijn het daarbij eens dat dit in lijn moet liggen met het eigen VAB-beleid van de gemeente.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023452/7	Gezondheid - De vier genoemde Leidende Principes in de Omgevingsverordening komen niet één op één overeen met de Rode Draden. Sociale kwaliteit en gezondheid zijn niet te herleiden in de Leidende Principes. Wij missen in de strekking van het beleid omtrent gezondheid dan ook aandacht voor een inrichting waar rekening wordt gehouden met vergrijzing, bijvoorbeeld door dementievriendelijke inrichting. Het aantal mensen met dementie neemt toe en ze wonen steeds langer zelfstandig thuis; Nederland is aan het vergrijzen. Naast gezonde leefstijl is blijven participeren via de leefomgeving essentieel voor vele inwoners, mede door de vergrijzing en de bijkomende chronische ziektes. Hier wordt in het OER wel aandacht aan besteedt, maar het komt in onze ogen in de Omgevingsvisie te weinig terug.	U geeft aan dat de Rode Draden en de Leidende Principes niet één op één hetzelfde zijn. Dat klopt: dit zijn in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening ook twee afzonderlijke aspecten. De Leidende Principes geven de provinciale keuzes en belangen aan in de locatie-afwegingen ('waar'). Bij het maken van keuzes is het belangrijk om naast ruimtelijke afwegingen ook rekening te houden met economische, sociaal-maatschappelijke en duurzame aspecten. Dit doen we met Rode Draden. U merkt op dat aandacht voor gezondheid in de ruimtelijke inrichting nog onvoldoende aandacht heeft. In de Rode Draden, Leidende Principes, Redeneerlijn en Catalogus Gebiedskenmerken zit wat ons betreft voldoende houvast om ook de gezondheidsaspecten een plek te geven in de ruimtelijke afweging en inrichtingskeuzes.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023452/8	Er wordt gesteld dat door beter benutten en herontwikkeling extra bedrijfsruimte ontstaat op bestaande werklocaties. Graag zien we daar aan toegevoegd dat daarvoor is in sommige gevallen wel schuifruimte nodig is.	We onderschrijven het belang van schuifruimte op bestaande bedrijventerreinen om zo (her)ontwikkelingen op gang te brengen. We hebben dit belang nadrukkelijker geduid in paragraaf 6.8 van onze Omgevingsvisie.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023452/9	Bedrijventerreinen - Er staat in de Omgevingsvisie dat gestuurd wordt op behoud van bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën (3, 4, 5) omdat dit type bedrijventerrein nodig is voor ruimte voor circulaire economie en energietransitie. Voor veel bedrijventerreinen is dit een goed uitgangspunt. Voor de locatie aan de IJsseldijk 42 is dat minder passend bij een eventueel vertrek van de huidige bedrijvigheid. Onze eigen Omgevingsvisie benoemt de werklocaties aan de IJsseldijk niet (langer) als werklocaties. Bij stoppende bedrijven is het beëindigen van bedrijfsactiviteiten en het toevoegen van een woonfunctie passend gezien de ligging. We zien daarom graag dat voor werklocaties aan de IJsseldijk voor deze regel een uitzondering gemaakt wordt.De Omgevingsvisie van Kampen gaat in op het samenbrengen van verschillende functies in gecombineerde woon-werkmilieus aan de randen van bedrijventerreinen en nabij woonwijken. We onderzoeken samen met de aanwezige ondernemers de mogelijkheden voor een verkleuring naar woningen en/of publieksvriendelijke bedrijvigheid. We verzoeken u bij dit soort ontwikkelingen (bijvoorbeeld aan de zuidelijke rand van Haatland en de Kop van Spoorlanden) maatwerk mogelijk te blijven maken.	We lezen dat u het behoud van bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën een goed uitgangspunt vindt voor veel bedrijventerreinen. We snappen dat er in sommige gevallen op gemeentelijk niveau ook andere belangenafwegingen spelen. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023452/10	Graag gaan we ambtelijk in gesprek om werkafspraken te maken over hoe de provincie in een vroeg stadium meedenkt over de wijze waarop rekening gehouden kan worden met provinciale belangen. In een reactiebrief op deze zienswijze ontvangen daar graag een voorstel voor. Op een aantal gebieden (landbouw, drinkwater, Kampereiland, verstedelijking, VAB, gezondheid, bedrijventerreinen, havens) vragen we in deze zienswijze om specifieke tekstuele wijzigingen, aanvullingen of aanpassingen van afbeeldingen. In de zienswijzennota zien we graag terug of en hoe deze wijzigingen verwerkt zijn. Er staan daarnaast een aantal inhoudelijke vragen open op gebied van erfmolens, zeekleilandschap en drinkwaterwinning. Het antwoord op deze vragen kan meegenomen worden in een reactiebrief op deze zienswijze.	Met de accounthouder Ruimte en Bereikbaarheid van de provincie Overijssel is uw verzoek om werkafspraken te maken inmiddels geagendeerd.	Nee

2025-023454

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
11. Verstedelijking	2025-023454/1	Wonen en verstedelijkingsprincipes. De ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerp-wijziging van de Omgevingsverordening schetsen terecht een duidelijke ambitie voor een evenwichtige en toekomstbestendige verstedelijking in Overijssel. Binnen deze ambitie hebben alle kernen — de grote steden, de middelgrote steden, de goed bereikbare kernen en de overige kernen — een rol te vervullen. De ontwerp-Omgevingsvisie erkent dat verstedelijking primair wordt geconcentreerd in de vijf grote steden.Tegelijkertijd wordt de bijdrage van andere kernen benoemd, waaronder de zogenoemde goed bereikbare middelgrote kernen (met een bovenlokale OV-knoop) en de overige kernen. Deze dragen ieder op hun eigen wijze bij aan de brede welvaart en vitaliteit van het Dagelijks Systeem Stedelijk (DSS). Wij constateren echter dat de differentiatie tussen de goed bereikbare middelgrote kernen en de overige kernen in de ontwerp-Omgevingsverordening onvoldoende is doorgezet. Goed bereikbare middelgrote kernen en dorpen worden hierin gelijkgesteld aan andere kernen, terwijl zij in de visie wel degelijk een specifieke rol hebben binnen de verstedelijkingsstrategie. Dit principe is ook vastgesteld in de regionale woonagenda die in 2021 door alle Twentse gemeenten en de provincie Overijssel zijn vastgesteld. In de woonagenda worden kernen specifiek aan een ontwikkelstrategie gekoppeld. Wij verzoeken u het onderscheid uit de woonagenda tussen goed bereikbare kernen te continueren in de provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en deze ook door te vertalen naar het provinciale volkshuisvestingprogramma.	U geeft aan dat we in de Omgevingsvisie de kaders geven rondom verstedelijking en schetsen dat verschillende kernen binnen een DSS daar een verschillende rol in hebben. In de Omgevingsverordening is die rolverdeling vastgelegd met het principe van concentratie (artikel 4.4). Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om in het kader van regionale programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen af te spreken dat andere kernen dan de grote steden een deel van de bovenlokale behoefte voor hun rekening nemen. Daarbij stellen we in het nieuwe lid 6 van artikel 4.4 wel voorwaarden - zoals een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer - om recht te doen aan de verstedelijkingsprincipes die ook uitgangspunt zijn voor de verstedelijkingsstrategieën. In de verstedelijkingsstrategieën werken we dit per DSS op maat nader uit. De concrete vertaling daarvan per kern landt vervolgens specifiek voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling weer in de programmeringsafspraken die we periodiek in regionaal verband opstellen. In de Omgevingsverordening houden we dus al rekening met een differentiatie tussen kernen. Een specifieke nadere duiding in de Omgevingsverordening per kern is daarom niet noodzakelijk en zou eerder tot inflexibiliteit leiden dan meer helderheid vooraf. Daarom kiezen we er voor de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op dit punt niet aan te scherpen.	Nee

12. Wonen	2025-023454/2	Voor onze gemeente geldt in het bijzonder dat reeds jaren sprake is van een bovenregionale functie. Borne heeft een uitzonderlijke groei doorgemaakt, in het kader van de nieuwbouwwijk de Bornsche Maten. In onze Contourennota ('kapstok' Omgevingsvisie) is dan ook opgenomen dat wij primair een woongemeente zijn, wij willen deze bovenregionale rol ook voor de huidige en toekomstige woonvraag graag blijven spelen. Hiervoor zien wij dan ook grote kansen in het kader van de verstedelijkingsopgave. Wij verzoeken u om ons deze ruimte in het kader van uw Omgevingsvisie en Omgevingsverordening te blijven bieden.	Op gebied van verstedelijking en ook wonen, is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Voor de woonafspraken vertalen we deze periodiek in de Woondeals het het Volkshuisvestelijk Programma.	Nee
12. Wonen	2025-023454/3	Bouwen in beekdalen. In het kader van klimaatrobuuste verstedelijking wordt in de visie opgemerkt dat de provincie kwetsbare plekken zoals beekdalen, zones langs keringen, diepste plekken van gebieden en polders, gebieden meteen slappe ondergrond en buitendijkse gebieden zoveel mogelijk wil vermijden, vanwege de zwaardere inspanning om klimaatadaptief te zijn. Hierbij wordt in de visie gesteld de waterschappen centraal worden gepositioneerd in de planvorming om de weging van het waterbelang in te brengen op basis van hun kennis van het bodem- en watersysteem. In de visie wordt echter onvoldoende benadrukt dat er juist wel degelijk mogelijkheden zijn om te bouwen in bijvoorbeeld beekdalen. Er zullen namelijk dorpen en steden zijn die om bepaalde redenen voor nieuwe ontwikkelingen naar locaties in het beekdal (moeten) kijken, waaronder dorpen in de gemeente Borne. Hiervoor vragen wij graag (opnieuw) aandacht voor onze eigen ervaringen met de nieuwbouwwijk Bornsche Maten in het beekdal. Hierin is gezamenlijk gekomen tot een plan met lokaal en regionaal klimaatbestendige maatregelen. Dit is voor ons een mooi voorbeeld van wonen in het beekdal en aan het water in een groene en klimaatbestendige omgeving.	Wij zijn het met u eens dat het leidende principe 'water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' niet zwart-wit moet worden uitgelegd. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Tevens hebben we als leidend principe opgenomen dat het water- en bodemsysteem leidend is in onze ruimtelijke inrichting. Door in te spelen op de werking van het natuurlijke water- en bodemsysteem kunnen de diverse ruimtelijke functies op een logische, kosteneffectieve en houdbare manier worden ingericht. Hierbij laten wij in onze Omgevingsvisie ruimte voor lokaal maatwerk, waarbij wij een onderbouwing vragen hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Het ligt dan het meest voor de hand om locaties te kiezen die met weinig inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Echter, als er geen 'makkelijke' locaties voor handen zijn die weinig investering nodig hebben om klimaatrobuust gemaakt te worden, dan kunnen andere locaties overwogen worden die met meer inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Zo kan de rand van een beekdal in beeld komen om daar op innovatieve wijze en met oog voor de waterhuishouding een woonwijk te ontwikkelen. U geeft aan dat Bornsche Maten hier een goed voorbeeld van is. Echter, wanneer de woonwijk de toenemende piekafvoer door een beekdal belemmert en er bijvoorbeeld afwenteling van wateroverlast op de omgeving optreedt, vinden wij dat geen goede invulling van dit Leidende Principe. Waterschappen, als kennishouders van de regionale water- en bodemsystemen, kunnen hier in een vroegtijdig stadium over adviseren bij de weging van het waterbelang. Hoe eerder alle beschikbare kennis over een locatie bij elkaar gebracht wordt, hoe beter de planvorming kan worden bijgestuurd.	Nee
12. Wonen	2025-023454/4	Wij vinden uiteraard ook dat bij ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de beekdalen, maar zien daarnaast in deze gebieden ook zeker positieve ontwikkelkansen en mogelijkheden. Deze komen naar onze mening onvoldoende terug. Wij verzoeken dan ook om dergelijke ontwikkelingen ruimte te (blijven) bieden en deze ruimte tevens te borgen. Dergelijke ontwikkelingen zijn noodzakelijk met het oog op leefbare dorpen en dragen tegelijkertijd bij aan een groene en klimaatbestendige omgeving. In het kader daarvan vragen wij ook aandacht voor artikel 4.13 (klimaatrobuust water- en bodemsysteem) van de actualisatie van de Omgevingsverordening.	Wij danken u voor uw oproep tot meervoudig ruimtegebruik. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Wij vragen een onderbouwing hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Daarnaast juichen wij toe als er meerdere doelen met een ontwikkeling gerealiseerd kunnen worden, zoals leefbaarheid en natuurontwikkeling. Wij vinden het benutten van mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik bij ontwikkelingen dan ook een belangrijk uitgangspunt en kan samen opgaan met een ontwikkeling klimaatrobuust uit te voeren.	Nee

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023454/5	Hoogwaardig openbaar vervoer. Vermeld wordt dat op het gebied van de mobiliteitstransitie voortgebouwd wordt op onze netwerken, zoals weg, water en spoor, en dat daarbij aandacht is voor de snelheid en bereikbaarheid van, naar en binnen de provincie. Een HOV draagt ons inzien bij aan de verstedelijking en de bereikbaarheid van het landelijk gebied. Naast de aanleg van de Vloedbeltverbinding moet ook meer worden ingezet op duurzame mobiliteit. Wij vragen ons wel af of de vermelde ambitie voldoende in balans is met de verstedelijkingsambities in Twente. Andersom geredeneerd vragen wij ons ook af of de verstedelijkingsambities realistisch en haalbaar zijn met deze omschreven ambitie (voortbouwen op bestaande netwerken) op het gebied van mobiliteit en of niet juist meer ambitie en middelen nodig zijn.	Het uitgangspunt in onze Omgevingsvisie en een van onze Leidende Principes, is voortbouwen op bestaande netwerken. Dit omdat we meerdere rijke en vaak goed functionerend netwerken in onze provincie hebben, waar we optimaal gebruik van willen kunnen maken. Dat wil niet zeggen dat het uitbreiden van het netwerk niet mogelijk of nergens wenselijk is. We erkennen de omvang van de verstedelijkingsambitie en de gevolgen die dit heeft voor bereikbaarheid. We zullen bestaande netwerken efficiënter moeten gebruiken. Uitbreiding van (H)OV past hier goed bij. In de verstedelijkingsstrategieën wordt de relatie verstedelijking en bereikbaarheid nader in beeld gebracht.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023454/6	Bereikbaarheid. Vermeld wordt dat voor iedere kern naar een passende vorm van (publieke) bereikbaarheid gestreefd wordt. Hierover merken wij op dat het openbaar vervoer in het landelijk gebied een verantwoordelijkheid is van de Provincie en wij op dit moment juist een verschraling van het openbaar vervoer opmerken. In het kader daarvan zijn wij benieuwd op welke manier de Provincie hier aandacht voor heeft en in het landelijk gebied en de dorpen aan deze ambitie (onder meer financieel) invulling geeft. Daarnaast merken wij nogmaals op dat in de stedenband uitbreiding van HOV zou passen.	Wij herkennen ons niet in het beeld dat op dit moment een verschraling van het openbaar vervoer plaatsvindt. De huidige vervoerder heeft zelfs 10% extra vervoer aangeboden in de nieuwe concessie Twente. Wel zijn we, in overleg met de gemeenten en vervoerders, aan het onderzoeken hoe het ov-netwerk in de groene omgeving beter kan aansluiten bij de vraag vanuit de reizigers. In sommige gevallen door snelle directe verbindingen te bieden, in andere door sociaal nabij maatwerk te bieden met vraagafhankelijke vormen. We kijken dan ook breed naar verschillende vormen van publieke mobiliteit, zoals carpoolen, deelfietsen, flexibel (openbaar) vervoer. Zo vormen we in gezamenlijkheid een efficiënter en aantrekkelijker netwerk voor onze reizigers dan de huidige manier. Concreet zijn we afgestapt van het idee dat de bus de enige, laat staan de beste manier is om de groene omgeving bereikbaar te maken.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023454/7	Vloedbeltverbinding. Het is voor ons van belang dat hoofdinfrastructuur/drukkere wegen in het kader van leefbaarheid, verkeersveiligheid en gezondheid niet meer door dorpskernen lopen. Een positief voorbeeld hiervan is de Vloedbeltverbinding en de gevolgen hiervan voor de dorpen in onze gemeente. De Vloedbeltverbinding lijkt echter niet juist te zijn verwerkt op de kaart (verstedelijking en mobiliteit). Graag zien wij deze -voor onze gemeente essentiële verbinding- hierop terugkomen.	Voor het provinciale kaartmateriaal van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hanteren we als uitgangspunt voor het weergeven van nieuwe ontwikkelingen: 'pas op de kaart als het er staat'. We zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als ze gerealiseerd zijn, omdat we vrij eenvoudig op basis van gegevens van het Kadaster kaarten kunnen actualiseren. Het achterhalen of plannen onherroepelijk zijn is voor ons een stuk moeilijker, omdat we als provincie vaak in dat stadium van de planprocedure niet meer betrokken zijn. Ons provinciaal kaartmateriaal zal altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen. Dat is geen punt omdat gemeenten de ruimte hebben om op basis van de feitelijke omstandigheden te beoordelen hoe de provinciale kaders in het concrete geval toegepast moeten worden. Zo is voor het oordeel of er sprake is van bestaand bebouwd gebied bepalend wat er gebouwd kan worden op basis van het gemeentelijke omgevingsplan en niet wat er op de kaarten van de Omgevingsverordening staat. Als de provincie via het vooroverleg heeft laten weten dat de nieuwe ontwikkeling akkoord is, is dat voldoende garantie dat er vanuit de provincie verderop in de procedure geen problemen gemaakt zullen worden. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023454/8	Voorkeursgebied voor wind. Tevens willen wij nogmaals benadrukken dat gemeente Borne negatief staat tegenover het plaatsen van windmolens, waarbij sprake is van ongewenste invloed op onze inwoners, waaronder de ontwikkeling Wind voor Buren. Als hiervoor echt geen andere oplossing is, dan willen wij in lijn met de op 20 februari 2024 ingediende zienswijze in het kader van de in het Provinciale Programma Energiestrategie, opnieuw aangeven dat wij pleiten voor een begrenzing van het voorkeursgebied voor wind langs de A35. Dit onder meer zodat windturbines als dynamische ontwikkeling gekoppeld worden aan de hoofdinfrastructuur (A35) en bedrijventerreinen en daarmee de Groene Poort - als landschappelijk hoogwaardige verbinding tussen het Landgoed Twickel en het Nationaal Landschap Noordoost Twente - wordt ontzien. Wij pleiten in het kader hiervan opnieuw voor een aanpassing van de kaart, door het voorkeursgebied voor wind in Borne te situeren langs de A35 en bedrijventerreinen, zodat de Groene Poort hiervan geen onderdeel meer uitmaakt (Energie).	Dank voor uw zienswijze. Wij zijn ervan op de hoogte dat gemeente Borne negatief staat tegenover het plaatsen van windturbines. Wij zien op dit moment geen inhoudelijke reden om de begrenzing van het voorkeursgebied aan te passen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023454/9	Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening plaats moeten hebben.	Deze noodzaak onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023454/10	De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voor technieken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u om in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	Dank voor uw zienswijze. In de Energievisie maken wij niet alleen inzichtelijk welke mogelijke inzetbare technieken en bronnen er zijn. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023454/11	Andere economische dragers. Naast landbouw zijn ook andere economische dragers in het buitengebied van belang voor de leefbaarheid in het buitengebied. Voor een leefbaar buitengebied zijn voldoende economische dragers namelijk in essentieel. Uiteraard mogen deze niet belemmerend zijn voor de landbouw. Wij verzoeken daarom om meer aandacht te besteden aan economische dragers in het buitengebied.	Wij erkennen dat er meerdere economische dragers zijn voor de leefbaarheid van de groene omgeving. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie. In de diverse hoofdstukken van de visie gaan we hier ook nader op in, zoals bijvoorbeeld in het hoofdstuk recreatie en vrijetijd.	Ja
4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-023454/12	Brede welvaart. De weging van de effecten van de ontwikkeling op de brede welvaart komt in de rederneerlijn (zowel opgenomen in de Omgevingsvisie als in de actualisatie van de Omgevingsverordening) laat aan bod. Dit terwijl ontwikkelingen in het kader van de brede welvaart, namelijk conform de Omgevingsvisie omschreven als 'Alles wat mensen van waarde vinden, naast materiele welvaart (inkomen en werkgelegenheid) ook gezondheid, onderwijs, milieu, leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en veiligheid.', wel degelijk zeer bepalend zijn voor de leefbaarheid in onze dorpen. Wij verzoeken daarom om hieraan meer prioriteit te geven.	U geeft aan dat u zich zorgen maakt dat brede welvaart pas in de laatste stap van de Redeneerlijn aan bod komt. Brede Welvaart heeft aandacht in de volle breedte van ons beleid. De afweging aan de hand van de Redeneerlijn is daarmee niet de enige plek in het beleid waar Brede Welvaart aandacht krijgt. We zien het als randvoorwaarde voor alle ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. De redeneerlaan gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Nee
20. Gebiedseigen perspectieven	2025-023454/13	Gebiedseigenperspectief Twente In de gebiedseigen perspectieven worden veel kenmerken van Twente genoemd, die in algemene zin ook deels kenmerkend zijn voor onze gemeente Borne, maar er zijn meer kenmerken van Borne die hierin terug zouden kunnen komen. Te denken valt aan de centrale bereikbare ligging in het 'hart van Twente', de Groene Poort (groene corridor binnen de Twentse stedenband en ecologische schakel tussen Noordoost en Zuidwest Twente, die wij beschermen), de beeldbepalende gebouwen en kloosters, de nieuwbouwwijk Bornsche Maten en ons beschermd dorpsgezicht Oud Borne. Daarbij merken wij voor de volledigheid ook op dat de inwoners van onze grotere kern Borne, net als de inwoners van onder meer de grotere kernen Haaksbergen en Wierden, voor de dagelijkse boodschappen terecht kunnen in eigen gemeente en dat daarnaast onze centrumondernemers (vanwege het unieke winkelaanbod) een bijzondere positie in de regio hebben. Borne zou in het gebiedsperspectief naar onze mening ook nog een plek kunnen krijgen.	Naar aanleiding van uw zienswijze hebben wij het gebiedsperspectief op een aantal punten, waaronder de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente, aangevuld. Daarbij blijven we op hoofdlijnen en bewaren we een goed evenwicht tussen de 14 Twentse gemeenten.	Ja

20. Gebiedseigen perspectieven	2025-023454/14	Daarnaast wordt in het gebiedseigen perspectief op Twente de Regionale Stedelijke Investeringsagenda (RSIA) aangehaald. De afgelopen periode is de basis gelegd om deze agenda te verbreden tot een ontwikkelstrategie voor alle Twentse gemeenten. Als startdocument, waarin de regionale opgaven staan benoemd, is het position paper Twente 2050 opgesteld. Dit position paper en de RSIA vormen de basis van waaruit de regio, de provincie en het Rijk samen een ruimtelijke ontwikkelstrategie (ROS) voor Twente kunnen opstellen voor de periode na 2030. Voorgesteld wordt om de tekst hierop te actualiseren.	Naar aanleiding van uw zienswijze hebben wij het gebiedsperspectief op een aantal punten, waaronder de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente, aangevuld.	Ja

2025-023458

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023458/1	Integraliteit. De provincie stelt in de ontwerpvisie o.a. een thematische uitwerking voor, bijvoorbeeld in de vorm van programma's, zoals beschreven in hoofdstuk 6. Juist deze thematische uitwerking baart ons zorgen, omdat dit opnieuw een sectorale aanpak lijkt te impliceren en daarmee het risico met zich meebrengt dat integraliteit onvoldoende wordt geborgd. Een integrale benadering zorgt voor meer samenhang tussen de verschillende beleidsdomeinen en voorkomt versnippering van beleid en uitvoering. Daarnaast legt het de dilemma's bloot waarover geprioriteerd en een keuze gemaakt moet worden. Wij vragen de provincie dan ook expliciet om de integraliteit binnen deze thematische programma's te waarborgen en hoe de dilemma's tussen de verschillende thema's inzichtelijk worden gemaakt en bespreekbaar worden. Het lijkt ons van groot belang dat hierover goed wordt nagedacht voordat met themagerichte uitwerkingen wordt gestart.	U vraagt aandacht voor de borging van integraliteit en afstemming tussen gebieden en processen. Het is onze bedoeling om in een nadere uitwerking, bijvoorbeeld thematisch, integraliteit en samenhang met andere gebieden voor ogen te houden. Wij willen zorgen voor samenhang in de uitvoering doordat we bij alle gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start vragen een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke opgaven er zijn en wat relaties zijn met lopende trajecten. We hebben dit verduidelijkt in de tekst van de Omgevingsvisie in paragraaf 5.3.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023458/2	Daarnaast willen wij aandacht vragen voor de sectorale aard van bestaande afspraken die in de Redeneerlijn van de ontwerpvisie een belangrijke status krijgen als 'bestaand beleid', zoals de programmeringsafspraken voor bedrijventerreinen en de woondeals of woonafspraken. Deze afspraken zijn in de praktijk niet altijd integraal afgewogen, terwijl zij wel bepalend zijn voor ruimtelijke keuzes. Wij pleiten er dan ook voor om ook deze bestaande sectorale afspraken vanaf nu vanuit een integrale benadering op te stellen, zodat ruimtelijke en maatschappelijke belangen in samenhang kunnen worden meegenomen in de besluitvorming. Dat vergt van zowel gemeenten als provincie om de vakspecialisten die deze afspraken maken, te voeden met voldoende kennis en achtergrond. Maar het vraagt van u als provincie ook om hier scherp op te blijven. Voor wat betreft de bestaande sectorale afspraken willen wij oproepen deze te heroverwegen wanneer blijkt dat deze te sectoraal zijn aangevlogen en daarom botsen met andere (sectorale) opgaven.	U geeft aan dat u het van belang vindt een brede integrale afweging te maken bij het opstellen van concrete sectorale afspraken over bijvoorbeeld wonen of werken. Dit zijn wij met u eens. In paragraaf 6.6 "Verstedelijking" hebben we dat ook weergegeven. Wij realiseren ons met u dat dit wat vraagt van de manier waarop sectorale afspraken worden voorbereid en afgestemd en geven dit ook aandacht in onze wijze van werken. Dit is ook de werkwijze die wij willen hanteren wanneer herijken van gemaakte afspraken aan de orde is.	Ja
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023458/3	Het maken van keuzes. Wij onderkennen de spanning tussen het stellen van duidelijke kaders en het bieden van voldoende afwegingsruimte. Het is van belang dat er een goede balans wordt gevonden tussen enerzijds het maken van dwingende keuzes en anderzijds het behouden van flexibiliteit om in te spelen op lokale omstandigheden en behoeften. Wij herkennen overigens het dilemma tussen beide, bijvoorbeeld in het programma landelijk gebied waar wij nu aan werken. Hierin wordt enerzijds gevraagd om een duidelijke koers en keuzes en anderzijds om voldoende mogelijkheden tot maatwerk en flexibiliteit. De eerdere oproep tot het integraal aanvliegen van ruimtelijke opgaven kan ook schurende opgaven in beeld brengen, waarbij behoefte is aan een integrale afweging en het maken van keuzes. In het geval dat hierbij ook sprake is van provinciale belangen, zoals bescherming van goede landbouwgrond voor de agrarische sector, doen wij dit graag in samenwerking met de provincie. Wij vragen u hierin met ons samen op te trekken.	U geeft aan dat de sectorale programmeringsafspraken in de praktijk niet altijd integraal afgewogen zijn, terwijl ze wel de basis zijn voor ruimtelijke keuzes. U pleit er daarom voor om deze sectorale afspraken, integraal te benaderen. Wij onderschrijven het belang hiervan. In de Omgevingsvisie benoemen we daarom in de paragraaf over verstedelijking dat sectorale opgaven rekening houden met andere opgaven. De gebruikelijke praktijk van programmeringsafspraken houden we in stand, maar we houden hierbij nu ook rekening met keuzes uit andere sectorale afspraken en opgaven. In de totaalafweging wordt gebruik gemaakt van de vragen 'OF', 'WAAR', en 'HOE'. De integrale benaderde sectorale afspraken waar u het over heeft spelen vooral bij het ÓF'. De Redeneerlijn helpt vervolgens bij het bepalen van de optimale locatie.	Nee

11. Verstedelijking	2025-023458/4	Een concreet voorbeeld van de spanning tussen maatwerk en kaders op lokaal niveau betreft de woningbouwopgave in onze gemeente. In onze gemeentelijke Omgevingsvisie hebben wij opgenomen dat wij voor de kernen Lemelerveld en Nieuwleusen mogelijkheden zien om een deel van de (boven)regionale woonvraag op te vangen. Dit betekent dat wij sneller en meer zouden willen bouwen dan strikt noodzakelijk is voor de autonome groei. Deze extra woningbouw draagt bij aan het behoud en de versterking van het voorzieningenniveau, het lokale bedrijfsleven en het verenigingsleven in deze kernen. Volgens de richtlijnen binnen het thema 'Verstedelijking' is het echter niet toegestaan om in Lemelerveld meer te bouwen dan voor de autonome groei nodig is. Wij zijn van mening dat juist extra woningbouw in Lemelerveld bijdraagt aan de provinciale woonopgave en gaan hierover graag met u in gesprek.	U geeft aan dat u een spanning tussen maatwerk en kaders op lokaal niveau ervaart. Als voorbeeld gebruikt u uw ambitie voor woningbouw in de kernen Nieuwleusen en Lemelerveld. U wilt daar meer woningen realiseren dan strikt noodzakelijk is voor de autonome groei en geeft aan dat de richtlijnen in het thema verstedelijking dit niet toestaan. Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in het landelijk gebied en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7. Onder voorwaarden kan een kern meer bouwen dan de lokale behoefte. Hiervoor hebben we in de Omgevingsvisie randvoorwaarden opgenomen die gaan over ander andere bereikbaarheid en regionale meerwaarde. De resoluten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken.	Ja
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023458/5	Tegelijkertijd constateren wij dat de provincie naast een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie, ook wil werken met een gebiedsgerichte uitwerking, waarbij ruimte wordt geboden aan oplossingen die in gebiedsprocessen worden gevonden. In het kader van Ruimte voor de Vecht hebben wij al ervaring opgedaan met dergelijke gebiedsprocessen in Panorama Vechtdal. Hieruit zijn waardevolle lessen en randvoorwaarden naar voren gekomen, waaronder het belang van een feitelijke onderlegger over de opgaven als basis voor het gebiedsproces. De vraag is of de ontwerp- POVI voldoende houvast biedt om de opgaven per gebied goed in beeld te brengen. Daarnaast willen wij benadrukken dat de provincie ook een verantwoordelijkheid heeft voor het behalen van overkoepelende doelen. De optelsom van de gebiedsprocessen moet immers voldoende zijn om de provinciale ambities te realiseren. Wij vragen ons af hoe de provincie dit bewaakt en in beeld houdt. Ook speelt de vraag wie uiteindelijk de keuzes maakt, zeker in het licht van het principe 'water en bodem sturend' en de rol van het waterschap hierin. Gebiedsprocessen op watersysteem niveau zoals ontwikkeld binnen de Regionale Sponsstrategie kunnen hierbij helpen.	U vraagt of de Omgevingsvisie voldoende houvast biedt om de opgaves per gebied in beeld te brengen. Daarvoor is een vertaling nodig en vragen we gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin maken we helder welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen zoals het waterschap hierin is, maar ook hoe de besluitvorming tot stand komt. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3. Met de monitor leefomgeving houden we periodiek bij of de doelen worden gehaald en sturen we waar nodig bij.	Ja
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023458/6	De rol van de provincie. In de inleiding van de ontwerp-POVI geeft u aan dat u keuzes wil maken en dat u uzelf een sleutelrol toedicht in de fysieke leefomgeving. Daarbij wordt ook de rol van 'gebiedsregisseur' benoemd. Gezien de complexiteit en schaal van sommige opgaven, die vaak gemeentegrenzen overstijgen, juichen wij deze rol van de provincie toe. Wij zien echter dat deze sleutelrol en de bijbehorende verantwoordelijkheid voor het maken van keuzes in de verdere hoofdstukken van de ontwerpvisie nog onvoldoende concreet zijn uitgewerkt. Wij roepen de provincie op om deze regierol steviger te positioneren en duidelijk te maken hoe zij deze in de praktijk wil invullen, zodat regionale samenwerking daadwerkelijk bijdraagt aan integrale en gedragen oplossingen.	U vraagt ons de regierol, die wij voor onszelf zien als gebiedsregisseur, verder uit te werken. We vinden dat wij dit in de Omgevingsvisie voldoende hebben uitgewerkt. Als er sprake is van een nadere uitwerking in gebiedsprocessen of programma's, dan zal in een startdocument beschreven worden welke rol wij voor ons als provincie zien en wat partijen van ons mogen verwachten.	Nee
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023458/7	Daarnaast zien wij deze rol ook niet (altijd) terug in concrete casussen die nu spelen. Een voorbeeld hiervan is het gebied ten Noorden van de Vecht, het ZSDZ gebied, waarin vele opgaven op verschillende schaalniveaus van diverse overheden spelen. Naast dat hier ook provinciale opgaven spelen, is dit bij uitstek een gebied waarin de provincie haar sleutelrol als gebiedsregisseur kan vervullen. Het gaat hierbij niet om het overnemen van de regie in dit gebied, maar het faciliteren van alle overheden in het gebied en het belang ervan inzien dit gezamenlijk op te pakken. Daarnaast kan de provincie waken voor de integraliteit en de grens ontkennende blik op het gebied. In een ultiem geval, wanneer er in gezamenlijkheid niet uit te komen is, kan de provincie ook keuzes maken. De toekomstbestendige en duurzame inrichting van gebieden is een gezamenlijke opgave die wij in deze gebieden waar complexe en tegenstrijdige opgaven samen komen, juist gezamenlijk moeten oppakken. Tot voor kort hebben wij deze rol van de provincie en de gezamenlijkheid niet gevoeld. Wij zien een kentering hierin, maar hopen dat dit in de toekomst ook zeker zo zal blijven. Wij roepen hiermee op gezamenlijkheid zowel ambtelijk als bestuurlijk uit te stralen.	Wij onderschrijven de oproep die u doet om in complexe gebieden en opgaves samen op te trekken en duidelijk te zijn in de rol die we hierin vervullen en wat partijen van ons mogen verwachten. We betreuren dat u gezamenlijkheid en de rol van de provincie tot voor kort niet hebt gevoeld. In een startdocument voor nieuwe trajecten willen duidelijk maken wat partijen van ons mogen verwachten.	Nee

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023458/8	Hoewel wij de intentie van de Redeneerlijn als instrument positief waarderen, signaleren wij dat de uitwerking in de ontwerp- Omgevingsverordening erg gedetailleerd en strak is geregeld. Daarmee ontstaat het risico dat de Redeneerlijn een doel op zich wordt, in plaats van een middel om tot goede afwegingen te komen. Wij maken ons zorgen dat dit leidt tot een juridische benadering waarbij strak wordt getoetst op begrenzingen en definities, in plaats van op inhoudelijke kwaliteit en gebiedsspecifieke afwegingen. Dit geldt met name voor de begrenzing van gebieden; hoe hard wordt hier juridisch op getoetst, en blijft er voldoende ruimte voor maatwerk? Wij pleiten ervoor om de Redeneerlijn als richtinggevend kader te hanteren, met voldoende ruimte voor gebiedsgerichte invulling en bestuurlijke afweging. Hiervoor is een aanpassing van de bewoording in de ontwerp- Omgevingsverordening nodig.	U geeft aan dat u op verschillende manieren ervaring heeft opgedaan met de Redeneerlijn. Dit was in het ene geval helpend en in het andere geval leidde dit tot een aantal vragen en onduidelijkheden. De juridische vertaling in de Omgevingsverordening is in uw ogen te strak vorm gegeven. Goed om te lezen dat u de werking van de Redeneerlijn in uw gemeente uitprobeert. De aandachtspunten die u hierbij aangeeft herkennen wij. Wij hebben de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling, de verhouding en relatie met andere opgaven aan de orde komt en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023458/9	De Redeneerlijn. De ontwerp-Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die leidend is voor de keuzes en afwegingen die worden gemaakt. Het gaat hierbij niet om de 'OF' vraag, maar om de 'WAAR' vraag. Waar moeten bepaalde opgaven landen? Wij hadden de eer om als eerste gemeente, samen met de provincie Overijssel, een botsproef te doen met de Redeneerlijn om te kijken hoe dit in de praktijk werkt. In dit gebied, met een enkelvoudige opgave (woningbouw) en één betrokken gemeente, bleek het instrument goed toepasbaar en hielp het in de afweging. In deze gevallen zijn wij als gemeenten goed in staat de ruimtelijke afweging aan de hand van de Redeneerlijn zelf te maken en vervolgens te bespreken met de provincie. Tegelijkertijd constateren wij dat dit instrument minder geschikt is voor gebieden met meervoudige opgaven, op verschillende schaalniveaus en met meerdere betrokken overheden. Denk hierbij aan het gebied ten Noorden van de Vecht (ZSDZ gebied) waar een aantal schurende opgaven 'moeten' landen, waarbij de afweging tussen deze opgaven zoals in voorgaande tekst beschreven zeer complex blijkt. We roepen daarom ook op om in deze gebieden te zoeken naar instrumenten of werkwijzen die wel werkbaar zijn en niet te strak vast te houden aan de Redeneerlijn. Voor het ZSDZ gebied zijn de eerste stappen hierin gezet en we houden elkaar, waaronder de provincie, graag vast in dit proces.	U geeft aan dat voor enkelvoudige opgaven met één betrokken gemeente het instrument Redeneerlijn goed kan functioneren bij het bepalen van de optimale locatie. Dit is volgens u anders bij complexe opgaven met meerdere schurende functies en meerdere betrokken overheden, zoals bij de opgaven ten noorden van de Vecht (ZSDZ gebied). U verzoekt in dergelijke gevallen minder vast te houden aan de Redeneerlijn en ook in andere instrumenten te voorzien. Wij zijn blij te horen dat het instrument in genoemd geval waar we samen aan een botsproef hebben gewerkt goed gefunctioneerd heeft en delen uw conclusie dat voor dergelijke type gebiedsontwikkelingen het instrument geschikt is. Dit betreft ook een zeer groot deel van de ruimtelijke afwegingen die gemaakt worden binnen de provincie. De genoemde opgave in het ZSDZ-gebied is complex vanwege de aard van de opgaven daar en de aard van de huidige waarden in het gebied. Een dergelijke complexe opgave vraagt om een bredere bestuurlijke afweging. De Redeneerlijn kan in dergelijke gevallen sturend werken in het bestuurlijke gesprek en in geval knopen zijn doorgehakt over welke functie daadwerkelijk ruimte zoekt, daarvoor een optimale locatie te vinden. We denken niet dat aanpassen van de Redeneerlijn, de complexiteit van de opgaven verkleint.	Nee

2025-023459

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023459/1	De Redeneerlijn wordt in de ontwerp Omgevingsvisie geïntroduceerd als 'leidraad' en 'hulpmiddel' om in gezamenlijkheid te komen tot een samenhangende afweging en prioritering bij de locatiekeuze van opgaven. Wij kunnen ons in de basis vinden in die aanpak en zien de noodzaak om opgaven in samenhang op te pakken, te prioriteren en keuzes te maken. Wel constateren wij spanning tussen enerzijds de visie die gericht is op verbinding, voorkantsamenwerking, maatwerk en uitgaat van kwalitatieve sturing en anderzijds de zeer strikte juridische vertaling van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening.	U geeft aan dat u zich in de basis kunt vinden in de aanpak om opgaven in samenhang op te pakken. De doorvertaling in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn als hulpmiddel voor deze integrale afweging is in uw ogen te strikt juridisch vertaald. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. De juridische regeling hebben we aangepast en daarin hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023459/2	Wij hebben dan ook twijfels of de Redeneerlijn, zoals nu juridisch vertaald, praktisch werkbaar en voldoende adaptief en toekomstbestendig is om het benodigde gebiedsgericht maatwerk te kunnen leveren. Daar komt bij dat nog nauwelijks praktijkervaring opgedaan is met de Redeneerlijn en deze veel algemene en nauwelijks objectief begrensde begrippen bevat (zoals kleine ontwikkelingen, volhoudbaarheid op de lange termijn). Dit kan voor onduidelijkheid zorgen en vormt een risico richting beroepsprocedures. Wij voorzien dan ook discussie en vertraging bij het realiseren van de grote maatschappelijke opgaven (met name wonen, werken, mobiliteit) waar we samen voor staan. Tijd die we niet hebben en beter kunnen gebruiken voor samenwerking om de opgaven te versnellen.	U geeft aan dat u risico's ziet voor het kunnen toepassen van gebiedsgericht maatwerk, dat de juridische vertaling een risico kan opleveren in beroepsprocedures en discussie en vertraging op kan leveren. Deze zorg snappen wij. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Daarbij is ruimte voor maatwerk. Door de regeling aan te passen en het doel en de koppeling met ons provinciaal belang te verduidelijken, zijn wij er van overtuigd dat dit geen onbedoeld juridische houvast geeft in beroepsprocedures. Via voorkantsamenwerking en door vroegtijdig in planvorming de uitgangspunten uit onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening te betrekken, zien wij geen risico op vertraging in de planvorming.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023459/3	Daarom zouden wij graag, aan de voorkant en in de praktijk, met u samenwerken aan de doorvertaling en concretisering van de Redeneerlijn naar gebiedsniveau. En bepalen wat hiervoor nodig is. Waar lopen we tegenaan? Wat werkt wel en wat niet? En hoe doen we dat samen? Ieder vanuit de eigen rol in de ruimte. Pas verordenen nadat duidelijk is wat werkt in de praktijk sluit naadloos aan op onze constructieve samenwerking en uw bestuursstijl: noaberschap in het bestuur brengen, werken als één overheid, gebiedsgericht werken en ruimte laten voor oplossingen in gebiedsprocessen en 'leren door te doen' (pagina 89 e.v.). Samengevat daarom het voorstel om: a. de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening meer in harmonie te brengen met uw Omgevingsvisie (bestuursstijl, ruimte voor maatwerk en gebiedseigen oplossingen e.d. b. meer recht te doen aan het belang van en vertrouwen in de voorkantsamenwerking tussen provincie en gemeenten en deze samenwerking een centrale(re) plek te geven in de Redeneerlijn; c. onze energie, kennis, tijd en ruimte te benutten om, via de voorkantsamenwerking, praktijkervaring op te doen met de invulling en concretisering van de Redeneerlijn naar gebieds- en locatieniveau, specifiek in gebieden waar veel opgaven samenkomen (zoals de Noordflank Vechtdal); d. voor dergelijke gebieden gezamenlijk richtinggevende uitgangspunten te formuleren voor ruimtelijke opgaven waarbinnen gemeenten de vrijheid krijgen voor gebiedsgericht maatwerk op planniveau; e. meer van 'buiten naar binnen te werken', dus op basis van de genoemde praktijkervaring te bepalen wat er in de Omgevingsverordening aan 'de achterkant' nog geregeld moet worden voor wat betreft de wijze van samenwerking (in gebiedsprocessen) en de Redeneerlijn.	U doet een aantal concrete aanbevelingen om de toepassing, beschrijving, verankering en werkwijze van de Redeneerlijn te verbeteren. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Wij gaan er vanuit dat wij aan uw aandachtspunten tegemoetkomen.	Ja

12. Wonen	2025-023459/4	Principe van concentratie. De kern Hardenberg is in de ontwerp-Omgevingsvisie als streekcentrum aangewezen met de mogelijkheid om te voorzien in een regionale behoefte. Deze positie en status heeft ons veel gebracht en wordt gecontinueerd in de ontwerpvisie. Daar zijn wij blij mee. Eveneens positief om te constateren dat in de visie de stationsomgevingen uit het NOVEX-programma stationsomgevingen (waar station Hardenberg onderdeel van uitmaakt) expliciet benoemd worden als goed bereikbare en multimodale knooppunten waar stedelijke ontwikkelingen bij voorkeur een plek kunnen krijgen. Voor de overige kernen geldt dat altijd voor lokale behoefte gebouwd mag worden. Onder voorwaarden is er voor deze kernen ook ruimte om te bouwen voor meer dan hun lokale behoefte. Wij vragen u om nog eens kritisch te kijken naar de wijze waarop dit geregeld is in de Omgevingsverordening (artikel 4.4 lid 5). Daarin wordt namelijk bepaald dat in een bovenregionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente voorzien mag worden als dit past binnen de regionale programmeringsafspraken van de regio. Ruimte om te bouwen voor meer dan lokale behoefte hoeft echter niet per definitie gekoppeld te zijn aan een bovenregionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente. Voorgesteld wordt daarom bovenlokale behoefte toe te voegen aan lid 5. En daarbij ook de koppeling te leggen met het zoekgebied Vechtdal voor een regionaal bedrijventerrein (op grond van de Ruimtelijk Economisch Bouwsteen 2040 voor de regio Zwolle) en de 1.000 extra woningen voor regionale woningbehoefte waarin onze gemeente gaat voorzien op grond van de herijking van de woondeal.	In de Omgevingsvisie geven we de kaders rondom verstedelijking. In hoofdlijnen schetsen we dat verschillende kernen binnen een DSS daar een verschillende rol in hebben. In de Omgevingsverordening is die rolverdeling vastgelegd met het principe van concentratie (artikel 4.4). Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om in het kader van regionale programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen af te spreken dat andere kernen dan de grote steden een deel van de bovenlokale behoefte voor hun rekening nemen. Daarbij stellen we in het nieuwe lid 6 van artikel 4.4 wel voorwaarden - zoals een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer - om recht te doen aan de verstedelijkingsprincipes die ook uitgangspunt zijn voor de verstedelijkingsstrategieën. In de verstedelijkingsstrategieën werken we dit per DSS op maat nader uit. De concrete vertaling daarvan per kern landt vervolgens specifiek voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling weer in de programmeringsafspraken die we periodiek in regionaal verband opstellen.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023459/6	Watergebonden bedrijventerreinen. Hardenberg wordt op de kaart aangewezen als (binnen)haven. Specifiek gaat het over bedrijventerrein Bruchterweg-Nieuwe Haven. Wij onderschrijven het doel om te sturen op het gebruik van de (aan het water gelegen) kavels voor watergebonden bedrijvigheid. Veel van deze kavels worden in de praktijk ook al als zodanig gebruikt. De Hardenbergse werkwijze is dat wij sturen door te stimuleren en daarover voortdurend in nauw contact te staan met onze ondernemers. De voorliggende regeling voor watergebonden bedrijvigheid heeft een andere insteek. Vraag is of de provincie inzicht kan geven of eigenaren door deze regeling aanspraak kunnen maken op tegemoetkoming in de planschade (wegens mogelijke waardevermindering van de kavels) en zo ja, wie deze kosten dan moet dragen.	We lezen dat u het sturen op het gebruik van de kavels voor watergebonden bedrijvigheid onderschrijft. We hebben in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie zelf, extra duiding toegevoegd waarom we inzetten op het behoud van deze specifieke werklocaties. We hebben laten uitzoeken of er als gevolg van de instructieregels voor HMC en watergebonden bedrijvigheid sprake kan zijn van planschade. Dit is in sommige gevallen mogelijk bij de instructieregel voor watergebonden bedrijvigheid. We hebben hier in de toelichting bij de instructieregel extra duiding over opgenomen.	Ja
19. Kaartbijlage	2025-023459/7	Mobiliteit, Wij constateren dat de verbinding Twente-Drenthe (N34, N36, Vechtdal lijn en Nedersaksenlijn) niet als Nationale weg en spoornetwerk is opgenomen. Hetzelfde geldt voor de verbinding Hardenberg - Zwolle (N34(0) en de Vechtdallijnen). Deze verbinden namelijk ook de regio's Twente en Zwolle (inclusief Hoogeveen) met elkaar. Graag zien wij dat deze netwerken alsnog als Nationale infrastructuur worden aangemerkt. Het netwerk in de gehele provincie krijgt dan meer vorm.	Bereikbaarheid van onze hele provincie is van belang, waarbij we ook voortbouwen op onze bestaande sterke netwerken. We leggen de focus op de directe onderlinge verbanden tussen de drie stedelijke gebieden binnen de Gouden Driehoek. We zijn het met u eens dat de verbinding Twente-Drenthe via de N36 en N34 onderdeel uitmaakt van de nationale corridors. Deze hebben we daarom toegevoegd aan de betreffende kaart. De N340 zien we als provinciale verbinding. Nationaal doorgaand (vracht-)verkeer kan beter gebruik maken van andere routes. De genoemde spoorlijnen zijn (op dit moment) vooral van regionale betekenis.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023459/8	Begrenzing landbouwgebieden. In de Omgevingsvisie maakt u onderscheid in twee typen grondgebonden landbouwgebieden. Deze indeling krijgt een duidelijke plek bij planologische afwegingen (zie afdeling 4.15 Omgevingsverordening), waarbij u op basis van de indeling kiest voor een zorgvuldige bescherming van de functie landbouw of stuurt op multifunctioneel en multidimensionaal ruimtegebruik. Ook wij hanteren bij onze planologische afwegingen al jarenlang twee typen gebieden in het buitengebied, namelijk enerzijds de open ontginningslandschappen met als hoofdcoers landbouw en de overige meer kleinschalige en gemengde gebieden. Wij constateren dat de provinciale begrenzing niet overal overeen komt met de begrenzing die wij hanteren. Dit verschil lijkt het gevolg van het feit dat de provinciale gebiedsindeling in hoofdzaak gebaseerd lijkt te zijn op het principe water en bodem sturend, terwijl in onze zonering vooral de kenmerken van het landschap en de aanwezigheid van niet-agrarische functies als uitgangspunt is genomen. Wij verzoeken u om bij de beoordeling van omgevingsplannen in ons buitengebied voldoende ruimte te laten voor gemeentelijk en gebiedsgericht maatwerk.	U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet gelijk ligt aan de begrenzing die de gemeente gebruikt. Vanuit de Omgevingswet wordt van gemeenten gevraagd om rekening te houden met provinciaal beleid. De begrenzing van onze landbouwgebieden is richtinggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee

2025-023487

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende principes en redeneerlijn	2025-023487/1	In de ontwerp Omgevingsvisie wordt gesteld dat “het concentreren van wonen, werken en voorzieningen ervoor zorgt dat diensten, voorzieningen, bedrijven en kennisinstellingen het meest van elkaar profiteren én dat dit de leefbaarheid en brede welvaart vergroot”. Vanuit de gedachte van een compacte opbouw van het stedelijk gebied is dit goed denkbaar. Echter: in de opzet van een compacte stad (ook vanuit de door u opgestelde Leidende Principes) moet hier een link worden gelegd met andere ruimtevragers zoals ruimte voor klimaatopgaven (o.a. voorkomen hittestress en opvang piekbuien). Ook deze aspecten maken immers deel uit van een brede welvaart. Uiteindelijke keuzes in de ruimte moeten vanuit deze brede scope gemaakt worden, in onze opvatting. Daarnaast wordt de focus gelegd op een mix van functies in relatie tot vergroting van brede welvaart en leefbaarheid: hoe zorgen we ervoor dat alle inwoners hiervan mee profiteren? Dit vraagt inzet vanuit visie, programma en uitvoering. Ook op dit punt is samenwerking van belang.	U geeft aan dat in de opzet van een compacte stad meerdere functies om ruimte vragen, zoals bijvoorbeeld ook ruimte voor klimaatopgaven. Wij onderschrijven dit. Daarom is in de verstedelijkingsaanpak ook opgeschreven dat we opgaven binnen het stedelijk gebied in samenhang beschouwen. We werken hierin graag samen met alle relevante partners.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023487/2	Positie van de regio in de ontwerp Omgevingsvisie. Bij het versterken van de DSS-regio’s zet Overijssel de grote steden (Zwolle, Almelo, Hengelo, Enschede en Deventer) centraal als kloppend hart en motor van de regio. Met Deventer als de enige Overijsselse gemeente in de Stedendriehoek, is een blijvend aandachtspunt hoe dit zich verhoudt tot onze regio en de regionale opgaven. Per thema (wonen, werken, bereikbaarheid) wordt dit afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Daarnaast werkt de regio samen met o.a. Overijssel aan het Ontwikkelperspectief voor de verstedelijkingsstrategie. Hierin gaan de hiervoor genoemde thema’s een plek krijgen. Uw beleid en visie kent een tamelijk harde provinciegrens. Het regionaal afwegen, keuzes maken en programmeren vergt een grotere scope. Hier is gelukkig ervaring mee (woondeal afspraken Stedendriehoek, RPW). Maar het ontwikkelperspectief Stedendriehoek zal het beleid en de opgaven van beide provincies moeten integreren. Hoe gaat u hier mee om? Hoe ervoor te zorgen dat het ontwikkelperspectief Stedendriehoek is gegrondvest in de Redeneerlijn? En dat niet na vaststelling van het ontwikkelperspectief deze langs de maatlat van de Redeneerlijn wordt gehouden. Afstemming tussen beleid van beide provincies is hierbij nodig. Ook kan het zijn dat opgaven die initieel op het grondgebied van de ene provincie liggen, in een regionale afweging in de andere provincie landen. Hoe gaat u daar mee om? Voor Overijssel is de vergroting van de leefbaarheid en brede welvaart van de DSS-regio’s (voorheen Daily Urban System, nu Dagelijks Stedelijk Systeem) van groot belang. Dit is een gedeeld belang vanuit de regio Stedendriehoek en sluit goed aan op de lijn uit het ontwikkelperspectief voor onze verstedelijkingsstrategie, waarin we keuzes mede baseren op een afwegingskader voor brede welvaart.	U vraagt aandacht voor de positie van Deventer als enige Overijsselse gemeente binnen de regionale samenwerking in de Stedendriehoek, de afstemming die dit vraagt met medeoverheden en de positie van het instrumentarium uit de omgevingsvisie, waaronder de Redeneerlijn. Elke samenwerking kent zijn eigen grenzen, daarbij zien we dat meerdere regio’s in Overijssel grensontkennend samenwerken. Voor Zwolle geldt dat er binnen 4 provincies met 20 gemeenten wordt samengewerkt. Hardenberg werkt binnen de regio Zwolle ook nadrukkelijk samen met Twente en Zuid Oost Drenthe. Deventer werkt samen in de Stedendriehoek en met West-Overijssel daar waar het gaat over Omgevingsdienst, GGD, Jeugdzorg etc. Juist daar waar grenzen spelen is het belangrijker nadrukkelijk de samenwerking op te zoeken. Gelderland en Overijssel zijn beide zeer betrokken bij de verdere ontwikkeling van de Stedendriehoek. Samen met regio en rijk werken we gezamenlijk aan de goede keuzes. Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie in daarop volgende planprocedures. Wij verduidelijken de visie en Omgevingsverordening op dit punt en passen de juridische regeling in de Omgevingsverordening aan. Daarin nemen we op dat een onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd, in verhouding moet staan tot de omvang van de ontwikkeling. Aan grote locatiekeuzes, zoals die voor grootschalige nieuwbouwlocaties voor wonen of werken, gaat meestal een visievormend traject vooraf. Bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij gaan er vanuit dat bij die visievormende trajecten ook de provinciale Redeneerlijn wordt betrokken. Als de provincie in dat visievormende traject heeft ingestemd met de locatiekeuze, dan staat die bij de verdere uitwerking in omgevingsplannen niet meer ter discussie. De onderbouwing voor de locatiekeuze heeft immers al plaatsgevonden in dat visievormende traject. De Redeneerlijn wordt dan alleen nog toegepast op de afwegingen die bij de verdere uitwerking van de locatiekeuze aan de orde zijn en die nog niet in dat visievormende traject aan bod zijn gekomen. Ook als die is opgesteld met partners buiten onze provinciegrenzen. Vanzelfsprekend zal in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de Redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden.	Ja

3. Leidende principes en redeneerlijn	2025-023487/3	De overige Leidende Principes moeten worden toegepast bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in de DSS-regio. Een voorbeeld hiervan is "zuinig, zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik": Overijssel stelt vanuit dit principe bijvoorbeeld "voorwaarden aan stedenbouw" (p.72 ontwerp Omgevingsvisie). Hiermee leidt de nieuwe Redeneerlijn tot onduidelijkheid: hoever gaat een motivering? Naar onze visie moet hier ruimte blijven voor gemeentelijke interpretatie bij de afweging en invulling van de ruimtelijke ontwikkeling. Wij pleiten voor meer flexibiliteit en ruimte om juist in ons gezamenlijke traject tot een Ontwikkelperspectief Regio Stedendriehoek integrale afwegingen te maken, die recht doen aan alle principes van brede welvaart.	Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie in daarop volgende planprocedures. Wij hebben de tekst in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en in de Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening hierop aangepast. Daarin hebben wijk opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Dan is nog steeds een onderbouwing nodig, maar kan de omvang van de onderbouwing afhangen van wat al eerder is onderzocht en gezamenlijk geconcludeerd in een verstedelijkingsstrategie, ook als die in opgesteld met partners buiten onze provinciegrenzen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023487/4	Toepassing van de Redeneerlijn in een DSS-regio. De Redeneerlijn geeft aan hoe de Leidende Principes toegepast moeten worden en is cruciaal in het beargumenteren van gebiedsafwegingen. De Redeneerlijn is als instructieregel opgenomen in de Omgevingsverordening en heeft daarmee een directe werking voor gemeenten en dus ook voor het Overijsselse deel van onze regio. Het opnemen van de nieuwe Redeneerlijn in de Omgevingsverordening zal naar onze interpretatie meer inzet vragen om een ontwikkeling te motiveren met mogelijke vertraging en kostenverhoging tot gevolg. Eén van de Leidende Principes is inzet op krachtige DSS-regio's. In de Redeneerlijn zien we dit nog onvoldoende uitgewerkt: waar ligt het onderscheid tussen de ontwikkeling van een DDS-regio in relatie tot de overige Leidende Principes? Hoe wordt straks gewogen of ruimtelijke keuzes hieraan voldoen?	U geeft aan dat het opnemen van de Redeneerlijn als instructieregel in de Omgevingsverordening zorgt voor onduidelijkheid omdat niet duidelijk is hoeveel onderbouwing nodig is. Ook geeft u aan dat dit mogelijk meer tijd en kosten met zich meebrengt. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening aanpast, door meer te verduidelijken wat wij van belang vinden in zo'n onderbouwing. Wij zien dit als een onderdeel van het motiveren dat er sprake is van een evenwichtige toedeling van functies waarin ook de provinciale belangen een plek krijgen. In de visie en de Omgevingsverordening hebben we aangepast dat de benodigde onderbouwing proportioneel kan zijn met de omvang van het project en het doorlopen proces en de afstemming daarover in het voortraject.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023487/5	Toepassing Leidende Principes: de positie van uitbreiding bestaand bebouwd gebied. U geeft in paragraaf 3.2 aan onder welke voorwaarden uitbreiding van het bestaand bebouwd gebied mogelijk kan zijn. U vraagt een onderbouwing: • Dat er een maatschappelijke behoefte is aan de beoogde ontwikkeling. • Of er binnen het bebouwde gebied locaties benut kunnen worden of beschikbaar te maken zijndoor bijvoorbeeld sloop, herstructurering en transformatie. • Of de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik binnen het bestaand bebouwd gebied optimaal zijn benut. Vanuit de Regio Stedendriehoek wordt in het kader van het ontwikkelperspectief voor de verstedelijkingsstrategie invulling gegeven aan de ruimtelijke opgaven vanuit langjarig perspectief. Vanuit dit doel werken we aan de verstedelijkingsstrategie. Wij vragen ruimte van de provincie om hier invulling aan te geven. Het op voorhand opleggen van strikte voorwaarden voor uitbreiding vanuit de in paragraaf 2.5 van de ontwerp Omgevingsvisie genoemde voorwaarden doet het zorgvuldige proces naar een verstedelijkingsstrategie tekort. In de Regio Stedendriehoek is bestuurlijk uitgesproken dat we groeien 'in balans': groei is geen doel opzich, maar draagt bij aan bestendinging en vergroten van de brede welvaart in onze regio. Daarbij hebben we oog voor de balans tussen verstedelijkingsopgaven en kwaliteit van natuur en landschap. Onze regio kenmerkt zich door haar onderscheidende landschap. Specifiek door de diversiteit aan landschapstypen en de afwisseling van open- en geslotenheid. Zoals verwoord in onze strategische agenda en het regio arrangement is onze ambitie dan ook het behoud én de versterking van die hoge landschappelijke kwaliteit. Wij vragen in de ontwerp provinciale Omgevingsvisie van Overijssel hier aandacht voor. De landschappelijke kwetsbaarheid voor verstedelijkingsopgaven wordt óók gedeeld aan de westelijke zijde van de IJssel. De openheid draagt bij aan de herkenbaarheid en identiteit van het landschap en de leefkwaliteit van de regio in de brede zin. Door behoud van die hoge landschappelijke kwaliteit biedt het gebied potentie om de recreatieve druk op de Veluwe te ontlasten.	In paragraaf 2.5 en 3.2 van de Omgevingsvisie beschrijven we onze visie op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik. Specifiek benoemen we hierbij de aandacht voor een ontwikkeling in balans. In het kader van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik geven we de voorkeur aan inbreiding en verdichting van bestaande kernen boven uitleg in groene gebieden. Hiermee beschermen we ook de kwetsbare landschappen rondom de steden waarover u in de zienswijze spreekt. Tegelijk is uitgangspunt van beleid dat het streven om de verdichtingsmogelijkheden optimaal te benutten geen oproep om alle groene ruimte in bebouwd gebied vol te bouwen met stedelijke functies. Juist daarom hebben we in paragraaf 2.7 het principe van 'verstedelijking' als integraal principe opgenomen, waarbij álle opgaven in bebouwd gebied in samenhang aan bod komen. Ook de voor een leefbare stad noodzakelijke ruimte voor groen, water en ontspanning hebben hierin een cruciale plek. Dit vraagt een zorgvuldige visie op de mogelijkheden van stedelijke verdichting en uitleg. Daarom vragen we gemeenten deze te maken. De samenwerking en visievorming in het kader van de Verstedelijkingsstrategie "Ontwikkelperspectief Verstedelijking in Balans" sluit daar naadloos op aan.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023487/6	In de programmering van de werklocaties is er geconstateerd dat er tot en met 2040 er een beleidsneutrale behoefte van 210 hectare netto voor de gehele regio Stedendriehoek resteert, inclusief kavels voor grootschalige bedrijvigheid. De daadwerkelijke behoefte zal waarschijnlijk hoger zijn, gelet op de woningbouwambitie en de wens om de beroepsbevolking en de werkgelegenheid in balans te houden. Daar zijn echter nog geen prognoses voor berekend. 45 hectare van de beleids neutrale behoefte betreft de behoefte in Deventer. Graag zouden we zien dat de provincie Overijssel hierop ingaat en aangeeft dat dit onderdeel is van de regionale verstedelijkingsstrategie.	Het is inderdaad zo dat de Verstedelijkingsstrategie Stedendriehoek de integrale opgave betreft voor wonen en werken. De 45 hectare (bovenkant bandbreedte) voor Deventer betreft een beleidsneutrale behoefte vanuit de programmeringsafspraken uit 2023. In 2026 gaan we bezig met het opstellen van nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030. Hierin gaan we onder andere nader in op regionale meerwaarde, verstedelijkingsambities en behoefte aan grootschalige logistiek.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023487/7	In het RPW hebben we met elkaar afgesproken dat regionale economische opgaven lokale en regionale meerwaarde moeten hebben. Vooral die lokale en regionale meerwaarde missen wij in de visie. Daarnaast moet de economische behoefte in de regio niet worden verward met de economische opgaven die wij als regio nastreven. Ook graag de koppeling toevoegen met het regionaal programma werklocaties waar de behoefte aan grootschalige logistiek nader wordt onderbouwd en regionaal geprogrammeerd. (Paragraaf 6.1, p. 125 onder logistiek).	Ook wij vinden het sturen op lokale- en regionale meerwaarde van belang. Dit doen we al binnen onze huidige programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2023-2026. Op dit moment zijn wij bezig met de herziening van de programmeringsafspraken 2027-2030. Daarbij gaan we ook (weer) in op regionale meerwaarde en de behoefte aan o.a. (grootschalige) logistiek. In dit proces zoeken we ook afstemming met het regionaal programma werklocaties voor de Stedendriehoek.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023487/8	Economie. U kiest voor instructieregels voor bedrijven met hogere milieu categorieën en watergebonden bedrijven. In de regio onderschrijven wij het belang van dergelijke locaties en zien de potentie van het benutten van water als duurzame vervoeras. In het regionaal programma werklocaties Stedendriehoek (RPW) hebben we daarom bijvoorbeeld opgenomen dat we bedrijventerreinen met hogere milieucategorie (>4.1) willen beschermen en watergebonden locaties optimaal willen benutten en transformatie in principe uitsluiten. We hanteren een "nee, tenzij" houding en bij gemotiveerde én regionaal afgestemde uitzonderingen zetten wij ons in voor compensatie locaties. De instructieregels zoals deze nu opgenomen zijn in de provinciale Omgevingsvisie gaan een flinke stap verder (namelijk vanaf milieucategorie 3.1) en beperken ons in de toepassing van het leidende principe dat uitgaat van meervoudig ruimtegebruik waarbij ingezet wordt vanuit de compacte stad opmix van wonen en werken: het is wenselijk om de ruimte te behouden om in te kunnen zetten op transformatie, bijvoorbeeld in gebieden die direct grenzen aan woongebieden of met een goede multimodale ontsluiting. De instructieregels maken het lastig om een goede afweging te maken tussen economische, ruimtelijke en maatschappelijke belangen. Kortom ook ten aanzien van deze instructieregels vragen wij meer ruimte om aan de hand van ons gezamenlijke proces, met brede welvaart als onderlegger, integrale keuzes te maken, die mogelijk op onderdelen af kunnen wijken van deze instructieregels. Uiteraard een en ander indachtig de regionaal gemaakte afspraken in het RPW2025-2028 inclusief compensatiemaatregelen. De regio Stedendriehoek hanteert de VNG lijn in het RPW voor aanduiding van HMC-locaties: vanaf categorie 4.1. De provincie kiest een andere indeling vanaf categorie 3.1. Hiermee komen regionale afspraken in een ander daglicht te staan en wordt samenwerking (over de provinciegrens) bemoeilijkt. Wij verzoeken u in de instructieregel aan te sluiten bij de in de Regio Stedendriehoek genoemde categorieën en categorie 3.1 buiten de instructieregel te houden.	We lezen dat u binnen het programma werklocaties stedendriehoek ook specifieke aandacht heeft voor de bescherming van HMC en watergebonden bedrijvigheid. We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In de Omgevingsverordening hebben we ook extra duiding opgenomen over de nieuwe VNG-handreiking milieuzonering. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transitie (circulair, energie, grondstoffen en logistiek).	Ja
19. Kaartbijlage	2025-023487/9	Algemene aandachtspunten. Samenwerkingsverbanden van gemeenten. Ook als het gaat om invloedsgebied lijken de grenzen niet te kloppen. In beide gevallen is de regio Stedendriehoek te klein aangegeven (in de richtingen: Heerde, Apeldoorn, Lochem, Zwolle). Wij verzoeken dan ook de kaarten hierop aan te passen.	U geeft aan dat de verbeelding van het Dagelijks Stedelijk Systeem van de stedendriehoek niet de juiste omvang en ligging heeft. Goed dat u dit aangeeft en we hebben de kaart, waarop dit indicatief is ingetekend, aangepast.	Ja

2025-023506

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023506/1	In de ontwerp-Omgevingsvisie wekt u onterecht de veronderstelling dat diverse landgoederen in het Vechtdal niet goed toegankelijk zouden zijn. Het is ons onduidelijk waarop dat is gebaseerd. Zowel op landgoed Rechteren alsop landgoed Den Aalshorst is circa 95% van de aanwezige wegen en paden is jaarrond tussen zonsopgang en zonsondergang voor het publiek opengesteld. Op beide landgoederen zijn diverse gemarkeerde wandel- enfietsroutes aanwezig, maar ook buiten die routes liggen tientallen kilometers aan opengestelde wegen en paden. Ik stel voor om de tekst als volgt aan te passen: “De landgoederen, met bekende namen zoals o.a. Vilsteren, Den Berg, de Horte en Rechteren bezitten veel grond in het Vechtdal. Vrijwel alle landgoederen zijn op dit moment uitstekend toegankelijk voor het publiek, maar wellicht liggen hier voor een aantal landgoederen nog meer kansen voor recreatie en nieuwe verdienmodellen.”.	Het is niet onze intentie geweest om de indruk te wekken dat deze specifieke landgoederen beperkt toegankelijk zijn. De passage waarin wordt gesproken over de toegankelijkheid van landgoederen in het Vechtdal is bedoeld als algemene observatie. Wij onderschrijven dat op zowel Rechteren als Den Aalshorst een groot deel van de wegen en paden jaarrond toegankelijk is voor het publiek, en dat er diverse gemarkeerde wandel- en fietsroutes aanwezig zijn. Uw zienswijze draagt bij aan een genuanceerder beeld van de situatie ter plaatse. Wij hebben toegevoegd aan het Gebiedsperspectief Vechtdal in de Omgevingsvisie dat dit voorbeelden zijn van landgoederen met een hoge mate van openstelling, zoals door u genoemd.	Ja

2025-023582

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023582/1	Echter, soms kunnen ontwikkelingen en spoor elkaar belemmeren. Om dit te voorkomen denkt ProRail graag vroegtijdig mee bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk.	Wij zijn en blijven graag met u in gesprek bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/2	Het behoeden van de staat en werking voor nadelige gevolgen van activiteiten op de hoofdspoorweginfrastructuur is een taak die neergelegd is bij de Minister van infrastructuur en Waterstaat (art 2.19 iid 3 onder a sub 2 van de Omgevingswet). Als concessiehouder voor het beheer van de hoofdspoorweginfrastructuur vraagt ProRail u om toekomstige uitbreidingen van het spoometwerk mogelijk te houden en rekening te houden met negatieve gevolgen voor zowel het spoor als uw eigen project. Dit kan door het houden van de juiste afstand tot het spoor en door een zorgvuldig ruimtelijk ontwerp bij de te onderzoeken varianten in de milieueffectrapportage.	We herkennen het dilemma van de voordelen van concentratie van functies bij stations en de benodigde (ontwikkel)ruimte voor het spoornetwerk. We stemmen hierover regelmatig met u af. Indien aan de orde, onderzoeken we ruimtelijke ontwerpen met een milieueffectrapportage. Bij grotere visievormende trajecten zoals de ontwikkeling van verstedelijkingsstrategieën zorgen we op gezette tijden ook dat we uw organisatie meenemen en zit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ook aan tafel.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/3	Rondom de hoofdspoorweginfrastructuur (HSWI) ligt een zogenaamd beperkingengebied (Omgevingsbesluit, artikel 3.5), ongeveer tot 11 meter buiten de HSWI. Doel van dit beperkingengebied is om het huidig functioneren en de veiligheid op het spoornetwerk zeker te stellen. ProRail verzoekt u om in de planfase rekening te houden met het beperkingengebied. Voor de visie betekent dit dat bij het ontwikkelen van nieuwe woon- en werklocaties naast het spoor, ProRail u vraagt om toekomstige uitbreidingen van het spoornetwerk mogelijk te houden en de omgevingseffecten op de woon- en werklocaties te verminderen. Dit kan door het houden van de juiste afstand tot het spoor en door een zorgvuldig ruimtelijk ontwerp.	We herkennen het dilemma van de voordelen van concentratie van functies bij stations en de benodigde (ontwikkel)ruimte voor het spoornetwerk. We stemmen hierover regelmatig met u af. Bij (woning)bouwprojecten zijn vaak onze gemeenten in de lead. Wij zullen ze op dit aandachtspunt wijzen en verzoeken u ook rechtstreeks met onze gemeenten hierover contact te zoeken.	Nee
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023582/4	ProRail wenst voor het vervolg betrokken te worden indien door het project (negatieve) gevolgen te verwachten zijn voor de staat en instandhouding van de hoofdspoorweginfrastructuur of haar eigendommen.	Wij zijn en blijven graag met u in gesprek bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk.	Nee

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/5	In uw NRD benoemt u zoeklocaties die een relatie hebben met het bestaande en beoogde onderhoud, gebruik en vernieuwing van het spoor. Sommige van deze locaties zijn deels bovenop de HSWI geprojecteerd. Hierbij wil ProRail u erop wijzen dat het bouwen boven of op de HSWI vergunningplichtig is, privaatrechtelijke toestemming van ProRail vereist en een exclusief recht van ProRail is. Aan de vergunning en toestemming worden voorschriften verbonden met het oog op het voorkomen van nadelige gevolgen voor de staat en werking van de hoofdspoorwegen en uitbreiding daarvan. Dit betreft de volgende onderwerpen: 1. Paragraaf 2.6, 3.3 en 6.1: de gevolgen van de lagere bevaarbaarheid van de vaantwegen voor andere modaliteiten (zoals spoor) zijn niet in beeld gebracht, evenals de gevolgen die waterveiligheidsmaatregelen voor het bestaande en beoogde spoor zullen hebben. 2. Paragraaf 2.6: het is niet duidelijk welke gevolgen de "vermatting" (tegen bodemdaling) voor het bestaande en beoogde spoor heeft. 3. Paragraaf 2.10 en 6.4: wat zijn de gevolgen van de natuurmaatregelen voor het gebruik van het bestaande en beoogde spoor? 4. Paragraaf 6.2: wat vraagt de energietransitie van het spoor: zowel fysiek als qua transportbehoefte over het spoor?	In onze Omgevingsvisie geeft ons kaartmateriaal vrijwel altijd (een analyse van) de bestaande situatie weer. Nergens zijn concrete planlocaties opgenomen op de kaart. In algemene zin zullen we als zoeklocaties voor ontwikkelingen tot nadere planvorming en concretisering komen, rekening houden met de juridische kaders die er gelden. Daar waar die het belang van het spoornetwerk raakt, treden we in overleg met ProRail. Vernatting van veen door het opzetten van grondwaterpeilen is een bewezen manier om veenoxidatie tegen te gaan en bodemdaling in veengebieden te remmen. In Overijssel lopen momenteel geen (beoogde) spoorverbindingen door veengebieden heen, maar wel door gebieden met een moerige ondergrond. Wanneer hier vernattingsopgaven spelen wordt ProRail bij de planvorming betrokken. Natuurmaatregelen kunnen divers van aard zijn. Wanneer het om vernattingsmaatregelen in de omgeving van natuurgebieden gaat en er is daar een (beoogd) spoorverbinding dan zal ProRail betrokken worden bij de planvorming.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/6	Daarnaast vraagt ProRail uw aandacht voor het volgende: 1. In de visiekaart op p.13 is het spoornetwerk niet te onderscheiden van de andere modaliteiten. Aanbevolen wordt om het spoor nader te duiden in deze kaart, of een separate kaart met de netwerken.	Op de kaart zijn met name de corridors weergegeven. Deze zijn veelal multimodaal. Overgens zijn hierop de spoorlijnen gestippeld en wegen met een doorgetrokken lijn weergegeven.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/7	In paragraaf 2.4 staat de provinciale inzet op Brede Welvaart. Bereikbaarheid lijkt vooralsnog geen deel uit te maken van de ambities op het gebied van Brede Welvaart. Het verdient aanbeveling om de definitie van Brede Welvaart van het PBL aan te houden, dus om Bereikbaarheid daar onderdeel van te laten zijn.	Dank voor de suggestie. Brede Welvaart is, zoals het begrip al zegt, een breed begrip. Bereikbaarheid maakt daar ook onderdeel van uit. We werken dit onder andere uit in de uitwerking van de streefnorm bereikbaarheid. We hebben naar aanleiding van uw zienswijze de tekst in paragraaf 2.4 hier op aangevuld.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023582/8	In paragraaf 2.5, 2.7 en 3.2 zet de provincie in op "bouwen in nabijheid". Bouwen in nabijheid van bestaande OV-knopen wordt alleen in paragraaf 6.6 genoemd. Het verzoek is om bouwen in nabijheid in alle genoemde paragrafen te noemen.	U vraagt ons om het bouwen in nabijheid van bestaande OV knopen in meerdere paragrafen te noemen. Wij hebben redactioneel gekozen om geen dubbelingen op te nemen in de tekst van de Omgevingsvisie.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/9	Onze tekstsuggestie voor station Deventer in paragraaf 2.8 is: "Station Deventer heeft uitbreiding nodig om het groeiende nationale en internationale reizigersvervoer ruimte te bieden en betere overstapmogelijkheden te bieden tussen de lijnen Zwolle - Arnhem en Randstad - Twente."	Dank voor de suggestie. Deze tekst hebben we overgenomen in paragraaf 2.8.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/10	In paragraaf 2.8 ziet ProRail graag verduidelijkt wat de genoemde streefwaarde voor bereikbaarheid over het spoor, c.q. investeringen daarin betekent.	We zijn op dit moment bezig met het uitwerken van de streefwaarde bereikbaarheid. Het is inderdaad niet uitgesloten dat dit ook kan leiden tot effecten op het gebruik van het spoor, maar het is nu nog te vroeg iets te kunnen zeggen over de daadwerkelijke impact op het spoor of benodigde investeringen daarop.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/11	In Paragraaf 3.4 en 6.9 staat dat er voor iedere regio een passende publieke bereikbaarheid bepaald gaat worden. Op welke wijze kan ProRail een rol krijgen bij de totstandkoming daarvan?	Bij het uitwerken van het mobiliteits- en bereikbaarheidsbeleid in bijvoorbeeld de streefnorm bereikbaarheid of het regionaal mobiliteitsprogramma nemen we onze vaste overlegpartners mee. Daar waar dat voor de belangen van ProRail relevant is nemen we hierbij ook ProRail mee.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023582/12	In paragraaf 6.8 zijn de locatiekeuzes voor bedrijvigheid nabij bestaand goederenspoor (en -terminals) onderbelicht.	Dank voor uw reactie, we begrijpen dat u in de Omgevingsvisie graag meer aandacht zou willen voor de bedrijvigheid in nabijheid van het bestaande goederenspoor. Omdat deze Omgevingsvisie strategisch is wordt dit onderwerp inderdaad niet gedetailleerd besproken. In de uitwerkingen van de Omgevingsvisie, bijvoorbeeld bij de verstedelijkingsstrategieën krijgt dit onderwerp meer aandacht.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/13	Paragraaf 6.9: in de paragraaf met bereikbaarheidsambities komt de Nedersaksenlijn niet voor.	In de paragraaf 2.8 waar we de visie op bereikbaarheid beschrijven hebben we de Nedersaksenlijn opgenomen.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/14	De inzet op Zero-Emissie spoorvervoer ontbreekt nog in de visie.	We hebben inderdaad niet exact deze terminologie gebruikt. We streven echter wel naar spoorvervoer zonder uitstoot. Daarom is in paragraaf 6.9 "elektrificatie van onze nog resterende diesel-spoorlijnen" opgenomen.	Nee

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/15	ProRail vindt het noodzakelijk om uw aandacht te vragen voor het combineren van functies dicht op het spoor in combinatie met het aanwezige goederenvervoer. Dit goederenvervoer kent afstandsbeperkingen en regels op basis van Basisnet. Het duidelijk opnemen van deze regels bij de ruimtelijke keuzes in uw provincie is naar ons idee nodig om de verwachtingen richting de omgeving en betrokkenen te beheersen. De aandacht voor het goederenvervoer per spoor is in deze Omgevingsvisie heel beperkt. Het goederenvervoer per spoor als duurzame manier van goederenvervoer wordt niet genoemd. Ook zou de toename van goederenvervoer over Overijsselse corridors en langere goederentreinen als benoemde ontwikkeling genoemd moeten worden.	We beseffen dat zeker in bebouwd gebied het vervoer van goederen over spoor beperkingen kan leveren voor opgaven rondom verstedelijking en vice versa. In paragraaf 6.9 benoemen we daarom ook dat voor het nu al drukke spoornet geldt dat wij oog hebben voor en rekening houden met tegenstrijdige belangen, zoals de capaciteitsvraag en -ambitie van personenvervoer, woningbouwambities in spoorzones en de veiligheid en leefbaarheid van onze inwoners langs het spoor, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van een railterminal. Dit heeft een sterke relatie met de Goederencorridor Noordoost Europa (GNOE).	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/16	Voorkomen belemmeringen voor functioneren en veiligheid spoornetwerk. Het spoornetwerk maakt gebruik van elektriciteit dat via onderstations, relaaskasten, ondergrondse infrastructuur en bovenleidingen naar de trein en stations wordt geleid. Deze voorzieningen zijn noodzakelijk voor de elektriciteitsvoorziening van de hoofdspoorweginfrastructuur en daarmee voor het rijden van treinen. In de uitwerking van uw Omgevingsverordening en concrete projectbesluiten verzoekt ProRail uw college om deze onderstations en relaaskasten niet in te sluiten door bebouwing, bebouwing te realiseren op te dichte afstand en te allen tijde bereikbaar te houden voor onderhouds- en hulpdiensten. Voor deze voorzieningen dient rekening te worden gehouden met een afstand van 5 meter gemeten vanaf de gevel met een hekwerk op de 5 meter-grens. Het functioneren van deze voorzieningen mag niet worden beïnvloed door ontwikkelingen in de omgeving. Dit geldt ook voor het overbouwen, onderbouwen of overkragen van deze voorzieningen.	Dank voor uw reactie, we begrijpen dat u in de Omgevingsvisie graag meer aandacht zou willen voor de onderstations en relaaskasten. Omdat deze Omgevingsvisie strategisch is wordt dit onderwerp inderdaad niet gedetailleerd besproken. In de uitwerkingen van de Omgevingsvisie, bijvoorbeeld bij de verstedelijkingsstrategieën krijgt dit onderwerp meer aandacht.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/17	Uit onderzoek blijkt dat zicht op de hoofdingang de beste manier is om het station te vinden. Zichtlijnen naar het station spelen daar een belangrijke rol in en ProRail wil graag dat binnen de planontwikkelingen de zichtlijnen geborgd blijven.	De suggestie met betrekking tot de inrichting van de directe omgevingen van stations valt buiten het abstractieniveau en scope van onze Omgevingsvisie. Bovendien is de inrichting van deze openbare ruimte onderwerp voor gemeenten om invulling aan te geven.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/18	Bescherming van de omgeving tegen effecten van het spoor. Bij het ontwikkelen in de nabijheid van het spoornetwerk, is het voor een goede leefomgeving belangrijk dat eventuele nadelige effecten van het gebruik van het spoor op een zorgvuldige wijze worden gemitigeerd. Bij de uitwerking van uw visie in de Omgevingsverordening en concrete projectbesluiten, vraagt ProRail aandacht voor de volgende aspecten (in bijlage 1 zijn deze verder toegelicht): Externe veiligheid; Geluid:Trillingen; Overwegveiligheid; Waterpeil/stabiliteit: Windbeleving en windhinderrisico's; Schaduwwerking op zonnepanelen; Zonneparken / reflectie in relatie tot hoofdspoorweginfrastructuur.	Deze reactie valt buiten het abstractieniveau van de Omgevingsvisie zelf. Zoals u in uw zienswijze al aangeeft is dit bij de uitwerking in concrete projecten en bijbehorende besluitvorming relevant. Op dat moment zal rekening worden gehouden met de beleidsmatige en juridische kaders.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023582/19	Bureau Spoorbouwmeester. Bureau Spoorbouwmeester is in 2001 op initiatief van de directies van NS en ProRail opgericht als een onafhankelijk adviserend orgaan voor ontwerp en vormgevingsopgaven binnen de spoorsector. Sinds het ontstaan van het bureau wordt aan en met het Spoorbeeld gewerkt, te vinden op www.SDoorbeeld.nl . Waar mogelijk kunt u hiervan gebruik maken bij de uitwerking van de visie.	Bedankt voor deze suggestie. We kennen Bureau Spoorbouwmeester en betrekken deze organisatie graag bij de uitwerking van onze plannen. Veelal zullen de concrete ontwerpogaven overigens bij gemeenten liggen.	Nee

2025-023611

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023611/1	Als het gaat om de landbouw, deelt de provincie de gebieden in in twee categorieën: gebieden met generieke opgaven en gebieden met gebiedsspecifieke opgaven. In de generieke gebieden weegt het belang van de landbouwsector zwaar mee. In de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven ontstaat een stapeling aan opgaven, die een grote impact hebben op de toekomst van de landbouwsector in die gebieden. Het betekent voor de ondernemers in die gebieden minder ruimte om robuust en efficiënt te kunnen produceren - de transitie zal hier eerder plaats moeten vinden dan elders. Het vraagt veel van de ondernemers en hun innovativiteit. U doet een beroep op hun bereidheid om een groter deel van de opgaven te realiseren dan elders. Het is onze mening dat een dergelijke belasting voor inwoners en ondernemers alleen in een gebiedsproces, van onderop, gerealiseerd kan worden. De grotere bijdrage aan het publieke belang dat u van deze gebieden verwacht, mag ook blijken uit een grotere invloed op de toekomstige keuzes en voldoende facilitering van zowel de processen als de uitvoering van de plannen. Dat vraagt om financiële ondersteuning, maar ook om ruimte om met creatieve oplossingen te komen en tijd om opgaven te kunnen doorgronden en combinaties te kunnen maken. In de koploperprojecten doen we daar nu ervaring mee op. We worden daarin goed ondersteund, maar merken ook wat het aan inzicht en kennis vraagt om mee te kunnen praten met de ambtelijke ondersteuning.	In uw zienswijze geeft u reflectie op de indeling van landbouwgebieden in generieke en gebiedsspecifieke gebieden en geeft u aan dat ondersteuning en ruimte voor creatieve oplossingen gewenst is. Onze Omgevingsvisie biedt richting en ruimte voor gebiedsgericht maatwerk en geeft richting aan toekomstige besluiten. Het biedt een raamwerk waarbinnen verdere uitwerking en uitvoering kan plaatsvinden. Bijvoorbeeld in een gebiedsproces waarbij gezocht wordt naar maatwerk om de doelen te realiseren.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023611/2	Specifiek voor Polder Giethoorn zien we steeds op de kaarten terugkomen dat het is ingekleurd als een gebied met veen (veenweidegebied). Op dit moment is de Polder Giethoorn niet geclassificeerd als veenweidegebied, maar als zandgrond met een landbouwbestemming. Dat klopt ook met de feitelijke grondsituatie: er is in Polder Giethoorn geen veenlaag meer aanwezig - er is alleen sprake van moerige grond. Alleen langs de randen van het gebied is nog een dunne laag veen aanwezig, die al bijna is verdwenen. In kaarten die we hebben gezien over de aanwezigheid van veen tussen 2006 en 2021 blijkt dat de teruggang erg snel gaat. Ons vermoeden is dat er al bijna geen veen meer over is. Gezien het geringe aandeel veen vinden wij dat het zuidelijk deel van Polder Giethoorn niet moet worden ingekleurd als veenweidegebied.	U geeft aan dat het zuidelijk deel van Polder Giethoorn niet als veenweidegebied zou moeten worden ingekleurd. Bij het maken van de gebiedstypekaart is gekeken naar in welke gebieden er sprake is van veenweidegebiedsopgaven. Het gaat dan om de opgaven die in het veenweidesysteem spelen zoals klimaat en wateropgaven en het tegengaan van bodemdaling. Het gaat dus niet alleen om de aanwezigheid van veen in de bodem, Polder Giethoorn maakt onderdeel uit van het veenweidesysteem. In de gebiedsgerichte uitwerking voor Noordwest Overijssel kunnen gebiedspartners veel preciezer inzoomen op de opgave in het gebied en de daarbij passende maatregelen. Dat vraagt om maatwerk op perceelsniveau maar wellicht ook regionaal. De bodemsamenstelling, de regionale waterhuishouding en de effecten van maatregelen op het veenweidesysteem worden hierbij betrokken.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023611/3	Bovendien zegt de Omgevingsvisie: bij veenweide is vernatten de koers. Daar hebben wij echt moeite mee. In 2024 zijn de laatste afspraken uit de landinrichting van het Strategisch Groenproject NWO afgerond. Er is veel ruimte voor natuur gemaakt, waarbij steeds de toezegging is gedaan om de Polder Giethoorn te blijven bemalen voor akkerbouw. De inkt op de laatste contracten is nog niet droog, of u confronteert ons met nieuwe plannen in een heel andere richting. Vernatten maakt akkerbouw en het houden van melkvee nagenoeg onmogelijk. De impact hiervan voor de sector en het landschap is enorm en moeilijk aanvaardbaar. Onze oproep is daarom: teken alleen veenweide in waar er ook nog daadwerkelijk veen is. Vernatten van veengrond heeft gevolgen voor de omliggende gebieden, hou ook rekening met het gebruik van die omliggende gebieden.	U wijst op eerdere besluitvorming in het kader van de landinrichting en op gewekte verwachtingen over bemaling van de polder voor landbouwkundig gebruik. De betreffende polder maakt onderdeel uit van het veenweidesysteem en is in de Omgevingsvisie aangeduid als "landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen". Wij willen hier via gebiedsgericht maatwerk in de gebiedsgerichte 3x3 aanpak werken aan de verschillende opgaven in het veenweidesysteem. Vernatting is daarbij de koers op hoofdlijnen. Functie volgt peil is ons uitgangspunt. Dit vraagt om nader onderzoek en uitwerking en maatwerk. Om zo te kijken welke maatregelen passend zijn waarbij een renderende bedrijfsvoering mogelijk is en rekening wordt gehouden met de lokale omstandigheden en effecten op omliggende gebieden. Dit doen we voor zowel de korte termijn als ook voor de langere termijn en met maatregelen op perceelsniveau en op regionaal niveau.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023611/4	Tegelijk realiseren we ons dat het nabijgelegen natuurgebied en het grootste veenmoeras van Europa bescherming verdient. En dat de waterhuishouding één van de mogelijkheden is om bescherming te bieden. We denken als gebied graag mee over hoe we daar een bijdrage aan kunnen leveren, maar het is moeilijk daar open en vertrouwend in te staan, nu op de achtergrond steeds de wens wordt uitgesproken om deze polder, die nog geen honderd jaar geleden is drooggemalen voor voedselproductie, weer te gaan vernatten. We willen in ons gebied graag meedenken over de waterhuishouding en waterkwaliteit, maar wel in combinatie met een realistisch toekomstperspectief voor de landbouwsector. Natte teelten leveren geen realistisch toekomstperspectief op voor ondernemers. Voor ons is een realistisch toekomstperspectief: een toekomst waarin je kunt ondernemen zonder afhankelijk te zijn van subsidie. We zien een toekomstperspectief voor ons waarin boeren de ruimte krijgen om te innoveren met als doel om voedsel te blijven produceren, maar met minder emissies. Het is mooi dat ook dit perspectief zichtbaar is in de Omgevingsvisie. We willen als ondernemers die richting ook kunnen kiezen in ons gebied met gebiedsspecifieke opgaven.	Uit uw zienswijze begrijpen wij dat u zich zorgen maakt over het toekomstperspectief van de ondernemers in de landbouwsector in uw gebied. In onze 3 x 3 aanpak samen met gebiedspartners in Noordwest Overijssel zijn de uitvoering van deze doelen onlosmakelijk verbonden: we willen een goed sociaal-economisch perspectief voor ons platteland, een toekomstbestendige landbouwsector en herstel van de natuur, watersysteem en het klimaat. De Omgevingsvisie laat ruimte voor ondernemerschap en bedrijfsvoering rekening houdend met de omstandigheden en opgaven in het veenweidesysteem. Het vinden van een bij de gebiedsomstandigheden renderende bedrijfsvoering is onderdeel van dat gebiedsproces.	Nee

2025-023639

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
11. Verstedelijking	2025-023639/1	Verstedelijkingsprincipes: het ontbreken van een tussenlaag in de ontwerp-Omgevingsverordening "goed bereikbare kernen/wonen langs de radialen". De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt dat verstedelijking primair wordt geconcentreerd in de vijf grote steden. Tegelijkertijd wordt de bijdrage van andere kernen benoemd, waaronder de zogenoemde goed bereikbare kernen (kernen met een bovenlokale OVknoop) en de overige kernen. Deze dragen ieder op hun eigen wijze bij aan de brede welvaart en vitaliteit van het Dagelijks Stedelijk Systeem(DSS). In de provinciale Woonagenda, de (provinciale) Woondeal Twente en de actualisatie hiervan wordt deze groep kernen en hun bijdrage aan de regionale woonbehoefte ook benoemd onder de noemer "kernen met wonen langs de radialen". Wij verzoeken u daarom om in de ontwerp-Omgevingsvisie: • In paragraaf 2.7, 5.6.1 en 6.8 de kernen Wierden en Enter te benoemen als goed bereikbare kernen, passend binnen het DSS Twente;	Op gebied van verstedelijking is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijk Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld brengen welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023639/2	Water en bodem sturend: grondwaterkwaliteit (6.1 Ontwerp Omgevingsvisie en artikel 4.13 ontwerp-Omgevingsverordening). De provincie wil voldoende schone bronnen beschikbaar stellen zodat drinkwaterbedrijven drinkwater van goede kwaliteit kunnen produceren. Er staat onder meer dat verontreinigingen aan de bron worden tegengaan. Daarnaast wil de provincie de waterkwaliteit van oppervlakte- en grondwater verbeteren. Deze doelen onderschrijven wij. In de gemeente Wierden wordt echter veel drinkwater gewonnen. Aangezien er naar nieuw aanbod wordt gezocht, is het niet de verwachting dat drinkwaterwinning in Wierden zal verminderen of zal stoppen. Een groot deel van het grondwaterbeschermingsgebied ligt in agrarisch gebied. Het is ons niet duidelijk wat deze beleidsdoelen betekenen voor het grondgebruik binnen grondwaterbeschermingsgebieden in onze gemeente. Wij pleiten voor een goede vergoeding voor grondeigenaren die ervoor zorgen dat (ook in de toekomst) schoon drinkwater kan worden gewonnen. Daarnaast vragen wij ons af of ter bescherming van de grondwaterkwaliteit en -voorraad geen regels moeten worden gesteld ten aanzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Wij verzoeken u in de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-Omgevingsverordening deze zaken te verankeren.	Wij begrijpen uw zorgen om bestaande drinkwaterbronnen goed te beschermen voor de toekomst. De Omgevingsvisie geeft hiervoor de algemene kaders. Nadere uitwerking van het principe om verontreinigingen tegen te gaan wordt verder uitgewerkt in het RWP. Binnen projecten werken we samen met de grondeigenaren aan het op orde houden of brengen van de waterkwaliteit en kijken we naar lokale oplossingen. Wij pleiten bij het Rijk en Europa voor structurele financiering van agrarisch natuurbeheer en ecosysteemdiensten. Ook werken we aan een verkenning in welke mate we als provincie (aanvullende) eisen moeten of kunnen stellen aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, de gezondheid van omwonenden en de natuurkwaliteit. De resultaten van deze verkenning zijn nog niet bekend en vormen geen onderdeel van deze visie.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023639/3	Mestvergisting (6.2 ontwerp-Omgevingsvisie). In 2030 wordt volgens de ontwerp-Omgevingsverordening de helft van alle beschikbare mest vergist. Is dit de helft van de nu beschikbare mest of de helft van de in 2030 beschikbare mest? Wat is de prognose van de beschikbaarheid en overschot van mest in 2030?	Bedankt voor uw vragen. De ambitie van de provincie is dat in 2030 50% van de beschikbare mest wordt vergist (dus de helft van de in 2030 beschikbare mest). Hoewel de omvang van de ambitie stáát, is de verwachting dat we deze niet eerder dan in 2035 bereiken. In de Energievisie lichten we toe dat deze ambitie ook met een afname van de veestapel –en daarmee van de hoeveelheid beschikbare mest- nog mogelijk is, al vraagt dit dan wel maximale inzet op mestvergisting.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023639/4	Kleinschalige mestvergisting op erven wordt gepromoot. Gelet op risico's, financierbaarheid, flexibiliteit, etc. zien gemeente en de boeren graag mogelijkheden voor collectieve buurt monomestvergisters. Deze worden nu niet genoemd. Naast de kleine op erfniveau worden grootschalige industriële genoemd. De door ons gewenste tussenvorm niet. Wij verzoeken de ontwerpstukken aan te passen zodat buurt monovergisters toegestaan zijn in het landelijk gebied.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij onderschrijven de kansen die buurtvergisters bieden. In de Omgevingsvisie wordt verwezen naar de mogelijkheid van vergisting op regionale schaal onder voorwaarden, waarbij vooral goede ontsluiting belangrijk is en ruimtelijke inpassing op basis van de Catalogus Gebiedskenmerken. Afhankelijk van de grootte, kan een buurtvergister onder deze categorie vallen. Deze vorm wordt dus niet uitgesloten.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023639/5	Energietransitie (6.2 ontwerp-Omgevingsvisie). In o.a. de brief d.d. 1 september 2022, de brief d.d. 27 februari 2024 en de inspreekreactie op de Omgevingsvisie d.d. 18 september 2024 hebben wij een reactie gegeven op het zon en wind beleid zoals dit is opgenomen in het PPE en de ontwerp Omgevingsvisie. Deze reactie gaat over de aanwijzing van de voorkeursgebieden en de rolopvatting van de provincie. Wij verwijzen u hierna en vragen u rekening te houden met deze inbreng waarbij het uitgangspunt is dat in Wierden geen mogelijkheden gezien worden voor grote windturbines.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij onderschrijven uw uitgangspunt dat er geen mogelijkheden zijn voor grote windturbines in Wierden niet. Voor de beantwoording van uw brieven, verwijzen wij naar de reactie op deze brieven en de reactienota van het windbeleid (https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962193).	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023639/6	Windenergie: inzetten op clustering. In de ontwerp-Omgevingsvisie, het Provinciaal Programma Energietransitie en de ontwerp-Omgevingsverordening staat dat in de voorkeursgebieden voor windenergie geen eisen gelden voor de grootte van windparken en dat losse windturbines zijn toegestaan. Zoals we eerder in brieven hebben aangegeven, vragen wij u nogmaals om duidelijk te maken op basis van welke ruimtelijke argumenten is bepaald dat Wierden grotendeels een voorkeursgebied voor wind is. We willen ook graag weten waarom in dit gebied losse windturbines mogen, terwijl in andere gebieden alleen clusters van minimaal vier windturbines zijn toegestaan.	Dank voor uw zienswijze. De beleidskeuzes voor wind en zon worden in deze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening inhoudelijk niet veranderd in vergelijking met eerdere besluiten. Wij verwijzen u voor de reactie op deze zienswijze naar de reactie op uw zienswijze op het windbeleid, welke u per brief van ons heeft ontvangen op 27 mei 2024. Deze reactie is ook hier terug te lezen: https://overijssel.notubiz.nl/document/14183045/1?connection_type=16&connection_id=944868#page=153	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023639/8	Voorkeursgebied wind en het initiatief Windpark Wierden. In de afgelopen periode is er op verschillende manieren met u gecommuniceerd over de strijdigheid van de woningbouwplannen van de gemeente Wierden en het door u geselecteerde Windpark Wierden langs de A35 voor het starten van een projectbesluit procedure. In onze brief van 3 juni 2025 hebben wij geïnformeerd dat onze woningbouwplannen voor lange en middellange termijn (na 2030) belemmerd worden. Gezien de woningbouwopgave is het belangrijk dat er veel woningen gebouwd worden en dat het hele gebied tussen de Klumpershoekweg, de A35 en de N36 gebruikt kan worden voor woningbouw en bijbehorende functies. Dit kan oplopen tot circa 600 woningen. Als er windturbines nabij dat gebied komen, kan een groot deel van de grond niet meer gebruikt worden voor woningbouw vanwege de afstandsnormen. 600 woningen waar een streep doorgezet kan worden. Daarom lijkt het er nu op dat de gemeente en de kern Wierden aan de kant van Zuidbroek niet verder kan groeien zoals afgesproken in de geactualiseerde Woondeal Twente 2025-2030. Voor ons als gemeente is dat onacceptabel. Het is onbegrijpelijk dat een gebied zonder beperkingen voor woningbouw ineens grotendeels niet meer beschikbaar is door deze concrete ontwikkeling. Dit gebied biedt immers binnen onze gemeente dé mogelijkheid voor toekomstbestendige woningbouw die snel en in verschillende fasen realiseerbaar is in aansluiting op lokale, regionale en landelijke woningbouwtekorten. In een reactie van uw zijde wordt aangegeven dat wind boven woningbouw zou gaan volgens de Omgevingsvisie en de PPE, terwijl in het regeerprogramma is vastgelegd dat woningbouwplannen voorrang hebben op de ontwikkeling van windprojecten op land. Wij zijn in deze situatie ook benieuwd hoe u hier de ontwikkeling van een klein windpark (maximaal 2 turbines) afweegt tegen het niet doorgaan van de bouw van 600 extra woningen. Wij vragen u om een reactie op dit punt en in het licht van de woningnood uw beleid hierop aan te passen.	Bedankt voor uw zienswijze. Zowel tijdens als na afloop van de beleidsvorming voor windenergie, is er op verschillende momenten contact met u geweest. U had door het maken van programmeringsafspraken gebieden kunnen uitsluiten voor windenergie. U heeft hier niet voor gekozen. De selectie van Windpark Wierden A35 conflicteert niet met de afspraken in de woondeal en belemmert evenmin de door u gewenste ontwikkeling van woningen aan de kant van Zuidbroek. Dit onderwerp is ondertussen ook besproken in een bestuurlijk overleg.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023639/10	Landbouw en voedselvoorziening (6.3 ontwerp-Omgevingsverordening). Waarom landbouw én voedselvoorziening? Landbouw is toch ook voedselvoorziening, naast teelt van andere gewassen, zoals bouwmaterialen en sierteelten. Worden hier ook keuzes in gemaakt? Bij de eerste bullet onder Provinciale doelen en opgaven lijkt dat wel het geval. Echter dit zien we verderop onder 'Strekking van het beleid' niet meer terug.	U vraagt of er in de Omgevingsvisie ook keuzes worden gemaakt over de mogelijkheden voor verschillende soorten van landbouwproductie. Dit doen wij niet in de Omgevingsvisie. Wij geven in de Omgevingsvisie aan welke doelen er in verschillende gebieden zijn. Het toekomstperspectief van ondernemers is afhankelijk van de specifieke locatie. De Omgevingsvisie laat ruimte voor ondernemerschap waarbij de omstandigheden en opgaven in een gebied leidend zijn voor keuzes in de bedrijfsvoering. We werken hieraan met gebiedsgericht maatwerk via onze 3x3 aanpak.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023639/11	Waarom twee types grondgebonden landbouwgebieden? Iedere boer in Overijssel die grondgebonden is bevindt zich toch in hetzelfde economische speelveld? De gemeente Wierden bevindt zich volgens de kaarten bijna geheel in een 'Landbouwgebied met gebied specifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur'. Betekent dit dat hier niet gestreefd wordt naar een goede landbouwstructuur (expliciet doel binnen landbouwgebieden met generieke opgaven) terwijl agrariërs in Wierden zich in hetzelfde economische speelveld bevinden? Lokale omstandigheden zijn weliswaar verschillend, maar iedere boer zal toch binnen de gegeven randvoorwaarden streven naar maximale opbrengsten. Drinkwater, biodiversiteit, landschap en goede natuurkwaliteit zijn daarnaast ook belangrijk; dit geldt ons inziens voor de gehele provincie. Boeren kunnen en willen hieraan bijdragen, mits zij daarvoor financieel beloond worden. Provincie geeft aan zich richting het Rijk in te zetten voor noodzakelijke financiering voor langjarige ecosysteemdiensten (biz. 93). Wat is de ambitie van de provincie zelf? En wat investeert zij zelf? Daarnaast zijn wij benieuwd naar het grondbeleid van de provincie. Kan de provincie via haar grondbeleid boeren in staat stellen om voedsel te produceren die past bij gebied specifieke opgaven? Bijvoorbeeld door grond beschikbaar te stellen voor collectieven van boeren die willen extensiveren en bijdragen aan maatschappelijke opgaven.	In uw zienswijze lezen wij uw betrokkenheid bij de toekomst van de landbouw in Overijssel. Het onderscheid tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en die met gebiedsspecifieke opgaven is wat ons betreft nodig om in beide gebieden de gewenste ontwikkeling te stimuleren. De indeling in gebieden is gebaseerd op onderzoek met Wageningen University & Research (WUR). Daarbij is gekeken naar de mate waarin Europese verplichtingen en lokale omstandigheden invloed hebben op de ontwikkelmogelijkheden van landbouw. In gebieden met gebiedsspecifieke opgaven is de druk op de landbouw groter, waardoor ondernemers daar voor complexere uitdagingen staan. In generieke gebieden liggen juist meer ontwikkelkansen, die we willen beschermen, bijvoorbeeld door functiewijzigingen te beperken. Dit betekent niet dat er in gebieden met gebiedsspecifieke opgaven geen aandacht is voor een goede landbouwstructuur. Integendeel: juist daar wordt gezocht naar manieren om landbouw te combineren met maatschappelijke diensten zoals natuurbeheer, waterberging en klimaatadaptatie. Boeren kunnen hieraan bijdragen, en we erkennen dat dit alleen haalbaar is met passende financiële beloning. De provincie zet zich daarom richting het Rijk in voor structurele financiering van langjarige Ecosysteemdiensten. Wat betreft de ambitie van de provincie: wij werken aan een toekomstbestendige landbouw die bijdraagt aan brede maatschappelijke doelen. Op dit moment wordt gewerkt aan een landbouwvisie waarin deze ambitie verder wordt uitgewerkt. Ten aanzien van het grondbeleid: wij onderzoeken hoe wij via ons grondbeleid kunnen bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven. Dit kan onder meer met inzet van provinciale grond en grondinstrumenten ter ondersteuning van gebiedsprocessen.	Nee

2025-023642

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door de Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten, waaronder cumulatie van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer voor beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten en mogelijke ecologische effecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. De Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een Uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons Uitvoeringsprogramma NEO (Nieuwe Energie Overijssel) samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/6	Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023642/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-023649

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
11. Verstedelijking	2025-023649/1	Wat betreft de reactie op de POVI maken wij nog onderscheid tussen a. Verzoeken om aanpassingen in de tekst door te voeren b. Punten die wat ons betreft kunnen / moeten worden meegenomen bij het verder samen werken aan uitwerkingen, bijvoorbeeld in programma's Wat betreft bovenstaand punt b. gaan wij er van uit dat er -zoals in het overleg d.d. 8 mei 2025 toegezegd- van de drie verstedelijkingsstrategieën een programma in de zin van de Omgevingswet wordt gemaakt. Belangrijk voor programma's is dat er in de POVI tekst duidelijke 'haakjes' zijn te vinden.	Naar aanleiding van de zienswijzen hebben we paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening verduidelijkt, met betrekking tot de Redeneerlijn en hebben we de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Dan is nog steeds een onderbouwing nodig, maar kan de omvang van de onderbouwing afhangen van wat al eerder is onderzocht en gezamenlijk geconcludeerd in een verstedelijkingsstrategie. Hieruit volgt dat dat de toepassing van de Redeneerlijn in geval van bestuurlijke afspraken specifiek is toegespitst op de locatie waar de afspraken betrekking op hebben. De Redeneerlijn dient dan nog slechts als onderbouwing van die locatie, maar kan niet meer leiden tot een andere locatiekeuze. Daarmee is op een juridische wijze geborgd dat keuzes waar bestuurlijk overeenstemming over is, ook in stand blijven. Het is daarmee niet noodzakelijk een programma onder de Omgevingswet te maken.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-023649/2	In algemene zin zijn wij van mening dat de beleidsuitgangspunten uit de POVI 'te veel en te enthousiast' zijn vertaald in (juridische) instructieregels in de POVO. Ook vanuit het gegeven dat wij als gemeenten zelf ook (ruimtelijk) beleid hebben op- en vastgesteld en daarover met u afspraken zijn gemaakt. Afspraken die uitgaan van vertrouwen in elkaar. Bijvoorbeeld over (voorkant)samenwerking. Met name de consequenties voor Enschede en Hengelo van de voorgestelde instructieregels in de POVO over het behoud van locaties voor haven-gebonden bedrijven en bedrijven in hogere milieucategorieën maakt dat wij daarover op korte termijn nog met u in gesprek willen. Mogelijk dat wij naar aanleiding daarvan onze zienswijze m.b.t. die thema's nog wensen aan te vullen na sluiting van de zienswijzentermijn. Wij rekenen op uw begrip voor die situatie en op het door u stellen van een redelijke termijn voor eventuele aanvulling van onze zienswijze.	U heeft zorgen over de doorvertaling van onderdelen van de Omgevingsvisie in de Omgevingsverordening. Wij zijn van mening dat de onderdelen die wij in de Omgevingsverordening hebben opgenomen ook doorwerking via de Omgevingsverordening nodig hebben. Bijvoorbeeld de regeling waarmee we bedrijventerreinen met Hoge Milieu Categorieën of watergebonden bedrijfslocaties beschermen (artikel 4.26a en 4.26b). We hebben de reden achter deze regeling verduidelijkt in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie en we zorgen ook voor meer flexibiliteit, door onder bepaalde voorwaarden te kunnen afwijken. We waarderen uw oproep om nader met U in gesprek te gaan en gaan hier graag op in.	Ja
19. Kaartbijlage	2025-023649/3	(Interactieve, digitale) kaarten POVI en POVOWe beginnen echter met een opmerking over de (interactieve, digitale) kaarten. In de(interactieve, digitale) kaarten (o.a. "Gebiedsaanwijzing bebouwd gebied" en "Grote stad((boven)regionale verstedelijking") zijn onze gebiedsontwikkelingen - zoals opgenomen in onze(eigen (ontwerp-)Omgevingsvisies - niet allemaal opgenomen. Gebiedsontwikkelingen waarover wij met u al in gesprek zijn geweest. Waar nodig leidt dit ook tot aanpassingen van de visiekaart in de POVI. De kaarten moeten dus nog geactualiseerd worden . Zeker ook met het oog op het feit dat de spoorzone Hengelo - Enschede (SHE) recent door het rijk is aangewezen als grootschalige woningbouwlocatie. Verzoek om in overleg met ons de digitale kaarten aan te passen	De visiekaart in de Omgevingsvisie is vooral een feitelijke weergave van de bestaande situatie. U vraagt ons gebiedsontwikkelingen uit uw eigen Omgevingsvisie en de ROS Twente alvast op de visiekaart te zetten. Wij zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als deze gerealiseerd zijn. Met deze aanpak kunnen wij op basis van gegevens van het Kadaster de kaarten eenvoudig actualiseren. Het achterhalen of plannen onherroepelijk zijn is voor ons een stuk moeilijker, omdat we als provincie vaak in dat stadium van de planprocedure niet meer betrokken zijn. Ons provinciaal kaartmateriaal zal altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen en gemeentelijke ambities. Als de provincie via het vooroverleg heeft laten weten dat nieuwe ontwikkelingen akkoord zijn, is dat voldoende garantie dat er vanuit de provincie verderop in de procedure geen problemen gemaakt zullen worden. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt. Het beleid ten aanzien van verstedelijking verandert er ook niet door. Overigens duiden we specifieke gebieden binnen steden niet nader op de kaart in de Omgevingsvisie zelf. De uitgangspunten zijn in de tekst van de Omgevingsvisie weergegeven.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/4	In paragraaf 6.8. pagina 125 staat "We gaan zuinig om met de voorraad van watergebonden kavels door deze te behouden voor watergebonden bedrijven." Uw idee is om hier aparte instructieregels voor op te nemen. Wij hebben eerder ambtelijk al contact hierover gehad en aangegeven dat van de harde eis dat watergebonden kavels moeten worden behouden afgeweken moet kunnen worden, dat dit niet in beton gegoten moet worden en dat de regie bij de gemeenten moet blijven. Wij verzoeken u de tekst aan te passen in: "We gaan zuinig om met de voorraad van watergebonden kavels door deze te behouden voorwatergebonden bedrijven. Met moverende redenen kan hierop worden afgeweken."	We begrijpen uw reactie over de instructieregel watergebonden bedrijvigheid. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening houden we vast aan de insteek en formulering van de instructieregel. We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/5	Wij vragen om meer aandacht in de POVI voor de urgentie en opgave om bestaande bedrijventerreinen te intensiveren/herstructureren om zo extra werkruimte te realiseren. Nu gaat het met name bij bedrijventerreinen over duurzaamheid, klimaatadaptatie en groen. Voldoende en kwalitatief goede werkruimte is essentieel voor zowel doorschuifruimte en economische waarde van terreinen als voor verdere verstedelijkings een goede balans tussen wonen en werken. Verzoek om tekst in onder andere paragraaf 6.8 hierop aan te vullen aan te passen.	We zijn het met u eens dat zeker ook op bestaande bedrijventerreinen er opgaven liggen met betrekking tot intensivering en herstructurering. In de Omgevingsvisie hebben we dit belang verduidelijkt in paragraaf 6.8. De huidige programmeringsafspraken bedrijventerreinen (2023-2026) voorzien niet in afspraken over bestaande bedrijventerreinen. Dit vormt wel onderwerp van gesprek bij de herziening van de afspraken voor de periode 2027-2030. Daarbij merken we op dat gemeenten en bedrijven zelf een grote rol spelen in herstructurering en intensivering.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/6	We onderkennen samen het belang intensivering en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen, maar wat betreft de uitvoering loopt het vaak vast in de financiering. Hier ligt -naast het Rijk en gemeenten- ook een belangrijke rol voor de provincie. Een voorstel van onze kant: vergroot de impact van regionale ontwikkelmaatschappijen en/of stel investeringsgeld beschikbaar t.b.v. herstructurering verouderde terreinen. Dit meenemen in het samenwerken aan verdere uitwerkingen.	We begrijpen dat herstructurering en intensivering van bedrijventerreinen financiële opgaven met zich mee brengen. Wij bespreken deze problematiek en eventuele oplossingsrichtingen hiervoor graag met u tijdens de herziening van de programmeringsafspraken 2027-2030 waartoe we recent het proces zijn gestart.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/7	Er zijn middelen beschikbaar t.b.v. het proces om te komen tot duurzame bedrijventerreinen (o.a. klimaatadaptatie, groen etc.). Maar hoe gaan we de fysieke projecten die voortkomen uit die processen daadwerkelijk financieren? Op meerdere bedrijventerreinen in Enschede en Hengelo lopen we tegen de financiering van de (ruimtelijke) plannen aan. Dit belemmert het proces om bedrijventerreinen daadwerkelijk te verduurzamen en te komen tot een goed functionerende PPS. Het beschikbaar stellen van zowel proces- als investeringsgeld door de provincie (en het rijk) helpt bij het realiseren van duurzame bedrijventerreinen in Overijssel. Meenemen in samenwerken aan verdere uitwerkingen.	We begrijpen dat herstructurering en intensivering van bedrijventerreinen financiële opgaven met zich meebrengen. Wij bespreken deze problematiek en eventuele oplossingsrichtingen hiervoor graag met u tijdens de herziening van de programmeringsafspraken 2027-2030 waartoe we recent het proces zijn gestart.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/8	We missen -ook gegeven de maatschappelijke opgaven waar we voor staan- het belang van en de strategie om de Overijsselse innovatieve ecosystemen, zoals het medische- en chiptechcluster in Twente, te versterken. Deze zijn van belang voor het verdien- en aanpassingsvermogen van de nationale, provinciale een regionale economie en de daarmee ook voor de aanpak van de maatschappelijke opgaven die spelen. Welke rol -naast Rijk en gemeenten- ziet de provincie voor zich, wat kan de provincie ruimtelijk bijdragen / betekenen? Meenemen in verdere uitwerkingen.	We zijn het met u eens dat innovatieve ecosystemen zoals campussen, topwerklocaties en innovatiedistricten van belang zijn voor het verdien- en aanpassingsvermogen van onze economie. De afspraken over doorontwikkelingen van dergelijke ecosystemen pakken we graag gezamenlijk met o.a. de gemeenten op binnen de verstedelijkingsstrategie, de herziening van de programmeringsafspraken bedrijventerreinen (2027-2030) en de aanbevelingen uit de REB Twente. We hebben in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie de tekst verduidelijkt.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023649/9	Wij constateren een discrepantie in de POVI: we willen met zijn allen de dorpen en steden vormgeven conform het zogenaamde STOMP principe, meer ruimte voor lopen fietsen en leefbaarheid. Doorgaand autoverkeer moet daarvoor buitenom rijden, via de hoofdwegen. In de POVI staat dat we het regionale verkeer niet via de corridors mogen laten rijden. Maar juist deze corridors zijn van essentieel belang voor de dagelijkse pendel in Twente. Tekst POVI hierop aanpassen.	Dit dilemma herkennen we en hebben we aangepast in paragraaf 2.8 van de Omgevingsvisie. Ons beleid is erop gericht om lokaal autoverkeer te minimaliseren, waardoor dit ook geen gebruik hoeft te maken van de A- en N-wegen in stedelijke gebieden. Dat A- en N-wegen door zowel lokaal verkeer als regionaal en nationaal verkeer gebruikt worden, is vaak onvermijdelijk.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023649/10	In de POVI is onvoldoende aandacht voor verbindingen vanuit Twente naar andere gebieden. Treinverbindingen zijn nu al laagfrequent en het netwerk wordt steeds kleiner. De povi moet daar in de tekst meer richting aan geven. Frequenter en sneller.	We benoemen in de Omgevingsvisie het belang van de gouden driehoek als verbindend multimodaal netwerk tussen onze drie Dagelijks Stedelijke Systemen. Daarbij vindt er ook de koppeling plaats naar het nationale netwerk. Daar hoort wat ons betreft (als wens) ook een hogere frequentie van het OV ook bij.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023649/11	De POVI gaat uit van STOMP als ontwerpprincipie. Daar hoort voor het gebruik ook de betaalbaarheid bij, gezien vanuit het dagelijkse netwerk. Dit zou in het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) van de provincie verder moeten worden uitgewerkt. Meenemen in samenwerken aan verdere uitwerkingen.	De betaalbaarheid van opgaven en betaalbaarheid van mobiliteit voor de gebruiker is in algemene zin benoemd in de Omgevingsvisie. Zoals u in uw zienswijze ook vraagt, werken we dit in het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) nader uit.	nee

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023649/12	De visie mag meer handen en voeten geven aan een soepele overgang van stad naar landschap. Vanuit wonen wordt daar wel een poging toe gedaan, hoe we op die scharnierpunten mobiliteit gaan vormgeven ontbreekt. Meenemen in samenwerken aan verdere uitwerkingen.	De intentie van het beleid is zeker niet om autoverkeer vanuit de groene omgeving onmogelijk te maken, maar wel om de aanleiding om de auto te pakken zo klein mogelijk te houden. Dit bereiken we onder andere met aantrekkelijke fietsroutes, goed OV en publieke mobiliteit. Als men met de auto vanuit de groene omgeving of kleinere kernen naar de stad komt, proberen we met de HUB-aanpak (P+R-hubs + goed OV of deelfietsen) automobilisten te verleiden over te stappen aan de stadsranden. Dit hebben we reeds omschreven in onze Hub-aanpak en wordt onderdeel van het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP).	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023649/13	In paragraaf 2.6 staat "Daarom moet in de verstedelijkingsstrategie in Twente de waterbeschikbaarheid in brede zin als belangrijke opgave worden meegenomen." Hier zijn wij het mee eens. Graag zouden we ook zien dat opgenomen wordt wat we daar volgens u met elkaar voor moeten doen.	U geeft aan dat waterbeschikbaarheid opgepakt moet worden als belangrijke opgave in de verstedelijkingsstrategie. Dit doen we ook bij de verdere uitwerking van deze strategie. De Omgevingsvisie geeft de algemene kaders.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023649/14	In paragraaf 3.3, pagina 70 staat bij "meer rekening houden met extremen", dat "Waterschappen hebben met klimaatstresstesten kennis over de effecten van weersextremen verkregen." Dat is ongetwijfeld zo, maar dat geldt zeker ook voor gemeenten. We missen hier en daar nog wel de gemeente als kennishouder van het bodem en watersysteem. Zeker in bestaand stedelijk gebied. Nu lijkt het alsof het waterschap daar de enige in is en dat is niet zo. Verzoek waar nodig en relevant de gemeente als kennishouder water en bodem toe te voegen.	Wij zijn het met u eens dat gemeenten wel degelijk kennis hebben van het (stedelijke) watersysteem. We hebben teksten hierop aangepast in 2.6 en 3.3.	Ja
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023649/15	In paragraaf 3.3. staat "Daarom gaan we bodemafdekking, vergraven en extra verontreinigen van de bodem tegen." Het beperken van bodemafdekking is een goed streven. Bij (binnen)stedelijke ontwikkelingen is dit echter volgens ons onmogelijk. Verzoek de tekst hierop aan te passen.	Wij begrijpen uw zorgen over bodemafdekking bij stedelijke ontwikkelingen. Wij denken dat binnen het ontwerp of in het gebruik van materialen bodemafdekking in bebouwd gebied wel degelijk tegengegaan kan worden.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023649/16	In paragraaf 6.1 pagina 102 staat: "Gemeenten en initiatiefnemers vragen om bij renovatie of herbouw van bestaande bebouwing en infrastructuur op kwetsbare plekken de locatie of het ontwerp te heroverwegen. Is deze functie op deze plek naar de toekomst toe nog wel te handhaven? Klimaatadaptief bouwen wordt de standaard." Verzoek aan te geven welke rol de provincie hier voor zich zelf ziet. Hoe draagt u daaraan bij?	Wij zijn van mening dat lokaal bekeken moet worden of bestaand bebouwd gebied nog steeds goed kan functioneren wanneer weersextremen vaker of heftiger voorkomen. Dit is in ons aller belang. De Omgevingsvisie geeft hiervoor de kaders. De provincie zal met partners binnen projecten hier invulling aan geven, in het RWP werken we dit nader uit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023649/17	De ruimtelijke implicaties van de provinciale Energievisie (zelfvoorzienend, waterstofbackbone, energie) moeten duidelijker in de POVI staan. Als voorbeeld: het uitgangspunt van uw provinciale Energievisie is dat Overijssel grotendeels zelfvoorzienend zal zijn in haar energievraag. Dit betekent een forse toename in de opwek van elektriciteit. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Bedankt voor uw zienswijze. De noodzaak van een forse toename in de opwek van elektriciteit onderschrijven we, de Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023649/18	Op pagina 39 schrijft u "In onze provincie kiezen we ervoor om een deel van onze energievraag richting 2050 te voorzien met andere soorten energiesoorten dan elektriciteit. We gaan werken aan een grotere bijdrage vanuit warmte, biogas en waterstof. Hiermee beperken we de druk op ons elektriciteitssysteem en verminderen we onze afhankelijkheid van één soort energie." De elektriciteitsvraag zal in de toekomst echter enorm stijgen. Om deze stijging iets af te vlakken zal er optimaal gebruik gemaakt (moeten) worden van warmtebronnen en groen gas. Er is dus sowieso veel meer netwerk nodig. Ook infrastructuur voor waterstof: om tegemoet te komen aan hoge energievraag van ondernemers maar ook als back-up en aanvulling op de warmtebron(en) van de (toekomstige) warmtenetten. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Wij onderschrijven uw constatering dat er in de toekomst meer energie-infrastructuur nodig is. Wij hebben paragraaf 2.6 aangevuld, waarbij we aangeven dat de netinfrastructuur ook ruimte vraagt.	Ja

19. Kaartbijlage	2025-023649/19	Visiekaart energie (blz12) is heel eenzijdig, gaat over huidig beleid. Hier ook de netwerken intekenen en de voorziene uitbreidingen van het e-net (zie netvisie vanTennet), de beoogde waterstof backbone, geothermie - potentie etc. Verzoekt de kaart hierop aan te passen.	U vraagt ons toekomstige uitbreidingen van e-net, waterstof backbone en geothermie mogelijkheden op de energie- en visiekaart te zetten. Voor het provinciale kaartmateriaal van de Omgevingsvisie en -verordening hanteren we als uitgangspunt voor het weergeven van nieuwe ontwikkelingen: 'pas op de kaart als het er staat'. We zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als ze gerealiseerd zijn, omdat we vrij eenvoudig op basis van gegevens van het Kadaster. Ons provinciaal kaartmateriaal zal daarom altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen. Dat is geen punt omdat gemeenten de ruimte hebben om op basis van de feitelijke omstandigheden te beoordelen hoe de provinciale kaders in het concrete geval toegepast moeten worden. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt. Als we via het vooroverleg hebben laten weten dat de nieuwe ontwikkeling akkoord is, is dat voldoende garantie dat er vanuit de provincie verderop in de procedure geen problemen gemaakt zullen worden.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023649/20	Pagina 102. De Omgevingsvisie geeft een doorkijk tot 2050. In 2050 is er een reductie van broeikasgassen van 100% t.o.v. 1990. En worden er geen fossiele brandstoffen meer gebruikt. Ambitie moet veel steviger! Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Wij begrijpen uw oproep. De landelijke klimaatwet geeft klimaatneutraliteit in 2050 voor Nederland aan. Dit houdt al in dat binnen Nederland nog (kleinere) emissie mogelijk is. Binnen de EU wordt afgesproken welke lidstaat en sectoren bijdragen aan klimaatneutraliteit in 2050 op basis van wederzijdse solidariteit. De invulling hiervan komt later. Wij sluiten qua ambitie aan bij onze landelijke kaders.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023649/21	Pagina 102 toevoegen ambitie: het uitfasen van het gebruik van fossiele brandstoffen. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij sluiten aan bij landelijke ambities en hebben hierop geen aanvullende provinciale ambities.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023649/22	Pagina 106: bij energiebesparing ook de inwoners / huishoudens noemen. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij onderschrijven het belang van energiebesparing bij huishoudens en hebben hierop paragraaf 6.2 van de Omgevingsvisie aangepast.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023649/23	Paragraaf 2.7: In het tekstblok aan het begin graag als uitgangspunt toevoegen dat de bovenlokale en -regionale groei (vooral) in de 5 grote steden plaats vindt. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Deze suggestie hebben we overgenomen en verwerkt in paragraaf 2.7.	Ja
12. Wonen	2025-023649/24	Paragraaf 2.7: u schrijft dat "de vraag naar woningen gaat over woningen over verschillende prijklassen en voor verschillende doelgroepen". Het gaat hier ook om het fair share principe van de regionale verdeling van aandachtsgroepen en sociale huurwoningen. Verzoekt de tekst aan te vullen aan te passen.	Dit klopt. Tegelijkertijd komt de fair-share voort uit de nieuwe wet Versterking regie op de volkshuisvesting. De uitwerking hiervan voor Overijssel zullen we nader specificeren in het provinciaal volkshuisvestingsprogramma en daarom nemen we dit niet op de Omgevingsvisie.	Nee
11. Verstedelijking	2025-023649/25	Paragraaf 2.7: gesteld wordt dat de gemeenten voor zowel de bedrijventerreinen als de woningbouwopgave onderling programmeringsafspraken maken. Welke rol ziet u voor u zelf hierin weggelegd? Verzoek uw eigen rol nader te duiden.	De programmeringsafspraken worden in regionaal verband gemaakt. Voor zowel de bedrijventerreinprogrammering als de woondeals borduren we hiermee voort op een al jaren bestaande en goed functionerende manier van werken. We zetten deze werkwijze graag voort en werken in regionaal verband steeds intensiever met gemeenten en andere partners als Rijk en waterschappen samen om er voor te zorgen dat de afspraken ook bijdragen aan het realiseren van onze opgave en het optimaal functioneren van het DSS. Bij de afspraken met betrekking tot woningbouw hebben we naast het zijn van partner in dit proces, ook een formele toetsende rol. Voor specifiek het programmeren van bedrijventerreinen sturen we op een balans in vraag en aanbod. Er vindt kwantitatieve en kwalitatieve afstemming plaats over nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen binnen Twente en West-Overijssel.	Nee
11. Verstedelijking	2025-023649/26	Paragraaf 2.7: u schrijft dat 'het rijk kansen ziet voor een schaa sprong in Twente.'. Volgens ons ziet u deze ook. Recent is de spoorzone Hengelo - Enschede (SHE) door het rijk als nieuwe grootschalige woningbouwlocatie aangewezen. Verzoekt de tekst hierop aan te vullen aan te passen.	Dank voor deze aanvulling. Het klopt uiteraard dat niet alleen het Rijk de kansen voor een schaa sprong in Twente ziet. We hebben dit daarom in paragraaf 2.7 in de tekst aangepast.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023649/27	Paragraaf 2.7: u schrijft 'door het toevoegen van nieuwe woon- en werkmilieus willen we talent een plek geven en voor Twente behouden.' Het gaat hier niet alleen om behouden maar ook om aantrekken. Aantrekken van talent, werknemers en bedrijven. Verzoekt de tekst aan te vullen aan te passen.	Dit is een terechte aanvulling. Daarom hebben we deze suggestie overgenomen in de tekst. We benadrukken dat Twente talent, bedrijven, start-ups en scale-ups zowel wil behouden als verleiden om naar de regio te komen.	Ja

11. Verstedelijking	2025-023649/28	Paragraaf 2.7.: u schrijft dat 'buiten het bestaand bebouwd gebied ook andere opgave vragen om ruimte.' Dit geldt ook voor binnen bebouwd gebied. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	U heeft gelijk. De essentie van de aanpak in het hoofdstuk verstedelijking en ook het leidend principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik is dat we zuinig met de ruimte om moeten gaan omdat voor dezelfde vierkante meter ruimte vaak meerdere opgaven om ruimte vragen. Dit geldt zowel binnen bestaand bebouwd gebied als daarbuiten. Als uit de oorspronkelijke tekst het beeld kon ontstaan dat deze opgave binnen bestaand bebouwd gebied minder groot zou zijn, is dat niet de bedoeling van ons beleid geweest. We hebben daarom deze zinsnede verwijderd uit de Omgevingsvisie.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023649/29	Paragraaf 2.7: u zet in op het behoud van bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën (3,4 en 5). Wij wijzen u er op dat in de nieuwe VNG-handreiking er geen sprake meer is van de indeling in milieucategorieën 1 t/m 5 (zie verder onze reactie op de POVO instructieregels werklocaties) Verzoekt de tekst hierop aan te passen aan te vullen.	U wijst ons op de nieuwe VNG-handreiking waarin geen sprake meer is van de indeling in milieucategorieën 1 t/m 5. We zijn op de hoogte van de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. De komende jaren gaan de gemeenten bezig om deze nieuwe systematiek door te voeren in de omgevingsplannen. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen over deze nieuwe handreiking in relatie tot de handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'.	Nee
12. Wonen	2025-023649/30	Paragraaf 6.6.: als een basisuitgangspunten hanteert u onder andere dat aanvullende bovenregionale groei wordt opgevangen in de grote steden en dat onder voorwaarden in regionale afspraken kan worden afgesproken dat een kern meer kan bouwen dan de lokale behoefte. Wat verstaat u onder aanvullend? En op welke voorwaarden doelt u? Verzoek dit in de tekst te verduidelijken.	In de periodieke herijking van de regionale woonafspraken stellen we vast wat per kern de lokale behoefte is. Voor het bepalen van de lokale behoefte kunnen meerdere bronnen worden gebruikt. Binnen de samenwerking in het Dagelijks Stedelijk Systeem rondom de verstedelijkingsstrategieën werken we samen met de gemeenten op maat per regio uit op welke wijze het DSS optimaal tot ontwikkeling kan komen en welke positie kernen daarin hebben. In de Omgevingsvisie hebben we in paragraaf 6.7 opgenomen welke voorwaarden we verbinden aan aanvullende groei boven de lokale behoefte. De verdeling hiervan komt in de regionale afspraken, samen met de gemeenten tot stand.	Nee
12. Wonen	2025-023649/31	In paragraaf 6.7 schrijft u dat u bij het bouwen van woningen ook kijkt naar de juiste doelgroep. Wat ons betreft gaat het hier ook om de regionale spreiding en verdeling van aandachtsgroepen en sociale huur. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	In de Omgevingsvisie schetsen we op een abstractieniveau passend bij een Omgevingsvisie de uitgangspunten en kaders voor het beleid. In nadere instrumenten zoals het Volkshuisvestelijk programma en de regionale woondeals geven we daar nader specifiek invulling aan. U vraagt ons in uw zienswijze om meer duiding te geven aan het uitgangspunt dat we bij woningbouw ook kijken naar het bouwen voor de juiste doelgroepen. Wij zijn van mening dat dit beter nader uitgewerkt kan worden in het Volkshuisvestelijk programma en de woondeals. Daarom nemen we uw zienswijze niet over.	Nee
12. Wonen	2025-023649/32	In paragraaf 6.7. schrijft u "Conform de interbestuurlijke afspraken hanteren Overijsselse overheden en partners bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. Deze afspraak geldt op gemeenteniveau. Dit betekent dat gemeenten dit een plek geven in hun totale woningbouwprogrammering, ook in relatie tot de bestaande woningvoorraad. Per project kan een afweging worden gemaakt welk programma passend is. We leggen dit periodiek vast in de woonafspraken met gemeenten. Voor de regio Twente geldt echter dat alle gemeenten in de regio Twente het 30-40-30 principe hanteren als basis voor het lokale beleid, de prestatieafspraken en als uitgangspunten bij plan- en gebiedsontwikkelingen. Binnen de kaders van de (aankomende) wet Versterking regie volkshuisvesting is er ruimte voor maatwerk binnen de betaalbaarheidsverdeling, voor gemeenten waar het aandeel sociale huur in de huidige woningvoorraad hoger is dan het landelijk gemiddelde. In onderbouwde gevallen kunnen deze gemeenten van het aandeel van 30% sociale huur afwijken. Dit kan zolang ze, door minstens 40% van de nieuwe woningen te richten op middeninkomens (betaalbare koop en middenhuur), de totale beschikbaarheid van betaalbare woningen (70%) op regioniveau voldoende waarborgen. Verzoekt de tekst hierop aan te vullen aan te passen.	U heeft gelijk. De mogelijkheid om bij voldoende aanbod van bestaande betaalbare woningen, af te wijken van het aandeel sociale huur is er. Wij zijn op basis van meerdere zienswijzen tot de conclusie gekomen dat de bepaling omtrent de verdeling betaalbare woningen in de Omgevingsvisie gedetailleerder opgenomen is dan noodzakelijk. We hebben de tekst in paragraaf 6.7 van de Omgevingsvisie daarom zo aangepast dat het belang van de realisatie van voldoende betaalbare woningen voorop blijft staan en dat de Rijkskaders hiervoor leidend zijn. De vertaling van deze doelstelling borgen we in het Volkshuisvestelijk programma en de regionale woondeals. Daarmee is tegemoetgekomen aan uw zienswijze.	Ja
12. Wonen	2025-023649/33	In paragraaf 6.7. schrijft u: "Onder voorwaarden kan in de verstedelijkingsstrategieën en de sectorale afspraken voor bijvoorbeeld wonen en bedrijvigheid worden afgesproken zodat een kern meer kan bouwen dan de lokale behoefte, mits: het in de regionale functie een toegevoegde waarde heeft (kwantitatief of kwalitatief) en dat reeds een paar gemeenten hebben nagedacht over de woningbouwprogrammering in de kleine kernen." Graag verduidelijken, wat wordt verstaan onder 'onder voorwaarden'. verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Deze zienswijze ligt in dezelfde lijn als de vraag die u stelde ten aanzien van paragraaf 6.6. De voorwaarden voor het bouwen van een grotere opgave dan de lokale behoefte staan in paragraaf 6.7 vermeld.	Nee

2025-023656

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
21. Overige opmerkingen	2025-023656/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele en toegesneden onderzoeksagenda. Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel".	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van het OER samenhangend en integraal.	Nee
11. Verstedelijking	2025-023656/2	Indiener vraagt zich af welke lessen er zijn geleerd uit het verleden? Uit de Bijlmer, uit de 1950-1970 hoogbouw, de huidige verpaupering rondom hoogbouw ? Welk onderzoek ligt hieraan ten grondslag , zie ook de stedelijke hittestress zoals genoemd op P37.Dit spreekt dus tegen inbreiding en hoger bouwen (geeft windluwte) en windturbines (geeft windluwte) !	We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Er wonen op hetzelfde oppervlakte bebouwd gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen. Verder gebruiken we bewust het begrip 'verstedelijking' als benadering voor de opgaven in het bebouwd gebied. Juist ook vanwege de redenen die u in uw brief aangeeft dat in bebouwd gebied ook ruimte moet zijn voor groen, water en ontspanning. Voorbeelden uit de recentere stedenbouw laten goed zien hoe met dichter bouwen leefbare, groene leefomgevingen gerealiseerd kunnen worden, met juist vaak meer ruimte voor groen en verkoeling. We zien dit ook als belangrijke ontwerpopgave waarbij gemeenten de ruimte en vrijheid hebben deze passend bij de lokale situatie in te vullen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/3	Indiener heeft een aantal vragen over paragraaf 2.6 (p.36): * Is het daar ander weer dan in de rest van Twente? En Overijssel? * Peilbeheer is een menselijke ingreep? (en voegt daar tekst aan toe): Ai: De Deltabeslissing IJsselmeergebied, met als doel een flexibeler beheer van de waterpeilen en het vergroten van de zoetwatervoorraad, is formeel vastgesteld in 2015. De uitvoering van de beslissing, met name het flexibele peilbeheer in het IJsselmeer en Markermeer, is in 2018 gestart. Het waterpeil van het IJsselmeer wordt sinds 2018 flexibel beheerd. Dit betekent dat het waterpeil in de zomermaanden mag variëren binnen een bepaalde bandbreedte, in plaats van vast te staan op een enkel niveau, waarbij de waterstand in de zomerperiode varieert tussen -0,10 en -0,30 meter onder NAP, met een streefwaarde van -0,20 meter NAP. In de winter wordt gestreefd naar een peil van -0,40 meter NAP.	Wij danken u voor uw opmerkingen. De tekst over Twente kan inderdaad duidelijker. Wij hebben in paragraaf 2.6 de tekst hierop aangepast. Wat u zegt over de Deltabeslissing IJsselmeer in 2015 klopt. Elke 6 jaar worden de grote Deltabeslissingen herijkt. Wat betreft de Deltabeslissing IJsselmeergebied komt er in 2026 een nieuw besluit over het peilbeheer. Wij verwachten dat er wordt voortgebouwd op de beslissing uit 2015 en dat het peil nog flexibeler wordt beheerd.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023656/4	Indiener geeft aan dat de beperkte beschikbaarheid van materialen, een veel groter probleem is dan fossiele brandstof uitputting.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij nemen kennis van uw mening.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023656/5	Indiener vraagt zich af waartegen, waarmee, wil onze provincie concurreren, n.a.v. de tekst "Dit biedt een voedingsbodem voor creativiteit en innovatie, wat essentieel is voor de concurrentiepositie van onze provincie." (p45)	We begrijpen uw vraag. Dit heeft betrekking op de schaarste op de arbeidsmarkt.	Nee
12. Wonen	2025-023656/6	Indiener vraagt n.a.v. de tekst: "We willen compacte aantrekkelijke steden en dorpen met de groene omgeving dichtbij. Zodat mensen snel kunnen genieten van rust en ruimte." (p45), of mensen zich dus moeten verplaatsen om te kunnen genieten van rust en ruimte, die er blijkbaar in hun woonomgeving niet (meer?) is ?	We streven naar een leefbare provincie. In (hoog-)bebouwd gebied, in woonwijken, dorpen en in de groene omgeving. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, groen en ruimte.	Nee

11. Verstedelijking	2025-023656/7	Indiener geeft aan 'Voor logistieke ontwikkelingen zoeken we aansluiting bij doorgaande grote corridors, zoals de North Sea Baltic Corrido' (p46) een zinloze zin te vinden, omdat die aansluiting er volgens indiener er al is.	We delen uw visie dat deze zin daarmee zinloos is niet. We vinden het van blijvend belang dat logistiek kan profiteren van de corridors.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023656/8	Ten aanzien van het thema landbouw op p54 heeft indiener de volgende vragen en opmerkingen: * Over welk onderzoek en rapport gaat het hier? Wat is de referentie van de samen met de Wageningen Universiteit (WUR) in kaart gebrachte lokale omstandigheden, waarop de indeling in verschillende typen landbouwgebieden is gemaakt? Die ontbreekt. * Wat is de verhouding (percentage) tussen de gebieden die op p54 zijn beschreven: Dit onderscheid biedt richting en meer duidelijkheid voor toekomstige ontwikkelingen binnen de verschillende typen landbouwgebieden. 1. Landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen. 2. Landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. * Refererend aan het kaartje landbouwgebieden (p55) met licht en donkergekleurde landbouwgebieden (met en zonder gebiedsspecifieke opgaven), vraagt indiener of dit verheulend kleurgebruik is en waarom er geen contrasterende kleuren zijn gebruikt.	Het rapport waar u naar vraagt is te vinden op: https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . Wij hebben deze link ook op meerdere plekken in de Omgevingsvisie opgenomen. Ruim 60% van het landbouwgebied van Overijssel betreft landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur. In beide gebieden blijft landbouw mogelijk en zien wij de landbouw als een van de economische dragers. We hebben de kleuren op de kaart aangepast.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023656/9	Refererend aan de tekst op p56: De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. Vraagt indiener of 'grotendeels door mensen gevormd' verheulend taalgebruik is? En of het 'mensen' of 'overheid' moet zijn?	Zoals u in uw zienswijze aangeeft is het landschap gevormd door een samenspel van menselijk handelen en overheidssturing. Door eeuwenlange activiteiten zoals landbouw, bebouwing en infrastructuur heeft de mens het landschap vormgegeven. Tegelijkertijd bepaalt de overheid via beleid, regelgeving en ruimtelijke ordening hoe het landschap zich ontwikkelt en beschermd wordt. Samen creëren zij een dynamisch landschap dat voortdurend verandert onder invloed van maatschappelijke keuzes, economische belangen en ecologische opgaven. De tekst in paragraaf 2.10 van de Omgevingsvisie is op dit punt verduidelijkt.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023656/10	N.a.v. de tekst Landgoederen ondersteunen we bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. (p58) geeft indiener aan dat het wel noodzakelijk is dat de omvang van een landgoed bekend is en correct wordt weergegeven. Indiener heeft 2 kaartjes toegevoegd (p7 van zienswijze) en vervolgt: Landgoed Twickel: Links: Onjuiste weergave: ten minste van het oostelijk deel, van Landgoed Twickel. Reactie van Twickel: we hebben meermaals de relevante "shape file" aangeleverd. Rechts het plaatje ontvangen van Twickel.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we landgoederen willen ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Daarvoor is het inderdaad belangrijk dat de begrenzing van de landgoederen, waaronder Twickel, goed op de kaart staat. De kaart waar u naar verwijst (linker kaartje) staat in de Omgevingsverordening en geeft alleen aan welk deel van Landgoed Twickel onderdeel is van Natuurnetwerk Nederland. In de Omgevingsverordening staat in artikel 4.57 lid 5 welke deelgebieden we onderscheiden binnen het Natuurnetwerk Nederland. Landgoed Twickel is één van de deelgebieden (nummer 29). De komende periode gaan wij aan de slag met het doorontwikkelen van ons landgoederenbeleid. Onderdeel daarvan is het goed op de kaart zetten van alle landgoederen. Daarbij maken wij graag gebruik van de door u aangeleverde data, zodat de begrenzing van Landgoed Twickel goed wordt weergegeven.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/11	N.a.v. de tekst: Op de zandgronden willen we werken aan het vergroten van de grondwatervoorraad door herstel van de balans tussen onttrekking en aanvulling. Dit doen we door de afvoer van water te vertragen, de grondwaterstanden te verhogen, de bodem meer water te laten vasthouden en de waterkwaliteit te verbeteren (p68) vraagt indiener: Waarom geen gebruik van overbodige zonneenergie en overbodige windenergie om water naar de hogere zandgronden te pompen? Gebruik wiebelstroom voor een waterbuffer met als bijkomend voordeel: netstabilisatie.	Wij danken u voor uw suggestie. Op de zandgronden is wateraanvoer zeer beperkt mogelijk. Bij ons Leidende Principe water en bodem sturend willen we zo veel mogelijk aansluiten bij natuurlijke processen. Dit is het meest robuust en geeft de minste afhankelijkheid van faalbare techniek. Lokaal kan er soms sprake zijn van maatwerk met techniek, maar dat is niet ons uitgangspunt.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/12	N.a.v. de tekst: In de IJssel Vecht delta nemen de risico's op overstromingen toe door onzekerheid over toekomstige waterafvoeren en waterstanden. We willen deze risico's beheersen door ruimte te reserveren voor toekomstige waterafvoer, waterberging, uitbreiding van infrastructuur en in te spelen op een eventuele stijging van het waterpeil van het IJsselmeer (p68) vraagt de indiener: De hier beschreven risico's zijn toch bestuurlijke keuzes?	Voor keringen bestaan waterveiligheidsnormeringen. Hiermee zijn de risico's voor overstromingen formeel vastgelegd. Echter, er kunnen zich piekmomenten voordoen, die in de toekomst zelfs nog heftiger kunnen zijn. We nemen nu verantwoordelijkheid hiervoor voor de toekomst, door extra ruimte in het systeem in te bouwen. Het is een bestuurlijke keuze om hierop in te spelen.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/13	Indiener heeft een aantal vragen over de veenweideproblematiek, waarbij indiener ingaat op de tekst hierover op p68 en een verbinding maakt met OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, P7: Benadering broeikasgasemissies. * Waar komt de 0,7Mton vandaan? * In de OER 2022 was het nog 0,6Mton (zie ook onderstaande snap (zienswijze p.9))? * Hoe kan het dat dit getal anders is, terwijl de tekst een kopie is? * De bron van dit getal van 0,6Mton is een Wageningen studie uit 2018 met vermelding LULUCF Verduurzaming landelijk gebied Overijssel 2018 (https://edepot.wur.nl/463279) (zie tabel 2.6 op p.40) * Is het vernatting beleid gebaseerd op dit ene getal uit 2015 dat, ook nog slechts deels, te maken heeft met veenweides? * CO2-eq betreft hier i.h.a. di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 en methaan CH4, hoe is dit voor Overijssel?	Dank voor uw vragen. Meerdere provincies hebben uitstoot vanuit veenweide. In de jaren waarin het Klimaatakkoord is opgesteld was er nog veel onduidelijkheid over de verdeling over de provincies van de broeikasgasuitstoot uit veenweidegebied. In 2021 hebben we een vertaling gemaakt van het Klimaatakkoord naar Overijssel, waarbij de studie van Wageningen als basis is gebruikt. Hier komt de 0,6 Mton uit voort. De 0,7 Mton komt uit de Staat van Overijssel (2023), waarbij nieuwere inzichten zijn verwerkt. Wat betreft vernatting, dit is niet direct gekoppeld aan een getal, maar is wel een bewezen effectieve methode om koolstof te binden in veenweidegebied. We monitoren hoe maatregelen ons op koers brengen en houden voor onze doelstelling. Overijssel hanteert niet een eigen definitie van gassen die gelden als CO2-equivalenten, we sluiten aan bij de landelijk geldende definities.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/14	Indiener heeft ook een aantal inhoudelijke vragen over veenweideproblematiek: * Door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH4 gelijk aan 25CO2-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd (https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf)? De volgende vragen worden voorafgegaan aan afbeelding zienswijze pagina 11 bovenaan) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel": Stoppen, Remmen, Doorgaan? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel"? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel"?	Dank u voor uw vragen. Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. Er wordt geen scenario voorzien in dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. We betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie, waarbij we met het gebied en op basis van de gebiedskenmerken tot een voorgestelde aanpak komen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/15	N.a.v. getallen die genoemd worden in OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, heeft indiener aanvullend de volgende vragen: * Het lijkt mij dat 0,1Mton 14% is van 0,7Mton en geen 18-23 %? * Het lijkt mij dat 0,1Mton 17% is van 0,6Mton en geen 18-23 %? * waar komt dit gegoochel met getallen vandaan?	U heeft gelijk. De actualisatie van het Deelrapport Energietransitie is op dit punt niet volledig uitgevoerd. De uitstoot van Overijssel door landgebruik/veenweidegebied is geactualiseerd en vastgesteld op 0,7 Mton CO2-eq. De reductiedoelstelling voor Overijssel is geen range meer, maar een enkel getal: 11% van 1 Mton. Dat is 0,11 Mton. $0,11/0,7 = 16\%$.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/16	Indiener geeft aan: Het scenario stoppen levert voor de Mastenbroek (https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/zwartewaterland/-mastenbroekerpolder) een schamele 50.000 ton CO2 besparing, waarbij niet genoemd is hoeveel methaan toename de vernatting gaat geven. Gaat u dat de Mastenbroek bewoners uitleggen ?	Er wordt geen scenario voorzien in dit rapport. Het rapport diende als vingeroefening om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/17	Indiener vraagt: Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq). Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom" ?	Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/18	Indiener heeft een aantal vragen over andere bronnen van broeikasgasuitstoot: * vraagt: Weet u hoeveel Twence uitstoot? 922.818 ton CO2 (923Mton ofwel 1300x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden), Akzo/Nobian 262.400 ton CO2 (262Mton ofwel 375x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden). (Zie ook afbeelding p12 uit zienswijze). * Kan de provincie iets aan Twence en AKZO/Nobian doen (no 30 en no 51, maar samen in de top10 van NL)? * Is er voldoende provinciaal besef van getalsmatige broeikas proporties? * Waarom ontbreekt een top 100 van Provinciale bronbenadering broeikas uitstoters, van bedrijven, gebieden, activiteiten, of een top 30, of tenminste een top 10. Dat maakt duidelijk dat het beleid gericht is op belangrijke emissie bronnen. De CO2-verbruiksbenadering vertoeft het beeld van de grote uitstoters.	Bedankt voor uw zienswijze. De vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie.	Nee

16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-023656/19	Indiener vraagt: Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten ? Zoals : 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (Verdonschot P.F.M. (2018) Notitie Zoetwaterecosystemen, Wageningen Environmental Research, Wageningen UR, Wageningen. 27 pp. Een belangrijk deel van de informatie in de antwoorden is afkomstig en soms direct overgenomen uit de rapporten 'Steekmuggen (Culicidae) in de Engbertsdijkerven' (Verdonschot et al. 1988) en 'Verkenning van de steekmuggen- en knuttenproblematiek bij klimaatverandering en vernatting' (Verdonschot 2009). Daarnaast zijn delen overgenomen uit de vier artikelen: Bloedzuigende insecten deel 1. Steekmuggen. (Verdonschot 2012a), Bloedzuigende insecten deel 2. Knutten (Verdonschot 2012b), Bloedzuigende insecten deel 3. Dazen. (Verdonschot 2013a) en Bloedzuigende insecten deel 4. Kriebelmuggen. (Verdonschot 2013b).) Aanvullend vraagt indiener: Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten ? Tenslotte vraagt indiener aangaande dit onderwerp (vergezeld van een met AI gegenereerde tekst over Zoönozen en infectieziekten): Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling) ?	Wij begrijpen uit uw reactie dat u zich zorgen maakt over infectieziekten door bloedzuigende insecten in gebieden waar vernattingmaatregelen genomen (gaan) worden. In de Omgevingsvisie schetsen wij de strategische kaders van beleid, waarbij de veenweideproblematiek ook aan de orde komt. Het detailniveau van de visie gaat niet zo ver dat beschouwingen over bloedzuigende insecten benoemd wordt. Hierbij nog wel een nadere toelichting voor u: vernatting van gebieden en toename van overlast van muggen en knutten is aan de orde als er stilstaand water aan de oppervlakte wordt gecreëerd. In de meeste natuurontwikkelingsprojecten worden de aanbevelingen van Verdonschot ook overgenomen om toename van muggen en knutten juist te voorkomen. Dit is vooral het voorkomen dat er stilstaand water ontstaat. Voor vernatting van veenweide gaat het om de grondwatersituatie. Met hogere grondwaterstanden wordt het veen natter gehouden en ontstaat minder oxidatie. Deze grondwaterstandsverhoging is onder het maaiveld en daardoor geen toegankelijk water voor muggen en knutten. Verhoging van waterpeilen in veenweidepolders zal ook niet leiden tot toename van muggen en knutten omdat de meeste waterpeilen al hoog staan en omdat dit geen stilstaand water betreft maar onderdeel is van een kunstmatige polder met een bemalingseenheid (gemaal).	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/20	Indiener heeft aantal vragen n.a.v. tekst op p69 over het voorkomen van afwentelen van privaat naar publiek (kosten): * Afwentelen. Geldt dit ook voor het aanleggen van afritten en wegen voor windturbines en het opruimen van fijnstof vervuiling en het, compleet, verwijderen van fundaties? Niet afwentelen? En n.a.v. tekst op p70 over minder afdekken, minder vergaven en minder verontreinigen: * Geldt dit ook voor het aanleggen van afritten en wegen voor windturbines, het doorbreken van grondlagen voor fundaties, het opruimen van fijnstof vervuiling en het, compleet, verwijderen van fundaties?	Dank voor uw vragen. Het begrip 'voorkomen van afwentelen' komt voort uit de Rijksbrief Water en Bodem Sturend van 2022. Dit begrip hebben wij overgenomen in onze Omgevingsvisie. De gedachte hierachter is dat ontwikkelingen hun eigen 'klimaatbroek' moeten ophouden en niet in tijd, geld of ruimte kosten of lasten op anderen moeten afschuiven. Elke ontwikkeling moet op zijn merites beoordeeld worden. Daarbij moet aandacht zijn voor het zoveel mogelijk tegengaan van afdekken, vergraven of verontreinigen. Dit geldt ook voor afritten en wegen.	Nee
12. Wonen	2025-023656/21	Indiener heeft een aantal vragen over wonen en verstedelijking: * Op p71 staat We willen compacte aantrekkelijke steden en dorpen met de groene omgeving dichtbij, zodat mensen snel kunnen genieten van rust en ruimte. Indiener vraagt of hier staat , dat rust en ruimte niet in steden en dorpen te vinden is, daatoe moet je naar de groene omgeving ? * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De afweging op p72 (Dit betekent dat we steviger voorwaarden stellen aan stedenbouw, uitgaan van hoger bouwen en slimmer ruimtegebruik) is helemaal niet door de OER onderbouwd ? * Waar is de sociologische analyse van hoogbouw passend bij het karakter van de bewoners van Overijssel ? (zie ook aanvullende tekst van indiener).	We streven naar een leefbare provincie. In (hoog) bebouwd gebied, in woonwijken, dorpen en in de groene omgeving. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, waterveiligheid, groen en ruimte. We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Mede door woningverdunding wonen er op dezelfde oppervlakte aan bebouwd gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/22	Indiener vraagt over • Energie-opwek nabij energienetwerk en energievraag nabij opwek. (p73) Welke verhouding wordt beoogd tussen "energievraag nabij opwek"? Gaat het hierbij om kleinverbruik bij klein-opwek en grootverbruik bij groot-opwek?	Dank voor uw vraag. Waar het mogelijk is koppelen we vraag en aanbod. In onze Energievisie onderbouwen wij op welke wijze dit bijdraagt aan een robuust energiesysteem. Het gaat niet noodzakelijkerwijs om grootschalige opwek nabij grootverbruik.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023656/23	Indiener vraagt over de tekst: Als laatste stap is het ook belangrijk om mee te wegen of een ontwikkeling op die plek, als 10 of 20 jaar vooruit wordt gekeken, ook een verstandige ontwikkeling is. Past de beoogde ontwikkeling dan op deze plek? (p77) Waar wordt afgewogen of een keuze onomkeerbare gevolgen heeft, of alleen tegen hele hoge kosten omkeerbaar is (denk hierbij b.v. aan stortplaatsen uit het verleden, wegverharding met asbest uit het verleden of fundaties van windturbines in de toekomst) ?	Een afweging zoals door u benoemd vindt, voor wat betreft de locatie van ontwikkelingen, inderdaad plaats in deze stap van de Redeneerlijn. Meer specifiek voor het 'hoe' van een ontwikkeling geldt de Catalogus Gebiedskenmerken, waarin ons beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit is weergegeven. Toekomstbestendigheid maakt ook daar een onderdeel van uit. Ten aanzien van materiaalgebruik hebben gemeenten en initiatiefnemers veel eigen beleidsvrijheid. Uiteraard binnen de wettelijke kaders, zoals die van het Bouwbesluit.	Nee

16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-023656/24	Indiener heeft een aantal vragen over de rode draad 'gezondheid': * Indiener vindt de tekst Brede welvaart... gaat het ook om gezondheid. Is ... gaat het ook om gezondheid (p80) een wat te lichtvoetige omschrijving. Is er wel voldoende aandacht voor de bescherming leefomgeving en gezondheid? * Indiener vraagt zich af bij de tekst: overlast van het verkeer (geluid, stof) ...Denk aan het koppelen van windenergie aan bundels van infrastructuur. (P82) Ontbreekt hier een beschouwing over cummulatie ? Windturbines als geluidtransporteurs en grote ventilatoren voor stof ? * Een visie op gezondheid en geluid ontbreekt? Zijn grote steden ooit stil genoeg ? (zie aangehaalde tekst door Indiener ten aanzien van gezondheidsonderzoek) * N.a.v de tekst verminderde gezondheidsverschillen tussen onze inwoners (p85) vraagt de indiener: wat doen gezondheidsverschillen ertoe? wilt u dit nivelleren ? Leg de focus op de juiste groep! * Komt milieukundige gezondheid wel uit de verf? De beschrijving gaat grotendeels over " positieve gezondheid " het beeld dat de provincie heeft, over hoe inwoners moeten leven. Inwoners hebben ook een beeld hoe de overheid zich moet gedragen: Omgevingswet Awb 1.2, 1.3 en bescherming leefomgeving en gezondheid. De leefomgeving mag niet verslechteren door nieuwe plannen. (zie ingebrachte tekst door indiener over Omgevingswet). * Tenslotte vraagt indiener vanuit de wetenschap dat de Omgevingswet over milieukundige gezondheid gaat: Hoe worden Omgevingswet artikel Awb 1.2 en 1.3 ingevuld ?	Uit uw reactie maken wij op dat u zich zorgen maakt of de rode draad gezondheid voldoende aandacht heeft voor milieukundige gezondheidseffecten als geluid en hoe de bescherming van leefomgevingsfactoren ingevuld worden. In hoofdstuk 6.11 van de Omgevingsvisie hebben wij de nadere doelen en ambities voor milieu opgenomen. In de onderliggende Milieunota 2024 (https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&conn) en VTH-beleid (https://overijssel.notubiz.nl/document/13653697/1#search="VTH-beleid") gaan wij nader in op de thema's waarop u doelt. In de uitwerking van beleid komen deze punten zeker aan bod.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/25	Ten aanzien van de Rode Draad Duurzaamheid (P86) heeft indiener de volgende vragen: * Waarom is de schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de Omgevingsvisie niet beschouwd en welk percentage komt voort uit hergebruik? (zie ook verderop): * Is er sprake van een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen? Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning-robustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Legt, de provincie Overijssel, op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter?	Bedankt voor uw zienswijze. De door u genoemde rapporten bij zienswijze 011/34 laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de II3050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld "Inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, Repair & Refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.	Nee

5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023656/26	Ten aanzien van de Bestuursstijl (P94) heeft indiener de volgende vragen: * Past het IPO wel bij deze bestuursstijl (een organisatie die niet onder de WOO valt) ? * Past het VNG wel bij deze bestuursstijl (een organisatie die niet onder de WOO valt) ? * Wat is de 3x3-aanpak (1x genoemd, P92) en niet verklaard?	* U vraagt of de samenwerking met het IPO wel past in de beschreven bestuursstijl, omdat het IPO niet onder de WOO valt. Het IPO valt als Vereniging niet onder de WOO. De informatie-uitwisseling die in het kader van het IPO plaatsvindt binnen de provincie valt wel onder de WOO. De samenwerking van provincies binnen het IPO sluit aan bij de bestuursstijl van de provincie. Het contact met en omtrent het IPO valt dus wel onder de provincie en kan door middel van een WOO-verzoek bij de provincie worden opgevraagd. Dit rijmt met het idee van een transparante en open overheid. * Voor de samenwerking met de VNG geldt dat de provincie beperkt samenwerkt met de landelijke VNG. De provincie is actiever betrokken bij de VNG Overijssel. Er is regulier overleg tussen het bestuur van de VNG Overijssel en de Commissaris van de Koning van de provincie. De informatie-uitwisseling die tussen VNG Overijssel en de provincie plaatsvindt, valt wel onder de WOO. De samenwerking tussen het bestuur van de VNG Overijssel en de provincie sluit nauw aan bij de bestuursstijl van de provincie. * De 3x3-aanpak is een werkwijze waarmee de provincie opgaven integraal en gebiedsgericht wil aanpakken vanuit 3 doelen (een goed sociaal-economisch perspectief, een toekomstbestendige landbouw en het herstel van natuur, het watersysteem en het klimaat). Deze aanpak kent drie randvoorwaarden: we werken samen met onze gebieden, alle sectoren dragen evenredig bij aan de gestelde natuur-, water en klimaatdoelen, we pakken deze doelen in één keer op (integraal). En daarbij streven we naar maatwerk voor drie categorieën boeren (afbouwer/stopper, blijver die zo veel mogelijk op het huidige (intensieve) pad door wil, omvormer die het bedrijf op de huidige plek extensiever wil runnen en/of verbreden).	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/27	Indiener vraagt n.a.v. de tekst (P100): Zo willen we: • Goed beschermd zijn tegen wateroverlast en overstromingen. • Voldoende zoetwater beschikbaar hebben voor landbouw, natuur, industrie en drinkwater • Schoon water. • Gezonde en vitale bodems. • Een klimaatrobuuste leefomgeving en ruimtelijke inrichting, zowel boven als beneden maaiveld. Staan de prioriteiten wel in de juiste volgorde? Eerst schoon drinkwater?	Dank voor de vraag. Deze opsomming is niet op volgorde van belangrijkheid gemaakt.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023656/28	Indiener vraagt n.a.v. de tekst (p100): het oppakken van buitenproportionele opgaven (o.a. PFAS); PFAS is een buitenproportionele vervuiling en leidt daardoor tot een grote opgave? Daarbij voegt indiener een tekst van de adviescommissie Vergunningverlening, toezicht en Handhaving (met verwijzing) toe. Aanvullend vraagt indiener: Wat wordt er in de Omgevingsvisie geschreven over Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en het advies van de Aartsen? Tenslotte vraagt indiener: Welke ZZS staan nog op ons te wachten? Is BPA de volgende?	Het gaat hier om het oppakken van opgaven met een buitenproportioneel maatschappelijk belangrijk karakter. Vervuiling met PFAS is hier als voorbeeld aangehaald. Wat betreft ZZS: we zien steeds meer nieuwe stoffen in onze wateren. Met name voor de drinkwaterwinning is dit een thema waar we continu aandacht voor moeten hebben. Er verschijnen steeds nieuwe stoffen waarvan de werking op organismen onbekend is. In hoofdstuk 6.11 van de Omgevingsvisie hebben wij de doelen en ambities opgenomen, daarin hebben we ook aandacht voor ZZS en VTH. In de onderliggende Milieunota 2024 (https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&connection_id=939623) en ons VTH-beleid (https://overijssel.notubiz.nl/document/13653697/1#search=%22vth%20beleid%22) geven wij aan hoe wij nadere beleidsuitwerking op deze thema's willen geven.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/29	N.a.v. onderstaande tekst uit de Omgevingsvisie over klimaat en energietransitie (P104), heeft indiener een aantal vragen en opmerkingen geplaatst 6.2. Klimaatmitigatie en energie(transitie) Doelen en opgaven • In Nederland voor 2030 49TWh duurzame elektriciteit opwekken op zee en 35 TWh op land. In Nederland worden in 30 RES-regio's Regionale Energie Strategieën (REsSs) gemaakt die opgeteld de doelstelling van 35 TWh gaan invullen. Omdat al in 2030 35 TWh moet worden opgewekt, zal daartoe gebruik worden gemaakt van bestaande bewezen technieken: energie uit wind en zon (Klimaatakkoord, Regionale Energie Strategieën). * Het doel van 35TWh is toch al behaald ? * De landelijke status ontbreekt hier ? * Waarom geen vermelding van de noodzaak voor persistente energie opwek (geen wiebelstroom!)? * Congestie is een vorm van schaarste, materiaal gebruik is een veel ernstiger vorm van schaarste? * Waarom geen vermelding van de noodzaak voor persistente energie opwek (i.p.v. 40/60 wiebelstroom!)? o In 2030 wordt de helft van alle beschikbare mest vergist, wat zo'n 100 mln. m3 aardgas kan vervangen * Over hoeveel mest gaat het hier en hoeveel gaat dat minder worden door ander beleid?	Dank voor uw vragen. Provinciale Staten hebben de opgave van 3,3 TWh aan wind en zon in Overijssel opgenomen in de Omgevingsverordening. Hoewel de ambitie om in 2030 de helft van de beschikbare mest te vergisten en daarmee 100 mln. kuub aardgas te vervangen staat, is de verwachting dat we deze niet eerder dan 2035 bereiken. Momenteel wordt circa 5% van de beschikbare mest vergist. Hoeveel 50% van de beschikbare mest exact omvat, is uiteraard ook afhankelijk van ontwikkelingen in de veestapel. In de Energievisie van Overijssel is opgenomen dat de ambitie haalbaar is, ook als de veestapel met 20% afneemt. Al vraagt dit dan wel maximale inzet op mestvergist. In onze Energievisie vormen robuustheid en efficiëntie één van de startprincipes. Dat wil zeggen dat we de balancering in het elektriciteitssysteem een belangrijk aspect vinden. Daarvoor zijn met instrumenten als: curtailment, vraagsturing, peak-shaving, opslag of conversie veel mogelijkheden om de weersafhankelijke bronnen goed in te passen in het systeem. Zie voor het antwoord op de vraag over schaarse materialen: 2025-023656/34.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/30	Ten aanzien van de energietransitie en de uitstoot van broeikasgassen heeft indiener een aantal vragen en opmerkingen geplaatst. * Besparen van energie en energie efficiëntie: bedrijven en industrie stoten in 2030 nog maximaal 1,2Mton CO2 uit, het bebouwde gebied maximaal 1,05 Mton. * Is dit inclusief of exclusief Twence en Nobian? * Wat is de top 10 van uitstoot van bedrijven en industrie? * Wat is de uitstoot per gezin (wooneenheid) in Overijssel en wat moet dat worden? * Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq) ? Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom"? Waar is dit gedocumenteerd? * Er zijn toch vele andere manieren van koolstof vastlegging? Indiener voegt hier een AI gegenereerde tekst aan toe met suggesties over het vastleggen van koolstof in landgebruik. * Hoe staat dit in verhouding tot huisdieren? Hoeveel uitstoot komt er door huisdieren en hun voer?	Bedankt voor uw zienswijze. De eerste vier vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie. Het antwoord op de vragen over vernatting is: wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40 centimeter onder maaiveld de gezamenlijke uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke totale uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. Over uitstoot door huisdieren hebben wij geen informatie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/31	• Op het gebied van mobiliteitstransitie werken we aan een transitie naar duurzamere mobiliteit met als doel om een flinke besparing op de uitstoot van CO2 te bereiken (maximale rest-emissie 2030 Overijssel van 1,48 Mton). Hierbij zetten we in op minder mobiliteit, andere mobiliteit en schonere mobiliteit. Onderdeel hiervan is inzet op nabijheid en het STOMP principe (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobiliteitsdiensten, Privéauto). Ten aanzien van de tekst over duurzame mobiliteit heeft indiener twee vragen: * Flink besparing, is dat SMART geformuleerd? * Hoe wordt het elektrisch verbruik van het spoor (Blauwnet, NS) hierin verwerkt en toegerekend (volgens de bronbenadering)?	Dank voor uw vragen. * Inderdaad kan de term 'Flink besparing' smarter worden geformuleerd. Voor Mobiliteit is de doelstelling om een besparing van de CO2-uitstoot van 55% te realiseren in 2030 t.o.v. 1990. Dit is afgesproken in het klimaatakkoord, waar provincie Overijssel zich aan gecommitteerd heeft. * Wanneer alle spoorlijnen geëlektrificeerd zijn, hebben deze geen uitstoot meer. Op dit moment zijn er nog een paar diesellijnen. Deze worden meegenomen in de totale CO2 uitstoot van mobiliteit. De elektrificatie van de spoorlijnen is van kleine invloed op de uitstoot van mobiliteit. Zie ook: https://www.rmp-rekentool.nl/viewer/jivereportcontents.ashx?report=rmp_rekentool .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/32	Ten aanzien van energiebesparing heeft indiener de volgende vragen: * Waarom komt energiebesparen er weer zo bekaaid vanaf? Honderden regels tekst maar het laag-hangend fruit krijgt 1 regel. Als alle huidige CV-systemen juist zouden zijn ingeregeld, is er al minstens 20% minder gas nodig. * Beseft u dat mensen hun toekomstige investering in het warmtesysteem baseren op het huidige (veelal in-eficiente) energie verbruik? * Beseft u dat daardoor het toekomstige energie-systeem overgedimensioneerd wordt, als we nu niet eerst weten wat we echt nodig hebben? * Is besparen niet "sexy" genoeg ? Of tast het de rijksinkomsten aan?	Dank voor uw vragen. Wij onderschrijven het belang van energiebesparing. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin verwoorden en onderbouwen wij onze ambities voor energiebesparing.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/33	Indiener kondigt bij de tekst op P36 over grondstoffen voor de bouw en het opwekken van energie al aan dat het onderwerp grondstoffen later aan de orde gebracht zal worden. Zo ook bij de tekst over hergebruik van grondstoffen op p38 is dit het geval, waarbij indiener aangeeft: grondstoffen hergebruik, heel verstandig, maar het blijft toch maar een marginale bijdrage? Bij paragraaf 6.2 komen de andere vragen omtrent grondstoffen aan de orde: * Waar wordt schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de Omgevingsvisie beschouwd? (n.a.v. tekst op p106: Energienetwerken en energie-infrastructuur: • Verbeteren van de energienetwerken en energie-infrastructuur, zodat gekomen wordt, nu en in de toekomst, tot een betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. Uiteraard betrouwbaar en veilig). * Leidt deze grondstoffenbehoefte tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem? (zie ook aanvullende tekst van indiener). * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld? * Is de provincie Overijssel door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten? * T.o.v. de 2021 studie (https://www.copper8.com/wp-content/uploads/2021/06/Een-circulaire-energietransitie.pdf) is de situatie vele procentpunten verslechterd, zie 2021 figuur hiernaast (zie zienswijze p21). N.b. voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is "rethink" ... de energie transitie dus ook provinciaal! * Een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050 (p188): Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P157 • Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant!* Ook de provincie Overijssel legt op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Bedankt voor uw zienswijze. De genoemde rapporten laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de II3050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld "Inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, repair & refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/34	Ten aanzien van het energiesysteem, verwijst indiener naar P106 en stelt de volgende vragen: * Een energiesysteem bestaat toch bij de gratie van een netwerk? Hoe kan er dan sprake zijn van "nationale", "provinciale" en "lokale" energiesysteem? * Hadden we met kernenergie (= centrale opwek faciliteiten) allelei congestie problemen (door decentrale opwek) kunnen voorkomen ? (refererend aan tekst P107) * Is het ruimtebeslag van kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind? * Is gebruik van schaarse grondstoffen bij kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind?	Dank voor uw vragen. 1) Hoewel een energiesysteem inderdaad afhankelijk is van een netwerk, bestaat het systeem uit meerdere lagen die elk hun eigen schaal en dynamiek kennen. Het nationale netwerk vormt de ruggengraat, maar binnen dat netwerk zijn er duidelijke functionele en bestuurlijke onderscheiden tussen nationale, regionale en lokale energiesystemen. Nationaal niveau – TenneT en het hoogspanningsnet. Op nationaal niveau beheert TenneT het hoogspanningsnetwerk (110 kV en hoger), dat grote hoeveelheden elektriciteit transporteert over lange afstanden. Dit netwerk verbindt grootschalige opwek (zoals offshore windparken of conventionele centrales) met regionale verdeelpunten en is cruciaal voor leveringszekerheid en internationale koppelingen. Regionaal niveau – middenspanning en netbeheerders. Vanaf het hoogspanningsnet wordt elektriciteit via transformatiestations omgezet naar middenspanning (10–50 kV). Deze laag wordt beheerd door regionale netbeheerders zoals Enexis, Liander of Stedin. Zij zorgen voor de verdeling naar industriële gebruikers, zonneparken, warmtenetten en lokale knooppunten. Lokaal niveau – laagspanning en huishoudens. Tot slot wordt elektriciteit omgezet naar laagspanning (230/400 V), dat gebruikt wordt in woningen, winkels en kleinere bedrijven. Ook deze laag valt onder de verantwoordelijkheid van regionale netbeheerders. Hier ontstaan steeds vaker lokale energiesystemen, zoals buurtbatterijen, wijkgerichte warmtenetten of energiecoöperaties. Waarom dan toch 'lokale' of 'provinciale' energiesystemen? Functioneel: Lokale systemen kunnen autonoom balanceren, bijvoorbeeld met eigen opwek (zon, wind), opslag en vraagsturing. Bestuurlijk: Provincies en gemeenten hebben regierol in ruimtelijke inpassing, participatie en afstemming van energieprojecten. Strategisch: Regionale energiestrategieën (RES'en) en provinciale visies (zoals Overijssel 2050) sturen op maatwerk en integratie van energie met ruimtelijke ordening. Het netwerk is dus één fysiek systeem, maar het energiesysteem is een meerschallig stelsel van productie, distributie, governance en gebruik. Nationale, provinciale en lokale energiesystemen zijn dus geen contradictie, maar een noodzakelijke gelaagdheid binnen de energietransitie. 2) Dat is een interessante gedachte, maar het is in feite een hypothetische "wat als"-vraag die weinig toevoegt aan de actuele beleidscontext. De energietransitie is een dynamisch proces waarin keuzes uit het verleden niet één-op-één te herleiden zijn tot de uitdagingen van vandaag, zoals netcongestie. Wat nu relevant is, is hoe we omgaan met de bestaande situatie: een energiesysteem dat steeds meer decentraal, variabel en interactief wordt. Daarbij is het van belang om te kijken naar robuuste oplossingen voor netcapaciteit, systeembalans en ruimtelijke inpassing—ongeacht de historische route. Kernenergie, in welke vorm dan ook, kan daarin een rol spelen als stabiele bron, maar de discussie hoort thuis in de context van de huidige Energievisie en de toekomstige mix. Het is dus verstandiger om vooruit te kijken dan achterom. 3) In de rapportage "De rol van kernenergie in de energietransitie van Noord-Brabant" opgesteld door TNO in 2021 staat dat: "Het directe ruimtegebruik voor een kerncentrale is in vergelijking tot zonne-energie 100 tot 1000 maal kleiner, als uitgegaan wordt van dezelfde hoeveelheid geproduceerde elektriciteit." https://publications.tno.nl/publication/34637902/jNOjru/TNO-2020-P12092.pdf) Voor kernenergie worden geen schaarse grondstoffen gebruikt. Wel wordt er een aantal grondstoffen gebruikt dat als strategisch is aangemerkt, zoals Zirkonium, Kobalt, Molybdeen en Boor. Voor windturbines worden neodymium (wind), indium (zon), tellurium (zon), dysprosium (wind) gebruikt. Deze vallen onder de categorie 'schaarse grondstoffen'.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023656/35	P 109: Alle landbouwgronden: • We zetten in op technische en sociale innovatie vanuit een stimulerende en faciliterende rol via programma's Agro&Food en Circulaire Economie en Natuur voor Elkaar. Wat wordt hier bedoeld met sociale innovatie?	Met sociale innovatie in de context van landbouw en plattelandontwikkeling wordt bedoeld: het ontwikkelen en toepassen van nieuwe vormen van samenwerking, organisatie en gedrag die bijdragen aan duurzame verandering. Het gaat dus niet om technologie, maar om hoe mensen samenwerken, leren en zich aanpassen. We hebben de tekst op dit punt verduidelijkt in de begrippenlijst.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023656/36	Terugkomend op de tekst op p56: De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. heeft indier een aantal vragen. * Waarom ontbreekt het historisch perspectief ? (zie tekst Nationaal Archief, CCO) * Hoeveel kilometer heg is er in Overijssel verwijderd door de ruilverkaveling? * Hoeveel kilometer heg komt er weer terug in Overijssel? * Gaat de provincie Overijssel excuses aanbieden voor haar rol in de ruilverkaveling?	U refereert aan het historische verloop van de verkaveling in Overijssel. In onze Omgevingsvisie kijken we vanuit de huidige omstandigheden vooruit. Het toewerken naar 10% groenblauwe dooradering, bijvoorbeeld in de vorm van landschapselementen zoals heggen, is daarin één van onze doelen. Uw vragen over de verkaveling in Overijssel hebben geen directe relatie met de teksten uit de Omgevingsvisie.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023656/37	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280 meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000 kg wapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000 kg wapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee

10. Cultureel Erfgoed	2025-023656/38	P115 6.5. Cultureel erfgoed. De volgende reeks vragen heeft betrekking op cultuurhistorie in relatie tot windenergie. * Is Cultureel erfgoed 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden ? * Behoort de horizon tot Cultureel erfgoed ? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Cultureel erfgoed ?	Cultureel erfgoed is de totaal verzameling van aardkunde, archeologie, gebouwd erfgoed, historische cultuurlandschappen en het immaterieel erfgoed. De provincie Overijssel zet zich in voor de bescherming en ontwikkeling van deze totaal verzameling. In de Omgevingsvisie staat bovendien de ambitie opgenomen om cultureel erfgoed vertrekpunt te laten zijn voor andere opgaven. De provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart - waar de totaal verzameling op is geplaatst- is daarbij het vertrekpunt. Cultureel Erfgoed is een onderdeel van de ruimte, en daarmee ook van de horizon. Met de Omgevingsvisie geven we op verschillende manieren invulling aan hoe we sturen op de ruimte. Eén belangrijk instrument daarvan is sturing op ruimtelijke kwaliteit, één van de vier Rode Draden uit de Omgevingsvisie. Cultureel erfgoed is daar onderdeel van. Als het over windturbines gaat, verwijzen we graag naar de Omgevingseffectrapportage (OER). In de OER is 'Landschap en Openbare ruimte' één van de drie thema's binnen Ruimtelijke kwaliteit. Het thema bestaat uit twee aspecten: 'waardevolle landschappen' en 'erfgoed & archeologie'. Het aspect waardevolle landschappen gaat in op het areaal en de kwaliteit van landschappen en dan met name de waardering van het Overijsselse landschap. Daarmee is Cultureel Erfgoed wel degelijk onderdeel van de sturing in de ruimte, ook als het gaat over windturbines. Zie ook: https://ruimtelijkeplannen.overijssel.nl/api/documents/b2ab9602-05af-422c-b77d-d01f299bac98/ios/9ef6f813-8c0b-4f61-9baa-70b51526acc5/files/pdf_c818c8dd-4995-4068-8405-8a599638d0c6.pdf	Nee
11. Verstedelijking	2025-023656/39	P117 6.6. Verstedelijking. Indiener vindt de keuze voor inbreiding duidelijk, maar heeft er een aantal vragen over: * Is inbreiding jarenlang ontlopen vanwege hoge kosten voor het opruimen van verontreiniging? * Is het laaghangend fruit van inbreiding al jaren geleden geoogst? * Is het hooghangend fruit van inbreiding inmiddels ook geoogst? * Is inbreiding inmiddels uitgeput en wordt het als een schijnoplossing gepresenteerd?	Er is in de laatste jaren al veel woningbouw gerealiseerd op inbreidingslocaties. Daarom sluiten we de ogen ook niet voor het feit dat de opgave voor wonen en werken deels ook op nieuwe uitleglocaties ontwikkeld zullen moeten worden. Tegelijk leren studies, ook van gemeenten zelf, dat er nog steeds mogelijkheden voor verdichting van steden bestaan, zonder dat dat ten koste gaat van teveel groene ruimte in de steden.	Nee
11. Verstedelijking	2025-023656/40	Ten aanzien van de stedelijke schaa sprong heeft indiener de volgende vragen: * Waar is de sociologische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden? * Steden kunnen in i.h.a. niet groeien als bloemkolen maar zijn gelimiteerd door historische ligging en infrastructuur keuzes: Deventer en Zwolle aan de IJssel, en Enschede, Hengelo, Almelo aan een kanaal, of zoals een spoor door het centrum, of omsloten door rijkswegen in diverse windrichtingen. Waar is de geografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden? * Waar is demografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden versus de randen van de dorpen?	In de Omgevingsvisie geven we de uitgangspunten voor het beleid ten aanzien van verstedelijking. We benaderen hiervoor de drie dagelijkse stedelijke systemen in de provincie. De steden hebben hierin een centrale plek. Samen met het Rijk en de regio's werken we dit op maat uit in verstedelijkingsstrategieën. Gemeenten werken dit vervolgens op maat ook weer uit in hun eigen Omgevingsvisies. Bij deze uitwerkingen hebben aspecten als demografie een grote rol.	Nee
11. Verstedelijking	2025-023656/41	Indiener vraagt waar demografische analyse is met de behoefte aan rustgebieden voor oudere mensen (de groeiende groep van de maatschappij)? Indiener geeft hierbij een uitleg: m.i. willen vele ouderen dolgraag in een tiny house aan de randen van de dorpen wonen om daarmee hun (te-)grote gezinswoning in/nabij de steden, achter te laten voor gezinnen die, die ruime wel nodig hebben, nabij het stadscentrum willen wonen, genieten van discogeluid etc.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het Volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit.	Nee

11. Verstedelijking	2025-023656/42	Over ouderen en verstedelijking. Indiener geeft aan dat er geen behoefte is aan spektakel, kabaal, onrust en lawaai voor een groot deel van de oudere bevolking van Overijssel. Die gaan niet naar de beoogde stedelijke hoogbouw voor het zelfde bedrag van hun nu (veel te grote) grondgebonden woning. Het bouwen van 1 tiny-house voor senioren leidt i.h.a. tot 3 à 4 verhuizingen. Senioren verhuizen en laten een grote, duurdere woning achter, de nieuwe bewoners laten hun woning achter, waarmee een starters woning vrij komt, waardoor een huurhuis vrij kan komen of een starter krijgt onderdak? Indiener onderbouwt de vraag/stelling met een door AI gegenereerde tekst over het bieden van een oplossing van het woningtekort met het bouwen van tiny houses. Hieraan gerelateerde vragen van de indiener zijn: * Bouwen voor starters geeft deze multiplier niet? * Waarom is er geen tiny-house beschouwing in de Verstedelijking visie? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en Senioren beleid ? * Wonen dicht bij "Werken" speelt toch geen rol in Verstedelijking en Senioren beleid ? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en de Opa en Oma functie ? * Kunnen tiny-houses met hun lage aansluitwaarde de energy transitie ontlasten ? * Waar komen de, grond gebonden, knarrenhofjes in de "Verstedelijking" visie ? * Hebben de schrijvers/schrijfsters van deze Omgevingsvisie wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de woonbehoefte van de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040? * Heeft zelfs nu.nl heeft al een meer diepgaand betoog ? (Seniorenwoningen moeten markt uit slop trekken: 'Vergrijzing dé opgave' (https://www.nu.nl/economie/6361356/seniorenwoningen-moeten-markt-uit-slop-trekken-vergrijzing-de-opgave.html))	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het Volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit. Specifiek beleid voor wonen met zorg en ouderenhuisvesting hebben we verder opgenomen in de regionale woonzorgvisies en Afsprakenkader ouderenhuisvesting uit 2024.	Nee
12. Wonen	2025-023656/43	P120: Conform de interbestuurlijke afspraken hanteren Overijsselse overheden en partners bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. Deze afspraak geldt op gemeente niveau. Indiener vraagt hoeveel % er momenteel sociale huur is (niet te vinden in OER of bijlage), 27-29% ?	In de huidige woningvoorraad van heel Overijssel bestaat 27% uit sociale huur. Voor de nieuwbouwplannen bestaat 30 % uit sociale huur voor heel Overijssel.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023656/44	P123 6.8. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek • In de bedrijventerreinprogrammering zetten we in op balans in vraag en aanbod met kwantitatieve en kwalitatieve afspraken. Kwaliteitsambities: streven naar toekomstbestendige bedrijventerreinen op de thema's bodem en water, circulair bouwen, gezonde en groene leefomgeving, duurzame energie, zorgvuldig en intensief ruimtegebruik, organisatiegraad, huisvesting arbeidsmigranten, vrachtwagenparkeren en tegengaan van congestie. Met deze aspecten zetten we in op een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit van bedrijventerreinen. Indiener vraagt of hier huisvesting mee bedoeld wordt? Is het gebruikelijk om arbeidsmigranten te huisvesten op bedrijventerreinen? (aanvullende AI gegenereerde tekst door indiener meegestuurd).	We begrijpen uw vraag over afspraken met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen. We maken iedere vier jaar afspraken met gemeenten over de programmering van bedrijventerreinen. We maken regionale afspraken over vergelijkbare ontwikkel- en uitgiftevoorwaarden op het vlak van energie, klimaat, groen, circulariteit, duurzame brandstof, voorzieningen (o.a. parkeren, huisvesting arbeidsmigranten), verplicht lidmaatschap parkmanagement en koppeling tussen oude en nieuwe locaties.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023656/45	P124: Bundeling van detailhandelsvoorzieningen in kernwinkelgebieden (binnensteden en buurt- en wijkwinkelcentra) zorgt voor aantrekkelijke winkelomgevingen en is belangrijk voor de aantrekkingskracht van binnensteden als woon/werklocaties. Hoe zorgen wijkwinkelcentra voor de aantrekkingskracht van binnensteden?	Het provinciale detailhandelsbeleid is gericht op bundeling van detailhandelsvoorzieningen. In de buurt- en wijkwinkelcentra wordt op buurt- en wijkniveau de detailhandel geconcentreerd die voorziet in dagelijkse behoeften. Daarmee vormen deze gebieden een uitzondering op de regel dat alle detailhandel zoveel mogelijk geconcentreerd moet worden in binnensteden en dorpscentra. Omdat de uitzondering is beperkt tot detailhandel die voorziet in dagelijkse behoeften, wordt voorkomen dat in deze buurt- en wijkwinkelcentra aanbod landt (in niet dagelijkse behoeften) die kan concurreren met het aanbod in de kernwinkelgebieden in de binnensteden en dorpscentra en wordt de aantrekkingskracht daarvan niet aangetast.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023656/46	P125: die we in 2019 met de 3-O netwerken hebben gemaakt. Wie snapt dit?	Wij begrijpen uw verwarring hierover. We doelen hiermee op de samenwerking tussen overheden, onderwijs en ondernemers. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie.	Ja

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023656/47	P126: 6.9. Goede bereikbaarheid Ambitie. We hebben de ambitie de bereikbaarheid te verbeteren voor al onze inwoners - ongeacht leeftijd, inkomen of lichamelijke beperking - zodat bereikbaarheid geen beperking vormt om deel te nemen aan de maatschappij. Deze ambitie geldt ook voor logistiek en goederen, essentieel voor onze economische ontwikkeling. Indiener stelt voor deze tekst te wijzigen in: "Tegelijk investeren we in een robuuste logistieke infrastructuur, als basis voor economische groei en duurzaamheid.	Dank voor deze suggestie. We zijn van mening dat de oorspronkelijke tekst in voldoende mate onze Omgevingsvisie weergeeft en zullen de tekstsuggestie daarom niet letterlijk overnemen. Inhoudelijk komt de tekstsuggestie overigens overeen met de oorspronkelijke tekst.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023656/48	P127: • We verbeteren bereikbaarheid allereerst door goede ruimtelijke ordening, waardoor afstanden tussen wonen, voorzieningen en werken worden verkort. De verstedelijkingsopgave benutten we hierbij. Indiener geeft aan dat Ruimtelijke ordening een traag proces is en vraagt 'hoeveel jaar moeten we dan nog wachten', als het verbeteren van bereikbaarheid allereerst afhankelijk wordt van goede ruimtelijke ordening?	Dank voor de vraag. Allereerst moet deze zin niet gelezen worden als startpunt in tijd, maar startpunt op gebied van impact voor wat betreft bereikbaarheid. Ruimtelijke ordening is een altijd doorgaand proces. Door meer dan voorheen aandacht te hebben voor de situering van functies en de impact daarvan op de bereikbaarheid, stuur je langzaam op een betere bereikbaarheid. Dat neemt niet weg dat ook andere ingrepen de bereikbaarheid vergroten.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023656/49	P128: onder andere door het spreiden van verkeersbewegingen in tijd en locatie. Indiener vraagt of 'tijd en locatie' vertaald moet worden in winkelcentra met ploegendienst, kantoren met nachtdienst? En indiener vraagt hoe de provincie dat ziet in verdichtte steden? Gaarne verduidelijken.	Hier zijn verschillende zaken denkbaar die ook erg lokaal afhankelijk zijn. In nadere uitwerkingen van ons bereikbaarheidsbeleid geven we hier meer invulling aan. Ook gemeenten zullen dit doen. Het kan inderdaad ook gaan over stimuleren van gespreide werktijden, slimme locatiekeuzes bij nieuwe ontwikkelingen, thuiswerken of andere gedragsveranderingen.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023656/50	P128 • Om een goede bereikbaarheid te waarborgen is het cruciaal om het lokale en regionale wegverkeer in het Dagelijkse Stedelijke Systeem zoveel mogelijk te scheiden van het (inter)nationale verkeer op de hoofdinfrastructuur/corridors. Indiener vraagt of de overheden wel zijn opgelijnd, gezien het door indiener aangedragen voorbeeld van het mobiliteitsplan van Hengelo; die wentelt Noord-Zuid verkeer af op de A1/A35 structuur.	Ons beleid is erop gericht om lokaal autoverkeer te minimaliseren, waardoor dit ook geen gebruik hoeft te maken van de A- en N-wegen in stedelijke gebieden. Dat A- en N-wegen door zowel lokaal verkeer als regionaal en nationaal verkeer gebruikt worden, is vaak onvermijdelijk. We stemmen hierover in regionaal verband met zowel gemeenten als nationale partners af.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023656/51	P129: Nieuwe helikopterlandingsplaatsen bij ziekenhuizen en andere hulpverleningsinstellingen zijn mogelijk. Bij bedrijventerreinen zijn ze mogelijk als de economische meerwaarde is aangetoond en er geen sprake is van onevenredige nadelige gevolgen voor de omgeving. Indiener vraagt of de helikopterlandingsplaatsen bij bedrijventerreinen 'STOMP' zijn ?	STOMP heeft vooral betrekking op het regulier personenvervoer.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023656/52	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van fietspaden: * De fiets heeft een weersafhankelijke toepassing, deze wordt weer vergeten? * Zorg voor overdekte fietspaden tussen stedelijke gebieden en omliggende kernen. * Duurzaamheid-3dubbel-op: Ruimte besparen, Transport Energie besparen en Energie opwekken? N.b.: kan ook een eenzijdige paal zijn met een schuine legger met zonnepaneel (zoals rechts, zie afbeeldingen p29 zienswijze) * Geen panelen op landbouwgrond, maar boven fietspaden? Zoek op Solardach-Radweg, Freiburg eröffnet ersten Solardach-Radweg Voorbeeld mogelijkheden in mijn omgeving: fietspad gedeelten van Hengelo-Borne, Hengelo-Enschede, Hengelo-Haaksbergen, Hengelo-Oldenzaal	We zijn voorstander van het zoveel mogelijk stimuleren van het gebruik van de fiets. De wijze waarop werken we onder andere verder uit in ons regionaal mobiliteitsprogramma en ons regulier beleid ten aanzien van het stimuleren van het gebruik van de fiets. Hierbij is ook een belangrijke rol voor de gemeenten weggelegd.	Nee

15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023656/53	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van recreatie en toerisme (gerelateerd op teksten op p 131): * Hoe ziet u dat, recreatie met ploegendienst, parken met kunstlicht? Gaarne verduidelijken. * Is het in dat geval dan beter om dat begrip niet te gebruiken? * Klopt dat wel met het verminderen van mobiliteit? Gaarne verduidelijken. * Waar komt al dat wensdenken vandaan? Gaarne verduidelijken hoe deze mooiweer-/slechtweer-spreiding, werkdag-/vrijdag-spreiding en vakantiespreiding door Nederland en Duitsland wordt ingevoerd. * Waar is demografische analyse van de recreatie wens & behoefte gezien de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040?	Dank voor uw verduidelijkende vragen. In antwoord op uw vragen: * We zetten in op spreiden van bezoekers in tijd en ruimte door het ontwikkelen van nieuw aanbod, het verleiden van bezoekers om naar andere plekken in de provincie te gaan en mogelijk door dynamisch beprijzen. Hierin ligt een grote rol voor partijen als MarketingOost, Gastvrij Overijssel en uiteraard de ondernemers zelf. * We blijven wel gebruikmaken van dit, relatief nieuwe, begrip omdat het ons helpt om in diverse ruimtelijke trajecten aandacht te vragen voor het tijdig meenemen van recreatieve en toeristische belangen. * Bij nieuwe toeristische en recreatieve ontwikkelingen is het uiteraard wel van groot belang om de mobiliteit passend te regelen. Voorkeur daarbij is een inzet op duurzame mobiliteit. * De landelijke visie Perspectief 2030 gaat over de duurzame ontwikkeling van de bestemming Nederland en de veranderende rol van toerisme. Daarbij wordt er steeds meer ingezet op bestemmingsmanagement i.p.v. alleen promotie. Het spreiden van bezoekers in tijd en ruimte staat centraal binnen het bestemmingsmanagement. Dit doen we o.a. door nieuw aanbod te ontwikkelen, de seizoenen te verlengen, recreatiezonerings etc. * De verbijzondering over een vergrijzende bevolking hebben wij toegevoegd aan paragraaf 6.10 van de Omgevingsvisie.	Ja
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-023656/54	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van paragraaf 6.11. Milieu en gezondheid (p132/133): * Zou, gezien de zinsopbouw van de eerste zinnen onder 'Ambitie', de kop Gezondheid en milieu moeten zijn? * Mag deze (zie tekst hiernaast) omschrijving wat strikter? Gezondheid is een kernwaarde in de Omgevingswet. Elk besluit over de fysieke leefomgeving moet bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving (art. 1.2), en bij de ruimtelijke verdeling van functies moet gezondheid worden meegewogen als relevant belang (art. 1.3). * Waarom mist bij Strekking van het beleid als eerste punt: Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving? * Het voorkomen van verdere toename van de geluidbelasting, tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen en een daling van het aantal geluidgeïmplementen in Overijssel. Meer precies, gaat het om piek-geluid belasting en gemiddeld-geluid belasting? * P134: Waar nodig vanuit gezondheidsbelang, beoordelen we de toepassing van het voorzorgsbeginsel. De leefomgeving mag niet verslechteren door nieuwe plannen artikel Omgevingswet Awb 1.2 en 1.3? * Waarom staat daar niet: wij voldoen (voortaan wel) aan de SMB-richtlijn? * Om dit te bereiken werken we aan de hand van twee ambities: • Inwoners van Overijssel zijn een leven lang gezond en vitaal. Dit wensdenken leidt tot afbraak en bezuiniging op de voorzieningen die nodig zijn voor mensen die niet aan dit provinciaal-ideaal beeld voldoen. Worden de bezuinigingen al ingeboekt ?	Bedankt voor uw reactie. Uw vragen en reactie hebben vooral betrekking op milieu onderwerpen. In dat kader is het ook goed te benoemen dat de Omgevingsvisie strategisch beleid bevat en dat de uitwerking daarvan plaatsvindt in concreter beleid en programma's. In dit kader zijn de Milieunota 2024 en het provinciaal VTH-beleid (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) relevant voor uw vragen. Hieronder gaan wij kort in op uw specifieke punten. * Met de kop Milieu en gezondheid willen wij benadrukken dat het hier om de invulling van de kwaliteitsambities uit de rode draad gezondheid vanuit het thema milieu gaat. Het wil niet uitdrukken dat het gezondheidsbelang ondergeschikt is of iets dergelijks. * Wij zijn het eens met uw zienswijze ten aanzien van de kernwaarde Gezondheid. Deze afweging op de doelstelling van de Omgevingswet hebben we toegevoegd aan de doelen en opgaven in paragraaf 6.11. * In onze Milieunota 2024 gaven wij aan dat wij ons voor alle (milieu) thema's inzetten op de versterking van de organisatie van de uitvoering, waaronder het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving. * In de Milieunota 2024 hebben wij acties geformuleerd met betrekking tot geluid. Per actie is de inzet verschillend gericht op piek-geluid belasting danwel gemiddeld-geluid belasting. * Ten aanzien van de laatste paar vragen: Met 'Inwoners van Overijssel zijn een leven lang gezond en vitaal' spreekt de provincie haar ambitie uit om in te zetten op preventie (voorliggende voorzieningen) om de gezondheid van de inwoners van Overijssel te bevorderen vanuit de gedachte dat het de druk op de reguliere gezondheidszorg gaat verlichten en op langere termijn zou kunnen leiden tot besparingen in de zorgkosten. Het gaat dus niet om afbraak of bezuinigen van voorzieningen, maar om brede aandacht voor preventie binnen de Omgevingsvisie.	Ja

16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-023656/55	Indiener stelt een aantal alternatieve beschrijvingen van begrippen uit de begrippenlijst voor: * Smart Energy Hub is een slim lokaal energiesysteem dat de energievoorziening optimaliseert door gebruik te maken van lokale bronnen en slimme technologie, en dat tegelijkertijd flexibel is in het aanvullen van tekorten door het benutten van het reguliere electriciteitsnet. * Veenoxidatie is het proces waarbij veen, een organische bodem, reageert met zuurstof, waardoor het afbreekt en er CO2 vrijkomt.* - WHO advieswaarden: Richtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie voor geluid, luchtkwaliteit, zoals fijnstof en stikstof(oxide). * Zeer Zorgwekkende Stoffen ZZS kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid, zoals het veroorzaken van kanker of het belemmeren van de voortplanting. Ze kunnen ook het milieu vervuilen en zich ophopen in de voedselketen. Het is daarom cruciaal dat ZZS zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt, om de gezondheid van mens en milieu te beschermen.	In uw reactie doet u suggesties voor aanscherping op de definities, bedankt hiervoor. Wij hebben de volgende aanpassing doorgevoerd in de Begrippenlijst behorende bij de Omgevingsvisie: *WHO advieswaarden: gezondheidkundige richtlijnen opgesteld door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) om de blootstelling van mensen aan schadelijke stoffen, zoals fijnstof en stikstofdioxide in de lucht, en omgevingsgeluid te beperken om gezondheidsproblemen te voorkomen. * ZZS: (Zeer Zorgwekkende Stoffen) zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld de voortplanting belemmeren, kankerverwekkend zijn of zich in de voedselketen ophopen. Doel van het overheidsbeleid is om deze stoffen zoveel mogelijk uit de leefomgeving te weren.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023656/56	Indiener merkt op dat in de tekst van p172 t/m 177 over het gebiedseigen perspectief over Twente ('ronkend verhaal') geen woord staat over windturbines (of winstturbines?). En vervolgens: Moet dat allemaal vernield worden voor de tijdelijke oprisping windturbines, en de wiebelstroom waar al te veel van is? Waarom staat er nergens: "wij zijn van plan dit alles te vernielen met een stuk of 24 windturbines van circa 200-280 meter hoog, waardoor er geen enkele plek meer is in Twente waar u niet wordt doordrongen door onze groene minaretten als beeld van ons 'groene' beleid."N.B. Dit geldt voor alle 4 Gebiedseigen perspectieven voor vier windstreken en de beoogde, meer dan 100, windturbines.	Dank voor uw zienswijze. Ook in RES 1.0 van Twente is afgesproken met alle gemeenten (m.u.v. Rijssen-Holten) dat windenergie in Twente een plek krijgt voor de opwek van duurzame energie in 2030. Wij delen de opvatting niet dat er sprake is van vernieling door de oprichting van windturbines.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023656/57	Indiener geeft een aantal typfouten aan, die inmiddels zijn gecorrigeerd. Verder geeft indiener aan, een aantal zinsconstructies of woordgebruik wat indiener betreft aangepast moet worden. Dat betreffen de volgende opmerkingen: * Stop met dit soort angst aanjagend woordgebruik. Wolkbreuken zijn in heel veel landen een normaal verschijnsel. (p37) * kennen we dat niet al jaren: heet dat sloperijen? (p46) * Waarom onnodig hinderen ?? Bestaat er ook nodig hinderen ? (p50) * vreemde zinsbouw zuinig omgaan met met zeer zorgwekkende stoffen ? ..en dergelijke ? (p 67) * nog zo'n samenraapsel van woorden? (p67)* zinsopbouw ? (P123) * P93 Gebiedsvisie Technology Base16: de link (sharepointlink?) werkt niet. * P108: Suggestie, pas de titel aan naar Voedselvoorziening en landbouw het gaat om Voedselvoorziening door landbouw? * De blinde kan weer zien, de kreupele kan weer lopen? Bent u Jezus ? (p135)	Dank u wel dat u ons attendeert op typfouten die u heeft aangetroffen in de Omgevingsvisie. Ook de aandachtspunten met betrekking tot het woordgebruik hebben we waar mogelijk ter harte genomen.	Ja

2025-023668

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023668/1	Wij vragen u dan ook om mogelijkheden te creëren om bestaande bedrijfslocaties te kunnen ontwikkelen alsook te kunnen uitbreiden, alsmede nieuwvestiging in het buitengebied mogelijk te maken om uitvoering te kunnen geven aan de in de Omgevingsvisie vermelde ambities. Een belangrijk kenmerk hierbij is, zoals genoemd, de vestigingsplaats van de Cumelabedrijven in het buitengebied. Dit typeert deze bedrijfstak, alsmede de concurrentiepositie in de sector.	Wij begrijpen uw oproep. Samen met de gemeenten in Overijssel stellen wij elke coalitieperiode programmeringsafspraken bedrijventerreinen op. De huidige afspraken lopen tot en met 2026 en we zijn nu begonnen met het proces om tot nieuwe afspraken te komen (2027-2030). De ontwikkeling van nieuwe terreinen en de uitbreiding van bestaande terreinen worden altijd binnen deze afspraken met elkaar afgestemd. Dit is en blijft voor iedere gemeente gewoon mogelijk.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023668/2	Wij verzoeken u om het bestaande recht van Cumelabedrijven in het buitengebied te erkennen en dit expliciet te benoemen in de Omgevingsvisie.	Het recht van bedrijfslocaties wordt geregeld binnen gemeentelijke omgevingsplannen. Daar gaan wij als provincie niet over.	Nee

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023668/3	Wij verzoeken u om bij de aanleg, verandering of onderhoud van alle ontsluitingswegen rekening te houden met het materieel van cumelabedrijven.	Deze reactie raakt niet direct het beleid in de Omgevingsvisie, maar gaat meer over randvoorwaarden tijdens de uitvoering. Wij hanteren hierbij ons handboek wegontwerp dat mede gebaseerd is op landelijke CROW-richtlijnen voor wegontwerp.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023668/4	Wij verzoeken u om bij de bedrijfslocaties van Cumelabedrijven voldoende (buiten)opslagmogelijkheden toe te staan en dit expliciet te benoemen in de Omgevingsvisie.	Wij begrijpen uw verzoek, maar dit kunnen we niet expliciet opnemen in de provinciale Omgevingsvisie. Het gemeentelijk Omgevingsplan is hierin leidend.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023668/5	Wij verzoeken u om bij de bedrijfslocatie van Cumelabedrijven voldoende mogelijkheden te creëren om energie op te wekken en op te slaan en dit expliciet te benoemen in de Omgevingsvisie.	Wij begrijpen uw verzoek, maar dit kunnen we niet expliciet opnemen in de provinciale Omgevingsvisie. Het gemeentelijk Omgevingsplan is hierin leidend.	Nee

2025-023672

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023672/1	Verweving met andere sectoren vraagt om duidelijke kaders. De wens om recreatie te combineren met functies als landbouw, zorg, natuur en energie is begrijpelijk, maar vraagt om heldere richtlijnen. Wanneer is functieverweving wenselijk, en wanneer niet? Welke voorwaarden gelden voor ruimtelijke kwaliteit, schaal, bereikbaarheid en impact? Duidelijke kaders voorkomen onzekerheid bij initiatiefnemers en gemeenten. Overleg met de branche is hierbij van belang. Zij kennen de sector immers als geen ander.	Wij zijn het met u eens dat het combineren van recreatie met andere functies zoals landbouw en natuur om heldere richtlijnen vraagt. We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie. Hierin gaan we ook in op de voorwaarden bij dergelijke functiemenging. Ook werken we aan een samenhangende en gebiedsgerichte aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). Om precies scherp te krijgen welke functie waar kan, biedt het instrument 'Programma' uitkomst. We stimuleren gemeenten om intergemeentelijk programma's te ontwikkelen, en hier gezamenlijk invulling aan te geven.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023672/2	Samenwerking met de landbouw vraagt maatwerk. De combinatie van landbouw en recreatie is niet vanzelfsprekend. Niet iedere agrarisch ondernemer wil of kan investeren in recreatieve functies. Zonder gebiedsgericht beleid en ondersteuning bestaat het risico op onrealistische verwachtingen of aantasting van landschappelijke waarden.	Wij zijn het met u eens dat het combineren van recreatie met andere functies zoals landbouw om heldere richtlijnen vraagt. We werken met een gebiedsgerichte Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving, waarin landschappelijke inpassing centraal blijft staan. Ook leggen we de relatie met opgaven en doelen in een gebied. We bieden ruimte voor een nieuwe functie als er voldoende wordt bijgedragen aan ruimtelijke kwaliteit en sociaal economisch perspectief. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023672/3	Vergroten van het aanbod leidt niet automatisch tot meer vraag. De recreatiebehoefte – met name in dagrecreatie – is redelijk stabiel. Uitbreiding van het aanbod zonder onderbouwing kan leiden tot versnippering en kwaliteitsverlies. Ontwikkelruimte dient daarom gebaseerd te worden op actuele marktanalyses, bezoekersprognoses en levensvatbaarheid per regio.	We zijn het met u eens dat we het vergroten van het aanbod niet automatisch leidt tot meer vraag. Actuele marktanalyses om zo gezamenlijk beter te kunnen sturen op nieuwe initiatieven zijn wenselijk. We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023672/4	Kwaliteit van de omgeving is essentieel. Een aantrekkelijke, schone en goed onderhouden omgeving is bepalend voor recreatief gebruik. Landschap, water, routes en voorzieningen bepalen de beleving. Investeren in ruimtelijke kwaliteit versterkt zowel de recreatieve waarde als het verdienvermogen van ondernemers.	Dank u voor uw zienswijze. Deze sluit aan bij het gedachtengoed van onze Omgevingsvisie.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023672/5	Spreiding in ruimte en tijd vraagt actieve sturing. Om recreatiedruk op populaire gebieden te beperken en kansen in andere regio's te benutten, is seizoensspreiding en regionale spreiding cruciaal. Dit vraagt om gerichte marketing, goede infrastructuur en aanbodontwikkeling in minder bekende gebieden – inclusief jaarrondvoorzieningen. Overleg met de branche hierover is noodzakelijk.	Ook wij onderschrijven het belang van het spreiden van bewoners en bezoekers om zo recreatiedruk te voorkomen. We zetten daarom ook vol in op bestemmingsmanagement als pijler van ons recreatief en toeristisch beleid. We werken hierbij samen met onze partners binnen Gastvrij Overijssel. Ook blijven we hierover graag met u in gesprek de komende jaren.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023672/6	Ontwikkel een toetsingskader voor functieverweving, met heldere voorwaarden, voorbeeldsituaties en aandacht voor ruimtelijke kwaliteit.	We onderschrijven uw oproep om een toetsingskader voor functieverweving op te stellen. Dit willen we samen met gemeenten gaan ontwikkelen binnen de verdere uitwerking van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving en de samenhangende en gebiedsgerichte aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing.	Nee

15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023672/7	Baseer aanbodontwikkeling op vraaggerichte analyses, met oog voor spreiding, levensvatbaarheid en regionale behoefte.	We zijn het met u eens dat aanbodontwikkeling op basis van vraaggerichte analyses moet plaatsvinden. Hier zetten we als provincie op in door te investeren in het kenniscentrum van Gastvrij Overijssel. Diverse partners die aan aanbodontwikkeling doen kunnen van deze informatie gebruik maken.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023672/8	Waarborg eerlijke concurrentie, met gelijkwaardige regels voor nieuwe en bestaandeaanbieders.	We onderschrijven het belang van eerlijke concurrentie.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023672/9	Werk met gebiedstypologieën om passende recreatievormen per regio te stimuleren. Betrek recreatieondernemers actief bij deze processen.	We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie. We bezien of we hier ook een link kunnen maken met gebiedstypologieën. We betrekken u bij deze gesprekken.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023672/10	Stimuleer kwaliteit, innovatie en identiteit in het toeristisch aanbod – met nadruk opduurzaamheid, beleving en regionale meerwaarde.	Dank voor uw reactie. De insteek van ons toeristisch-recreatieve beleid is kwaliteit boven kwantiteit. We zetten daarbij in op een divers aanbod dat duurzaam is en goed wordt ingepast in de directe omgeving. Op die manier dragen de bedrijven in de toeristisch recreatieve sector bij aan beleving, regionale meerwaarde en daarmee brede welvaart.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023672/11	Veranker recreatie in brede omgevingsopgaven, zoals gezondheid, klimaatadaptatie, mobiliteit en leefbaarheid.	Uitgangspunt van ons beleid is recreatie en toerisme vroegtijdig integraal mee te nemen in brede omgevingsopgaven/gebiedsontwikkelingen i.p.v. als een sluitstuk achteraf. Hierin trekken we graag op met gemeenten, ondernemers, terrein behorende organisaties etc. Ook betrekken we daarbij graag de expertise van u als brancheorganisatie, mede via het platform Gastvrij Overijssel. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.10 van de Omgevingsvisie.	Ja
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023672/12	Bevorder natuurinclusief ondernemen, met duidelijke randvoorwaarden voor ruimtelijkeontwikkeling – niet alleen voor de recreatiesector, maar ook voor andere sectoren.	Natuurvriendelijk ondernemen achten wij van groot belang. We hebben daarvoor ook een aparte regeling specifiek voor de toeristische sector: https://regelen.overijssel.nl/Producten_en_diensten/Subsidies/Werken_en_ondernemen/Ons_toeristisch_Mkb .	Nee

2025-023837

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023837/1	Integrale aanpak wordt gemist en leefbaarheid is onderbelicht. Onze ervaringen is dat veel opgaven in Buurse afzonderlijk worden aangevlogen en niet integraal worden afgewogen en afgestemd. Wat heeft het één voor een gevolg voor het andere. Dit missen wij wederom in de voorliggende ontwerp Omgevingsvisie.	U vraagt ons om aandacht voor een integrale aanpak in gebiedsprocessen. Onze Omgevingsvisie is een samenhangende visie. De uitwerking kan bijvoorbeeld een programma zijn voor bijvoorbeeld water, maar het kan ook een gebiedsproces zijn. U geeft aan dat uw ervaring is dat opgaven afzonderlijk worden aangevlogen. Wij willen zorgen voor samenhang in de uitvoering doordat we bij alle gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start vragen een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en hoe we dit met en voor het gebied gaan oppakken. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	ja
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023837/2	Leefbaarheid is in dit ontwerp onderbelicht en wij verzoeken u dit onderdeel evenredig mee te wegen vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak.	U wijst op het belang van leefbaarheid als integraal onderdeel van gebiedsgerichte ontwikkeling. Wij erkennen dat leefbaarheid -waaronder aspecten als gezondheid, sociale cohesie, bereikbaarheid en omgevingskwaliteit- essentieel is voor een toekomstbestendige inrichting van onze leefomgeving. Dit staat beschreven in de Omgevingsvisie. Uw oproep om leefbaarheid evenredig mee te wegen nemen wij mee in de vervolgstappen, waaronder de gebiedsprocessen en uitvoeringsagenda.	Nee

12. Wonen	2025-023837/3	Wonen. Naast woningen voor onze inwoners waaronder onze jongeren, moet ook breder gekeken worden wat Buurse aan woningen nodig heeft om leefbaar en toekomstbestendig te blijven.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023837/4	In de ontwerp- Omgevingsvisie wordt weinig aandacht besteed aan economische ontwikkelingen in het buitengebied, waaronder onze landbouw. Dit in tegenstelling tot de thema's natuur, duurzaamheid en bodem en water sturend. Wij vragen u meer aandacht te besteden aan ontwikkelingen in ons buitengebied. Hoewel u aangeeft landbouw uit te werken in de landbouwvisie zijn wij van mening dat de Omgevingsvisie op dit onderdeel al richtinggevend moet zijn ook weer in samenhang met andere opgaven.	U geeft aan dat hoewel de provincie werkt aan een landbouwvisie ook de Omgevingsvisie reeds richtinggevend zou moeten zijn voor de ontwikkeling van landbouw in Overijssel. Wij kiezen ervoor om voor de landbouw richting te geven in de Omgevingsvisie door doelen en ambities te benoemen en een onderscheid in landbouwgebieden te maken. Voor de landbouwvisie willen wij een gedegen proces met de sector doorlopen. Dit kan in tijd niet gelijk oplopen met de besluitvorming over de Omgevingsvisie. Na vaststelling van de landbouwvisie kan relevante inhoud in een volgende actualisatie van de Omgevingsvisie worden meegenomen.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023837/5	Toekomstperspectief landbouw. Welke rol en verantwoordelijkheid neemt u als provincie als het bijvoorbeeld gaat over gebiedsgerichte vergunningverlening, actief grondbeleid etc	U vraagt ons welke rol wij willen nemen op het gebied van gebiedsgerichte vergunningverlening en grondbeleid. Gebiedsgerichte vergunningverlening staat nog in de kinderschoenen. Een onderdeel daarvan is ruimtelijke kaders vaststellen. Dit biedt echter geen garantie dat ondernemers gevrijwaard blijven van toekomstige aanvullende landelijke wetgeving. Ten aanzien van het grondbeleid: wij onderzoeken hoe wij via ons grondbeleid kunnen bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven. Dit kan onder meer met de inzet van provinciale grond en grondinstrumenten ter ondersteuning van gebiedsprocessen.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023837/6	Wij verzoeken u met klem de landbouw niet zwaarder te belasten dan door de rijksoverheid wordt opgelegd. Ze zijn van groot belang voor onze eigen voedselvoorziening!	Het rijksbeleid is ook voor de provincie kaderstellend. De provincie legt geen aanvullende belemmeringen op bovenop landelijke regelgeving. Wij streven naar een beleid dat recht doet aan de positie van de landbouw en dat bijdraagt aan een vitale en veerkrachtige groene omgeving.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023837/7	Ook hier geldt dat de kansen en mogelijkheden gebiedsgericht onderzocht moeten worden en niet op basis van getrokken lijnen. Dit biedt op deze manier ook geen enkel perspectief voor economische ontwikkelingen in ons buitengebied.	U vraagt om ruimte te houden voor maatwerk in de tweedeling van de landbouwgebieden. Deze ruimte is er wat ons betreft. De indeling in landbouwgebieden zegt iets over de omstandigheden in de verschillende gebieden. De begrenzing van de gebieden geeft dus op basis van lokale omstandigheden inzicht over de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie en het vinden van een bij de lokale omstandigheden passend economisch perspectief. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023837/8	De verdeling van de twee verschillende typen landbouwgebieden sluit niet aan bij de gemeentelijke (ontwerp) Omgevingsvisie.	U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet aansluit bij de gemeentelijke Omgevingsvisie. Een gebiedsindeling vanuit een gemeentelijke Omgevingsvisie heeft geen doorwerking voor het opstellen van provinciaal beleid. Het onderscheid tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en die met gebiedsspecifieke opgaven is wat ons betreft nodig om in beide gebieden de bij het gebied passende ontwikkeling te stimuleren. De indeling in gebieden is gebaseerd op onderzoek met Wageningen University & Research (WUR). Daarbij is gekeken naar de mate waarin Europese verplichtingen en lokale omstandigheden invloed hebben op de ontwikkelingsmogelijkheden van landbouw. De begrenzing van onze landbouwgebieden is richtinggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee

17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023837/9	Leefbaarheid. Het kan niet zo zijn dat de provinciale Omgevingsvisie straks onvoldoende richting geeft om voortvarend verder te kunnen of erger ons proces en doelen tegenwerkt.	In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid meegenomen als principe binnen de integrale gebiedsgerichte aanpak. Hoewel het begrip niet als zelfstandig hoofdstuk is uitgewerkt, komt het op meerdere plekken terug in relatie tot wonen, landschap, mobiliteit, gezondheid en sociale samenhang. Voorbeelden hoe leefbaarheid concreet wordt meegenomen: - Sterke steden en hechte dorpen. De visie benadrukt het belang van vitale kernen met goede voorzieningen, bereikbaarheid en een prettige woonomgeving. - Gezonde leefomgeving. Er wordt ingezet op een omgeving die uitnodigt tot bewegen, ontmoeting en mentale gezondheid, onder andere via groenstructuren, schone lucht en veilige routes. - Ruimtelijke kwaliteit en identiteit. Leefbaarheid wordt gekoppeld aan het behoud van karakteristieke landschappen, cultuurhistorie en de beleving van ruimte. - Participatie en eigenaarschap. De provincie wil samen met inwoners en lokale partijen vormgeven aan de leefomgeving, zodat plannen aansluiten bij lokale behoeften.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023837/10	Natuur en Landschap. Zoals eerder aangeven verzoeken wij u dringend geen extra doelen naast Europese en Rijksdoelen te formuleren.	Dank voor uw zienswijze en uw toelichting op de doelen voor natuur en landschap in de ontwerp-Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie verwijzen we inderdaad naar Europese en Rijksdoelen. De genoemde hectares en percentages zijn bedoeld als indicatieve richtlijnen, en zijn een vertaling van Europese en nationale doelen naar provinciaal niveau. Ze zijn nog niet definitief toebedeeld aan specifieke gebieden. In de verdere uitwerking in programma's en gebiedsprocessen worden deze doelen concreter gemaakt, met ruimte voor regionale maatwerk en afweging. Daarbij nemen we geen extra provinciale doelen bovenop de landelijke en Europese opgaven, maar werken we aan een realistische en uitvoerbare invulling binnen de bestaande kaders. Uw zienswijze helpt ons om dit zorgvuldig en transparant te blijven doen.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023837/11	Ook hier geldt bij uitstek dat eerst een integrale afweging gemaakt moet worden waarbij leefbaarheid als gelijkwaardig doel wordt meegewogen.	U wijst op het feit dat in hoofdstuk 6.4 van de visie diverse Europese en Rijksdoelen zijn benoemd. Deze doelen sluiten richtinggevend maar zijn – zoals u aangeeft – nog niet toebedeeld aan specifieke gebieden of projecten. Wij onderkennen het belang van een integrale afweging bij het realiseren van deze doelen. Leefbaarheid, in brede zin, vormt een integraal onderdeel binnen de Omgevingsvisie. De visie beoogt juist een balans te vinden tussen ecologische ambities, ruimtelijke kwaliteit en de belangen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Bij de verdere uitwerking en toedeling van de doelen zal deze integrale benadering leidend zijn. Daarbij wordt naast ecologische potentie, ook gekeken naar sociale en economische samenhang, draagvlak en ruimtelijke condities. Wij nemen uw zienswijze mee in de verdere besluitvorming en danken u voor uw bijdrage aan dit proces.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023837/12	Energie. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten hebben.	Dank voor uw zienswijze. De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt, met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Nee

2025-023849

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023849/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van de groene omgeving, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaarheid een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023849/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien: Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsvisie in paragraaf 5.3.	Ja
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023849/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergerveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergerveen. In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023849/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De visie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023849/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldig/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Nee

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023849/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee

2025-023879

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023879/1	Ten aanzien van deze ontwikkelingen (hiernaast beschreven) en belangen achten wij voor het landelijk gebied ten westen van Nieuwleusen aanscherping van uw beleid wenselijk.	U vraagt ons om in de Omgevingsvisie meer richting te geven aan de ontwikkeling van het gebied Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland (hierna ZSDZ). Wij kunnen ons uw wens goed indenken, het is een gebied waarin veel opgaven en belangen spelen. Onze Omgevingsvisie is een strategische visie. Deze vraagt om verdere uitwerkingen in gebiedsprocessen, zoals voor het gebied ZSDZ. Afwegingen kunnen gemaakt worden met de Redeneerlijn. Hiermee willen we afweegruimte bieden om, met toepassing van de Leidende Principes uit de provinciale Omgevingsvisie, tot locatiekeuzes te komen. Zo geven we wel richting mee vanuit ons provinciaal belang, zonder dat de provincie met rode contouren of vlakken op de kaart hier al invulling aan geeft. De gemeenten zijn aan zet voor het maken van een gedetailleerde uitwerking.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023879/2	Ontwikkeling Hessenpoort, lokale bedrijventerreinen en een railterminal. Wij erkennen de behoefte aan ruimte voor bedrijvigheid maar verzoeken om: a) meer duidelijkheid over het clusteren van bedrijventerreinen. Hoe wenselijk vindt u de ontwikkeling van solitair gelegen lokale bedrijventerreinen in een 'landbouwgebied met generieke opgaven en kansen', in de nabijheid van het uit te breiden regionale bedrijventerrein Hessenpoort (zoals het voornemen van de gemeente Dalfsen voor de ontwikkeling van een solitair bedrijventerrein nabij de Lichtmis)? En welke nadrukkelijke aandacht voor het behoud van landbouwgrond geeft u nu precies in relatie tot de ontwikkeling van lokale- en regionale bedrijventerreinen? b) een eventuele beslissing over de komst van een railterminal te baseren op een milieu-effectrapportage, met daarin een expliciete toets op leefomgevingskwaliteit en een verplichte participatie van de Gebiedstafel ZDZS; c) een integrale landschappelijke inpassing inclusief donkerte- en stilte analyses voor te schrijven voor de uitbreiding van bedrijventerreinen en de ontwikkeling van een railterminal. d) meer duidelijkheid te geven hoe het principe 'water & bodem-sturend' door initiatiefnemers moet worden toegepast bij ontwikkelingen in ons laag gelegen gebied. Hoe gaat u het principe 'Comply or Explain (kunt u hier geen Nederlandse term voor bedenken?) toetsen?	Wij begrijpen uw vragen rondom de ontwikkeling van Hessenpoort, lokale bedrijventerreinen en de railterminal. In antwoord op uw vragen achtereenvolgens: A) binnen ons beleid voor bedrijventerreinen hanteren we 'clustering' als uitgangspunt voor nieuwe regionale bedrijventerreinen in bebouwd gebied gelegen aan de corridors A1/A35 en A28. Daarbij zetten we in op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik en inbreiding voor uitbreiding. We vragen gemeenten om gebruik te maken van de Redeneerlijn om te komen tot een locatieafweging. B) Bij de locatiekeuze voor de railterminal worden de daarvoor benodigde planprocedures doorlopen en worden bijbehorende planproducten opgesteld. C) Een landschappelijke inpassing behoort ook tot deze planproducten. D) Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijke inrichting is één van onze vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie en heeft ook een prominente positie in de Redeneerlijn. Dit Leidende Principe is niet een generiek principe, maar gaat uit van lokale omstandigheden, waardoor we komen tot gebiedsgerichte oplossingen. In onze optiek blijft hierdoor ruimte voor maatwerk. Wij gebruiken in de visie de vertaling "pas toe of leg uit" voor het principe "comply or explain". Hiermee bedoelen wij dat als er onverhoopt toch redenen zijn om af te wijken dit uitlegbaar en toetsbaar moet zijn hoe dan wel klimaatadaptieve doelen bereikt worden.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023879/3	Windcluster en landschap. Wij erkennen de energietransitie, maar verzoeken (wederom) om een provinciaal landschapsplan (variantstudie hoogten, lijnen, opschalingsscenario) voorafgaand aan besluitvorming over nieuwe windmolens. In onze optiek heeft u hier een rol gezien de gemeentegrensoverschrijdende effecten van windmolens en uw ambities ten aanzien van het behouden en versterken van landschappen. Wij verwachten dat de afzonderlijke realisatie van windmolens in de vier gemeenten, zonder overkoepelend plan, geen ruimtelijke kwaliteit gaat opleveren.	Dank voor uw zienswijze. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. In de handreiking staan ruimtelijke principes voor windopstellingen. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023879/4	Met betrekking tot het toepassen van KGO (Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving) bij de ontwikkeling van windmolens, adviseren wij u om de uitvoering hiervan onderdeel te laten zijn van het plan.	Dank voor uw input. Als onderdeel van de planvorming voor een windproject vragen wij van de ontwikkelaar een visie op de landschappelijke inpassing van de windturbines en de invulling van de KGO. Dan wordt in overleg met betrokken partijen concrete afspraken gemaakt over de realisatie en het beheer ervan. De randvoorwaarden die hierbij gelden worden opgenomen in de Handreiking windenergie.	Nee

2025-023887

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023887/1	In onze reactie op de concept ontwerp-Omgevingsvisie hebben we aandacht gevraagd voor de fysieke ruimtevraag van een zwaarder elektriciteitsnet. Voor deze verzwaringen en uitbreidingen worden ruimtelijke procedures doorlopen, waarin het vinden van geschikte locaties, grondverwerving en het zorgen voor draagvlak in de omgeving veel impact hebben op de doorlooptijd. Niet zelden lopen uitbreidingen vertraging op omdat deze ruimtevraag niet is voorzien of omdat er op lokaal niveau bij inwoners en bestuur draagvlak ontbreekt, mede door bijvoorbeeld niet-passend RO- en energiebeleid. Dit speelt zowel op hoog-, midden-en laagspanningsniveau. U kunt in de Omgevingsvisie bijvoorbeeld benoemen dat er fysieke ruimte nodig is voor het realiseren van netinfrastructuur en dat het een maatschappelijke uitdaging is om deze ruimte hiervoor beschikbaar te stellen en te laten verkrijgen door de netbeheerder. Het betreft onder andere ruimte rondom bestaande onderstations, maar ook om ruimte voor nieuwe elektriciteitshuisjes in de wijk. Overheden kunnen actief bijdragen aan het realiseren van netuitbreidingen, bijvoorbeeld door gronden vroegtijdig te reserveren en door mee te werken aan planprocedures. De provincie kan hierin een motiverende en aanjagende rol vervullen. Wij willen opnieuw aandacht vragen voor dit thema en wij hopen dat u dit kunt borgen in uw Omgevingsvisie.	We zijn het eens met uw opmerking dat er fysieke ruimte nodig is voor het realiseren van netinfrastructuur en we herkennen de maatschappelijke uitdaging om hiervoor de benodigde ruimte te vinden. U vraagt om dit in de Omgevingsvisie ook te benoemen. Wij hebben de paragraaf 2.6 hierop aangevuld. Daarnaast is in de Omgevingsverordening een beleidsregel opgenomen (art 4.125) die stelt dat bij ruimtelijke ontwikkelingen waarbij sprake is van gebruik, productie of transport van energie, rekening gehouden moet worden met de effecten op het energiesysteem. In de onderbouwing van het omgevingsplan moet worden aangegeven hoe negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. Deze beleidsregel zal nader geduid worden in een handreiking om duidelijk te maken hoe een dergelijke onderbouwing werkt. Daarbij zullen we de noodzaak tot afstemming met de netbeheerders ook duiden. Dat geldt ook voor die gevallen waarbij het niet zozeer gaat om directe impact op het energiesysteem (via gebruik, productie of transport), maar om de indirecte impact als gevolg van ruimtelijk nabijheid bij de assets van Tennet.	ja
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023887/2	Hoe deze motiveringseis er precies uit gaat zien, wordt verder uitgewerkt in een handreiking samen met gemeenten. Vanuit Enexis willen we graag een actieve rol bij deze uitwerking. Wij zijn immers de aangewezen partij om de impact van ontwikkelingen op het energiesysteem te duiden.	Dank voor uw aanbod. Uw inbreng bij deze uitwerking waarderen wij. Wij zullen u hiervoor uitnodigen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023887/3	We blijven graag in gesprek. Gezien de impact ruimtelijke plannen op het energiesysteem, willen wij de ingezette samenwerking graag continueren en verder uitbouwen. Onze ideeën om de impact van ruimtelijke plannen op het energiesysteem te duiden, werken we graag samen verder uit. We denken graag mee over hoe dit een plek kan krijgen in de handreiking motiveringseis.	Dank voor uw aanbod. Uw inbreng bij deze uitwerking waarderen wij. Wij zullen u hiervoor uitnodigen.	Nee

2025-023888

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023888/1	Gebiedsgerichte afweging en prioritering van opgaven. Wij onderstrepen nogmaals het belang van een integrale, gebiedsgerichte benadering van ruimtelijke opgaven. In onze eerdere reactie hebben wij gepleit voor een afwegingskader waarin opgaven en ambities in samenhang worden gewogen. De Redeneerlijn lijkt hiervoor in onvoldoende mate het Juiste instrument omdat deze Volgordelijk' één ruimtelijke opgave afweegt en deze niet tegelijkertijd in samenhang met andere -conflicterende- opgaven voor dat betreffende gebied beschouwt. De huidige formulering van de Redeneerlijn in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening botst hierbij ook met de verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie en gemeenten volgens de Omgevingswet. Hoewel de Redeneerlijn bedoeld is als beleidsmatige ondersteuning, werkt zij in de praktijk als een dwingende instructie. Hierdoor ontstaat een algemene plicht voor gemeenten om hun omgevingsplannen extra te onderbouwen, wat niet past bij het gedecentraliseerde karakter van de wet.	U geeft aan dat opgaven en ambities in samenhang afgewogen dienen te worden en dat de Redeneerlijn hiervoor niet het juiste instrument is omdat daarmee één ruimtelijke opgave wordt afgewogen en niet tegelijkertijd in samenhang met conflicterende opgaven in het gebied. Het is onze bedoeling dat in het werken met de Redeneerlijn de samenhang met andere opgaven in een gebied nadrukkelijk aan de orde komt. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin nemen wij ook op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook ingaat op de samenhangende afweging met andere opgaven in een gebied. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken wij hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023888/2	Station Staphorst. Wij herhalen ons verzoek om het station Staphorst expliciet op te nemen in de Omgevingsvisie. Dit is in lijn met het provinciale coalitieakkoord waarin deze ambitie is opgenomen. Een expliciete vermelding versterkt de positionering van Staphorst in de regionale mobiliteitsstructuur en het Dagelijks Stedelijk Systeem van (Regio) Zwolle.	De wens om tot de realisatie van een station in Staphorst te komen staat in ons coalitieakkoord. Deze ambitie heeft inderdaad geen plek gekregen in de Omgevingsvisie. We hebben naar aanleiding van uw zienswijze deze ambitie benoemd in de paragraaf over bereikbaarheid (paragraaf 2.8).	Ja
12. Wonen	2025-023888/3	Woningbouw en ruimtegebruik (zie ook bijlage). De gemeente Staphorst heeft behoefte aan ruimte voor uitbreiding naast inbreiding. Wij vragen ruimte voor onze integrale, programmatische benadering van woningbouw, zoals wij die lokaal hanteren. We plaatsen daarom kanttekeningen bij de volgordelijkheid in artikel 4.5 van de ontwerp Omgevingsverordening, die onvoldoende aansluit bij onze lokale praktijk.	Vanuit het principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik vragen we gemeenten om bij verstedelijkingsopgaven zorgvuldig te kijken naar de mogelijkheden die er binnen het bestaande bebouwde gebied zijn voor verdere verdichting, hoger bouwen of inbreiding. Nadrukkelijk is daarmee óók aandacht voor leefkwaliteit en andere functies die binnen het bestaande bebouwde gebied een plek moeten krijgen. Daarom vragen we gemeenten ook goed in beeld te brengen op welke wijze de eigen opgave goed in te passen is binnen de uitgangspunten van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik. Daarmee ontstaan ook ruimte om naast (en parallel aan) ontwikkeling binnen bestaand bebouwd gebied, ook uitleglocaties te ontwikkelen. Artikel 4.5 borgt de zorgvuldige afweging van het Leidend Principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023888/4	Bedrijvigheid en REB2040 (zie ook bijlage). Wij maken ons zorgen over de beperkingen die de nieuwe Omgevingsverordening mogelijk heeft op (boven)regionale bedrijvigheidsopgaven buiten de grote steden. Wij verzoeken om ruimte te bieden voor de gezamenlijke REB2040-opgave, met name in het zoekgebied Hessenpoort -J.J. Gorterlaan. Daarbij vragen wij aandacht voor de spanning tussen (deze) clustering langs de A28 en andere belangen zoals natuur, landschap en energie in dit gebied.	Wij begrijpen uw zorgen over de (boven)regionale bedrijvigheidsopgave vanuit de REB Regio Zwolle i.r.t. andere ruimteclaims en afwegingen in datzelfde A28-gebied. De zoekgebieden in de REB Regio Zwolle zijn destijds sec vanuit het economisch belang aangewezen met daarbij opgemerkt dat de integrale afweging voor dergelijke locaties binnen andere gremia moet worden uitgewerkt. Bij de integrale afweging van meerdere ruimteclaims kan de Redeneerlijn een hulpmiddel zijn. De komende maanden blijven daarover graag met u in gesprek.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023888/5	Landbouw en ruimtelijke kwaliteit (zie ook bijlage). Wij zijn kritisch op de voorgestelde tweedeling in landbouwgebieden. Wij pleiten voor behoud van ontwikkelruimte voor agrarische ondernemers, nadrukkelijk ook ten westen van de A28 waar veel agrarische ondernemers naartoe zijn verplaatst na de laatste ruilverkavelingen en fors geïnvesteerd hebben in nieuwe bedrijven. Hierbij maken wij bezwaar tegen de beperking van KGO-inzet tot klimaat, natuur en water, omdat dit de ontwikkelkracht van het landelijk gebied beperkt.	De keuze voor de indeling in landbouwgebieden wordt gemaakt in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Deze gebiedsindeling is niet rigide. In beide typen landbouwgebieden houden ondernemers ruimte voor bedrijfsontwikkeling die past bij de lokale omstandigheden. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar Overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval – maar dat hoeft niet uitsluitend – een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We zullen dit verduidelijken in de toelichting op de Omgevingsverordening. De toepassing van KGO biedt ruimte voor gebiedsgericht maatwerk en beperkt de ontwikkelkracht van het landelijk gebied in onze ogen niet.	Nee
10. Cultureel Erfgoed	2025-023888/6	Sterke merken en identiteit. Wij herhalen ons pleidooi voor erkenning van cultuurhistorische dorpen zoals Staphorst. Wij verzoeken om expliciete vermelding van deze identiteit naast de Hanzesteden in de visie.	Dank voor uw reactie. Ook wij vinden dat veel dorpen en streken een eigen identiteit hebben. Daarom wordt in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op verschillende manieren invulling en sturing gegeven aan de cultuurhistorische identiteit. Graag verwijst ik u naar het gebiedsperspectief voor Noordwest-Overijssel, waar de ontstaansgeschiedenis en cultuurhistorische waarde van Staphorst en Rouveen al uitgebreid worden beschreven. Daarnaast sturen wij met de Catalogus Gebiedskenmerken op het beschermen en versterken van de verscheidenheid aan identiteiten en cultuurhistorische waarde.	Nee
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023888/7	Samenwerking en proces. Wij waarderen de inzet op voorkantsamenwerking, maar signaleren ook knelpunten, zoals de beperkte aanwezigheid van de provincie binnen het Staphorster EPOS-proces (omgevingskamer). Wij dragen graag bij aan structurele verbetering van de samenwerking en afstemming met gemeenten.	Dank dat u uw zorgen met ons deelt. Wij blijven graag met u in overleg en dragen ook graag bij aan het versterken van onze (voorkant-) samenwerking.	Nee
19. Kaartbijlage	2025-023888/10	Catalogus Gebiedskenmerken en onderliggende kaartlagen. In de Catalogus Gebiedskenmerken, behorende bij de ontwerp-Omgevingsverordening, hebben wij een omissie geconstateerd in de stedelijke (kaart)laag op pagina 83 waar Staphorst en Rouveen onterecht als 'kern op het laagveen' zijn omschreven. Er is ambtelijk contact geweest waarin is bevestigd dat beide dorpen behoren bij 'kernen op zandgrond' en dit zal worden hersteld; waarvoor dank.	Dank voor uw reactie. Zoals ambtelijk al is aangegeven, zullen wij in de Stedelijke laag van de Catalogus Gebiedskenmerken Staphorst en Rouveen aanduiden als 'kern op zandgrond'.	Nee
19. Kaartbijlage	2025-023888/11	Dit heeft voor ons wel geleid tot een nauwkeurige bestudering van de onderliggende kaartlagen in 'Regels op de kaart'. Hierbij constateren we dat verschillende kaartlagen in visie en Omgevingsverordening naar ons inzicht niet op elkaar aansluiten waar het de overgang van zandgrond naar (laag)veen/ veenweide gebied betreft. Zo loopt het zandgrondgebied in de ontwerp-Omgevingsvisie (deels) door ten westen van het dorp Rouveen en gaat dan over in veenweide. Terwijl op de kaartlaag 'laagveenontginningen' in de ontwerp- Omgevingsverordening de begrenzing ten oosten van de A28 ligt en bij de kaartlaag 'laagveengebied' stijf tegen Rouveen en de Oude Rijksweg aanligt. Wij willen benadrukken wij het gebied ten westen van de kern Rouveen beschouwen als de overgang van zandgrond naar veen/veenweidegebied en de rest van de gemeente als zandgronden/niet veenweidegebieden.	Wij zien het gebied ten westen van Rouveen en Staphorst ook als overgang van zandgrond naar veenweide. In dit deel is het veen grotendeels verdwenen of afgegraven, vandaar dat hier in de kaart gebiedstypen uit de Omgevingsvisie en de natuurlijke laag uit de Catalogus Gebiedskenmerken deels zandgrond is ingetekend. De laagveenontginningen uit de Agrarische cultuurlandschappenlaag lopen wel door tot het lint, omdat dit gebied nog steeds is ingericht als veenontginning, ook al is het veen hier deels verdwenen. Dit is voor ons dan ook geen aanleiding om de kaarten aan te passen.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023888/12	In de ontwerp-Omgevingsvisie staat op pagina 123: "We hanteren 'clustering' als uitgangspunt voor nieuwe regionale bedrijventerreinen in bebouwd gebied gelegen aan de corridors A1/A35 en A28". In de corridor A28 zien we echter ook dat de gedeelten van de corridor A28 die aansluiten op bestaande bebouwing, bijna volledig bestaan uit leefgebied weidevogels. Ook vallen delen van de corridor binnen de programmeringsafspraken windenergie. Tot slot zijn de in gebiedsvisie ZSDZ, delen van de corridor A28 benoemd als "agrarisch gebied met toekomst" en "een fraai en duurzaam landschap". Dit roept bij ons de vraag op wat uw visie op deze A28 corridor A28 is: welke functies moeten in dit gebied prioriteithebben? Daarnaast signaleren we dat de provincie circulaire economie belangrijk vindt. Circulaire economie kent een groot ruimtebeslag. Grondprijzen zijn hoog. De prijs van circulaire producten moet kunnen concurreren met 'lineaire' producten. Onze vrees is dat circulaire economie niet concurrerend kan worden als de provincie de planontwikkeling van circulaire activiteiten ook hoog inzet op "intensief ruimtegebruik (meerlaags bouwen enfunctiestapelings), duurzame energie, klimaatadaptatie (water/bodem),duurzame ruimtelijke inpassing (groene omlijsting) en landschappelijke kwaliteit".	Het klopt inderdaad dat we inzetten op clustering van regionale bedrijventerreinen aansluitend op bebouwd gebied langs onze vervoerscorridors. Tegelijkertijd zijn er langs deze corridors ook andere bestaande én toekomstige ruimteclaims waar rekening mee gehouden dient te worden. Aan de hand van de Redeneerlijn kunnen deze ruimteclaims met elkaar worden afgewogen. Vanuit de provincie hebben wij geen specifieke visie op de A28 zone. Voor wat betreft uw punt over de circulaire economie; wij begrijpen uw reactie en zorgen daarover. Het is nog onduidelijk wat de circulaire economie precies aan extra ruimte gaat vragen op bedrijventerreinen; onderzoeken hierover verschillen van uitkomst. Wel lijkt de inschatting van het PBL van 40% extra ruimte een overschatting. Tegelijkertijd merken ook wij op dat de grondprijzen voor bedrijventerreinen sterk stijgen en dat daarmee de circulaire economie mogelijk minder snel concurrerend kan worden. Ons voorstel is om dit op te pakken binnen ons gezamenlijke proces om te komen tot nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen (2027-2030).	Nee

2025-023908

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023908/1	Belang van brede welvaart (vitaliteit kleine kernen) laag in het afwegingskader. In onze gezamenlijke zienswijze geven we u mee dat de Redeneerlijn niet thuishoort in de Omgevingsverordening als instructieregel voor alle nieuwe omgevingsplannen. Los daarvan geven we u op inhoud graag mee dat de toekomstbestendigheid en effecten van nieuwe ontwikkelingen op de brede welvaart als laatste punt staan genoemd in de afwegingen van de Redeneerlijn. Alle andere belangen gaan dus voor. In onze gemeenten willen we de vrijheid hebben om extra woningen toe te kunnen voegen aan een woonkern als dit noodzakelijk is voor het behoud en versterking van de brede welvaart van die kern. Daarom hebben wij ook verzocht om een verbrede definitie van 'lokale behoefte'. Volgens de voorgestelde prioritering zal het belang van leefbare en vitale kernen het altijd afleggen tegen bijv. landbouw en duurzaam omgaan met ruimte. We verzoeken u te verduidelijken dat het toevoegen van woningen voor het behoud en versterking van de brede welvaart in woonkernen een hoge prioriteit heeft.	U geeft aan zich zorgen te maken over de brede welvaart en de lage positie in de Redeneerlijn ervan. Brede welvaart heeft aandacht in de volle breedte van ons beleid. Het heeft daarmee niet alleen een plek heeft in de afweging aan de hand van de Redeneerlijn. We zien het als randvoorwaarde voor alle ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken. Verder pleit u voor voldoende lokale afweegruimte en een ruimere definitie van het begrip lokale behoefte. In de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hebben we geen definitie opgenomen van lokale behoefte. Periodiek bepalen we in regionaal verband met alle gemeenten wat de lokale behoefte is. Dit hebben we verduidelijkt in paragraaf 2.7. van de Omgevingsvisie. Daarnaast wordt gezamenlijk in de regio afgesproken waar de bovenlokale behoefte kan landen. Dit ondermeer op basis van de uitgangspunten in de verstedelijkingsstrategie.	Ja

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/4	Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten hebben. De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voor technieken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. In de Energievisie maken wij niet alleen inzichtelijk welke mogelijke inzetbare technieken en bronnen er zijn. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023908/5	Paragraaf 2.4 Brede Welvaart voor al onze inwoners. Mooi om te zien dat u brede welvaart een serieuze piek geeft in deze Omgevingsvisie. U stelt terecht dat sociaal-maatschappelijke, economische en duurzame aspecten een rol spelen bij het maken van ruimtelijke keuzes. Bepaalde randvoorwaarden zijn essentieel voor de brede welvaart in onze provincie. Dan denken we bijvoorbeeld aan waterbeschikbaarheid maar ook aan energie. De energie-infrastructuur is nu al beperkend voor bedrijven en dit zal de komende tijd naar verwachting nog toenemen. Energie is randvoorwaardelijk voor economie en wonen en medebepalend voor het vestigingsklimaat. U noemt nu op p.33 als zorg de betaalbaarheid van de energie. Wij geven u in overweging om ook de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van energie hier te benoemen.	In de Omgevingsvisie hebben we ook de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van energie benoemd. Dat staat in paragraaf 2.6. We hebben de term betrouwbaarheid in die paragraaf toegevoegd.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/6	Paragraaf 2.6 Voorbereid op de toekomst: klimaatbestendig en duurzaam. In deze paragraaf spreekt u de ambitie uit voor meer duurzame energie. Voor de opgave verwijst u naar de Energievisie, maar echt duidelijk landen in de Omgevingsvisie doet de opgave nog niet. Wij hadden graag meer prioritering en reservering in ruimte gezien en keuzes voor wie, hoe en wat. Er is behoefte aan richtinggevende uitspraken en concrete afwegingskaders op dat vlak. Energie-opwek zien we in zijn algemeenheid terug in de Redeneerlijn, maar onduidelijk is waar uw prioriteiten op dit vlak liggen en hoe daarin wordt omgegaan met aanpalende onderwerpen als energiesysteem en energieopslag en de energiebronnen. Laat staan dat daarin onderscheid wordt gemaakt tussen decentrale en centrale ontwikkelingen van ons energiesysteem. De ontwikkeling van het centrale energiesysteem naar een decentraal energiesysteem verdient in onze ogen beduidend meer aandacht dan dat die nu krijgt in de visie en Omgevingsverordening.	We hebben de vraag om ruimte voor energie verduidelijkt in de Omgevingsvisie (paragraaf 2.6) en zijn het eens met uw zienswijze. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het PPE waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Ja
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023908/7	Paragraaf 2.10. Natuur ligt overal 'om de hoek' in een beeldbepalend landschap. Uw inzet op natuur en landschap onderschrijven wij van harte. Als gemeente die beschikt over het Twentse tafelzilver op het gebied van natuur en landschap delen wij uw visie op het belang hiervan. Direct in het eerste blok van deze paragraaf geeft u aan dat u inzet op het behouden en versterken van de (kern)kwaliteiten van onze landschappen, waaronder de Nationale Landschappen en landgoederen. We zien dat op meerdere plekken in de Omgevingsvisie wordt ingestoken op behoud van landschap en de waarden en kwaliteiten daarvan. Helaas missen wij in de visie de verwijzing naar concrete stappen, zoals de financiering van de Groene en blauwe diensten, als bewezen succesvol instrument voor behoud van landschapskwaliteit.	In uw zienswijze vraagt u aandacht voor een verwijzing naar concrete stappen, zoals de financiering van groene en blauwe diensten, om landschapskwaliteit te behouden. De Omgevingsvisie is een kaderstellend document en benoemt geen specifieke financieringsinstrumenten. We hebben wel in de paragrafen 2.11, 6.3 en 6.4 het belang van groene en blauwe diensten opgenomen. De landschapsfondsen zijn voorbeelden van waardevolle instrumenten voor duurzaam landschapsbeheer. De structurele ondersteuning van dergelijke fondsen wordt meegenomen in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie.	Nee

9. Natuur en landschap	2025-023908/8	Op p.57 beschrijft u te willen werken aan biodiversiteitsverbetering via vier sporen. Uit de opsomming van de vier sporen is niet eenduidig op te maken waar de overgangsgebieden direct rondom de Natura2000 gebieden onder vallen. Voor deze gebieden is duidelijkheid over toekomstgerichte mogelijkheden en beperkingen wenselijk, mede gezien de reeds langjarig lopende processen en daaraan gerelateerde onzekerheid voor inwoners/grondeigenaren in deze gebieden.	Dank voor uw zienswijze. De uitwerking van mogelijke overgangsgebieden wordt meegenomen bij de verdere uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Zo werken we momenteel aan een verkenning van de benodigde gebiedsgerichte maatregelen, met een nadere verduidelijking van de opgaven die spelen in de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven en de daarbij benodigde maatregelen.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023908/9	Op p.58 geeft u aan dat voor nieuwe ontwikkelingen in de groene omgeving de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) en de Catalogus Gebiedskenmerken gelden. Wij waarderen de inzet van deze Provinciale Catalogus Gebiedskenmerken. Wel vragen we ruimte om het gemeentelijk Cascobeleid Noordoost Twente inzetbaar te houden. De doelstelling van beide beleidsstukken is vergelijkbaar, echter is het cascobeleid meer gebiedsspecifiek op het landschap in Noordoost Twente gericht.	Het Cascobeleid Noordoost Twente past prima binnen de lijn die is uitgezet in de Provinciale Catalogus Gebiedskenmerken en is daarmee gebaseerd op de provinciale uitgangspunten.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023908/10	Verderop op p.58 geeft u aan landgoederen te ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Dit komt ook terug op p.114. Voor het ondersteunen van de landgoederen in het versterken van kwaliteiten en passende ontwikkelingen is recent, als basis, in uw opdracht de methodiek landgoedbiotopen opgesteld. Het zou goed zijn in de tekstfragmenten van p.58 en p.114 op te nemen dat de landgoederen ondersteund worden door het opstellen van landgoedbiotopen, waarmee de basis voor behoud van kwaliteit en ruimte voor kwalitatieve ontwikkelingen gelegd wordt.	We onderstrepen het belang van landgoederen. Bij de ontwikkeling van landgoederen is ook aandacht voor de directe omgeving van landgoederen, de landgoedbiotoop, en de samenhang van landgoederenzones. Dit is op basis van uw zienswijze in paragraaf 2.10 en 6.4 verduidelijkt.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023908/11	3.2. Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden Binnen de paragraaf "Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden" passen volgens ons ook de thema's ruimte voor het energiesysteem van de toekomst en de lokaal aanwezige energievoorraden. Daarnaast zou zo mogelijk een afwegingskader met de andere beroepen op die ruimte en voorraden beschreven kunnen worden. Op p.65 beschrijft u uw visie op zuinig ruimtegebruik. U beschrijft genuanceerd dat inbreiding de voorkeur heeft maar niet door alle groene ruimte in het bebouwde gebied vol te bouwen. U spreekt van verdichting mét o.a. oog voor leefbaarheid klimaatadaptatie en groen. Uiteraard heeft inbreiding onze voorkeur, maar in kleinere kernen is enige uitbreiding de komende jaren onvermijdelijk. Gezien het dorpse karakter van deze kernen zitten er grenzen aan inbreidingsmogelijkheden. U geeft aan dat dit vraagt om een visie van gemeenten op hun kernen en de ontwikkelingsmogelijkheden daarin. Hierbij moet bij de verdichtingsmogelijkheden oog zijn voor alle functies en opgaven die spelen in de kern en ruimte worden gehouden voor groen, water, klimaatadaptatie, verduurzaming en ontmoeting. Oog hebben voor deze functies en opgaven is voor ons vanzelfsprekend, en het zuinig omgaan met beschikbare ruimte is belangrijk en onderstrepen wij. We zien echter tegelijkertijd dat inbreiding veelal leidt tot vermindering van de (reeds beperkte) hoeveelheid groene ruimte binnen de bebouwde kom. Juist deze groene ruimte is hard nodig om te werken aan de Basiskwaliteit Natuur én klimaatproblematiek (hittestress, water vasthouden, etc.). We zijn van mening dat deze afwegingen goed op lokaal niveau gemaakt kunnen worden en vragen om de uitkomst van onze beoordeling te respecteren. We beoordelen van geval tot geval of verdichting of uitbreiding de meest wenselijke keuze is voor de kern.	U geeft aan dat het bij "Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden" van belang is om naar ruimte voor het energiesysteem en lokaal aanwezige voorraden te kijken. En dat een afwegingskader beschreven zou kunnen worden om dit af te wegen met andere ruimteclaims. Dit zijn wij met u eens. Dit vraagt niet om een wijziging van onze Omgevingsvisie of Omgevingsverordening want dit kan wat ons betreft in de toepassing van de Redeneerlijn. Die biedt houvast om een integrale afweging te maken bij het beoordelen van ruimteclaims en daarbij ook te betrekken hoe dit zich verhoudt tot bestaande ruimte en voorraden. Daar hoort wat ons betreft ook bij dat wordt gekeken naar mogelijkheden voor inbreiding, waarbij wij ons realiseren dat niet alle opgaven voor wonen of werken via inbreiding gerealiseerd kunnen worden.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023908/12	Op p.66 geeft u aan bij vrijkomende agrarische bebouwing hergebruik van gebouwen, met bijbehorende erven en gronden mogelijk te maken. De praktijk leert dat oude stallen veelal niet inzetbaar zijn voor andere functies. Daarmee zal deze zinsnede (hergebruik van gebouwen) tot moeilijkheden in ontwikkelingen leiden en belemmeringen geven om nieuwe, kwalitatieve plannen te realiseren. In het kader van zorgvuldig ruimtegebruik is het wel denkbaar dat de bestaande footprint, erfomvang of bouwblok als uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen wordt genomen, om zo uitbreiding van bebouwingsoppervlak tegen te gaan. Wij geven u in overweging om dat duidelijker in de tekst naar voren te laten komen. Op dezelfde p.66 beschrijft u de wenselijkheid van meervoudig en multidimensionaal ruimtegebruik. Die wenselijkheid onderschrijven wij van harte, dit is ook een uitgangspunt in ons lokale beleid. Helaas merken we in de praktijk als we niet alleen kijken naar functies bovengronds, maar ook wat er ondergronds mogelijk is, dat dit in kleinere kernen om financiële redenen niet of nauwelijks van de grond komt. Wij geven u in overweging om hier een subsidieregeling voor in het leven te roepen.	U geeft aan dat de zinsnede over hergebruik van gebouwen tot moeilijkheden in de praktische toepassing kunnen leiden. Het is onze bedoeling dat de betreffende tekst ruimte laat voor herontwikkeling, uitbreiding of verplaatsing. Bij nieuwvestiging of uitbreiding kan de eis gesteld worden dat (elders) opstallen gesloopt worden en verharding wordt verwijderd. In de Omgevingsvisie leggen we niet vast hoe dit uitgevoerd moet worden. Het is denkbaar om hiervoor de bestaande footprint, erfomvang of bouwblok als uitgangspunt te nemen als daarbij per saldo de ruimtelijke kwaliteit versterkt wordt. U geeft aan dat multidimensionaal ruimtegebruik stimuleren om financiële redenen niet van de grond komt en een subsidieregeling zou helpen. In de Omgevingsvisie geven we hier richting aan. Over een nadere uitwerking in bijvoorbeeld een subsidieregeling nemen we nu geen beslissing.	Nee
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023908/13	5.2 Bestuursstijl. In deze paragraaf beschrijft u de rol van provincie als gebiedsregisseur; Als provincie vervullen wij een belangrijke rol bij het realiseren van de grote opgaven in onze leefomgeving. We weten of onderzoeken wat er speelt en brengen de belangen van de verschillende partijen in het gebied bij elkaar. Wij onderstrepen de meerwaarde van een gebiedsregisseur die overkoepelend werkt en alle opgaven integraal bij elkaar brengt. De praktijk heeft ons ook geleerd dat het voor uw provincie-organisatie soms lastig is om integraal te werken. Wij onderschrijven uw intentie dan ook van harte en vragen aandacht voor het benodigde proces achter de schermen, zodat u in praktijk kunt brengen wat in deze alinea verwoord is.	We zijn ons ervan bewust dat een samenhangende Omgevingsvisie nog niet direct leidt tot integraliteit in de uitvoering. We hebben het belang van integraliteit in de uitvoering verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/14	Opwekken van duurzame energie: Op p.106 beschrijft u de voorwaarden voor het realiseren van windturbines. U geeft aan dat buiten voorkeursgebieden een minimum hoeveelheid van 4 windturbines benodigd is. Elders in de Omgevingsvisie wordt gestreefd naar behoud van landschapskwaliteiten. Windturbines en zonnevelden worden veelal gezien als landschapsontsierend. Deze tekst lijkt daarmee niet in lijn met het streven tot behoud van landschapskwaliteit. We geven u in overweging dit dilemma explicieter te verwoorden, want de kool en de geit kunnen vaak niet gelijktijdig gespaard worden.	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/15	Koolstof vastleggen in landgebruik: U zet op p.105 in op het uitbreiden van het areaal bos. In dit licht wijzen wij u graag op de u toegezonden motie van 26 november 2024 waarin de raad van Tubbergen geen medewerking wil verlenen aan initiatieven waarmee agrarische bestemming wordt omgezet naar de bestemming bos en natuur, zo lang onduidelijk is welke invulling de Rijksoverheid geeft aan het begrip 'grondgebonden melkveehouderij'. We geven u in overweging te verduidelijken hoe u de omzetting van agrarische gronden naar bos en natuur ziet in het licht van de transitie van het landelijk gebied en de daarin benodigde agrarische gronden voor extensivering van de melkveehouderij.	Wij danken u voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie hebben wij in 6.1 opgenomen welke doelen wij hebben voor klimaatmitigatie en het vastleggen van koolstof in landgebruik. De provincies hebben zich samen met het Rijk gecommitteerd aan het Klimaatakkoord waar de bossenstrategie een uitwerking van is. Provincies en Rijk staan samen aan de lat voor de uitvoering van de bossenstrategie met o.a. bosaanleg. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Onze zoekgebiedenkaart bos geeft een indicatie van de gebieden waar bosaanplant mogelijk is. Grondeigenaren kunnen subsidie aanvragen voor bosaanleg. In lopende gebiedsprocessen is bosaanleg één van de opgaven die wij daar inbrengen en wordt in samenspraak met bewoners bepaald wat waar kan. Het uitbreiden van het areaal bos doen we waar mogelijk gecombineerd met andere doelstellingen zoals voor natuur, stikstof of recreatie. In de transitie van het landelijk gebied blijft naast landbouw ook ruimte voor andere functies bestaan, zoals bosaanleg. Hiermee dragen we bij aan de doelen van de bossenstrategie en het klimaatakkoord.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/16	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. Zo dient er bijvoorbeeld ruimte te worden gereserveerd voor hoogspanningsstations zodat deze sneller gerealiseerd kunnen worden. Dit geldt ook voor de benodigde opwek en opslag en eventuele andere energiebronnen. U zou als provinciebestuur een meer pro-actieve rol kunnen nemen om de (regionale) energievoorziening op peil te brengen en daar ook ruimtelijk regie op te voeren door alvast locaties voor energie-opwek en -infrastructuur te reserveren. Hierbij hoort ook het benoemen en clusteren van gebieden van energievoorzieningen, juist ook voor de periode na 2030. Hierbij is een koppeling met de energievraag nodig. Dit ook in combinatie met opslag, immers de koppeling van opwek en opslag geeft meer energiezekerheid en een betere balans op het netwerk. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin hebben wij met gemeenten, netbeheerders en maatschappelijke organisaties een stip op de horizon gezet voor de ontwikkeling van het energiesysteem richting 2050. De Energievisie adresseert door u genoemde punten als de benodigde ruimte voor energie-infrastructuur, decentrale energiesystemen, clustering, energiebronnen en energieopslag. De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we, de Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023908/17	Op p.113 beschrijft u Agrarisch natuurbeheer als belangrijk instrument voor de groenblauwe dooradering. Naast dit Agrarisch Natuurbeheer (ANLB) zijn de Groene en Blauwe diensten al jaren een bewezen succesvolle methodiek voor behoud en versterking van de groenblauwe dooradering. Wij pleiten ervoor deze systematiek, met bijbehorende uitvoeringspartijen (Stichting Groene en Blauwe diensten Overijssel) specifiek te benoemen in uw Omgevingsvisie om zo bestaande goede systemen, regelingen en kennis te benutten voor het behalen van de beoogde doelen.	Zowel agrarisch natuurbeheer als groene en blauwe diensten zijn belangrijke instrumenten voor behoud en versterking van groenblauwe dooradering. We hebben in paragraaf 2.10 en 6.4 verduidelijkt dat dit belangrijke instrumenten zijn.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023908/18	6.4 Natuur en landschap Met het optellen van de opsomming aan hectares voor natuurontwikkeling zoals vermeld op p.112 ontstaat de vraag waar deze ruimte/hectares gevonden moeten worden. De oppervlakten zijn fors, in een buitengebied waar schaarste aan ruimte de grootste belemmering in het behalen van doelen en opgaven is. Zijn de genoemde aantallen/oppervlakten naar uw inschatting daadwerkelijk realiseerbaar binnen Overijssel?	Dank voor uw zienswijze op de Omgevingsvisie. Naar onze inschatting is de realisatie van de opgenomen oppervlakten haalbaar.	Nee
10. Cultureel Erfgoed	2025-023908/19	6.5 Cultureel erfgoed. Complimenten dat de visie en volwaardige paragraaf bevat over cultureel erfgoed waarbij wij ons goed kunnen vinden in de strekking van het beschreven beleid. Gelet op het belang dat u hecht aan cultureel erfgoed vragen wij u in dit kader om cultureel erfgoed en cultuurhistorie toe te voegen als investeringsmogelijkheid voor het KGO. In de KGO-systematiek worden investeringsmogelijkheden genoemd die bijdragen aan het algemeen belang, ruimtelijke kwaliteit en alle opgaven. Toevoeging van cultureel erfgoed en cultuurhistorie stimuleert het behoud van erfgoed en cultuurhistorische kwaliteiten.	Dank voor uw compliment. Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Er is dus ook maatwerkruimte om te investeren in het behoud van erfgoed en cultuurhistorische kwaliteiten. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval –maar dat hoeft niet uitsluitend- een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsverordening.	Nee

12. Wonen	2025-023908/20	6.7 Wonen. Op p.120 beschrijft u dat de afspraak om bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen te hanteren, op gemeenteniveau geldt. Dit sluit niet aan bij onze lokale behoefte. We kunnen alleen voldoen aan deze verhouding als we bouwen voor bovenlokale behoefte. Duurzame verstedelijking: U beschrijft hier een samenhang tussen nieuwe woningbouwlocaties en nieuwe werklocaties en dat goed gekeken wordt naar de bereikbaarheid van beide. In het DBS Twente zien we dat mensen er voor kiezen om binnen Twente te wonen en te werken, maar die twee vinden lang niet altijd plaats binnen dezelfde gemeente. De betekenis van deze passage in de praktijk is ons dan ook niet duidelijk. Wellicht kunt u het effect van deze passage voor onze gemeente nader verduidelijken.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we wel geconstateerd dat op onderdelen de kaderstelling in de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is opgenomen dan noodzakelijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We hebben de tekst in paragraaf 6.7 van de Omgevingsvisie op dit punt daarom ruimer geformuleerd tot 'voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders'. Dit specificeren we in Volkshuisvestelijk programma en/of woondeals. Op gebied van verstedelijking en ook wonen, is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Voor de woonafspraken vertalen we deze periodiek in de Woondeals met het Volkshuisvestelijk Programma.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023908/21	De visie beschrijft als belangrijk uitgangspunt voor het ontwikkelen van woningbouwplannen dat zowel qua ov/publieke mobiliteit als qua ontsluiting via de weg voorzien is. In dit licht vragen wij aandacht voor het behoud en het versterken van de regionale busverbindingen binnen Twente.	We denken dat de verschillende vormen van publieke mobiliteit in gezamenlijkheid een efficiënter en aantrekkelijker netwerk kunnen vormen voor onze reizigers dan de huidige manier waarop openbaar vervoer, doelgroepenvervoer, deelmobiliteit en meerijddiensten afzonderlijk zijn georganiseerd. Daarbij zijn we afgestapt van het idee dat de bus de enige, laat staan de beste manier is om de groene omgeving bereikbaar te maken. Het is een gezamenlijke zoektocht van provincie, gemeente, vervoerders en inwoners.	Nee

15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023908/22	6.10. Vrije tijd, recreatie en toerisme (vrijetijdseconomie).Vrije tijd, recreatie en toerisme positioneert u als een ondersteunend thema aan bredere maatschappelijke doelstellingen zoals gezondheid, sociale kwaliteit en economische ontwikkeling. Vrijetijdsbesteding wordt dus niet als leidend thema benaderd, maar als een waardevolle component binnen integrale gebiedsontwikkeling. Voor ons is vrijetijdsbesteding net zo belangrijk als landbouw en natuur. We onderschrijven hierbij het belang van meervoudig ruimtegebruik, waarbij recreatie gecombineerd wordt met functies als natuurbeheer en landbouw. Dit sluit aan bij de bredere kijk op multifunctioneel ruimtegebruik van Dinkelland en Tubbergen, de Noordoost Twentse ambitie ten behoeve van toerisme en recreatie, en op ons lokale beleid 'Buitengebied met Kwaiiteit'. De inhoudelijke doelen in 6.10 zijn gericht op het creëren van toegankelijke, aantrekkelijke plekken om te ontspannen, bewegen en ontmoeten. De sector dient een bijdrage te leveren aan gezondheid en brede welvaart. U legt duidelijk de nadruk op kwaliteit boven kwantiteit, wat betekent dat de groei van toerisme ondergeschikt is aan de belevingswaarde en duurzaamheid van de omgeving. Ook is er expliciete aandacht voor de druk op kwetsbare gebieden, waarbij het beleid streeft naar een balans tussen bereikbaarheid en bescherming. Wederom vullen de Omgevingsvisie en de Noordoost Twentse ambitie op toerisme en recreatie elkaar hierop aan. Groei binnen de sector is niet oneindig.Voor Noordoost Twente speelt het economisch belang van de sector een bovengemiddelde rol ten opzichte van de rest van de provincie. De gemeenten Tubbergen en Dinkelland samen zijn goed voor tien procent van alle overnachtingen binnen Overijssel (en 20% van de overnachtingen in Twente).De visie bevat voor recreatie en toerisme geen expliciete ontwerpstrategieën, maar wel handvatten voor verdere uitwerking op regionaal of lokaal niveau. Toerisme kan een strategisch instrument zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en brede welvaart. Over de uitwerking blijven wij graag met u in overleg. In het bijzonder denken wij dan aan een mogelijke gebiedsgerichte uitwerking voor Noordoost Twente.	Wij vinden het fijn om te lezen dat de Omgevingsvisie en de ambities op het gebied van recreatie en toerisme in Noordoost Twente elkaar aanvullen. In de tekst van de Omgevingsvisie (par. 6.10) hebben we verduidelijkt dat voor sommige gemeenten de vrijetijdssector een van de belangrijkste economische pijlers is. Ook hebben we explicieter aangegeven dat recreatie en toerisme een strategisch instrument kunnen zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en het instandhouden van voorzieningen in kernen. We blijven graag met u in gesprek over verdere gebiedsuitwerkingen.	Ja

2025-023910

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/1	Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de Redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de Redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/2	Werking Redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de Redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De Omgevingsverordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de Redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de Redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiseert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet, in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/3	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de Redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst-waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen - een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de Omgevingsverordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de Redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/4	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de Redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	U geeft aan dat de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. We kiezen ervoor om de Redeneerlijn wel een plek te geven in de Omgevingsverordening vanwege de mogelijkheid van juridische doorwerking. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023910/5	Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp-Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie. Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en Omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid. Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen - zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We lezen dat u zorgen heeft ten aanzien van de instructieregel HMC. We houden vast aan de insteek van de instructieregel. In de visie hebben we in paragraaf 2.7 en 6.8 een verduidelijking opgenomen waarom we dit van groot belang achten. Met betrekking tot uw eerste twee verzoeken: we hebben de uitzonderingsbepaling nader toegelicht en aangescherpt in de Omgevingsverordening. Voor wat betreft uw derde verzoek; we houden vast aan het omgevingsplan als beoordelingskader.	Ja
12. Wonen	2025-023910/6	Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de Omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de Omgevingsverordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk met andere gemeenten in de regio vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Ja

12. Wonen	2025-023910/7	Wijziging Omgevingsverordening artikel 4.4. De Omgevingsverordening biedt nu in artikel 4.4 lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4. lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-Omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de Omgevingsverordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4 lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4. lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	In de Omgevingsvisie geven we de kaders rondom verstedelijking. In hoofdlijnen schetsen we dat verschillende kernen binnen een DSS daar een verschillende rol in hebben. In de Omgevingsverordening is die rolverdeling vastgelegd met het principe van concentratie (artikel 4.4). Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om in het kader van regionale programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen af te spreken dat andere kernen dan de grote steden een deel van de bovenlokale behoefte voor hun rekening nemen. Daarbij stellen we in het nieuwe lid 6 van artikel 4.4 wel voorwaarden - zoals een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer - om recht te doen aan de verstedelijkingsprincipes die ook uitgangspunt zijn voor de verstedelijkingsstrategieën. In de verstedelijkingsstrategieën werken we dit per DSS op maat nader uit. De concrete vertaling daarvan per kern landt vervolgens specifiek voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling weer in de programmeringsafspraken die we periodiek in regionaal verband opstellen.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023910/8	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen -van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerp-Omgevingsverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau - passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de Omgevingsverordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030). De teksten in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie zijn wel aangevuld.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023910/9	Economie in het buitengebied. Wij zien dat er in de Omgevingsvisie veel aandacht wordt besteed aan de thema's natuur, duurzaamheid en bodem- en watersturend. De aandacht die in de Omgevingsvisie wordt besteed aan economische ontwikkelingen in het buitengebied, zoals landbouw vinden wij minimaal. Wat de landbouw betreft geeft u aan dit onderwerp verder uit te werken in de landbouwvisie. Een landbouwvisie heeft, in tegenstelling tot een Omgevingsvisie, wettelijk gezien echter geen officiële status. De Omgevingsvisie is wettelijk gezien het richtinggevende kader voor de fysieke leefomgeving en dient leidend te zijn in de keuzes die gemaakt worden. Op dit moment worden in de Omgevingsvisie geen duidelijke keuzes gemaakt ten aanzien van landbouw waardoor de onduidelijkheid op dit onderwerp blijft voortduren. Gelet op de status van de Omgevingsvisie is het noodzakelijk om het onderdeel landbouw duidelijker neer te zetten in de Omgevingsvisie en hier, uiteraard in combinatie met andere opgaven, meer richting aan te geven en duidelijke keuzes te maken. Hier zijn zowel gemeenten als agrarisch ondernemers bij gebaat. Ook zien we graag meer aandacht voor de economische ontwikkelingen in het buitengebied. Er liggen veel uitdagingen voor het buitengebied, maar het buitengebied kan tegelijkertijd ook bijdragen aan de bredere uitdaging op het gebied van bijvoorbeeld wonen en klimaat. Deze bijdrage moet niet ten koste gaan van de vitaliteit maar juist een versterking gaan opleveren. Wij verzoeken u om de Omgevingsvisie op dit onderdeel nader uit te werken waarbij wij pleiten voor een duidelijke richting en duidelijke keuzes.	In uw zienswijze geeft u het belang aan van economische ontwikkelingen in het buitengebied, waaronder de landbouw. Zoals u aangeeft, kent het buitengebied meerdere opgaven en kansen, en is het van belang dat deze in samenhang worden benaderd. In de Omgevingsvisie is gekozen voor een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarbij thema's als natuur, duurzaamheid en bodem- en watersturend leidend zijn voor toekomstige ontwikkelingen. Wij erkennen dat economische vitaliteit van het buitengebied, en in het bijzonder de landbouw, hierin een belangrijke rol speelt. Wij kiezen ervoor om richting te geven in de Omgevingsvisie door doelen en ambities te benoemen en een onderscheid in landbouwgebieden te maken. Voor de landbouwvisie willen wij een gedegen proces met de sector doorlopen. Binnen de integrale richting die de Omgevingsvisie geeft kan zo in de landbouwvisie meer duidelijkheid gegeven worden over het perspectief voor de landbouw.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023910/10	Economisch belang recreatie en toerisme. In het beleid wordt de vrijetijdseconomie behandeld in hoofdstuk 6.10. De sector wordt gepositioneerd als een ondersteunend thema aan bredere maatschappelijke doelstellingen zoals gezondheid, sociale kwaliteit en economische ontwikkeling. Vrijetijdsbesteding wordt dus niet als leidend thema benaderd, maar als een waardevolle component binnen integrale gebiedsontwikkeling. Dit sluit aan bij de opvattingen die de gemeenten kennen in Noordoost Twente. Specifiek voor Noordoost Twente speelt echter dat het economisch belang van de sector bovengemiddeld wél een grotere rol speelt dan gemiddeld genomen binnen de provincie. De brede werkgelegenheid in de gemeente Losser in de vrijetijdssector is 10%! Hoewel de regionale identiteit Noordoost Twente wordt erkend als waardevol voor recreatie en toerisme, wordt dit belang onvoldoende uitgewerkt. Toerisme kan een strategisch instrument zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit, brede welvaart en instandhouding van voorzieningen in kernen. Over de uitwerking treden wij daarom graag in overleg. In het bijzonder over een mogelijke gebiedsgerichte uitwerking voor Noordoost Twente.	Wij vinden het fijn om te lezen dat de Omgevingsvisie en de ambities op het gebied van recreatie en toerisme in Noordoost Twente elkaar aanvullen. In de tekst van paragraaf 6.10 van de Omgevingsvisie hebben we verduidelijkt dat voor sommige gemeenten de vrijetijdssector een van de belangrijkste economische pijlers is. Ook hebben we explicieter aangegeven dat recreatie en toerisme een strategisch instrument kan zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en het instandhouden van voorzieningen in kernen. We blijven graag met u in gesprek over verdere gebiedsuitwerkingen.	Ja
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023910/11	Met het oog op het economisch belang van deze sector voor de gemeente Losser en Noordoost Twente wijzen wij u ook op de beperkingen die de huidige Omgevingsverordening nog steeds biedt in paragraaf 4.5.4. In artikel 4.28, lid e is nog steeds opgenomen dat het oogmerk van de regels is dat uitsluitend ontwikkelruimte voor recreatiewoningen wordt geboden in Noordwest-Overijssel. In lid f staat dat een ander oogmerk is dat nieuwe recreatiewoningen alleen worden toegestaan als sprake is van een nieuw recreatief aanbod dat nog niet in Overijssel beschikbaar is. Dit staat haaks op uw verwachting dat er tot 2035 een groei van 20% aan verblijfsgasten wordt verwacht. En wat wordt verstaan onder 'nieuw recreatief aanbod'? Om duidelijkheid te krijgen over de toepassing van artikel 4.28, lid e en f, achten wij een actueel en breed gedragen marktonderzoek noodzakelijk. Het laatste provinciale marktonderzoek dateert uit 2018 en is daarmee verouderd.	We delen uw constatering dat een breed gedragen marktonderzoek naar de bestaande en toekomstige marktruimte binnen de provincie wenselijk is. Zo zijn inzichten in bezettingsgraden en seizoensspreiding van belang om gezamenlijk te kunnen bepalen in hoeverre de verwachte groei opgevangen kan worden binnen het bestaande aanbod. We betrekken gemeenten, branches en ondernemers in dit onderzoek.	Nee

15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023910/12	Ook wijzen wij u op artikel 4.30 van uw Omgevingsverordening. Daarin is opgenomen dat nieuwe recreatiewoningen alleen worden toegestaan als sprake is van een 'innovatief concept'. De term 'innovatief' is niet nader gedefinieerd en levert in de huidige situatie onnodige beperkingen en discussies op bij de realisatie van nieuwe verblijfsrecreatieve initiatieven die van meerwaarde zijn voor Losser en heel Noordoost Twente. Wij verzoeken u om deze term aan te passen zodat meer gestuurd kan worden op marktconforme en gebiedspassende verblijfsrecreatieve bedrijvigheid die een aantoonbare meenwaarde hebben voor het verblijfsrecreatieve product. Dit past ook beter bij het door u voorgeschreven beleid in paragraaf 6.10 van de visie.	Wij begrijpen dat de term innovatief concept mogelijk tot vragen leidt. We hebben in de Omgevingsvisie meer duiding gegeven over wat wij daaronder verstaan en welke handvatten we daaraan meegeven (par. 6.10). Deze handvatten kunnen per regio van invulling verschillen. Bovendien willen we geen limitatieve lijst presenteren maar de ondernemer uitdagen te motiveren waarom zijn concept innovatief is. We houden in de Omgevingsverordening vast aan de term innovatief concept maar zijn wel voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de bestaande en toekomstige marktruimte voor verblijfsrecreatie binnen de provincie. We kijken dan ook naar het type verblijfsrecreatie en de aansluiting daarvan bij de betreffende regio. Uitkomsten van dit onderzoek kunnen gemeenten gebruiken om toekomstige aanvragen te beoordelen op marktconformiteit en gebiedspassendheid.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023910/13	Gebiedsspecifieke opgaven zijn niet gebaat bij generieke maatregelen van Rijksweg. In paragraaf 6.3, onder het kopje 'Algemeen', bij de laatste bullet merkt u in de tekst over landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water terecht op dat er binnen deze gebieden vaak sprake is van een stapeling van opgaven, waardoor aanvullende maatregelen nodig kunnen zijn, zoals emissiereductie of ingrepen in de waterhuishouding. Voorwaarde voor ontwikkeling is dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn. Er wordt daarom bij het Rijk en Europa gepleit voor structurele financiering. Tot zover heel goed. In deze tekst zit een omissie als het gaat om de vraag waarvoor de provincie zou moeten pleiten bij het Rijk. Uit het onderscheid tussen landbouwgebieden met generiek opgaven versus landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven volgt namelijk impliciet dat gebiedsspecifieke opgaven niet gebaat zijn bij generieke maatregelen van Rijksweg, een dreiging die constant wél boven de markt hangt. Ons inziens zou de provincie bij het Rijk moeten bepleiten om landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven uit te sluiten van generieke maatregelen. Dan wel zich beleidsmatig op het standpunt te stellen dat het Rijk geen generieke maatregelen zou moeten opleggen aan landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven.	U geeft aan dat gebiedsspecifieke landbouwopgaven vragen om maatwerk en niet zijn gebaat bij generieke maatregelen van het Rijk. U vraagt ons te bepleiten bij het rijk dat er geen generieke maatregelen komen. Wij hebben als provincie bij het rijk juist aangedrongen op generieke maatregelen. De reden hiervoor is dat wij verwachten dat alleen het nemen van gebiedsspecifieke maatregelen onvoldoende zal zijn om de doelen te realiseren. Wel bepleiten wij dat daarbij ook ruimte nodig is voor gebiedsspecifieke invulling.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023910/14	KGO-investeringen in landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven in klimaat, natuur en water. Het beleid voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water is doorvertaald in o.a. instructieregel 4.124. In deze instructieregel wordt aangegeven dat bij de transformatie van (agrarische) bouwpercelen de extra investering in ruimtelijke kwaliteit (KGO-investering) moet worden ingezet voor een bijdrage aan de opgaven in de omgeving voor klimaat, natuur en water. Het uitsluitend kunnen inzetten van de vereiste KGO-investering in klimaat, natuur en water is te beperkt. Het zijn juist vaak deze gebieden die bepalend zijn voor de identiteit en aantrekkelijkheid van een gebied of gemeente en een grote aantrekkingskracht hebben op recreanten. Om dit te kunnen behouden is het uitsluitend kunnen inzetten van een KGO-investering in klimaat, natuur en water te beperkt. Ook in deze gebieden moeten mogelijkheden geboden worden om in elk geval een deel van de KGO-investering in te kunnen zetten voor landschapsverbetering, recreatief medegebruik (paden, zitgelegenheden, uitkijkpunten et cetera) en cultuurhistorie (behoud kenmerkende en beeldbepalende bebouwing).	Uw zienswijze richt zich op de instructieregel van het KGO. Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval – maar dat hoeft niet uitsluitend - een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We zullen dit verduidelijken in de toelichting op de Omgevingsverordening. De toepassing van KGO biedt ruimte voor gebiedsgericht maatwerk.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023910/15	Faciliteren van de mkb-sector is onderbelicht in de Omgevingsvisie. In uw Omgevingsvisie geeft u aan dat de mkb-sector de ruggengraat vormt van onze regionale economie. Volgens de visie zorgt de mkb-sector voor 60% van de werkgelegenheid in de provincie. Ondanks dit gegeven ligt de nadruk in de Omgevingsvisie erg op de bovenregionale en topwerklocaties. Het faciliteren van de mkb-sector is naar onze mening onderbelicht in de visie en zou meer aandacht moeten krijgen. Een sterke mkb-sector is immers dragend voor de lokale economie en vitaliteit van de kernen.	We onderschrijven dat een sterke MKB-sector dragend is voor de lokale economie en vitaliteit van de kernen. We hebben dit in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie nogmaals benadrukt.	Ja

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023910/16	Mobiliteit in middelgrote kernen onderbelicht. De visie richt zich naar onze mening (te) sterk op de bereikbaarheid van de stedelijke netwerken. De mobiliteit tussen kernen onderling, grote en kleine kernen, verdient eveneens aandacht. Goede OV-verbindingen, fietsinfrastructuur en ontsluiting zijn immers essentieel voor de leefbaarheid, economische vitaliteit en sociale cohesie van grote en kleine kernen. Dit blijft momenteel onderbelicht in de visie. Zonder gerichte investeringen in de kleinere kernen en dorpen dreigt een tweedeling tussen goed bereikbare steden en minder toegankelijke dorpen.	De Omgevingsvisie is nadrukkelijk gericht op de hele provincie, zowel steden, dorpen als de groene omgeving. We zijn het eens dat goede bereikbaarheid voor al deze gebieden essentieel is voor de leefbaarheid, economische vitaliteit en sociale cohesie. Hoe die bereikbaarheid het beste kan worden georganiseerd is maatwerk: in dorpen anders dan in steden, en tussen dorpen onderling kan het ook verschillen. Losser is in onze beleving ook onderdeel van het stedelijk netwerk Twente.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023910/17	Detailhandel en voorzieningen. Onder het kopje 'Detailhandel en voorzieningen' wordt de volgende uitspraak gedaan: "De binnensteden van grote kernen kunnen meestal de concurrentie van grootschalige detailhandel op een perifere locatie wel hebben." De hiervoor weergegeven uitspraak is ongefundeerd. Waar is deze uitspraak op gebaseerd? Kernen, zowel de grote als de kleine kernen, kunnen wel degelijk last hebben van voorzieningen voor grootschalige detailhandel op een perifere locatie. En waarom mag een dergelijke voorziening alleen bij een grotere kern en niet bij een kleinere kern? Zou de locatie (beschikbaar oppervlak, ontsluiting, verzorgingsgebied, sociale binding et cetera) niet bepalend moeten zijn in plaats van de omvang van een kern? Door dergelijke voorzieningen alleen bij uitzondering bij grote kernen toe te staan is sprake van een geval van oneerlijke concurrentie.	In de toelichting op de instructieregels voor grootschalige detailhandel hebben wij aangegeven waarom wij dat type detailhandel alleen bij de grote kernen op perifere locaties toestaan. Onze uitspraak dat binnensteden van de grote kernen meestal wel de concurrentie kan hebben van grootschalige detailhandel, baseren wij op het onderzoek dat wij in 2021 door Bro en Rho hebben laten doen voor de onderbouwing van onze instructieregels detailhandel. Deze onderbouwing laat zien dat onze instructieregels en dus ook onze instructieregels voor grootschalige detailhandel op perifere locaties voldoen aan de eisen van de Dienstenrichtlijn. Het argument van oneerlijke concurrentie lijkt ons niet passend. Kernen moeten niet concurreren op het aanbod aan detailhandelsvoorzieningen, maar zouden moeten streven naar een aanbod dat complementair is. Daarbij bedienen de grote steden een regionaal verzorgingsgebied en voorzien de andere kernen in principe in lokale behoeften.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023910/18	Ruimtelijke Economische Bouwsteen. De Ruimtelijk Economische Bouwstenen (REB) vormen volgens de Omgevingsvisie het kader voor het regionaal economisch profiel van de bedrijventerreinen voor de toekomst. De bouwstenen beschrijven volgens de visie het economisch profiel van de desbetreffende regio en de voorgestelde koers en inzet voor het bieden van voldoende ruimte voor grootschalige bedrijfsvestigingen en de dóórontwikkeling van innovatie omgevingen. De REB is echter nog niet gereed voordat de Omgevingsvisie wordt vastgesteld (volgens planning begin 2026). Op dit moment is het ons inziens onduidelijk of het gevoerde beleid in de Omgevingsvisie wel aansluit bij de uitkomsten van de REB. Hoe denkt de provincie hiermee om te willen gaan? Wordt de Omgevingsvisie indien nodig aangepast op basis van de REB's?	De Ruimtelijk Economische Bouwstenen vormen inderdaad het regionaal economisch kader voor het profiel van bedrijventerreinen voor de toekomst. Wij begrijpen uw vraag over de tijdigheid/planning van in dit geval de REB Twente en de Omgevingsvisie. Op het moment van schrijven ligt de REB Twente voor ter besluitvorming bij de verschillende colleges. De verwachting is daarmee dat de producten goed op elkaar aansluiten.	Nee
20. Gebiedseigen perspectieven	2025-023910/19	Verpaupering van het dorp. Op pagina 138 wordt onder het kopje 'Verpaupering van het dorp' een beeld van het dorp Losser geschetst. In het geschetste beeld herkennen wij ons als gemeente niet. Naast dat de titel totaal verkeerd gekozen is, wordt er aangegeven dat de betrokken partijen het niet eens worden over de nieuwe bestemming, dat er daardoor niets gebeurt en dat dit zorgt voor verpaupering. Het is onjuist dat de betrokken partijen het niet eens kunnen worden over de nieuwe bestemming, in tegenstelling. De bedoelde voormalige elektrozaak is inmiddels gesloopt en hier wordt momenteel een nieuwe woongebouw met betaalbare appartementen ontwikkeld. Oplevering hiervan zal hoogstwaarschijnlijk nog voor de vaststelling van de Omgevingsvisie (begin 2026) plaatsvinden. Daarnaast is de herontwikkeling van voormalig hotel Marktzicht en de naastgelegen supermarkt in voorbereiding en de verwachting is dat de procedure hiervoor na de zomervakantie 2025 zal worden opgestart en mogelijk voor de vaststelling van de Omgevingsvisie (begin 2026) zal zijn afgerond. Gelet hierop hebben wij het vermoeden dat het bewuste interview al enige tijd oud is en willen wij u verzoeken om een actueel beeld te geven van de actuele stand van zaken in Losser. Als gemeente heeft het voorkomen van verrommeling en verpaupering van onze kernen, maar ook het landelijk gebied, hoge prioriteit.	Bedankt voor uw reactie. Naar aanleiding van uw reactie hebben wij de tekst aangepast bij het interview 'De Omgevingsvisie van Henk Nowee en Henk Gort'. Het kopje is gewijzigd naar 'Zorgen om het dorp' en uw reactie is verwerkt in de lopende tekst. Daarin wordt nu benoemd dat de gemeente zich niet volledig herkent in het geschetste beeld en dat er inmiddels verschillende ontwikkelingen in gang zijn gezet, zoals de sloop van de voormalige elektrozaak en de herontwikkeling van hotel Marktzicht en de naastgelegen supermarkt.	Ja
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023910/20	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeente gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeente(n) goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de Omgevingsverordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Dank voor uw oproep, wij zijn en blijven graag met u in overleg en met u samenwerken.	Nee

2025-023917

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
21. Overige opmerkingen	2025-023917/1	Wij danken u voor de mogelijkheid om te reageren op het ontwerp van de Omgevingsvisie Overijssel. De waterschappen WDOD, WRIJ en WVS onderschrijven het belang van een integrale en toekomstgerichte visie op de fysieke leefomgeving. Voor het omgaan met klimaatverandering willen we gezamenlijk komen tot een ruimtelijke inrichting die robuust, veerkrachtig, klimaatbestendig, gezond en veilig is. Dit vraagt bewustzijn, het definiëren van opgaven en inspanning in zowel de groene omgeving als binnen bebouwd gebied. Wij waarderen de inspanning die de provincie levert om hierin richting en samenhang te bieden. Wij hebben u op 1 oktober '24 reeds uitvoerig geïnformeerd over onze opvattingen over de concept-Omgevingsvisie. Onze belangrijkste opmerking toen betrof de vraag of het belang dat u "water en bodem sturend" toekent in de Omgevingsvisie, ook tot uitdrukking komt in de dagelijkse praktijk. Wij hebben geconstateerd dat in de Omgevingsvisie die thans ter inzage ligt, u veel van onze opmerkingen hebt verwerkt, zoals het doorontwikkelen van omgevingswaarden voor wateroverlast. Belangrijk, want bodemdaling en nattere omstandigheden zullen in veenweidegebied in Noordwest Overijssel en laagtes in andere delen van de provincie vaker gaan voorkomen. Wij hebben ook geconstateerd dat de zogenoemde Redeneerlijn is verduidelijkt ten opzichte van de eerdere versie van de Omgevingsvisie. De prominente plek van "water en bodem sturend" in de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie biedt ons houvast. Ook de doorvertaling in artikel op artikel 4.13 in de Omgevingsverordening doet dit. Om maximale kans te hebben dat het gedachtengoed van de Omgevingsvisie ook in de praktijk tot zijn recht komt, stellen wij voor dat aan het zogenoemde 'voorkantoverleg' dat provincie met gemeenten voert over voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen, voortaan ook door de waterschappen wordt deelgenomen. En verder, dat we in het bestuurlijke overleg dat we als provincie en waterschappen periodiek voeren, stil staan bij hoe de Omgevingsvisie c.q. "water en bodem sturend" in de praktijk uitpakt. Aanvullend willen wij, in het verlengde van onze concretiseringsvoorstellen die wij in oktober hebben aangereikt, het volgende meegeven.	Goed om te lezen dat u van mening bent dat wij in vergelijking met het concept van de Omgevingsvisie een aantal onderdelen hebben kunnen verduidelijken op een manier waar u het mee eens bent. Het is aan gemeenten om het vooroverleg vorm te geven, waarbij wij in de Omgevingsvisie hebben aangegeven dat wij het belangrijk vinden dat het waterbelang vroegtijdig in planvorming een plek heeft en wij ook de rol van de waterschappen hebben benoemd.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023917/2	Een "Water en bodem sturend-kaart". Vanwege het belang voor ruimtelijke keuzes en toekomstige ontwikkelingen zien wij graag de laagtes/beekdalen en overstroombare gebieden op de kaart van gebiedstypen. Deze kwetsbare gebieden zijn voor Twente wel benoemd en opgenomen in de Omgevingsverordening, maar nog niet voor West-Overijssel. Wij denken dat het goed is om aan te geven hoe ruimtelijke ontwikkelingen per gebiedstype kunnen bijdragen aan een klimaatbestendig gebied (water vasthouden, bergen, afvoeren, zoals uitgewerkt in de regionale sponsstrategie). Wateraanvoer is geen gebiedstype en zou beter weggelaten kunnen worden of met toelichting dat in extreem droge jaren en op de lange termijn de beschikbaarheid van wateraanvoer niet gegarandeerd is.	De gebiedstypenkaart duidt op een hoog abstractieniveau de regionale verschillen in Overijssel. Dit is het vertrekpunt om te komen tot lokale afwegingen ten aanzien van water en bodem sturend. We nemen op deze kaart geen gedetailleerdere zaken op. Daar kan lokaal veel beter invulling aan gegeven worden. We zien hier ook een belangrijke rol voor de waterschappen. Wel zijn we het eens dat wateraanvoer geen gebiedstype is, deze hebben we op de kaart verwijderd.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023917/3	Klimaatbestendig verstedelijken: Wij vragen u klimaatadaptatie dezelfde aandacht te geven als bijvoorbeeld 'nabijheid' binnen de scope van de verstedelijkingsopgave. Het betrekken van klimaatadaptatie in de afwegingen op visieniveau en locatiekeuze helpt om invulling te geven aan water en bodem sturend als Leidend Principe van de Omgevingsvisie.	Klimaatadaptatie speelt een belangrijke rol in de verstedelijkingsopgave. We hebben in de Omgevingsvisie een prominente positie voor klimaatadaptatie in de Redeneerlijn ingebouwd. De Redeneerlijn is in de Omgevingsverordening opgenomen. Klimaatadaptatie als onderdeel van water en bodem sturend is in de verordening in artikel 4.13 opgenomen. Wat betreft de opgaven in bebouwd gebied hebben we daarnaast de term 'verstedelijking' geïntroduceerd, om te duiden dat de opgaven daar niet alleen over wonen en werken gaan, maar over alle opgaven. Ook de opgaven ten aanzien van klimaatadaptatie. Naar onze mening is het hiermee voldoende verankerd.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023917/4	Het gesprek starten over het watertekort en waterkwaliteit. De beperkte houdbaarheid van de wateraanvoer in Overijssel wordt benoemd. De consequenties moeten nog uitgewerkt worden met de gebruikers (natuur, landbouw, bedrijven, drinkwaterproductie, waterkwaliteit) en perspectief is nodig. Wij zien hierin het aanknopingspunt om in gezamenlijkheid een traject starten waarin we een ambitie opstellen, handelingsperspectieven ontwikkelen en in te zetten instrumenten bespreken. Dit kan mogelijk leiden tot het opstellen van omgevingswaarden voor watertekort. Het uitwerken van een voorkeursvolgorde voor water, zoals ook is opgenomen in het werkprogramma ZON fase 2, in NOVI en in Nationaal Waterprogramma biedt ondertussen duidelijkheid aan de bewoners en gebruikers van het gebied.	Wij onderschrijven het belang van waterbeschikbaarheid. In het RWP volgt een nadere uitwerking op dit thema.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023917/5	Daarnaast vragen wij meer aandacht voor de rol van de waterketen, in het kader van volksgezondheid, als leverancier van grondstoffen en schoon water en vanuit klimaatmitigatie. Ook verzoeken wij u duidelijk op te nemen dat provincie ruimte vrijhoudt voor toekomstige versterkingen, 2050 en verder, van primaire en regionale keringen. Dat is van belang om ook in de toekomst het waterbeheer te kunnen uitvoeren. Voor wat betreft onze opmerkingen bij de minder ruimtelijke, maar meer specifieke water zaken, verwijzen wij graag naar onze afzonderlijke reacties op uw regionale waterprogramma (RWP).	Wij zijn het met u eens dat de rol van de waterketen meer aandacht behoeft in de visie. Hierop hebben we de teksten in 2.6 en 3.2 aangepast. Reserveringen voor versterkingen is reeds opgenomen in de waterschapsOmgevingsverordening. Wij gaan ervanuit dat waterschappen deze reserveringen naar de toekomst toe up to date houden. Wij willen beleidsmatige dubbelingen voorkomen.	Ja

2025-023930

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023930/1	Belang van brede welvaart (vitaliteit kleine kernen) laag in het afwegingskader. In onze gezamenlijke zienswijze geven we u mee dat de Redeneerlijn niet thuishoort in de Omgevingsverordening als instructieregel voor alle nieuwe omgevingsplannen. Los daarvan geven we u op inhoud graag meedat de toekomstbestendigheid en effecten van nieuwe ontwikkelingen op de brede welvaart als laatste punt staan genoemd in de afwegingen van de Redeneerlijn. Alle andere belangen gaan dus voor. In onze gemeenten willen we de vrijheid hebben om extra woningen toe te kunnen voegen aan een woonkern als dit noodzakelijk is voor het behoud en versterking van de brede welvaart van die kern. Daarom hebben wij ook verzocht om een verbrede definitie van 'lokale behoefte'. Volgens de voorgestelde prioritering zal het belang van leefbare en vitale kernen het altijd afleggen tegen bijv.landbouw en duurzaam omgaan met ruimte. We verzoeken u te verduidelijken dat het toevoegen van woningen voor het behoud en versterking van de brede welvaart in woonkernen een hoge prioriteit heeft.	U verwijst naar de gezamenlijk ingediende zienswijze waarin u stelt dat de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening thuishoort. Wij denken hier anders over en vinden belangrijk om onze provinciale belangen die in de toepassing van de Redeneerlijn aan de orde komen ook in de Omgevingsverordening op te nemen. We hebben het doel en de werking van de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en Omgevingsverordening verduidelijkt en vereenvoudigen de juridische regeling. Overigens stelt u dat het feit dat Brede Welvaart als laatste punt in de Redeneerlijn opgenomen is betekent dat andere belangen voor gaan. De Redeneerlijn gaat echter uit van toenemende mate van lokale afweegruimte. Op dit punt van de Redeneerlijn heeft u, daar waar het locatiekeuzes betreft, dus meer lokale afweegruimte, dan op onderwerpen hoger in de Redeneerlijn. U verzoekt ons om te verduidelijken of er ruimte is om woningen toe te voegen voor het behoud en versterken van Brede Welvaart in woonkernen. Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen waar nodig altijd bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Ja

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023930/4	Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten hebben. De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voor technieken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. In de Energievisie maken wij niet alleen inzichtelijk welke mogelijke inzetbare technieken en bronnen er zijn. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023930/5	Paragraaf 2.4 Brede Welvaart voor al onze inwoners. Mooi om te zien dat u brede welvaart een serieuze piek geeft in deze Omgevingsvisie. U stelt terecht dat sociaal-maatschappelijke, economische en duurzame aspecten een rol spelen bij het maken van ruimtelijke keuzes. Bepaalde randvoorwaarden zijn essentieel voor de brede welvaart in onze provincie. Dan denken we bijvoorbeeld aan waterbeschikbaarheid maar ook aan energie. De energie-infrastructuur is nu al beperkend voor bedrijven en dit zal de komende tijd naar verwachting nog toenemen. Energie is randvoorwaardelijk voor economie en wonen en medebepalend voor het vestigingsklimaat. U noemt nu op p.33 als zorg de betaalbaarheid van de energie. Wij geven u in overweging om ook de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van energie hier te benoemen.	In de Omgevingsvisie hebben we ook de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van energie benoemd. Dat staat in paragraaf 2.6. We hebben de term betrouwbaarheid in die paragraaf toegevoegd.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023930/6	Paragraaf 2.6 Voorbereid op de toekomst: klimaatbestendig en duurzaam. In deze paragraaf spreekt u de ambitie uit voor meer duurzame energie. Voor de opgave verwijst u naar de Energievisie, maar echt duidelijk landen in de Omgevingsvisie doet de opgave nog niet. Wij hadden graag meer prioritering en reservering in ruimte gezien en keuzes voor wie, hoe en wat. Er is behoefte aan richtinggevende uitspraken en concrete afwegingskaders op dat vlak. Energie-opwek zien we in zijn algemeenheid terug in de Redeneerlijn, maar onduidelijk is waar uw prioriteiten op dit vlak liggen en hoe daarin wordt omgegaan met aanpalende onderwerpen als energiesysteem en energieopslag en de energiebronnen. Laat staan dat daarin onderscheid wordt gemaakt tussen decentrale en centrale ontwikkelingen van ons energiesysteem. De ontwikkeling van het centrale energiesysteem naar een decentraal energiesysteem verdient in onze ogen beduidend meer aandacht dan dat die nu krijgt in de visie en Omgevingsverordening.	We hebben de vraag om ruimte voor energie verduidelijkt in de Omgevingsvisie (paragraaf 2.6) en zijn het eens met uw zienswijze. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het PPE waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023930/7	Paragraaf 2.10. Natuur ligt overal 'om de hoek' in een beeldbepalend landschap. Uw inzet op natuur en landschap onderschrijven wij van harte. Als gemeente die beschikt over het Twentse tafelzilver op het gebied van natuur en landschap delen wij uw visie op het belang hiervan. Direct in het eerste blok van deze paragraaf geeft u aan dat u inzet op het behouden en versterken van de (kern)kwaliteiten van onze landschappen, waaronder de Nationale Landschappen en landgoederen. We zien dat op meerdere plekken in de Omgevingsvisie wordt ingestoken op behoud van landschap en de waarden en kwaliteiten daarvan. Helaas missen wij in de visie de verwijzing naar concrete stappen, zoals de financiering van de Groene en blauwe diensten, als bewezen succesvol instrument voor behoud van landschapskwaliteit.	In uw zienswijze vraagt u aandacht voor groene en blauwe diensten, als instrument voor behoud van landschapskwaliteit. De Omgevingsvisie is een kaderstellend document en benoemt geen specifieke financieringsinstrumenten. We hebben wel in de betreffende paragrafen 2.9, 6.3 en 6.4 het belang van groene en blauwe diensten nader opgenomen. De landschapsfondsen zijn waardevolle uitwerkingen. Hun bijdrage aan duurzaam landschapsbeheer en maatschappelijke opgaven wordt door de provincie erkend. De structurele ondersteuning van dergelijke fondsen wordt meegenomen in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie.	Ja

9. Natuur en landschap	2025-023930/8	Op p.57 beschrijft u te willen werken aan biodiversiteitsverbetering via vier sporen. Uit de opsomming van de vier sporen is niet eenduidig op te maken waar de overgangsgebieden direct rondom de Natura2000 gebieden onder vallen. Voor deze gebieden is duidelijkheid over toekomstgerichte mogelijkheden en beperkingen wenselijk, mede gezien de reeds langjarig lopende processen en daaraan gerelateerde onzekerheid voor inwoners/grondeigenaren in deze gebieden.	Dank voor uw zienswijze. De uitwerking van overgangsgebieden wordt meegenomen bij de verdere uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Zo werken we momenteel aan een verkenning van de benodigde gebiedsgerichte maatregelen, met een nadere verduidelijking van de opgaven die spelen in de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven en de daarbij benodigde maatregelen.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023930/9	Op p.58 geeft u aan dat voor nieuwe ontwikkelingen in de groene omgeving de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (Omgevingsvisie) en de Catalogus Gebiedskenmerken gelden. Wij waarderen de inzet van deze Provinciale Catalogus Gebiedskenmerken. Wel vragen we ruimte om het gemeentelijk Cascobeleid Noordoost Twente inzetbaar te houden. De doelstelling van beide beleidsstukken is vergelijkbaar, echter is het cascobeleid meer gebiedsspecifiek op het landschap in Noordoost Twente gericht.	Het Cascobeleid Noordoost Twente past prima binnen de lijn die is uitgezet in de Provinciale Catalogus Gebiedskenmerken en is daarmee gebaseerd op de provinciale uitgangspunten.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023930/10	Verderop op p.58 geeft u aan landgoederen te ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Dit komt ook terug op p.114. Voor het ondersteunen van de landgoederen in het versterken van kwaliteiten en passende ontwikkelingen is recent, als basis, in uw opdracht de methodiek landgoedbiotopen opgesteld. Het zou goed zijn in de tekstfragmenten van p.58 en p.114 op te nemen dat de landgoederen ondersteund worden door het opstellen van landgoedbiotopen, waarmee de basis voor behoud van kwaliteit en ruimte voor kwalitatieve ontwikkelingen gelegd wordt.	We onderstrepen het belang van landgoederen. Bij de ontwikkeling van landgoederen is ook aandacht voor de directe omgeving van landgoederen, de landgoedbiotoop, en de samenhang van landgoederenzones. In paragraaf 6.4 bij strekking van beleid is verduidelijkt dat bij de ontwikkeling van landgoederen ook aandacht is voor de directe omgeving van landgoederen, de landgoedbiotoop, en de samenhang van landgoederenzones.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023930/11	3.2. Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden Binnen de paragraaf "Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden" passen volgens ons ook de thema's ruimte voor het energiesysteem van de toekomst en de lokaal aanwezige energievoorraden. Daarnaast zou zo mogelijk een afwegingskader met de andere beroepen op die ruimte en voorraden beschreven kunnen worden.	U geeft aan dat het bij "Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden" van belang is om naar ruimte voor het energiesysteem en lokaal aanwezige voorraden te kijken. En dat een afwegingskader beschreven zou kunnen worden om dit af te wegen met andere ruimte-claims. Dit zijn wij met u eens en vraagt niet om een wijziging van onze Omgevingsvisie of Omgevingsverordening want dit kan wat ons betreft in de toepassing van de Redeneerlijn. Die biedt houvast om een integrale afweging te maken bij het beoordelen van ruimteclaims en daarbij ook te betrekken hoe dit zich verhoudt tot bestaande ruimte en voorraden.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023930/12	Op p.65 beschrijft u uw visie op zuinig ruimtegebruik. U beschrijft genuanceerd dat inbreiding de voorkeur heeft maar niet door alle groene ruimte in het bebouwde gebied vol te bouwen. U spreekt van verdichting mét o.a. oog voor leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen. Uiteraard heeft inbreiding onze voorkeur, maar in kleinere kernen is enige uitbreiding de komende jaren onvermijdelijk. Gezien het dorpse karakter van deze kernen zitten er grenzen aan inbreidingsmogelijkheden. U geeft aan dat dit vraagt om een visie van gemeenten op hun kernen en de ontwikkelingsmogelijkheden daarin. Hierbij moet bij de verdichtingsmogelijkheden oog zijn voor alle functies en opgaven die spelen in de kern en ruimte worden gehouden voor groen, water, klimaatadaptatie, verduurzaming en ontmoeting. Oog hebben voor deze functies en opgaven is voor ons vanzelfsprekend, en het zuinig omgaan met beschikbare ruimte is belangrijk en onderstrepen wij. We zien echter tegelijkertijd dat inbreiding veelal leidt tot vermindering van de (reeds beperkte) hoeveelheid groene ruimte binnen de bebouwde kom. Juist deze groene ruimte is hard nodig om te werken aan de Basiskwaliteit Natuur én klimaatproblematiek (hittestress, water vasthouden, etc.). We zijn van mening dat deze afwegingen goed op lokaal niveau gemaakt kunnen worden en vragen om de uitkomst van onze beoordeling te respecteren. We beoordelen van geval tot geval of verdichting of uitbreiding de meest wenselijke keuze is voor de kern.	Dit zijn wij met u eens en vraagt niet om een wijziging van onze Omgevingsvisie of Omgevingsverordening. In de Omgevingsvisie stellen we, vanwege de redenen die u aangeeft, dan ook dat we inbreiden en verdichten "Niet door alle waardevolle groene ruimte in het bebouwde gebied vol te bouwen, maar wel door slim te kijken naar een combinatie van sloop, herbestemming of transformatie. Hoger bouwen speelt hierbij een rol." We vragen gemeenten om zelf een bij de gemeenten passende visie te maken waarin de mogelijkheden voor verdichting inzichtelijk gemaakt zijn, met oog voor alle belangen en leefbaarheid. We introduceren in de Omgevingsvisie ook de term 'verstedelijking'. Dit om aan te geven dat er meerdere opgaven in samenhang spelen in het bebouwde gebied. Ook opgaven voor leefbaarheid en groene ruimte.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023930/13	Op p.66 geeft u aan bij vrijkomende agrarische bebouwing hergebruik van gebouwen, met bijbehorende erven en gronden mogelijk te maken. De praktijk leert dat oude stallen veelal niet inzetbaar zijn voor andere functies. Daarmee zal deze zinsnede (hergebruik van gebouwen) tot moeilijkheden in ontwikkelingen leiden en belemmeringen geven om nieuwe, kwalitatieve plannen te realiseren. In het kader van zorgvuldig ruimtegebruik is het wel denkbaar dat de bestaande footprint, erfomvang of bouwblok als uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen wordt genomen, om zo uitbreiding van bebouwingsoppervlak tegen te gaan. Wij geven u in overweging om dat duidelijker in de tekst naar voren te laten komen.	U geeft aan dat de zinsnede over hergebruik van gebouwen tot moeilijkheden in de dagelijkse praktijk kunnen leiden. De betreffende tekst laat ruimte voor herontwikkeling, uitbreiding of verplaatsing. Bij nieuwvestiging of uitbreiding kan de eis gesteld worden dat (elders) opstallen gesloopt worden en verharding wordt verwijderd. In de Omgevingsvisie leggen we niet vast hoe dit uitgevoerd moet worden. Het is denkbaar om hiervoor de bestaande footprint, erfomvang of bouwblok als uitgangspunt te nemen als daarbij per saldo de ruimtelijke kwaliteit versterkt wordt.	Nee

11. Verstedelijking	2025-023930/14	Op p.66 beschrijft u de wenselijkheid van meervoudig en multidimensionaal ruimtegebruik. Die wenselijkheid onderschrijven wij van harte, dit is ook een uitgangspunt in ons lokale beleid. Helaas merken we in de praktijk als we niet alleen kijken naar functies bovengronds, maar ook wat er ondergronds mogelijk is, dat dit in kleinere kernen om financiële redenen niet of nauwelijks van de grond komt. Wij geven u in overweging om hier een subsidieregeling voor in het leven te roepen.	U vraagt om in overweging te nemen een subsidieregeling in het leven te roepen die meervoudig ruimtegebruik en multidimensionaal ruimtegebruik mogelijk maakt uw oproep raakt niet direct aan de Omgevingsvisie. In algemene zin ondersteunen we de verstedelijkingsopgave met verschillende instrumenten. Beleidsmatig, procesmatig en financieel. In de samenwerking die we met onze partners hebben bij de uitvoering van de verstedelijkingsopgave staan we altijd open voor goede suggesties voor (andere) inzet van instrumenten.	Nee
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023930/15	5.2 Bestuursstijl In deze paragraaf beschrijft u de rol van provincie als gebiedsregisseur; Als provincie vervullen wij een belangrijke rol bij het realiseren van de grote opgaven in onze leefomgeving. We weten of onderzoeken wat er speelt en brengen de belangen van de verschillende partijen in het gebied bij elkaar. Wij onderstrepen de meerwaarde van een gebiedsregisseur die overkoepelend werkt en alle opgaven integraal bij elkaar brengt. De praktijk heeft ons ook geleerd dat het voor uw provincie-organisatie soms lastig is om integraal te werken. Wij onderschrijven uw intentie dan ook van harte en vragen aandacht voor het benodigde proces achter de schermen, zodat u in praktijk kunt brengen wat in deze alinea verwoord is.	We zijn ons ervan bewust dat een samenhangende visie nog niet direct leidt tot integraliteit in de uitvoering. We hebben het belang van integraliteit in de uitvoering verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023930/16	Opwekken van duurzame energie: Op p.106 beschrijft u de voorwaarden voor het realiseren van windturbines. U geeft aan dat buiten voorkeursgebieden een minimum hoeveelheid van 4 windturbines benodigd is. Elders in de Omgevingsvisie wordt gestreefd naar behoud van landschapskwaliteiten. Windturbines en zonnevelden worden veelal gezien als landschapsontsierend. Deze tekst lijkt daarmee niet in lijn met het streven tot behoud van landschapskwaliteit. We geven u in overweging dit dilemma explicieter te verwoorden, want de kool en de geit kunnen vaak niet gelijktijdig gespaard worden.	Bedankt voor uw zienswijze. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023930/17	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. Zo dient er bijvoorbeeld ruimte te worden gereserveerd voor hoogspanningsstations zodat deze sneller gerealiseerd kunnen worden. Dit geldt ook voor de benodigde opwek en opslag en eventuele andere energiebronnen. U zou als provinciebestuur een meer pro-actieve rol kunnen nemen om de (regionale) energievoorziening op peil te brengen en daar ook ruimtelijk regie op te voeren door alvast locaties voor energie-opwek en -infrastructuur te reserveren. Hierbij hoort ook het benoemen en clusteren van gebieden van energievoorzieningen, juist ook voor de periode na 2030. Hierbij is een koppeling met de energievraag nodig. Dit ook in combinatie met opslag, immers de koppeling van opwek en opslag geeft meer energiezekerheid en een betere balans op het netwerk. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin hebben wij met gemeenten, netbeheerders en maatschappelijke organisaties een stip op de horizon gezet voor de ontwikkeling van het energiesysteem richting 2050. De Energievisie adresseert door u genoemde punten als de benodigde ruimte voor energie-infrastructuur, decentrale energiesystemen, clustering, energiebronnen en energieopslag. De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023930/18	Op p.113 beschrijft u Agrarisch natuurbeheer als belangrijk instrument voor de groenblauwe dooradering. Naast dit Agrarisch Natuurbeheer (ANLB) zijn de Groene en Blauwe diensten al jaren een bewezen succesvolle methodiek voor behoud en versterking van de groenblauwe dooradering. Wij pleiten ervoor deze systematiek, met bijbehorende uitvoeringspartijen (Stichting Groene en Blauwe diensten Overijssel) specifiek te benoemen in uw Omgevingsvisie om zo bestaande goede systemen, regelingen en kennis te benutten voor het behalen van de beoogde doelen.	Zowel agrarisch natuurbeheer als groene en blauwe diensten zijn inderdaad belangrijke instrumenten voor behoud en versterking van groenblauwe dooradering. We hebben de tekst in paragraaf 6.4 hierop aangepast.	Ja

9. Natuur en landschap	2025-023930/19	6.4 Natuur en landschap Met het optellen van de opsomming aan hectares voor natuurontwikkeling zoals vermeld op p.112 ontstaat de vraag waar deze ruimte/hectares gevonden moeten worden. De oppervlakten zijn fors, in een buitengebied waar schaarste aan ruimte de grootste belemmering in het behalen van doelen en opgaven is. Zijn de genoemde aantallen/oppervlakten naar uw inschatting daadwerkelijk realiseerbaar binnen Overijssel?	Dank voor uw zienswijze op de Omgevingsvisie. Naar onze inschatting is de realisatie van de opgenomen oppervlakten haalbaar.	Nee
10. Cultureel Erfgoed	2025-023930/20	6.5 Cultureel erfgoed. Complimenten dat de visie een volwaardige paragraaf bevat over cultureel erfgoed waarbij wij ons goed kunnen vinden in de strekking van het beschreven beleid. Gelet op het belang dat u hecht aan cultureel erfgoed vragen wij u in dit kader om cultureel erfgoed en cultuurhistorie toe te voegen als investeringsmogelijkheid voor het KGO. In de KGO-systematiek worden investeringsmogelijkheden genoemd die bijdragen aan het algemeen belang, ruimtelijke kwaliteit en alle opgaven. Toevoeging van cultureel erfgoed en cultuurhistorie stimuleert het behoud van erfgoed en cultuurhistorische kwaliteiten.	Dank voor uw compliment. Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar Overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Er is dus ook maatwerkruimte om te investeren in het behoud van erfgoed en cultuurhistorische kwaliteiten. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval –maar dat hoeft niet uitsluitend- een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We hebben dit verduidelijkt in onze Omgevingsverordening.	Nee
12. Wonen	2025-023930/21	Duurzame verstedelijking: U beschrijft hier een samenhang tussen nieuwe woningbouwlocaties en nieuwe werklocaties en dat goed gekeken wordt naar de bereikbaarheid van beide. In het DBS Twente zien we dat mensen er voor kiezen om binnen Twente te wonen en te werken, maar die twee vinden lang niet altijd plaats binnen dezelfde gemeente. De betekenis van deze passage in de praktijk is ons dan ook niet duidelijk. Wellicht kunt u het effect van deze passage voor onze gemeente nader verduidelijken.	Op het gebied van verstedelijking en ook wonen, is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Voor de woonafspraken vertalen we deze periodiek in de Woondeals en het Volkshuisvestelijk Programma.	Nee
12. Wonen	2025-023930/22	6.7 Wonen. Op p.120 beschrijft u dat de afspraak om bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen te hanteren, op gemeenteniveau geldt. Dit sluit niet aan bij onze lokale behoefte. We kunnen alleen voldoen aan deze verhouding als we bouwen voor bovenlokale behoefte.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we geconstateerd dat op onderdelen de kaderstelling in de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is opgenomen dan noodzakelijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We hebben de tekst in de Omgevingsvisie in paragraaf 6.7 op dit punt daarom ruimer geformuleerd tot "voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders". Dit specificeren we in het Volkshuisvestelijk programma en/of woondeals.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-023930/23	De visie beschrijft als belangrijk uitgangspunt voor het ontwikkelen van woningbouwplannen dat zowel qua ov/publieke mobiliteit als qua ontsluiting via de weg voorzien is. In dit licht vragen wij aandacht voor het behoud en het versterken van de regionale busverbindingen binnen Twente.	We denken dat de verschillende vormen van publieke mobiliteit in gezamenlijkheid een efficiënter en aantrekkelijker netwerk kunnen vormen voor onze reizigers dan de huidige manier waarop openbaar vervoer, doelgroepenvervoer, deelmobiliteit en meerijddiensten afzonderlijk zijn georganiseerd. Daarbij zijn we afgestapt van het idee dat de bus de enige, laat staan de beste manier is om de groene omgeving bereikbaar te maken. Het is een gezamenlijke zoektocht van provincie, gemeente, vervoerders en inwoners.	Nee

15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023930/24	6.10. Vrije tijd, recreatie en toerisme (vrijtijdseconomie). Vrije tijd, recreatie en toerisme positioneert u als een ondersteunend thema aan bredere maatschappelijke doelstellingen zoals gezondheid, sociale kwaliteit en economische ontwikkeling. Vrijtijdsbesteding wordt dus niet als leidend thema benaderd, maar als een waardevolle component binnen integrale gebiedsontwikkeling. Voor ons is vrijtijdsbesteding net zo belangrijk als landbouw en natuur. We onderschrijven hierbij het belang van meervoudig ruimtegebruik, waarbij recreatie gecombineerd wordt met functies als natuurbeheer en landbouw. Dit sluit aan bij de bredere kijk op multifunctioneel ruimtegebruik van Dinkelland en Tubbergen, de Noordoost Twentse ambitie ten behoeve van toerisme en recreatie, en op ons lokale beleid 'Buitengebied met Kwaliiteit'. De inhoudelijke doelen in 6.10 zijn gericht op het creëren van toegankelijke, aantrekkelijke plekken om te ontspannen, bewegen en ontmoeten. De sector dient een bijdrage te leveren aan gezondheid en brede welvaart. U legt duidelijk de nadruk op kwaliteit boven kwantiteit, wat betekent dat de groei van toerisme ondergeschikt is aan de belevingswaarde en duurzaamheid van de omgeving. Ook is er expliciete aandacht voor de druk op kwetsbare gebieden, waarbij het beleid streeft naar een balans tussen bereikbaarheid en bescherming. Wederom vullen de Omgevingsvisie en de Noordoost Twentse ambitie op toerisme en recreatie elkaar hierop aan. Groei binnen de sector is niet oneindig. Voor Noordoost Twente speelt het economisch belang van de sector een bovengemiddelde rol ten opzichte van de rest van de provincie. De gemeenten Tubbergen en Dinkelland samen zijn goed voor tien procent van alle overnachtingen binnen Overijssel (en 20% van de overnachtingen in Twente). De visie bevat voor recreatie en toerisme geen expliciete ontwerpstrategieën, maar wel handvatten voor verdere uitwerking op regionaal of lokaal niveau. Toerisme kan een strategisch instrument zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en brede welvaart. Over de uitwerking blijven wij graag met u in overleg. In het bijzonder denken wij dan aan een mogelijke gebiedsgerichte uitwerking voor Noordoost Twente.	Wij vinden het fijn om te lezen dat de Omgevingsvisie en de ambities op het gebied van recreatie en toerisme in Noordoost Twente elkaar aanvullen. In de tekst van de Omgevingsvisie hebben we verduidelijkt (par. 6.10) dat voor sommige gemeenten de vrijetijdssector een van de belangrijkste economische pijlers is. Ook hebben we meer expliciet aangegeven dat recreatie en toerisme een strategisch instrument kan zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en het instandhouden van voorzieningen in kernen. We blijven graag met u in gesprek over verdere gebiedsuitwerkingen.	Ja

2025-024019

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024019/1	Graag ontvang ik daarom via deze weg het antwoord op de vraag: Wat was het dierenaantal in dit gebied in 2018, wat is het dierenaantal in 2025?	U geeft aan dat u behoefte heeft aan inzicht in dierenaantallen in uw gebied. In de Omgevingsvisie is deze specifieke data niet gebruikt. Voor de door u gevraagde cijfers verwijzen wij u naar de open database van het CBS. Hier kunnen de dierenaantallen worden geraadpleegd: https://opendata.cbs.nl/portal.html?_la=nl&_catalog=CBS&tableId=84952NED&_theme=212 . De cijfers van najaar 2025 zijn nog niet bekend.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024019/2	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp-Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak onderbelicht, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op de 1e plaats staat. Daarbij vraag ik me af: Kloppen de modellen waarmee jullie werken wel? Is dit de tijd en de plek om te gaan experimenteren? Laat het gebied een experiment toe aan de hand van de gebruikte modellen? Hoe groot is de zekerheid dat het middel niet erger is dan de kwaal?	U geeft aan dat er tegenstrijdige doelen staan in de Omgevingsvisie. De Redeneerlijn is uitgewerkt in de Omgevingsvisie en is ervoor bedoelt te gemeenten en andere partijen te helpen om te prioriteren. Sociale kwaliteit is een van de Rode Draden in de Omgevingsvisie; gemeenten moeten bij iedere ontwikkeling onderbouwen hoe deze bijdraagt aan de Rode Draden sociale kwaliteit, gezondheid, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. U vraagt zich af of de modellen kloppen waarmee we werken in de uitvoering. De Omgevingsvisie schrijft geen gebruik van modellen voor, maar beschrijft de doelen die gehaald moeten worden. De inhoud van de Omgevingsvisie is voor ons juridisch bindend, dat betekent dat we moeten werken aan de doelen die erin staan. Werken aan de doelen doen we bijvoorbeeld in programma's en projecten en gebiedsprocessen. We zetten hierin stappen richting doelbereik. U vraagt zich af of het middel niet erger is dan de kwaal. Wij zetten stappen en monitoren of het effect heeft. Heeft het geen effect passen we het beleid of maatregelen aan.	Nee

21. Overige opmerkingen	2025-024019/3	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien: Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de visie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3.	Ja
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024019/4	Leefbaarheid. Daarnaast maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht?	Dank voor uw betrokkenheid bij de Omgevingsvisie Overijssel. U uit zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van uw omgeving. Leefbaarheid is een belangrijk uitgangspunt in de Omgevingsvisie. De visie is ons kader en vertrekpunt en biedt ruimte voor maatwerk bij de uitvoering. Daarom is het niet mogelijk om op voorhand alle effecten op leefbaarheid uitvoerig te onderzoeken. We hebben wel een Omgevingseffectrapportage (OER) uitgevoerd waarin de effecten op de leefomgeving beschreven zijn. De visie biedt een Redeneerlijn aan die helpt om ruimtelijke keuzes goed te onderbouwen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de invloed op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Zo zorgen we ervoor dat leefbaarheid altijd wordt meegewogen bij toekomstige plannen.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024019/5	Sociaaleconomische impact. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De visie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. Sociaal-economische impact is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Uw suggestie om dit vooraf kwantitatief te analyseren nemen we mee in de verdere uitvoeringsagenda.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024019/6	Betrekken van omwonenden: Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat omwonenden worden betrokken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. U geeft mogelijkheden aan hoe bewoners actief bij besluitvorming betrokken kunnen worden. In de Overijsselse participatievisie (link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee

2025-024024

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
21. Overige opmerkingen	2025-024024/1	Terecht geeft u in uw oOV dan ook aan dat landbouw en voedselproductie in Overijssel niet alleen economisch van belang zijn, maar ook onderdeel uitmaken van de cultuur, bijdragenaan een leefbaar platteland en het landschap mede vormgeven. Wij zien graag uit naar het vervolg proces om ondernemers duidelijkheid te bieden op de lange termijn, door sameneen toekomstperspectief te verkennen.	Fijn dat u met ons het toekomstperspectief wilt verkennen.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024024/2	Beperking ontwikkelperspectief. In uw oOV heeft u de mogelijkheden voor het verkennen van dit toekomstperspectief helaas wel sterk beperkt. U stelt dat vanwege de problematiek in het veenweidegebied en de ligging binnen het Nationaal Landschap uitbreiding buiten dit concentratiegebied [de Koekoekspolder,red.] niet mogelijk is. U staat buiten de Koekoekspolder geen nieuwvestiging van glastuinbouw toe. Dit juridificeert u in uw Omgevingsverordening onder paragraaf 4.6.2. (artikel4.42 en 4.43), door de gehele provincie, met uitzondering van de Koekoekspolder, aan te merken als gebied waar glastuinbouw niet is toegestaan. Zoals wij ook in onze brief op uw concept hebben gemotiveerd past het op voorhand uitsluiten van (ruimtelijke) doorontwikkeling van het glastuinbouwgebied niet bij het sturen op doelen, de innovatiekracht van de glastuinbouwsector en een open proces om te komen tot een duurzame toekomst voor de glastuinbouw in uw provincie. Wij verzoeken u daarom: A. om in uw visie: 'is uitbreiding buiten dit concentratiegebied niet mogelijk' te wijzigen in 'is uitbreiding buiten dit concentratiegebied mogelijk als dit positief bijdraagt aan de problematiek in het veenweidegebied'.	U geeft in uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels voor glastuinbouw en specifiek Koekoekspolder. Wij hadden in de vorige Omgevingsvisie al concentratiebeleid voor glastuinbouw staan. Dit is ongewijzigd overgenomen in de ontwerp-Omgevingsvisie. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de nota Ruimte waarin het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw aanwijst. Uw zienswijze leidt daarom niet tot een aanpassing in ons nieuwe omgevingsbeleid. Om ondernemers duidelijkheid te bieden op de lange termijn, wordt samen met hen een toekomstperspectief verkend.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024024/3	B. om in uw visie: 'Buiten de Koekoekspolder staan we geen nieuwvestiging van glastuinbouw toe' te vervangen voor 'Buiten de Koekoekspolder staan we onderstrikte voorwaarden nieuwvestiging van glastuinbouw toe'.	U geeft in uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels voor glastuinbouw en specifiek Koekoekspolder. Wij hadden in de vorige Omgevingsvisie al concentratiebeleid voor glastuinbouw staan. Dit is ongewijzigd overgenomen in het ontwerp. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de nota Ruimte waarin het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw aanwijst. Uw zienswijze leidt daarom niet tot een aanpassing in ons nieuwe omgevingsbeleid. Om ondernemers duidelijkheid te bieden op de lange termijn, wordt samen met hen een toekomstperspectief verkend.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024024/5	Om deze bijdrage aan het regionaal energiesysteem te leveren en koppelkansen te kunnen benutten, zullen daarvoor ruimtelijke en infrastructurele voorwaarden geschapen moeten worden. Dit belang en de randvoorwaarden zien wij nog onvoldoende terug in uw Omgevingsvisie. Wij verzoeken u daarom: de glastuinbouw te benoemen als kansrijke partner met koppelkansen voor het regionaal energiesysteem en de (fysieke) verbinding mee te nemen als structureel aandachtspunt in de energieplanologie, bij het ontwerp van energie-infrastructuuren in de randvoorwaarden voor realisatie van opslag en opwek.	Wij danken u voor uw zienswijze. In het glastuinbouwconcentratiegebied Koekoekspolder gaat een gebiedsproces plaatsvinden waarin het toekomstperspectief van ondernemers wordt verkend. Hiermee wordt aandacht besteed aan glastuinbouw als functie in relatie met thema's als energie, waterhuishouding en het bredere landbouwperspectief in de randzone.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024024/6	In de prioriteitsstelling van het gebruik van de ondergrond (pag. 102) staat het gebruik van de ondergrond m.b.t. waterberging niet genoemd en dat is een gemiste kans. Drinkwater staat op "1" en er wordt wel gesproken over tijdelijk of permanent gebruik, zonder duiding welk gebruik wordt bedoeld. Als u daadwerkelijk WBS wilt, dan moet gebruik van de ondergrond voor waterberging een duidelijkere, prominente plaats krijgen in de visie. Alleen aanvulling grondwater via natuurlijke infiltratie gaat te veel oppervlak kosten, dus technische oplossingen moeten omarmd worden. Wij verzoeken u daarom: water en bodem niet langer sturend te maken, maar wel een prominente rol in de ruimtelijke afwegingen te geven/te laten behouden.	Wij benadrukken in de Omgevingsvisie het belang van het vasthouden van grondwater. De aandacht hiervoor is opgenomen in verschillende paragrafen. In bepaalde delen van Overijssel zijn kansen voor waterberging in de ondergrond. Lokaal maatwerk moet dit verder duidelijk maken. Hierbij zijn technische maatregelen mogelijk. Daarbij wordt wel gekeken of deze technische maatregelen passen bij het 'in balans zijn en komen met het water- en bodemsysteem' en ook of ze een goede keuze zijn gelet op de toekomst, houdbaarheid en betaalbaarheid. Dit staat ook zo in de Omgevingsvisie beschreven. U verzoekt ons om water en bodem niet langer sturend te maken in onze ruimtelijke inrichting, maar wel een prominente rol in de ruimtelijke afwegingen te geven / te laten behouden. Wij komen hieraan niet tegemoet. Water en bodem sturend blijft één van onze vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie. Het heeft ook een prominente positie in de Redeneerlijn. Juist op deze manier krijgt waterberging in de ondergrond een prominente rol in ruimtelijke afwegingen.	Nee

2025-024036

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/1	Waar een opgave landt, wordt ingevuld met de Redeneerlijn. Zowel in uw visie, als in de Omgevingsverordening neemt de Redeneerlijn een centrale plaats in. We hebben daarover al meermaals bestuurlijk met elkaar gesproken, wat we erg op prijs stellen. De toezegging om van de drie verstedelijkingsstrategieën een Programma te maken in de zin van de Omgevingswet ondersteunen we van harte, maar neemt onze zorgen over de toepassing van de Redeneerlijn niet weg vanwege de nevenschiktheid van de verschillende programma's. De vraag is welk comfort en welke zekerheid de Redeneerlijn ons aan de voorkant biedt en hoe dit zich verhoudt tot bestuurlijke afspraken tussen regio's en/of gemeenten en de provincie Overijssel.	Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie in daarop volgende planprocedures. Wij hebben dit verduidelijkt in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en op dit punt en we hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin hebben we opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Indien er bestuurlijke afspraken zijn gemaakt die specifiek zijn toegespitst op een locatie, dient de Redeneerlijn alleen nog als onderbouwing van die locatie bij de juridische verankering en uitwerking van de ontwikkeling in een omgevingsplan. Indien in een verstedelijkingsstrategie tot een globaler zoekgebied is gekomen, dan wordt de Redeneerlijn nog wel gebruikt ter onderbouwing van de nadere detaillering binnen het zoekgebied. De uitkomst kan niet meer leiden tot een andere locatiekeuze.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/2	Verbreiding van de Redeneerlijn. De steden willen samen met u blijven werken aan de concrete uitwerking van de nationale, regionale en lokale opgaven voor wonen, werken, energie, mobiliteit, klimaat en (stedelijke)voorzieningen, mede ook als onderdeel van het Dagelijks Stedelijk Systeem. Met elkaar zijn we nu al succesvol met de huidige verstedelijkingsstrategie van de regio Zwolle en de in ontwikkeling zijnde strategieën voor de regio Stedendriehoek en de regio Twente. Het gaat er nu om de randvoorwaarden te creëren om succesvol te blijven in de aanpak en uitvoering van de verstedelijkingsstrategieën. Dat vraagt wat ons betreft om een aanpassing van de Redeneerlijn ter versterking van de integraliteit en de gewenste snelheid. Het gaat ons hierbij specifiek om het opheffen van de opdeling tussen het 'of -waar-hoe' van een opgave zoals dat beschreven is in de Omgevingsvisie (o.a. bijlage 3) en neergelegd is in de Omgevingsverordening (afdeling 4.14).	U geeft aan dat u met ons te willen blijven samenwerken aan de verstedelijkingsopgaven en u geeft aan dat een aanpassing van de Redeneerlijn nodig is ter versterking van de integraliteit en snelheid. U doet de suggestie om de opdeling in 'of-waar-hoe' in de Redeneerlijn op te heffen. Wij zijn met u eens dat de opgaven een integrale afweging vragen. Daarbij speelt altijd de vraag welke ontwikkeling nodig is, wat daar de beste locatie voor is en hoe we dat het beste kunnen realiseren. Wij denken niet dat de Redeneerlijn zorgt voor minder integrale of tragere benadering van de keuzes rondom verstedelijkingsopgaven. Het is een instrument om het onderdeel locatiekeuze uit de integrale afweging van ruimtelijke keuzes zorgvuldig vorm te geven en hier optimaal lokaal keuzevrijheid in te behouden. Wel hebben we paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie verduidelijkt en de juridische regeling op dit punt verduidelijkt en aangepast.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/3	Als overheden werken we samen aan de verstedelijkingsstrategieën (kwantitatief en kwalitatief). Dat doen we integraal en samen met alle partners. Uw ontwerp-Omgevingsvisie bestaat weliswaar uit gebiedsprofielen, Leidende Principes en een Redeneerlijn, maar thema's en bijbehorende opgaven zijn niet altijd met elkaar in verband gebracht en sectoraal geordend. Onze verstedelijkingsstrategieën stralen juist bij uitstek integraliteit uit. Onze wens is dan ook om verstedelijking beter te borgen als vehikel waar integrale afwegingen zijn of worden gemaakt. Daarnaast stellen we voor in de Omgevingsvisie (en daarmee ook in de Omgevingsverordening) op te nemen dat als verstedelijkingsstrategieën zijn opgesteld, uitgewerkt en (lokaal) zijn vertaald, dat de Redeneerlijn dan in feite een gegeven is als het om de afweging over de locatiekeuze gaat. Vanzelfsprekend zal in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de Redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden. Volgens ons is het dan in ieder geval noodzakelijk dat in het kader van het 'OF' bij de generieke beleidskeuzes (pagina 152) de verstedelijkingsstrategieën bij naam worden genoemd en dat dit ook in de tekst van de Omgevingsvisie terugkomt.	U geeft aan dat de verstedelijkingsstrategieën, meer dan de Omgevingsvisie, in samenhang naar opgaven wordt gekeken en vraagt of locatiekeuzes uit verstedelijkingsstrategieën als gegeven kunnen worden beschouwd. U geeft aan dat vanzelfsprekend bij de juridische verankering in een omgevingsplan de eerder opgestelde Redeneerlijn wel gemotiveerd zal worden, maar niet tot een andere uitkomst kan leiden. Wij zijn dit met u eens en hebben dit in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie verduidelijkt en hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Indien er bestuurlijke afspraken zijn gemaakt die specifiek zijn toegespitst op een locatie, dient de Redeneerlijn nog als onderbouwing van die locatie bij de juridische verankering en uitwerking van de ontwikkeling in een omgevingsplan. Indien in een verstedelijkingsstrategie tot een zoekgebied is gekomen, wordt de Redeneerlijn gebruikt ter onderbouwing van de nadere detaillering van de in te vullen locatie. De uitkomst kan niet meer leiden tot een andere locatiekeuze.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/4	Verder zijn we van mening dat de Redeneerlijn niet op zichzelf staat als het gaat om de 'waar' vraag en dat aan het antwoord op deze vraag het meeste gewicht wordt toegekend in de Omgevingsverordening. Het gaat naar onze mening juist om de verbinding tussen het 'of' (vooral als het gaat om de urgentie/behoefte en integrale afweging van een opgave), het 'waar' en het 'hoe' (omdat ook dit een afwegingsaspect is als het gaat om integraliteit, brede welvaart en de investeringskracht/innovatie van/op een locatie). Het betreft naar onze mening één samenhangende ruimtelijke afweging die ons helpt om maatschappelijk verantwoordelijke keuzes te maken. We twijfelen eraan of de huidige beschrijving van de Redeneerlijn deze waarborg voor integraliteit biedt.	U geeft aan te twijfelen of de beschrijving van de Redeneerlijn voldoende waarborg voor een integrale ruimtelijke afweging biedt. Wij zijn met u eens dat een brede zorgvuldige afweging nodig is en zijn van mening dat het gebruik van de Redeneerlijn en de onderwerpen die in de toepassing daarvan aan de orde komen, voldoende houvast biedt om deze brede afweging te kunnen maken, voor wat betreft de locatie van een nieuwe ontwikkeling. We verduidelijken dit in de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en de Omgevingsverordening. We hebben verduidelijkt dat de Redeneerlijn met name ingaat op de 'waar'-vraag, maar dat dit in onderdeel is van het gehele uitvoeringsmodel van ons omgevingsbeleid dat bestaat uit 'of' (is er een ruimtebehoefte?), 'waar' (waar kan dit een plek krijgen?) en 'hoe' (hoe passen we dit in?).	Ja
19. Kaartbijlage	2025-024036/5	Gelet hierop vragen we u ook nog eens kritisch te kijken naar mogelijke tegenstrijdigheden voor verstedelijking vanwege de sectorale opgaven die u in uw visie noemt en ook op kaart zet. De stedelijke opgave zoals wonen en werken moeten daarentegen hun plek gaan krijgen via de Redeneerlijn en zijn niet op de verschillende kaarten geduid, terwijl juist op wonen en werken een grote maatschappelijke urgentie ligt en dus in feite op kaart ook een duiding zouden moeten krijgen.	In uw reactie geeft u aan dat er mogelijk tegenstrijdigheden voor verstedelijking ontstaan doordat andere sectorale opgaven wel op kaart weergegeven zijn, terwijl de opgaven voor verstedelijking via de Redeneerlijn een locatie verkrijgen. Wij herkennen deze tegenstrijdigheden niet. In het kaartmateriaal bij de Omgevingsvisie is vooral een analyse van de bestaande situatie weergegeven. Daar waar opgaven ruimte vragen en dus functieverandering aan de orde zou zijn, vinden deze nieuwe functies hun locatie aan de hand van de Redeneerlijn. We kiezen er bewust voor om geen nieuwe functies op kaart weer te geven, maar aan de hand van een kwalitatief instrument gemeenten de ruimte te bieden om, binnen de Leidende Principes van onze Omgevingsvisie, tot een eigen afweging te komen. Wel is het zo dat vanuit de bestaande functie sommige locaties minder geschikt zijn voor functiewijziging dan andere. Hier stuurt de Redeneerlijn ook op. Uitgangspunt van onze gezamenlijke en integrerende verstedelijkingsaanpak blijft dat we binnen de samenwerking in het DSS zoeken naar locaties om de opgaven te accommoderen. Ons kaartmateriaal geeft vooral de bestaande situatie weer op basis van feitelijke gebiedskenmerken. Opgaven die om functieverandering in een gebied vragen, vinden via de Redeneerlijn een zo optimaal mogelijke locatie. Het is niet zo dat sectorale opgaven, al dan niet buiten bebouwd gebied, op de kaart zijn weergegeven. Wel zijn op de kaart bestaande functies weergegeven, die op basis van hun waarde of eigenschappen bescherming verkrijgen. Bijvoorbeeld kwetsbare natuurgebieden of gebieden met een functie die vanwege de natuurlijke omstandigheden op de plek zit waar die zit. Uitgangspunt van de visie is dat daar waar een opgave een locatie nodig heeft, deze via de Redeneerlijn geacommodeerd kan worden.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/6	Toets Redeneerlijn. We vragen u nog eens goed te kijken naar de externe werking van de Redeneerlijn. Vooral over hoe deze zou kunnen worden ingezet door belanghebbenden en of de Redeneerlijn nu juist vertragend werkt, of voor snelheid zorgt. Ook is de Redeneerlijn op alle (stedelijke)ontwikkelingen van toepassing. Dit brengt een onacceptabel risico op bureaucratische druk met zich mee. Een onderscheid naar locatie, de aard, schaal en omvang van een gebiedsontwikkeling biedt goede handvatten voor vermindering van deze druk. De beoogde vertaling van de Redeneerlijn in de instructieregels lijkt verder te botsen met het proces over 'meer loslaten' in de voorkantsamenwerking bij het toetsen van nieuwe initiatieven en ingediende aanvragen, waarover we ook met u in gesprek zijn.	U vraagt om onderzoek te doen naar de juridische doorwerking van de Redeneerlijn en toename van bureaucratische druk. U doet ook suggesties om deze druk te verminderen door een onderscheid te maken naar locatie, aard, schaal en omvang van een ontwikkeling. Wij zijn dit met u eens. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling. U geeft ook aan dat het opnemen van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening lijkt te botsen met 'meer loslaten' via voorkantsamenwerking. Wij denken dat het werken met een Redeneerlijn daar niet mee botst. Wij maken via de Redeneerlijn aan de voorkant duidelijk welke afweging wij wenselijk vinden en hierdoor is er de mogelijkheid om dit vroegtijdig in planvorming te betrekken. De Redeneerlijn maakt het mogelijk om als gemeenten een eigen lokale afweging te maken over de locatie van een ontwikkeling.	Ja

4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-024036/7	Brede Welvaart. Maak ruimte voor maatwerk. U stelt terecht dat er grote verschillen in (ervaren) brede welvaart in Overijssel zijn. Niet alleen tussen stad en platteland maar ook tussen steden onderling. We roepen u op om voor de onderdelen sociale kwaliteit en gezondheid maatwerk toe te passen. Dat past ook binnen het kader van Elke Regio Telt en het bijbehorende uitgangspunt om ook achterstanden weg te werken. En daarbij past een aanpak voor de kwetsbaarsten in onze provincie; gericht op bestaanszekerheid en gezondheid. We zien daarvoor goede samenwerkingsmogelijkheden met u op het gebied van verduurzaming en herstructurering.	We zijn het met u eens dat het belangrijk is om voor de onderdelen sociale kwaliteit en gezondheid maatwerk toe te passen. Onze Omgevingsvisie biedt hier volgens ons ook voldoende houvast en uitwerkmogelijkheid voor. U geeft aan dat aanpak voor de kwetsbaarsten in de provincie van belang is en ziet mogelijkheden voor samenwerking. Het inspiratieboek voor Sociale Kwaliteit is een handleiding om in de openbare ruimte met name leefbaarheid en toegankelijkheid te bevorderen, ook in relatie tot verduurzaming en herstructurering. Het inspiratieboek is in februari 2026 gereed. We kijken uit naar de samenwerking met u in gebiedsgerichte samenwerking tot goede oplossingen te komen.	Nee

2025-024042

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
9. Natuur en landschap	2025-024042/1	Boer als landschapsbeheerder (paragraaf 2.9, p. 53). Wij verzoeken u om in deze paragraaf expliciet te benoemen dat boeren en burgers een sleutelrol vervullen als landschapsbeheerder. Veel karakteristieke elementen van het Overijsselse landschap –zoals heggen, hagen, houtwallen, poelen en knotwilgen– worden al decennialang onderhouden door boeren en later ook door burgers. Deze elementen zijn essentieel voor de streekeigenheid, biodiversiteit, waterkwaliteit, klimaatadaptatie en een aantrekkelijk leefgebied voor mens en dier. In Overijssel is een uniek systeem van landschapsfondsen ontwikkeld dat het beheer van deze landschapselementen ondersteunt en structureel verankert. Dit systeem is mede geïnitieerd en gefaciliteerd door de provincie Overijssel. In samenwerking met gemeenten zijn hiervoor vier landschapsfondsen opgericht, te weten: • Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel (SGBDO) – ca. 1900 deelnemers • Stichting Landschapsbeheer IJsseldelta – ca. 125 deelnemers • Stichting Kostbaar Salland – ca. 200 deelnemers • Landschapsfonds Enschede – ca. 100 deelnemers Via langjarige contracten (21 tot 30 jaar) ontvangen boeren en andere grondeigenaren een vergoeding voor aanleg, herstel en beheer van landschapselementen. Vrijwilligheid staat hierbij centraal. Deze fondsen zijn aantoonbaar effectief, staatssteunproof, en dragen bij aan duurzame verdienmodellen.Wij verzoeken u daarom: • Op te nemen dat boer en burger belangrijke beheerders van het landschap zijn. • Het belang en functioneren van de landschapsfondsen te benoemen in de Omgevingsvisie. • Structurele ondersteuning van deze fondsen te waarborgen als essentieel instrument voor het realiseren van maatschappelijke opgaven.	We waarderen uw input op de Omgevingsvisie. In uw zienswijze vraagt u aandacht voor de rol van burgers en agrariërs op het beheer van het landschap en de landschapsfondsen. In de Omgevingsvisie geven wij aan dat agrariërs en burgers een belangrijke rol vervullen in het beheer en behoud van karakteristieke landschapselementen zoals heggen, houtwallen, poelen en knotwilgen. Deze elementen dragen bij aan biodiversiteit, streekeigenheid, klimaatadaptatie en een aantrekkelijk leefgebied. We hebben dit verduidelijkt in de tekst in paragraaf 2.9 van de Omgevingsvisie. Wat betreft de landschapsfondsen: de Omgevingsvisie is een kaderstellend document en benoemt geen specifieke financieringsinstrumenten. We hebben wel in de paragrafen 2.9, 6.3 en 6.4 het belang van groene en blauwe diensten opgenomen. De landschapsfondsen zijn waardevolle uitwerkingen. Hun bijdrage aan duurzaam landschapsbeheer en maatschappelijke opgaven wordt door de provincie erkend. Nadere uitwerking volgt in de uitvoeringsagenda die een vervolg is op de vastgestelde Omgevingsvisie.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-024042/2	Aanpassing “Wij zetten in op”-teksten (p. 53 en 56). Wij stellen voor om in paragraaf 2.9 de blauwe “Wij zetten in op”-teksten het volgende toe te voegen: - “Wij zetten in op het versterken van de positie van de landbouw als producent van voedsel én als leverancier van maatschappelijke diensten zoals landschapsbeheer.” En aanvullend bij paragraaf 2.10: - “Wij zetten in op de versterking en inzet van landschapsfondsen voor duurzaam beheer van het landschap.”	Wij danken u voor uw suggestie een verduidelijkende aanvulling op te nemen in paragraaf 2.9 met betrekking tot het leveren van maatschappelijke diensten zoals landschapsbeheer en paragraaf 2.10 over de inzet van landschapsfondsen voor duurzaam beheer van het landschap. De aanvulling hebben we overgenomen in par. 2.9. De Omgevingsvisie benoemt echter geen specifieke financieringsinstrumenten. Dit volgt in een nadere uitwerking in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie. De tekst van paragraaf 2.10 wijzigt niet.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024042/3	3. Landbouwgebieden met generieke opgaven (paragraaf 2.9, p. 54). Ook in deze gebieden spelen boeren een cruciale rol in het landschapsbeheer. Wij verzoeken u om in deze paragraaf expliciet het werken aan basiskwaliteit natuur te benoemen, mede in samenhang met de rol van agrarische collectieven en landschapsfondsen.	Bedankt voor uw input. We hebben de tekst aangevuld in paragrafen 6.3 en 6.4.	Ja

9. Natuur en landschap	2025-024042/4	Provinciale doelen en opgaven (hoofdstuk 6.3 en 6.4). Wij verzoeken u in: • Paragraaf 6.3: Toe te voegen dat de provincie inzet op langjarige beloning van boeren voor de maatschappelijke diensten die zij leveren, waaronder landschapsbeheer. • Paragraaf 6.4: Naast de inzet richting het Rijk en Europa ook expliciet te benoemen dat de provincie gebruik maakt van bestaande en goed functionerende instrumenten zoals agrarische collectieven en landschapsfondsen om deze doelen te realiseren.	Wij waarderen uw inzet om bij te dragen aan de verbetering van de Omgevingsvisie. U onderstreept het belang van landschapsfondsen en de rol van boeren en burgers als hoeders van het landschap. In de Omgevingsvisie erkennen wij deze rol nadrukkelijk, en hebben we de tekst in paragraaf 6.3 daarop aangepast (verduidelijkt). Karakteristieke landschapselementen dragen bij aan biodiversiteit, streekeigenheid en een aantrekkelijk leefgebied. De inzet van agrariërs en burgers is hierin onmisbaar. De landschapsfondsen zijn waardevolle instrumenten die binnen het beleidskader van de Omgevingsvisie passen. Omdat de Omgevingsvisie kaderstellend is, worden specifieke instrumenten zoals deze fondsen niet expliciet verankerd in de Omgevingsvisie zelf. Wel wordt hun betekenis meegenomen in de verdere uitwerking via de uitvoeringsagenda en bijbehorende beleidsinstrumenten. In paragraaf 6.4 blijft de tekst gelijk. Wel hebben we in paragraaf 6.4 het belang van groen blauwe diensten opgenomen.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-024042/5	Afsluiting. Wij hopen met onze zienswijze een positieve bijdrage te leveren aan het verbeteren van de Omgevingsvisie. De landschapsfondsen zijn een bewezen, gedragen en effectief instrument waarmee boeren en burgers worden ondersteund in hun rol als hoeders van het landschap. Wij vragen u dan ook met klem om hun rol en de landschapsfondsen structureel te verankeren in de Omgevingsvisie.	We danken u voor uw zienswijze. We nemen uw oproep om landschapsfondsen structureel te verankeren in de Omgevingsvisie ter harte. Echter, dit vraagt nog een nadere verkenning en uitwerking. Ook zijn we hiervoor afhankelijk van beschikbare rijksmiddelen. Om deze redenen nemen we het nu niet op in de Omgevingsvisie.	Nee

2025-024071

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/1	Algemeen: De huidige 3 stukken waar deze zienswijze op betrekking heeft zijn niet meer dan een rode loper voor het bestaande schadelijke beleid en degenen die hiervan profiteren: De exploitanten (waaronder de project ontwikkelaar en de IWT-bouwers). De 3 stukken zijn als het ware gecreëerd om de huidige wind initiatiefnemers te gerieven. Deze exploitanten van goede bedoelingen wordt het nog gemakkelijk gemaakt. En de de inwoner wordt niet betrokken, krijgt feitelijk geen invloed.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij nemen kennis van uw mening.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024071/2	Aarhus Verdrag: Er is strijd met het verdrag van Aarhus. Dit verdrag schrijft voor dat er feitelijk inspraak moet zijn die invloed van betekenis moet hebben op het beleid. Ook moet er proactief goede informatie aan de inwoners worden verstrekt. Beide eisen worden door de provincie genegeerd. Ik ben zelf al met mijn derde Woo verzoek bezig omdat de informatie die ik krijg niet toereikend is. Ik moet er dus zelf achteraan gaan in plaats van dat men mij vooraf de juiste informatie geeft. Voorts is het zo dat bijvoorbeeld de Omgevingsverordening als basis heeft een Omgevingsverordening waar een record aantal insprekers voor naar de provincie is geweest, september 2024, en met wiens inspraak niets is gedaan door de provincie.	U geeft aan dat er strijd is met het verdrag van Aarhus en dat de provincie niet proactief informatie versterkt aan inwoners. In deze reactie geven wij u aan dat wij een zorgvuldig participatietraject hebben doorlopen. Bij de start hebben we kaders meegekregen. In bijlage 5 van de Omgevingsvisie kunt u zien wat we hebben gedaan. Bij de ter inzagelegging van de ontwerp-Omgevingsvisie hebben alle inwoners de gelegenheid gehad om te reageren. Ook hebben we een participatieverslag opgesteld waarin we beschrijven hoe de input van de participatie heeft geleid tot verandering.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/3	Gezondheidsaspect & -schade. De huidige passages die aan gezondheid worden besteed zijn volstrekt ontoereikend. Er is door het RIVM inmiddels een rapport over Pfas. Dat geeft duidelijk aan wat de norm is. En hoeveel die is overschreden. Inmiddels weten we dat de iwt's Bisfenol afscheiden. We weten ook dat dit een zeer giftige stof is. We kunnen dus terugrekenen hoeveel er maximaal, door de IWT's, (zie ook de bijlage in het Duits over de Rotorbladen als tijdbommen en het wiki rapport over Bisfenol) afgescheiden mag worden. Van een dergelijke opzet / sluitende aanpak, is in de documenten niets terug te vinden. Waarschijnlijk wijkt de opnamecapaciteit van het menselijk lichaam voor Bisfenol af van Pfas. Maar de opzet die een Waarborg geeft voor gezondheid zijn in het hele document/ de ontwerpen, niet terug te vinden. (en ook moeten we disconteren dat PFAS al 50 jaar verspreid word en Bisfenol veel korter). Dat is onaanvaardbaar. Extra bijlage: RIVM rapport over het teveel aan Pfas in het menselijke lichaam.	Bedankt voor uw input. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee

16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-024071/4	Wat is überhaupt de belastbaarheid van Bisfenol van het menselijk lichaam?	Dank voor uw reactie. Deze vraag past niet bij het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/5	Over de schade door geluid is inmiddels door het RIVM een aangepaste standpunt ingenomen. Met deze, gelukkig kritischer opstelling door RIVM is door Prov Overijssel ten onrechte nog geen rekening gehouden. Zie bijlage F.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/6	Financiële schade. Hiervoor verwijs ik naar mijn bezwaar van 11 november 2024 tegen uw besluit van 9 oktober 2024 PS- 00 0439. En mijn aanvulling een maand later. Beiden zijn door u doorgestuurd naar de Rechtbank Zwolle. (ik neem aan dat u nog een digitale kopie heeft).	Bedankt voor uw zienswijze. Op dit moment loopt de bezwaarprocedure nog.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/7	Borgstelling bij winning-activiteiten. In het beleid van de provincie ontbreekt een belangrijke financiële paragraaf over de borgstelling bij Energie-winningsactiviteiten. Het is een wetmatigheid dat na energiewinning de omgeving verpauperd en vervuild achterblijft, zie ook mijn eerdere bezwaren. Een overheid is verplicht om te zorgen en te borgen dat er onderpand is om de kosten tzt te financieren. Dit betreft onder andere de ontmantelingskosten maar ook de schoonmaakkosten en de kosten van het toeloo gaan van de sociale structuur van de betreffende woonwijk waar de iwt's geplaatst worden. De kern is dus dat er vooraf financiering plaatsvindt van de kosten. Hierover is in de ontwerpregelingen niets te vinden. Dit gebrek is onoverkomelijk.	We begrijpen uw zorgen over de borgstelling bij energie-winningsactiviteiten. Wij maken met initiatiefnemers in een overeenkomst afspraken over het vroegtijdig reserveren van kosten ten behoeve van ontmanteling en herstellen van de omgeving na de termijn van ingebruikname.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/8	Uit het rapport blijkt dat burgers recht hebben op begrijpelijke communicatie. Hiervan is in dit traject geen sprake. De provincie communiceert niet of te laat zodat ik niet effectief mijn rol als betrokken inwoner en burger kan vervullen. Voorts is de rechtstatelijkheid in het voortraject geschonden door de gemeente de rol te geven van het Bevoegd Gezag. Terwijl uiteindelijk de provincie de rol had, gegeven de omvang van het Windmolenpark. Tot en met het voorjaar 2024 heb ingesproken voor de Gemeenteraad Deventer. Terwijl de provincie toen al haar stukken inzake het Windbeleid had opgesteld. Pure misleiding. Dit gebrek blijft kleven aan alle komende ontwerpen. Dit gebrek moet u eerst oplossen.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024071/9	Subsidiariteit en proportionaliteit. Ik ben misleid door mijn eigen overheid, door gebrek aan communicatie over dit ontwerpplan.	U geeft aan dat u betrokken bent geweest bij diverse plannen en geeft aan dat u graag meegenomen was in de berichtgeving over de ontwerpplannen. Wij mogen in verband met privacy helaas geen contactgegevens gebruiken van personen die eerder op andere plannen hebben gereageerd. Naast de officiële bekendmaking van de ontwerpen in het provinciaal blad, hebben we een persbericht uitgebracht en hebben we op social media berichten gepost. We hebben ook gemeenten en waterschappen gevraagd om het bericht op de eigen kanalen te plaatsen. We hopen zo een grote groep te kunnen informeren.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/10	Vanwege het verschil tussen verrijking van initiatiefnemers windpark en verarming inwoners Colmschate, is er sprake van het ontbreken van proportionaliteit van provinciaal beleid.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/11	Ook het subsidiariteit beginsel is geschonden door de inwoners van Colmschate geen invloed te geven op het ontwerp waaronder de aanwijzing-gebied waar die inwoners wonen. De belangen van de lokale gemeenschap wordt genegeerd.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/12	Uit het rapport TNO rapport 2021, Akkoord van belang P 12357 blijkt dat het democratisch gehalte van het iwt traject en de windenergiebeleid van de provincie Overijssel gestoeld is op de financiële belangen van een heel beperkt aantal partijen. De burger en de inwoners zijn er niet bij betrokken geweest. Dit democratische gebrek is niet te corrigeren door te stemmen over een ontwerp/ beleid door een Provinciale Staten.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024071/13	De conclusie kan niet anders zijn dat dat u uw lokale bewoners eerst raadpleegt bij de uitgangspunten voor een OER&ontwerp, en bij uitwerken van die uitgangspunten. Deze ontwerpen & OER moeten opnieuw en beter. Belt u mij alstublieft, ik word graag gehoord alvorens u verder gaat met uw windtraject.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee

2025-024080

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
9. Natuur en landschap	2025-024080/1	De ontwerp-Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening "Overijssel voor en met elkaar!" schetsen het beeld van een provincie met veel elementen waar wij ons als groene organisaties in kunnen vinden. Denk daarbij aan water en bodem sturend, duurzaam omgaan met ruimte en voorraden, het inspelen op en tegengaan van klimaatverandering en het behoud en verbeteren van de kwaliteit van natuur, water en biodiversiteit binnen én buiten natuurgebieden. Tegelijk zijn we ook kritisch op deze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening, omdat we vinden dat deze niet de maatschappelijk zeer gewenste duidelijkheid geven over de grote opgaven waar we gezamenlijk voor staan. Wij, Staatsbosbeheer, Landschap Overijssel, Natuurmonumenten en Natuur en Milieu Overijssel, delen graag een aantal zorgen en verzoeken met u in reactie op de ontwerp-Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.	Dank voor uw betrokken reactie namens de groene organisaties. We waarderen uw steun voor de uitgangspunten van de Omgevingsvisie, zoals water- en bodemsysteemgericht werken, duurzaam ruimtegebruik en het versterken van natuur en biodiversiteit. Tegelijkertijd nemen we uw zorgen ter harte die u aangeeft over het gebrek aan duidelijkheid rond de grote maatschappelijke opgaven. Uw verzoek om meer richting en houvast wordt meegenomen bij de verdere uitwerking in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie. We blijven graag in gesprek over hoe we gezamenlijk kunnen werken aan een toekomstbestendige en natuurinclusieve provincie.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/2	Sturingsfilosofie 'zelfbewust Overijssel'. De opgaven die op onze provincie afkomen zijn groot en doen allemaal een beroep op de beperkte ruimte die we in Overijssel hebben. Dit vraagt om ruimtelijke keuzes over wat, waar en hoe we de schaarse ruimte binnen onze provincie inzetten. Op die manier wordt er duidelijkheid geboden over ons toekomstperspectief. Dit vraagt volgens ons om een zelfbewuste provincie, die regie neemt over de grote opgaven die op ons af komen. Wij steunen dan ook de keuze van zowel GS als PS voor de sturingsfilosofie 'zelfbewust Overijssel' uit het fundament van de Omgevingsvisie. Wij roepen de provincie op om de eerder gekozen sturingsfilosofie 'zelfbewust Overijssel' te handhaven en te versterken door duidelijke kaders en regie te bieden. De groene organisaties geloven er sterk in dat de maatschappij gebaat is bij een provincie die het lef heeft om regie te nemen en een helder toekomstperspectief te bieden met duidelijke kaders over wat waar wel én niet kan, om zo de complexe opgaves op het gebied o.a. natuur, erfgoed, landbouw, klimaat en energie het hoofd te bieden. Anders bestaat het risico is dat er tegenstrijdige, halfslachtige of helemaal geen keuzes gemaakt worden waar alle partijen de dupe van zijn. We roepen u met klem op deze duidelijkheid in ieder geval te geven bij de uitwerking van diverse opgaven, zoals de herziening van Natura2000-beheerplannen, invulling van de KRW-opgaven, de gebiedsgerichte samenwerking, inclusief de koplopers, en bij de ontwikkeling van de (geborgde) maatregelen in gebieden met meervoudige opgaven, zoals omschreven in de perspectiefnota 2026.	We hebben uw punten wat betreft sturingsfilosofie 'zelfbewust Overijssel' bekeken. De Omgevingsvisie kiest bewust voor richting en is kaderstellend, juist om maatschappelijke opgaven zoals natuur, landbouw en klimaat integraal aan te pakken. In paragraaf 5.2 geven we uitwerking aan onze bestuursstijl. We stellen de doelen wel centraal en met een gebiedsgerichte uitwerking geven we hier samen met de partners nader invulling aan. We willen ruimte bieden voor maatwerk, maar maken hier wel goede afspraken over. Zo is onze inzet om bij een gebiedsproces in een startdocument de doelen nader uit te werken. We stemmen af met partners wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft en wie welke besluiten neemt. We hebben dit verduidelijkt in de tekst van paragraaf 5.3.	Ja

9. Natuur en landschap	2025-024080/3	Natuuropgaven. De natuur en biodiversiteit staan onder druk. Uit de natuurdoelanalyses van de provincie uit 2023 blijkt dat de natuurdoelen voor een groot deel van de Natura2000-gebieden in Overijssel niet gehaald worden. Dit vraagt, naast maatregelen binnen Natura2000- en NNN-gebieden en voldoende aandacht en financiering voor duurzaam beheer van deze bestaande natuurgebieden, maatregelen buiten deze gebieden om knelpunten zoals verdroging, versnippering, verzuring en stikstofdepositie op te lossen. Denk hierbij aan het verminderen van externe druk en het verbeteren van de robuustheid van natuur, door uitbreiding van en het realiseren van verbindingen tussen natuurgebieden. De provinciale doelen voor nieuwe natuur, het realiseren van de instandhoudingsdoelen, de vermindering van de stikstofuitstoot en (agrarisch) natuurbeheer leveren een belangrijke positieve bijdrage aan de natuur. Echter, de omvang van en de locatie waar deze provinciale doelen een plek krijgen of welk zoekgebied de provincie op het oog heeft is voor lang niet alle opgaven duidelijk in deze ontwerp-Omgevingsvisie. Overgangsgebieden leveren een belangrijke bijdrage aan de gunstige staat van instandhouding voor behoud en herstel van de biodiversiteit in Natura2000-gebieden en daarmee ook bij het ruimte maken voor vergunningverlening. In dit kader wijzen wij op de perspectiefnota waarin gesproken wordt van een onderzoek naar "naar mogelijke maatregelen in de overgangsgebieden" in het kader van de geborgde aanpak. Bovendien biedt een dergelijk planologisch regime mogelijkheden om instrumenten te ontwikkelen die een ontwikkeling in landgebruik voor eigenaren mogelijk kunnen maken. Toch zijn de eerder op de natuurkaart aangegeven 'overgangsgebieden rondom N2000' vervangen door veel kleinere 'uitwerkingsgebieden ontwikkelopgave N2000'. De categorie 'natuurinclusieve landbouw' op dezelfde kaart is in zijn geheel verdwenen. Dit helpt niet bij het bieden van duidelijkheid en creëert in onze ogen verkeerde verwachtingen. Ook de locaties waar de provincie 3.900 ha extra bos en meer natuurbos wil realiseren, en het bos wil revitaliseren, zoals vastgelegd in de bossenstrategie, is niet aangegeven.	Dank voor uw uitgebreide en betrokken zienswijze over de natuuropgaven in de Omgevingsvisie. We onderkennen de urgentie van herstel en versterking van natuur en biodiversiteit, zowel binnen als buiten Natura 2000- en NNN-gebieden. Uw oproep om ook buiten deze gebieden maatregelen te treffen tegen verdroging, versnippering, verzuring en stikstof sluit aan bij de provinciale inzet op aanvullende gebiedsgerichte maatregelen, verbindingen, groenblauwe dooradering en agrarisch natuurbeheer. De keuze om te werken met generieke en gebiedsspecifieke opgaven is bedoeld om meer flexibiliteit en maatwerk te bieden. De eerder op de kaart aangeduide gebieden 'overgangsgebieden rondom Natura 2000' zijn vervangen door de indeling 'gebieden met generieke opgaven en gebiedsspecifieke opgaven'. Uw opmerkingen over overgangsgebieden en de rol die deze kunnen spelen in vergunningverlening en biodiversiteitsherstel worden meegenomen bij de verdere uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Zo werken we momenteel aan een verkenning van de benodigde gebiedsgerichte maatregelen, met een nadere verduidelijking van de opgaven die spelen in de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven en de daarbij benodigde maatregelen. De Bossenstrategie heeft hierin ook de aandacht.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/4	Om voor iedereen duidelijkheid te scheppen over de ruimtelijke impact van de grote opgaven op het gebied van natuur, vragen wij de provincie het eerlijke verhaal te vertellen door hier een stuk explicieter in te zijn en deze concreter te verbeelden. Wij zouden overgangsgebieden (of zones met meervoudige opgaven) daarom graag terug willen zien op de visiekaarten in de Omgevingsvisie. De opmerking uit de reactienota dat door deze globalere indeling meer flexibiliteit hebben om de doelen te realiseren met passend gebiedsgericht maatwerk, is in onze ogen alleen van toepassing door aan de voorkant duidelijk te zijn over de omvang van de opgave en de locatie waar deze in het gebied kunnen landen. Dit zou kunnen in de vorm van een zoekgebied. Vergunningverlening zit vast. In de perspectiefnota 2026 geeft de provincie aan dat zonder geborgde aanpak vergunningverlening voor stikstofuitstotende activiteiten vrijwel onmogelijk is. Dit zorgt voor onzekerheid voor bedrijven en ondernemers. Om te zorgen dat maatschappelijke opgaven toch vergund kunnen worden, zijn er structurele oplossingen nodig om natuur te herstellen. Wij benadrukken in dit kader de uiterst zorgwekkende conclusies van TAUW, in de OER van de ontwerp Omgevingsvisie t.a.v. biodiversiteit en Natura2000: De huidige situatie en de situatie met autonome ontwikkelingen is slecht. De ontwerp Omgevingsvisie geeft vooralsnog geen uitzicht op een duidelijke trendbreuk ten opzichte van de autonome ontwikkeling. De ontwerp-Omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. We roepen de provincie op om ambitie te laten zien en concrete robuuste maatregelen te treffen om de biodiversiteit te herstellen. In deze Omgevingsvisie, en ook in andere beleidssporen, zoals de ontwikkelopgave. Dit is nodig voor de natuur, maar ook om andere maatschappelijke wensen en ontwikkelingen de ruimte te kunnen geven.	Dank voor uw betrokken en inhoudelijke zienswijze over de ruimtelijke impact van de natuuropgaven. We onderkennen het belang van duidelijkheid over de omvang en locatie van opgaven en nemen uw suggestie mee om dit concreter uit te werken in de uitvoeringsagenda. De zorgen over vergunningverlening en het belang van een geborgde aanpak zijn bekend en worden meegenomen in de verdere uitwerking. De conclusies uit de Omgevingseffectrapportage (OER) en het pleidooi voor een duidelijke trendbreuk richting robuust natuurherstel onderstrepen de noodzaak van structurele maatregelen. Deze ambitie wordt gedeeld en krijgt een plek in de verdere beleidsontwikkeling. Waar nodig willen we via gebiedsgericht maatwerk de doelen op gebied van natuur en biodiversiteit realiseren.	Nee

9. Natuur en landschap	2025-024080/5	Stilte- en donkertegebieden. Beschermde stilte- en donkertegebieden zijn belangrijk voor de beleving van gebrek aan verstoring voor mens en natuur. In de provinciale Milieunota 2024 onderschrijft provincie Overijssel het belang van het behouden van de stille gebieden. De provincie geeft in de nota aan dat dat het huidige niveau van de groene, stille gebieden wordt gewaarborgd en dat er wordt ingezet op het aanwijzen en het toezien op de naleving van stille of stiltegebieden. Wij verzoeken u dit ook specifiek op te nemen in de Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening door stilte- en donkertegebieden aan te wijzen.	In de Milieunota (23 april 2024) gaven wij bij het thema geluid aan dat onze inzet (voor 2030) is: - het voorkomen van verdere toename van de geluidsbelasting; - het tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen; - een daling van het aantal geluidgehinderden in Overijssel. Deze inzet van de Milieunota hebben wij opgenomen in deze Omgevingsvisie. Voor specifiek stille/stillegebieden onderzoeken wij op dit moment welk referentieniveau vanuit gezondheidsoptiek hanteerbaar is voor deze gebieden. Dit doen wij samen met inwoners/omwonenden, gemeenten en terreinbeherende organisaties. Ook uw organisatie zien wij daarbij als een belangrijke partij om hieraan vorm en inhoud te geven. Zodra dit leidt tot daadwerkelijke aanwijzing en bescherming van stille of stiltegebieden zal dit in ons omgevingsbeleid of de uitwerking hiervan worden opgenomen. Voor donkerte hebben wij op dit moment specifiek beleid in onze Omgevingsvisie opgenomen. De inzet die wij in onze Omgevingsvisie hebben opgenomen betekent dat wij de aanduiding van gebieden met (ervaren) licht en donkerte actualiseren. Ook zullen wij in de uitvoering van dit beleid enkele maatregelen treffen; ook hiervoor is hetgeen wij in onze Milieunota opnamen bepalend.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/6	Basiskwaliteit Natuur. We zijn blij met de expliciete aandacht voor de leefomstandigheden voor wilde planten en dieren buiten natuurgebieden, wij zouden de provincie en alle betrokkenen bij het buitengebied willen oproepen om voortvarend met de basiskwaliteit natuur aan de slag te gaan en dit te verankeren in uw Omgevingsverordening. Het versterken van de natuur buiten natuurgebieden zorgt voor een aantrekkelijk landschap en een robuustere natuur. Dit laatste zorgt ervoor dat de natuur beter tegen een stootje en kan daarmee lucht geven in de balans tussen natuur en economische activiteiten en de samenhang tussen landbouw en natuur versterken.	We hebben beleid om de Basiskwaliteit Natuur (BKN) te stimuleren, inspireren en faciliteren. Hiertoe is een methodiek ontwikkeld. De Catalogus Gebiedskenmerken, die bedoeld is om ruimtelijke kwaliteit te duiden en te versterken bij ontwikkelingen in de groene omgeving, bevat ook onze inzet voor Basiskwaliteit Natuur.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024080/7	Water en klimaatadaptatie. In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt de ambitie uitgesproken voor een "Klimaatrobuust water- en bodemsysteem door beter aan te sluiten bij de natuurlijke kenmerken en processen". Hierbij staan mooie ambities en uitgangspunten genoemd zoals 'hydrologische bufferzones', 'het water- en bodemsysteem als sturend uitgangspunt' en 'functie volgt peil'. Wij onderschrijven deze ambitie en denken graag mee over de realisatie. Wij zien bijvoorbeeld in en rond natuurgebieden grote kansen om hydrologische bufferzones te realiseren. Maar het is in onze ogen onvoldoende duidelijk waar deze ambitie ruimtelijk beslag gaat krijgen. Wij betreuren het verdwijnen van de 'ambitiekaart klimaat' die wel in het fundament stond.	Water- en bodem sturend is één van de vier Leidende Principes in deze Omgevingsvisie. Elk gebieds(landschaps)type vraagt om een specifieke benadering van dit Leidende Principe. Deze gebiedstypen hebben wij op de gebiedstypenkaart weergegeven. Deze gebiedstypenkaart is wat betreft weergave minder in detail dan de kaart 'Klimaat in het Fundament', maar de achterliggende ideeën zijn niet veranderd. In paragraaf 3.3 hebben we per gebiedstype de uitwerking gegeven. In het Regionaal Water Programma (RWP) geven we samen met partners verdere gebiedsspecifieke invulling aan het principe water- en bodem sturend.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024080/8	We zijn blij met de gebiedsgerichte uitwerking van het Leidende Principe, in het bijzonder die op de zandgronden en in het veenweidegebied. Het flexibel omgaan met wateroverlast en droogte vraagt om ruimte en kan goed samengaan met andere functies zoals natuur en recreatie. Wij missen echter de invulling van deze kans in de Omgevingsvisie. Ook is het op basis van de visie onduidelijk wat de rol van waterschappen als kennishouder precies inhoudt en vragen u dit verder toe te lichten.	In het Regionaal Water Programma (RWP) geven we samen met partners verdere gebiedsspecifieke invulling aan het principe water- en bodem sturend. Bij deze uitwerking zullen de koppelkansen met natuur en recreatie ook aandacht krijgen. In de Omgevingsvisie benoemen we (o.a. in paragraaf 3.3, 5.3, 6.1) dat "de waterschappen, als kennishouder van de regionale water- en bodemsystemen, een cruciale rol hebben in de weging van het waterbelang. Wanneer de waterschappen zo vroeg mogelijk worden betrokken, zijn zij in staat in de planvormingsprocessen de waterbelangen te behartigen." Onder de Omgevingswet heet dit formeel de 'weging van het waterbelang'. Op grond van artikel 5.37 van het Bkl is de weging van het waterbelang verplicht bij het vaststellen van een omgevingsplan. In de Omgevingsverordening bij de toelichting op Artikel 4.13 (klimaatrobuust water- en bodemsysteem) geven wij hier een nadere duiding op.	Nee

4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-024080/9	Landbouw en landschap. In de Omgevingsvisie is de ambitie voor de landbouw het vinden van een goede balans tussen voedselproductie en een gezonde leefomgeving. De huidige intensieve voedselproductie in Nederland heeft een grote impact op het water- en bodemsysteem en de biodiversiteit. De groene organisaties onderschrijven het belang om het evenwicht te herstellen. We missen deze ambitie echter in hoofdstuk 4, onder de 'Rode Draden' die de invulling vormen van brede welvaart. Er is een hoge urgentie om de productie van gezond voedsel in balans te brengen met de zorg voor landschap, biodiversiteit, schoon water, vruchtbare bodems en een aantrekkelijke omgeving voor mens en dier. Wij verzoeken u deze ambitie toe te voegen aan de 'Rode Draden'.	Het klopt dat de ambitie voor een goede balans niet expliciet is opgenomen als Rode Draad. Dit zijn er vier, namelijk: ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Deze Roden Draden overlappen én versterken elkaar. Met de Rode Draad gezondheid zetten we in op de balans tussen voedselproductie en een gezonde leefomgeving. We zetten in op een leefomgeving met een goede milieukwaliteit (lucht, water, geluid en bodem), een groene en klimaatadaptieve leefomgeving en veilig, gezond en schoon kunnen wonen, werken, recreëren en reizen. Het is de bedoeling dat de verschillende vormen van landgebruik hier ook aan bijdragen. In de landbouwvisie geven we hier nadere invulling aan. Zie hiervoor ook hoofdstuk 6.3.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/10	Ondanks de aandacht voor het herstel van de balans, wordt het in de ontwerp-Omgevingsvisie niet duidelijk wat dat concreet betekent. Voor de groene organisaties valt het vinden van het balans niet los te zien van het sluiten van kringlopen, het verduurzamen van de landbouw, het versterken van verbindingen tussen landbouw en natuur, het verminderen van de milieu-impact (o.a. door bestrijdingsmiddelen) en het realiseren van basiskwaliteit natuur in het landelijk gebied. Wij vinden het dan ook moeilijk te begrijpen waarom de provincie de volgende provinciale landbouwdoelen uit het fundament niet in de Omgevingsvisie heeft overgenomen: een gezonde bodem, grondgebondenheid, groenblauwe dooradering voor biodiversiteits- en waterdoelen en circulariteit. Ook de in het fundament benoemde ambities voor een klimaatneutraal landbouwsysteem met CO2-reductie en -vastlegging, toewerken naar kringlooplandbouw en het zorgvuldig omgaan met grondstoffen zijn in de nieuwe landbouwparagraaf niet opgenomen. Wij betreuren deze keuze en zouden dit graag teruggedraaid zien.	Wij danken u voor uw reactie en uw betrokkenheid. De aspecten gezonde bodem, groenblauwe dooradering en zorgvuldig omgaan met grondstoffen zijn wél opgenomen in de Omgevingsvisie. Gezonde bodem is benoemd in paragraaf 3.3 en 6.1. Gezonde bodem is onderdeel van het leidend principe Water- en bodem sturend. Groenblauwe dooradering is een doel in de groene omgeving (paragraaf 6.4). Het zorgvuldig omgaan met grondstoffen is onderdeel van het Leidende Principe Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden (paragraaf 3.2). De Leidende Principes gelden voor de gehele visie, ook voor de landbouw. In de landbouwvisie werken we onze visie op de landbouw verder uit.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/11	Het realiseren van 10% groenblauwe dooradering is voor ons topprioriteit om natuur en landbouw dicht bij elkaar te brengen en verbindingen te realiseren voor flora en fauna. Het leidt tot essentiële natuurwinst maar ook tot gesprek en kennisuitwisseling tussen boeren en natuurbeheerders en tot een aantrekkelijkere omgeving voor inwoners en recreanten. Wij onderschrijven dat het herstellen van de balans tussen landbouw en natuur vraagt om een structurele vergoeding van maatschappelijke ecosysteemdiensten (zoals schoon water, water vasthouden, landschap en biodiversiteit). In Overijssel is een breed draagvlak voor het belonen van agrariërs, en andere grondeigenaren, voor de aanleg, herstel en beheer van landschapselementen. Het politieke draagvlak hiervoor is op 2 juli jongsteden door PS bekrachtigd door de motie "Aanvullende financiering Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel en andere landschapsfondsen". Jarenlang hebben we gewerkt met de stichting Groene en Blauwe Diensten. Dit is een succesvolle aanpak, waarvan nog steeds vele contracten actueel zijn met grondeigenaren. Het systeem van Groene en Blauwe Diensten met diverse landschapsfondsen is nog actief en kan goed ingezet worden voor de huidige ambitie. Wij verzoeken u dit te benadrukken in de Omgevingsvisie.	Dank u voor uw reactie. Wij waarderen uw betrokkenheid bij het thema groenblauwe dooradering. De Omgevingsvisie is een kaderstellend document en benoemt geen specifieke financieringsinstrumenten. We hebben in de paragrafen 2.9, 6.3 en 6.4, 'Toekomstbestendige landbouw met duidelijkheid en perspectief', het belang van groene en blauwe diensten opgenomen. De landschapsfondsen zijn waardevolle uitwerkingen. Hun bijdrage aan duurzaam landschapsbeheer en maatschappelijke opgaven wordt door de provincie erkend. De nadere uitwerking van dergelijke fondsen wordt meegenomen in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-024080/12	Erfogoed, cultuurhistorische landschapselementen en landgoederen. Het is in een provincie met duizenden jaren geschiedenis niet meer dan logisch om het verleden als uitgangspunt te nemen voor de toekomst. We zijn verheugd dat de provincie erfogoed als vertrekpunt wil nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen en als inspiratiebron ziet voor de opgave van nu. Waar we graag nog aandacht voor vragen is de vraag voor welk erfogoed de provincie zichzelf aan de lat ziet staan. Belangrijk provinciaal erfogoed wordt niet vanuit het Rijk beschermd en vanuit de gemeenten is er soms te weinig overzicht om een actieve rol te pakken. Provinciaal erfogoed valt daarmee tussen wal en schip en verdwijnt onnodig en geruisloos. We verzoeken de provincie om daar regie op te pakken.	Sommige provincies hebben provinciale monumenten aangewezen; in Overijssel is sprake van een andere structuur. Het provinciaal erfogoedbelang van Overijssel is onder meer verwerkt in de Omgevingsverordening. Daarnaast is erfogoed ook via de Catalogus Gebiedskenmerken gekoppeld. Zoals u al aangeeft in uw reactie, is het onze ambitie om erfogoed als vertrekpunt te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen en te benutten als inspiratiebron voor opgaven van nu. Om hier verder vorm en uitvoering aan te geven, verwijzen wij u graag naar onze Cultuur- en Erfogoed nota 'Morgen wacht niet'. Onderdeel van deze nota is het programma Erfogoed in Transitie. In dat programma werken wij samen met onze bestaande en nieuwe erfogoedpartners aan de uitvoering hiervan. Wij nodigen u van harte uit om hieraan mee te doen, zodat we samen met partners zoals u, Overijssel erfogoed-inclusief kunnen ontwikkelen.	Nee

9. Natuur en landschap	2025-024080/13	We zijn verheugd met de erkenning van de waarde van landgoederen in deze Omgevingsvisie. Landgoederen leveren een directe bijdrage aan natuur, erfgoed, recreatie en maatschappelijke doelen in Overijssel. Daarom vragen wij om de Omgevingsvisie uit te breiden met het begrip landgoedbiotoop: een zone rondom landgoederen waarin nieuwe ontwikkelingen worden getoetst op hun effect op het functioneren van het landgoed.	We hebben paragrafen 2.10 en 6.4 aangevuld met een completere tekst over de landgoederen en de landgoedbiotoop.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-024080/14	Regie op grond. We zien momenteel veel beweging op de grondmarkt, o.a. door stoppende bedrijven. Om bij te dragen aan de extensivering en het perspectief voor de landbouw, is een actieve rol van de overheid op de grondmarkt in onze ogen noodzakelijk. Wij roepen de provincie op om hierin regie te nemen en door een actief grondbeleid te voeren. Gericht op het realiseren van de milieu-, water- en natuuropgaven en toekomstperspectief voor, en het verduurzamen van de "blijvers".	Uw opmerkingen over het toekomstperspectief van de landbouwsector, het realiseren van de milieu-, water- en natuuropgaven en de rol van de provincie daarbij zijn waardevol en worden door ons ter harte genomen. Wij zetten ons in om gebiedsprocessen en transities te faciliteren, dat kan onder andere via het provinciaal grondbeleid. Hierbij geldt dat de inzet van grond en grondinstrumentarium geen doel op zich is, maar altijd wordt afgewogen op basis van concrete beleidsopgaven, projectplannen en beschikbare middelen. De inzet wordt per project gemotiveerd en afgestemd op de fase van besluitvorming. Wij hanteren daarbij de juridische kaders die gelden voor overheden op de private grondmarkt, zoals de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, het gelijkheidsbeginsel, het verbod op willekeur en regels rondom staatssteun. Dit voorkomt precedentwerking en waarborgt een zorgvuldige besteding van publieke middelen. In veel gevallen kunnen grondeigenaren zelf maatregelen treffen via zelfbeheer, waarbij zij via subsidieregelingen worden gestimuleerd om vrijwillig gewenste veranderingen door te voeren. Beperkingen en afspraken worden dan geborgd via kwalitatieve verplichtingen of via het ruimtelijk ordeningsspoor (RO-spoor). Wij erkennen dat niet iedere agrarische onderneming in staat is om direct te schakelen naar extensivering, verbreding of ecosysteemdiensten. Daarom zetten wij in op maatwerk, gebiedsgerichte vergunningverlening en het bieden van duidelijkheid over randvoorwaarden. Gezonde bedrijven moeten perspectief behouden, en opvolgers moeten vertrouwen hebben in een duurzame toekomst. Wij streven naar een beleid dat recht doet aan de positie van de landbouw en dat bijdraagt aan een vitale en veerkrachtige groene omgeving.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024080/15	De praktijk wijst uit dat na verkoop veel agrarische gronden verpacht worden aan de hoogste bidder. Met als gevolg een toename van akkerbouw en bollenteelt door bedrijven van buiten de regio. Ook zien we een stijgende tendens dat na verkoop kavels worden samengevoegd tot grote percelen waarbij landschapselementen worden verwijderd en natuurlijke glooiingen worden geëgaliseerd. Dit is een onwenselijke ontwikkeling die contraproductief werkt voor de maatschappelijke doelen die de provincie te behalen heeft. Wij zouden graag zien dat gronden ten goede komen aan de maatschappelijk opgave (3x3-doelen) in het gebied, waaronder perspectief voor blijvers. Dit kan bijvoorbeeld via een gebiedsfonds of duurzame pacht.	In uw zienswijze vraagt u ons aandacht te hebben voor de toename van akkerbouw en bollenteelt in relatie tot o.a. pacht. En het grondbeleid van de provincie ten goede te laten komen aan maatschappelijke opgaven. De provincie heeft alleen invloed op verkoop en verpachting van provinciale gronden. De wijze waarop wij dit doen staat in onze nota grondbeleid. De provincie heeft geen invloed op transacties van privaat eigendom van derden. De tendens van het verdwijnen van landschapselementen wordt ook door ons gezien. Om landschapselementen te behouden zijn er in Overijssel vier landschapsfondsen die het beheer van het landschap langjarig ondersteunen en is er in de begroting ruimte gemaakt voor meer handhaving. De Omgevingsvisie zal niet op deze onderdelen worden aangepast.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024080/16	Geef boeren en burgers duidelijkheid. Overijssel is erbij gebaat om meer duidelijkheid te krijgen over wat de provincie ziet als de duurzame toekomst voor de landbouw en waar en hoe de provincie hiernaar toe wil werken. Wij sluiten ons hierin aan bij het volgende citaat uit het fundament: "Om landbouw en landgebruik goed af te kunnen stemmen op de opgaven in een gebied is het nodig om de opgaven door te kunnen vertalen naar duidelijke en stabiele omgevingskaders waar de agrariër mee kan werken en waarbij ook duidelijk wordt waar ontwikkelingen op den duur niet meer passen." Wij constateren dat de huidige Omgevingsvisie hier onvoldoende duidelijkheid in biedt. Wij zien bij agrariërs en grondeigenaren in het landelijk gebied juist een grote behoefte aan duidelijke kaders zodat er toekomstgerichte keuzes gemaakt kunnen worden. Wij verzoeken u duidelijke en stabiele omgevingskaders toe te voegen in de Omgevingsvisie.	U geeft aan dat er behoefte is aan duidelijkere kaders om landbouw en landgebruik goed af te stemmen op de opgaven per gebied. Dit vinden wij ook belangrijk en willen ook graag ruimte houden voor maatwerk. De Omgevingsvisie bevat wat ons betreft voldoende strategische kaders, doelen en ambities. Waar nodig werken wij dat uit in samenwerking met onze partners uit. Bijvoorbeeld in programma's, projecten en gebiedsprocessen zoals de landbouwvisie en toekomst van ons platteland.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024080/17	De Omgevingsvisie maakt onderscheid tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur. De eerstgenoemde gronden krijgen planologische bescherming vanuit de provincie. Het is onduidelijk wat dit betekent en hoe dit samenhangt met de andere ruimtelijke functies die ruimte vragen, zoals woningbouw (42.300 woningen, zie ook volgende punt 'verstedelijking'), energie (3,3TWh) en bos (3.900ha). Waar en hoe krijgen deze functies een plek in Overijssel?	In uw zienswijze vraagt u naar de samenhang van het beschermen van landbouwgebieden en wat dit betekent voor andere functies die ruimte vragen, zoals woningbouw, energie en bos. De tweedeling in landbouwgebieden betekent dat we zuinig zijn op landbouwgronden. Landgebruik dat afhankelijk is van specifieke omstandigheden wordt beschermd via de Redeneerlijn. Andere ruimtelijke functies kunnen alleen na regionale afstemming een plek krijgen in deze gebieden. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Wij gaan in de Omgevingsvisie niet precies op een kaart aangeven waar de verschillende functies een plek krijgen. Zo werken we aan een integrale afweging en bieden we ruimte voor maatwerk, bijvoorbeeld via een gebiedsproces.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/18	Verstedelijking. De grote woningbouwopgave zet het bestaande landschap en de natuurwaarden in Overijssel onder toenemende druk. In de huidige beleidsrichting wordt bepleit dat de zones direct grenzend aan het bebouwde gebied moeten functioneren als poorten van de stad: overgangen tussen stedelijk en landelijk gebied, die de toegang vormen tot het omliggende landschap. Deze ambitie onderschrijven wij, mits deze zones zorgvuldig worden ontwikkeld met oog voor ecologie, kwaliteit en leefomgeving. Wij verzoeken u daarom nadrukkelijk om als ontwikkelprincipe in de Omgevingsvisie op te nemen dat natuurinclusieve gebiedsontwikkeling de nieuwe norm wordt. Dit betekent dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen altijd integraal worden benaderd, waarbij rekening wordt gehouden met de landschappelijke, ecologische en maatschappelijke context. Denk hierbij aan het combineren van woningbouw met opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid, landbouw en energie. In dit verband is een expliciete verwijzing naar het rapport Recept voor onze Randen (p. 81) passend en noodzakelijk. Wij verzoeken u deze visie als uitgangspunt op te nemen in paragraaf 6.6 van de Omgevingsvisie.	Dank voor uw inhoudelijke en betrokken zienswijze over verstedelijking en natuurinclusieve gebiedsontwikkeling. We begrijpen uw zorg over de druk op landschap en natuur door de woningbouwopgave, en onderschrijven het belang van zorgvuldige overgangszones tussen stad en land. De oproep om natuurinclusieve gebiedsontwikkeling als ontwikkelprincipe op te nemen sluit aan bij het streven naar integrale ruimtelijke kwaliteit. Uw suggestie om het rapport Recept voor onze Randen expliciet te benoemen in paragraaf 6.6 hebben we meegenomen. Het combineren van woningbouw met opgaven rond klimaat, biodiversiteit, gezondheid en energie is een belangrijk uitgangspunt in onze gebiedsgerichte aanpak.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-024080/19	Daarnaast verzoeken wij u om als beleidsuitgangspunt vast te leggen dat de toegenomen recreatiedruk als gevolg van stedelijke groei niet wordt afgewenteld op de bestaande natuurgebieden. In de communicatie rondom woonontwikkeling wordt veelvuldig gerefereerd aan nabijgelegen natuur als kwaliteit van het vestigingsklimaat. In de praktijk leidt dit tot overbelasting van kwetsbare natuurgebieden. Dit vraagt om een fundamenteel andere aanpak, met een robuustere verankering in beleid. Wij pleiten daarom voor een integrale benadering waarbij het natuurlijke casco wordt beschermd en versterkt onder het mom van: "groen groeit mee", onder andere door het herstel van regionale landschappelijke structuren en ecologische verbindingen. Nieuwe woonlocaties aan de randen van steden en dorpen zijn alleen verantwoord als deze gepaard gaan met versterking van het omliggende landschap en een eerlijke verdeling van de recreatieve druk.	Dank voor uw betrokken zienswijze over recreatiedruk en ruimtelijke ontwikkeling. We onderkennen het risico van overbelasting van kwetsbare natuurgebieden door stedelijke groei. Het principe "groen groeit mee" sluit goed aan bij de ambitie van de Omgevingsvisie om natuur en landschap integraal mee te nemen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, conform de Catalogus Gebiedskenmerken. Daarnaast sluit het ook goed aan bij ons beleid voor recreatie en vrije tijd waarbij we inzetten op het zoveel mogelijk integraal meenemen van recreatie en toerisme in gebiedsprocessen (vrijetijdslandschappen). Zo dragen we bij aan het spreiden van bezoekers en inwoners en zorgen we voor druk en draagkracht in balans. Uw oproep om het natuurlijke casco te beschermen en te versterken, en recreatiedruk evenwichtig te verdelen, nemen we mee in de verder uitwerking in de uitvoeringsagenda.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/20	In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt omschreven dat er beperkingen zijn voor het oprichten van windturbines in NNN-gebieden, de Nationale Landschappen en beperkingsgebieden. Ook beschrijft het dat bij het realiseren van windturbines, naast de Catalogus Gebiedskenmerken, de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) van toepassing is. De groene organisaties onderschrijven deze uitgangspunten van de ontwerp-Omgevingsvisie en zouden graag zien dat er een specifieke uitwerking van KGO voor windturbines wordt ontwikkeld. Dit zorgt voor goede borging van de compensatie en voor duidelijkheid voor initiatiefnemers. Wij zijn benieuwd hoe de provincie hier invulling aan gaat geven en denken graag mee in het proces.	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

9. Natuur en landschap	2025-024080/21	In het fundament Omgevingsvisie staan verschillende uitgangspunten waar wij tevreden mee zijn, zoals maatschappelijke betrokkenheid en democratische legitimatie en de windladder. De groene organisaties geloven dat gebiedsgericht samen de toekomst vormgeven de weg vooruit is, hiermee is ruimte voor dialoog tussen ondernemers, inwoners, overheden en maatschappelijke organisaties essentieel. Lokaal eigendom kan worden ingezet als instrument voor maatschappelijke betrokkenheid en democratische legitimiteit. Met de windladder biedt de provincie daarnaast duidelijkheid voor het bepalen van waar het opwekken van windenergie wordt toegestaan. Beide uitgangspunten zouden wij graag terugzien in de Omgevingsvisie en, waar mogelijk, verankerd in de Omgevingsverordening.	De windladder is opgenomen in het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE). We zien geen reden om deze op dit moment op te nemen in de Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening. Lokaal eigendom is geen ruimtelijke aangelegenheid en hoort daarom ook niet thuis in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening. Het is wel opgenomen in het PPE. De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging van de visie en Omgevingsverordening.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/22	In de bijlage I zijn concrete tekstuele en inhoudelijke opmerkingen en suggesties gevoegd voor de ontwerp-Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Overijssel.	We hebben bijlage 1 doorgenomen. We hebben een aantal opmerkingen en suggesties kunnen meenemen.	Ja

2025-024081

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-024081/1	Ontbreken integrale aanpak, samenhang tussen opgaven. De komende jaren komen er veel opgaven op de provincie en gemeenten af die ruimte vragen. Wij zien dat de opgaven in de Omgevingsvisie sectoraal worden beschreven. Wij missen de integrale benadering. De integrale en gebiedsgerichte aanpak behoeft meer aandacht. De opgaven moeten in samenhang worden opgepakt, waarbij leefbaarheid als evenredig onderdeel wordt meegewogen. Dit geldt zeker voor gebieden met gestapelde opgaven, zoals bijvoorbeeld Buurse.	U geeft aan dat de opgaven in de Omgevingsvisie sectoraal worden beschreven. Het klopt dat we in hoofdstuk 6 per thema of clustering van thema's ambities, doelen en opgaven hebben beschreven. In de inleiding van dat hoofdstuk is aangegeven dat de verschillende thematische uitwerkingen in samenhang bekeken moeten worden. Ook bevat de Omgevingsvisie in hoofdstuk 2 een integrale visie. U geeft daarnaast aan dat samenhang niet alleen op visieniveau maar ook in de uitvoering aandacht nodig heeft. Daarom vragen we bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook worden hierin rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende deelnemers benoemd, en moet een omschrijving van het te volgen participatieproces worden opgenomen. Hiermee willen we zorgen voor samenhang in de uitvoering. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024081/2	Economie in het buitengebied. Wij zien dat er in de Omgevingsvisie veel aandacht wordt besteed aan de thema's natuur, duurzaamheid en bodem- en watersturend. De aandacht die in de Omgevingsvisie wordt besteed aan economische ontwikkelingen in het buitengebied, zoals landbouw, is minimaal. In de Omgevingsvisie moet meer aandacht worden besteed aan de economische ontwikkelingen in het buitengebied. Wat de landbouw betreft geeft u aan dit onderwerp verder uit te werken in de landbouwvisie. Wij zijn van mening dat in de Omgevingsvisie al meer richting gegeven moet worden, in samenhang met andere opgaven. De Omgevingsvisie is immers het instrument, waarin alle ambities voor de fysieke leefomgeving in samenhang worden beschreven. Er liggen veel uitdagingen voor het buitengebied, maar het buitengebied kan tegelijkertijd ook bijdragen aan de bredere uitdaging op het gebied van bijvoorbeeld wonen en klimaat. Deze bijdrage moet niet ten koste gaan van de vitaliteit maar juist een versterking opleveren.	In uw zienswijze geeft u het belang aan van economische ontwikkelingen in het buitengebied, waaronder de landbouw. Zoals u aangeeft, kent het buitengebied meerdere opgaven en kansen, en is het van belang dat deze in samenhang worden benaderd. In de Omgevingsvisie is gekozen voor een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarbij thema's als natuur, duurzaamheid en bodem en water sturend leidend zijn voor toekomstige ontwikkelingen. Wij erkennen dat economische vitaliteit van het buitengebied, en in het bijzonder de landbouw, hierin een belangrijke rol speelt. Wij kiezen ervoor om richting te geven in de Omgevingsvisie door doelen en ambities te benoemen en een onderscheid in landbouwgebieden te maken. Voor de landbouwvisie willen wij een gedegen proces met de sector doorlopen. Binnen de integrale richting die de Omgevingsvisie geeft kan zo in de landbouwvisie meer duidelijkheid gegeven worden over het perspectief voor de landbouw.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024081/3	Toekomstperspectief landbouw. In de Omgevingsvisie worden vele doelen benoemd die landen op agrarische erven en gronden. Als voorwaarde om deze doelen te behalen, worden meerdere keren robuuste verdienmodellen voor de landbouw genoemd. Mogelijkheden worden gezocht in extensivering, ecosysteemdiensten en verbreding. Maar niet iedere agrarische onderneming is in de gelegenheid deze omschakeling te maken. U beschrijft ook niet welke rol en verantwoordelijkheid u hier zelf in heeft en wilt nemen, welke instrumenten ingezet worden om gunstige voorwaarden de creëren. Denk bijvoorbeeld aan actief grondbeleid, gebiedsgerichte vergunningverlening en duidelijkheid over de randvoorwaarden. Dit leidt tot onzekerheid bij agrarische ondernemers. Hierdoor zien we ontwikkelingen ontstaan die niet aansluiten bij de Omgevingsvisie. Gezonde bedrijven stoppen. Opvolgers haken af vanwege gebrek aan toekomstperspectief. We zien steeds meer veehouders omschakelen naar akkerbouw, waarbij blijvend grasland omgezet wordt naar akkerbouw. Dit sluit niet aan bij uw ambities ten aanzien van bodem- en watersturend. Maar belangrijker nog, hou rekening met de landbouw daar waar mogelijk. Leg niet meer belemmeringen voor de landbouw op dan landelijk worden opgelegd.	U vraagt ons welke rol wij willen nemen op het gebied van gebiedsgerichte vergunningverlening en grondbeleid. Gebiedsgerichte vergunningverlening staat nog in de kinderschoenen. Een onderdeel daarvan is ruimtelijke kaders vaststellen. Dit biedt echter geen garantie dat ondernemers gevrijwaard blijven van toekomstige aanvullende landelijke wetgeving. Ten aanzien van het grondbeleid: wij onderzoeken hoe wij via ons grondbeleid kunnen bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven. Dit kan onder meer met de inzet van provinciale grond en grondinstrumenten ter ondersteuning van gebiedsprocessen. Tot slot willen wij benadrukken dat wij streven naar een realistisch en uitvoerbaar beleid, waarbij we rekening houden met de positie van de landbouw. Wij leggen geen extra belemmeringen op bovenop landelijke regelgeving, tenzij dit noodzakelijk is voor het realiseren van provinciale doelen én gepaard gaat met passende ondersteuning.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024081/4	Gebiedsindeling. Inhoudelijk maakt u in de ontwerp Omgevingsvisie onderscheid tussen twee verschillende typen landbouwgebieden, te weten landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. Tussen en binnen deze gebieden zit veel meer nuance. We missen dan ook het 'verwevingsgebied' welke zichtbaar wordt bij inzoomen. Leg de scheiding niet zwart wit op basis van arbitrair getrokken lijnen, maar bekijk de kansen en mogelijkheden gebiedsgericht. Deze gebiedsindeling biedt geen perspectief voor economische ontwikkelingen in het buitengebied. Ook sluit de verdeling van de twee verschillende typen landbouwgebieden niet aan bij onze gemeentelijke (ontwerp) Omgevingsvisie. Wij kunnen ons daarom ook niet vinden in artikel 4.123 en 4.124 van de ontwerp Omgevingsverordening Overijssel, waarin de indeling in twee typen landbouwgebieden wordt benoemd.	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de wens om meer nuance en gebiedsgerichtheid toe te passen. De provincie heeft een indeling in twee type landbouwgebieden gemaakt op basis van onderzoek met Wageningen University (WUR). Daarbij is gekeken naar gebiedsspecifieke omstandigheden. De indeling is gebaseerd op zaken zoals ecologische druk, bodemsoort, waterhuishouding en ontwikkelmogelijkheden voor boeren. Dit onderzoek is hier te vinden. https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . In beide gebieden zien wij toekomstperspectief voor landbouw die is afgestemd op lokale omstandigheden en passende functies mogelijk maakt. Dit vullen wij niet nader in in de Omgevingsvisie. Wij werken aan een landbouwvisie die meer invulling kan geven aan het toekomstperspectief en een passende bedrijfsvoering. In de Omgevingsvisie nemen we nu geen verwevingsgebied op, omdat de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven al een overgang vormen tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en natuurgebieden. U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet gelijk ligt aan de begrenzing die de gemeente gebruikt. Een gebiedsindeling vanuit een gemeentelijke Omgevingsvisie heeft geen doorwerking voor het opstellen van provinciaal beleid. Vanuit de Omgevingswet wordt van gemeenten gevraagd om rekening te houden met provinciaal beleid. Omdat wij het van belang vinden dat we zuinig omgaan met landbouwgrond, hebben wij in de verordening een beschermende regeling opgenomen. De begrenzing van onze landbouwgebieden is richtinggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee

4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-024081/5	Leefbaarheid. In Haaksbergen zijn we trots op onze ondernemers en ons landschap en natuur. Dit willen we behouden en versterken. Hiervoor is een gezonde leefomgeving van belang, waar landbouw en natuur samen gaan. We zien nu al een afname van het aantal agrarische bedrijven en daarmee een vermindering van de economische dragers in het landelijk gebied. Landbouwgrond moet beschikbaar blijven voor de blijvers, vrijkomende erven zullen op een andere manier worden ingezet. Niet alleen landbouw, maar ook andere economische dragers in het landelijk gebied zijn van belang voor de leefbaarheid van de plattelandsgebieden. Om dit te bereiken is het randvoorwaardelijk dat er voldoende economische dragers in een gebied aanwezig zijn. Uiteraard mogen deze niet belemmerend zijn voor de landbouw, zoals bijvoorbeeld het gebied rondom St. Isidorushoeve. Uw visie hierop missen wij. Dit sluit niet aan bij uw eigen ambitie om kernen leefbaarheid te houden. Leefbaarheid, passend onder het onderdeel Brede Welvaart, is voor ons prioriteit. Het is daarom niet passend dat Brede Welvaart als laatste wordt benoemd in de Redeneerlijn. Alle ontwikkelingen moeten uiteindelijk bijdragen aan een verbetering van de Brede Welvaart.	U geeft aan dat economische dragers van belang zijn voor de leefbaarheid in de groene omgeving. Dit delen wij en daarom willen we dat er voldoende ruimte is voor voedselproductie en dat initiatieven op vrijkomende erven dit niet in de weg mogen zitten. Verder geeft u aan dat u zich zorgen maakt dat Brede Welvaart pas in de laatste stap van de Redeneerlijn aan bod komt. Brede Welvaart heeft aandacht in de volle breedte van ons beleid. Het heeft daarmee niet alleen een plek in de afweging aan de hand van de Redeneerlijn. We zien het als randvoorwaarde voor alle ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024081/6	Veiligheid. Essentieel voor de leefbaarheid is een veilige leefomgeving. Gezien de ontwikkelingen op het platteland is veiligheid, en met name ondermijning, een belangrijk aandachtspunt. Dit onderwerp ontbreekt in de visie.	Een uitdaging in zowel het bebouwde gebied als de groene omgeving is het tegengaan van ondermijning. In Overijssel is sprake van een toenemende aanwezigheid van criminele netwerken die zich bezighouden met ondermijnende activiteiten. Deze ontwikkeling vormt een bedreiging voor de veiligheid, leefbaarheid en rechtsorde. Wij willen een veilige leefomgeving voor al onze inwoners en ondernemers en daarom werken we aan het voorkomen en bestrijden van ondermijning. In samenwerking met partners en uitvoering van plannen heeft dat onze nadrukkelijke aandacht. Wij hebben deze tekst nu opgenomen in paragraaf 3.4 van de Omgevingsvisie.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-024081/7	Natuur en Landschap. Wat betreft de opgaven voor natuur en landschap benoemt u diverse Europese en Rijksdoelen. We lezen ook aanvullende doelen uitgedrukt in hectares en percentages (hoofdstuk 6.4. Natuur en landschap, blz. 111 - 114). Deze doelen zijn eerder genoemd in de PPLG plannen, maar nog niet toebedeeld. Er moet eerst een integrale afweging worden gemaakt, waarbij leefbaarheid als evenredig doel wordt meegewogen, alvorens de doelen te concretiseren. Gezien de Redeneerlijn is er na toebedeling van de doelen een te krap afwegingskader voor leefbaarheid dan wel brede welvaart.	Dank voor uw zienswijze en uw toelichting op de doelen voor natuur en landschap in de ontwerp-Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie verwijzen we inderdaad naar Europese en Rijksdoelen. De genoemde hectares en percentages zijn bedoeld als indicatieve richtlijnen, en zijn een vertaling van Europese en nationale doelen naar provinciaal niveau. Ze zijn nog niet definitief toebedeeld aan specifieke gebieden. In de verdere uitwerking in programma's en gebiedsprocessen worden deze doelen concreter gemaakt, met ruimte voor regionale maatwerk en afweging. Daarbij nemen we geen extra provinciale doelen bovenop de landelijke en Europese opgaven, maar werken we aan een realistische en uitvoerbare invulling binnen de bestaande kaders. Uw zienswijze helpt ons om dit zorgvuldig en transparant te blijven doen.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024081/8	Wij zien dan ook graag dat u uitsluitend aangeeft dat u uitvoering heeft aan Europese en Rijksdoelen, zodat het voor een ieder duidelijk is dat u vanuit de provincie geen extra doelen opneemt. Gelet op alle opgaven ten aanzien van natuur en landschap is het niet realistisch bovenop deze doelen nog eigen doelen te formuleren.	We nemen geen extra doelen op in de Omgevingsvisie. Het is een vertaling van Europese en nationale doelen naar provinciaal niveau.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024081/9	Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem, dat gevoed wordt door continu aanwezige fossiele bronnen, naar een decentraal energiesysteem, dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten krijgen.	Deze noodzaak onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld, waarin we aangeven dat de netinfrastructuur ook ruimte vraagt.	ja

5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-024081/10	In Buurse spelen verschillende opgaven. De opgaven in Buurse zijn ingewikkeld. Ingewikkeld in de omvang van de vraagstukken, de impact van deze vraagstukken op de gemeenschap van Buurse en ingewikkeld in de uiteenlopende belangen. Voor veel van deze vraagstukken is het provinciaal bestuur bevoegd gezag. Dat neemt niet weg dat wij als lokale overheid geen verantwoordelijkheid hebben. Wij zien als eerste aanspreekpunt voor onze inwoners in, dat voor ons een belangrijke rol en verantwoordelijkheid is weggelegd om in gesprek te gaan en te blijven over de vele maatschappelijke vraagstukken. In de praktijk zien wij dat vanuit de provincie veel opgaven niet in samenhang worden gezien, maar sectoraal worden opgepakt. Wij missen de integraliteit. Graag blijven wij met u in gesprek om samen te werken aan een evenwichtige toedeling van functies in Buurse en deze evenwichtigheid ook in communicatie, uitvoering en samenhang terug te laten komen in de lopende processen in en rondom Buurse. In dit kader willen wij ook verwijzen naar de gezamenlijke zienswijze van de 11 Twentse plattelandsgemeenten, waarin wij in het kader van wonen pleiten voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernnen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave, als dit nodig is voor behoud van draagvlak voor voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Uiteraard geldt dit niet alleen voor Buurse maar ook voor St. Isidorushoeve en Haaksbergen. Wij verzoeken u bij de evenwichtige toedeling van functies herleidbaar de belangen van alle stakeholders af te wegen. Dat wil niet zeggen dat per definitie het belang van elke stakeholder gevolgd wordt, maar vraagt wel een afweging en uitleg over de gemaakte keuze. Het in samenhang beschouwen van een evenwichtige toedeling van functies en de afweging in die evenwichtige toedeling van functies, maakt de keuzes die gemaakt worden beter uitlegbaar en navolgbaar	U geeft in uw zienswijze aan dat u de integraliteit in de Omgevingsvisie mist. Het klopt dat we in hoofdstuk 6 per thema of clustering van thema's ambities, doelen en opgaven hebben beschreven. In de inleiding van dat hoofdstuk is aangegeven dat de verschillende thematische uitwerkingen in samenhang bekeken moeten worden. Ook bevat de Omgevingsvisie in hoofdstuk 2 een integrale visie. U geeft daarnaast aan dat samenhang niet alleen op visieniveau maar ook in de uitvoering aandacht nodig heeft. Daarom vragen we bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Met daarin helder welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3. Hierbij komen ook de belangen in beeld van de diverse stakeholders. U vraagt daarnaast om een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Voor onze reactie daarop verwijzen we u naar de beantwoording van de zienswijze van de gezamenlijke 11 plattelandsgemeenten bij het thema Wonen. De Omgevingsvisie is in paragraaf 2.7 op dit punt aangevuld.	Ja

2025-024098

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
11. Verstedelijking	2025-024098/1	Stedelijke ontwikkeling en woningbouw. Samen met Enschede en Hengelo vervult de stationsomgeving van Almelo een belangrijke rol in de invulling van de nationale woningbouwopgave. Daarnaast zetten wij verdere stappen in de ontwikkeling van een gebiedsvisie in het tussengebied van Wierden, Twenterand en Tubbergen. Daarbij zetten wij ons gezamenlijk in voor een kwantitatieve en kwalitatieve bijdrage aan de ROS. De, soms gepolitiseerde, afstand tussen stad en landelijke gemeenten willen wij daarmee gezamenlijk verkleinen. We roepen u op om deze ontwikkeling, ook in het kader van de doelstellingen van de ROS, nadrukkelijk mogelijk te maken. Zeker gelet op het feit dat de ruimtelijke druk op dit tussengebied groot is en de kansen groot zijn om dit gebied een bijdrage te laten leveren aan een betere toekomstbestendigheid van de inwoners uit de vier gemeenten. Het ordeningsprincipe van inbreiding boven uitbreiding onderschrijft Almelo al jaren. Dit is ook in Almelo al lang een uitgangspunt. Met de aanzienlijke woningbouwopgave waar we voor staan, kunnen wij echter niet langer ons landelijk gebied blijven ontzien. Zeker als we ook binnenstedelijk met andere belangrijke opgaven aan de slag moeten. Voor deze noodzakelijke stedelijke uitleg zijn voor Almelo locaties in beeld. De POVI biedt ons ten aanzien van deze locaties voorsnag niet de gewenste zekerheid die noodzakelijk is om de opgaven slagvaardig op te pakken.	In uw reactie beschrijft u dat u in regionaal verband gezamenlijk met buurgemeenten en in de samenwerking binnen de ROS Twente tot een optimale verdeling van de verstedelijkingsopgave komt. Dit is in lijn met de door ons in de Omgevingsvisie ingezette lijn ten aanzien van verstedelijking. In de Omgevingsvisie is daarom ook nadrukkelijk opgenomen dat we gemeenten vragen om in beeld te brengen op welke wijze de verstedelijkingsopgave optimaal ingevuld kan worden. We vragen daarbij, zoals u in uw reactie aangeeft dat u dit in de gemeente Almelo ook zo doet, eerst te kijken naar welke mogelijkheden er zijn voor verdichting in bestaand bebouwd gebied. De opgave voor verstedelijking zal echter niet in zijn geheel binnen bestaand gebied passen, of in aard vragen om locaties buiten bestaand bebouwd gebied. Daarom biedt de Omgevingsvisie ook ruimte voor uitleglocaties, die ook parallel aan de locaties binnen bebouwd gebied tot ontwikkeling gebracht kunnen worden. De Redeneerlijn biedt de ruimte om, binnen de kaders van de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, lokaal een eigen afweging te maken over de te ontwikkelen locatie.	Nee

4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-024098/2	Wonen en brede welvaart. De gemeente Almelo onderschrijft de 30-40-30-verdeling voor woningbouw, maar benadrukt dat dit op gemeenteniveau moet worden toegepast, met ruimte voor lokale afwegingen. De brede welvaart in Almelo staat onder druk. Daarom is het essentieel dat woningbouwbeleid bijdraagt aan een gedifferentieerd aanbod en versterking van de leefkwaliteit. We sluiten hierbij aan bij adviezen van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) over de woningmarkt als sorteermachine. Het SCP laat zien dat de leefwerelden van mensen met veel en weinig welvaart sterk van elkaar gescheiden zijn en de afgelopen jaren ook steeds meer uit elkaar zijn komen te liggen. Het PBL noemt de huidige woningmarkt een ruimtelijke sorteermachine voor gezondheidsverschillen en het voorzieningenniveau. Volgens het PBL kan een betere planning van projecten gericht op verbetering van de leefkwaliteit van buurten bijdragen aan het verkleinen van deze gezondheidsachterstanden. Maatwerk is hierbij van groot belang.	U geeft aan dat een goede spreiding van type woningen, en dus ook het type woningen dat u toevoegt, van belang is bij het vergroten van de Brede Welvaart en dat de verhouding betaalbare en dure woningen daar mede op van invloed is. We onderschrijven het belang van bouwen van de juiste woning op de juiste plaats. Wat betreft het aandeel betaalbare woningen sluiten we aan bij de kaders vanuit de rijksoverheid. In het Volkshuisvestelijk programma en de periodieke herijking van de woondeals hebben kwalitatieve afspraken over type woningen, doelgroepen en betaalbaarheid een prominente plek. Op deze manier borgen we ook de relatie met Brede Welvaart en woningbouwprogrammering. Bij projecten en initiatieven vragen we om een onderbouwing hoe het plan of initiatief bijdraagt aan de Brede Welvaart. Uit onze Brede Welvaart-monitor zal blijken dat deze aanpak bijdraagt aan de leefkwaliteit van buurten en het verkleinen van de gezondheidsachterstanden.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024098/3	Verankering van bestuurlijke afspraken. De bestaande bestuurlijke afspraken over woningbouw- en werklocatie programmering lijken onvoldoende verankerd te zijn in de POVI en de Omgevingsverordening. Dit geldt onder andere voor het XL Businesspark 2, waarvoor inmiddels een vastgesteld omgevingsplan geldt. Wij verzoeken deze harde plannen expliciet op te nemen in de visie en Omgevingsverordening. Daarnaast vragen wij aandacht voor de gemeentelijke autonomie binnen de kaders van de Omgevingswet. De Redeneerlijn mag niet leiden tot disproportionele beperkingen op gemeentelijke beleidsvrijheid. Dit lijkt het geval door voor iedere nieuwe ontwikkeling, ongeacht provinciaal belang, de Redeneerlijn van toepassing te verklaren.	Voor het provinciale kaartmateriaal van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hanteren we als uitgangspunt voor het weergeven van nieuwe ontwikkelingen: 'pas op de kaart als het er staat'. We zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als ze gerealiseerd zijn, omdat we vrij eenvoudig op basis van gegevens van het Kadaster kaarten kunnen actualiseren. Het achterhalen of plannen onherroepelijk zijn is voor ons een stuk moeilijker, omdat we als provincie vaak in dat stadium van de planprocedure niet meer betrokken zijn. Ons provinciaal kaartmateriaal zal altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen. Dat is geen punt omdat gemeenten de ruimte hebben om op basis van de feitelijke omstandigheden te beoordelen hoe de provinciale kaders in het concrete geval toegepast moeten worden. Zo is voor het oordeel of er sprake is van bestaand bebouwd gebied bepalend wat er gebouwd kan worden op basis van het gemeentelijke omgevingsplan en niet wat er op de kaarten van de Omgevingsverordening staat. Als de provincie via het vooroverleg heeft laten weten dat de nieuwe ontwikkeling akkoord is, is dat voldoende garantie dat er vanuit de provincie verderop in de procedure geen problemen gemaakt zullen worden. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt. Wij begrijpen uw vraag over de proportionaliteit van de onderbouwing van de Redeneerlijn. Wij hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024098/4	Economie en werklocaties. Uit recent onderzoek blijkt Almelo een sterke economische groei te hebben doorgemaakt; met name op het gebied van high tech. Een ontwikkeling die wij toeschrijven aan de gezamenlijke inspanningen en strategische keuzes die zowel op gemeentelijk, regionaal als provinciaal niveau zijn gemaakt. Onze gemeente heeft zich actief ingezet om een gunstig ondernemersklimaat te creëren en dat zien wij graag de komende jaren voortgezet. De POVI lijkt hierin een positieve bijdrage te leveren. De POVI benoemt economische thema's, maar mist naar onze mening op plekken evenwel een bepaalde scherpte in de uitwerking. Bijvoorbeeld waar het gaat om het definiëren van topwerklocaties. Kan nog meer helder worden gemaakt wat de topwerklocaties zijn en wat de provinciale visie precies is op deze locaties?	Dank voor uw verduidelijkende vraag. Wij hebben de tekst in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie hierop aangepast.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024098/5	Ook staan wij in de basis positief tegenover de beperking op het afschalen van de milieucategorieën 3 t/m 5 op bedrijventerreinen. Voorwaardelijk daarin is naar onze mening wel de afwijkmogelijkheid zoals deze in ontwerp Omgevingsverordening is opgenomen. Wel willen we voorstellen dat uitsluitend het totale areaal wordt beschermd — dus het aantal hectare of kavels — en dat de gemeente zelf de ruimte behoudt om te bepalen waar deze terreinen precies worden gesitueerd. Op deze manier is het gemeenten nog steeds mogelijk een bedrijf uit de zwaardere categorie uit te plaatsen naar een nieuwe locatie en de oude locatie in te zetten voor andere opgaven.	We lezen dat u in de basis positief staat tegenover de beperking op het afschalen van de milieucategorieën 3 t/m 5 op bedrijventerreinen. We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024098/6	Mobiliteit en bereikbaarheid. Bereikbaarheid is essentieel voor de economische en sociale vitaliteit van Almelo en de regio. Almelo vervult een strategische rol binnen het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) van Noordoost-Twente. Almelo is de Poort van Twente met sterke verbindingen naar West, Noord en Oost Nederland en vormt hiermee een essentiële schakel in het economische systeem van de regio. Deze interregionale positie maakt Almelo tot een cruciale spil in de bereikbaarheid en daarmee de economische ontwikkeling van Oost-Nederland. In dat licht is de opwaardering van station Almelo van groot belang voor de mobiliteitstransitie. Een toekomstbestendig station draagt bij aan betere overstapmogelijkheden, hogere reizigerscapaciteit en versterking van duurzame vervoerskeuzes. De Nedersaksenlijn wordt gezien als een strategische spoorverbinding die de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van de regio verder kan versterken.	Voor een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem hebben we ook een goed functionerende Gouden Driehoek nodig (de mobiliteitsinfrastructuur tussen de drie regio's) en zijn de aantakkingen op het nationale netwerk van groot belang. De noodzaak van een kwaliteitssprong en schaalsprong van de stations, geldt voor alle drie de IC-stations van de Twentse steden. In de Verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) werken we dit, samen met Rijk en regio, verder uit.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024098/7	Almelo ondersteunt de ontwikkeling van multimodale knooppunten, zoals de havens en het XL Businesspark, om de logistieke kracht van de regio te benutten en de economische positie van Overijssel te versterken. De bereikbaarheid per auto staat in Twente, en ook in Almelo, onder druk tijdens de spits. De perifere ligging van arbeidsplaatsen en het aantrekkelijke woonklimaat in het groen dragen hieraan bij. Het verbeteren van de multimodale bereikbaarheid van bedrijventerreinen is daarom noodzakelijk. In dat kader is het van belang dat wij ons als regio gezamenlijk inzetten voor de verbreding van de N36 rond Almelo. Deze weg vormt een essentiële noord-zuidverbinding in Twente en is van groot belang voor de doorstroming van verkeer en de bereikbaarheid van Almelo en omliggende gemeenten.	De bereikbaarheid van Almelo XL is (buiten de spits) heel erg goed. Bij de wens voor multimodale bereikbaarheid zou inzet op andere modaliteiten juist wenselijk zijn. Een verbreding van een Rijksweg vanuit capaciteitsoverwegingen staat niet op onze prioriteitenlijst, we zetten in op nabijheid en andere modaliteiten.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024098/8	Almelo zet actief in op duurzame mobiliteit, waaronder fietsgebruik en openbaar vervoer, maar wijst ook op de noodzaak van betaalbaar OV om brede deelname mogelijk te maken. Tegelijkertijd vraagt de vergrijzing in Twente om extra aandacht voor verkeersveiligheid.	Betaalbaarheid en verkeersveiligheid zijn ook voor ons belangrijke doelen en opgaven. We benoemen deze ook in onze Omgevingsvisie. De nadere uitwerking van die opgaven past niet bij het schaal- en abstractieniveau van een Omgevingsvisie. We werken dit nader uit in het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP).	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024098/9	De ontwikkeling van stadsrandhubs wordt in principe ondersteund, mits deze gepaard gaat met een aantrekkelijk en levendig stadscentrum, waarvoor wij ook vanuit de provincie aandacht blijven vragen. Zonder een sterk centrum zal het gebruik van hubs voor centrumbezoek beperkt blijven.	Hier zijn wij het mee eens. Naast het ontwikkelen van stadsrandhubs is het ontwikkelen van bruisende binnensteden van groot belang. Dat staat ook centraal in de paragraaf over Verstedelijking en krijgt aandacht binnen de verstedelijkingsstrategieën. Daarnaast ligt hier ook een opgave voor gemeenten zelf.	Nee

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024098/10	Samenwerking. De gemeente Almelo waardeert de samenwerking met de provincie in het tot stand komen van de POVI. Wij ondersteunen het voorstel om gezamenlijk te werken aan de verstedelijkingsstrategie en de toepassing van de Redeneerlijn in de praktijk te toetsen. Tegelijkertijd vragen wij om zorgvuldigheid bij de juridische borging van deze Redeneerlijn in de Omgevingsverordening, om onnodige beroepsprocedures te voorkomen.	U geeft aan dat u het voorstel ondersteunt om gezamenlijk te werken aan het opstellen van een verstedelijkingsstrategie en vraagt om een zorgvuldige juridische borging van de Redeneerlijn om onnodige beroepsprocedures te voorkomen. Wij verduidelijken de visie en Omgevingsverordening op dit punt en passen de juridische regeling in de Omgevingsverordening aan. Daarin nemen we op dat een onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd, in verhouding moet staan tot de omvang van de ontwikkeling. Aan grote locatiekeuzes, zoals die voor grootschalige nieuwbouwlocaties voor wonen of werken, gaat meestal een visievormend traject vooraf. Bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij gaan er vanuit dat bij die visievormende trajecten ook de provinciale Redeneerlijn wordt betrokken. Als de provincie in dat visievormende traject heeft ingestemd met de locatiekeuze, dan staat die bij de verdere uitwerking in omgevingsplannen niet meer ter discussie. De onderbouwing voor de locatiekeuze heeft immers al plaatsgevonden in dat visievormende traject. De Redeneerlijn wordt dan alleen nog toegepast op de afwegingen die bij de verdere uitwerking van de locatiekeuze aan de orde zijn en die nog niet in dat visievormende traject aan bod zijn gekomen.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-024098/11	De gemeente Almelo blijft graag in gesprek met de provincie om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling van Overijssel, waarin lokale kracht, regionale samenwerking en provinciale kaders elkaar versterken. De gemeente Almelo staat open voor een constructieve voortzetting van het gesprek over de provinciale visie en Omgevingsverordening. Wij nodigen de provincie uit tot verdere samenwerking bij het concretiseren van deze opgaven, waarbij wij graag onze verantwoordelijkheid nemen als centrumgemeente in Twente.	Wij waarderen uw aanbod om in gesprek te blijven over de uitwerking van ons provinciaal beleid en de doorwerking en invulling daarvan op gemeentelijk schaalniveau en gaan daar graag op in.	Nee

2025-024109

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024109/1	1. Maak geen onderscheid in twee typen grondgebonden landbouwgebieden (Omgevingsvisie, 6.3. Landbouw en voedselvoorziening). Het landbouwgebied van de gemeente Steenwijkerland is in de Provinciale Omgevingsvisie aangeduid als 'met gebiedsspecifieke opgaven'. Deze opgaven herkennen we en pakken we met elkaar op. De doelen voor klimaat, water en natuur worden bepaald door Rijk en provincie. Maar hoe we daar invulling aan geven is aan de gemeente, ondernemers en inwoners. We streven daarbij naar een vitaal platteland, met perspectief voor de agrarische sector. We hebben bezwaar tegen provinciaal beleid dat onze landbouw stuurt richting multifunctioneel en multidimensionaal ruimtegebruik, als leidend toekomstperspectief. Zeker nu er nog geen provinciale landbouwvisie ligt, waarin dit toekomstperspectief nader is uitgewerkt. We zien het risico dat de toekomstmogelijkheden van onze agrarische bedrijven hierdoor worden beperkt. De volgende ontwikkelingen en overwegingen spelen daarbij een rol: We kennen in de gemeente drie gebiedsprocessen (koploperprojecten). Juist in deze gebiedsprocessen zien we dat de ontwikkelingsperspectieven van bedrijven vooral individueel worden bepaald. Sommige boeren kiezen voor innovatie en concurrentiekracht en blijven primair gericht op voedselproductie, sommige boeren kiezen voor andere verdienmodellen en multifunctioneel gebruik. In een collectieve doelgerichte aanpak (zoals in gebiedsprocessen) blijkt een breed scala aan keuzes inpasbaar, ook binnen de opgaven voor klimaat, natuur en water. Deze individuele keuzes zijn te begrijpen nu een landelijke visie op landbouw en voedselproductie ontbreekt. Zo is het onduidelijk in hoeverre de landbouw moet blijven concurreren op de markt, of kan rekenen op structurele financiering vanuit het Rijk en Europa. Dit laatste is een voorwaarde voor een robuuste ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen, als perspectief voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven;• In de Omgevingsvisie staat dat landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen zorgvuldig moeten worden beschermd en dat er een toekomstbestendige landbouwstructuur moet zijn. We zijn van mening dat dit ook voor landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven relevant kan zijn. We zien in de gebiedsprocessen bijvoorbeeld dat de beschikbaarheid van grond cruciaal is voor het toekomstperspectief. Onze reactie op dit onderdeel moet mede worden beschouwd als een zienswijze op het corresponderende onderdeel in de ontwerp-Omgevingsverordening.	Wij waarderen de actieve rol die de gemeente Steenwijkerland speelt in de gebiedsprocessen en de inzet voor een vitale groene omgeving met perspectief voor de agrarische sector. Wij erkennen het belang van landbouw in álle gebieden, ook daar waar sprake is van gebiedsspecifieke opgaven. De aanduiding 'gebiedsspecifieke opgaven' in de Omgevingsvisie is bedoeld om aan te geven waar gebieden liggen met gebiedsspecifieke opgaven voor klimaat, water en natuur. In gebieden met gebiedsspecifieke opgaven is de uitdaging groter, maar ook hier is ruimte voor ontwikkeling binnen de kaders van natuur, water en klimaat. Dit betekent dat het toekomstperspectief van de landbouw hier mede wordt bepaald doordat er aanvullende inspanningen nodig zijn om de doelen te realiseren. Daarbij blijft het uitgangspunt dat landbouw ook in deze gebieden een volwaardige plek heeft, met ruimte voor maatwerk en individuele keuzes. Het provinciale beleid stimuleert multifunctioneel ruimtegebruik als één van de mogelijke ontwikkelrichtingen, niet als een verplicht toekomstperspectief. De provincie ziet het als haar verantwoordelijkheid om, binnen de kaders van het rijksbeleid, te sturen op de mogelijkheden om landbouwgrond te beschermen en om gebieden aan te wijzen waar grotere opgaven liggen — ook voor de landbouw. Dit doen wij niet om de rol van gemeenten over te nemen, maar juist om deze te ondersteunen en te versterken. De gebiedsprocessen, waaronder de koploperprojecten in Steenwijkerland, laten zien dat er ruimte is voor diverse ontwikkelperspectieven binnen de landbouw. Wij ondersteunen deze processen actief en zoeken kansen voor alternatieve verdienmodellen. We zijn nauw betrokken bij de voortgang. Daarbij respecteren wij de rol van gemeenten, ondernemers en inwoners in het vormgeven van de invulling van de opgaven. De transitie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid die wij zorgvuldig en gebiedsgericht vorm willen geven.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024109/2	Wees ambitieuzer bij Nationaal Park Weerribben-Wieden (Omgevingsvisie, 6.4. Natuur en Landschap). In de consultatieronde in september 2024 hebben we aangegeven dat we ambities met betrekking tot Nationaal Park Weerribben-Wieden misten. In de ontwerp-Omgevingsvisie lezen we dat u een tekst hierover heeft toegevoegd. Toegevoegd is echter het Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 van het Rijk. U heeft dit programma, noch de NOVI, uitgewerkt of vertaald naar een provinciale ambitie voor Nationaal Park Weerribben-Wieden. Deze ambitie is nodig. Nationaal Park Weerribben- Wieden kent een gebiedsplatform waarin natuur en erfgoed, bewoners en bedrijven, landbouw en toerisme elkaar versterken. Dit gebiedsplatform werkt graag met u samen aan een kwalitatief hoogwaardig en vitaal Nationaal Park, vanuit een landschapsecologische benadering.	Dank voor uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel. Naar aanleiding van uw oproep besteden we in paragraaf 6.4 expliciet aandacht aan de ambitie voor het Nationaal Park Weerribben-Wieden. Wij onderschrijven het belang van het Nationaal Park als waardevol natuurgebied en recreatieve trekker, dit staat beschreven in bijlage IV. Daarnaast is het goed om te vermelden dat Provinciale Staten op 24 september 2025 hebben ingestemd met een incidentele bijdrage van ruim 1 miljoen euro voor de ontwikkeling van de Nationale Parken Sallandse Heuvelrug en Weerribben-Wieden. Deze middelen worden ingezet voor natuurbeleving, duurzame recreatie, streekproducten, educatie en onderzoek. Voor de periode 2025–2027 is een jaarlijkse bijdrage van €171.500 toegekend. Ook hebben Provinciale Staten een motie aangenomen om de provinciale financiering te verlengen t/m 2030. Dit wordt meegenomen in de Perspectiefnota 2027. De komende jaren blijven wij graag in gesprek over de doorontwikkeling van het Nationaal Park Weerribben-Wieden. Dit doen we ook met het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug. Met deze zienswijze wordt het belang van het Nationaal Park Weerribben-Wieden als integraal onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit van Noordwest Overijssel onderstreept.	Ja

12. Wonen	2025-024109/3	3. Wij gaan ervanuit dat uw Redeneerlijn onze lokale woningbouwopgave en onze bijdrage aan de regionale opgave niet in de weg zit (Omgevingsvisie, 6.7. Wonen). U geeft aan dat u ruimte biedt voor de lokale vraag. Dat vinden wij erg belangrijk. Zo kunnen we passende woningen blijven bouwen naar behoefte van onze inwoners. We hebben net (medio 2025) een woningmarktonderzoek laten uitvoeren en daaruit blijkt dat er overal in onze gemeente vraag is en ruimte moet zijn voor wat nieuws. Wij willen deze (soms) kleine plannen realiseren, ook als deze locaties extra motivering vragen. Dit betekent dat we van u vragen met ons mee te denken en de mogelijkheid bieden om maatwerk te leveren. Naast de lokale opgave is Steenwijk aangemerkt als streekcentrum. Dit omdat Steenwijk een eigen stedelijk systeem heeft. Als onderdeel van de verstedelijkingsstrategie zijn de stationsgebieden van zes middelgrote kernen in één ontwikkelingsprogramma ondergebracht, het 'Programma Stationsomgevingen' (2025). De stad Steenwijk, de centrumstad voor gemeente en regio, zal zich in de komende 20 jaar stevig ontwikkelen. We hebben de ambitie om 1000 -1500 woningen voor de regionale groei te bouwen. Hiermee kunnen wij onze opgaven, op het gebied van woningbouw, werkgelegenheid, mobiliteit en klimaatadaptatie, integraal aanpakken en investeren en verlichten tegelijkertijd de druk op Zwolle op onder andere de woningmarkt, waarbij we ook bijdragen aan het versterken van de regio als geheel. Wij rekenen op uw constructieve houding bij de uitwerking van onze ambities, zowel lokaal als regionaal, waar maatwerk geleverd moet worden. Onze reactie op dit onderdeel moet mede worden beschouwd als een zienswijze op het corresponderende onderdeel in de ontwerp-Omgevingsverordening.	De positie van Steenwijk is in de verstedelijkingsstrategie van de regio Zwolle helder beschreven en vindt inderdaad onder andere in het NOVEX-programma Stationsomgevingen nader uitgewerkt. Zoals in de Omgevingsvisie beschreven maken we periodiek en regionaal afspraken over de concrete vertaling van deze positie in woonafspraken. De Redeneerlijn geeft vervolgens een instrument om tot optimale locatiekeuze te komen voor de woonafspraken.	Nee

2025-024127

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024127/1	Rol van landbouw in de energietransitie – gemiste kans in paragraaf 2.9. In paragraaf 2.9 wordt niet gerept over de mogelijkheden dat de landbouw kan bijdragen aan de energietransitie – denk aan bio- en groengas, zon op dak en kleinschalige windenergie. Dit achten wij een gemiste kans. Deze potentie verdient een plek in de hoofdstructuur van de visie, uiteraard met de kanttekening dat dit de ontwikkeling naar een circulaire landbouw niet mag belemmeren (bijvoorbeeld door schaalvergroting). Hoewel in paragraaf 6.2 (p. 105) hier wél op wordt ingegaan, is het belangrijk dat ook in de strategische hoofdstukken (zoals 2.9) deze koppeling helder wordt benoemd.	In uw zienswijze geeft u aan dat kleinschalige energieopwek zoals zon of dak, bio- en groen gas maar ook erfmolens ook een plek zouden moeten krijgen in de Omgevingsvisie. Over bijvoorbeeld erfmolens staan wel al regels in de Omgevingsverordening. Wij hebben dit verduidelijkt in de tekst in paragraaf 6.2 van de Omgevingsvisie. In paragraaf 2.9. is opgenomen dat de agrarische sector een bijdrage kan leveren aan de energietransitie. Verder is in paragraaf toegevoegd dat we de landbouw willen betrekken bij de energietransitie.	Ja
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024127/2	(Grond)wateroverlast en waterverdeling Rijntakken heeft meer aandacht nodig. In paragraaf 6.1 –Klimaatrobuuste verstedelijking– wordt gesproken over de rol van waterschappen in planvorming. Wij willen benadrukken dat gemeenten in de praktijk dicht bij gebiedsontwikkelingen staan en doorgaans de regie voeren. We vragen om een meer evenwichtige formulering, waarin de gemeentelijke rol echt wordt gedaan. Daarnaast staat er in dezelfde paragraaf, een passage over de voorgenomen besluitvorming in 2026 door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat over de waterverdeling van de Rijntakken. Deze herverdeling kan tot gevolg hebben dat er tijdens droge zomers geen water meer wordt aangevoerd via de IJssel naar onder andere de Regge. Dit heeft directe gevolgen voor onze regio (landbouw, natuur, leefomgeving) en dient expliciet in de visie opgenomen te worden.	Wij zijn het met u eens dat gemeenten wel degelijk kennis hebben van het (stedelijke) watersysteem. We hebben teksten hierop aangepast in 2.6 en 3.3. Wij zien ook dat de besluitvorming over de verdeling van zoetwater over de Rijntakken effecten voor Overijssel heeft. De verdeling van water over de Rijntakken is bevoegdheid van het Rijk. We zijn in gesprek met het Rijk en hebben een adviserende rol.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024127/3	Broeikasgasemissies landbouw en mobiliteit. In paragraaf 6.2, pagina 105, wordt de bijdrage van de landbouw aan broeikasgasemissies erg summier omschreven. Ondanks dat dit geen direct gemeentelijk specialisme is, is het wel van belang dit op een zorgvuldige en realistische manier te duiden gezien het aanzienlijke aandeel van deze sector. Daarnaast constateren wij dat mobiliteit als bron van broeikasgasemissies geheel niet wordt genoemd, noch in deze paragraaf, noch elders.	In uw zienswijze geeft u aan dat broeikasgasemissies vanuit de landbouw erg summier worden omschreven. Wij hebben geen eigen beleid hierop. Wij sluiten aan op de landelijke maatregelen die voor reductie van broeikasgasemissies in de landbouw genomen worden. Voor mobiliteit als bron van broeikasgasemissies hebben we in paragraaf 6.2 de provinciale doelen beschreven voor verminderen van uitstoot in de sector mobiliteit, en in paragraaf 6.9 de strekking van het beleid hiervoor.	Nee
12. Wonen	2025-024127/4	Wonen en verstedelijkingsprincipes – verwijzing naar regionale zienswijze. Wij sluiten ons aan bij de punten die in de gezamenlijke regionale zienswijze van de 11 plattelands -gemeenten in Twente zijn verwoord, welke wij mede hebben ondertekend (zie bijlage). In het bijzonder willen wij benadrukken dat de mogelijkheid om méér woningen te bouwen dan alleen voor de strak gedefinieerde lokale behoefte essentieel is voor de leefbaarheid van onze kernen. Wij gaan daarbij uit van een groeiscenario van de bevolking van onze gemeente. De huidige, enge definitie van lokale behoefte – onder meer gebaseerd op Primos-cijfers – schiet tekort om de demografische en maatschappelijke opgaven van kleinere kernen het hoofd te bieden. Vitale kernen dragen bij aan het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) en aan brede welvaart. Dit vraagt om ruimte in de visie én in de Omgevingsverordening, waarbij we specifiek vragen om: - het schrappen van artikel 4.4 lid 6 van de ontwerp-Omgevingsverordening, of ten minste het laten vervallen van sub b,c, d en e; - indien sub e (over beslag op landbouwgrond) gehandhaafd blijft, een duidelijke omschrijving van wat onder onevenredig' wordt verstaan; - een benadering die maatwerk en regionale afwegingen leidend laat zijn, zonder extra provinciale toetsingachteraf .	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024127/5	Economische rol van alle kernen binnen het DSS. Tot slot vragen wij om aandacht voor het feit dat niet alleen de vijf grote steden, maar álle typen kernen inOverijssel een rol vervullen in de economische dynamiek. Een groot deel van de werkgelegenheid bevindt zich buiten de steden, op bestaande bedrijventerreinen en in goed bereikbare kleinere kernen. Wij pleiten voor voldoende flexibiliteit in ruimtelijke kaders om transformatie, herstructurering en functiemenging mogelijk te maken op lokaal niveau, passend bij de schaal van de kern.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee

2025-024152

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024152/1	1. Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de Redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de Redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet. Werking Redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Omgevingswet de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de Redeneerlijn bij álle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip ‘provinciaal belang’, terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De Omgevingsverordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de Redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de Redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiseert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte. Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen vande Redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter nietbindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure nietop beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de Omgevingsverordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de Redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet, in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja

		criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat. Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de Redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.		
12. Wonen	2025-024152/2	3 Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de Omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen — van groot tot klein — ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerp-Omgevingsverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau — passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de Omgevingsverordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van álle kernen binnen het DSS.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. Dit hebben we verduidelijkt in paragraaf 2.7. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024152/3	4. Landbouw en toekomstgerichtheid. In de Omgevingsvisie wordt geschreven over de grenzen waar de landbouw tegenaan loopt, met name op het gebied van natuurbescherming, waterkwaliteit/-kwantiteit en milieu. De provincie wil met het nieuwe beleid richting geven aan toekomstbestendige landbouw met goede verdienmodellen. Hoe hier invulling aan wordt gegeven zien wij onvoldoende terug. Graag zien wij hier meer invulling op door de provincie. Er worden twee verschillen typen landbouwgebieden onderscheiden, landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. Wat betreft de keuze voor deze type landbouwgebieden hebben wij een aantal vragen/opmerkingen: • Waarom is er niet gekozen voor zogenaamde overloopgebieden tussen deze 2 typen? Is een opdeling in twee gebieden niet te beperkt? In het voorontwerp van de Nota ruimte wordt de landbouw zelfs opgedeeld in vier gebieden. • In het landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water is ook ruimte voor combinaties met andere functies. Welke functies denkt de provincie hier aan? Ook wordt bij dit gebied als voorwaarde de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen genoemd. Hierover is op dit moment geen duidelijkheid. Daarnaast zijn er nog ook nog belemmeringen door landelijke regelgeving. Hierdoor is er dus ook geen duidelijkheid en perspectief voor de landbouw. • Op basis van welke criteria zijn de landbouwgebieden opgedeeld?	Wij hebben kennisgenomen van uw zienswijze. De provincie heeft een indeling in twee type landbouwgebieden gemaakt op basis van onderzoek met Wageningen University (WUR). Daarbij is gekeken naar gebiedsspecifieke omstandigheden. De indeling is gebaseerd op zaken zoals ecologische druk, bodemsoort, waterhuishouding en ontwikkelmogelijkheden voor boeren. Dit onderzoek is hier te vinden. https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . In beide gebieden zien wij toekomstperspectief voor landbouw die is afgestemd op lokale omstandigheden en die passende functies mogelijk maakt. Dit vullen wij niet nader in, in de Omgevingsvisie. Wij werken aan een landbouwvisie die meer invulling kan geven aan het toekomstperspectief. In de Omgevingsvisie nemen we nu geen extra tussengebied op, omdat de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven al een overgang vormen tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en natuurgebieden. De gebiedsindeling van de Omgevingsvisie verschilt op onderdelen van de gebiedsindeling in de Ontwerp Nota Ruimte. Overijssel kiest bewust voor een eigen aanpak die past bij de situatie in onze provincie.	Nee
12. Wonen	2025-024152/4	5 Wonen en woonvormen. Naar onze mening is beleidsruimte nodig voor extra toevoegingen om afspraken rond migratie en spreiding van aandachtsgroepen te kunnen nakomen. Dat is een plus op de lokale behoefte. De behoefte aan sociale huur en middenhuur / betaalbare koop is per gemeente verschillend. Daarom pleiten wij voor maatwerk in plaats van harde streefpercentages voor nieuwe woningbouwplannen. We pleiten er voor dat kernen passend in schaal en omvang kunnen voorzien in een extra woonopgave als dat voorziet in een bovenlokale behoefte aan gedifferentieerde woonmilieus in gebieden buiten de grote steden en middelgrote kernen. Ook vragen we de stelling rondom de regionale opgave rond de huisvesting van ouderen en aandachtsgroepen te nuanceren; in de huidige vorm lijkt het alsof elk bouwplan daaraan moet bijdragen terwijl er meer doelgroepen zijn waarvoor bouw wenselijk is. Ook willen we voldoende regelruimte vragen voor ontwikkelingen op het platteland; voormalige agrarische erven willen we kunnen laten benutten om kleinschalige, al dan niet tijdelijke, nieuwe (vormen van) woningbouw te realiseren. We benadrukken het belang om duiding aan te brengen hoe deze Omgevingsvisie en samenwerkingsvormen zich verhouden tot andere beleids- en visiedocumenten, zoals bijvoorbeeld de Landbouwvisie, Energievisie en Regionale Economische Bouwstenen.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma. In onze paragraaf verstedelijking geven we aan dat sectorale opgaven rekening houden met opgaven van andere beleidsterrein zoals onder andere door u benoemd.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024152/5	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de Omgevingsverordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Wij waarderen uw betrokkenheid en blijven ook graag met u in overleg. Goed om te lezen dat u, net als wij, graag samenwerken en in gesprek blijven via de verschillende overlegstructuren. Hierbij zullen wij de uitgangspunten vanuit het ruimtelijk beleid gebruiken.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024152/6	We benadrukken het belang om duiding aan te brengen hoe deze Omgevingsvisie en samenwerkingsvormen zich verhouden tot andere beleids- en visiedocumenten, zoals bijvoorbeeld de Landbouwvisie, Energievisie en Regionale Economische Bouwstenen.	U geeft aan dat het van belang is om aan te geven hoe de Omgevingsvisie of uitwerkingen daarvan zich verhouden tot andere beleidsdocumenten. We hebben verduidelijkt in de Omgevingsvisie dat de Omgevingsvisie het kader vormt voor alle uitwerkingen die u benoemt. Dit is in de paragrafen 5.2 en 5.3. Het is onze bedoeling om in een nadere uitwerking, integraliteit en samenhang met andere trajecten voor ogen te houden. In de uitvoering willen we zorgen voor samenhang door aan de voorkant een startdocument op te stellen. Met daarin helder welke doelen en opgaves er zijn en wat relaties zijn met lopende trajecten. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja

2025-024159

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024159/1	Allereerst willen wij aangeven dat de opzet van de Omgevingsvisie, gericht op de doelen die wij met elkaar moeten en willen bereiken ons zeer aanspreekt. Wij realiseren ons, met u, dat we voor grote uitdagingen staan ten aanzien van diverse thema's die we gezamenlijk op moeten pakken. De voorliggende Omgevingsvisie geeft hier richting voor. Wij pleiten voor een afwegingskader waarin opgaven en ambities in samenhang worden gewogen. Naar onze mening is de Redeneerlijn zoals die nu is voorgesteld hiervoor niet het juiste instrument omdat deze 'volgordelijk' één ruimtelijke opgave afweegt en deze niet tegelijkertijd in samenhang met andere - conflicterende- opgaven voor dat betreffende gebied beschouwt.	U geeft aan dat de opzet van de Omgevingsvisie u aanspreekt en wat u betreft richting geeft voor het gezamenlijk oppakken van diverse thema's. Dank daarvoor en wij werken graag samen waar een nadere uitwerking nodig is. U geeft aan dat opgaven en ambities in samenhang afgewogen dienen te worden en dat de Redeneerlijn hiervoor niet het juiste instrument is omdat daarmee één ruimtelijke opgave wordt afgewogen en niet tegelijkertijd in samenhang met conflicterende opgaven in het gebied. Het is onze bedoeling dat in het werken met de Redeneerlijn de samenhang met andere opgaven in een gebied nadrukkelijk aan de orde komt. Wij hebben de tekst in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast.	Ja
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-024159/2	Wij waarderen het feit dat de voorkantsamenwerking met gemeenten waarbij het uitgangspunt is om initiatieven mogelijk te maken, expliciet in de Omgevingsvisie is opgenomen. Graag denken wij met u mee hoe wij deze voorkantsamenwerking goed in kunnen richten.	Wij waarderen de samenwerking met uw gemeente en uw aanbod om mee te denken in de voorkantsamenwerking. Wij geven dit door aan de eenheid Ruimte en Bereikbaarheid.	Nee
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-024159/3	We hechten er waarde aan op te merken dat de opzet van de Omgevingsvisie er wel toe leidt dat er nog veel nader moet worden uitgewerkt in overleg met medeoverheden, partners, ondernemers en inwoners. De visie is daardoor weinig concreet waardoor de effecten voor ons gemeentelijk gebied nog niet in volle omvang in beeld zijn. Wij willen u nadrukkelijk oproepen om bij het vervolg, het opstellen van de beleids en/of uitvoeringsprogramma's, gebiedsprocessen, projecten en initiatieven vanuit de samenleving ons (zowel ambtelijk als bestuurlijk) nauw en tijdig te betrekken.	U geeft aan dat door de opzet van deze Omgevingsvisie er nog veel uitwerking nodig is. Dat zijn we met u eens. U wilt daarbij betrokken zijn. Dat pakken we graag op.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024159/4	2.7 Samenhangende verstedelijking als motor van onze economie. Aangegeven wordt dat ingestoken wordt op efficiënt ruimtegebruik op bedrijventerrein en 1000ha groei tot 2040. Sommige gemeenten hebben slechts zeer beperkte uitbreidingsmogelijkheden. Ondersteun regionale programmering, ook in relatie tot het tekort aan ruimte in sterk verstedelijkte kernen zoals Genemuiden.	Regionale samenwerking rondom bedrijventerreinprogrammering is van groot belang. Daar waar een gemeente maar beperkte uitbreidingsmogelijkheden heeft, kan in regionale samenwerking en programmering een passende oplossing gevonden worden. We blijven daarover graag met u afstemmen binnen de programmeringsafspraken West-Overijssel.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024159/5	"2.7 Samenhangende verstedelijking als motor van onze economie. Ingezet wordt op behoud van bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën (3, 4 en 5), omdat dit type bedrijventerrein nodig is voor ruimte voor de transitie naar een circulaire economie enenergietransitie. Uitgangspunt hierbij is zuinig, zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik." Vraag is of er ook specifiek beleid komt om de bedrijven met die hogere categorieën te helpen verduurzamen. Wat wordt de verhouding tussen functiemenging en behoud van die categorieën? Sluit de inzet op waterstof hier ook bij aan? Samenhang met netcongestie. Maak onderscheid tussen type bedrijvigheid. Ontwikkel maatwerkbeleid voor clusters zoals de tapijtindustrie, waarin milieu-impact en verduurzaming hand in hand kunnen gaan.	Wij begrijpen uw oproep. Op het gebied van verduurzaming hebben we de sprintsessies om op een bedrijventerrein gezamenlijk met de bedrijven aan de slag te gaan met het energievraagstuk (netcongestie). Na een sprintsessie is het ook mogelijk om een sprintsubsidie aan te vragen. Verder hebben we het team Verduurzaming Bedrijventerreinen dat expertise of capaciteit kan leveren op verschillende thema's waaronder energie. We hebben de gebiedsgerichte Cluster6 aanpak, die zich richt op de verduurzaming van bedrijven met een hoog energieverbruik. In Overijssel zijn er 11 clusters die tot de CES6 aanpak horen, waaronder het tapijtcluster. De verhouding tussen functiemenging en behoud van hoge milieucategorieën is een afweging die wij niet maken op provinciaal niveau. Dit is aan de gemeenten zelf. Ons voorstel is om tijdens de uitwerking van de nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030 met elkaar in gesprek te gaan over eventueel maatwerkbeleid voor specifieke clusters. De provincie onderschrijft het belang van gebiedsprocessen waarin ondernemers, gemeenten en maatschappelijke partners samenwerken aan toekomstgerichte oplossingen. Juist in deze processen blijkt dat een breed scala aan keuzes mogelijk is, passend binnen de opgaven voor natuur, water en klimaat. De provincie blijft deze processen faciliteren en ondersteunen.	Nee

11. Verstedelijking	2025-024159/6	2.7 Samenhangende verstedelijking als motor van onze economie. Voor logistieke ontwikkelingen zoeken we aansluiting bij doorgaande grote corridors. Zorg voor afstemming met het Regionaal Havenbedrijf en reflecteer op de potentie van multimodale knooppunten als Meppel/Genemuiden.	Dank voor deze oproep. Via onze partners binnen Logistics Overijssel zorgen we voor een goede afstemming van logistieke ontwikkelingen. De afstemming met het regionaal havenbedrijf hoort daar zeker bij en zetten we voort. U vraagt ons in de Omgevingsvisie aandacht te geven aan afstemming met het Regionaal Havenbedrijf en te reflecteren op de potentie van multimodale knooppunten als Meppel/Genemuiden. In de Omgevingsvisie (hoofdstuk 6.8) benoemen we de samenwerking met Port of Zwolle, het regionale havenbedrijf, als één van de partners in onze netwerkorganisatie Logistics Overijssel. We zullen explicieter beschrijven dat de regionale partners de dragers zijn van ons logistiek ecosysteem, van waaruit de potentie van multimodale knooppunten zoveel mogelijk wordt benut.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024159/7	"Genemuiden wordt genoemd als knelpunt voor de energietransitie." Wij zijn benieuwd hoe hoog op de prioriteitenlijst van de provincie Overijssel het tapijtcluster staat. Welke contacten heeft de provincie met het tapijtcluster buiten de gemeente om? Overweeg om Genemuiden als pilotgebied te benoemen binnen de gebiedsgerichte aanpak netcongestie, met provinciale regie op energiesystemen voor clusterbedrijven.	Dank voor uw zienswijze. Wij onderschrijven het belang van verduurzaming van energie-intensieve bedrijven. Met uw gemeente en betreffende bedrijven werken wij aan een gebiedsgerichte aanpak voor de verduurzaming van de energievoorziening voor het Tapijtcluster. Op het gebied van verduurzaming houden we sprintsessies om op een bedrijventerrein gezamenlijk aan de slag te gaan met het energievraagstuk (netcongestie). Na een sprintsessie is het ook mogelijk om een sprintsubsidie aan te vragen. Verder hebben we het team Verduurzaming Bedrijventerreinen dat op bedrijventerreinen expertise of capaciteit kan leveren op verschillende thema's waaronder energie. Voor bedrijven met een hoog energieverbruik hebben we de gebiedsgerichte Cluster6 aanpak. Deze richt zich op de verduurzaming van bedrijven met een hoog energieverbruik. In Overijssel zijn er 11 clusters die tot de CES6 aanpak horen, waaronder het tapijtcluster.	Nee
3. Leidende principes en redeneerlijn	2025-024159/8	"3.2 Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden. Uitbreiding van bebouwing in het landelijk gebied vindt bij voorkeur plaats binnen bestaande erven of aansluitend op bebouwd gebied. Hierbij kan als eis gesteld worden dat (elders) opstallen gesloopt worden en verharding wordt verwijderd. Hierdoor blijft het bebouwde en onbebouwde gebied met elkaar in balans. Wij onderschrijven het streven naar sloop ter compensatie. Als dit echter een harde eis wordt, in plaats van een 'kan', dan zorgt dit voor Zwartewaterland mogelijk voor stagnatie van woningbouw. Wellicht is het mogelijk om op een andere wijze te compenseren ingeval sloop geen toereikende optie is. Te denken valt aan landschappelijke inpassing of een plus op klimaatadaptieve maatregelen/ natuurinclusief bouwen of ...	U vraagt om mogelijkheden voor een alternatieve invulling van de benodigde ruimtelijke kwaliteits-balans als alleen sloop niet toereikend is. Deze mogelijkheid bestaat al in het Kwaliteits Impuls Groene Omgeving (KGO). Wij gaan er vanuit dat een meer gebiedsgerichte benadering van KGO hier ook mogelijkheden voor zou kunnen bieden. U kunt hierover meer informatie krijgen bij uw accounthouder van de eenheid Ruimte en Bereikbaarheid.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024159/9	"3.6 de Redeneerlijn: toepassen van de Leidende Principes. Om invulling te geven aan de afweegruimte die we hier bieden, nemen we in onze Omgevingsverordening op dat bij de beoordeling van plannen inzichtelijk moet zijn gemaakt dat de voorgenomen functie niet elders ontwikkeld kan worden op een locatie waar zich geen functies die gebonden zijn aan natuurlijke omstandigheden bevinden. "Als dat toch het geval is, wordt beoordeeld of de ontwikkeling plaatsvindt in het kader van een regionale programmeringsafspraken. Daarmee stimuleren we ook boven gemeentelijke afweging." Wij vragen ons af hoe breed deze regionale programmerings-afspraken moet worden gezien Provincie-breed, Regio Zwolle, NWO? Zijn sommige opgaven denkbaar in NWO of enkel binnen een gemeente niet? Denk bijvoorbeeld aan uitbreiden bedrijven. Kan dat misschien binnen ZWL niet, maar wel in Kampen of Zwolle. Of moet worden uitgeweken naar Deventer, Hengelo, ... Dat zegt iets over de reisafstand / mogelijkheid voor onze inwoners om in een sector te kunnen werken.	De programmeringsafspraken waar naar verwezen wordt zijn afhankelijk van het type afspraak. In de praktijk zal dit in de meeste gevallen gaan over de programmeringsafspraken voor bedrijventerreinen en over de woondeals. In deze afspraken wordt regionaal afgesproken welke gemeenten welke opgave ontwikkelen. Voor de opgaven in deze programmeringsafspraken kan op grond van de Redeneerlijn, als geen andere locatie voor handen is, worden gekeken naar gronden die nu een functie hebben die afhankelijk is van natuurlijke omstandigheden.	Ja

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024159/10	"6.1 Water, bodem en klimaatadaptatie. Het water- en bodemsysteem gebruiken als sturend uitgangspunt. Hierdoor ontstaat een hoofdverdeling van onze provincie in vier zandgronden, IJssel Vecht en Delta, veenweidegebieden en bebouwd gebied. Voor al deze gebieden geldt een verschillende opgave en verschillende (on)mogelijkheden voor gebruik en functies. Het betreft een indeling op hoofdlijnen, binnen de gebiedstypen is nog een grote verscheidenheid aan landschappen aanwezig." Ook binnen de NOVEX/Regio Zwolle is binnen het programma Sponsstrategie veel aandacht voor de stroomgebieden en worden er principe keuzes gemaakt en uitgangspunten opgesteld. Wij willen aandacht vragen voor een congruente aanpak maar ook voor het maken van keuzes op het juiste niveau / door het juiste gremium.	U roept op tot het maken van keuzes in het juiste gremium. In de sponsstrategie is ruimte voor gebiedsspecifieke invulling die past binnen de kaders die we stellen in de visie. Dit spreekt elkaar dus niet tegen, maar biedt ruimte voor lokale invulling.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024159/11	"6.3 Landbouw en voedselvoorziening. Glastuinbouw concentreren we in hetglastuinbouw concentratiegebied Koekoekspolder. Vanwege de problematiek in het veenweidegebied en de ligging binnen het Nationaal Landschap is uitbreiding buiten dit concentratiegebied niet mogelijk. Om ondernemers duidelijkheid te bieden op delange termijn, wordt samen met hen een toekomstperspectief verkend." De Koekoekspolder is door zijn laaggelegen ligging onderdeel van de veenweideproblematiek in de aangrenzende Polder Mastenbroek. In de teksten gaat het over het toekomstperspectief van de ondernemers in de Koekoekspolder. Dat lijkt ons een goede stap. Daarnaast zouden we dan ook graag zien dat er ingezet wordt op het toekomstperspectief van de agrarische sector in de Polder Mastenbroek en specifiek in de randzone van de Koekoekspolder. In de visie wordt namelijk ook gesproken over hydrologische bufferzones die nodig zijn als randvoorwaarde om het wegstromen van water tegen te gaan. Het is niet duidelijk wat dit inhoud en wat dit betekent voor de functies in deze bufferzones.	U geeft aan dat u graag zou zien dat er ingezet wordt op het toekomstperspectief van de agrarische sector in de Polder Mastenbroek en specifiek in de randzone van de Koekoekspolder De noodzaak en werking van hydrologische bufferzones in het veenweidegebied, worden meegenomen binnen de bredere veenweidestrategie. Wat betreft de randzone van de Koekoekspolder geldt dat deze expliciet betrokken wordt bij het gebiedsproces glastuinbouw Koekoekspolder. Daarin wordt ook het toekomstperspectief van ondernemers verkend. Hiermee wordt zowel aandacht besteed aan de glastuinbouw als aan de bredere agrarische functies in de omgeving.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024159/12	"6.3 Landbouw en voedselvoorziening Landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. In deze gebieden spelen meerdere opgaven tegelijk. Naast voedselproductie zien we hier kansen voor multifunctionele landbouw en verbreding, bijvoorbeeld richting natuurbeheer, recreatie of zorg. Binnen deze gebieden is vaak sprake van een stapeling van opgaven, waardoor aanvullende maatregelen nodig kunnen zijn, zoals emissiereductie of ingrepen in de waterhuishouding." De Omgevingsvisie werkt niet duidelijk uit wat daadwerkelijk het toekomst perspectief is voor de veenweidegebieden. In de visie staat dat "voorwaarde voor ontwikkeling is dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn". Hiervoor wordt vervolgens naar het Rijk en Europa gekeken. Deze middelen zijn echter onzeker en daarmee ook de ontwikkeling van deze landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven. Wat betekent dit dan concreet voor het toekomstperspectief van de landbouw in deze gebieden?	In uw zienswijze geeft u aan dat het toekomstperspectief van landbouw in veenweidegebieden in de Omgevingsvisie nog niet concreet is uitgewerkt. Dat klopt. In de Omgevingsvisie geven wij kaders die een nadere uitwerking kunnen krijgen. Dit gebeurt in dit geval in het gebiedsproces voor het veenweidegebied. Meer duidelijkheid over het toekomstperspectief van de landbouw kan worden gegeven de landbouwvisie. Tegelijkertijd biedt de contourenbrief Agrarisch Natuurbeheer (ANB) van het Rijk wél een richting: de extra vrijgemaakte middelen worden onder andere met voorrang ingezet in gebieden met gebiedsspecifieke opgaven, zoals de veenweidegebieden.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024159/13	"6.9: Goede Bereikbaarheid. De Provincie is bezig met het opstellen van het RMP - regionaal mobiliteitsprogramma. Hier leveren wij als ZWL input voor. Elementen hieruit zijn opgenomen in de Provinciale Omgevingsvisie". Blijf focus houden op de diverse profielen van de Overijsselse gemeenten.	Dank voor deze suggestie. Deze oproep nemen we ter harte bij het verder uitwerken van het regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP)	Nee

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024159/14	"6.9: Goede Bereikbaarheid. De ambitie is om een basis te leggen voor een geïntegreerd mobiliteitsnetwerk dat de mogelijkheid tot verplaatsen van mensen en goederen, op welke manier dan ook, mogelijk maakt. We willen bereikbaarheid voor personen en goederen, toegankelijk en met keuzemogelijkheden. Inclusiviteit van openbaar of publiek vervoer staat daarbij hoog op de agenda. Ook moet dit mobiliteitsnetwerk de andere opgaven kunnen ondersteunen daarbij te dragen aan minder ruimtegebruik, een kleinere impact op natuur en milieu, de economie duurzaam ondersteunen en de sociale verbondenheid verbeteren." Wet van Brever is van toepassing! Bovendien zien we uit tellingen een onstuitbare toename van verkeer op ons wegennet (gem. 3% per jaar). Verstedelijking en mobiliteit gaan hand in hand, zeker bij DUS regio Zwolle. Dit betekent per definitie meer druk op provinciale wegen én gemeentelijke wegen. Hoge intensiteiten op bestaande stroomwegen en dit is punt van zorg, bijvoorbeeld op de N331 en N377. Er wordt veel benoemd en er worden veel verbanden gelegd in de Omgevingsvisie, maar duidelijke keuzes worden gemist. Het is "en en en". Het gebrek aan keuzes zal betekenen dat er tegen grenzen aangelopengaat worden op het gebied van mobiliteit.	Centraal in ons beleid staat het streven naar nabijheid. Dat is een manier om met de wet van Brever om te gaan. In ons regionaal mobiliteitsprogramma (RMP) werken we dit verder uit. Daarnaast geven we in de Omgevingsvisie aan ook oog te houden voor het functioneren van het bestaande autonetwerk. Een gemeente als Zwartewaterland heeft daar door haar ligging een grotere afhankelijkheid van. Dat realiseren wij ons.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024159/15	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Bereikbaarheid is afhankelijk van veel variabelen en keuzes en daarom niet in één getal uit te drukken. We ontwikkelen daarom in aansluiting op de Rijksoverheid een "streefnorm bereikbaarheid", een kwalitatieve en kwantitatieve maatstaf voor goede bereikbaarheid. Deze norm kan overigens ook uit meerdere "subnormen" bestaan o.a. afhankelijk van het type bestemming/voorziening, het gebiedstype, de vervoerswijze en/of reiziger." Graag duiding tijdens Ambtelijke Overleggen Mobiliteit wat dit voor gemeenten betekenen zal.	Dank voor deze suggestie. Tijdens de mobiliteitsdagen en Ambtelijke Overleggen Mobiliteit zijn en worden de gemeenten meegenomen in het traject rond de streefwaarde bereikbaarheid.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024159/16	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Voor een goede bereikbaarheid is het noodzakelijk om m.b.t. de infrastructuur de basis op orde te houden/brengen, waarmee de betrouwbaarheid, doorstroming en snelheid wordt verbeterd. Dit betekent dat de diverse infrastructurele netwerken goed op elkaar moeten aansluiten en eventuele ontbrekende verbindingen en knelpunten moeten worden opgelost. Dit geldt zowel voor weg, water als spoor en in internationale, nationale, regionale en lokale netwerken." Goede afstemming over geplande werkzaamheden is essentieel. Hierbij zouden we een goede communicatie methodiek kunnen ontwikkelen, ook met RWS.	Deze reactie raakt niet aan de Omgevingsvisie, maar gaat over de planning en afstemming rond werkzaamheden. We stemmen onze werkzaamheden af met Rijkswaterstaat en andere beheerders. De werkzaamheden zijn inzichtelijk via de tool Melvin.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024159/17	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Duurzame mobiliteit richt zich op schonere mobiliteit (zero emissie), maar ook op ander gebruik van mobiliteit. Een uitgangspunthierbij is het STOMP-principe. Dat houdt in dat de voorkeursvolgorde van personenverplaatsingen is: Stappen, Trappen, OV, Mobiliteitsdiensten, Privéauto. Om actieve mobiliteit (fietsen en lopen) mogelijk te maken is nabijheid van voorzieningen/bestemmingen cruciaal. Wij stimuleren de realisatie van (ook logistieke) hubs in centra, wijken, stadsranden en op grotere afstand van de steden." Uitwerking van Stappen is onderbelicht en verdient meer aandacht. STOMP werkt in steden, minder in buitengebied. Wellicht concreet benoemen Corridor/ Mobiliteitshub A28. Laadinfrastructuur en netcongestie worden niet benoemd. Ten aanzien van OV: hier is bij vorige aanbesteding flink ingezet op verduurzaming. Betrouwbaarheid is hierdoor in het gedrang gekomen en moet bij volgende aanbesteding zwaarder meetellen. Dit is ook meer in lijn met bereikbaarheid als zwaartepunt in de mobiliteitsambitie. Wat opvalt in de bio'tjes is dat hoge kosten van het OV worden aangehaald door vrijwel alle inwoners.	In de Omgevingsvisie geven we de richting aan voor ons beleid ten aanzien van goede bereikbaarheid. In bijvoorbeeld het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) werken we onderdelen nader en meer in detail uit. Onder andere het beleid ten aanzien van "Stappen" uit STOMP zullen we daar nader toelichten en uitwerken. Dit is een gezamenlijke zoektocht tussen provincie en gemeenten. Dat STOMP anders werkt in de groene omgeving dan in de stad klopt. Naar aanleiding van uw zienswijze constateren wij dat dit duidelijker in de tekst van de Omgevingsvisie opgenomen kan worden. We hebben de tekst in paragraaf 2.8 van de Omgevingsvisie daar op aangevuld. De uitwerking daarvan zal overigens ook in het RMP plaatsvinden. De betrouwbaarheid van het Openbaar Vervoer is inderdaad essentieel en had genoemd moeten worden in de Omgevingsvisie als onderdeel van onze doelstelling. Dit hebben we toegevoegd aan paragraaf 2.8. De betaalbaarheid van Openbaar Vervoer is een aandachtspunt, dat in algemene termen is benoemd in paragraaf 2.8.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024159/18	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Om de verkeersveiligheid te verbeteren en om onze ambitie van nul verkeersdoden te halen, zijn diverse maatregelen nodig. Naast infrastructurele en technologische maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren, is ook gedragsverandering en bewustwording van belang." De meetbaarheid/effectiviteit van gedragsmaatregelen is beperkt en mogelijkheden liggen vooral bij handhaving, dat is politietaken.	Gedragsaanpassingen van normen en gewoontes kost vaak veel tijd (denk aan gordelgebruik, BOB, maar ook roken etc.). We zetten daarom in op educatie (bewustwording) en voorlichting voordat handhaving nodig is. Landelijk en regionaal werken we samen met politie en OM aan afspraken over verkeershandhaving. Naar aanleiding van uw zienswijze hebben wij de tekst van de Omgevingsvisie in paragraaf 6.9 hierop verduidelijkt.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024159/19	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Logistiek is de versterkende factor voor de regionale economie. Onmisbaar in een ecosysteem waarin productie, opslag, goederenvervoer en afzetmarkt een geoliede keten vormen. We zien met name in onze havens kansen voor de transitie naar een circulaire economie. De toenemende vraag naar havengebruik, op- en overslag via water, vraagt sturing op huisvesting van watergebonden bedrijvigheid aan het water." Meer focus op economische groei leidt tot knelpunten; files, brugopeningen, etc. Dit wordt gemist in de analyse.	We zijn het met u eens dat havens bij uitstek de locaties zijn met kansen voor de circulaire transitie van onze economie. Ook onderschrijven we dat deze transitie kan leiden tot extra vervoersstromen/logistieke bewegingen. Het is van belang om met elkaar scherp te blijven sturen op de gevolgen daarvan, door het strategisch en datagedreven organiseren van logistieke processen en infrastructuur (bijvoorbeeld door het gebruik van data om verkeersstromen te optimaliseren, monitoring en evaluatie). De Omgevingsvisie gaat niet in op dit detailniveau. We werken ook aan het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP). Hierin hebben we nadrukkelijk aandacht voor o.a. congestie. Besluitvorming van het RMP is in 2026 voorzien.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024159/20	"6.9: Goede BereikbaarheidPag. 128 - duurzame mobiliteit". Voor ons als gemeente Zwartewaterland brengt het clusteren van laadstations en truckparking grote uitdagingen met zich mee, zowel vanwege het ruimtebeslag als ook vanwege de infrastructuur vanhet electriciteitsnetwerk (die is daar niet op ingesteld).	We begrijpen dat lokale omstandigheden en situaties verschillen. We benoemen in de visie ook dat we waar mogelijk streven naar het clusteren van truckparking en laadstations. We houden daarmee rekening met de lokale situaties.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024159/21	"6.10 Vrije tijd, recreatie en toerisme(vrijtijdseconomie). Provincie verwacht tot 2035 een stijging van 20% van het aantal verblijfgasten. Provincie gaat daarom onderzoeken welk nieuw verblijfsrecreatief aanbod hiervoor benodigd is." Wij willen de provincie oproepen de gemeenten te betrekken bij dit onderzoek.	Wij zijn inderdaad voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de bestaande en toekomstige marktruimte binnen de provincie. Hierbij betrekken we gemeenten, branches en ondernemers. Fijn dat u aangeeft ook deel te willen nemen aan dit onderzoek.	Nee

2025-024160

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024160/1	U constateert dat in het ontwerp-Omgevingsvisie, in hoofdstuk 6 "Kaderstelling voor beleid", onder paragraaf 6.8 Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek, wordt verwezen naar het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030, waarin als doelstelling wordt genoemd dat het bedrijfsleven in 2030 de inzet van primaire grondstoffen met 50% moet hebben verminderd, met het uiteindelijke doel om in 2050 een volledig circulaire economie te realiseren. Ook onder paragraaf 6.11 Milieu en gezondheid wordt deze doelstelling herhaald. Cascade onderschrijft het belang van hergebruik van materialen en is van mening dat het zeker zoveel mogelijk ingezet moet worden maar een reductie van 50 % van dit type grondstoffen verre van realistisch is (zie in bijlage de brief van VNO-NCW betreffende circulaire economie). Tegelijkertijd wil Cascade benadrukken dat de behoefte aan primaire grondstoffen zoals zand, grind en klei ook op de langere termijn groot zal blijven. Dit wordt bevestigd door onafhankelijke analyses. Zelfs bij een maximale inzet op hergebruik en alternatieven, blijft een aanzienlijke vraag bestaan naar primaire grondstoffen voor de bouw, infrastructuur en energietransitie. Verzoek tot borging van ruimte voor winning van primaire grondstoffen in de Omgevingsvisie Overijssel. Cascade pleit ervoor dat de Omgevingsvisie van de provincie Overijssel de bovengenoemde realiteit erkent en dat er ruimte wordt gereserveerd voor de winning van primaire grondstoffen. Alleen door deze ruimte te behouden, kunnen de maatschappelijke opgaven op gebied van woningbouw, infrastructuur en de energietransitie worden gewaarborgd.	Wij volgen voor circulaire economie het landelijke beleid en de daar gestelde doelen. Wij denken dat er veel kansen zijn in de circulaire economie ook voor hergebruik en het vervangen van primaire grondstoffen. Voor gebruik van primaire grondstoffen hebben wij de vier pijlers van het provinciale ontgrondingenbeleid beschreven in 6.1.	Nee

2025-024173

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende principes en redeneerlijn	2025-024173/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaar een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024173/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de visie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024173/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergerveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergerveen. In de ontwerp Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024173/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024173/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldig/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024173/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee

2025-024186

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/1	Bescherming landbouwgrond en Redeneerlijn. De land- en tuinbouw is een belangrijke pijler in het buitengebied van Overijssel. Om het buitengebied fraai te houden is het van belang om zorgvuldig en doordacht om te gaan met deze mooie sector. Wij zijn dan ook blij te lezen dat de provincie heeft opgeschreven zuinig om te willen gaan met ruimte en grond voor de landbouw. Hier kunnen wij ons zeker in vinden. Het zou goed zijn om hier het behoud en beschermen van geschikte (veehouderij)locaties bij mee te nemen en daar passend beleid voor te maken.	U vraagt ons om in de Omgevingsvisie specifiek aandacht te besteden aan het behoud van geschikte veehouderijlocaties. Met de regeling zoals opgenomen in ons omgevingsbeleid, geven we daar invulling aan. Deze regeling vraagt een goede onderbouwing waaruit blijkt dat er geen belemmering is op landbouwkundig gebruik. Hier vallen ook veehouderijlocaties onder. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/2	Wel zien wij dat er qua bescherming van landbouwgrond een onderscheid wordt gemaakt binnen de gekozen gebieden: gebieden met generieke opgaven, en gebieden met gebiedsspecifieke opgaven. In de eerste gebieden is er een benoemd beschermingsregime voor landbouwgrond. Gronden in de tweede categorie laat de provincie vrijer voor interpretatie. Wij vinden dat ook landbouwgrond in gebieden met gebiedsspecifieke opgaven behouden moet blijven. Ook dáár, en misschien juist wel daar, is de verwevenheid tussen landbouw, natuur en recreatie in balans. Behoud en bescherm dit! Daar lezen wij momenteel te weinig over in deze Omgevingsvisie. Wat ons betreft verankeren we deze waardevolle bescherming nog beter in de Omgevingsvisie. Zo lezen wij namelijk teveel uitzonderingen in de Redeneerlijn door opname van twee 'tenzij-principes'. Deze principes zwakken de aangehaalde bescherming af en maken het daarmee eenvoudiger om andere activiteiten te ondernemen op deze gronden.	In uw zienswijze lezen wij betrokkenheid bij het behoud van landbouwgrond. U vraagt om ook landbouwgronden met gebiedsspecifieke opgaven te beschermen. Ook vraagt u om het aantal uitzondering van bescherming van landbouwgronden in de Redeneerlijn te beperken. Wij zijn zuinig op alle landbouwgrond. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Daarnaast willen we ook ruimte houden voor passende landbouw in de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen. Wel zien we dat in deze gebieden meer opgaven spelen, waardoor een aanpassing van de bedrijfsvoering nodig kan zijn. In de Redeneerlijn hebben we alleen een uitzondering voor het beschermen van landbouwgebieden met generieke opgaven opgenomen. Wij vinden dat in de Redeneerlijn niet te veel uitzonderingen zijn opgenomen en passen dit niet aan.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024186/3	Water en bodem sturend. Watersystemen zijn nauw met elkaar verbonden. Zowel natuurlijke, als door de mens gecreëerde systemen. Het uitgangspunt dat water en bodem sturend of leidend zouden moeten zijn in het maken van afwegingen in het waterbeheer, laat steeds minder ruimte voor maatwerk en andere belangen. LTO Noord vindt dat deze benadering genuanceerder moet zijn: keuzes moeten blijvend gebiedsspecifiek worden onderbouwd, in plaats van dat zij worden gestuurd door een algemeen principe. Anders ontstaat een verkeerd frame en worden kansen voor integrale oplossingen gemist.	U geeft in uw zienswijze aan dat door het uitgangspunt dat water en bodem sturend of leidend moet zijn, er steeds minder ruimte overblijft voor maatwerk en andere belangen. En dat keuzes blijvend gebiedsspecifiek moeten worden onderbouwd, in plaats van dat één algemeen principe sturend is. 'Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijke inrichting' is één van onze vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie en heeft ook een prominente positie in de Redeneerlijn. Dit leidende principe is niet een generiek principe, maar gaat uit van lokale omstandigheden, waardoor we komen tot gebiedsgerichte oplossingen. In onze optiek blijft hierdoor ruimte voor maatwerk.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024186/4	Vanuit LTO Noord vinden we dat we je bij het maken van keuzes gebruik moet maken van bijv. het instrumentarium van een maatschappelijke kosten- en baten analyse (MKBA). Dat geeft bestuurders de mogelijkheid om overwogen keuzes te maken die passend zijn bij specifieke gebieden. Water en bodem sturend is dan een afweging binnen een groter afwegingskader. Zeker bij het maken van beslissingen met impact op de omgeving, is een MKBA een bewezen instrumentarium.	U geeft aan dat toepassing van een MKBA bestuurders kan ondersteunen om overwogen keuzes te maken. Dat zijn we met u eens, wij schrijven dit echter niet voor. Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijke inrichting is een van onze vier Leidende Principes in de Omgevingsvisie en heeft ook een prominente positie in de Redeneerlijn. Bij het doorlopen van deze Redeneerlijn worden ook andere belangen en opgaven meegewogen. Naast de Leidende Principes en de Redeneerlijn, hebben we ook Rode Draden. Die Rode Draden zorgen ervoor dat verschillende aspecten van de Brede Welvaart (en daarmee de impact op de omgeving) ook meegenomen worden in beleid, programma's en projecten. Brede Welvaart heeft ook een plek gekregen in de Redeneerlijn. Daarnaast vragen we aan initiatiefnemers, gemeenten en anderen om bij plannen en projecten te onderbouwen hoe bijgedragen wordt of wat de effecten zijn op de Brede Welvaart.	Nee

9. Natuur en landschap	2025-024186/5	Veenweide. De veenweideproblematiek komt aan bod in de voorliggende Omgevingsvisie. Daarbij zien we het principe staan van 'functie volgt peil', en verschillende uitwerkingen hoe vernatting te bereiken is: 'peilopzet, verdichten van het slotenpatroon, en water in greppels te laten infiltreren, als ook hydrologische bufferzones'. Wij vinden het van belang, gezien de grote verschillen in de deelgebieden, dat er een gebiedsgerichte aanpak komt waarbij belangen en functies bestuurlijk worden afgewogen. Hier is in de vorige paragraaf bij stilgestaan. Laat de keuzes en uit te voeren maatregelen dan ook over aan het gebied. Een passend peil voor het gebied is hierbij het resultaat. Gezien de effecten en consequenties (betreedbaarheid, grasgroei, diergezondheid) levert structurele vernatting blijvende zorg op bij ons. Om hierop door te gaan is voor ons het uitgangspunt dat landbouwfuncties in laagveengebieden behouden moet blijven. Dit kan ook. Inpassing van innovatieve maatregelen en uitwerking in gebiedsprocessen zijn hiervoor de sleutel tot succes. Deze innovatieve maatregelen mogen wat ons betreft nadrukkelijker aan bod komen.	Dank voor uw zienswijze op de ontwerp Omgevingsvisie. U spreekt uw zorgen uit rond het vernatten van veenweiden. Er zijn grote verschillen tussen de diverse veenweidegebieden wat betreft dikte van het veen, opbouw van de bodem, hydrologie, maar ook landgebruik en cultuurhistorie. Dit vraagt om maatwerkoplossingen en een gebiedsspecifieke aanpak die een sociaal-economisch toekomstperspectief biedt voor ondernemers en inwoners. Vernatting in veenweiden wordt uitgewerkt met het gebied in gebiedsprocessen in de Veenweidestrategie en binnen de kaders gesteld in deze Omgevingsvisie. Innovatieve maatregelen die bijdragen aan zowel klimaat- en natuur- als landbouwdoelen krijgen de aandacht in deze gebiedsprocessen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024186/6	Waterbeschikbaarheid op hoge droge zandgronden. In de visie spreekt de provincie haar zorg uit over de aanvoer van water naar hoge zandgronden en de risico's hiervan. Deze zorg delen wij. Als sector spelen wij hier, samen met andere partijen, op in door programma's als ZON en DAW. Wij weten ook dat we daarmee de risico's nog niet opgelost hebben. Het is dan ook verstandig om projecten op te tuigen waarbij op structurelere wijze wordt nagedacht hoe we water vast kunnen houden in gebieden. Hier kan de agrarische sector een passende rol in hebben. Te denken aan betaalde dienstverlening (bijv. het Marke Model). Met dergelijke projecten stimuleer je om water te infiltreren gedurende de winter en herfst in de daarvoor geschikte gebieden.	U benoemt dat u het thema waterbeschikbaarheid op de hoge zandgronden belangrijk vindt. Binnen het project Haartvaten op Peil (HoP) wordt hier al productief aan gewerkt en worden er aansprekende resultaten geboekt. Wij werken dit onderwerp verder uit in het RWP. Wij kijken uit naar samenwerking met partijen op dit onderwerp.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/7	Vrijkomende agrarische bebouwing. In lijn met onze eerdere reactie zijn wij overwegend tevreden over de passages die wij lezen over vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's). Het principe inbreiding voor uitbreiding is hierbij waardevol. Daarnaast verstandig om de keuze te maken dat uitbreiding plaats moet vinden aan de rand van een kern. Belangrijk om bij dit punt te benoemen is de keuze dat VAB's moeten passen bij omliggende agrarische bedrijven en deze niet mogen beperken. Waardevol om hierbij te benoemen is wat men verstaat onder agrarische bedrijven? Wat ons betreft zijn dit niet alleen de ontwikkelmogelijkheden op de bouwblokken, maar ook de gebruiksmogelijkheden van agrarische gronden. We moeten namelijk voorkomen dat nieuwe burgerwoningen in het buitengebied de ontwikkelmogelijkheden van bedrijven beperken.	In de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen zetten we in op het beschermen van de ruimte voor landbouw. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Bij planologische afwegingen krijgt ook het behoud van gebruiksmogelijkheden van agrarische gronden wat ons betreft aandacht. Het gaat wat ons betreft dus over zowel de bebouwing als de erven en gronden. In de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven hechten we belang aan een zorgvuldige benadering van functiemenging en transformatie van vrijkomende agrarische bebouwing. Daarom werken we aan een samenhangende aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing. Om scherp te krijgen welke functie waar kan, biedt het instrument 'programma' uitkomst. We stimuleren gemeenten om intergemeentelijke programma's te ontwikkelen en hier gezamenlijk invulling aan te geven. Dan kunnen er keuzes gemaakt worden die bijdragen aan de leefbaarheid van het buitengebied én het behoud van agrarisch ontwikkelperspectief. Daarin kunnen ook de gebruiksmogelijkheden van agrarische gronden meegewogen worden.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024186/8	In navolging hiervan zijn wij van mening dat een dergelijk regime ook passend is in de gebieden met gebiedsspecieke opgaven. Hiermee biedt de provincie perspectief voor blijvende boeren en behoud de landschappelijke kwaliteit.	Een gebiedsgerichte aanpak in deze gebieden is in lijn met onze Omgevingsvisie. Dit werken we nader uit in een uitvoeringsprogramma en gebiedsprocessen, zoals beschreven in paragraaf 2.9 en hoofdstuk 5 van de Omgevingsvisie.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024186/9	Voldoende grote bouwblokken voor agrarische bedrijven blijft daarbij ook een punt van aandacht. Verduurzaming en, vrij recentelijk, het convenant dierwaardige veehouderij, vragen om meer ruimte. Enerzijds om stallen verder van elkaar te plaatsen voor bijvoorbeeld brandveiligheid, anderzijds om ruimte te bieden aan dieren. Ook aan hoogwaardige mestverwerking en -verwaarding moet hierbij gedacht worden.	In onze Omgevingsverordening hebben we geen vaste maximale grootte vastgesteld voor agrarische bouwblokken. Wel geldt er een aantal uitgangspunten: Een uitbreiding van het bouwblok mag alleen als eerst is onderzocht of de extra ruimte niet binnen het bestaande bouwblok kan worden opgelost. Als een agrarisch bouwblok flink wordt uitgebreid, moet er ook geïnvesteerd worden in de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Denk aan landschappelijke inpassing of verbetering van de omgeving. De grootte van een bouwblok kan beperkt worden door de eigenschappen van het landschap. Bijvoorbeeld als het gebied kleinschalig is of een bijzondere uitstraling heeft, dan past een groot bouwblok daar niet goed bij.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/10	Glastuinbouw. Wij constateren dat de provincie aanpassingen heeft gedaan op dit punt naar aanleiding van onze reactie. Zo is er breder beschreven dat bestaande bedrijven kunnen blijven uitbreiden en dat teeltondersteunende kassen mogelijk zijn. Wel constateren wij dat de provincie planologisch geen ruimte wil bieden aan nieuwbouw van kassen. Dit zien wij anders. Glastuinbouw Nederland heeft hier een reactie opgestuurd. Hier sluiten wij ons bij aan.	U geeft in uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels voor glastuinbouw. Wij hadden in de vorige Omgevingsvisie al concentratiebeleid voor glastuinbouw staan. Dit is ongewijzigd overgenomen in het ontwerp. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de nota Ruimte waarin het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw aanwijst. Uw zienswijze leidt daarom niet tot een aanpassing in ons nieuwe omgevingsbeleid.	Nee

2025-024191

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/1	Ruimtelijke ordening. Windladder en clusterprincipe: Het plan past clustering (minimaal vier turbines) en situering langs hoofdinfrastructuur, zoals voorgeschreven in de Windladder. Echter: de ruimtelijke beoordeling van effecten op leefomgeving en landschap ontbreekt.	Bedankt voor uw zienswijze. In de planMER behorende bij het provinciaal programma energiestrategie is dit wel onderzocht. https://overijssel.notubiz.nl/document/14407320/2/OER+Fase+2a+herzien+e+versie+9+juli+2024+definitief?connection_type=16&connection_id=962193	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/3	Geluid & gezondheid. Cumulatie ook vorm en laagfrequent geluid: De norm Lden ≤45dB geldt, maar cumulatie met A1-verkeer en laagfrequent geluid is onvoldoende gewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/4	Geluid & gezondheid. Gezondheidsrisico's: Wetenschappelijke literatuur toont verbanden aan met slaapverstoring, stress en hartproblemen. Slagschaduw en visuele prikkels kunnen psychisch belastend zijn.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/5	Landschap & visuele impact. De hoge turbines (tip tot 280 m) vormen een blijvende vervuiling van het landschap en aantasting van het ruimtelijk patroon langs de A1. Ondanks visualisaties blijft er onvoldoende aandacht voor landschappelijke inpassing.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/6	Milieuschade door rotorbladslijtage. Er is geen onderzoek uitgevoerd naar verspreiding van microplastics en vezels via slijtage. Dit blijft een onverkend risico voor bodem en water.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening. Overigens is er al wel onderzoek gedaan naar slijtage van windturbinebladen: https://stateninformatie.flevoland.nl/Documenten/DOCUVITP-3341055-v5-Mededeling-m-b-t-Motie-Windmolens-en-Bisfenol-A.PDF	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/7	Natuur & ecologie. Ecologische effecttoetsing beperkt: Het planMER beschouwt risico's als beperkt voor A1-zone. Echter: de brede onzekerheid over vleermuizen, vogels en migratieroutes rond de IJssel is onvoldoende uitgewerkt.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/8	Natuur & ecologie. Natura 2000- en NNN-gebieden: Risico's op migratierouteverstoring en aanvaringen zijn erkend, maar worden pas later nader onderzocht. Dit tast grondslagen van de m.e.r.-procedure aan.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/9	Alternatieven en participatie. Alternatievenanalyse ontbreekt: Er zijn geen alternatieve locaties afgewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. Alternatieven afweging komt aan de orde in de project-mer	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/10	Alternatieven en participatie. Participatieproces: Er is wel consultatie geweest, maar onafhankelijke betrokkenheid van omwonenden en inpassing van hun belangen zijn beperkt.	Bedankt voor uw zienswijze. Participatie bij windenergieprojecten komt aan de orde in de projectprocedure.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/11	Oproep tot aanvullend onafhankelijk onderzoek. Op basis van wet- en regelgeving (Wabo, Wet natuurbescherming, Habitat-/Vogelrichtlijn, Omgevingswet) verzoek ik u: 1. Een gebiedsgerichte M.e.r.-toets uit te voeren. 2. Een onafhankelijk ecologisch onderzoek naar vogels, vleermuizen en migratieroutes. 3. Een landschapseffectanalyse inclusief visualisaties vanuit woongebieden. 4. Milieuonderzoek naar microplastics en rotorbladslijtage. 5. Alternatieven- en locatieonderzoek om minder ingrijpende alternatieven te verkennen. 6. Herijking geluids- en afstandsnormen, op basis van cumulatief effect.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee

2025-024271

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/1	Ruimtelijke ordening. Windladder en clusterprincipe: Het plan past clustering (minimaal vier turbines) en situering langs hoofdinfrastructuur, zoals voorgeschreven in de Windladder. Echter: de ruimtelijke beoordeling van effecten op leefomgeving en landschap ontbreekt.	Bedankt voor uw zienswijze. In de planMER behorende bij het provinciaal programma energiestrategie is dit wel onderzocht. https://overijssel.notubiz.nl/document/14407320/2/OER+Fase+2a+herzien+e+versie+9+juli+2024+definitief?connection_type=16&connection_id=962193	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/3	Geluid & gezondheid. Cumulatie ook vorm en laagfrequent geluid: De norm Lden ≤ 45 dB geldt, maar cumulatie met A1-verkeer en laagfrequent geluid is onvoldoende gewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/4	Geluid & gezondheid. Gezondheidsrisico's: Wetenschappelijke literatuur toont verbanden aan met slaapverstoring, stress en hartproblemen. Slagschaduw en visuele prikkels kunnen psychisch belastend zijn.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/5	Landschap & visuele impact. De hoge turbines (tip tot 280 m) vormen een blijvende vervuiling van het landschap en aantasting van het ruimtelijk patroon langs de A1. Ondanks visualisaties blijft er onvoldoende aandacht voor landschappelijke inpassing.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/6	Milieuschade door rotorbladslijtage. Er is geen onderzoek uitgevoerd naar verspreiding van microplastics en vezels via slijtage. Dit blijft een onverkend risico voor bodem en water.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening. Overigens is er al wel onderzoek gedaan naar slijtage van windturbinebladen: https://stateninformatie.flevoland.nl/Documenten/DOCUVITP-3341055-v5-Mededeling-m-b-t-Motie-Windmolens-en-Bisfenol-A.PDF	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/7	Natuur & ecologie. Ecologische effecttoetsing beperkt: Het planMER beschouwt risico's als beperkt voor A1-zone. Echter: de brede onzekerheid over vleermuizen, vogels en migratieroutes rond de IJssel is onvoldoende uitgewerkt.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/8	Natuur & ecologie. Natura 2000- en NNN-gebieden: Risico's op migratierouteverstoring en aanvaringen zijn erkend, maar worden pas later nader onderzocht. Dit tast grondslagen van de m.e.r.-procedure aan.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/9	Alternatieven en participatie. Alternatievenanalyse ontbreekt: Er zijn geen alternatieve locaties afgewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. Alternatieven afweging komt aan de orde in de project-mer.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/10	Alternatieven en participatie. Participatieproces: Er is wel consultatie geweest, maar onafhankelijke betrokkenheid van omwonenden en inpassing van hun belangen zijn beperkt.	Bedankt voor uw zienswijze. Participatie bij windenergieprojecten komt aan de orde in de projectprocedure.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/11	Oproep tot aanvullend onafhankelijk onderzoek. Op basis van wet- en regelgeving (Wabo, Wet natuurbescherming, Habitat-/Vogelrichtlijn, Omgevingswet) verzoek ik u: 1. Een gebiedsgerichte M.e.r.-toets uit te voeren. 2. Een onafhankelijk ecologisch onderzoek naar vogels, vleermuizen en migratieroutes. 3. Een landschapseffectanalyse inclusief visualisaties vanuit woongebieden. 4. Milieuonderzoek naar microplastics en rotorbladslijtage. 5. Alternatieven- en locatieonderzoek om minder ingrijpende alternatieven te verkennen. 6. Herijking geluids- en afstandsnormen, op basis van cumulatief effect.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee

2025-024312

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024312/1	Onze zienswijze richt zich op het thema zonne-energie en specifiek op het gebruik van landbouwgrond voor zonneparken. In de huidige provinciale Omgevingsverordening is opgenomen dat het plaatsen van zonnepanelen op landbouwgrond in principe niet is toegestaan. Wij zijn van mening dat deze lijn moet worden voortgezet en dat dit uitgangspunt duidelijker en explicieter moet worden opgenomen in de Omgevingsvisie zelf. Wij verzoeken u dan ook om het bestaande uitgangspunt –dat zonnepanelen op landbouwgrond niet zijn toegestaan– expliciet op te nemen in de definitieve versie van de Omgevingsvisie. Dit zorgt voor duidelijkheid voor inwoners, initiatiefnemers en overheden, voorkomt onnodige discussie en draagt bij aan een zorgvuldig ruimtelijk beleid.	Het provinciale beleid voor zon op land wordt met de nieuwe Omgevingsvisie niet gewijzigd. Het onderdeel in de Omgevingsverordening dat gaat over zonnevelden in het buitengebied (artikel 4.106) wordt in deze actualisatieronde ook niet aangepast. Het is dus nog steeds in principe niet toegestaan om zonnepanelen op landbouwgronden te plaatsen. Dat uitgangspunt staat inderdaad niet expliciet in de tekst van het ontwerp van de nieuwe Omgevingsvisie. We hebben de tekst in paragraaf 6.2 op dit punt verduidelijkt.	Ja

2025-024314

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-024314/1	Als eerste kan ik niet laten op te merken dat de termen “positieve gezondheid” en “milieukundige gezondheid” bestuurlijke onzin zijn. Wat is er mis met duidelijk taal? Gebruik gewoon: veilige, gezonde en prettige leefomgeving. Het valt me op dat al deze documenten doorspekt zijn met deze bestuurlijke vaagtaal.	Wij hebben geprobeerd onze Omgevingsvisie in zo duidelijk mogelijke taal op te stellen. Gebruikte vaktermen laten zich echter niet altijd makkelijk vermijden of vertalen. Dank voor uw opmerkingen hierover. Wij hebben nogmaals de redactie hierop nagekeken.	Nee
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-024314/2	De wet schrijft voor dat de overheid moet zorgen voor een veilige, gezonde en prettige leefomgeving. Dit betekent dat de omgeving niet onnodig verslechterd mag worden door nieuwe activiteiten, zoals meer lawaai, vervuiling of andere vormen van (extreme) overlast. De overheid moet er voor zorgen dat onze woon- en leefomgeving niet structureel slechter wordt. [zie tevens WHO 2018 die pleit voor halvering van de extreme hinder en niet voor meer extreme hinder!]	Zoals in paragraaf 6.11 staat is onze ambitie dat inwoners, ondernemers en bezoekers kunnen wonen, werken, recreëren en leven in een gezonde en veilige fysieke leefomgeving.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024314/3	Als een plan of project, zoals de bouw van een windpark, leidt tot voortdurende repeterende EXTRA overlast of gezondheidsrisico's, welke door afstandsnormering & stilstand prima is te mitigeren, dan is dat in strijd met de regels van behoorlijk bestuur en de wet.	Bedankt voor uw reactie. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024314/4	Dit (gezondheidsrisico's genoemd in zienswijze 2025-024314/3) wordt door bestuurlijk Nederland helemaal gemist dan wel opzettelijk genegeerd.	We nemen kennis van uw mening.	Nee

2025-024318

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024318/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande woonbebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, of b) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Dank voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024318/2	Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024318/3	* Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw zienswijze. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024318/4	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024318/5	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw zienswijze. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024318/6	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsvisie is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de project-mer en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-024337

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende principes en redeneerlijn	2025-024337/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaar een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024337/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de visie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024337/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergerveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergerveen. In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024337/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024337/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldig/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Nee

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024337/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee

2025-024338

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende principes en redeneerlijn	2025-024338/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaarheid een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024338/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024338/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergerveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergerveen. In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024338/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee

21. Overige opmerkingen	2025-024338/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldig/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024338/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee

2025-024339

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/1	Ruimtelijke ordening. Windladder en clusterprincipe: Het plan past clustering (minimaal vier turbines) en situering langs hoofdinfrastructuur, zoals voorgeschreven in de Windladder. Echter: de ruimtelijke beoordeling van effecten op leefomgeving en landschap ontbreekt.	Bedankt voor uw zienswijze. In de planMER behorende bij het provinciaal programma energiestrategie is dit wel onderzocht. https://overijssel.notubiz.nl/document/14407320/2/OER+Fase+2a+herzien+e+versie+9+juli+2024+definitief?connection_type=16&connection_id=962193	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/2	Ruimtelijke ordening. Omgevingsverordening en NNN: De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk Nederland uit. De direct omliggende NNN-gebieden langs de IJssel worden onvoldoende beschermd bij de gekozen locatie.	Bedankt voor uw zienswijze. De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk niet per definitie uit. We zijn wel terughoudend met nieuwe ontwikkelingen in NNN-gebied.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/3	Geluid & gezondheid. Cumulatie ook vorm en laagfrequent geluid: De norm Lden ≤ 45 dB geldt, maar cumulatie met A1-verkeer en laagfrequent geluid is onvoldoende gewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/4	Geluid & gezondheid. Gezondheidsrisico's: Wetenschappelijke literatuur toont verbanden aan met slaapverstoring, stress en hartproblemen. Slagschaduw en visuele prikkels kunnen psychisch belastend zijn.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/5	Landschap & visuele impact. De hoge turbines (tip tot 280 m) vormen een blijvende vervuiling van het landschap en aantasting van het ruimtelijk patroon langs de A1. Ondanks visualisaties blijft er onvoldoende aandacht voor landschappelijke inpassing.	Bedankt voor uw zienswijze. Echter gaat deze zienswijze over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/6	Milieuschade door rotorbladslijtage. Er is geen onderzoek uitgevoerd naar verspreiding van microplastics en vezels via slijtage. Dit blijft een onverkend risico voor bodem en water.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening. Overigens is er al wel onderzoek gedaan naar slijtage van windturbinebladen: https://stateninformatie.flevoland.nl/Documenten/DOCUVITP-3341055-v5-Mededeling-m-b-t-Motie-Windmolens-en-Bisfenol-A.PDF	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/7	Natuur & ecologie. Ecologische effecttoetsing beperkt: Het planMER beschouwt risico's als beperkt voor A1-zone. Echter: de brede onzekerheid over vleermuizen, vogels en migratieroutes rond de IJssel is onvoldoende uitgewerkt.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de ecologische effecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/8	Natuur & ecologie. Natura 2000- en NNN-gebieden: Risico's op migratierouteverstoring en aanvaringen zijn erkend, maar worden pas later nader onderzocht. Dit tast grondslagen van de m.e.r.-procedure aan.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/9	Alternatieven en participatie. Alternatievenanalyse ontbreekt: Er zijn geen alternatieve locaties afgewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. Alternatieven afweging komt aan de orde in de project-mer.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/10	Alternatieven en participatie. Participatieproces: er is wel consultatie geweest, maar onafhankelijke betrokkenheid van omwonenden en inpassing van hun belangen zijn beperkt.	Bedankt voor uw zienswijze. Participatie bij windenergieprojecten komt aan de orde in de projectprocedure.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024339/11	Oproep tot aanvullend onafhankelijk onderzoek. Op basis van wet- en regelgeving (Wabo, Wet natuurbescherming, Habitat-/Vogelrichtlijn, Omgevingswet) verzoek ik u: 1. Een gebiedsgerichte M.e.r.-toets uit te voeren. 2. Een onafhankelijk ecologisch onderzoek naar vogels, vleermuizen en migratieroutes. 3. Een landschapseffectanalyse inclusief visualisaties vanuit woongebieden. 4. Milieuonderzoek naar microplastics en rotorbladslijtage. 5. Alternatieven- en locatieonderzoek om minder ingrijpende alternatieven te verkennen. 6. Herijking geluids- en afstandsnormen, op basis van cumulatief effect.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee

2025-024340

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende principes en redeneerlijn	2025-024340/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaar een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024340/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de visie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024340/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergerveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergerveen. In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee

17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024340/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024340/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldigheid/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024340/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee

2025-024422

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-024422/1	Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht?	Dank voor uw betrokkenheid bij de ontwerp Omgevingsvisie Overijssel. U uit zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van uw omgeving. Dat begrijpen wij goed. Leefbaarheid is een belangrijk uitgangspunt in de Omgevingsvisie. De visie is bedoeld als kader en biedt ruimte voor maatwerk bij de uitvoering. Daarom is het niet mogelijk om op voorhand alle effecten op leefbaarheid uitvoerig te onderzoeken. We hebben wel een Omgevingseffectrapportage (OER) uitgevoerd waarin de effecten op de leefomgeving beschreven zijn. De visie biedt een Redeneerlijn aan die helpt om ruimtelijke keuzes goed te onderbouwen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de invloed op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Zo zorgen we ervoor dat leefbaarheid altijd wordt meegewogen bij toekomstige plannen.	Nee
12. Wonen	2025-024422/2	Wij vinden het belangrijk dat de planologische mogelijkheid bestaat om tweede bedrijfswoningen en mantelzorgwoningen in het buitengebied toe te staan.	De Omgevingsvisie biedt een kader voor de ruimtelijke ontwikkelingen in onze provincie. De vraag die u hier stelt valt onder de verantwoordelijkheden van gemeenten.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024422/3	Tevens willen jullie in 2050 energieneutraal en aardgasvrij zijn. In de omgeving liggen al veel zonnepanelen op de daken. Veel van deze bedrijven kunnen hun "overschot aan energie" helemaal niet leveren aan het net, omdat deze het op het moment niet aankan. Je kunt doelen stellen, maar als deze al van tevoren gedoemd zijn om te mislukken, is het dan wel reëel om deze te stellen?! Begin bij de basis, zorg ervoor dat de huidige energieopwekking hun energie "kwijt kan" met een reële vergoeding hiervoor. Daarnaast zijn in heel Haaksbergen daken genoeg (zie o.a. het industrieterrein) waar zonnepanelen op geplaatst zouden kunnen worden i.p.v. op duurzame landbouwgrond.	Dank voor uw zienswijze. In de ontwerp-Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze Overijssel wil bijdragen aan een robuust en duurzaam energiesysteem. Ook het vraagstuk van weersafhankelijke elektriciteitsproductie krijgt hierin aandacht.	Nee

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024422/4	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van de groene omgeving, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaarheid een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024422/5	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-024422/6	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldigheid/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-024422/7	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat omwonenden worden betrokken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. U geeft mogelijkheden aan hoe bewoners actief bij besluitvorming betrokken kunnen worden. In de Overijsselse participatievisie (link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee

2025-024443

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
11. Verstedelijking	2025-024443/1	1. Positionering binnen het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) De gemeente Rijssen-Holten onderschrijft de ambitie in de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening om te komen tot een evenwichtige en toekomstgerichte verstedelijking in Overijssel. Wij waarderen de keuze om het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) als ruimtelijk organiserend principe centraal te stellen. Binnen deze systematiek dragen alle typen kernen - naar aard en schaal - bij aan de regionale verstedelijkingsopgave en brede welvaart, waarbij goed bereikbare kernen vanwege hun bereikbaarheid en netwerkfunctie een onderscheidende rol vervullen. Rijssen-Holten vervult binnen Twente een onderscheidende (boven)regionale rol op het gebied van wonen, werken en voorzieningen. Zo kent de kern Rijssen een bovenregionaal verzorgingsgebied voor detailhandel, is de gemeente uitstekend ontsloten via de A1 en spoorlijn Deventer-Almelo, en herbergt zij een krachtige maakindustrie, bouw- en transportsector met internationale oriëntatie. Binnen regionale afstemming levert Rijssen-Holten bovendien een bovenlokale bijdrage aan de woningbouwprogrammering. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt terecht dat het DSS functioneert als netwerk van grote, middelgrote en kleinere kernen die gezamenlijk voorzien in de woningbehoefte, werklocaties en voorzieningen. In paragraaf 2.7 wordt gesproken over het belang van nabijheid en bereikbaarheid in de keuze van verstedelijkingslocaties, waarbij goed bereikbare kernen een expliciete rol krijgen. Paragraaf 6.8 benadrukt dat verschillende typen kernen - waaronder streekcentra en goed bereikbare kernen - op eigen wijze bijdragen aan het netwerk. Dit sluit aan bij de centrale positie van Rijssen-Holten in Twente en het functioneren van de gemeente als schakel tussen stad en platteland, tussen economie en leefomgeving, en tussen regionale woning- en werklocaties. Wij constateren echter dat in de juridische vertaling van de visie in de ontwerp-Omgevingsverordening deze positie onvoldoende is doorgezet. Artikel 4.4 van de ontwerp Omgevingsverordening beperkt de ruimte voor verstedelijking in kernen die niet expliciet als grote stad of streekcentrum zijn aangewezen, door extra motiveringseisen te stellen aan bovenregionale woningbouw. Daarmee worden goed bereikbare kernen zoals Holten én kernen met een bredere regiefunctie zoals Rijssen gelijkgesteld aan overige kernen, terwijl zij in de visie een eigen rol vervullen. In artikel 4.4 lid 6 worden bovendien complexe en juridisch beladen criteria toegevoegd die niet gelden voor streekcentra, terwijl goed bereikbare kernen volgens de visie een vergelijkbare functie hebben in het DSS.	U geeft aan dat we in de Omgevingsvisie de kaders geven rondom verstedelijking en schetsen dat verschillende kernen binnen een DSS daar een verschillende rol in hebben. In de Omgevingsverordening is die rolverdeling vastgelegd met het principe van concentratie (artikel 4.4). Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om in het kader van regionale programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen af te spreken dat andere kernen dan de grote steden een deel van de bovenlokale behoefte voor hun rekening nemen. Daarbij stellen we in het nieuwe lid 6 van artikel 4.4 wel voorwaarden -zoals een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer- om recht te doen aan de verstedelijkingsprincipes die ook uitgangspunt zijn voor de verstedelijkingsstrategieën. In de verstedelijkingsstrategieën werken we dit per DSS op maat nader uit. De concrete vertaling daarvan per kern landt vervolgens specifiek voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling weer in de programmeringsafspraken die we periodiek in regionaal verband opstellen. In de Omgevingsverordening houden we dus al rekening met een differentiatie tussen kernen. Een specifieke nadere duiding in de Omgevingsverordening per kern is daarom niet noodzakelijk en zou eerder tot inflexibiliteit leiden dan meer helderheid vooraf. Daarom kiezen we er voor de Omgevingsverordening op dit punt niet aan te scherpen.	Nee

11. Verstedelijking	2025-024443/2	De huidige streekcentra (Hardenberg en Steenwijk) zijn bij de conceptversie van de visie primair benoemd vanwege hun solitaire ligging ten opzichte van stedelijke centra. In de ontwerpvisie is dit profiel verbreed: naast ligging is ook de bijdrage aan verstedelijking, de aanwezigheid van voorzieningen en netwerkbetekenissen binnen het DSS van belang (zie toelichting ontwerpvisie paragraaf 2.7 en 6.8). Gezien de omvang van de economie, het verzorgingsgebied van voorzieningen, de multimodale bereikbaarheid en de bijdrage aan woningbouw, voldoet Rijssen aan deze verbrede definitie van streekcentrum. Holten functioneert als goed bereikbare kern binnen het regionale netwerk (met station en directe ligging aan A1), met eveneens een bovenlokale bijdrage aan wonen en werken. Wij verzoeken u daarom om in de ontwerp-Omgevingsvisie: -de kern Rijssen te benoemen als streekcentrum en de kern Holten als goed bereikbare kern, passend binnen het DSS Twente; En om in de ontwerp-Omgevingsverordening: • Rijssen op te nemen in artikel 4.4 lid 4 als streekcentrum;	Op gebied van verstedelijking is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Daarom benoemen we niet in de Omgevingsvisie al specifieke kernen tot "goed bereikbare kern". De vraag of een kern de aanwijzing Streekcentrum heeft, gaat in onze Omgevingsvisie over de solitaire ligging van een kern en de functie die de kernen Hardenberg en Steenwijk daardoor óók hebben op gebied van voorzieningencentrum voor hun ommeland. Die benadering is niet anders dan dat we hem ook in de huidige Omgevingsvisie al hanteren. Voor de opgave die de kernen hebben op gebied van woningbouw of ontwikkeling van werklocaties, is de eerdergenoemde samenwerking binnen het DSS dus relevant. Aanwijzing als streekcentrum voor Rijssen, of andere kernen, ligt daarmee niet voor de hand. Daarom zullen we noch in de Omgevingsvisie, noch de Omgevingsverordening deze aanwijzing opnemen.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024443/4	om in de toelichting op artikel 4.26a van de ontwerp Omgevingsverordening te erkennen dat in kernen met regionaal-economische functies (zoals opgenomen in gemeentelijke of regionale visie) meer ruimte nodig is voor herstructurering, functiemenging en innovatieve ontwikkeling;	We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt. Afspraken over nieuwe bedrijventerreinen maken we gezamenlijk binnen de programmeringsafspraken bedrijventerreinen. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024443/5	en te overwegen om artikel 4.26a lid 1 aan te passen, zodat dit beter aansluit bij de provinciale ambitie om duurzame economische transformatie in samenhang met ander opgaven en ambities mogelijk te maken.	We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024443/6	Hoewel het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug als landschappelijke eenheid wordt benoemd binnen de gebiedsuitwerking Salland en in paragraaf 6.4 over natuurkwaliteit, blijft de combinatie van natuur, recreatie en economie onderbelicht. Paragraaf 6.10 over de vrijetijdseconomie erkent weliswaar het belang van kwaliteit, gastvrijheid en spreiding, maar er ontbreekt een expliciete koppeling met de economische structuur en brede welvaart in de regio's waar dit van toepassing is. Ook de rol van cultuurhistorische identiteit verdient in dit verband aandacht. Gemeenten als Rijssen, die beschikken ook over een historisch profiel als Hanzestad, kunnen dit cultureel erfgoed benutten om toerisme, streekidentiteit en ondernemerschap te versterken. Deze potentie blijft in de ontwerpvisie grotendeels onbenut, waar vooral de IJsselsteden als Hanzekernen worden uitgelicht. Wij verzoeken u om: in paragraaf 6.10 (Vrije tijd, recreatie en toerisme) explicieter te positioneren dat recreatie en toerisme ook een economische drager zijn van het buitengebied, met aandacht voor werkgelegenheid, ondernemerschap en het versterken van gebiedskwaliteit.	Wij zijn het met u eens dat recreatie en toerisme een belangrijke economische pijler zijn voor de groene omgeving. Dit hebben we verder verduidelijkt in de Omgevingsvisietekst (paragraaf 6.10).	Ja

15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024443/7	In paragraaf 6.4 (Natuur en landschap) of de gebiedsuitwerking Salland aandacht te besteden aan de meervoudige waarde van het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug: als natuurgebied, maar ook als recreatieve trekker en motor van de regionale economie;	Hartelijk dank voor uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel. Uw oproep om in paragraaf 6.4 en de gebiedsuitwerking Salland expliciet aandacht te besteden aan de meervoudige waarde van het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug wordt gewaardeerd. Wij onderschrijven het belang van het Nationaal Park als waardevol natuurgebied, recreatieve trekker en economische motor voor de regio. We hebben in de gebiedsuitwerking Salland hier nu de volgende zin aan gewijd: "Het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug vormt een essentieel onderdeel van het vrijetijdslandschap van Salland, waar natuur, cultuur en recreatie elkaar versterken." Daarnaast is het goed om te vermelden dat Provinciale Staten op 24 september 2025 hebben ingestemd met een incidentele bijdrage van ruim 1 miljoen euro voor de ontwikkeling van de Nationale Parken Sallandse Heuvelrug en Weerribben-Wieden. Deze middelen worden ingezet voor natuurbeleving, duurzame recreatie, streekproducten, educatie en onderzoek. Voor de periode 2025–2027 is een jaarlijkse bijdrage van €171.500 toegekend. Met deze zienswijze wordt het belang van het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug als integraal onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit van Salland onderstreept.	Ja
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024443/8	De relatie met brede welvaart te verduidelijken door recreatie ook te benoemen als sociaal bindmiddel en leefbaarheidsfactor, vooral in toeristisch aantrekkelijke landelijke gemeenten als Rijssen-Holten;	Wij zijn het met u eens dat recreatie en toerisme een belangrijke economische pijler zijn voor de groene omgeving en daarmee bijdragen aan de leefbaarheid en sociale kwaliteit van de groene omgeving. Dit hebben we verder verduidelijkt in de visietekst (paragraaf 6.10).	Ja
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024443/9	Ook ruimte te geven aan het verweven van cultuurhistorie en toerisme, waarbij de Hanze-identiteit van kernen als Rijssen en Holten actief kan bijdragen aan gebiedspromotie, toeristische beleving en economische vitaliteit. Dit sluit aan bij het advies van de SER Overijssel om recreatie en toerisme niet alleen te zien als vrijetijdsbesteding, maar ook als volwaardige economische sector met ruimtelijke en maatschappelijke impact.	Wij onderschrijven dat cultuurhistorie en toerisme verweven (kunnen) zijn aan elkaar. Dit genereert kansen voor passende gebiedspromotie, toeristische beleving en daarmee uiteindelijk economische vitaliteit.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024443/10	De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt in paragraaf 6.3 dat de landbouw in Overijssel voor een fundamentele transitie staat. Wij onderschrijven deze opgave, maar constateren dat de visie het buitengebied nog te eenzijdig benadert vanuit sectorale opgaven zoals natuur, water of stikstof. De economische, landschappelijke en maatschappelijke rol van de agrarische sector als drager van het buitengebied komt nog onvoldoende tot uiting. Wij verzoeken u om:• in paragraaf 6.3 van de ontwerpvisie explicieter te erkennen dat de landbouwsector naast verduurzaming ook inzet op innovatie, functiemenging en verbreding, zoals recreatie, energie, grondstoffen voor biobased bouwen en circulaire ketens;	U vraagt ons om in de Omgevingsvisie duidelijker aan te geven dat de landbouw naast verduurzaming ook bezig is met innovatie, functiemenging en verbreding. Wij hebben de tekst in paragraaf 2.9 hierop aangepast.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024443/11	het landelijk gebied een volwaardige plek te geven binnen de provinciale ruimtelijke strategie, met aandacht voor eigen verdienmodellen, innovatie en leefkwaliteit - en niet uitsluitend als drager van sectorale transitie;	U vraagt ons de groene omgeving niet alleen te zien als middel om sectorale transitie te realiseren maar ook erkent als volwaardige leef, werk en ontwikkelomgeving. Dit hebben wij verduidelijkt in paragraaf 2.9 de tekst van de Omgevingsvisie.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024443/12	in paragraaf 6.3 (en eventueel 6.10) meer aandacht te besteden aan de ruimtelijke verweving van landbouw, natuur en recreatie, en ruimte te bieden voor gebiedsgerichte combinaties en nieuwe verdienmodellen;	Wij nemen uw suggestie over om meer aandacht te besteden aan de ruimtelijke verweving van landbouw, natuur en recreatie. We hebben dit opgenomen in paragraaf 2.9. In de verdere uitwerking zullen wij explicieter ruimte bieden voor gebiedsgerichte combinaties en nieuwe verdienmodellen. Hiermee willen wij inspelen op de behoefte aan integrale gebiedsontwikkeling en het versterken van de multifunctionele inzet van de groene omgeving.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024443/13	daarnaast aandacht te geven aan het toevoegen van andere passende economische dragers in het landelijk gebied die bijdragen aan economische vitaliteit, leefbaarheid en brede welvaart. Zo kan ruimte geboden worden aan bedrijven die niet per se thuishoren op bedrijventerreinen, maar qua aard en schaal juist goed passen in het landelijk gebied. Met deze aanvullingen ontstaat een toekomstbestendige benadering van het buitengebied, waarin landbouw, landschap en leefkwaliteit hand in hand gaan binnen het provinciale ruimtelijk beleid.	Het komende jaar gaan we werken aan het opstellen van nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030. Tijdens dat traject gaan we ook aandacht besteden aan bedrijvigheid in het buitengebied (bijvoorbeeld in Vrijkomende Agrarische Bebouwing). Deze afspraken stellen we samen op met de 25 gemeenten in Overijssel.	Nee

2025-024447

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024447/1	Redeneerlijn. In de Omgevingsvisie stelt u terecht: niet alles kan altijd en overal. Om keuzes te maken heeft u een Redeneerlijn opgesteld die helpt bij het beantwoorden van de WAAR-vraag. Deze Redeneerlijn presenteert u in de visie als een handreiking. In de Omgevingsverordening wordt de Redeneerlijn echter dusdanig strak uitgewerkt dat het nagenoeg een harde eis wordt. Wij vinden dit niet met elkaar rijmen en ook geen recht doen aan de bestuursstijl zoals u die in de Ontwerp Omgevingsvisie heeft staan. We doen de suggestie om de Redeneerlijn te starten als handreiking (zoals ook aangegeven in de Omgevingsvisie) en op basis van ervaring deze na twee jaar te evalueren. Dan kan op basis van die evaluatie worden bepaald of een nadere aangescherpte regeling rond de Redeneerlijn wenselijk is. Inhoudelijk merken we op dat de Redeneerlijn weinig nuances lijkt te onderscheiden waar het om het samen kunnen gaan van verschillende functies gaat. In onze optiek moet dit krachtiger worden benoemd in de Redeneerlijn juist ook vanuit bijvoorbeeld meervoudig ruimtegebruik. De werkelijkheid is vaak complexer dan nu uit de Redeneerlijn naar voren lijkt te komen.	U geeft aan dat er een verschil is hoe de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en in de Omgevingsverordening is opgenomen. U spreekt een voorkeur uit voor het gebruik van de Redeneerlijn als handreiking en deze niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij snappen uw zorg, maar vinden het belangrijk dat de Redeneerlijn ook doorwerking heeft en geven hem daarom ook een plek in de Omgevingsverordening. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening aangepast door meer te verduidelijken wat wij van belang vinden in een onderbouwing. Daarbij benoemen wij ook de provinciale belangen die aan de orde komen. Door deze Redeneerlijn toe te passen kan het een onderdeel zijn van het motiveren dat er sprake is van een evenwichtige toedeling van functies waarin ook de provinciale belangen een plek krijgen. In de visie en de Omgevingsverordening hebben we aangepast dat de benodigde onderbouwing proportioneel kan zijn met de omvang van het project. Inhoudelijk merkt u op dat de Redeneerlijn weinig nuance lijkt te onderscheiden waar het gaat om combineren van functies. Wij hebben dit verduidelijkt in de toelichting, want meervoudig ruimtegebruik door functies te combineren heeft onze voorkeur waar dat kan en past goed bij onze Leidende Principes in de Omgevingsvisie.	Ja
4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden	2025-024447/2	Participatie. In de Omgevingsvisie verwijst u voor de HOE-vraag naar de participatievisie en -werkwijze. Met behulp van de Rode Draden (ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid, duurzaamheid) beoogt u dat per initiatief/ontwikkeling duidelijk wordt gemaakt hoe deze bijdraagt aan de brede welvaart in de provincie. Wij missen in de uitwerking en toelichting op de participatievisie en -werkwijze de uitwerking van het provinciaal Programma Energietransitie en meer specifiek de eis van tenminste 50% lokaal eigenaarschap bij de grootschalige duurzame opwek van energie uit zon en wind. Voor ons is dit een belangrijk onderdeel van participatie bij dit type initiatieven.	U mist in de participatievisie het voorbeeld van het stimuleren van lokaal eigenaarschap bij duurzame energieprojecten. Dit is inderdaad een manier om inwoners meer te betrekken bij duurzaamheidsinitiatieven en het stimuleren van lokaal eigenaarschap is ook mogelijk op basis van onze Omgevingsvisie. In het Provinciaal Programma Energietransitie geven we hier uitvoering aan.	Nee

12. Wonen	2025-024447/3	Woningbouw. U stelt dat bouwen voor (boven)regionale behoefte in hoofdzaak plaatsvindt in de grote steden, waarbij u daarnaast ook de kernen met een streekfunctie (Steenwijkerland en Hardenberg) expliciet benoemd. Het bouwen van woningen (boven)regionaal wordt in de andere gemeenten weliswaar niet geheel uitgesloten maar daaraan worden wel aanvullende eisen gesteld. In onze optiek gaat het daarbij naastde bovenregionale ook om de bovenlokale woningbouwopgave. Wij vragen u de programmeringsafspraken die mede gebaseerd zijn op de verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle te respecteren. Voor Ommen betekent dit de bouw van circa 1.200 woningen tot 2030 waarvan ruwweg de helft bijdraagt aan de opgave in het kader van de NOVEX. We verwachten dat we ook voor de periode na 2030 afspraken met u kunnen maken over de verdere woningbouwontwikkeling in onze gemeente. We constateren dat u ruimte laat voor de ontwikkeling van woningen op basis van de eigen behoefte van de kleinere kernen in onze gemeente. Dit is van groot belang voor het behoud van de leefbaarheid van onze kernen en het landelijk gebied als geheel. Wij gaan er daarom vanuit dat u bij het bouwen voor de lokale behoefte aan de kleinere kernen in onze gemeente denkt, zoals Beerzerveld, Vinkenbuurt, Lemele of Witharen. Zoals eerder al aangegeven geldt voor de hoofdkern Ommen dat ook wordt bijgedragen aan het realiseren van een bovenregionale woningbouwopgave in het kader van de afspraken verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle en conform de geldende programmeringsafspraken.	Onze Omgevingsvisie schetst de algemene uitgangspunten voor verstedelijking en omarmt de uitgangspunten uit de verstedelijkingsstrategie regio Zwolle. De programmeringsafspraken zijn ook mede gebaseerd op deze verstedelijkingstrategie. In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024447/4	Dagelijks Stedelijk Systeem en OV-HUB. In de Ontwerp Omgevingsvisie staat een meer verfijnde uitwerking van het Dagelijks Stedelijk Systeem. Hiermee wordt opvolging gegeven aan een van onze reflectie op de conceptversie van de Omgevingsvisie. Voor Ommen is dit van groot belang gezien de ligging aan de Vechtdallijn waarbij we goede mogelijkheden zien om het station Ommen te verbeteren en in te richten als een OV-HUB voor woon-werk, woon-onderwijs en als poort voor recreatie en ontspanning in de natuur en het landschap van onze gemeente. Mogelijk kan vanuit het station bijgedragen worden aan een betere zonering en daarmee bescherming van natuurwaarden in samenhang met het recreatief gebruik. Wij constateren dat de Vechtdallijn, Nedersaksenlijn en de N340 niet als Nationale weg en spoornetwerk is opgenomen. Ook missen we aandacht voor de wegverbinding en HOV ontsluiting aan de noordzijde van onze gemeente.	Bereikbaarheid van onze hele provincie is van belang, waarbij we ook voortbouwen op onze bestaande sterke netwerken, waar de Vechtdallijn deel van uit maakt. We zien het niet als onderdeel van de nationale corridors. Deze liggen hoofdzakelijk in de onderlinge verbindingen tussen de grote stedelijke gebieden, De Gouden Driehoek. We denken dat de verschillende vormen van publieke mobiliteit in gezamenlijkheid een efficiënter en aantrekkelijker netwerk kunnen vormen voor onze reizigers. Daarbij zijn we afgestapt van het idee dat de bus (HOV) de enige, laat staan de beste manier is om landelijker gebieden bereikbaar te maken. Het is een gezamenlijke zoektocht van provincie, gemeente, vervoersbedrijven en inwoners.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024447/5	Ontwikkelperspectieven landbouwgebieden. Ommen onderkent het belang van goede ontwikkelperspectieven voor het landelijk gebied en de landbouw. De tweedeling die in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening wordt aangehouden komt in grote lijnen overeen met de tweedeling uit onze eigen Omgevingsvisie. Een tweedeling waarvoor we in 2025/2026 ontwikkelperspectieven nader uit willen werken. We hebben hierbij twee aandachtspunten; A. In de Omgevingsvisie en ook de nieuwe instructieregel voor landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen stelt u dat bij de transitie van voormalige agrarische erven nieuwe functies geen beperkingen mogen opleggen aan de ontwikkelmogelijkheden van de landbouw in de omgeving. Ook laat u de mogelijkheid open voor het stellen van aanvullende regels. Wij benadrukken dat er ook in deze landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen er andere belangen spelen dan uitsluitend het landbouwbelang. Wij vragen aandacht voor deze andersoortige belangen teneinde de leefbaarheid en brede welvaart ook in deze gebieden goed in balans te kunnen houden. B. In Ommen zijn zes gebiedsprocessen vanuit het programma Toekomst voor ons Platteland(voorheen PPLG) in ontwikkeling. Wij zien deze processen van onderaf als kansrijk voor het vinden van werkbare oplossingen en het creëren van een goede balans tussen landbouw, natuur, water en recreatie. We zouden hiervoor graag wat meer handvatten zien in de uitwerking van met name de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen (5 van de 6 gebiedsprocessen liggen in dit type gebied). Mogelijk valt dit te combineren met de uitwerking van onze eigen ontwikkelperspectieven voor het landelijk gebied waar we in 2025 mee starten.	A) Uw zienswijze richt zich op het artikel in de verordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen om ruimte te bieden aan andere belangen. In de Omgevingsvisie tekst geven we aan dat we terughoudend zijn met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). In de Omgevingsverordening is een regeling opgenomen om de ontwikkelruimte voor landbouw te beschermen. Wij hebben dit artikel aangevuld om ruimte te bieden voor maatwerk. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwontwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Dit biedt ruimte voor maatwerk en een gebiedsgerichte benadering. B) U vraagt om meer handvatten voor de uitwerking voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven in relatie tot de koploper projecten. Wij hebben hier meer duidelijkheid over geboden via het programma toekomst voor ons platteland. Dit is hier te vinden: https://overijssel.notubiz.nl/modules/1/Ingekomen%20stukken/1060529	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024447/6	Hanzestad Ommen. In de tekst spreekt u op enkele plaatsen over de Hanzesteden (o.a. par. 2.1). De opsomming van de Hanzesteden in de Omgevingsvisie is echter niet compleet. Ook Ommen is een Hanzestad. We zouden het waarderen dat u alle Hanzesteden in Overijssel in de opsomming meeneemt.	Bedankt voor deze opmerking. Dit hebben we aangepast in paragraaf 2.1.	Ja
3. Leidende Principes en Redenerlijn	2025-024447/7	Meervoudig ruimtegebruik. In de Ontwerp Omgevingsvisie benoemt u het zuinig, zorgvuldig en meervoudig benutten van de ruimte als belangrijk doel bij het realiseren van de opgaven in de provincie. We gaan graag met u in gesprek over de mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik in het kader van de zoektocht naar nieuwe locaties voor wonen en werken in onze gemeente na 2030. Daarbij kijken we ook in Ommen op basis van onze eigen Omgevingsvisie eerst naar inbreiding.	Wij gaan hierover graag met u in gesprek.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024447/8	Vrijkomende agrarische gebouwen (VAB). We verkennen graag samen met onze partners de mogelijkheden en instrumenten om vrijkomende agrarische gebouwen efficiënt te benutten en daar woningbouw of andere functies mogelijk te maken. Daarbij speelt ook dat niet elk erf geschikt is om ter plekke woningbouw of een andere functie te realiseren. Daarbij is het wenselijk de ontwikkeling van dergelijk functies te verplaatsen naar een van de kleinere kernen en zo de leefbaarheid van het landelijk gebied te behouden inclusief het agrarisch ontwikkelperspectief. Bij de uitwerking van vrijkomende agrarische gebouwen en de verbreding van de landbouw met andere functies in met name de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen benoemt u zorg en recreatie als mogelijke perspectieven. Wij wijzen er op dat Ommen eigen beleid kent inzake de ontwikkeling van de recreatief-toeristische sector. Kern van dat beleid is dat nieuwe initiatieven/ontwikkelingen een kwalitatieve toevoeging moeten zijn op hetgeen er al is. Recreatie kan dus lang niet altijd en overall een alternatief zijn in de beëindiging of verbreding van de landbouw.	We herkennen het belang van een zorgvuldige benadering van vrijkomende agrarische gebouwen (VAB) en de verbreding van de landbouw. Wij onderschrijven dat niet elk erf geschikt is voor woningbouw of functieverandering ter plaatse. Daarom zetten wij in op maatwerk, waarbij we samen met gemeenten en andere partners zoeken naar passende oplossingen. Het verplaatsen van functies naar kleinere kernen kan inderdaad bijdragen aan de leefbaarheid van het buitengebied én het behoud van agrarisch ontwikkelperspectief. Ten aanzien van recreatie erkennen wij dat dit niet overall een passend alternatief is. We respecteren het gemeentelijk beleid van Ommen waarin kwaliteit en toegevoegde waarde centraal staan bij nieuwe recreatieve initiatieven. In onze provinciale benadering blijft het uitgangspunt dat recreatie alleen daar wordt gestimuleerd waar dit ruimtelijk, landschappelijk en beleidsmatig verantwoord is. We zien zorg en recreatie als mogelijke perspectieven, maar altijd in samenhang met gebiedsspecifieke kenmerken en lokaal beleid.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024447/9	Energietransitie. Bij de uitwerking van het onderdeel energietransitie missen we een duidelijk referentie wat betreft de opgave. Wat is de stand van zaken bij de start van de Omgevingsvisie op weg naar 2030 en respectievelijk 2050. Hoe groot is deze opgave op basis van de beschikbare monitoringsresultaten?	We begrijpen uit uw vraag dat u duidelijkheid verlangt over het vertrekpunt om mede op basis daarvan zicht te krijgen op de opgave. In de Overijsselse Energievisie hebben we de opgave nader geduid. Als basis hebben we daar ook inzicht gegeven in de stand van zaken. Meer informatie daarover kunt u vinden via: https://overijssel.stateninformatie.nl/document/15073003/2/Bijlage+3+Verantwoording+data+en+bronnen+%28bijlage+2+bij+de+Energievisie%29?connection_type=16&connection_id=1011820 .	Nee

2025-024467

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024467/1	Veelheid aan doelen en opgaven. U geeft een duidelijker beeld van hoe u met de Omgevingsvisie tot afwegingen wilt komen. Op bladzijde 24 staat: Deze Omgevingsvisie is geen blauwdruk voor hoe onze provincie er straks bij ligt. We geven een beeld van waar we vandaan komen, wat we van waarde vinden en dus willen behouden. Voor nieuwe ontwikkelingen geven we richting met onze Leidende Principes en Rode Draden. We beschrijven de doelen en kaders voor het omgevingsbeleid voor de middellange en lange termijn, de wijze waarop we richting geven en de manier waarop we naar nieuwe initiatieven en de bestaande inrichting kijken. Ook geven we een systematiek voor afweging, keuzes en uitvoering van oplossingen voor de grote opgaven en andere thema's: de Redeneerlijn. We zijn duidelijk in 'wat' we willen bereiken, 'waar' doelen en opgaven zich bevinden of moeten plaatsvinden (indien mogelijk) en 'hoe' we deze ontwikkelingen willen inpassen. Dit neemt onze zorgen over het werken met de Omgevingsvisie niet geheel weg. Hoofdstuk 6 bevat een nadere uitwerking van de visie, de Leidende Principes en de Rode Draden. Dit is een compleet en correct overzicht. Echter, deze doelen en opgaven zijn nooit voor 100% te vervullen. Er is dus een weging nodig waar de ene opgave wel (deels) vervuld kan worden, maar de andere opgave niet. U geeft aan in gebiedsuitwerkingen die afweging te willen maken. Dit kan bijzonder lastig worden, zeker als op voorhand geen weging of richtinggevende uitspraken bestaan. Geen richting geven kan ook resulteren in lastige gebiedsuitwerkingen waar uiteindelijk geen integraal en samenhangend "compromis" gesloten kan worden.	U maakt zich zorgen dat gebiedsuitwerkingen lastig kunnen worden als er in dat gebied veel opgaven zijn en prioritering ontbreekt. Om meer houvast te geven voor gebiedsprocessen en programma's willen we dat er een startdocument wordt opgesteld. Dit maakt helder welke doelen en opgaves wij belangrijk vinden, wat relaties met lopende trajecten zijn en wat men van de provincie mag verwachten. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024467/2	Daarnaast hebben wij de zorg dat doelen en opgaven op zichzelf beschouwd worden. Gelukkig geeft u in uw visie op verschillende plekken (onder meer in 3.1) aan dat een integrale beoordeling nodig is en dat prioritering aan de orde zal zijn. Wat ons betreft zou dit nog sterker aangezet mogen worden om te voorkomen dat sectorale doelen en opgaven een eigen leven gaan leiden in een gebied. Zeker ook in de samenhang tussen lokale afwegingen en regionale afwegingen. Zoals al aangegeven: niet alles kan. Die indruk moet niet bestaan. Niet bij beleidsmakers, niet bij bestuurders, maar ook niet bij externe stakeholders. Een voorbeeld hierbij. U geeft aan dat gemeentelijke omgevingsplannen alleen nieuwe ontwikkelingen mogelijk maken als onderbouwd is dat deze ontwikkelingen bijdragen aan het behoud en het versterken van een klimaatrobuust water- en bodemsysteem (artikel 4.13). Voor de IJssel geldt dat dit een klimaatrobuust watersysteem is met hoge ecologische kwaliteit dat extremen kan opvangen door (internationaal) integraal riviermanagement en hoogwaterbeschermingsmaatregelen. Wat betekent dit? En vooral: wat betekent dit voor de ontwikkelingen van vandaag, als er nog geen klimaatrobuust watersysteem en internationaal riviermanagement is? Wat betekent dit voor stedelijke gebieden en stedelijke uitbreidingen die vanuit andere optiek, bijvoorbeeld compacte stad, gewenst zijn? Wij zien graag dat de opgaven en doelen meer in verhouding tot elkaar worden neergezet en dat de mate waarin doelen (gedeeltelijk) behaald kunnen worden uitkomst is van een integrale afweging. En dat niet één sectorale opgave een gewenste ruimtelijke ontwikkeling kan tegenhouden.	Water en bodem sturend is een van de vier Leidende Principes in de Omgevingsvisie. In artikel 4.13 van de Omgevingsverordening geven we hier uitwerking aan. We vragen te onderbouwen hoe een nieuwe ontwikkeling bijdraagt aan het versterken van een robuust water- en bodemsysteem. De onderbouwing zal gebaseerd moeten zijn op de laatste kennis en inzichten, ook voor aspecten als een robuust water- en bodemsysteem en internationaal riviermanagement. In het RWP zullen we met partners hieraan verdere invulling geven.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024467/3	De Redeneerlijn is als instructieregel opgenomen in de Omgevingsverordening en heeft daarmee een directe werking voor gemeenten. Wij voelen ons ongemakkelijk bij deze constructie. Het opnemen van een nieuwe Redeneerlijn in de Omgevingsverordening zal meer inzet vragen om een ontwikkeling te motiveren. De motivering aan de hand van de Redeneerlijn is ons inziens veel strikter dan die op dit moment in de Omgevingsverordening staat. In de huidige Omgevingsverordening gaat het a) om het onderbouwen dat het uitvoeringsmodel uit de Omgevingsvisie is toegepast en b) om een motivering dat de nieuwe ruimtelijke ontwikkeling past binnen het ontwikkelperspectief van de Omgevingsvisie. Dit is eenvoudiger dan het ingaan op de vele onderdelen van de Redeneerlijn. Daarnaast leidt de nieuwe Redeneerlijn tot onzekerheid: toe hoever gaat een motivering? Wanneer is een ontwikkeling voldoende gemotiveerd, juist ook in onderlinge verhouding tussen de onderdelen? Er zal zich jurisprudentie moeten ontwikkelen. Wij zijn bang dat de nieuwe Redeneerlijn - als onderdeel van de Omgevingsverordening - meer inzet zal vragen en dat dit ontwikkelingen kan vertragen. Wij vragen een veel duidelijker (en niet verkeerd te interpreteren) inkadering van de Redeneerlijn, rekening houdend met de uitvoeringskosten van noodzakelijke onderbouwingen.	U geeft aan dat zich ongemakkelijk voelt bij het opnemen van de Redeneerlijn als instructieregel in de Omgevingsverordening. Zo zorgt dit volgens u dat meer inzet nodig is en voor onduidelijkheid omdat niet duidelijk is hoeveel onderbouwing nodig is. Ook geeft u aan dat dit mogelijk meer tijd en kosten met zich meebrengt. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening aangepast door meer te verduidelijken wat wij van belang vinden in zo'n onderbouwing. Wij zien dit als een onderdeel van het motiveren dat er sprake is van een evenwichtige toedeling van functies waarin ook de provinciale belangen een plek krijgen. Door meer duidelijkheid te bieden over de provinciale belangen die hierbij aan bod komen en vroegtijdig via voorkantsamenwerking in gesprek te gaan, is onze verwachting dat dit niet leidt tot vertraging of extra kosten. In de visie en de Omgevingsverordening hebben we aangepast dat de benodigde onderbouwing proportioneel kan zijn met de omvang van het project.	Ja

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024467/4	Haalbaarheid van beleid: extra investeringsimpuls nodig. De koers die u geeft (doelen en opgaven) vergt een enorme inzet. U beschrijft dat u zich zult inzetten richting het Rijk en Europa voor bijvoorbeeld de noodzakelijke structurele financiering voor langjarige ecosysteemdiensten en agrarisch natuurbeheer. Het belang van uw koers op dit onderwerp onderschrijven wij. Naast het landelijk gebied is ook op andere terreinen veel inzet nodig om de doelen te halen (inbreiden in bestaand bebouwd gebied, klimaatadaptatie, energietransitie, omslag naar duurzamere mobiliteit en robuuste voorzieningenstructuur voor wonen, werken en recreëren). Wij vragen ons af of er, in Nederland en Overijssel, voldoende daadkracht zal bestaan om de noodzakelijke voorwaarden te creëren, zoals de benodigde financiële middelen. Als dat achterwege blijft kunnen de doelen en opgaven te veel een eigen leven gaan leiden en ontwikkelingen beperken. Er is immers geen zicht op verbetering dan wel het bereiken van die doelen. Enkele voorbeelden hierbij. U geeft in paragraaf 2.5 aan: Bij inbreiding zetten we in op verdichting, waarbij ruimte blijft voor open gebieden, zoals groen om te ontspannen of te verkoelen en plekken om te spelen en te ontmoeten. Verdichting vindt bij voorkeur plaats door slim te kijken naar een combinatie van sloop, herbestemming of transformatie. Hoger bouwen speelt hierbij een rol. En we zetten in op nabijheid: het realiseren van ontwikkelingen bij elkaar in de buurt. Waardoor ruimte bespaard kan worden die nu benodigd is voor mobiliteit. Hiermee ontstaat verdichting mét oog voor leefbaarheid, verplaatsingen, ontmoetingen, klimaatadaptatie en groen /biodiversiteit. Vanuit de gemeente Deventer kunnen wij ons als college goed vinden in de hierboven genoemde punten die ook grotendeels in onze beleidsopgaven zijn verwerkt en vanuit onze rol als gemeente in gebiedsontwikkelingen kunnen uitvoeren. Echter, zonder middelen om de opgaven aan te pakken, blijven dit onrealistische ambities die een constructieve ruimtelijke ontwikkeling in de weg kunnen zitten. Een ander voorbeeld is de klimaatrobuustheid (blz 69). Deze doelen kunnen leiden tot eisen aan het bouwen zodat die zijn afgestemd op lokale water- en bodemkarakteristieken en rekening houden met lange termijn klimaatverandering. Dit kost waarschijnlijk meer geld om ontwikkelingen mogelijk te maken. Bij wie komen deze meerkosten te liggen en wat betekent dat voor de versnelling van de woningbouwopgave? Wij vragen een sterke integrale aanpak door de provincie op de verschillende doelen en opgaven zodat zicht bestaat op het bereiken van de doelen. Zodat gemeentelijke ontwikkelingen niet stagneren omdat niet tegemoet kan worden gekomen aan de doelen en opgaven in de provinciale Omgevingsvisie.	U onderschrijft aan de ene kant doelen en ambities, aan de andere kant maakt u zich zorgen over de betaalbaarheid en meerkosten van aanpassingen van plannen en maatregelen. U pleit voor een integrale benadering, ook voor wat betreft de financiering van de plannen. In de Omgevingsvisie geven we onze doelstellingen aan. In andere trajecten werken we deze in samenwerking uit. Voor de financiering zullen vaak verschillende budgetten aangesproken moeten worden van verschillende overheden. In dat kader zijn we ook blij dat rondom verstedelijking nu langjarig samenwerking met alle relevante overheidslagen is opgezet binnen de verstedelijkingsstrategieën. Hierin verkennen we voor de langere termijn ook de mogelijkheden van instrumenten als een Regionale Investeringsagenda en pleiten we ook bij het Rijk om het verder ontschotten van budgetten en het inrichten van gebiedsportemonnees. Voor de korte termijn helpen we deels met onze eigen investeringsprogramma's en deels met het bemiddelen in de eenmalige budgetten van het Rijk.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024467/5	Uitbreiding onder (te?) strikte voorwaarden. U geeft in paragraaf 3.2 aan onder welke voorwaarden uitbreiding van het bestaand bebouwd gebied mogelijk kan zijn. U vraagt een onderbouwing: Dat er een maatschappelijke behoefte is aan de beoogde ontwikkeling. Of er binnen het bebouwde gebied locaties benut kunnen worden of beschikbaar te maken zijn door bijvoorbeeld sloop, herstructurering en transformatie. Of de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik binnen het bestaand bebouwd gebied optimaal zijn benut. Dit vraagt een visie van gemeenten op hun kernen en de ontwikkelingsmogelijkheden daarin. Hoewel wij daar als gemeente actief op zijn, onder andere in onze Omgevingsvisie en de Visie op hoger bouwen, bestaat er onzekerheid wanneer onderbouwing in uw ogen voldoende is. De woningbouw opgenomen in zogenaamde "harde" plannen in Overijssel betreft 60% inbreiding en 40% uitbreiding (dashboard wonen Overijssel). Is dit in lijn met wat u stelt in de Omgevingsvisie? Of wilt u dit aanscherpen met strikte bepalingen over uitbreidingen?	Goed om te lezen dat u van mening bent dat via inbreiding in een deel van opgaven voor wonen en werken kan worden voorzien. Wij waarderen dat u hier al voor uw eigen grondgebied nadere invulling aan heeft gegeven door de opties voor inbreiding en hoger bouwen in beeld te brengen. Wij gaan in de Omgevingsvisie niet de exacte percentages opnemen voor de verhouding inbreiding en uitbreiding voor gemeenten. Dit hangt af van de lokale situatie en de opgave die er ligt. In de nadere programmering voor wonen en werken is dit een onderwerp van gesprek en via de voorkantsamenwerking is er wat ons betreft voldoende mogelijkheid om vroegtijdig af te stemmen. Wij gaan er vanuit dat dit voldoende bijdraagt aan de door u gevraagde duidelijkheid.	Nee

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024467/6	Hoe ver gaat: Nieuw helpt bestaand? In 2.5 stelt u: nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan de bestaande kwaliteit, identiteit, cultureel erfgoed en de leefbaarheid. Nieuwe ontwikkelingen moeten bijdragen om de bestaande situatie te verbeteren. In 2.10 stelt u iets soortgelijks bij natuur en biodiversiteit. Ontwikkelingen moeten bijdragen aan de versterking ervan. Ook in de bestaande bebouwde omgeving is biodiversiteit van belang. Denk aan groenblauwe dooradering, het behoud en herstel van leefgebieden voor gebouwbewonende soorten, en het vergroenen van het bebouwde gebied. Ook hier geldt: wij kunnen ons indenken dat u wilt inzetten op deze punten en zien daar ook het belang van in. Maar een opeenstapeling van eisen kan een constructieve ruimtelijke ontwikkeling in de weg zitten. Niet alles kan in een gebiedsontwikkeling. Ook in 3.2 gaat u ver met de eisen aan ontwikkelingen. U vraagt aan gemeenten om aannemelijk te maken dat ontwikkelingen toekomstbestendig zijn en dus: •De mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien niet in gevaar brengen; •Duurzaam en evenwichtig bijdragen aan het welzijn van mensen, economische welvaart en het beheer van natuurlijke voorraden; •Ook op de lange termijn toegevoegde waarde hebben. Dit zijn verstrekkende voorwaarden, zonder begrenzing. Wij vragen u om nuancering en werkbare kaders. Ook is niet duidelijk wat die uitwerkingen aan inzet gaan kosten van gemeenten, inwoners en ondernemers en welke rol de provincie daarbij voor zichzelf ziet. Wij vrezen dat gebiedsuitwerkingen, benodigde beargumentering van ontwikkeling aan de hand van de Redeneerlijn en benodigde onderzoeken leiden tot vergroten van de beleidslast en regeldruk. Wij vragen u terughoudend te zijn in beleid en regelgeving om de beleidslast en regeldruk niet te vergroten.	U vraagt zich af of de opeenstapeling van eisen een constructieve ruimtelijke ontwikkeling in de weg kan zitten en maakt zich zorgen over regeldruk en beleidslast. In de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening geven wij aan welke zaken wat ons betreft relevant zijn in het opstellen van een onderbouwing door de gemeenten, zodat wij met gemeenten kunnen komen tot een evenwichtige toedeling van functies. Deze hoofdlijnen laten ruimte voor maatwerkoplossingen. Overigens hebben we op basis van de diverse zienswijzen paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie verduidelijkt en de regels in de Omgevingsverordening over de Redeneerlijn vereenvoudigd.	Ja
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024467/7	Een ander punt van zorg zijn de gebiedsuitwerkingen, via gebiedsuitwerkingen en gebiedsprocessen zullen (ruimtelijke) afwegingen gemaakt worden. Gemeenten zullen veel in deze processen betrokken zijn. Dit gaat over de reikwijdte van een gebiedsproces. Verschillende gebiedsprocessen zullen elkaar overlappen. Een aandachtspunt is hoe deze gebiedsprocessen zich tot elkaar verhouden, zeker ook tot het regionale ontwikkelperspectief dat ook een gebiedsproces is. Ook gaan water, bodem- en natuursysteem over de grenzen van de verschillende gebiedsprocessen heen. Dit roept vragen op als het gaat om afstemming op inhoud, schaalniveau en fasering. Een aandachtspunt is hoe deze gebiedsprocessen zich tot elkaar verhouden en bijvoorbeeld tot het regionale ontwikkelperspectief dat ook een gebiedsproces is. Maar ook over eigenaarschap en rolverdeling kan onduidelijkheid ontstaan. Wie gaat op kop bij een gebiedsproces en wat is de relatie met besluitvormingsprocessen van de verschillende deelnemers? Wij vragen u om een duidelijker bevoegdheidsbegrenzing op te nemen waarbij voldoende afwegingsvrijheid bestaat voor gemeentelijke afwegingen over de fysieke ruimte.	Wij begrijpen uw zorg over het behouden van voldoende integraliteit en samenhang in een nadere uitwerking van onze Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie hebben we aangegeven dat we om deze reden ook willen gaan werken met het opstellen van een startdocument waarin de samenhang met andere thema's en trajecten duidelijk gemaakt wordt. Dit hebben we in de visie nader verduidelijkt in paragraaf 5.3. Ook geven we hierin duidelijkheid over rollen en hoe besluitvorming is voorzien.	Ja

11. Verstedelijking	2025-024467/8	Benutten proces regionale verstedelijkingsstrategie. We werken constructief met de provincie samen aan een ontwikkelperspectief (brede verstedelijkingsstrategie) voor de regio Stedendriehoek. U geeft in uw Omgevingsvisie een goede beschrijving en status van deze gebiedsuitwerking. Graag zouden we dit traject daadwerkelijk benutten om richting te geven aan de “wat” en “waar” vraag. Ook als het gaat om een vlotte realisatie van ontwikkelingen roepen we op tot effectieve samenwerking met de provincie Gelderland, juist ook met het oog op het formuleren van uitvoeringsagenda’s en regionale investeringsstrategieën met het Rijk. Dit vraagt om afstemming van beleidsontwikkeling en programmering bij beide provincies. Dit is ook nodig in de door u aangegeven noodzaak om samen op te trekken naar Rijk en Europa om de noodzakelijke besluitvorming en investeringen beschikbaar te krijgen. Graag willen we het traject van het ontwikkelperspectief Stedendriehoek maximaal benutten in het licht van het provinciale omgevingsbeleid. Graag zien we dat het resultaat, het ontwikkelperspectief, de input is voor een ambtshalve actualisatie van de provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en niet dat alsnog voor onderdelen uit het ontwikkelperspectief de Redeneerlijn doorlopen moet worden.	In de Omgevingsvisie geven we op abstract niveau de uitgangspunten weer met betrekking tot verstedelijking. Deze gaan onder andere over concentratie en nabijheid en het optimaal functioneren van de regio's in een Dagelijks Stedelijk Systeem. In de regionale samenwerking rond de verstedelijkingsstrategieën werken we dit op maat per regio integraal uit. Daarbij werken we voor de Regio Stedendriehoek als partners samen met alle betrokken overheden. Gemeenten, Rijk, waterschappen en provincie Gelderland. Voor de opgave rondom woningbouw en ontwikkeling werklocaties vertalen we dat weer in de regionale programmeringsafspraken. Hiermee is een gezamenlijke, regionale en integrale aanpak geborgd. Specifiek voor de locatiekeuzes die zich hierbinnen voordoen hebben we het instrument Redeneerlijn ontwikkeld. Dit is een instrument dat kan worden gebruikt om in regionale afstemming, lokale keuzes te maken aan de hand van de Leidende Principes van onze Omgevingsvisie. Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie voor wat betreft locatiekeuzes in daaropvolgende planprocedures. Wij verduidelijken de visie en Omgevingsverordening op dit punt en passen de juridische regeling in de Omgevingsverordening aan. Daarin nemen we op dat een onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd, in verhouding moet staan tot de omvang van de ontwikkeling. Aan grote locatiekeuzes, zoals die voor grootschalige nieuwbouwlocaties voor wonen of werken, gaat meestal een visievormend traject vooraf. Bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij gaan er vanuit dat bij die visievormende trajecten ook de provinciale Redeneerlijn wordt betrokken. Als de provincie in dat visievormende traject heeft ingestemd met de locatiekeuze, dan staat die bij de verdere uitwerking in omgevingsplannen niet meer ter discussie. De onderbouwing voor de locatiekeuze heeft immers al plaatsgevonden in dat visievormende traject. De Redeneerlijn wordt dan alleen nog toegepast op de afwegingen die bij de verdere uitwerking van de locatiekeuze aan de orde zijn en die nog niet in dat visievormende traject aan bod zijn gekomen. Vanzelfsprekend zal in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de Redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024467/9	Economie. De gemeente heeft kennisgenomen van de instructieregels voor bedrijven met hogere milieu categorieën en watergebonden bedrijven die de provincie in het ontwerp heeft opgesteld. De gemeente onderschrijft het belang van deze locaties voor de regionale economie en ziet de potentie van het benutten van water als duurzame vervoer as. In het regionaal programma werklocaties Stedendriehoek (RPW) hebben we bijvoorbeeld opgenomen dat we bedrijventerreinen met hogere milieucategorie (vanaf 4.1) willen beschermen en watergebonden locaties optimaal willen benutten en transformatie in principe uitsluiten. We hanteren een “nee, tenzij” houding en bij gemotiveerde én regionaal afgestemde uitzonderingen zetten wij ons in voor compensatielocaties. Echter, de instructieregels zoals deze nu opgenomen zijn in de provinciale Omgevingsvisie gaan een flinke stap verder en beperken ons in de gewenste stedelijke gebiedsontwikkelingen in Centrum&Schil en met name in het Havenkwartier.	We lezen dat u het belang onderschrijft van het behoud van hogere milieucategorie bedrijven en watergebonden kavels. We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt. In onderling overleg met u hebben we bepaald welke delen van het Havenkwartier worden aangewezen als watergebonden kavels.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024467/10	De harde bescherming voor HMC-categorie 3 werkt belemmerend voor een integrale en toekomstgerichte transformatie naar gemengde stedelijke gebieden. Juist op plekken waar we al gestart zijn met verkenningen en voorbereiding van transformatie en/of herstructurering gewenst is, zoals het Havenkwartier en de Roto- locatie, maken de instructieregels het lastig om een goede afweging te maken tussen economische, ruimtelijke en maatschappelijke belangen. Wij pleiten daarom voor: •meer afwegingsruimte op lokaal niveau voor wat betreft afspraken die verder gaan dan in het RPW Stedendriehoek afgesproken. De gemeente is prima in staat om – binnen helder beleidskader- een zorgvuldige belangenafweging te maken tussen behoud van HMC-functies, optimaal benutten van watergebonden locaties en andere ruimtelijke opgave zoals woningbouw. Dit doen wij op een zorgvuldige manier en indachtig de regionaal gemaakte afspraken in het RPW 2025-2028 (inclusief compensatiemaatregelen). •Het programma Centrum & Schil, inclusief Haveneiland, te beschouwen als een uitzondering bedoeld onder artikel 4.26a. Uitgangspunt is dat vervallen ruimte wordt gecompenseerd conform de regionaal gemaakte afspraken in het RPW 2025-2028 van de regio Stedendriehoek. •Uniformiteit met de afspraken in het RPW Stedendriehoek en categorie 3.1 buiten de instructieregel te houden. De regio Stedendriehoek hanteert de VNG lijn in het RPW voor aanduiding van HMC-locaties: vanaf categorie 4.1. De provincie kiest een andere indeling vanaf categorie 3.1. Hiermee komen regionale afspraken in een ander daglicht te staan en wordt samenwerking (over de provinciegrens) bemoeilijkt.	We lezen dat u de bescherming van HMC-categorie 3 belemmerend vindt. We hebben in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In de Omgevingsverordening hebben we ook extra duiding opgenomen over de nieuwe VNG-handreiking milieuzonering. In lijn met de ontwerp- Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transitie (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt. Over de afstemming over de uniformiteit tussen de programmeringsafspraken in het RPW Stedendriehoek en West-Overijssel blijven we graag met u in gesprek. Daarbij merken we op dat wij als provincie Overijssel alleen afspreken met u maken binnen de programmeringsafspraken West-Overijssel.	Ja
11. Verstedelijking	2025-024467/11	Regionale behoefte van werklocaties. In de regionale programmering van de werklocaties is er geconstateerd dat er tot en met 2040 een beleidsneutrale behoefte van 210 hectare netto voor de gehele regio Stedendriehoek resteert, inclusief kavels voor grootschalige bedrijvigheid. De daadwerkelijke behoefte zal waarschijnlijk hoger zijn, gelet op de woningbouwambitie en de wens om de beroepsbevolking en de werkgelegenheid in balans te houden. Daar zijn echter nog geen prognoses voor berekend. 45 hectare van de beleidsneutrale behoefte betreft de behoefte in Deventer en daarvoor zijn we een locatieverkenning gestart. Graag zouden we zien dat de provincie Overijssel hierop ingaat en aangeeft dat deze volledige opgave onderdeel is van de regionale verstedelijkingsstrategie.	Het is inderdaad zo dat de Verstedelijkingsstrategie Stedendriehoek de integrale opgave betreft voor wonen en werken. De 45 hectare (bovenkant bandbreedte) voor Deventer betreft een beleidsneutrale behoefte vanuit de programmeringsafspraken uit 2023. In 2026 gaan we bezig met het opstellen van nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030. Hierin gaan we onder andere nader in op regionale meerwaarde, verstedelijkingsambities en behoefte aan grootschalige logistiek.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024467/12	Recreatie en toerisme. U geeft op blz. 131 aan "Routestructuren voor varen, wandelen, fietsen en ruiters zijn van groot belang voor de recreatiebehoefte van eigen inwoners en die van inkomende gasten. Vanaf 2013 ligt het beheer en onderhoud van routestructuren bij gemeenten. Wel bekijken we hoe het thema routestructuren kan integreren met opgaven voor infrastructuur, wonen en de groene omgeving". Wij kunnen een integrale benadering ten eerste onderschrijven, daarbij constateren we wel dat de groeiambitie van de gemeente Deventer (met effect op de recreatiedruk van het buitengebied van Deventer) regionaal afgestemd en ontwikkeld wordt met de regio Stedendriehoek en zal uitmonden in een regionale investeringsagenda voor de Stedendriehoek. De gemeentelijke samenwerking op gebied van recreatie en toerisme pakt de gemeente Deventer op in Sallands verband. Wij verzoeken u evt. uitvoeringsagenda's met elkaar in verband te brengen met oog op de financiële haalbaarheid van de realisatie van vrijetijdslandschappen.	We vinden het fijn om te lezen dat u binnen de uitwerking van de regionale investeringsagenda voor de Stedendriehoek expliciet aandacht besteedt aan de toenemende recreatiebehoefte. Ook de gezamenlijke samenwerking binnen Salland juichen wij van harte toe. Wij blijven graag met u in gesprek om te blijven bezien waar kansen liggen om provinciale en gemeentelijke uitvoeringsagenda's met elkaar in verband te brengen.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024467/13	In 6.2 (blz 125 onder logistiek) missen we de koppeling met het regionaal programma werklocaties waar de behoefte aan grootschalige logistiek nader wordt onderbouwd en regionaal geprogrammeerd;	Dank voor uw scherpte. We hebben in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie verduidelijkt dat er in het regionaal programma werklocaties stedendriehoek de behoefte aan grootschalige logistiek nader wordt onderbouwd. Ook wij zullen dit weer opnemen in de nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030 die we samen met u als gemeente opstellen.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024467/14	Bij de derde bullit (6.2 Logistiek): ook Deventer erkent de circulaire positie van de binnenhaven. Voor de versterking van deze positie gaat het niet alleen om de bescherming van de watergebonden kavels, maar ook om investeren in een toekomstbestendige sluis en de toegankelijkheid van de binnenhaven via de IJssel met oog op rivierbodemdaling en wisselende waterstanden in de toekomst te kunnen blijven garanderen;	We zijn het met u eens dat wisselende waterstanden van invloed zijn op logistiek en daarmee op de positie van de binnenhavens. We hebben hier kort wat verduidelijking over opgenomen in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie.	Ja
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024467/15	U gaat in 6.10 (blz 131) in op vrijetijdslandschappen. Hoe denkt provincie de haalbaarheid van deze landschappen en daarbinnen de ontwikkeling van recreatieve routestructuren financieel haalbaar te maken	We begrijpen uw vraag over vrijetijdslandschappen. In de tekst hebben we de betekenis nader geduid (par. 6.10), zo gaat er bijvoorbeeld geen planologisch regime uit van dergelijke landschappen. Het betreffen bestaande landschappen waar mogelijk extra kansen liggen om recreatie en vrije tijd een extra plek in te geven. Vanuit de provincie is hier geen budget voor beschikbaar. De financiële haalbaarheid is afhankelijk van de precieze gebiedsontwikkeling en de deelnemende partijen in deze ontwikkeling.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024467/16	U maakt een onderscheid in gebieden met generieke opgaven en specifieke opgaven. Wat betreft de laatste categorie missen wij duidelijkheid op enkele punten. U verwijst naar een WUR rapport. Een link hiernaar zou handig zijn. Voor de gebieden met specifieke opgaven geeft u aan dat "landbouw mogelijk blijft, mits afgestemd op de lokale omstandigheden". Het is ons niet duidelijk wat deze lokale omstandigheden zijn, ook met het oog op de gemeentelijke inzet bij ruimtelijke initiatieven. De gebieden met specifieke opgaven zijn tot stand gekomen op basis van zeven gebiedskenmerken, waaronder afstand tot N2000, wateraanvoer etc. De mate van specifieke opgaven verschilt dus per locatie. Deze nuancering zou toegevoegd kunnen worden. Op blz. 54 spreekt u van "gebieden met relatief grote gebiedsopgaven". Onduidelijk is wat bedoeld wordt met 'relatief grote gebiedsopgaven'. Is dit de nuancering van bovenstaand punt? Of wordt bedoeld 'specifieke gebiedsopgaven'? Dit is van belang omdat de mogelijkheden voor verbreding hier aan gekoppeld zijn.	U vraagt ons een link op te nemen in de visie naar het rapport van de WUR waarop de tweedeling van de landbouw is gebaseerd. Wij hebben deze link opgenomen in de Omgevingsvisie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . Daarnaast vraagt u om duidelijkheid van de begrippen "lokale omstandigheden" en "relatief grote gebiedsopgaven" en vraagt u ons nuancering aan te brengen over de specifieke opgaven in de tekst. De lokale omstandigheden verschillen per gebied. In de Omgevingsvisie hebben we op basis van de opgaven voor natuur, water en klimaat en het onderzoek met de WUR een hoofdindeling gemaakt. In een gebiedsproces kan preciezer ingezoomd worden op de betreffende lokale omstandigheden. We hebben in de begrippenlijst een definitie opgenomen van lokale omstandigheden. Wij hebben de tekst in paragraaf 2.9 over "relatief grote opgaven" aangepast. In de bewuste tekst worden gebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen bedoeld.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024467/17	Bereikbaarheid en mobiliteit. We waarderen uw inzet op een streefwaarde voor mobiliteit. Dit kan helpen om inwoners bereikbaarheid te bieden. De haalbaarheid van een streefwaarde zal waarschijnlijk voor verschillende gebieden verschillend uitpakken. Graag zouden we gelijk een koppeling willen zien hoe u de streefwaarde wilt toepassen in provinciaal beleid en in de dagelijkse praktijk van gemeentelijke ruimtelijke beleid?	De streefwaarde bereikbaarheid is nog in ontwikkeling. De Omgevingsvisie is door haar schaalniveau en abstractieniveau niet de plek om deze verder door te ontwikkelen. Dat doen we in een apart traject, waarbij onze gemeenten ook betrokken zijn. De streefwaarde gaat de provincie en gemeenten helpen om discussies over bereikbaarheid te objectiveren en beleidseffecten te analyseren en monitoren.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024467/18	In 2.8 geeft u aan dat voor inwoners in de dorpen en kernen de bereikbaarheid van voorzieningen in en nabij de steden van belang is. Men is ingesteld op een leven waarin veel met de auto wordt gereisd. Dat zou anders liggen in de steden en grotere kernen. Ons inziens is een mobiliteitsaanpak niet alleen gericht op de stad. Ook de verkeersbewegingen van dorpen en kernen naar de stad zouden onderdeel moeten zijn van een mobiliteitsaanpak. Zowel voor het landelijk gebied als de stad zijn we op het gebied van collectieve vervoersvormen in overleg met de provincies (Overijssel en Gelderland) om te komen tot een beter toegankelijke, publieke mobiliteit	Met deze passage wordt mogelijk de verkeerde suggestie gewekt. Hoewel sterk verschillend van bereikbaarheidsprofiel, zijn in zowel steden, dorpen, als groene omgeving forse opgaven op het gebied van bereikbaarheid en mobiliteit. Dit hebben we in de tekst van paragraaf 2.8 verder verduidelijkt.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024467/19	Over de mobiliteitsopgave stelt u dat dat u verstedelijking wilt concentreren op duurzaam bereikbare plekken, met name in de steden en andere goed bereikbare knooppunten in ons mobiliteitsnetwerk. Het is ons inziens iets te kort door de bocht gesteld dat daarmee de mobiliteit beheersbaar blijft. Er zijn op dit moment al grote opgaven op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid. Deze worden met de verstedelijkingsopgaven alleen maar groter. Er is een fors en multi-modaal ingestoken pakket nodig om de mobiliteit in goede banen te leiden, op weg naar een prettige en voldoende bereikbare leefomgeving.	Onze inzet is inderdaad om verstedelijking zoveel mogelijk te concentreren in duurzaam bereikbare plekken. Daarmee stellen wij niet dat daarmee de mobiliteit beheersbaar blijft. In de Omgevingsvisie is echter ook niet duidelijk aangegeven dat de verstedelijkingsopgave ook tot bereikbaarheidsopgaven leidt. We hebben in de tekst in paragraaf 2.8 van de Omgevingsvisie verduidelijkt dat met stedelijke verdichting (nog) sterker moet worden ingezet op de mobiliteitstransitie en dat stedelijke groei ook opgaven ten aanzien van mobiliteit met zich mee kunnen brengen.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024467/20	Als titel van de afbeelding in 2.8 zou "Europese TEN T corridors" meer voor de hand liggen. Er zijn immers meer internationale verbindingen. Wij missen overigens wel de waterverbinding (IJssel) Arnhem Deventer als onderdeel van de TEN T corridor.	De kaart betreft een schematische weergave van internationale logistieke corridors. De weergegeven corridors omvatten niet alle TEN-T-corridors. Daarom nemen we de voorgestelde titel niet op en is het ook niet noodzakelijk om hier de IJssel nader op te duiden.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024467/21	Graag zouden we zien dat bij bevaarbaarheid niet alleen het Twentekanaal genoemd wordt maar ook de IJssel. Een bevaarbare IJssel is noodzakelijk voor een bevaarbaar Twentekanaal	We herkennen niet het beeld dat alleen de bevaarbaarheid van het Twentekanaal wordt benoemd. We vinden blijvende bevaarbaarheid van de IJssel van groot belang. Dit is in de Omgevingsvisie dan ook benoemd in paragraaf 2.6, 2.7, 2.8, 6.9 en het gebiedsperspectief voor Salland.	Nee

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024467/22	Enkele korte opmerkingen: •Blz. 49: "In Deventer leidt de autopendel tot diverse knelpunten in de stad, zoals het Hanzetracé (N337) en de brug over de IJssel (N344)." Dit is niet zozeer alleen de autopendel maar juist de combinatie tussen deze en de ambitie om als stad meer verblijfskwaliteit te krijgen in combinatie met een sterkere relatie tussen stad en IJssel; •Blz 49: Wat betreft de zogenaamde gouden driehoek missen we de doorfietsroutes tussen Stedendriehoek en Zwolle (F337) en tussen Stedendriehoek en Twente (F1); •Blz. 158: ontsluiting Salland: hier past ook de verbreding van de N348.	U heeft enkele korte opmerkingen gemaakt ten aanzien van de tekst over bereikbaarheid en mobiliteit. Deze leiden nog tot enkele aanpassingen van de tekst in paragraaf 2.8 van de Omgevingsvisie. • U geeft aan dat de knelpunten in Deventer op de N337 en N344 mede komen door het vergroten van de verblijfskwaliteit in de stad. Verblijfskwaliteit is te rekenen onder 'diverse knelpunten', waar de betreffende passage over spreekt. Dit wordt ter illustratie in de tekst toegevoegd. • U vraagt de F337 en F1 op te nemen bij de beschrijving van de Gouden Driehoek op pagina 49. We zullen de genoemde fietsroutes toevoegen aan de tekst. • U benadrukt het belang van de N348 als ontsluitingsweg voor Salland en de ambitie om deze te verbreden. De N348 noemen we als belangrijk voor de ontsluiting van Salland (aangepaste tekst in Gebiedsperspectief Salland in de Omgevingsvisie). Verbreding van deze weg is niet onze ambitie.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024467/23	Klimaat en energie. U geeft in deze Omgevingsvisie aan (blz. 37) dat u de opgave heeft om volledig klimaatneutraal te zijn. Deze duidelijke doelstelling missen we in de recent door u vastgestelde Energievisie. Wat is daarmee de status van de doelen die u in de Omgevingsvisie stelt?	Bedankt voor uw zienswijze. U stelt vast dat hier een verschil is ontstaan. Wij hebben de tekst in paragraaf 2.6 van de Omgevingsvisie gepast zodat deze in lijn is met onze Energievisie.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024467/24	De Omgevingsvisie gaat ons inziens te veel over energieopwek en te weinig op de andere opgaven die nodig zijn voor een robuust en duurzaam energiesysteem, zoals lokale oplossingen en opslag. Deze opgaven vragen ook allemaal ruimte, maar de vertaalslag naar ruimte komen wij niet tegen. Bijvoorbeeld op blz. 11 (Klimaat en energie) missen wij het belang van de energietransitie en het toekomstig energiesysteem, alleen CO2 uitstoot wordt benoemd. Ook op blz 38 missen we de opgave om lokaal warmte op te wekken, hernieuwbare gassen te produceren en lokaal energie op te slaan. Dit vraagt ook allemaal ruimte.	De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024467/25	U geeft op blz. 39 aan dat we de komende jaren nog te maken zullen hebben met te weinig netcapaciteit. Wij begrijpen van Tennet dat de congestie in Overijssel nog tot 2035 zal spelen. Hoe verhoudt dit zich tot ruimtelijke opgaven die in de Omgevingsvisie zijn benoemd? Bovendien neemt u als instructieregel voor gemeenten op dat gemeenten motiveren dat rekening gehouden wordt met effecten op het energiesysteem en hoe negatieve effecten voorkomen kunnen worden. Wij vinden het lastig om met dergelijke regels om te gaan. Hoe kunnen wij tegemoet komen aan uw instructieregel als er de komende decennia een probleem blijft op het net? Staan dan alle ruimtelijke ontwikkelingen stil?	Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij begrijpen uw behoefte aan verduidelijking van de instructieregel. In de toelichting op de Omgevingsverordening kondigden wij aan dat wij samen met gemeenten een handreiking zullen ontwikkelen die de gemeenten gaat helpen om een onderbouwing te leveren waarmee zij voldoen aan de motiveringseis in dit artikel.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024467/26	Concreet betekent de netcongestie dat alleen ruimte voor groei van activiteiten en ontwikkeling bestaat als er energie wordt bespaard of als afnemers hun vraag beter weten te spreiden over een etmaal. Dit is de komende jaren een voorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Wij missen een provinciale aanpak hiervoor.	Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024467/27	In 6.1 hanteert u een ladder voor prioriteitstelling van het gebruik van de ondergrond: 1. Drinkwater, 2. Energietransitie, 3. Tijdelijk gebruik, 4. Permanent gebruik, 5 Verboden activiteiten (o.a. schaliegas en opslag kernafval). Vanwege drinkwaterwinning in Deventer is het verboden om in de hele gemeente dieper dan 50 meter te boren. Dit betekent dat in Deventer geen gebruik kan worden gemaakt van geothermie als warmtebron. Een groot deel van de warmtevraag zal daarom geëlektrificeerd moeten worden, wat een nog grotere uitbreiding van elektriciteitsnet vereist. Zijn deze consequenties bij u bekend? Hoe kijkt u aan tegen de stagnatie van ruimtelijke ontwikkelingen en kosten , gemoeid met aanpassing van het elektriciteitsnet, die hiervan de consequentie zijn? Wat kan de provincie hierin betekenen?	Dank voor het delen van uw zorg. We zijn ons bewust van deze situatie. Onze Energievisie geeft een gewenst eindbeeld waarbij we de benodigde additionele infra beperken. Dit vraagt lokaal maatwerk daar waar beperkingen zoals deze zijn.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024467/28	Enkele korte opmerkingen: •Is het handig om op de visie kaart energie ook de hoofdstructuren te tekenen? •Blz 75: maatregelen voor klimaatadaptatie, zou dat ook niet klimaatmitigatie en energietransitie moeten zijn? •Pag 77: het meewegen van toekomstbestendigheid: is een termijn van 10 of 20 jaar niet veel te kort? Zou een horizon niet veel meer op 50 of 100 jaar moeten liggen? •Blz 107 wij vragen ons af wat de rol (bevoegdheid) van de provincie is in schaliegas en steenkoolgas.	* We hebben ervoor gekozen om de hoofdinfrastructuur niet op de kaart te zetten, omdat we daar geen uitspraken over doen in de Omgevingsvisie. De kaarten zijn namelijk een verbeelding van ons beleid. * In de tekst in de Omgevingsvisie op p.75 staat Maatregelen die nodig zijn om in te spelen op en het tegengaan van effecten van klimaatverandering. Daarbij gaat het 'inspelen op' inderdaad over klimaatadaptatie, maar de zinsnede 'het tegengaan van effecten van klimaatverandering' verwijst naar klimaatmitigatie, waar de energietransitie deel vanuit maakt. * In onze Omgevingsvisie kijken we 10 jaar vooruit en kijken we door richting 2050. Wij denken dat dit voldoende houvast en richting geeft voor keuzes die nu gemaakt worden. * Ter informatie: in de Omgevingsvisie op p.102 is onze ladder voor duurzaam gebruik van de ondergrond opgenomen. Deze is niet gewijzigd t.o.v. de huidige Omgevingsvisie. Op basis van de Mijnbouwwet hebben provincie een formele adviesrol. Hierin adviseren we het ministerie KGG als vergunningverlener voor mijnbouwactiviteiten. Daarmee geven wij onze belangen en overwegingen mee. In samenwerking met de Overijsselse medeoverheden en provincies maken we kenbaar richting het Rijk welke mijnbouwactiviteiten onder welke voorwaarden, wenselijk zijn of mogelijk gerealiseerd kunnen worden. Ook laten we weten welke activiteiten niet wenselijk zijn. Zo hebben we in het verleden kenbaar gemaakt dat de exploratie naar schaliegas niet een gewenste ontwikkeling is.	Nee
11. Verstedelijking	2025-024467/29	•De aanduiding van de DSS sluit niet aan op de formele samenwerkingsverbanden van gemeenten. Ook als het gaat om invloedsgebied lijken de grenzen niet te kloppen. In beide gevallen is de regio Stedendriehoek te klein aangegeven (in de richtingen: Heerde, Apeldoorn, Lochem, Zwolle). •Het is ons niet geheel duidelijk wat u bedoelt met poorten in 2.7: 'De randen van de steden en dorpen worden ingericht als poort van de stad of het dorp en vormen een natuurlijke schakel tussen het bebouwde gebied en de groene omgeving. De randen zijn geschikt voor meerdere functies, waarbij moet worden voorkomen dat er verrommeling ontstaat of een te grote verdichting'.	U geeft aan dat de verbeelding van het Dagelijks Stedelijk Systeem van de stedendriehoek niet de juiste omvang en ligging heeft. Goed dat u dit aangeeft en we hebben de kaart, waarop dit indicatief is ingetekend, aangepast. U vraagt wat bedoeld wordt met 'poort' in de oproep om randen van steden en dorpen in te richten als poort van de stad of het dorp. Hiermee doelen we op een ontwerpogave om te voorkomen dat verrommeling plaatsvindt in de stads- en dorpsranden. Dit kan bijvoorbeeld soms ontstaan als veel functies, los van elkaar, een plek krijgen in deze meestal dynamischere gebieden. Deze niet als achterkant van de stad, maar als ingang van de stad te ontwerpen, draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit.	Nee
20. Gebiedseigen perspectieven	2025-024467/31	Bijlage: Gebiedseigen perspectieven. Op pag 158.van de gebiedsperspectieven wordt geschreven: "Ook wordt een sprong over de IJssel verkend, vanwege het mooie omliggende landschap dat je wilt behouden". Met dat laatste wordt waarschijnlijk de gebieden aan de oostzijde van Deventer bedoeld? De reden is wellicht meer de gedachte van een compacte stad; Bevaarbaarheid van de IJssel en bereikbaarheid van de haven graag ook noemen bij Deventer.	Uw opmerkingen over het perspectief voor Salland hebben wij verwerkt.	Ja

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024467/32	Samenwerking gemeenten. In het ontwerp geeft u duidelijker aan wat de rol van mede overheden is. Gemeenten zijn als eerste verantwoordelijk voor lokale opgaven. Als provincie zet u zich in voor opgaven van provinciaal belang, deze beschrijft u in deze Omgevingsvisie. De beschrijving hiervan gaat echter over alle opgaven: wonen, werken, groen, water. U geeft als ambitie in 6.8 zelfs aan: "kansen voor alle inwoners op passend werk met mogelijkheden om zich te ontwikkelen". Het lijkt alsof de provincie hiermee alle mogelijkheden kan nemen om te sturen op lokale afwegingen. Dit baart ons zorgen. Onze ervaring met het samenwerken met Overijssel is positief. Echter, bij een andere bestuurscultuur en ambtelijke inzet bieden deze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening mogelijkheden om sterk in te breken op lokale afwegingen.	U geeft aan dat u zorgen heeft dat de provincie bij een andere bestuurscultuur met deze Omgevingsvisie meer zou kunnen gaan sturen op lokale afwegingen. Het vertrekpunt voor ons handelen en opstellen van beleid is het provinciaal belang. Het gaat om het goed kunnen wonen, leven en werken. Dat is breed en raakt allerlei thema's. Dit betekent niet dat wij ons op al die thema's tot op het detailniveau en handelingsniveau van gemeenten gaan begeven. Wel geven wij kaders en richting vanuit het provinciaal belang. Gemeenten krijgen de ruimte voor lokale uitwerking binnen deze kaders.	Nee

2025-024509

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024509/1	De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat "de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen" onvoldoende uit de verf komt.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024509/2	Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de Redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de Redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024509/3	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de Redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst - waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen - een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de Omgevingsverordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de Redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024509/4	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de Redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet	U geeft aan dat het uw voorkeur heeft dat de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening wordt opgenomen. Verder doet u concrete aanbevelingen voor als wij zouden besluiten om hem wel in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024509/5	2. Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp- Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie. Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en Omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid.	We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja

12. Wonen	2025-024509/6	3 Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de Omgevingsvisie hebben wij in het kader van wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kern en moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS.De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de Omgevingsverordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen. Is deze zienswijze van Borne én Dinkelland?	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024509/7	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen — van groot tot klein — ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp- Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerp-Omgevingsverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau — passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de Omgevingsverordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030). We hebben dit in paragrafen 2.7 en 6.8 aangevuld.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024509/8	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de Omgevingsverordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Goed om te lezen dat u, net als wij, graag samenwerken en in gesprek blijven via de verschillende overlegstructuren. Hierbij gebruiken wij de uitgangspunten van ons ruimtelijk beleid.	Nee

2025-024561

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
9. Natuur en landschap	2025-024561/1	Ondanks het feit dat landgoederen het karakter van de provincie in grote delen bepalen, hebben landgoederen geen eigen vermelding op kaart of in de tekst van de visie. We verzoeken u de landgoederen en het landgoedmodel te vermelden als thema met eigen paragraaf in hoofdstuk 6.	Dank voor uw zienswijze en uw betrokkenheid bij de Omgevingsvisie Overijssel. U vraagt aandacht voor de betekenis van landgoederen en het landgoedmodel, en stelt voor dit als apart thema op te nemen in hoofdstuk 6. Wij erkennen dat landgoederen een belangrijke bijdrage leveren aan het karakter van het Overijsselse landschap. In de Omgevingsvisie zijn deze kwaliteiten opgenomen binnen bredere thema's zoals landschap, erfgoed en gebiedsontwikkeling. We hebben par. 2.10 en 6.4 van de Omgevingsvisie aangepast en zo uw suggestie om landgoederen en het landgoedmodel explicieter te benoemen meegenomen.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-024561/2	Wij verzoeken u om het begrip "landgoedbiotoop" op te nemen in de Omgevingsvisie, bij voorkeur onder het in hoofdstuk 6 toe te voegen thema Landgoederen. Waarmee het een oproep is aan gemeenten om dit instrument te benutten in hun gemeentelijke visies en plannen.	We hebben hoofdstuk 2.10 en 6.4 aangevuld met een completere beschrijving van de landgoedaanpak, inclusief het begrip landgoedbiotoop.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-024561/3	Wij verzoeken daarom om in de Omgevingsvisie ruimte te bieden voor provinciale (co-)financiering van plan- en visievorming op particuliere landgoederen, met name wanneer hierin expliciet wordt aangesloten bij concrete beleidsdoelen van de provincie. Zo ontstaat een gedeeld eigenaarschap en worden de kansen op uitvoering en maatschappelijke meerwaarde vergroot.	We danken u voor het constructief meedenken in de aanpak. We zetten in de provinciale uitvoering in op vergoeding van verkenningen van koploperprojecten en de proeftuin landgoederen. Hiermee ondersteunen we de landgoedaanpak. Daarnaast faciliteren we gesprekken met bijvoorbeeld banken en bedrijven, om te verkennen wat mogelijkheden van investeringen zijn. De Omgevingsvisie is kaderstellend en daarom worden specifieke financiële instrumenten niet expliciet verankerd in de visie zelf.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024561/4	Landgoederen zijn niet gericht op winst, maar op het duurzaam kunnen dekken van de kosten, waarbij alle elementen in balans worden gecombineerd. Een gezonde exploitatie is een voorwaarde voor duurzaam behoud en ontwikkeling van de bestaande waarden. Daarom pleiten wij ervoor om ontwikkelmogelijkheden toe te staan die primair gericht zijn op het in stand houden en optimaliseren van de maatschappelijke functies van het landgoed en dit op te nemen in de visie.	Dank voor uw zienswijze en betrokkenheid bij de Omgevingsvisie Overijssel. Wij erkennen de belangrijke rol die landgoederen vervullen in het landschap, de natuur, cultuurhistorie en recreatie. Uw pleidooi voor ontwikkelmogelijkheden die bijdragen aan een gezonde exploitatie en daarmee het duurzaam behoud van deze waarden sluit aan bij het streven van de provincie om maatschappelijke functies in de groene omgeving te versterken. In de Omgevingsvisie wordt ruimte geboden voor maatwerk en een gebiedsgerichte benadering, waarbij behoud en versterking van ruimtelijke kwaliteit centraal staan. Ontwikkelingen op landgoederen kunnen, mits goed ingepast en afgestemd op de omgeving, bijdragen aan deze doelen. Daarbij is het uitgangspunt dat economische dragers ondersteunend zijn aan het behoud van landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024561/5	Wij vragen daarom om in de Omgevingsvisie meer ruimte te bieden aan maatwerkoplossingen voor wonen op landgoederen, waarbij niet het aantal woningen leidend is, maar het belang ervan voor de instandhouding van de sociale structuur, het behoud van het erfgoed, het wegvallen van agrarische erven/bedrijvigheid en daarmee het realiseren van een vitale leefomgeving.	Dank voor uw zienswijze. Wij onderkennen het belang van maatwerk bij wonen op landgoederen, zeker waar dit bijdraagt aan het behoud van erfgoed, sociale samenhang en een vitale leefomgeving. De Omgevingsvisie biedt ruimte voor gebiedsgerichte benadering en maatwerkoplossingen, waarbij kwaliteit en samenhang leidend zijn. Via de routekaart Vrijkomende Agrarische Bebouwing en Erftransformatie en doorontwikkeling van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving geven we hier aandacht aan en ondersteunen we gemeenten bij het beleid.	Nee

2025-024669

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024669/1	"Provinciale Staten nemen in het voorjaar 2026 een definitief besluit over deze set documenten. Wat valt op: 1. Bijlage 6, bijlage bij OER, fase 2b Tauw rapport P. 18 "Elke inwoner goed en plezierig kan wonen, nu en in de toekomst". H6.10: "We zien, onder bepaalde voorwaarden, kansen voor een recreatieve/toeristische invulling van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)."Vraag: welke voorwaarden zijn dat?"	Dank voor uw vraag over de voorwaarden voor toeristische invulling bij vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie. Hierin gaan we ook in op de voorwaarden bij dergelijke functiemenging. Ook werken we aan een samenhangende en gebiedsgerichte aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). Om precies scherp te krijgen welke functie waar kan, biedt het instrument 'Programma' uitkomst. We stimuleren gemeenten om intergemeentelijk programma's te ontwikkelen, en hier gezamenlijk invulling aan te geven.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024669/2	Het verbinden van een projectplan van een gemeente aan het uitvoeringsprogramma van de Omgevingsvisie van de provincie! Zie hiervoor een lezenswaardige column van weekblad Boerderij 110, No 39-40, 25 juni 2025 van Jeroen Rheinfeld over de ins en outs van de monddoodclausule, ook wel geen bezwaar-clausule genoemd.	U verwijst in uw reactie naar een column waarin wordt ingegaan op juridische en bestuurlijke effecten van het verbinden van gemeentelijke projectplannen aan het uitvoeringsprogramma van een provinciale Omgevingsvisie. Onze Omgevingsvisie is strategisch en vraagt op onderdelen nog om uitwerking in gebiedsprocessen, programma's en projecten. Als we dit nader gaan uitwerken dan doen we dat in overleg met partijen en andere overheden waaronder gemeenten. Op deze manier zorgen we voor een goede onderbouwing en juridische borging van de uitvoering.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024669/3	Iets verder op over "natte bufferzones". "Het grasland gebruik zal worden aangepast aan het nieuwe water regime met extensievere vormen van landbouw, landschapsbeheer, andere teelten en nieuwe verdienmodellen, zoals wonen en recreatie." De laatste twee woorden zijn niet zonder meer een plus voor weidevogels als grutto en tureluur. Er wordt gesproken over een geleidelijke peil verhoging. En verbreden van bedrijfsvoering met agrotourisme, ecosysteemdiensten, landschapsbeheer, het vasthouden van water of het vastleggen van CO2. De kaarten met cirkels op niveau visie buitengebied gemeente zijn niet duidelijk. In polder Mastenbroek, agrarisch gebied is de hoofdfunctie landbouw, en belangrijk weidevogelgebied. De kernkwaliteiten van Mastenbroek, Bijlage VIII, zijn nogal summier beschreven met slechts alleen grutto als genoemde weidevogel. Zijn de ambities en het daadwerkelijk voorkomen van soorten grutto, tureluur, wulp, kievit, wilde eenden, maar ook kleinere soorten weidevogels als veldleeuwerik, gele kwikstaart en graspiepers daar ook het noemen waard, want deze soorten zijn er nu ook al.Gelet op de inzet, ook landelijk vanuit het Ministerie, op meer agrarisch natuurbeheer, pleit ervoor ze te benoemen of op zijn minst mee op te nemen in de - zo gewenste - ruimtelijke kwaliteit van deze polder. Extensief beweiden in combinatie met rust, plas dras, vervult een sleutelrol in het mozaïek, waarbij beweiden tegelijkertijd beschermt tegen predatie. Heb daarbij oog voor de verschillende omvang van landbouwbedrijven, diversiteit is ook hier gewenst.	We waarderen uw betrokkenheid bij Polder Mastenbroek en meer specifiek de weidevogels. Uw zorgen over de impact van wonen en recreatie op weidevogels begrijpen wij en nemen wij mee in bijvoorbeeld de toepassing van de Redeneerlijn; dit vraagt om zorgvuldige afweging bij toekomstige ontwikkelingen. De rol van agrarisch natuurbeheer, zoals extensief beweiden en plas-dras, wordt erkend als cruciaal voor weidevogelbeheer. De visiekaart bevat veel informatie, omdat het een samenvoeging is van de afzonderlijke themakaarten. Op deze kaarten staat dat Polder Mastenbroek onderdeel is van het gebiedstype veenweide en dat het een belangrijk leefgebied is voor weidevogels. Dit zorgt ervoor dat landbouw in de Polder Mastenbroek te maken heeft met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur. Bijlage VIII hebben we indertijd letterlijk overgenomen uit de aanwijzing door het Rijk van IJsseldelta als Nationaal Landschap. Het geeft een beschrijving van de kernwaarden die toen aanleiding waren om het gebied aan te merken als Nationaal Landschap. Deze bijlage is nooit bedoeld geweest om de ecologische waarden van het gebied te benoemen en is daarom ook niet geactualiseerd. Bij de publicatie van de Ontwerp-Omgevingsverordening hebben wij aangegeven dat er alleen zienswijzen kunnen worden ingediend op de onderdelen die gewijzigd worden. Bijlage VIII is niet gewijzigd en passen we daarom nu niet aan. Dit doet overigens geen afbreuk aan het voorkomen van andere weidevogelsoorten en het stimuleren van agrarisch natuurbeheer.	Nee

2025-024678

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/1	Wij gaan ervan uit dat het uitgangspunt dat bovengenoemde kosten niet mogen worden doorgeschoven naar toekomstige generaties of publieke partijen ook van toepassing zijn op: - De fundering voor windturbines - De kosten van verwijdering van de (fundering van) de windturbines - Het opruimen van fijnstof en schadelijke chemicaliën (zoals BPA!) die vrijkomen bij de installatie, het gebruik en de demontage en ontmanteling van de turbinewieken.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij maken met initiatiefnemers afspraken over het vroegtijdig reserveren van kosten ten behoeve van ontmanteling en herstellen van de omgeving na de termijn van ingebruikname.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/2	Wij gaan ervan uit dat het benadrukte belang van het behoud van een intact bodemprofiel en het beperken van emissies ook van toepassing is op: - De bouw van (de fundering voor) windturbines - De aanleg van de benodigde infrastructuur voor plaatsing en onderhoud van de windturbines - Het voorkomen dan wel opruimen van fijnstof en schadelijke chemicaliën (zoals BPA!) die vrijkomen bij de installatie, het gebruik en de demontage en afvoer van de wieken.	Wij danken u voor uw input. In de visie geven we aan dat een gezonde en vitale bodem belangrijk is voor het kunnen benutten van de natuurlijke kracht van de bodem. Dit houdt in dat initiatieven rekening houden met de bodem, het reliëf en het watersysteem ter plekke en bijdragen aan het herstel daarvan. Gebruik van de bodem en ondergrond moet duurzaam, veilig en efficiënt zijn. Zorgvuldig omgaan met onze bodem en tegengaan van verontreinigingen geldt voor alle locaties en initiatieven in Overijssel.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/3	Wij verzoeken u te verduidelijken: - of hiermee wordt bedoeld dat opwekking nabij bestaande knooppunten van het energienet dient te worden gerealiseerd - en of hier een koppeling wordt gelegd tussen kleinschalige opwek en kleinverbruik, en tussen grootschalige opwek en grootverbruik.	Bedankt voor uw verzoek. Waar het mogelijk is koppelen we vraag en aanbod. Dat hoeft niet noodzakelijkerwijs in de vorm te zijn van grootschalige opwek nabij grootverbruik.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024678/4	Wij vragen: • Voor welke opgaven en ambities geldt dit? • Gaat het hier uitsluitend om Rijksopgaven? • Of worden ook beleidsmatige, niet juridisch vastgelegde constructies zoals de Regionale Energiestrategieën (RES) als 'opgaven' beschouwd?	In hoofdstuk 6 van onze Omgevingsvisie hebben we, per thema, een beschrijving gegeven van de opgaven. Daarbij staat ook aangegeven waar en door wie (EU, Rijk, Provincie) deze opgaven zijn vastgesteld en dit betreffen ook bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt bijvoorbeeld in de RES. Deze opgaven zullen we in sommige gevallen ook periodiek herijken. Bijvoorbeeld in de programmeringsafspraken voor wonen en bedrijventerreinen, of in de RES.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/5	We missen hierbij een onderbouwing voor de mogelijke effecten van cumulatie. We maken ons zorgen dat dat belangrijke aspecten van de cumulatieve effecten van bijvoorbeeld geluidsoverlast en fijnstofbelasting door de plaatsing van windturbines bij infrastructuur over het hoofd worden gezien.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines, waaronder cumulatie, worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -verordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/6	Op pagina 85 wordt weliswaar vermeld dat een gezonde leefomgeving als kwaliteitsambitie wordt gezien —waarbij ook geluid wordt genoemd— maar aangezien gesteld is dat opgaven (RES) vóór ambities komen (blz 77), lijkt dit aan te tonen dat het onvoldoende prioriteit krijgt. Dit is absoluut niet toereikend.	Bedankt voor uw zienswijze. Het gebruik van fossiele brandstoffen zorgt voor een ongezonde leefomgeving. De energietransitie zorgt voor minder gebruik van fossiele brandstoffen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/7	Wij vinden deze benadering te beperkt en vragen ons daardoor af of er wel voldoende aandacht is voor de bescherming van de leefomgeving en voor de gezondheid van mens en natuur?	Die aandacht is er zeker. Tijdens de project-mer worden de milieueffecten en mogelijke gezondheidseffecten van windturbines onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/8	Wij constateren dat in de ontwerp-Omgevingsvisie een heldere visie op gezondheid en geluid ontbreekt. Deze aspecten dreigen hierdoor ondergeschikt te raken aan andere belangen. Dit is in strijd met de Europese SMB-richtlijn en de Omgevingswet (artikelen 1.2 en 1.3 Awb en bescherming leefomgeving en gezondheid), die stelt dat de overheid bij elk besluit rekening dient te houden met de bescherming van de leefomgeving en volksgezondheid.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten en mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening. Het windbeleid is onderbouwd met een Omgevingseffectrapportage (OER). Windparken vereisen een project-mer. Daarmee wordt voldaan aan de Europese SMB-richtlijn en de Omgevingswet.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/9	In het geval van een windpark zijn deze structurele verslechtingen grotendeels te mitigeren via afstandsnormen en het stilzetten van turbines tijdens de nachtelijke uren. Het niet toepassen van dergelijke maatregelen is in strijd met het voorzorgsbeginsel en met de uitgangspunten van behoorlijk bestuur.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/10	Stand van zaken 35 TWh-doelstelling (pagina 104). U wijst op de opgave om 35TWh duurzame energie op land op te wekken in 2030. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) wordt dit doel echter al ruimschoots gehaald: 'Wind- en zonneparken op land zullen in 2030 naar verwachting (inclusief projecten die nog gerealiseerd worden) 37 tot 45 TWh elektriciteit produceren'. Wij verzoeken u dit te verwerken in de visie.	Dank voor uw zienswijze. Provinciale Staten hebben de opgave van 3,3 TWh aan wind en zon op land in Overijssel opgenomen in de Omgevingsverordening.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/11	Wij constateren dat: - Onderbouwing van deze streefverhouding ontbreekt - en dat een stabiele energie-opwek noodzakelijk is als backbone om het energiesysteem op deze manier goed te kunnen dragen. Wij verzoeken u beide punten expliciet te onderbouwen en in de visie op te nemen.	Dank voor uw zienswijze. Deze afspraken zijn gemaakt in kader van RES 1.0 en door Provinciale Staten vastgesteld. De verhouding zon/wind zorgt voor een significante besparing in geld en ruimte en draagt bij aan het voorkomen van ergere netcongestie. In de Energievisie van de provincie hebben we beschreven hoe we met een gebalanceerde energiemix in Overijssel op termijn onze energievraag in willen vullen en inzetten op een robuust systeem. Dat laatste komt niet alleen tot stand door een gebalanceerde mix, maar vraagt onder meer ook om de nodige flexibiliteit in het systeem, bijvoorbeeld door middel van opslag. In de uitvoeringsagenda –die binnenkort volgt op de Energievisie– beschrijven we welke acties we op dat vlak gaan inzetten.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/12	Wij zijn van mening dat het belang van energiebesparing onvoldoende tot uitdrukking komt, terwijl dit een van de meest effectieve instrumenten is om de energietransitie te realiseren. Wij verzoeken u het thema energiebesparing prominenter te vermelden, met duidelijke ambities en maatregelen.	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsverordening verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin is onze ambitie als het gaat om energiebesparing naar onze mening voldoende opgenomen.	Nee

2025-024681

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/1	Om drinkwater in de toekomst veilig te stellen zijn Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) aangewezen. Dit zijn gebieden die door de provincie zijn aangewezen als mogelijke plek voor een nieuwe drinkwatervoorziening. Het valt ons op dat ASV-gebieden niet zijn opgenomen in de concept Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening.	Wij begrijpen de verwarring dat u geen ASV-gebieden in de visie ziet. Voorafgaand aan de instelling van ASV-gebieden hebben wij al gebieden als reservering aangewezen door intrekgebieden en boringvrije zones in te stellen. Dit is opgenomen in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Ze zijn echter niet expliciet aangeduid als ASV-reserveringen.	Nee
19. Kaartbijlage	2025-024681/2	Daarnaast komen grondwaterbeschermingsgebieden niet terug op het kaartmateriaal in de Omgevingsvisie. Om duidelijkheid te scheppen over de ruimtelijke impact van de drinkwatervoorziening vragen wij u de ASV-gebieden en de grondwaterbeschermingsgebieden op te nemen in de Omgevingsvisie en de kaarten.	Wij begrijpen de verwarring dat u geen ASV-gebieden in de visie ziet. Voorafgaand aan de instelling van ASV-gebieden hebben wij al gebieden als reservering aangewezen door intrekgebieden en boringvrije zones in te stellen. Dit is opgenomen in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Ze zijn echter niet expliciet aangeduid als ASV-reserveringen. Dit leidt niet tot aanpassingen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/3	Voeg een verwijzing in naar de Omgevingsverordening. Vitens is verplicht voldoende en schoon drinkwater te leveren. De provincie Overijssel is bevoegd gezag voor de openbare drinkwatervoorziening. In haar Omgevingsverordening heeft de provincie (instructie)regels opgenomen die uiteenzetten welke ontwikkelingen en activiteiten worden toegestaan in grondwaterbeschermingsgebieden. Het gaat hierbij vooral om het beschermen van de kwaliteit en kwantiteit van het (grond)water voor menselijke consumptie. Op verschillende plekken in uw Omgevingsvisie wordt het drinkwaterbelang benoemd. Wij missen echter in hoofdstuk 6 de directe verwijzing naar de regels in de Omgevingsverordening en verzoeken u deze verwijzing expliciet toe te voegen, zoals u in hoofdstuk 3 heeft gedaan.	We begrijpen het belang dat u hecht aan doorwerking van de Omgevingsverordening. Vanuit redactioneel oogpunt en de leesbaarheid van de teksten willen we niet in de Omgevingsvisie overal verwijzen naar de doorwerking in de Omgevingsverordening.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/4	Bescherm de waterkwaliteit en -kwantiteit. Water bestemt voor de productie van drinkwater kan worden gewonnen uit oppervlaktewater, zoals rivieren en meren, en van water wat uit de grond wordt opgepompt: grondwater. Bescherming van de kwaliteit van zowel oppervlaktewater als grondwater als bron van drinkwater is belangrijk. Dat u dit erkent blijkt wel uit uw provinciale Redeneerlijn waarin u nu ook expliciet heeft opgenomen dat grondwaterbeschermingsgebieden prioriteit hebben bij ruimtelijke afwegingen. Wij vragen u om explicieter de waterkwaliteit- en kwantiteit van oppervlaktewater te beschermen als toekomstige bron voor drinkwater.	Wij zijn het met u eens dat het belang van oppervlaktewater als bron voor drinkwater scherper in de visie moet worden aangezet. Wij hebben hier de Omgevingsvisie op aangepast in 3.2 en 6.1. Het Rijk is verder bevoegd voor het hoofdwatersysteem en de provincie voor het regionale watersysteem om innamepunten voor oppervlaktewater aan te wijzen als drinkwaterbron. Echter deze aanwijzing betreft monitoring en niet het actief verbeteren van kwaliteit.	Ja

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/5	Houdt rekening met voldoende drinkwater bij verstedelijking. Het tekort aan drinkwater zal de komende jaren toenemen en door klimaatverandering en verontreiniging komen de drinkwaterwinningen in Nederland verder onder druk te staan. Wat u nog beperkt noemt in uw visie is de samenhang tussen drinkwater en verstedelijking. U benoemt dit wel specifiek bij de verstedelijkingsopgave binnen Twente (p. 36). Ook heeft u voor de kernen van de grote steden Almelo, Deventer, Enschede, Hengelo en Zwolle drinkwatervoorziening als criterium voor verstedelijking opgenomen. Wij vragen u om dit breder te trekken dan Twente en de bovengenoemde grote steden. Er komen regionaal nu al tekorten voor. In een rapport van Vewin over het zekerstellen van drinkwatervoorziening, worden in relatie tot woningbouw ook in Overijssel per direct of voor 2030 knelpunten in de drinkwatervoorziening verwacht als er geen actie wordt ondernomen. Wij verzoeken u het criteria van voldoende drinkwater bij verstedelijking expliciet op te nemen in uw Omgevingsvisie.	U geeft aan dat waterbeschikbaarheid opgepakt moet worden als belangrijke opgave in de verstedelijkingsstrategie. Wij constateren inderdaad dat, met name in het oosten van Overijssel, grondwaterpeilen onder druk staan. Hierdoor hebben wateronttrekkingen verdrogingseffecten op de omgeving. Dit vormt een steeds groter dilemma bij het bouwen van nieuwe bedrijventerreinen of woningen. Daarom wordt in de verstedelijkingsstrategie waterbeschikbaarheid in brede zin als belangrijke opgave meegenomen. De Omgevingsvisie geeft de algemene kaders.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/6	Daarnaast vragen wij u om watervriendelijk bouwen op te nemen in uw Omgevingsvisie. Bij watervriendelijk bouwen kunt u denken aan het afkoppelen van regenwater, het beperken van verharding (openbaar én toekomstig particulier), het hergebruik van drinkwater, door efficiënter en gebruik en het vergroten van bewustzijn. Onder het mom van duurzaam omgaan met voorraden, ook de (drink)water voorraad, benoemt u in uw Omgevingsvisie het belang van drinkwaterbesparing. Wij onderschrijven dit en denken graag mee over de realisatie.	U vraagt watervriendelijk bouwen op te nemen in de Omgevingsvisie. Watervriendelijk bouwen is onderdeel van de maatlat "Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving". Deze maatlat benoemen wij in de Omgevingsvisie als goed hulpmiddel voor het vergroten van de mogelijkheden voor waterinfiltratie in de bodem in bebouwd gebied. Ook bij nieuwe ontwikkelingen is deze maatlat als hulpmiddel te gebruiken om de wateropgave niet af te wentelen op de omgeving. In de verstedelijkingsstrategieën wordt waterbeschikbaarheid in brede zin als belangrijke opgave meegenomen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/7	Bescherm de ondergrond. De drukte in de ondergrond neemt toe. Grondstofwinning, energievoorziening en drinkwatervoorziening vragen ruimte in de ondergrond. In de Omgevingsvisie beschrijft u het optimaal benutten van de ondergrondse ruimte in 2050 en een toenemende vraag voor leidingen en kabels voor de energietransitie. Wij vragen uw aandacht om ook de huidige en toekomstige ruimtevraag voor de drinkwaterinfrastructuur te borgen zodat, ook in de toekomst, voldoende drinkwater kan worden geleverd.	We begrijpen dat u aandacht wilt om de ondergrondse drinkwaterinfrastructuur te borgen. In paragraaf 6.1, bij gezonde en vitale bodem, hebben we een prioritering opgesteld voor doelen in de ondergrond. Hierbij staat drinkwater op de eerste plek. Met drinkwater bedoelen we niet enkel de bronnen maar ook de benodigde drinkwaterinfrastructuur zoals leidingen.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024681/8	Landbouw en natuur. In de Omgevingsvisie is de ambitie voor de landbouw beschreven als het vinden van een goede balans tussen voedselproductie en een gezonde leefomgeving. Intensief landgebruik heeft ook invloed op de kwaliteit en beschikbaarheid van ons drinkwater. Wij onderschrijven daarom deze ambitie. Ondanks de aandacht voor het herstel van de balans, wordt het in de concept Omgevingsvisie niet duidelijk wat dat concreet betekent en vragen u dit nader toe te lichten in uw visie. Daarnaast vragen wij uw aandacht voor de kansen om voedselproductie te combineren met diensten voor natuur, het watersysteem en klimaat. Wij willen benadrukken dat dit vraagt om een structurele financiering van ecosysteemdiensten voor agrarisch natuur-, landschaps- én waterbeheer (zoals schoon water, water vasthouden, landschap en biodiversiteit).	De Omgevingsvisie van Overijssel schetst hoe de provincie zich tot 2035 en verder wil ontwikkelen, met aandacht voor ruimtelijke, economische en maatschappelijke doelen. Drinkwater speelt hierin een belangrijke rol. Er wordt onderscheid gemaakt tussen landbouwgebieden met generieke en gebiedsspecifieke opgaven, zoals rondom Natura 2000-gebieden en drinkwaterwinningen. De provincie wil samen met partners, waaronder uw organisatie, werken aan een duurzaam drinkwatersysteem. Structurele financiering is daarbij essentieel, zodat ondernemers kunnen investeren in maatschappelijke diensten zoals natuurbeheer en waterkwaliteit. Overijssel pleit daarom bij het Rijk en Europa voor langjarige financiële ondersteuning.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/9	OER fase 2b ontwerp-Omgevingsvisie. Overijssel en Regionaal Water Programma. In het OER zijn drie alternatieven beoordeeld voor de drinkwaterwinning in het OER. Op basis van de toetsing op haalbaarheid en realiteitswaarde is het reëel om toekomstige ontwikkelrichting van drinkwatervoorziening in Overijssel te beschrijven. Wij vragen u om de richtinggevende keuzes op te nemen in de Omgevingsvisie.	We hebben de globale richting waarin we de drinkwatervoorziening in Overijssel robuuster willen maken, in onze Omgevingsvisie opgenomen (6.1 strekking van het beleid drinkwater). Daarbij kijken we naar lage delen in West Overijssel en transport naar Oost-Overijssel, waarbij we inzetten op besparing en brondiversificatie. De beoordeelde alternatieven in de OER zijn bedoeld om de effecten van verschillende ontwikkelrichtingen van de drinkwatervoorziening te beoordelen. Het OER is daarmee ondersteunend voor de besluitvorming van onze Omgevingsvisie.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/10	Daarnaast zien wij graag een toelichting in de Omgevingsvisie op welke manier er een vervolg wordt gegeven aan het uitwerken van de gekozen richtinggevende keuzes (of in de huidige versie de verschillende scenario's).	De uitgewerkte ontwikkelrichtingen van het OER dienen om de reikwijdte van het speelveld te verkennen en de effecten ervan inzichtelijk te maken. De OER is ondersteunend aan besluitvorming van de Omgevingsvisie en is geen losstaand traject dat we beleidsmatig verankeren. De koers zoals benoemd in de Omgevingsvisie (6.1 strekking van beleid drinkwater) is ons uitgangspunt. We werken nadere afwegingen en keuzes verder uit binnen het RWP. We werken samen met onze partners hieraan binnen het programma Adaptieve Strategie Drinkwater.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/11	In het kader van de benodigde vergunningsruimte is een overzicht gemaakt van de facetten om de totaalsom te maken (pag. 96). In deze paragraaf worden diverse vaktermen gebruikt zoals operationele reserve. Wij vragen u om toelichting op deze termen om eenzelfde interpretatie van de opgave te realiseren. Wij vragen eveneens een toelichting op tabel 5.1 waar gesteld wordt dat de productiebehoefte lager blijft dan de drinkwatervraag terwijl gelijktijdig het uitgangspunt is dat drinkwaterleveringen vanuit andere provincies en/of Duitsland niet voortgezet kunnen worden.	Wij begrijpen uw verwarring. Uitgangspunt van deze tabel is dat alle leveringen wegvallen, behalve de structurele leveringen vanuit Boele en Ruinerwold (totaal 4.8 mln m3 per jaar). Dit verklaart het verschil tussen de productiebehoefte in Overijssel en de vraag.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/12	Schoon drinkwater: levensbehoefte. Schoon water draagt bij aan een gezonde leefomgeving en natuur, en is een primaire levensbehoefte. Schoon drinkwater start met schoon grondwater. Graag zien we in de Omgevingsvisie aandacht voor het voorkomen dat schadelijke stoffen in de bodem en het grondwater komen. Een samenwerking met ook de waterschappen is daarbij voor ons vanzelfsprekend.	Wij begrijpen uw zorgen over de kwaliteit van water. Bij de strekking van ons beleid over schoon water in paragraaf 6.1 benadrukken we dat we verontreinigingen aan de bron willen tegengaan en dat we inzetten op het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit pakken we op in de evaluatie van ons beschermingsbeleid, in nauwe samenwerking met de waterschappen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024681/13	Wij verzoeken u om het drinkwaterbelang te borgen in de Omgevingsvisie zodat Vitens ook in de toekomst voldoende en schoon drinkwater kan blijven leveren.	Wij begrijpen uw wens om in de toekomst voldoende en schoon drinkwater te kunnen leveren. De Omgevingsvisie is zelfbindend, we kunnen niet andere partijen hiermee binden. De Redeneerlijn is opgenomen in de Omgevingsverordening. Hierin staat het zorgvuldig omgaan met onze natuurlijke voorraden op een prominente plek. Op die manier is dit ook juridisch geborgd.	Nee

2025-024713

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
12. Wonen	2025-024713/1	Daarnaast vragen wij uw aandacht voor de volgende punten: * Het Ontwerpdocument is omvangrijk en complex. Ons inziens komt dit ontwerp niet meer tegemoet aan het oorspronkelijk idee van de nieuwe omgevingswet. Naast vereenvoudiging en verbetering was het belangrijkste doel, het creëren van meer ontwikkelingsruimte voor initiatiefnemers, zowel burgers als bedrijven.	Wij onderschrijven in onze Omgevingsvisie de grote opgaven waar Overijssel met haar inwoners, ondernemers en andere partners voor staat. Wij willen met de Omgevingsvisie bijdragen aan nieuwe woningen, maar ook aan schoner water, een gezonde leefomgeving in de stad en de groene omgeving, de mobiliteitstransitie, ruimte voor defensie, ruimte voor de landbouw, kwaliteit van de natuur, opgaves op het gebied van klimaat en energie, ruimte voor bedrijven, verduurzaming hergebruik. Op enkele punten hebben we de doelen in de Omgevingsvisie abstracter gemaakt naar aanleiding van de zienswijzen. Juist ook door instrumenten als de Redeneerlijn bieden we daarnaast optimaal ruimte voor lokale afweging. Wij zijn van mening dat we daarmee onze Omgevingsvisie in lijn met de Omgevingswet hebben ontwikkeld. In de uitvoering is de Overijsselse manier van samenwerken in netwerken blijvend van belang. Wij gaan graag in nauw overleg met u aan de slag!	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024713/2	* De ontwerpvisie gaat uit van bestaande problemen en bestaande oplossingsrichtingen. Hiermee wordt nauwelijks flexibiliteit voor nieuwe-innovatieve maatregelen gegeven als ruimte voor uniek maatwerk op lokaal niveau.	U mist ruimte voor flexibiliteit en innovatie in de Omgevingsvisie. Wij zien dit anders en bieden maatwerk om lokaal oplossingen te vinden.	Nee
12. Wonen	2025-024713/3	* Tenslotte begrijpen wij het beklemmende gevoel onder gemeentebesturen. Dit ontwerp is meer voorschrijvend en controlerend. In lijn van de Overijsselse Woonaanpak wordt door alle woningbouwpartners juist een ondersteunende en faciliterende Omgevingsvisie van de provincie verwacht.	In de Omgevingsvisie schetsen we de kaders voor het beleid ten aanzien van verstedelijking en ook wonen. Belangrijke rol is weggelegd voor de regionale samenwerking binnen onze drie DSS'en met de Verstedelijkingsstrategieën. Op basis van zienswijzen hebben we specifiek voor wonen geconstateerd dat op enkele onderdelen de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is geschreven dan nodig en dat nadere detaillering op onderdelen beter in het Volkshuisvestelijk programma en de woondeals opgenomen kan worden. Daarom hebben we paragraaf 6.7 van de Omgevingsvisie ruimer geformuleerd, bijvoorbeeld ten aanzien van het percentage dure, middeldure en goedkope woningen. Verder hebben we de regeling rondom de Redeneerlijn aangepast. We hebben de tekst in de Omgevingsvisie op dit punt verduidelijkt en passen de juridische regeling aan. We blijven de Overijsselse Woonaanpak daarnaast uiteraard voortvarend voortzetten.	Ja

2025-024717

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
21. Overige opmerkingen	2025-024717/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele en toegesneden onderzoeksagenda. Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel".	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van het OER samenhangend en integraal.	Nee
11. Verstedelijking	2025-024717/2	Indiener vraagt zich af welke lessen er zijn geleerd uit het verleden? Uit de Bijlmer, uit de 1950-1970 hoogbouw, de huidige verpaupering rondom hoogbouw? Welk onderzoek ligt hieraan ten grondslag , zie ook de stedelijke hittestress zoals genoemd op P37. Dit spreekt dus tegen inbreiding en hoger bouwen (geeft windluwte) en windturbines (geeft windluwte) !	We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Er wonen op hetzelfde oppervlakte bebouwd gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen. Verder gebruiken we bewust het begrip 'verstedelijking' als benadering voor de opgaven in het bebouwd gebied. Juist ook vanwege de redenen die u in uw brief aangeeft dat in bebouwd gebied ook ruimte moet zijn voor groen, water en ontspanning. Voorbeelden uit de recentere stedenbouw laten goed zien hoe met dichter bouwen leefbare, groene leefomgevingen gerealiseerd kunnen worden, met juist vaak meer ruimte voor groen en verkoeling. We zien dit ook als belangrijke ontwerpopgave waarbij gemeenten de ruimte en vrijheid hebben deze passend bij de lokale situatie in te vullen.	Nee
11. Verstedelijking	2025-024717/3	De Omgevingsverordening definieert stedelijke centra als de steden Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle. Waarom is dit niet opgelijnd?	We schrappen we in de Omgevingsverordening juist de term 'Stedelijke centra'. Deze werd in onze voorgaande Omgevingsvisie nog gehanteerd, maar in deze niet meer. De lijst met kernen die u noemt, zijn in de Omgevingsverordening specifiek nog benoemd in het kader van grootschalige detailhandel. Vanwege de continuïteit van het beleid op dat onderwerp hebben we deze lijst met kernen opgenomen in het betreffende artikel van de Omgevingsverordening.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/4	Indiener heeft een aantal vragen over paragraaf 2.6 (p.36): * Is het daar ander weer dan in de rest van Twente? en Overijssel? * Peilbeheer is een menselijke ingreep? (en voegt daar tekst aan toe): Ai: De Deltabeslissing IJsselmeergebied, met als doel een flexibeler beheer van de waterpeilen en het vergroten van de zoetwatervoorraad, is formeel vastgesteld in 2015. De uitvoering van de beslissing, met name het flexibele peilbeheer in het IJsselmeer en Markermeer, is in 2018 gestart. Het waterpeil van het IJsselmeer wordt sinds 2018 flexibel beheerd. Dit betekent dat het waterpeil in de zomermaanden mag variëren binnen een bepaalde bandbreedte, in plaats van vast te staan op een enkel niveau, waarbij de waterstand in de zomerperiode varieert tussen -0,10 en -0,30 meter onder NAP, met een streefwaarde van -0,20 meter NAP. In de winter wordt gestreefd naar een peil van -0,40 meter NAP.	Wij danken u voor uw opmerkingen. De tekst over Twente kan inderdaad duidelijker. Wij hebben de tekst in paragraaf 2.6 hierop aangepast. Wat u zegt over de Deltabeslissing IJsselmeer in 2015 klopt. Elke 6 jaar worden de grote Deltabeslissingen herijkt. Wat betreft de Deltabeslissing IJsselmeergebied komt er in 2026 een nieuw besluit over het peilbeheer. Wij verwachten dat er wordt voortgebouwd op de beslissing uit 2015 en dat het peil nog flexibeler wordt beheerd.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024717/5	Indiener geeft aan dat de beperkte beschikbaarheid van materialen is een veel groter probleem dan fossiele brandstof uitputting.	Wij nemen kennis van uw mening.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024717/6	Indiener vraagt zich af waartegen, waarmee, wil onze provincie concurreren, n.a.v. de tekst "Dit biedt een voedingsbodem voor creativiteit en innovatie, wat essentieel is voor de concurrentiepositie van onze provincie." (p45)	Dit heeft betrekking op de schaarste op de arbeidsmarkt.	Nee
12. Wonen	2025-024717/7	Indiener vraagt n.a.v. de tekst "We willen compacte aantrekkelijke steden en dorpen met de groene omgeving dichtbij. Zodat mensen snel kunnen genieten van rust en ruimte." (p45), of mensen zich dus moeten verplaatsen om te kunnen genieten van rust en ruimte, die er blijkbaar in hun woonomgeving niet (meer?) is ?	We streven naar een leefbare provincie. In (hoog-)bebouwd gebied, in woonwijken, dorpen en op de groene omgeving. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, groen en ruimte.	Nee
11. Verstedelijking	2025-024717/8	Indiener geeft aan 'Voor logistieke ontwikkelingen zoeken we aansluiting bij doorgaande grote corridors, zoals de North Sea Baltic Corrido' (p46) een zinloze zin te vinden, omdat die aansluiting er volgens indiener er al is.	We delen uw visie, dat deze zin daarmee zinloos is, niet. We vinden het van blijvend belang dat logistiek kan profiteren van de corridors.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024717/9	Ten aanzien van het thema landbouw op p54 heeft indiener de volgende vragen en opmerkingen: * Over welk onderzoek en rapport gaat het hier? Wat is de referentie van de samen met de Wageningen Universiteit (WUR) in kaart gebrachte lokale omstandigheden, waarop de indeling in verschillende typen landbouwgebieden is gemaakt? Die ontbreekt. * Wat is de verhouding (percentage) tussende gebieden die op p54 zijn beschreven: Dit onderscheid biedt richting en meer duidelijkheid voor toekomstige ontwikkelingen binnen de verschillende typen landbouwgebieden. 1. Landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen. 2. Landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. * Refererend aan het kaartje landbouwgebieden (p55) met licht en donkergekleurde landbouwgebieden (met en zonder gebiedsspecifieke opgaven), vraagt indiener of dit verheulend kleurgebruik is en waarom er geen contrasterende kleuren zijn gebruikt.	Het rapport waar u naar vraagt is te vinden op: https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . We hebben deze link ook op meerdere plekken in de Omgevingsvisie opgenomen. Ruim 60 % van het landbouwgebied van Overijssel betreft landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur. In beide gebieden blijft de landbouw mogelijk en zien wij de landbouw als een van de economische dragers van Overijssel. We hebben de kleuren op de kaart aangepast.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024717/10	Refererend aan de tekst op p56: De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. Vraagt indiener of 'grotendeels door mensen gevormd' verheulend taalgebruik is? En of het 'mensen' of 'overheid' moet zijn?	Zoals u in uw zienswijze aangeeft is het landschap gevormd door een samenspel van menselijk handelen en overheidssturing. Door eeuwenlange activiteiten zoals landbouw, bebouwing en infrastructuur heeft de mens het landschap vormgegeven. Tegelijkertijd bepaalt de overheid via beleid, regelgeving en ruimtelijke ordening hoe het landschap zich ontwikkelt en beschermd wordt. Samen creëren zij een dynamisch landschap dat voortdurend verandert onder invloed van maatschappelijke keuzes, economische belangen en ecologische opgaven. De tekst in paragraaf 2.10 van de Omgevingsvisie is op dit punt verduidelijkt.	Ja
19. Kaartbijlage	2025-024717/11	N.a.v. de tekst Landgoederen ondersteunen we bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. (p58) geeft indiener aan dat het wel noodzakelijk is dat de omvang van een landgoed bekend is en correct wordt weergegeven. Indiener heeft 2 kaartjes toegevoegd (p7 van zienswijze) en vervolgt: Landgoed Twickel : Links: Onjuiste weergave: ten minste van het oostelijk deel, van Landgoed Twickel. Reactie van Twickel: we hebben meermaals de relevante "shape file" aangeleverd. Rechts het plaatje ontvangen van Twickel.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we landgoederen willen ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Daarvoor is het inderdaad belangrijk dat de begrenzing van de landgoederen, waaronder Twickel, goed op de kaart staat. De kaart waar u naar verwijst (linker kaartje) staat in de Omgevingsverordening en geeft alleen aan welk deel van Landgoed Twickel onderdeel is van Natuurnetwerk Nederland. In de Omgevingsverordening staat in artikel 4.57 lid 5 welke deelgebieden we onderscheiden binnen het Natuurnetwerk Nederland. Landgoed Twickel is één van de deelgebieden (nummer 29). De komende periode gaan wij aan de slag met het doorontwikkelen van ons landgoederenbeleid. Onderdeel daarvan is het goed op de kaart zetten van alle landgoederen. Daarbij maken wij graag gebruik van de door u aangeleverde data, zodat de begrenzing van Landgoed Twickel goed wordt weergegeven.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/12	N.a.v. de tekst: "Op de zandgronden willen we werken aan het vergroten van de grondwatervoorraad door herstel van de balans tussen onttrekking en aanvulling. Dit doen we door de afvoer van water te vertragen, de grondwaterstanden te verhogen, de bodem meer water te laten vasthouden en de waterkwaliteit te verbeteren (p68)" vraagt indiener: waarom geen gebruik van overbodige zonneenergie en overbodige windenergie om water naar de hogere zandgronden te pompen? Gebruik wiebelstroom voor een waterbuffer met als bijkomend voordeel: netstabilisatie.	Wij danken u voor uw suggestie. Op de zandgronden is wateraanvoer zeer beperkt mogelijk. Bij ons Leidende Principe water en bodem sturend willen we zo veel mogelijk aansluiten bij natuurlijke processen. Dit is het meest robuust en geeft de minste afhankelijkheid van faalbare techniek. Lokaal kan er soms sprake zijn van maatwerk met techniek, maar dat is niet ons uitgangspunt.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/13	N.a.v. de tekst: "In de IJssel Vecht delta nemen de risico's op overstromingen toe door onzekerheid over toekomstige waterafvoeren en waterstanden. We willen deze risico's beheersen door ruimte te reserveren voor toekomstige waterafvoer, waterberging, uitbreiding van infrastructuur en in te spelen op een eventuele stijging van het waterpeil van het IJsselmeer (p68)" vraagt de indiener: De hier beschreven risico's zijn toch bestuurlijke keuzes ?	Voor keringen bestaan waterveiligheidsnormeringen. Hiermee zijn de risico's voor overstromingen formeel vastgelegd. Echter er kunnen zich piekmomenten voordoen, die in de toekomst zelfs nog heftiger kunnen zijn. We nemen nu verantwoordelijkheid hiervoor door extra ruimte in het systeem in te bouwen. Hiermee nemen wij onze verantwoordelijkheid voor de toekomst. Het is een bestuurlijke keuze om hierop in te spelen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/14	Indiener heeft een aantal vragen over de veenweideproblematiek, waarbij indiener ingaat op de tekst hierover op p68 en een verbinding maakt met OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, P7: Benadering broeikasgasemissies. * Waar komt de 0,7Mton vandaan ? * In de OER 2022 was het nog 0,6Mton (zie ook onderstaande snap (zienswijze p.9))? * Hoe kan het dat dit getal anders is, terwijl de tekst een kopie is ? * De bron van dit getal van 0,6Mton is een Wageningen studie uit 2018 met vermelding LULUCF Verduurzaming landelijk gebied Overijssel 2018 (https://edepot.wur.nl/463279) (zie tabel 2.6 op p.40) * Is het vernatting beleid gebaseerd op dit ene getal uit 2015 dat, ook nog slechts deels, te maken heeft met veenweides ? * CO2-eq betreft hier i.h.a. di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 en methaan CH4, hoe is dit voor Overijssel ?	Dank voor uw vragen. Meerdere provincies hebben uitstoot vanuit veenweide. In de jaren waarin het Klimaatakkoord is opgesteld was er nog veel onduidelijkheid over de verdeling over de provincies van de broeikasgasuitstoot uit veenweidegebied. In 2021 hebben we een vertaling gemaakt van het Klimaatakkoord naar Overijssel, waarbij de studie van Wageningen als basis is gebruikt. Hier komt de 0,6 Mton uit voort. De 0,7 Mton komt uit de Staat van Overijssel (2023), waarbij nieuwere inzichten zijn verwerkt. Wat betreft vernatting, dit is niet direct gekoppeld aan een getal, maar is wel een bewezen effectieve methode om koolstof te binden in veenweidegebied. We monitoren hoe maatregelen ons op koers brengen en houden voor onze doelstelling. Overijssel hanteert niet een eigen definitie van gassen die gelden als CO2-equivalenten, we sluiten aan bij de landelijk geldende definities.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/15	Indiener heeft ook een aantal inhoudelijke vragen over veenweideproblematiek: * Door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH4 gelijk aan 25CO2-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd (https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf)?De volgende vraag worden voorafgegaan aan afbeelding zienswijze pagina 11 bovenaan) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel" : Stoppen, Remmen, Doorgaan ? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel" ? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel" ?	Dank u voor uw vragen. Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. Wij betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/16	N.a.v. getallen die genoemd worden in OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, heeft indiener aanvullend de volgende vragen: * Het lijkt mij dat 0,1Mton 14% is van 0,7Mton en geen 18-23 % ? * Het lijkt mij dat 0,1Mton 17% is van 0,6Mton en geen 18-23 % ? * waar komt dit gegoochel met getallen vandaan ?	U heeft gelijk. De actualisatie van het Deelrapport Energietransitie is op dit punt niet volledig uitgevoerd. De uitstoot van Overijssel door landgebruik/veenweidegebied is geactualiseerd en vastgesteld op 0,7 Mton CO2-eq. De reductiedoelstelling voor Overijssel is geen range meer, maar een enkel getal: 11% van 1 Mton. Dat is 0,11 Mton. $0,11/0,7 = 16\%$.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/17	Indiener geeft aan: Het scenario stoppen levert voor de Mastenbroek (https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/zwartewaterland/-mastenbroekerpolder) een schamele 50.000 ton CO2 besparing, waarbij niet genoemd is hoeveel methaan toename de vernatting gaat geven. Gaat u dat de Mastenbroek bewoners uitleggen ?	Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende als vingeroefening om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/18	Indiener vraagt: Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq). Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom" ?	Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/19	Indiener heeft een aantal vragen over andere bronnen van broeikasgasuitstoot: * Weet u hoeveel Twence uitstoot? 922.818 ton CO2 (923Mton ofwel 1300x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden), Akzo/Nobian 262.400 ton CO2 (262Mton ofwel 375x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden). (Zie ook afbeelding p12 uit zienswijze). * Kan de provincie iets aan Twence en AKZO/Nobian doen (no 30 en no 51, maar samen in de top10 van NL)? * Is er voldoende provinciaal besef van getalsmatige broeikas proporties ? * Waarom ontbreekt een top 100 van Provinciale bronbenadering broeikas uitstoters, van bedrijven, gebieden, activiteiten, of een top 30, of tenminste een top 10. Dat maakt duidelijk dat het beleid gericht is op belangrijke emissie bronnen. De CO2-verbruiksbenadering vertoeft het beeld van de grote uitstoters.	Bedankt voor uw zienswijze. De vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie.	Nee
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-024717/20	Indiener vraagt: Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten? Zoals : 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (Verdonschot P.F.M. (2018) Notitie Zoetwaterecosystemen, Wageningen Environmental Research, Wageningen UR, Wageningen. 27 pp. Een belangrijk deel van de informatie in de antwoorden is afkomstig en soms direct overgenomen uit de rapporten 'Steekmuggen (Culicidae) in de Engbertsdijkerven' (Verdonschot et al. 1988) en 'Verkenning van de steekmuggen- en knuttenproblematiek bij klimaatverandering en vernatting' (Verdonschot 2009). Daarnaast zijn delen overgenomen uit de vier artikelen: Bloedzuigende insecten deel 1. Steekmuggen. (Verdonschot 2012a), Bloedzuigende insecten deel 2. Knutten (Verdonschot 2012b), Bloedzuigende insecten deel 3. Dazen. (Verdonschot 2013a) en Bloedzuigende insecten deel 4. Kriebelmuggen. (Verdonschot 2013b).) Aanvullend vraagt indiener: Waar is de beschouwing over vernatting en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten ? Tenslotte vraagt indiener aangaande dit onderwerp (vergezeld van een met AI gegenereerde tekst over Zoönozen en infectieziekten): Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling) ?	Wij begrijpen uit uw reactie dat u zich zorgen maakt over infectieziekten door bloedzuigende insecten in gebieden waar vernattingmaatregelen genomen (gaan) worden. In de Omgevingsvisie schetsen wij de strategische kaders van beleid, waarbij de veenweideproblematiek ook aan de orde komt. Het detailniveau van de visie gaat niet zo ver dat beschouwingen over bloedzuigende insecten benoemd wordt. Hierbij nog wel een nadere toelichting voor u: vernatting van gebieden en toename van overlast van muggen en knutten is aan de orde als er stilstaand water aan de oppervlakte wordt gecreëerd. In de meeste natuurontwikkelingsprojecten worden de aanbevelingen van Verdonschot ook overgenomen om toename van muggen en knutten juist te voorkomen. Dit is vooral het voorkomen dat er stilstaand water ontstaat. Voor vernatting van veenweide gaat het om de grondwatersituatie. Met hogere grondwaterstanden wordt het veen natter gehouden en ontstaat minder oxidatie. Deze grondwaterstandsverhoging is onder het maaiveld en daardoor geen toegankelijk water voor muggen en knutten. Verhoging van waterpeilen in veenweidepolders zal ook niet leiden tot toename van muggen en knutten omdat de meeste waterpeilen al hoog staan en omdat dit geen stilstaand water betreft maar onderdeel is van een kunstmatige polder met een bemalingseenheid (gemaal).	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/21	Indiener heeft aantal vragen n.a.v. tekst op p69 over het voorkomen van afwentelen van privaat naar publiek (kosten): * Afwentelen. Geldt dit ook voor het aanleggen van afritten en wegen voor windturbines en het opruimen van fijnstof vervuiling en het, compleet, verwijderen van fundaties ? Niet afwentelen ? - En n.a.v. tekst op p70 over minder afdekken, minder vergaven en minder verontreinigen; * Geldt dit ook voor het aanleggen van afritten en wegen voor windturbines, het doorbreken van grondlagen voor fundaties, het opruimen van fijnstof vervuiling en het, compleet, verwijderen van fundaties?	Dank voor uw vragen. Het begrip 'voorkomen van afwentelen' komt voort uit de Rijksbrief WBS van 2022. Dit begrip hebben wij overgenomen in onze Omgevingsvisie. De gedachte hierachter is dat ontwikkelingen hun eigen 'klimaatbroek' moeten ophouden en niet in tijd, geld of ruimte kosten of lasten op anderen moeten afschuiven. Elke ontwikkeling moet op zijn merites beoordeeld worden. Daarbij moet aandacht zijn voor het zoveel mogelijk tegengaan van afdekken, vergraven of verontreinigen. Dit geldt ook voor afritten en wegen.	Nee
12. Wonen	2025-024717/22	Indiener heeft een aantal vragen over wonen en verstedelijking: * Op p71 staat We willen compacte aantrekkelijke steden en dorpen met de groene omgeving dichtbij, zodat mensen snel kunnen genieten van rust en ruimte. Indiener vraagt of hier staat , dat rust en ruimte niet in steden en dorpen te vinden is, daatoe moet je naar de groene omgeving? * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De afweging op p72 (Dit betekent dat we steviger voorwaarden stellen aan stedenbouw, uitgaan van hoger bouwen en slimmer ruimtegebruik) is helemaal niet door de OER onderbouwd? * Waar is de sociologische analyse van hoogbouw passend bij het karakter van de bewoners van Overijssel? (zie ook aanvullende tekst van indiener).	We streven naar een leefbare provincie. In (hoog-)bebouwd gebied, in woonwijken, dorpen en in de groene omgeving. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, waterveiligheid, groen en ruimte. We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Mede door woningverdunding wonen er op dezelfde oppervlakte aan bebouwd gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/23	Indiener vraagt over • Energie-opwek nabij energienetwerk en energievraag nabij opwek. (p73) Welke verhouding wordt beoogd tussen "energievraag nabij opwek"? Gaat het hierbij om kleinverbruik bij klein-opwek en grootverbruik bij groot-opwek?	Dank voor uw vraag. Waar het mogelijk is koppelen we vraag en aanbod. In onze Energievisie onderbouwen wij op welke wijze dit bijdraagt aan een robuust energiesysteem. Het gaat niet noodzakelijkerwijs om grootschalige opwek nabij grootverbruik.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024717/24	Indiener vraagt over de tekst: "Als laatste stap is het ook belangrijk om mee te wegen of een ontwikkeling op die plek, als 10 of 20 jaar vooruit wordt gekeken, ook een verstandige ontwikkeling is". Past de beoogde ontwikkeling dan op deze plek? (p77) Waar wordt afgewogen of een keuze onomkeerbare gevolgen heeft, of alleen tegen hele hoge kosten omkeerbaar is (denk hierbij b.v. aan stortplaatsen uit het verleden, wegverharding met asbest uit het verleden of fundaties van windturbines in de toekomst) ?	Een afweging zoals door u benoemd vindt, voor wat betreft de locatie van ontwikkelingen, inderdaad plaats in deze stap van de Redeneerlijn. Meer specifiek voor het 'hoe' van een ontwikkeling worden hiervoor kaders geschetst in de Catalogus Gebiedskenmerken, waarin ons beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit is weergegeven. Toekomstbestendigheid maakt ook daar een onderdeel van uit. Ten aanzien van materiaalgebruik hebben gemeenten en initiatiefnemers veel eigen beleidsvrijheid. Uiteraard binnen de wettelijke kaders.	Nee
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-024717/25	Indiener heeft een aantal vragen over de rode draad 'gezondheid': * Indiener vindt de tekst Brede welvaart... gaat het ook om gezondheid. Is ... gaat het ook om gezondheid (p80) een wat te lichtvoettige omschrijving. Is er wel voldoende aandacht voor de bescherming leefomgeving en gezondheid? * Indiener vraagt zich af bij de tekst: overlast van het verkeer (geluid, stof) ...Denk aan het koppelen van windenergie aan bundels van infrastructuur. (P82) Ontbreekt hier een beschouwing over cummulatie ? Windturbines als geluidtransporteurs en grote ventilatoren voor stof ? * Een visie op gezondheid en geluid ontbreekt? Zijn grote steden ooit stil genoeg ? (zie aangehaalde tekst door Indiener ten aanzien van gezondheidsonderzoek) * N.a.v de tekst verminderde gezondheidsverschillen tussen onze inwoners (p85) vraagt de indiener: wat doen gezondheidsverschillen ertoe? wilt u dit nivelleren ? Leg de focus op de juiste groep! * Komt milieukundige gezondheid wel uit de verf? De beschrijving gaat grotendeels over " positieve gezondheid" het beeld dat de provincie heeft, over hoe inwoners moeten leven. Inwoners hebben ook een beeld hoe de overheid zich moet gedragen: Omgevingswet Awb 1.2, 1.3 en bescherming leefomgeving en gezondheid. De leefomgeving mag niet verslechteren door nieuwe plannen. (zie ingebrachte tekst door indiener over Omgevingswet). * Tenslotte vraagt indiener vanuit de wetenschap dat de Omgevingswet over milieukundige gezondheid gaat: Hoe worden Omgevingswet artikel Awb 1.2 en 1.3 ingevuld ?	Uit uw reactie maken wij op dat u zich zorgen maakt of met de rode draad gezondheid voldoende aandacht is voor de milieukundige gezondheidseffecten als geluid en hoe de bescherming van leefomgevingsfactoren ingevuld worden. In hoofdstuk 6.11 van de Omgevingsvisie hebben wij de nadere doelen en ambities voor milieu opgenomen. In de onderliggende Milieunota 2024 (https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&conn) en VTH-beleid (https://overijssel.notubiz.nl/document/13653697/1#search="VTH-beleid") gaan wij nader in op de thema's waarop u doelt. In de uitwerking van beleid komen deze punten zeker aan bod.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/26	Ten aanzien van de Rode Draad Duurzaamheid (P86) heeft indiener de volgende vragen: * Waarom is de schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de Omgevingsvisie niet beschouwd en welk percentage komt voort uit hergebruik ? (zie ook verderop); * Is er sprake van een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen ? Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning-robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Legt, de provincie Overijssel, op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter ?	Bedankt voor uw zienswijze. De door u genoemde rapporten bij zienswijze 2025-024717/34 laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de IIS050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld "Inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, repair & refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.	Nee

5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-024717/27	Ten aanzien van de Bestuursstijl (P94) heeft indiener de volgende vragen: * Past het IPO wel bij deze bestuursstijl (een organisatie die niet onder de WOO valt) ? * Past het VNG wel bij deze bestuursstijl (een organisatie die niet onder de WOO valt) ? * Wat is de 3x3-aanpak (1x genoemd, P92) en niet verklaard?	* U vraagt of de samenwerking met het IPO wel past in de beschreven bestuursstijl, omdat het IPO niet onder de WOO valt. Het IPO valt als Vereniging niet onder de WOO. De informatie-uitwisseling die in het kader van het IPO plaatsvindt binnen de provincie valt wel onder de WOO. De samenwerking van provincies binnen het IPO sluit aan bij de bestuursstijl van de provincie. Het contact met en omtrent het IPO valt dus wel onder de provincie en kan door middel van een WOO-verzoek bij de provincie worden opgevraagd. Dit rijmt met het idee van een transparante en open overheid. * Voor de samenwerking met de VNG geldt dat de provincie beperkt samenwerkt met de landelijke VNG. De provincie is actiever betrokken bij de VNG Overijssel. Er is regulier overleg tussen het bestuur van de VNG Overijssel en de Commissaris van de Koning van de provincie. De informatie-uitwisseling die tussen VNG Overijssel en de provincie plaatsvindt, valt wel onder de WOO. De samenwerking tussen het bestuur van de VNG Overijssel en de provincie sluit nauw aan bij de bestuursstijl van de provincie. * De 3x3-aanpak is een werkwijze waarmee de provincie opgaven integraal en gebiedsgericht wil aanpakken vanuit 3 doelen (een goed sociaal-economisch perspectief, een toekomstbestendige landbouw en het herstel van natuur, het watersysteem en het klimaat). Deze aanpak kent drie randvoorwaarden: we werken samen met onze gebieden, alle sectoren dragen evenredig bij aan de gestelde natuur-, water en klimaatdoelen, we pakken deze doelen in één keer op (integraal). En daarbij streven we naar maatwerk voor drie categorieën boeren (afbouwer/stopper, blijver die zo veel mogelijk op het huidige (intensieve) pad door wil, omvormer die het bedrijf op de huidige plek extensiever wil runnen en/of verbreden).	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/28	Indiener vraagt n.a.v. de tekst (P100): Zo willen we: * Goed beschermd zijn tegen wateroverlast en overstromingen. * Voldoende zoetwater beschikbaar hebben voor landbouw, natuur, industrie en drinkwater * Schoon water. * Gezonde en vitale bodems. * Een klimaatrobuuste leefomgeving en ruimtelijke inrichting, zowel boven als beneden maaiveld. Staan de prioriteiten wel in de juiste volgorde ? Eerst schoon drinkwater ?	Dank voor de vraag. Deze opsomming is niet op volgorde van belangrijkheid gemaakt.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/29	Indiener vraagt n.a.v. de tekst (p100): het oppakken van buitenproportionele opgaven (o.a. PFAS); PFAS is een buitenproportionele vervuiling en leidt daardoor tot een grote opgave? Daarbij voegt indiener een tekst van de adviescommissie Vergunningverlening, toezicht en Handhaving (met verwijzing) toe. Aanvullend vraagt indiener: Wat wordt er in de Omgevingsvisie geschreven over Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en het advies van de Aartsen? Tenslotte vraagt indiener: Welke ZZS staan nog op ons te wachten ? Is BPA de volgende ?	Het gaat hier om het oppakken van opgaven met een buitenproportioneel maatschappelijk belangrijk karakter. Vervuiling met PFAS is hier als voorbeeld aangehaald. Voor wat betreft ZZS: we zien steeds meer nieuwe stoffen in onze wateren. Met name voor de drinkwaterwinning is dit een thema waar we continu aandacht voor moeten hebben. Er verschijnen steeds nieuwe stoffen waarvan de werking op organismen onbekend is. In hoofdstuk 6.11 van de Omgevingsvisie hebben wij de doelen en ambities opgenomen, daarin hebben we ook aandacht voor ZZS en VTH (vergunningverlening, Toezicht en Handhaving). In de onderliggende Milieunota 2024 (https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&connection_id=939623) en ons VTH-beleid (https://overijssel.notubiz.nl/document/13653697/1#search=%22vth%20beleid%22) geven wij aan hoe wij nadere beleidsuitwerking op deze thema's willen geven.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/30	N.a.v. onderstaande tekst uit de Omgevingsvisie over klimaat en energietransitie (P104), heeft indiener een aantal vragen en opmerkingen geplaatst. 6.2. Klimaatmitigatie en energie(transitie) Doelen en opgaven • In Nederland voor 2030 49TWh duurzame elektriciteit opwekken op zee en 35 TWh op land. In Nederland worden in 30 RES-regio's Regionale Energie Strategieën (RESSen) gemaakt die opgeteld de doelstelling van 35 TWh gaan invullen. Omdat al in 2030 35 TWh moet worden opgewekt, zal daartoe gebruik worden gemaakt van bestaande bewezen technieken: energie uit wind en zon (Klimaatakkoord, Regionale Energie Strategieën). * Het doel van 35TWh is toch al behaald ? * De landelijke status ontbreekt hier ? * Waarom geen vermelding van de noodzaak voor persistente energie opwek (geen wiebelstroom!) ? * Congestie is een vorm van schaarste, materiaal gebruik is een veel ernstiger vorm van schaarste? * Waarom geen vermelding van de noodzaak voor persistente energie opwek (i.p.v. 40/60 wiebelstroom!) ? * In 2030 wordt de helft van alle beschikbare mest vergist, wat zo'n 100 mln. m3 aardgas kan vervangen * Over hoeveel mest gaat het hier en hoeveel gaat dat minder worden door ander beleid?	Dank voor uw vragen. Provinciale Staten hebben de opgave van 3,3 TWh aan wind en zon in Overijssel opgenomen in de Omgevingsverordening. Hoewel de ambitie is om in 2030 de helft van de beschikbare mest te vergisten en daarmee 100 mln. kuub aardgas te vervangen staat, is de verwachting dat we deze niet eerder dan 2035 bereiken. We zijn daarbij ook afhankelijk van de mogelijkheden voor vergunningverlening. Momenteel wordt circa 5% van de beschikbare mest vergist. Hoeveel 50% van de beschikbare mest exact omvat, is uiteraard ook afhankelijk van ontwikkelingen in de veestapel. In de Energievisie van Overijssel is opgenomen dat de ambitie haalbaar is, ook als de veestapel met 20% afneemt. Al vraagt dit dan wel maximale inzet op mestvergist. In onze Energievisie vormen robuustheid en efficiëntie één van de startprincipes. Dat wil zeggen dat we de balanceren in het elektriciteitssysteem een belangrijk aspect vinden. Daarvoor zijn met instrumenten als: curtailment, vraagsturing, peak-shaving, opslag of conversie veel mogelijkheden om de weersafhankelijke bronnen goed in te passen in het systeem. Zie voor de vraag over schaarse materialen, het antwoord op uw zienswijze 34.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/31	Ten aanzien van de energietransitie en de uitstoot van broeikasgassen heeft indiener aan aantal vragen en opmerkingen geplaatst. o Besparen van energie en energie efficiëntie: bedrijven en industrie stoten in 2030 nog maximaal 1,2Mton CO2 uit, het bebouwde gebied maximaal 1,05 Mton. * Is dit inclusief of exclusief Twence en Nobian? * Wat is de top 10 van uitstoot van bedrijven en industrie? * Wat is de uitstoot per gezin (wooneenheid) in Overijssel en wat moet dat worden? * Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq)? Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom"? Waar is dit gedocumenteerd? * Er zijn toch vele andere manieren van koolstof vastlegging? Indiener voegt hier een AI gegenereerde tekst aan toe met suggesties over het vastleggen van koolstof in landgebruik. * Hoe staat dit in verhouding tot huisdieren? Hoeveel uitstoot komt er door huisdieren en hun voer?	Bedankt voor uw zienswijze. De vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/32	• Op het gebied van mobiliteitstransitie werken we aan een transitie naar duurzamere mobiliteit met als doel om een flinke besparing op de uitstoot van CO2 te bereiken (maximale rest-emissie 2030 Overijssel van 1,48 Mton). Hierbij zetten we in op minder mobiliteit, andere mobiliteit en schonere mobiliteit. Onderdeel hiervan is inzet op nabijheid en het STOMP principe (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobiliteitsdiensten, Privéauto). Ten aanzien van de tekst over duurzame mobiliteit heeft indiener twee vragen: * Flink besparing , is dat SMART geformuleerd ? * Hoe wordt het elektrisch verbruik vn het spoor (Blauwnet, NS) hierin verwerkt en toegerekend (volgens de bronbenadering)?	Dank voor uw vragen. * Inderdaad kan de term 'Flink besparing' smarter geformuleerd. Voor Mobiliteit is de doelstelling om een besparing van de CO2-uitstoot van 55% te realiseren in 2030 t.o.v. 1990. Dit is afgesproken in het klimaatakkoord, waar provincie Overijssel zich aan gecommitteerd heeft. * Wanneer alle spoorlijnen geëlektrificeerd zijn, hebben deze geen uitstoot meer. Op dit moment zijn er nog een paar diesellijnen. Deze worden meegenomen in de totale CO2 uitstoot van mobiliteit. De elektrificatie van de spoorlijnen is van kleine invloed op de uitstoot van mobiliteit. Zie ook: https://www.rmp-rekentool.nl/viewer/jivereportcontents.ashx?report=rmp_rekentool .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/33	Ten aanzien van energiebesparing heeft indiener de volgende vragen: * Waarom komt energiebesparen er weer zo bekaaid vanaf ? Honderden regels tekst maar het laag-hangend fruit krijgt 1 regel. Als alle huidige CV-systemen juist zouden zijn ingeregeld, is er al minstens 20% minder gas nodig. * Beseft u dat mensen hun toekomstige investering in het warmtesysteem baseren op het huidige (veelal in-eficiente) energie verbruik ? * Beseft u dat daardoor het toekomstige energie-systeem overgedimensioneerd wordt, als we nu niet eerst weten wat we echt nodig hebben ? * Is besparen niet "sexy" genoeg ? Of tast het de rijksinkomsten aan ?	Dank voor uw vragen. Wij onderschrijven het belang van energiebesparing. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin verwoorden en onderbouwen wij onze ambities voor energiebesparing.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/34	Indiener kondigt bij de tekst op P36 over grondstoffen voor de bouw en het opwekken van energie al aan dat het onderwerp grondstoffen later aan de orde gebracht zal worden. Zo ook bij de tekst over hergebruik van grondstoffen op p38 is dit het geval, waarbij indiener aangeeft: grondstoffen hergebruik, heel verstandig, maar het blijft toch maar een marginale bijdrage? Bij paragraaf 6.2 komen de andere vragen omtrent grondstoffen aan de orde: * Waar wordt schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de Omgevingsvisie beschouwd ? (n.a.v. tekst op p106: Energienetwerken en energie-infrastructuur: • Verbeteren van de energienetwerken en energie-infrastructuur, zodat gekomen wordt, nu en in de toekomst, tot een betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. Uiteraard betrouwbaar en veilig). * Leidt deze grondstoffenbehoefte tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem? (zie ook aanvullende tekst van indiener). * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld ? * Is de provincie Overijssel door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten ? * T.o.v. de 2021 studie (https://www.copper8.com/wp-content/uploads/2021/06/Een-circulaire-energietransitie.pdf) is de situatie vele procentpunten verslechterd, zie 2021 figuur hiernaast (zie zienswijze p21). N.b. voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is "rethink" ... de energie transitie dus ook provinciaal ! * Een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050 (p188): Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P157 • Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant! * Ook de provincie Overijssel legt op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Bedankt voor uw zienswijze. De genoemde rapporten laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de II3050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld dat "inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, repair & refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/35	Ten aanzien van het energiesysteem, verwijst indiener naar P106 en stelt de volgende vragen: * Een energiesysteem bestaat toch bij de gratie van een netwerk ? * Hoe kan er dan sprake zijn van "nationale" , "provinciale" en "lokale" energiesysteem? * Hadden we met kernenergie (=centrale opwek faciliteiten) allelei congestie problemen (door decentrale opwek) kunnen voorkomen ? (refererend aan tekst P107) * Is het ruimtebeslag van kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind ? * Is gebruik van schaarse grondstoffen bij kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind?	Dank voor uw vragen, waarop hierna de antwoorden volgen. * Hoewel een energiesysteem inderdaad afhankelijk is van een netwerk, bestaat het systeem uit meerdere lagen die elk hun eigen schaal en dynamiek kennen. Het nationale netwerk vormt de ruggengraat, maar binnen dat netwerk zijn er duidelijke functionele en bestuurlijke onderscheiden tussen nationale, regionale en lokale energiesystemen. Op nationaal niveau beheert TenneT het hoogspanningsnetwerk (110 kV en hoger), dat grote hoeveelheden elektriciteit transporteert over lange afstanden. Dit netwerk verbindt grootschalige opwek (zoals offshore windparken of conventionele centrales) met regionale verdeelpunten en is cruciaal voor leveringszekerheid en internationale koppelingen. Vanaf het hoogspanningsnet wordt elektriciteit via transformatiestations omgezet naar middenspanning (10–50 kV). Deze laag wordt beheerd door regionale netbeheerders zoals Enexis, Liander of Stedin. Zij zorgen voor de verdeling naar industriële gebruikers, zonneparken, warmtenetten en lokale knooppunten. Tot slot wordt elektriciteit omgezet naar laagspanning (230/400 V), dat gebruikt wordt in woningen, winkels en kleinere bedrijven. Ook deze laag valt onder de verantwoordelijkheid van regionale netbeheerders. Hier ontstaan steeds vaker lokale energiesystemen, zoals buurtbatterijen, wijkgerichte warmtenetten of energiecoöperaties. Waarom dan toch 'lokale' of 'provinciale' energiesystemen? Functioneel: Lokale systemen kunnen autonoom balanceren, bijvoorbeeld met eigen opwek (zon, wind), opslag en vraagsturing. Bestuurlijk: Provincies en gemeenten hebben regierol in ruimtelijke inpassing, participatie en afstemming van energieprojecten. Strategisch: Regionale energiestrategieën (RES'en) en provinciale visies (zoals Overijssel 2050) sturen op maatwerk en integratie van energie met ruimtelijke ordening. Het netwerk is dus één fysiek systeem, maar het energiesysteem is een meerschallig stelsel van productie, distributie, governance en gebruik. Nationale, provinciale en lokale energiesystemen zijn dus geen contradictie, maar een noodzakelijke gelaagdheid binnen de energietransitie. * Dat is een interessante gedachte, maar het is in feite een hypothetische "wat als"-vraag die weinig toevoegt aan de actuele beleidscontext. De energietransitie is een dynamisch proces waarin keuzes uit het verleden niet één-op-één te herleiden zijn tot de uitdagingen van vandaag, zoals netcongestie. Wat nu relevant is, is hoe we omgaan met de bestaande situatie: een energiesysteem dat steeds meer decentraal, variabel en interactief wordt. Daarbij is het van belang om te kijken naar robuuste oplossingen voor netcapaciteit, systeembalans en ruimtelijke inpassing—ongeacht de historische route. Kernenergie, in welke vorm dan ook, kan daarin een rol spelen als stabiele bron, maar de discussie hoort thuis in de context van de huidige Energievisie en de toekomstige mix. Het is dus verstandiger om vooruit te kijken dan achterom. * In de rapportage "De rol van kernenergie in de energietransitie van Noord-Brabant" opgesteld door TNO in 2021 staat dat: "Het directe ruimtegebruik voor een kerncentrale is in vergelijking tot zonne-energie 100 tot 1000 maal kleiner, als uitgegaan wordt van dezelfde hoeveelheid geproduceerde elektriciteit." (https://publications.tno.nl/publication/34637902/jNOjru/TNO-2020-P12092.pdf4) Voor kernenergie worden geen schaarse grondstoffen gebruikt. Wel wordt er een aantal grondstoffen gebruikt dat als strategisch is aangemerkt; zoals Zirkonium, Kobalt, Molybdeen en Boor. Voor windturbines worden neodymium (wind), indium (zon), tellurium (zon), dysprosium (wind) gebruikt. Deze vallen onder de categorie 'schaarse grondstoffen'.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024717/36	P 109: Alle landbouwgronden: • We zetten in op technische en sociale innovatie vanuit een stimulerende en faciliterende rol via programma's Agro&Food en Circulaire Economie en Natuur voor Elkaar. Wat wordt hier bedoeld met sociale innovatie?	Met sociale innovatie in de context van landbouw en plattelandsontwikking wordt bedoeld: het ontwikkelen en toepassen van nieuwe vormen van samenwerking, organisatie en gedrag die bijdragen aan duurzame verandering. Het gaat dus niet om technologie, maar om hoe mensen samenwerken, leren en zich aanpassen. De tekst wordt op dit punt verduidelijkt in de begrippenlijst.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024717/37	Terugkomend op de tekst op p56: De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. heeft indiener een aantal vragen. * Waarom ontbreekt het historisch perspectief ? (zie tekst Nationaal Archief, CCO) * Hoeveel kilometer heg is er in Overijssel verwijderd door de ruilverkaveling? * Hoeveel kilometer heg komt er weer terug in Overijssel? * Gaat de provincie Overijssel excuses aanbieden voor haar rol in de ruilverkaveling?	U refereert aan het historische verloop van de verkaveling in Overijssel. Uw vragen met betrekking tot het verdwijnen van heggen door ruilverkaveling zijn begrijpelijk, maar hebben geen directe relatie met de teksten uit de Omgevingsvisie. Het percentage 10% groenblauwe dooradering is gekozen om een substantieel herstel te realiseren van verdwenen landschapselementen. In onze omgevingsvisie kijken we vanuit de huidige omstandigheden vooruit. Voor wat betreft herstel van groenblauwe dooradering bekijken we ook vanuit historisch perspectief wat de geschikte plekken zijn. Het toewerken naar 10% groenblauwe dooradering, bijvoorbeeld in de vorm van landschapselementen zoals heggen, is daarin één van onze doelen.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024717/38	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg wapenening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg wapenening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee
10. Cultureel Erfgoed	2025-024717/39	P115 6.5. Cultureel erfgoed. De volgende reeks vragen heeft betrekking op cultuurhistorie in relatie tot windenergie. * Is Cultureel erfgoed 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden ? * Behoort de horizon tot Cultureel erfgoed ? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Cultureel erfgoed ?	Cultureel erfgoed is de totaal verzameling van aardkunde, archeologie, gebouwd erfgoed, historische cultuurlandschappen en het immaterieel erfgoed. De provincie Overijssel zet zich in voor de bescherming en ontwikkeling van deze totaal verzameling. In de Omgevingsvisie staat bovendien de ambitie opgenomen om cultureel erfgoed vertrekpunt te laten zijn voor andere opgaven. De provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart - waar de totaal verzameling op is geplaatst- is daarbij het vertrekpunt. Cultureel Erfgoed is een onderdeel van de ruimte, en daarmee ook van de horizon. Met de ontwerp-Omgevingsvisie geven we op verschillende manieren invulling aan hoe we sturen op de ruimte. Eén belangrijk instrument daarvan is sturing op ruimtelijke kwaliteit, één van de vier Rode Draden uit de visie. Cultureel erfgoed is daar onderdeel van. Als het over windturbines gaat, verwijzen we graag naar de Omgevingseffectrapportage (OER). In de OER is 'Landschap en Openbare ruimte' één van de drie thema's binnen Ruimtelijke kwaliteit. Het thema bestaat uit twee aspecten: 'waardevolle landschappen' en 'erfgoed & archeologie'. Het aspect waardevolle landschappen gaat in op het areaal en de kwaliteit van landschappen en dan met name de waardering van het Overijsselse landschap. Daarmee is Cultureel Erfgoed wel degelijk onderdeel van de sturing in de ruimte, ook als het gaat over windturbines. Zie ook: https://ruimtelijkeplannen.overijssel.nl/api/documents/b2ab9602-05af-422c-b77d-d01f299bac98/ios/9ef6f813-8c0b-4f61-9baa-70b51526acc5/files/pdf_c818c8dd-4995-4068-8405-8a599638d0c6.pdf	Nee

11. Verstedelijking	2025-024717/40	P117 6.6. Verstedelijking. Indiener vindt de keuze voor inbreiding duidelijk, maar heeft er een aantal vragen over: * Is inbreiding jarenlang ontlopen vanwege hoge kosten voor het opruimen van verontreiniging? * Is het laaghangend fruit van inbreiding al jaren geleden geoogst? * Is het hooghangend fruit van inbreiding inmiddels ook geoogst? * Is inbreiding inmiddels uitgeput en wordt het als een schijnoplossing gepresenteerd?	Er is in de laatste jaren al veel woningbouw gerealiseerd op inbreidingslocaties. Daarom sluiten we de ogen ook niet voor het feit dat de opgave voor wonen en werken deels ook op nieuwe uitleglocaties ontwikkeld zullen moeten worden. Tegelijk leren studies, ook van gemeenten zelf, dat er nog steeds mogelijkheden voor verdichting van steden bestaan, zonder dat dat ten koste gaat van teveel groene ruimte in de steden.	Nee
11. Verstedelijking	2025-024717/41	Ten aanzien van de stedelijke schaa sprong heeft indiener de volgende vragen: * Waar is de sociologische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden? * Steden kunnen in i.h.a. niet groeien als bloemkolen maar zijn gelimiteerd door historische ligging en infrastructuur keuzes: Deventer en Zwolle aan de IJssel, en Enschede, Hengelo, Almelo aan een kanaal, of zoals een spoor door het centrum, of omsloten door rijkswegen in diverse windrichtingen. Waar is de geografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden? * Waar is demografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden versus de randen van de dorpen?	In de Omgevingsvisie geven we de uitgangspunten voor het beleid ten aanzien van verstedelijking. We benaderen hiervoor de drie dagelijkse stedelijke systemen in de provincie. De steden hebben hierin een centrale plek. Samen met het Rijk en de regio's werken we dit op maat uit in verstedelijkingsstrategieën. Gemeenten werken dit vervolgens op maat ook weer uit in hun eigen Omgevingsvisies. Bij deze uitwerkingen hebben aspecten als demografie een grote rol.	Nee
11. Verstedelijking	2025-024717/42	Indiener vraagt waar demografische analyse is met de behoefte aan rustgebieden voor oudere mensen (de groeiende groep van de maatschappij)? Indiener geeft hierbij een uitleg: m.i. willen vele ouderen dolgraag in een tiny house aan de randen van de dorpen wonen om daarmee hun (te-)grote gezinswoning in/nabij de steden, achter te laten voor gezinnen die, die ruime wel nodig hebben, nabij het stadscentrum willen wonen, genieten van discogeluid etc.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het Volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit.	Nee
11. Verstedelijking	2025-024717/43	Over ouderen en verstedelijking. Indiener geeft aan dat er geen behoefte is aan spektakel, kabaal, onrust en lawaai voor een groot deel van de oudere bevolking van Overijssel. Die gaan niet naar de beoogde stedelijke hoogbouw voor het zelfde bedrag van hun nu (veel te grote) grondgebonden woning. Het bouwen van 1 tiny-house voor senioren leidt i.h.a. tot 3 à 4 verhuizingen. Senioren verhuizen en laten een grote, duurdere woning achter, de nieuwe bewoners laten hun woning achter, waarmee een starters woning vrij komt, waardoor een huurhuis vrij kan komen of een starter krijgt onderdak? Indiener onderbouwt de vraag/stelling met een door AI gegenereerde tekst over het bieden van een oplossing van het woningtekort met het bouwen van tiny houses. Hieraan gerelateerde vragen van de indiener zijn: * Bouwen voor starters geeft deze multiplier niet? * Waarom is er geen tiny-house beschouwing in de Verstedelijking visie? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en Senioren beleid ? * Wonen dicht bij "Werken" speelt toch geen rol in Verstedelijking en Senioren beleid ? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en de Opa en Oma functie ? * Kunnen tiny-houses met hun lage aansluitwaarde de energy transitie ontlasten ? * Waar komen de, grond gebonden, knarrenhofjes in de "Verstedelijking" visie ? * Hebben de schrijvers/schrijfsters van deze Omgevingsvisie wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de woonbehoefte van de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040? * Heeft zelfs nu.nl heeft al een meer diepgaand betoog ? (Seniorenwoningen moeten markt uit slop trekken: 'Vergrijzing dé opgave' (https://www.nu.nl/economie/6361356/seniorenwoningen-moeten-markt-uit-slop-trekken-vergrijzing-de-opgave.html))	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het Volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit. Specifiek beleid voor wonen met zorg en ouderenhuisvesting hebben we verder opgenomen in de regionale woonzorgvisies en Afsprakenkader ouderenhuisvesting uit 2024.	Nee
12. Wonen	2025-024717/44	P120: Conform de interbestuurlijke afspraken hanteren Overijsselse overheden en partners bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. Deze afspraak geldt op gemeente niveau. Indiener vraagt hoeveel % er momenteel sociale huur is (niet te vinden in OER of bijlage), 27-29% ?	In de huidige woningvoorraad van heel Overijssel bestaat 27% uit sociale huur. Voor de nieuwbouwplannen bestaat 30 % uit sociale huur voor heel Overijssel.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024717/45	P123 6.8. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek . • In de bedrijventerreinprogrammering zetten we in op balans in vraag en aanbod met kwantitatieve en kwalitatieve afspraken o Kwaliteitsambities: streven naar toekomstbestendige bedrijventerreinen op de thema's bodem en water, circulair bouwen, gezonde en groene leefomgeving, duurzame energie, zorgvuldig en intensief ruimtegebruik, organisatiegraad, huisvesting arbeidsmigranten, vrachtwagenparkeren en tegengaan van congestie. Met deze aspecten zetten we in op een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit van bedrijventerreinen. Indiener vraagt of hier huisvesting mee bedoeld wordt? Is het gebruikelijk om arbeidsmigranten te huisvesten op bedrijventerreinen? (aanvullende AI gegenereerde tekst door indiener meegestuurd).	We begrijpen uw vraag over afspraken met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen. We maken iedere vier jaar afspraken met gemeenten over de programmering van bedrijventerreinen. We maken regionale afspraken over vergelijkbare ontwikkel- en uitgiftevoorwaarden op het vlak van energie, klimaat, groen, circulariteit, duurzame brandstof, voorzieningen (o.a. parkeren, huisvesting arbeidsmigranten), verplicht lidmaatschap parkmanagement en koppeling tussen oude en nieuwe locaties.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024717/46	P124: Bundeling van detailhandelsvoorzieningen in kernwinkelgebieden (binnensteden en buurt- en wijkwinkelcentra). zorgt voor aantrekkelijke winkelomgevingen en is belangrijk voor de aantrekkingskracht van binnensteden als woon/werklocaties. Hoe zorgen wijkwinkelcentra voor de aantrekkingskracht van binnensteden?	Het provinciale detailhandelsbeleid is gericht op bundeling van detailhandelsvoorzieningen. In de buurt- en wijkwinkelcentra wordt op buurt- en wijkniveau de detailhandel geconcentreerd die voorziet in dagelijkse behoeften. Daarmee vormen deze gebieden een uitzondering op de regel dat alle detailhandel zoveel mogelijk geconcentreerd moet worden in binnensteden en dorpscentra. Omdat de uitzondering is beperkt tot detailhandel die voorziet in dagelijkse behoeften, wordt voorkomen dat in deze buurt- en wijkwinkelcentra aanbod landt (in niet dagelijkse behoeften) die kan concurreren met het aanbod in de kernwinkelgebieden in de binnensteden en dorpscentra en wordt de aantrekkingskracht daarvan niet aangetast.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024717/47	P125: die we in 2019 met de 3-O netwerken hebben gemaakt.Wie snapt dit?	Wij begrijpen uw verwarring hierover. We doelen hiermee op de samenwerking tussen overheden, onderwijs en ondernemers. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024717/48	P126: 6.9. Goede bereikbaarheid Ambitie. We hebben de ambitie de bereikbaarheid te verbeteren voor al onze inwoners -ongeacht leeftijd, inkomen of lichamelijke beperking- zodat bereikbaarheid geen beperking vormt om deel te nemen aan de maatschappij. Deze ambitie geldt ook voor logistiek en goederen, essentieel voor onze economische ontwikkeling. Indiener stelt voor deze tekst te wijzigen in: "Tegelijk investeren we in een robuuste logistieke infrastructuur, als basis voor economische groei en duurzaamheid.	Dank voor deze suggestie. We zijn van mening dat de oorspronkelijke tekst in voldoende mate onze visie weergeeft en zullen de tekstsuggestie daarom niet letterlijk overnemen. Inhoudelijk komt de tekstsuggestie overigens overeen met de oorspronkelijke tekst.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024717/49	P127: • We verbeteren bereikbaarheid allereerst door goede ruimtelijke ordening, waardoor afstanden tussen wonen, voorzieningen en werken worden verkort. De verstedelijkingsopgave benutten we hierbij. Indiener geeft aan dat Ruimtelijke ordening een traag proces is en vraagt 'hoeveel jaar moeten we dan nog wachten', als het verbeteren van bereikbaarheid allereerst afhankelijk wordt van goede ruimtelijke ordening?	Dank voor de vraag. Allereerst moet deze zin niet gelezen worden als startpunt in tijd, maar startpunt op gebied van impact voor wat betreft bereikbaarheid. Ruimtelijke ordening is een altijd doorgaand proces. Door meer dan voorheen aandacht te hebben voor de situering van functies en de impact daarvan op de bereikbaarheid stuur je langzaam op een betere bereikbaarheid. Dat neemt niet weg dat ook andere ingrepen de bereikbaarheid vergroten.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024717/50	P128: onder andere door het spreiden van verkeersbewegingen in tijd en locatie. Indiener vraagt of 'tijd en locatie' vertaald moet worden in winkelcentra met ploegendienst, kantoren met nachtdienst? En indiener vraagt hoe de provincie dat ziet in verdichtte steden? Gaarne verduidelijken.	Hier zijn verschillende zaken denkbaar die ook erg lokaal afhankelijk zijn. In nadere uitwerkingen van ons bereikbaarheidsbeleid geven we hier meer invulling aan. Ook gemeenten zullen dit doen. Het kan inderdaad ook gaan over stimuleren van gespreide werktijden, slimme locatiekeuzes bij nieuwe ontwikkelingen, thuiswerken of andere gedragsveranderingen.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024717/51	P128 • Om een goede bereikbaarheid te waarborgen is het cruciaal om het lokale en regionale wegverkeer in het Dagelijkse Stedelijke Systeem zoveel mogelijk te scheiden van het (inter)nationale verkeer op de hoofdinfrastructuur/corridors. Indiener vraagt of de overheden wel zijn opgelijnd, gezien het door indiener aangedragen voorbeeld van het mobiliteitsplan van Hengelo; die wentelt Noord-Zuid verkeer af op de A1/A35 structuur.	De overheden zijn goed aangesloten op elkaars mobiliteitsplannen.	Nee
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024717/52	P129: Nieuwe helikopterlandingsplaatsen bij ziekenhuizen en andere hulpverleningsinstellingen zijn mogelijk. Bij bedrijventerreinen zijn ze mogelijk als de economische meerwaarde is aangetoond en er geen sprake is van onevenredige nadelige gevolgen voor de omgevingIndiener vraagt of de helikopterlandingsplaatsen bij bedrijventerreinen 'STOMP' zijn ?	STOMP heeft vooral betrekking op het regulier personenvervoer.	Nee

14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-024717/53	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van fietspaden: * De fiets heeft een weersafhankelijke toepassing, deze wordt weer vergeten? * Zorg voor overdekte fietspaden tussen stedelijke gebieden en omliggende kernen. * Duurzaamheid-3dubbel-op: Ruimte besparen, Transport Energie besparen en Energie opwekken? N.b.: kan ook een eenzijdige paal zijn met een schuine legger met zonnepaneel (zoals rechts, zie afbeeldingen p29 zienswijze) * Geen panelen op landbouwgrond, maar boven fietspaden? Zoek op Solardach-Radweg, Freiburg eröffnet ersten Solardach-Radweg Voorbeeld mogelijkheden in mijn omgeving: fietspad gedeelten van Hengelo-Borne, Hengelo-Enschede, Hengelo-Haaksbergen, Hengelo-Oldenzaal	We zijn voorstander van het zoveel mogelijk stimuleren van het gebruik van de fiets. De wijze waarop werken we onder andere verder uit in ons regionaal mobiliteitsprogramma en ons regulier beleid ten aanzien van het stimuleren van het gebruik van de fiets. Hierbij is ook een belangrijke rol voor de gemeenten weggelegd.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-024717/54	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van recreatie en toerisme (gerelateerd op teksten op p 131): * Hoe ziet u dat, recreatie met ploegendienst, parken met kunstlicht ? Gaarne verduidelijken. * Is het in dat geval dan beter om dat begrip niet te gebruiken? * Klopt dat wel met het verminderen van mobiliteit ? Gaarne verduidelijken. * Waar komt al dat wensdenken vandaan ? Gaarne verduidelijken hoe deze mooiweer-/slechtweer-spreiding, werkdag-/vrijdag-spreiding en vakantiespreiding door Nederland en Duitsland wordt ingevoerd. * Waar is demografische analyse van de recreatie wens&behoefte gezien de seniorgroep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040?	Dank voor uw verduidelijkende vragen. In antwoord op uw vragen: * We zetten in op spreiden van bezoekers in tijd en ruimte door het ontwikkelen van nieuw aanbod, het verleiden van bezoekers om naar andere plekken in de provincie te gaan en mogelijk door dynamisch prijzen. Hierin ligt een grote rol voor partijen als MarketingOost, Gastvrij Overijssel en uiteraard de ondernemers zelf. * We blijven wel gebruikmaken van dit, relatief nieuwe, begrip omdat het ons helpt om in diverse ruimtelijke trajecten aandacht te vragen voor het tijdig meenemen van recreatieve en toeristische belangen. * Bij nieuwe toeristische en recreatieve ontwikkelingen is het uiteraard wel van groot belang om de mobiliteit passend te regelen. Voorkeur daarbij is een inzet op duurzame mobiliteit. * De landelijke visie Perspectief 2030 gaat over de duurzame ontwikkeling van de bestemming Nederland en de veranderende rol van toerisme. Daarbij wordt er steeds meer ingezet op bestemmingsmanagement i.p.v. alleen promotie. Het spreiden van bezoekers in tijd en ruimte staat centraal binnen het bestemmingsmanagement. Dit doen we o.a. door nieuw aanbod te ontwikkelen, de seizoenen te verlengen, recreatiezoneringen etc. * De verbijzondering over een vergrijzende bevolking hebben wij toegevoegd aan paragraaf 6.10 van de Omgevingsvisie.	Ja
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-024717/55	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van paragraaf 6.11. Milieu en gezondheid (p132/133): * Zou, gezien de zinsopbouw van de eerste zinnen onder 'Ambitie', de kop Gezondheid en milieu moeten zijn? * Mag deze (zie tekst hiernaast) omschrijving wat strikter? Gezondheid is een kernwaarde in de Omgevingswet. Elk besluit over de fysieke leefomgeving moet bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving (art. 1.2), en bij de ruimtelijke verdeling van functies moet gezondheid worden meegewogen als relevant belang (art. 1.3). * Waarom mist bij Strekking van het beleid als eerste punt: Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving? * Het voorkomen van verdere toename van de geluidbelasting, tegengaan van overlast door cumulatieve bronnen en een daling van het aantal geluidshinderders in Overijssel. Meer precies, gaat het om piek-geluid belasting en gemiddeld-geluid belasting? * P134: Waar nodig vanuit gezondheidsbelang, beoordelen we de toepassing van het voorzorgsbeginsel. De leefomgeving mag niet verslechteren door nieuwe plannen artikel Omgevingswet Awb 1.2 en 1.3? * Waarom staat daar niet: wij voldoen (voortaan wel) aan de SMB-richtlijn? * Om dit te bereiken werken we aan de hand van twee ambities: • Inwoners van Overijssel zijn een leven lang gezond en vitaal. Dit wensdenken leidt tot afbraak en bezuiniging op de voorzieningen die nodig zijn voor mensen die niet aan dit provinciaal-ideaal beeld voldoen. Worden de bezuinigingen al ingeboekt ?	Bedankt voor uw reactie. Uw vragen en reactie hebben vooral betrekking op milieu onderwerpen. In dat kader is het goed te benoemen dat de Omgevingsvisie strategisch beleid bevat en dat de uitwerking daarvan plaatsvindt in concreter beleid en programma's. In dit kader zijn de Milieunota 2024 en het provinciaal VTH-beleid (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) relevant voor uw vragen. Hieronder gaan wij kort in op uw specifieke punten. * Met de kop Milieu en gezondheid willen wij benadrukken dat het hier om de invulling van de kwaliteitsambities uit de rode draad gezondheid vanuit het thema milieu gaat. Het wil niet uitdrukken dat het gezondheidsbelang ondergeschikt is of iets dergelijks. * Wij zijn het eens met uw zienswijze ten aanzien van de kernwaarde Gezondheid. Deze afweging op de doelstelling van de Omgevingswet hebben we toegevoegd aan de doelen en opgaven in paragraaf 6.11. * In onze Milieunota 2024 gaven wij aan dat wij ons voor alle (milieu) thema's inzetten op de versterking van de organisatie van de uitvoering, waaronder het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving. * In de Milieunota 2024 hebben wij acties geformuleerd met betrekking tot geluid. Per actie is de inzet verschillend gericht op piek-geluid belasting dan wel gemiddeld-geluid belasting. * Ten aanzien van de laatste paar vragen: Met 'Inwoners van Overijssel zijn een leven lang gezond en vitaal' spreekt de provincie haar ambitie uit om in te zetten op preventie (voorliggende voorzieningen) om de gezondheid van de inwoners van Overijssel te bevorderen vanuit de gedachte dat het de druk op de reguliere gezondheidszorg gaat verlichten en op langere termijn zou kunnen leiden tot besparingen in de zorgkosten. Het gaat dus niet om afbraak of bezuinigen van voorzieningen, maar om brede aandacht voor preventie binnen de Omgevingsvisie.	Ja

16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-024717/56	Indiener stelt een aantal alternatieve beschrijvingen van begrippen uit de begrippenlijst voor: * WHO advieswaarden: Richtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie voor geluid, luchtkwaliteit, zoals fijnstof en stikstof(oxide). * Zeer Zorgwekkende Stoffen ZZS kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid, zoals het veroorzaken van kanker of het belemmeren van de voortplanting. Ze kunnen ook het milieu vervuilen en zich ophopen in de voedselketen. Het is daarom cruciaal dat ZZS zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt, om de gezondheid van mens en milieu te beschermen.	In uw reactie doet u suggesties voor aanscherping op de definities, bedankt hiervoor. Wij hebben de volgende aanpassingen doorgevoerd in de begrippenlijst behorende bij de Omgevingsvisie: *WHO advieswaarden: gezondheidkundige richtlijnen opgesteld door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) om de blootstelling van mensen aan schadelijke stoffen, zoals fijnstof en stikstofdioxide in de lucht, en omgevingsgeluid te beperken om gezondheidsproblemen te voorkomen. * ZZS: (Zeer Zorgwekkende Stoffen) zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld de voortplanting belemmeren, kankerverwekkend zijn of zich in de voedselketen ophopen. Doel van het overheidsbeleid is om deze stoffen zoveel mogelijk uit de leefomgeving te weren.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/57	Indiener merkt op dat in de tekst van p172 t/m 177 over het gebiedseigen perspectief over Twente ('ronkend verhaal') geen woord staat over windturbines (of winstturbines?). En vervolgens: Moet dat allemaal vernield worden voor de tijdelijke oprisping windturbines, en de wiebelstroom waar al te veel van is? Waarom staat er nergens: "wij zijn van plan dit alles te vernielen met een stuk of 24 windturbines van circa 200-280 meter hoog, waardoor er geen enkele plek meer is in Twente waar u niet wordt doordrongen door onze groene minaretten als beeld van ons 'groene' beleid."N.B. Dit geldt voor alle 4 Gebiedseigen perspectieven voor vier windstreken en de beoogde, meer dan 100, windturbines.	Bedankt voor uw zienswijze. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/58	Indiener geeft een aantal typfouten aan, die inmiddels zijn gecorrigeerd. Verder geeft indiener aan, een aantal zinsconstructies of woordgebruik wat indiener betreft aangepast moet worden. Dat betreffen de volgende opmerkingen: * Stop met dit soort angst aanjagend woordgebruik. Wolkbreuken zijn in heel veel landen een normaal verschijnsel. (p37) * kennen we dat niet al jaren: heet dat sloperijen? (p46) * Waarom onnodig hinderen?? Bestaat er ook nodig hinderen? (p50) * vreemde zinsbouw zuinig omgaan met met zeer zorgwekkende stoffen ..en dergelijke? (p 67) * nog zo'n samenraapsel van woorden? (p67) * zinsopbouw? (P123) * P93 Gebiedsvisie Technology Base16: de link (sharepointlink?) werkt niet. * P108: Suggestie, pas de titel aan naar Voedselvoorziening en landbouw het gaat om Voedselvoorziening door landbouw? * De blinde kan weer zien, de kreupele kan weer lopen? Bent u Jezus ? (p135)	Dank u wel dat u ons attendeert op typfouten die u heeft aangetroffen in de Omgevingsvisie. Ook de aandachtspunten met betrekking tot het woordgebruik hebben we waar mogelijk ter harte genomen.	Nee

2025-024718

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, of b) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten, waaronder cumulatie van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -verordening.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer voor beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw zienswijze. De ecologische effecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -verordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. De Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/6	Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw zienswijze. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw zienswijze. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-024883

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/1	Wij gaan ervan uit dat het uitgangspunt dat bovengenoemde kosten niet mogen worden doorgeschoven naar toekomstige generaties of publieke partijen ook van toepassing zijn op: - De fundering voor windturbines - De kosten van verwijdering van de (fundering van) de windturbines - Het opruimen van fijnstof en schadelijke chemicaliën (zoals BPA!) die vrijkomen bij de installatie, het gebruik en de demontage en ontmanteling van de turbinewieken.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij maken met initiatiefnemers afspraken over het vroegtijdig reserveren van kosten ten behoeve van ontmanteling en herstellen van de omgeving na de termijn van ingebruikname.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/2	Wij gaan ervan uit dat het benadrukte belang van het behoud van een intact bodemprofiel en het beperken van emissies ook van toepassing is op: - De bouw van (de fundering voor) windturbines - De aanleg van de benodigde infrastructuur voor plaatsing en onderhoud van de windturbines - Het voorkomen dan wel opruimen van fijnstof en schadelijke chemicaliën (zoals BPA!) die vrijkomen bij de installatie, het gebruik en de demontage en afvoer van de wieken.	Wij danken u voor uw input. In de visie geven we aan dat een gezonde en vitale bodem belangrijk is voor het kunnen benutten van de natuurlijke kracht van de bodem. Dit houdt in dat initiatieven rekening houden met de bodem, het reliëf en het watersysteem ter plekke en bijdragen aan het herstel daarvan. Gebruik van de bodem en ondergrond moet duurzaam, veilig en efficiënt zijn. Zorgvuldig omgaan met onze bodem en tegengaan van verontreinigingen geldt voor alle locaties en initiatieven in Overijssel.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/3	Wij verzoeken u te verduidelijken: - of hiermee wordt bedoeld dat opwekking nabij bestaande knooppunten van het energienet dient te worden gerealiseerd - en of hier een koppeling wordt gelegd tussen kleinschalige opwek en kleinverbruik, en tussen grootschalige opwek en grootverbruik.	Bedankt voor uw verzoek. Waar het mogelijk is koppelen we vraag en aanbod. Dat hoeft niet noodzakelijkerwijs in de vorm te zijn van grootschalige opwek nabij grootverbruik.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024883/4	Wij vragen: • Voor welke opgaven en ambities geldt dit? • Gaat het hier uitsluitend om Rijksopgaven? • Of worden ook beleidsmatige, niet juridisch vastgelegde constructies zoals de Regionale Energiestrategieën (RES) als 'opgaven' beschouwd?	In hoofdstuk 6 van onze Omgevingsvisie hebben we, per thema, een beschrijving gegeven van de opgaven. Daarbij staat ook aangegeven waar en door wie (EU, Rijk, Provincie) deze opgaven zijn vastgesteld en dit betreffen ook bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt bijvoorbeeld in de RES. Deze opgaven zullen we in sommige gevallen ook periodiek herijken. Bijvoorbeeld in de programmeringsafspraken voor wonen en bedrijventerreinen, of in de RES.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/5	We missen hierbij een onderbouwing voor de mogelijke effecten van cumulatie. We maken ons zorgen dat dat belangrijke aspecten van de cumulatieve effecten van bijvoorbeeld geluidsoverlast en fijnstofbelasting door de plaatsing van windturbines bij infrastructuur over het hoofd worden gezien.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines, waaronder cumulatie, worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/6	Op pagina 85 wordt weliswaar vermeld dat een gezonde leefomgeving als kwaliteitsambitie wordt gezien —waarbij ook geluid wordt genoemd— maar aangezien gesteld is dat opgaven (RES) vóór ambities komen (blz 77), lijkt dit aan te tonen dat het onvoldoende prioriteit krijgt. Dit is absoluut niet toereikend.	Bedankt voor uw zienswijze. Het gebruik van fossiele brandstoffen zorgt voor een ongezonde leefomgeving. De energietransitie zorgt voor minder gebruik van fossiele brandstoffen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/7	Wij vinden deze benadering te beperkt en vragen ons daardoor af of er wel voldoende aandacht is voor de bescherming van de leefomgeving en voor de gezondheid van mens en natuur?	Die aandacht is er zeker. Tijdens de project-mer worden de milieueffecten en mogelijke gezondheidseffecten van windturbines onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/8	Wij constateren dat in de ontwerp-Omgevingsvisie een heldere visie op gezondheid en geluid ontbreekt. Deze aspecten dreigen hierdoor ondergeschikt te raken aan andere belangen. Dit is in strijd met de Europese SMB-richtlijn en de Omgevingswet (artikelen 1.2 en 1.3 Awb en bescherming leefomgeving en gezondheid), die stelt dat de overheid bij elk besluit rekening dient te houden met de bescherming van de leefomgeving en volksgezondheid	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten en mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening. Het windbeleid is onderbouwd met een Omgevingseffectrapportage (OER). Windparken vereisen een project-mer. Daarmee wordt voldaan aan de Europese SMB-richtlijn en de Omgevingswet.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/9	In het geval van een windpark zijn deze structurele verslechtingen grotendeels te mitigeren via afstandsnormen en het stilzetten van turbines tijdens de nachtelijke uren. Het niet toepassen van dergelijke maatregelen is in strijd met het voorzorgsbeginsel en met de uitgangspunten van behoorlijk bestuur.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/10	Stand van zaken 35 TWh-doelstelling (pagina 104). U wijst op de opgave om 35TWh duurzame energie op land op te wekken in 2030. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) wordt dit doel echter al ruimschoots gehaald: 'Wind- en zonneparken op land zullen in 2030 naar verwachting (inclusief projecten die nog gerealiseerd worden) 37 tot 45 TWh elektriciteit produceren'. Wij verzoeken u dit te verwerken in de visie.	Dank voor uw zienswijze. Provinciale Staten hebben de opgave van 3,3 TWh aan wind en zon op land in Overijssel opgenomen in de Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/11	Wij constateren dat: - Onderbouwing van deze streefverhouding ontbreekt - en dat een stabiele energie-opwek noodzakelijk is als backbone om het energiesysteem op deze manier goed te kunnen dragen. Wij verzoeken u beide punten expliciet te onderbouwen en in de visie op te nemen.	Dank voor uw zienswijze. Deze afspraken zijn gemaakt in kader van RES 1.0 en door Provinciale Staten vastgesteld. De verhouding zon/wind zorgt voor een significante besparing in geld en ruimte en draagt bij aan het voorkomen van ergere netcongestie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024883/12	Wij zijn van mening dat het belang van energiebesparing onvoldoende tot uitdrukking komt, terwijl dit een van de meest effectieve instrumenten is om de energietransitie te realiseren. Wij verzoeken u het thema energiebesparing prominenter te vermelden, met duidelijke ambities en maatregelen.	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsverordening verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin is onze ambitie als het gaat om energiebesparing naar onze mening voldoende opgenomen.	Nee

2025-025070

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-025070/1	Ik wil graag een zienswijze indienen op de omgevingsvisie. Het gaat mij om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, met name bij lelieteelt. Dat raakt gezondheid en gezondheid is volgens de omgevingswet een prioriteit waar de overheid voor moet zorgen. Dat lijkt mij met de huidige toepassing van gewasbeschermingsmiddelen niet op de juiste manier te gaan. Daarnaast maak ik mij druk om de gevolgen door het gebruik van gewasbeschermingsmidelen voor natuur, biodiversiteit, hoeveelheid water die lelieteelt vraagt (en we moeten juist zuinig zijn op ons drinkwater!) en de kwaliteit van ons water. Daarnaast leidt het tot veel onrust. Veel gemeenten maken nu hun eigen beleid, maar het is ingewikkeld, omdat er veel belangen mee spelen en keuzes consequenties hebben voor andere aspecten. Ik verwacht als inwoner dat de provincie daarom versneld de handschoen oppakt en aangeeft wat haar standpunt is over gewasbeschermingsmiddelen en daar regels voor maakt in uitvoering van de omgevingsvisie. Ik pleit daarbij voor een verbod op gewasbeschermingsmiddelen. En daarbij agrariërs helpen waar kan. Indien noodzakelijk trapsgewijs per gewas, waarbij onderscheid gemaakt kan worden tussen bijvoorbeeld voedsel en niet-voedselgewassen. Wordt er nagedacht over een stapsgewijs verbod? Omdat de lelieteler na de zomer weer gronden gaat vastleggen voor volgend jaar en de leliebollen gaat inkopen, is het goed dat er snel duidelijkheid komt om te voorkomen dat er in 2026 lelieteelt in Overijssel is. Hiervoor zou ik de provincie de suggestie mee willen geven om instructieregels op te stellen. De omgevingswet biedt deze mogelijkheid om snel te kunnen handelen. Is de provincie daartoe bereid? Inhoudelijk: Op p.56 staat: "gewasbeschermingsmiddelen zijn in sommige natuurgebieden één van de factoren die meespelen op de negatieve ontwikkeling." Er wordt daarmee dus alleen gelinkt aan natuur. Niet aan gezondheid of water. Waarom wordt die link nergens gelegd?	Dank voor uw reactie. U pleit voor een verbod op gewasbeschermingsmiddelen en doet ons de suggestie uw gemeente hiertoe een instructieregel te geven. De besluitvorming over onze provinciale aanpak over dit onderwerp is op dit moment in voorbereiding. Deze is (nu) geen onderdeel van de voorliggende ontwerp Omgevingsvisie. Wel kunnen wij u er nu op wijzen dat uw gemeente (als stakeholder) nadrukkelijk betrokken is bij het participatietraject dat wij voor de totstandkoming van de provinciale aanpak doorlopen. Het leggen van een link naar gezondheid en water te leggen, is onderdeel van dit traject.	Nee
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-025070/2	p.112: "verminderen van gewasbeschermingsmiddelen in lijn met de toekomstvisie gewasbescherming 2030 en provinciaal traject gewasbeschermingsmiddelen." Dat is ten behoeve van natuurgebieden. Weer geen link met gezondheid en water. Waarom wordt ook hier de link niet gelegd?	In deze paragraaf gaat het specifiek over de effecten voor de natuurkwaliteit. Het klopt dat gewasbeschermingsmiddelen ook effecten kunnen hebben voor de waterkwaliteit. Daarnaast zijn er toenemende zorgen over de effecten voor de gezondheid van omwonenden. Dit maakt ook onderdeel uit van het genoemde provinciale traject. In deze paragraaf willen wij volstaan met het benoemen met de effecten voor (het realiseren van) de doelstellingen voor natuurkwaliteit en biodiversiteit.	Nee
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-025070/3	Inwoners vallen in dit plan onder de categorie 'geïnteresseerden', maar ik zie geen rol voor hen in de tijdstabel vanaf p.8. Dat vind ik dan weer vreemd. Hoe zit dat? En waar is de groep mensen die ziek zijn?	Uw vraag gaat over een pagina uit participatieplan bij het Provinciaal Traject Gewasbeschermingsmiddelen. Dat is geen onderdeel van de ontwerp Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-025070/4	Dus: goede participatie kost nou eenmaal tijd, maar als je vooraf al zegt dat we sowieso niet strenger zullen gaan worden... dan ben je met goed verwachtingsmanagement bezig, maar dat klinkt niet hoopvol. Is het citaat uit de Tubantia inderdaad een goede weergave hoe de provincie dit traject is ingegaan?	Uw reactie heeft betrekking op onze verkenning om te komen tot een breed gedragen, integrale beleidslijn voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen binnen de provincie. Wij stellen geen aanvullende eisen aan de beoordeling en toelating van deze middelen op de (Nederlandse) markt en ook niet aan de bijbehorende gebruiksvoorschriften. Vanuit onze rol richten we ons primair op de toedeling van functies aan specifieke gebieden binnen de provincie. De besluitvorming hierover vindt plaats in samenwerking met stakeholders.	Nee

2025-025072

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-025072/1	Graag zouden wij willen dat u onderstaande punten ook mee neemt in uw overweging: * Dit is een boerenbedrijf al vele generaties lang en is overgegaan van vader op zoon. * Wij maken ons echt zorgen over het bestaansrecht om hier verder te kunnen gaan als veehouder. Naar ons idee wordt dit dan onmogelijk gemaakt. * Ook het woongenot in het buitengebied wordt dusdanig minder en de woningen zullen dalen in hun waarde. Doordat veehouders zullen moeten vertrekken als men hun bedrijf wil voortzetten, zal er ook een vergrijzing ontstaan en verpaupering van het buitenbied. * De veehouder pleegt toch onderhoud op het platteland, dus zal ons mooie Twentse Coulisse landschap er nooit meer zo uit zien. * Dat zal de recreatie niet ten goede komen. De burger en buitenlui kunnen niet meer genieten van de vele mooie fietsroutes langs de landerijen en over het veengebied.	Wij begrijpen dat u zorgen heeft over het toekomstperspectief van agrarisch ondernemers in de groene omgeving. Overijssel onderkent dat de landbouw een bijdrage levert aan een vitale en veerkrachtige groene omgeving. Wij werken op dit moment samen met de sector aan een landbouwvisie. Onze ambitie is dat hier meer invulling wordt gegeven aan een toekomstbestendige landbouw in Overijssel met bijbehorende passende criteria.	Nee

2025-025086

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/1	1. Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de Redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de Redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangen afweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet, in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/2	Werking Redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de Redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De Omgevingsverordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de Redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de Redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiseert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	U verwijst naar de Omgevingswet en de bepalingen daarin over instructieregels. U mist een aantal van de aspecten dit in de wetstekst worden benoemd en vraagt zich af of dit niet leidt tot een ongewenste juridische toetsingsnorm achteraf. Wij begrijpen uw zorgen hierover. Wij hebben de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en de Omgevingsverordening verduidelijkt, aangepast door de juridische regeling te vereenvoudigen. Zo maken we duidelijker welke provinciale belangen bij de toepassing van de Redeneerlijn aan bod komen, welke ruimte er is voor lokale afwegingen en nemen we op dat de onderbouwing van de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel kan worden opgesteld. Wij werken graag met u samen via voorkantsamenwerking. Door vroeg in planvorming met elkaar in gesprek te gaan verkleinen we het risico op juridische procedures aan het eind van procedures.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/3	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de Redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsingken – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de Omgevingsverordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de Redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectieftoetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/4	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de Redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/5	2. Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijk inrichting (3.3). In de basis kunnen wij ons vinden in het principe 'water en bodem sturend' maar de ontwerp Omgevingsvisie bied geen duidelijkheid voor lokaal maatwerk. Er kunnen zich situaties voordoen waar bij maatwerk nodig is. Van gemeenten wordt op vele fronten gevraagd maximaal bij te dragen aan brede maatschappelijke opgaven op het gebied van bijvoorbeeld woningbouw, de energietransitie, drinkwatervoorziening, een veilige en gezonde leefomgeving en klimaatopgaven. Hierbij zullen soms moeilijke keuzes moeten worden afgewogen en gemaakt. De provincies vraagt veel van hun partners in dit ambitieuze programma; gemeenten mogen er ook op rekenen dat de provincie hen steunt in de opgaven, afwegingen en de uiteindelijk integraal afgewogen keuzes. Er zullen soms concessies nodig zijn om andere opgaven te kunnen realiseren. Gemeente Hof van Twente onderschrijft dat gestreefd wordt om te komen tot een klimaat robuuste leefomgeving en ruimtelijke inrichting, zowel boven als beneden maaiveld. In dat kader worden aanpassingen doorgevoerd van stedelijke planning en infrastructuur om beter bestand te zijn tegen klimaatveranderingen, zoals het creëren van groene ruimtes, het aanleggen van waterberging en het verbeteren van de riolering. Daarnaast wordt de betrokkenheid van inwoners gestimuleerd en hen geïnformeerd over de risico's van klimaatverandering. Op deze wijze worden vitale en kwetsbare functies beschermd door een afgewogen locatiekeuze en/of aangepast ontwerp. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de 'weging van het waterbelang', hetgeen inhoudt dat rekening gehouden wordt met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Wij pleiten daarom voor tijdige afstemming en bestuurlijke betrokkenheid van gemeenten bij keuzes die de ruimtelijke ontwikkelingsruimte kunnen beperken. De doelen zijn niet nieuw en worden ook door de gemeente onderschreven. De inwoners van Hof van Twente hebben belang bij een klimaat robuuste leefomgeving. Daarbij is lokaal maatwerk soms noodzakelijk. Wat vooral opvalt is dat de maakbaarheid van het watersysteem nu erg in twijfel wordt getrokken, terwijl dat bij andere thema's (concreet locatiekeuze) als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Ook ontstaan daar soms conflicten tussen provinciale belangen, zo zou je vanuit waterberging/infiltratie goed in het essenlandschap kunnen bouwen, terwijl dat cultuurhistorisch en landschappelijk ongewenst is. Welke plekken blijven er uiteindelijk nog over voor nieuwe ontwikkelingen? Om af te wijken hanteert u het principe "pas toe of leg uit". Waarbij de uitleg toetsbaar moet zijn volgens de Ontwerp Omgevingsvisie. Wat is toetsbaar en wat als er op één vande doelen geen of onvoldoende gescoord wordt? En hoe zwaar wegen andere opgaven? Zoals het nu opgeschreven is geeft het te veel onduidelijkheid en biedt het geen ruimte voor lokaal maatwerk. We zien graag dat de provincie meedenkt in passende oplossingen.	Onze visie is dat het Leidende Principe 'water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' niet zwart-wit moet worden uitgelegd. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Tevens hebben we als leidend principe opgenomen dat het water- en bodemsysteem leidend is in onze ruimtelijke inrichting. Door in te spelen op de werking van het natuurlijke water- en bodemsysteem kunnen de diverse ruimtelijke functies op een logische, kosteneffectieve en houdbare manier worden ingericht. Hierbij laten wij in onze Omgevingsvisie ruimte voor lokaal maatwerk, waarbij wij een onderbouwing vragen hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Het ligt dan het meest voor de hand om locaties te kiezen die met weinig inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Echter, als er geen 'makkelijke' locaties voor handen zijn die weinig investering nodig hebben om klimaatrobuust gemaakt te worden, dan kunnen andere locaties overwogen worden die met meer inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Waterschappen, als kennishouders van de regionale water- en bodemsystemen, kunnen hier in een vroegtijdig stadium over adviseren bij de weging van het waterbelang. Hoe eerder alle beschikbare kennis over een locatie bij elkaar gebracht wordt, hoe beter de planvorming kan worden bijgestuurd. Het principe "comply or explain", oftewel "pas toe of leg uit" hebben we in paragraaf 3.3 toegelicht. Als wordt afgeweken van het leidende principe Water- en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting, moet uitlegbaar en toetsbaar zijn hoe dan wel de doelen bereikt worden. Wij denken als provincie graag samen mee met gemeenten en waterschappen in een vroegtijdig stadium in de planfase om tot oplossingen te komen.	Nee

11. Verstedelijking	2025-025086/6	5. Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip ‘lokale behoefte’ is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de Omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip ‘lokale behoefte’. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo’n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a.Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie, vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onderdruk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de Omgevingsverordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-025086/7	6. Energie. Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voorruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten hebben. De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voortechneiken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. In de Energievisie maken wij niet alleen inzichtelijk welke mogelijke inzetbare technieken en bronnen er zijn. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-025086/8	8. Buitengebied. Ontbreken integrale aanpak, samenhang tussen opgaven. De komende jaren komen er veel opgaven op de provincie en de gemeenten af die ruimte vragen in het buitengebied. Wij zien dat de opgaven in de Omgevingsvisie sectoraal worden beschreven. Wat ons betreft heeft de integrale aanpak en gebiedsgerichte aanpak meer aandacht. Wij vinden het essentieel om opgaven in samenhang op te pakken, waarbij leefbaarheid als evenredig onderdeel wordt meegewogen. Dit geldt zeker voor de gebieden met een gestapelde opgave zoals Buurse.	U vraagt aandacht voor borging van integraliteit en afstemming tussen gebieden en processen. Het is inderdaad onze bedoeling om in nadere uitwerkingen zoals gebiedsprocessen integraliteit en samenhang met andere gebieden voor ogen te houden. Leefbaarheid is hierin natuurlijk een belangrijk aspect zoals u van ons kent in de 3x3 aanpak. In de uitvoering willen we zorgen voor samenhang doordat aan de voorkant een startdocument wordt opgesteld. Met daarin helder welke doelen en opgaves er zijn en hoe wij dit voor en met het gebied gaan oppakken. We hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsvisie in paragraaf 5.3.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-025086/9	Economie in het buitengebied. Wij zien dat er in de Omgevingsvisie veel aandacht wordt besteed aan de thema's natuur, duurzaamheid en bodem- en water sturend. De aandacht die in de Omgevingsvisie wordt besteed aan economisch ontwikkelingen in het buitengebied, zoals landbouw vinden wij minimaal. Wat de landbouw betreft geeft u aan dit onderwerp verder uit te werken in de landbouwvisie. Wij zien graag dat in de Omgevingsvisie al meer richting gegeven wordt, in samenhang met andere opgaven. Ook zien we graag meer aandacht van de economische ontwikkelingen in het buitengebied. De Omgevingsvisie is immers het instrument waarin alle ambities voor de fysieke leefomgeving in samenhang worden beschreven, de economische ontwikkelingen in het buitengebied is een belangrijk aandachtspunt. Er liggen veel uitdagingen voor het buitengebied, maar het buitengebied kan tegelijkertijd ook bijdragen aan de bredere uitdaging op het gebied van bijvoorbeeld wonen en klimaat. Deze bijdrage moet niet ten koste gaan van de vitaliteit maar juist een versterking gaan opleveren.	Wij werken op dit moment samen met de sector aan een landbouwvisie. In deze landbouwvisie wordt vooruitgekeken naar 2040. Daarbij worden de belangrijkste ontwikkelingen die de komende jaren op de agrarische sector en de overheid afkomen benoemd. In de landbouwvisie kan worden ingegaan op hoe agrarische ondernemers hiermee om kunnen gaan. De Omgevingsvisie vormt een belangrijk vertrekpunt voor de landbouwvisie. Na vaststelling van de landbouwvisie kan relevante inhoud in een volgende actualisatie van de Omgevingsvisie worden meegenomen.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-025086/10	Toekomstperspectief landbouw. In de Omgevingsvisie worden vele doelen benoemd die landen op het agrarische erven en gronden. Als voorwaarde om deze doelen te behalen worden meerdere keren robuuste verdienmodellen voor de landbouw genoemd. Mogelijkheden worden gezocht in extensivering, ecosysteemdiensten en verbreding. Maar niet iedere agrarische onderneming is in de gelegenheid om deze omschakeling te maken. U beschrijft ook niet welke rol en verantwoordelijkheid het bestuursorgaan (provincie) hierzelf in heeft en wil nemen, welke instrumenten ingezet worden om gunstige voorwaardende creëren. Denk bijvoorbeeld aan actief grondbeleid, gebiedsgericht vergunningverleningen duidelijkheid over de randvoorwaarden. Wegens voortdurende onduidelijkheid zien we ontwikkelingen ontstaan, die niet aansluiten bij de visie. Gezonde bedrijven stoppen. Opvolgers haken af vanwege gebrek aan toekomstperspectief. We zien steeds meer veehouders omschakelen naar akkerbouw, waarbij blijvend grasland omgezet wordt naar akkerbouw. Maar belangrijker nog, hou rekening met de landbouw daar waar mogelijk. Wij gaan er daarom vanuit dat u niet meer belemmeringen voor de landbouw zult gaan opleggen dan landelijk worden opgelegd.	U vraagt ons welke rol wij willen nemen op het gebied van gebiedsgerichte vergunningverlening en grondbeleid. Gebiedsgerichte vergunningverlening staat nog in de kinderschoenen. Een onderdeel daarvan is ruimtelijke kaders vaststellen. Dit biedt echter geen garantie dat ondernemers gevrijwaard blijven van toekomstige aanvullende landelijke wetgeving. Ten aanzien van het grondbeleid: wij onderzoeken hoe wij via ons grondbeleid kunnen bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven. Dit kan onder meer met de inzet van provinciale grond en grondinstrumenten ter ondersteuning van gebiedsprocessen. Tot slot willen wij benadrukken dat wij streven naar een realistisch en uitvoerbaar beleid, waarbij we rekening houden met de positie van de landbouw. Wij leggen geen extra belemmeringen op bovenop landelijke regelgeving, tenzij dit noodzakelijk is voor het realiseren van provinciale doelen én gepaard gaat met passende ondersteuning.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-025086/11	Gebiedsindeling. Inhoudelijk maakt u onderscheid tussen twee verschillende typen landbouwgebieden, teweten landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden metgebieds- specifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. Tussen en binnen deze gebieden zit veel meer nuance. We missen dan ook het 'verwevingsgebied' welke zichtbaar wordt bij inzoomen. Leg de scheiding niet zwart wit opbasis van arbitrair getrokken lijnen.	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de wens om meer nuance en gebiedsgerichtheid toe te passen. De provincie heeft een indeling in twee type landbouwgebieden gemaakt op basis van onderzoek met Wageningen University (WUR). Daarbij is gekeken naar gebiedsspecifieke omstandigheden. De indeling is gebaseerd op zaken zoals ecologische druk, bodemsoort, waterhuishouding en ontwikkelmogelijkheden voor boeren. Dit onderzoek is hier te vinden. https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . In beide gebieden zien wij toekomstperspectief voor landbouw die is afgestemd op lokale omstandigheden en passende functies mogelijk maakt. Dit vullen wij niet nader in in de Omgevingsvisie. Wij werken aan een landbouwvisie die meer invulling kan geven aan het toekomstperspectief en een passende bedrijfsvoering. In de Omgevingsvisie nemen we nu geen verwevingsgebied op, omdat de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven al een overgang vormen tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en natuurgebieden.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-025086/12	Andere economische dragers. In Hof van Twente zijn we trots op onze ondernemers en op ons landschap en natuur. Dit willen we behouden en versterken. Hiervoor is een gezonde leefomgeving van belang waar landbouw en natuur samen gaan. We zien nu al een afname van het aantal agrarische bedrijven. De grond moet beschikbaar blijven voor de blijvers en de erven zullen op een andere manier worden ingezet. Niet alleen landbouw, maar ook andere economische dragers in het buitengebied zijn van belang voor de leefbaarheid van de plattelandsgebieden gebieden. Om dit te bereiken is het rand voorwaardelijk dat er voldoende economische dragers in een gebied aanwezig zijn. Uiteraard mogen deze niet belemmerend zijn voor de landbouw.	Wij onderschrijven het belang van voldoende economische dragers in het buitengebied aanwezig zijn om zo de leefbaarheid op peil te houden.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-025086/13	Leefbaarheid. Minder landbouwbedrijven gaat tot vermindering van de economische dragers in het buitengebied en zal dit daarmee direct leiden tot een vermindering van de leefbaarheid van ons buitengebied. Dit sluit niet aan bij uw eigen ambitie om ook leefbaarheid te behouden voor de kleinere dorpskernen en buurtschappen. Leefbaarheid, door u in de visie benoemd onder het onderdeel brede welvaart, is onze prioriteit. Wij kunnen ons er dan ook niet in vinden dat brede welvaart als laatste punt in de Redeneerlijn wordt genoemd.	We zijn het met u eens dat leefbaarheid van groot belang is voor de gehele provincie. Brede Welvaart zit daarmee ook verweven door ons gehele omgevingsbeleid. Aan de hand van onze vier Rode Draden en ons economisch beleid sturen we op Brede Welvaart. Bij nieuwe initiatieven vragen we initiatiefnemers te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan de Brede Welvaart. Overigens stelt u dat het feit dat brede welvaart als laatste punt in de Redeneerlijn opgenomen is betekent dat andere belangen voor gaan. De Redeneerlijn gaat echter uit van toenemende mate van lokale afweegruimte. Op dit punt van de Redeneerlijn heeft u, daar waar het locatiekeuzes betreft, dus meer lokale afweegruimte, dan op onderwerpen hoger in de Redeneerlijn.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-025086/14	Ondermijning. Ondermijning in het buitengebied is een groeiend probleem waarbij criminele activiteiten plaatsvinden in de luwte van het platteland. Dit kan variëren van hennepteelt en drugslabs tot het dumpen van afval en het illegaal verhuren van schuren. De geïsoleerde ligging van het buitengebied maakt het voor criminelen aantrekkelijk om zich hier te vestigen en hun gang te gaan. Tegelijkertijd is de aanpak van ondermijning in het buitengebied nog niet zover ontwikkeld als in steden en dorpen. In de Omgevingsvisie lezen we hierover niets terug terwijl dat dit voor de leefbaarheid van het platteland belangrijk is.	Een uitdaging in zowel het bebouwde gebied als de groene omgeving is het tegengaan van ondermijning. In Overijssel is sprake van een toenemende aanwezigheid van criminele netwerken die zich bezighouden met ondermijnende activiteiten. Deze ontwikkeling vormt een bedreiging voor de veiligheid, leefbaarheid en rechtsorde. Wij willen een veilige leefomgeving voor al onze inwoners en ondernemers en daarom werken we aan het voorkomen en bestrijden van ondermijning. In samenwerking met partners en uitvoering van plannen heeft dat onze nadrukkelijke aandacht. Wij hebben deze tekst nu opgenomen in paragraaf 3.4 van de Omgevingsvisie.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-025086/15	Natuur en Landschap. Wat betreft de opgaven voor natuur en landschap benoemt u diverse Europese en Rijksdoelen. Wij zien graag dat u uitsluitend aangeeft dat u uitvoering geeft aan Europese en Rijksdoelen, zodat het voor een ieder duidelijk is dat u vanuit de provincie geen extra doelen opneemt. Gelet op alle opgaven ten aanzien van natuur en landschap is het niet realistisch om bovenop deze doelen nog eigen doelen te formuleren.	Dank voor uw zienswijze en uw toelichting op de doelen voor natuur en landschap in de Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie verwijzen we inderdaad naar Europese en Rijksdoelen. De genoemde hectares en percentages zijn bedoeld als indicatieve richtlijnen, en zijn een vertaling van Europese en nationale doelen naar provinciaal niveau. Ze zijn nog niet definitief toebedeeld aan specifieke gebieden. In de verdere uitwerking in programma's en gebiedsprocessen worden deze doelen concreter gemaakt, met ruimte voor regionale maatwerk en afweging. Daarbij nemen we geen extra provinciale doelen bovenop de landelijke en Europese opgaven, maar werken we aan een realistische en uitvoerbare invulling binnen de bestaande kaders. Uw zienswijze helpt ons om dit zorgvuldig en transparant te blijven doen.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-025086/16	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provinciewaarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen endat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de Omgevingsverordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Hier zijn wij het mee eens: wij zetten ook graag de samenwerking met onze partners in de gebieden voort.	Nee

2025-026233

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-026233/1	U schrijft op pagina 35 van uw ontwerp Omgevingsvisie dat in het kader van zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik dat in sommige gebieden geen functies worden toegestaan die de ruimte voor de leidende functie in dat gebied kunnen beperken. We begrijpen de gedachte hierachter. Tegelijkertijd hebben we ook zorgen. Kan dit nu al zo stellig worden geformuleerd en hoe verhoudt zich dit tot de uitvoering van de verstedelijkingsstrategieën, waarbij de vraag naar wonen en ook werken met stip op één staat? Hoe verhoudt zich voornoemde passage met ons Ruimtelijk Toekomstperspectief en straks de Aanvulling Omgevingsvisie als uitwerking van die verstedelijkingstrategie. Naar onze mening biedt uw ontwerp Omgevingsvisie ten aanzien van onze opgaven niet de gewenste zekerheid die nodig is om deze adequaat op te pakken met het vooruitzicht van realisatie als gewenst resultaat	U maakt zich zorgen over de ambities in de Omgevingsvisie ook in relatie tot andere trajecten waarin op specifieke thema's, bijvoorbeeld voor wonen, wordt geprioriteerd. Onze ambitie is om alle opgaven waar we in Overijssel voor staan te realiseren. We prioriteren aan de hand van de Redeneerlijn. We onderkennen dat er een grote opgave is op gebied van wonen. Dit betekent niet dat dit overal voorgaat op andere functies. Deze afweging kan aan de hand van de Redeneerlijn plaatsvinden. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 3.6. Wij hebben met elkaar werk te doen zodat in de uitvoering ook de samenhang met andere trajecten en opgaven wordt meegenomen. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	ja

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-026233/2	We zien graag dat uw Omgevingsvisie ons helpt in de opgaven waarvoor we staan en daaraan mede richting geeft en ook duidelijkheid biedt. Vooral de opgaven op wonen en economie vragen om helderheid en concreetheid als het gaat om de ruimtelijke impact daarvan, maar vooral ook de noodzaak om woningen te bouwen en voor voldoende werkgelegenheid te zorgen in een veranderende economie. Daarvoor is ruimte nodig, ook buiten bestaand stedelijk gebied. We vragen u dit expliciet in uw Omgevingsvisie op te nemen (zoals bijvoorbeeld de noodzaak voor uitbreiding, onder verwijzing naar de verstedelijkingsstrategie van de regio Zwolle en de Ruimtelijk Economische Bouwsteen 2040).	Wij zijn het met u eens dat niet alle opgaven in bestaand bebouwd gebied kunnen landen. Wij hebben dit verduidelijkt.	Ja
14. Mobiliteit en luchtvaart	2025-026233/3	De coalition of the willing, waar u deelnemer van bent, m.b.t. de eventuele komst van een railterminal wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie niet specifiek benoemd als onderdeel van de mobiliteitstransitie voor het goederenvervoer, mede ook in het licht van de ontwikkeling van de Port of Zwolle. Graag zien we dit opgenomen met daarbij de toevoeging dat ook andere locaties in de Regio Zwolle te onderzoeken zijn. Het vorenstaande leidt ertoe op pagina 125 onder het kopje Logistiek bij de tweede bullet de railterminal toe te voegen i.v.m. vestigingsklimaat, goederenvervoer en overslag.	De komst van de railterminal is nog volop in onderzoek. Op dit moment is het opnemen van de railterminal in de Omgevingsvisie nog te prematuur.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-026233/4	We onderzoeken de uitbreidingsrichting van Hessenpoort. In eerste instantie met 50 hectare wat gebaseerd is op onze huidige Omgevingsvisie en bestaande afspraken. We houden bij die keuze ook rekening met een nog verdere uitbreiding van Hessenpoort op de langere termijn, waarbij we ook ruimte willen bieden voor circulaire bedrijvigheid met een hoge milieucategorie. De Omgevingsvisie benoemt vooral het huidige Hessenpoort en laat de uitkomst van de REB2040 buiten beeld. Bovendien wordt Hessenpoort gezien als aantrekkelijke vestigingslocatie voor logistiek. Dit is te beperkt. Hessenpoort gaat vooral om grootschalige bedrijvigheid, waaronder logistiek maar ook energie en circulaire economie. We verwijzen hiervoor naar het profiel van Hessenpoort zoals dat in ons Ruimtelijk Toekomstperspectief staat (grootschalig, slim en duurzaam, met inzet ook op de maakindustrie).	Dank voor uw scherpte. We hebben dit in paragraaf 6.8 van onze Omgevingsvisie aangepast.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-026233/5	Vervolgens noemt de Omgevingsvisie de REB2040 wel in paragraaf 6.8 in relatie tot de verstedelijkingsstrategieën (A28 corridor/Hessenpoort). De REB2040 bevat ook een ruimtelijke component. Zo is het gebied tussen Zwolle en Staphorst aangeduid als zoekgebied. Dit staat echter niet op kaart. Gezien onze eerdere opmerkingen hierboven zou dit naar onze mening wel wenselijk zijn, eventueel ook gekoppeld aan een toekomstige uitbreidingsrichting van Hessenpoort. Nu blijft de Omgevingsvisie steken op het benoemen van een behoefte van 1000 hectare aan bedrijventerreinen zonder dit ruimtelijk te maken. Wij vragen u dan ook de REB2040 en de daarin benoemde corridor A28 nadrukkelijk in de Omgevingsvisie op te nemen.	Wij begrijpen uw zorgen over de (boven)regionale bedrijvigheidsopgave vanuit de REB Regio Zwolle i.r.t. andere ruimteclaims en afwegingen in datzelfde A28-gebied. De zoekgebieden in de REB Regio Zwolle zijn destijds sec vanuit het economisch belang aangewezen met daarbij opgemerkt dat de integrale afweging voor dergelijke locaties binnen andere gremia moet worden uitgewerkt. Bij de integrale afweging van meerdere ruimteclaims kan de Redeneerlijn een hulpmiddel zijn. De komende maanden blijven daarover graag met u in gesprek.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-026233/6	Het is belangrijk om dit uitgangspunt (benut bestaande voorraad kantoren) niet te rigide te hanteren. De ontwikkeling van innovatie omgevingen in de stationsgebieden (waaronder Spoorzone Zwolle) vraagt ook om de ontwikkeling van kantoren. Deze ontwikkeling moet niet worden belemmerd door een strikte eis tot transformatie van andere kantoorlocaties. Gaag zien we een nuancering in deze passage.	We begrijpen uw nuancering over de voorraad kantoren. In onze Omgevingsverordening staat ook aangegeven dat een afwijking mogelijk is mits onderbouwd en afgestemd met omliggende gemeenten en het college van Gedeputeerde Staten.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-026233/7	Naar ons oordeel moet de gehele economie (alle sectoren en segmenten) over naar een circulaire economie, met circulaire bedrijfsvoering etc. Ons voorstel is dan ook om dit te benoemen in uw Omgevingsvisie. De circulaire economie is geen parallelle wereld van alleen logistiek en opslag, maar alle activiteiten die daarmee samenhangen. Verder is het goed om te benoemen dat de Circulaire Economie niet alleen fysieke maar ook vanuit planologisch oogpunt, milieuruimte vraagt.	Dank voor uw scherpte. Circulaire economie is geen aparte 'sector' maar een gewenste transitie voor de gehele (provinciale) economie. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-026233/8	Bij landbouw met generieke opgaven en kansen geldt het beleid dat deze worden beschermd. We vragen hierbij aandacht voor Tolhuislanden. Een gebied waar de landbouw centraal staat. Tegelijk ook een gebied waar veel opgaven samenkomen en we ook veelvuldig samen optrekken. De opgaven daar betreffen onder andere: de uitbreiding van Hessenpoort, de A28 corridor, de railterminal, de nieuwe 380kV verbindingen met masten en lijnen, de ontwikkelingen bij de Lichtmis. We hebben keuzes te maken met elkaar vanuit het algemeen maatschappelijk belang. Wat is daarvoor nodig? Naar onze mening kan de prioritering in opgaven niet afhankelijk zijn van het doorlopen van de Redeneerlijn (die het 'waar' centraal stelt).	Het klopt dat het beleid landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen beschermt. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Tegelijkertijd is het van belang te erkennen dat maatschappelijke opgaven zoals infrastructuur, energievoorziening en economische ontwikkeling ook een zwaarwegend belang hebben. In een gebied als Tolhuislanden, waar deze belangen samenkomen, is het essentieel om keuzes te maken op basis van een integrale afweging. Deze afweging tussen opgaven komt op verschillende plekken in ons provinciale afwegingsmodel (Of, Waar, Hoe). De Redeneerlijn, die het 'waar' centraal stelt, is daarbij geen doel op zich, maar een instrument om die afweging transparant en onderbouwd te maken.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026233/9	Inmiddels is bekend vanuit de netvisie TenneT dat er veel HS stations bij gaan komen, nieuwe verbindingen nodig zijn en dat er enkele grote systeembatterijen nodig zijn (van ca 5 ha per loc.). Deze relatie in het licht van toekomstige ontwikkelingen wordt gemist, en vraagt ook ruimte. In uw Energievisie benoemt u dit ook nadrukkelijk. Die beweging zien we in de Omgevingsvisie niet terug. We missen in de Omgevingsvisie de relatie met de mobiliteitstransitie, omdat daar de grootste vraag naar elektriciteit te verwachten is de komende tijd. Ook zien we graag op pagina 76 co-vergisting genoemd worden.	Dank voor uw zienswijze. De Omgevingsvisie fungeert als het integrale kader, maar verwijst voor de specifieke energie-uitwerking naar de Energievisie. In de Energievisie gaan we uiteindelijk over de opgave 2030 nog keuzes maken met betrekking tot het opwekken van energie en de mix die we daarin willen. Daarbij betrekken we alle sectoren, ook mobiliteit.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-026233/10	We lezen dat de wettelijke doelstellingen voor stikstof worden genoemd, maar onduidelijk is op welke wijze deze doelen gehaald worden en welke keuzes gemaakt worden. In de OER valt verder op dat in de ambitie voor landbouw en voedselvoorziening de relatie met natuur (stikstof) niet wordt genoemd.	Het klopt dat in de Omgevingsvisie nog niet alle beleidskeuzes en uitvoeringsroutes zijn uitgewerkt. De wettelijke stikstofdoelstellingen vormen een belangrijk kader, maar de wijze waarop deze doelen worden gehaald, is afhankelijk van verdere beleidsontwikkeling op zowel regionaal als landelijk niveau. Kortom, de Omgevingsvisie is een vertrekpunt. De verdere concretisering van doelen, maatregelen en keuzes vindt plaats in de beleidsuitwerkingen die volgen. Daarbij wordt de relatie tussen landbouw en natuur nadrukkelijk meegenomen, in samenhang met andere opgaven en belangen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-026233/11	We zien dat Waterschappen een grotere rol krijgen bij ruimtelijke afwegingen en dat water en bodem zwaarder meegenomen moeten worden bij locatieafwegingen. We begrijpen deze koers. Niettemin vragen wij u ook aandacht voor de afspraken die we in NOVEX-verband met elkaar maken. De regio Zwolle is dé klimaatbestendige groeiregio van Nederland. We zien water en bodem als een kans. We lezen dat te weinig terug in de Omgevingsvisie. We benutten juist de investeringskracht die bij de verschillende opgaven vrijkomen om innovaties en creatief invulling te geven aan water en bodem. Alle opgaven zijn integraal en moeten in samenhang worden gezien. Wat betekent dit als u schrijft het waterschap centraal te willen positioneren? De vraag is: Hoe werken we integraal samen en wat is daarvoor nodig? Graag zien we uw visie daarop.	Onze Omgevingsvisie is hiervoor ons centrale kader om opgaven in samenhang te bezien. Wij gaan in onze bestuursfilosofie uit van een goede samenwerking tussen stakeholders. Het waterschap is bij uitstek de partij die het regionale water- en bodemsysteem het beste in de vingers heeft. Wij gaan er dan ook van uit dat het waterschap in de weg van het waterbelang haar positie pakt.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-026233/12	We lezen over een robuust water- en bodemsysteem in Overijssel, terwijl de grote veranderingen in het hoofdsysteem plaatsvinden (afvoerdeling rivieren en peil IJsselmeer) en mede van invloed zijn voor de opgaven in Zwolle (en regio Zwolle). Welke rol pakt de provincie?	Wij zien ook dat de besluitvorming over de verdeling van zoetwater over de Rijntakken grote effecten voor de regio Zwolle kan hebben. De verdeling van water over de Rijntakken is bevoegdheid van het Rijk. We zijn in gesprek met het Rijk en hebben een adviserende rol.	Nee

2025-026746

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe:“Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande woonbebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot ≥ 4 × tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt.” Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Dank voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/2	Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario’s met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied “Vitens Rodenmorsweg” en natuurgebied “de Schaapskooi”. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja

9. Natuur en landschap	2025-026746/5	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/6	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/7	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee

2025-027097

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspielen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027101

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027103

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringstelsel wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027104

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringstelsel wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027107

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringstelsel wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027120

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringstelsel wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027122

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringstelsel wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027123

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringstelsel wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027126

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: “Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot ≥ 4 × tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt.” Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario’s met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied “Vitens Rodenmorsweg” en natuurgebied “de Schaapskooi”. * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 “Sallandse Heuvelrug & Landgoederen” liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027129

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-027131

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027131/1	Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is, deze uitsluitend toegestaan wordt wanneer de afstand wordt vergroot tot viermaal de tiphoogte of de tiphoogte wordt verlaagd, zodat deze verhouding alsnog wordt bereikt. Dit om leef kwaliteit, gezondheid en recht zekerheid te borgen en onevenredige hinder te voorkomen.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027131/2	Aanvullen plan-MER met uitsluitend windenergie, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-027131/3	Standaard PFAS metingen tijdens beoordeling waterkwaliteit.	Wij begrijpen dat u zorgen heeft over PFAS in het grondwater. De verschillende overheden zijn samen voor diverse onderdelen van het watersysteem verantwoordelijk. Zo meet Rijkswaterstaat de Rijkswateren, provincie het grondwater en waterschappen het oppervlaktewater. Vitens heeft een 'early warning'-systeem gerealiseerd waarin het ondiepe grondwater wordt gemeten. Ook in dit netwerk is het grondwater op PFAS geanalyseerd. Kortom meerdere overheden meten PFAS in het water en bodemsysteem en delen waar nodig deze informatie. Wel is het zo dat meetprotocollen, het stoffenpakket en frequentie veelal via landelijke werkgroepen verder over Nederland wordt uitgerold. In Overijssel hebben provincie regelmatig afstemming met waterschappen, gemeenten, omgevingsdiensten en Vitens over PFAS en andere zeer zorgwekkende stoffen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027131/4	Verzoek om vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt in te richten, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en transparant publiceert. De monitoring kan worden getoetst op betrouwbare en realistisch vastgestelde normen. De monitoring zou minimaal moeten bestaan uit geluidsgolven, laagfrequent, infrason, de trillingen, zwerfstromen, slagschaduw uren, sterfte/aanvaringen t.a.v. wild (o.a. vogels en vissen), concentraties micro-/nano plastic en Bisfenol A in de lucht, bodem en oppervlaktewater, zog effecten van windturbines, verdroging grondoppervlakte/bodem. Overschrijdingen moeten worden gemeld en meteen worden opgelost/opgeheven, indien nodig dwangsom opleggen voor overschrijdingen.	Bedankt voor uw verzoek, maar de Omgevingsvisie is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de project-mer en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-027132

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027132/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande woonbebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, of b) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Dank voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027132/2	Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027132/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027132/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-027132/5	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilometer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027132/6	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027132/7	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee

2025-027135

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe:“Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande woonbebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot ≥ 4 x tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt.” Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Dank voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/2	Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario’s met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied “Vitens Rodenmorsweg” en natuurgebied “de Schaapskooi”. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja

9. Natuur en landschap	2025-027135/5	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilometer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/6	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/7	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee

Beantwoording zienswijzen op de
Omgevingsverordening (o.b.v. de
Nieuwe Omgevingsvisie) per indiener

5. Beantwoording zienswijzen op de Omgevingsverordening (o.b.v. de Nieuwe Omgevingsvisie) per indiener

In dit hoofdstuk zijn de individuele zienswijzen op de Omgevingsvisie weergegeven en voorzien van een antwoord. Voor de behandeling van de *zienswijzen* is de volgende werkwijze gehanteerd:
In de eerste kolom van de tabel is het thema waarop de indiener heeft gereageerd vermeld
In de tweede kolom staat het zaaknummer van de indiener
In de derde kolom is per indiener de zienswijzetekst opgenomen
In de vierde kolom is de beantwoording van de provincie gegeven
In de vijfde kolom is aangegeven of de zienswijze een wijziging van de definitieve Omgevingsverordening ten opzichte van de ontwerp-Omgevingsverordening tot gevolg heeft.

2025-022533

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
21. Overige opmerkingen	2025-022533/1	Algemeen. In de reactie op de concept Omgevingsvisie in september 2024 hebben we gevraagd om actief betrokken te worden bij de opzet van de teksten van de Omgevingsverordening, juist omdat we daar juridisch aan gebonden zullen zijn. We hebben echter in het traject van Concept naar Omgevingsvisie slechts in een zeer laat stadium ook kennis kunnen nemen van enkele delen van de concept Omgevingsverordening. Wij zien ons daarom nu genoodzaakt om in deze zienswijze een uitgebreide en gedetailleerde reactie te geven. Deze hadden we graag voorkomen door in het kader van voorkantsamenwerking in een eerder stadium al betrokken te zijn bij het opstellen van de teksten van de verordening.	Jammer dat u ervaren heeft dat u te laat betrokken bent. Wij hebben echter telkens zo vroeg mogelijk de conceptteksten met onze contactenpersonen Omgevingsvisie van gemeenten en waterschappen gedeeld.	Nee
11. Verstedelijking	2025-022533/2	Artikel 4.122 Provinciale Redeneerlijn en artikel 4.4 verstedelijkingsprincipes. Zoals bij de visie aangegeven kunnen wij de provinciale redeneerlijn ten aanzien van de afweging van de "Waar" vraag onderschrijven. In artikel 4.122 wordt achtereenvolgens de noodzakelijke afweging van de Of-, Waar- en Hoe-vraag aangegeven. Wij zien bij de OF-vraag een link naar artikel 4.4 waarin de verstedelijkingsprincipes zijn vastgelegd. Daarbij wordt slecht bij uitzondering ruimte geboden aan bouwen voor regionale behoefte in andere kernen dan de grote steden en de kernen Hardenberg en Steenwijk. Gezien de in de reactie op de visie al aangegeven afspraken in het kader van de NOVEX Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle gaat Raalte hierin ook in een regionale behoefte voorzien. We vragen u dan ook Raalte in artikel 4.4, lid 4 op te nemen als kern die kan voorzien in een regionale behoefte aan ontwikkeling van woningbouw, bedrijventerrein, stedelijke voorzieningen enz., op te nemen. Zodat hier ook bij beoordeling van de Of-vraag uit artikel 4.122 duidelijkheid over bestaat.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-022533/3	Artikel 4.26a Bedrijventerreinen en milieuzonering. Met dit artikel beoogt u voldoende ruimte te houden voor bedrijven in de hogere milieu categorieën. Dat de terreinen voor de hogere milieu categorieën 4 en 5 (overeenkomstig de klasse indeling van de VNG qua zware bedrijvigheid) zoveel mogelijk behouden blijven begrijpen wij. De opgenomen regeling is wat ons betreft wel te ruim, nu ook categorie 3 bedrijvigheid hieronder valt. Veel van onze lokale bedrijventerreintjes aansluitend aan de bestaande bebouwing hebben milieucategorie 3.1 of 3.2. Bij deze terreinen moet het mogelijk zijn een evenwichtige afweging te maken voor herontwikkeling naar woningbouw als inbreidingslocatie. Wij vragen u dan ook artikel 4.26a lid 1 te wijzigen en enkel de categorie 4 en 5 bedrijventerreinen in op te nemen. Als u toch blijft bij het standpunt dat dit ook voor categorie 3 van toepassing blijft vragen wij de opgenomen afwijkmogelijkheid in lid 2 aan te passen. De daarin opgenomen afwijking in het kader van "groot openbaar en/of bovenlokaal belang" vraagt aanvulling zodat juridisch ook duidelijk is dat lokale en integrale afweging voor de categorie 3 terreintjes wel mogelijk is.	U vraagt om categorie 3 bedrijventerreinen uit te sluiten van de instructieregel. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transitie (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-022533/4	Artikel 4.123 en 4.124 Ontwikkelingsperspectieven Landbouwgebieden. Het in deze artikelen aangegeven onderscheid in gebieden is helder aangegeven. Wij zien nog wel echter onduidelijkheid in de praktische toetsing van het in artikel 4.124 lid 1. Wat ziet u bijvoorbeeld als provincie als "geen beperkingen opleveren voor de ontwikkeling van de landbouw in de omgeving". Op dit moment houden wij bij ontwikkelingen in het landelijk gebied al rekening met wettelijke afstanden (omgekeerde werking). Houdt deze toetsing in dat hierbij ook toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden van agrarische bedrijven en gronden betrokken moet worden? Wij vragen op dit punt om meer duidelijkheid om welke toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden dit gaat. Dit ook ten opzichte van huidige mogelijk al beperkende functies waar de landbouw in deze gebieden nu beperkingen van ondervindt. Daarnaast werken we als gemeente Raalte aan een gebiedsgericht ontwikkelperspectief waarbij we de ontwikkelingskansen van ons buitengebied in beeld te brengen en daarmee meer duidelijkheid te geven aan waar welke ontwikkelingen in ons buitengebied kansrijk zijn. Daarbij kunnen afwijkingen van door u aangegeven begrenzing in gebieden kunnen ontstaan, omdat wij op een meer gedetailleerd schaalniveau kijken. Wij zouden daarom ook graag hier een mogelijkheid tot afwijking, met nadere onderbouwing in de verordening opgenomen zien ten aanzien van de in 4.123 opgenomen gebiedsindeling. Hiermee kunnen wij recht kunnen doen aan de diversiteit aan gebieden en functies in ons buitengebied, waarbij we op een goede manier recht kunnen doen aan de weloverwogen afweging tussen de ruimte voor verschillende functies in het buitengebied.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden. U geeft aan dat er geen afwegingsruimte in dit artikel is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwonwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-022533/5	Artikel 4.41 Kwaliteitsimpuls Agro en Food De samenhang tussen artikel 4.1 1 kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO), artikelen 4.38 - 4.41 kwaliteitsimpuls Agro en Food (KAF) en artikel 4.124 waarbij enkel de KAF van toepassing wordt verklaard in landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen is ons onduidelijk. Met name ten aanzien van de ontwikkeling/ uitbreiding van agrarische bedrijven. Er worden over en weer uitsluitingen en verwijzingen gemaakt in deze artikelen. Is de KGO of KAF voor uitbreiding van agrarische bedrijven in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen nog wel van toepassing? Wij zien hierop graag een nadere toelichting of aanpassing en duiding in de samenhang van deze artikelen.	Uw zienswijze richt zich op de instructieregel vanuit de KGO. U vraagt of de KGO of KAF voor uitbreiding van agrarische bedrijven in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen nog wel van toepassing is en vraagt om een nadere toelichting. De KGO en KAF zijn ook in deze gebieden van toepassing. De manier waarop invulling gegeven kan worden aan deze instructieregel, kan gebiedsspecifiek ingevuld worden waarbij ook aandacht besteed kan worden aan het vinden van een bij het gebied passende invulling.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-022533/6	Artikel 4.125 Instructieregel energiesysteem. Het artikel vraagt ons om bij een omgevingsplan voor een nieuwe ontwikkeling rekening te houden met de effecten op het energiesysteem en te motiveren welke maatregelen zijn afgewogen om negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. In de motivering van deze instructieregel wordt aangegeven dat samen met gemeente een handreiking wordt opgesteld die gaat helpen om hiervoor een onderbouwing te geven zodat we kunnen voldoen aan deze motiveringseis. Omdat wij voor toepassing van dit artikel ook afhankelijk zijn van informatie van externe partijen en de praktische invulling helder moet zijn vragen we om de aangegeven handreiking gereed te hebben voordat dit artikel in de Omgevingsverordening in werking gaat, zodat we hier ook op een manier invulling aan kunnen geven.	Dank voor uw reactie. Wij streven ernaar om op het moment van vaststellen van de Omgevingsverordening, deze handleiding beschikbaar te hebben.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-022533/7	Verwijzingen naar Ontwikkelingsperspectief Ondernemen met Natuur en Water. In diverse (ongewijzigde) artikelen wordt nog een verwijzing gemaakt naar het ontwikkelingsperspectief Ondernemen met Natuur en Water. Nu dit perspectief niet meer als zodanig is opgenomen als onderdeel van de verordening is deze verwijzing naar onze mening overbodig of er moet duidelijk worden aangegeven op welke gebieden dit wel betrekking heeft.	Dank voor uw zienswijze. Er staan inderdaad nog verwijzingen in de tekst van de Omgevingsverordening naar het ontwikkelingsperspectief Ondernemen met Natuur en Water, hoewel die kaartlaag niet meer terugkomt na de aanpassingen van de Omgevingsverordening op de Nieuwe Omgevingsvisie. De zone 'Ondernemen met Natuur en Water' is één van de ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving die in het Uitvoeringsmodel van de huidige Omgevingsvisie is gebruikt voor de provinciale sturing op nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied. Voor de nieuwe provinciale Redeneerlijn gaan we in het landelijke gebied uit van de indeling in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen. We hebben de tekst van de Omgevingsverordening hierop aangepast.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-022533/8	In het algemeen zien we een overlap tussen de afweging van de Of-vraag en de Hoe-vraag. In lid 3 en 4 kan dit onduidelijkheid geven in de totale afweging van een ontwikkeling. Bijvoorbeeld ten aanzien van grondwaterbeschermingsgebieden. We zouden een aantal zaken die dubbel benoemd worden verwijderd zien of goed onderbouwd waarom deze in beide afwegingen een plek dienen te krijgen.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de regeling rondom de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening aangepast en vereenvoudigd. Ook het onderscheid of, waar en hoe is hiermee verduidelijkt.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-022533/9	Ook zien we lokale maatwerk bij de Waar-vraag, zoals in de visie in de redeneerlijn is aangegeven, in artikel 4.122 maar zeer beperkt terug. Ook de zwaarte van de afweging, voor bijvoorbeeld kleinschalige ontwikkelingen (o.a. de voormalige kruimelgeval regeling) ontbreekt volledig. Wij zien graag dat er toch enige mogelijkheid voor afwijking en onderscheid in zwaarte van onderbouwing ook juridisch in de verordening vast komt te liggen.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-022533/10	Wij zien daarnaast dat aanpassing van de huidige provinciale handreiking KAF vanwege de gewijzigde focus op verbrede ontwikkeling van bouwpercelen noodzakelijk zal zijn. Wij gaan ervan uit dat u dit in samenwerking met gemeenten op gaat pakken.	We herkennen de verbrede ontwikkeling van bouwpercelen die u schetst. In de Omgevingsvisie paragraaf 6.3 hebben we voor beide type landbouwgebieden de beleidsambitie opgenomen dat de kwaliteitsimpuls Agro & Food (KAF) wordt aangepast. Waar deze eerst gericht was op uitbreiding van bedrijven, verschuift de aandacht nu naar het stimuleren van extensivering, verbreding van verdienmodellen en nieuwe functies. Dit doen we in de context van doorontwikkeling van de KGO (Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving) op een gebiedsgerichte wijze. De KAF is daarmee een nadere uitwerking van de KGO. Dit doen we samen met gemeenten en partners.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-022533/11	Tot slot. We zien uw reactie op de punten uit onze zienswijzen graag tegemoet. Daarnaast blijven we graag actief betrokken bij de verder uitwerking van de visie in Omgevingsprogramma's en gebiedsgerichte projecten, zodat we samen kunnen blijven werken aan een toekomstbestendige leefomgeving voor iedereen.	Fijn dat u actief betrokken wilt blijven bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie in programma's en gebiedsprocessen.	Nee

2025-022942

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
19. Kaartbijlage	2025-022942/1	Hierbij hebben wij twee kaarten uit het ontwerp actualisatie 2026 omgevingsverordening Overijssel toegevoegd. Wij hebben onze bedrijfslocatie wederom omcirkeld. [afbeeldingen passen niet in excel tabel - zie dus oorspronkelijke zienswijze voor de afbeeldingen] 2 De eerste kaart onder punt 2.1 betreft “Grasland” en de tweede kaart betreft “Laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen”. 2.3 Onze zienswijze richt zich op de geelgekleurde delen in beide kaarten. Het betreft namelijk landbouwgebied (reguliere landbouwgrond) en niet enkel grasland of laaggelegen gebieden. 3. Conclusie/verzoek 3.1 In het huidige ontwerp-Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening wordt de suggestie gewekt dat de beschreven delen/gebieden/percelen geen landbouwgebied oftewel geen reguliere landbouwgrond is. 3.2 Onze zienswijzen richten zich met betrekking tot zowel het ontwerp-Omgevingsvisie als -Omgevingsverordening tot het op de kaarten ontbreken van een duidelijke correcte omschrijving. In alle gevallen betreft het landbouwgebied/reguliere landbouwgrond. 3.3 Wij vragen u hierbij om de hiervoor beschreven delen/gebieden/percelen vanaf heden enkel als een geheel te omschrijven, namelijk landbouwgebied/reguliere landbouwgrond (zonder enige beperking), zodat wij niet jaarlijks zienswijzen hoeven in te dienen	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast vast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee

2025-023039

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023039/1	Afdeling 4.3 Normerende en richtinggevende uitspraken. Hier is altijd sprake van een zeker mate van subjectiviteit in de beoordeling van initiatieven. Wij vertrouwen erop dat er voldoende ruimte en autonomie voor gemeenten is voor het voeren van het gesprek in relatie tot concrete initiatieven.	Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast. Wij hebben hierbij gezocht naar een balans tussen sturen op provinciale opgaven en ruimte laten voor maatwerk.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023039/2	Aanpassing Omgevingsverordening. Overijsselse verstedelijkingsprincipes Artikel 4.4. - principe van concentratie van stedelijke functies. Dit artikel gaat uit van concentratie in en rond de steden. Verder wordt uitgegaan van lokale behoefte. In onze optiek een te beperkende en achterhaalde benadering die niet strookt met de praktijk van de huidige regionale en bovenregionale woningmarkt. We vragen meer beweegruimte in het huidige beleid. Als gemeente hebben wij te maken met veel instroom vanuit de regio. Wij kunnen niet slechts voor de lokale behoefte bouwen, want onze woningmarkt zit niet zo in elkaar. Bovendien sluit enkel bouwen voor lokale behoefte niet aan bij de herijkte Woondeal en bij de verdeling van de woningaantallen zoals verwoord in de Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle.	U vraagt om een bredere benadering van de verstedelijkingsprincipes, waarin de woningbouwprogrammering aansluit bij de lokale situatie. U vraagt hierom om een brede benadering van het begrip lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk met andere gemeenten in de regio vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen. In de Omgevingsverordening hebben we deze principes conform die lijn verankerd. Naar aanleiding van de zienswijzen zijn hier enkele redactionele verduidelijkingen in aangebracht.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/3	Nieuwe instructieregel - Ontwikkelingsperspectieven landbouwgebieden. Algemene opmerking: als gemeente onderschrijven wij dat het noodzakelijk is dat er gebieden zijn waar voldoende kansen zijn voor ontwikkelingsperspectief voor de agrarische sector. Voor onze gemeente geldt, conform de provinciale visie, dat een relatief groot deel van onze gemeente binnen de zone 'landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen' ligt. Dit betekent dat er binnen onze gemeente minder ruimte is voor andere (maatschappelijke) opgaven en diensten.	U onderschrijft dat het noodzakelijk is dat er gebieden zijn waar voldoende kansen zijn voor landbouw. U geeft aan dat dit voor uw gemeente betekent dat een relatief groot deel van uw gemeente in de zone landbouwgebieden met generieke opgaven ligt en dat hierdoor minder ruimte is voor maatschappelijke opgaven en diensten. Voor de beleidskeuzes in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening is één van de uitgangspunten dat we zuinig zijn op landbouwgrond. Dit hebben wij opgenomen in de Redeneerlijn en ook in het artikel in de Omgevingsverordening dat is gericht op de indeling in twee type landbouwgebieden. Bij het zoeken naar ruimte voor andere maatschappelijke opgaven en diensten, kan de Redeneerlijn gebruikt worden om tot een goede afweging en locatiekeuze te komen. Daarbij is een zorgvuldige afweging nodig met onderzoek van alternatieven, bijvoorbeeld voor een opgave die regionaal is afgestemd en nodig is voor het goed functioneren van het Dagelijks Stedelijk Systeem.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/4	Artikel 4.124. Onder a wordt aangegeven dat nieuwe functies op erven geen beperking mogen opleveren voor de ontwikkeling van landbouw in de omgeving van dat bouwperceel. Dit betekent dus impliciet dat er dan geen mogelijkheden meer resteren voor transformatie van erven anders dan ten behoeve van landbouw. Denk bijv. aan de zoneringen ten behoeve van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen t.o.v. gevoelige functies. Wij verzoeken u in dit artikel een nuancering op te nemen dat deze afweging lokaal gemaakt kan worden.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwonwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Ja
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/6	Aanpassing Omgevingsverordening, Water en bodem sturend. U gebruikt de volgende tekst: "Bebouwd gebied: hier is het perspectiefgericht op het niet verder vergroten en tegengaan van de klimaatopgave". Wij vragen u de term klimaatopgave iets meer te nuanceren. Wij nemen aan dat het gaat over klimaatadaptatie, niet over duurzaamheid in het algemeen, maar wel goed om dit duidelijk te verwoorden.	We onderschrijven de lezing van indiener en hebben het woord klimaatopgave genuanceerd. Voor een nadere sturing voor grondgebruik lopen onderzoeken en volgen we ontwikkelingen op de voet. In het kader van het Regionaal Waterprogramma (RWP) gaan we dit nader uitwerken.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023039/7	Nieuwe instructieregels paragraaf 4.5.3 Werklocaties (bedrijventerreinen en kantorenlocaties). Zie onze opmerking bij paragraaf 6.8 van de ontwerp-Omgevingsvisie.	We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transitie (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkingmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/8	Aanpassing Omgevingsverordening, aanvulling toelichting paragraaf 4.11.1 zonnevelden. De nieuwe regels zijn ons bekend, hierop hebben wij destijds een zienswijze ingediend. Wij kunnen de beperkingen voor zonne-energie op landbouwgronden nog steeds niet onderschrijven, ook in relatie tot de door de provincie genoemde hoeveelheid meer benodigde duurzame energie richting 2050.	Dank voor uw zienswijze waarin u pleit voor versoepeling van de regels voor zonnevelden op landbouwgrond vanwege de hoge energieambities richting 2050. De provincie erkent de noodzaak van de energietransitie. Echter, dit moet gebeuren binnen de kaders van zorgvuldig ruimtegebruik. Landbouwgrond is een goed dat primair dient voor voedselzekerheid en het behoud van landschappelijke kwaliteit. De provincie blijft inzetten op de zonneladder, waarbij daken, gevels en restruimte als eerste worden benut.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/9	Aanpassing Omgevingsverordening, aanvulling toelichting paragraaf 4.11.2 windenergie. Artikel 4.108a: derde lid: "deze bescherming vervalt zodra is voldaan aan de doelstelling van totaal 2,3 TWh aan windenergie opwek in Overijssel". Hoe ziet de opgave er voor na 2030 uit?	Dank voor uw vraag. In de Omgevingsvisie verwijzen wij voor de opgave na 2030 naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij de toekomstige energievraag willen invullen met verschillende bronnen van duurzame energie. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Bij de herijking van de Energievisie in 2028 bepalen we welke technieken, buiten zon op dak, na 2030 een rol in gaan spelen voor het invullen van de restopgave voor elektriciteitsproductie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023039/10	Artikel 4.108c programmeringsafspraken: "Omgevingsplannen voorzien niet in het oprichten van windturbines voor zover dit ertoe leidt dat er in Overijssel jaarlijks in totaal meer dan 2,3 TWh aan windenergie opgewekt wordt". Het gaat hier weer over de opgave voor 2030, waarom wordt dit hier niet vermeld? De nieuwe regels voor windenergie zijn ons bekend. Wij hebben destijds een zienswijze ingediend. Wij kunnen de beperkingen voor windenergie buiten de clustergebieden nog steeds niet onderschrijven, ook in relatie tot de door de provincie genoemde hoeveelheid meer benodigde duurzame energie richting 2050;	Dank voor uw reactie. Uw eerdere zienswijze is bij ons bekend en wij zijn ons ervan bewust dat de clustereis buiten de voorkeursgebieden een beperking kan vormen voor de realisatie van windenergie in uw gemeente. De 2,3 TWh gaat inderdaad over de opgave voor wind tot 2030. Over de opgave na 2030 is op dit moment nog onduidelijk op welke manier deze ingevuld wordt.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/11	Catalogus gebiedskenmerken Ruimtelijke kwaliteitsambities De bodem als basis met een robuust en beleefbaar watersysteem is de kwaliteitsambitie. Wij zijn benieuwd wat dit voor gevolgen heeft voor de landbouw, met name in de generieke landbouwgebieden.	U geeft aan dat u benieuwd bent wat de ruimtelijke kwaliteitsambities in de Catalogus Gebiedskenmerken voor gevolgen hebben voor de landbouw, met name in generieke landbouwgebieden. Het Leidende Principe 'Water en Bodem Sturend', heeft ook doorwerking in de Catalogus. Een robuust en beleefbaar watersysteem zorgt voor goede omstandigheden voor de landbouw. Deze kwaliteitsambities in de Catalogus geven houvast om bij nieuwe ontwikkelingen keuzes te maken die bijdragen aan het versterken van ruimtelijke kwaliteit. Er wordt hiermee niet iets gezegd over bedrijfsvoeringsmogelijkheden.	Nee
19. Kaartbijlage	2025-023039/12	Laag van het agrarisch cultuurlandschap De richting die wordt gegeven bij het oude hoevenlandschap, bijvoorbeeld vasthouden en infiltreren van water en waterkwaliteit, sluit niet direct aan bij de richting van het landbouwgebied met generieke opgaven. Dit ligt in onze gemeente op dezelfde locatie. Hoe moeten we dit duiden?	Zoals al blijkt uit uw zienswijze liggen er ook in generieke landbouwgebieden opgaven voor klimaat en water. De laag van de agrarische cultuurlandschappen is namelijk een weerslag van de manier waarop mensen hebben ingespeeld op de natuurlijke omstandigheden om daar te kunnen leven. Dat staat los van de indeling van de landbouwgebieden. Dat betekent dat het oude hoevenlandschap zowel in de generieke als de gebiedsspecifieke gebieden voorkomt.	Nee
19. Kaartbijlage	2025-023039/13	Catalogus Gebiedskenmerken stedelijke laag. De kaart op blz 83 geeft aan dat kernen in onze gemeente op het laagveen liggen. Dit klopt niet, Olst en Wijhe zijn kernen aan de IJssel.	Bedankt voor uw zienswijze op de Catalogus Gebiedskenmerken. De legenda-eenheden 'Kern op het laagveen' en 'Kern aan de IJssel, Vecht of in de Delta' zijn per ongeluk omgedraaid. Dit is hersteld.	Ja
19. Kaartbijlage	2025-023039/14	Laag van de beleving. Er is weliswaar veel aandacht voor landgoederen maar dan vooral vanuit het perspectief van cultuurhistorie en vrijetijdseconomie. We missen (in de laag van het agrarisch cultuurlandschap) aandacht voor waarde van landgoederen voor bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw. Wij verzoeken u hier een toevoeging aan te verbinden.	Wij zien ook de meerwaarde die landgoederen kunnen bieden ten aanzien van bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw, maar daar gaat de laag van de agrarische cultuurlandschappen niet over. Deze laag geeft aan hoe mensen de natuurlijke omstandigheden hebben aangepast om daar te kunnen wonen en werken. Dat heeft verschillende landschappen opgeleverd. Binnen een landgoed komen deze verschillende landschappen voor, maar ze zijn zelf geen landschapstype zoals bedoeld in deze laag.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023039/15	Wij lezen dat de provincie kiest voor het uitgangspunt dat het water en bodemsysteem sturend is voor het landgebruik en dat er sprake is van een onderzoeksverplichting voor nieuwe ontwikkelingen. Dit onderschrijven wij. Tegelijkertijd vragen wij ons af of er vanuit de provincie ook mogelijkheden zijn voor meer sturing, vanuit het water en bodemsysteem, daar waar het gaat om grondgebruik wat conform de omgevingsplannen al bij rechte is toegestaan. Denk daarbij bijvoorbeeld aan meer sturing op teelten met een negatieve impact op het water en bodemsysteem.	Voor een nadere sturing voor grondgebruik lopen onderzoeken en volgen we ontwikkelingen op de voet. In het kader van het RWP gaan we dit nader uitwerken.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023039/5	Parallel geeft dit artikel ook geen stimulans om in de gebieden met generieke opgaven te komen tot een meer duurzame natuurinclusieve landbouw. In het verlengde van deze opmerking missen wij de uitgangspunten voor meer 'water en bodem sturend' voor de landbouw. Wilt u in gebieden met generieke opgaven ruimte bieden aan bijvoorbeeld alle soorten teelten?	Wij lezen in uw zienswijze dat u vragen heeft over de betekenis van de keuzes in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening voor de agrarische bedrijfsvoering. Wij geven in de Omgevingsvisie aan welke doelen er in verschillende gebieden zijn. Het toekomstperspectief van ondernemers is afhankelijk van de specifieke locatie. De Omgevingsvisie laat ruimte voor ondernemerschap waarbij de omstandigheden en opgaven in een gebied leidend zijn voor keuzes in de bedrijfsvoering. We nemen geen specifiek beleid op over de mogelijkheden voor verschillende teelten.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023039/16	We begrijpen het belang van het behouden van ruimte voor zware bedrijven (milieucategorie 4 en 5). De huidige regeling is echter te breed omdat ook milieucategorie 3 wordt meegenomen. Veel van onze kleinschalige bedrijventerreinen vallen in categorie 3.1 of 3.2 en liggen vlakbij woningen aan de dorpsrand en bieden juist kansen voor herontwikkeling naar wonen of gemengd gebruik. Daarom vragen we u om artikel 4.26a lid 1 aan te passen zodat alleen categorie 4 en 5 worden meegenomen. Mocht categorie 3 toch blijven, dan moet de afwijkmogelijkheid in lid 2 worden verruimd. De tekst 'groot openbaar en/of bovenlokaal belang' is te beperkt; ook lokale belangen moeten meegewogen kunnen worden. Zo houden we ruimte voor passende ontwikkelingen en maatwerk in Olst-Wijhe. Wij vragen u om onderscheid te maken binnen categorie 3 tussen zware en dorpsgerichte bedrijvigheid en ruimte te geven voor lokale afweging bij herontwikkeling van categorie 3-terreinen, waarbij u functiemenging en verduurzaming van bestaande terreinen beleidsmatig ondersteunt.	We lezen dat u begrip heeft voor het belang van het behouden van ruimte voor zware bedrijven. We hebben in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transities (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja

2025-023451

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023451/1	"3.6 de Redeneerlijn: toepassen van de leidende principes. Om invulling te geven aan de afweegruimte die we hier bieden, nemen we in onze Omgevingsverordening op dat bij de beoordeling van plannen inzichtelijk moet zijn gemaakt dat de voorgenomen functie niet elders ontwikkeld kan worden op een locatie waar zich geen functies die gebonden zijn aan natuurlijke omstandigheden bevinden." Wij vragen ons af hoe breed deze regionale programmerings-afspraken moet worden gezien. Provincie-breed, Regio Zwolle, NWO? Zijn sommige opgaven ondenkbaar in NWO of enkel binnen een gemeente niet? Denk bijvoorbeeld aan uitbreiden bedrijven. Kan dat misschien binnen ZWL niet, maar wel in Kampen of Zwolle. Of moet worden uitgeweken naar Deventer, Hengelo,...	U verwijst naar de toelichting op de Redeneerlijn en vraagt welk schaalniveau wordt bedoeld als daar wordt gesproken over regionale programmeringsafspraken. Wij hebben de toelichting in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt. Wij kijken daarbij naar het schaalniveau van het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) en de samenhang en rol van de verschillende dorpen, kernen en het landelijk gebied daarin. Voor de onderlinge afstemming binnen het maken we ook gebruik van de bestaande afstemmingsoverleggen over wonen en werken en de bestaande trajecten rondom de bedrijventerreinprogrammering en woondeals.	Ja

2025-023452

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid	2025-023452/1	Gezondheid. De vier genoemde leidende principes in de Omgevingsverordening komen niet één op één overeen met de Rode Draden. Sociale kwaliteiten en gezondheid zijn niet te herleiden in de leidende principes. Wij missen in de strekking van het beleid omtrent gezondheid dan ook aandacht voor een inrichting waar rekening wordt gehouden met vergrijzing, bijvoorbeeld door dementievriendelijke inrichting. Het aantal mensen met dementie neemt toe en ze wonen steeds langer zelfstandig thuis; Nederland is aan het vergrijzen. Naast gezonde leefstijl is blijven participeren via de leefomgeving essentieel voor vele inwoners, mede door de vergrijzing en de bijkomende chronische ziektes. Hier wordt in het OER wel aandacht aan besteedt, maar het komt in onze ogen in de Omgevingsvisie te weinig terug.	De Omgevingsvisie stelt strategische kaders vast, ook voor sociale kwaliteit en gezondheid. Deze kaders geven richting aan de wijze waarop, in de uitwerking door gemeenten en initiatiefnemers, invulling gegeven wordt aan onderwerpen zoals bijvoorbeeld vergrijzing en chronische ziektes.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023452/2	Havens. In de Omgevingsverordening is op pagina 31 een instructieregel opgenomen over watergebonden kavels. Wij begrijpen dat we zuinig moeten omgaan met de unieke eigenschappen die de bedrijventerreinen in Kampen hebben zoals de watergebonden kavels en de aanwezigheid van hoge milieucategorieën en volgen de redenering. Echter willen wij voorkomen dat bij een implementatie van de Omgevingsverordening wij als gemeente geconfronteerd worden met nadeelcompensatie. Op dit moment is nog niet geheel duidelijk in hoeverre deze instructieregel kan worden ingevoerd zonder dat er sprake is van nadeelcompensatie. Nadeelcompensatie zal per uniek geval beoordeeld moeten worden. Wij verzoeken de provincie om eerst het onderzoek af te ronden van wat de gevolgen zijn van deze instructieregel voordat deze onderdeel gaat uitmaken van de verordening."	Voor onze instructieregels voor HMC-locaties geldt dat die gericht zijn op het behouden van de bestaande planologische ruimte voor bedrijvigheid in de zwaardere milieucategorieën. Dat levert geen grond op voor nadeelcompensatie omdat er geen sprake is van inperking van bestaande gebruiks- en bouwmogelijkheden. Er zou wel grond voor nadeelcompensatie kunnen zijn door de aanwijzing aan gemeenten om een uitsterfconstructie te hanteren voor locaties op de aangewezen locaties voor watergebonden bedrijventerreinen waarop nu nog niet-watergebonden bedrijven gevestigd zijn. Er kan schade op treden als na beëindiging of vertrek van een niet-watergebonden bedrijf, beperkingen gaan gelden voor de bouw- en gebruiksmogelijkheden van het perceel. Het kan zijn dat er dan nadeelcompensatie moet worden uitgekeerd voor waardevermindering van het perceel. Voor zover de kosten daarvan redelijkerwijs niet voor rekening van de gemeente moeten blijven, kan de gemeente een verzoek indienen bij de provincie voor kostenvergoeding.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023452/3	In de bestuurlijke reactie van 26 sept 2024 is gevraagd om Kampen ook expliciet als belangrijke middelgrote gemeente op te nemen gelet op het regionale belang van de haven. Dit advies is niet overgenomen, en we verzoeken u om dit alsnog te doen.	De aanduiding 'belangrijke middelgrote gemeente' komt niet voor in onze Omgevingsvisie. Wel zien we in de verstedelijkingstrategie Regio Zwolle dat de kern Kampen een positie heeft gekregen als kern met ontwikkelmogelijkheden bijvoorbeeld in NOVEX-programma stationsomgevingen. Ook heeft de haven van Kampen een belangrijke functie binnen de havenregio Port of Zwolle en zijn wij op de hoogte van uw verkenningen naar mogelijke uitbreiding.	Nee

2025-023454

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
11. Verstedelijking	2025-023454/1	Wonen en verstedelijkingsprincipes. De ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening schetsen terecht een duidelijke ambitie voor een evenwichtige en toekomstbestendige verstedelijking in Overijssel. Binnen deze ambitie hebben alle kernen -de grote steden, de middelgrote steden, de goed bereikbare kernen en de overige kernen- een rol te vervullen. De ontwerp-Omgevingsvisie erkent dat verstedelijking primair wordt geconcentreerd in de vijf grote steden. Tegelijkertijd wordt de bijdrage van andere kernen benoemd, waaronder de zogenoemde goed bereikbare middelgrote kernen (met een bovenlokale OV-knoop) en de overige kernen. Deze dragen ieder op hun eigen wijze bij aan de brede welvaart en vitaliteit van het Dagelijks Systeem Stedelijk (DSS). Wij constateren echter dat de differentiatie tussen de goed bereikbare middelgrote kernen en de overige kernen in de ontwerp Omgevingsverordening onvoldoende is doorgezet. Goed bereikbare middelgrote kernen en dorpen worden hierin gelijkgesteld aan andere kernen, terwijl zij in de visie wel degelijk een specifieke rol hebben binnen de verstedelijkingsstrategie. Dit principe is ook vastgesteld in de regionale woonagenda die in 2021 door alle Twentse gemeenten en de provincie Overijssel zijn vastgesteld. In de woonagenda worden kernen specifiek aan een ontwikkelstrategie gekoppeld. - Wij verzoeken u het onderscheid uit de woonagenda tussen goed bereikbare kernen te continueren in de provinciale omgevingsvisie- en verordening en deze ook door te vertalen naar het provinciale volkshuisvestingprogramma.	Op gebied van verstedelijking is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijk Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Daarom benoemen we niet in de Omgevingsvisie al specifieke kernen tot "goed bereikbare kern". De Omgevingsverordening is zo ingericht dat de afspraken uit de programmeringsafspraken leidend zijn. Naar aanleiding van de zienswijzen hebben we de redactie van artikel 4.4 verduidelijkt. Met name in de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal.	Ja

12. Wonen	2025-023454/2	Voor onze gemeente geldt in het bijzonder dat reeds jaren sprake is van een bovenregionale functie. Borne heeft een uitzonderlijke groei doorgemaakt, in het kader van de nieuwbouwwijk de Bornsche Maten. In onze Contourennota ('kapstok' Omgevingsvisie) is dan ook opgenomen dat wij primair een woongemeente zijn, wij willen deze bovenregionale rol ook voor de huidige en toekomstige woonvraag graag blijven spelen. Hiervoor zien wij dan ook grote kansen in het kader van de verstedelijkingsopgave. - Wij verzoeken u om ons deze ruimte in het kader van uw Omgevingsvisie en Omgevingsverordening te blijven bieden.	Op gebied van verstedelijking is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijkse Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS.	Nee
11. Verstedelijking	2025-023454/3	Bouwen in beekdalen. In het kader van klimaatrobuuste verstedelijking wordt in de visie opgemerkt dat de provincie kwetsbare plekken zoals beekdalen, zones langs keringen, diepste plekken van gebieden en polders, gebieden met een slappe ondergrond en buitendijkse gebieden zoveel mogelijk wil vermijden, vanwege de zwaardere inspanning om klimaatadaptief te zijn. Hierbij wordt in de visie gesteld de waterschappen centraal worden gepositioneerd in de planvorming om de weging van het waterbelang in te brengen op basis van hun kennis van het bodem- en watersysteem. In de visie wordt echter onvoldoende benadrukt dat er juist wel degelijk mogelijkheden zijn om te bouwen in bijvoorbeeld beekdalen. Er zullen namelijk dorpen en steden zijn die om bepaalde redenen voor nieuwe ontwikkelingen naar locaties in het beekdal (moeten) kijken, waaronder dorpen in de gemeente Borne. Hiervoor vragen wij graag (opnieuw) aandacht voor onze eigen ervaringen met de nieuwbouwwijk Bornsche Maten in het beekdal. Hierin is gezamenlijk gekomen tot een plan met lokaal en regionaal klimaatbestendige maatregelen. Dit is voor ons een mooi voorbeeld van wonen in het beekdal en aan het water in een groene en klimaatbestendige omgeving.	Wij zijn het met u eens dat het Leidende Principe 'Water en bodem Sturend in de ruimtelijke inrichting' niet zwart-wit moet worden uitgelegd. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Tevens hebben we als Leidend Principe opgenomen dat het water- en bodemsysteem leidend is in onze ruimtelijke inrichting. Door in te spelen op de werking van het natuurlijke water- en bodemsysteem kunnen de diverse ruimtelijke functies op een logische, kosteneffectieve en houdbare manier worden ingericht. Hierbij laten wij in onze Omgevingsvisie ruimte voor lokaal maatwerk, waarbij wij een onderbouwing vragen hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Het ligt dan het meest voor de hand om locaties te kiezen die met weinig inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Echter, als er geen 'makkelijke' locaties voor handen zijn die weinig investering nodig hebben om klimaatrobuust gemaakt te worden, dan kunnen andere locaties overwogen worden die met meer inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Zo kan de rand van een beekdal in beeld komen om daar op innovatieve wijze en met oog voor de waterhuishouding een woonwijk te ontwikkelen. U geeft aan dat Bornsche Maten hier een goed voorbeeld van is. Echter, wanneer de woonwijk de toenemende piekafvoer door een beekdal belemmert en er bijvoorbeeld afwenteling van wateroverlast op de omgeving optreedt, vinden wij dat geen goede invulling van dit Leidende Principe. Waterschappen, als kennishouders van de regionale water- en bodemsystemen, kunnen hier in een vroegtijdig stadium over adviseren bij de weging van het waterbelang. Hoe eerder alle beschikbare kennis over een locatie bij elkaar gebracht wordt, hoe beter de planvorming kan worden bijgestuurd.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023454/4	Brede welvaart. De weging van de effecten van de ontwikkeling op de brede welvaart komt in de redeneerlijn (zowel opgenomen in de Omgevingsvisie als in de actualisatie van de Omgevingsverordening) laat aan bod. Dit terwijl ontwikkelingen in het kader van de brede welvaart, namelijk conform de Omgevingsvisie omschreven als 'Alles wat mensen van waarde vinden, naast materiele welvaart (inkomen en werkgelegenheid) ook gezondheid, onderwijs, milieu, leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en veiligheid.', wel degelijk zeer bepalend zijn voor de leefbaarheid in onze dorpen. Wij verzoeken daarom om hieraan meer prioriteit te geven.	U geeft aan dat u zich zorgen maakt dat Brede Welvaart pas in de laatste stap van de Redeneerlijn aan bod komt. Brede Welvaart heeft aandacht in de volle breedte van ons beleid. De afweging aan de hand van de Redeneerlijn is daarmee niet de enige plek in het beleid waar Brede Welvaart aandacht krijgt. We zien het als randvoorwaarde voor alle ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023454/5	Wij vinden uiteraard ook dat bij ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de beekdalen, maar zien daarnaast in deze gebieden ook zeker positieve ontwikkelkansen en mogelijkheden. Deze komen naar onze mening onvoldoende terug. Wij verzoeken dan ook om dergelijke ontwikkelingen ruimte te (blijven) bieden en deze ruimte tevens te borgen. Dergelijke ontwikkelingen zijn noodzakelijk met het oog op leefbare dorpen en dragen tegelijkertijd bij aan een groene en klimaatbestendige omgeving. In het kader daarvan vragen wij ook aandacht voor artikel 4.13 (klimaatrobuust water- en bodemsysteem) van de actualisatie van de Omgevingsverordening.	Wij danken u voor uw oproep tot meervoudig ruimtegebruik. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Wij vragen een onderbouwing hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Daarnaast juichen wij toe als er meerdere doelen met een ontwikkeling gerealiseerd kunnen worden, zoals leefbaarheid en natuurontwikkeling. Wij vinden het benutten van mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik bij ontwikkelingen dan ook een belangrijk uitgangspunt en kan samen opgaan met een ontwikkeling klimaatrobuust uit te voeren. Artikel 4.13 regelt in de Omgevingsverordening ons beleid in deze.	Nee

2025-023459

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023459/1	Daarom zouden wij graag, aan de voorkant en in de praktijk, met u samenwerken aan de doorvertaling en concretisering van de redeneerlijn naar gebiedsniveau. En bepalen wat hiervoor nodig is. Waar lopen we tegenaan? Wat werkt wel en wat niet? En hoe doen we dat samen? Ieder vanuit de eigen rol in de ruimte. Pas verordenen nadat duidelijk is wat werkt in de praktijk sluit naadloos aan op onze constructieve samenwerking en uw bestuursstijl: noaberschap in het bestuur brengen, werken als één overheid, gebiedsgericht werken en ruimte laten voor oplossingen in gebiedsprocessen en 'leren door te doen' (pagina 89 e.v.). Samengevat daarom het voorstel om: a. de redeneerlijn in de verordening meer in harmonie te brengen met uw omgevingsvisie (bestuursstijl, ruimte voor maatwerk en gebiedseigenoplossingen e.d Toelichting: Bijvoorbeeld door in de verordening te verwijzen naar de in de visie opgenomen redeneerlijn (leidende principes, voorgestane prioritering en rode draden) en deze als leidraad te hanteren voor ruimtelijke ontwikkelingen in Overijssel. Op vergelijkbare wijze is het uitvoeringsmodel (of-waar-hoe) opgenomen in de huidige omgevingsverordening (artikel 4.7). b. meer recht te doen aan het belang van en vertrouwen in de voorkantsamenwerking tussen provincie en gemeenten en deze samenwerking een centrale(re) plek te geven in de redeneerlijn; c. onze energie, kennis, tijd en ruimte te benutten om, via de voorkantsamenwerking, praktijkervaring op te doen met de invulling en concretisering van de redeneerlijn naar gebieds- en locatieniveau, specifiek in gebieden waar veel opgaven samenkomen (zoals de Noordflank Vechtdal); d. voor dergelijke gebieden gezamenlijk richtinggevende uitgangspunten te formuleren voor ruimtelijke opgaven waarbinnen gemeenten de vrijheid krijgen voor gebiedsgericht maatwerk op planniveau; e. meer van 'buiten naar binnen te werken', dus op basis van de genoemde praktijkervaring te bepalen wat er in de verordening aan 'de achterkant' nog geregeld moet worden voor wat betreft de wijze van samenwerking (in gebiedsprocessen) en de redeneerlijn.	U geeft in uw zienswijzen aan de Redeneerlijn te zien als waardevol instrument in de voorkantsamenwerking en doet enkele concrete voorstellen tot aanpassing van de juridische regeling om de Redeneerlijn meer in lijn te brengen met de praktijk van voorkantsamenwerking. Ook stelt u voor 'pas te verordenen nadat duidelijk is geworden wat werkt op lokaal niveau'. Wij zijn het met u eens dat de Redeneerlijn goed functioneert binnen de voorkantsamenwerking, zoals we die al enige jaren ook kennen. Mede met uw gemeente hebben we ook waardevolle ervaringen opgedaan in het werken met de Redeneerlijn binnen deze voorkantsamenwerking. We delen uw visie niet dat de Redeneerlijn daarmee nu (nog) niet in de Omgevingsverordening opgenomen moet worden. Wel hebben we de Omgevingsvisie verduidelijkt en de juridische regeling van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening vereenvoudigd. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt, en hebben we ook verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling. We gaan er van uit dat we hiermee ook tegemoet komen aan het door u ingebrachte voorstel ten aanzien van de voorkantsamenwerking.	Ja

11. Verstedelijking	2025-023459/2	2. Principe van concentratie. De kern Hardenberg is in de ontwerp omgevingsvisie als streekcentrum aangewezen met de mogelijkheid om te voorzien in een regionale behoefte. Deze positie en status heeft ons veel gebracht en wordt gecontinueerd in de ontwerpvisie. Daar zijn wij blij mee. Eveneens positief om te constateren dat in de visie de stationsomgevingen uit het NOVEX-programma stationsomgevingen (waar station Hardenberg onderdeel van uitmaakt) expliciet benoemd worden als goedbereikbare en multimodale knooppunten waar stedelijke ontwikkelingen bij voorkeur een plek kunnen krijgen. Voor de overige kernen geldt dat altijd voor lokale behoefte gebouwd mag worden. Onder voorwaarden is er voor deze kernen ook ruimte om te bouwen voor meer dan hun lokale behoefte. Wij vragen u om nog eens kritisch te kijken naar de wijze waarop dit geregeld is in de omgevingsverordening (artikel 4.4, lid 5). Daarin wordt namelijk bepaald dat in een bovenregionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente voorzien mag worden als dit past binnen de regionale programmeringsafspraken van de regio. Ruimte om te bouwen voor meer dan lokale behoefte hoeft echter niet per definitie gekoppeld te zijn aan een bovenregionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente. Voorgesteld wordt daarom bovenlokale behoefte toe te voegen aan lid 5. En daarbij ook de koppeling te leggen met het zoekgebied Vechtdal voor een regionaal bedrijventerrein (op grond van de Ruimtelijk Economisch Bouwsteen 2040 voor de regio Zwolle) en de 1.000 extra woningen voor regionale woningbehoefte waarin onze gemeente gaat voorzien op grond van de herijking van de woondeal.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja
9. Natuur en landschap	2025-023459/3	3. Zonnepanelen op erven in het buitengebied. De omgevingsverordening verbindt strenge voorwaarden aan het toestaan van (relatief) kleinschalige opstellingen van zonnepanelen op erven in het buitengebied (artikel 4.106 lid 1 in combinatie met lid 3). Daarvoor moet de maatschappelijke meerwaarde van zonnepanelen op erven aangetoond worden en het verlies aan landschappelijk en ecologische waarde gecompenseerd worden door voldoende investeringen in de ruimtelijke kwaliteit. Wij vinden het niet proportioneel om deze voorwaarden te verbinden aan kleinschalige opstellingen van zonnepanelen voor de verduurzaming van de eigen woning en het erf. Voorgesteld wordt daarom om deze regels te versoepelen en te sturen op het toestaan van zonnepanelen op erven, zonder nadere voorwaarden voor de verduurzaming van de eigen woning en het erf.	De instructieregels voor zonnenvelden worden in deze actualisatieronde niet gewijzigd. Deze instructieregels zijn recent aangepast naar aanleiding van de aanscherping van ons beleid voor zon op land. De voorwaarden van toepassing van de Kwaliteitsimpuls zonnenvelden zijn gehandhaafd vanwege de impact van veldopstellingen met zonnepanelen op de omgeving. Bij kleinschalige opstellingen geldt dat de impact minder zal zijn dan bij grootschalige opstellingen en dat de investeringen die gevraagd worden bovenop de basisinspanning van een zorgvuldige inpassing in het landschap naar verhouding dan relatief beperkt zullen zijn. Daarmee is de proportionaliteit in deze regeling voldoende verzekerd.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023459/4	Aanvullend zouden wij er voor willen pleiten om, onder voorwaarden, ruimte te bieden voor zonnepanelen buiten op het bouwperceel, als deze redelijkerwijs niet gesitueerd kunnen worden binnen het bouwperceel. Bijvoorbeeld omdat het om een monument gaat of vanwege de aanwezig landschappelijk waardevolle vegetatie/bomen. Om in dergelijke situaties maatwerk te kunnen leveren zou de volgende tekst toegevoegd kunnen worden aan artikel 4.106 lid 1: Omgevingsplannen voorzien alleen in de zelfstandige opstelling van zonnepanelen in de Groene Omgeving; Voor kleinschalige installaties buiten een bouwperceel (agrarisch en wonen) mits gelegen binnen X meter van het bouwperceel en aangetoond kan worden dat hiervoor binnen het bouwperceel geen mogelijkheden zijn op daken en het erf.	De instructieregels voor zonnenvelden worden in deze actualisatieronde niet gewijzigd. Deze instructieregels zijn recent aangepast naar aanleiding van de aanscherping van ons beleid voor zon op land. Daarmee willen we voorkomen dat nog meer landbouwgronden die nodig zijn voor de verduurzaming van de landbouw en andere opgaven in het buitengebied, verdwijnen onder veldopstellingen met zonnepanelen. We hebben bij wijze van uitzondering voor een aantal categorieën van gevallen ruimte geboden om op beperkte schaal veldopstellingen met zonnepanelen te realiseren. Het gaat om gevallen waarbij de zonnepanelen gecombineerd worden met andere functies, zoals geluidswallen en parkeerplaatsen en om locaties waar op grond van geldende bestemmingen toch al gebouwd kon worden. De mogelijkheid om onbebouwde gedeelten van (agrarische) bouwpercelen te gebruiken voor zon op land, valt in die laatste categorie. Als in die gevallen vervolgens toch weer buiten het bouwvlak ruimte zou worden geboden voor veldopstellingen met zonnepanelen, doet dit afbreuk aan onze doelstelling om landbouwgronden zoveel mogelijk beschikbaar te houden voor de landbouw.	Nee

2025-023639

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
11. Verstedelijking	2025-023639/1	Verstedelijkingsprincipes: het ontbreken van een tussenlaag in de ontwerp Omgevingsverordening "goed bereikbare kernen/wonen langs de radialen" De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt dat verstedelijking primair wordt geconcentreerd in de vijf grote steden. Tegelijkertijd wordt de bijdrage van andere kernen benoemd, waaronder de zogenoemde goed bereikbare kernen (kernen met een bovenlokale OVknoop) en de overige kernen. Deze dragen ieder op hun eigen wijze bij aan de brede welvaart en vitaliteit van het Dagelijks Stedelijk Systeem(DSS). In de provinciale Woonagenda, de (provinciale) Woondeal Twente en de actualisatie hiervan wordt deze groep kernen en hun bijdrage aan de regionale woonbehoefte ook benoemd onder de noemer "kernen met wonen langs de radialen". Wij constateren echter dat in de ontwerp-Omgevingsverordening deze differentiatie onvoldoende is doorgezet. Goed bereikbare kernen worden hierin gelijkgesteld aan andere niet-stedelijke kernen, terwijl zij in de visie (zie ontwerp-Omgevingsvisie, paragraaf 5.6.1) wel degelijk een specifieke rol hebben binnen de verstedelijkingsstrategie. Wij verzoeken u om deze specifieke rol van goed bereikbare kernen in de Omgevingsvisie en de Verordening tot uitdrukking te brengen. Wij verzoeken u daarom om in de ontwerp-Omgevingsvisie: • In paragraaf 2.7, 5.6.1 en 6.8 de kernen Wierden en Enter te benoemen als goed bereikbare kernen, passend binnen het DSS Twente; En om in de ontwerp-Omgevingsverordening: • De positie van goed bereikbare kernen, waaronder Wierden en Enter, juridisch te borgen door in artikel 4.4 een aparte categorie op te nemen naast grote steden en streekcentra, met ruimte voor bovenlokale programmering zonder toepassing van lid 6;	We vertalen de opgave die een kern binnen het dagelijks stedelijk systeem heeft periodiek in bijvoorbeeld de woondeals en regionale bedrijventerreinprogrammering. Ook hierin werken we in regionaal verband goed samen en vertalen we, samen met de regio, de keuzes uit de verstedelijkingsstrategieën in concrete afspraken. Artikel 4 lid 6 borgt de uitgangspunten van onze Omgevingsvisie met betrekking tot verstedelijking. Artikel 4 lid 5 van de Omgevingsverordening borgt vervolgens ook dat deze opgave ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Het op voorhand al benoemen van andere kernen dan de grote steden, is niet opportuun en ook niet nodig, doordat we juist in regionale programmeringsafspraken de passende vertaling al opnemen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023639/2	Water en bodem sturend: grondwaterkwaliteit (6.1 Ontwerp Omgevingsvisie en artikel 4.13 ontwerp-Omgevingsverordening). De provincie wil voldoende schone bronnen beschikbaar stellen zodat drinkwaterbedrijven drinkwater van goede kwaliteit kunnen produceren. Er staat onder meer dat verontreinigingen aan de bron worden tegengaan. Daarnaast wil de provincie de waterkwaliteit van oppervlakte- en grondwater verbeteren. Deze doelen onderschrijven wij. In de gemeente Wierden wordt echter veel drinkwater gewonnen. Aangezien er naar nieuw aanbod wordt gezocht, is het niet de verwachting dat drinkwaterwinning in Wierden zal verminderen of zal stoppen. Een groot deel van het grondwaterbeschermingsgebied ligt in agrarisch gebied. Het is ons niet duidelijk wat deze beleidsdoelen betekenen voor het grondgebruik binnen grondwaterbeschermingsgebieden in onze gemeente. Wij pleiten voor een goede vergoeding voor grondeigenaren die ervoor zorgen dat (ook in de toekomst) schoon drinkwater kan worden gewonnen. Daarnaast vragen wij ons af of ter bescherming van de grondwaterkwaliteit en -voorraad geen regels moeten worden gesteld ten aanzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Wij verzoeken u in de Ontwerp Omgevingsvisie en de Ontwerp-Omgevingsverordening deze zaken te verankeren.	Nadere uitwerking van het principe om verontreinigingen tegen te gaan krijgt een plek in het Regionaal Waterprogramma (RWP). De Omgevingsvisie geeft de algemene kaders.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023639/3	Mestvergisting (6.2 ontwerp-Omgevingsvisie) In 2030 wordt volgens-ontwerp-Omgevingsverordening de helft van alle beschikbare mest vergist. Is dit de helft van de nu beschikbare mest of de helft van de in 2030 beschikbare mest? Wat is de prognose van de beschikbaarheid en overschot van mest in 2030? Kleinschalige mestvergisting op erven wordt gepromoot. Gelet op risico's, financierbaarheid, flexibiliteit, etc. zien gemeente en de boeren graag mogelijkheden voor collectieve buurtmonomestvergisters. Deze worden nu niet genoemd. Naast de kleine op erfniveau worden grootschalige industriële genoemd. De door ons gewenste tussenvorm niet. Wij verzoeken de ontwerpstukken aan te passen zodat buurtmonovergisters toegestaan zijn in het landelijk gebied.	De ambitie van de provincie is dat 50% van de beschikbare mest zou moeten worden vergist in 2030 (dus de helft van de in 2030 beschikbare mest). In de Energievisie wordt toegelicht dat er naar verwachting voldoende mest beschikbaar blijft om de productiepotentie van 4 PJ biogas te benutten, ook als de omvang van de veestapel zou afnemen. Deze potentie kan ook benut worden door inzet op buurtmonomestvergisters. In de Omgevingsvisie wordt verwezen naar de mogelijkheid van vergisting op regionale schaal onder voorwaarden, waarbij vooral goede ontsluiting belangrijk is en ruimtelijke inpassing op basis van de Catalogus Gebiedskenmerken. Afhankelijk van de grootte, kan een buurtvergister onder deze categorie vallen. Deze vorm wordt dus niet uitgesloten.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023639/4	• Aanvulling artikel 4.11.2 ontwerp-Omgevingsverordening. Dit artikel is aangepast naar aanleiding van de nieuwe Energiewet. Deze aanpassing maakt het mogelijk dat de provincie kan sturen op kleinere windparken terwijl het bevoegd gezag voor parken kleiner dan 15 MW bij de gemeente ligt. Wij vragen ons af of de provincie voldoet aan subsidiariteitsbeginsel (artikel 2.3 van de Omgevingswet) en of voldoende gemotiveerd is dat de provincie het bevoegd gezag overneemt van gemeente zonder programmeringsafspraken. Naar onze mening ontbreekt een duidelijke afweging en motivering waarom de Provincie beter in staat is om vergunningen te verlenen voor windparken met een vermogen kleiner dan 15 MW. Graag ontvangen wij hier een reactie van op.	Dank voor uw zienswijze. Wij vinden een windpark kleiner dan 15 MW van provinciaal belang gezien het feit dat een kleiner windpark bijdraagt aan het behalen van de 2,3 TWh als provinciale doelstelling voor windenergie. Het opstellen van windbeleid is ingegeven door het provinciale belang van waarborging van de openheid en de kwaliteit van het landschap.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023639/5	• Energiesysteem — ontwerp-Omgevingsverordening instructieregel Energiesysteem. We begrijpen het idee achter de instructieregel dat er rekening moet worden gehouden met de effecten van ontwikkelingen op de energiebalans en zo het energiesysteem. De vraag is of dit altijd goed inzichtelijk is en wat er precies wordt bedoeld met 'effecten' op het energiesysteem. Zijn dit bijvoorbeeld de piekmomenten die een installatie opleveren en terug leveren aan het net, of iets anders. Wij vragen u om, in afstemming met de netbeheerder, aan te geven met welke 'effecten' kan worden gemeten en welke maatregelen er zijn om negatieve effecten te beperken. Wij vragen u deze instructieregel te verduidelijken.	We herkennen uw vraag. In de Omgevingsverordening (art. 4.1.125) is opgenomen dat we samen met gemeenten een handreiking ontwikkelen om te helpen bij de onderbouwing uit de motiveringsplicht. Wij streven ernaar deze handreiking op het moment van vaststellen van de Omgevingsverordening beschikbaar te hebben.	Nee

2025-023646

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023646/1	4. Zienswijze herziening Omgevingsverordening Overijssel. Voor cumelabedrijven is het van belang dat duidelijk is onder welke begripsbepaling deze bedrijven vallen. In bijlage 1 van de Omgevingsverordening Overijssel zijn definities opgenomen. Voor cumelabedrijven c.q. loonbedrijven zijn hier geen definities opgenomen. Ook ontbreekt een definitie voor 'agrarische aanverwante bedrijven' of 'hulpbedrijf landelijk gebied'. In de begrippenlijst van de ontwerp Omgevingsverordening Overijssel is het begrip 'niet-agrarische bedrijvigheid' met de volgende definitie opgenomen: bedrijvigheid anders dan agrarische bedrijvigheid, die niet functioneel aan de Groene Omgeving is verbonden. Voor onze leden is het van groot belang dat zij zich veelal in het landelijk gebied met hun bedrijfslocatie bevinden of zich daar willen vestigen. Vanuit hun bedrijfslocatie verrichten zij een breed scala aan werkzaamheden die gericht zijn op de aanleg, het onderhoud en het beheer van de fysieke leefomgeving. Deze activiteiten worden uitgevoerd voor uiteenlopende opdrachtgevers, zoals particulieren, bedrijven, waterschappen, natuurorganisaties en overheden.	In de Omgevingsverordening staat inderdaad geen begripsbepaling voor 'Cumela-bedrijven'. Wij hebben in de Omgevingsverordening voor dit type bedrijvigheid geen specifieke bepalingen opgenomen. In onze Omgevingsverordening staan alleen definities van begrippen die in de Omgevingsverordening worden gebruikt.	Nee

Het is essentieel dat deze werkzaamheden mogelijk blijven en dat er toekomstperspectief is op de bedrijfslocatie. Daarbij is het van belang dat onze leden worden erkend als agrarisch aanverwante bedrijven of hulpbedrijf landelijk gebied. Het brede scala die onze sector uitvoert kan bestaan uit de volgende activiteiten met inzet van machines en materieel (niet uitputtend). De werkzaamheden kunnen enkel per activiteit zijn, maar veelal ook combinaties van activiteiten worden uitgeoefend door een bedrijf.

1. (Agrarisch) loonwerk;
2. Grondwerkzaamheden;
3. Cultuurtechnische werkzaamheden;
4. Infrastructurele projecten;
5. Boomverzorging;
6. Biomassa (opslag, afvoer, aanleveren, bewerking);
7. Onderhoud van (openbare) groenvoorzieningen;
8. Onderhoud van oppervlaktewater;
9. Onderhoud van natuurgebieden;
10. Hovenierswerkzaamheden;
11. Mestopslag, mestdistributie en mestaanwending;
12. Be- en verwerken van meststoffen;
13. Compostering;
14. Berm- en slootonderhoud;
15. Transport (als onderdeel van de activiteiten genoemd onder 1 t/m 14).

4.1 Definitie voor cumelabedrijven

In de ontwerp Omgevingsverordening Overijssel is geen definitie opgenomen die aansluit bij cumelabedrijven. Andere provincies hebben definities opgenomen die aansluiten bij de werkzaamheden van cumelabedrijven. Zo heeft Friesland de definitie 'hulpbedrijf landelijk gebied' opgenomen en de provincie Noord-Holland de definitie 'agrarisch aanverwant bedrijf'.

Wij doen hierbij het volgende voorstel voor de definitie 'hulpbedrijf landelijk gebied':

"Een bedrijf dat naar de aard van zijn activiteiten in overwegende mate gebonden is aan het landelijk gebied of waarvan de activiteiten in overwegende mate zijn gericht op het landelijk gebied, waarbij sprake kan zijn van de volgende activiteiten of combinatie van activiteiten: veehandel en/of veetransport, verhuurbedrijven voor landbouwwerktuigen, KI-stations, mestopslag- en mesthandelbedrijven, het houden of verzorgen van dieren, grondverzet, aanleg en beheer van natuurgebieden of landschappelijke waarden, aanleg en onderhoud van openbare groenvoorzieningen, aanleg en onderhoud van oppervlaktewateren, dan wel daarmee vergelijkbare aan het landelijk gebied gerelateerde activiteiten en daarbij behorende activiteiten zoals stalling en onderhoud van materieel en de opslag van grond-, rest-, hulpstoffen en productie en opslag van (duurzame) energie op het bedrijfsterrein".

Zoals vorenstaand heeft de provincie Noord-Holland de definitie 'agrarisch aanverwant bedrijf' opgenomen in haar omgevingsverordening:

"Een bedrijf dat gebruik maakt van landbouwwerktuigen en landbouwapparatuur of agrarisch loonwerk en hoofdzakelijk is gericht op het leveren van goederen en diensten aan agrarische bedrijven of het leveren van goederen en diensten ten behoeve van aanleg en onderhoud van natuur, water of recreatieve gebieden voor publieke doeleinden of natuurlijke of landschappelijke waarden in het Landelijk gebied".

Hierbij is het van belang te realiseren dat het brede scala aan werkzaamheden die cumelabedrijven uitvoeren kan bestaan uit de volgende activiteiten (niet uitputtend) met inzet van machines en materieel. De machines en materieel die daarbij worden ingezet zijn zeer divers, dit zijn niet alleen landbouwwerktuigen en landbouwapparatuur, maar zijn ook motorrijtuigen met beperkte snelheid (zoals tractoren, hakselaars), transportvoertuigen, werktuigen, land- en bosbouwmachines en overige hulpmiddelen (zwaar rijdend materieel).

Aangezien de cumelasector zich breed inzet op dit gebied in de provincie Overijssel verzoeken wij u een definitie voor een 'hulpbedrijf landelijk

gebied’ of ‘agrarisch aanverwant bedrijf’ op te nemen in de Omgevingsverordening.

Conclusie
Wij verzoeken u deze zienswijze gegrond te verklaren en met inachtneming van onderhavige zienswijze de invulling / uitwerking van de herziening Omgevingsverordening Overijssel te heroverwegen en in ons verzoek tegemoet te komen.
Tevens wordt verzocht om samen met ons als belangrijke sector in het landelijk gebied te kijken naar reële mogelijkheden voor de cumelasector. Graag denken we mee in de nadere uitwerking van de tekst in de omgevingsverordening.
Indien nadere informatie of een toelichting gewenst is, dan zijn wij uiteraard meer dan bereid om daaraan te voldoen. U en uw medewerkers zijn van harte welkom om bij enkele van onze cumelabedrijven een beter inzicht te krijgen in de uitdagingen en verantwoordelijkheden die onze leden elke dag weer aangaan.

2025-023649

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023649/1	Onze reactie op de ontwerp Provinciale omgevingsverordening (POVO). In de gezamenlijke zienswijzenbrief van de 5 steden geven wij onze zienswijze op de door u voorgestelde vertaling van de redeneerlijn in de ontwerp-actualisatie POVO. In die zienswijze wordt ook een aanpassingsvoorstel gedaan. Dit voorstel betekent dat gemeenten moeten onderbouwen dat een initiatief niet in strijd is met provinciale belangen. Het voorkomt echter dat de onderbouwingen voer voor juristen worden, leiden tot veel juridische procedures en daarmee voor onnodige en onwenselijke vertraging van projecten zorgt. Het biedt gemeenten daarnaast tevens voldoende beleidsvrijheid en maatwerkmogelijkheden om op basis van het afwegingskader in hun eigen omgevingsvisie -die als het goed is in lijn is met de redeneerlijn in de provinciale omgevingsvisie - op een passende wijze deugdelijk te onderbouwen. En dat geeft weer blijk van vertrouwen van u naar ons.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

20. Gebiedseigen perspectieven	2025-023649/2	1) Instructieregels Ruimtelijke kwaliteit, aanpassing art.4.10, 1e lid: In omgevingsplannen worden de normerende uitspraken en de richtinggevende uitspraken in acht genomen die de catalogus Gebiedskenmerken doet over gebieden die in dat omgevingsplan zijn opgenomen." Wat verstaat u onder 'in acht nemen'? Wij nemen aan dat hier wordt beoogd te borgen dat in de onderbouwing / motivering van een omgevingsplanwijziging of BOPA-omgevingsvergunning wordt gemotiveerd hoe wordt omgegaan met de beleidsuitspraken in de catalogus gebiedskenmerken. Klopt dit? Waarom maakt provincie onderscheid in 'normerend' en 'richtinggevend' als beide in acht moeten worden genomen? Wat is het verschil tussen die twee en waarom is dat belangrijk? - De POVO moet hier in meer duidelijkheid geven.	Met de Catalogus Gebiedskenmerken sturen we op de ruimtelijke kwaliteit van initiatieven. Daarbij maken we verschil tussen normerende, richtinggevende en inspirerende uitspraken. Voor zowel de normerende als de richtinggevende uitspraken geldt dat de gemeente die in acht moet nemen bij de onderbouwing van nieuwe ontwikkelingen. De normerende uitspraken in de catalogus stellen een norm voor wat er aan de orde moet komen in de ruimtelijke kwaliteitsonderbouwing van een initiatief. De normerende uitspraken verplichten om een beschermende regeling op te stellen die is gericht op de waarden. In het opstellen van die onderbouwing is er ruimte voor bijvoorbeeld een aangepast ontwerp. De richtinggevende uitspraken in de Catalogus geven aan wat de provincie wenselijk vindt voor de manier van omgang met de betreffende kenmerken. Voor de richtinggevende uitspraken in de Catalogus geldt dat een manier van omgang met kenmerken is weergegeven, die de provincie zeer wenselijk vindt. Gemeenteraden kunnen hier gemotiveerd van afwijken, mits aannemelijk gemaakt is dat de ruimtelijke kwaliteit door een andere benadering ook versterkt wordt. Er is dus verschil in gewicht tussen de uitspraken die wij in de Catalogus Gebiedskenmerken doen over de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. Dat houdt verband met de waardering die de provincie toekent aan verschillende landschapstypes, de kwetsbaarheid daarvan en de ambities die wij geformuleerd hebben voor behoud en herstel. In de Catalogus Gebiedskenmerken –die onderdeel is van de provinciale Omgevingsverordening- is voor elk landschapstype benoemd wat we daarin van provinciaal belang vinden en dit mondt vervolgens uit in normerende, richtinggevende en/of inspirerende uitspraken.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/3	2l) Instructieregels Werklocaties, aanpassing art. 4.26a en 4.26b: T.a.v. art.26a vallen ons twee zaken op: Ten eerste vinden we het opvallend dat u hier nog nadrukkelijk en specifiek verwijst naar de oude VNG-handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'. Deze is immers inmiddels opgevolgd door de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. In die nieuwe VNG-handreiking is er geen sprake meer van de indeling in milieucategorieën 1 t/m 5 zoals we die al sinds 2001 kennen. In plaats daarvan is er een systematiek van drie categorieën, die alleen betrekking hebben op de aspecten geur en geluid. In de artikelsgewijze toelichting bij art. 4.26a wordt wel genoemd dat de oude VNG-brochure inmiddels is opgevolgd door de nieuwe. Gemeenten gaan de komende jaren in hun omgevingsplan de nieuwe systematiek milieuzonering implementeren. - Wij zouden graag zien dat de provincie in de tekst van art. 4.26a verwijst naar de nieuwe handreiking en de daarin gewijzigde systematiek en niet meer verwijst naar categorie 3 t/m 5.	U vraagt ons om het artikel 4.26a aan te passen naar de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. In de Omgevingsverordening hebben we extra duiding opgenomen over deze nieuwe VNG-handreiking.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/4	Ten tweede kunnen wij ons niet vinden in het door u voorschrijven van het verplichte behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5). Wij onderschrijven de wens en het belang van behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën. Maar de regeling zoals nu voorgesteld beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van de gemeentelijke omgevingsvisie en andere beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. Ook lezen wij de voorgestelde regeling zo dat u het niet wenselijk acht dat nieuwe bedrijven met lagere milieugebruiksruimte worden toegestaan in gebieden met hogere milieugebruiksruimte. Dat kan immers tot gevolg hebben dat bestaande bedrijven beperkt worden in hun hogere milieugebruiksruimte. Ook dit uitgangspunt delen wij en daarmee houden wij bij besluitvorming over het faciliteren van nieuwe bedrijvigheid al nadrukkelijk rekening. Wij verzoeken u dan ook om art. 4.26a omgevingsverordening als volgt aan te passen: 1. In het 1e lid ruimte geven voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties, zoals vastgelegd in gemeentelijke visies en/of ontwikkelafspraken met de provincie; 2. In het 2e lid een afwijkmogelijkheid op te nemen voor lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen - zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/5	T.a.v. art. 4.26b: Zoals het er nu staat kunnen we ons niet vinden in de tekst en ook niet in de geografische begrenzing van het bijbehorende werkingsgebied /aanwijsgebied. Met de huidige redactie en geografische begrenzing van het werkingsgebied mogen we in een groot deel van het Havengebied in Enschede en het Transportcentrum alleen nog maar watergebonden bedrijvigheid mogelijk maken in het omgevingsplan. Dat impliceert dat we veel bestaande bedrijven in het omgevingsplan verplicht moeten 'weg bestemmen' en daarmee gedeeltelijk onder het overgangsrecht brengen. Veel bestaande bedrijven in het Havengebied van Enschede en alle bedrijven op het Transportcentrum zijn momenteel niet watergebonden. Ook dit betekent een aanzienlijke inperking van onze gemeentelijke beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van de gemeentelijke omgevingsvisie en andere beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. Ons verzoek is daarom het aanwijsgebied/ werkingsgebied 'Watergebonden bedrijvigheid' voor het havengebied van Enschede te schrappen. Wij gaan graag met u in gesprek over de mogelijkheden en locaties binnen ons havengebied voor het stimuleren van meer en nieuwe watergebonden bedrijvigheid.	Wij begrijpen uw opmerkingen over de instructieregel watergebonden en bedrijvigheid. De instructieregel verplicht gemeenten niet om bestaande, niet watergebonden, bedrijven weg te bestemmen. Lid 2 van de instructieregel biedt de mogelijkheid om bestaande niet watergebonden bedrijven daar te behouden. Het is wel de bedoeling dat na vertrek of beëindiging van dat bedrijf, op deze locatie een bedrijf vestigt dat wel watergebonden is. De gemeente kan dus kiezen voor een uitsterfconstructie. Uw voorstel om het werkingsgebied watergebondenheid Enschede te schrappen, staat haaks op de doelstelling van de instructieregel, omdat dan niet verzekerd is dat de locatie op termijn weer beschikbaar komt voor watergebonden bedrijfsactiviteiten. Wij zijn reeds met u in gesprek over de exacte begrenzing van het werkingsgebied en staan daarbij open voor uw inbreng.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/6	Het havengebied Twentekanaal-Noord in Hengelo herbergt een aantal (relatief) kleine percelen welke niet gelijk aan het kanaal gelegen zijn. Deze zijn in de praktijk moeilijk te vullen met watergebonden bedrijvigheid. Graag zouden we dan ook in de instructieregels zien opgenomen dat met moverende redenen afgeweken kan worden van de instructieregels.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We zijn met u in gesprek over de exacte begrenzing van de percelen die het betreft. De betreffende percelen zijn reeds in beeld en zullen niet als 'watergebonden of verbonden' kavels op kaart worden ingetekend.	Nee

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023649/7	Aandacht voor nadeelcompensatie / planschade: Als gevolg van de instructieregels in art.4.26a en art. 4.26b verwachten wij veel verzoeken om nadeelcompensatie (planschade). - Wij vinden het onredelijk dat wij die als gemeente voor onze rekening zouden moeten nemen, puur en alleen omdat we een provinciale instructieregel moeten uitvoeren waar we zelf inhoudelijk niet achter staan.	Voor onze instructieregels voor HMC-locaties geldt dat die gericht zijn op het behouden van de bestaande planologische ruimte voor bedrijvigheid in de zwaardere milieucategorieën. Dat levert geen grond op voor nadeelcompensatie omdat er geen sprake is van inperking van bestaande gebruiks- en bouw mogelijkheden. Er zou wel grond voor nadeelcompensatie kunnen zijn door de aanwijzing aan gemeenten om een uitsterfconstructie te hanteren voor locaties op de aangewezen locaties voor watergebonden bedrijventerreinen waarop nu nog niet-watergebonden bedrijven gevestigd zijn. Er kan schade optreden als na beëindiging of vertrek van een niet-watergebonden bedrijf, beperkingen gaan gelden voor de bouw- en gebruiksmogelijkheden van het perceel. Het kan zijn dat er dan nadeelcompensatie moet worden uitgekeerd voor waardevermindering van het perceel. Voor zover de kosten daarvan redelijkerwijs niet voor rekening van de gemeente moeten blijven, kan de gemeente een verzoek indienen bij de provincie voor kostenvergoeding.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023649/8	3) Instructieregels Bossenstrategie, aanpassing art. 4.121: Met deze instructieregel beoogt u te borgen dat met provinciale subsidie o.b.v. bossenstrategie gerealiseerde nieuwe bossen planologisch passend worden beschermd. Die bescherming moet zijn gericht op het belang van behoud, herstel en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden. Hierin kunnen wij ons prima vinden. Als onderdeel van die bescherming in het omgevingsplan verplicht u ons tot het opnemen van een kapverbod en daarmee een vergunningplicht voor bomen in die planologisch beschermde bossen. Aan deze verplichting kunnen wij niet voldoen. De betreffende nieuwe bossen worden allemaal buiten het gebied 'bebouwingscontour houtkap' gerealiseerd. Buiten dat gebied bent u zelf bevoegd gezag voor het kappen van bomen. Als gemeente mogen wij op grond van de regels over houtkap in hoofdstuk 11 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) in een omgevingsplan geen regels stellen voor het beschermen van bomen op grond van het belang van natuur- en landschapswaarden. Daar heeft u ons recent zelf nadrukkelijk op gewezen tijdens een ambtelijk overleg over onze nieuwe bomenbeschermingsregels. Met een in het omgevingsplan te regelen planologische bescherming, in combinatie met onze nieuwe bomenbeschermingsregels en de provinciale bevoegdheid voor het kappen van houtopstanden buiten de 'bebouwingscontour houtkap', is er voor die nieuw te realiseren bossen voldoende bescherming geborgd. - Ons verzoek is daarom in art. 4.121 de verplichting voor het opnemen van een kapverbod ter bescherming van het belang van natuur- en landschapswaarden te verwijderen. U kunt een gemeente geen instructies geven voor het beschermen van belangen waarvoor gemeenten wettelijk geen regels mogen stellen.	Dank voor uw zienswijze en de heldere toelichting op de juridische context rondom houtkap buiten de bebouwingscontour. Wij erkennen dat gemeenten op grond van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (Bal) buiten de bebouwingscontour geen regels mogen stellen over houtkap ter bescherming van natuur- en landschapswaarden. Om die reden is de verplichting tot het opnemen van een kapverbod in de instructieregel geschrapt. De instructieregel is verder gehandhaafd om planologische bescherming van met provinciale subsidie gerealiseerde bossen te borgen. Hiermee wordt recht gedaan aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor behoud, herstel en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden, binnen de geldende bevoegdheidsverdeling.	Ja
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023649/9	Water en bodem sturend, aanpassing art. 4.13: In artikel 4.13 staan 4 gebieden gedefinieerd. In Enschede zitten we in gebied 4 (zandgrond), maar door de stuwwal zit er ook veel klei en we hebben beekdalen. Wat betekent dit in de benadering van de provincie? Want van een aantal doelen die ze bij dit type gebied nastreven, vragen in Enschede wel enige nuancering en maatwerk. Ons verzoek is daarom dat provincie art. 4.13 2e lid verduidelijkt door daarbij aan te geven dat lokaal maatwerk mogelijk is. Het zal naar verwachting in meerdere gemeenten voorkomen dat lokaal sprake is van meerdere bodemtypen die niet zonder meer passen binnen het regionale gebiedsperspectief voor water en bodem sturend.	De gebiedstypenkaart duidt op een hoog abstractieniveau de regionale verschillen in Overijssel. Dit is het vertrekpunt om te komen tot lokale afwegingen ten aanzien van water en bodem sturend. We nemen op deze kaart geen gedetailleerde zaken op. Daar kan lokaal veel beter invulling aan gegeven worden. In de Omgevingsvisie hebben we uitgebreid toegelicht dat we lokaal maatwerk hierbij mogelijk willen maken. De Omgevingsverordening bindt andere overheden dan de provincie. Dus deze speelruimte is er, zonder dat we dat in dit artikel nader benoemen.	Nee
1. Aanleiding van de Omgevingsvisie	2025-023649/10	In algemene zijn wij van mening dat de beleidsuitgangspunten uit de POVI 'te veel en te enthousiast' zijn vertaald in (juridische) instructieregels in de POVO. Ook vanuit het gegeven dat wij als gemeenten zelf ook (ruimtelijk) beleid hebben op- en vastgesteld en daarover met u afspraken zijn gemaakt. Afspraken die uitgaan van vertrouwen in elkaar. Bijvoorbeeld over (voorkant)samenwerking.	U uit uw zorg over de wijze waarop we de Omgevingsvisie hebben doorvertaald in de Omgevingsverordening en afspraken over uw vastgesteld ruimtelijk beleid hebben gemaakt. Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast.	Ja

21. Overige opmerkingen	2025-023649/11	Tot slot. Zoals ook aangegeven in de gezamenlijke zienswijzenbrief van de 5 steden willen wij graag met u zoeken naar de juiste formuleringen van beleid en regels en de juiste positionering van onder andere de redeneerlijnlijn als integraal instrument in de provinciale omgevingsvisie en provinciale omgevingsverordening. Wij gaan dan ook graag met u, samen met Hengelo, daarover in overleg.	In onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hebben wij nu een formulering gekozen op basis van de ingediende zienswijzen en extern juridisch advies.	Ja

2025-023654

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
11. Verstedelijking	2025-023654/1	De Omgevingsverordening definieert stedelijke centra als de steden Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle. Waarom is dit niet opgelijnd ?	We gebruiken in de Omgevingsverordening juist niet de term 'Stedelijke centra'. Deze werd in onze voorgaande Omgevingsvisie nog gehanteerd, maar in deze niet meer. De lijst met kernen die u noemt, zijn in de Omgevingsverordening specifiek nog benoemd in het kader van grootschalige detailhandel. Vanwege de continuïteit van het beleid op dat onderwerp hebben we deze lijst met kernen opgenomen in het betreffende artikel van de Omgevingsverordening.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/2	* Onzorgvuldige aankondiging (28juni2025): Omgevingsverordening niet genoemd. (https://archieff05.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20250630222702/http://www.overijssel.nl/loket/terinzageleggingen/) * Onzorgvuldige aankondiging: Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel april 2025 niet genoemd. (https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/Datacollecties/2025/dc-2025-6751/1/bijlage/dc-2025-6751.pdf)	We hebben gekozen voor een compacte tekst voor de aankondiging op de website van de terinzagelegging van de nieuwe Omgevingsvisie. De link in deze aankondiging nodigt de lezer uit om door te klikken voor meer informatie over de stukken die in ontwerp te inzage zijn gelegd. Uit de teksten die vervolgens verschijnen blijkt duidelijk dat de nieuwe Omgevingsvisie aanleiding is om ook de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken aan te passen. Op deze wijze wordt de informatie gestructureerd ontsloten. En wordt voorkomen dat lezers door een zeer complete maar complexe aankondigingstekst worden afgeschrikt om kennis te nemen van de stukken die ter inzage zijn gelegd. De aanpassingen van de Omgevingsverordening zijn gepubliceerd in het Provinciaal Blad (prb-2025-8603). Daarin staat: "De Omgevingsverordening en de bijbehorende Catalogus Gebiedskenmerken zorgen voor de juridische doorwerking." Deze formele kennisgeving maakt volstrekt duidelijk dat in deze actualisatieronde zowel de Omgevingsverordening als de Catalogus Gebiedskenmerken worden aangepast.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/3	Deze zienswijze omvat de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken april 2025 (afbeelding p.2 zienswijze). * Doorhalingen&toevoegingen: Een groot aantal doorhalingen worden vervolgens weer toegevoegd zonder enig zichtbaar verschil, voorbeeld: (afbeelding p.2 zienswijze) * Doorhalingen&toevoegingen: Doorhalingen verwijst schijnbaar uiteindelijk naar de zelfde PDF, maar moet, per PDF, via datum controle vastgesteld worden. (afbeelding p3 zienswijze) * Dergelijke doorhalingen&toevoegingen zorgen voor veel overbodig zoekwerk.	Uit de zienswijze blijkt dat de indiener veel moeite heeft gedaan om gestructureerd zijn zienswijzen te geven op de aanpassingen van de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken. * De techniek van doorhalingen en toevoegingen wordt gebruikt om ervoor te zorgen dat de uiteindelijke tekst van de Omgevingsverordening, zoals die door Provinciale Staten wordt vastgesteld, op een correcte wijze kan worden gepubliceerd in de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De aanpassingen houden onder meer in dat er tekst verplaatst wordt. Dat krijgt in dit systeem vorm door de tekst op de ene plek door te halen en op een andere plek als nieuwe tekst weer te geven. * In deze actualisatieronde wordt geen nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld, maar worden aanpassingen doorgevoerd in de Omgevingsverordening die sinds 1 januari 2024 geldt en nadien gewijzigd is. Met de techniek van doorhalingen en markerings van nieuwe teksten wordt duidelijk gemaakt welke aanpassingen met deze actualisatieronde worden doorgevoerd en op welke onderdelen van de Omgevingsverordening in deze procedure zienswijzen kunnen worden ingediend. Het ontwerp van de actualisatie is digitaal gepubliceerd op het Digitaal Stelsel Omgevingswet. * We kunnen ons voorstellen dat het systeem van doorhalingen en toevoegingen de tekst lastiger leesbaar maakt. Het maakt wel exact duidelijk welke teksten geschrapt worden en wat nieuw is, waarbij er zicht blijft op de context van de aanpassingen in de tekst. Dat is belangrijk, zowel voor de procedurestap waarbij zienswijzen kunnen worden ingediend op de aanpassingen als voor de besluitvorming door Provinciale Staten.	Nee

21. Overige opmerkingen	2025-023654/4	Bijlage I Begripsbepalingen NEN 3650 NEN 3650 'Eisen voor buisleidingsystemen', uitgave januari 2020 NEN 3655 NEN 3655 'Veiligheidsbeheersysteem (VBS) voor buisleidingsystemen voor het transport van gevaarlijke stoffen – Functionele eisen', uitgave januari 2020 Voorgenoemde NEN normen zijn normen "achter een betaalmuur" en daarom niet toelaatbaar voor een verordening (die bindend is voor burgers).	De begripsbepalingen die verwijzen naar NEN-normen horen bij een onderdeel van de Omgevingsverordening dat in deze actualisatieronde niet worden aangepast. Deze zienswijze laten we daarom buiten behandeling.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/5	* De noodzaak voor voedselvoorziening is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * De noodzaak voor energiebesparing is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	De noodzaak van voedselvoorziening en de noodzaak van energiebesparing worden inderdaad in de Omgevingsverordening niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. De Omgevingsverordening bevat de provinciale regels voor de fysieke leefomgeving, die vervolgens kort worden toegelicht in de bijbehorende toelichting. De achterliggende beleidsinhoudelijke doelen komen uitgebreider aan de orde in de Omgevingsvisie en de provinciale programma's. Voedselzekerheid is een van de argumenten om nieuwe instructieregels op te nemen voor ontwikkelingsperspectieven in landbouwgebieden.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/6	De Catalogus Gebiedskenmerken De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat "de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen" wordt niet gerespecteerd (Zie ook: Gezamenlijke zienswijze op de Provinciale Omgevingsvisie vanuit de gemeenten Borne, Dinkelland, Haaksbergen, Hellendoorn, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden ; Twente, 1 juli 2025). * Het aantal bindende voorschriften aangaande de Catalogus Gebiedskenmerken is ten onrechte sterk vergroot. * De provincie treedt daarbij buiten haar toebedeelde rol en/of bevoegdheid.	* De nieuwe Omgevingsvisie is aanleiding om de Catalogus Gebiedskenmerken integraal te herzien. De Catalogus Gebiedskenmerken maakt sinds 2009 onderdeel uit van de sturing op ruimtelijke kwaliteit en is daarna in actualisatieronden op een beperkt aantal punten aangevuld. In de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken wordt aansluiting gezocht op de 4 Leidende Principes van de nieuwe Omgevingsvisie. Ook worden de verschillende landschapstypes –in aansluiting op de nieuwe Omgevingsvisie- gebiedsgericht benadert. Dit maakt het mogelijk om bij de sturing op de landschappelijke inpassing beter rekening te houden met de regionale verschillen binnen landschapstypes. Dit leidt er inderdaad toe dat er in de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken meer landschapstypes worden onderscheiden waarvoor aanwijzingen worden gedaan voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. * Op grond van de Omgevingswet is de provincie bevoegd om met instructieregels de doorwerking van provinciale belangen in gemeentelijke omgevingsplannen juridisch te borgen. De sturing op ruimtelijke kwaliteit is van provinciaal belang omdat daarmee de kenmerkende landschapskwaliteiten in Overijssel behouden en versterkt worden. Het systeem van sturen op ruimtelijke kwaliteit binnen het Overijsselse afwegingsmodel verandert door de aanpassingen in de Catalogus Gebiedskenmerken niet wezenlijk. De Catalogus Gebiedskenmerken behoudt zijn rol voor de beantwoording van de vraag hoe nieuwe ontwikkelingen landschappelijk het beste kunnen worden ingepast.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/7	Indiener kopieert de volgende artikelen uit de ontwerp-Omgevingsverordening, waarin het gaat over de Catalogus Gebiedskenmerken, als inleiding op zijn zienswijze: 4.9; 4.10; 4.12; 4.14; 4.122 gevolgd door: Catalogus Gebiedskenmerken is ge-oormerkt als bijlage van de Omgevingsverordening en daardoor bindend.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening. In de afdeling 4.3 (ruimtelijke kwaliteit) is vastgelegd dat gemeenten in hun omgevingsplan rekening moeten houden met de uitspraken die in de Catalogus Gebiedskenmerken worden gedaan over landschappelijke inpassing. Daarmee is de toepassing van de Catalogus Gebiedskenmerken dus bindend voor gemeenten.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/8	Indiener kopieert teksten uit de paragrafen YYY, RRRR, DDD waarin het gaat over de Catalogus Gebiedskenmerken en verwijst naar de bijlage van de nieuwe ontwerp-Catalogus Gebiedskenmerken. Vervolgens zijn zienswijze: * Zonder motivatie, zonder uitleg, zonder verklaring van de verschillen, wordt hier een nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken onder de Omgevingsverordening geschoven, welke bindend is voor Burgers, Bedrijven, Gemeentes en overige instellingen . * De nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken is niet expliciet ter inzage gelegd.	* Bij de vaststelling van het ontwerp van de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken hebben Gedeputeerde Staten het volgende overwogen: in de Catalogus Gebiedskenmerken vinden aanpassingen plaats om die beter te laten aansluiten op de wijzigingen in de Omgevingsvisie. De inhoud van de Catalogus is grotendeels gelijk gebleven. Gewijzigd is de Stedelijke laag om deze beter te laten aansluiten bij de vernieuwing van ons beleid en meer recht te doen aan onze kwaliteitsambities. Ook de laag van de beleving is aangepast om deze meer gebiedsgericht te maken. Hierin heeft cultureel erfgoed ook een goede plek gekregen. * De nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening en is als zodanig ter inzage gelegd. In mededeling van de terinzagelegging van het ontwerp van de nieuwe Omgevingsvisie en de andere stukken is vermeld dat er ook aanpassingen worden gedaan in de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee

21. Overige opmerkingen	2025-023654/9	De Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel 2025 functioneert niet slechts als beschrijvend document, maar heeft juridisch normerende werking op gebiedsniveau vanwege de verstrengeling met de Omgevingsverordening. Daarmee kwalificeren de normerende en richtinggevende uitspraken uit de Catalogus Gebiedskenmerken — individueel of in samenhang — als CBAS. Een rechterlijke toetsing is noodzakelijk om vast te stellen: • of deze uitspraken zelfstandig appellabel zijn, • of burgers via exceptieve toetsing toegang moeten krijgen tot rechtsbescherming, • en of de provincie bevoegd is om deze gedetailleerde uitspraken bindend te maken.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de sturing op ruimtelijke kwaliteit zoals die juridisch geborgd worden door de instructieregels in afdeling 4.3 van de Omgevingsverordening. De Catalogus Gebiedskenmerken geeft aanwijzingen voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. De Catalogus heeft inderdaad juridisch normerende werking door wat hierover is geregeld in de Omgevingsverordening. Daarmee kwalificeren de uitspraken nog niet als concretiserende besluiten van algemene strekking (CBAS). De uitspraken concretiseren de doorwerking van het provinciale beleid voor de Rode Draad ruimtelijke kwaliteit. De aanwijzingen zijn echter bedoeld voor een onbeperkt aantal gevallen op uiteenlopende locaties en zijn daarmee geschikt voor herhaalde toepassing. Daardoor kwalificeren de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken als algemeen verbindende voorschriften. Dit betekent dat er geen zelfstandig beroep tegen de Catalogus Gebiedskenmerken openstaat bij de rechter. Burgers kunnen wel langs de weg van exceptieve toetsing een rechterlijke uitspraak vragen over de juridisch bindende doorwerking van de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/10	Indiener geeft in een tabel de kwaliteitsambities aan van de Catalogus Gebiedskenmerken, zoals die waren in 2023 en in het ontwerp van 2025 (p. 7 van zienswijze). Vervolgens zijn zienswijzen: * Binnen 2 jaar zijn de kwaliteitsambities grotendeels herschreven (beleidsconsistentie ontbreekt). * Een verklaring van de wijziging van de kwaliteitsambities is niet gegeven, noch verklaard.	* De Catalogus Gebiedskenmerken maakt sinds 2009 onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. Nadien is de Catalogus Gebiedskenmerken in het kader van jaarlijkse actualisatierondes op een aantal punten aangevuld. Voor de invoering van de Omgevingswet was de provincie verplicht om een nieuwe Omgevingsverordening vast te stellen die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Deze nieuwe Omgevingsverordening is een beleidsarme omzetting van de daarvoor geldende Omgevingsverordening. Op dat moment was er geen aanleiding om de Catalogus Gebiedskenmerken te herzien. De integrale herziening van het provinciale omgevingsbeleid die met de nieuwe Omgevingsvisie wordt doorgevoerd, is aanleiding geweest om ook de sturing via de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken over landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen opnieuw tegen het licht te houden. Het systeem van sturing op ruimtelijke kwaliteit via uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken wordt met de voorliggende aanpassingen niet veranderd. * De ruimtelijke kwaliteitsambities zijn inhoudelijk niet gewijzigd. Ze worden alleen anders geschikt om recht te doen aan de vier Leidende Principes die de basis zijn voor het omgevingsbeleid zoals dat in de nieuwe Omgevingsvisie wordt vastgelegd. Zo worden de kwaliteitsambities 'Bodem als basis met een robuust en beleefbaar watersysteem' en 'Natuur als ruggengraat' eerder genoemd.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023654/11	YYY Toegevoegd: Op grond van de principes voor zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik moet voor elke claim die gelegd wordt op de Groene Omgeving nagegaan worden of daarvoor niet het bestaand bebouwd gebied of bestaande bebouwing in de Groene Omgeving benut kan worden. * Een Energie-prestatie-index moet hierbij een rol spelen. * Een Energie-prestatie-index voor bedrijven is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Een sanering van kantoren op basis van een Energie-prestatie-index is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * De toegevoegde waarde van bedrijfs activiteiten, als afweging, is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Bron-emissie reductie van bedrijfsmatige activiteiten is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Fijnstof-emissie reductie van bedrijfsmatige activiteiten is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	De energieprestatie-index is een methode om inzicht te krijgen in de energiezuinigheid van bestaande woningen. We zetten beleidsmatig in op het zoveel mogelijk besparen op energie. Dit is vastgelegd in de Omgevingsvisie en het Provinciale Programma Energiestrategie. Voor de doorwerking van dat beleid zetten we andere instrumenten in dan provinciale juridische regels. Een energieprestatie-index voor bedrijven en sanering van kantoren op basis van een energieprestatie-index worden in de Omgevingsverordening inderdaad niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. De toegevoegde waarde van bedrijfsactiviteiten als afweging wordt inderdaad niet beschouwd in de Omgevingsverordening. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. Als afweging speelt het wel een rol in regionale programmering bedrijventerreinen, waarvoor de Omgevingsverordening de juridische borging regelt. De bron-emissiereductie en de fijnstof-emissiereductie van bedrijfsmatige activiteiten wordt in de Omgevingsverordening inderdaad niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. In de Omgevingsvisie is wel de ambitie daartoe vastgelegd, maar niet voor elke beleidsambitie in de Omgevingsverordening wordt het juridische instrumentarium van de Omgevingsverordening ingezet.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023654/12	C Artikel 2.8 (uitgangspunten omgevingswaarden wateroverlast buiten de bebouwde kom) wordt als inleidende tekst door indiener als indiener op de volgende zienswijzen aangehaald: * Wat is de "grotere overstromingskans"? 5x per dag ?, 10 x per week?, 2x per maand ? * Een eis aan de hersteltijd van overstroomde gebieden ontbreekt.	* In de Omgevingsverordening zijn omgevingswaarden opgenomen voor waterveiligheid en wateroverlast, die gebaseerd zijn op berekeningen van de kans dat een dijk doorbreekt en dat in een gebied er water op land komt te staan. De normen voor wateroverlast zijn geformuleerd als de kans dat een gebied 1 keer in de 50 jaar, 25 jaar of 10 jaar of elk jaar onder water komt te staan. Voor een klein deel van het gebied wordt geaccepteerd dat die kans zich vaker zal voordoen en dat er dus een grotere overstromingskans geldt. Die grotere overstromingskans voor een klein percentage van het gebied is niet genormeerd en kan zich theoretisch ook 5x per dag voor doen. * De omgevingswaarde voor wateroverlast buiten de bebouwde kom stelt inderdaad geen eis aan de hersteltijd. De hersteltijd is lastig te bepalen omdat die per perceel kan verschillen. De hersteltijd is ook niet goed te beïnvloeden door de waterschappen omdat daarbij allerlei aspecten een rol spelen. Onze omgevingswaarden zijn normen voor waterschappen en gaan over zaken die het waterschap wel kan beïnvloeden.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023654/13	Artikel 4.13 wordt aangehaald door indiener, evenals de gewijzigde tekst over veenweide onder DDDD. Vervolgens de zienswijzen: * Citaat Veenweidegebieden stoten landelijke naar schatting jaarlijks 7 Mton CO₂-eq uit. CO₂-eq betreft i.h.a. di-stikstofoxide N₂O, kooldioxide CO₂ en methaan CH₄, hoe is dit voor Overijssel ? * door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH₄ gelijk aan 25CO₂-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd ? (Zie b.v. Greenhouse gas emissions and surface water management https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel" : Stoppen, Remmen, Doorgaan ? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel" ? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel" ? * Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten ? Zoals: 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (verwijzing zie p.9 zienswijze). * Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten ? (verwijzing AI-tekst op p.9 zienswijze). * Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling) ?	Dank u voor uw vragen. * Dit is 0,7 Mton (zie ook antwoord op uw zienswijze 2025-023654/13 op de Omgevingsvisie). * Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO₂ tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO₂ uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. * Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. * Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. We betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie, waarbij we met het gebied en op basis van de gebiedskenmerken tot een voorgestelde aanpak komen. * In de toelichting op de Omgevingsverordening gaan we inderdaad niet in op mogelijke negatieve volksgezondheidsaspecten van bloedzuigende insecten en de overlast van steekmuggen en knutten in gebieden die vernat worden. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. In de Omgevingsvisie wordt ingegaan op de provinciale ambities op het terrein van gezondheid, maar niet voor elke beleidsambitie in de Omgevingsverordening wordt het juridische instrumentarium van de Omgevingsverordening ingezet. * De tijd zal het leren of met vernatting van veenweidegebied de beoogde doelen worden bereikt. Op basis van de huidige kennis en inzichten verwachten we dat vernatting bijdraagt aan oplossingen voor natuur- en klimaatopgaven in het gebied.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/14	* "landbouwgronden in beekdalen" de verwijzing naar informatieobjecten ontbreekt. * "laaggelegen gebieden" de verwijzing naar informatieobjecten ontbreekt.	Voor 'landbouwgronden in beekdalen' en 'laaggelegen gebieden' gelden in het beheergebied Vechtstromen afwijkende omgevingswaarden voor wateroverlast. Het bijbehorende informatieobject is te vinden in bijlage 2 onder de titel 'landbouwgebieden in beekdalen in beheergebied Vechtstromen'.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/15	Het begrip 'stedelijke centra' wordt op diverse plaatsen nog wel gebruikt, in tegenstelling tot de toelichting.	We zijn inderdaad niet consequent geweest in het vervangen van de term 'stedelijke centra' door de zinsnede 'de kernen Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle'. We hebben dit alsnog aangepast in artikel 4.18 (detailhandel) en artikel 4.92 (oogmerk mobiliteit) en in de toelichting op artikel 4.18 en paragraaf 4.10.1 (mobiliteit).	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023654/16	* Een ruimte-reservering voor kleinschalige vormen van kernenergie ontbreekt in de omgevingsverordening. * De noodzaak voor persistente energie-opwek is in de omgevingsverordening niet beschouwd (persistent=geen wiebelstroom!) * Het percentage energie-opwek buiten de provincie waar de provincie op "leunt" (=nodig heeft voor persistente energieleverantie) is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	* Er wordt inderdaad geen ruimtelijke reservering gedaan voor kleinschalige vormen van kernenergie, omdat ons beleid daarin niet voorziet. De mogelijkheden in Overijssel voor kernenergie in de toekomst worden onderzocht. Daarbij wordt aangesloten bij diverse studies en doen we waar nodig zelf onderzoek, bijvoorbeeld naar geschikte locaties. Of en de mate waarin kernenergie –in de vorm van (micro-)SMR's– een rol gaat spelen in Overijssel wordt bepaald in een herijking van onze Energievisie (voorzien in 2028). * In de toelichting op de nieuwe instructieregel energiesysteem wordt kort gewezen op de noodzaak om te komen tot een meer evenwichtige belasting van het energiesysteem. De toelichting op de Omgevingsverordening leent zich niet voor uitgebreide beschouwingen over een persistente energieleverantie en het aandeel van energie-opwek buiten de provincie die daarvoor van betekenis is.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023654/17	* Congestie is een vorm van schaarste, materiaalgebruik is een veel ernstiger vorm van schaarste. * "Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik" geldt ook voor "zuinig en zorgvuldig" gebruik van grondstoffen voor de energietransitie. * Schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Als we zo door gaan met de energie transitie, heeft Nederland in 2040, jaarlijks 28% van de huidige wereldproductie van Lithium nodig. Deze grondstoffenbehoefte leidt niet tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld? * De provincie Overijssel is door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten. * Metabolic heeft op verzoek van de netbeheerders aan de hand van de scenario's van II3050-editie 2 een herberekening uitgevoerd van de grondstoffenbehoefte. Ten opzichte van de 2021 studie is de situatie vele procentpunten verslechterd. Nota bene: voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is rethink ... de energie transitie dus ook provinciaal! * Een volstrekt roekeloos & asociaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050: Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant! * Ook de provincie Overijssel legt op egoïstische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Deze zienswijzen gaan over de mogelijke consequenties van beleidskeuzes die de provincie maakt over de energietransitie voor het gebruik van schaarse grondstoffen. In deze zienswijzen wordt geen rechtstreekse relatie gelegd met wat dit moet betekenen voor de regels die in de Omgevingsverordening zijn opgenomen. Wij gaan daarom hier niet verder op deze zienswijzen in.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023654/18	*Artikel 4.108c lid 1 bevat een bepalingen met een CBAS kenmerk en is daarom wel (en opnieuw) appellabel. * Artikel 4.108c lid 2 Programmering en bestuurlijke afspraken zijn feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c lid 3 GS toetsing is feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c lid 4 GS vaststelling is feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c: de toepassing van de 2,3 TWh-norm is verknoopt met programmeringsafspraken met gemeenten. Dit leidt tot concretisering per gemeente en bevestigt dat artikel 4.108c dynamisch is en afhankelijk van realisatiegraad, projectkeuzes en bestuurlijke programmering. * Het feitelijk handelen van de provincie duidt op een CBAS en geen zuivere AVV.	In artikel 4.108c stellen we een bovengrens aan de capaciteit aan energie dat in heel Overijssel met windturbines mag worden opgewekt. Over de verdeling van de opgave om windenergie te realiseren die daardoor resteert, maken we programmerings-afspraken met gemeenten. Die programmeringsafspraken maken vervolgens deel uit van het beoordelingskader op grond waarvan een gemeente bepaalt of meegewerkt kan worden aan een concrete aanvraag voor het oprichten van een windturbine. De concretisering per gemeente in de programmeringsafspraken gaat over de capaciteit aan windenergie waarvoor de gemeente ruimte gaat bieden, maar nog niet over de precieze locaties waar de windturbines geplaatst gaan worden. De artikelen 4.108 lid 1 tot en met 4 kwalificeren daarmee dus niet als concretiserende besluiten van algemene strekking. De instructieregels over de programmeringsafspraken windenergie richten zich op een onbeperkt aantal gevallen op diverse locaties en zijn bedoeld voor herhaalde toepassing.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/19	Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) ontbreekt als bijlage van de omgevingsverordening.	Het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) is een zelfstandig beleidsdocument dat is vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Het PPE maakt geen onderdeel uit van de Omgevingsverordening en is daarom niet als bijlage toegevoegd. Het beleidsdocument is gepubliceerd in het Provinciaal Blad en daardoor kenbaar voor een ieder. Ook is het PPE als provinciaal programma gepubliceerd in het Omgevingsloket van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/20	* "De bestuurlijke afspraken met het Rijk" ontbreken. * De bron van "de bestuurlijke afspraken met het Rijk" ontbreekt.	De bestuurlijke afspraken met het Rijk over windenergie staan in een zelfstandig document en worden niet vastgesteld door Provinciale Staten. De bestuurlijke afspraken met het Rijk over windenergie maken geen onderdeel uit van de Omgevingsverordening en daarom niet als bijlage opgenomen in de Omgevingsverordening. De bestuurlijke afspraken over windenergie zijn te vinden op de website van de rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/21	Onjuiste titel van XVI-V-6C (Hoogtebeperkingen in verband met vliegveiligheid laserstraalvrij gebied - Obstakelvrije zone)	In de titel van bijlage XVI-V-6c 'Hoogtebeperkingen in verband met vliegveiligheid – Obstakelvrije zone' staat inderdaad ten onrechte 'laserstraalvrij gebied'. Dat deel van de titel is geschrapt.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023654/22	Wat is het verschil tussen het informatieobject bedrijventerrein en het informatieobject bedrijventerreinen?	Het informatieobject bedrijventerrein (enkelvoud) is de nieuwe kaartlaag die hoort bij onderdeel 3.4 Stedelijke laag – bedrijventerreinen, werklocaties in de Catalogus Gebiedskenmerken. Het informatieobject bedrijventerreinen (meervoud) is de bestaande kaartlaag die hoort bij de instructieregels in artikel 4.20 (volumineuze detailhandel op perifere locaties), artikel 4.22 (bijzondere vormen van detailhandel op perifere locaties) en artikel 4.89 (instructieregels primaire watergebieden, waterbergingsgebieden en overstromingsrisicogebieden).	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/23	* Link naar informatieobject 'effectgebied incidenten met brand' werkt niet. * Link naar informatieobject 'effectgebied incidenten met explosie' werkt niet.	We hebben de links gecheckt. De beide links werken bij ons wel.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/24	Wat is het nut van het informatieobject 'bakens in de tijd'? Het omvat de gehele provincie?	Het informatieobject 'bakens in de tijd' is nodig om ervoor te zorgen dat degene die door een klik op de kaart zoekt naar de provinciale regels die op die locatie van toepassing zijn, ook te zien krijgt dat mogelijk de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken bij het landschapstype 'bakens in de tijd' van toepassing zijn.	Nee

19. Kaartbijlage	2025-023654/25	Landgoed Twickel is onjuist weergegeven, voor ten minste van het oostelijk deel van Landgoed Twickel.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we landgoederen willen ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Daarvoor is het inderdaad belangrijk dat de begrenzing van de landgoederen, waaronder Twickel, goed op de kaart staat. De kaart waar u naar verwijst is onderdeel van de Omgevingsverordening en geeft alleen aan welk deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) binnen Landgoed Twickel ligt. In de Omgevingsverordening staat in artikel 4.57 lid 5 welke deelgebieden we onderscheiden binnen het Natuurnetwerk Nederland. Twickel is één van die deelgebieden (nummer 29). De komende periode gaan wij aan de slag met het doorontwikkelen van ons landgoederenbeleid. Onderdeel daarvan is het goed op de kaart zetten van alle landgoederen. Daarbij maken wij graag gebruik van de door u aangeleverde data, zodat de begrenzing van Landgoed Twickel op de kaart met landgoederen goed wordt weergegeven.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/26	De naamgeving van de Omgevingsverordening in paragraaf 0.1.3 van de toelichting is onjuist.	In de toelichting op de Omgevingsverordening staat in paragraaf 0.1.3 dat in de Omgevingsverordening Overijssel 2024 algemene regels staan. De jaaraanduiding 2024 is inderdaad niet meer correct. De Omgevingsverordening zoals die is vastgesteld met het oog op de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024, is daarna aangepast en aangevuld. We spreken daarom tegenwoordig over de Omgevingsverordening Overijssel, dus zonder jaaraanduiding. De aanduiding in paragraaf 0.1.3 wordt daarop aangepast.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-023654/27	Deze verordening bevat meerdere bepalingen met een CBAS kenmerk, zie artikel 4.108c en is daarom wel appellabel.	De regels in de Omgevingsverordening kwalificeren niet als Concretiserend besluit van algemene strekking, omdat niet wordt voldaan aan de criteria die daarvoor gelden. Tegen de regels in de Omgevingsverordening staat dus geen beroep open.	Nee
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-023654/28	Stiltegebieden ontbreken juist. Windturbines naast NNN gebieden geven geen stilte waarborg. Betoog faalt.	In het provinciaal omgevingsbeleid zijn op dit moment geen stiltegebieden aangewezen en daarom zijn daarvoor ook geen regels opgenomen in de Omgevingsverordening.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/29	"Omgevingsverordening zijn geen coördinatieregels opgenomen". Zeer vreemd om een artikel op te nemen waarin verklaard wordt welk artikel niet in de Omgevingsverordening is opgenomen.	De uitspraak dat in de Omgevingsverordening geen coördinatieregels zijn opgenomen, wordt gedaan in de toelichting op de Omgevingsverordening (paragraaf 0.9). Deze uitspraak is niet in de vorm van een artikel opgenomen in de Omgevingsverordening zelf.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-023654/30	In de toelichting op Zandgronden staat: 'op langere termijn speelt bij de zandgronden de onzekerheid dat wateraanvoer in gebieden waar dit nu nog mogelijk is, in de toekomst niet meer gegarandeerd is'. Zinsnede en redenering onbegrijpelijk. Welke wateraanvoer is nu nog mogelijk, maar mogelijk in de toekomst niet meer?	Momenteel is er wateraanvoer vanuit de IJssel en het Twentekanalensysteem mogelijk in nabijgelegen gebieden. Dit gebeurt door gemalen, pompen en sluizen en dit is een technisch systeem. Voor welke gebieden dit mogelijk is, is op een werkkaart in het Geo-portaal van Overijssel te vinden. Echter, in de toekomst kan de situatie veranderen waarbij de mogelijkheden om water hoger in het systeem te krijgen onmogelijk worden. Dit is op dit moment nog niet aan de orde, maar sluiten we voor de middellange termijn niet uit. We hebben de tekst aan de hand van deze nadere uitleg verduidelijkt.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023654/31	In de toelichting op Bebouwd gebied staat: 'hier is het perspectief gericht op het niet verder vergroten en tegengaan van de klimaatopgave. We vragen bij locatiekeuzes voor nieuwe verstedelijking rekening te houden met de bodem en de plek in het watersysteem en kwetsbare plekken te mijden. We willen voorkomen dat - als er op kwetsbare plekken gebouwd wordt - problemen in kosten, tijd en locatie worden afgewenteld. Voor bestaande bebouwing en infrastructuur vragen we gemeenten en initiatiefnemers om bij renovatie of herbouw van bestaande bebouwing en infrastructuur op kwetsbare plekken het ontwerp te heroverwegen'. Onbegrijpelijke "priet-praat": tegengaan van de klimaatopgave?	De eerste zin van de tekst van de toelichting op Bebouwd gebied is inderdaad niet duidelijk. Wat hier had moeten staan is: 'Hier is het perspectief gericht op het niet verder vergroten van de opgave van klimaatadaptatie en daarnaast op het toepassen van klimaatadaptatieve maatregelen.' Wij hebben de tekst hierop aangepast.	Ja

12. Wonen	2025-023654/32	Herstel van balans vraag en aanbod woningbouw: Redenering onbegrijpelijk: "overaanbod aan woningbouwmogelijkheden" wordt hier het woningtekort in stand gehouden?	Een aantal jaren terug speelde het probleem van overaanbod aan woningbouwlocaties. Door de onderlinge concurrentie van locaties dreigde de woningbouw op alle locaties stil te vallen. Op dat moment is in de instructieregels voor de programmering van woningbouw een bepaling opgenomen die het voor de provincie mogelijk maakt om bij overaanbod bij te sturen. Inmiddels zitten we in een situatie van een tekort aan woningbouwlocaties. Het schrappen van overaanbod is nu niet meer aan de orde. Omdat niet uit te sluiten is dat zich op termijn weer een situatie van overaanbod voordoet, handhaven we deze bepaling.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/33	Definitie van kernwinkelgebieden ontbreekt.	In bijlage I (begripsbepalingen) van de Omgevingsverordening is de volgende definitie opgenomen voor kernwinkelgebied: Het gedeelte van binnensteden en dorpscentra waar detailhandelsvestigingen geconcentreerd zijn.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/34	De omschrijving van bijlage XVI-V-5 is consistent maken.	Bijlage XVI-V-5 van het Luchthavenbesluit hoort bij artikel 7.12 lid 3 van de Omgevingsverordening. In dit artikel wordt duidelijk gemaakt dat dit de bijlage Veiligheidsgebieden is.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/35	* Review omgevingsverordening teksten voor publicatie. * Controleer omgevingsverordening links voor publicatie.	De fouten die ontdekt zijn in de toelichting op de Omgevingsverordening zijn kennelijke verschrijvingen, die we helaas gemist hebben bij het nalezen van de ontwerp teksten. We hebben de fouten hersteld. We hebben de links gecheckt en die werken wel.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-023654/36	* Werk aan herstel van de relatie tussen burger en overheid door begrijpelijk te schrijven. * Schrijf niet voor de "upper few" maar voor de bewoners van Overijssel. * Stop met bewoners van Overijssel te gebruiken als onbetaalde review krachten.	We doen ons best om de teksten in de Omgevingsverordening begrijpelijk te schrijven. We wijzen er wel op dat dit niet eenvoudig is omdat de Omgevingsverordening een juridisch document is en complexe zaken regelt.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023654/37	* begripsbepaling 'nieuwe bovengrondse opslagmogelijkheid - bovengrondse opslagmogelijkheden waarin het geldende omgevingsplan nog niet voorziet'. Deze definitie is niet nader verklaard en kent geen toepassing in de Omgevingsverordening. Is het b.v. een stapel hooibalen? * begripsbepaling 'nieuwe multifunctionele locatie - multifunctionele locatie waarin het geldende omgevingsplan nog niet voorziet'. Deze definitie is niet nader verklaard en kent geen toepassing in de Omgevingsverordening. Is dit een kerncentrale met elektriciteit opwekking en warm water voor stadsverwarming?	Het begrip 'nieuwe bovengrondse opslagmogelijkheid' staat genoemd in artikel 4.111 (verbod bovengrondse opslag hoogradioactief afval) en het begrip 'nieuwe multifunctionele locatie' staat genoemd in artikel 4.113 (instructieregel zandwinning). Gelet op de context waarin deze begrippen worden gebruikt mag duidelijk zijn dat het niet gaat over een stapel hooibalen of een kerncentrale.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023654/38	De titel van de documenteigenschappen, komt niet overeen met de titel van het document (Catalogus Gebiedskenmerken – ontwerp 22 april 2025).	We hebben de titel van de Catalogus Gebiedskenmerken bij de vaststelling aangepast.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-023654/39	Indiener geeft aantal typfouten en andere tekstuele punten door: * In de toelichting op artikel 4.4 (principe van concentratie van stedelijke functies) staat: 'De verordening maakt het mogelijk om niet alleen voor de lokale behoefte te bouwen. Data kan het geval zijn als de samenwerkende gemeenten de afspraak gemaakt hebben dat een gemeente in (een deel van) de (boven)regionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente voorziet'. "Data" onbegrijpelijk. * Het nulsituatie-bodemonderzoek voor milieubelastende activiteiten komt ook ni (??) in terug onder de Omgevingswet. Zinsnede en redenering onbegrijpelijk. * In de toelichting op de verdringingsreeks staat: 'Deze reservering mag iedere waterbeheerder inzetten onder een aantal voorwaarden, onder andere wat betreft de maximale watervraag voor deze gewassen. In de praktijk zal de watervraag voor dit soort gewassen in Twente en zuid-Drenthe zeer beperkt zijn. De hoeveelheid kapitaalintensieve gewassen in dit deel van het land is namelijk beduidend kleiner is (??) dan die in Noord-Nederland'. Tekst redigeren: onbegrijpelijk, zie ??. * 'Zeer kwetsbaar gebouw als bedoeld in Bijlage VI, onderdeel E van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zoals dat luidde op de datum van inwerkingtreding van deze verordening'. De enige definitie die met een hoofdletter begint.	De typfouten in artikel 4.4, in de toelichting op de instructieregels in Paragraaf 4.8.4 Instructieregels voor grondwaterbeschermingszones en in de toelichting op de verdringingsreeks zijn gecorrigeerd in de definitieve Omgevingsverordening.	Ja

2025-023658

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023658/1	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023658/2	Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023658/3	Werking redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij álle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip ‘provinciaal belang’, terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en hoe die belangen daar een plek in hebben verduidelijkt. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook hebben we opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Dan is nog steeds een onderbouwing nodig, maar kan de omvang van de onderbouwing afhangen van wat al eerder is onderzocht en gezamenlijk geconcludeerd in bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023658/4	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023658/5	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip ‘provinciaal belang’ nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023658/6	2. Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp- Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie. Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid. Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen – zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt. We zijn op de hoogte van de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. De komende jaren gaan de gemeenten bezig om deze nieuwe systematiek door te voeren in de omgevingsplannen. Wij hebben in de Omgevingsverordening extra toelichting opgenomen over deze nieuwe handreiking in relatie tot de handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023658/7	3 Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreiding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de verordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk met andere gemeenten in de regio vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk Systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Nee

11. Verstedelijking	2025-023658/8	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.4. De verordening biedt nu in artikel 4.4, lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4, lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de verordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4, lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. - Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4, lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan ervan uit dat ook gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4. aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023658/9	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen - van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerpverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau -passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de verordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023658/10	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de verordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Wij waarderen uw betrokkenheid en de samenwerking met elkaar in de diverse trajecten. Daar gaan we graag mee door. Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast.	Ja

2025-023666

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023666/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie. De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. 2. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023666/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening: • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: - o Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). - o Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro- /nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-023887

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023887/1	In de ontwerp Omgevingsverordening is de verplichting opgenomen om bij omgevingsplanwijzigingen een motivering te verzorgen van de impact van de (ruimtelijke) ontwikkeling op het energiesysteem. Wij staan achter deze ontwikkeling, omdat het aandacht vraagt voor een zorgvuldige afweging van de impact van de ruimtelijke ontwikkeling op het energiesysteem. Het vraagt tevens aandacht voor de noodzaak om nieuwe ruimtelijke ontwikkeling op een netbewuste wijze vorm te geven en in te richten.	Dank voor uw zienswijze. Wij zijn verheugd met uw steun.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023887/2	In de voorgestelde wijzigingen van de Omgevingsverordening wordt gesproken over "maatregelen om negatieve effecten op het energiesysteem te voorkomen of beperken". Vele ontwikkelingen hebben een vorm van energie nodig. Daarom pleiten wij ervoor om niet te spreken over negatieve effecten, maar dit te herformuleren in: alternatieve mogelijkheden en slimme maatregelen.	Dank voor uw opmerking. Onder maatregelen waarmee negatieve effecten op het energiesysteem worden voorkomen verstaan we ook zeker alternatieve mogelijkheden en slimme maatregelen. We laten het zo staan, omdat het voor ons vanzelfsprekend is en omdat uit de overige tekst in de paragraaf blijkt dat het ook gaat om alternatieve mogelijkheden en slimme maatregelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023887/3	Hoe deze motiveringseis er precies uit gaat zien, wordt verder uitgewerkt in een handreiking samen met gemeenten. Vanuit Enexis willen we graag een actieve rol bij deze uitwerking. Wij zijn immers de aangewezen partij om de impact van ontwikkelingen op het energiesysteem te duiden.	Dank voor uw aanbod. Uw inbreng bij deze uitwerking waarderen wij. Wij zullen u hiervoor uitnodigen.	Nee

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-023887/4	We blijven graag in gesprek. Gezien de impact van ruimtelijke plannen op het energiesysteem, willen wij de ingezette samenwerking graag continueren en verder uitbouwen. Onze ideeën om de impact van ruimtelijke plannen op het energiesysteem te duiden, werken we graag samen verder uit. We denken graag mee over hoe dit een plek kan krijgen in de handreiking motiveringseis. We hebben elkaar nodig om de gezamenlijke ambities te behalen.	U geeft aan graag in gesprek te willen blijven over de impact van ruimtelijke plannen op het energiesysteem. Wij waarderen onze samenwerking en zetten deze graag voort. Wij realiseren ons dat deze samenwerking nodig is om alle ruimtelijke ambities te realiseren.	Nee

2025-023888

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
21. Overige opmerkingen	2025-023888/1	Namens de gemeente Staphorst maken wij hierbij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerp-Omgevingsverordening van de provincie Overijssel. Wij verwijzen hierbij nadrukkelijk naar onze eerdere bestuurlijke reactie van 24 september 2024, waarin wij reeds diverse inhoudelijke aandachtspunten hebben benoemd. In deze zienswijze bouwen wij voort op die reactie en actualiseren wij onze inbreng op basis van de recente ontwerpstukken. In de bijlage vindt u onze uitgebreide toelichting op enkele onderdelen.	Wij waarderen uw betrokkenheid in de vorm van uw zienswijze en eerdere bestuurlijke reactie.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023888/2	Gebiedsgerichte afweging en prioritering van opgaven. Wij onderstrepen nogmaals het belang van een integrale, gebiedsgerichte benadering van ruimtelijke opgaven. In onze eerdere reactie hebben wij gepleit voor een afwegingskader waarin opgaven en ambities in samenhang worden gewogen. De redeneerlijn lijkt hiervoor in onvoldoende mate het Juiste instrument omdat deze 'Volgordelijk' één ruimtelijke opgave afweegt en deze niet tegelijkertijd in samenhang met andere conflicterende- opgaven voor dat betreffende gebied beschouwt. De huidige formulering van de redeneerlijn in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening botst hierbij ook met de verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie en gemeenten volgens de Omgevingswet. Hoewel de redeneerlijn bedoeld is als beleidsmatige ondersteuning, werkt zij in de praktijk als een dwingende instructie. Hierdoor ontstaat een algemene plicht voor gemeenten om hun omgevingsplannen extra te onderbouwen, wat niet past bij het gedecentraliseerde karakter van de wet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

12. Wonen	2025-023888/3	Woningbouw en ruimtegebruik (zie ook bijlage). De gemeente Staphorst heeft behoefte aan ruimte voor uitbreiding naast inbreiding. Wij vragen ruimte voor onze integrale, programmatische benadering van woningbouw, zoals wij die lokaal hanteren. We plaatsen daarom kanttekeningen bij de volgorde in artikel 4.5 van de ontwerpverordening, die onvoldoende aansluit bij onze lokale praktijk.	Vanuit het principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik vragen we gemeenten om bij verstedelijkingsopgaven zorgvuldig te kijken naar de mogelijkheden die er binnen het bestaande bebouwde gebied zijn voor verdere verdichting, hoger bouwen of inbreiding. Nadrukkelijk is daarmee óók aandacht voor leefkwaliteit en andere functies die binnen het bestaande bebouwde gebied een plek moeten krijgen. Daarom vragen we gemeenten ook goed in beeld te brengen op welke wijze de eigen opgave goed in te passen is binnen de uitgangspunten van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik. Daarmee ontstaan ook ruimte om naast (en parallel aan) ontwikkeling binnen bestaand bebouwd gebied, ook uitleglocaties te ontwikkelen. Artikel 4.5 borgt de zorgvuldige afweging van het Leidend Principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023888/4	Bedrijvigheid en REB2040 (zie ook bijlage). Wij maken ons zorgen over de beperkingen die de nieuwe verordening mogelijk heeft op (boven)regionale bedrijvigheidsopgaven buiten de grote steden. Wij verzoeken om ruimte te bieden voor de gezamenlijke REB2040-opgave, met name in het zoekgebied Hessenpoort -J.J. Gorterlaan. Daarbij vragen wij aandacht voor de spanning tussen (deze) clustering langs de A28 en andere belangen zoals natuur, landschap en energie in dit gebied.	Wij begrijpen uw zorgen over de (boven)regionale bedrijvigheidsopgave vanuit de REB Regio Zwolle i.r.t. andere ruimteclaims en afwegingen in datzelfde A28-gebied. De zoekgebieden in de REB Regio Zwolle zijn destijds sec vanuit het economisch belang aangewezen met daarbij opgemerkt dat de integrale afweging voor dergelijke locaties binnen andere gremia moet worden uitgewerkt. Bij de integrale afweging van meerdere ruimteclaims kan de Redeneerlijn een hulpmiddel zijn. De komende maanden blijven we daarover graag met u in gesprek.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023888/5	Gebiedsaanwijzing weidevogelgebied ten zuiden van de J.J. Gorterlaan. De provincie heeft het gebied ten zuiden van de J.J. Gorterlaan expliciet aangewezen als weidevogelgebied door deze status vanuit de Catalogus Gebiedskenmerken over te nemen in de Omgevingsverordening. Hoewel dit wordt gepresenteerd als een beleidsarme stap, constateren wij dat deze wijziging wel degelijk beleidsmatige en ruimtelijke consequenties heeft. Naar ons inzicht verandert de juridische status van het gebied van richtinggevend naar juridisch bindend, wat directe gevolgen heeft voor planvorming. Dit beperkt de ontwikkelruimte voor andere opgaven zoals grootschalige bedrijvigheid, windenergie, circulaire economie en agrarisch ondernemerschap en dat is voor de gemeente Staphorst niet acceptabel. Hierbij lijkt de aanwijzing te zijn gedaan zonder integrale afweging van deze opgaven, terwijl het hier ook om regionale en provinciale ambities gaat. Wij waarderen de inzet van de provincie om in gezamenlijkheid naar dit gebied te kijken waarbij het voor Staphorst belangrijk is dat er in dit proces gezamenlijk een integrale afweging gemaakt wordt. Wij verzoeken de provincie hierbij om de aanwijzing opnieuw te bezien na afronding van dit proces.	Dank voor uw zienswijze. De gebiedsaanwijzing ten zuiden van de J.J. Gorterlaan passen we in deze actualisatieronde van de Omgevingsverordening niet aan. Zoals aangegeven in de publicatie van de Actualisatie 2026 kunnen zienswijzen alleen worden ingediend op onderdelen die in deze ronde wijzigen. De aanwijzing van leefgebieden voor weidevogels valt daar niet onder. De discussies over de aanwijzing van de leefgebieden weidevogels zijn gevoerd in de vorige actualisatieronde. Toen is de kaart teruggezet die indertijd door PS is vastgesteld bij de nieuwe regeling voor leefgebieden weidevogels in 2023. Bij het opladen van die regeling in het Digitaal Stelsel Omgevingswet is die kaart technisch beschadigd geraakt. Daardoor heeft er een tijdlang een kaart in de Omgevingsverordening gestaan waarop een aantal leefgebieden weidevogels in Staphorst ontbraken. Er staat nog een actie open om de kaart leefgebieden weidevogels in de Omgevingsverordening gelijk te trekken met de kaart in het Natuurbeheerplan. Gedeputeerde Staten hebben besloten om die actie nu niet mee te nemen in de huidige actualisatieronde, maar dit door te schuiven naar de volgende. Daarbij is toegezegd dat er dan een integrale afweging zal plaatsvinden, waarbij ook andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, bedrijvigheid en agrarisch ondernemerschap worden meegenomen. De gemeente Staphorst wordt betrokken in dit proces.	Nee

20. Gebiedseigen perspectieven	2025-023888/6	Catalogus gebiedskenmerken en onderliggende kaartlagen, In de catalogus gebiedskenmerken, behorende bij de ontwerp-omgevingsverordening, hebben wij een omissie geconstateerd in de stedelijke (kaart)laag op pagina 83 waar Staphorst en Rouveen onterecht als 'kern op het laagveen' zijn omschreven. Er is ambtelijk contact geweest waarin is bevestigd dat beide dorpen behoren bij 'kernen op zandgrond' en dit zal worden hersteld; waarvoor dank. Dit heeft voor ons wel geleid tot een nauwkeurige bestudering van de onderliggende kaartlagen in 'Regels op de kaart'. Hierbij constateren we dat verschillende kaartlagen in visie en verordening naar ons inzicht niet op elkaar aansluiten waar het de overgang van zandgrond naar (laag)veen/ veenweide gebied betreft. Zo loopt het zandgrondgebied in de ontwerp-Omgevingsvisie (deels) door ten westen van het dorp Rouveen en gaat dan over in veenweide. Terwijl op de kaartlaag 'laagveenontginningen' in de ontwerpomgevingsverordening de begrenzing ten oosten van de A28 ligt en bij de kaartlaag 'laagveengebied' stijf tegen Rouveen en de Oude Rijksweg aanligt. Wij willen benadrukken wij het gebied ten westen van de kern Rouveen beschouwen als de overgang van zandgrond naar veen/veenweidegebied en de rest van de gemeente als zandgronden/niet veenweidegebieden.	Dank voor uw zienswijze. Zoals ambtelijk al is aangegeven, zullen wij in de Stedelijke laag van de Catalogus Gebiedskenmerken Staphorst en Rouveen aanduiden als 'kern op zandgrond'. Wij zien het gebied ten westen van Rouveen en Staphorst ook als overgang van zandgrond naar veenweide. In dit deel is het veen grotendeels verdwenen of afgegraven, vandaar dat hier in de kaart gebiedstypen uit de Omgevingsvisie en de natuurlijke laag uit de Catalogus Gebiedskenmerken deels zandgrond is ingetekend. De laagveenontginningen uit de Agrarische cultuurlandschappenlaag lopen wel door tot het lint, omdat dit gebied nog steeds is ingericht als veenontginning, ook al is het veen hier deels verdwenen. Dit is voor ons dan ook geen aanleiding om de kaarten aan te passen.	Nee
11. Verstedelijking	2025-023888/7	De ontwerpverordening scherpt het principe van "inbreiding gaat voor uitbreiding" verder aan. Artikel 4.5 stelt dat uitbreiding van stedelijke functies in de GroeneOmgeving alleen mogelijk is als: - er geen redelijke alternatieven zijn binnen het bestaand bebouwd gebied; - herstructurering of transformatie niet mogelijk is; - meervoudig ruimtegebruik optimaal is benut. Hoewel dit aansluit bij het landelijke beleid (Ladder voor duurzame verstedelijking), is het belangrijk dat er voldoende ruimte blijft voor een integrale afweging. In Staphorst hebben we met het meerjarenprogramma Wonen aangetoond dat we onze woningbouwopgave niet volledig binnen de bestaande contouren kunnen realiseren. We maken daarbij een integrale afweging van locaties, in overleg met de provincie, en monitoren dit actief. De huidige formulering in de verordening suggereert een volgorde van die in de praktijk niet altijd werkbaar is. Inbreiding en uitbreiding worden in onze aanpak juist parallel ontwikkeld, mits onderbouwd en afgestemd. Ook de ruimte voor erftransformaties en wonen op erven moet behouden blijven, mede gezien de stimulerende rol van provincie en Rijk op dat vlak (bijv. via subsidies en town deals).	Artikel 4.5 gaat over ons Leidend Principe 'zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik'. In de Omgevingsvisie vragen we gemeenten een visie op de totale behoefte aan stedelijke functies en hoe deze behoefte optimaal over de kernen verdeeld kan worden, waarbij we vragen zoveel mogelijk binnen de bestaande bebouwde omgeving te realiseren. Bij inbreiding en verdichting moet er wel oog blijven voor een hoogwaardige kwaliteit van de ruimte. In kernen moet er voldoende ruimte overblijven voor groen, water, klimaatadaptatie, verduurzaming en ontmoeting. De eis 'inbreiding gaat voor uitbreiding' betekent niet dat een plan dat voorziet in uitbreiding pas gerealiseerd kan worden als eerst alle inbreidingsmogelijkheden zijn benut. Uitbreiding is onder voorwaarden mogelijk en kan parallel ontwikkeld worden als er een goede visie is op het totaal. We verwachten van gemeenten dat zij een visie op inbreiding formuleren, waaruit blijkt hoe inbreiding wordt ingezet om een compacte opbouw van het bestaand bebouwd gebied te realiseren.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023888/8	Pagina 23 tot en met 25; ontwikkelingsperspectieven landbouwgebieden. De ontwerpverordening introduceert een nieuwe instructieregel die landbouwgebieden indeelt in twee categorieën: - landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen; - landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor klimaat, natuur en water. Voor de tweede categorie geldt dat bij transformatie van agrarische bouwpercelen de verplichte investering in ruimtelijke kwaliteit (KGO) uitsluitend mag worden ingezet voor opgaven op het vlak van klimaat, natuur en water. Dit betekent een beperking ten opzichte van het maatwerk dat eerder mogelijk was, waarbij ook maatschappelijke functies [zoals zorg of recreatie] konden meetellen als kwaliteitsimpuls. Voor de westkant van onze gemeente betekent dit een beleidswijziging met grote impact. De provincie sorteert hiermee voor op een afschaling van landbouw als dominante functie, terwijl wij als gemeente juist inzetten op behoud van ontwikkelruimte voor zittende agrarische ondernemers. De instructieregel is rechtstreeks werkend en dwingt ons tot een keuze die wij beleidsmatig nog niet hebben gemaakt en mogelijk ook niet willen maken.	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de wens om meer nuance op te nemen voor toepassing van de KGO in landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen. De toepassing van KGO biedt ruimte voor gebiedsgericht maatwerk. Wij zien in de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen, mogelijkheden om bij te dragen aan de doelen vanuit klimaat, water en natuur. Voor de invulling hiervan is maatwerk mogelijk mits dit goed wordt onderbouwd en goed met ons wordt afgestemd.	Nee

11. Verstedelijking	2025-023888/9	Artikel 4.4 (concentratie van stedelijke functies). De tekstaanpassing in de verordening (doorhaling van "stedelijk netwerk") Lid 5 en lid 6 en de toelichting van de strekking van de aanpassing op pagina 16) . De herformulering van artikel 4.4 (concentratie van stedelijke functies) beperkt de ruimte voor bovenregionale ontwikkeling van bedrijventerreinen buiten de vijf grote steden (Zwolle, Deventer, Enschede, Hengelo en Almelo). Dit staat op gespannen voet met de grootschalige (boven)regionale bedrijvigheidsopgave (REB2040) in het gebied tussen Hessenpoort en de J.J. Gorterlaan, waar Staphorst samen met Zwolle, Dalfsen, de provincie en Regio Zwolle aan werkt. De tekstaanpassing in de verordening (doorhaling van "stedelijk netwerk") maakt deze gezamenlijke zoektocht in de basis ineens tot een onwenselijke ontwikkeling, terwijl de provincie hier zelf actief aan meewerkt. Lid 5 en lid 6 geven hier naar inschatting steller op voorhand onvoldoende rugdekking aan (ondanks de toelichting van de strekking van de aanpassing op pagina 16) en leggen de bal bij de betreffende gemeente terwijl het een regionale, gezamenlijke opgave is.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023888/10	Energie en netcongestie. Wij vragen aandacht voor de motiveringsplicht bij nieuwe ontwikkelingen in relatie tot netcapaciteit. Hierbij zien we de problematiek rondom netcongestie bij nieuwe grootverbruik aansluitingen zoals bedrijven(-terreinen) nadrukkelijk als een gezamenlijke opgave (voortvloeiend uit regionale programmeringsafspraken en de REB2040).	Wij begrijpen uw behoefte aan verduidelijking van de instructieregel. In de toelichting op de Omgevingsverordening kondigden wij aan dat wij samen met gemeenten een handreiking zullen ontwikkelen die de gemeenten gaat helpen om een onderbouwing te leveren waarmee zij voldoen aan de motiveringseis in dit artikel.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-023888/11	Gebiedsaanwijzing weidevogelgebied ten zuiden van de J.J. Gorterlaan. De provincie heeft het gebied ten zuiden van de J.J. Gorterlaan expliciet aangewezen als weidevogelgebied door deze status vanuit de Catalogus Gebiedskenmerken over te nemen in de Omgevingsverordening. Hoewel dit wordt gepresenteerd als een beleidsarme stap, constateren wij dat deze wijziging wel degelijk beleidsmatige en ruimtelijke consequenties heeft. Naar ons inzicht verandert de juridische status van het gebied van richtinggevend naar juridisch bindend, wat directe gevolgen heeft voor planvorming. Dit beperkt de ontwikkelruimte voor andere opgaven zoals grootschalige bedrijvigheid, windenergie, circulaire economie en agrarisch ondernemerschap en dat is voor de gemeente Staphorst niet acceptabel. Hierbij lijkt de aanwijzing te zijn gedaan zonder integrale afweging van deze opgaven, terwijl het hier ook om regionale en provinciale ambities gaat. Wij waarderen de inzet van de provincie om in gezamenlijkheid naar dit gebied te kijken waarbij het voor Staphorst belangrijk is dat er in dit proces gezamenlijk een integrale afweging gemaakt wordt. Wij verzoeken de provincie hierbij om de aanwijzing opnieuw te bezien na afronding van dit proces.	Dank voor uw zienswijze. De gebiedsaanwijzing ten zuiden van de J.J. Gorterlaan passen we in deze actualisatieronde van de Omgevingsverordening niet aan. Zoals aangegeven in de publicatie van de Actualisatie 2026 kunnen zienswijzen alleen worden ingediend op onderdelen die in deze ronde wijzigen. De aanwijzing van leefgebieden voor weidevogels valt daar niet onder. De discussies over de aanwijzing van de leefgebieden weidevogels zijn gevoerd in de vorige actualisatieronde. Toen is de kaart teruggezet die indertijd door PS is vastgesteld bij de nieuwe regeling voor leefgebieden weidevogels in 2023. Bij het opladen van die regeling in het Digitaal Stelsel Omgevingswet is die kaart technisch beschadigd geraakt. Daardoor heeft er een tijdlang een kaart in de Omgevingsverordening gestaan waarop een aantal leefgebieden weidevogels in Staphorst ontbraken. Er staat nog een actie open om de kaart leefgebieden weidevogels in de Omgevingsverordening gelijk te trekken met de kaart in het Natuurbeheerplan. Gedeputeerde Staten hebben nadrukkelijk besloten om die actie nu niet mee te nemen in de huidige actualisatieronde, maar dit door te schuiven naar de volgende. Daarbij is toegezegd dat er dan een integrale afweging zal plaatsvinden, waarbij ook andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, bedrijvigheid en agrarisch ondernemerschap worden meegenomen. De gemeente Staphorst betrekken we in dit proces.	Nee

2025-023908

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023908/1	Belang van brede welvaart (vitaliteit kleine kernen) laag in het afwegingskader. In onze gezamenlijke zienswijze geven we u mee dat de redeneerlijn niet thuishoort in de verordening als instructieregel voor alle nieuwe omgevingsplannen. Los daarvan geven we u op inhoud graag mee dat de toekomstbestendigheid en effecten van nieuwe ontwikkelingen op de brede welvaart als laatste punt staan genoemd in de afwegingen van de redeneerlijn. Alle andere belangen gaan dus voor. In onze gemeenten willen we de vrijheid hebben om extra woningen toe te kunnen voegen aan een woonkern als dit noodzakelijk is voor het behoud en versterking van de brede welvaart van die kern. Daarom hebben wij ook verzocht om een verbrede definitie van 'lokale behoefte'. Volgens de voorgestelde prioritering zal het belang van leefbare en vitale kernen het altijd afleggen tegen bijv. landbouw en duurzaam omgaan met ruimte. We verzoeken u te verduidelijken dat het toevoegen van woningen voor het behoud en versterking van de brede welvaart in woonkernen een hoge prioriteit heeft.	U verwijst naar de gezamenlijk ingediende zienswijze waarin u stelt dat de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening thuishoort. Wij denken hier anders over en vinden het belangrijk om onze provinciale belangen die in de toepassing van de Redeneerlijn aan de orde komen ook in de Omgevingsverordening op te nemen. We hebben het doel en de werking van de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en verordening verduidelijkt en de juridische regeling vereenvoudigd. Daarbij maken we ook duidelijk dat wij het belangrijk vinden dat de alle onderdelen van de Redeneerlijn in de afweging worden betrokken. Dit maakt dat ook Brede Welvaart en toekomstbestendigheid en de plek daarvan in de Redeneerlijn een volwaardig onderdeel van deze afweging zijn. U verzoekt ons om te verduidelijken of er ruimte is om woningen toe te voegen voor het behoud en versterken van Brede Welvaart in woonkernen. Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in het landelijk gebied en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken. Bij het opstellen van de programmeringsafspraken nemen wij de uitgangspunten vanuit de Omgevingsvisie mee. De uitkomsten van die afspraken kunnen meegenomen worden als onderbouwing in de toepassing van de Redeneerlijn en de motivering ruimte te bieden voor woningbouw. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. Deze bevat dus niet de volle breedte van ons Omgevingsvisiebeleid, maar is hier een onderdeel van. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023908/2	Ontwikkelingsperspectief landbouwgebieden. In de Omgevingsverordening wordt een nieuwe instructieregel opgenomen die de tweedeling in landbouwgebieden zoals de visie die schetst, op de kaart zet. In de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen ligt het primaat bij de landbouw. Ingezet wordt op het beschermen van de ruimte voor de landbouw. Nieuwe functies mogen de ontwikkeling van de landbouw niet in de weg zitten. Voor landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen wordt geregeld dat de extra investeringen in ruimtelijke kwaliteit die gedaan moeten worden op grond van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (bij transformatie) of de Kwaliteitsimpuls Agro & Food (bij grootschalige uitbreidingen en nieuwvestigingen van agrarische bouwpercelen) ingezet gaan worden voor opgaven in de omgeving voor klimaat, natuur en water. In die gebieden is meer ruimte voor nieuwe functies. De omschrijving in artikel 4.124 a is strikt geformuleerd: Een omgevingsplan voorziet binnen landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen bij transformatie van (agrarische) bouwpercelen alleen in nieuwe functies die geen beperking opleveren voor de ontwikkeling van de landbouw in de omgeving van dat bouwperceel. Dit geeft geen enkele afwegingsruimte om in individuele gevallen, passend in een gebiedsaanpak functies toe te staan die de ontwikkeling van de landbouw beperken. Daarbij komt dat er op dit moment diverse ontwikkelrichtingen zijn voor de landbouw (intensivering, extensivering, omschakeling veeteelt naar akkerbouw, etc.) waardoor de omschrijving dat nieuwe functies geen beperking mogen opleveren voor de ontwikkeling onduidelijkheid geeft. Wij verzoeken u om dit artikel minder strikt te formuleren, dan wel om duidelijker te omschrijven wat de reikwijdte van 'ontwikkeling van de landbouw' is.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwontwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023908/3	Detailhandel. Inhoudelijk wijzigt het beleid voor grootschalige detailhandel op perifere locaties niet. Met deze regeling wordt voldaan aan afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over grootschalige detailhandel met regionale effecten, gelet op de mogelijke gevolgen die dat soort vestigingen kunnen hebben voor het voorzieningenniveau in binnensteden. De generieke uitspraak dat alleen in de grote kernen (Almelo, Borne, Deventer Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle) nieuwe grootschalige detailhandel kan worden toegestaan op perifere locaties heeft tot doel het voorzieningenniveau in de binnensteden van die kernen te beschermen. Voor de afweging in kleinere kernen of een bepaald type detailhandel in de dorpskern of op een bedrijventerrein kan worden gevestigd is er geen provinciaal belang in het geding. Bent u het met ons eens dat genoemde afweging valt onder lokale belangen en dat de bestuurlijke afwegingen hierover op lokaal niveau thuishoren? Wij zien graag dat de omgevingsverordening op dit punt wordt aangepast.	De afweging of een bepaald type detailhandel in een dorpskern of op een bedrijventerrein kan worden gevestigd is niet uitsluitend een lokaal belang. In de Omgevingsvisie hebben wij aangeven waarom het van provinciaal belang is dat detailhandel zoveel mogelijk geconcentreerd wordt in kernwinkelgebieden. Detailhandel is een onmisbare functie voor vitale binnensteden en dorpscentra. Detailhandel op perifere locaties kan alleen onder voorwaarden en bij uitzondering toegelaten worden. Die uitzonderingen hebben we benoemd in onze instructieregels. In de nieuwe Omgevingsvisie handhaven we de voorwaarden waaronder grootschalige detailhandel op perifere locaties kan worden toegestaan. Met onze regeling in de Omgevingsverordening voldoen we aan afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over grootschalige detailhandel met regionale effecten. De vestiging van dit type detailhandel op perifere locaties kan immers negatieve gevolgen hebben voor het voorzieningenniveau in binnensteden en dorpscentra dat al onder druk staat door de concurrentie met het aanbod dat online beschikbaar is. De generieke uitspraak dat alleen in de grote kernen (Almelo, Borne, Deventer Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle) nieuwe grootschalige detailhandel kan worden toegestaan op perifere locaties, heeft tot doel om dit type van voorzieningen aan te bieden op locaties die goed bereikbaar zijn voor de regio die daardoor bediend wordt.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/4	Energie. Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en verordening plaats moeten hebben. De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voor technieken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/5	Paragraaf 2.6 Voorbereid op de toekomst: klimaatbestendig en duurzaam. In deze paragraaf spreekt u de ambitie uit voor meer duurzame energie. Voor de opgave verwijst u naar de Energievisie, maar echt duidelijk landen in de Omgevingsvisie doet de opgave nog niet. Wij hadden graag meer prioritering en reservering in ruimte gezien en keuzes voor wie, hoe en wat. Er is behoefte aan richtinggevende uitspraken en concrete afwegingskaders op dat vlak. Energie-opwekzien we in zijn algemeenheid terug in de redeneerlijn, maar onduidelijk is waar uw prioriteiten op dit vlak liggen en hoe daarin wordt omgegaan met aanpalende onderwerpen als energiesysteem en energieopslag en de energiebronnen. Laat staan dat daarin onderscheid wordt gemaakt tussen decentrale en centrale ontwikkelingen van ons energiesysteem. De ontwikkeling van het centrale energiesysteem naar een decentraal energiesysteem verdient in onze ogen beduidend meer aandacht dan dat die nu krijgt in de visie en verordening.	Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt een duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. Daarnaast werken we gezamenlijk met u en met andere gemeenten en netbeheerders aan een uitvoeringsagenda energie. Hierin zal ook aandacht zijn voor acties die nodig zijn voor de ontwikkeling naar een meer decentraal energiesysteem.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/6	Afdeling 4.16 Energiesysteem. Om lokale weerstand bij voorbaat te verminderen en om handen en voeten te geven aan de wens vanuit de Omgevingsvisie om een rechtvaardig energiesysteem te bevorderen, geven wij u in overweging in deze paragraaf een artikel of lid toe te voegen dat luidt: Projecten voor de opwek van duurzame zonne- en windenergie dienen voor minimaal 50% te worden gerealiseerd met lokaal eigendom. In artikel 4.125 neemt u een motiveringsplicht op om aan te geven welke maatregelen zijn afgewogen waarmee negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. Wij vragen ons af of de verordening en de visie voldoende ruimte biedt om (innovatieve) maatregelen te realiseren waarmee negatieve effecten op het energiesysteem worden voorkomen.	In de Omgevingsvisie staat inderdaad dat we werken aan een rechtvaardig energiesysteem. Er zijn verschillende manieren om daar invulling aan te geven, waaronder lokaal eigendom. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie. Daarom nemen we dat nu niet op in de Omgevingsverordening. Dank voor het delen van uw zorg. Wij zullen de aangekondigde handreiking samen met gemeenten en netbeheerders opstellen. We houden daarbij graag rekening met de mogelijk door u gesignaleerde beperkingen die uit zouden kunnen gaan van de Omgevingsverordening en Omgevingsvisie op innovatieve maatregelen en nodigen u uit deze in te brengen bij het opstellen van de handreiking.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023908/7	Een laatste opmerking over deze paragraaf betreft de toelichting op art. 4.125. Hierin beschrijft u dat gemeenten door het toelaten van bepaalde energievragende en/of energieleverende functies in bepaalde gebieden invloed hebben op de belasting van het energiesysteem. En dat voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties het belangrijk is dat er goed gekeken wordt naar de effecten van het toelaten van een energievragende en/of energieleverende functie op een bepaalde locatie op de ontwikkelingsmogelijkheden voor andere (maatschappelijke) functies in de (ruime) omgeving. Deze passage zou zo gelezen kunnen worden dat het energiesysteemprobleem bij gemeenten wordt neergelegd. Wij gaan er van uit dat u juist streeft naar een samenwerking tussen provincie, netbeheerders, gemeenten en ontwikkelaars om de problemen met betrekking tot ons energiesysteem samen op te lossen. Zo lezen we dat in de Omgevingsvisie, we geven u in overweging om die gezamenlijke verantwoordelijkheid ook in de toelichting van de verordening explicieter te verwoorden.	Dank voor uw oproep. We onderschrijven uw constatering dat een gezamenlijke aanpak van gemeenten, netbeheerders, private partijen en provincie noodzakelijk is. We benoemen dat ook in de toelichting onder de kop 'Provinciaal belang' waarin we het gesprek met gemeenten en netbeheerders expliciet benomen. Het achterliggende idee is dat we op ieder niveau bij willen dragen aan het beperken van de grote opgave voor het energiesysteem.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-023908/8	Tot slot. Zoals gezegd, met de ontwerp-Omgevingsvisie 'Overijssel voor en met elkaar!' heeft u een brede visie neergelegd op de toekomst van Overijssel. Werken aan de toekomst doen we graag samen, met respect voor elkaars rol en verantwoordelijkheid. Zo kunnen we ons mooie gebied ontwikkelen, met alle opgaven die daarbij op ons pad komen. Wij willen graag met u zoeken naar de juiste formuleringen van beleid en regels. We hopen met bovenstaande zienswijzen een bijdrage te leveren aan een werkbaar instrumentarium dat bijdraagt aan onze constructieve samenwerking.	Fijn dat u actief betrokken wilt blijven bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie in programma's en gebiedsprocessen.	Nee

2025-023910

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/1	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/2	Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/3	Werking redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/4	Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/5	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst-waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen - een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/6	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-023917

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/1	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/2	Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/3	Werking redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/4	Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/5	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancerings door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst-waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen - een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023910/6	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk	2025-023910/7	Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023910/8	Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp-Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie. Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en/of (gemengde) woon-werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023910/9	Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen - zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in visie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt. De instructieregels hebben specifiek betrekking op de huidige bestemmingen in de huidige omgevingsplannen. Voor nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen vindt afstemming plaats binnen het programmeringsoverleg bedrijventerreinen Twente. Gemaakte afspraken en ingezette lijnen binnen deze programmingsafspraken kunnen doorgang vinden.	Ja
11. Verstedelijking	2025-023910/10	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.4. De verordening biedt nu in artikel 4.4, lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4, lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de verordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4, lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4, lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023910/11	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen - van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerpverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau - passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de verordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze verordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee

15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023910/12	Met het oog op het economisch belang van deze sector voor de gemeente Losser en Noordoost Twente wijzen wij u ook op de beperkingen die de huidige verordening nog steeds biedt in paragraaf 4.5.4. In artikel 4.28, lid e is nog steeds opgenomen dat het oogmerk van de regels is dat uitsluitend ontwikkelruimte voor recreatiewoningen wordt geboden in Noordwest-Overijssel. In lid f staat dat een ander oogmerk is dat nieuwe recreatiewoningen alleen worden toegestaan als sprake is van een nieuw recreatief aanbod dat nog niet in Overijssel beschikbaar is. Dit staat haaks op uw verwachting dat er tot 2035 een groei van 20% aan verblijfs gasten wordt verwacht. En wat wordt verstaan onder 'nieuw recreatief aanbod'? Om duidelijkheid te krijgen over de toepassing van artikel 4.28, lid e en f, achten wij een actueel en breed gedragen marktonderzoek noodzakelijk. Het laatste provinciale marktonderzoek dateert uit 2018 en is daarmee verouderd.	We delen uw constatering dat een breed gedragen marktonderzoek naar de bestaande en toekomstige marktruimte binnen de provincie wenselijk is. We betrekken daarbij gemeenten, branches en ondernemers.	Nee
15. Vrije tijd, recreatie en toerisme	2025-023910/13	Ook wijzen wij u op artikel 4.30 van uw verordening. Daarin is opgenomen dat nieuwe recreatiewoningen alleen worden toegestaan als sprake is van een 'innovatief concept'. De term 'innovatief' is niet nader gedefinieerd en levert in de huidige situatie onnodige beperkingen en discussies op bij de realisatie van nieuwe verblijfsrecreatieve initiatieven die van meerwaarde zijn voor Losser en heel Noordoost Twente. Wij verzoeken u om deze term aan te passen zodat meer gestuurd kan worden op marktconforme en gebiedspassende verblijfsrecreatieve bedrijvigheid die een aantoonbare meenwaarde hebben voor het verblijfsrecreatieve product. Dit past ook beter bij het door u voorgeschreven beleid in paragraaf 6.10 van de visie.	Wij begrijpen dat de term 'innovatief concept' mogelijk tot vragen leidt. We hebben in de Omgevingsvisie meer duiding gegeven over wat wij daaronder verstaan en welke handvatten we daaraan meegeven (par. 6.10). Een exacte definitie is echter niet te geven omdat wat innovatief is in bijvoorbeeld Twente, dat niet per se hoeft te zijn in Salland. Ook gaan we niet op de stoel van ondernemers zitten. Het is aan hen om op marktkansen in te spelen en daarmee innovatief te zijn. We houden in de Omgevingsverordening vast aan de term 'innovatief concept' maar zijn wel voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de bestaande en toekomstige marktruimte voor verblijfs- en dagrecreatie binnen de provincie. Uitkomsten van dit onderzoek kunnen gemeenten gebruiken om toekomstige aanvragen te beoordelen op marktconformiteit en gebiedspassendheid.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023910/14	7. KGO-investeringen in landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven inklimaat, natuur en water. Het beleid voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water is door vertaald in o.a. instructieregel 4.124. In deze instructieregel wordt aangegeven dat bij de transformatie van (agrarische) bouwpercelen de extra investering in ruimtelijke kwaliteit (KGO-investering) moet worden ingezet voor een bijdrage aan de opgaven in de omgeving voor klimaat, natuur en water. Het uitsluitend kunnen inzetten van de vereiste KGO-investering in klimaat, natuur en water is te beperkt. Het zijn juist vaak deze gebieden die bepalend zijn voor de identiteit en aantrekkelijkheid van een gebied of gemeente en een grote aantrekkingskracht hebben op recreanten. Om dit te kunnen behouden is het uitsluitend kunnen inzetten van een KGO-investering in klimaat, natuur en water te beperkt. Ook in deze gebieden moeten mogelijkheden geboden worden om in elk geval een deel van de KGO-investering in te kunnen zetten voor landschapsverbetering, recreatief medegebruik (paden, zitgelegenheden, uitkijkpunten etcetera) en cultuurhistorie (behoud kenmerkende en beeldbepalende bebouwing).	Uw zienswijze richt zich op de instructieregel van het KGO. Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar Overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We zullen dit verduidelijken in de toelichting op de Omgevingsverordening.	Ja

11. Verstedelijking	2025-023910/15	3. Wonen en Verstedelijking. Verbreding van het begrip ‘lokale behoefte’ is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo’n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de verordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk met andere gemeenten in de regio vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Nee

2025-023930

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-023930/1	Belang van brede welvaart (vitaliteit kleine kernen) laag in het afwegingskader. In onze gezamenlijke zienswijze geven we u mee dat de redeneerlijn niet thuishoort in de verordening als instructieregel voor alle nieuwe omgevingsplannen. Los daarvan geven we u op inhoud graag mee dat de toekomstbestendigheid en effecten van nieuwe ontwikkelingen op de brede welvaart als laatste punt staan genoemd in de afwegingen van de redeneerlijn. Alle andere belangen gaan dus voor.	U verwijst naar de gezamenlijk ingediende zienswijze waarin u stelt dat de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening thuishoort. Wij denken hier anders over en vinden het belangrijk om onze provinciale belangen die in de toepassing van de Redeneerlijn aan de orde komen ook in de Omgevingsverordening op te nemen. We hebben het doel en de werking van de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening verduidelijkt en de juridische regeling vereenvoudigd. Daarbij maken we ook duidelijk dat wij het belangrijk vinden dat de alle onderdelen van de Redeneerlijn in de afweging worden betrokken. Dit maakt dat ook Brede Welvaart en toekomstbestendigheid en de plek daarvan in de Redeneerlijn een volwaardig onderdeel van deze afweging zijn. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Ja

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-023930/2	Ontwikkelingsperspectief landbouwgebieden In de Omgevingsverordening wordt een nieuwe instructieregel opgenomen die de tweedeling in landbouwgebieden zoals de visie die schetst, op de kaart zet. In de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen ligt het primaat bij de landbouw. U zet in op het beschermen van de ruimte voor de landbouw waarbij uw uitgangspunt is dat nieuwe functies de ontwikkeling van de landbouw niet in de weg mogen zitten. Voor landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen wordt geregeld dat de extra investeringen in ruimtelijke kwaliteit die gedaan moeten worden op grond van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (bij transformatie) of de Kwaliteitsimpuls Agro & Food (bij grootschalige uitbreidingen en nieuwvestigingen van agrarische bouwpercelen) ingezet gaan worden voor opgaven in de omgeving voor klimaat, natuur en water. In die gebieden is meer ruimte voor nieuwe functies. De omschrijving in artikel 4.124 a is strikt geformuleerd; Een omgevingsplan voorziet binnen landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen bij transformatie van (agrarische) bouwpercelen alleen in nieuwe functies die geen beperking opleveren voor de ontwikkeling van de landbouw in de omgeving van dat bouwperceel. Dit geeft geen enkele afwegingsruimte om in individuele gevallen, passend in een gebiedsaanpak functies toe te staan die de ontwikkeling van de landbouw beperken. Daarbij komt dat er op dit moment diverse ontwikkelrichtingen zijn voor de landbouw (intensivering, extensivering, omschakeling veeteelt naar akkerbouw, etc.) waardoor de omschrijving dat nieuwe functies geen beperking mogen opleveren voor de ontwikkeling onduidelijkheid geeft. Wij verzoeken u om dit artikel minder strikt te formuleren, danwel om duidelijker te omschrijven wat de reikwijdte van 'ontwikkeling van de landbouw' is. De context en noodzaak van lokale regelruimte in integrale gebiedsaanpakken vindt u onderbouwd in het position paper 'Toekomst landelijk gebied Noordoost-Twente' dat we in 2024 met u hebben gedeeld.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwonwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Nee
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-023930/3	Detailhandel. Inhoudelijk wijzigt het beleid voor grootschalige detailhandel op perifere locaties niet. Met deze regeling wordt voldaan aan afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over grootschalige detailhandel met regionale effecten, gelet op de mogelijke gevolgen die dat soort vestigingen kunnen hebben voor het voorzieningenniveau in binnensteden. De generieke uitspraak dat alleen in de grote kernen (Almelo, Borne, Deventer Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle) nieuwe grootschalige detailhandel kan worden toegestaan op perifere locaties heeft tot doel het voorzieningenniveau in de binnensteden van die kernen te beschermen. Voor de afweging in kleinere kernen of een bepaald type detailhandel in de dorpskern of op een bedrijventerrein kan worden gevestigd is er geen provinciaal belang in het geding. Bent u het met ons eens dat genoemde afweging valt onder lokale belangen en dat de bestuurlijke afwegingen hierover op lokaal niveau thuishoren en zo nee, waarom niet? Wij zien graag dat de omgevingsverordening op dit punt wordt aangepast.	De afweging of een bepaald type detailhandel in een dorpskern of op een bedrijventerrein kan worden gevestigd is niet uitsluitend een lokaal belang. In de Omgevingsvisie hebben wij aangeven waarom het van provinciaal belang is dat detailhandel zoveel mogelijk geconcentreerd wordt in kernwinkelgebieden. Detailhandel is een onmisbare functie voor vitale binnensteden en dorpscentra. Detailhandel op perifere locaties kan alleen onder voorwaarden en bij uitzondering toegelaten worden. Die uitzonderingen hebben we benoemd in onze instructieregels. In de nieuwe Omgevingsvisie handhaven we de voorwaarden waaronder grootschalige detailhandel op perifere locaties kan worden toegestaan. Met onze regeling in de Omgevingsverordening voldoen we aan afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over grootschalige detailhandel met regionale effecten. De vestiging van dit type detailhandel op perifere locaties kan immers negatieve gevolgen hebben voor het voorzieningenniveau in binnensteden en dorpscentra dat al onder druk staat door de concurrentie met het aanbod dat online beschikbaar is. De generieke uitspraak dat alleen in de grote kernen (Almelo, Borne, Deventer Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle) nieuwe grootschalige detailhandel kan worden toegestaan op perifere locaties, heeft tot doel om dit type van voorzieningen aan te bieden op locaties die goed bereikbaar zijn voor de regio die daardoor bediend wordt.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023930/4	Afdeling 4.16 Energiesysteem. Om lokale weerstand bij voorbaat te verminderen en om handen en voeten te geven aan de wens vanuit de Omgevingsvisie om een rechtvaardig energiesysteem te bevorderen, geven wij u in overweging in deze paragraaf een artikel of lid toe te voegen dat luidt: Projecten voor de opwek van duurzame zonne- en windenergie dienen voor minimaal 50% te worden gerealiseerd met lokaal eigendom.	In de Omgevingsvisie staat inderdaad dat we werken aan een rechtvaardig energiesysteem. Er zijn verschillende manieren om daar invulling aan te geven, waaronder lokaal eigendom. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie. Daarom nemen we dat nu niet op in de Omgevingsverordening.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023930/5	In artikel 4.125 neemt u een motiveringsplicht op om aan te geven welke maatregelen zijn afgewogen waarmee negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. Wij vragen ons af of de verordening en de visie voldoende ruimte biedt om (innovatieve) maatregelen te realiseren waarmee negatieve effecten op het energiesysteem worden voorkomen.	Dank voor het delen van uw zorg. Wij zullen de aangekondigde handreiking samen met gemeenten en netbeheerders opstellen. We houden daarbij graag rekening met de mogelijk door u gesignaleerde beperkingen die uit zouden kunnen gaan van de Omgevingsverordening en Omgevingsvisie op innovatieve maatregelen en nodigen u uit deze in te brengen bij het opstellen van de handreiking.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-023930/6	Een laatste opmerking over deze paragraaf betreft de toelichting op art. 4.125. Hierin beschrijft u dat gemeenten door het toelaten van bepaalde energievragende en/of energieleverende functies in bepaalde gebieden invloed hebben op de belasting van het energiesysteem. En dat voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties het belangrijk is dat er goed gekeken wordt naar de effecten van het toelaten van een energievragende en/of energieleverende functie op een bepaalde locatie op de ontwikkelingsmogelijkheden voor andere (maatschappelijke) functies in de (ruime) omgeving. Deze passage zou zo gelezen kunnen worden dat het energiesysteemprobleem bij gemeenten wordt neergelegd. Wij gaan er van uit dat u juist streeft naar een samenwerking tussen provincie, netbeheerders, gemeenten en ontwikkelaars om de problemen met betrekking tot ons energiesysteem samen op te lossen. Zo lezen we dat in de Omgevingsvisie, we geven u in overweging om die gezamenlijke verantwoordelijkheid ook in de toelichting van de verordening explicieter te verwoorden.	Dank voor uw oproep. We onderschrijven uw constatering dat een gezamenlijke aanpak van gemeenten, netbeheerders, private partijen en provincie noodzakelijk is. We benoemen dat ook in de toelichting onder de kop 'Provinciaal belang' waarin we het gesprek met gemeenten en netbeheerders expliciet benoemen. Het achterliggende idee hiervan is dat we op ieder niveau bij willen dragen aan het beperken van de grote opgave voor het energiesysteem.	Nee

2025-024024

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024024/1	BEPERKING ONTWIKKELPERSPECTIEF In uw oOV heeft u de mogelijkheden voor het verkennen van dit toekomstperspectief helaas wel sterk beperkt. U stelt dat vanwege de problematiek in het veenweidegebied en de ligging binnen het Nationaal Landschap uitbreiding buiten dit concentratiegebied [de Koekoekspolder, red.] niet mogelijk is. U staat buiten de Koekoekspolder geen nieuwvestiging van glastuinbouw toe. Dit juridificeert u in uw Verordening onder paragraaf 4.6.2. (artikel 4.42 en 4.43), door de gehele provincie, met uitzondering van de Koekoekspolder, aan te merken als gebied waar glastuinbouw niet is toegestaan. Zoals wij ook in onze brief op uw concept hebben gemotiveerd past het op voorhand uitsluiten van (ruimtelijke) doorontwikkeling van het glastuinbouwgebied niet bij het sturen op doelen, de innovatiekracht van de glastuinbouwsector en een open proces om te komen tot een duurzame toekomst voor de glastuinbouw in uw provincie. [A en B gaan over Omgevingsvisie, en worden dáár beantwoord, red] C. in uw Omgevingsverordening een afwijkingsmogelijkheid op artikel 4.43, lid 1 op ten nemen overeenkomstig bovenstaande.	U geeft uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels rondom het concentratiegebied Koekoekspolder. Dit is ongewijzigd en staand beleid. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de ontwerp-Nota Ruimte waar het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw in heeft opgenomen.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024024/2	U heeft uw ontwerp omgevingsvisie 'Overijssel voor en met Elkaar!' (hierna: oOV) tot 7 juli 2025 ter inzage gelegd voor zienswijzen. Glastuinbouw Nederland heeft met belangstelling kennisgenomen van dit ontwerp. Via deze zienswijze reageren wij op de ontwerpvisie, mede namens onze regio Friesland-NOP-Overijssel en omwille van het belang van leden glastuinbouwondernemers in Overijssel en de sector als geheel. Bij brief van 26 september 2024 (brief 24.069, BIJLAGE 1) hebben wij input geleverd op uw concept Omgevingsvisie. In onze brief hebben wij (samengevat): ’ verzocht om (glastuinbouw)ontwikkelingen buiten de Koekoekspolder niet zondermeer uit te sluiten, omdat dit niet past bij het sturen op doelen; ’ rekening te houden met het gegeven dat doelen centraal stellen tot verschillende oplossingen kan leiden en ontwikkelingen elkaar niet uit hoeven te sluiten; ’ aangegeven dat doorontwikkeling van het glastuinbouwgebied in de Koekoekspolder niet alleen gewenst is, maar ook noodzakelijk; ’ verzocht om een aanzet tot een proces tot het ontwikkelen van een toekomstperspectief voor de glastuinbouwbedrijven in uw provincie. Glastuinbouw Nederland is dan ook content dat u in uw oOV de Koekoekspolder heeft bestendigd en beschermd als glastuinbouwconcentratiegebied. De Koekoekspolder is een belangrijk ontwikkelgebied (zie ook BIJLAGE 2) voor glastuinbouw, met een rijke geschiedenis. Terecht geeft u in uw oOV dan ook aan dat landbouw en voedselproductie in Overijssel niet alleen economisch van belang zijn, maar ook onderdeel uitmaken van de cultuur, bijdragen aan een leefbaar platteland en het landschap mede vormgeven. Wij zien graag uit naar het vervolgproces om ondernemers duidelijkheid te bieden op de lange termijn, door samen een toekomstperspectief te verkennen.	In uw zienswijze vraagt u ons om glastuinbouw ontwikkelingen buiten de Koekoekspolder niet zonder meer uit te sluiten. Dit is ongewijzigd en staand beleid. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. In het glastuinbouwconcentratiegebied Koekoekspolder gaat een gebiedsproces plaatsvinden waarin het toekomstperspectief van ondernemers wordt verkend. Hiermee wordt aandacht besteed aan glastuinbouw als functie in relatie met thema's als energie, waterhuishouding en het bredere landbouwperspectief in de randzone.	Nee

2025-024036

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/1	Daarnaast stellen we voor in de Omgevingsvisie (en daarmee ook in de Verordening) op te nemen dat als Verstedelijkingsstrategieën zijn opgesteld, uitgewerkt en (lokaal) zijn vertaald, dat de redeneerlijn dan in feite een gegeven is als het om de afweging over de locatiekeuze gaat. Vanzelfsprekend zal in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden	Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie in daarop volgende planprocedures. Wij hebben de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin nemen we op dat een onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd, in verhouding moet staan tot de omvang van de ontwikkeling. Aan grote locatiekeuzes, zoals die voor grootschalige nieuwbouwlocaties voor wonen of werken, gaat meestal een visievormend traject vooraf. Bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij gaan er vanuit dat bij die visievormende trajecten ook de provinciale Redeneerlijn wordt betrokken. Als de provincie in dat visievormende traject heeft ingestemd met de locatiekeuze, dan staat die bij de verdere uitwerking in omgevingsplannen niet meer ter discussie. De onderbouwing voor de locatiekeuze heeft immers al plaatsgevonden in dat visievormende traject. De Redeneerlijn wordt dan alleen nog toegepast op de afwegingen die bij de verdere uitwerking van de locatiekeuze aan de orde zijn en die nog niet in dat visievormende traject aan bod zijn gekomen. Ook als die is opgesteld met partners buiten onze provinciegrenzen. Zoals u al aangeeft zal vanzelfsprekend in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de Redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/2	Verder zijn we van mening dat de redeneerlijn niet op zichzelf staat als het gaat om de 'waar' vraag en dat aan het antwoord op deze vraag het meeste gewicht wordt toegekend in de verordening. Het gaat naar onze mening juist om de verbinding tussen het 'of' (vooral als het gaat om de urgentie/behoefte en integrale afweging van een opgave), het 'waar' en het 'hoe' (omdat ook dit een afwegingsaspect is als het gaat om integraliteit, brede welvaart en de investeringskracht/innovatie van/op een locatie). Het betreft naar onze mening één samenhangende ruimtelijke afweging die ons helpt om maatschappelijk verantwoordelijke keuzes te maken. We twijfelen eraan of de huidige beschrijving van de redeneerlijn deze waarborg voor integraliteit biedt.	U geeft aan te twifelen of de beschrijving van de Redeneerlijn voldoende waarborg voor een integrale ruimtelijke afweging biedt. Wij zijn met u eens dat een brede zorgvuldige afweging nodig is en zijn van mening dat de Redeneerlijn en de onderwerpen die in de toepassing daarvan aan de orde komen, voldoende houvast biedt om deze brede afweging te kunnen maken. We hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. We hebben ook verduidelijkt dat de Redeneerlijn met name ingaat op de 'waar'-vraag, maar dat dit in onderdeel is van het gehele uitvoeringsmodel van ons omgevingsbeleid dat bestaat uit 'of' (is er een ruimtebehoefte?), 'waar' (waar kan dit een plek krijgen?) en 'hoe' (hoe passen we dit in?).	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/3	De redeneerlijn in de verordening. We zijn van mening dat niet alle 'bewijslast' (redeneerlijn en gebiedskenmerken, etc.) stringent in de verordening opgenomen moet worden. Er is daarnaast sprake van een veelheid van criteria (regels). We pleiten dan ook voor een vereenvoudiging daarvan en het schrappen van regels. Ons voorstel is dan ook in afdeling 4.14 van de verordening artikel 4.122 als volgt te formuleren: "Omgevingsplannen bevatten een onderbouwing waaruit blijkt dat nieuwe ontwikkelingen zijn afgewogen op een wijze die aansluit bij de provinciale redeneerlijn, zoals deze is beschreven in paragraaf 3.6 en uitgewerkt in bijlage 3 van de provinciale omgevingsvisie". De overige leden 2 t/m 6 kunnen dan naar onze mening vervallen.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024036/4	Daarnaast vragen we u om in artikel 4.122 een expliciete clausule op te nemen waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. Hierbij ligt ook een relatie wat precies als een provinciaal belang gezien moet worden dat rechtvaardigt of al dan niet regels in de verordening opgenomen zouden moeten worden. Ook is het wenselijk de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024036/5	Tot slot nog een enkele opmerking over de in de omgevingsverordening opgenomen instructieregels over het behoud van respectievelijk bedrijfskavels met hoge milieucategorieën (HMC) en watergebonden bedrijfskavels. Wij staan achter de redenen hiervoor. Niettemin zien wij graag een nuancering daarop, omdat we nu als gemeenten de regie dreigen te verliezen op de ruimtelijke ordening van bedrijventerreinen. We zien graag bij beide instructieregels een afwijkmogelijkheid toegevoegd worden, waarin aan gemeenten beleidsvrijheid gegeven wordt.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja

2025-024080

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
9. Natuur en landschap	2025-024080/1	Stilte- en donkertegebieden. Beschermd stilte- en donkertegebieden zijn belangrijk voor de beleving van gebrek aan verstoring voor mens en natuur. In de provinciale Milieunota 2024 onderschrijft provincie Overijssel het belang van het behouden van de stille gebieden. De provincie geeft in de nota aan dat dat het huidige niveau van de groene, stille gebieden wordt gewaarborgd en dat er wordt ingezet op het aanwijzen en het toezien op de naleving van stille of stiltegebieden. Wij verzoeken u dit ook specifiek op te nemen in de Omgevingsvisie en -verordening door stilte- en donkertegebieden aan te wijzen.	In de Milieunota gaven wij bij het thema geluid aan dat onze inzet (voor 2030) is: - het voorkomen van verdere toename van de geluidsbelasting; - het tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen; - een daling van het aantal geluidgehinderden in Overijssel. Onze Omgevingsvisie betreft een strategische visie. De inzet van de Milieunota hebben wij opgenomen in de voorliggende wijziging van de Omgevingsvisie. Voor specifiek stilte-/stille gebieden onderzoeken wij, op dit moment, welk referentieniveau vanuit gezondheidsoptiek hanteerbaar is voor deze gebieden. Dit doen wij samen met inwoners, gemeenten en terrein beherende organisaties. Ook uw organisatie zien wij daarbij als een belangrijke partij om hieraan vorm en inhoud te geven. Zodra dit leidt tot daadwerkelijke aanwijzing en bescherming van stille of stiltegebieden zal dit in ons omgevingsbeleid of de uitwerking hiervan moeten worden opgenomen. Voor donkerte hebben wij op dit moment specifiek beleid in onze Omgevingsvisie opgenomen. De inzet die wij hiertoe in deze herziening opnamen betekent dat wij de aanduiding van gebieden met (ervaren) licht en donkerte actualiseren. Ook zullen wij in de uitvoering van dit beleid enkele maatregelen treffen; ook hiervoor is hetgeen wij in onze Milieunota opnamen (zie het thema licht/donkerte, blz. 24) bepalend.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/2	Basiskwaliteit Natuur. We zijn blij met de expliciete aandacht voor de leefomstandigheden voor wilde planten en dieren buiten natuurgebieden, wij zouden de provincie en alle betrokkenen bij het buitengebied willen oproepen om voortvarend met de basiskwaliteit natuur aan de slag te gaan en dit te verankeren in uw omgevingsverordening. Het versterken van de natuur buiten natuurgebieden zorgt voor een aantrekkelijk landschap en een robuustere natuur. Dit laatste zorgt ervoor dat de natuur beter tegen een stootje en kan daarmee lucht geven in de balans tussen natuur en economische activiteiten en de samenhang tussen landbouw en natuur versterken.	We hebben het beleid om de Basiskwaliteit Natuur (BKN) te stimuleren, inspireren en faciliteren. Hiertoe is een methodiek ontwikkeld. De Catalogus Gebiedskenmerken, die bedoeld is om ruimtelijke kwaliteit te duiden en te versterken bij ontwikkelingen in het buitengebied, bevat ook onze inzet voor Basiskwaliteit Natuur.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024080/3	Energie. In het Klimaatakkoord van Parijs zijn afspraken gemaakt voor een klimaatneutrale Europese Unie in 2050 door het verminderen van broeikasgassen en duurzame opwek van energie. In 2030 moet Overijssel 55% minder broeikasgassen uitstoten vergeleken met 1990. In de ontwerp-Omgevingsvisie geeft de provincie aan de mogelijkheden van kernenergie te onderzoeken. Kernenergie behaalt geen doelen op korte termijn. Daarnaast zet de provincie in op het vergisten van 50% van de mest uit de landbouw tot groen gas tot 2030 terwijl we ons in een onzekere transitie van de landbouw bevinden. Inzetten op mest uit de landbouw kan in sommige gebieden leiden tot een lock-in en de benodigde extensivering van de landbouw in de weg staan. Wij vragen de provincie zich te richten op robuuste duurzame energiebronnen die op korte termijn inzetbaar zijn om aan het Klimaatakkoord te kunnen voldoen. De Omgevingsverordening erkent dat energieprojecten grote ruimtelijke effecten kunnen hebben, maar blijft hierin te algemeen. Het ontbreekt aan duidelijke provinciale regie op de waar-vraag: waar in de provincie is energieopwekking wél of juist niet gewenst? Zonder die sturing dreigen conflicten met andere provinciale doelen, zoals natuurbehoud, landschapskwaliteit en klimaatadaptatie. Wij verzoeken daarom om in de Omgevingsvisie vast te leggen dat de provincie een actieve regierol vervult. Energie moet integraal worden afgewogen tegen álle provinciale belangen, in plaats van als een op zichzelf staande opgave te worden behandeld. Wij pleiten voor een aanpak naar analogie van de instructieregel voor ontwikkelperspectieven landbouwgebieden: een heldere redeneerlijn waarin natuurlijke omstandigheden en huidig grondgebruik leidend zijn. In dat kader vragen we om: (1) Voorkeursgebieden én uitsluitingsgebieden voor energieopwekking aan te wijzen; (2) Instructieregels waarin natuur- en landschapswaarden nadrukkelijk meewegen - en in sommige gevallen leidend zijn; (3) Structurele afstemming van energieontwikkeling met andere opgaven zoals biodiversiteit, landbouw en klimaatadaptatie. Alleen zo kan de provincie sturen op een duurzame, samenhangende en ruimtelijk verantwoorde energietransitie.	Dank voor uw zienswijze. Deze aspecten zijn benoemd in de Omgevingsvisie. In ons uitvoeringsprogramma Energietransitie werken we aan de 2030 doelen. In de Omgevingsverordening staan de voorkeursgebieden, daar waar wij als provincie de windenergie het liefst terecht zien komen. Deze voorkeursgebieden zijn gebaseerd op de afspraken uit RES 1.0, die door Provinciale Staten en vrijwel alle gemeenteraden zijn bekrachtigd.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024080/4	In het fundament Omgevingsvisie staan verschillende uitgangspunten waar wij tevreden mee zijn, zoals maatschappelijke betrokkenheid en democratische legitimatie en de windladder. De groene organisaties geloven dat gebiedsgericht samen de toekomst vormgeven de weg vooruit is, hiermee is ruimte voor dialoog tussen ondernemers, inwoners, overheden en maatschappelijke organisaties essentieel. Lokaal eigendom kan worden ingezet als instrument voor maatschappelijke betrokkenheid en democratische legitimiteit. Met de windladder biedt de provincie daarnaast duidelijkheid voor het bepalen van waar het opwekken van windenergie wordt toegestaan. Beide uitgangspunten zouden wij graag terugzien in de Omgevingsvisie en, waar mogelijk, verankerd in de Omgevingsverordening.	Dank voor uw zienswijze. Wij vinden het belangrijk om toe te werken naar een rechtvaardig energiesysteem. Hoe we dat doen, krijgt een plek in verschillende visies en programma's, zoals de Energievisie en het Provinciaal Programma Energiestrategie. Daar komen ook de thema's uit uw zienswijze aan bod, zoals de windladder en lokaal eigendom. Daarom nemen we deze nu niet op in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
9. Natuur en landschap	2025-024080/5	In de bijlage I zijn concrete tekstuele en inhoudelijke opmerkingen en suggesties gevoegd voor de ontwerp-omgevingsvisie en -verordening Overijssel.	We hebben bijlage 1 doorgenomen. We hebben een aantal opmerkingen en suggesties kunnen meenemen. De wijzigingen kunt u terugvinden in de definitieve Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.	Ja

2025-024081

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024081/1	Gebiedsindeling. Inhoudelijk maakt u in de ontwerp omgevingsvisie onderscheid tussen twee verschillende typen landbouwgebieden, te weten landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. Tussen en binnen deze gebieden zit veel meer nuance. We missen dan ook het 'verwevingsgebied' welke zichtbaar wordt bij inzoomen. Leg de scheiding niet zwart wit gebiedsgericht. Deze gebiedsindeling biedt geen perspectief voor economische ontwikkelingen in het buitengebied. Ook sluit de verdeling van de twee verschillende landbouwgebieden niet aan bij onze gemeentelijke (ontwerp) omgevingsvisie. Wij kunnen ons daarom ook niet vinden in artikel 4.123 en 4.124 van de ontwerp omgevingsverordening Overijssel, waarin de indeling in twee typen landbouwgebieden wordt benoemd.	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de wens om meer nuance en gebiedsgerichtheid toe te passen. De provincie heeft een indeling in twee type landbouwgebieden gemaakt op basis van onderzoek met Wageningen University (WUR). Daarbij is gekeken naar gebiedsspecifieke omstandigheden. Dit onderzoek is hier te vinden: https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . In beide gebieden zien wij toekomstperspectief voor landbouw die is afgestemd op lokale omstandigheden en passende functies mogelijk maakt. Dit vullen wij niet nader in, in de Omgevingsvisie. Wij werken aan een landbouwvisie die meer invulling kan geven aan het toekomstperspectief en een passende bedrijfsvoering. In de Omgevingsvisie nemen we nu geen verwevingsgebied op, omdat de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven al een overgang vormen tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en natuurgebieden. U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet gelijk ligt aan de begrenzing die de gemeente gebruikt. Vanuit de Omgevingswet wordt van gemeenten gevraagd om rekening te houden met provinciaal beleid. De begrenzing is vastgelegd in de Omgevingsvisie en -verordening en is daar de basis voor de regels voor de transformatie van (agrarische) bouwpercelen. De ontwerp-verordening biedt in uw ogen onvoldoende flexibiliteit en afwijkingsmogelijkheid. Door de afwijkingsmogelijkheid die we hebben ingevoegd is er nu wel enige flexibiliteit ingebouwd voor het toestaan van nieuwe functies bij transformatie van (agrarische) bouwpercelen.	Ja

2025-024096

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024096/1	Hoewel wij de intentie van de redeneerlijn als instrument positief waarderen, signaleren wij dat de uitwerking in de ontwerp- Omgevingsverordening erg gedetailleerd en strak is geregeld. Daarmee ontstaat het risico dat de redeneerlijn een doel op zich wordt, in plaats van een middel om tot goede afwegingen te komen. Wij maken ons zorgen dat dit leidt tot een juridische benadering waarbij strak wordt getoetst op begrenzingen en definities, in plaats van op inhoudelijke kwaliteit en gebiedsspecifieke afwegingen. Dit geldt met name voor de begrenzing van gebieden; hoe hard wordt hier juridisch op getoetst, en blijft er voldoende ruimte voor maatwerk? Wij pleiten ervoor om de redeneerlijn als richtinggevend kader te hanteren, met voldoende ruimte voor gebiedsgerichte invulling en bestuurlijke afweging. Hiervoor is een aanpassing van de bewoording in de ontwerp- Omgevingsverordening nodig.	U geeft aan zich zorgen te maken om de te strakke en gedetailleerde regeling van de Redeneerlijn en vraagt deze op te nemen als richtinggevend kader met voldoende ruimte voor gebiedsgerichte invulling en bestuurlijke afweging. We hebben het doel en de werking van de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening verduidelijkt en de juridische regeling vereenvoudigd. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte.	Ja

2025-024098

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
1. Aanleiding van de Omgevingsvisie	2025-024098/1	Verankering van bestuurlijke afspraken. De bestaande bestuurlijke afspraken over woningbouw- en werklocatieprogrammering lijken onvoldoende verankerd te zijn in de POVI en de Omgevingsverordening. Dit geldt onder andere voor het XL Businesspark 2, waarvoor inmiddels een vastgesteld omgevingsplan geldt. Wij verzoeken deze harde plannen expliciet op te nemen in de visie en verordening.	In onze Omgevingsvisie nemen we geen expliciete aanduiding van bedrijventerreinen op. We zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als ze gerealiseerd zijn. Dit doet echter geen afbreuk aan onze gemaakte afspraken.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024098/2	Daarnaast vragen wij aandacht voor de gemeentelijke autonomie binnen de kaders van de Omgevingswet. De redeneerlijn mag niet leiden tot disproportionele beperkingen op gemeentelijke beleidsvrijheid. Dit lijkt het geval door voor iedere nieuwe ontwikkeling, ongeacht provinciaal belang, de redeneerlijn van toepassing te verklaren.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024098/3	Wij kunnen ons op hoofdlijnen vinden in de regels die worden gesteld ter bescherming of borging van de bedrijfskavels die aan water zijn gelegen voor watergebonden bedrijven. Evenwel zien wij bij dit artikel in de omgevingsverordening graag een afwijkingsmogelijkheid opgenomen, zoals deze ook is opgenomen voor de beperking op afschaling van de zwaardere milieucategorieën.	We lezen dat u zich op hoofdlijnen kunt vinden in regels die worden gesteld ter bescherming of borging van de bedrijfskavels die aan water liggen. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024098/4	Ook staan wij in de basis positief tegenover de beperking op het afschalen van de milieucategorieën 3 t/m 5 op bedrijventerreinen. Voorwaardelijk daarin is naar onze mening wel de afwijkingsmogelijkheid zoals deze in ontwerp omgevingsverordening is opgenomen. Wel willen we voorstellen dat uitsluitend het totale areaal wordt beschermd — dus het aantal hectare of kavels — en dat de gemeente zelf de ruimte behoudt om te bepalen waar deze terreinen precies worden gesitueerd. Op deze manier is het gemeenten nog steeds mogelijk een bedrijf uit de zwaardere categorie uit te plaatsen naar een nieuwe locatie en de oude locatie in te zetten voor andere opgaven.	We lezen dat u in de basis positief staat tegenover de beperking op het afschalen van de milieucategorieën 3 t/m 5 op bedrijventerreinen. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024098/5	De gemeente Almelo waardeert de samenwerking met de provincie in het tot stand komen van de POVI. Wij ondersteunen het voorstel om gezamenlijk te werken aan de verstedelijkingsstrategie en de toepassing van de redeneerlijn in de praktijk te toetsen. Tegelijkertijd vragen wij om zorgvuldigheid bij de juridische borging van deze redeneerlijn in de Omgevingsverordening, om onnodige beroepsprocedures te voorkomen.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-024109

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025- 024109/1	1. Maak geen onderscheid in twee typen grondgebonden landbouwgebieden (Omgevingsvisie, 6.3. Landbouw en voedselvoorziening). Het landbouwgebied van de gemeente Steenwijkerland is in de Provinciale Omgevingsvisie aangeduid als 'met gebiedsspecifieke opgaven'. Deze opgaven herkennen we en pakken we met elkaar op. De doelen voor klimaat, water en natuur worden bepaald door Rijk en provincie. Maar hoe we daar invulling aan geven is aan de gemeente, ondernemers en inwoners. We streven daarbij naar een vitaal platteland, met perspectief voor de agrarische sector. We hebben bezwaar tegen provinciaal beleid dat onze landbouw stuurt richting multifunctioneel en multidimensionaal ruimtegebruik, als leidend toekomstperspectief. Zeker nu er nog geen provinciale landbouwvisie ligt, waarin dit toekomstperspectief nader is uitgewerkt. We zien het risico dat de toekomstmogelijkheden van onze agrarische bedrijven hierdoor worden beperkt. De volgende ontwikkelingen en overwegingen spelen daarbij een rol: A. We kennen in de gemeente drie gebiedsprocessen (koploperprojecten). Juist in deze gebiedsprocessen zien we dat de ontwikkelingsperspectieven van bedrijven vooral individueel worden bepaald. Sommige boeren kiezen voor innovatie en concurrentiekracht en blijven primair gericht op voedselproductie, sommige boeren kiezen voor andere verdienmodellen en multifunctioneel gebruik. In een collectieve doelgerichte aanpak (zoals in gebiedsprocessen) blijkt een breed scala aan keuzes inpasbaar, ook binnen de opgaven voor klimaat, natuur en water. B. Deze individuele keuzes zijn te begrijpen nu een landelijke visie op landbouw en voedselproductie ontbreekt. Zo is het onduidelijk in hoeverre de landbouw moet blijven concurreren op de markt, of kan rekenen op structurele financiering vanuit het Rijk en Europa. Dit laatste is een voorwaarde voor een robuuste ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen, als perspectief voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven; C. In de Omgevingsvisie staat dat landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen zorgvuldig moeten worden beschermd en dat er een toekomstbestendige landbouwstructuur moet zijn. We zijn van mening dat dit ook voor landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven relevant kan zijn. We zien in de gebiedsprocessen bijvoorbeeld dat de beschikbaarheid van grond cruciaal is voor het toekomstperspectief. Onze reactie op dit onderdeel moet mede worden beschouwd als een zienswijze op het corresponderende onderdeel in de Ontwerp-Omgevingsverordening.	Wij waarderen de actieve rol die de gemeente Steenwijkerland speelt in de gebiedsprocessen en de inzet voor een vitaal groene omgeving met perspectief voor de agrarische sector. Wij herkennen het belang van landbouw in alle gebieden, ook daar waar sprake is van gebiedsspecifieke opgaven. De aanduiding 'gebiedsspecifieke opgaven' in de Omgevingsvisie is bedoeld om aan te geven waar gebieden liggen met gebiedsspecifieke opgaven voor klimaat, water en natuur. In gebieden met gebiedsspecifieke opgaven is de uitdaging groter, maar ook hier is ruimte voor ontwikkeling binnen de kaders van natuur, water en klimaat. Dit betekent dat het toekomstperspectief van de landbouw hier mede wordt bepaald doordat er aanvullende inspanningen nodig zijn om de doelen te realiseren. Daarbij blijft het uitgangspunt dat landbouw ook in deze gebieden een volwaardige plek heeft, met ruimte voor maatwerk en individuele keuzes. Het provinciale beleid stimuleert multifunctioneel ruimtegebruik als één van de mogelijke ontwikkelrichtingen, niet als een verplicht toekomstperspectief. De provincie ziet het als haar verantwoordelijkheid om, binnen de kaders van het rijksbeleid, te sturen op de mogelijkheden om landbouwgrond te beschermen en om gebieden aan te wijzen waar grotere opgaven liggen — ook voor de landbouw. Dit doen wij niet om de rol van gemeenten over te nemen, maar juist om deze te ondersteunen en te versterken. De gebiedsprocessen, waaronder de koploperprojecten in Steenwijkerland, laten zien dat er ruimte is voor diverse ontwikkelperspectieven binnen de landbouw. Wij ondersteunen deze processen actief en zijn nauw betrokken bij de voortgang. Daarbij respecteren wij de rol van gemeenten, ondernemers en inwoners in het vormgeven van de invulling van de opgaven. De transitie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid die wij zorgvuldig en gebiedsgericht vorm willen geven.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024109/2	4. Maak in de Omgevingsverordening duidelijk welke onderbouwing u van de gemeenten vraagt bij omgevingsplannen, en beperk dit tot de grotere plannen artikel 4.13, lid 2: Op grond van dit artikel moeten we in de plantoelichting van een ontwikkeling nadrukkelijk onderbouwen hoe een bepaalde ontwikkeling bijdraagt aan het regionaal perspectief water en bodem dat op die locatie van toepassing is. Dit gaat gelden voor elke locatie in bebouwd gebied. Het is onduidelijk wat de provincie precies van gemeenten verwacht met betrekking tot dit artikellid, maar betekent ook een extra onderbouwing en verzwaring. artikel 4.16: Met de nieuwe instructieregel energiesysteem stelt u een motiveringsverplichting in voor gemeenten bij nieuwe ontwikkelingen die een aansluiting nodig hebben op het energiesysteem, vanwege de problemen die zich nu al voordoen door netcongestie. In de praktijk zal dit voor bijna elk plan gaan gelden. Dus ook voor een plan voor de bouw van bijvoorbeeld drie woningen. Dit vraagt van gemeenten een extra onderbouwing die niet altijd relevant is. Veel van deze kleine projecten (een enkele nieuwe woning bijv.) hebben geen keuze. We vragen u de onderbouwing te beperken tot de grote projecten (> 1 MW energiebehoefte). NB. Er staat een fout in de toelichting instructieregel windenergie:".... De provincie is op grond van de Energiewet verplicht om een projectbesluit te nemen voor windprojecten met een capaciteit tussen 10 15 en 100 MW.".	Dank voor uw reactie. Water en bodem sturend is één van de vier Leidende Principes in de Omgevingsvisie. De klimaatopgave geldt niet alleen voor de groene omgeving. We willen voorkomen dat bebouwde gebieden hun opgaven afwentelen op de omliggende groene omgeving. Daarom zijn wij van mening dat ook in het bebouwd gebied invulling moet worden gegeven aan dit Leidende Principe. In het Regionaal Waterprogramma (RWP) zal nadere uitwerking plaatsvinden in overleg met overheden. Uw zorg over de motiveringsplicht onder de instructieregel energiesysteem (4.125) herkennen wij. We geven daarom ook aan om, gezamenlijk met de gemeenten, een handreiking op te stellen waarin we tot een effectieve en efficiënte werkwijze komen voor deze motiveringsplicht.	Nee

2025-024152

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
1. Aanleiding van de Omgevingsvisie	2025-024152/1	Op 8 mei 2025 is er vanuit Twente een bestuurlijk overleg met u gevoerd over de Omgevingsvisie en meer specifiek over de uitwerking daarvan in de Omgevingsverordening. In dat gesprek is afgesproken dat wij tijdens de terinzageleggingsperiode van de visie en verordening een zienswijze indienen waarin wij onze gezamenlijke zorg als gemeenten verwoorden. Het gaat hierbij om de wijze van toepassing en verankering van de redeneerlijn in de verordening. Ook gaan we in op het voornemen om de huidige milieucategorieën op bedrijventerreinen overal te handhaven en tenslotte vragen wij uw aandacht voor lokale beleidsruimte om onze kernen vitaal en leefbaar te houden door het toevoegen van woningen aan de woningvoorraad. Onze gezamenlijke zienswijze op deze onderwerpen brengen we graag bij u onder de aandacht in deze brief.	U heeft in het bestuurlijk overleg aangegeven dat u met een gezamenlijke reactie komt. Wij danken u voor de reactie. Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024152/2	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024152/3	Werking redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij álle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024152/4	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024152/5	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel . Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024152/6	2. Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid. Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen – zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 en watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt. We zijn op de hoogte van de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. De komende jaren gaan de gemeenten bezig om deze nieuwe systematiek door te voeren in de omgevingsplannen. Wij hebben in de Omgevingsverordening extra toelichting opgenomen over deze nieuwe handreiking in relatie tot de handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'.	Ja
11. Verstedelijking	2025-024152/7	3 Wonen en Verstedelijkingsprincipes . Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de verordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Dit is ook in de Omgevingsverordening vastgelegd. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma.	Nee

11. Verstedelijking	2025-024152/8	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.4. De verordening biedt nu in artikel 4.4, lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4, lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de verordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4, lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. - Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4, lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan ervan uit dat ook gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024152/9	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen - van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerpverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau — passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de verordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee
12. Wonen	2025-024152/10	5 Wonen en woonvormen. Naar onze mening is beleidsruimte nodig voor extra toevoegingen om afspraken rond migratie en spreiding van aandachtsgroepen te kunnen nakomen. Dat is een plus op de lokale behoefte. De behoefte aan sociale huur en middenhuur / betaalbare koop is per gemeente verschillend. Daarom pleiten wij voor maatwerk in plaats van harde streefpercentages voor nieuwe woningbouwplannen. We pleiten ervoor dat kernen passend in schaal en omvang kunnen voorzien in een extra woonopgave als dat voorziet in een bovenlokale behoefte aan gedifferentieerde woonmilieus in gebieden buiten de grote steden en middelgrote kernen. Ook vragen we de stelling rondom de regionale opgave rond de huisvesting van ouderen en aandachtsgroepen te nuanceren; in de huidige vorm lijkt het alsof elk bouwplan daaraan moet bijdragen terwijl er meer doelgroepen zijn waarvoor bouw wenselijk is. Ook willen we voldoende regelruimte vragen voor ontwikkelingen op het platteland; voormalige agrarische erven willen we kunnen laten benutten om kleinschalige, al dan niet tijdelijke, nieuwe (vormen van) woningbouw te realiseren.	U stelt in uw zienswijze meerdere verzoeken om het nader specificeren van de algemene kwalitatieve uitgangspunten rond de woningbouwprogrammering, bijvoorbeeld ten aanzien het bouwen voor specifieke doelgroepen of het bouwen voor bovenlokale behoefte. In de Omgevingsvisie schetsen we op een detailniveau, passend bij een Omgevingsvisie, de uitgangspunten en kaders voor het beleid. In nadere instrumenten zoals het Volkshuisvestelijk programma en de regionale woondeals geven we daar nader specifiek invulling aan. Wij zijn van mening dat dit beter nader uitgewerkt kan worden in het Volkshuisvestelijk programma en de woondeals. Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we wel geconstateerd dat op onderdelen de kaderstelling in de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is opgenomen dan noodzakelijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We hebben de tekst in Omgevingsvisie op dit punt daarom vereenvoudigd naar "voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders". Dit specificeren we in Volkshuisvestelijk programma en/of woondeals.	Ja

2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024152/11	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de verordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Wij waarderen uw betrokkenheid en de samenwerking met elkaar in de diverse trajecten. Daar gaan we graag mee door. Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd en aangepast. De Omgevingsvisie bindt alleen ons, voor bepaalde onderdelen vinden we het nodig om deze te vertalen in regels zodat u die kunt betrekken bij afwegingen en wijziging van omgevingsplannen.	Ja

2025-024186

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024186/1	Artikel 2.8.2. Hier zien we de toevoeging 'Buitenpolder Kuinre waarbij 30% van het oppervlak een grotere overstromingskans mag hebben. Naar wij hebben begrepen is hier in het verleden inderdaad wel eens over gesproken. Maar volgens deelnemers in het gebied zijn hier geen afspraken over gemaakt. Het verbaast hen dan ook deze toevoeging hier terug te lezen. Wij zijn dan ook benieuwd hoe de 30% tot stand is gekomen en waar deze percelen gelegen zijn. Dit is momenteel niet duidelijk vindbaar in de bijhorende stukken. Ook is een vraag hoe groot de overstromingskans in die 30% dan wel mag zijn? Is dit 1/1, of hanteert men hier bijvoorbeeld 1/5. Dat maakt al een verschil. Ook op de waarde van de gronden van de betreffende agrariërs. Derde vraag die erbij komt, verwijzend naar voorgaande signaal, is of er goede afspraken met de agrariërs zijn gemaakt over dit veranderende beleid?	Voor de Buitenpolder Kuinre is een gebiedsproces geïnitieerd door het waterschap Drents-Overijsselse Delta. Zij hebben dit georganiseerd naar aanleiding van de wijziging van de omgevingswaarde wateroverlast bij de jaarlijkse update van de Omgevingsvisie. In dat gebiedsproces zijn de agrariërs geïnformeerd over de aanpassing van deze normering voor wateroverlast. De achtergrond hiervan is dat in het veenweidegebied het verder afvoeren van water onwenselijk is. Voor het systeem van de Buitenpolder Kuinre past het daarom beter om in afstemming met het gebied lokaal meer wateroverlast toe te laten. De 30% is tot stand gekomen via dit gebiedsproces.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024186/2	Artikel 4.5. Hier zou je de redeneerlijn van de provincie in terug verwachten. Deze zien wij momenteel niet benoemd in dit artikel. Daarnaast de opmerkingen over deze redeneerlijn zoals onder het blokje omgevingsvisie benoemd.	De Redeneerlijn hebben we verankerd in een eigen artikel (4.122) in de Omgevingsverordening. Op deze wijze is de Redeneerlijn en de werking ervan geborgd. Het is daarmee niet nodig deze op meerdere plekken in de Omgevingsverordening vast te leggen.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/3	Artikel 4.11.c. Dit artikel gaat over nieuwvestiging of uitbreiding op gronden binnen landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven. Hierbij geeft de provincie weer dat compensatie is gericht op versterking van kwaliteit van natuur, water en landschap in de omgeving. Wat hiermee mogelijk ontstaat is dat er een extra druk op landbouwgrond komt door ruimtelijke ontwikkelingen. Enerzijds door de ontwikkeling zelf. Anderzijds door de compensatieplicht, welke vaak ook op landbouwgrond plaatsvindt. Wij vinden behoud van voldoende landbouwgrond van groot belang, en vragen daarbij dan ook om aanscherping van deze tekst. Waarmee afwenteling op landbouwgrond voorkomen wordt.	U geeft aan dat het betreffende artikel in de Omgevingsverordening over het toepassen van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) mogelijk leidt tot afname van landbouwareaal door afwenteling op landbouwgrond. Dit artikel is gericht op het bieden van een mogelijkheid om een nieuwe functie toe te staan in landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven, waarbij compensatie nodig is door toepassing van de KGO. Wat ons betreft is deze invulling een onderdeel van de ruimte die nodig is voor het kunnen toestaan van de nieuwe functie. Wij zien in deze gebieden mogelijkheden om dit ook te combineren met de doelen op gebied van natuur, water en klimaat die al in deze gebieden ingevuld moeten worden. Zo willen we extra ruimte beslag op landbouwgrond waar dat kan beperken.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/4	Artikel 4.39.1.c. Deze passage heeft als voorwaarde dat een volwaardig agrarisch bedrijf verplaatst moet worden naar de locatie waar wél ontwikkelmogelijkheden zijn. Hiermee hanteert de verordening het principe van 'alles verplaatsen' of 'niks verplaatsen'. In de huidige context van opgaven die op de sector afkomen (stikstof, natuur, klimaat etc.) denken wij dat een minder strikte beschrijving hier ook kansen biedt. Dus organiseren dat een bedrijf onderdelen van de bedrijfslocatie verplaatst indien hij of zij dat wenselijk vindt. Dit kan goed zijn voor de provincie bij het behalen van doelen, als ook voor de ondernemer die betere ontwikkelmogelijkheden verkrijgt. Daarnaast de oproep om actief beleid te voeren op bescherming van geschikte locaties. Dit biedt veehouders de kans om, wanneer zij dat willen, te verplaatsen vanuit kwetsbare gebieden.	U gaat in uw zienswijze in op de toepassingsmogelijkheden van artikel 4.39 van de Omgevingsverordening. Dit artikel is een bestaand artikel in de Omgevingsverordening dat geen onderdeel is van deze aanpassing van ons beleid. De Kwaliteitsimpuls Agro & Food maakt het mogelijk om een agrarisch bedrijf gedeeltelijk te verplaatsen. Als daarvoor een nieuw agrarisch bouwperceel moet worden aangewezen, kan de bestaande locatie worden gehandhaafd, maar zal elders een agrarisch bouwperceel moeten worden opgeheven. Dit om ervoor te zorgen dat per saldo het aantal agrarische bouwpercelen niet verder toeneemt. Wij verplichten gemeenten in onze Omgevingsverordening niet om bepaalde geschikte locaties van stoppende agrarische bedrijven op voorhand beschikbaar te houden voor agrarische bedrijven die verplaatst worden. Dit kan wenselijk zijn, maar vergt een lokale afweging.	Nee

8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/5	Paragraaf 4.6.2. Zie de reactie van Glastuinbouw Nederland op dit punt. Wat ons betreft zal de provincie breder moeten kijken dan alleen de concentratie glastuinbouw in de Koekoekspolder, en daarmee meer ruimte voor nieuwvestiging moeten bieden. Dit biedt ook mogelijkheden gezien de grote rol die deze bedrijven spelen in het balanceren van energie.	U geeft in uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels voor glastuinbouw en specifiek Koekoekspolder. Wij hadden in de geldende Omgevingsvisie al concentratiebeleid voor glastuinbouw staan. Dit is ongewijzigd overgenomen in het ontwerp. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de ontwerp-Nota Ruimte waarin het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw aanwijst. Uw zienswijze leidt daarom niet tot een aanpassing in ons nieuwe omgevingsbeleid.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/6	Paragraaf 4.6.4. Hier spreekt men een zonering uit van 250 meter rond 'zeer kwetsbare natuurgebieden'. Beperkingen komen hiermee te liggen op het oprichten en uitbreiden van veehouderijen. Hiermee ontnemen je als provincie ondernemersperspectief in deze gebieden. Als wij het goed lezen kunnen deze bedrijven, indien juridisch mogelijk, intern salderen en daarmee wel uitbreiden in dieraantallen? Graag horen wij of dit klopt.	U gaat in uw zienswijze in op paragraaf 4.6.4 van de Omgevingsverordening. De instructieregels in paragraaf 4.6.4 is een bestaand artikel in de Omgevingsverordening dat geen onderdeel is van deze aanpassing van ons beleid. De instructieregel voor veehouderijen nabij verzuringgevoelige gebieden wordt in deze actualisatieronde inhoudelijk niet gewijzigd. De beperkingen die op grond van deze instructieregel worden opgelegd aan agrarische bedrijven zijn identiek aan wat er in de Wet veehouderij en ammoniak was geregeld. De regeling is bedoeld om de emissie van ammoniak vanuit stallen op zeer kwetsbare natuurgebieden niet verder te laten toenemen. De gemeente zal in het kader van de vergunningverlening moeten beoordelen of in het specifieke geval intern salderen mogelijk is.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024186/7	Artikel 4.65. Het lijkt erop dat dit artikel een verzwarend regime met zich meebrengt voor de gemeentelijke omgevingsplannen. Daarbij komt dan het kapverbod van houtopstanden, als ook de instandhouding van leefgebieden voor weidevogels. Bij deze laatste komen de factoren 'openheid, rust en voldoende hoog waterpeil aan bod'. Vraag die dan naar boven komt is als volgt: Leefgebieden voor weidevogels zijn momenteel gevoed vanuit ANLb-gelden. Een vrijwillige regeling waarbij boeren een vergoeding krijgen voor weidevogelbeheer. Het kan ook zijn dat een aantal boeren in deze gebieden niet meedoen aan deze regeling. Maakt artikel 4.65.3 dan dat zij geconfronteerd worden met hydrologische consequenties, en zo ja, wat zal dit betekenen voor de deelname van boeren aan de ANLb-pakketten?	U gaat in uw zienswijze in op artikel 4.65 van de Omgevingsverordening. De regels in artikel 4.65 worden in deze actualisatieronde niet gewijzigd. In de publicatie van het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening is aangegeven dat er alleen zienswijzen kunnen worden ingediend op onderdelen van de Omgevingsverordening die worden gewijzigd. Artikel 4.65 van de Omgevingsverordening bevat een instructieregel aan gemeenten om in omgevingsplannen voor leefgebieden van weidevogels functies op te nemen die gericht zijn op instandhouding van deze gebieden. Dit komt tot uiting in behoud van openheid, rust en voldoende hoog waterpeil. Lid 3 maakt deze verplichting explicieter, maar het artikel zelf stelt géén waterpeil vast. Het waterpeil wordt formeel geregeld via een peilbesluit van het waterschap. De provincie wijst waterlichamen aan en geeft instructies (artikel 5.12) voor de inhoud van peilbesluiten, waarbij het belang van weidevogels moet worden meegewogen. Het peilbesluit is een juridisch besluit waar bezwaar en beroep tegen mogelijk is. Het is dus niet zo dat boeren automatisch geconfronteerd worden met peilverhoging op basis van artikel 4.65. De feitelijke peilhoogte wordt door het waterschap bepaald. Kortom: artikel 4.65.3 zelf, veroorzaakt geen hydrologische consequenties, maar versterkt de verplichting voor gemeenten om rekening te houden met weidevogelleefgebieden. De daadwerkelijke peilbesluiten en eventuele consequenties komen van het waterschap, los van ANLb, maar deelname aan ANLb biedt boeren voordelen in zo'n situatie.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024186/8	4.108d. Momenteel staat er een tiphoogte van 25 meter opgenomen in de verordening. Dit is volgens ons achterhaald en financieel niet tot slecht rendabel te rekenen. Helemaal in gebieden waar wind minder vrij spel heeft, dus een lagere windsnelheid. Wij zien deze hoogtenorm dan ook graag veranderd van '25 meter tiphoogte' naar '35 meter ashoogte'. Dit maakt de exploitatie van molens rendabel en draagt bij aan verdere verduurzaming van de bedrijven.	De instructieregels voor windenergie worden in deze actualisatieronde niet gewijzigd. De instructieregel over erfmolens is recent (2024) in de Omgevingsverordening opgenomen en moet ervoor zorgen dat de impact van erfmolens op het landschap beperkt blijft. Uitgangspunt van de regeling is dat gemeenten in het buitengebied op bouwpercelen van (agrarische) bedrijven ruimte kunnen bieden aan erfmolens met een tiphoogte van maximaal 25 meter. Het maximum van 25 meter tiphoogte is gesteld omdat bouwwerken met deze hoogte zich landschappelijk gezien nog goed in te voegen zijn in de bouwmassa van bedrijven in het buitengebied. Gemeenten kunnen erfmolens met een hogere tiphoogte toestaan, als dit past binnen de uitspraken die we in de Catalogus Gebiedskenmerken doen voor het landschapstype waarbinnen de erfmolen komt te staan. Met deze afwijkingsmogelijkheid is er voldoende flexibiliteit om in te spelen op de wens om de energievoorziening van bedrijven in het buitengebied te verduurzamen, zonder dat dit ten koste gaat van ruimtelijke kwaliteit.	Nee

2025-024191

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024191/1	Ruimtelijke ordening. Omgevingsverordening en NNN: De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk Nederland uit. De direct omliggende NNN-gebieden langs de IJssel worden onvoldoende beschermd bij de gekozen locatie.	Bedankt voor uw zienswijze. De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk niet per definitie uit. We zijn wel terughoudend met nieuwe ontwikkelingen in NNN-gebied.	Nee

2025-024271

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024271/1	Ruimtelijke ordening. Omgevingsverordening en NNN: De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk Nederland uit. De direct omliggende NNN-gebieden langs de IJssel worden onvoldoende beschermd bij de gekozen locatie.	Bedankt voor uw zienswijze. De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk niet per definitie uit. We zijn wel terughoudend met nieuwe ontwikkelingen in NNN-gebied.	Nee

2025-024321

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024321/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie. De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

		verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.		
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024321/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandssysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024321/3	Schadecompensatie en waardedaling Omwonenden zouden niet zelf juridische gevechten hoeven voeren om planschade of waardedaling vergoed te krijgen. Het huidige nadeelcompensatie-kader (Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019) legt een eigen risico van 4 % op en verlangt dat bewoners zelf hun schade aantonen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet kan de provincie dit onderwerp wél rechtstreeks in de Omgevingsverordening regelen. Knelpunt * Waardedaling is moeilijk aantoonbaar; met 4 % eigen risico betekent een WOZ-waarde van € 600 000 al € 24 000 verlies voordat compensatie start. * Er ontbreekt een proactief, collectief taxatie kader; alleen individuele claims achteraf zijn mogelijk. Verzoek 7 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024321/4	Onafhankelijke monitoring en handhaving. Gebrek: De ontwerp-visie bevat geen harde bepaling voor een continue en onafhankelijke controle op naleving van de hinder- en gezondheidsnormen. Verzoek 8 1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: * geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; * trillingen en zwerfstromen; * slagschaduw-uren; * geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. * concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-024443

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
11. Verstedelijking	2025-024443/1	1. Positionering binnen het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS). De gemeente Rijssen-Holten onderschrijft de ambitie in de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening om te komen tot een evenwichtige en toekomstgerichte verstedelijking in Overijssel. Wij waarderen de keuze om het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) als ruimtelijk organiserend principe centraal te stellen. Binnen deze systematiek dragen alle typen kernen -naar aard en schaal- bij aan de regionale verstedelijkingsopgave en brede welvaart, waarbij goed bereikbare kernen vanwege hun bereikbaarheid en netwerkfunctie een onderscheidende rol vervullen. Rijssen-Holten vervult binnen Twente een onderscheidende (boven)regionale rol op het gebied van wonen, werken en voorzieningen. Zo kent de kern Rijssen een bovenregionaal verzorgingsgebied voor detailhandel, is de gemeente uitstekend ontsloten via de A1 en spoorlijn Deventer-Almelo, en herbergt zij een krachtige maakindustrie, bouw- en transportsector met internationale oriëntatie. Binnen regionale afstemming levert Rijssen-Holten bovendien een bovenlokale bijdrage aan de woningbouwprogrammering. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt terecht dat het DSS functioneert als netwerk van grote, middelgrote en kleinere kernen die gezamenlijk voorzien in de woningbehoefte, werklocaties en voorzieningen. In paragraaf 2.7 wordt gesproken over het belang van nabijheid en bereikbaarheid in de keuze van verstedelijkingslocaties, waarbij goed bereikbare kernen een expliciete rol krijgen. Paragraaf 6.8 benadrukt dat verschillende typen kernen - waaronder streekcentra en goed bereikbare kernen - op eigen wijze bijdragen aan het netwerk. Dit sluit aan bij de centrale positie van Rijssen-Holten in Twente en het functioneren van de gemeente als schakel tussen stad en platteland, tussen economie en leefomgeving, en tussen regionale woning- en werklocaties. Wij constateren echter dat in de juridische vertaling van de visie in de ontwerp-Omgevingsverordening deze positie onvoldoende is doorgezet. Artikel 4.4 van de ontwerpverordening beperkt de ruimte voor verstedelijking in kernen die niet expliciet als grote stad of streekcentrum zijn aangewezen, door extra motiveringseisen te stellen aan bovenregionale woningbouw. Daarmee worden goed bereikbare kernen zoals Holten én kernen met een bredere regiefunctie zoals Rijssen gelijkgesteld aan overige kernen, terwijl zij in de visie een eigen rol vervullen. In artikel 4.4, lid 6 worden bovendien complexe en juridisch beladen criteria toegevoegd die niet gelden voor streekcentra, terwijl goed bereikbare kernen volgens de visie een vergelijkbare functie hebben in het DSS. De huidige streekcentra (Hardenberg en Steenwijk) zijn bij de conceptversie van de visie primair benoemd vanwege hun solitaire ligging ten opzichte van stedelijke centra. In de ontwerpvisie is dit profiel verbreed: naast ligging is ook de bijdrage aan verstedelijking, de aanwezigheid van voorzieningen en netwerkbetekenissen binnen het DSS van belang (zie toelichting ontwerpvisie paragraaf 2.7 en 6.8). Gezien de omvang van de economie, het verzorgingsgebied van voorzieningen, de multimodale bereikbaarheid en de bijdrage aan woningbouw, voldoet Rijssen aan deze verbrede definitie van streekcentrum. Holten functioneert als goed bereikbare kern binnen het regionale netwerk (met station en directe ligging aan A1), met eveneens een bovenlokale bijdrage aan wonen en werken. Wij verzoeken u daarom om in de ontwerp-Omgevingsvisie: • de kern Rijssen te benoemen als streekcentrum en de kern Holten als goed bereikbare kern, passend binnen het DSS Twente; En om in de ontwerp-Omgevingsverordening: • Rijssen op te nemen in artikel 4.4, lid 4 als streekcentrum; • De positie van goed bereikbare kernen, waaronder Holten, juridisch te borgen door in artikel 4.4 een aparte categorie op te nemen naast grote	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja

		steden en streekcentra, met ruimte voor bovenlokale programmering zonder toepassing van lid 6; • Artikel 4.4 lid 6 te herzien of te schrappen conform het verzoek van de gezamenlijke Twentse gemeenten, zodat de juridische criteria in lijn zijn met de inhoudelijke rolverdeling uit de ontwerpvisie. Deze aanpassingen zorgen voor een consistente lijn tussen visie en verordening en stellen Rijssen-Holten in staat een volwaardige bijdrage te leveren aan de provinciale en regionale verstedelijkingsambities en brede welvaart binnen Overijssel en Twente.		
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024443/2	2. Economische ruimte en milieugebruiksruimte. De ontwerp-Omgevingsvisie onderstreept het belang van economische vitaliteit en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen als fundament van brede welvaart. Ook voor gemeenten buiten de vijf grote steden geldt dat economische dynamiek, werkgelegenheid en ruimtevraag zich regionaal concentreren. In Rijssen-Holten komt deze dynamiek samen met multimodale bereikbaarheid, innovatieve maakindustrie en een sterke logistieke sector. Wij constateren dat de doorwerking hiervan in de ontwerp-Omgevingsverordening beperkt is. Artikel 4.26a, gericht op behoud van milieugebruiksruimte, legt een generieke instructie op die mogelijk knelt met de ambitie tot gebiedsgerichte ontwikkeling. Hoewel transformatie naar andere functies binnen onze gemeente niet op grote schaal wordt voorzien, achten wij het van belang dat ruimte blijft bestaan voor lokaal maatwerk. De huidige formulering van artikel 4.26a sluit onvoldoende aan bij de provinciale ambitie om duurzame economische ontwikkeling te koppelen aan andere opgaven zoals woningbouw en mobiliteit. Wij onderkennen het belang van het behoud van milieugebruiksruimte voor zware milieucategorieën, maar pleiten voor een genuanceerdere toepassing. Het principe van “evenwichtige toedeling van functies aan locaties” vraagt om een bredere afweging waarbij ruimte is voor gebiedsgericht beleid, flexibiliteit en integrale ontwikkeling van werklocaties. Wij verzoeken u daarom: - om in paragraaf 6.8 van de ontwerpvisie te verduidelijken dat economische spreiding binnen het DSS zich niet alleen beperkt tot de grote steden, maar ook middelgrote economische centra omvat zoals Rijssen; • om in de toelichting op artikel 4.26a van de ontwerpverordening te erkennen dat in kernen met regionaal-economische functies (zoals opgenomen in gemeentelijke of regionale visie) meer ruimte nodig is voor herstructurering, functiemenging en innovatieve ontwikkeling; en te overwegen om artikel 4.26a lid 1 aan te passen, zodat dit beter aansluit bij de provinciale ambitie om duurzame economische transformatie in samenhang met ander opgaven en ambities mogelijk te maken.	We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingregel/afwijkingsmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt. Afspraken over nieuwe bedrijventerreinen maken we gezamenlijk binnen de programmeringsafspraken bedrijventerreinen. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Ja

2025-024449

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024449/1	Nieuwe instructieregel voor landbouwgebieden. Ommen onderkent het belang van goede ontwikkelperspectieven voor het landelijk gebied en de landbouw. De tweedeling die in de omgevingsvisie en omgevingsverordening wordt aangehouden komt in grote lijnen overeen met de tweedeling uit onze eigen omgevingsvisie. In de nieuwe instructieregel voor landbouwgebieden met generiek opgaven en kansen stelt u dat bij de transitie van voormalige agrarische erven nieuwe functies geen beperkingen mogen opleggen aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw in de omgeving. Ook laat u de mogelijkheid open voor het stellen van aanvullende regels. Wij stellen dat er ook in deze landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen er ruimte moet zijn voor andere belangen, naast het landbouwbelang. Wij vinden de instructieregel te eenzijdig gericht op het landbouwbelang. Andersoortige belangen zoals leefbaarheid en brede welvaart vragen ook in ook in deze gebieden ruimte. Wij vinden het noodzakelijk dat er ook in de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen ruimte moet zijn om te komen tot een goede balans tussen landbouw, leefbaarheid en anderen belangen.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwonwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Ja
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024449/2	Water en bodem sturend. We onderschrijven het belang van water en bodem sturend en een goede afstemming hierover met provincie en waterschappen. De verplichting om ook voor de stedelijke gebieden te moeten onderbouwen dat de ontwikkeling bijdraagt aan het versterken van het regionaal perspectief water en bodem dat voor het gebied vinden we te ver gaan.	Water en bodem sturend is één van de vier Leidende Principes in de Omgevingsvisie. De klimaatopgave geldt niet alleen voor het landelijke gebied. We willen voorkomen dat stedelijke gebieden hun opgaven afwentelen op het omliggende landelijke gebied. Daarom zijn wij van mening dat ook in het stedelijk gebied invulling moet worden gegeven aan dit Leidende Principe.	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-024449/3	Redeneerlijn. In de omgevingsvisie is aangegeven dat u wilt gaan werken met een Redeneerlijn om de Waar-vraag goed te kunnen beantwoorden. U spreekt in de omgevingsvisie over de Redeneerlijn als een handreiking. We constateren dat in de verordening deze Redeneerlijn vervolgens dusdanig strak wordt ingeregeld dat er helemaal geen sprake is van een handreiking maar van een harde eis waar het om het gebruik en werking van de Redeneerlijn gaat. Ons voorstel is om eerste ervaring op te doen met de Redeneerlijn als handreiking en na evaluatie (bijvoorbeeld na 2 jaar) alsnog te bezien of een strakkere regeling rond de redeneerlijn wenselijk is. Daarmee wordt in onze optiek ook meer recht gedaan aan de bestuursstijl zoals u die in de Ontwerp Omgevingsvisie heeft staan.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
11. Verstedelijking	2025-024449/4	Concentratie stedelijke functies. In de verordening legt u het principe van concentratie van stedelijke functies vast. Dit geldt de bovenregionale ontwikkeling van woningen en bedrijventerreinen met bijbehorende infrastructuur. Hoewel we dit principe begrijpen hechten wij er wel aan dat de al gemaakte programmeringsafspraken worden gerespecteerd. Dit geldt ook voor de bovenregionale woningbouwopgave (onderdeel programmeringsafspraken) die Ommen vanuit de verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle (NOVEX) op zich heeft genomen. Wij constateren dat de ruimte hiertoe weliswaar wordt geboden in de verordening maar dat daaraan aanvullende eisen worden gesteld die tot dusver niet zo zijn aangehouden in de programmeringsafspraken of in de verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht. Bestaande afspraken uit de woondeals worden overigens altijd gerespecteerd.	Ja

11. Verstedelijking	2025-024449/5	Eis visie op inbreiding door gemeenten. U vraagt van gemeenten om een visie op inbreiding te ontwikkelen. Dit is een nieuwe eis die tot op heden geen onderdeel uitmaakte van de programmeringsafspraken. Deze eis vraagt om extra inspanningen van de gemeente. Wij zien deze eis mogelijk vertragend werken op de bouw van woningen en de 30-40-30 verdeling die we daarbij als gemeente aan dienen te houden.	Wij delen deze zorg niet. Er zijn voor de korte en middellange termijn al veel woningbouwplannen bekend, waarover ook al afspraken zijn gemaakt in de woondeal. Voor het vervolg daarop gaan wij er van uit dat de gevraagde visie, ingepast kan worden in gemeentelijke visietrajecten, of reguliere onderbouwingen.	Nee

2025-024678

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/1	Er wordt aangegeven (afdeling 4.16 Energiesystemen) dat we in Overijssel kiezen voor een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. Bij de voorgestelde energiemix mist echter een stabiele energievorm als drager, backup en backbone van de energiemix. Deze is noodzakelijk om daadwerkelijk tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam energiesysteem te komen.	In de Energievisie van de provincie hebben we beschreven hoe we met een gebalanceerde energiemix in Overijssel op termijn onze energievraag in willen vullen en inzetten op een robuust systeem. Dat laatste komt niet alleen tot stand door een gebalanceerde mix, maar vraagt onder meer ook om de nodige flexibiliteit in het systeem, bijvoorbeeld door middel van opslag. In de uitvoeringsagenda –die binnenkort volgt op de Energievisie– beschrijven we welke acties we op dat vlak gaan inzetten.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024678/2	In Artikel 4.108c is opgenomen dat wanneer windturbineplannen niet passen binnen geldende programmeringsafspraken, deze alleen kunnen worden doorgezet na instemming van GS. * Het idee van de programmeringsafspraken was dat dit helderheid geeft aan alle betrokkenen: Hiervoor kunnen windturbineplannen worden ontwikkeld tot 2030, daarbuiten niet. Hiervan afwijken druist in tegen het hele idee van de programmeringsafspraken en is bodem voor onzekerheid en argwaan. * Artikel 4.108c: Niet alleen de bepalingen uit de wijziging van de Omgevingsverordening Overijssel vertonen kenmerken van een concretiserend besluit van algemene strekking (CBAS), maar ook het feitelijk handelen van de provincie – in zowel de voorbereiding als de uitvoering – wijst op een concreet, gebiedsgericht, dynamisch en projectgebonden karakter van beleidstoepassing. Dit versterkt het standpunt dat sprake is van CBAS-werking, ook waar formeel een algemeen verbindend voorschrift (AVV) wordt gepresenteerd. De toepassing van de 2,3 TWh-norm is verknoopt met programmeringsafspraken met gemeenten. Dit leidt tot concretisering per gemeente en bevestigt dat Artikel 4.108c dynamisch is en afhankelijk van realisatiegraad, projectkeuzes en bestuurlijke programmering.	* Het klopt dat de programmeringsafspraken helderheid moet geven aan alle betrokkenen. Er kan echter aanleiding zijn om daarvan af te wijken. Bijvoorbeeld als plannen in de ene gemeente niet van de grond komen, terwijl zich binnen een andere gemeente een initiatief voordoet dat kansrijk is. Afwijken van de programmeringsafspraken is alleen mogelijk als Gedeputeerde Staten daarmee akkoord gaan. In het kader van de procedure die vervolgens nodig is om de windturbineplannen daadwerkelijk te realiseren is alle ruimte om ook het besluit om daarvoor af te wijken van de programmeringsafspraken, kritisch te bevragen. * In artikel 4.108c stellen we een bovengrens aan de capaciteit aan energie dat in heel Overijssel met windturbines mag worden opgewekt. Over de verdeling van de opgave om windenergie te realiseren die daardoor resteert, maken we programmerings-afspraken met gemeenten. Die programmeringsafspraken maken vervolgens deel uit van het beoordelingskader op grond waarvan een gemeente bepaalt of meegewerkt kan worden aan een concrete aanvraag voor het oprichten van een windturbine. De concretisering per gemeente in de programmeringsafspraken gaat over de capaciteit aan windenergie waarvoor de gemeente ruimte gaat bieden, maar nog niet over de precieze locaties waar de windturbines geplaatst gaan worden. De artikelen 4.108c lid 1 tot en met 4 kwalificeren daarmee dus niet als concretiserende besluiten van algemene strekking. De instructieregels over de programmeringsafspraken windenergie richten zich op een onbeperkt aantal gevallen op diverse locaties en zijn bedoeld voor herhaalde toepassing.	Nee

2025-024717

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
21. Overige opmerkingen	2025-024717/1	* Onzorgvuldige aankondiging (28juni2025): Omgevingsverordening niet genoemd. (https://archieff05.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20250630222702/http://www.overijssel.nl/loket/terinzageleggingen/) * Onzorgvuldige aankondiging: Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel april 2025 niet genoemd. (https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/Datacollecties/2025/dc-2025-6751/1/bijlage/dc-2025-6751.pdf)	We hebben gekozen voor een compacte tekst voor de aankondiging op de website van de terinzagelegging van de nieuwe Omgevingsvisie. De link in deze aankondiging nodigt de lezer uit om door te klikken voor meer informatie over de stukken die in ontwerp ter inzage zijn gelegd. Uit de teksten die vervolgens verschijnen blijkt duidelijk dat de nieuwe Omgevingsvisie aanleiding is om ook de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken aan te passen. Op deze wijze wordt de informatie gestructureerd ontsloten. En wordt voorkomen dat lezers door een zeer complete maar complexe aankondigingstekst worden afgeschrikt om kennis te nemen van de stukken die ter inzage zijn gelegd. De aanpassingen van de Omgevingsverordening zijn gepubliceerd in het Provinciaal Blad (prb-2025-8603). Daarin staat: "De Omgevingsverordening en de bijbehorende Catalogus Gebiedskenmerken zorgen voor de juridische doorwerking." Deze formele kennisgeving maakt volstrekt duidelijk dat in deze actualisatieronde zowel de Omgevingsverordening als de Catalogus Gebiedskenmerken worden aangepast.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/2	Deze zienswijze omvat de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken april 2025 (afbeelding p.2 zienswijze). * Doorhalingen&toevoegingen: Een groot aantal doorhalingen worden vervolgens weer toegevoegd zonder enig zichtbaar verschil, voorbeeld: (afbeelding p.2 zienswijze) * Doorhalingen&toevoegingen: Doorhalingen verwijst schijnbaar uiteindelijk naar de zelfde PDF, maar moet, per PDF, via datum controle vastgesteld worden. (afbeelding p3 zienswijze) * Dergelijke doorhalingen&toevoegingen zorgen voor veel overbodig zoekwerk.	Uit de zienswijze blijkt dat de indiener veel moeite heeft gedaan om gestructureerd zijn zienswijzen te geven op de aanpassingen van de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken. * De techniek van doorhalingen en toevoegingen wordt gebruikt om ervoor te zorgen dat de uiteindelijke tekst van de Omgevingsverordening zoals die door Provinciale Staten wordt vastgesteld, op een correcte wijze kan worden gepubliceerd in de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De aanpassingen houden onder meer in dat er tekst verplaatst wordt. Dat krijgt in dit systeem vorm door de tekst op de ene plek door te halen en op een andere plek als nieuwe tekst weer te geven. * In deze actualisatieronde wordt geen nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld, maar worden aanpassingen doorgevoerd in de Omgevingsverordening die sinds 1 januari 2024 geldt en nadien gewijzigd is. Met de techniek van doorhalingen en markerings van nieuwe teksten wordt duidelijk gemaakt welke aanpassingen met deze actualisatieronde worden doorgevoerd en op welke onderdelen van de Omgevingsverordening in deze procedure zienswijzen kunnen worden ingediend. Het ontwerp van de actualisatie is digitaal gepubliceerd op het Digitaal Stelsel Omgevingswet. * We kunnen ons voorstellen dat het systeem van doorhalingen en toevoegingen de tekst lastiger leesbaar maakt. Het maakt wel exact duidelijk welke teksten geschrapt worden en wat nieuw is, waarbij er zicht blijft op de context van de aanpassingen in de tekst. Dat is belangrijk, zowel voor de procedurestap waarbij zienswijzen kunnen worden ingediend op de aanpassingen als voor de besluitvorming door Provinciale Staten.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/3	Bijlage I Begripsbepalingen NEN 3650 NEN 3650 'Eisen voor buisleidingsystemen', uitgave januari 2020 NEN 3655 NEN 3655 'Veiligheidsbeheersysteem (VBS) voor buisleidingsystemen voor het transport van gevaarlijke stoffen – Functionele eisen', uitgave januari 2020 Voorgenoemde NEN normen zijn normen "achter een betaalmuur" en daarom niet toelaatbaar voor een verordening (die bindend is voor burgers).	De begripsbepalingen die verwijzen naar NEN-normen horen bij een onderdeel van de Omgevingsverordening dat in deze actualisatieronde niet worden aangepast. Deze zienswijze laten we daarom buiten behandeling.	Nee

21. Overige opmerkingen	2025-024717/4	* De noodzaak voor voedselvoorziening is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * De noodzaak voor energiebesparing is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	De noodzaak van voedselvoorziening en de noodzaak van energiebesparing worden inderdaad in de Omgevingsverordening niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. De Omgevingsverordening bevat de provinciale regels voor de fysieke leefomgeving, die vervolgens kort worden toegelicht in de bijbehorende toelichting. De achterliggende beleidsinhoudelijke doelen komen uitgebreider aan de orde in de Omgevingsvisie en de provinciale programma's. Voedselzekerheid is een van de argumenten om nieuwe instructieregels op te nemen voor ontwikkelingsperspectieven in landbouwgebieden.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/5	De Catalogus Gebiedskenmerken De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat "de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen" wordt niet gerespecteerd (Zie ook: Gezamenlijke zienswijze op de Provinciale Omgevingsvisie vanuit de gemeenten Borne, Dinkelland, Haaksbergen, Hellendoorn, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden ; Twente, 1 juli 2025). * Het aantal bindende voorschriften aangaande de Catalogus Gebiedskenmerken is ten onrechte sterk vergroot. * De provincie treedt daarbij buiten haar toebedeelde rol en/of bevoegdheid.	* De nieuwe Omgevingsvisie is aanleiding om de Catalogus Gebiedskenmerken integraal te herzien. De Catalogus Gebiedskenmerken maakt sinds 2009 onderdeel uit van de sturing op ruimtelijke kwaliteit en is daarna in actualisatieronden op een beperkt aantal punten aangevuld. In de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken wordt aansluiting gezocht op de vier Leidende Principes van de nieuwe Omgevingsvisie. Ook worden de verschillende landschapstypes –in aansluiting op de nieuwe Omgevingsvisie- gebiedsgericht benadert. Dit maakt het mogelijk om bij de sturing op de landschappelijke inpassing beter rekening te houden met de regionale verschillen binnen landschapstypes. Dit leidt er inderdaad toe dat er in de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken meer landschapstypes worden onderscheiden waarvoor aanwijzingen worden gedaan voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. * Op grond van de Omgevingswet is de provincie bevoegd om met instructieregels de doorwerking van provinciale belangen in gemeentelijke omgevingsplannen juridisch te borgen. De sturing op ruimtelijke kwaliteit is van provinciaal belang omdat daarmee de kenmerkende landschapskwaliteiten in Overijssel behouden en versterkt worden. Het systeem van sturen op ruimtelijke kwaliteit binnen het Overijsselse afwegingsmodel verandert door de aanpassingen in de Catalogus Gebiedskenmerken niet wezenlijk. De Catalogus Gebiedskenmerken behoudt zijn rol voor de beantwoording van de vraag hoe nieuwe ontwikkelingen landschappelijk het beste kunnen worden ingepast.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/6	Indiener kopieert de volgende artikelen uit de ontwerp-Omgevingsverordening, waarin het gaat over de Catalogus Gebiedskenmerken, als inleiding op zijn zienswijze: 4.9; 4.10; 4.12; 4.14; 4.122 gevolgd door: Catalogus Gebiedskenmerken is ge-oormerkt als bijlage van de Omgevingsverordening en daardoor bindend.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening. In de afdeling 4.3 (ruimtelijke kwaliteit) is vastgelegd dat gemeenten in hun omgevingsplan rekening moeten houden met de uitspraken die in de Catalogus Gebiedskenmerken worden gedaan over landschappelijke inpassing. Daarmee is de toepassing van de Catalogus Gebiedskenmerken dus bindend voor gemeenten.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/7	Indiener kopieert teksten uit de paragrafen YYY, RRRR, DDD waarin het gaat over de Catalogus Gebiedskenmerken en verwijst naar de bijlage van de nieuwe ontwerp-Catalogus Gebiedskenmerken. Vervolgens zijn zienswijze: * Zonder motivatie, zonder uitleg, zonder verklaring van de verschillen, wordt hier een nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken onder de Omgevingsverordening geschoven, welke bindend is voor Burgers, Bedrijven, Gemeentes en overige instellingen . * De nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken is niet expliciet ter inzage gelegd.	* Bij de vaststelling van het ontwerp van de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken hebben Gedeputeerde Staten het volgende overwogen: in de Catalogus Gebiedskenmerken vinden aanpassingen plaats om die beter te laten aansluiten op de wijzigingen in de Omgevingsvisie. De inhoud van de Catalogus is grotendeels gelijk gebleven. Gewijzigd is de Stedelijke laag om deze beter te laten aansluiten bij de vernieuwing van ons beleid en meer recht te doen aan onze kwaliteitsambities. Ook de laag van de beleving is aangepast om deze meer gebiedsgericht te maken. Hierin heeft cultureel erfgoed ook een goede plek gekregen. * De nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening en is als zodanig ter inzage gelegd. In mededeling van de terinzagelegging van het ontwerp van de nieuwe Omgevingsvisie en de andere stukken is vermeld dat er ook aanpassingen worden gedaan in de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee

21. Overige opmerkingen	2025-024717/8	De Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel 2025 functioneert niet slechts als beschrijvend document, maar heeft juridisch normerende werking op gebiedsniveau vanwege de verstrengeling met de Omgevingsverordening. Daarmee kwalificeren de normerende en richtinggevende uitspraken uit de Catalogus Gebiedskenmerken — individueel of in samenhang — als CBAS. Een rechterlijke toetsing is noodzakelijk om vast te stellen: • of deze uitspraken zelfstandig appellabel zijn, • of burgers via exceptieve toetsing toegang moeten krijgen tot rechtsbescherming, • en of de provincie bevoegd is om deze gedetailleerde uitspraken bindend te maken.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de sturing op ruimtelijke kwaliteit zoals die juridisch geborgd worden door de instructieregels in afdeling 4.3 van de Omgevingsverordening. De Catalogus Gebiedskenmerken geeft aanwijzingen voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. De Catalogus heeft inderdaad juridisch normerende werking door wat hierover is geregeld in de Omgevingsverordening. Daarmee kwalificeren de uitspraken nog niet als concretiserende besluiten van algemene strekking (CBAS). De uitspraken concretiseren de doorwerking van het provinciale beleid voor de Rode Draad ruimtelijke kwaliteit. De aanwijzingen zijn echter bedoeld voor een onbeperkt aantal gevallen op uiteenlopende locaties en zijn daarmee geschikt voor herhaalde toepassing. Daardoor kwalificeren de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken als algemeen verbindende voorschriften. Dit betekent dat er geen zelfstandig beroep tegen de Catalogus Gebiedskenmerken openstaat bij de rechter. Burgers kunnen wel langs de weg van exceptieve toetsing een rechterlijke uitspraak vragen over de juridisch bindende doorwerking van de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/9	Indiener geeft in een tabel de kwaliteitsambities aan van de Catalogus Gebiedskenmerken, zoals die waren in 2023 en in het ontwerp van 2025 (p. 7 van zienswijze). Vervolgens zijn zienswijzen: * Binnen 2 jaar zijn de kwaliteitsambities grotendeels herschreven (beleidsconsistentie ontbreekt). * Een verklaring van de wijziging van de kwaliteitsambities is niet gegeven, noch verklaard.	* De Catalogus Gebiedskenmerken maakt sinds 2009 onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. Nadien is de Catalogus Gebiedskenmerken in het kader van jaarlijkse actualisatierondes op een aantal punten aangevuld. Voor de invoering van de Omgevingswet was de provincie verplicht om een nieuwe Omgevingsverordening vast te stellen die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Deze nieuwe Omgevingsverordening is een beleidsarme omzetting van de daarvoor geldende Omgevingsverordening. Op dat moment was er geen aanleiding om de Catalogus Gebiedskenmerken te herzien. De integrale herziening van het provinciale omgevingsbeleid die met de nieuwe Omgevingsvisie wordt doorgevoerd, is aanleiding geweest om ook de sturing via de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken over landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen opnieuw tegen het licht te houden. Het systeem van sturing op ruimtelijke kwaliteit via uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken wordt met de voorliggende aanpassingen niet veranderd. * De ruimtelijke kwaliteitsambities zijn inhoudelijk niet gewijzigd. Ze worden alleen anders geschikt om recht te doen aan de vier Leidende Principes die de basis zijn voor het omgevingsbeleid zoals dat in de nieuwe Omgevingsvisie wordt vastgelegd. Zo worden de kwaliteitsambities 'Bodem als basis met een robuust en beleefbaar watersysteem' en 'Natuur als ruggengraat' eerder genoemd.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/10	YYY Toegevoegd: Op grond van de principes voor zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik moet voor elke claim die gelegd wordt op de Groene Omgeving nagegaan worden of daarvoor niet het bestaand bebouwd gebied of bestaande bebouwing in de Groene Omgeving benut kan worden. * Een Energie-prestatie-index moet hierbij een rol spelen. * Een Energie-prestatie-index voor bedrijven is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Een sanering van kantoren op basis van een Energie-prestatie-index is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * De toegevoegde waarde van bedrijfs activiteiten, als afweging, is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Bron-emissie reductie van bedrijfsmatige activiteiten is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Fijnstof-emissie reductie van bedrijfsmatige activiteiten is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	De energieprestatie-index is een methode om inzicht te krijgen in de energiezuinigheid van bestaande woningen. We zetten beleidsmatig in op het zoveel mogelijk besparen op energie. Dit is vastgelegd in de Omgevingsvisie en het Provinciale Programma Energiestrategie. Voor de doorwerking van dat beleid zetten we andere instrumenten in dan provinciale juridische regels. Een energieprestatie-index voor bedrijven en sanering van kantoren op basis van een energieprestatie-index worden in de Omgevingsverordening inderdaad niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. De toegevoegde waarde van bedrijfsactiviteiten als afweging wordt inderdaad niet beschouwd in de Omgevingsverordening. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. Als afweging speelt het wel een rol in regionale programmering bedrijventerreinen, waarvoor de Omgevingsverordening de juridische borging regelt. De bron-emissiereductie en de fijnstof-emissiereductie van bedrijfsmatige activiteiten wordt in de Omgevingsverordening inderdaad niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. In de Omgevingsvisie is wel de ambitie daartoe vastgelegd, maar niet voor elke beleidsambitie in de Omgevingsverordening wordt het juridische instrumentarium van de Omgevingsverordening ingezet.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/11	C Artikel 2.8 (uitgangspunten omgevingswaarden wateroverlast buiten de bebouwde kom) wordt als inleidende tekst door indiener als indiener op de volgende zienswijzen aangehaald: * Wat is de "grotere overstromingskans"? 5x per dag ?, 10 x per week?, 2x per maand ? * Een eis aan de hersteltijd van overstroomde gebieden ontbreekt.	* In de Omgevingsverordening zijn omgevingswaarden opgenomen voor waterveiligheid en wateroverlast, die gebaseerd zijn op berekeningen van de kans dat een dijk doorbreekt en dat in een gebied er water op land komt te staan. De normen voor wateroverlast zijn geformuleerd als de kans dat een gebied 1 keer in de 50 jaar, 25 jaar of 10 jaar of elk jaar onder water komt te staan. Voor een klein deel van het gebied wordt geaccepteerd dat die kans zich vaker zal voordoen en dat er dus een grotere overstromingskans geldt. Die grotere overstromingskans voor een klein percentage van het gebied is niet genormeerd en kan zich theoretisch ook 5x per dag voor doen. * De omgevingswaarde voor wateroverlast buiten de bebouwde kom stelt inderdaad geen eis aan de hersteltijd. De hersteltijd is lastig te bepalen omdat die per perceel kan verschillen. De hersteltijd is ook niet goed te beïnvloeden door de waterschappen omdat daarbij allerlei aspecten een rol spelen. Onze omgevingswaarden zijn normen voor waterschappen en gaan over zaken die het waterschap wel kan beïnvloeden.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/12	Artikel 4.13 wordt aangehaald door indiener, evenals de gewijzigde tekst over veenweide onder DDDD. Vervolgens de zienswijzen: * Citaat Veenweidegebieden stoten landelijke naar schatting jaarlijks 7 Mton CO2-eq uit. CO2-eq betreft i.h.a. di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 en methaan CH4, hoe is dit voor Overijssel? * door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH4 gelijk aan 25CO2-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd? (Zie b.v. Greenhouse gas emissions and surface water management https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel" : Stoppen, Remmen, Doorgaan? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel" ? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel" ? * Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten? Zoals: 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (verwijzing zie p.9 zienswijze). * Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten? (verwijzing AI-tekst op p.9 zienswijze). * Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling)?	Dank u voor uw vragen. * Dit is 0,7 Mton (zie ook antwoord op uw zienswijze 2025-024717/14 op de Omgevingsvisie). * Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. * Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. * Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. We betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie, waarbij we met het gebied en op basis van de gebiedskenmerken tot een voorgestelde aanpak komen. * In de toelichting op de Omgevingsverordening gaan we inderdaad niet in op mogelijke negatieve volksgezondheidsaspecten van bloedzuigende insecten en de overlast van steekmuggen en knutten in gebieden die vernat worden. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. In de Omgevingsvisie wordt ingegaan op de provinciale ambities op het terrein van gezondheid, maar niet voor elke beleidsambitie in de Omgevingsverordening wordt het juridische instrumentarium van de Omgevingsverordening ingezet. * De tijd zal het leren of met vernatting van veenweidegebied de beoogde doelen worden bereikt. Op basis van de huidige kennis en inzichten verwachten we dat vernatting bijdraagt aan oplossingen voor natuur- en klimaatopgaven in het gebied.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/13	* "landbouwgronden in beekdalen" de verwijzing naar informatieobjecten ontbreekt. * "laaggelegen gebieden" de verwijzing naar informatieobjecten ontbreekt.	Voor 'landbouwgronden in beekdalen' en 'laaggelegen gebieden' gelden in het beheergebied Vechtstromen afwijkende omgevingswaarden voor wateroverlast. Het bijbehorende informatieobject is te vinden in bijlage 2 onder de titel 'landbouwgebieden in beekdalen in beheergebied Vechtstromen'.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/14	Het begrip 'stedelijke centra' wordt op diverse plaatsen nog wel gebruikt, in tegenstelling tot de toelichting.	We zijn inderdaad niet consequent geweest in het vervangen van de term 'stedelijke centra' door de zinsnede 'de kernen Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle'. We hebben dit alsnog aangepast in artikel 4.18 (detailhandel) en artikel 4.92 (oogmerk mobiliteit) en in de toelichting op artikel 4.18 en paragraaf 4.10.1 (mobiliteit).	Ja
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/15	* Een ruimte-reservering voor kleinschalige vormen van kernenergie ontbreekt in de omgevingsverordening. * De noodzaak voor persistente energie-opwek is in de omgevingsverordening niet beschouwd (persistent=geen wiebelstroom!) * Het percentage energie-opwek buiten de provincie waar de provincie op "leunt" (=nodig heeft voor persistente energieleverantie) is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	* Er wordt inderdaad geen ruimtelijke reservering gedaan voor kleinschalige vormen van kernenergie, omdat ons beleid daarin niet voorziet. De mogelijkheden in Overijssel voor kernenergie in de toekomst worden onderzocht. Daarbij wordt aangesloten bij diverse studies en doen we waar nodig zelf onderzoek, bijvoorbeeld naar geschikte locaties. Of en de mate waarin kernenergie –in de vorm van (micro-)SMR's– een rol gaat spelen in Overijssel wordt bepaald in een herijking van onze Energievisie (voorzien in 2028). * In de toelichting op de nieuwe instructieregel energiesysteem wordt kort gewezen op de noodzaak om te komen tot een meer evenwichtige belasting van het energiesysteem. De toelichting op de Omgevingsverordening leent zich niet voor uitgebreide beschouwingen over een persistente energieleverantie en het aandeel van energie-opwek buiten de provincie die daarvoor van betekenis is.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/16	* Congestie is een vorm van schaarste, materiaalgebruik is een veel ernstiger vorm van schaarste. * "Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik" geldt ook voor "zuinig en zorgvuldig" gebruik van grondstoffen voor de energietransitie. * Schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Als we zo door gaan met de energie transitie, heeft Nederland in 2040, jaarlijks 28% van de huidige wereldproductie van Lithium nodig. Deze grondstoffenbehoefte leidt niet tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld? * De provincie Overijssel is door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten. * Metabolic heeft op verzoek van de netbeheerders aan de hand van de scenario's van II3050-editie 2 een herberekening uitgevoerd van de grondstoffenbehoefte. Ten opzichte van de 2021 studie is de situatie vele procentpunten verslechterd. Nota bene: voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is rethink ... de energie transitie dus ook provinciaal! * Een volstrekt roekeloos & asociaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050: Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant! * Ook de provincie Overijssel legt op egoïstische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Deze zienswijzen gaan over de mogelijke consequenties van beleidskeuzes die de provincie maakt over de energietransitie voor het gebruik van schaarse grondstoffen. In deze zienswijzen wordt geen rechtstreekse relatie gelegd met wat dit moet betekenen voor de regels die in de Omgevingsverordening zijn opgenomen. Wij gaan daarom hier niet verder op deze zienswijzen in.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/17	*Artikel 4.108c lid 1 bevat een bepalingen met een CBAS kenmerk en is daarom wel (en opnieuw) appellabel. * Artikel 4.108c lid 2 Programmering en bestuurlijke afspraken zijn feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c lid 3 GS toetsing is feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c lid 4 GS vaststelling is feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c: de toepassing van de 2,3 TWh-norm is verknoopt met programmeringsafspraken met gemeenten. Dit leidt tot concretisering per gemeente en bevestigt dat artikel 4.108c dynamisch is en afhankelijk van realisatiegraad, projectkeuzes en bestuurlijke programmering. * Het feitelijk handelen van de provincie duidt op een CBAS en geen zuivere AVV.	In artikel 4.108c stellen we een bovengrens aan de capaciteit aan energie dat in heel Overijssel met windturbines mag worden opgewekt. Over de verdeling van de opgave om windenergie te realiseren die daardoor resteert, maken we programmerings-afspraken met gemeenten. Die programmeringsafspraken maken vervolgens deel uit van het beoordelingskader op grond waarvan een gemeente bepaalt of meegewerkt kan worden aan een concrete aanvraag voor het oprichten van een windturbine. De concretisering per gemeente in de programmeringsafspraken gaat over de capaciteit aan windenergie waarvoor de gemeente ruimte gaat bieden, maar nog niet over de precieze locaties waar de windturbines geplaatst gaan worden. De artikelen 4.108 lid 1 tot en met 4 kwalificeren daarmee dus niet als concretiserende besluiten van algemene strekking. De instructieregels over de programmeringsafspraken windenergie richten zich op een onbeperkt aantal gevallen op diverse locaties en zijn bedoeld voor herhaalde toepassing.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/18	Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) ontbreekt als bijlage van de omgevingsverordening.	*Het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) is een zelfstandig beleidsdocument dat is vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Het PPE maakt geen onderdeel uit van de Omgevingsverordening en is daarom niet als bijlage toegevoegd. Het beleidsdocument is gepubliceerd in het Provinciaal Blad en daardoor kenbaar voor een ieder. Ook is het PPE als provinciaal programma gepubliceerd in het Omgevingsloket van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/19	* "De bestuurlijke afspraken met het Rijk" ontbreken. * De bron van "de bestuurlijke afspraken met het Rijk" ontbreekt.	De bestuurlijke afspraken met het Rijk over windenergie staan in een zelfstandig document en worden niet vastgesteld door Provinciale Staten. De bestuurlijke afspraken met het Rijk over windenergie maken geen onderdeel uit van de Omgevingsverordening en zijn daarom niet als bijlage opgenomen in de Omgevingsverordening. De bestuurlijke afspraken over windenergie zijn te vinden op de website van de rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/20	Onjuiste titel van XVI-V-6C (Hoogtebeperkingen in verband met vliegveiligheid laserstraalvrij gebied - Obstakelvrije zone)	In de titel van bijlage XVI-V-6c 'Hoogtebeperkingen in verband met vliegveiligheid – Obstakelvrije zone' staat inderdaad ten onrechte 'laserstraalvrij gebied'. Dat deel van de titel is geschrapt.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-024717/21	Wat is het verschil tussen het informatieobject bedrijventerrein en het informatieobject bedrijventerreinen?	Het informatieobject bedrijventerrein (enkelvoud) is de nieuwe kaartlaag die hoort bij onderdeel 3.4 Stedelijke laag – bedrijventerreinen, werklocaties in de Catalogus Gebiedskenmerken. Het informatieobject bedrijventerreinen (meervoud) is de bestaande kaartlaag die hoort bij de instructieregels in artikel 4.20 (volumineuze detailhandel op perifere locaties), artikel 4.22 (bijzondere vormen van detailhandel op perifere locaties) en artikel 4.89 (instructieregels primaire watergebieden, waterbergingsgebieden en overstromingsrisicogebieden).	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/22	* Link naar informatieobject 'effectgebied incidenten met brand' werkt niet. * Link naar informatieobject 'effectgebied incidenten met explosie' werkt niet.	We hebben de links gecheckt. De beide links werken bij ons wel.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/23	Wat is het nut van het informatieobject 'bakens in de tijd'? Het omvat de gehele provincie?	Het informatieobject 'bakens in de tijd' is nodig om ervoor te zorgen dat degene die door een klik op de kaart zoekt naar de provinciale regels die op die locatie van toepassing zijn, ook te zien krijgt dat mogelijk de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken bij het landschapstype 'bakens in de tijd' van toepassing zijn.	Nee

19. Kaartbijlage	2025-024717/24	Landgoed Twickel is onjuist weergegeven, voor ten minste van het oostelijk deel van Landgoed Twickel.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we landgoederen willen ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Daarvoor is het inderdaad belangrijk dat de begrenzing van de landgoederen, waaronder Twickel, goed op de kaart staat. De kaart waar u naar verwijst is onderdeel van de Omgevingsverordening en geeft alleen aan welk deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) binnen Landgoed Twickel ligt. In de Omgevingsverordening staat in artikel 4.57 lid 5 welke deelgebieden we onderscheiden binnen het Natuurnetwerk Nederland. Twickel is één van die deelgebieden (nummer 29). De komende periode gaan wij aan de slag met het doorontwikkelen van ons landgoederenbeleid. Onderdeel daarvan is het goed op de kaart zetten van alle landgoederen. Daarbij maken wij graag gebruik van de door u aangeleverde data, zodat de begrenzing van Landgoed Twickel op de kaart met landgoederen goed wordt weergegeven.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/25	De naamgeving van de Omgevingsverordening in paragraaf 0.1.3 van de toelichting is onjuist.	In de toelichting op de Omgevingsverordening staat in paragraaf 0.1.3 dat in de Omgevingsverordening Overijssel 2024 algemene regels staan. De jaaraanduiding 2024 is inderdaad niet meer correct. De Omgevingsverordening, zoals die is vastgesteld met het oog op de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024, is daarna aangepast en aangevuld. We spreken daarom tegenwoordig over de Omgevingsverordening Overijssel, dus zonder jaaraanduiding. De aanduiding in paragraaf 0.1.3 is daarop aangepast.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-024717/26	Deze verordening bevat meerdere bepalingen met een CBAS kenmerk, zie artikel 4.108c en is daarom wel appellabel.	De regels in de Omgevingsverordening kwalificeren niet als Concretiserend besluit van algemene strekking, omdat niet wordt voldaan aan de criteria die daarvoor gelden. Tegen de regels in de Omgevingsverordening staat dus geen beroep open.	Nee
16. Milieu en (milieukundige) gezondheid	2025-024717/27	Stiltegebieden ontbreken juist. Windturbines naast NNN gebieden geven geen stilte waarborg. Betoog faalt.	In het provinciaal omgevingsbeleid zijn op dit moment geen stiltegebieden aangewezen en daarom zijn daarvoor ook geen regels opgenomen in de Omgevingsverordening.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/28	"Omgevingsverordening zijn geen coördinatieregels opgenomen". Zeer vreemd om een artikel op te nemen waarin verklaard wordt welk artikel niet in de Omgevingsverordening is opgenomen.	De uitspraak dat in de Omgevingsverordening geen coördinatieregels zijn opgenomen, wordt gedaan in de toelichting op de Omgevingsverordening (paragraaf 0.9). Deze uitspraak is niet in de vorm van een artikel opgenomen in de Omgevingsverordening zelf.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024717/29	In de toelichting op Zandgronden staat: 'op langere termijn speelt bij de zandgronden de onzekerheid dat wateraanvoer in gebieden waar dit nu nog mogelijk is, in de toekomst niet meer gegarandeerd is'. Zinsnede en redenering onbegrijpelijk. Welke wateraanvoer is nu nog mogelijk, maar mogelijk in de toekomst niet meer?	Momenteel is er wateraanvoer vanuit de IJssel en het Twentekanalensysteem mogelijk in nabijgelegen gebieden. Dit gebeurt door gemalen, pompen en sluizen en dit is een technisch systeem. Voor welke gebieden dit mogelijk is, is op een werkkaart in het Geo-portaal van Overijssel te vinden. Echter, in de toekomst kan de situatie veranderen waarbij de mogelijkheden om water hoger in het systeem te krijgen onmogelijk worden. Dit is op dit moment nog niet aan de orde, maar sluiten we voor de middellange termijn niet uit. We hebben de tekst aan de hand van deze nadere uitleg verduidelijkt.	Ja
11. Verstedelijking	2025-024717/30	In de toelichting op Bebouwd gebied staat: 'hier is het perspectief gericht op het niet verder vergroten en tegengaan van de klimaatopgave. We vragen bij locatiekeuzes voor nieuwe verstedelijking rekening te houden met de bodem en de plek in het watersysteem en kwetsbare plekken te mijden. We willen voorkomen dat - als er op kwetsbare plekken gebouwd wordt - problemen in kosten, tijd en locatie worden afgewenteld. Voor bestaande bebouwing en infrastructuur vragen we gemeenten en initiatiefnemers om bij renovatie of herbouw van bestaande bebouwing en infrastructuur op kwetsbare plekken het ontwerp te heroverwegen'. Onbegrijpelijke "priet-praat": tegengaan van de klimaatopgave?	De eerste zin van de tekst van de toelichting op Bebouwd gebied is inderdaad niet duidelijk. Wat hier had moeten staan is: 'Hier is het perspectief gericht op het niet verder vergroten van de opgave van klimaatadaptatie en daarnaast op het toepassen van klimaatadaptatieve maatregelen.' Wij hebben de tekst hierop aangepast.	Ja

12. Wonen	2025-024717/31	Herstel van balans vraag en aanbod woningbouw: Redenering onbegrijpelijk: "overaanbod aan woningbouw mogelijkheden" wordt hier het woningtekort in stand gehouden?	Een aantal jaren terug speelde het probleem van overaanbod aan woningbouwlocaties. Door de onderlinge concurrentie van locaties dreigde de woningbouw op alle locaties stil te vallen. Op dat moment is in de instructieregels voor de programmering van woningbouw een bepaling opgenomen die het voor de provincie mogelijk maakt om bij overaanbod bij te sturen. Inmiddels zitten we in een situatie van een tekort aan woningbouwlocaties. Het schrappen van overaanbod is nu niet meer aan de orde. Omdat niet uit te sluiten is dat zich op termijn weer een situatie van overaanbod voordoet, handhaven we deze bepaling.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/32	Definitie van kernwinkelgebieden ontbreekt.	In bijlage I (begripsbepalingen) van de Omgevingsverordening is de volgende definitie opgenomen voor kernwinkelgebied: Het gedeelte van binnensteden en dorpscentra waar detailhandelsvestigingen geconcentreerd zijn.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/33	De omschrijving van bijlage XVI-V-5 is consistent maken.	Bijlage XVI-V-5 van het Luchthavenbesluit hoort bij artikel 7.12 lid 3 van de Omgevingsverordening. In dit artikel wordt duidelijk gemaakt dat dit de bijlage Veiligheidsgebieden is.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/34	* Review omgevingsverordening teksten voor publicatie. * Controleer omgevingsverordening links voor publicatie.	De fouten die ontdekt zijn in de toelichting op de Omgevingsverordening zijn kennelijke verschrijvingen, die we helaas gemist hebben bij het nalezen van de ontwerp teksten. Deze fouten hebben we verbeterd. We hebben de links gecheckt en die werken wel.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-024717/35	* Werk aan herstel van de relatie tussen burger en overheid door begrijpelijk te schrijven. * Schrijf niet voor de "upper few" maar voor de bewoners van Overijssel. * Stop met bewoners van Overijssel te gebruiken als onbetaalde review krachten.	We doen ons best om de teksten in de Omgevingsverordening begrijpelijk te schrijven. We wijzen er wel op dat dit niet eenvoudig is omdat de Omgevingsverordening een juridisch document is en complexe zaken regelt.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024717/36	* begripsbepaling 'nieuwe bovengrondse opslagmogelijkheid - bovengrondse opslagmogelijkheden waarin het geldende omgevingsplan nog niet voorziet'. Deze definitie is niet nader verklaard en kent geen toepassing in de Omgevingsverordening. Is het b.v. een stapel hooibalen? * begripsbepaling 'nieuwe multifunctionele locatie - multifunctionele locatie waarin het geldende omgevingsplan nog niet voorziet'. Deze definitie is niet nader verklaard en kent geen toepassing in de Omgevingsverordening. Is dit een kerncentrale met elektriciteit opwekking en warm water voor stadsverwarming?	Het begrip 'nieuwe bovengrondse opslagmogelijkheid' staat genoemd in artikel 4.111 (verbod bovengrondse opslag hoogradioactief afval) en het begrip 'nieuwe multifunctionele locatie' staat genoemd in artikel 4.113 (instructieregel zandwinning). Gelet op de context waarin deze begrippen worden gebruikt mag duidelijk zijn dat het niet gaat over een stapel hooibalen of een kerncentrale.	Nee
21. Overige opmerkingen	2025-024717/37	De titel van de documenteigenschappen, komt niet overeen met de titel van het document (Catalogus Gebiedskenmerken – ontwerp 22 april 2025).	We hebben de titel van de Catalogus Gebiedskenmerken bij de vaststelling aangepast.	Ja
21. Overige opmerkingen	2025-024717/38	Indiener geeft aantal typfouten en andere tekstuele punten door: * In de toelichting op artikel 4.4 (principe van concentratie van stedelijke functies) staat: 'De verordening maakt het mogelijk om niet alleen voor de lokale behoefte te bouwen. Data kan het geval zijn als de samenwerkende gemeenten de afspraak gemaakt hebben dat een gemeente in (een deel van) de (boven)regionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente voorziet'. "Data" onbegrijpelijk. * Het nulsituatie-bodemonderzoek voor milieubelastende activiteiten komt ook ni?? in terug onder de Omgevingswet. Zinsnede en redenering onbegrijpelijk. * In de toelichting op de verdringingsreeks staat: 'Deze reservering mag iedere waterbeheerder inzetten onder een aantal voorwaarden, onder andere wat betreft de maximale watervraag voor deze gewassen. In de praktijk zal de watervraag voor dit soort gewassen in Twente en zuid-Drenthe zeer beperkt zijn. De hoeveelheid kapitaalintensieve gewassen in dit deel van het land is namelijk beduidend kleiner is (??) dan die in Noord-Nederland'. Tekst redigeren: onbegrijpelijk, zie ??. * 'Zeer kwetsbaar gebouw als bedoeld in Bijlage VI, onderdeel E van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zoals dat luidde op de datum van inwerkingtreding van deze verordening'. De enige definitie die met een hoofdletter begint.	De typfouten in artikel 4.4, in de toelichting op de instructieregels in Paragraaf 4.8.4 Instructieregels voor grondwaterbeschermingszones en in de toelichting op de verdringingsreeks zijn gecorrigeerd in de definitieve Omgevingsverordening.	Ja

2025-024718

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie. De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. 2. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening: • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: - o Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). - o Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro- /nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024718/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-024967

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
1. Aanleiding van de Omgevingsvisie	2025-024967/1	Geen nieuw beleid. Er is gekozen om de actualisatie Omgevingsverordening 'beleidsarm' op te stellen. Vitens vindt het jammer dat er geen richtinggevende keuzes of aanvullende maatregelen zijn opgenomen in deze actualisatie. Hieruit volgt een risico dat de omgevingsverordening niet aansluit bij nieuwe ontwikkelingen (een aantal voorbeelden volgen verderop in deze brief) en het risico dat de drinkwaterwinning nog verder onder druk komt te staan.	Het klopt dat de actualisatie van de Omgevingsverordening beleidsarm is opgesteld. We hebben daarnaast de wijzigingen op basis van de Omgevingsvisie wel verwerkt in nieuwe regels in de Omgevingsverordening. Daarmee zorgen we ervoor dat de Omgevingsverordening aansluit bij het beleid in de Omgevingsvisie.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024967/2	Samenwerking. Vitens doet bij deze de handreiking om mee te denken bij de totstandkoming van de geactualiseerde verordening. Wij gaan graag in gesprek over de bescherming van huidige en nieuwe drinkwaterbronnen.	Wij waarderen de samenwerking en uw aanbod om mee te denken bij de bescherming van de drinkwaterbronnen. Vanzelfsprekend betrekken wij u bij trajecten rondom de beleidsevaluatie van drinkwater gerelateerde onderwerpen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/3	Handhaafbaarheid. Naast de noodzaak om de regels voor de bescherming voor drinkwater goed te regelen onderstreept Vitens het belang van een handhaafbare omgevingsverordening en de noodzaak tot voldoende handhavers.	Wij danken u voor uw zienswijze. Toezicht en handhaving hebben onze aandacht.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/4	Beschermingsbeleid Drinkwater. 60-metergrens. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Gelderland, eist Overijssel een minimale afstand van 60 meter van een winput tot de grens van het waterwingebied (de 60-metergrens). Deze is gebaseerd op de aanname dat dit overeenkomt met 60 dagen reistijd van het regenwater naar de put. Uit nieuwe modellen blijkt dat deze aanname niet juist is. Hierbij verzoekt Vitens om afstand te doen van de 60-metergrens. Vitens adviseert een onderbouwing van afstanden tot de grens van een wingebied op basis van reistijden en drinkwatermodellen. Op deze manier sluit de wet- en regelgeving beter aan bij de werkelijke situatie en de gemeten waterstromen in een gebied. Dit leidt tot een betere bescherming van onze bronnen.	Wij danken u voor uw zienswijze. In de Omgevingsverordening hebben we het beschermingsregime van drinkwater niet aangepast. Wij hanteren geen strikte 60 meter grens, de verblijftijd van water is leidend. We evalueren momenteel ons beschermingsbeleid. Hierbij kan dit aspect nader aan bod komen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/5	Intrekgebieden. In de geactualiseerde omgevingsverordening zijn er geen aanvullende regels in intrekgebieden rondom grondwaterbeschermingsgebieden. Dit betreurt Vitens. Juist door onderscheid te maken tussen grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden kan er ruimtelijk meer medegebruik toegestaan worden terwijl tegelijkertijd de bescherming van de drinkwaterbronnen minimaal gelijk blijft. Gebiedsdifferentiatie en gebiedspecifieke bescherming dragen hieraan bij. Bestaande drinkwaterbronnen worden beschermd om te blijven. Dit is veranderd ten opzichte van vroeger, toen drinkwater verplaatst werd bij bedreigingen. Dit vraagt om een passende bescherming, zonder onnodige beperkingen voor onze burens. Hiermee kan de drinkwaterwinning voor tientallen jaren op dezelfde locatie blijven.	Wij begrijpen uw behoefte voor een passende bescherming. In de Omgevingsverordening hebben we het beschermingsregime van drinkwater niet aangepast. Er is echter wel onderscheid tussen grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden: naast dat voor beide gebieden een ruimtelijk beschermingsregime geldt, geldt voor grondwaterbeschermingsgebieden ook nog een milieutechnisch beschermingsregime. Momenteel zijn we bezig om ons beschermingsbeleid te evalueren. Hierbij kan gebiedsdifferentiatie nader aan bod komen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/6	Oppervlaktewater. Uit recent onderzoek blijkt dat de oppervlaktewaterstromingen richting intrek- en grondwaterbeschermingsgebieden een grotere invloed hebben dan tot dusver gedacht. De geactualiseerde omgevingsverordening biedt geen aanvullende eisen aan instromend oppervlaktewater richting het grondwaterbeschermingsgebied.	U heeft vastgesteld dat wij in de ontwerp-Omgevingsverordening het beschermingsregime van drinkwater niet hebben aangepast. We evalueren momenteel ons beschermingsbeleid. Hierbij kunnen de effecten van instromend oppervlaktewater aan bod komen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/7	Nieuwe ontwikkelingen. Vitens ziet dat er veel verandert. Tegelijkertijd vragen wij met deze brief aandacht voor het feit dat de huidige omgevingsverordening nog niet heeft ingespeeld op deze nieuwe ontwikkelingen. Hieronder worden belangrijke voorbeelden aangedragen. Drinkwaterwinning uit oppervlaktewater. Vitens onderzoekt mogelijkheden om drinkwater te winnen uit oppervlaktewater. Zowel uit de IJssel, de weteringen, procesbekkens als uit afgesloten oppervlaktewater-lichamen (vijvers). Deze bronnen worden alleen gebruikt als dit goed beschermd kan, door o.a. de bescherming van oppervlaktewateren. Op deze ontwikkeling wordt nog niet ingespeeld met de geactualiseerde verordening.	Ook hier heeft u vastgesteld dat wij in de ontwerp-Omgevingsverordening het beschermingsregime van drinkwater niet hebben aangepast. Aandacht voor oppervlaktewater als bron voor drinkwater neemt toe, dat zien wij ook. Het Rijk is bevoegd voor het hoofdwatersysteem en de provincie voor het regionale watersysteem om innamepunten voor oppervlaktewater aan te wijzen als drinkwaterbron. Echter deze aanwijzing betreft monitoring en niet het actief verbeteren van kwaliteit.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/8	Infiltratie van water. Vitens doet onderzoeken naar het opslaan van water in de ondergrond als seizoensopslag (Aquiver Storage and Recovery, ASR). Dit betreft (waarschijnlijk diep) infiltreren van ofwel gezuiverd drinkwater, ruw water of een tussenvorm. Er is een wens om dit mogelijk te maken, voor drinkwaterdoeleinden, onder de IJsselvallei.	Wij volgen de ontwikkelingen op de voet.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/9	Gebiedsdoelen en functiecombinatie. Er is in toenemende mate een druk op de ruimte. Vitens wil graag een passende ruimteclaim op een gebied leggen. De bronnen moeten beschermd, maar zo veel mogelijk ontwikkelingen moeten mogelijk blijven. De omgevingsverordening biedt nu weinig ruimte om te werken met gebiedsdoelen en functiecombinaties. Het is mogelijk om te werken met specifieke gebiedsdoelen, en bijbehorende bescherming, die rekening houdt met de bodemgesteldheid en opgaven bij de betreffende winning. Deze passende maatregelen bieden soms meer ruimte dan generieke beperkingen.	U heeft vastgesteld dat wij in de ontwerp-Omgevingsverordening het beschermingsregime van drinkwater niet hebben aangepast. Wij werken aan de Uitvoeringsagenda Drinkwaterbronnen, waarbij we bekijken hoe we bestaande bronnen naar de toekomst toe robuust kunnen blijven beschermen. Het werken met gebiedsdoelen kan aan bod komen in de evaluatie van ons beschermingsbeleid.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024967/10	Landbouw. In landbouwgebieden, welke vaak grenzen aan (en invloed hebben op) waterwingebieden komen nieuwe ontwikkelingen op zoals spotspraying en digistaat. Deze ontwikkelingen dragen bij aan een verminderd gebruik van bestrijdingsmiddelen, een ontwikkeling die Vitens onderschrijft. Ook brengen deze ontwikkelingen nieuwe risico's met zich mee. Daarnaast heeft de landbouwtransitie invloed op de uitspoeling van schadelijke stoffen (of verminderd vasthouden van deze stoffen) door veranderend landgebruik. Op deze ontwikkelingen biedt de verordening nog geen passende ruimte.	De genoemde ontwikkelingen zoals spotspraying en digistaat vallen onder de uitvoering van landbouwpraktijken. Deze innovaties zijn relevant zijn voor de bescherming van waterkwaliteit. Op dit moment wordt er een verkenning uitgevoerd rondom gewasbeschermingsmiddelen. Mogelijk kan dit leiden tot nieuw beleid dat bij een actualisatieronde wordt meegenomen in de Omgevingsvisie. Op dit moment leidt uw zienswijze niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie of Omgevingsverordening.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-024967/11	Energie. Ook voorziet Vitens een ontwikkeling op het gebied van energie, zowel voor nieuwe energiebronnen zoals waterstof, als voor nieuwe typen WKO-systemen. Dit biedt kansen maar ook bedreigingen.	Dank voor uw zienswijze. Wij nemen deze voor kennisgeving aan.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/12	Schadelijke stoffen. Er worden meer opkomende stoffen gemeten in de ondergrond en in het (drink)water. Vitens is benieuwd hoe de provincie Overijssel de omgevingsverordening zal aanscherpen om hiermee om te gaan.	Wij maken ons, net als u, zorgen over de opkomende stoffen. In de Omgevingsverordening hebben we het beschermingsregime van drinkwater niet aangepast. Wij werken aan de Uitvoeringsagenda Drinkwater en de KRW-impuls om deze opgaven beter in beeld te krijgen. Resultaten uit deze trajecten geven ons inzicht in ons handelingsperspectief. Voor nu is het nog niet opportuun om onze verordening hierop aan te passen.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/13	Grondwaterbescherming (art 3.32). De visie van Vitens is dat de bescherming van grondwater niet enkel de kwaliteit, maar ook de kwantiteit betreft (beperkingen van onttrekkingen voor ander gebruik nabij drinkwaterputten). In hoeverre deelt de provincie Overijssel deze visie? Klopt daarnaast onze aanname dat dit artikel (3.32) niet geldt voor reserveringsgebieden (waar toekomstig drinkwater gewonnen zal worden)? Wat is hiervoor de reden?	Er ligt een relatie tussen kwaliteit en kwantiteit, dat zijn we met u eens. Dit artikel 3.32 richt zich op grondwaterkwaliteit en niet op kwantiteit. Kwantiteitsaspecten worden meegenomen in de vergunningverleningsprocedure. In de evaluatie van ons beschermingsbeleid kan dit aspect een plaats krijgen. Het artikel 3.32 ziet inderdaad niet toe op intrekgebieden of boringsvrije zones. Deze reserveringen hebben nog geen status van grondwaterbeschermingsgebieden.	Nee
6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/14	Watergebiedsreservering (art 3.7). Het hoofdstuk 'watergebiedsreservering' is gereserveerd voor toekomstige toevoegingen. Op welke wijze wordt de status van (1) Daale-Vriezenveen, (2) Bruchterveld, (3) Koppelerwaard en (4) Salland Diep (I.a.o.de boringsvrije zone) geborgd?	Wij danken u voor uw reactie. De status van (1) Daale-Vriezenveen, (2) Bruchterveld, (3) Koppelerwaard en (4) Salland Diep (I.a.o. de boringsvrije zone) is geborgd doordat deze als intrekgebieden of boringsvrije zone zijn aangewezen in de Omgevingsverordening. Daarmee zijn ze gereserveerd. Met watergebiedsreserveringen bedoelen wij geen drinkwatergebiedsreserveringen, maar beleidsmatig vastgelegde gebiedsreserveringen op het vlak van waterbeheer, zoals primaire watergebieden en overstromingsrisicogebieden. Deze watergebiedsreserveringen hebben geen drinkwater component.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-024967/15	Ontwikkelperspectieven. Landbouwontwikkeling (art 4.15 en algemene toelichting). Er wordt gesteld dat 'nieuwe functies geen beperkingen op de landbouw mogen hebben' bij de transitie van voormalig agrarische erven. Dit zou impliceren dat een nieuwe drinkwaterwinning verboden is. Dit is onwenselijk. Is het mogelijk om hier een uitzondering voor drinkwater te maken?	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de mogelijkheden voor waterwinning in gebieden die zijn aangewezen als generieke landbouwgebieden. Ook binnen de tweedeling is er ruimte voor maatwerk. Door toepassing van de Redeneerlijn is het mogelijk om gebiedsgericht af te wijken van generieke kaders, mits regionaal afgestemd en er geen andere wijze is om het doel te realiseren.	Nee

6. Water, bodem en klimaatadaptatie	2025-024967/16	Infiltratie (art 5.18, lid 3). In dit artikel kan worden opgevat dat er onder Sallands Diep geen meetnauwkeurigheid is vereist. Is dit een correcte aanname? Daarnaast is de term 'infiltratie' niet eenduidig te interpreteren. Enerzijds geldt voor infiltratie het infiltratiebesluit. Hemelwater in de bodem laten lopen valt onder 'lozen in de bodem'. Dit leidt ons tot de vragen: is dit artikel juridisch houdbaar? En zijn alle vormen van het in de bodem brengen van water voor verschillende doelen afgedekt?	U constateert dat wij in de ontwerp-Omgevingsverordening dit artikel op dit aspect niet hebben aangepast. Wij beoordelen dit artikel als juridisch houdbaar. In de evaluatie van ons beschermingsbeleid kan dit aspect aan bod komen.	Nee
2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar!	2025-024967/17	Tot slot Wij danken u voor de zorgvuldigheid van de actualisatie van de omgevingsverordening. Bovenstaande aandachtspunten en vragen zijn enerzijds bedoeld ter attentie op de lopende ontwikkelingen bij Vitens en andere autonome ontwikkelingen. Anderzijds ontvangen wij graag uw reactie op de gestelde vragen. Wij ervaren de samenwerking met de provincie Overijssel als zeer prettig en constructief. De bestaande omgevingsverordening biedt goede handvaten voor het beschermen van onze drinkwater bronnen, wij hopen deze met onze feedback in deze brief nog verder passend te maken bij de wereld om ons heen. Mochten er vragen zijn over de inhoud van deze brief, aarzel niet om contact op te nemen met ondergetekende.	Wij danken u voor uw feedback. Dit helpt ons om het omgevingsbeleid en de uitvoering daarvan te verbeteren.	Nee

2025-025086

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/1	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/2	Werking redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/3	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/4	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-025086/6	3. Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp-Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid. Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen – zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt. We zijn op de hoogte van de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. De komende jaren gaan de gemeenten bezig om deze nieuwe systematiek door te voeren in de omgevingsplannen. Wij hebben in de Omgevingsverordening extra toelichting opgenomen over deze nieuwe handreiking in relatie tot de handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'.	Ja
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-025086/7	4. Aanwijzing watergebonden bedrijventerrein Wij kunnen ons niet vinden in de huidige instructieregel Artikel 4.26b. Deze regeling beperkt lokale bedrijven, die geen watergebonden activiteiten hebben om zich te vestigen op deze bedrijventerreinen. De Hof van Twente heeft 3 havens, Markelo, Goor en Delden die gelegen zijn aan het Twentekanaal. Wij begrijpen de gedachte achter deze instructieregel. Maar voor onze gemeente met relatief weinig hectare bedrijventerrein is dit een grote belemmering. Als bijvoorbeeld een bedrijf uit de kern van Markelo wil verhuizen naar de Haven in Markelo omdat daar het enige bedrijventerrein voor deze kern is dan wordt dat door deze instructieregel belemmerd. Dit zelfde geldt voor de havens van Goor en Delden. Lokale bedrijven worden door deze instructieregel gedwongen om uit te kijken naar bedrijventerrein in andere kernen, waar op dit moment geen tot weinig ruimte is. Dit houdt in dat ze dan gedwongen naar buiten onze gemeente moeten verhuizen. Dit kan niet bedoeling zijn van deze instructieregel. Naast de werkgelegenheid die deze lokaal gewortelde bedrijven vaak met zich meebrengen is er ook sprake van lokale betrokkenheid in de vorm van sponsering van (sport)verenigingen. Daarnaast vragen wij ons af hoe deze beperking zich verhoudt tot nadeelcompensatie (Planschade) voor de huidige eigenaar van de betreffende bedrijfskavels. Wij vragen ons ook af op welke wijze u geparticipeerd heeft met de eigenaren van de bedrijfskavels op de bedrijventerreinen. Wij verzoeken u dan ook om: 1. de instructieregel dusdanig aan te passen dat lokale gevestigde bedrijven altijd een plek op de betreffende bedrijventerreinen kunnen krijgen. 2. Geen kavels of gebieden aan te wijzen voor kavels waar alleen watergebonden bedrijvigheid kan in de toekomst; En als wel kavels aangewezen moeten worden dit dan in overleg met de gemeente te doen.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Ja

12. Wonen	2025-025086/8	5. Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de verordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Wij delen deze zorg niet. Er zijn voor de korte en middellange termijn al veel woningbouwplannen bekend, waarover ook al afspraken zijn gemaakt in de woondeal. Voor het vervolg daarop gaan wij er van uit dat de gevraagde visie, ingepast kan worden in gemeentelijke visietrajecten, of reguliere onderbouwingen.	Nee
12. Wonen	2025-025086/9	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.4. De verordening biedt nu in artikel 4.4, lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4, lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de verordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4, lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4, lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan ervan uit dat ook gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja

13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-025086/10	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen -van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerpverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau — passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de verordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee
3. Leidende Principes en Redeneerlijn	2025-025086/5	Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-026222

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026222/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026222/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026222/3	Schadecompensatie en waardedaling Omwonenden zouden niet zelf juridische gevechten hoeven voeren om planschade of waardedaling vergoed te krijgen. Het huidige nadeelcompensatie-kader (Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019) legt een eigen risico van 4 % op en verlangt dat bewoners zélf hun schade aantonen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet kan de provincie dit onderwerp wél rechtstreeks in de Omgevingsverordening regelen. Knelpunt * Waardedaling is moeilijk aantoonbaar; met 4 % eigen risico betekent een WOZ-waarde van € 600 000 al € 24 000 verlies voordat compensatie start. * Er ontbreekt een proactief, collectief taxatie kader; alleen individuele claims achteraf zijn mogelijk. Verzoek 7 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026222/4	Onafhankelijke monitoring en handhaving Gebrek: De ontwerp-visie bevat geen harde bepaling voor een continue en onafhankelijke controle op naleving van de hinder- en gezondheidsnormen. Verzoek 8 1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: * geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; * trillingen en zwerfstromen; * slagschaduw-uren; * geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. * concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-026744

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek	2025-026744/1	1. In het "voorbereidingsbesluit Omgevingsverordening 2021" wordt het begrip 'bedrijfslocatie' gebruikt. - Onder de omgevingswet is het begrip inrichting komen te vervallen en daarmee ook het begrip grens van de inrichting (vermoedelijk de beoogde begrenzing van een bedrijfslocatie). De methodiek van de omgevingsverordening sluit niet aan op de methodiek van de Omgevingswet. - De term 'begrenzing van de locatie' van een milieubelastende activiteit komt voor in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). De begrenzing van de locatie is vaak onderdeel van aan te leveren gegevens. Ook zijn er milieuregels aan gekoppeld. Voor het gebruik van het begrip bedrijfslocatie in de omgevingsverordening moet voor alle gevallen duidelijk zijn waar de grens ligt. Dit is relevant voor de bepaling welke regels van toepassing zijn. Kan dit begrip "bedrijfslocatie" nader worden toegelicht of worden aangepast. Mogelijk zou hierbij aansluiting gezocht kunnen worden bij het Bal en Bkl of bij de bedrijfsbestemmingen uit het Omgevingsplan van de gemeente.	Het begrip 'bedrijfslocatie' wordt in de Omgevingsverordening alleen gebruikt in de onderdelen die de bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden regelen. Dat zijn onderdelen die in deze actualisatieronde niet gewijzigd worden. In de Omgevingsverordening, zoals die sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet geldt, is in artikel 3.24 lid 2 en artikel 4.67 lid 2 de definitie opgenomen van 'milieubelastende activiteiten op bedrijfslocaties' voor activiteiten die daarvoor onder het wettelijke begrip 'inrichting' vielen. Door deze definitie is het mogelijk om zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de bevoegdheidsverdeling tussen gemeenten en provincie zoals ook al voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet gold voor de vergunningverlening voor activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor grondwater dat wordt gebruikt om drinkwater te bereiden. We hebben indertijd extern juridisch advies ingewonnen over deze constructie. Daaruit blijkt dat die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet. De zienswijze geeft geen aanleiding om hierop aanpassingen te doen.	Nee
8. Landbouw en voedselvoorziening	2025-026744/2	2. In ontwerp-omgevingsverordening is een geitenstop opgenomen. Deze geitenstop gaat over een geitenhouderij. De definitie van een geitenhouderij is een veehouderij met meer dan 10 geiten. Wij krijgen nu informatieplichten voor het hobbymatig houden van geiten op grond van het omgevingsplan van een gemeente. Het betreft hier geen veehouderijlocatie. Om het aantal geiten bij particulieren (niet veehouderij-locatie) te kunnen beperken tot maximaal 10 geiten is mijns inziens een aanvulling van de definitie geitenhouderij in de verordening nodig. Geitenhouderij is een veehouderij met meer dan 10 geiten dan wel een locatie waar hobbymatig geiten worden gehouden.	Paragraaf 4.6.3 geitenhouderijen wordt in deze actualisatieronde inhoudelijk niet aangepast. In de Omgevingsverordening regelen we een geitenstop met als doel om het aantal geiten in Overijssel niet verder te laten toenemen in afwachting van landelijk onderzoek naar de relatie tussen geitenhouderijen en het aantal longaandoeningen in de omgeving. Onze begripsbepaling van geitenhouderij is afgestemd op het doel van deze regeling.	Nee

2025-026746

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/3	Schadecompensatie en waardedaling Omwonenden zouden niet zelf juridische gevechten hoeven voeren om planschade of waardedaling vergoed te krijgen. Het huidige nadeelcompensatie-kader (Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019) legt een eigen risico van 4 % op en verlangt dat bewoners zélf hun schade aantonen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet kan de provincie dit onderwerp wél rechtstreeks in de Omgevingsverordening regelen. Knelpunt * Waardedaling is moeilijk aantoonbaar; met 4 % eigen risico betekent een WOZ-waarde van € 600 000 al € 24 000 verlies voordat compensatie start. * Er ontbreekt een proactief, collectief taxatie kader; alleen individuele claims achteraf zijn mogelijk. Verzoek 7 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-026746/4	Onafhankelijke monitoring en handhaving Gebrek: De ontwerp-visie bevat geen harde bepaling voor een continue en onafhankelijke controle op naleving van de hinder- en gezondheidsnormen. Verzoek 8 1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: * geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; * trillingen en zwerfstromen; * slagschaduw-uren; * geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. * concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-027097

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een plan-MER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027097/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027101

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etnaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027101/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027103

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027103/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027104

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027104/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027107

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027107/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027120

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027120/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027122

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etnaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027122/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027123

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027123/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027126

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027126/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027129

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027129/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027131

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027131/1	Neem hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. Ga niet uit van gemiddelden maar daadwerkelijke scores om gezondheidsrisico's zo veel mogelijk te beperken. Denk aan trillingen, chemische stoffen (ijsvorming), geluidsnormen.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-027135

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/3	Schadecompensatie en waardedaling Omwonenden zouden niet zelf juridische gevechten hoeven voeren om planschade of waardedaling vergoed te krijgen. Het huidige nadeelcompensatie-kader (Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019) legt een eigen risico van 4 % op en verlangt dat bewoners zélf hun schade aantonen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet kan de provincie dit onderwerp wél rechtstreeks in de Omgevingsverordening regelen. Knelpunt * Waardedaling is moeilijk aantoonbaar; met 4 % eigen risico betekent een WOZ-waarde van € 600 000 al € 24 000 verlies voordat compensatie start. * Er ontbreekt een proactief, collectief taxatie kader; alleen individuele claims achteraf zijn mogelijk. Verzoek 7 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027135/4	Onafhankelijke monitoring en handhaving Gebrek: De ontwerp-visie bevat geen harde bepaling voor een continue en onafhankelijke controle op naleving van de hinder- en gezondheidsnormen. Verzoek 8 1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: * geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; * trillingen en zwerfstromen; * slagschaduw-uren; * geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. * concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-027180

Thema	Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027180/1	Er wordt aangegeven (afdeling 4.16 Energiesystemen) dat we in Overijssel kiezen voor een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. Bij de voorgestelde energiemix mist echter een stabiele energievorm als drager, backup en backbone van de energiemix. Deze is noodzakelijk om daadwerkelijk tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam energiesysteem te komen.	In de Energievisie van de provincie hebben we beschreven hoe we met een gebalanceerde energiemix in Overijssel op termijn onze energievraag in willen vullen en inzetten op een robuust systeem. Dat laatste komt niet alleen tot stand door een gebalanceerde mix, maar vraagt onder meer ook om de nodige flexibiliteit in het systeem, bijvoorbeeld door middel van opslag. In de uitvoeringsagenda –die binnenkort volgt op de Energievisie– beschrijven we welke acties we op dat vlak gaan inzetten.	Nee
7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)	2025-027180/2	In Artikel 4.108c is opgenomen dat wanneer windturbineplannen niet passen binnen geldende programmeringsafspraken, deze alleen kunnen worden doorgezet na instemming van GS. * Het idee van de programmeringsafspraken was dat dit helderheid geeft aan alle betrokkenen: Hiervoor kunnen windturbineplannen worden ontwikkeld tot 2030, daarbuiten niet. Hiervan afwijken druist in tegen het hele idee van de programmeringsafspraken en is bodem voor onzekerheid en argwaan. * Artikel 4.108c: Niet alleen de bepalingen uit de wijziging van de Omgevingsverordening Overijssel vertonen kenmerken van een concretiserend besluit van algemene strekking (CBAS), maar ook het feitelijk handelen van de provincie –in zowel de voorbereiding als de uitvoering– wijst op een concreet, gebiedsgericht, dynamisch en projectgebonden karakter van beleidstoepassing. Dit versterkt het standpunt dat sprake is van CBAS-werking, ook waar formeel een algemeen verbindend voorschrift (AVV) wordt gepresenteerd. De toepassing van de 2,3 TWh-norm is verknoopt met programmeringsafspraken met gemeenten. Dit leidt tot concretisering per gemeente en bevestigt dat Artikel 4.108c dynamisch is en afhankelijk van realisatiegraad, projectkeuzes en bestuurlijke programmering.	* Het klopt dat de programmeringsafspraken helderheid moet geven aan alle betrokkenen. Er kan echter aanleiding zijn om daarvan af te wijken. Bijvoorbeeld als plannen in de ene gemeente niet van de grond komen, terwijl zich binnen een andere gemeente een initiatief voordoet dat kansrijk is. Afwijken van de programmeringsafspraken is alleen mogelijk als Gedeputeerde Staten daarmee akkoord gaan. In het kader van de procedure die vervolgens nodig is om de windturbineplannen daadwerkelijk te realiseren is alle ruimte om ook het besluit om daarvoor af te wijken van de programmeringsafspraken, kritisch te bevragen. * In artikel 4.108c stellen we een bovengrens aan de capaciteit aan energie dat in heel Overijssel met windturbines mag worden opgewekt. Over de verdeling van de opgave om windenergie te realiseren die daardoor resteert, maken we programmerings-afspraken met gemeenten. Die programmeringsafspraken maken vervolgens deel uit van het beoordelingskader op grond waarvan een gemeente bepaalt of meegewerkt kan worden aan een concrete aanvraag voor het oprichten van een windturbine. De concretisering per gemeente in de programmeringsafspraken gaat over de capaciteit aan windenergie waarvoor de gemeente ruimte gaat bieden, maar nog niet over de precieze locaties waar de windturbines geplaatst gaan worden. De artikelen 4.108c lid 1 tot en met 4 kwalificeren daarmee dus niet als concretiserende besluiten van algemene strekking. De instructieregels over de programmeringsafspraken windenergie richten zich op een onbeperkt aantal gevallen op diverse locaties en zijn bedoeld voor herhaalde toepassing.	Nee

Beantwoording zienswijzen op de
Actualisatie 2026 van de
Omgevingsverordening, onderdeel
raatakkers en karrensporen

6. Beantwoording zienswijzen op de Actualisatie 2026 van de Omgevingsverordening, onderdeel raatakkers en karrensporen

In dit hoofdstuk zijn de individuele zienswijzen op de Actualisatie 2026 van de Omgevingsverordening weergegeven en voorzien van een antwoord. Voor de behandeling van de zienswijzen is de volgende werkwijze gehanteerd:
In de eerste kolom van de onderstaande tabel staat het zaaknummer van de indiener
In de tweede kolom is de zienswijzetekst vermeld
In de derde kolom is de beantwoording van de provincie gegeven

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord

2025-020591	Is uw tijd niet beter te besteden? Waarom weer de burger wetten en eisen opleggen. Wij hadden hier ook met natura 2000 te maken, nou dat was en is ook al geen succes. Veel geld over de balk gegooid met de Buurserbeek te veranderen in de oude loop. Geen vis meer te vinden en de agrariërs natte stallen en huizen. Aub doe iets meer nuttigs.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.
		De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.
		Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.
		Hoe het beheer en onderhoud van bos- en natuurpercelen met raatakkers en karrensporen dan in de praktijk ingevuld kan worden, maken we duidelijk in de handreiking die we samen met grondeigenaren en terreinbeherende organisaties gaan opstellen. Voor zover de beperkingen die, op grond van de instructieregels worden opgelegd, leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.
2025-020598	Raatakkercomplex. Op het bosperceel XXXX is een raatakkercomplex ingevuld. Het is onwaarschijnlijk dat deze raatakkers in de bodem zichtbaar zijn. In de eerste helft vorige eeuw zijn deze percelen geploegd en bewerkt om vervolgens bomen te planten. Ongeveer 15 jaren geleden is een windhoos over het buitengebied Mander getrokken en ook over dit bosperceel. De omgewaaide bomen zijn met zwaar materieel zoals rupskranen en graafmachines opgeruimd. Als er al sporen van raatakkers waren, dan zijn die door bovengenoemde werkzaamheden verloren gegaan. Mocht uit de beschermende maatregelen blijken dat er extra kosten moeten worden gemaakt voor het onderhoud van dit perceel omdat geen zwaar materiaal mag worden gebruikt, dan dient hier een passende vergoeding als compensatie tegenover te staan. Betreffend bosperceel ligt in de Streu. Het bevreemd ons, dat de Streu onlangs door het Landschap Overijssel volledig is ontbost en bewerkt om nieuwe heide te creëren. Hierbij is ook groot materieel gebruikt. De resterende oude bosgrond van particulieren wordt nu aangewezen als raatakkercomplex. Dit ruikt naar voorkennis van het Landschap Overijssel en misbruik maken van grondeigenaren die met goede bedoelingen de bestaande natuur in stand houden. Karrensporenzones. De percelen XXXX vallen binnen bufferzones van de karrensporen. Wij maken bezwaar tegen de aanwijzing van bufferzones op deze percelen. De breedte van deze bufferzones is buiten proportioneel. De bufferzones mogen op geen enkele wijze leiden tot beperkingen op de bewerking en gebruik van de landbouwpercelen. Mocht dat in de toekomst wel het geval zijn, dan dienen de grondeigenaren een passende vergoeding ter compensatie te ontvangen.	Uw bosperceel is aangewezen als onderdeel van het raatakkercomplex Manderheide. Op de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is de kenmerkende structuur van de omwallingen van de prehistorische akkers nu lastig te herkennen, waarschijnlijk doordat het gebied na de windhoos sterk is dichtgegroeid. Pas wanneer de vegetatie weer minder dicht wordt en de bodem beter zichtbaar wordt, zal de hoogtekaart meer duidelijkheid kunnen geven over het microreliëf, en daarmee ook of de raatakkers in het perceel nog aanwezig of aangetast zijn. Belangrijker nog is dat het perceel ligt in een gebied met meerdere grafheuvels en een hunebed (weliswaar een reconstructie), die samen met de raatakkers een waardevol archeologisch ensemble vormen. Ondanks de verstoringen door machines na de windhoos kunnen er nog resten van raatakkers aanwezig zijn, waardoor bescherming hier van belang blijft. Daarom handhaven wij op advies van archeologische experts - waaronder de provinciaal archeoloog - de aanwijzing van het perceel als onderdeel van een raatakkercomplex. Voor uw andere percelen geldt dat ze in het ontwerp van de instructieregels voor karrensporen in meer of mindere mate geraakt door de aanwijzing van bufferzones ten behoeve van karrensporen op nabijgelegen percelen. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu buiten de aanwijzing valt.

2025-020600

Wij maken bezwaar tegen de karrensporenzones omdat:
De karrensporen aangetast zijn of zelfs verdwenen door werkzaamheden in het verleden op het bovenstaande perceel. In gesprek met XXXX, provinciaal archeoloog is dit bevestigd. In de bijlage ontvangt u de mail ter bewijsvoering. Wij verzoeken u maatregelen te treffen voor de kavel XXXX zodat deze buiten het besluit blijft. Graag ontvangen we uw schriftelijke aanpassing op ons verzoek. [Tekst uit bijlage bevat advies van XXXX : "Ik heb gekeken naar de situatie voor je ouders. Ten noorden van XXXX zijn karrensporen te zien (niet met het blote oog). Ik heb een kaartje bijgevoegd, waar in het rode vierkant karrensporen liggen. Doordat er een zone omheen is gelegd, is het huis van je ouders ook binnen deze gekomen. Met een geoefend oog kun je wel zien dat de karrensporen ten zuiden van de weg hebben doorgelopen, maar verdwenen en aangetast zijn door werkzaamheden in het verleden. Ik zou de grens van de karrensporen dan ook verleggen naar XXXX . Ik hoop dat jullie gerustgesteld zijn."]

De provinciaal archeoloog heeft geconstateerd dat de karrensporen waarvoor in het ontwerp van de instructieregels een bufferzone op uw perceel is aangegeven, inderdaad niet meer aanwezig zijn. In het verleden liepen er wel karrensporen ten zuiden van de weg, maar die zijn verdwenen door de werkzaamheden die daar in het verleden zijn verricht. Wij passen de begrenzing van de karrensporenzone aan. De begrenzing van de bijbehorende signaleringszone komt aan de overzijde van de weg te liggen. Uw perceel valt hierdoor nu buiten de aanwijzing van raatakkers en karrensporen.

2025-020602 - Waardevermindering; - Geen houtkap mogelijk met machines; - Ongewenst bezoek. Ik verzoek u daarom om onze gronden niet te betrekken bij karrensporenzones.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor een van uw bospercelen wordt nu geconcludeerd dat daar geen karrensporen lopen. Op uw andere bosperceel lopen wel enkele karrensporen, maar net even anders dan op de kaart van het ontwerp staan. We passen de kaart hierop aan. Op de plekken waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zullen grondeigenaren rekening moeten houden met de aanwezige karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Voor uw agrarische percelen geldt dat daar geen karrensporen aanwezig zijn, maar wel op nabijgelegen bospercelen. De bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangehouden, blijken achteraf veel te ruim en worden daarom versmald. Om duidelijker te maken wat de functies is van deze zones rond karrensporen, noemen we die nu signaleringszones. Voor uw agrarische perceel geldt dat nu die nog net geraakt wordt door een signaleringszone. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden er maar op gelet wordt dat niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen worden beschadigd.

2025-020604	Hoe dan ook, wij tekenen bezwaar aan tegen alle maatregelen die op onze grond van toepassing gaan worden. Raatakkers en karresporen zijn van oudsher overal vanuit de oudheid en dan is het heel bijzonder dat juist in onze regio wederom de uitzondering wordt gemaakt en hier dit beschermd moet worden waardoor wij te maken krijgen met allerlei maatregelen en beperkingen. Sinds wij hier wonen en, ook al lang ervoor, is elke meter grond meerdere malen omgezet, zoals gebeurt in landbouwgebieden, maar ook in de rest van de wereld waar mensen leven. Dus mijn inziens zijn dergelijke maatregelen bizar en bijzonder buitensporig ten opzichte van de leefbaarheid op ons erf en in onze directe leefomgeving. Wij willen graag zo spoedig mogelijk een gesprek en bevestiging van dit bezwaarschrift. Dat er veel bezwaar is, is een duidelijk teken dat deze maatregelen te bizar zijn voor woorden en ik heb er geen begrip voor dat door deze hoeveelheid reacties wij niet gehoord worden en maar een zienswijze in moeten dienen omdat de procedure gewoon doorgaat.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Op gronden die zijn bebouwd of jarenlang intensief zijn bewerkt zijn geen karrensporen meer aanwezig. Karrensporen worden dan ook niet meer aangetroffen op landbouwgronden, maar op bepaalde plekken nog wel in houtsingels en bosgebiedjes die ook onderdeel kunnen uitmaken van een agrarisch bedrijf. Als recent in bos- en natuurgebieden met zwaar materieel werkzaamheden zijn uitgevoerd, kunnen de karrensporen zwaar beschadigd geraakt en zelfs verdwenen zijn. Karrensporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. Daarom hebben wij het archeologisch adviesbureau RAAP gevraagd een second opinion te doen op de aanwijzing. Daaruit blijkt dat de karrensporen in de omgeving van uw percelen nog steeds aanwezig zijn. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent voor uw percelen dat die niet meer geraakt worden door de aanwijzing van de signaleringszone.

2025-020608	Ik heb van u een brief ontvangen betreft raatakkercomplexen en karrenspoorzones. Voor mij is het volledig onduidelijk om welke gebieden het gaat. Het lijkt zelfs of de provincie met opzet onduidelijke kaarten maakt net als eerder bij de windmolens. Ik dien hierbij zienswijze is tegen dit besluit tot dat ik heldere kaart materiaal ontvang. Zodat ik er hier thuis op kan studeren.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken bij een afstand van 50 meter en 25 meter. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. De link naar de viewer hebben we u per mail toegestuurd. Wij gaan er vanuit dat u daarmee de duidelijkheid hebt gekregen, waarom u in uw zienswijze vraagt. Wij hebben namelijk geen nadere aanvulling ontvangen op uw zienswijze.
2025-020610	Ik heb u op 17 april al een reactie gestuurd. U heeft daar bij e-mail van 25 april op gereageerd dat de eigendommen van XXXX in deelgebied X vallen dat u binnenkort een brief gestuurd wordt met nieuwe instructieregels. Bedoelde u daarmee de thans per 2 juni jl. verstuurde brief? Graag reageer ik daar, aanvullend aan mijn e-mail van 17 april, nogmaals op. Het eigendom van XXXX betreft het voormalige fabrieksterrein XXXX . Het terrein aan de XXXX is vanwege de bedrijfsactiviteiten volledig vergraven (tot zeker 1.00 meter diepte). De aanwezigheid van karrensporen als bedoeld in de instructie zullen daarom niet terug te vinden zijn. Een aanwijzing als bedoeld in de instructie is dan ook niet van toepassing en onnodig belemmerend voor eventueel toekomstige ontwikkelingen en of toekomstig gebruik. Een zoekzone over het eigendom van XXXX lijkt daarmee nutteloos en voegt ook aan de bedoeling van de instructieregels niets toe. Ik wil u daarom vragen deze zienswijze te behandelen en de instructieregels aan te passen zodat alleen die terreinen rond XXXX die daadwerkelijk als karrensporen zijn aan te duiden als zodanig aan te wijzen.	Op het grootste deel van het terrein van de voormalige steenfabriek aan de Markeloseweg in Rijssen zijn inderdaad geen karrensporen meer aanwezig. Door het gebruik als bedrijventerrein en de werkzaamheden voor de baksteenindustrie zijn de gronden op grote schaal geroerd. Op de zuidwesthoek van uw perceel zijn tussen de Singelweg en het tracé van de A1 nog delen van karrensporen aangetroffen in het bos. Op dit deel van de voormalige steenfabriek zal de gemeente bescherming moeten regelen voor de karrensporen die daar nog aanwezig zijn. Een van uw percelen werd in het ontwerp van de instructieregels geraakt door de aanwijzing van een bufferzone ten behoeve van karrensporen die ten noorden van het perceel lopen. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent voor het perceel dat die niet meer geraakt worden door de aanwijzing van de signaleringszone. Over uw perceel lopen geen karrensporen. Wel wordt uw perceel volgens de aanwijzing in het ontwerp van de instructieregels geraakt door een bufferzone voor de karrensporen die ten zuidwesten van uw perceel door het bosgebied lopen. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent dat uw perceel nu niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van de signaleringszone.
2025-020736	Inleiding. We hebben nog geen reactie van u ontvangen. Daarom dienen we bij deze ons zienswijze op het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening in. De zienswijze heeft betrekking op de nieuwe instructieregels voor raatakkercomplexen en karrensporenzones. Uitkomsten studie. Na bestudering van de documenten, meer specifiek de tekeningen, blijkt dat de bufferzone rondom een karrenspoorzone onze kadastrale percelen beslaat. Tips. De karrensporen zijn lijnelementen. Rondom zijn door u radiale zones van 50 meter getrokken. Naar onze mening zou het logischer zijn parallel aan de sporen lijnzones van circa 25 meter te trekken. Met behulp van beschikbare data is het eenvoudig ook kadastrale percelen in de stukken en/of op de tekening te vermelden. Verzoek Wij verzoeken u de tekening aan te passen en/of onze kadastrale percelen XXXX en XXXX uit te sluiten. Dank alvast!	

2025-020747

Hierbij maak ik, XXXX, wonende te XXXX, eigenaar van perceel grond met woning aan XXXX), gebruik van de gelegenheid om een zienswijze in te dienen tegen het voorgenomen besluit van de Provincie Overijssel om in het gebied rondom XXX alle toekomstige werkzaamheden te verbieden ten behoeve van de bescherming van oude karrensporen. Hoewel ik het belang van cultuurhistorisch erfgoed onderschrijf, ben ik van mening dat het voorgenomen besluit in de huidige vorm onevenredige gevolgen heeft, met name voor particuliere grondeigenaren en de leefbaarheid in het gebied. Alle toekomstige plannen en ontwikkelingen worden hiermee definitief geblokkeerd. Mijn bezwaren zijn als volgt:

1. Noodzakelijk onderhoud en nieuwbouw woning.

Onze woning in dit gebied verkeert in een zodanige staat dat hoognodig onderhoud en vernieuwing noodzakelijk zijn. Over dit onderhoud ben ik reeds langere tijd in overleg met de gemeente Hof van Twente, en plannen voor nieuwbouw zijn in voorbereiding. Het voorgestelde verbod op werkzaamheden maakt elk toekomstig herstel of vervanging van de woning onmogelijk. Hiermee wordt niet alleen een persoonlijke investering waardeloos, maar ook de gebruikswaarde van het perceel ernstig beperkt.

2. Waardevermindering en inperking van eigendomsrechten.

Het verbod heeft direct invloed op de waarde van onze woning en het perceel. De beperkingen maken herontwikkeling of onderhoud juridisch en feitelijk onmogelijk. Dit leidt tot een onevenredige aantasting van het eigendomsrecht zonder dat voorzien wordt in een reële vorm van compensatie.

3. Negatieve impact op lokale economie en recreatie.

De maatregel heeft bredere gevolgen dan alleen voor individuele eigenaren. De aantrekkelijkheid van het gebied voor recreanten zal afnemen als woningen en voorzieningen in verval raken. Tevens betekent dit besluit een rem op lokale economische activiteiten, zoals toerisme en recreatie, waar de regio juist van afhankelijk is.

4. Alternatieve oplossing: afbakening en gericht behoud.

Een mogelijke alternatieve benadering zou zijn om de meest waardevolle of representatieve karrensporen te behouden en herstellen binnen een kleiner, duidelijk afgebakend gebied. Hierdoor blijft de cultuurhistorische waarde behouden voor toekomstige generaties, terwijl tegelijkertijd ruimte blijft bestaan voor verantwoord gebruik, onderhoud en (her)ontwikkeling in andere delen van het gebied. Dit voorkomt onnodige schade aan de leefomgeving en economische structuur, en biedt mogelijkheden voor samenwerking tussen overheid en bewoners.

Verzoek.

Gezien het bovenstaande verzoek ik u het voorgenomen besluit te heroverwegen en te voorzien in een meer genuanceerde regeling, waarbij:

- Noodzakelijk onderhoud en herbouw van bestaande woningen mogelijk blijven;
- Er ruimte is voor maatwerk en overleg met betrokken grondeigenaren;
- De belangen van cultuurhistorie worden afgewogen tegen die van bewoners en recreanten;
- De bescherming van karrensporen plaatsvindt binnen een doelgericht, afgebakend gebied met behoud van flexibiliteit in het omliggende gebied.

Ik ben uiteraard bereid mijn zienswijze nader toe te lichten in een persoonlijk gesprek. Dit besluit is ons inziens gebaseerd op aannames. Er is op dit terrein uitsluitend bosgrond met diepe kraters van bommen uit de oorlog. Wij zien geen enkele bijdrage van dit perceel aan de mogelijke karrenspoorhistorie. Tot slot zijn we benieuwd hoe de toegangswegen voor bijvoorbeeld hulpdiensten in dit gebied toegankelijk gehouden worden gezien deze ontwikkeling.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Over uw bosperceel lopen diverse karrensporen in oost-westrichting. Uw woning staat precies tussen twee karrensporen in. De woning valt binnen de signaleringszones die ten behoeve van deze karrensporen zijn aangewezen.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Dat betekent dat noodzakelijk onderhoud en de eventuele nieuwbouw van de woning nog steeds mogelijk is, maar dat die wel op een wijze moeten worden uitgevoerd dat daarbij de nabijgelegen karrensporen niet beschadigd raken.

Hoe het beheer en onderhoud van bos- en natuurpercelen met raatakkers en karrensporen dan in de praktijk ingevuld kan worden, maken we duidelijk in de handreiking die we samen met grondeigenaren en terreinbeherende organisaties gaan opstellen. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

De impact van de aanwijzing van de karrensporen in de omgeving van de Herikeberg op de lokale economie en recreatie is minder groot dan u denkt. De karrensporen die nu nog aanwezig zijn, liggen niet op plekken die zijn bebouwd of jarenlang intensief zijn bewerkt. Ze worden alleen nog aangetroffen binnen bos- en natuurgebieden waar de laatste honderden jaren niet zoveel is gebeurd. De beperkingen van het gebruik gelden alleen voor die gronden waarop daadwerkelijk karrensporen aanwezig zijn.

Bij het aanwijzen van de karrensporen waarop de provinciale instructieregels van toepassing zijn, is in het kader van cultuurhistorische waardenkaart al een selectie gemaakt. Op grond van die selectie zijn alleen die karrensporen op de kaart gezet waarvan de provincie zich de bescherming in het bijzonder aantrekt vanwege de cultuurhistorische betekenis voor de provincie Overijssel. De instructieregels zijn aangepast ten opzichte van het ontwerp, waardoor duidelijker is aangegeven waar de karrensporen liggen en wat de functie van de signaleringszone is. Verder is in de instructieregels een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

2025-021607

Hierbij sturen wij onze zienswijze op het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening van de provincie Overijssel, in het bijzonder het onderdeel over de nieuwe de nieuwe instructieregels ter bescherming van prehistorisch/cultuurhistorische karrensporen en raatakkercomplexen. Onze zienswijze richt zicht op de volgende drie kernpunten: concretiseren, transparantie en rechtszekerheid.

1. Concretisering van de norm.
De provinciale verordening bevat een verbod op activiteiten die de cultuurhistorische waarde van karrensporen aantasten, met een specifieke verbodsafstand van 50 meter voor afgravingen. Deze norm biedt een globaal kader, maar laat veel ruimte voor interpretatie bij het begrip “activiteiten die kunnen leiden tot aantasting”. Conclusie: De norm is op hoofdlijnen voldoende concreet, maar laat ruimte voor lokale invulling. Gemeenten moeten deze regel dan ook nader uitwerken in hun omgevingsplannen om rechtsgelijkheid en uitvoerbaarheid te waarborgen.

2. Transparantie voor gebruikers en eigenaren.
De vastlegging van de (buffer)zones op kaarten is een goede stap richting transparantie. Toch blijft voor grondeigenaren onduidelijk wat de praktische gevolgen zijn zolang gemeenten het provinciale verbod niet nader hebben uitgewerkt in het omgevingsplan. Daardoor ontstaat onzekerheid over wat nog wel of niet is toegestaan. Conclusie: Hoewel de locatie van de zones duidelijk is, ontbreekt het nog aan helderheid over de feitelijke beperkingen in gebruik, wat leidt tot onzekerheid bij grondeigenaren.

3. Rechtszekerheid.
Een adequate regeling moet voldoende voorspelbaar en handhaafbaar zijn. De huidige formulering van het verbod is te open en laat ruimte voor interpretatie. Zolang de gemeentelijke concretisering ontbreekt, is niet duidelijk hoe toezicht en handhaving zullen plaatsvinden. Conclusie: De verordening biedt momenteel onvoldoende rechtszekerheid. Gemeentelijke nadere regels zijn noodzakelijk om de bepalingen effectief en controleerbaar te maken.

4. Aanbevelingen .
Om de effectiviteit van de regeling te verbeteren, adviseren wij de provincie het volgende:
- Stimuleer en faciliteer gemeenten om duidelijke, toetsbare regels op te nemen in hun omgevingsplannen,
- Een subsidie- compensatieregeling voor de gemeenten,
- Transparante voorwaarden en uitvoerbaarheid,
- Ontwikkel een modelregeling of handreiking met standaardbepalingen om uniformiteit te bevorderen, Informeer grondeigenaren tijdig en actief, bijvoorbeeld via informatiebijeenkomsten, kaarten en publieksvriendelijke toelichtingen,
- Onderzoek de mogelijkheid tot coördinatie tussen gemeenten bij gebieden die gemeentegrensoverschrijdend zijn.

5. Nadeelcompensatie.
Hoewel nadeelcompensatie primair bij gemeenten ligt, kan de provincie bestuurlijk bijdragen door:
- Gemeenten te wijzen op mogelijkheden tot compensatie in het kader van de Omgevingswet.
- Beleidsmaatregelen of subsidieregelingen te overwegen voor grondeigenaren die onevenredig worden geraakt.
- In het provinciale beleid erkenning te geven aan de mogelijke impact van bufferzones, met oog voor maatwerk bij uitvoering.

6. Specifieke casus: XXXX, op het perceel XXXX.
Een deel van ons perceel met bebouwing ligt binnen de in de verordening opgenomen 50-meter bufferzone, rondom vermoedelijke karrensporen. In de context van eerdere grootschalige bodemingrepen die tijdens projectontwikkeling op dit perceel en overige deel van het C-veld op het park hebben plaatsgevonden, kan met hoge mate van zekerheid worden vastgesteld dat daar geen (meer) fysieke karrensporen aanwezig zijn.
Verzoek: Gezien de feitelijke situatie is het wenselijk om de in de provinciale brief van 2 juni 2025 genoemde 50-meter bufferzone aan te passen of uit te zonderen voor ons perceel. Een generieke toepassing van de bufferzoneregeling doet in dit geval geen recht aan de feitelijke toestand en leidt tot onnodige beperkingen. Daarnaast verzoeken wij om het ontwerp van de Actualisatie Omgevingsverordening, met betrekking tot de raatakkercomplexen en karrensporenzones, te heroverwegen en bij de besluitvorming rekening te houden met onze ingediende zienswijze.

Samenvattend.
Het provinciale verbod vormt een belangrijke stap in de bescherming van cultuurhistorisch erfgoed. Echter, voor een effectieve, eerlijke en uitvoerbare regeling zijn gemeentelijke uitwerking en duidelijke

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten.

Voor uw gronden op vakantiepark Buitencentrum Hessenheem in Markelo geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing. Over uw gronden lopen geen karrensporen meer omdat bij de aanleg van het vakantiepark de gronden op grote schaal zijn geroerd. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

Uw aanbeveling om een praktische handreiking te ontwikkelen voor grondeigenaren volgen we op. Dat geldt ook voor de aanbeveling om gemeenten – als dit nodig is - te helpen bij het opstellen van duidelijke, toetsbare regels voor karrensporen en signaleringszones in hun omgevingsplan.

Wij zien geen aanleiding om een subsidie-compensatieregeling vast te stellen voor gemeenten omdat zij op basis van de Omgevingswet al verplicht zijn om in hun omgevingsplan rekening te houden met archeologische waarden. Wij achten gemeenten heel goed in staat om zelf de afstemming met buurgemeenten te zoeken bij het regelen van karrensporen die doorlopen over de gemeentegrens.

Wij zien ook geen aanleiding om bovenop wat de Omgevingswet regelt voor nadeelcompensatie, nog extra voorzieningen te treffen voor gemeenten en grondeigenaren.

communicatie onmisbaar. Verder is in specifieke situaties maatwerk noodzakelijk om disproportionele gevolgen voor grondeigenaren te voorkomen.

2025-021610	Het achterste deel van onsz perceel XXXX ligt in een bufferzone. Ons perceel XXXX is begrensd door een zandpad. Graag de bufferzone laten stoppen bij dit zandpad omdat duidelijk is dat aan de overzijde de karrensporen liggen. Ik verzoek u daarom te stoppen bij dit zandpad.	Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. In uw geval vormt het zandpad een duidelijk afbakening met de percelen met karrensporen die aan de overzijde liggen. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van de signaleringszone.
2025-021611	Hierbij stuur ik u mijn zienswijze op het ontwerp van de actualisatie 2026 omgevingsverordening. Mijn zienswijze gaat over de nieuwe instructieregels voor raatakkercomplexen en karrensporenzones. Het is nauwelijks te bevatten en onverantwoord dat in de huidige tijd en in de huidige (economische) omstandigheden waarin Nederland zich bevindt, kostbare tijd en middelen worden verkwanseld aan onzinnige en overbodige hobby's van enkelingen. Mijns inziens staat Nederland voor grotere uitdagingen dan in het verleden te leven, met de daarmee gepaard gaande handrem op vooruitgang en ontwikkeling. Ik verzoek u daarom om onmiddellijk te stoppen met dergelijk onderzoek en de daartoe bestemde middelen in te zetten op onderwerpen die bij de huidige tijd horen. Daar profiteert de veel grotere groep inwoners van dan alleen het selecte groepje dat zich druk maakt om vrijwel onzichtbare sporen uit een ver verleden.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort. Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.
2025-021612	Op de bijlage 14 Karrensporen deelgebied X is er een bufferzone ingetekend welke ook over perceel XXXX gemeente XXXX valt. Naar mijn mening is die niet nodig daar dit een landbouw perceel is welke de laatste 40 jaar, elk jaar is omgeploegd. Hier zal dus niets meer te zien of vinden zijn voor wat betreft karrensporen. Ik verzoek u daarom om de bufferzone te laten stoppen bij de XXXXweg en de XXXXweg zodat er geen beperkingen zijn voor het boven genoemde perceel. Ik heb mijn zienswijze al verduidelijkt op woensdag 11 juni in XXXX te XXXX. In de bijlage kaarten van het betreffende perceel.	Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Op uw eigen perceel zijn door de jarenlange intensieve bewerking inderdaad geen karrensporen meer aanwezig. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. In uw geval vormen de Diependaalseweg en de Apenbergerweg een duidelijk afbakening met de percelen met karrensporen die aan de overzijde van deze wegen liggen. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van de signaleringszone.

2025-021751

Hierbij sturen wij onze zienswijze op het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening van de provincie Overijssel, in het bijzonder het onderdeel over de nieuwe de nieuwe instructieregels ter bescherming van prehistorisch/cultuurhistorische karrensporen en raatakkercomplexen. Onze zienswijze richt zicht op de volgende drie kernpunten: concretiseren, transparantie en rechtszekerheid.

1. Concretisering van de norm.
De provinciale verordening bevat een verbod op activiteiten die de cultuurhistorische waarde van karrensporen aantasten, met een specifieke verbodsafstand van 50 meter voor afgravingen. Deze norm biedt een globaal kader, maar laat veel ruimte voor interpretatie bij het begrip “activiteiten die kunnen leiden tot aantasting”. Conclusie: De norm is op hoofdlijnen voldoende concreet, maar laat ruimte voor lokale invulling. Gemeenten moeten deze regel dan ook nader uitwerken in hun omgevingsplannen om rechtsgelijkheid en uitvoerbaarheid te waarborgen.

2. Transparantie voor gebruikers en eigenaren.
De vastlegging van de (buffer)zones op kaarten is een goede stap richting transparantie. Toch blijft voor grondeigenaren onduidelijk wat de praktische gevolgen zijn zolang gemeenten het provinciale verbod niet nader hebben uitgewerkt in het omgevingsplan. Daardoor ontstaat onzekerheid over wat nog wel of niet is toegestaan. Conclusie: Hoewel de locatie van de zones duidelijk is, ontbreekt het nog aan helderheid over de feitelijke beperkingen in gebruik, wat leidt tot onzekerheid bij grondeigenaren.

3. Rechtszekerheid.
Een adequate regeling moet voldoende voorspelbaar en handhaafbaar zijn. De huidige formulering van het verbod is te open en laat ruimte voor interpretatie. Zolang de gemeentelijke concretisering ontbreekt, is niet duidelijk hoe toezicht en handhaving zullen plaatsvinden. Conclusie: De verordening biedt momenteel onvoldoende rechtszekerheid. Gemeentelijke nadere regels zijn noodzakelijk om de bepalingen effectief en controleerbaar te maken.

4. Aanbevelingen.
Om de effectiviteit van de regeling te verbeteren, adviseren wij de provincie het volgende:
- Stimuleer en faciliteer gemeenten om duidelijke, toetsbare regels op te nemen in hun omgevingsplannen,
- Een subsidie-compensatieregeling voor de gemeenten,
- Transparante voorwaarden en uitvoerbaarheid,
- Ontwikkel een modelregeling of handreiking met standaardbepalingen om uniformiteit te bevorderen,
- Informeer grondeigenaren tijdig en actief, bijvoorbeeld via informatiebijeenkomsten, kaarten en publieksvriendelijke toelichtingen,
- Onderzoek de mogelijkheid tot coördinatie tussen gemeenten bij gebieden die gemeentegrensoverschrijdend zijn.

5. Nadeelcompensatie.
Hoewel nadeelcompensatie primair bij gemeenten ligt, kan de provincie bestuurlijk bijdragen door:
- Gemeenten te wijzen op mogelijkheden tot compensatie in het kader van de Omgevingswet.
- Beleidsmaatregelen of subsidieregelingen te overwegen voor grondeigenaren die onevenredig worden geraakt.
- In het provinciale beleid erkenning te geven aan de mogelijke impact van bufferzones, met oog voor maatwerk bij uitvoering.

6. Specifieke casus. XXXX, Perceelnr. XXXX, Kadastrale aanduiding nr. XXXX.
Ons gehele perceel met bebouwing ligt binnen de in de verordening opgenomen 50-meter bufferzone, met vermoedelijke karrensporen in het gebied grenzend aan de kadastrale grens (aan de achterzijde) van ons perceel. In de context van eerdere grootschalige bodemingrepen die tijdens projectontwikkeling op ons perceel en overige deel van het C-veld op het park hebben plaatsgevonden, kan met hoge mate van zekerheid worden vastgesteld dat er geen fysieke karrensporen meer aanwezig zijn op ons perceel.

Verzoek:
Gezien de feitelijke situatie is het wenselijk om de in de provinciale brief van 2 juni 2025 genoemde 50-meter bufferzone aan te passen of in het geheel uit te zonderen voor ons perceel. Een generieke toepassing van de bufferzoneregeling doet in dit geval geen recht aan de feitelijke toestand en leidt tot onnodige beperkingen. Daarnaast verzoeken wij om het ontwerp van de Actualisatie Omgevingsverordening, met betrekking tot de raatakkercomplexen en karrensporenzones, te heroverwegen en bij de besluitvorming rekening te houden met onze ingediende zienswijze.

Samenvattend:

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten.

Voor uw gronden op vakantiepark Buitencentrum Hessenheem in Markelo geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing. Over uw gronden lopen geen karrensporen meer omdat bij de aanleg van het vakantiepark de gronden op grote schaal zijn geroerd. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

Uw aanbeveling om een praktische handreiking te ontwikkelen voor grondeigenaren volgen we op. Dat geldt ook voor de aanbeveling om gemeenten – als dit nodig is - te helpen bij het opstellen van duidelijke, toetsbare regels voor karrensporen en signaleringszones in hun omgevingsplan.

Wij zien geen aanleiding om een subsidie-compensatieregeling vast te stellen voor gemeenten omdat zij op basis van de Omgevingswet al verplicht zijn om in hun omgevingsplan rekening te houden met archeologische waarden. Wij achten gemeenten heel goed in staat om zelf de afstemming met buurgemeenten te zoeken bij het regelen van karrensporen die doorlopen over de gemeentegrens. Wij zien ook geen aanleiding om bovenop wat de Omgevingswet regelt voor nadeelcompensatie, nog extra voorzieningen te treffen voor gemeenten en grondeigenaren.

Het provinciale verbod vormt een belangrijke stap in de bescherming van cultuurhistorisch erfgoed. Echter, voor een effectieve, eerlijke en uitvoerbare regeling zijn gemeentelijke uitwerking en duidelijke communicatie onmisbaar. Verder is in specifieke situaties maatwerk noodzakelijk om disproportionele gevolgen voor grondeigenaren te voorkomen.

2025-021752	Hierbij sturen wij onze zienswijze op het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening van de provincie Overijssel, in het bijzonder het onderdeel over de nieuwe de nieuwe instructieregels ter bescherming van prehistorisch/cultuurhistorische karrensporen en raatakkercomplexen. Onze zienswijze richt zicht op de volgende drie kernpunten: concretiseren, transparantie en rechtszekerheid. 1. Concretisering van de norm. De provinciale verordening bevat een verbod op activiteiten die de cultuurhistorische waarde van karrensporen aantasten, met een specifieke verbodsafstand van 50 meter voor afgravingen. Deze norm biedt een globaal kader, maar laat veel ruimte voor interpretatie bij het begrip “activiteiten die kunnen leiden tot aantasting”. Conclusie: De norm is op hoofdlijnen voldoende concreet, maar laat ruimte voor lokale invulling. Gemeenten moeten deze regel dan ook nader uitwerken in hun omgevingsplannen om rechtsgelijkheid en uitvoerbaarheid te waarborgen. 2. Transparantie voor gebruikers en eigenaren. De vastlegging van de (buffer)zones op kaarten is een goede stap richting transparantie. Toch blijft voor grondeigenaren onduidelijk wat de praktische gevolgen zijn zolang gemeenten het provinciale verbod niet nader hebben uitgewerkt in het omgevingsplan. Daardoor ontstaat onzekerheid over wat nog wel of niet is toegestaan. Conclusie: Hoewel de locatie van de zones duidelijk is, ontbreekt het nog aan helderheid over de feitelijke beperkingen in gebruik, wat leidt tot onzekerheid bij grondeigenaren. 3. Rechtszekerheid. Een adequate regeling moet voldoende voorspelbaar en handhaafbaar zijn. De huidige formulering van het verbod is te open en laat ruimte voor interpretatie. Zolang de gemeentelijke concretisering ontbreekt, is niet duidelijk hoe toezicht en handhaving zullen plaatsvinden. Conclusie: De verordening biedt momenteel onvoldoende rechtszekerheid. Gemeentelijke nadere regels zijn noodzakelijk om de bepalingen effectief en controleerbaar te maken. 4. Aanbevelingen. Om de effectiviteit van de regeling te verbeteren, adviseren wij de provincie het volgende: - Stimuleer en faciliteer gemeenten om duidelijke, toetsbare regels op te nemen in hun omgevingsplannen, - Een subsidie- compensatieregeling voor de gemeenten, - Transparante voorwaarden en uitvoerbaarheid, - Ontwikkel een modelregeling of handreiking met standaardbepalingen om uniformiteit te bevorderen, - Informeer grondeigenaren tijdig en actief, bijvoorbeeld via informatiebijeenkomsten, kaarten en publieksvriendelijke toelichtingen, - Onderzoek de mogelijkheid tot coördinatie tussen gemeenten bij gebieden die gemeentegrensoverschrijdend zijn. 5. Nadeelcompensatie. Hoewel nadeelcompensatie primair bij gemeenten ligt, kan de provincie bestuurlijk bijdragen door: - Gemeenten te wijzen op mogelijkheden tot compensatie in het kader van de Omgevingswet. - Beleidsmaatregelen of subsidieregelingen te overwegen voor grondeigenaren die onevenredig worden geraakt. - In het provinciale beleid erkenning te geven aan de mogelijke impact van bufferzones, met oog voor maatwerk bij uitvoering. 6. Specifieke casus: XXXX, op het perceel XXXX. Een deel van ons perceel met bebouwing ligt binnen de in de verordening opgenomen 50-meter bufferzone, rondom vermoedelijke karrensporen. In de context van eerdere grootschalige bodemingrepen die tijdens projectontwikkeling op dit perceel en overige deel van het C-veld op het park hebben plaatsgevonden, kan met hoge mate van zekerheid worden vastgesteld dat daar geen (meer) fysieke karrensporen aanwezig zijn. Verzoek: Gezien de feitelijke situatie is het wenselijk om de in de provinciale brief van 2 juni 2025 genoemde 50-meter bufferzone aan te passen of uit te zonderen voor ons perceel. Een generieke toepassing van de bufferzoneregule doet in dit geval geen recht aan de feitelijke toestand en leidt tot onnodige beperkingen. Daarnaast verzoeken wij om het ontwerp van de Actualisatie Omgevingsverordening, met betrekking tot de raatakkercomplexen en karrensporenzones, te heroverwegen en bij de besluitvorming rekening te houden met onze ingediende zienswijze. Samenvattend. Het provinciale verbod vormt een belangrijke stap in de bescherming van cultuurhistorisch erfgoed. Echter, voor een effectieve, eerlijke en uitvoerbare regeling zijn gemeentelijke uitwerking en duidelijke	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten. Voor uw gronden op vakantiepark Buitencentrum Hessenheem in Markelo geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing. Over uw gronden lopen geen karrensporen meer omdat bij de aanleg van het vakantiepark de gronden op grote schaal zijn geroerd. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Uw aanbeveling om een praktische handreiking te ontwikkelen voor grondeigenaren volgen we op. Dat geldt ook voor de aanbeveling om gemeenten – als dit nodig is - te helpen bij het opstellen van duidelijke, toetsbare regels voor karrensporen en signaleringszones in hun omgevingsplan. Wij zien geen aanleiding om een subsidie-compensatieregeling vast te stellen voor gemeenten omdat zij op basis van de Omgevingswet al verplicht zijn om in hun omgevingsplan rekening te houden met archeologische waarden. Wij achten gemeenten heel goed in staat om zelf de afstemming met buurgemeenten te zoeken bij het regelen van karrensporen die doorlopen over de gemeentegrens. Wij zien ook geen aanleiding om bovenop wat de Omgevingswet regelt voor nadeelcompensatie, nog extra voorzieningen te treffen voor gemeenten en grondeigenaren.

communicatie onmisbaar. Verder is in specifieke situaties maatwerk noodzakelijk om disproportionele gevolgen voor grondeigenaren te voorkomen.

2025-021753

Hierbij stuur ik u namens XXX, wonende aan de XXXX, een zienswijze op het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening (hierna: de verordening). De zienswijze gaat in het bijzonder over de nieuwe instructieregelsvoor raatakkercomplexen en karrensporenzones. De machtiging is in de bijlage bijgevoegd. Reikwijdte van de regels en effect op (deel van) het perceel van cliënt.

Een deel van het perceel van XXXX ligt binnen de 50 meter bufferzonedie is aangewezen rondom karrensporen, zoals blijkt uit de (digitale) kaart bij het ontwerp van de verordening. Tijdens een informatiebijeenkomst op 12 juni 2025 is aan cliënt meegedeeld dat er vooralsnog geen karrensporen of raatakkers over zijn perceel lopen, maar dat het definitieve onderzoek door archeologisch bureau RAAP nog moet plaatsvinden. Niettemin is een deel van het perceel van cliënt wel opgenomen in de bufferzone rondom karrensporen, waardoor het onder de werking van de instructieregel valt. De instructieregel legt een instructie op aan gemeenten om in hun omgevingsplan een verbodop te nemen voor alle activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de cultuurhistorischewaarde in de karrensporenzone. Daarnaast dienen gemeenten in het omgevingsplan specifiekeen verbod op te nemen op afgravingen die het karakteristieke microreliëf van de karrensporen kunnen verstoren. Hoewel de regeling op dit moment dus nog niet rechtstreeks bindend is voor de individuele perceeleigenaar, is de impact ervan reëel en concreet. Gemeenten worden immers verplicht om bijde eerstvolgende herziening of vaststelling van hun omgevingsplan deze verboden door te voeren. Daarmee worden toekomstige gebruiksmogelijkheden op het betreffende deel van het perceel op voorhand beperkt. Cliënt voorziet hierdoor juridische onzekerheid en mogelijke schade en acht het dan ook van belang om nu reeds bezwaar te maken tegen het provinciaal kader waaruit deze beperkingen voortvloeien.

Schending van het motiveringsbeginsel.

De provincie onderbouwt niet waarom de bufferzone in dit specifieke geval noodzakelijk is. Er is geen locatie-specifieke beoordeling of onderbouwing opgenomen die uitlegt waarom het perceel van cliënt (of het betrokken deel daarvan) daadwerkelijk cultuurhistorische bescherming behoeft. Daarmee voldoet de regeling niet aan het motiveringsbeginsel van artikel 3:46 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb). Ook het gebruik van een standaardbuffer van 50 meter is niet van voldoende onderbouwing voorzien.

Schending van het evenredigheidsbeginsel.

De bufferzone van 50 meter rondom alle karrensporen wordt zonder nadere motivering toegepast op ieder individueel perceel. Dit is in strijd met het evenredigheidsbeginsel zoals neergelegd in artikel 3:4 van de Awb. Niet valt in te zien waarom een dergelijke ruime zone onder alle omstandigheden noodzakelijk zou zijn. De provincie geeft geen uitleg waarom bij een perceel als dat van XXX, waarop (mogelijk) geen karrensporen (of raatakkers) aanwezig zijn, toch een vergaande beperking nodig is. Dit leidt tot een disproportionele inperking van het gebruik van het perceel.

Inbreuk op het eigendomsrecht.

De instructieregel vormt een vergaande beperking van het eigendomsrecht van perceeleigenaren, zonder dat er een individuele afweging of concrete onderbouwing plaatsvindt. Deze beperking is problematisch in het licht van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Onder deze bepaling is een inmenging slechts toegestaan indien sprake is van een juiste wettelijke basis, een legitiem doel en een redelijke verhouding tussen middel en doel (proportionaliteit). De instructieregel slaagt niet in deze belangenafweging. De toepassing is algemeen, zonder beoordeling van de concrete situatie ter plaatse, terwijl de gevolgen voor de perceeleigenaar substantieel kunnen zijn.

Rechtsonzekerheid door vage normstelling.

De instructieregel bevat vage en moeilijk toetsbare termen als “aantasting van de aanwezige cultuurhistorische waarde” en “verstoring van het microreliëf”. Hierdoor ontstaat rechtsonzekerheid voor perceeleigenaren. Zij kunnen vooraf niet goed inschatten welke activiteiten nog zijn toegestaan, waardoor zij worden geconfronteerd met onzekerheid en beperkingen bij het plannen of uitvoeren van gebruik van hun eigendom.

Risico op waardevermindering perceel.

Hoewel de instructieregel in het ontwerp van de verordening zelf (nog) geen rechtstreeks werkende verbod bevat voor perceeleigenaren, verplicht zij gemeenten om in het omgevingsplan onder meer een verbod op te nemen op activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van cultuurhistorische waarden. Daarmee is sprake van een juridisch kader dat gericht is op doorwerking op gemeentelijk niveau, met mogelijk verstrekende gevolgen voor grondeigenaren. Vooruitlopend op deze gemeentelijke vertaling is reeds een voorbereidingsbesluit door de provincie genomen, waarmee feitelijk al beperkingen kunnen ontstaan voor bepaalde initiatieven op het perceel. Hoewel dit voorbereidingsbesluit losstaat van het ontwerp van de verordening en niet het onderwerp vormt van deze zienswijzeprocedure, draagt het bij

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

De instructieregels voor karrensporen en raatakkers zijn gericht tot gemeenten die in hun omgevingsplan passende bescherming moeten regelen. De instructieregels laten gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren.

Over de gronden van uw client lopen geen karrensporen en op het perceel zijn ook geen raatakkers aangetroffen. Wel zijn er karrensporen aangetroffen in de directe omgeving van het perceel van uw client.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Als gronden binnen een signaleringszone vallen, levert dat naar verwachting geen waardevermindering op omdat dan nog steeds gebruik gemaakt kan worden van de gebruiksmogelijkheden die het geldende omgevingsplan biedt.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw gronden geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing.

aan de praktische impact van de beoogde regelgeving. Indien het provinciale instructiekader definitief wordt vastgesteld en vervolgens in het gemeentelijk omgevingsplan wordt vertaald, kunnen daadwerkelijke beperkingen gaan gelden voor een deel van het perceel van cliënt. Dit kan leiden tot een waardevermindering van het betreffende deel van het eigendom. Cliënt acht het dan ook belangrijk dat duidelijk wordt bevestigd dat het recht op nadeelcompensatie bestaat voor perceeleigenaren die als gevolg van de aanwijzing worden geconfronteerd met gebruiksbeperkingen of waardevermindering van hun eigendom.

Opmerking over raatakkercomplexen.

Hoewel deze zienswijze in de eerste plaats is toegespitst op de gevolgen van de instructieregel voor karrensporenzones, hebben de hierin geformuleerde bezwaren en gronden ook betrekking op de instructieregel voor raatakkercomplexen, voor zover deze (nu of in de toekomst) van toepassing zouden blijken op (een deel van) het perceel van cliënt.

Verzoek

Het is om vorenstaande redenen dat cliënt u verzoekt de verordening niet ongewijzigd vast testellen.

2025-021971	De hele gedoe is onzin, de zg sporen lopen tot onder onze woning dit is waarom ik me zorgen maak. Ik verzoek u daarom om de hele materie naast onze woning te schrappen en er is ons nooit daarover gevraagd dit is een diktatoriale methode?	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Uit de second opinion blijkt dat de karrensporen in het bosgebiedje ten westen van uw perceel te ver zijn doorgetekend op uw perceel. Bij de bouw van uw woning en de aanleg van de tuin is de grond zodanig op de schop genomen, dat de karrensporen die ooit over uw gronden liepen, inmiddels geheel zijn verdwenen. Dat geldt ook voor de landbouwgronden achter uw woning die jarenlang intensief zijn bewerkt. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Als gronden binnen een signaleringszone vallen, levert dat naar verwachting geen waardevermindering op omdat dan nog steeds gebruik gemaakt kan worden van de gebruiksmogelijkheden die het geldende omgevingsplan biedt. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw gronden geldt dat over een klein deel van uw perceel een signaleringszone is gelegd ten behoeve van de karrensporen in het bosgebied ten westen van uw perceel. U kunt deze gronden gewoon blijven gebruiken, als u bij werkzaamheden op gronden direct grenzend aan het bosgebiedje maar enige voorzichtigheid betracht.

2025-021970	1. Een deel van de op de kaart tot karrenspoor benoemde locaties betreft geen karrenspoor. Het betreft hier hoofdzakelijk het deel wat op XXXX ligt. Deze zandweg wordt al heel lang vrij intensief door steeds zwaarder en groter wordend landbouwverkeer gebruikt. Daardoor is hij vrijwel elk najaar dusdanig aangetast dat hij hersteld moet worden. Hierdoor is het onmogelijk dat er ter plekke nu nog restanten van karrensporen te zien zijn. Hetzelfde speelt in iets mindere mate voor het deel op XXXX. 2. Handhaven mogelijkheid tot regulier bosbeheer. De karrensporen liggen hoofdzakelijk in een bosgebied. Hier voert het landgoed al ca. 90 jaar op zorgvuldige wijze regulier bosbeheer uit. Het feit dat de karrensporen nu nog steeds goed zichtbaar zijn op de hillshade hoogte kaart bewijst dat dit bosbeheer de karrensporen niet verstoort. Op de website van de provincie staat dat we in de bufferzones om de karrensporen in principe alles mogen doen wat volgens het omgevingsplan is toegestaan. Helaas is dat voor mij onvoldoende garantie dat we ook in de toekomst, uiteraard op een zorgvuldige wijze, het reguliere bosbeheer kunnen blijven uitvoeren. Het omgevingsplan kan immers aangepast worden. Wanneer het reguliere bosbeheer ter plekke verboden wordt, dient er minimaal een financiële compensatie voor deze aantasting van de eigenaarsrechten te komen. Ik verzoek u daarom om: a. Regulier bosbeheer ter plaatse niet onmogelijk te maken b. Indien dit toch gebeurt, een afdoende financiële compensatie te verzorgen.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor zover in het verleden karrensporen liepen op de plek van de Oude Hammerweg, zijn die inderdaad niet meer aanwezig door het intensieve gebruik van deze weg. De kaart is hierop aangepast. Op de plekken van het landgoed waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Wij zijn ons ervan bewust dat het voor de exploitatie van landgoederen noodzakelijk is dat regulier bosbeheer kan worden uitgevoerd, ook in de gebieden waar karrensporen zijn aangetroffen. In de instructieregels is daarom een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Wij zouden daarvoor ook graag gebruik maken van de expertise van het landgoed.
2025-022134	Wij zitten in een karrensporenzone waar in het verboden is activiteiten uit te voeren die kunnen leiden tot aantasting van de sporen en het beperkt ons mogelijk in de bewerking van dit stuk land of het plaatsen van een afrastering of andere mogelijkheden! Ik verzoek u daarom om nadere te specificeren wat activiteiten zijn en de zones te perken tot het hoognodige danwel tot enkel de sporen zijn!	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Op uw perceel aan de Leemkoeleweg zijn geen karrensporen aangetroffen, maar wel in de directe omgeving van dat perceel. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel geldt dat die na aanpassing van de kaart niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van signaleringszones.

2025-022130	Beperking op eigen erf - leefgenot; Toerisme om de deur; waardedaling bij verkoop woning. Ik verzoek u daarom om: Geen beperkingen op te leggen op ons en het aansluitende perceel; Door deze verordening willen wij niet nu benadeeld cq beperkt worden.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Op het perceel waarop uw woning staat zijn geen karrensporen aangetroffen, maar wel direct ten noorden van uw perceel. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel geldt dat wij op luchtfoto's geen duidelijk afscheiding zien met het bosperceel daarachter. Daarom is er een signaleringszone op een deel van uw perceel gelegd. Deze gronden kunt u gewoon blijven gebruiken zoals u gewend was, als u bij werkzaamheden op gronden direct grenzend aan het bosperceel achter uw woning maar enige voorzichtigheid betracht.
2025-022126	Beperking op eigen erf - leefgenot; Toerisme om de deur; waardedaling bij verkoop woning. Ik verzoek u daarom om: Geen beperkingen op te leggen op ons en het aansluitende perceel; Door deze verordening willen wij niet nu benadeeld cq beperkt worden.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Op het perceel ten oosten van uw woning zijn geen karrensporen aangetroffen, maar wel op het perceel dat noordelijk ligt. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor het perceel naast uw woning geldt dat die door de aanpassing van de breedte van de signaleringszone buiten de aanwijzing komt te vallen.
2025-022123	Beperking op eigen erf - leefgenot; Toerisme om de deur / kijkers die de karrensporen willen zien; waardedaling bij verkoop woning. Ik verzoek u daarom om: Geen beperkingen op te leggen op ons en het aansluitende perceel; Door deze verordening willen wij niet nu benadeeld cq beperkt worden in leefgenot / mogelijkheden en evt daling van waarde.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. In het veld zijn karrensporen vaak lastig herkenbaar doordat die als regel zijn overgroeid. We verwachten dan ook niet de karrensporen in de omgeving van uw woning toeristen zullen aantrekken. Op het perceel waarop uw woning staat zijn geen karrensporen aangetroffen, maar wel direct ten noorden van uw perceel. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel geldt dat wij op luchtfoto's geen duidelijk afscheiding zien met het bosperceel daarachter. Daarom is er een signaleringszone op een deel van uw perceel gelegd. Deze gronden kunt u gewoon blijven gebruiken zoals u gewend was, als u bij werkzaamheden op gronden direct grenzend aan het bosperceel achter uw woning maar enige voorzichtigheid betracht. Omdat er geen sprake is van beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van uw perceel, verwachten we niet dat de aanwijzing van een deel van het perceel als signaleringszone zal leiden tot waardevermindering bij verkoop.

2025-022501

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten.

Voor uw gronden op vakantiepark Buitencentrum Hessenheem in Markelo geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing. Over uw gronden lopen geen karrensporen meer omdat bij de aanleg van het vakantiepark de gronden op grote schaal zijn geroerd. Voor de signaleringszones gaan we nu uit van een breedte van 10 meter en daardoor loopt de signaleringszone niet meer door over uw perceel.

Uw aanbeveling om een praktische handreiking te ontwikkelen voor grondeigenaren volgen we op. Dat geldt ook voor de aanbeveling om gemeenten – als dit nodig is – te helpen bij het opstellen van duidelijke, toetsbare regels voor karrensporen en signaleringszones in hun omgevingsplan.

Wij zien geen aanleiding om een subsidie-compensatieregeling vast te stellen voor gemeenten omdat zij op basis van de Omgevingswet al verplicht zijn om in hun omgevingsplan rekening te houden met archeologische waarden. Wij achten gemeenten heel goed in staat om zelf de afstemming met buurgemeenten te zoeken bij het regelen van karrensporen die doorlopen over de gemeentegrens.

Wij zien ook geen aanleiding om bovenop wat de Omgevingswet regelt voor nadeelcompensatie, nog extra voorzieningen te treffen voor gemeenten en grondeigenaren.

2025-022503	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Uit de second opinion blijkt dat in het ontwerp op de kaart een karrenspoor ten onrechte vanuit het naastgelegen perceel doorgetrokken tot op uw perceel. We passen de kaart hierop aan. Op uw beide percelen wijzen we geen karrensporen meer aan, maar op percelen in de directe omgeving liggen wel karrensporen. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven, veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw percelen nu buiten de aanwijzing valt.
2025-022505 Als gevolg van de voorgenomen op te leggen beperkingen ontstaat een rendement verlies door het niet meer op gebruikelijke wijze kunnen exploiteren van de bosgrond te weten het aanbrengen van nieuwe aanplant en verkoop van volgroeide bomen tevens ontstaat een waarde vermindering van het perceel grond wat nadelig is bij eventuele verkoop. Daarom verzoek ik u om: de voorgenomen beperkingen op mijn perceel in te trekken, indien dit onmogelijk blijkt na de van kracht wordende regeling mij gelijkwaardige vervangende grond zonder bepalingen aan te bieden.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Op de plekken van uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

2025-022507	Ik heb de situatie ter plaatse bestudeerd en ben van mening dat de hoogteverschillen niets te maken hebben met karresporen. Er lijkt eerder sprake van agrarische activiteit en/of winning van grind of zand (ivm tekort aan cement/grondstoffen na WO1 of WO2). Ik verzoek u daarom om: geen enkele beperking op te leggen voor onze percelen XXXX en XXXX.	We hebben op de aanwijzing van de karresporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. In deze second opinion wordt bevestigd dat er op uw beide bospercelen zowel karresporen lopen als raatakkers aanwezig zijn. De second opinion is aanleiding om de karresporen nauwkeuriger in te tekenen. Voor zowel karresporen als raatakkercomplexen en geldt dat die in het veld lastig te herkennen zijn omdat ze vaak zijn overgroeid. In dit gebied zijn in het verleden inderdaad zand- en grindwinningen uitgevoerd, maar niet in die mate dat de sporen van de raatakkers en karresporen geheel verdwenen zijn. Op de plekken van uw perceel waar karresporen en raatakkers zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met de karresporen en raatakkers. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karresporen. Beschadiging van karresporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karresporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Voor raatakkers geldt geen afwijkingsmogelijkheid. Dit soort archeologische sporen uit de Prehistorie zijn zo oud en zo zeldzaam, dat die naar ons oordeel altijd moeten worden ontzien, ook bij werkzaamheden voor noodzakelijk bosonderhoud. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karresporen en raatakkers (zoveel mogelijk) worden ontzien.

In uw brief van 1 april j.l. wordt geschreven dat we niets meer mogen doen wat het bestaande micro reliëf kan verstoren, dus ook niet mogen aanhaken. Nu zal ik het bos niet aanhaken maar bij het onderhoud van bos is het onvermijdelijk om af en toe met zware machines te werken om bomen te verwijderen en/of nieuwe te planten. Dit doen we al jarenlang zo en willen dit ook zo blijven doen. In mijn terrein zijn naar mijn mening geen sporen waarneembaar van oude karrensporen en wil graag dat deze ter plekke worden aangewezen. Ik heb om een mondelinge toelichting gevraagd maar tot op heden nog niets gehoord. Het kan toch niet zo zijn dat we een goed onderhouden bos, waar veel mensen van genieten, moeten laten verloederen omdat niet over de grond gereden mag worden danwel bewerkt.

De maatregelen die u neemt zijn te grootschalige en hebben te grote gevolgen voor veel grondeigenaren. Ik verzoek u dan ook de aangewezen gebieden fors terug te brengen en voor de percelen die wel worden aangewezen veel ruimere instructieregels te hanteren zodat normaal bosonderhoud mogelijk blijft. Indien dit niet kan, met een regeling te komen voor financiële compensatie voor de extra onderhoudskosten en compensatie voor de daling van de waarde van de grond door beperkende maatregelen.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is.

Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw percelen – die onderdeel uitmaken van een groot complex van karrensporen in het gebied De Borkeld – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat

daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Het versmallen van de signaleringszones maakt dat een van uw percelen niet meer geraakt wordt door de aanwijzing. Voor het andere perceel waarop geen karrensporen zijn aangetroffen, maar die wel in de directe nabijheid ligt van een perceel met karrensporen, geldt dat wij op luchtfoto's geen duidelijk afscheiding zien met het bosperceel daarachter. Daarom is er een signaleringszone op een deel van het perceel gelegd. Deze gronden kunt u gewoon blijven gebruiken zoals u gewend was, als u bij werkzaamheden op gronden direct grenzend aan het bosperceel met karrensporen maar enige voorzichtigheid betracht.

2025-022518	1. Feitelijke situatie en bestaande functie. Het terrein van XXXX is al decennialang ingericht en in gebruik als recreatief verblijfsterrein, met kampeerplaatsen, infrastructuur, huisjes, horeca, bosstructuren en wandelroutes. Binnen het gebied waarvoor de karresporenzone nu wordt voorgesteld, is geen sprake (meer) van zichtbare of intacte karresporen. Inrichting en bodemstructuur zijn in de loop van de jaren volledig aangepast aan recreatief gebruik.In het bijzonder wijs ik op het volgende, wat heeft geleid tot verstoring van de bodemstructuur en waardoor eventuele karresporen niet meer intact zijn: • Het terrein werd al in de jaren '50 en '60 gebruikt XXXX. In 1955 zijn op het perceel alle bomen en wortels volledig gerooid. In 1959 werden circa 3000 lariksen en dennen opnieuw geplant. • In 1961 werd op dit perceel een vergunning verleend voor XXXX. • In 1981 werd op dit perceel een riolering aangelegd met subsidie van de overheid. Door de hoogteverschillen op het terrein ligt het riool plaatselijk meer dan 1,50 meter diep. • In 1990 werd een deel van de bomen opnieuw gerooid en vervangen, onder andere voor veiligheid en onderhoud. • In 1993 is er een compleet nieuwe waterleiding aangelegd en werd het rioolstelsel uitgebreid, met hoofdleidingen en aftakkingen naar alle bestaande XXXX. • In 2017 is door een erkend boomverzorger (een 'processor') nog circa 4000 kuub hout gezaagd op het terrein. Ook het bosperceel aan de noord-oostzijde van XXXX is eigendom en wordt beheerd als onderdeel van de XXXX. In dit perceel is in 2021 door een grote processor, in opdracht van en onder begeleiding van SNL Bosgroep Noord-Oost Nederland, circa 4000 kuub hout gezaagd. Lijn op de kaart, rechtsboven in perceel XXXX. Eventuele karresporen zijn hiermee geheel of grotendeels vernietigd. Dit perceel is in 1996 aangekocht, en sindsdien zijn daar onder mijn opdracht met mobiele kranen wandelpaden aangelegd en toegankelijk gemaakt. Daarnaast zijn de volgende percelen onderdeel van het recreatieve kerngebied van XXXX en omliggende gronden: • De percelen XXXX, en XXXX maken deel uit van de oorspronkelijke XX en zijn ingericht met infrastructuur en recreatieve voorzieningen. Het deel waarop zogenaamd karresporen aanwezig zouden zijn, is grotendeels volgebouwd met bungalows, tuinen, straatwerk, riolering, stroom, gas en internet. Van zichtbaar of beschermwaardig reliëf is op deze locatie geen sprake meer. • Perceel XxXX is in 2010 aangekocht en sindsdien in gebruik gegeven aan een agrariër. Het perceel wordt intensief benut, is meerdere malen geploegd en ingezaaid, en wordt momenteel gebruikt voor grasproductie. • Percelen XXXX: betreffen een zelfstandig perceel waarop een recreatiewoning is gevestigd. De perceelsinrichting is permanent en volledig bebouwd, waardoor de aanwezigheid van een bufferzone of karrespoor uitgesloten is. Ook in deze percelen zijn geen zichtbare karresporen aanwezig. Alle genoemde gronden zijn ingericht, bewerkt, onderhouden of bebouwd in overeenstemming met de bestemming en XXXX. 2. Rechtszekerheid en AVG-bezwaren. De aanwijzing van deze gronden als karresporenzone zonder enige vorm van inspraak of locatiebezoek roept vragen op over: • De rechtszekerheid van bestaande rechten en vergunningen; • De proportionaliteit van de maatregel (art. 3:4 lid 2 Awb); • De transparantie en onderbouwing van deze aanwijzing op perceelsniveau; • Eventuele schending van de AVG: voor zover wij kunnen nagaan zijn zonder toestemming van de grondeigenaar foto's gemaakt op het terrein. Wij verzoeken duidelijkheid of dit met instemming en binnen de wettelijke kaders is uitgevoerd. 3. Cultureel-historische waarde ontbreekt op locatie. De karresporenstructuur waarop de aanwijzing is gebaseerd, is in het veld niet aantoonbaar of zichtbaar aanwezig. Er zijn meerdere zware ingrepen geweest die deze structuren - indien ze er ooit waren - volledig hebben verstoord: • Aanleg van infrastructuur, leidingen, en voorzieningen; • Verwijdering en herplant van bomen (onder toezicht en met vergunning); • Recreatieve inrichting met vergunningen vanaf 1961; • Regulier onderhoud, zoals het zagen van bomen en vernieuwing van het bosbestand. Dit alles gebeurde onder toezicht van of met goedkeuring van overheden, en maakt het zo goed als onmogelijk dat er op deze locatie nog sprake is van te beschermen karresporen. 4. Recreatieve betekenis en wandelroute.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karresporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karresporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karresporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karresporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karresporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karresporen en signaleringszones. De karresporenzones maken duidelijk waar de karresporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karresporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. We hebben op de aanwijzing van de karresporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karresporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark Bij de Bronnen geldt dat op de meest recente hoogtekartaat op percelen die gebruikt worden voor verblijfsrecreatie, nog restanten van karresporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan – gelet op de ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen voor twee percelen de aanduiding van deze karresporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karresporen hoort. De karresporen die door bospercelen lopen, zijn wel van provinciaal belang en blijven op de kaart staan. Op de plekken op uw percelen waar karresporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met de karresporen en raatakkers. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karresporen. Beschadiging van karresporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karresporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karresporen en raatakkers (zoveel mogelijk) worden ontzien. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karresporen aanwezig zijn.

Door het bosgebied en het XXXX loopt ook een belangrijke wandelroute, en geeft toegang vanaf de XXX. Deze wandelroute wordt in stand gehouden mede door onze inspanningen. Het is onduidelijk of de aanwijzing als karresporenzone gevolgen heeft voor de openstelling, het onderhoud of de verantwoordelijkheid voor deze route. Ook hier verzoek ik om duidelijkheid.

5. "De aanwijzing van (delen van) XXXX als karresporenzone is juridisch en feitelijk onhoudbaar. Het gaat om XXXX met permanente bebouwing, infrastructuur en intensief gebruik. Deze percelen zijn ingericht met bungalows, straatwerk, nutsvoorzieningen en tuinen — van karresporen is geen enkele zichtbare of fysieke rest meer aanwezig. Een aanwijzing als karresporenzone op dergelijke gronden is niet alleen onrealistisch, maar ook onuitvoerbaar. Dit leidt tot rechtsonzekerheid en vormt een directe belemmering voor de exploitatie van een normaal recreatiebedrijf. Het is onacceptabel dat ondernemers bij onderhoud of herinrichting van hun terrein geconfronteerd worden met onzinnige beperkingen op basis van een vermeend historisch patroon dat in werkelijkheid al lang verdwenen is. Dit is disproportioneel en staat haaks op ieder werkbaar ruimtelijk beleid."

6. Verzoek. Ik verzoek u:

1. De karresporenregistratie van XXXX en het aangrenzende bosperceel volledig te verwijderen uit de ontwerpverordening en de betreffende percelen te schrappen uit de karresporenzone. Indien er desondanks enige vorm van karrespoor of bufferzone op de kaart gehandhaafd blijft, verzoek ik u om de onderbouwing daarvan volledig inzichtelijk te maken en met bewijslast te onderbouwen dat er ter plaatse daadwerkelijk karresporen aanwezig zijn die bescherming verdienen;
2. Concreet te onderbouwen welke waarden hier beschermd zouden moeten worden, en waarom dit in overeenstemming is met bestaand XXX gebruik;
3. Bij ongewijzigde aanwijzing expliciet vrijstelling te bieden voor bestaande recreatieve functies en infrastructuur, met inbegrip van het uitvoeren van regulier onderhoud binnen het terrein, zoals het bewerken, beluchten en frezen van de grasmat in het gebied waarvoor een paalkampeervergunning geldt (midden in perceel 1), alsmede het onderhoud van de wandelweg die door dit perceel loopt, waaronder het opbrengen van zand, het egaliseren, het afgraven en ander regulier beheer. Deze wandelroute is van grote natuurlijke waarde voor onze gasten en andere bezoekers. Deze paden zijn, zoals eerder aangegeven, na aankoop van het bosperceel in 1996 met een kraan aangelegd en volgen dus geen historische of bestaande routes;
4. Schriftelijk toe te lichten op welke manier de aanwijzing tot stand is gekomen en of daarbij het terrein is betreden of in beeld gebracht zonder toestemming van de eigenaar.

Tot slot verzoek ik u om mij in de gelegenheid te stellen deze zienswijze op een later moment aan te vullen, zodra meer duidelijkheid is verkregen over de mogelijke gevolgen.

2025-022521

Namens XXXX maken wij bezwaar tegen het voorbereidingsbesluit tot bescherming van raatakkers en karrensporen zoals gepubliceerd door de Provincie Overijssel. XXXX is eigenaar van meerdere percelen in XXXX en maakt daarnaast gebruik van percelen van derden voor XXXX. Op basis van het kaartmateriaal is het lastig te duiden, maar aannemelijk dat de bufferzones rondom de karrensporen zowel onze gronden als XXXX raakt.

Op 17 juni 2025 zijn wij aanwezig geweest bij de inloopavond bij 'In de Tonne' en hebben gesproken met XXXX.

Wij erkennen het belang van cultuurhistorisch erfgoed, maar willen wijzen op de volgende overwegingen:

1. Verstoring van de bodem door menselijke activiteit .

De gronden waarop de bescherming van toepassing is, zijn in de afgelopen decennia intensief gebruikt voor uiteenlopende activiteiten zoals landbouw, recreatie, infrastructuur en bosbeheer. Hierdoor is de oorspronkelijke bodemstructuur in veel gevallen al zodanig verstoord dat de historische waarde van de raatakkers en karrensporen ernstig is aangetast. Het is dan ook de vraag of er nog sprake is van authentieke, beschermwaardige elementen.

2. Gebrek aan transparantie en inspraak.

De aanwijzing van deze gebieden is grotendeels gebaseerd op hoogtekarten (AHN) en de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHWK), zonder dat er voldoende veldonderzoek of overleg met lokale gebruikers en grondeigenaren heeft plaatsgevonden. Dit leidt tot onduidelijkheid en onrust onder betrokkenen, zoals ook blijkt uit reacties van andere belanghebbenden.

3. Belemmering van recreatief gebruik.

Als XXXX maken wij op verantwoorde wijze gebruik van het buitengebied. Dat doen we al bijna 60 jaar in goed overleg met de XXXX en de afgelopen decennia is daar een nauwe samenwerking met Staats Bosbeheer aan toegevoegd. De voorgenomen bescherming kan leiden tot onnodige beperkingen op recreatief gebruik van deze gebieden, terwijl er geen aantoonbare schade wordt veroorzaakt aan de vermeende cultuurhistorische structuren.

4. Onevenredige lasten voor grondeigenaren en gebruikers.

De bescherming leidt tot beperkingen in het gebruik van de grond, zonder dat daar een redelijke compensatie of alternatieve oplossing tegenover staat. Dit is in strijd met het evenredigheidsbeginsel zoals vastgelegd in de Algemene wet bestuursrecht.

Conclusie.

Wij verzoeken u het voorbereidingsbesluit te heroverwegen en in overleg te treden met lokale belanghebbenden, waaronder XXXX. Wij zijn bereid om mee te denken over alternatieve vormen van bescherming die recht doen aan zowel het erfgoed als het huidige gebruik van het landschap.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. De kaart voor de aanwijzing van karrensporen is daarop aangepast.

Over het perceel van de motorclub aan de Klinkenbeltweg lopen geen karrensporen, maar in de directe omgeving liggen wel percelen met karrensporen. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij daarvoor in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Het versmallen van de signaleringszones maakt dat het perceel van de motorclub niet meer geraakt wordt door de aanwijzing.

De aanwezigheid van karrensporen op percelen in de omgeving, leveren voor het gebruik van die percelen inderdaad beperkingen op. Bij activiteiten op deze percelen zal rekening gehouden moeten worden met de karrensporen, die daardoor niet (verder) beschadigd mogen worden. Dat kan betekenen dat bij motorcross of bij paardensportevenementen niet buiten eerder gevormde gebruikssporen van dat soort gebruik gereden mag worden.

2025-022548	Bufferzones hebben geen enkele toegevoegde waarde. Ik mag er alles op doen maar omdat ze ingekleud zijn kan er in de toekomst wel belemmeringen opgelegd worden. Dat willen we niet. De karresporen liggen niet op onze grond. Ik verzoek u daarom om: de gehele bufferzone van onze percelen te verwijderen zodat we niet aangetast worden in ons eigendomsrecht.	Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Op uw percelen zijn inderdaad geen karrensporen aangetroffen, maar die lopen wel over percelen in de directe omgeving. Voor deze karrensporen zijn bufferzones aangewezen. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Het versmallen van de signaleringszones maakt dat een van uw percelen niet meer geraakt wordt door de aanwijzing. Voor het andere perceel geldt dat wij op luchtfoto's geen duidelijk afscheiding zien met het bosperceel daarachter waar wel karrensporen zijn aangetroffen. Daarom is er een signaleringszone op een deel van het perceel gelegd. Deze gronden kunt u gewoon blijven gebruiken zoals u gewend was, als u bij werkzaamheden op gronden direct grenzend aan het bosperceel met karrensporen maar enige voorzichtigheid betracht.
2025-022552	Op 16-06-2025 ben ik samen met mijn zoon naar het Inloopbijeenkomst Raatakkers en Karrensporen in het Oale Roadhoes te Tubbergen geweest. Hier bleek na gesprek met XXXX, dat twee van onze perceelstukjes in XXXX, deelgebied XXXX, in een huidig besluit 50-meter bufferzone liggen van een karrenspoor in het stukje bos ernaast. Dit betreft de volgende perceelnummers: XXXX en XXXX. Indien de bufferzone wordt verkleind naar 25-meter, zou perceelnummer XXXX nog een kleine fractie in het bufferzonegebied vallen. Het andere perceelnummer ligt dan buiten de 25-meter bufferzone. Alhoewel onze percelen enkel in de bufferzone van de karrensporenzone's liggen en wij dus op dit moment geen directe gevolgen zullen merken van een beperking op onze landbouwgronden zien wij deze zone's graag worden verkleind naar het 25-meter zone of nog liever helemaal worden opgeheven. Onze percelen liggen ver genoeg van het stukje bos af, hierdoor worden de aanwezige karrensporen niet beschadigd/aangetast door ons werk/bewerkingen van/op de landbouwgronden. Daarnaast liggen de karrensporen dus in het bosperceeltje wat tevens niet onze eigendom is, hiervan is geen directe bewerking door ons mogelijk. Het karrenspoor kan dus op geen enkele wijze door ons of door anderen worden aangetast. Wij zijn bang dat een eventuele bufferzone belemmerend is in de toekomst. Al dan niet door nieuwe regels van de provincie, die wellicht ooit gaan voorschrijven dat ook een bufferzone beperkingen oplevert of wellicht op economisch gebied, doordat potentieeltoekomstige kopers van de landbouwgronden de bufferzone van de karrensporenzone een belemmering kunnen vinden voor eventuele koop van de gronden. Let op, er is momenteel absoluut geen sprake van verkoop maar niemand kan in de toekomst kijken. Ik verzoek u daarom om: De bufferzone's rondom onze percelen op te heffen/verdwijnen van onze beide percelen, dan wel te verkleinen tot het maximaal mogelijke. Mocht de 25-meter bufferzone worden gehanteerd, dan zouden wij graag zien dat er kritisch door de beleidsbepalers naar onze twee percelen worden gekeken en zien wij graag een ontheffing van de bufferzone op het kleine fractie grond dat dan nog binnen de zone zou liggen.	Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw beide percelen nu buiten de aanwijzing vallen.

U stelt: "In Overijssel zijn op meerdere plekken waardevolle restanten uit het verleden te vinden. Twee daarvan zijn raatakkercomplexen en karrensporen. Gedeputeerde Staten hebben besloten om ze per direct te beschermen. Grondeigenaren zijn hierover geïnformeerd. De provincie wil deze bescherming op laten nemen in het omgevingsplan van gemeenten. Maar dat kost tijd. Daarom geldt nu alvast een tijdelijk besluit van Gedeputeerde Staten. Dit heet een voorbereidingsbesluit." Naar eigen zeggen hebt u gekeken naar de Cultuurhistorische Waardenkaart CHWK) en het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Met deze kaarten is gekeken waar nog gave sporen liggen. Er is geen veldonderzoek gedaan, omdat daarvoor toestemming van grondeigenaren nodig is. Het is onmogelijk om op basis van kaartmateriaal te bepalen of een vermoedelijk karrenspoor wel degelijk een karrenspoor betreft, laat staan of het al dan niet in "gave" conditie verkeert. Op het beschikbare kaartmateriaal lijkt het alsof er "met een schot hagel" op de kaart is geschoten, het vormt een brei van lijnen van vermoedelijke karrensporen. Op basis van de momenteel beschikbare en door u aangewende gebrekkige informatie kunt u nimmer een zorgvuldig Voorbereidingsbesluit nemen. Zo zijn op de kaart o.a. karrensporen op akkers ingetekend die al sinds jaar en dag worden bewerkt cq. geploegd. Hoe kan een karrenspoor dan "gaaf" zijn? Dat roept dan meteen de vraag op of karrensporen "gaaf" kunnen zijn in bosgebieden waar altijd hout is geogst en allerhande andere bosbouwkundige activiteiten hebben plaatsgevonden. In onze ogen kan dat niet zo zijn. In het gebied waar volgens u de karrensporen en raatakkers liggen, mogen volgens het Voorbereidingsbesluit geen handelingen worden verricht die sporen kunnen beschadigen. In de door u voorgestelde bufferzone mag in principe alles plaatsvinden wat volgens het omgevingsplan is toegestaan. U hanteert bufferzones van 50 meter, welke om onduidelijke redenen eventueel nog kunnen worden gewijzigd in 25 meter. Het is ons onduidelijk waarop u deze afstanden baseert en of de 50 meter bijvoorbeeld geldt aan weerszijden van een karrenspoor of dat u 25 meter aan weerszijden bedoelt. Op basis van de momenteel beschikbare gebrekkige informatie en willekeurig gekozen uitgangspunten kunt u in onze ogen geen gedegen Voorbereidingsbesluit vaststellen.

U gaat geheel voorbij aan de economische schade die bij terreineigenaren ontstaat als gevolg van de vaststelling van uw Voorbereidingsbesluit. Particuliere landgoederen zijn voor hun continuïteit grotendeels afhankelijk van inkomsten uit de land- en bosbouw. Naast dat er op diverse percelen met een agrarische bestemming als gevolg van uw Voorbereidingsbesluit geen of beperkte agrarische activiteiten kunnen worden uitgevoerd, ontstaan er tevens ernstige beperkingen ten aanzien van de bosbouw. Er zal minder hout kunnen worden geoogst, de exploitatie zal kostbaarder worden en daarnaast veroorzaakt uw Voorbereidingsbesluit in algemene zin kostenverhogende beperkingen. Wij stellen u daarom op voorhand aansprakelijk voor alle uit het Voorbereidingsbesluit Raatakkercomplexen en Karrensporenzones voortvloeiende financiële schade.

Houtwallen en singels zijn ook “waardevolle restanten uit het verleden” en daarvoor hebt u het Subsidiestelsel Natuur en Landschap in het leven geroepen. Binnen dat kader kunnen eigenaren op vrijwillige basis subsidie ontvangen voor de instandhouding van een specifiek element, dat door een nauwkeurige inventarisatie en informatie vanuit het gebied in een Natuurbeheerplan is opgenomen. Het verbaast ons daarom ten zeerste dat u Raatakkercomplexen en Karrensporenzones eenzijdig aanwijst en niet als zodanig in het Subsidiestelsel Natuur en Landschap hebt opgenomen. Op die wijze zou er wel draagvlak voor de instandhouding kunnen ontstaan en bent u tenminste consistent in uw werkwijze.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

2025-022564	Mijn kavels zijn gebruikt als zandafgravingen en liggen gemiddeld 5-9 meter onder maaiveld dus hier is geen sprake van oude sporen meer dit is gebeurd van 1945 tot +/- 1980. Ik verzoek u daarom om: mijn kavels buiten de beschermingsmaatregelen te laten vallen om zodoende hier ook geen last van te hebben.	Op uw percelen zijn geen karrensporen aangetroffen, maar wel op percelen in de directe omgeving. Ten behoeve van deze karrensporen zijn bufferzones aangewezen. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. In uw geval loopt er een pad tussen uw percelen en de percelen waar karrensporen zijn aangewezen. De kaart is aangepast zodat uw percelen nu buiten de aanwijzing vallen.
2025-022565	Mijn kavel valt voor een deel binnen de 50 meter zone van een karrenspoor. De aanwezigheid van deze zone is een belemmering voor het gebruik van mijn kavel. Ik ervaar dit als een beperking van gebruik. Ik verzoek u daarom om: Of de 50m zone in te korten zodat mijn kavel hiermee niet meer wordt belast of mij te compenseren voor de beperking van gebruik van mijn kavel.	Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu buiten de aanwijzing valt.
2025-022567	Wij voorzien belemmeringen van onze activiteiten op onze eigen grond. Gezien de vele onduidelijkheden omtrent deze karrensporen. Ik verzoek u daarom om: onze grond die wij in eigendommen hebben niet te betrekken bij de bufferzones rond de locaties van de karrensporen aangetroffen zijn.	Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw percelen nu buiten de aanwijzing vallen.

2025-022653	Hierbij maak ik gebruik van de gelegenheid om een zienswijze in te dienen op het door u vastgestelde voorbereidingsbesluit inzake de bescherming van raatakkercomplexen en karrensporen in de provincie Overijssel. Mijn belang: Ik ben eigenaar van het perceel XXXX [kadastraal bekend XXXX], welke binnen het plangebied en/of de bufferzones vallen van het voorbereidingsbesluit. Te ruime bufferzones. De ingestelde bufferzones zijn naar mijn mening te ruim en beperken onnodig het normale gebruik van mijn gronden. Ik verzoek u de omvang van deze zones nader te onderbouwen en waar mogelijk te beperken tot datgene dat strikt noodzakelijk is om het erfgoed te beschermen. Onzekerheid over aanwezigheid relictten. Er is geen veldonderzoek uitgevoerd op mijn percelen om vast te stellen of er daadwerkelijk sprake is van raatakkercomplexen of karrensporen. Ik vind het onjuist dat er regels gelden zonder dat is vastgesteld of er nog waardevolle structuren aanwezig zijn. Onevenredige gevolgen voor bedrijfsvoering. De beperkingen leiden tot aanzienlijke onzekerheid en mogelijke schade voor mijn bedrijfsvoering, bijvoorbeeld doordat ik geen normale werkzaamheden kan uitvoeren of investeringen moet uitstellen. Mijn verzoek. Ik verzoek u: • De bufferzones te heroverwegen en deze waar mogelijk te beperken; • Eerst veldonderzoek uit te voeren voordat beperkende maatregelen worden opgelegd; • Maatwerk te leveren om onnodige belemmeringen voor normaal gebruik van de gronden te voorkomen. Bereikbaarheid. Tot slot merk ik op dat de bereikbaarheid van de provincie in deze procedure zeer te wensen overlaat. De contactpersoon voor inlichtingen, is telefonisch niet bereikbaar gebleken na meerdere pogingen. Ook is het niet mogelijk om een voicemailbericht achter te laten om een verzoek tot terugbellen te doen. Daarnaast functioneren het mailadres van de provincie {overijsselloket@overijssel.nl} als dat van de contactpersoon XXXX niet. De mail komt op beide adressen bij mij retour met de vermelding 'Het bericht is geweigerd door het domein van de geadresseerde omdat het e-mailadres van de geadresseerde niet voorkomt in de adreslijst van het domein'. Dit bemoeilijkt het voeren van constructief overleg en het stellen van verduidelijkende vragen. Vandaar deze brief per post in de hoop dat dit wel aankomt.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. In uw zienswijze wijst u er terecht op dat in de bereikbaarheid van de provincie van alles is misgegaan. Er is niet adequaat gereageerd op uw voicemailberichten en in het e-mailadres boven onze eerste brief is een typefout geslopen, waardoor uw mails niet aankwamen. Naar aanleiding van uw zienswijze is alsnog per telefoon en mail contact met u opgenomen. Toegelicht is dat op uw perceel geen karrensporen zijn aangetroffen, maar wel op percelen in de directe omgeving van uw perceel. Er is u een link toegestuurd naar de viewer waarin u zelf tot op perceelsniveau hebt kunnen zien waar raatakkers en karrensporen zijn aangetroffen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort. Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.
2025-022665	Het perceel waar ik eigenaar van ben ligt aan de verharde weg binnen de bebouwde kom van XXXX, tegenover de woning waarin ik destijds woonde. Het is beplant met oude Douglas dennen, en verder enige opslag van loofbomen. Als dit perceel nu wordt aangemerkt, zoals in het ontwerp, als mogelijk raatakkercomplex en/of karrenspoorzone dan verhindert dat mij om er in de nabije toekomst een bouwvergunning op aan te vragen, hetgeen altijd mijn bedoeling is geweest. Om zodoende ooit terug te keren naar XXXX. Met de gemeente is daar in het verleden al contact over geweest. Hoop dat het nieuwe onderzoek zal uitwijzen dat hier geen sprake is van raatakkercomplex cq karrenspoorzone, en verzoek het daarheen te leiden dat er tzt door mij vrij gebruik van kan worden gemaakt.	Op uw perceel zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu buiten de aanwijzing valt.

2025-022691	Ons bezwaar is gericht op de wijze waarop de karrensporen zijn vastgesteld. Uit de informatiebijeenkomst in XXXX, 17 juni j.l. is naar voren gekomen dat dit met sterk verouderde data is gebeurd. Onduidelijk is of de actuele situatie nog strookt met hetgeen nu wordt gebruikt om beperkingen op te leggen in het gebruik van ons perceel. Tevens is de nauwkeurigheid van de metingen en de gehanteerde bandbreedte waar de sporen liggen onduidelijk. Door een veel te grote veiligheidsmarge toe te passen resulteert dit in het niet meer kunnen gebruiken van ons perceel. Ook kan niet eenduidig worden gesteld dat de sporen niet door andere voertuigen zoals een tractor tijdens bosbouw werkzaamheden of een tank in de tweede wereldoorlog zijn ontstaan. Verder is er onvolledig onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van sporen en andere artefacten. Uit oudere kaarten blijkt o.a. dat er een wandelweg uit het recentere verleden loopt. Waarom wordt dit niet in ogenschouw genomen net al meer recentere geschiedenis (tweede wereldoorlog). Onduidelijk is wat bepalend is voor het wel of niet willen beschermen van (onzichtbare) sporen. De ontwerp omgevingsverordening heeft zowel recreatief, ecologisch als economische gevolgen voor ons. - Wij verzoeken om tot een gedetailleerde onderbouwing van de herkomst van de sporen te komen op ons perceel. Beargumentering waarom juist deze (onzichtbare) sporen bewaard moeten worden. - Wij verzoeken uittekening ter plaatse waar het sporen betreft en een duiding in ons perceel te maken om deze, daar waar het mogelijk is in goed overleg te kunnen zeker stellen. - Wij verzoeken om met een periodieke financiële ondersteuning te komen om deze sporen voor nu en in de toekomst te kunnen bewaren.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Uit de second opinion blijkt dat de sporen die op uw perceel worden aangetroffen terecht zijn aangemerkt als karrensporen. Op de plekken waar karrensporen lopen gelden wel beperkingen voor het gebruik. Bij bosonderhoud op uw perceel zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

2025-022693	Onlangs (19 mei 2025) werd ik eigenaar van XXXX op welk perceel zich volgens uw informatie karrensporen bevinden. Mijn doel is de gedateerde, XXXX op korte termijn op te knappen en te verduurzamen, en op de lange termijn te vervangen door een nieuwe woning. Ik vrees dat ik hierin beperkt zal worden. Het terrein wil ik zo goed mogelijk in stand houden, al vrees ik verboden die mij zullen verhinderen om bijvoorbeeld bomen te (her)planten. Ik verzoek u daarom goed aan te geven waar de karrensporen zich verbinden (ik zie ze niet), en mij voldoende ruimte te geven om de door mij gewenste ingrepen te laten verrichten, met name verbouwwerkzaamheden die nodig zijn om het huis op te knappen en te verduurzamen, en in de verder gelegen toekomst te vervangen.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort. Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.

2025-022703

Met deze zienswijze reageer ik op de ontwerp-actualisatie 2026 van de Omgevingsverordening. In het bijzonder richt ik mij op de onderdelen die betrekking hebben op de bescherming van archeologische relicten, met name de aangetroffen karrensporen (zoals aangeduid met rode lijnen op de kaart) en de daaraan gekoppelde bufferzones. Voorkomen moet worden dat dit in de concrete beleidsvorming leidt tot onevenredige beperkingen op het eigendomsrecht, hetgeen in strijd zou zijn met het evenredigheidsbeginsel zoals neergelegd in de Algemene wet bestuursrecht.

Bezwaar tegen aanwijzing van meerdere karrensporen (rode lijnen) op perceel XXXX.
Volgens de ontvangen kaart zijn er meerdere rode lijnen – aanduidingen van vermeende karrensporen – over mijn perceel getekend. Deze aanwijzingen zijn verstrekend, omdat zij leiden tot beperkingen in het gebruik en beheer van mijn grond. Mijn bezwaar richt zich op:

- De onduidelijkheid over de exacte juridische status en gevolgen;
- De onevenredigheid van de beperkingen.

Bezwaar tegen omvang en gevolgen van bufferzones op perceel XXXX.
Rondom deze sporen is tevens een bufferzone aangewezen. Deze zone overlapt grotendeels met mijn perceel, zonder dat er concrete aanwijzingen zijn dat bodemverstoringen hier archeologische schade zouden veroorzaken. De gronden zijn al eeuwenlang niet verstoord, en het lijkt mij onwaarschijnlijk dat dit in de huidige situatie plots verandert. De beperkingen lijken dan ook onevenredig zwaar. Pleidooi voor gedifferentieerd beleid: natuurgebied vs. particulier eigendom. Ik wijs u graag op het feit dat veel van de gevonden karrensporen liggen in zowel natuurgebieden als op particulier eigendom. Dat biedt mogelijkheden. Het zou naar mijn mening verstandig zijn om het beschermingsbeleid hierop te differentiëren. Juist in natuurgebieden is het mogelijk om deze archeologische relicten met minimale verstoring te behouden én hun cultuurhistorische waarde te versterken binnen het landschap. Daarentegen zijn de gevolgen voor particulier eigendom ingrijpend – en lijken ze disproportioneel – terwijl het behoud van archeologische waarden op die locaties vaak minder duurzaam gegarandeerd kan worden. Mijn voorstel is daarom:

- Versterk bescherming in natuurgebieden, waar dit relatief eenvoudig en breed gedragen kan worden;
- Hanteer milde tot geen maatregelen op particulier terrein, waarbij rekening wordt gehouden met eigendomsrecht, gebruik en ruimtelijke beperkingen

Gebruik als recreatiegrond – beperkte beschikbaarheid voor overleg.
Het betreffende perceel betreft recreatiegrond en is geen hoofdverblijf. Zoals bij veel eigenaren in dit gebied, verblijven wij er hoofdzakelijk in de weekenden. De informatiebijeenkomsten worden echter uitsluitend op doordeweekse dagen georganiseerd, waardoor participatie voor recreatieve grondeigenaren ernstig wordt bemoeilijkt. Om in lijn te handelen met de Algemene wet bestuursrecht, en in het bijzonder met het zorgvuldigheidsbeginsel en het fair play-beginsel, verzoek ik u hiermee nadrukkelijk rekening te houden en alternatieve participatievormen aan te bieden, bijvoorbeeld in het weekend of via digitale middelen.

Gevolgen en verzoeken.
De aanwijzing van meerdere rode lijnen én de bufferzone leiden tot:

- Waardevermindering van het perceel;
- Belemmering van recreatief gebruik en onderhoud;
- Onzekerheid over vergunningplichten en handhaving.

Ik verzoek u daarom om:

- De aanwijzing van karrensporen op particulier terrein kritisch te heroverwegen;
- Nadeelcompensatie toe te kennen voor waardevermindering en/of gebruiksbeperkingen;
- Beleidsmatig onderscheid te maken tussen natuurgebieden en particulier bezit;
- Maatwerk en participatie (zie omgevingswet) toe te passen per situatie en eigendomscontext;
- Grondeigenaren actief te betrekken bij het ontwikkelen van maatwerkoplossingen voor hun specifieke situatie. Een dergelijke oplossing kan uitsluitend tot stand komen in overleg met en na expliciete goedkeuring van de betreffende eigenaar;
- Duidelijkheid te geven over vergunningseisen en praktische gevolgen van de verordening

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Daarbij maken we geen onderscheid of de karrensporen door natuurgebied of over particuliere grond lopen. Het maakt namelijk voor de cultuurhistorische waarde niet uit wie eigenaar van de gronden is.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan – vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark – niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort.

Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.

2025-023569

Hierbij stuur ik u mijn zienswijze op het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening. Mijn zienswijze gaat in het bijzonder over de nieuwe instructie-regels voor raatakkercomplexen en karrensporenzones. Nadat wij (XXXX) ons hebben laten informeren op de bijeenkomst in XXXX op 12 juni 2025 ontvingen wij in de week er na de link met de digitale kaart. Bij het bestuderen van deze digitale kaart zijn we met stomheid geslagen, er moet iets behoorlijk misgegaan zijn bij jullie. Onderstaand geven wij aan waarom het niet waar kan zijn dat dit perceel onder de karrensporen complexen valt.

1. We hebben even gedacht dat u een arcering van gebieden aangeeft, maar dat is niet zo, want ten zuiden van ons perceel wordt een gebogen spoor aangegeven wat nog steeds bestaat en wat een karrespoor zou kunnen zijn geweest. Dat gezegd hebbende zou dat op ons perceel inhouden dat er vele min of meer parallelle karrensporen zijn. Kom ik later op terug.

2. Nu zou je kunnen zeggen dat men bij problemen iets naar rechts of links een pogingdeed om daar te rijden.

3. Maar die sporen kunnen niet ophouden bij de perceelgrens en dan zowel links alsrechts als boven ons perceel niet bestaan want karrensporen waren routes van hetwesten van het land naar b.v. het XXXX of lokale doorgaande wegen.

4. Mijn broer en ik zijn rond de XXXX jaar en waren de eerste jaren van ons leven in de gelukkig omstandigheid dat onze grootouders bij ons inwoonden , die ons heel veel verhalen verteld hebben hoe de omgeving er uit zag in hun jeugd.

5. Daar waar het nu nog om XXXX perceel gaat wat in eigendom is bij XXXX was dat een eeuw geleden heel anders, toen waren er rond dit perceel grote gebieden in hetbezit van XXXX . En daar zouden dan opeens geen karrensporen zijn?? Het is niet te verklaren dat u stelt dat alleen in dit perceel er sporen zijn.

6. Als er al karrensporen langs XXXX lopen, dan zouden dat sporen moeten zijn van vele km lang. De enige mogelijke verklaring die wij kunnen bedenken is het idee dat despoenen in de om ons heen liggende gebieden verloren zijn gegaan door ontginning van bosgebieden voor landbouw gebruik.

7. Als dat zo is kan ik u vertellen dat er om andere redenen ook in ons terrein van alles is gebeurd welke de karrensporen hebben doen verdwijnen. Zie de bijlage op pagina 3 en 4.

1. Ongeveer 65 jaar geleden was het meest rechtse (oranje ingekleurd) deel van ons perceel een XXX waar de hele buurtschap kwam XXX. Erwaren vele honderden meters XXX met vele bulten en lange diepe gaten. Later (40 tot 50 jaar geleden) toen XXXX is het hele perceel geëgaliseerd. Ca 8 jaar geleden zijn we met zwaar bosbouwmaterieel in dat deel aan het werk geweest om dode bomen te verwijderen.

2. Het midden en linker deel (groen en turquoise) is rond 1950 door onze opa, vader en een aantal ooms alle bomen omgehakt (zie foto in de bijlage) endaarna diep omgeploegd (zie de andere foto waar onze oom op de tractor zit) en daarna is het groene deel weer ingeplant. En is er evenwijdig aan de postweg iets boven het midden nog een transportweg voor de tractor aangelegd. Ook in dit deel is rond 1970 nog een aantal jaren een fietscrossparkoers geweest.

3. Het meest Linkse (turquoise) deel is niet weer aangeplant, dit is 10 tallen jaren gebruikt als kuilvoer opslag en zandontgraving. Op dit moment is dat deel nog min of meer een open gebied.

8. 5 tot 10 jaar geleden is er nog een keer met graafmachines een XXXX (door ons gehele perceel) aangelegd voor XXXX . Volgens ons was dit een XXXX. De week na de happening zijn er weer graafmachines geweest om XXXX te verwijderen en is de natuur zo veel mogelijk hersteld.

9. Kortom, als er al ooit karrensporen zijn geweest, dan zijn die de laatste 75 jaar echt wel totaal verdwenen. En waarom zou dan ons perceel wellicht beperkingen krijgen en alle percelen hier rondom heen niet. Het lijkt er op dat u domweg alles gearceerd hebt, waar nu nog bos is.

A. Buiten bovengenoemde om is ons inziens uw aanname nergens op gebaseerd. De 2 sites die u in uw informatie noemt (AHN viewer en de cultuur historische waarden kaart) is op ons perceel helemaal niets bijzonders te zien.

B. Als het volgens u wel klopt zien wij graag rapportages van professionele archeologischeadviesbureaus tegemoet, waarop u uw aannames baseert. We willen zelfs meewerken aan nader onderzoek.

Gezien het bovengenoemde verzoek ik vriendelijk, doch dringend ons perceel niet langer aan te merken als mogelijk gebied waar karrensporen zijn geweest en uw kaarten hierop aan te passen. Of dat we schriftelijk gegarandeerd krijgen dat we in de toekomst de vrijheid behouden om het bos zelf, of door een aannemer machinaal te onderhouden en niet door regels beperkt worden. Mocht u dat niet willen of kunnen dan stel ik voor dat u onze grond koopt voor een prijs wat de grond over 50 jaar waard is (zolang willen onze kleinkinderen het normaliter in bezit houden).

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De karrensporen die op uw perceel zijn aangetroffen, maakten onderdeel uit van een groot netwerk van handelsroutes door de provincie. De karrensporen liepen door op nabijgelegen percelen, maar door de intensieve bewerking van deze agrarische percelen zijn ze daar verloren gegaan.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft ook voor uw perceel tot aanpassing van de kaart geleid. Op basis van de nieuwste hoogtekaart constateren we dat karrensporen door het intensieve gebruik als motorcrossterrein inmiddels zo beschadigd zijn, dat de bescherming van wat daarvan nu nog over is, niet meer van provinciaal belang is. We schrappen daarom de aanwijzing van deze karrensporen.

In de omgeving van uw perceel liggen andere percelen waar wel karrensporen zijn aangetroffen die het beschermen waard zijn. Voor die karrensporen hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel niet meer geraakt wordt door een signaleringszone en nu geheel buiten de aanwijzing valt.

2025-022838

Onzorgvuldige werkwijze:
U stelt: “In Overijssel zijn op meerdere plekken waardevolle restanten uit het verleden te vinden. Twee daarvan zijn raatakkercomplexen en karrensporen. Gedeputeerde Staten hebben besloten om ze per direct te beschermen. Grondeigenaren zijn hierover geïnformeerd. De provincie wil deze bescherming op laten nemen in het omgevingsplan van gemeenten. Maar dat kost tijd. Daarom geldt nu alvast een tijdelijk besluit van Gedeputeerde Staten. Dit heet een voorbereidingsbesluit.”
Naar eigen zeggen hebt u gekeken naar de Cultuurhistorische Waardenkaart CHWK) en het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN). Met deze kaarten is gekeken waar nog gave sporen liggen. Er is geen veldonderzoek gedaan, omdat daarvoor toestemming van grondeigenaren nodig is. Het is onmogelijk om op basis van kaartmateriaal te bepalen of een vermoedelijk karrenspoor wel degelijk een karrenspoor betreft, laat staan of het al dan niet in “gave” conditie verkeert. Op het beschikbare kaartmateriaal lijkt het alsof er “met een schot hagel” op de kaart is geschoten, het vormt een brei van lijnen van vermoedelijke karrensporen. Op basis van de momenteel beschikbare en door u aangewende gebrekkige informatie kunt u nimmer een zorgvuldig Voorbereidingsbesluit nemen. Zo zijn op de kaart o.a. karrensporen op akkers ingetekend die al sinds jaar en dag worden bewerkt cq. geploegd. Hoe kan een karrenspoor dan “gaaf” zijn? Dat roept dan meteen de vraag op of karrensporen “gaaf” kunnen zijn in bosgebieden waar altijd hout is geoogst en allerhande andere bosbouwkundige activiteiten hebben plaatsgevonden. In onze ogen kan dat niet zo zijn. In het gebied waar volgens u de karrensporen en raatakkers liggen, mogen volgens het Voorbereidingsbesluit geen handelingen worden verricht die sporen kunnen beschadigen. In de door u voorgestelde bufferzone mag in principe alles plaatsvinden wat volgens het omgevingsplan is toegestaan. U hanteert bufferzones van 50 meter, welke om onduidelijke redenen eventueel nog kunnen worden gewijzigd in 25 meter. Het is ons onduidelijk waarop u deze afstanden baseert en of de 50 meter bijvoorbeeld geldt aan weerszijden van een karrenspoor of dat u 25 meter aan weerszijden bedoelt. Op basis van de momenteel beschikbare gebrekkige informatie en willekeurig gekozen uitgangspunten kunt u in onze ogen geen gedegen Voorbereidingsbesluit vaststellen.

Economische schade:
U gaat geheel voorbij aan de economische schade die bij terreineigenaren ontstaat als gevolg van de vaststelling van uw Voorbereidingsbesluit. Particuliere landgoederen zijn voor hun continuïteit grotendeels afhankelijk van inkomsten uit de land- en bosbouw. Naast dat er op diverse percelen met een agrarische bestemming als gevolg van uw Voorbereidingsbesluit geen of beperkte agrarische activiteiten kunnen worden uitgevoerd, ontstaan er tevens ernstige beperkingen ten aanzien van de bosbouw. Er zal minder hout kunnen worden geoogst, de exploitatie zal kostbaarder worden en daarnaast veroorzaakt uw Voorbereidingsbesluit in algemene zin kostenverhogende beperkingen. Wij stellen u daarom op voorhand aansprakelijk voor alle uit het Voorbereidingsbesluit Raatakkercomplexen en Karrensporenzones voortvloeiende financiële schade.

Afwijkende werkwijze:
Houtwallen en singels zijn ook “waardevolle restanten uit het verleden” en daarvoor hebt u het Subsidiestelsel Natuur en Landschap in het leven geroepen. Binnen dat kader kunnen eigenaren op vrijwillige basis subsidie ontvangen voor de instandhouding van een specifiek element, dat door een nauwkeurige inventarisatie en informatie vanuit het gebied in een Natuurbeheerplan is opgenomen. Het verbaast ons daarom ten eerste dat u Raatakkercomplexen en Karrensporenzones eenzijdig aanwijst en niet als zodanig in het Subsidiestelsel Natuur en Landschap hebt opgenomen. Op die wijze zou er wel draagvlak voor de instandhouding kunnen ontstaan en bent u tenminste consistent in uw werkwijze.

Resumerend verzoeken wij u dringend om het Voorbereidingsbesluit Raatakkercomplexen en Karrensporenzones in te trekken, een gedegen inventarisatie uit te (laten) voeren en op vrijwillige basis financiële middelen voor instandhouding van deze elementen beschikbaar te stellen. Het moge duidelijk zijn dat deze financiële middelen toereikend moeten zijn om alle aan de instandhouding gerelateerde kosten, inclusief inkomstenderving, te dekken.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Op diverse percelen van landgoed de Holterberg zijn karrensporen aangewezen. Andere percelen van het landgoed worden alleen geraakt door bufferzones die zijn aangewezen ten behoeve van de karrensporen op nabijgelegen percelen.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft ook voor het landgoed tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Op de plekken op uw percelen waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met de karrensporen en raatakkers. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen en raatakkers (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel

te ruim genomen. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

2025-023575	Ik ben het niet eens met de opgelegde beperking die de bescherming van eventuele raatakkercomplexen en karrensporen op mijn perceel legt. Het is niet werkbaar, niet een normale gang van zaken en wij wensen een persoonlijk bezoek waarbij exact word aangewezen waar eventuele raatakkercomplexen en karrensporen dan aanwezig zouden zijn. Op 3 juni 2025 heb ik u een brief gestuurd met als onderwerp 'reactie brief grondeigenaren raatakkercomplexen en karrensporen'. Tot op heden hebben wij hier echter nog geen reactie op ontvangen en ook geen bevestiging. Zolang niet duidelijk is waar eventuele raatakkercomplexen en karrensporen zich bevinden kunnen wij hier geen rekening mee houden.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen en raatakkercomplexen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van raatakkers en karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft ook voor uw perceel tot aanpassing van de kaart geleid omdat het raatakkercomplex Arrien niet precies genoeg bleek te zijn ingetekend. Door de aanpassing van de kaart valt uw perceel nu buiten de aanwijzing.

2025-023576

Ik ben heel erg tegen die verordening/instructieregels. Ik snap ook niet waarom die er moet komen want met het blote oog zie je helemaal niks van die karrensporen. Of gaat de provincie met paaltjes aangeven waar die sporen precies lopen? Er staan in die verordening/instructieregels ook dingen genoemd die het gebruik van het stuk grond m.i. niet alleen heel erg beperken maar eigenlijk verbieden. Wat kan ik dan nog met die grond, wat is dan nog de economische waarde?

De grond wordt nu nog door mij gebruikt om eventueel hout te halen, we komen dus met trekkers op die grond: volgens de verordening/instructieregels mag dat niet meer. Nieuwe bomen poten gaat niet meer want dan moet je graven. De grond wordt al jaren gebruikt door de paarden en ponysportvereniging om een cross met hindernissen uit te zetten: volgens de verordening/instructieregels mag dat niet meer. Ik ben tegen omdat dan de waarde van de grond voor mij nihil is alleen voor de overheid niet en dat ik straks belasting betaal over een stuk grond waarvan ook de opbrengst voor mij nihil is.

Ik verzoek u daarom om de verordening zodanig te herzien dat het voor mij geen belemmering oplevert in het gebruik van de grond.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Deze second opinion bevestigt dat er karrensporen over uw bosperceel lopen.

Op de plekken op uw percelen waar nog wel karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij bosonderhoud op uw perceel zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Bij andere activiteiten op deze percelen zal rekening gehouden moeten worden met de karrensporen, die daardoor niet (verder) beschadigd mogen worden. Dat kan betekenen dat bij paardensportevenementen niet buiten eerder gevormde gebruikssporen van dat soort gebruik gereden mag worden.

In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

2025-023581	Elke beperking van het gebruik van de grond leidt tot waardevermindering. Mocht u toch tot invoering van deze maatregel willen overgaan dan kan dat alleen bij een passende schadevergoeding voor de eigenaren. Wij verwachten daarover van u een voorstel. Als dat niet komt, zullen wij zelf een claim indienen.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van signaleringszones.
2025-023583	Pro-forma zienswijze niet aangevuld.	Namens de vereniging is een pro forma zienswijze ingediend. We hebben de vereniging de gelegenheid geboden om tot en met 4 juli 2025 de zienswijze met inhoudelijke gronden aan te vullen. Wij hebben geen aanvulling ontvangen.
2025-023587	Mijn grond ligt in de bufferzone die nu geldt. Indien dit stuk grond definitief aangewezen wordt als bufferzone is het straks niet meer mogelijk om een nieuw huis te bouwen op deze plek. Mijn huidige huis is ruim 100 jaar oud en staat dicht op XXXX. Het lawaai van het verkeer op deze weg wordt zo langzamerhand ondraaglijk en daarom overweeg ik nieuw te bouwen zo ver mogelijk van XXXX en ook XXXX verwijderd. Dit betekent dat er gebouwd moet worden op de grond die nu is aangemerkt als bufferzone. Overigens is ruim 30 jaar geleden een groot deel van de weide metersdiep uitgegraven om het gele zand naar boven te halen voor de aanleg van een buitenbak. Als er mogelijk sporen waren geweest, zijn die er nu niet meer. Ik verzoek u daarom om mijn grondgebied niet als bufferzone aan te merken.	Op uw percelen zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven, veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw percelen nu buiten de aanwijzing vallen.

2025-023236

Met veel belangstelling hebben wij kennis genomen van het onderdeel karrensporen in de ontwerp omgevingsverordening en het daarop vooruitlopende voorbereidingsbesluit. Als landgoed beheren wij de op onze grond aanwezige karrensporen zorgvuldig en wij zien in uw voornemen tot bescherming dan ook een waardering voor deze inzet. Het landgoed heeft een rijk bodemreliëf die het verhaal verteld hoe mensen hier vroeger woonden, landbouw bedreven, reisden, grenzen trokken en de doden begroeven. Met het besluit om enkel raatakkers en karrensporen aan te wijzen, haalt u het verband en de context uit dit verhaal. Het één kan niet zonder het ander verteld worden en in plaats van thematische bescherming was een gebiedsbescherming meer op zijn plaats. Komend studiejaar gaan studenten van Saxion (archeologie) voor ons dit verhaal verder uitwerken en we nodigen u uit dit samen met ons te doen.

Toch is de ontwerp verordening en de onderbouwing daarvan reden voor een zienswijze. Allereerst verwijzen wij naar de algemene zienswijze (mede namens ons) van XXXX over dit onderwerp. Aanvullend daarop deze nadere zienswijze die wij hieronder toelichten:
Bij het besluit hoort een kaart met de op onze grond aanwezige karrensporen, welke niet correct is. Zo zijn op het landgoed ook slenken ten gevolge van verstuiving door u aangezien voor karrensporen. Deze slenken zijn echter 1,5 tot 2 meter diep. Dit zou impliceren dat hier karren met een wieldiameter van 4 meter hebben gereden! Ook een schapendrift en de oude zandweg van XXXX naar XXXX zijn onterecht als karrenspoor aangemerkt. Tenslotte is voor het AHN uitgegaan van een verouderde data-inzameling uit 2021/2022. Werkzaamheden naderhand, zoals de aanleg van corridors op het landgoed, die mogelijkwijs hebben geleid tot verstoring van het maaiveld zijn niet betrokken in de aanwijzing van de karrensporen.

De karrensporen liggen in bos- en heidegebied dat is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN) met de beheertypen productiebos en droge heide. Wij hebben de verantwoordelijk deze percelen zo te beheren dat deze beheertypen in stand blijven. Met de beperkingen die voortvloeien uit de omgevingsverordening wordt het regulier natuurbeheer onmogelijk gemaakt of op zijn minst bemoeilijkt. Denk aan houtoogst en de daarop volgende herplant. Wij vragen ons af of een integrale afweging van cultuurhistorische en natuurwaarden, en het beheer daarvan, heeft plaatsgevonden. Ook liggen karrensporen rond een ven dat door de provincie is aangewezen als waardevol klein water. Ook hier missen wij de integrale toets. Behoud van het ven vraagt om baggeren en de kosten daarvan nemen sterk toe als gevolg van de bescherming van het bodemreliëf.
Zoals aangegeven hechten wij aan het behoud van de karrensporen, en wij verwachten dat ook veel andere eigenaren van percelen met raatakkers en karrensporen er zo over denken. Wij zien het als een kans wanneer de provincie het initiatief neemt om met de eigenaren in gesprek gaat en komt tot een integraal beheeradvies over de wijze waarop het behoud van het bodemreliëf kan samengaan met het beheer van het gebied op zodanige wijze dat de kosten van dit beheer niet of een weinig hoger uitvalt. Het beperken van de gevolgen en hogere beheerkosten moeten ook worden gezien in het voorkomen van nadeelcompensatie op grond van de Omgevingswet. Ook ontvangen wij graag helderheid over de nadeelcompensatie, als ten gevolge van een duurder beheer of het niet kunnen beheren conform de vastgelegde natuurdoeltypen wij schade ondervinden.

U heeft gekozen om de bescherming te regelen via de omgevingsverordening en legt daarbij de verantwoordelijkheid, via een instructieregel, bij de gemeenten. Vanuit de filosofie van de Omgevingswet is dit logisch, maar het vraagt bij de gemeenten kennis met betrekking tot de archeologie die veelal ontbreekt. Het risico bestaat dat zij, zeker nu de provincie de begrenzing van karrensporen incorrect heeft bepaald, een te zwaar beschermingsregime gaan voorschrijven. Dit zal leiden tot veel discussie en niet bijdragen aan het doel. Een handreiking voor gemeenten die leidt tot een eenduidige afweging voor gemeenten zal hen en de eigenaren zeker helpen.
Daarnaast constateren we in het veld ook vandalisme en beschadiging van het reliëf door (illegale) motorcrossers. Motorcrossers die deze karrensporen beschadigen kunnen niet op grond van de verordening worden aangepakt. Door de raatakkers en karrensporen aan te wijzen als provinciaal monument, op grond van de Monumentenwet, kan beter worden opgetreden. Vernieling van een monument is namelijk een strafbaar feit. Andere provincies, zoals Drenthe, laten zien dat dit instrument toegepast kan worden. Wij verzoeken u deze mogelijkheid nader te onderzoeken.

Gezien het voorgaande vragen wij u tot een nadere detaillering van de aanwezige karrensporen op het landgoed en met de eigenaren en gemeenten te komen tot een beheeradvies en een handreiking voor de gemeenten hoe zij haar verantwoordelijkheid op een zorgvuldige wijze kan invullen. Tenslotte verzoeken wij u helderheid te geven over de nadeelcompensatie bij een duurder beheer.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Op diverse percelen van landgoed Het Lankheet zijn karrensporen aangewezen. Andere percelen van het landgoed worden alleen geraakt door bufferzones die zijn aangewezen ten behoeve van de karrensporen op nabijgelegen percelen.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft ook voor het landgoed tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Op de plekken op uw percelen waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan deze bos- en natuurgebieden zult u rekening moeten houden met de karrensporen en raatakkers. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karrensporen.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. De basis voor deze afwijkingsmogelijkheid is een onderhoudsplan dat het resultaat kan zijn van een integraal beheeradvies waarvoor u pleit.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen en raatakkers (zoveel mogelijk) worden ontzien. Wij zouden daarvoor ook graag gebruik maken van de expertise van het landgoed. Wij zijn ook erg benieuwd naar de uitwerking door studenten van Saxion (archeologie) van het verhaal van de raatakkers en karrensporen als die in de context worden geplaatst van gebiedsbescherming in plaats van een thematische bescherming.

Wij zien op voorhand geen aanleiding voor een vergoeding van hogere beheerskosten. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten. Het is ook de gemeente die zal moeten optreden tegen vandalisme en beschadiging van het reliëf door (illegale) motorcrossers. Het verbod dat de gemeente in het omgevingsplan moet regelen op activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de raatakkers en karrensporen geldt ook voor dat soort activiteiten. Wij zien op dit moment dat ook geen aanleiding om raatakkers en karrensporen aan te wijzen als provinciaal monument.

Gemeenten hebben inderdaad niet altijd zelf kennis en expertise op het terrein van archeologie in huis. Zij kunnen daarvoor archeologische adviesbureaus inschakelen en een beroep doen op overheidsadviseurs zoals de regio-archeoloog en de provinciaal archeoloog. De handreiking die wij samen willen maken met grondeigenaren en gemeenten is ook bedoeld om gemeenten te helpen bij het regelen van een passende – dus niet te strenge – bescherming van raatakkers en karrensporen in hun omgevingsplan.

2025-023239	Wat als er een boom valt op huis en het opnieuw gebouwd moet worden mag dit? Wat als gas/water e.d. kapot is? Mag dit gemaakt worden? (dit geldt ook voor zandpad - eigenaar). Ik heb een tuin/groente op perceel: krijg ik bericht als er vergaderd word en mag je hier bij zijn? Ik verzoek u daarom om: helemaal geen bufferzone of zo klein mogelijk.	Op uw perceel zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven, veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu buiten de aanwijzing valt.
2025-023599	Perceel XXXX ligt gedeeltelijk in een bufferzone, waarbij in de toekomst activiteiten gaan plaatsvinden. Als mede ligt de toegangsweg, XXXX, naar het genoemde perceel in de diverse zones. Ik verzoek u daarom om hiermee rekening te houden dat het perceel toegankelijk blijft voor voertuigen, alsmede dat toekomstige activiteiten kunnen plaats vinden op het genoemde perceel.	Op uw perceel zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven, veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu buiten de aanwijzing valt.
2025-023604	Nav de inloopbijeenkomst in XXXX is gebleken dat in de helft van mijn perceel XXXX karrensporen zijn. Ik ben niet van plan om graafwerkzaamheden uit te voeren. Wel ben ik van plan 1 keer in de zoveel jaren (10 á 20) mijn bos te laten dunnen. Uitdunnen bij voorkeur door een processor en uitslepen middels tractor.	Op de helft van uw bosperceel aan de Hellendoornsebergweg zijn karrensporen aangetroffen. Wij waarderen het zeer dat u bij het bosonderhoud rekening wil houden met de aanwezigheid van de karrensporen en in ieder geval geen graafwerkzaamheden gaat uitvoeren. Bij het gebruik van zwaar materieel bij onderhoudswerkzaamheden aan het bos, kunnen de karrensporen op uw perceel ook beschadigd raken. Dat betekent dat u bij het uitdunnen van uw perceel voorzichtig te werk zult moeten gaan. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking opstellen met aanwijzingen hoe noodzakelijk bosonderhoud kan plaatsvinden zonder de karrensporen op een perceel te beschadigen.

Wij begrijpen dat behoud van archeologische waarden belangrijk zijn voor de Provincie en haar inwoners. Dit moet echter wel gebeuren op basis van degelijk onderzoek en niet onnodig belemmerd zijn voor ondernemers en grondeigenaren. Wij verzoeken dan ook om onze gronden niet op te nemen in de nieuwe instructieregels. Onze grond ligt XXXX. Raatakkercomplex stuwwal XXXX.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van u als grondeigenaar behoort te blijven, kunt u een beroep doen op nadeelcompensatie.

2025-023614	Ik wil geen belemmeringen op mijn percelen welke in het gebied liggen waar mogelijk de z.g.n. karresporen of raatakkers liggen omdat ik vind dat het besluit onevenredig en onrechtmatig is. Worden er wel belemmeringen opgelegd wil ik de ontstane schade financieel gecompenseerd hebben. Ik verzoek u af te zien van alle mogelijke beperkingen welke in het ontwerp besluit worden genoemd betreffende mijn percelen.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben het archeologische onderzoeksbureau RAAP een second opinion laten doen op onze eerdere aanwijzing van karrensporen. Daaruit blijkt dat er inderdaad karrensporen lopen over een deel van uw bosperceel in de omgeving van de Oude Rijssenseweg. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De instructieregels zijn aangepast ten opzichte van het ontwerp, waardoor duidelijker is aangegeven waar de karrensporen liggen en wat de functie van de signaleringszone is. Verder is in de instructieregels een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Voor uw andere percelen geldt dat daar geen karrensporen zijn aangetroffen, maar dat die in het ontwerp geraakt werden door de bufferzone die wij voor karrensporen in de omgeving hadden aangegeven. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Op uw eigen perceel zijn door de jarenlange intensieve bewerking inderdaad geen karrensporen meer aanwezig. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. De aanpassing van de kaart betekent dat uw andere percelen nu niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van signaleringszones.

2025-023615	Op de eerste plaats willen wij u wijzen op de onzorgvuldige informatie verstrekking. Wij hebben beide twee maal een schrijven van u mogen ontvangen. Helaas werd in beide gevallen niet aangegeven welke locatie(s) dit betrof. Op de informatie bijeenkomst werd ons duidelijk dat het voor ons gaat om XXXX. Na ontvangst van deze informatie hebben wij de aangegeven locatie zorgvuldig bekeken en niets van de karrensporen kunnen ontdekken. Hier wordt naar onze mening dus informatie verstrekt die in de praktijk helemaal niet juist blijkt te zijn en die met goed onderzoek voorkomen had kunnen worden. Wij hebben het object al enige tijd ter verkoop aangeboden. Wij verzoeken u hierbij dan ook alle beperkende maatregelen per direct op te heffen zodat dit proces niet onnodig verstoord hoeft te worden.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort. Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.
2025-023619	Wij zitten in een karrensporenzone waarin het verboden is activiteiten uit te voeren die kunnen leiden tot aantasting van de sporen. Het beperkt ons mogelijk in de bewerking van dit stuk land of het plaatsen van een afrastering. Ik verzoek u daarom om: nader te specificeren wat activiteiten zijn en de zones te beperken tot het hoognodige danwel tot enkel de sporen.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Over uw perceel lopen geen karrensporen. Wel werd uw perceel geraakt door de bufferzone zoals we die in het ontwerp van de instructieregels ten behoeve van de karrensporen hebben aangegeven. Bij nader inzien zijn de bufferzones in het ontwerp veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent voor uw percelen dat die niet meer geraakt worden door de aanwijzing van de signaleringszone.

2025-023622

Ik ben mede-eigenaar van XXXX, kadastrumnummers XXXX. Op perceel XXXX is een karrenspoor en bufferzone aanwezig; op perceel XXXX alleen een bufferzone vanwege een karrenspoor aan de overzijde van de XXXXweg.

Standpunt 1 – Onzichtbaarheid van de karrensporen bemoeilijkt bescherming.
De karrensporen op het betreffende perceel zijn al jarenlang onzichtbaar aanwezig, vermoedelijk diep onder de grond. Er zijn geen zichtbare kenmerken waaruit valt af te leiden waar deze precies lopen. Hierdoor is het in de praktijk niet uitvoerbaar om het terrein effectief te beschermen zonder concrete aanwijzingen of begrenzingen van de sporen. Dit leidt tot rechtsonzekerheid en maakt beheer of gebruik van het terrein lastig te plannen. Verzoek: geef duidelijkheid over de exacte ligging van de sporen, of overweeg het schrappen van bescherming voor percelen waar sporen niet aantoonbaar zichtbaar of aanwezig zijn.

Standpunt 2 – Eigendomssituatie en langdurig privégebruik.
De percelen zijn al meer dan 80 jaar in familiebezit en liggen op privéterrein dat niet toegankelijk is voor publiek. Er is in al die tijd zorgvuldig mee omgegaan, zonder aantasting van de vermeende karrensporen. Deze langdurige, zorgvuldige omgang onderstreept het belang van maatwerk in de beoordeling. Verzoek: weeg het belang van eigendom en bestaand gebruik zwaarder mee bij het al dan niet opleggen van beperkingen.

Standpunt 3 – Vraag om kleinere bufferzone i.v.m. recreatieverblijf.
De huidige bufferzone belemmert de vernieuwing of uitbreiding van het bestaande recreatieverblijf. Wij verzoeken om een kleinere bufferzone, zodanig dat de locatie conform het geldende bestemmingsplan (ook bij vernieuwing of uitbreiding) mogelijk blijft. Verzoek: pas de bufferzone aan zodat deze ruimte biedt voor toekomstig gebruik binnen het bestaande bestemmingsplan, ook als dit minder dan 25 meter betreft.

Standpunt 4 – XXX als toegangsweg behouden voor zwaar verkeer.
De XXXX is essentieel als enige toegang voor beide percelen. Deze ligt nu in de bufferzone. Voor functioneel gebruik van het perceel is toegang door voertuigen zwaarder dan 3.500 kg noodzakelijk, bijvoorbeeld voor bosonderhoud, transport of aanleg nutsvoorzieningen. Verzoek: leg geen beperkingen op tot het gebruik van de XXXX voor zwaar verkeer (>3.500 kg) en het mogen aanleggen van nutsvoorzieningen richting het verblijf via deze weg en op eigen terrein.

Standpunt 5 – Behoud van bosbeheer met zware machines.
Het perceelbos bevat een grote hoeveelheid grove den die gereed zijn voor dunning of kap. Dit soort bosbeheer vereist inzet van zware machines. Op omliggende percelen is dit de afgelopen jaren ook gedaan, zonder aantoonbare schade aan de karrensporen. De impact in het landschap van deze zware machines is zichtbaar (je ziet nog duidelijk de paden die de grote machines hebben gebaad) maar de karrensporen zijn blijkbaar nog steeds te herkennen vanuit hoogtekarten/satellietbeelden. Bij de dunning op deze andere percelen is destijds geen rekening gehouden met de karrensporen. Verzoek: sta bosbeheer met inzet van zware machines toe binnen deze bufferzones en eventueel bij de karrensporen zelf, zoals ook op omliggende percelen is gebeurd.

Standpunt 6 – Onduidelijkheid over andere ingrepen in nabijgelegen gebieden.
Direct aangrenzend aan het perceel loopt een intensief gebruikt XXXX met diepe uitholling. Dit pad lijkt een grotere impact op het landschap te hebben dan het reguliere bosgebruik op het eigen perceel. Onduidelijk is wat hiermee gebeurt in het kader van bescherming van karrensporen. Vraag: hoe verhoudt het intensieve gebruik van het XXXX zich tot de beoogde bescherming van karrensporen, en is daar ook regelgeving voor voorzien.

Standpunt 7 – Waardevermindering perceel door nieuwe beperkingen.
De voorgestelde bescherming en bijbehorende beperkingen kunnen leiden tot waardevermindering van het perceel, doordat toekomstig gebruik of aanpassingen aan infrastructuur (zoals nutsvoorzieningen of recreatieve bebouwing) beperkt worden. Verzoek: betrek een financiële beoordeling bij het besluit en overweeg compensatie of maatwerk bij aantoonbare waardevermindering door opgelegde restricties.

Standpunt 8 – Onevenredige impact op particulier terrein zonder publieke functie.
De voorgestelde bescherming lijkt met name bedoeld voor terreinen in eigendom van gemeenten, collectieven of andere publieke partijen waar recreatie, educatie of landschapsbeheer in het algemeen belang plaatsvindt. Op particulier terrein zonder publieke functie of toegang is de meerwaarde van bescherming beperkt, terwijl de impact op het eigendomsgebruik en -waarde groot is. Verzoek: hanteer een gedifferentieerde aanpak waarbij beschermingsmaatregelen enkel van toepassing zijn op terreinen

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

De karrensporen die nu nog in Overijssel worden aangetroffen zijn inderdaad lastig te herkennen in het veld, maar ook erg kwetsbaar. U geeft terecht aan dat het belangrijk is om helder aan te geven waar de karrensporen precies liggen. We passen de instructieregels voor karrensporen aan waarbij we een duidelijker onderscheid maken tussen de karrensporenzones waarbinnen de karrensporen te vinden zijn en de signaleringszones. Binnen deze signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Karrensporen zijn niet alleen beschermingswaardig op plekken die publiek toegankelijk zijn. Ook op particuliere gronden zijn karrensporen van archeologische en cultuurhistorische waarde. De bescherming die gemeenten op grond van onze instructieregels moeten regelen in hun omgevingsplan levert geen onevenredige impact op. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden lopen door bos- en natuurgebieden waar de afgelopen jaren niet zo heel veel is gebeurd. In deze instructieregels hebben we een afwijkingsmogelijkheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Voor één van uw percelen geldt dat aan de achterzijde karrensporen zijn aangetroffen. Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

De bescherming van de karrensporen betekent voor mountainbikeroutes dat de aanleg van nieuwe routes over gronden waar karrensporen aanwezig zijn, in principe niet meer mogelijk is. Bestaande mountainbikeroutes kunnen nog steeds gebruikt worden mits niet buiten de bestaande paden wordt gefietst.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

Uw recreatiewoning staat op ruime afstand van de karrensporen die op het westelijke deel van het perceel zijn aangetroffen. Die leveren geen beperkingen op voor het vernieuwen en uitbreiden van de

met publieke functie of eigendom, en pas maatwerk toe op particulier terrein waar geen zichtbare sporen zijn of waar de impact buiten proportie is ten opzichte van de maatschappelijke meerwaarde.

recreatiewoning.

De aanwijzing van de karrensporen en de bijbehorende signaleringszone levert geen beperkingen op voor het gebruik van de Oude Goorsegweg als toegangsweg naar uw percelen.

2025-023629	Het perceel betreft XXXX. Het perceel valt binnen de bufferzone karrensporen zoals die nu in het voorbereidingsbesluit karrensporen gedefinieerd is. Hierdoor zijn de beperkingen die op dit moment geformuleerd zijn van toepassing. Onze overbuurvrouw is namens ons naar de bijeenkomst in Hellendoorn geweest (hier is ook formulier voor XXXX gecombineerd van gemaakt). Daar bleek dat op XXXX geen karrensporen zijn. We verzoeken u de bufferzone te laten beginnen langs de rand van het perceel zodat XXXX buiten de bufferzone valt. Wij vragen ons verder af: is het karrenspoor waar het om gaat daadwerkelijk bekeken of is dit alleen geïdentificeerd aan de hand van luchtbeelden? We vragen ons af of het een karrenspoor is en zo ja, of het nog de moeite is dit te beschermen nadat er hier decennialang activiteit geweest is door de eigenaren van de recreatiewoningen die pal naast of op dit karrenspoor gebouwd zijn. Als het niet blijkt te gaan om een karrenspoor, of als het zo beschadigd is dat het geen bescherming verdient, dan verzoeken wij u dit karrenspoor niet te beschermen en van de kaart te verwijderen. Wij maken ons bezorgd om de consequenties mocht het voorbereidingsbesluit definitief worden omdat dat het normale gebruik van de woning terrein sterk worden beperkt, wijzigingen aan opstellen terrein onmogelijk of lastig worden en waardevermindering.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort. Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.

2025-023634	Ons perceel betreft XXXX. Let op, het betreft een recreatiewoning. Voor correspondentieadres zie onderaan deze mail. Ons perceel valt voor een klein deel binnen de bufferzone karrensporen zoals die nu gedefinieerd is. Hierdoor zijn de beperkingen die op dit moment geformuleerd zijn op ons van toepassing. Wij zijn bij de bijeenkomst in Hellendoorn geweest (hier is ook formulier van gemaakt). Daar bleek dat er op ons perceel geen karrensporen zijn. We verzoeken u de bufferzone te beperken tot 25 meter. Daarmee valt ons perceel daar compleet buiten. Mocht dit niet het geval worden: Wij vragen ons af: is het karrenspoor waar het om gaat daadwerkelijk bekeken of is dit alleen geïdentificeerd aan de hand van luchtbeelden? We vragen ons af of het een karrenspoor is en zo ja, of het nog de moeite is dit te beschermen nadat er hier decennialang activiteit geweest is door de eigenaren van de recreatiewoningen die pal naast of op dit karrenspoor gebouwd zijn. Als het daadwerkelijk om een karrenspoor gaat en dit bescherming verdient: De karrensporen liggen niet op ons terrein maar achter het terrein van de overbuurman. Wij zitten helemaal aan de rand van de 50 meter bufferzone. Het stukje weg vlak voor ons huis valt er nog in (wij zijn voor de helft eigenaar van de weg) en waarschijnlijk een klein strookje voortuin. Tussen ons huis en de karrensporen zit nog het huis van de overbuurman XXXX. De karrensporen zijn dus niet bereikbaar vanaf ons huis dus wij zien niet in hoe werkzaamheden op ons terrein de karrensporen zouden kunnen raken. Zie ook bijgevoegde tekening [zie oorspronkelijke zienswijze]. Mocht de bufferzone niet worden teruggebracht tot 25 meter (of een andere afstand waardoor wij erbuiten vallen) dan verzoeken we de bufferzone langs de rand van ons perceel te laten beginnen zodat wij buiten de bufferzone vallen. Of indien mogelijk: dat van onze overburen XXXX. Groen omcirkeld ons perceel. Ons perceel is alleen te bereiken vanaf een onverharde weg vanaf XXXX. Vanaf deze toegangsweg is er geen doorgang naar het karrenspoor. Wij maken ons bezorgd om de consequenties mocht het voorbereidingsbesluit definitief worden omdat dat het normale gebruik van de woning terrein sterk worden beperkt, wijzigingen aan opstallen terrein onmogelijk of lastig worden en waardevermindering.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort. Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.

Algemeen

Zienswijzen op kaartmateriaal

Wij verzoeken u om het kaartmateriaal zodanig aan te passen zodat rekening wordt gehouden met bovenstaande en dat die percelen c.q. plaatsen door de instructieregels niet worden belemmerd in het bestaande toegestane gebruik en het onderhoud en beheer daarvan .

Zienswijzen op de instructieregels

Bij nader inzien zijn de bufferzones in het ontwerp veel te ruim genomen. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

met publieke functie of eigendom, en pas maatwerk toe op particulier terrein waar geen zichtbare sporen zijn of waar de impact buiten proportie is ten opzichte van de maatschappelijke meerwaarde.

recreatiewoning.

De aanwijzing van de karrensporen en de bijbehorende signaleringszone levert geen beperkingen op voor het gebruik van de Oude Goorsegweg als toegangsweg naar uw percelen.

2025-023665	Mijn percelen bevinden zich aan XXXX en XXXX, kadastraal genummerd met XXXX en XXXX en XXXX. Volgens de kaarten die digitaal beschikbaar zijn via www.overijssel.nl/karrensporen, bevindt een deel van mijn percelen zich in een bufferzone van een karrespoor. Het door de provincie aangewezen karrespoor bevindt zich echter op een ander perceel en deze wordt met een harde grens doorkruist door een openbare weg XXXX met aan beide zijden sloten. Het aanwijzen van mijn bovengenoemde percelen als buffer vind ik zeer overdreven, mede om te voorkomen dat mijn percelen op een later tijdstip geconfronteerd worden met beperkende maatregelen. Ik verzoek u dan ook vriendelijk om dit besluit betreffende de karrensporenbufferzone aan te passen en mijn percelen en een gedeelte van XXXX uit deze bufferzone te verwijderen. Ter verduidelijking heb ik een kaart bijgevoegd.	Bij nader inzien zijn de bufferzones in het ontwerp veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. In uw geval loopt er een openbare weg tussen uw percelen en de percelen waarop karrensporen zijn aangetroffen. Omdat daarmee een duidelijke, in het veld goed herkenbare aanduiding van de perceelsgrens is, is het inderdaad niet nodig de signaleringszone door te laten lopen tot op uw perceel. Wij passen de kaart hierop aan, zodat uw percelen nu niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van signaleringszones.
2025-023667	Mijn perceel ligt aan XXXX en heeft nummer XXXX. De XXXX-weg is al een natuurlijke buffer van de karrensporen (overkant van de weg). Ik verzoek u om de bufferzone van mijn perceel af te halen en de grens op XXXX-weg te leggen.	Bij nader inzien zijn de bufferzones in het ontwerp veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. In uw geval loopt er een openbare weg tussen uw perceel en de percelen waarop karrensporen zijn aangetroffen. Omdat daarmee een duidelijke, in het veld goed herkenbare aanduiding van de perceelsgrens is, is het inderdaad niet nodig de signaleringszone door te laten lopen tot op uw perceel. Wij passen de kaart hierop aan, zodat uw percelen nu niet meer geraakt worden door de aanwijzing van signaleringszones.

2025-023669	De zienswijze is door XXXX ook namens ons ingediend, maar wij willen graag zelf ook op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Uit de second opinion blijkt dat de karrensporen in uw perceel voor een groot deel verdwenen zijn. Alleen ten zuiden van de weg zijn nog enkele zeer kleine relictten van karrensporen te zien. Wij hebben de kaart hierop aangepast. Bij nader inzien zijn de bufferzones in het ontwerp veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw gronden op vakantiepark Buitencentrum Hessenheem in Markelo geldt dat die niet worden geraakt door de aanwijzing van signaleringszones. Uw aanbeveling om een praktische handreiking te ontwikkelen voor grondeigenaren volgen we op. Dat geldt ook voor de aanbeveling om gemeenten – als dit nodig is - te helpen bij het opstellen van duidelijke, toetsbare regels voor karrensporen en signaleringszones in hun omgevingsplan. Wij zien geen aanleiding om een subsidie-compensatieregeling vast te stellen voor gemeenten omdat zij op basis van de Omgevingswet al verplicht zijn om in hun omgevingsplan rekening te houden met archeologische waarden. Wij achten gemeenten heel goed in staat om zelf de afstemming met buurgemeenten te zoeken bij het regelen van karrensporen die doorlopen over de gemeentegrens. Wij zien ook geen aanleiding om bovenop wat de Omgevingswet regelt voor nadeelcompensatie, nog extra voorzieningen te treffen voor gemeenten en grondeigenaren.

2025-023864

Hierbij stuur ik mijn zienswijze op het ontwerp van de actualisatie 2026 Omgevingsverordening — onderdeel raatakkercomplexen en karrensporenzones. Als eigenaren van het perceel gelegen aan XXXX, kadastraal bekend als XXXX. In de eerdere brief d.d. 1-4-2025 werden wij verrast door uw voorbereidingsbesluit. We hebben naar aanleiding van de uitnodiging daartoe ons op 17 april aangemeld voor een gesprek. Uw reactie op 25 april was echter dat antwoord gezien de grote hoeveelheid aanmeldingen nog wel even op zich zou laten wachten. Een gesprek is blijkbaar niet meer mogelijk: we kregen op 2 juni een brief dat enkel nog zienswijzen indienen mogelijk was en er een week later enkele inloopavonden georganiseerd zouden worden. Een bijeenkomst met een reistijd van 2 uur een week van te voren aankondigen staat wel in schril contrast met het houden van een gesprek. Bij deze willen we graag aangeven dat dit niet de communicatie is die wij zouden verwachten.

In de eerder genoemde brief d.d. 1-4-2025 beroept u zich op een verdrag van Malta waarom het allemaal nodig zou zijn. Dit verdrag, formeel het Verdrag van Valetta, is enkel een afspraak tussen landen in de Raad van Europa om in eigen land wetgeving door te voeren dat (planologische) bescherming van archeologisch erfgoed mogelijk maakt, inclusief verhaal van onderzoekskosten. Dit is voor Nederland inmiddels gebeurd, o.a. in de Erfgoedwet en de Omgevingswet. Deze wetten schrijven niet voor WAT er beschermd moet worden, maar enkel dat overheden bij besluiten aangaande de ruimtelijke ordening rekening moeten houden met archeologische waarden. De uitkomst van die belangenafweging is een politiek-maatschappelijke afweging. Ergo, het komt op ons over dat u zich verschuilt achter een Europese afspraak alsof er weinig aan te doen is (voldongen feit).

U geeft aan dat u met archeologisch onderzoek bezig bent. Archeologie houdt zich bezig met wat zich in de grond bevindt. Bij de onderhavige karrensporen op ons perceel (KadastraaXXXX) betreft het geen zaken die zich IN de bodem bevinden, maar op de TOP van het maaiveld. Het is niet duidelijk hoe dit zich verhoudt tot archeologische monumentenzorg. Hier lijken eerder regels ten aanzien van gebouwd erfgoed van belang. Het door u nu opgelegde regiem betekent feitelijk de creatie van provinciale archeologische monumenten, zonder dat de Provincie daartoe een wettelijk kader schept: de erfgoedwet kent alleen (archeologische) Rijks en Gemeentelijke monumenten. Provincies kunnen weliswaar ook archeologische monumenten aanwijzen, zoals momenteel alleen Noord-Holland doet, maar dat betekent een daartoe passende erfgoedverordening opstellen en een monumentenregister bijhouden. Dit is iets anders dan gemeenten dwingen om door de Provincie behoudenswaardige geachte terreinen middels een omgevingsplan van een monumentstatus te voorzien.

Inhoudelijk over de karrensporen. Over ons perceel met huis loopt volgens de gegevens van uw website (<https://www.overijssel.nl/onderwerpen/bodem/bescherming-raatakkers-enkarrensporen/>) karrensporen: [zie oorspronkelijke zienswijze voor afbeelding]. Ons perceel is echter circa 10 jaar geleden onder handen genomen door een bosbouwer in het kader van bos onderhoud. Het perceel was verwaarloosd en vol gegroeid met vele bomen. Er zijn circa 51 bomen gerooid en er is die tijd met zwaar materieel over het terrein gereden. Als ik zelf op de reliëf kaart kijk zie ik rondom ons perceel mogelijke karrensporen maar op het perceel zelf niet:[zie oorspronkelijke zienswijze voor afbeelding]. Voorts: ons perceel is reeds bebouwd en er is sprake van tuinonderhoud met harken, schoffelen en graven. Ik ben daartoe gerechtigd voor zover ik weet. Net zoals ik mag ploegen/frezen, plantgaten of waterbergingen uitgraven en cunetten en verharding voor paden, parkeerplaatsen en verharding mag ingraven. Ook mogen er leidingen aangelegd worden. Volgens het bestemmingsplan "XXXX "Waarde Archeologische verwachting 1"" mag ik tot 0,4 meter diepte over een oppervlak van 2500 m2 ongevraagd rondwroeten in mijn eigendom. Doordat u het geheel terugbrengt tot 0-niveau kan ik mijn perceel niet langer onderhouden en is het daarmee van een verhuurbaar vakantiehuis vervallen tot een bos met ergens een onbereikbaar hutje. Ook biedt u geen mogelijkheden om de door u opgelegde beperkingen te mitigeren: bij een archeologische dubbelbestemming is het mogelijk om door middel van archeologische onderzoek door de eigenaar gewenste of noodzakelijke bodemingrepen toch te vergunnen (behoud ex situ). Het door u nu opgelegde regiem biedt die mogelijkheid niet en legt de ondergrens van de toelaatbare bodemingrepen op 0 cm. Sinds uw voorbereidingsbesluit zijn wij acuut een deel van onze tot nu toegestane gebruiksmogelijkheden kwijt en zijn wij zelfs strafbaar (economisch delict: misdrijf, geen overtreding), indien wij toch tuinieren e.d. Hier maken wij ernstig bezwaar tegen.

In de overwegingen in uw Voorbereidingsbesluit, zoals gepubliceerd op 4 april j.l. wordt op geen enkele wijze ingegaan op de belangenafweging tussen het grondwettelijk geborgde recht op eigendom en het door het besluit beoogde algemene belang. Ook spreekt het besluit niet over kostenverhaal (Grondwet, art. 14, lid 3: In de gevallen bij of krachtens de wet bepaald bestaat recht op schadeloosstelling of tegemoetkoming in de schade, indien in het algemeen belang eigendom door het bevoegd gezag wordt vernietigd of onbruikbaar gemaakt of de uitoefening van het eigendomsrecht wordt beperkt). Ik ben het met deze gang van zaken niet eens.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Karrensporen bevinden zich inderdaad niet in de bodem. Het kenmerkende microreliëf wordt aangetroffen aan de oppervlakte, maar valt wel degelijk onder de definitie van archeologie omdat het gaat om sporen van menselijke bewoning.

Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd.

In uw zienswijze geeft u aan dat uw perceel 10 jaar geleden onder handen is genomen door een bosbouwer in het kader van bosonderhoud, waarbij zwaar materieel is gebruikt. Uw woning staat precies tussen twee karrensporen in.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. We hebben de karrensporen op uw perceel preciezer ingetekend. Op de kaart is nu te zien dat de karrensporen op grotere afstand van uw woning liggen dan dat wij in ontwerp hadden aangegeven.

Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Zonder vooruit te lopen op verdere besluitvorming behoud ik mij bij deze het recht voor vergoeding van de schade te verhalen. Op dit moment vind ik het verbod op alles wat de grond raakt inclusief harken een draconische maatregel die mij diep in mijn eigendom aantast. In uw brief van 2 juni schrijft u dat u, mede door de vele reacties, opnieuw bent of gaat kijken naar welke gebieden wel of niet onder het te nemen besluit zullen vallen. Gezien deze flexibiliteit en bovenstaande argumenten ga ik ervan uit dat u ons perceel uitsluit van de nieuwe omgevingsverordening.

2025-023869

Stom verbaasd heb ik uw schrijven van 1-04-2025 gelezen met betrekking op het bovenstaande. Hoe is het mogelijk dat een en ander wordt aangemerkt als cultuurhistorische waarden wat betrekking heeft op de prehistorie IJzertijd en de late middeleeuwen terwijl wij bij de aankoop van betreffende perceel nooit en te nimmer hiervan door welke instantie dan ook op de hoogte zijn gebracht. Het is voor ons dan ook onbegrijpelijk dat er nu ineens beperkingen betreffende het gebruik van deze grond door de provincie wordt opgelegd. Wij zijn van mening dat de provincie toen der tijd maatregelen had moeten nemen betreffende deze gronden en niet eeuwen later van mening is dat zij beperkingen over het gebruik van deze gronden kunnen opleggen.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Op uw perceel zijn geen karrensporen aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent voor uw perceel dat die niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van de signaleringszone.

Verder zou ik u willen verzoeken om te kijken naar welke (gebruikelijke) activiteiten mogelijk zouden moeten blijven op de karrensporen zelf, aangezien niet alle activiteiten schade veroorzaken. Als werkelijk oude sporen nog steeds zichtbaar zijn, dan lijkt me dat in die gebieden een zekere mate van passende activiteit (bv. bosonderhoud, grasmaaien) gewoon mogelijk moet blijven omdat dat tot dusver kennelijk ook weinig tot geen impact heeft gehad.

In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

2025-023598	Waardevermindering grond. Beperkingen in gebuik. Mijn perceel is verkaveld en geegaliceerd door een graafmachine. In de jaren '70 heeft de NAM er 2 transportleidingen gelegd. Ik verzoek u daarom om: mijn grond hierbuiten te houden omdat er van de karresporen niets over is.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de raatakkercomplexen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Een deel van uw perceel aan het Ladderken in Haarle is in het ontwerp van de instructieregels aangewezen als onderdeel van het raatakkercomplex Stuwwal van Ootmarsum (Vasserheide). We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP op basis van de nieuwste hoogtekaart (AHN6). Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart. Uw landbouwperceel is inderdaad zo intensief bewerkt, dat de sporen van raatakkers - die op eerdere hoogtekaarten nog wel te zien waren aan de oppervlakte van het perceel - inmiddels verdwenen zijn. We schrappen daarom de aanwijzing van raatakkers op uw perceel. Dit betekent dat er geen beperkingen gelden voor het gebruik als landbouwgrond. Wel geldt dat er dieper in de bodem nog wel sporen van de raatakkers aanwezig kunnen zijn. Als er grondwerkzaamheden worden uitgevoerd op het perceel, is dat aanleiding voor archeologisch onderzoek.

2025-023597	XXXX wil graag bufferzone van perceel gehaald; Is niet nodig lijkt een weg tussen.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. In uw geval ligt er door de aanwezigheid van een openbare weg een duidelijke begrenzing tussen uw perceel en de percelen waarop karrensporen zijn aangetroffen. De kaart is aangepast waardoor uw perceel niet meer geraakt worden door de aanwijzing van de signaleringszone.

2025-023586	Mijns inziens is het zinloos om mijn kleine stukje bos aan te merken als beschermd gebied. Aan de westzijde is een weiland en aan de oostzijde een ex bos wat recent door Staatsbosbeheer is gekapt. Ik verzoek u daarom om: deze zienswijze terecht (redactie) te verklaren. Graag wil ik het mondeling toelichten.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Over drie van uw percelen aan de Helhuizerweg zijn in het ontwerp van de instructieregels karrensporen ingetekend. De meeste karrensporen lopen door het bosperceel. In het veld zijn karrensporen vaak lastig herkenbaar doordat die als regel zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw perceel – die onderdeel uitmaken van een groot complex van karrensporen op de Holterberg – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. De second opinion bevestigt dat er inderdaad karrensporen lopen door het bosperceel, maar net iets anders dan eerder was ingetekend. Voor het landbouwperceel ten noorden daarvan geldt dat daar ten onrechte karrensporen zijn ingetekend. We passen kaart hierop aan. Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan het bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van u als grondeigenaar behoort te blijven, kan u een beroep doen op nadeelcompensatie.

1. Uit uw concept voorbereidingsbesluit om raatakkercomplexen en karrensporen te beschermen blijkt dat u zich onder meer beroept op het Verdrag van Malta. In de brief van 1 april 2025 geeft u een toelichting op het voorbereidingsbesluit en overweegt u: "In dit geval nemen wij als provincie een voorbereidingsbesluit. Dat doen we met het oog op nieuwe instructieregels die we gaan opnemen in onze Omgevingsverordening. Die instructieregels moeten ervoor zorgen dat de gemeenten in hun omgevingsplan een regeling opnemen die activiteiten verbieden die de raatakkercomplexen en karrensporen aantasten." en:

2. Het is cliënten verder compleet onduidelijk op welk gedeelte van hun perceel zich nu precies de raatakkercomplexen en karrensporenzones bevinden. U geeft daar geen duidelijkheid over. Ook dat is voor cliënten onaanvaardbaar. Het ligt op uw weg daar duidelijkheid over te verschaffen.

4. Uit uw conceptbesluit blijkt verder niet dat u de mogelijke gevolgen van de voorbeschermingsregels en later van de Omgevingsverordening op het punt van de raatakkercomplexen en karrensporenzones in kaart heeft gebracht. Ook hier geldt dat cliënten door het beschermen van deze stukken archeologische grond op hun perceel, geen enkele activiteit meer mogen ontwikkelen. Dat zal negatieve gevolgen hebben voor de waarde van hun perceel. Cliënten menen dat dit waardeverlies als schade moet worden aangemerkt en dat u die schade zult moeten vergoeden. In het ontwerpbesluit wordt daar niets over gezegd.

Namens XXXX verzoek ik u, op grond van het bovenstaande, het ontwerpbesluit met de voorbeschermingsregels niet vast te stellen. Subsidair verzoek ik u het ontwerpbesluit zo vast te stellen dat rekening wordt gehouden met de belangen/financiële belangen van cliënten. Gebeurt dat niet, dan zullen cliënten de voorbeschermingsregels, de verordening en de latere instructieregels gaan aanvechten.

Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.

2025-023964	Inleidend. Ondergetekende treedt op namens XXXX, welke beide tevens mede-eigenaar zijn van het recreatief gebruikte perceel, kadastraal gelegen aan XXXX. Dit perceel wordt ten dele geraakt door het ontwerp-Voorbereidingsbesluit 'Raatakkercomplexen en Karrensporenzones' alsmede de bijbehorende ontwerp-Instructieregels van het college. Met deze zienswijze wensen cliënten bezwaar te maken tegen de voorgenomen aanwijzing van het perceel onder het beschermingsregime van genoemde regelingen, nu deze aanwijzing de gebruiksmogelijkheden thans én in de toekomst onevenredig beperkt en feitelijk onvoldoende onderbouwd is. De door het college gecreëerde beperkingen raken het eigendomsrecht van cliënten direct en concreet. Dit betreft onder meer toekomstige onderhouds- en renovatiewerkzaamheden aan de recreatiewoning, regulier onderhoud van het bijbehorend bosperceel, en mogelijke toekomstige uitbreidingen of aanpassingen aan het perceel in het kader van recreatief gebruik. GRONDEN VAN BEZWAAR. 1. Ontbreken van feitelijke onderbouwing en zorgvuldige voorbereiding. XXXX stellen vast dat het voorbereidingsbesluit en de bijbehorende instructieregels onvoldoende feitelijk en concreet onderbouwd zijn, voor zover zij betrekking hebben op het perceel. Het college verwijst in algemene zin naar archeologische waarden en historische overblijfselen van raatakkers en karrensporen, doch uit de overgelegde stukken blijkt op geen enkele wijze concreet dat dergelijke archeologische structuren zich daadwerkelijk op of in de directe nabijheid van het perceel van XXXX bevinden. XXXX merken op dat er geen specifieke archeologische rapportage voorhanden is waarin concreet en objectief wordt vastgesteld dat het perceel van cliënten archeologische waarden bevat die bescherming rechtvaardigen. Het perceel van XXXX is op de Cultuurhistorische Waardenkaart niet gekenmerkt als 'historisch cultuurlandschap' [PRODUCTIE 1]. Evenmin blijkt uit de data van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), dat de bescherming van de raatakkercomplexen en karrensporen zou rechtvaardigen, dat het (deel van het) perceel van XXXX als zodanig dient te worden aangemerkt als bufferzone en/of gebied waar karrensporen en raatakkers liggen [PRODUCTIE 2]. Evenmin blijkt uit de stukken dat bij de afbakening van de begrenzing is gekeken naar bestaande perceelsgrenzen, feitelijk bodemgebruik, of reeds bestaande verstoringen. Het college lijkt zich te beroepen op globale en ruwe contouren, waarbij de toepassing van ruime bufferzones evident is. Van een deugdelijke, op het perceel van cliënten toegespitste belangenafweging lijkt geen sprake te zijn geweest. Cliënten stellen dat het college met deze werkwijze handelt in strijd ingevolge artikel 3:2 Algemene wet bestuursrecht (Awb), indien het voornemen wordt doorgezet. De motivering is momenteel ondeugdelijk, nu deze niet steunt op concrete onderzoeksgegevens, maar louter op aannames over potentieel aanwezige waarden. 2. Onevenredigheid en disproportionele gevolgen. Het ontwerpbesluit heeft voor cliënten verstrekken gevolgen. Het perceel van cliënten wordt door het voorbereidingsbesluit ten dele bestempeld als beschermd gebied, hetgeen zonder meer een inperking van de gebruiks- en ontwikkelmogelijkheden tot gevolg heeft. Zo zullen XXXX voor toekomstige (onderhouds-)werkzaamheden, herbouw of uitbreiding van de recreatiewoning, en voor werkzaamheden ten behoeve van het bosbeheer, telkens moeten toetsen of deze in overeenstemming zijn met de geldende beperkingen. De ontwerperegels verbieden immers handelingen die kunnen leiden tot aantasting van het bodemprofiel, zonder enige uitzondering voor bestaande opstallen of normaal onderhoud. Het gevolg is een voortdurende rechtsonzekerheid, waarbij elke aanpassing of onderhoudshandeling feitelijk onzeker wordt, terwijl het beschermingsdoel in de concrete situatie niet eens is aangetoond. Dit achten cliënten disproportioneel. Daarbij komt dat delen van het perceel reeds bebouwd en geëgaliseerd zijn, en derhalve evident geen intact microreliëf herbergen dat beschermd behoeft te worden. Voorts merken XXXX op dat het in hun ogen logisch en wenselijk zou zijn om de grens van de beoogde bufferzone niet direct op hun perceel te leggen, maar om deze aan te laten sluiten op het bestaande bospad dat over de gehele breedte van hun perceel grenst. Zij wijzen erop dat langs dit bospad reeds een geasfalteerd fietspad is aangelegd, dat zich over de volle breedte van hun perceelgrens uitstrekt. Voor de aanleg van dit fietspad zijn enkele jaren geleden reeds werkzaamheden uitgevoerd, waarbij de bodem ter plaatse is verstoord en de natuurlijke ondergrond in feite al is aangetast. Gelet hierop achten XXXX het logisch dat juist dit bospad, met het daarlangs gelegen fietspad, als fysieke en landschappelijke afbakening van de bufferzone wordt gehanteerd. 3. Strijd met algemene beginselen van behoorlijk bestuur XXXX wijzen nadrukkelijk op het feit dat het onderhavige ontwerpbesluit en de daarin vervatte instructieregels in de huidige vorm in strijd zijn met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het college heeft o.a. nagelaten concreet onderzoek te doen naar de situatie op perceelsniveau, noch is zij nagegaan in hoeverre bestaande functies, opstallen of reeds verstoorde delen binnen het perceel dienen te worden meegenomen in het beschermingsregime. Daarmee wordt naar oordeel van XXXX strijdig gehandeld met de zorgvuldige voorbereiding ingevolge artikel 3:2 Algemene wet bestuursrecht. Het college heeft daarbij verzuimd haar keuze voor de omvang van het aanwijzingsgebied en het daaraan	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekarte opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. Op uw perceel zijn geen karrensporen aangetroffen, maar wel in de directe omgeving daarvan. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. In uw geval loopt er een bospad met een geasfalteerd fietspad tussen uw perceel en de percelen waarop karrensporen zijn aangetroffen. We leggen de grens van de signaleringszone langs dit pad. De aanpassing van de kaart heeft tot gevolg dat uw perceel niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van signaleringszones.

verbonden beschermingsregime op concrete en verifieerbare gegevens te baseren. Er ontbreekt een duidelijke motivering, ingevolge artikel 3:2 jo. 3:46 Algemene wet bestuursrecht, waarom de specifieke omvangkader noodzakelijk zou zijn. Het aangewezen gebied en de daaruit voortvloeiende beperkingen zijn niet in verhouding tot het beoogde beschermingsdoel. De belangen van cliënten worden op ontoelaatbare wijze geschaad, terwijl het beschermingsdoel niet concreet is aangetoond. Deze onevenredige afweging toont een strijdigheid met artikel 3:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht omdat enige vorm van evenredigheid ontbreekt.

Er is daarnaast niet onderzocht of minder vergaande maatregelen mogelijk zijn, zoals het beperken van de aanwijzing tot daadwerkelijk archeologisch waardevolle delen of het uitsluiten van bebouwde of recreatief gebruikte delen van het perceel. De begrenzing van het gebied zoals opgenomen in de verbeelding is dermate ruim en onnauwkeurig dat XXXX zich thans onvoldoende rekenschap kunnen geven van de exacte gevolgen. Er wordt gewerkt met brede zones en bufferzones waarvan de juridische status en noodzaak niet inzichtelijk zijn gemaakt. Er ontbreekt daarnaast een concrete motivering waarom deze buffers tot het perceel van XXXX reiken. Ook is niet duidelijk of het college bij haar begrenzing de actuele situatie op het perceel heeft betrokken, zoals reeds aanwezige verhardingen, bebouwing en recreatieve voorzieningen.

4. Verzoek tot aanpassing of uitzonderingspositie

Gelet op het voorgaande verzoeken XXXX uw college dringend om bij de definitieve vaststelling van het besluit het perceel aan de XXXXweg uit te zonderen van het aanwijzingsgebied. Indien u hieraan geen gehoor wenst te geven, verzoeken cliënten subsidiair om de aanwijzing te beperken tot concreet vastgestelde archeologisch waardevolle delen en bestaande bebouwing, verhardingen en recreatieve percelen uitdrukkelijk buiten het beschermingsregime te houden. Daarbij achten cliënten het van wezenlijk belang dat in de instructieregels expliciet wordt opgenomen dat normaal onderhoud, renovatie en vervangingswerkzaamheden ten behoeve van bestaande bebouwing en voorzieningen niet onder het verbod vallen, zodat normale instandhouding niet onmogelijk wordt gemaakt.

5. Conclusie

XXXX komen tot de slotsom dat het ontwerp van het Voorbereidingsbesluit en de ontwerpInstructieregels in hun huidige vorm, voor zover deze betrekking hebben op haar perceel:

- onvoldoende feitelijk zijn onderbouwd;
- disproportioneel en onzorgvuldig zijn vastgesteld;
- haar eigendomsrecht en gebruiksmogelijkheden op ontoelaatbare wijze beperken;
- strijdig zijn met meerdere fundamentele beginselen van behoorlijk bestuur.

XXXX verzoeken uw college dan ook deze zienswijze te betrekken bij het onderhavige besluit, en het besluit te heroverwegen in die zin dat het perceel van cliënten uit het aanwijzingsgebied wordt geschrapt dan wel zodanig wordt beperkt dat het normale gebruik daarvan, inclusief onderhoud en instandhouding, niet wordt belemmerd.

2025-023971

Waardevermindering, ongewenst bezoek, beperkingen in erfinrichting. Bang dat de 50 meter bufferzone onbruikbaar wordt voor ons, geen houtkap. Ik verzoek u daarom om: ons perceel niet bij de karrensporen te betrekken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

De aanwijzing is gebaseerd op bestudering van hoogtekaarten. Er is geen sprake geweest van ongewenst bezoek op uw gronden.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Over het bosgedeelte aan de westzijde van uw perceel lopen enkele karrensporen. Voor percelen met karrensporen geldt dat er vanwege de aanwezigheid van cultuurhistorische waarden beperkingen gelden voor gebruiksmogelijkheden.

Op de plekken waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zullen grondeigenaren rekening moeten houden met de aanwezige karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karrensporen.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Voor uw perceel betekent dit dat de signaleringszone niet meer over het deel valt dat voor de landbouw in gebruik is, maar alleen binnen het beboste gedeelte van uw perceel van toepassing is.

2025-023990	In mijn situatie betreft het een perceel aan XXXX. Het grootste deel van het perceel bestaat uit cultuurgrond met een klein stukje bos. Dit perceel maakte deel uit van de ruilverkaveling van XXXX waaraan in 1964 uitvoering werd gegeven. Bij de inrichting van dit gebied werden oude weggetjes, sloten, stukjes onland, hakhout en houtsingels omgevormd tot cultuurgrond. Wat er ooit in dit gebied aan cultuurhistorische waarde was, werd door deze ingrijpende maatregelen teniet gedaan. Op de kaart is aangegeven dat er in het stukje bos enkele karrensporen zijn aangetroffen. Dat is nieuw omdat dit voor uw schrijven niet bekend was. De 50 m zone ligt voor een groot deel op de cultuurgrond. Ook bij percelen van andere grondeigenaren in de directe nabijheid van mijn perceel is dat het geval. Ik verzoek u daarom deze 50 m zone ongedaan te maken omdat deze geen enkele cultuurhistorische waarde heeft. Dit kan worden aangemerkt als een beperking voor grondeigenaren. De karrensporen welke op kaartmateriaal zijn aangegeven dienen indien mogelijk wel zoveel mogelijk te worden beschermd. Vraag/opmerking. Binnen de geel gekleurde vlakken vinden diverse activiteiten plaats, zoals motorcross, paardensport en een mountainbike route. Deze activiteiten vonden ook al plaats voor de herziening van de Cultuurhistorische Waardenkaart van Overijssel in 2022. Wanneer de Actualisatie Omgevingsverordening 2026 op termijn in werking treedt, wat zijn dan straks de gevolgen voor gebruikers van genoemde activiteiten?	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor uw perceel geldt dat de second opinion bevestigt dat – hoewel er ook veel sporen te zien van andere activiteiten – er op uw perceel nog wel degelijk karrensporen aanwezig zijn. Die tekenen we op basis van de second opinion wel preciezer in op de kaart. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel betekent de aanpassing van de breedte van de signaleringszone dat nog een klein stukje van het deel van het perceel dat gebruikt wordt voor landbouw geraakt wordt door de aanwijzing van de signaleringszone. Binnen de signaleringszone mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen in het naastgelegen bosgedeelte beschadigd raken.

2025-024000

Wij willen onze percelen zonder beperking blijven gebruiken. De karresporen zitten er al duizenden jaren terwijl wij onze percelen gebruiken. Nu maatregelen instellen heeft geen toegevoegde waarde. Er zijn in het gebied ook allerlei waterputten geboord.

Ik verzoek u daarom om: geen beperkingen op te leggen. Wij willen onze percelen gewoon kunnen gebruiken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karresporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karresporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karresporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karresporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karresporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

De precieze ouderdom van karresporen is lastig te bepalen, omdat de routes over een hele lange periode in gebruik zijn geweest. De karresporen die door ons op kaart zijn gezet, zijn voor de provincie van cultuurhistorische waarde. Veel karresporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karresporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel.

Over uw percelen lopen geen karresporen, maar er liggen wel karresporen op nabijgelegen percelen. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. In uw geval loopt er tussen uw percelen en de percelen waarop de karresporen zijn aangetroffen, een openbare weg. We leggen de begrenzing van de signaleringszone langs deze weg, waardoor uw percelen buiten de aanwijzing komen te vallen.

2025-024013	Ons perceel betreft - XXXX- met daarop door u aangewezen karrensporen. Dit is een stukje natuur met daarop bossen en struiken in een behoorlijk geaccidenteerd terrein. Het terrein is met name geaccidenteerd doordat omgevallen bomen zijn blijven liggen en er begroeiing op heeft plaatsgevonden. Met onze lekenogen is er geen karrenspoor te herkennen op ons perceel. Ons bezwaar is dat we nadelige gevolgen verwachten en daarmee gepaard gaande hogere kosten, voor de manier van het onderhoud van het bos terwijl het niet zeker is of er zichtbare karrensporen zijn die het waard zijn te bewaren voor toekomstige generaties Ik verzoek u daarom om: • Via een expert te constateren of er inderdaad zichtbare karrensporen op ons terrein bevinden • Constateert de expert dat er zichtbare karrensporen zijn die het waard zijn bewaard te blijven voor toekomstige generaties, dan leggen we ons neer bij dat besluit. • Constateert de expert dat er geen zichtbare karrensporen zijn die het waard zijn bewaard te blijven voor toekomstige generaties, dan verzoeken wij u de actualisatie 2026 Omgevingsverordening hierop aan te passen door de karrensporen van ons perceel te verwijderen. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Uit de second opinion blijkt dat er wel degelijk karrensporen lopen over het noordwestelijk deel van uw perceel. In het veld zijn karrensporen vaak lastig herkenbaar doordat die als regel zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw perceel – die onderdeel uitmaken van een groot complex van karrensporen over de Sallandse Heuvelrug – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties. Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

2025-024015

Hierbij sturen wij onze zienswijze op het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening namens XXXX. Verpachters/Grondeigenaren hebben ons gemachtigd om namens hen in deze kwestie op te treden. Deze zienswijze is mede namens hen ingediend. Zij hebben dit document ondertekend als machtiging. Met dit schrijven willen wij u graag op de hoogte brengen van alle werkzaamheden die er nu en in het verleden zijn gedaan XXXX, en waarom er ons inziens weinig tot niets terug te vinden is van de karrensporen op ons terrein. De volgende werkzaamheden zijn in de loop der jaren uitgevoerd:

1. Het machinaal uitvlakken van het kampeer- en camperveld en het weer aanvullen met zand
2. Het aanleggen van de infrastructuur (leidingen afvoer en wegen)
3. Het plaatsen van privé sanitair gebouwen
4. Het aanplanten van bossages en bomen
5. Het uitgraven van de zandbak en plaatsen van de speeltoestellen
6. Doorlopende werkzaamheden zoals maaien, snoeien en al de verkeersbewegingen van de kampeermiddelen en onze gasten
7. Er is een oud zwembad verwijderd en er zijn safaritenten geplaatst
8. Het plaatsen van een sanitair gebouw
9. Het aanleggen van een parkeerplaats en oprijlaan
10. Het aanleggen van het Eekhoornpad
11. Het saneren van de oprijlaan tot een diepte van +- 50 cm diep en aan beide kanten van de weg +/- 2 meter breed

Deze werkzaamheden hebben allemaal plaatsgevonden in de afgelopen 75 jaar. Er zijn ook werkzaamheden die altijd doorgaan zoals het maaien en snoeien van deze velden. Ook zijn er nog dagelijks verkeerbewegingen over de betreffende percelen van kampeermiddelen en auto's. Al deze werkzaamheden zijn gedaan op de locatie die door u aangegeven is waar karrensporen zouden kunnen zitten. Het betreft de volgende percelen: Perceel XXXX, Perceel XXXX, Perceel XXXX. In 2008 is dit XXXX omgezet naar XXXX. Door die aanleg is de gehete infrastructuur aangepakt en opnieuw aangelegd. En met het plaatsen van XXXX is er gegraven, aangeplant en gestraat. Er is ook een grote waterpartij aangelegd en er zijn aangelegd die weer geasfalteerd zijn. Ook hier is het erg onwaarschijnlijk dat er nog sporen te vinden zijn.

Conclusie: Er is hier in de loop der jaren zoveel activiteit geweest (dit jaar al 75 jaar) en aangezien de karrensporen maar een paar centimeter onder de grond zitten, is hier naar alle waarschijnlijkheid niets meer van terug te vinden. Als bijlage zal ik u ook een paar kaarten meesturen waar leidingen liggen en wel er opgeschoond en gesaneerd is. [Zie ook de afbeelding met opmerkingen bij de oorspronkelijke zienswijze]

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Uit de second opinion blijkt er op het terrein van Buitencentrum Hessenheem door werkzaamheden en intensief gebruik de afgelopen jaren op diverse plekken karrensporen zijn verdwenen. Wij hebben de kaart hierop aangepast.

Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud van het terrein zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent dat percelen op Buitencentrum Hessenheem nog maar in beperkte mate worden geraakt door de aanwijzing van signaleringszones ten behoeve van karrensporen op of in de directe omgeving van het recreatiepark.

2025-024016	XXXX, heeft mij gemachtigd om namens hen in deze kwestie op te treden. Deze zienswijze is namens hem ingediend. De machtiging is als bijlage bijgevoegd. Cliënt exploiteert een melkveehouderij aan XXXX. In het kader van het archeologisch onderzoek in opdracht van uw provincie zijn naar uw zeggen nabij de landbouwgronden van cliënt – gronden die in gebruik zijn als akkerbouwgronden waarop momenteel afwisselend een teelt van gras, mais en granen plaatsvindt - (<50 meter) sporen van karrensporen en raatakkers aangetroffen. Althans dat wordt gesteld. Deze sporen zouden ouder zijn dan 3.000 jaar. Als gevolg hiervan is een bufferzone ingesteld ter bescherming van deze archeologische waarden. De bufferzone ziet ongeveer op een lengte van 700 meter over een breedte van 50 meter op de percelen kadastraal bekend XXXX sectie XXXX (de percelen zelf zijn groot ongeveer 5,5 hectare). Bij het eerder genomen voorbereidingsbesluit werd nog het volgende overwogen, ik citeer: “Rond karrensporen is een bufferzone van 50 meter ingesteld. Hier geldt dat u bij werkzaamheden rekening moet houden met het behoud van sporen in het aangrenzende gebied. U mag in de bufferzone in principe gewoon blijven doen wat u altijd al deed. De regels gelden vooral voor de locaties waar de sporen zelf liggen.” Hier zijn met name de woorden “in principe” en “gelden vooral” van belang, of anders gezegd het is niet uit te sluiten dat cliënt voortaan niet gewoon mag blijvend doen wat hij altijd al deed. Sterker nog uit de instructieregels blijkt dat dit het geval is en gelet om de omschrijving gelden de regels dus wel degelijk ook voor zijn percelen waar de sporen niet liggen! Cliënt is het dan ook niet eens met de opnemings van instructieregels in de Omgevingsverordening, aangezien dit direct kan leiden tot waardevermindering van zijn landbouwgronden en toekomstige beperkingen in het gebruik er van. Immers de instructieregels houden in dat de gemeenten verplicht zijn om in hun omgevingsplan te regelen dat op deze locaties nieuwe ontwikkelingen niet zijn toegestaan als die leiden tot aantasting van de unieke cultuurhistorische waarden die daar nog aanwezig zijn. Immers in zowel artikel 4.127 (instructieregel raatakkercomplex) alsook artikel 4.128 (instructieregel karrensporenzones) is een wel heel algemeen geformuleerde verbodsbepaling opgenomen. Er staat immers in beiden artikelen het volgende: “een verbod op alle activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de aanwezige cultuurhistorische en archeologische waarden van dat gebied”. En hoewel in het tweede lid een concreet verbod is opgenomen inhoudende dat afgravingen verboden zijn houdt het eerste lid feitelijk in dat er niets mag. Zo kan het omploegen van de landbouwpercelen al in strijd met het verbod zijn. Waarbij het uiteraard zo is dat de gemeente verplicht is dit in het omgevingsplan op te nemen en het directe werking heeft en cliënt hier dus aan gebonden is. Ik merk hierbij op dat cliënt als XXXX bij uitstek nauw verbonden is met het land en de omgeving. Maar het moet hem toch van het hart dat hij grote vraagtekens zet bij de cultuurhistorische en archeologische waarden van de aangetroffen sporen. Gezien de intensieve bodemverstoring in het gebied – onder andere door natuurlijke gebeurtenissen zoals nog zo recent als de valwind in juli 2010, alsmede door landbouwactiviteiten, dieren en machines – acht cliënt het namelijk zeer onwaarschijnlijk dat de sporen van meer dan 3.000 jaar oud in voldoende staat bewaard zijn gebleven. Namens cliënt verzoek ik u dan ook dringend om af te zien van het opnemen van de voorgenomen instructieregels in de Omgevingsverordening althans die zodanig te wijzigen dat ook rekening wordt gehouden met de gerechtvaardigde belangen van cliënt als grondeigenaar en agrariër. Hij geeft u verder in overweging het gehele project raatakkers en karrensporen te heroverwegen.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Uit de second opinion blijkt dat er in het bosgebiedje ten zuidwesten van de percelen van uw client en aan de overzijde van het zandpad aan de zuidkant van de percelen wel degelijk nog karrensporen aanwezig zijn, die vanwege hun cultuurhistorische waarden het beschermen waard zijn. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Waar duidelijke markeringen in het veld aanwezig zijn van perceelsgrenzen zoals een zandpad, is het risico dat karrensporen op naastgelegen percelen per ongeluk beschadigd worden niet zo groot. De aanpassing van de kaart betekent dat alleen nog op het zuidelijke puntje van een de percelen nog een signaleringszone is aangeven. Dit levert geen beperkingen op voor het gebruik van dit agrarisch perceel als bij werkzaamheden langs de bosrand maar enige voorzichtigheid wordt betracht.

2025-024022	Inleidend. Ik, XXXX, ben mede-eigenaar van het recreatief gebruikte perceel, kadastraal gelegen aan XXXX. Dit perceel wordt ten dele geraakt door het ontwerpVorbereidingsbesluit ‘Raatakkercomplexen en Karrensporenzones’ alsmede de bijbehorende ontwerpInstructieregels van het college. Met deze zienswijze wens ik bezwaar te maken tegen de voorgenomen aanwijzing van dit perceel onder het beschermingsregime van genoemde regelingen, nu deze aanwijzing mijn gebruiksmogelijkheden thans én in de toekomst onevenredig beperkt en feitelijk onvoldoende onderbouwd is. De door het college gecreëerde beperkingen raken mijn eigendomsrecht direct en concreet. Dit betreft onder meer toekomstige onderhouds- en renovatiewerkzaamheden aan de recreatiewoning, regulier onderhoud van het bijbehorend bosperceel, en mogelijke toekomstige uitbreidingen of aanpassingen aan het perceel in het kader van recreatief gebruik. 1. Ontbreken van feitelijke onderbouwing en zorgvuldige voorbereiding Ik stel vast dat het voorbereidingsbesluit en de bijbehorende instructieregels onvoldoende feitelijk en concreet onderbouwd zijn, voor zover zij betrekking hebben op het perceel. Het college verwijst in algemene zin naar archeologische waarden en historische overblijfselen van raatakkers en karrensporen, doch uit de overgelegde stukken blijkt op geen enkele wijze concreet dat dergelijke archeologische structuren zich daadwerkelijk op of in de directe nabijheid van mijn perceel bevinden. Ik merk op dat er geen specifieke archeologische rapportage voorhanden is waarin concreet en objectief wordt vastgesteld dat mijn perceel archeologische waarden bevat die bescherming rechtvaardigen. Mijn perceel is op de Cultuurhistorische Waardenkaart niet gekenmerkt als ‘historisch cultuurlandschap’ [PRODUCTIE 1]. Evenmin blijkt uit de data van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN), dat de bescherming van de raatakkercomplexen en karrensporen zou rechtvaardigen, dat het (deel van het) perceel van mij als zodanig dient te worden aangemerkt als bufferzone en/of gebied waar karrensporen en raatakkers liggen [PRODUCTIE 2]. Evenmin blijkt uit de stukken dat bij de afbakening van de begrenzing is gekeken naar bestaande perceelsgrenzen, feitelijk bodemgebruik, of reedsbestaande verstoringen. Het college lijkt zich te beroepen op globale en ruwe contouren, waarbij de toepassing van ruime bufferzones evident is. Van een deugdelijke, op mijn perceel toegespitste belangenafweging lijkt geen sprake te zijn geweest. Ik stel dat het college met deze werkwijze handelt in strijd ingevolge artikel 3:2 Algemene wet bestuursrecht (Awb), indien het voornemen wordt doorgezet. De motivering is momenteel ondeugdelijk, nu deze niet steunt op concrete onderzoeksgegevens, maar louter op aannames over potentieel aanwezige waarden. 2. Onevenredigheid en disproportionele gevolgen . Het ontwerpbesluit heeft voor mij verstrekken gevolgen. Mijn perceel wordt door het voorbereidingsbesluit ten dele bestempeld als beschermd gebied, hetgeen zonder meer een inperking van mijn gebruiks- en ontwikkelmogelijkheden tot gevolg heeft. Zo zal ik voor toekomstige (onderhouds-)werkzaamheden, herbouw of uitbreiding van de recreatiewoning en voor werkzaamheden ten behoeve van het bosbeheer, telkens moeten toetsen of deze in overeenstemming zijn met de geldende beperkingen. De ontwerpregels verbieden immers handelingen die kunnen leiden tot aantasting van het bodemprofiel, zonder enige uitzondering voor bestaande opstallen of normaal onderhoud. Het gevolg is een voortdurende rechtsonzekerheid, waarbij elke aanpassing of onderhoudshandeling feitelijk onzeker wordt, terwijl het beschermingsdoel in de concrete situatie niet eens is aangetoond. Dit acht ik disproportioneel. Daarbij komt dat delen van het perceel reeds bebouwd en geëgaliseerd zijn, en derhalve evident geen intact microreliëf herbergen dat beschermd behoeft te worden. Voorts merk ik op dat het in mijn ogen logisch en wenselijk zou zijn om de grens van de beoogde bufferzone niet direct op mijn perceel te leggen, maar om deze aan te laten sluiten op het bestaande bospad dat over de gehele breedte van mijn perceel grenst. Ik wijs erop dat langs dit bospad reeds een geasfalteerd fietspad is aangelegd, dat zich over de volle breedte van mijn perceelgrens uitstrekt. Voor de aanleg van dit fietspad zijn enkele jaren geleden reeds werkzaamheden uitgevoerd, waarbij de bodem ter plaatse is verstoord en de natuurlijke ondergrond in feite al is aangetast. Gelet hierop acht ik het logisch dat juist dit bospad, met het daarlangs gelegen fietspad, als fysieke en landschappelijke afbakening van de bufferzone wordt gehanteerd. 3. Strijd met algemene beginselen van behoorlijk bestuur Ik wijs nadrukkelijk op het feit dat het onderhavige ontwerpbesluit en de daarin vervatte instructieregels in de huidige vorm in strijd zijn met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het college heeft o.a. nagelaten concreet onderzoek te doen naar de situatie op perceelsniveau, noch is zij nagegaan in hoeverre bestaande functies, opstallen of reeds verstoorde delen binnen het perceel dienen te worden meegenomen in het beschermingsregime. Daarmee wordt naar mijn oordeel strijdig gehandeld met de zorgvuldige voorbereiding ingevolge artikel 3:2 Algemene wet bestuursrecht. Het college heeft daarbij verzuimd haar keuze voor de omvang van het aanwijzingsgebied en het daaraan verbonden beschermingsregime op concrete en verifieerbare gegevens te baseren. Er ontbreekt een duidelijke motivering, ingevolge artikel 3:2 jo. 3:46 Algemene wet bestuursrecht, waarom de specifieke	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort. Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.

omvangkader noodzakelijk zou zijn. Het aangewezen gebied en de daaruit voortvloeiende beperkingen zijn niet in verhouding tot het beoogde beschermingsdoel. Mijn belangen worden op ontoelaatbare wijze geschaad, terwijl het beschermingsdoel niet concreet is aangetoond. Deze onevenredige afweging toont een strijdigheid met artikel 3:4, tweede lid, Algemene wet bestuursrecht omdat enige vorm van evenredigheid ontbreekt. Er is daarnaast niet onderzocht of minder vergaande maatregelen mogelijk zijn, zoals het beperken van de aanwijzing tot daadwerkelijk archeologisch waardevolle delen of het uitsluiten van bebouwde of recreatief gebruikte delen van het perceel. De begrenzing van het gebied zoals opgenomen in de verbeelding is dermate ruim en onnauwkeurig dat ik mij thans onvoldoende rekenschap kan geven van de exacte gevolgen. Er wordt gewerkt met brede zones en bufferzones waarvan de juridische status en noodzaak niet inzichtelijk zijn gemaakt. Er ontbreekt daarnaast een concrete motivering waarom deze buffers tot mijn perceel reiken. Ook is niet duidelijk of het college bij haar begrenzing de actuele situatie op het perceel heeft betrokken, zoals reeds aanwezige verhardingen, bebouwing en recreatieve voorzieningen.

4. Verzoek tot aanpassing of uitzonderingspositie.

Gelet op het voorgaande verzoek ik het college dringend om bij de definitieve vaststelling van het besluit mijn perceel aan de XXXXweg uit te zonderen van het aanwijzingsgebied. Indien u hieraan geen gehoor wenst te geven, verzoek ik subsidiair om de aanwijzing te beperken tot concreet vastgestelde archeologisch waardevolle delen en bestaande bebouwing, verhardingen en recreatieve percelen uitdrukkelijk buiten het beschermingsregime te houden. Daarbij acht ik het van wezenlijk belang dat in de instructieregels expliciet wordt opgenomen dat normaal onderhoud, renovatie en vervangingswerkzaamheden ten behoeve van bestaande bebouwing en voorzieningen niet onder het verbod vallen, zodat normale instandhouding niet onmogelijk wordt gemaakt.

5. Conclusie.

Ik kom tot de slotsom dat het ontwerp van het Voorbereidingsbesluit en de ontwerp-Instructieregels in hun huidige vorm voor zover deze betrekking hebben op mijn perceel:

- onvoldoende feitelijk zijn onderbouwd;
- disproportioneel en onzorgvuldig zijn vastgesteld;
- mijn eigendomsrecht en gebruiksmogelijkheden op ontoelaatbare wijze beperken;
- strijdig zijn met meerdere fundamentele beginselen van behoorlijk bestuur.

Ik verzoek uw college dan ook mijn zienswijze te betrekken bij het onderhavige besluit, en het besluit te heroverwegen in die zin dat mijn perceel uit het aanwijzingsgebied wordt geschrapt dan wel zodanig wordt beperkt dat het normale gebruik daarvan, inclusief onderhoud en instandhouding, niet wordt belemmerd.

2025-024064

Namens mijn cliënten XXXX, heb ik een pro forma zienswijze bij u ingediend. Hierbij dien ik de gronden van de pro forma zienswijze in.

1. Uit uw concept voorbereidingsbesluit om raatakkercomplexen en karrensporen te beschermen blijkt dat u zich onder meer beroept op het Verdrag van Malta. In de brief van 1 april 2025 geeft u een toelichting op het voorbereidingsbesluit en overweegt u: "In dit geval nemen wij als provincie een voorbereidingsbesluit. Dat doen we met het oog op nieuwe instructieregels die we gaan opnemen in onze Omgevingsverordening. Die instructieregels moeten ervoor zorgen dat de gemeenten in hun omgevingsplan een regeling opnemen die activiteiten verbieden die de raatakkercomplexen en karrensporen aantasten." en: "Het kan nog wel even duren voordat de gemeente die bescherming heeft geregeld in het omgevingsplan. Daarom zet de provincie met het voorbereidingsbesluit voorbeschermingsregels in het gemeentelijke omgevingsplan. Die voorbeschermingsregels vormen tijdelijk het toetsingskader voor activiteiten op de gronden die aangewezen zijn als raatakkercomplexen en karrensporenzones. De voorbeschermingsregels vervallen als de gemeente zelfde bescherming van raatakkercomplexen en karrensporenzones heeft geregeld op grond van de instructieregels die de provincie nog gaat vaststellen."

Hieruit blijkt dat u met uw voorbereidingsbesluit beoogt om voorbeschermingsregels in werking te laten treden in afwachting van instructieregels die u nog moet gaan opstellen en die u gaat opnemen in uw Omgevingsverordening. En die instructieregels moeten er dan weer voor zorgen dat gemeenten een regeling hierover opnemen in hun omgevingsplan. Hieruit blijkt dat het, volgens uw eigen bewoordingen, nog geruime tijd gaat duren voordat er uiteindelijk een definitieve regeling over de raatakkercomplexen en karrensporenzones in het gemeentelijke omgevingsplan is opgenomen en in werking is getreden. Al die tijd zal het perceel van cliënten echter onder uw voorbeschermingsregels vallen. Dat is, gelet op de lange tijdsperiode tijd die met een en ander gepaard zal gaan, onaanvaardbaar. Ambtelijke molens draaien langzaam zoals we weten, en misschien duurt dit nog een jaar of drie/vier. Het is cliënten dan gedurende deze tijdsspanne verboden om als grondeigenaar op de aangewezen locaties iets te (laten) doen wat het bestaande microreliëf kan verstoren: niet bouwen, niet afgraven en niet aanhaken (uw woorden). Dat levert naar het oordeel van cliënten een onevenredige belemmering op van het eigendomsrecht dat cliënten op hun perceel kunnen uitoefenen. Uit uw conceptvoorbereidingsbesluit blijkt niet dat u dat onder ogen heeft gezien, laat staan dat u dat heeft afgewogen.

2. Het is cliënten verder compleet onduidelijk op welk gedeelte van hun perceel zich nu precies de raatakkercomplexen en karrensporenzones bevinden. U geeft daar geen duidelijkheid over. Ook dat is voor cliënten onaanvaardbaar. Het ligt op uw weg daar duidelijkheid over te verschaffen.

3. In de door u op te stellen instructieregels zal ook aandacht moeten worden besteed aan de rechten die cliënten ingevolge het eigendomsrecht op hun gehele perceel kunnen uitoefenen. U baseert zich op het Verdrag van Malta, maar dat laat onverlet dat cliënten ingevolge artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM, recht hebben op een zo ongestoord mogelijk genot van hun eigendom. Zij beroepen zich daarop. Er moet een evenwicht zijn tussen het algemeen belang en de bescherming van het individuele eigendomsrecht, de zogenaamde "fair balance". Uit niets blijkt dat u dit onder ogen heeft gezien. Dat is een fout in uw conceptbesluit.

4. Uit uw conceptbesluit blijkt verder niet dat u de mogelijke gevolgen van de voorbeschermingsregels en later van de Omgevingsverordening op het punt van de raatakkercomplexen en karrensporenzones in kaart heeft gebracht. Ook hier geldt dat cliënten door het beschermen van deze stukken archeologische grond op hun perceel, geen enkele activiteit meer mogen ontwikkelen. Dat zal negatieve gevolgen hebben voor de waarde van hun perceel. Cliënten menen dat dit waardeverlies als schade moet worden aangemerkt en dat u die schade zult moeten vergoeden. In het ontwerpbesluit wordt daar niets over gezegd.

Conclusie.

Namens XXXX verzoek ik u, op grond van het bovenstaande, het ontwerpbesluit met de voorbeschermingsregels niet vast te stellen. Subsidiair verzoek ik u het ontwerpbesluit zo vast te stellen dat rekening wordt gehouden met de belangen/financiële belangen van cliënten. Gebeurt dat niet, dan zullen cliënten de voorbeschermingsregels, de verordening en de latere instructieregels gaan aanvechten.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekaart op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort.

Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.

2025-024068

Hoewel ik het belang van cultuurhistorie begrijp, ben ik van mening dat het beschermen van de karrensporen ongewenst en onpraktisch is in vergelijking met andere belangen van maatschappelijke aard. Hieronder licht ik mijn bezwaren toe.

1. Voormalig campingterrein en verstoring.

Het betreffende gebied betreft een voormalig campingterrein waar in het verleden diverse recreatie activiteiten hebben plaatsgevonden die hebben geleid tot aanzienlijke verstoring en beschadiging van de gronden . Hierdoor is de historische waarde van vermoedelijke karrensporen in sterke mate verminderd.

2. Belemmering van ruimtelijke ontwikkeling.

De bescherming van karrensporen belemmert de visie op de vrijetijds economie 2030 en maatschappelijke en commerciële exploitatie van bosgronden. Het besluit legt beperkingen op die de sociale en economische waarde en het beheer van deze grond ernstig kunnen beperken. Doorontwikkeling en behoud van de leefbaarheid van de aanwezig wandel-, fiets-, mountainbike- en ruiterspaden kunnen nu niet op het terrein gerealiseerd worden.

3. Financiële lasten voor grondeigenaren.

Door de bescherming word ik geconfronteerd met beperkingen die kunnen leiden tot extra kosten voor onderhoud- minder gebruik van materieel en meer handwerk- en mogelijk waardevermindering van mijn eigendom. Er is onvoldoende compensatie voorzien voor deze beperkingen.

4. Onduidelijke en betwistbare erfgoedwaarde.

De criteria voor bescherming zijn naar mijn mening niet helder waardoor sommige (vermoedelijke) sporen ten onrechte worden beschermd. Er is onder andere veel meer on-site onderzoek nodig om daadwerkelijk vast te stellen of het hier om karrensporen gaat of verhogingen in het landschap door afgravingen, verwijdering bebouwing etc.

5. Praktische uitvoerbaarheid.

De extra regelgeving rond onderhoud en beheer maakt het lastig om het landschap op een praktische en efficiënte wijze te beheren. Dit leidt tot vertragingen en frustraties bij betrokkenen waaronder de inwoners van de Gemeente Hellendoorn en recreanten van daarbuiten, vooral waar het gaat om doorontwikkeling en begaanbaar houden van fiets- , mountainbike - en ruiterspaden als ook de flora en faunabeleving door genoemde betrokkenen.

6. Omgeving niet betrokken bij de besluitvoering.

Bij de herziening van de Cultuurhistorische Waarden van Overijssel zijn pas in 2022 de karrensporen in beeld gekomen door een provinciale archeoloog. De cultuurhistorische waardenkaart is in opdracht van de Provincie gewijzigd.. De gemeente Hellendoorn heeft moeite met de aanwijzing en is zelf niet direct betrokken bij de kaart terwijl de Gemeente en haar inwoners wel direct betrokkenen zijn en de gebruiksfuncties van de gronden zien worden aangetast.

7. Brandveiligheid.

Een ernstig gevolg van de voorgenomen besluitvorming omtrent de karrensporen is dat een van de huidige mountainbike-/ ruiterspad in het bos richting de Joncheerelaan vlak achter de woningen van de Jan van Galen niet meer gebruikt kan worden door de brandweer door beperking van noodzakelijke onderhoud aan het pad zodat een bosbrand op het terrein de woningen aan de Jan van Galenstraat kan bedreigen zeker in deze tijden van droogte.

Gelet op bovenstaande verzoek ik u het besluit tot bescherming van karrensporen op mijn gronden te heroverwegen en alternatieve mogelijkheden te onderzoeken waarbij cultuurhistorie en praktische belangen – zoals de visie op de vrijetijds economie 2030, brandveiligheid, het duurzaam beheer en de commerciële exploitatie van bosgrond – beter in balans zijn.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Uit de second opinion blijkt dat op enkele van uw percelen wel degelijk nog karrensporen aanwezig zijn, die vanwege hun cultuurhistorische waarden het beschermen waard zijn.

Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. De instructieregels houden rekening met noodzakelijke ingrepen van groot openbaar belang zoals de aanleg van brandgangen. Daarvoor mag de gemeente onder voorwaarden afwijken van de opdracht om karrensporen te beschermen. In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

De impact van de aanwijzing van de karrensporen in de omgeving van de Hellendoornsebergweg op de lokale economie en recreatie is minder groot dan u denkt. De karrensporen die nu nog aanwezig zijn, liggen niet op plekken die zijn bebouwd of jarenlang intensief zijn bewerkt. Ze worden alleen nog aangetroffen binnen bos- en natuurgebieden waar de laatste honderden jaren niet zoveel is gebeurd. Deze gronden hebben als regel een bestemming als bos en natuur, waardoor er niet gebouwd mag worden. De beperkingen van het gebruik gelden alleen voor die gronden waarop daadwerkelijk karrensporen aanwezig zijn.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het

gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Waar duidelijke markeringen in het veld aanwezig zijn van perceelsgrenzen zoals zandpaden of sloten, is het risico dat karrensporen op naastgelegen percelen per ongeluk beschadigd worden niet zo groot. Een groot deel van uw perceel wordt door aanpassing van de begrenzing van de signaleringszones niet meer geraakt door de aanwijzing.

Wij werken graag mee om gezamenlijk tot een oplossing te komen voor de ontstane situatie. Ik verzoek u daarom om de gewenste uitbreiding van ons park op de plaats van de waargenomen karrensporen te honoreren met inachtneming van de door Hamaland Advies voorgestelde beheersmaatregelen. Wij verzoeken u tevens positief te adviseren richting de gemeente om via het omgevingsplan XXXX de goedkeuring te verlenen voor de realisatie van de gewenste uitbreiding van XXXX. Middels de door ons uit te voeren beheersmaatregelen garanderen wij dat de aanwezige karrensporen niet aangetast worden en blijft het karakteristieke microreliëf van de karrensporenbundels in de ondergrond behouden.

Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent voor een deel van de percelen op het recreatiepark dat die niet meer geraakt worden door de aanwijzing van signaleringszones.

2025-024138	Middels dit schrijven maakt ondergetekende namens XXXX bezwaar tegen het onderdeel raatakkers in de ontwerp omgevingsverordening en het daarop vooruitlopende voorbereidingsbesluit. XXXX betreft ruim XXXX hectare particulier bezit, grotendeels gelegen XXXX en voor een kleiner deel XXXX. Het landgoed is onder de Natuurschoonwet 1928 gerangschikt om daarmee dit unieke bezit voor de toekomst te beschermen en op een duurzame wijze te exploiteren. De eigenaren van XXXX zetten zich dagelijks in voor instandhouding en behoud van de leefbaarheid en historische-, landschappelijke- en natuurwaarden van het gebied. Met de aanwijzing van circa 130 hectare Rijksmonument Historische tuin- en parkaanleg maakt de historie van het gebied integraal onderdeel uit van de landgoedexploitatie. Toch is de ontwerp verordening en het daarop vooruitlopende voorbereidingsbesluit reden voor een zienswijze. Allereerst verwijs ik naar de algemene zienswijze (als hier herhaald en ingelast moet worden beschouwd) van het XXXX over dit onderwerp. Aanvullend daarop deze nadere zienswijze die ik hieronder nader toelicht. Op Landgoed XXXX worden een tweetal locaties aangewezen als ‘raatakker complex’, te weten de raatakker complexen XXXX, zoals op de uitsnede van uw kaart hieronder weergegeven. Mijsn inziens in deze aanwijzing ten onrechte opgenomen in het voorbereidingsbesluit. [zie afbeelding in de oorspronkelijke zienswijze bestand] Een concrete onderbouwing mist bij de aanwijzing van de hiervoor genoemde twee raatakker complexen. De overtuiging/conclusie van de provinciaal archeoloog op basis van eigen bureaustudie kan en mag niet zomaar leiden tot de aanwijzing van deze raatakkers. Een uitgebreide onderbouwing waarin meerdere bronnen worden geanalyseerd is noodzakelijk om een duidelijk beeld te kunnen geven voor eventuele aanwezigheid van deze raatakkers. Het huidige besluit schiet hierin tekort. Met behulp van de AHN- kaart, zoals hieronder per locatie weergegeven, zijn dan ook geen raatakkers of sporen daarvan uit het verleden zichtbaar, wat mijns inziens tot een verkeerde conclusie heeft geleid met een onjuiste aanwijzing tot gevolg. Mocht uit de door mij gevraagde onderbouwing toch blijken dat raatakkers wel aanwezig zijn geweest, dan lijken deze aan de hand van de AHN – kaart door ontginning en ontwikkelingen in de afgelopen honderden jaren te zijn verdwenen, er geen (sporen van) raatakkers meer aanwezig zijn en bescherming hiervan dus ook niet meer noodzakelijk is. [zie afbeeldingen in oorspronkelijke zienswijze document]. Ook gaat u er onterecht vanuit dat particuliere eigenaren niet geraakt zullen worden met dit besluit, omdat de percelen waar de aanwijzing voor geldt extensief in gebruik zouden zijn. Dit is een onjuiste aanname. Een groot deel van de raatakker complexen bestaat uit bosgebied dat is begrensd als Natuurnetwerk Nederland (NNN) met het beheertype productiebos. Het landgoed heeft de verantwoordelijkheid deze percelen te beheren zodat deze beheertypen in stand blijven. Met de beperkingen die voortvloeien uit het aanwijzingsbesluit wordt het regulier natuurbeheer onmogelijk gemaakt. Denk aan houtoogst en de daarop volgende herplant. Houtoogst is een belangrijke inkomstenbron voor het landgoed. Daarnaast bestaat een groot deel van de aangewezen complexen uit landbouwgrond. Het verpachten van deze grond aan lokale boeren genereert ook inkomsten voor het landgoed en maakt het duurzaam voortbestaan van boerenbedrijven in de omgeving mogelijk. Beperkende regels zullen landbouw en daarmee ook de verpachting niet meer mogelijk maken of op zijn minst zwaar beperken, met een enorme inkomstenderving voor het landgoed tot gevolg. Niet alleen het landgoed wordt geraakt, ook de pachtende boeren zullen worden beperkt in hun bedrijfsexploitatie. Zonder de inkomsten uit houtverkoop en verpachting wordt de instandhouding van het landgoed voor de eigenaren onmogelijk gemaakt en zullen de waarden en de leefbaarheid van het gebied verslechteren omdat beheer en ontwikkeling zowel financieel als via wet- en regelgeving niet meer kan en mag. Dit lijkt mij het tegenovergestelde van wat u met dit voorbereidingsbesluit wenst te verwezenlijken. Ten gevolge van gederfde inkomsten, een duurder beheer of het niet kunnen beheren conform de door uzelf vastgelegde natuurdoeltypen betekent dit voorbereidingsbesluit een beperking in het economisch en functioneel gebruik van deze gronden, wat leidt tot planschade. Ik zie graag helderheid over de nadeelcompensatie op grond van de Omgevingswet. Op dusdanige kleine schaal beschermingsregimes gaan voorschrijven (thematische bescherming) zal leiden tot tegenstrijdige belangen op zowel provinciaal als gemeentelijk beleidsniveau en leidt tot het volledig vastzetten c.q. stilleggen van ontwikkelingen in het gebied, dit ten nadele van de leefbaarheid en waarden. Ik vraag mij dan ook sterk af of een integrale afweging van alle waarden van het gebied, in combinatie met het beheer c.q. de exploitatie daarvan, heeft plaatsgevonden om tot dit besluit te komen. Hier krijg ik graag meer duidelijkheid over. Gezien het voorgaande verzoek ik u het voorbereidingsbesluit op het onderdeel raatakker complexen, de aanwijzing daarvan en het daarbij komende beschermingsregime te herzien. Er mist een duidelijke onderbouwing en integrale benadering. De leefbaarheid en de instandhouding van het gebied zal met het vaststellen van dit voorbereidingsbesluit op negatieve wijze worden aangetast en er wordt op geen enkele wijze inzicht gegeven op enige vorm van nadeelcompensatie voor de eigenaar.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. De raatakkercomplexen die nu nog aanwezig zijn in Overijssel zijn van groot belang voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit. Raatakkercomplexen zijn inmiddels zo zeldzaam en zo kwetsbaar, dat de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de raatakkers. Op dit moment is de bescherming van raatakkers nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Uw landgoed wordt geraakt door de aanwijzing van de raatakkercomplexen De Eese en Land van Steenwijk. Met name de aanwijzing van landbouwgronden als onderdeel van het raatakkercomplex heeft gevolgen voor de wijze waarop deze gronden in de toekomst bewerkt kunnen worden. We hebben op de aanwijzing van karrensporen en raatakkers een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. De mogelijke gevolgen van de aanwijzing van landbouwgronden als onderdeel van een raatakkercomplex voor het beheer van uw landgoed, is reden geweest om nog eens goed na te gaan of de sporen daadwerkelijk aanwezig zijn en inderdaad door de provincie beschermd moeten worden. Uit dit advies blijkt dat er nog steeds sporen aanwezig zijn van raatakkers op de beide locaties op het landgoed die wij hebben aangewezen als raatakkercomplexen. Op de hoogtekart zijn nog altijd de contouren van de raatakkers in het microreliëf te zien, ondanks het feit dat een deel van de percelen worden gebruikt voor landbouw. Voor het raatakkercomplex De Eese geldt echter dat die delen die in gebruik zijn bij de landbouw door de jarenlange intensieve bewerking te sterk zijn aangetast om als provinciaal belang te gelden. Die percelen worden daarom op advies van de provinciaal archeoloog uit de aanwijzing van raatakkercomplexen gehaald. Alleen het bosgebied in het westelijke deel van een van de percelen blijft als raatakkercomplex op de kaart staan. Voor het raatakkercomplex Land van Steenwijk geldt dat we die helemaal uit de aanwijzing halen. Op de landbouwpercelen is de kenmerkende raatakkerstructuur aan de oppervlakte zo goed als verdwenen. In de bospercelen is de raatakkerstructuur nog enigszins te herkennen, maar is die structuur zeer aangetast door bosbouw. Wij beschouwen het raatakkercomplex Land van Steenwijk daarom niet meer van provinciaal belang. Een aanwijzing voor de instructieregels voor raatakkercomplexen is niet meer gerechtvaardigd. Dit neemt niet weg dat er op de locatie wel degelijk sprake is van archeologische waarden. Dit blijkt uit het feit dat hele gebied van De Eese is aangemerkt als ‘archeologische waarde 1’, onder andere vanwege de grafheuvels in het gebied. In het gemeentelijke beleid heeft het gebied De Eese de hoogste bescherming van archeologische waarden gekregen. Wij constateren dat de sporen van raatakkers die in dit deel van landgoed De Eese nog te vinden zijn, voldoende bescherming hebben op gemeentelijk niveau. De aanwezigheid van raatakkers op een van uw percelen betekent inderdaad dat u beperkingen ondervindt in de wijze waarop bosbouw kan worden uitgeoefend op de gronden waarvoor wij de aanwijzing handhaven. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat raatakkers worden ontzien. Wij zouden daarvoor ook graag gebruik maken van de expertise van het landgoed.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van u als grondeigenaar behoort te blijven, kunt u een verzoek om nadeelcompensatie indienen bij de gemeente. In het verzoek om nadeelcompensatie kunt u ook de hogere beheerskosten inbrengen voor zover die het gevolg zijn van de aanwijzing.

Wij kiezen inderdaad nu voor een thematische benadering van de bescherming van raatakkers en karrensporen. Wij zijn ons ervan bewust dat op locaties zoals op uw landgoed - waar ook andere archeologische en cultuurhistorische waarden een rol spelen - een integrale benadering gewenst is. Wij gaan daarover graag met u in gesprek.

2025-024122	Op ons perceel ligt een klein restant van een karrenspoor. Dit deel is echter dermate beperkt van omvang en bovendien in de praktijk niet of nauwelijks zichtbaar of herkenbaar in het landschap. Er is geen sprake van een landschappelijk of cultuurhistorisch herkenbaar element. Gezien de minimale omvang, de feitelijke onzichtbaarheid en het ontbreken van enige beleving of gebruikswaarde van dit spoor, acht ik opname van dit stukje grond onder het voorbereidingsbesluit onnodig. Bescherming is in dit geval niet proportioneel en leidt mogelijk tot onredelijke beperkingen op het gebruik van mijn eigendom, zonder dat daar een aantoonbaar belang tegenover staat. Daarnaast vind ik de gehanteerde bufferzone van 50 meter rond de karrensporen veel te ruim. Deze buffer zorgt ervoor dat een aanzienlijk groter deel van mijn perceel geraakt wordt door de beperkingen. Ik verzoek u dan ook: - Het betreffende deel van mijn perceel uit te zonderen van het voorbereidingsbesluit, en - De omvang van de gehanteerde bufferzone te heroverwegen en, indien toegepast, te beperken tot een realistische afstand die in verhouding staat tot de daadwerkelijke waarde en zichtbaarheid van het object ter plaatse.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw percelen – die onderdeel uitmaken van een groter complex van karrensporen ten zuiden van Rijssen – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Het adviesbureau bevestigt dat er karrensporen lopen door het bosgebiedje ten noordwesten van uw bedrijf. Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Dit betekent voor uw percelen dat een alleen het bosgebiedje waar de karrensporen zijn aangetroffen nog wordt aangewezen als signaleringszone.

2025-024121	Op ons perceel ligt een klein restant van een karrenspoor. Dit deel is echter dermate beperkt van omvang en bovendien in de praktijk niet of nauwelijks zichtbaar of herkenbaar in het landschap. Er is geen sprake van een landschappelijk of cultuurhistorisch herkenbaar element. Gezien de minimale omvang, de feitelijke onzichtbaarheid en het ontbreken van enige beleving of gebruikswaarde van dit spoor, acht ik opname van dit stukje grond onder het voorbereidingsbesluit onnodig. Bescherming is in dit geval niet proportioneel en leidt mogelijk tot onredelijke beperkingen op het gebruik van mijn eigendom, zonder dat daar een aantoonbaar belang tegenover staat. Daarnaast vind ik de gehanteerde bufferzone van 50 meter rond de karrensporen veel te ruim. Deze buffer zorgt ervoor dat een aanzienlijk groter deel van mijn perceel geraakt wordt door de beperkingen. Ik verzoek u dan ook: - Het betreffende deel van mijn perceel uit te zonderen van het voorbereidingsbesluit, en - De omvang van de gehanteerde bufferzone te heroverwegen en, indien toegepast, te beperken tot een realistische afstand die in verhouding staat tot de daadwerkelijke waarde en zichtbaarheid van het object ter plaatse.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw percelen – die onderdeel uitmaken van een groter complex van karrensporen ten zuiden van Rijssen – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Het adviesbureau bevestigt dat er karrensporen lopen door het bosgebiedje ten noordwesten van uw bedrijf. Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Dit betekent voor uw percelen dat een alleen het bosgebiedje waar de karrensporen zijn aangetroffen nog wordt aangewezen als signaleringszone.

2025-024080	Wij onderschrijven het belang van het behoud van karrensporen en raatakkers als waardevolle cultuurhistorische en archeologische landschapselementen. Tegelijkertijd constateren wij dat het voorbereidingsbesluit en de instructieregel op meerdere punten tot onduidelijkheid en zorgen leiden. Het besluit bevat geen duidelijke omschrijving van de gevolgen voor grondeigenaren en beheerders. Een afwegingskader of gedragscode ontbreekt, evenals duidelijkheid over verantwoordelijkheden en (financiële) consequenties. Ook is niet inzichtelijk hoe dit beleid zich verhoudt tot andere beleidsdoelen, zoals natuurbeheer, en bestaande afspraken met de provincie. Deze onduidelijkheden maken het lastig om de impact goed te beoordelen. Daarnaast vragen wij ons af hoe dit zich verhoudt tot het beleid van het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente. Wij verzoeken de provincie om in het veld te verifiëren waar nog sprake is van beschermingswaardig microreliëf, in het bijzonder karrensporen, en de kaart hierop aan te passen. Niet overal is het duidelijk of deze elementen nog aanwezig zijn. Daarnaast verzoeken wij om een nadere onderbouwing van de bufferzone van 50 meter. Deze lijkt niet in alle gevallen praktisch eenvoudig uitvoerbaar, en vraagt, in onze ogen, om lokaal maatwerk. De huidige staat van deze elementen is mede te danken aan het gevoerde (natuur)beheer. Wij pleiten daarom voor vrijstelling van extra eisen of beperkingen voor bestaand regulier gebruik en beheer. Hoewel instandhouding het doel is ontbreekt een concreet plan van aanpak voor behoud, herstel of zichtbaarheid van deze elementen. Ook is onduidelijk of specifiek beheer nodig is en wie daar verantwoordelijk voor is. Wij vragen om toelichting en duidelijke communicatie richting betrokkenen. Wanneer deze elementen liggen in gebieden waar natuurbeheer of andere ingrepen vereist zijn (zoals brandgangen), kunnen beleidsdoelen conflicteren. Wij verzoeken de provincie om richtlijnen op te stellen om dergelijke situaties te voorkomen of op te lossen, en hierbij grondeigenaren en beheerders te faciliteren. Wanneer vanuit natuurbeheer of andere conflicterende belangen ingrepen nodig zijn die extra (archeologisch) onderzoek vereisen, dan vragen wij de provincie hiervoor de kosten te dragen. Pagina 175 - Afdeling 417. Raatakkers en karrensporen. a. Verifieer in het veld waar beschermingswaardig microreliëf, met name karrensporen, nog aanwezig zijn. b. Onderbouw de bufferzone van 50 meter, en pas deze aan waar nodig met lokaal maatwerk. c. Stel grondeigenaren en beheerders vrij van extra eisen of beperkingen bij bestaand regulier gebruik en beheer. d. Stel richtlijnen op om conflicten tussen beleidsdoelen te voorkomen of op te lossen. e. Draag als provincie de kosten voor extra (archeologisch) onderzoek en meerkosten bij uitvoering van (natuur)beheer die voortvloeien uit dit beleid.	We vinden het fijn dat u het belang van het behoud van karrensporen en raatakkers als waardevolle cultuurhistorische en archeologische landschapselementen onderschrijft. U wijst er terecht op dat de aanwezigheid van raatakkercomplexen en karrensporenbundels op uw terreinen gevolgen heeft voor de wijze waarop u het (natuur)beheer op uw gronden kunt uitvoeren. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij kiezen inderdaad nu voor een thematische benadering van de bescherming van raatakkers en karrensporen. Wij zijn ons ervan bewust dat op uw terreinen - waar ook andere archeologische en cultuurhistorische waarden een rol spelen - een integrale benadering gewenst is. Wij gaan daarover graag met u in gesprek. Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Daarom baseren wij onze aanwijzing op hoogtekaarten. Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. We passen de kaart hierop aan. Op de plekken binnen uw terreinen waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Wij zijn ons ervan bewust dat het voor het behoud van natuurgebieden en landschappelijke waarden noodzakelijk is dat natuurbeheer en landschapsonderhoud dat daarvoor noodzakelijk is, kan worden uitgevoerd ook in de gebieden waar karrensporen zijn aangetroffen. In de instructieregels is daarom een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Wij zouden daarvoor ook graag gebruik maken van uw expertise op het terrein van natuurbescherming en landschapsonderhoud. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

2025-023936	Als eigenaar van een verpacht stuk grond (+/- 4000m2) sinds 1950 aan XXXX waar al ettelijke jaren recreatieve voorzieningen zoals verhardingen - kabel - riool - sanitaire voorzieningen e.d. zijn aangelegd kan ik niet accoord gaan met de bescherming van de karrensporen. Het is volgens mijns inziens onmogelijk de karrensporen te doen herleven op een terrein dat al 75 jaar een andere functie heeft. Ik verzoek u daarom om af te zien van de bescherming karrensporen op bovenvermeld perceel XXXX.	We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Uit de second opinion blijkt er op het terrein van Buitencentrum Hessenheem door werkzaamheden en intensief gebruik de afgelopen jaren op diverse plekken karrensporen zijn verdwenen. Wij hebben de kaart hierop aangepast. Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud van het terrein zal rekening gehouden moeten worden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. In de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent dat percelen op Buitencentrum Hessenheem nog maar in beperkte mate worden geraakt door de aanwijzing van signaleringszones ten behoeve van karrensporen op of in de directe omgeving van het recreatiepark.
2025-024446	1. verstoring natuur: door gevolg onderzoek; 2. waardevermindering (nu al door deze claim); 3. volstrekt onvoldoende duiding van de percelen; 4. de indirecte gevolgen voor de omliggende gebieden; 5. mogelijke verdere beperkingen op mijn perceel. Ik verzoek u daarom om: de beperking op mijn perceel en omgeving teniet te doen; schadeloos stellen van het waardeverlies op mijn perceel nu en in de toekomst.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Op uw perceel zijn geen karrensporen aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel geldt dat die na aanpassing van de kaart niet meer geraakt wordt door de aanwijzing van signaleringszones. Nu uw perceel niet meer geraakt wordt door de aanwijzing, is er volgens ons geen sprake van waardevermindering.

2025-024455

Nieuwe instructieregel Karrenspoorzones Raatakkercomplexen en (Zie ook onze separate zienswijze op de ontwerp instructieregel Karrensporen en Raatakkers).
U neemt in de Omgevingsverordening nieuwe instructieregels op om cultuurhistorisch waardevolle en zeldzame overblijfselen in het landschap te behouden. Het gaat om raatakkercomplexen en karrenspoorbundels. We onderschrijven het historisch belang maar vinden de werking van de instructieregel te ver gaan. Dit geldt ook de handhavende rol die hieruit voortvloeit voor ons als gemeente. Een verbod op alle activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de aanwezige cultuurhistorische waarden van het gebied is nauwelijks te handhaven. De zonering die u ter bescherming aan wilt houden is in onze optiek met 50 meter onnodig breed, waarbij deze zone zich ook uit gaat strekken tot gebieden met andere grondgebruiken dan natuur, zoals landbouw. U vraagt om een directe aanpassing van het gemeentelijk Omgevingsplan zonder de termijn die de gemeenten vanuit de Omgevingswet (integraal Omgevingsplan gereed uiterlijk 2032) kennen te respecteren. Bij de uitwerking van de Bossenstrategie respecteert u deze termijn wel.

Wij onderschrijven het belang van het behoud van cultuurhistorisch waardevolle elementen, zoals raatakkers en karrensporen, in het Overijsselse landschap. Deze elementen vertellen het verhaal van vroegere bewoning, landbouw en routestructuren, en dragen bij aan de identiteit van ons landschap. Tegelijkertijd constateren wij dat de nu voorgestelde aanpak op meerdere punten te ingrijpend, onduidelijk en onvoldoende zorgvuldig onderbouwd is. Onevenwichtige werking en directe werking van de instructieregel. De instructieregel legt een verplichting op aan gemeenten om de bescherming van karrensporen en raatakkers direct over te nemen in het gemeentelijk Omgevingsplan. Hiermee wijkt u af van de systematiek van de Omgevingswet, die gemeenten tot uiterlijk 2032 de tijd biedt om hun plannen integraal aan te passen. Bij andere beleidsdossiers, zoals de Bossenstrategie, respecteert u deze termijnwél. Tegelijkertijd kiest u niet voor directe werking van de regels betreffende raatakkercomplexen en karrenspoorzones.

Onduidelijkheid over reikwijdte en werking van bufferzones.
De voorgestelde beschermingszones van 50 meter rondom karrensporen zijn naar onze mening onnodig breed. In veel gevallen strekken deze zich uit over particuliere gronden, agrarische percelen of zelfs bebouwde gebieden waar van feitelijke cultuurhistorische waarden geen sprake meer is. Hoewel in de toelichting wordt aangegeven dat de bufferzone primair een 'signaalfunctie' heeft, is dit juridisch niet geborgd in het voorbereidingsbesluit of de ontwerpregel. Dit creëert onduidelijkheid over wat wel en niet is toegestaan binnen deze zones. Wij pleiten voor een expliciete toelichting in de instructieregel en/of bijbehorende toelichting over de beoogde werking van deze bufferzone. Daarnaast verzoeken wij u om de breedte van de bufferzones te beperken tot een meer proportionele afstand, afgestemd op de aard van het gebied en de mate van feitelijke aanwezigheid van een karrensporenzone.

Onvolledige of onjuiste kaartbeelden.
In gesprekken met grondeigenaren blijkt dat meerdere karrensporen op de kaart zijn aangeduid op locaties waar in werkelijkheid sprake is van verharding, intensieve landbouw of bebouwing. Wij juichen het toe dat de provincie inmiddels heeft aangekondigd een actualisatieslag te maken op het kaartmateriaal. Wij vragen u dit onderzoek eerst af te ronden voordat definitieve besluitvorming over de instructieregels en kaarten plaatsvindt. Daarnaast verzoekt de gemeente de provincie nadrukkelijk om niet alleen op basis van kaartmateriaal te beoordelen, maar ook de locaties zelf in het veld te bekijken. Dit om te verifiëren of er daadwerkelijk een karrenspoor aanwezig is, zodat een zorgvuldige en weloverwogen afweging gemaakt kan worden. Ook is het van belang dat gemeenten en inwoners de mogelijkheid krijgen om ontbrekende of foutieve informatie aan te leveren, zodat het kaartbeeld feitelijk en actueel wordt.

Rolverdeling tussen provincie en gemeenten vraagt om ondersteuning.
U legt de beoordeling van schade of feitelijke aanwezigheid van karrensporen bij gemeenten neer. Hoewel wij het principe van lokale afweging steunen, vereist dit specifieke kennis en capaciteit die niet bij elke gemeente voorhanden is. Wij vragen u daarom om als provincie concrete ondersteuning te bieden waarmee gemeenten zorgvuldig en eenduidig kunnen omgaan met deze nieuwe verantwoordelijkheden.

Afwijkingsmogelijkheden voor het algemeen belang.
Tot slot verzoeken wij u om in de instructieregels ruimte op te nemen voor afwijking in het geval van zwaarwegend maatschappelijk belang. Het moet mogelijk blijven om onder voorwaarden af te wijken van de instructieregels wanneer dit noodzakelijk en verantwoord is.

We vinden het fijn dat u het belang van het behoud van karrensporen en raatakkers als waardevolle cultuurhistorische en archeologische landschapselementen onderschrijft.

U wijst er terecht op dat een verplichting om de instructieregels voor raatakkers en karrensporen direct over te nemen in het omgevingsplan, niet past bij de ruimte die het overgangsrecht van de Omgevingswet aan gemeenten biedt om tot uiterlijk 2032 de tijd te nemen om het tijdelijke deel van het omgevingsplan om te zetten naar een omgevingsplan zoals de wet die beoogt. Wij bepalen daarom in het vaststellingsbesluit dat de nieuwe instructieregels in de Omgevingsverordening pas uitgevoerd hoeven te worden op het moment dat gemeenten hun omgevingsplan voor de betreffende gronden omzetten.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Daarom baseren wij onze aanwijzing op hoogtekarten.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Dit is verduidelijkt in de toelichting op de instructieregels karrensporen.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

2025-024620

1. De instructieregels zijn niet duidelijk voor gemeenten.
In artikel 4.129 wordt aangegeven dat activiteiten die de cultuurhistorische waarde van de karrensporenzones aantasten bij omgevingsplan worden verboden. Deze instructieregel geeft nogal wat interpretatieruimte voor gemeenten en dat kan leiden tot een zeer uitgebreide lijst met verbodsbepalingen. Omdat de regel dwingend doorwerkt zou een extra kader op datgeen wat verwacht wordt van de gemeenten extra duidelijkheid kunnen verschaffen.

2. Normaal bos- en natuurbeheer wordt onmogelijk.
Door de onduidelijkheid van de instructieregels bestaat de kans dat allerlei activiteiten, zoals het werken met machines, onderhoud van paden en het rooien van bomen, verboden worden of omgevingsvergunningplichtig worden in een nieuw omgevingsplan. Uit de toelichting blijkt niet hoe u het belang van de cultuurhistorisch waardevolle elementen en het huidige beheer en/of gebruik zelf afweegt of afgewogen ziet worden door de gemeenten.

3. Unieke waarde is beperkt van aan te wijzen gebieden.
De verordening spreekt in artikel 4.128 over de unieke overblijfselen in de onverharde ondergrond van eeuwenoude handelssporen. Die uniekheid is een reden om tot zware bescherming over te gaan. Nu zijn daar twee kanttekeningen bij te maken:
1. De uniekheid van karrensporen is enigszins beperkt. In vrijwel heel Nederland zijndeze gebieden met resten van oude handelsroutes herkenbaar en voorhanden. Bij deze zware bescherming zijn daarom terecht vraagtekens te plaatsen.
2. De cultuurhistorische en wetenschappelijke waarde zit eerder in de handelsroutes zelf dan in het bewaren van hele grote gebieden met een micro reliëf. Vanzelfsprekend hoeft dat niet uit te sluiten dat op bepaalde plaatsen een gaaf karrenspoor bescherming krijgt, maar dergelijke grote gebieden aanwijzen heeft voor het verhaal hoe onze voorouders reisden, zich verplaatsen en handel bedreven, en zich telkens weer aanpasten geen toegevoegde waarde. Dat verhaal vormt echter wel het argument dat voor een zware bescherming gekozen wordt aldus de toelichting. Wanneer er realistischer gekeken wordt naar de uniekheid, en op welke manier het te vertellen verhaal verteld kan worden, kan er gericht beschermd worden en hoeven op minder grote gebieden de instructieregels van toepassing te zijn. Het verleden lag ooit in de toekomst daarom zou een betere balans tussen heden en verleden ook nieuweontwikkelingen mogelijk kunnen blijven maken.

4. Het verstoren van grond en bestaande functies.
Artikel 4.129 lid 2 geeft een specifieke instructie om in ieder geval een verbod te leggen op afgravingen in de karrensporenzones. Deze bepaling is onduidelijk en kan op meerdere manieren uitgelegd worden. Gaat het om hier bijvoorbeeld om grote afgravingen of vallen hier ook grondroeringen onder? Het verzoek is om dit duidelijker te omschrijven en in ieder geval aan te vullen dat grondroering binnen bestaande functies en de bestemming Natuur met aanduiding natuurbegraven is toegestaan, mits lagen en het aanwezige reliëf op de oorspronkelijke manier worden teruggezet en gereconstrueerd. Voor onze activiteit natuurbegraven is deze aanvulling van groot belang aangezien hiervoor gronden tijdelijk geroerd worden over een beperkt oppervlak (tot circa 5% van het aangewezen gebied). In deze gebieden liggen al grafrechten van mensen die hier hun laatste rustplaats hebben gekozen.

Wij verzoeken u vriendelijk om de bovenstaande punten in overweging te nemen en de instructieregels rond karrensporenzones te verduidelijken, de beschermings te verlagen en op minder grote schaal gebieden aan te wijzen en dit overeenkomstig in de actualisatie te verwerken.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw percelen – die onderdeel uitmaken van een groter complex van karrensporen in het gebied Hoogenraven – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. De second opinion bevestigt dat er karrensporen lopen over uw percelen. Op basis van de second opinion hebben we de karrensporen preciezer ingetekend.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten.

Op de plekken van uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Op het landgoed wordt een natuurbegraafplaats gerealiseerd. Wij waarderen het dat het natuurbegraven hier met respect voor de natuur en aardkundige waarden plaatsvindt. Het profiel van de bodem wordt na een begraving weer hersteld. Voor een goede combinatie van natuurbegraven en het behoud van

karrensporen is het belangrijk te weten waar de karrensporen precies liggen en hoe breed ze zijn. De karrensporen zijn op basis van de second opinion preciezer ingetekend. De karrensporen liggen namelijk meer gebundeld dan eerder op de kaart gezet. Gemiddeld hebben de karrensporen hier een profielbreedte van circa 3,0 meter. Door uit te gaan van de daadwerkelijke ligging en een profielbreedte van ongeveer 3 meter ontstaat er een mooie symbiose met natuur, aardkunde én cultuurhistorie.

We hebben in de instructieregels nu een afwijkmogelijkheid opgenomen voor ontwikkelingen van groot openbaar en bovenlokaal belang, waartoe wij ook de natuurbegraafplaats rekenen. Wij gaan er vanuit dat daarmee voldoende ruimte kan worden geboden aan de natuurbegraafplaats, als blijkt dat bij de inrichting van de natuurbegraafplaats de karrensporen op het terrein niet geheel kunnen worden ontzien.

2025-024442	De gevolgen zijn: 1. Waardevermindering (nu al door de claim); 2. extra pakketten van eisen voor het gebied; 3. De onzekerheid welk perceel (door de te ruime zoekgebied); 4. grotere beperkingen ook voor de weide omgeving; 5. schade aan natuur: verstoring van, door onderzoeken. Ik verzoek u daarom om: de beperkingen op mijn perceel en omgeving teniet te doen garanties af te geven dat er geen negatieve gevolgen voor mijn perceel treden / schadeloos stellen voor de geleden waardevermindering.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Op uw perceel zijn geen karrensporen aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw percelen geldt dat die na aanpassing van de kaart niet meer geraakt worden door de aanwijzing van signaleringszones. Nu uw perceel niet meer geraakt wordt door de aanwijzing, is er volgens ons geen sprake van waardevermindering.
2025-024670	We hebben bericht gekregen over het aanwijzen van karrensporen. Die zijn aangewezen in het natuurgebied daar hebben we geen probleem mee. Maar we vinden de 50 meter buffer er om heen onnodig. Het perceel wordt al jaren bewerkt door agrarische ondernemers. In de bodem is geen verdichting meer aanwezig van karren die er in de middeleeuwen langs zijn gereden. Verder vonden we dat er al genoeg beperkingen op de landerijen zit en is dit dus onnodig.	In eerste instantie hebben we rond karrensporen een bufferzone van 50 meter aangewezen. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

2025-024686

Door de minimale karrensporen op mijn drie percelen, maakt dat mijn eigendomsrechten volledig opzij worden geschoven en mijn toekomstplannen om de flora en fauna door middels van hobby bosbouw op mijn drie percelen te kunnen ondersteunen en uit te breiden worden gedwarsboomd. Gelet op de steeds meer afnemende insectenpopulatie en dergelijke lijkt mij dit een grotere prioriteit dan karrensporen uit het verleden.

Om mijn percelen beter te kunnen bereiken was ik voornemens om aan de zijde van het hoofdpad een nieuwe ingang te maken. Aangezien het zijpad wat horizontaal langs mijn drie percelen loopt geheel is/wordt kapot gereden door crossmotors/quads - die dus mogelijk al diverse karrensporen hebben vernield, is het inmiddels bijna onmogelijk om via mijn huidige ingang mijn percelen te betreden. Door deze ontwikkelingen zou mijn plan op losse schroeven komen te staan en kan ik op korte termijn mijn percelen niet meer fatsoenlijk betreden. Middels de gepubliceerde kaart leid ik af dat op mijn percelen minimaal karrensporen aanwezig zijn en mijn percelen voor namelijk bufferzones zijn, maar middels deze kaart is het voor mij niet mogelijk om exact in mijn percelen bos te kunnen nagaan tot waar ik eventueel bomen mag planten of andere werkzaamheden kan/mag verrichten.

Ik verzoek u daarom om mijn drie percelen waar dus kennelijk minimaal karrensporen aanwezig zijn vrij te stellen van de nieuwe instructieregels. Mocht dit niet mogelijk zijn dan verzoek ik u om exact op mijn percelen aan te geven/visueel te markeren waar deze sporen zich bevinden omdat ik ze met het blote oog niet kan waarnemen. Het lijkt mij niet de bedoeling dat ik niets meer op mijn drie percelen kan uitvoeren, terwijl deze voornamelijk bufferzones zijn.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw percelen – die onderdeel uitmaken van een groot complex van karrensporen op de Sallandse Heuvelrug – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. De second opinion bevestigt dat er karrensporen lopen over uw percelen. Op basis van de second opinion hebben we de karrensporen preciezer ingetekend.

Op de plekken van uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

2025-024687

Bijgaand maak ik bezwaar tegen het aanwijzen van karresporen op mijn terrein aan xx . Mijn XXXX zijn eigenaar van ruim 2 hectare bosgrond met daarop een recreatiewoning. Deze zienswijze is mede namens mijn vrouw opgesteld.

1) De karresporen zijn aanwezig maar we begrijpen niet voor wie dat beschermd moet worden. We begrijpen dat er cultuurhistorische waarde aan gehecht kan worden, maar de overheid is geen eigenaar hiervan en ook andere personen anders dan onszelf mogen niet op het terrein komen om de karresporen te zien. Met andere woorden, wij worden wel beperkt maar niemand anders dan wijzelf kunnen daar iets mee. Dit is anders wanneer de karresporen op grond van de gemeente liggen. Dan kan daar bijvoorbeeld een parkje van worden gemaakt om de bezoekers op de karresporen te wijzen.

2) Of is de overheid van plan de gronden op de kopen van particulieren omdat ze daar waarde aan hecht?

3) Kunt u uitleggen waarom ervoor een eigenaar beperkingen worden opgelegd terwijl een anders er niets mee kan? Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld archeologische vondsten waarmee geschiedkundig nog informatie uit te halen is. Onze suggestie is om er mooie kaarten van en 3D modellen, zodat je de geschiedenis voor het nageslacht kan bewaren.

4) In de brief wordt genoemd dat het microklimaat (het reliëf) niet verstoord mag worden, zelf niet harken. Als er een elektrakabel door de grond moet voor een tuinlamp dan kan dat dus niet meer. Dat geldt ook voor een riool of waterleiding. Wij hebben er bezwaar tegen dat zulke zaken niet zouden kunnen en vinden dan ook dat hiervoor vrijstellingen moeten komen.

5) In het kader van de woningnood kan er mogelijk in de toekomst sprake zijn van een ruimer beleid voor recreatiewoningen, waarin mogelijke omzetting naar een woonfunctie aan de orde komt. Voor een woning zijn er in het algemeen meer mogelijkheden voor grotere bouwvlakken en/of bijgebouwen. Deze maatregel beperkt dan ons inziens de mogelijkheden van groter bouwen. Ook wanneer een recreatiewoning op den duur vervangen moet worden door een nieuwe (recreatie) woning en dat net wat anders gepositioneerd wordt geeft het aanwijzen van karresporen beperkingen. Ons voorstel is om daarom een groter bouwblok van 15 meter rondom de huidige opstallen mogelijk te maken.

6) Verder is de zone rondom de karresporen van 50 meter onnodig groot, 5 meter is ons inziens al meer dan voldoende om de karresporen te beschermen. Kunt u onderbouwen waarom een beschermingszone van 50 meter zou moeten en 5 meter niet voldoende is?

7) Als eigenaar lopen we nu ook over de karresporen door ons eigen bos en ik mag toch aannemen dat daar geen verbod op komt?

8) We hebben nog plannen om na onze pensionering mogelijk een moestuintje aan te leggen. Dit zou met de voorgestelde plannen niet meer kunnen op door ons zelf aan te wijzen plaats. We stellen voor dat hiervoor een vrijstelling komt van bijvoorbeeld 100 m2 .

9) Een volgend punt van bezwaar is het uitdunnen van het bosperceel door een professionele bosbouwer. Met een grote bosbouwmachine worden de karresporen zeker aangetast. Meestal gaat het uitdunnen van bos kostenneutraal (de bosbouwer krijgt gratis het hout tegenover de eigenaar een uitgedund perceel.) Dit gebeurt misschien om de 20 à 30 jaar, maar als dat niet meer mag en de bosbouwer of wij zelf het bos met de hand (zonder bosbouwmachines) moeten laten uitdunnen betekent dit dat we veel meer tijd en uren kwijt zijn en dit zondermeer nadelige financiële gevolgen zal hebben, waarvoor we dan graag de rekening bij de gemeente/provincie willen neerleggen om dit financieel neutraal te laten verlopen.

Wanneer bovenstaande opmerkingen niet ten gunste van de eigenaar aangepast kunnen worden verzoek ik om financiële compensatie voor elk van de genoemde punten.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw percelen – die onderdeel uitmaken van een groot complex van karrensporen ten zuiden van Rijssen – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is.

Op de plekken op uw percelen waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met de karrensporen en raatakkers. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Lopen over de karrensporen levert geen beschadiging op.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen en raatakkers (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Wij kopen gronden waarop karrensporen aanwezig zijn niet aan, omdat dit volgens ons niet nodig is om de cultuurhistorische waarden te beschermen. Dat kan ook heel goed met regels in het gemeentelijke omgevingsplan.

Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per

ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Dit is verduidelijkt in de toelichting op de instructieregels karrensporen. Dit betekent dat de aanleg van kabels en leidingen op gronden die vallen binnen signaleringszone gewoon mogelijk is. Ligging in een signaleringszone is ook geen belemmering om uw recreatiewoning uit te breiden of een moestuintje aan te leggen.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

2025-024689	Wij verwachten dat dit besluit de volgende nadelige gevolgen voor ons gaat hebben. Een beperking in het onderhoud van het bos waarbij de brandveiligheid en de veiligheid van de aanwezigen in het geding komt. Daarnaast herkennen wij, de door u aangewezen gebieden, niet als zodanig. In de praktijk zijn deze paden niet herkenbaar. Tevens is een deel van het perceel reeds bewerkt. Wij verzoeken dan ook dat u uw zienswijze ten aanzien van ons perceel te herzien.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Op het bosperceel achter uw woning zijn karrensporen aangetroffen. Op uw andere percelen zien wij geen karrensporen. Deze percelen maar die werden wel geraakt door de bufferzone zoals wij die in het ontwerp ten behoeve van de karrensporen op uw bosperceel hebben aangewezen. Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw percelen – die onderdeel uitmaken van een groot complex van karrensporen op de Sallandse Heuvelrug – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Op de plekken van het landgoed waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Wij zijn ons ervan bewust dat het voor de exploitatie van landgoederen noodzakelijk is dat regulier bosbeheer kan worden uitgevoerd, ook in de gebieden waar karrensporen zijn aangetroffen. In de instructieregels is daarom een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Wij zouden daarvoor ook graag gebruik maken van de expertise van het landgoed. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Zoals eerder al aangekondigd versmallen wij de breedte van de signaleringszones en we houden daarbij

zoveel mogelijk perceelsgrenzen aan. Dit betekent voor de beide percelen die het dichtst bij uw woning liggen die niet meer geraakt worden door de aanwijzing van de signaleringszone.

2025-024690	Hoewel ik hoop dat de karrensporen op mijn percelen niet worden aangetoond en dus ook geen belemmeringen voor mij zijn zowel nu als in de toekomst, gaat mijn vrees uit naar het volgende. De verkoopprijs van de percelen zullen aanmerkelijk in waarde dalen omdat er dan een beperking op zit. De exploitatie mogelijkheden worden aan banden gelegd voor onbepaalde tijd wat per jaar een inkomstenderving tot gevolg heeft. Ik verzoek u daarom om: Bij een eventuele beschikking van mijn percelen een schadeloosstelling en een jaarlijkse compensatie van de inkomstenderving.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. De second opinion bevestigt dat op enkele van uw percelen meerdere karrensporen te vinden zijn. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Op de plekken van het landgoed waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Wij zijn ons ervan bewust dat het voor de exploitatie van landgoederen noodzakelijk is dat regulier bosbeheer kan worden uitgevoerd, ook in de gebieden waar karrensporen zijn aangetroffen. In de instructieregels is daarom een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Wij zouden daarvoor ook graag gebruik maken van de expertise van het landgoed. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor twee van uw percelen geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing van een signaleringszone.

2025-024691	Met belangstelling heb ik de brieven gelezen en ook daarna contact gehad met enkele medewerkers van de provincie in deze. Tijdens de gesprekken is door mij aangegeven dat er duidelijk zichtbare sporen zijn vanuit mijn perceel naar XXXX. Op de vraag omtrent de zienswijze wat de gevolgen zijn omtrent de voorlopig vastgestelde zone van 50 meter afwachtend het onderzoek kan ik uiteraard niet vooruitlopen op mogelijke aanpassingen door de gemeente vasttestellen omgevingsvergunningen enz. Ik kan u wel mededelen dat binnen de zone van 50 meter in de grondslag tot ongeveer 3 meter diep werkzaamheden in de jaren hebben plaatsgevonden in de vorm van een uitbreiding verbouwing en een aanleg natuurvijver op de in bezit zijnde perceel na uitbreiding perceelsoppervlak bij aankoop zonder beperkingen.!,kadaster gegevens kloppen niet. Tot slot zal ik voorlopig zoals voorgesteld geen bijzondere activiteiten doen binnen de vastgestelde zone. Hopende dat de gemeente rijssen zoals bebording aangeeft nu binnenkort werkzaamheden heeft gepland en regelmatig het ea opschoond en egaliseerd aan de forthaarsweg hierbij ook voorlopig geen activiteiten verricht. Omtrent de zone van 50 meter naar XX te kunnen handhaven nu en mogelijk in de toekomst zou het verstandig zijn ook dit gedeelte vanaf XXXX af te sluiten. De XXXX is reeds afgesloten enkele jaren geleden achter mijn woning XX advies afsluiting in overleg met gemeente.	Op uw percelen zijn geen karrensporen aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw beide percelen geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing van een signaleringszone.
2025-024692	In het bijzonder de nieuwe instructieregels en verdere beperkingen voor de raatakkercomplexen en karrensporenzones die liggen op of aan de agrarische gronden (kadastraal bij u bekend)in eigendom van ondertekende. Deze voorziene instructieregels geven ernstige beperkingen van het huidige toegestane agrarische gebruik van onze gronden, bv egaliseren en diepwoelen, scheuren en/of vernieuwen van grasland wat straks waarschijnlijk niet meer mogelijk is. Mocht het tevens het agrarisch bouwblok betreffen betekend dit dat bedrijfsontwikkeling niet meer mogelijk is!!!! Het zal u duidelijk zijn dat dit financieel grote nadelige gevolgen zal hebben voor de bestaande en toegestane/legale agrarische bedrijfsvoering/bedrijfsontwikkeling!!! Ook zal door de beperkingen de waarde van de gronden drastisch dalen. Mochten de instructieregels worden ingevoerd dan houd ik mij het recht voor alle financiële schade in welke vorm dan ook te claimen/verhalen. Ik verzoek u daarom deze instructieregels niet vast te stellen!!	Op uw perceel zijn geen karrensporen aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer wordt geraakt door de aanwijzing van een signaleringszone. Nu uw perceel niet meer geraakt wordt door de aanwijzing, is er volgens ons geen sprake van waardevermindering.

2025-024694

Na aanleiding van het ontvangen van de brief op 01-04-2025 met kenmerk: XXXX met zaaknummer: 2025-XXXX met onderwerp Brief grondeigenaren raatakkercomplexen en karrensporen waarin wij werden geïnformeerd dat er op de in ons bezit zijnde gronden Karrensporenzones en de daarbij horende bufferzones liggen, ontvangt u deze reactie en zienswijze. In de door uw meegeleverde informatie en kaarten is er slecht te zien, maar wel voldoende te constateren dat er een bufferzone op ons terrein ligt. In die bufferzone ligt grond met daarop onder andere verschillende objecten als kampeerplaatsen en bungalows die sinds de oprichting van het bedrijf geëxploiteerd worden. Tot onze grote schrik, lezen wij dat er een besluit is genomen voorbereidingsregels te laten ingaan op deze grond. Een verbod op welke vorm van roering dan ook vanaf het moment van lezen van deze brief. Voor ons betekent dat een strop voor ons bedrijf, de schade die er ontstaat financieel door het wegvallen van verhuur, het wegvallen van de diversiteit van aanbod die ons bedrijf relevant maakt, de inrichting en infrastructuur die door dit besluit niet meer aanwezig, onderhouden of vervangen kan worden is onoverkomelijk. De kosten die gemoed zijn, om het bedrijf het herstructureren, vervangen of te verplaatsen nog aan te passen zijn door het bedrijf niet te dragen.

Op deze brief heb ik direct gereageerd met de vraag om een gesprek en meer informatie. Hierop is er door jullie geageerd per mail en per volgende brief. Brief XXXX zaaknummer 2025-XXXX met onderwerp terinzagelegging nieuwe instructieregels Raatakkercomplexe en Karrensporenzones. In die brief word er een uitnodiging terinzagelegging en bezoek aan carroussel te ommen geïnformeerd, waarna ik ook op woensdag 11 juni de terinzagelegging heb bezocht. Bij het bezoek ging ik in gesprek met XXXX. Tot mijn verbazing, is er met hoogtekaarten een analyse gemaakt van de gronden waarop de raadakkers en karrensporen zichtbaar zijn. Die kaarten werden ter plaatste getoond. Kaarten die anders waren dan de door de brief geïnformeerde en op de website van de provincie Overijssel toegankelijke kaarten. De verbazing was des te groter toen ik merkte dat er van de aanwezigen niemand wist dat er op de gronden aangrenzend aan die van ons afgravingen waren geweest door Landschap Overijssel. Gronden waarop op de getoonde kaarten XXXX karrensporen aanwezig zouden moeten zijn.

In het gesprek met XXXX en haar collega's benoemde ik mijn zorgen zoals bovengenoemd. Waarop XXXX aangaf, "maatwerk gaat er wel voor zorgen dat u geen schade zal ervaren" waarop ik antwoorde "Dat kan u wel toezeggen maar waar gaat dat vastgelegd worden?" Ik heb aangegeven dat er met de eerste brief ontzettend veel onduidelijkheid is ontstaan en dat die op dat moment niet is weggenomen. Onzekerheid daarbij over het voortbestaan van ons bedrijf. Daarover kon ze geen uitspraken doen. Ook werden er geen uitspraken gedaan over het vervolg, alleen dat er meer tijd nodig was om een besluit te maken. Conclusie, op dit moment is er geen duidelijkheid over wat er kan, wat er kan in de toekomst en wat mag op dit moment en in de toekomst niet of helemaal niet. Er zijn grote zorgen over het voortbestaan van dit bedrijf.

Ik verzoek u daarom om:

- Maatwerk te verlenen om de karrensporen en Raakakkercomplexen niet van invloed te laten zijn op het voortbestaan van ons bedrijf in de breedste zin van het woord.
- Informatie te verlenen over wat er speelt, wat het doel is en in welk tijdsbestek.
- In gesprek te gaan over wat het doel is en hoe we samen dat doel kunnen bereiken.
- Mogelijke schade en kosten in welke vorm dan ook niet te laten plaatsvinden of te vergoeden voor nu en in de toekomst.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Daarom baseren wij onze aanwijzing op hoogtekaarten. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

De second opinion bevestigt dat er geen karrensporen lopen over uw percelen, maar wel over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook percelen van uw recreatiebedrijf raakte.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer wordt geraakt door de aanwijzing van een signaleringszone.

Nu uw percelen niet meer geraakt wordt door de aanwijzing, is er volgens ons geen sprake van waardevermindering of andere gevolgen voor de bedrijfsvoering van het recreatiebedrijf.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

2025-024695	De karresporen gaan ook over mijn bospercelen en over weg XXXX die daar tussendoor loopt. (Percelen XXXX). Deze weg en de bospercelen worden geregeld gebruikt door crossmotoren en 4 wiel aangedreven voertuigen die veel vernielingen aanrichten. Ik verzoek u daarom: - Weg XXXX te onttrekken aan het verkeer en er een wandelpad van te maken zodat de karresporen en de flora en fauna behouden blijven. - Ook heb ik bericht gehad van de gemeente XXXX dat zij van plan zijn brandgangen te verbreden, wat zijn hiervan de gevolgen voor ons? - Is er een waardevermindering door de aanwezigheid van deze karresporen, kunnen wij ons werk (rooien en aanplanten) in het bos nog wel doen?

2025-024730

De nadelige gevolgen voor ons zullen zijn dat wij in de toekomst niet kunnen uitbreiden en/of bouwen omdat er een stukje karrenspoor vanuit het bos op ons erf eindigt. Dit karrenspoor is in de 65 jaar dat wij hier wonen, al zo vaak bewerkt dat het spoor uitgewist is. Tevens is in het bos een Enduro geweest met motoren. Deze grond is weer gelijk gemaakt met tractor en schuif. Zo'n 65 jaar geleden was hier een voetpad door het bos.

Ik verzoek u daarom om: om persoonlijk langs te komen om dit te bekijken en dit spoor als niet bestaand aan te geven.

Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Daarom baseren wij onze aanwijzing op hoogtekaarten. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Uit de second opinion blijkt dat de karrensporen vanuit uw bosperceel ten onrechte zijn doorgetekend tot op het perceel waarop de bebouwing staat van uw agrarisch bedrijf. Wij passen de kaart hierop aan.

De second opinion bevestigt dat er in het bosperceel inderdaad karrensporen aanwezig zijn, maar net iets anders dan in het ontwerp op de kaart zijn gezet. Ook hierop passen we de kaart aan.

Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Wij zijn ons ervan bewust dat het noodzakelijk is dat op uw bospercelen regulier bosbeheer kan worden uitgevoerd. In de instructieregels is daarom een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

2025-024737

Wij zijn eigenaar van een perceel grond XXXX, dat bijna volledig binnen het begrensde gebied valt zoals opgenomen in het ontwerpbesluit. De aanwijzing van dit perceel onder deze beschermingsregimes heeft voor ons de volgende gevolgen:

- Volledig verlies van gebruiksmogelijkheden: Onder het ontwerpbesluit mogen zelfs de lichtste vormen van groundbewerking, zoals harken, niet meer plaatsvinden.
- Waardedaling: Door het totaalverbod op gebruik is het perceel economisch waardeloos geworden.
- Onverkoopbaarheid: De beperkingen zijn zodanig zwaar dat het perceel in de huidige vorm feitelijk onverhandelbaar is geworden.

Wij begrijpen het belang van bescherming van archeologische waarden. Echter, het feit dat de provincie dergelijke zware beperkingen aan ons bezit oplegt, raakt ons diep. Dit heeft verstrekende gevolgen voor zowel de waarde als het gebruik van onze grond.

Wij verzoeken u daarom om – indien het beschermingsregime voor dit perceel gehandhaafd blijft – een concrete regeling te treffen voor vrijwillige ruiling van deze grond tegen een perceel van gelijke grootte en vergelijkbare waarde, bij voorkeur binnen de regio Twente. Op die manier wordt recht gedaan aan het provinciaal belang bij behoud van archeologisch erfgoed.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

We hebben op onze aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. De second opinion bevestigt dat er over uw bosperceel karrensporen lopen.

Op de plekken van uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Hoe het beheer en onderhoud van bos- en natuurpercelen met raatakkers en karrensporen dan in de praktijk ingevuld kan worden, maken we duidelijk in de handreiking die we samen met grondeigenaren en terreinbeherende organisaties gaan opstellen.

Wij zien geen reden om een regeling te treffen voor ruiling van uw gronden tegen een perceel waar het beschermingsregime voor karrensporen niet van toepassing is. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

2025-024736

Reikwijdte van de regels en effect op (deel van) de percelen in eigendom van XXXX.

Een deel van de percelen van XXXX, te weten kadastraal bekend onder nummer XXXX, liggen binnen de 50 meter bufferzone die is aangewezen rondom karrensporen, zoals blijkt uit de (digitale) kaart bij het ontwerp van de verordening. Tijdens een informatiebijeenkomst op 12 juni 2025 is aan ons meegedeeld dat er karrensporen zijn ingetekend in- of op de hiervoor benoemde percelen. Tevens is medegedeeld dat het definitieve onderzoek door archeologisch bureau RAAP nog moet plaatsvinden. Niettemin is een deel van deze percelen al wel opgenomen in de bufferzone rondom karrensporen, waardoor het onder de werking van de instructieregel valt. De instructieregel legt een instructie op aan gemeenten om in hun omgevingsplan een verbod op te nemen voor alle activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de cultuurhistorische waarde in de karrensporenzone. Daarnaast dienen gemeenten in het omgevingsplan specifiek een verbod op te nemen op afgravingen die het karakteristieke microreliëf van de karrensporen kunnen verstoren. In diezelfde informatiebijeenkomst op 12 juni 2025 is eveneens medegedeeld dat de kaart waarop de karrensporen zijn ingetekend, is ontwikkeld op basis van hoogteverschillen. Deze hoogteverschillen verklaren het micro-reliëf en zouden aanduiden op de karrensporen.

In het geval van XXXX, betreft dit percelen waar sinds 1932 XXXX zijn georganiseerd. Deze XXXX vinden op dit moment plaats op XXXX wat op de kaartlaag met hoogteverschillen goed zichtbaar is. Echter heeft in de voorgaande jaren het circuit heel anders gelegen en zijn de karrensporen op geen enkele wijze meer te herleiden hieruit. Hoewel de regeling op dit moment dus nog niet rechtstreeks bindend is voor de individuele perceeleigenaar, is de impact ervan reëel en concreet. Gemeenten worden immers verplicht om bij de eerstvolgende herziening of vaststelling van hun omgevingsplan deze verboden door te voeren. Daarmee worden toekomstige gebruiksmogelijkheden op het perceel op voorhand beperkt. De XXXX voorziet hierdoor juridische onzekerheid en forse economische schade en acht het dan ook van belang om nu reeds bezwaar te maken tegen het provinciaal kader waaruit deze beperkingen voortvloeien.

Schending van het motiveringsbeginsel.

De provincie onderbouwt niet waarom de bufferzone in dit specifieke geval noodzakelijk is. Er is geen locatie-specifieke beoordeling of onderbouwing opgenomen die uitlegt waarom de betreffende percelen (of het betrokken deel daarvan) daadwerkelijk cultuurhistorische bescherming behoeven. Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb). Ook het gebruik van een standaardbuffer van 50 meter is niet van voldoende onderbouwing voorzien. Eveneens is, als hierboven reeds benoemd, de totstandkoming van de kaarten met daarop de karrensporen aangeduid, ontwikkeld op basis van hoogte verschillen. Het verband tussen karrensporen en hoogteverschillen is niet gemotiveerd. Hiermee voldoet de regeling niet aan het motiveringsbeginsel van artikel 3:46 van de

Schending van het evenredigheidsbeginsel.

De bufferzone van 50 meter rondom alle karrensporen wordt zonder nadere motivering toegepast op ieder individueel perceel. Dit is in strijd met het evenredigheidsbeginsel zoals neergelegd in artikel 3:4 van de Awb. Niet valt in te zien waarom een dergelijke ruime zone onder alle omstandigheden noodzakelijk zou zijn. De provincie geeft geen uitleg waarom bij een perceel als dat van de motorclub, waarop (mogelijk) geen karrensporen (of raatakkers) aanwezig zijn, toch een vergaande beperking nodig is. Dit leidt tot een disproportionele inperking van het gebruik van het perceel.

Inbreuk op het eigendomsrecht.

De instructieregel vormt een vergaande beperking van het eigendomsrecht van perceeleigenaren, zonder dat er een individuele afweging of concrete onderbouwing plaatsvindt. Deze beperking is problematisch in het licht van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Onder deze bepaling is een inmenging slechts toegestaan indien sprake is van een juiste wettelijke basis, een legitiem doel en een redelijke verhouding tussen middel en doel (proportionaliteit). De instructieregel slaagt niet in deze belangenafweging. De toepassing is algemeen, zonder beoordeling van de concrete situatie ter plaatse, terwijl de gevolgen voor de perceeleigenaar substantieel kunnen zijn.

Rechtsonzekerheid door vage normstelling.

De instructieregel bevat vage en moeilijk toetsbare termen als “aantasting van de aanwezige cultuurhistorische waarde” en “verstoring van het microreliëf”. Hierdoor ontstaat rechtsonzekerheid voor perceeleigenaren. Zij kunnen vooraf niet goed inschatten welke activiteiten nog zijn toegestaan, waardoor zij worden geconfronteerd met onzekerheid en beperkingen bij het plannen of uitvoeren van gebruik van hun eigendom

Risico op waardevermindering perceel.

Hoewel de instructieregel in het ontwerp van de verordening zelf (nog) geen rechtstreeks werkende verbod bevat voor perceeleigenaren, verplicht zij gemeenten om in het omgevingsplan onder meer een verbod op te nemen op activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van cultuurhistorische waarden.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

De instructieregels voor raatakkers en karrensporen zijn gericht op gemeenten. Die zullen in hun omgevingsplannen passende bescherming moeten regelen voor de karrensporen en raatakkers binnen hun grondgebied. Zij geven daarin ook – waar nodig – nadere invulling aan begrippen als ‘aanwezige cultuurhistorische waarde’ en ‘aantasting van het microreliëf’. Onze instructieregels bieden gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Voor een van uw percelen bevestigt de second opinion dat daar – ondanks het gebruik van het terrein voor motorcross – nog steeds karrensporen lopen, maar dan net wat anders dan eerder was ingetekend.

Op de plekken van uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Daarmee is sprake van een juridisch kader dat gericht is op doorwerking op gemeentelijk niveau, met mogelijk verstrekkende gevolgen voor grondeigenaren. Vooruitlopend op deze gemeentelijke vertaling is reeds een voorbereidingsbesluit door de provincie genomen, waarmee feitelijk al beperkingen kunnen ontstaan voor bepaalde initiatieven op het perceel. Hoewel dit voorbereidingsbesluit losstaat van het ontwerp van de verordening en niet het onderwerp vormt van deze zienswijzeprocedure, draagt het bij aan de praktische impact van de beoogde regelgeving. Indien het provinciale instructiekader definitief wordt vastgesteld en vervolgens in het gemeentelijk omgevingsplan wordt vertaald, kunnen daadwerkelijke beperkingen gaan gelden voor deel van de hiervoor benoemde percelen. Dit kan leiden tot een waardevermindering van de betreffende eigendommen. De XXXX acht het dan ook belangrijk dat duidelijk wordt bevestigd dat het recht op nadeelcompensatie bestaat voor perceeleigenaren die als gevolg van de aanwijzing worden geconfronteerd met gebruiksbeperkingen of waardevermindering van hun eigendom.

Opmerking over raatakkercomplexen.

Hoewel deze zienswijze in de eerste plaats is toegespitst op de gevolgen van de instructieregel voor karrensporenzones, hebben de hierin geformuleerde bezwaren en gronden ook betrekking op de instructieregel voor raatakkercomplexen, voor zover deze (nu of in de toekomst) van toepassing zouden blijken op (een deel van) de genoemde percelen.

Verzoek:

Het is om vorenstaande redenen dat cliënt u verzoekt de verordening niet ongewijzigd vast te stellen.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Voor uw andere perceel geldt dat daar geen karrensporen zijn aangetroffen, maar dat die in het ontwerp werd geraakt door de aanwijzing van een bufferzone ten behoeve van karrensporen in de directe omgeving.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Door de versmalling van de signaleringzone, valt uw andere perceel niet meer in de aanwijzing.

Op uw gronden zijn geen raatakkercomplexen aangetroffen.

2025-024739

Ik ben het niet eens met de zonering van de karrensporen, omdat de kans bestaat dat dit in de toekomst gebruikt gaat worden voor nieuwe zoneringen danwel voor uitbreiding van de Natura 2000 gebieden, en dat daarmee ook het agrarische gebruik weer nieuwe beperkingen kunnen worden opgelegd. Daarom zou het beste zijn dat Provinciale Staten tegen dit voorstel zou stemmen.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Op uw perceel zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel geldt dat wij op luchtfoto's geen duidelijk afscheiding zien met het bosperceel waar de karrensporen zijn aangetroffen. Daarom zijn er een signaleringszones op een deel van uw perceel gelegd. Deze gronden kunt u gewoon blijven gebruiken zoals u gewend was, als u bij werkzaamheden op gronden direct grenzend aan het bosperceel maar enige voorzichtigheid betracht.

De signaleringszones hebben geen enkele relatie met eventuele maatregelen voor Natura 2000-gebieden en zijn dus ook geen aanleiding voor nieuwe beperkingen voor agrarisch gebruik.

- perceel met karrensporen, perceel XXXX / zienswijze op het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening
- onderdeel raatakkercomplexen en karrensporenzones.

Geacht College van Gedeputeerde Staten,
Ondergetekende, XXXX, wonende te XXXX, is sinds bijna veertig jaar eigenaar van een perceel bosgrond gelegen in de provincie Overijssel, waarop recentelijk karrensporen zijn aangetroffen. Naar aanleiding van het door u genomen voorbereidingsbesluit d.d. 26 maart 2025, inzake de bescherming van raatakkercomplexen en karrensporenzones, dien ik hierbij formeel mijn zienswijze in.

Bezwaar tegen het besluit. Ik maak bezwaar tegen het besluit om het gebied waarin mijn perceel is gelegen aan te wijzen als beschermingszone voor karrensporen. Hoewel ik het belang van cultuurhistorisch erfgoed erken, ben ik van mening dat het besluit in zijn huidige vorm onevenredige gevolgen heeft voor mij als grondeigenaar.

Nadelige gevolgen

De opgelegde beperkingen hebben verstreckende gevolgen voor het gebruik en de waarde van mijn perceel:

- **Beperkingen in gebruik:** Door het verbod op bouwen, afgraven, egaliseren of zelfs aanharken, wordt het perceel feitelijk onbruikbaar voor elke vorm van ontwikkeling of beheer. Dit betekent dat ik als eigenaar geen enkele functionele of economische invulling aan mijn eigendom kan geven.
- **Waardedaling:** De gebruiksbeperkingen leiden ertoe dat het perceel zijn economische waarde verliest. De grond is niet meer verhandelbaar tegen een marktconforme prijs, wat een directe financiële schade betekent.
- **Beheerslasten zonder baten:** Als eigenaar blijf ik verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het perceel, terwijl ik geen gebruiksrechten meer heb. Dit leidt tot een situatie waarin ik kosten moet maken voor een stuk grond dat ik niet mag benutten.
- **Geen voorafgaand overleg:** Er is geen sprake geweest van voorafgaand overleg of inspraak over de aanwijzing van mijn perceel. De bescherming is eenzijdig opgelegd, zonder dat ik de kans heb gehad om alternatieven of maatwerkoplossingen te bespreken.

Verzoek om maatwerk en compensatie

Gelet op het bovenstaande verzoek ik u:

1. Om in overleg te treden over maatwerkoplossingen, waarbij bescherming van cultuurhistorische waarden kan worden gecombineerd met een redelijk gebruiksmogelijkheid voor mij als eigenaar. U heeft aangegeven dat het, gelet op het grote aantal grondeigenaren dat inmiddels heeft gereageerd op uw brief, het even kan duren voordat u contact met mij kunt opnemen. Hopelijk kunt u ervoor zorgen dat dit toch op korte termijn kan plaatsvinden.
2. Om duidelijkheid te verschaffen over de compensatieregeling die beschikbaar is voor grondeigenaren die door dit besluit onevenredig worden benadeeld. Ik verzoek u expliciet om een financiële compensatie voor de waardevermindering van mijn perceel en de beperkingen in het gebruik.
3. Om het voorbereidingsbesluit voor mijn perceel op te schorten, totdat er een passende oplossing is gevonden die recht doet aan zowel het publieke belang als mijn eigendomsrechten.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Er heeft inderdaad voorafgaand aan het besluit om een voorbereidingsbesluit te nemen, geen overleg plaatsgehad met u als grondeigenaar. Vanwege de kwetsbaarheid van de karrensporen hebben we besloten om eerst bescherming te regelen en daarna in gesprek te gaan met grondeigenaren.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Deze second opinion bevestigt dat er karrensporen lopen over uw bosperceel.

Op de plekken van uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

2025-024742	1. De archeologische waarde van raakers/karrenspoor is niet aangetoond en/of bewezen waardoor deze verordening niet passend is. 2. Mocht dit zo zijn dan kan dit mijn rechten als eigenaar van een bestaand bebouwd perceel niet beperken. Ik verzoek u daarom om: 1. de verordening door te halen 2. anders de grenzen te verlagen (van 50 mtr ---> 5 mtr) 3. vrijgesteld te zijn van eventuele beperking ten aanzien van mijn reeds bebouwde perceel	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Op uw perceel zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu buiten de aanwijzing valt.

2025-024743	Ondergetekende, XXXX, wonende te XXXX, is sinds bijna veertig jaar eigenaar van een perceel bosgrond gelegen in de provincie Overijssel, waarop recentelijk karrensporen zijn aangetroffen. Naar aanleiding van het door u genomen voorbereidingsbesluit d.d. 26 maart 2025, inzake de bescherming van raatakkercomplexen en karrensporenzones, dien ik hierbij formeel mijn zienswijze in. Bezwaar tegen het besluit. Ik maak bezwaar tegen het besluit om het gebied waarin mijn perceel is gelegen aan te wijzen als beschermingszone voor karrensporen. Hoewel ik het belang van cultuurhistorisch erfgoed erken, ben ik van mening dat het besluit in zijn huidige vorm onevenredige gevolgen heeft voor mij als grondeigenaar. Nadelige gevolgen De opgelegde beperkingen hebben verstreckende gevolgen voor het gebruik en de waarde van mijn perceel: • Beperkingen in gebruik: Door het verbod op bouwen, afgraven, egaliseren of zelfs aanharken, wordt het perceel feitelijk onbruikbaar voor elke vorm van ontwikkeling of beheer. Dit betekent dat ik als eigenaar geen enkele functionele of economische invulling aan mijn eigendom kan geven. • Waardedaling: De gebruiksbeperkingen leiden ertoe dat het perceel zijn economische waarde verliest. De grond is niet meer verhandelbaar tegen een marktconforme prijs, wat een directe financiële schade betekent • Beheerslasten zonder baten: Als eigenaar blijf ik verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het perceel, terwijl ik geen gebruiksrechten meer heb. Dit leidt tot een situatie waarin ik kosten moet maken voor een stuk grond dat ik niet mag benutten. • Geen voorafgaand overleg: Er is geen sprake geweest van voorafgaand overleg of inspraak over de aanwijzing van mijn perceel. De bescherming is eenzijdig opgelegd, zonder dat ik de kans heb gehad om alternatieven of maatwerkoplossingen te bespreken. Verzoek om maatwerk en compensatie. Gelet op het bovenstaande verzoek ik u: 1. Om in overleg te treden over maatwerkoplossingen, waarbij bescherming van cultuurhistorische waarden kan worden gecombineerd met een redelijke gebruiksmogelijkheid voor mij als eigenaar. U heeft aangegeven dat het, gelet op het grote aantal grondeigenaren dat inmiddels heeft gereageerd op uw brief, het even kan duren voordat u contact met mij kunt opnemen. Hopelijk kunt u ervoor zorgen dat dit toch op korte termijn kan plaatsvinden. 2. Om duidelijkheid te verschaffen over de compensatieregeling die beschikbaar is voor grondeigenaren die door dit besluit onevenredig worden benadeeld. Ik verzoek u expliciet om een financiële compensatie voor de waardevermindering van mijn perceel en de beperkingen in het gebruik. 3. Om het voorbereidingsbesluit voor mijn perceel op te schorten, totdat er een passende oplossing is gevonden die recht doet aan zowel het publieke belang als mijn eigendomsrechten.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Er heeft inderdaad voorafgaand aan het besluit om een voorbereidingsbesluit te nemen, geen overleg plaatsgehad met u als grondeigenaar. Vanwege de kwetsbaarheid van de karrensporen hebben we besloten om eerst bescherming te regelen en daarna in gesprek te gaan met grondeigenaren. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Deze second opinion bevestigt dat er karrensporen lopen over uw bosperceel. Op de plekken van uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

2025-024753	Het betreft mijn/onze percelen met kadastrale aanduiding respectievelijk XXXX en XXXX. Op genoemde percelen zijn geen karrensporenzones aangetroffen maar vallen onder de bufferzone van 50 meter. Wij vinden deze bufferzones veel te ruim. Een bufferzone van 10 meter rondom een karrenspoor is volgens mij/ons meer dan voldoende. Dergelijke bufferzones beperken ons in het beheer van genoemde percelen. Het zijn graslanden die een keer gescheurd (geploegd/gefreesd) moeten worden om renderende graslanden te behouden. Met een bufferzone is dat niet mogelijk, immers de graslanden mogen zelfs niet geharkt worden laat staan bewerken (ploegen/frezen). Naast de waardevermindering van onze graslanden is er in economische zin jaarlijks minder grasopbrengst. Een compensatie van deze schades ligt dan ook voor de hand echter wij hebben hierover niets aangetroffen. Terwijl dit een onderdeel dient te zijn bij een zorgvuldige afweging bij het opstellen van nieuwe regelgeving. Eigenaren van de gronden plotseling confronteren met het opleggen van allerlei beperkende mogelijkheden en hen financieel niet compenseren is in onze ogen irreal. Ik/wij verzoeken u daarom een heroverweging te maken op de omvang van een bufferzone. Zoals gezegd pleiten wij voor een beperkte omvang van 10 meter.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Op uw percelen zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw percelen nu buiten de aanwijzing vallen.
2025-024755	Wij wonen aan XXXX. We hebben recentelijk onze nieuwbouw woning gebouwd. We hebben dan ook op en rondom onze gehele kavel niet alleen onze woning gebouwd, maar dus ook graafwerkzaamheden uitgevoerd volgens de afgegeven vergunning voor de bouw van onze woning. We zien op de kaart dat we in een bufferzone wonen en niet op de karrenspoorzones of raatakkercomplexen zelf. En als dat al het geval zou zijn geweest, dan zou er niets meer van over zien, gezien onze graaf en bouwwerkzaamheden op onze kavel die eigenlijk op alle delen van de kavel wel open is geweest voor de bouw of aanleg tuin. Omploegen, graafwerkzaamheden, bouw verkeer, etc. Dat we er eventueel niet meer mogen graven, schoffelen of welke grondwerkzaamheden dan ook, is totaal zinloos uiteraard en zou nergens op slaan in onze optiek. Gezien onze grond overal op de kavel eigenlijk wel los geweest is door grondwerk. We hebben van 0 af aan de gehele woning gebouwd en ook de gehele kavel onder handen genomen. We verzoeken u dan ook om ons uit de omgevingsverordening te halen en ons geen beperkingen op te leggen mbt graaf- bouw of schoffelwerkzaamheden. Aangezien dit namelijk al meermaals gedaan is door ons. We bouwen ook nog een bijgebouw (garage), op een plek waar al gegraven is en de grond al helemaal bewerkt is en begraven is. We kunnen dit ook aantonen met diverse foto's. Een beperking voor ons zou dan ook erg schadelijk zijn, gezien we dan niet meer kunnen uitbreiden qua bijgebouw, waar we nog wel ruimte voor hebben in het bestemmingsplan. Ik verzoek u daarom om ons perceel vrij te geven van welke belemmering dan ook als het gaat om beperking aangaande raatakkercomplexen of karrenspoorzones. Ik wil mijn zienswijze op een later moment nog kunnen aanvullen met foto's of een mondeling gesprek, zodat we dit kunnen aantonen dat er overal al gegraven is op onze kavel en dat er niets meer in tact is qua karrenspoorzones. Die liggen er overigens ook niet, gezien wij in een bufferzone zitten. Dus wellicht is dit ook helemaal niet nodig om bezwaar in te dienen, gezien we in een bufferzone zitten.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Op uw percelen zijn geen karrensporen aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw percelen nu buiten de aanwijzing vallen.

2025-024756

Door de aanwijzing raatakkers op mijn perceel, wordt ik nadelig behandeld ten opzichte van een vrij perceel. op de eerste plaats zal de waarde van het perceel eerder dalen dan vrije percelen. doordat er een claim of beperking op komt. Ook weet ik niet de nadelige gevolgen die dit geven voor de toekomst. Waarom heeft U mijn perceel ingetekend? Er heeft namelijk 38 jaar geleden groot grondverzet geweest in het aangemerkte perceel, door de NAM die er een grote pijpleiding heeft neer gelegd. ook is hier in de ruilverkaveling eind jaren 60 veel grondverzet en verschoven, zodat er van cultuur historische waarde geen sprake meer van is.

Ik verzoek U daarom het ingetekende perceel te verwijderen van raatakkerscomplexen. En de XXX te beschouwen als grens van de raatakkercomplexen.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de raatakkercomplexen en de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen en raatakkercomplexen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen en raatakkers niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Uit de second opinion blijkt dat er op uw gronden geen raatakkers aanwezig meer zijn door de intensieve bewerking van deze agrarische percelen. Wij passen de kaart daarop aan. Hierdoor vallen uw percelen niet langer binnen de aanwijzing van het raatakkercomplex Stuwwal van Ootmarsum (Vasserheide).

XXXX is content met de verantwoordelijkheid die de provincie Overijssel pakt voor de laatste restanten van de Overijsselse raatakkercomplexen en de meest karakteristieke karrensporen. Het zijn kwetsbare structuren in het landschap die onze bescherming verdienen. We onderschrijven daarom zeker de lijn die de provincie Overijssel heeft ingezet en willen daar onze waardering voor uitspreken. Wel willen we graag in deze zienswijze drie onderdelen indienen om in het verdere proces uit te werken.

2. In de tweede plaats denken we dat een buffer van 50 meter rondom de karrensporen niet volledig nodig is. Daarmee worden waarschijnlijk onnodig veel grondeigenaren met een karrenspoor in verband gebracht. Wij pleiten er daarom voor de buffer van 50 meter terug te brengen naar een buffer van 10 meter en deze buffer niet over een eigendomsgrens heen te laten lopen. Dat is wat ons betreft voldoende om de karakteristieke karrensporen te beschermen.

We begrijpen dat eerst wordt ingezet op de feitelijke bescherming van de raatakkers en karrensporen. Wij denken graag mee als de provincie in haar verdere uitwerking nadenkt over communicatie, richtlijnen, een plan van aanpak voor verder behoud, het vergroten van de zichtbaarheid van raatakkers en karrensporen of het opzetten van een tegemoetkoming in de beheerkosten via bijvoorbeeld de Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel (SGBDO). Door onze ervaringen van de afgelopen jaren hebben we bij XXXX in sommige opzichten een voorsprong op andere grondeigenaren. Deze ervaringen delen we graag.

Wij zijn het met Landschap Overijssel eens dat we in het ontwerp van de instructieregels te weinig rekening hebben gehouden met de het natuuronderhoud dat nodig is om het beheer van heidevelden te kunnen voortzetten. Ook als dat risico's oplevert op beschadiging van karrensporen. We waarderen het dat Landschap Overijssel zorgvuldig omgaat met de inzet van vee en materieel die passend is bij kwetsbare structuren. We zouden voor de praktische handreiking die we willen opstellen voor grondeigenaren, graag gebruik maken van de kennis en ervaring van Landschap Overijssel. We zijn benieuwd naar jullie werkwijze bij onderhoudswerkzaamheden waarbij jullie altijd in de lengterichting rijden bij het reliëf van karrensporen.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

We hebben de begripsbepaling voor raatakkercomplexen aangepast. U wijst er terecht op dat er al duizenden jaren landbouw werd bedrijven voordat er raatakkers werden aangelegd.

2025-024768	Er is in de jaren '70 een ruilverkaveling geweest waarbij de grond is geroerd. Het bouwblok is ook bewerkt en gegraven. Ik verzoek u daarom om: cultuurgrond zeker de bovenste meter vrij te stellen; bouwblok geen enkele beperking op te leggen.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Deze second opinion bevestigt dat er karrensporen lopen over uw bosperceel, maar net even anders dan op de kaart van het ontwerp staan. We passen de kaart hierop aan. Op de plekken van uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Ik verzoek u om mijn zienswijze en bezwaren mee te nemen in de besluitvorming en mij op de hoogte te houden van het verdere verloop van de procedure.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Op de plekken waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Pagina **456** van **842**
 Ontwerp-Zienswijzennota Nieuwe Omgevingsvisie en Omgevingsverordening

afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. In uw geval loopt er een toegangsweg naar een achterliggende woning tussen het bosgebiedje waarin de karrensporen zijn aangetroffen en de delen van uw beide andere percelen die agrarisch in gebruik zijn.. Dat is voor ons aanleiding om op de delen van de percelen die agrarisch in gebruik zijn, geen signaleringszone in te tekenen.

2025-024846	Voor ons zijn de nu geldende regels voor de bufferzone (waar ons perceel zich in begeeft) is mee te leven maar mochten de regels aangescherpt worden zodat er meer restricties opgelegd worden dan hebben we daar wel moeite mee. Ik verzoek u daarom om: mochten er veranderingen zijn ons graag op de hoogte houden.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft op diverse plekken tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Voor recreatiepark De Borkeld geldt dat op de meest recente hoogtekartaat op enkele plekken van het park nog wel restanten van karrensporen te zien zijn. Op advies van de provinciaal archeoloog constateren wij echter dat de bescherming daarvan - vanwege de geïsoleerde ligging op een intensief gebruikt recreatiepark - niet van provinciaal belang is. Wij schrappen de aanduiding van deze karrensporen en de bijbehorende signaleringszone op de kaart die bij de instructieregels karrensporen hoort. Dit betekent voor uw perceel dat die nu geheel buiten de aanwijzing valt.

2025-024865

Aan de hand van de tekeningen kan ik zien dat er op mijn perceel een aantal sporen te vinden zijn. Ik heb er geen probleem mee als een en ander verder onderzocht wordt. Wil wel graag op tijd op de hoogte worden gebracht. Bovendien zal ik zorgen dat ik de sporen verder niet verstoor. Wat de afgelopen jaren is gebeurd kan ik helaas niet veranderen. Helaas kan ik ook niet het nut van een en ander begrijpen. Voor mijn gevoel zijn er op dit moment andere prioriteiten.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Dat is voor ons geen reden om af te zien van bescherming. Veel karrensporenbundels zijn in de loop van de tijd verdwenen. De karrensporen die nu nog aangetroffen worden op verschillende plekken in de provincie willen we zoveel mogelijk bewaren omdat die samen het verhaal vertellen van het netwerk van handelsroutes door Overijssel. Vanwege hun cultuurhistorische waarde willen we de karrensporen op uw percelen – die onderdeel uitmaken van een groot complex van karrensporen op de Sallandse Heuvelrug – zoveel mogelijk behouden voor toekomstige generaties.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Op de plekken op uw perceel waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

2025-024901	Wij onderschrijven het belang van het behoud van karrensporen en raatakkers als waardevolle cultuurhistorische landschapselementen. Tegelijkertijd constateren wij dat het voorbereidingsbesluit en de instructieregel op meerdere punten tot onduidelijkheid en zorgen leiden. Het besluit bevat geen duidelijke omschrijving van de gevolgen voor grondeigenaren en beheerders. Een afwegingskader of gedragscode ontbreekt, evenals duidelijkheid over verantwoordelijkheden en (financiële consequenties. Ook is niet inzichtelijk gemaakt hoe dit beleid zich verhoudt tot andere beleidsdoelen, zoals natuurbeheer en bestaande afspraken met de provincie. Deze onduidelijkheden maken het lastig om de impact goed te beoordelen. Wij vragen de provincie om in het veld te verifiëren waar nog sprake is van beschermingswaardig microreliëf, en de kaart hierop aan te passen. Niet overal is het duidelijk of deze elementen nog aanwezig zijn. Daarnaast verzoeken wij om een nadere onderbouwing van de bufferzone van 50 meter. Deze lijkt niet in alle gevallen proportioneel, en vraagt om lokaal maatwerk. De huidige staat is mede te danken aan het gevoerde (natuur)beheer. Wij pleiten daarom voor vrijstelling van extra eisen of beperkingen voor bestaand gebruik en beheer. Indien aanvullende eisen of kosten ontstaan door dit beleid, achten wij het redelijk dat de provincie hierin voorziet via financiële ondersteuning. Hoewel instandhouding het doel is, ontbreekt een concreet plan van aanpak voor behoud, herstel of zichtbaarheid van deze elementen. Ook is onduidelijk of specifiek beheer nodig is en wie daar verantwoordelijk voor is. Wij vragen om toelichting en duidelijke communicatie richting betrokkenen. Wanneer deze elementen liggen in gebieden waar natuurbeheer of andere ingrepen vereist zijn (zoals brandgangen), kunnen beleidsdoelen conflicteren. Wij verzoeken de provincie om richtlijnen op te stellen om dergelijke situaties te voorkomen of op te lossen, en hierbij grondeigenaren en beheerders te faciliteren.	We vinden het fijn dat u het belang van het behoud van karrensporen en raatakkers als waardevolle cultuurhistorische en archeologische landschapselementen onderschrijft. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Karrensporen zijn in het veld lastig te herkennen omdat ze vaak zijn overgroeid. Daarom baseren wij onze aanwijzing op hoogtekaarten. Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. We passen de kaart hierop aan. Op de plekken binnen uw terreinen waar karrensporen lopen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met deze karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Wij zijn ons ervan bewust dat het voor het behoud van natuurgebieden en landschappelijke waarden noodzakelijk is dat natuurbeheer en landschapsonderhoud dat daarvoor noodzakelijk is, kan worden uitgevoerd ook in de gebieden waar karrensporen zijn aangetroffen. In de instructieregels is daarom een afwijkingsbevoegdheid opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Wij zouden daarvoor ook graag gebruik maken van uw expertise op het terrein van natuurbescherming en landschapsonderhoud. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Als gronden binnen een signaleringszone vallen, levert dat naar verwachting geen waardevermindering op omdat dan nog steeds gebruik gemaakt kan worden van de gebruiksmogelijkheden die het geldende omgevingsplan biedt.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw gronden geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing.

2025-024905	Naast de interessante en boeiende archeologische karrensporen, die beschermd moeten worden, heb ik geen duidelijk beeld in deelgebied: 4, waar de van toepassingzijnde karrensporen en bufferzones zich op mijn grondgebied bevinden. Bezwaar: - Ik heb geen duidelijke detail tekening beschikbaar in hoeverre mijn eigendom getroffen wordt door betreffende verordening. - De aankoop van mijn perceel grond van de gemeenteXX heeft zonder voorwaarden of verordeningen plaatsgevonden. - Karrensporenzones zijn ongegrond en arbitrair. - Zelfs binnen de vastgestelde bouwgrenzen door de gemeente zou een verbouwing binnen de bewuste zone niet kunnen plaatsvinden. - Binnen de zone is in het verleden al grond verplaatst en een vijver gebouwd. - Binnen de zone zou geen tuin onderhoud mogen plaats vinden. Ik verzoek u daarom mij een gedetailleerde tekening te sturen van de karrensporen en bijbehorende zones, die betrekking hebben op mijn perceel.	Op uw percelen zijn geen karrensporen aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw beide percelen geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing van een signaleringszone.

2025-025026

Wij hebben recent het huis XXXX gekocht, de oplevering is gepland op 1 september 2025. We zijn dus belanghebbenden. We hebben reeds mondeling bevestigd gekregen van XXXX dat de diverse percelen behorende bij het betreffende adres thans deels in de zogenaamde bufferzone liggen. Ons is ook reeds telefonisch toegezegd dat het normaal gebruik conform het bestemmingsplan kan worden voortgezet. Dus in dit geval bestemming: “wonen” en dat (bij)gebouwen en eventuele nieuw te bouwen (bij)gebouwen conform het normaal geldende bestemmingsplan zullen worden beoordeeld. Er hebben immers op de betreffende percelen al onder meer graaf-en bouwwerkzaamheden plaatsgevonden in 2011/2012 toen het huis met kelder en de bijgebouwen werden gebouwd. Dus als er al karrensporen waren voor de bouw in 2011, dan zijn ze inmiddels wel verdwenen. Graag bevestigen we hierbij nog even dat we er dus vanuit gaan dat de gemeente als instructie krijgt om percelen waar in het verleden al bouwwerkzaamheden hebben plaatsgevonden, niet te laten vallen onder het beschermingsbeleid zoals hierboven genoemd of enige andere beschermingsmaatregel die dezelfde strekking heeft. Dit ondanks dat er misschien wel rode karrensporen op de kaart zichtbaar zijn en/of een bufferzone.

Dan willen we graag ook nog even de toegangsweg naar ons toekomstige huis XXXX schriftelijk benoemen, zoals wij het zien, lopen karresporen op de kaart over het naastgelegen zandweg, de enige toegangsweg naar het huis. Telefonisch is al met mevrouw XXXX besproken dat dan in praktijk de karrensporen al wel verdwenen zijn als er al jaren een (zand)weg loopt die al geruime tijd wordt gebruikt. Het betreffende huis is gebouwd in 2011/2012 en er zijn toen vrachtwagens met bouwmaterialen etc. over die weg gereden naar het huis toe. Ook wij sluiten niet uit dat we in de toekomst nog wat (bouw)werkzaamheden zullen laten uitvoeren, denk aan een bijgebouw plaatsen of groot onderhoud plegen en dan zullen er waarschijnlijk weer vrachtwagens over dezelfde weg moet kunnen rijden. Wij gaan er wel vanuit dat de weg ook in de toekomst gebruikt kan worden, zoals het in het verleden ook is gebeurd. Dus dat we met de auto, een vrachtwagen etc ons toekomstige huis kunnen bereiken. Ons is ook door de gemeente verteld dat als er al karrensporen lagen, het nu niet meer het geval zal zijn omdat de weg al jaren wordt gebruikt. We verzoeken de provincie om de gemeente dit te bevestigen, dus dat alles bij het oude kan blijven.

In een mail d.d. 4 juli jl. van XXXX gericht aan de huidige bewoners, (welke de huidige bewoners aan ons hebben doorgestuurd), staat: Als ik in de viewer zoek op jullie adres dan zie ik op jullie perceel aan XXXX geen karrensporen lopen. Wel wordt valt het perceel in de bufferzone die is gelegd ten behoeve van de karrensporen die over het naastgelegen perceel lopen. Binnen de bufferzone mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het omgevingsplan toelaat, als daarbij er maar op wordt gelet dat de karrensporen op de naastgelegen gronden niet per ongeluk worden beschadigd. Gelet op de afstand tot de plek op het naastgelegen perceel waar karrensporen zijn aangetroffen en het feit dat er een weg tussen ligt, zie ik geen risico dat activiteiten op jullie perceel de karrensporen aan de overzijde van de weg zullen beschadigen. Dit betekent dat de nieuwe eigenaren van jullie perceel geen beperkingen zullen ondervinden door de aanwijzing van de karrensporen en de bijbehorende bufferzone.

De zandweg ligt nou juist naast het perceel behorend bij XXXX en er lopen, zoals wij het kunnen zien aan de Noord/West kant wel rode strepen c.q. karrensporen over de betreffende zandweg naar het huis toe. Dit geeft verwarring op deze manier. Het gaat er niet om of het huis mag blijven staan of je in de tuin je border mag aanhaken, kortom het gaat niet slechts om de activiteiten op het betreffende perceel zelf, maar het gaat uiteraard ook om de toegang (de enige toegangsweg) naar het perceel.

We verzoeken u daarom vriendelijk om duidelijke richtlijnen gericht aan de gemeente te verstrekken, zodat de gemeente weet dat er geen beschermingsbeleid is voor delen waar wel karrensporen op de kaart zijn ingetekend, maar in praktijk geen karrensporen meer lopen, omdat bijvoorbeeld een zandweg al jaren als weg wordt gebruikt. We vrezen anders dat we niet normaal met bijvoorbeeld een auto, een vrachtwagen of busje met aanhanger bij ons toekomstige huis kunnen komen.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Op uw perceel zijn geen karrensporen aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Uit de second opinion blijkt dat de karrensporen in het bosgebiedje aan de overzijde van het zandpad dat de toegangsweg vormt tot uw woning, op de kaart ten onrechte doorgetrokken tot op het zandpad. Door het intensieve gebruik van het zandpad zijn de karrensporen die daar in verleden wel liepen, inmiddels verdwenen. Wij passen de kaart hierop aan.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw beide percelen geldt dat die na de aanpassing van de instructieregels niet meer worden geraakt door de aanwijzing van een signaleringszone.

2025-025039

Op de kaart bij het voorbereidingsbesluit is vrijwel de gehele XXXX aangemerkt als 'karrensporenzone'. Volgens de provincie Overijssel zouden zich over de gehele XXXX vele karrensporen bevinden. XXXX is eigenaar van een groot aantal percelen waarop deze karrensporen door de provincie zijn aangewezen. Via deze brief dient XXXX zijn zienswijze in op het voorbereidingsbesluit. Kort gezegd houdt de zienswijze van XXXX in dat: (a) wij ons zeer afvragen of de door de provincie Overijssel aangemerkte lijnen wel daadwerkelijk karrensporen zijn; en (b) wij ons zeer zorgen maken over de invloed van de regels rondom karrensporen voor de instandhouding en het beheer van de bossen op de Herikerberg.

(a) Het is zeer de vraag of de aangemerkte karrensporen ook daadwerkelijk karrensporen zijn, de provincie dient dit beter te onderzoeken. De provincie heeft de karrensporen en karrensporenzones aangewezen op basis van een bureaustudie. Deze bureaustudie is uitgevoerd door op de Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) te kijken. Het is juist dat op de AHN op verschillende plekken op deXX lijnen in het landschap te zien zijn. Hieruit valt echter niet af te leiden dat deze lijnen ook daadwerkelijk karrensporen zijn.

- Ten eerste geldt dat het reliëf dat op de AHN te zien is van een hele andere orde is dan karrensporen. Karrensporen zijn langgerekte, ondiepe geulen in het landschap die zijn ontstaan door het herhaaldelijk passeren van karrenwielen. Ze vormen een kenmerkend reliëfverschil in het landschap en kunnen, vooral in heidegebieden, nog steeds zichtbaar zijn als patronen van parallelle geulen. Het reliëf dat op de AHN te zien is en op de Herikerberg voorkomt zijn geen ondiepe en parallelle geulen, maar diepe geulen (op sommige plekken zo'n meter diep) en dan weer hoge rillen. Met andere woorden: het landschap op de Herikerberg is veel grilliger en lijkt eerder op rabatten (langwerpige ophopingen door mensen aangebracht voor bosbouwdoeleinden).

- Ten tweede geldt dat op de XXXX al zeer lange tijd sprake is van bosbouw en dat de oppervlakte van de bodem daardoor al vele malen is beroerd. De XXXX was tot eind 1 9e eeuw en midden 20e eeuw heidegebied en is daarna ontgonnen en meermaals ingeplant met bomen. Op dit moment is de XXXX sinds zo'n 100 jaar volledig bedekt met bos. Zoals de provincie op haar website aangeeft, bevinden karrensporen zich (in tegenstelling tot de meeste archeologische resten) direct aan de oppervlakte en zijn ze hierdoor extra gevoelig voor verstoring. Gelet op de bosbouwactiviteiten die de afgelopen 100 jaar hebben plaatsgevonden, is het zeer onwaarschijnlijk dat er (voorzover die er überhaupt daarvoor al waren) nog karrensporen aanwezig zijn. Daarnaast is het niet uit te sluiten (en veel waarschijnlijker) dat een deel van de lijnen op de AHN die de provincie heeft aangewezen als karrensporen, geen karrensporen zijn, maar uitrijpaden die de afgelopen 100 jaar zijn gebruikt om bomen uit het bos te rijden.

Gelet hierop kan dan ook niet simpelweg alleen op basis van de lijnen uit de AHN worden geconcludeerd dat er sprake is van karrensporen op de Herikerberg. Hiervoor is veel meer en grondiger (letterlijk) onderzoek nodig. De provincie zal onder meer eerst in het veld onderzoek moeten doen en de hiervoor genoemde punten in dat onderzoek moeten meenemen. Het is aan de provincie om dit eerst grondig te onderzoeken, alvorens deze lijnen als karrensporen in beleid aan te wijzen.

(b) Mochten de lijnen op de XXXX toch karrensporen zijn, dan maken wij ons zeer zorgen over de invloed van de regels rondom karrensporen op de instandhouding en het beheer van de bossen op de XXXX. Uit het voorbereidingsbesluit blijkt dat de provincie activiteiten wil verbieden die de karrensporen zouden aantasten. In de praktijk betekent dit dat "de grondeigenaar op de aangewezen locaties niets mag (laten) doen wat het bestaande microreliëf kan verstoren: niet bouwen, niet afgraven en niet aanharken". Dit geldt voor de door de provincie aangewezen karrensporen en de 50 meter brede karrensporenzones daaromheen. In het geval van de XXXX is vrijwel de gehele XXXX (met name het noordelijke gedeelte) aangewezen als karrensporenzone. In de praktijk betekent dit dat de gehele XXXX hierdoor wordt geraakt.

Het is nog onduidelijk wat de provincie precies verstaat onder het verstoren van het bestaande microreliëf. De kans is echter groot dat deze beperkingen zeer grote negatieve gevolgen hebben voor de instandhouding en het beheer van de bossen op de XXXX. Om de bossen in stand te kunnen houden (en waar mogelijk te versterken) is het nodig om de bossen te beheren. Onderdeel van dat beheer is onder meer het regelmatig dunnen zodat de overgebleven bomen voldoende licht en ruimte krijgen om te groeien. Daarnaast dient soms op kleine schaal een verjongingskap te worden uitgevoerd om afwisseling in het bosbestand te creëren (zowel qua soorten als qua leeftijd). Verder is het helaas vaak nodig om invasieve exoten (zoals de Amerikaanse vogelkers) te verwijderen om ervoor te zorgen dat deze de inheemse soorten niet overwoekeren. Het resultaat van dit beheer is een bos dat steeds diverser en vitaler wordt. Al deze maatregelen zijn echter niet mogelijk zonder het (in meer of mindere mate) beroeren van de (bovenste laag van de) bodem.

Op het moment dat bovenstaande activiteiten niet meer toegestaan zouden zijn, betekent dat dat het bos niet meer kan worden beheerd en dat daarmee het bos niet meer verder kan worden gerevitaliseerd.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Op diverse percelen van landgoed Weldam zijn karrensporen aangewezen. Andere percelen van het landgoed worden alleen geraakt door bufferzones die zijn aangewezen ten behoeve van de karrensporen op nabijgelegen percelen.

We hebben op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft ook voor het landgoed tot aanpassing van de kaart geleid omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Op de plekken op uw percelen waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan deze bos- en natuurgebieden zult u rekening moeten houden met de karrensporen en raatakkers. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karrensporen.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan er vanuit dat daarmee het beheer van de bossen op de Herikerberg doorgang kan vinden op een wijze dat u nog steeds de inkomsten kan verwerven die nodig zijn om het landgoed in stand te houden.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen en raatakkers (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op

Verder geldt dat een dergelijk verbod een grote negatieve impact zou hebben op de instandhouding van het gehele landgoed. De bomen die bij een dunning of verjonging worden gekapt om ruimte te geven aan de overgebleven bomen, worden door het landgoed gebruikt als hout voor de gebouwen op het landgoed of verkocht. Die inkomsten zijn hard nodig om het landgoed te kunnen beheren. Mochten ondanks alle bezwaren bovenstaande bosbouwactiviteiten verboden worden, dan geldt dat in ieder geval sprake dient te zijn van een rechtvaardige vergoeding van de inkomstenderving van het landgoed.

Conclusie

Wij verzoeken de provincie om bovenstaande punten mee te nemen in haar besluitvorming. Tevens nodigen wij de provincie graag uit om de XXXX te bezoeken om bovenstaande punten in het veld verder toe te lichten.

nadeelcompensatie.

Wij zien op voorhand dan ook geen aanleiding voor een vergoeding van hogere beheerskosten. Als er sprake is van schade die niet voor uw rekening behoort te komen, dan kunt u een verzoek om nadeelcompensatie indienen bij de gemeente.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

De handreiking die wij samen willen maken met grondeigenaren en gemeenten is ook bedoeld om gemeenten te helpen bij het regelen van een passende – dus niet te strenge - bescherming van raatakkers en karrensporen in hun omgevingsplan.

2025-025041	Pro-forma zienswijze niet aangevuld.	U hebt op 7 juli 2025 een pro forma zienswijze ingediend. We hebben u de gelegenheid geboden om tot en met 21 juli 2025 de zienswijze met inhoudelijke gronden aan te vullen. Wij hebben geen aanvulling ontvangen.
2025-025061	De instructieregels leggen een vergaande beperking op aan de eigenaren van de betreffende percelen. In het geval van XXXX. is dat het perceel met de kadastrale aanduiding XXXX. Volgens de website van de provincie Overijssel zijn karrensporen overblijfselen uit de oudheid en de late middeleeuwen. Ze laten oude handels- of reissporen zien die zijn ontstaan door karren in onverharde ondergrond. Zoals aangegeven gaat het om iets dat wellicht lang geleden is ontstaan. De aard van het terrein brengt met zich mee het nog maar de vraag is of de oneffenheden die aangemerkt worden als 'karrenspoor' daadwerkelijk overblijfselen zijn uit de oudheid. Natuurverschijnselen zoals een zandverstuiving of een forse regenbui tasten direct een mogelijke oneffenheid aan (of doen deze ontstaan). Kortom wat nu het reliëf is, is waarschijnlijk niet een overblijfsel van een karrenspoor maar het resultaat van de werking van natuurverschijnselen gedurende enige honderden jaren. De instructies leggen een vergaande beperking op aan de eigenaren van de betreffende percelen. Gelet op de twijfel of daadwerkelijk sprake is van overblijfselen uit de oudheid of dat er sprake is van een ontwikkeling van het landschap door de invloed van normale natuurverschijnselen zoals wind en regen, is het de vraag of dergelijke vergaande beperkingen gerechtvaardigd zijn. Door de beperkingen wordt de grond voor de eigenaren waardeloos. Alle ontwikkelingen worden geblokkeerd. Gelet op de twijfels is dit een ongeoorloofde inbreuk op het eigendomsrecht. Ik verzoek u daarom: De instructieregels uit het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening te verwijderen. Indien u toch van mening bent dat de instructieregels gehandhaafd moeten worden, dient er voorzien te worden in een (financiële) compensatieregeling voor de eigenaren van de percelen zowel in het gebied waarin zich de vermeende karrensporen bevinden als in de bufferzones. De financiële compensatie zou een vergoeding in behoren te houden die ten minste gelijk is aan de betaalde koopprijs voor de betreffende en aangrenzende percelen van dezelfde eigenaar.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Op uw perceel zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Karrensporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. Daarom hebben wij het archeologisch adviesbureau RAAP gevraagd een second opinion te doen op de aanwijzing. De second opinion bevestigt dat er in de omgeving van uw perceel inderdaad nog karrensporen aanwezig zijn, die het beschermen waard zijn. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart heeft tot gevolg dat uw perceel nu niet meer geraakt wordt door de aanwijzing. De aanwijzing van de karrensporen en de bijbehorende signaleringszones leveren naar verwachting dan ook geen waardevermindering van uw perceel op. Als dat wel het geval blijkt te zijn en de schade niet voor uw rekening behoort te komen, dan kunt u een verzoek om nadeelcompensatie indienen bij de gemeente.

2025-025066

Door deze verordening neemt de waarde van grond af. Hiervoor moeten eigenaren worden gecompenseerd. Veel grond is al vele jaren in gebruik. Als dit gebruik niet meer mogelijk is heeft dit nadeel voor eigenaren.

Ik verzoek u daarom om: ofwel grondeigenaren te compenseren voor waardevermindering ofwel het huidige gebruik te respecteren, ook voor de toekomst.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Op de plekken op uw perceel waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met de aanwezige karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karrensporen.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

Wij zien op voorhand geen aanleiding voor een vergoeding van hogere beheerskosten. Als er sprake is van schade die niet voor uw rekening behoort te komen, dan kunt u een verzoek om nadeelcompensatie indienen bij de gemeente.

2025-026745

Hierbij stuur ik, XXXX , de zienswijze op het op 1 april genomen voorbereidingsbesluit, waarmee wordt beoogd te voorkomen dat er op basis van het geldende omgevingsplan nog activiteiten worden uitgevoerd in het betreffende gebied. Als grondeigenaar en agrariër ben ik rechtstreeks belanghebbende bij dit besluit en teken ik bezwaar aan tegen alle voorgenomen maatregelen en beperkingen. In de zienswijze zal ik mijn standpunt onderbouwen.

Het voorbereidingsbesluit leidt tot een aanzienlijke beperking van mijn gebruiks- en ontwikkelingsmogelijkheden op eigen grond. Deze beperking heeft negatieve gevolgen voor mijn bedrijfsvoering en toekomstplannen. Delen van mijn landbouwgrond en bospercelen kan ik niet meer betreden, gebruiken en bewerken. Hierdoor word ik direct beperkt in mijn mogelijkheden binnen het bedrijf en nemen mijn kosten extreem toe op dit op een juiste wijze te kunnen compenseren. Door bovengenoemd wordt mijn keuzevrijheid weggenomen en daalt de waarde van mijn grond aanzienlijk. Bovendien acht ik het besluit onvoldoende gemotiveerd, gecommuniceerd en disproportioneel ten opzichte van mijn belang als zelfstandig ondernemer. De leefbaarheid op ons erf en de direct omgeving word ernstig beperkt.

Ik verzoek u met deze zienswijze en tevens bezwaarschrift om van deze maatregelen af te zien.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Karrensporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. Daarom hebben wij het archeologisch adviesbureau RAAP gevraagd een second opinion te doen op de aanwijzing. De second opinion bevestigt dat er op één van uw percelen inderdaad nog karrensporen aanwezig zijn, die het beschermen waard zijn.

Op de plekken op uw perceel waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zult u rekening moeten houden met de aanwezige karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karrensporen.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan u een beroep doen op nadeelcompensatie.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.
De aanpassing van de kaart heeft tot gevolg dat alleen het bosperceel met karrensporen nog door de aanwijzing wordt geraakt. Voor uw andere percelen geldt dat die nu buiten de aanwijzing vallen.

2025-026748	Wij willen aangeven dat er geen karrenspoor meer te vinden zal zijn in ons weiland, deze zijn al geploegd en gekilverd dus er zal niets meer te vinden zijn. Wij hopen u voldoende te hebben geïnformeerd en wensen van de lijst met te behouden karrensporen afgehaald te worden. Wij kunnen u niet verder helpen helaas.	Op uw perceel zijn geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw perceel raakte. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De aanpassing van de kaart betekent dat uw perceel nu buiten de aanwijzing valt.

2025-027094

Via de pilot Gebiedsgerichte aanpak Hellendoornse Berg hebben wij kennisgenomen van het onderdeel karrensporen en raatakkers in de ontwerp Omgevingsverordening en de daarop vooruitlopende voorbereidingsbesluiten raatakkercomplexen en karrensporen. Wij onderschrijven het belang van het behoud van karrensporen en raatakkers als waardevolle cultuurhistorische landschapselementen. Tegelijkertijd constateren wij als Veiligheidsregio's dat de voorbereidingsbesluiten en de instructieregels op een aantal punten tot onduidelijkheid leidt en van invloed kan zijn op natuurbrandbeheersingsmaatregelen. Wanneer deze elementen liggen in gebieden waar natuurbrandbeheersingmaatregelen gepland zijn/worden kunnen beleidsdoelen mogelijk conflicteren. Voor natuurbrandbeheersing is het van belang dat we maatregelen kunnen nemen zoals onder meer het realiseren van brandcompartimenten in natuurgebieden en het aanpassen van de vegetatie. Deze maatregelen helpen bij het beheersen en beperken van een natuurbrand en kunnen daarmee mogelijk ook bijdragen aan het behoud van raatakkers en karrensporen.

Het besluit bevat geen duidelijke omschrijving van de gevolgen voor grondeigenaren en beheerders. Ook is niet inzichtelijk/duidelijk hoe dit beleid zich verhoudt tot andere beleidsdoelen, waaronder natuurbeheer en van hieruit natuurbrandbeheersingsmaatregelen. Landelijk is de afgelopen periode vanuit zowel Veiligheidsregio's, terreinbeherende organisaties en ministeries ingezet op een gebiedsgerichte aanpak natuurbrandbeheersing. De onduidelijkheden van het besluit maken het lastig om de impact op deze gebiedsgerichte aanpak natuurbrandbeheersing goed te kunnen beoordelen. De onduidelijkheid voor grondeigenaren en beheerders maakt dat wij ook zorgen hebben of effectieve maatregelen in het kader van natuurbrandbeheersing getroffen kunnen worden. Bij de pilot Gebiedsgerichte aanpak Hellendoornse berg zien we al dat grondeigenaren een eerdere toestemming voor werkzaamheden in het kader van natuurbrandbeheersing vanuit Staatsbosbeheer op hun perceel (voorlopig) hebben ingetrokken. Voor het effectief kunnen nemen van maatregelen is de samenwerking en toestemming van grondeigenaren cruciaal. Duidelijkheid over de Omgevingsverordening ten aanzien van karrensporen (en raatakkers) is dan ook van belang. En hierbij ook een duidelijke toelichting en communicatie richting betrokkenen.

Wij vragen de Provincie Overijssel dan ook om hierin meer duidelijkheid te verschaffen en de communicatie hierover op te pakken. Daarnaast vragen wij om een vrijstelling of algemene maatregel in de Omgevingsverordening waardoor maatregelen in het kader van natuurbrandbeheersing mogelijk blijven, zonder dat hiervoor telkens een besluit van Gedeputeerde Staten nodig is en/of een ontheffing aangevraagd moet worden om zo grondeigenaren en beheerders hierin te faciliteren.

Tot slot; in het kader van het oefenen in risicovolle natuurgebieden en natuurbrandbestrijding gaan we er vanuit dat de voorbereidingsbesluiten en de ontwerp Omgevingsverordening hierop niet van invloed zijn.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

We hebben de bescherming van karrensporen in eerste instantie te strak geregeld. Mede naar aanleiding van de kwestie van de maatregelen die op de Hellendoornse Berg getroffen gaan worden voor natuurbrandbeheersing, is in de instructieregels nu een afwijkingsbevoegdheid opgenomen voor ontwikkelingen die van groot openbaar en bovenlokaal belang zijn en waarvoor uit onderzoek blijkt dat het niet mogelijk is om daarvoor de aanwezige karrensporen te ontzien.

De opdracht om passende bescherming te regelen heeft betrekking op alle activiteiten waardoor karrensporen en raatakkers beschadigd kunnen worden, dus ook op het oefenen in risicovolle natuurgebieden en natuurbrandbestrijding. Dat kan het geval zijn als bij de oefeningen zwaar materieel wordt gebruikt. Dat betekent dat de oefeningen zo moeten worden ingericht dat daarbij de plekken met raatakkers en karrensporen worden ontzien.

2025-027253

1. Onvoldoende onderbouwing van de aanwijzing
De aanwijzing van gebieden als raatakkercomplex of karrensporenzone is gebaseerd op archeologische en cultuurhistorische waarden. De onderbouwing hiervan is echter summier en onvoldoende transparant. Ook na toelichting tijdens de inloopbijeenkomsten ontbreekt er een duidelijke motivering waarom bepaalde gebieden zijn geselecteerd en andere niet, en op basis van welke criteria deze selectie heeft plaatsgevonden.

2. Disproportionele beperking van het gebruik van eigen grond
De voorgestelde instructieregels beperken het reguliere gebruik van eigen perceel op een wijze ik die disproportioneel en onredelijk ervaar. Daarbij komt dat het betreffende perceel in het verleden reeds meters diep is afgegraven, waardoor de archeologische waarde in de bodem feitelijk niet meer aanwezig is. De toepassing van deze instructieregels op mijn perceel mist daardoor feitelijke grondslag en leidt tot een beperking zonder reëel beschermingsdoel. Er is geen sprake van compensatie of mitigerende maatregelen. Dit alles staat op gespannen voet met het evenredigheidsbeginsel zoals bedoeld in artikel 3:4 van de Algemene wet bestuursrecht.

3. Gebrekkige participatie en inspraak
De voorbereiding van deze regels is onvoldoende afgestemd met belanghebbenden. De inloopbijeenkomsten in juni 2025 vonden laat in het proces plaats, waardoor wezenlijke invloed op de inhoud van het ontwerp nauwelijks mogelijk was.

Verzoek

Ik verzoek u de voorgestelde instructieregels voor raatakkercomplexen en karrensporenzones te heroverwegen en het ontwerp op de volgende punten aan te passen:

- Zorg voor een duidelijke en toetsbare onderbouwing van de aanwijzing van gebieden;
- Leg geen restricties op waar de archeologische waarde in de bodem feitelijk niet meer aanwezig is;
- Versterk de participatie en inspraakmogelijkheden in het vervolgproces;
- Onderzoek mogelijkheden voor compensatie of mitigatie van de lasten voor betrokkenen.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd.

Op het moment dat de inloopbijeenkomsten werden gehouden, lag het ontwerp van de instructieregels al ter inzage. Ook het voorbereidingsbesluit is genomen zonder dat vooraf de mogelijkheid van inspraak is geboden. Gelet op de kwetsbaarheid van de archeologische sporen is ervoor gekozen om eerst bescherming te bieden in de vorm van voorbeschermingsregels. Daarna zijn we met grondeigenaren in gesprek gegaan over de instructieregels die ervoor moeten zorgen dat gemeenten passende bescherming regelen in hun omgevingsplannen. De reacties die wij tijdens de inloopbijeenkomsten en andere gesprekken hebben gekregen op het ontwerp van de instructieregels, zijn aanleiding geweest om de instructieregels aan te passen. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Op uw perceel is geen karrensporen of raatakkers aangetroffen, maar er lopen wel karrensporen over percelen in de directe omgeving. Daarvoor hebben wij in eerste instantie een bufferzone van 50 meter aangewezen, die ook uw percelen raakte.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven, veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. Voor uw perceel geldt dat wij op luchtfoto's geen duidelijk afscheiding zien met het bosperceel waar de karrensporen zijn aangetroffen. Daarom is er een signaleringszone op een deel van uw perceel gelegd. Deze gronden kunt u gewoon blijven gebruiken zoals u gewend was, als u bij werkzaamheden op gronden direct grenzend aan het bosperceel maar enige voorzichtigheid betracht.

2025-025086	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.127 (instructieregel raatakkercomplex) en artikel 4.129 (instructieregel karresporenzones). Voor zowel een raatakkercomplex als karresporenzones is een instructieregel opgenomen voor het omgevingsplan dat voorziet in een verbod op alle activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de aanwezige cultuurhistorische en archeologische waarden van een raatakkercomplex of de aanwezige cultuurhistorische waarden van karrespoorzones. Hiervoor moet het omgevingsplan in ieder geval een verbod bevatten om door afgravingen van het karakteristieke microreliëf van een raatakkercomplex of van karresporen te verstoren. Kaart is gemaakt op basis van AHN-4 en natuurherstelmaatregelen zorgen al voor verstoring. Microreliëf is een term die wordt gebruikt om kleine hoogteverschillen in het landschap te beschrijven, die over een relatief korte afstand voorkomen. Het zijn vaak subtiele hoogteverschillen in het bodemoppervlak, zoals bultjes, kuiltjes, of richels, die een patroon of structuur vormen. Vanwege de subtiele verschillen zullen de elementen vrijwel onzichtbaar zijn in het landschap. Door gebruik te maken van de Actuele Hoogtekaart Nederland, zogenaamde AHN-kaarten, worden de minuscule hoogteverschillen zichtbaar. De recente AHN-4 is als basis genomen. Echter deze kaart dateert uit 2020/2021. We zijn inmiddels 4 a 5 jaar verder en de aangewezen complexen en zones bevinden zich vrijwel allemaal binnen natuurgebieden. In het Natura 2000-gebied de Borkeld is in de afgelopen periode de benodigde natuurherstelmaatregelen en getroffen en op de Herikerberg heeft er ook regulier onderhoud/bosbouw aan de bossen plaatsgevonden. We achten de kans zeer groot dat de ontdekte karresporen op basis van de AHN-4 zijn verstoord. Voor de uitvoering van de maatregelen is zwaar materieel gebruikt, waardoor sporen (onbewust) zijn verdwenen. Wij vragen ons af in hoeverre afstemming is geweest met de afdeling die zich bezighoudt met de natuurherstelmaatregelen voor de Natura 2000-gebieden. In 2025 komt de AHN-5 gereed voor de provincie Overijssel. Om een actueel beeld te hebben van de (verstoringen) van de zones en complexen door de natuurherstelmaatregelen binnen de Natura 200-gebieden is het realistisch om de AHN-5 als basis te nemen en daarnaast ook een veldonderzoek uit te gaan voeren Bufferzones zijn ruim genomen en compensatie. De bufferzones rondom de karresporen zijn 50 meter aan weerszijden. Hierdoor worden ons inziens ook particuliere (landbouw) percelen onnodig belemmerd. We verzoeken u om de zones zo beperkt mogelijk te houden. Mocht een (particulier) perceel binnen een zone vallen dan zou daar een compensatie tegenover moeten staan om de beperking van het perceel te compenseren. Hierover dient de provincie duidelijkheid te verschaffen aan grondeigenaren voordat de bufferzones in instructieregels vastgelegd worden. Handhaving omgevingsplan. Door het op te nemen als een instructieregel voor de gemeentelijke omgevingsplannen, zal de handhaving eveneens bij de gemeente worden belegd. Mocht een overtreding plaatsvinden en een karrespoor worden verstoord dan kunnen we geen herstel verlangen in het kader van handhaving, het gaat immers om een oud en historisch karrespoor die niet opnieuw kan worden gevormd. Handhaving in de vorm van terugbrengen naar de historische tijd is derhalve onmogelijk. We vragen ons af in hoeverre hiermee rekening is gehouden en wat dan het doel van de handhaving zal zijn. Daarnaast hebben wij vraagtekens bij de praktische werkwijze omtrent handhaving. Vele niet vergunningplichtige werken kunnen leiden tot bodemverstoring/beschadiging waarmee de karresporen en raatakkers schade oplopen. Deze werkzaamheden gebeuren geheel buiten het zicht van de gemeente, waardoor overtredingen (schade aan de bodemstructuren) geheel niet of pas laat wordt opgemerkt en handhaving naar verwachting onmogelijk is of tot weinig resultaat zal leiden. Resumerend verzoeken wij om het volgende: - Als basis de AHN-5 gebruiken voor de vaststelling van de raatakkercomplexen en karresporenzones; - Bufferzones zo klein mogelijk houden; - Grondeigenaren compenseren, indien een zone of complex op zijn gronden liggen; - Het geven van handvaten in geval van handhaving.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karresporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karresporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karresporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karresporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karresporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karresporen en signaleringszones. De karresporenzones maken duidelijk waar de karresporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karresporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Karresporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. We hebben daarom op de aanwijzing van de karresporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karresporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Op de plekken waar karresporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zullen grondeigenaren rekening moeten houden met de aanwezige karresporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karresporen. Beschadiging van karresporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karresporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karresporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karresporen aanwezig zijn. De kaart is hierop aangepast.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten. Wij denken daarin graag met u mee.

2025-024081	Instructieregel karresporenzones. Voor karresporenzones is een instructieregel opgenomen voor het omgevingsplan dat voorziet in een verbod op alle activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de aanwezige cultuurhistorische en archeologische waarden van de aanwezige cultuurhistorische waarden van karrespoorzones. Hiervoor moet het omgevingsplan in ieder geval een verbod bevatten ten aanzien van het verstoren van het karakteristieke microreliëf van karresporen door afgraving. Kaart is gemaakt op basis van AHN-4 en natuurherstelmaatregelen zorgen al voor verstoring. Microreliëf is een term die wordt gebruikt om kleine hoogteverschillen in het landschap te beschrijven, die over een relatief korte afstand voorkomen. Het zijn vaak subtiele hoogteverschillen in het bodemoppervlak, zoals bultjes, kuiltjes, of richels, die een patroon of structuur vormen. Vanwege de subtiele verschillen zullen de elementen vrijwel onzichtbaar zijn in het landschap. Door gebruik te maken van de Actuele Hoogtekaart Nederland, zogenaamde AHN-kaarten, worden de minuscule hoogteverschillen zichtbaar. De recente AHN-4 is als basis genomen. Echter deze kaart dateert uit 2020/2021. We zijn inmiddels 4 a 5 jaar verder en de aangewezen complexen en zones bevinden zich vrijwel allemaal binnen de Natura2000-g, zoals het Natura 2000-gebied Buurserzand Haaksbergerveen en het witte Veen. De mogelijkheid is aanwezig dat de ontdekte karresporen op basis van de AHN-4 door natuurherstelmaatregelen zijn verstoord. Nog een ander voorbeeld is de beweiding van koeien voor percelen in het Natura2000-gebied. Beweiding door koeien kan bij nat weer eventuele miniscule bodemwaarnemingen van karresporen vertrappen. Wij vragen ons af in hoeverre afstemming is geweest met de afdeling die zich bezighoudt met de natuurherstelmaatregelen voor Natura2000-gebieden. In 2025 komt de AHN-5 gereed voor de provincie Overijssel. Om een actueel beeld te hebben van de (verstoringen) van de zones en complexen door de natuurherstelmaatregelen binnen de Natura2000-gebieden is het realistisch de AHN-5 als basis te nemen. Bufferzones zijn ruim genomen en compensatie. De bufferzones rondom de karresporen zijn 50 meter aan weerszijden. Hierdoor worden ons inziens ook particuliere (landbouw) percelen onnodig belemmerd. We verzoeken u om de zones zo beperkt mogelijk te houden. Mocht een (particulier) perceel binnen een zone vallen dan zou daar een compensatie tegenover moeten staan om de beperking van het perceel te compenseren. Hierover dient de provincie duidelijkheid te verschaffen aan grondeigenaren voordat de bufferzones in instructieregels vastgelegd worden. Handhaving omgevingsplan. Door het op te nemen als een instructieregel voor de gemeentelijke omgevingsplannen, zal de handhaving eveneens bij de gemeente worden belegd. Mocht een overtreding plaatsvinden en een karrespoor worden verstoord dan kunnen we geen herstel verlangen in het kader van handhaving, het gaat immers om een oud en historisch karrespoor die niet opnieuw kan worden gevormd. Handhaving in de vorm van terugbrengen naar de historische tijd is derhalve onmogelijk. We vragen ons af in hoeverre hiermee rekening is gehouden en wat dan het doel van de handhaving zal zijn. Daarnaast hebben wij vraagtekens bij de praktische werkwijze omtrent handhaving. Vele niet-vergunningplichtige werken kunnen leiden tot bodemverstoring/beschadiging waarmee de karresporen schade oplopen. Deze werkzaamheden gebeuren geheel buiten het zicht van de gemeente, waardoor overtredingen (schade aan de bodemstructuren) geheel niet of pas laat wordt opgemerkt en handhaving naar verwachting onmogelijk is of tot weinig resultaat zal leiden. Resumerend verzoeken wij om het volgende: - Als basis de AHN-5 gebruiken voor de vaststelling van de raatakkercomplexen en karresporenzones; - Bufferzones zo klein mogelijk houden; - Grondeigenaren compenseren, indien een zone of complex op zijn gronden liggen; - Het geven van handvaten in geval van handhaving.	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karresporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karresporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karresporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karresporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karresporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karresporen en signaleringszones. De karresporenzones maken duidelijk waar de karresporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karresporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Karresporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. We hebben daarom op de aanwijzing van de karresporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karresporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Op de plekken waar karresporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zullen grondeigenaren rekening moeten houden met de aanwezige karresporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karresporen. Beschadiging van karresporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karresporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karresporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karresporen aanwezig zijn. De kaart is hierop aangepast.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten. Wij denken daarin graag met u mee.

2025-023908	Artikel 4.127 (instructieregel raatakkercomplex) en artikel 4.129 (instructieregel karresporenzones). Voor zowel een raatakkercomplex als karresporenzones is een instructieregel opgenomen voor het omgevingsplan dat voorziet in een verbod op alle activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de aanwezige cultuurhistorische en archeologische waarden van een raatakkercomplex of de aanwezige cultuurhistorische waarden van karrespoorzones. Hiervoor moet het omgevingsplan in ieder geval een verbod bevatten om door afgravingen van het karakteristieke microreliëf van een raatakkercomplex of van karresporen te verstoren. Kaart is gemaakt op basis van AHN-4 en natuurherstelmaatregelen zorgen al voor verstoring. Microreliëf is een term die wordt gebruikt om kleine hoogteverschillen in het landschap te beschrijven, die over een relatief korte afstand voorkomen. Het zijn vaak subtiele hoogteverschillen in het bodemoppervlak, zoals bultjes, kuultjes, of richels, die een patroon of structuur vormen. Vanwege de subtiele verschillen zullen de elementen vrijwel onzichtbaar zijn in het landschap. Door gebruik te maken van de Actuele Hoogtekaart Nederland, zogenaamde AHN-kaarten, worden de minuscule hoogteverschillen zichtbaar. De recente AHN-4 is als basis genomen. Echter deze kaart dateert uit 2020/2021. We zijn inmiddels 4 a 5 jaar verder en de aangewezen complexen en zones bevinden zich vrijwel allemaal binnen de Natura 2000-gebieden, zoals het Natura gebied Bergvennen en Brecklenkampse Veld en Springendal en Dal van de Mosbeek. Binnen het gebied Bergvennen en Brecklenkampse Veld zijn in de periode 2021 en 2022 de benodigde natuurherstelmaatregelen getroffen. In het gebied Springdal en Dal van de Mosbeek zijn de activiteiten in het kader van de natuurherstelmaatregelen eind 2021 gestart. We achten de kans zeer groot dat de ontdekte karresporen op basis van de AHN-4 zijn verstoord. Voor de uitvoering van de maatregelen is zwaarmaterieel gebruikt, waardoor sporen (onbewust) zijn verdwenen. Nog een ander voorbeeld is de beweiding van heidekoeien voor percelen in het Natura 2000-gebied Bergvennen en Brecklenkampse Veld. Dit ras koeien is zwaar en zullen bij nat weer evt. minuscule bodemwaarnemingen van karresporen vertrappen. Wij vragen ons af in hoeverre afstemming is geweest met de afdeling die zich bezighoudt met de natuurherstelmaatregelen voor de Natura 2000-gebieden. In 2025 komt de AHN-5 gereed voor de provincie Overijssel. Om een actueel beeld te hebben van de (verstoringen) van de zones en complexen door de natuurherstelmaatregelen binnen de Natura 200- gebieden is het realistisch om de AHN-5 als basis te nemen. Bufferzones zijn ruim genomen en compensatie De bufferzones rondom de karresporen zijn 50 meter aan weerszijden. Hierdoor worden ons inziens ook particuliere (landbouw) percelen onnodig belemmerd. We verzoeken u om de zones zo beperkt mogelijk te houden. Mocht een (particulier) perceel binnen een zone vallen dan zou daar een compensatie tegenover moeten staan om de beperking van het perceel te compenseren. Hierover dient de provincie duidelijkheid te verschaffen aan grondeigenaren voordat de bufferzones in instructieregels vastgelegd worden. Handhaving omgevingsplan. Door het op te nemen als een instructieregel voor de gemeentelijke omgevingsplannen, zal de handhaving eveneens bij de gemeente worden belegd. Mocht een overtreding plaatsvinden en een karrespoor worden verstoord dan kunnen we geen herstel verlangen in het kader van handhaving, het gaat immers om een oud en historisch karrespoor die niet opnieuw kan worden gevormd. Handhaving in de vorm van terugbrengen naar de historische tijd is derhalve onmogelijk. We vragen ons af in hoeverre hiermee rekening is gehouden en wat dan het doel van de handhaving zal zijn. Daarnaast hebben wij vraagtekens bij de praktische werkwijze omtrent handhaving. Vele niet-vergunningplichtige werken kunnen leiden tot bodemverstoring/beschadiging waarmee de karresporen en raatakkers schade oplopen. Deze werkzaamheden gebeuren geheel buiten het zicht van de gemeente, waardoor overtredingen (schade aan de bodemstructuren) geheel niet of pas laat wordt opgemerkt en handhaving naar verwachting onmogelijk is of tot weinig resultaat zal leiden. Resumerend verzoeken wij om het volgende: - Als basis de AHN-5 gebruiken voor de vaststelling van de raatakkercomplexen en karresporenzones; - Afstemming over de natuurherstelmaatregelen die nog moeten plaatsvinden binnen de Natura 2000-gebieden; - Bufferzones zo klein mogelijk houden; - Grondeigenaren compenseren, indien een zone of complex op zijn gronden liggen; - Het geven van handvaten in geval van handhaving	De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karresporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karresporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karresporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karresporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karresporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karresporen en signaleringszones. De karresporenzones maken duidelijk waar de karresporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karresporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Karresporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. We hebben daarom op de aanwijzing van de karresporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karresporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Op de plekken waar karresporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zullen grondeigenaren rekening moeten houden met de aanwezige karresporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karresporen. Beschadiging van karresporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karresporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karresporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karresporen aanwezig zijn. De kaart is hierop aangepast.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten. Wij denken daarin graag met u mee.

2025-024443	5. Karrensporen. In artikel 4.127 is de instructieregel karrensporen opgenomen. Hoewel sprake is van (zichtbaar) microreliëf, zijn relatief ruime bufferzones van 50 meter opgenomen. Uit de gesprekken met de provincie en de toelichting lijkt de bedoeling dat verstorende maatregelen, zoals vergravingen, in deze gebieden rekening houden met het naastgelegen karrenspoor. Toch is voor zowel de karrenspoorzones als de bufferzones een gelijklopende instructieregel opgenomen. Daarnaast liggen hier deels ook particuliere percelen in, waaronder woonpercelen (bijvoorbeeld XXXX). Wij verzoeken u om: de bufferzones zo beperkt mogelijk te houden, en mocht een particulier perceel binnen een zone vallen, een compensatie te overwegen voor de beperkingen op het perceel.	Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De kaart is hierop aangepast. Hierdoor vallen veel percelen van particulieren nu buiten de aanwijzing. Gronden van particulieren die nog wel door een signaleringszone worden geraakt kunnen deze gronden gewoon gebruiken zoals men gewend was. Van deze particulieren wordt alleen enige voorzichtigheid verwacht bij het uitvoeren van werkzaamheden op gronden direct grenzend aan de percelen waarop de karrensporen zijn aangetroffen. De aanwijzing van signaleringszones op particuliere gronden levert naar verwachting dan ook geen waardevermindering of andere schade op.

2025-026749	Via de pilot Gebiedsgerichte aanpak Hellendoornse Berg hebben wij kennisgenomen van het onderdeel karrensporen en raatakkers in de ontwerp Omgevingsverordening en de daarop vooruitlopende voorbereidingsbesluiten raatakkercomplexen en karrensporen. Wij onderschrijven het belang van het behoud van karrensporen en raatakkers als waardevolle cultuurhistorische landschapselementen. Tegelijkertijd constateren wij als Veiligheidsregio's dat de voorbereidingsbesluiten en de instructieregels op een aantal punten tot onduidelijkheid leidt en van invloed kan zijn op natuurbrandbeheersingsmaatregelen. Wanneer deze elementen liggen in gebieden waar natuurbrandbeheersingmaatregelen gepland zijn/worden kunnen beleidsdoelen mogelijk conflicteren. Voor natuurbrandbeheersing is het van belang dat we maatregelen kunnen nemen zoals onder meer het realiseren van brandcompartimenten in natuurgebieden en het aanpassen van de vegetatie. Deze maatregelen helpen bij het beheersen en beperken van een natuurbrand en kunnen daarmee mogelijk ook bijdragen aan het behoud van raatakkers en karrensporen. Het besluit bevat geen duidelijke omschrijving van de gevolgen voor grondeigenaren en beheerders. Ook is niet inzichtelijk/duidelijk hoe dit beleid zich verhoudt tot andere beleidsdoelen, waaronder natuurbeheer en van hieruit natuurbrandbeheersingsmaatregelen. Landelijk is de afgelopen periode vanuit zowel Veiligheidsregio's, terreinbeherende organisaties en ministeries ingezet op een gebiedsgerichte aanpak natuurbrandbeheersing. De onduidelijkheden van het besluit maken het lastig om de impact op deze gebiedsgerichte aanpak natuurbrandbeheersing goed te kunnen beoordelen. De onduidelijkheid voor grondeigenaren en beheerders maakt dat wij ook zorgen hebben of effectieve maatregelen in het kader van natuurbrandbeheersing getroffen kunnen worden. Bij de pilot Gebiedsgerichte aanpak Hellendoornse berg zien we al dat grondeigenaren een eerdere toestemming voor werkzaamheden in het kader van natuurbrandbeheersing vanuit Staatsbosbeheer op hun perceel (voorlopig) hebben ingetrokken. Voor het effectief kunnen nemen van maatregelen is de samenwerking en toestemming van grondeigenaren cruciaal. Duidelijkheid over de Omgevingsverordening ten aanzien van karrensporen (en raatakkers) is dan ook van belang. En hierbij ook een duidelijke toelichting en communicatie richting betrokkenen. Wij vragen de Provincie Overijssel dan ook om hierin meer duidelijkheid te verschaffen en de communicatie hierover op te pakken. Daarnaast vragen wij om een vrijstelling of algemene maatregel in de Omgevingsverordening waardoor maatregelen in het kader van natuurbrandbeheersing mogelijk blijven, zonder dat hiervoor telkens een besluit van Gedeputeerde Staten nodig is en/of een ontheffing aangevraagd moet worden om zo grondeigenaren en beheerders hierin te faciliteren. Tot slot; in het kader van het oefenen in risicovolle natuurgebieden en natuurbrandbestrijding gaan we er vanuit dat de voorbereidingsbesluiten en de ontwerp Omgevingsverordening hierop niet van invloed zijn.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. Wij hebben in juni 2025 vier inloopbijeenkomsten op locatie georganiseerd. Ook wordt op een speciale website voor raatakkers en karrensporen daarover nadere informatie gedeeld. Verder is per telefoon en mail contact gezocht met grondeigenaren die aangegeven hebben met ons in gesprek te willen over de gevolgen van het voorbereidingsbesluit. In een viewer hebben we tot op perceelsniveau inzichtelijk gemaakt waar de raatakkers en karrensporen en tot hoe ver de zones rond de karrensporen reiken. In deze viewer is ook de hoogtekaart opgenomen waarop de aanwijzing van de raatakkers en karrensporen is gebaseerd. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. We hebben de bescherming van karrensporen in eerste instantie te strak geregeld. Mede naar aanleiding van de kwestie van de maatregelen die op de Hellendoornse Berg getroffen gaan worden voor natuurbrandbeheersing, is in de instructieregels nu een afwijkingsbevoegdheid opgenomen voor ontwikkelingen die van groot openbaar en bovenlokaal belang zijn en waarvoor uit onderzoek blijkt dat het niet mogelijk is om daarvoor de aanwezige karrensporen te ontzien. De opdracht om passende bescherming te regelen heeft betrekking op alle activiteiten waardoor karrensporen en raatakkers beschadigd kunnen worden, dus ook op het oefenen in risicovolle natuurgebieden en natuurbrandbestrijding. Dat kan het geval zijn als bij de oefeningen zwaar materieel wordt gebruikt. Dat betekent dat de oefeningen zo moeten worden ingericht dat daarbij de plekken met raatakkers en karrensporen worden ontzien.

2025-023672

f. Karrensporenzones vragen om actualisatie en maatwerk. In de concept-Omgevingsverordening wordt verwezen naar een kaart met zogeheten karrensporenzones. Voor deze gebieden gelden beperkingen: een omgevingsplan mag geen activiteiten toestaan die de aanwezige cultuurhistorische waarden aantasten. Concreet betekent dit onder meer een verbod op afgravingen die het karakteristieke microreliëf van de karrensporen kunnen verstoren. In de praktijk blijkt echter dat veel van deze karrensporen niet langer intact zijn of onvoldoende zichtbaar aanwezig zijn in het landschap. In sommige gevallen liggen deze zones zelfs dwars over bestaande recreatiebedrijven heen.

Ik pleit daarom voor een actualisatie van de kaart op basis van onafhankelijk veldonderzoek. Daarbij dient nadrukkelijk gekeken te worden naar de feitelijke staat van de karrensporen en naar de mogelijkheid om bestaande recreatiebedrijven uit te zonderen (geëxclaveerd). Alleen op basis van actuele en gevalideerde gegevens kan effectief en proportioneel beleid worden gevoerd.

Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Karrensporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. We hebben daarom op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn. De kaart is hierop aangepast.

De aanpassingen op de kaart leiden ertoe dat bestaande recreatiebedrijven niet of nog maar in beperkte mate worden geraakt door de aanwijzing van raatakkers en karrensporen. Voor zover er nog signaleringzones over gronden van deze bedrijven vallen, levert dat geen andere beperkingen op dan dat bij de uitvoering van werkzaamheden op gronden naast percelen waar karrensporen liggen, enige voorzichtigheid moet worden betracht. Voor zover er nog wel karrensporen worden aangewezen op gronden van recreatiebedrijven, gaat dat om bospercelen en houtopstanden die nu ook niet (intensief) worden gebruikt voor recreatie. Wij verwachten daarom ook geen grote gevolgen voor de bedrijfsvoering van deze recreatiebedrijven. Als dat wel het geval blijkt te zijn en de schade niet voor rekening van deze recreatiebedrijven behoort te komen, dan kunnen deze bedrijven een verzoek om nadeelcompensatie indienen bij de gemeente.

Met belangstelling hebben we kennisgenomen van de aanpassingen in de verordening met het onderdeel karrensporen en raatakkers. Gedeputeerde Staten heeft met een voorbereidingsbesluit 10 raatakker complexen en 8 bundels karrensporen aangewezen met daaromheen een bufferzone van 50 meter. OPG zet zich al jaren in om meer aandacht te krijgen voor behoud van erfgoed bij beheer en ontwikkeling in het bijzonder in natuurterreinen. Het voornemen tot bescherming van deze cultuurhistorische elementen zien we als een waardering van de inzet die particuliere beheerders hebben gepleegd om dit microreliëf te behouden. De meeste van de elementen liggen in het NNN (Natuurnetwerk Nederland) met diverse beheertypen bos en heide. Wij hebben de verantwoordelijk deze percelen zo te beheren dat deze beheertypen in stand blijven. Met de beperkingen die voortvloeien uit de omgevingsverordening wordt echter het regulier natuurbeheer onmogelijk gemaakt of op zijn minst bemoeilijkt. Denk aan houtoogst en de daaropvolgende herplant of bosrevitalisatie en hydrologische maatregelen.

Wij verzoeken de provincie om met de eigenaren in gesprek te gaan en te komen tot een integraal beheeradvies over de wijze waarop het behoud van het bodemreliëf kan samengaan met het huidige beheer op zodanige wijze dat de kosten niet hoger uitvallen. Hierdoor kan planschade door een beperkingen aan het huidige gebruik of functie worden voorkomen. U heeft gekozen om de bescherming te regelen via de omgevingsverordening en legt daarbij de verantwoordelijkheid, via een instructieregel, bij de gemeenten. Vanuit de filosofie van de Omgevingswet is dit logisch, maar het vraagt bij de gemeenten kennis met betrekking tot de archeologie die veelal ontbreekt. Het risico bestaat dat zij, zeker nu de provincie de begrenzing van niet overal correct heeft bepaald, een te zwaar beschermingsregime gaan voorschrijven. Dit zal leiden tot veel discussie en niet bijdragen aan het doel. Een handreiking voor gemeenten die leidt tot een eenduidige afweging voor gemeenten zal hen en de eigenaren zeker helpen.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat

daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten.

Gemeenten hebben inderdaad niet altijd zelf kennis en expertise op het terrein van archeologie in huis. Zij kunnen daarvoor archeologische adviesbureaus inschakelen en een beroep doen op overheidsadviseurs zoals de regio-archeoloog en de provinciaal archeoloog.

De handreiking die wij samen willen maken met grondeigenaren en gemeenten is ook bedoeld om gemeenten te helpen bij het regelen van een passende – dus niet te strenge – bescherming van raatakkers en karrensporen in hun omgevingsplan.

Ik hoop dat hiermede het misverstand is opgelost.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Wel is duidelijk geworden dat de karrensporen ten onrechte doorgetrokken over het tracé van de voormalige spoorlijn en over een weggetje dat in het verleden over het perceel liep. Op basis van de second opinion constateren we dat de karrensporen die over uw perceel lopen, op de kaart van het ontwerp niet precies genoeg zijn ingetekend. Verder blijken na een check op de meest recente hoogtekaart op uw perceel ook enkele karrensporen verdwenen te zijn. We hebben daarom de kaart aangepast.

Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

In het veld zijn karrensporen vaak lastig herkenbaar doordat die als regel zijn overgroeid. We verwachten dan ook niet de karrensporen op uw perceel toeristen zullen aantrekken.

2025-023930

Artikel 4.127 (instructieregel raatakkercomplex) en artikel 4.129 (instructieregel karresporenzones). Voor zowel een raatakkercomplex als karresporenzones is een instructieregel opgenomen voor het omgevingsplan dat voorziet in een verbod op alle activiteiten die kunnen leiden tot aantasting van de aanwezige cultuurhistorische en archeologische waarden van een raatakkercomplex of de aanwezige cultuurhistorische waarden van karrespoorzones. Hiervoor moet het omgevingsplan in ieder geval een verbod bevatten om door afgravingen van het karakteristieke microreliëf van een raatakkercomplex of van karresporen te verstoren.

Kaart is gemaakt op basis van AHN-4 en natuurherstelmaatregelen zorgen al voor verstorening. Microreliëf is een term die wordt gebruikt om kleine hoogteverschillen in het landschap te beschrijven, die over een relatief korte afstand voorkomen. Het zijn vaak subtiele hoogteverschillen in het bodemoppervlak, zoals bultjes, kuiltjes, of richels, die een patroon of structuurvormen. Vanwege de subtiele verschillen zullen de elementen vrijwel onzichtbaar zijn in het landschap. Door gebruik te maken van de Actuele Hoogtekaart Nederland, zogenaamde AHN-kaarten, worden de minuscule hoogteverschillen zichtbaar. De recente AHN-4 is als basis genomen. Echter deze kaart dateert uit 2020/2021. We zijn inmiddels 4 a 5 jaar verder en de aangewezen complexen en zones bevinden zich vrijwel allemaal binnen de Natura 2000-gebieden, zoals het Natura gebied Bergvennen en Brecklenkampse Veld en Springendal en Dal van de Mosbeek. Binnen het gebied Bergvennen en Brecklenkampse Veld zijn in de periode 2021 en 2022 de benodigde natuurherstelmaatregelen getroffen. In het gebied Springdal en Dal van de Mosbeek zijn de activiteiten in het kader van de natuurherstelmaatregelen eind 2021 gestart. We achten de kans zeer groot dat de ontdekte karresporen op basis van de AHN-4 zijn verstoord. Voor de uitvoering van de maatregelen is zwaar materieel gebruikt, waardoor sporen (onbewust) zijn verdwenen. Nog een ander voorbeeld is de beweiding van heidekoeien voor percelen in het Natura 2000-gebied Bergvennen en Brecklenkampse Veld. Dit ras koeien is zwaar en zullen bij nat weer evt. minuscule bodemwaarnemingen van karresporen vertrappen. Wij vragen ons af in hoeverre afstemming is geweest met de afdeling die zich bezighoudt met de natuurherstelmaatregelen voor de Natura 2000-gebieden. In 2025 komt de AHN-5 gereed voor de provincie Overijssel. Om een actueel beeld te hebben van de(verstoringsen) van de zones en complexen door de natuurherstelmaatregelen binnen de Natura 200-gebieden is het realistisch om de AHN-5 als basis te nemen.

Bufferzones zijn ruim genomen en compensatie. De bufferzones rondom de karresporen zijn 50 meter aan weerszijden. Hierdoor worden ons inziens ook particuliere (landbouw) percelen onnodig belemmerd. We verzoeken u om de zones zo beperkt mogelijk te houden. Mocht een (particulier) perceel binnen een zone vallen dan zou daar een compensatie tegenover moeten staan om de beperking van het perceel te compenseren. Hierover dient de provincie duidelijkheid te verschaffen aan grondeigenaren voordat de bufferzones in instructieregels vastgelegd worden.

Handhaving omgevingsplan. Door het op te nemen als een instructieregel voor de gemeentelijke omgevingsplannen, zal de handhaving eveneens bij de gemeente worden belegd. Mocht een overtreding plaatsvinden en een karrespoor worden verstoord dan kunnen we geen herstel verlangen in het kader van handhaving, het gaat immers om een oud en historisch karrespoor die niet opnieuw kan worden gevormd. Handhaving in de vorm van terugbrengen naar de historische tijd is derhalve onmogelijk. We vragen ons af in hoeverre hiermee rekening is gehouden en wat dan het doel van de handhaving zal zijn. Daarnaast hebben wij vraagtekens bij de praktische werkwijze omtrent handhaving. Vele niet-vergunningplichtige werken kunnen leiden tot bodemverstoring/beschadiging waarmee de karresporen en raatakkers schade oplopen. Deze werkzaamheden gebeuren geheel buiten het zicht van de gemeente, waardoor overtredingen (schade aan de bodemstructuren) geheel niet of pas laat wordt opgemerkt en handhaving naar verwachting onmogelijk is of tot weinig resultaat zal leiden.

Resumerend verzoeken wij om het volgende:

- Als basis de AHN-5 gebruiken voor de vaststelling van de raatakkercomplexen en karresporenzones;
- Afstemming over de natuurherstelmaatregelen die nog moeten plaatsvinden binnen de Natura 2000-gebieden;
- Bufferzones zo klein mogelijk houden;
- Grondeigenaren compenseren, indien een zone of complex op zijn gronden liggen;
- Het geven van handvaten in geval van handhaving.

De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekaarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karresporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet.

Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karresporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karresporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karresporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karresporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden.

Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karresporen en signaleringszones. De karresporenzones maken duidelijk waar de karresporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karresporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

Karresporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. We hebben daarom op de aanwijzing van de karresporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karresporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was.

Op de plekken waar karresporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zullen grondeigenaren rekening moeten houden met de aanwezige karresporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karresporen.

Beschadiging van karresporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karresporen daardoor in beperkte mate worden aangetast.

Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karresporen (zoveel mogelijk) worden ontzien.

Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karresporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karresporen aanwezig zijn. De kaart is hierop aangepast.

De instructieregels voor karrensporen laten aan gemeenten lokale afwegingsruimte om in hun omgevingsplannen passende bescherming te regelen op een wijze die aansluit op de systematiek die zij in hun omgevingsplan hanteren. Dat geldt ook voor de wijze waarop de gemeente toezicht en handhaving wil inrichten. Wij denken daarin graag met u mee.

2025-024186	Afdeling 4.17. Momenteel is er veel te doen rondom de raatakkers en karrensporen. Ondernemers zijn geconfronteerd met brieven over besluiten die hun gronden raken. Dit betekent dat zij plotseling rekening moeten houden met deze waarden, zonder dat hier voorafgaand voldoende dialoog over is gevoerd. Naar onze mening is dit aspect niet voldoende doordacht, zijn de aanwijzingen van deze gronden niet zorgvuldig tot stand gekomen en zijn de gevolgen voor ondernemers aanzienlijk. Daarom ook het verzoek om de zonering alvast kritisch te bekijken en deze te laten vervallen, dan wel te minimaliseren. Dit alles rekening houdend met bestaand landgebruik. Hiermee verklein je als provincie al de impact van een dergelijk besluit. Het lijkt ons echter nog verstandiger om voorlopig afdeling 4.17 uit de verordening te schrappen. Ga gebieden in, bespreek de wensen en consequenties, maak heldere afspraken, ook over de schadecompensatie, en neem het resultaat hiervan pas op in de omgevingsverordening. Dit voorkomt verdere onduidelijkheid en frustratie bij getroffen ondernemers.	Onze eerste brief over het voorbereidingsbesluit raatakkers en karrensporen aan grondeigenaren heeft voor verwarring gezorgd. Er was een onduidelijke kaart bij de brief gevoegd, en de functie van zones rondom de karrensporen en raatakkers was niet duidelijk. We hebben daar veel reacties over gekregen. Dat was voor ons aanleiding om diverse acties te ondernemen om grondeigenaren beter te informeren en de instructieregels te verduidelijken. De provincie Overijssel is op grond van het Verdrag van Malta (het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed) verplicht om binnen haar vermogen archeologisch erfgoed te beschermen. Op basis van de hoogtekarten van het Algemeen Hoogtebestand Nederland is vrij recent duidelijk geworden dat er in de provincie nog fysieke sporen in het landschap aanwezig zijn vanuit de Prehistorie van landbouwkundig gebruik en van handelsroutes uit de Middeleeuwen en later. Vanwege het belang van die sporen voor de Overijsselse cultuurhistorische identiteit, het gemeentegrens overschrijdende karakter van de sporen en de grote kwetsbaarheid daarvan, ziet de provincie voor zichzelf een taak om passende bescherming te regelen voor de karrensporen zoals die voor de instructieregels op kaart zijn gezet. Op dit moment is de bescherming van raatakkers en karrensporen nog niet goed geregeld. Gemeenten zijn weliswaar op grond van de Omgevingswet (artikel 5.130 Besluit kwaliteit leefomgeving) al verplicht om rekening te houden met archeologische sporen op hun gronden, maar dit biedt onvoldoende garantie dat de raatakkers en karrensporen die de provincie heeft aangewezen als van provinciaal belang, ook inderdaad behouden blijven. De instructieregels verplichten gemeenten om in hun omgevingsplan passende bescherming te regelen voor deze raatakkers en karrensporen. Dit levert inderdaad beperkingen op aan de wijze waarop percelen gebruikt en onderhouden kunnen worden op die plekken op het perceel waar de karrensporen en raatakkers aangetroffen zijn. Ons doel daarbij is om de beperkingen van de gebruiksmogelijkheden van deze percelen zo klein mogelijk te houden. Wij maken nu in de instructieregels en op de kaart een duidelijk onderscheid tussen karrensporen en signaleringszones. De karrensporenzones maken duidelijk waar de karrensporenzones daadwerkelijk aanwezig zijn en waar beperkingen gelden voor gebruik. De zones rond de karrensporen noemen we nu signaleringszones, omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen de signaleringszones mogen alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken. Karrensporen die inmiddels verdwenen zijn, hebben ook geen bescherming meer nodig. We hebben daarom op de aanwijzing van de karrensporen een second opinion laten doen door archeologisch adviesbureau RAAP. Dit heeft geleid tot aanpassing van de kaart omdat in een aantal gevallen de karrensporen niet meer aanwezig bleken te zijn of op een net iets andere plek bleken liggen dan eerder ingetekend was. Op de plekken waar karrensporen zijn aangetroffen gelden beperkingen voor het gebruik. Bij onderhoud aan dit bosgebied zullen grondeigenaren rekening moeten houden met de aanwezige karrensporen. De inzet van zwaar materieel voor bosonderhoud en natuurontwikkeling kan leiden tot beschadiging van de karrensporen. Beschadiging van karrensporen is bij noodzakelijk bosbeheer en natuurontwikkeling niet altijd te voorkomen. Daarom is in de instructieregels is een afwijkingsbevoegdheid voor gemeenten opgenomen waardoor noodzakelijk onderhoud aan bos en natuur nog steeds doorgang kan vinden, ook als karrensporen daardoor in beperkte mate worden aangetast. Wij gaan samen met grondeigenaren en gemeenten een praktische handreiking ontwikkelen die duidelijk maakt hoe onderhoud aan bos en natuur kan plaatsvinden op een wijze dat karrensporen (zoveel mogelijk) worden ontzien. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie. Bij nader inzien zijn de bufferzones die wij in het ontwerp van de instructieregels hebben aangegeven veel te ruim genomen. Wij noemen deze zones nu signaleringszones omdat dit beter aangeeft wat de functie van deze zones is. Binnen deze zones mogen nog steeds alle activiteiten worden uitgevoerd die het gemeentelijke omgevingsplan toestaat, als bij de uitvoering van de werkzaamheden erop gelet wordt dat

daarbij niet per ongeluk de karrensporen op de naastgelegen percelen beschadigd raken.

De signaleringszones hebben nu in principe een breedte van 10 meter of minder als er een duidelijke afscheiding is in het veld met het perceel waarop de karrensporen aanwezig zijn.
De kaart is hierop aangepast.

Hoe het beheer en onderhoud van bos- en natuurpercelen met raatakkers en karrensporen dan in de praktijk ingevuld kan worden, maken we duidelijk in de handreiking die we samen met grondeigenaren en terreinbeherende organisaties gaan opstellen. Voor zover de beperkingen die op grond van de instructieregels worden opgelegd leiden tot schade die niet voor rekening van de grondeigenaar behoort te blijven, kan een beroep gedaan worden op nadeelcompensatie.

Er heeft inderdaad voorafgaand aan het besluit om een voorbereidingsbesluit te nemen, geen overleg plaatsgehad grondeigenaren. Vanwege de kwetsbaarheid van de karrensporen hebben we besloten om eerst bescherming te regelen en daarna in gesprek te gaan met grondeigenaren over de beperkingen die onze instructieregels opleveren voor de gebruiksmogelijkheden van hun gronden. De bescherming op basis van dat voorbereidingsbesluit vervalt als wij niet tijdig overgaan tot vaststellen van instructieregels voor raatakkers en karrensporen. Dat levert onaanvaardbare risico's op dat de raatakkers en karrensporen worden aangetast in die tijd die daarna nodig is om alsnog weer bescherming te regelen na het doorlopen van een participatietraject zoals u die schetst. Wij gaan er vanuit dat door de aanpassingen die wij doen in de instructieregels zoals die in ontwerp ter inzage hebben gelegen, veel onduidelijkheid en frustratie bij ondernemers is weggenomen.

Beantwoording zienswijzen op de Catalogus Gebiedskenmerken

7. Beantwoording zienswijzen op de Catalogus Gebiedskenmerken

In dit hoofdstuk zijn de individuele zienswijzen op de Catalogus Gebiedskenmerken weergegeven en voorzien van een antwoord. Voor de behandeling van de zienswijzen is de volgende werkwijze gehanteerd:

- In de eerste kolom van de tabel is het zaaknummer van de indiener vermeld
- In de tweede kolom is per indiener de zienswijzetekst opgenomen
- In de derde kolom is de beantwoording van de provincie gegeven
- In de vierde kolom is aangegeven of de zienswijze een wijzing van de Catalogus Gebiedskenmerken tot gevolg heeft.

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging
2025-023656/1	De tekst is rijk aan termen als “slecht geschikt”, “in principe geschikt”, “biedt kansen”, “optimaal benutten”, “kan gecombineerd worden”, “kwaliteitsimpuls”, “richting”. Dit is geen objectieve toetsing, maar beleidsmatige framing. De begrippen missen eenduidige definities of toetsingscriteria. Ze impliceren een oordeel zonder onderbouwing vanuit landschappelijke, ecologische of technische data.	Veel termen in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn inderdaad niet objectief geformuleerd. Dat is een bewuste keuze omdat het onderwerp ruimtelijke kwaliteit zich niet leent voor objectiveerbare toetsingscriteria. In de Omgevingsverordening staat als doel geformuleerd dat elke nieuwe ontwikkeling moet bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit. Hoe dat het beste kan gebeuren, hangt af van de aard van de ontwikkeling en de specifieke kenmerken van het landschap op die plek. Door kwalitatief te sturen laten we veel ruimte voor lokale afwegingen omdat daarmee recht gedaan wordt aan de zeer uiteenlopende landschapstypes in Overijssel. De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de methode waarmee de gemeente onderbouwt dat een ontwikkeling op die plek inderdaad bijdraagt aan ruimtelijke kwaliteit. Omdat het gaat om instructieregels aan gemeenten en niet om regels die rechtstreeks bindend zijn voor inwoners, is een kwalitatieve sturing een passende methode voor de sturing op ruimtelijke kwaliteit. Voor het doel van de Catalogus is het niet nodig om voor de uitspraken die daarin worden gedaan, te laten zien hoe die gebaseerd zijn op landschappelijke, ecologische en andere data en expertise. Er is gekozen voor formuleringen die recht doen aan de lokale afwegingsruimte van gemeenten. De gemeenten moeten bij nieuwe ontwikkelingen niet alleen rekening houden met de provinciale aanwijzingen voor landschappelijk inpassing, maar ook andere relevante aspecten afwegen.	Nee
2025-023656/2	Er wordt gestuurd op standaardisatie zonder afweging of dit altijd passend is bij lokale omstandigheden. Het negeert technologische innovatie (bijv. variatie in turbinehoogte afhankelijk van locatie) en de dynamiek van energiebehoefte.	In de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken die over de landschappelijk inpassing van windturbines gaan, wordt ingezet op het aanbrengen van een rustig beeld als er meerdere windturbines in een gebied worden geplaatst. Dat wordt bereikt door windturbines van dezelfde hoogte en dezelfde vormgeving te plaatsen. Er is wel degelijk variatie in turbinehoogte mogelijk, maar bij voorkeur niet binnen een cluster.	Nee
2025-023656/3	Windenergie mogelijk in combinatie met bos (windbos). Bossen zijn slecht geschikt voor plaatsing van windturbines. Dit is innerlijk tegenstrijdig. Hoe kan men enerzijds bosbouw koppelen aan windenergie, en anderzijds alle bossen diskwalificeren? Dit wijst op een inconsistent beleidsframe.	In onze Catalogus Gebiedskenmerken noemen we de optie om windbossen te realiseren als een van de mogelijkheden om landschappelijke waarden te versterken. Bij een windbos gaat het om nieuw aan te planten bos rond een windturbine. Niet elk bos voldoet aan uw definitie van bos als complex levend ecosysteem met een rijke biodiversiteit. Bosgebieden kunnen ook andere waarden hebben dan ecologische waarden. Sommige bossen hebben vooral betekenis voor landschap, andere bossen worden gebruikt voor de productie van hout of zijn bedoeld voor recreatie. Tegenwoordig worden er ook nieuwe bossen aangeplant voor CO2-opslag. Voor bestaande bossen geldt dat die als regel niet geschikt zijn voor het plaatsen van windturbines, vanwege de impact daarvan op natuurwaarden of de gebruiksfunctie van dat bos. Vanwege de impact die de windturbine zal hebben voor het nieuw aan te planten windbos, zal de ontwikkeling van natuurdoelen bij windbossen ook niet voorop staan. Het windbos kan een bijdrage leveren aan de landschappelijke inpassing van de windturbine en aan andere maatschappelijke doelen, zoals de opgave vanuit de Bossenstrategie om meer CO2 vast te leggen in bomen. Wij zien in de uitspraken over (wind)bos en windturbines dan ook geen contradicties of inconsistenties.	Nee
2025-023656/4	Bijna nergens worden zichtlijnen, horizonvervuiling, cumulatie-effecten of impact op fauna expliciet geanalyseerd. De benadering lijkt primair ruimtelijk-technisch (“is er plek?”) in plaats van ecologisch, cultureel-historisch of participatief onderbouwd.	De Catalogus Gebiedskenmerken doet niet over alle aspecten die de gemeente moet afwegen bij nieuwe ontwikkelingen, uitspraken. De uitspraken in de Catalogus zijn gericht op de landschappelijke inpassing van de nieuwe ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat voor de landschappelijke inpassing aansluiting moet worden gezocht bij de kwaliteiten van het type landschap op de locatie. De benadering van de Catalogus is inderdaad primair ruimtelijk, maar dan specifiek gericht op het behouden en versterken van ruimtelijke kwaliteit.	Nee
2025-023656/5	Veenkoloniaal landschap: “kan een kwaliteitsimpuls worden gegeven aan dit landschap.” Wat wordt bedoeld met een “kwaliteitsimpuls”? Dat is een	Uitgangspunt van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit is dat de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen moet bijdragen aan behoud en versterking van de kwaliteiten van het landschapstype waar de	Nee

	subjectieve waardering. Er is geen onderbouwing waarom windturbines het landschap kwalitatief zouden verbeteren.	ontwikkelingen zijn voorzien. Daarmee geven de nieuwe ontwikkelingen een impuls aan bestaande kwaliteiten. Dat is inderdaad een subjectieve waardering omdat de versterking van ruimtelijke kwaliteit niet objectief meetbaar is. De plaatsing van windturbines zal in de meeste gevallen op zichzelf geen kwalitatieve verbetering opleveren van het landschap. De investeringen in ruimtelijke kwaliteit die op grond van het provinciale beleid daarmee gepaard moeten gaan, zullen dat wel hebben.	
2025-023656/6	De regelmatige verwijzing naar “identieke turbines (hoogte, type, kleur, aantal wieken)” stuurt op uniformiteit en ‘esthetische rust’. Hier wordt landschappelijke acceptatie versmald tot visuele eenvormigheid, zonder discussie over lokale wensen of ruimtelijke verankering via participatie.	In de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken die over de landschappelijk inpassing van windturbines gaan, wordt ingezet op het aanbrengen van een rustig landschapsbeeld als er meerdere windturbines in een gebied worden geplaatst. Dat wordt bereikt door windturbines van dezelfde hoogte en dezelfde vormgeving te plaatsen. Er is wel degelijk variatie in turbinehoogte mogelijk, maar bij voorkeur niet binnen een cluster. Zoals hiervoor aangegeven doen we in de Catalogus Gebiedskenmerken alleen uitspraken over landschappelijke inpassing. In de volle breedte van de afwegingen die de gemeente moet maken bij plannen voor plaatsing van windturbines zal er ook aandacht zijn voor lokale wensen en participatie, maar daar sturen wij niet op via de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee
2025-023656/7	Zinnen als “ontwikkelingen van windclusters” worden gepresenteerd als gegeven. Daarmee wordt de beleidsintentie gepresenteerd alsof het planologisch al besloten is. De catalogus wordt zo een beleidsinstrument in plaats van een beschrijvend kader.	De Catalogus Gebiedskenmerken is niet bedoeld als beschrijvend kader, maar maakt onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen. De uitspraken in de Catalogus zijn bedoeld voor de beantwoording van de HOE-vraag. Hoe kunnen nieuwe ontwikkelingen het beste in de verschillende landschapstypen worden ingepast? Voor de beantwoording van de OF-vraag (is er een opgave?) en de WAAR-vraag (sluit de ontwikkeling aan op de provinciale ambities voor de locatie?) wordt er vanuit andere onderdelen van de Omgevingsverordening meegestuurd op de afwegingen die een gemeente moet maken als zich een initiatief aandient voor windenergie.	Nee
2025-023656/8	Vrijwel elk landschapstype dat als geschikt wordt aangeduid, wordt gekoppeld aan het plaatsen van clusters met identieke turbines. Clustering wordt dogmatisch ingezet als oplossing voor ruimtelijke ordening zonder afweging van alternatieven, zoals kleinere opstellingen, verspreide turbines, of innovatieve modellen (bijv. erfmolens 2.0, agri-windturbines, hybride opstellingen).	Voor de uitspraken die in de Catalogus Gebiedskenmerken worden gedaan over de landschappelijke inpassing van windturbines, is het provinciale beleid voor windenergie uitgangspunt. Dat beleid is vastgelegd in onze Omgevingsvisie en uitgewerkt in het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE). In het provinciale windbeleid is gekozen voor het principe van clusteren om de impact op het landschap te beperken. Buiten de voorkeursgebieden windenergie die bedoeld zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines, gaan we uit van clusters van minimaal 4 windturbines. Bij het formuleren van het windbeleid zijn alternatieven voor de duurzame opwekking van windenergie in beeld geweest, maar uiteindelijk is gekozen voor clustering met identieke windturbines.	Nee
2025-023656/9	De hele sectie bevat geen verwijzing naar effecten op bewoners, zoals geluid, slagschaduw, gezondheid, of draagvlak. De menselijke maat ontbreekt volledig. Dit versterkt de indruk dat het document vanuit een top-down-planologie is geschreven.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. De uitspraken die daarin worden gedaan zijn gericht op een zorgvuldige landschappelijke inpassing in de verschillende landschapstypen. Bij nieuwe ontwikkelingen is ruimtelijke kwaliteit een van de aspecten die de gemeente moet betrekken in de afwegingen. De gemeente zal daarnaast ook moeten bezien wat de effecten zijn van bijvoorbeeld windturbines, zoals mogelijke milieugevolgen voor (de gezondheid van) omwonenden van geluid, slagschaduw en trillingen en wat het draagvlak is voor de nieuwe ontwikkelingen. Voor de milieu-aspecten gelden kaders vanuit nationale wet- en regelgeving (Omgevingswet en de bijbehorende Algemene Maatregelen van Bestuur). De Catalogus Gebiedskenmerken geeft geen kaders voor participatie. Die zijn elders al geregeld, onder andere in de Omgevingswet.	Nee
2025-023656/11	De normerende taal (“richting”, “ambitie”, “slechts geschikt”, “beschermende regeling”) wordt impliciet gebruikt in andere beleidsdocumenten (zoals de Omgevingsverordening). Daarmee kan dit document de facto sturend worden zonder formele besluitvorming. Dit is een typisch kenmerk van een CBAS of beleidsregel die juridisch toetsbaar moet zijn als het bepalend is voor rechtsgevolgen.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening en wordt in dat kader formeel vastgesteld door Provinciale Staten. De Catalogus maakt onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit en moet door gemeenten worden toegepast bij nieuwe ontwikkelingen. De uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn bedoeld voor herhaalde toepassing door gemeenten voor uiteenlopende locaties. Daarmee kwalificeren de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken niet als een concretiserend besluit van algemene strekking en ook niet als beleidsregel.	Nee
2025-023656/12	De redeneringen in de Catalogus Gebiedskenmerken 2025 zijn beleidsmatig sturend, esthetisch en abstract, maar missen technische, juridische en ecologische onderbouwing. De gebruikte terminologie creëert schijnzekerheid (“geschikt”, “kansen”, “richting”) terwijl deze openstaat voor willekeurige interpretatie. De kernvraag is dan ook: Is dit document slechts een beschrijving van gebiedskenmerken, of functioneert het als beleidsinstrument met rechtsgevolgen? In het laatste geval is juridische toetsing als CBAS of beleidsregel onvermijdelijk.	De uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn gericht op de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen en maken onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. De Catalogus Gebiedskenmerken is bedoeld voor de toepassing door gemeenten waarbij bewust ruimte is gelaten voor lokale afwegingen. De uitspraken zijn niet rechtstreeks bindend voor burgers en bedrijven, maar maken deel uit van instructieregels voor gemeenten en zijn langs die route gericht op rechtsgevolg. De uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn bedoeld voor herhaalde	Nee

		toepassing door gemeenten op uiteenlopende locaties en kwalificeren daarom niet als concretiserend besluit van algemene strekking of als beleidsregel.	
2025-023656/13	Kwaliteitsambitie 2: Natuur als ruggengraat. De zin “Nieuwe bossen kunnen eventueel gecombineerd worden met windenergie (windbos)” staat op gespannen voet met de doelstelling van Kwaliteitsambitie 2: Natuur als ruggengraat. De ecologische logica achter deze combinatie ontbreekt. Het concept ‘windbos’ is beleidsmatig geframed, maar niet ecologisch onderbouwd. Dit ondermijnt de geloofwaardigheid en consistentie van de ambitie. De zin dient te worden verwijderd of voorzien van een duidelijke ecologische en landschappelijke onderbouwing.	In onze Catalogus Gebiedskenmerken noemen we de optie om een windbos te realiseren als een van de mogelijkheden om landschappelijke waarden te versterken. Bij windbossen gaat het om nieuw aan te planten bos rond een windturbine. Niet elk bos voldoet aan uw definitie van bos als complex levend ecosysteem met een rijke biodiversiteit. Bosgebieden kunnen ook andere waarden hebben dan ecologische waarden. Sommige bossen hebben vooral betekenis voor landschap, andere bossen worden gebruikt voor de productie van hout of zijn bedoeld voor recreatie. Tegenwoordig worden er ook nieuwe bossen aangeplant voor CO2-opslag. Voor bestaande bossen geldt dat die als regel niet geschikt zijn voor het plaatsen van windturbines, vanwege de impact daarvan op natuurwaarden of de gebruiksfunctie van dat bos. Vanwege de impact die de windturbine zal hebben voor het nieuw aan te planten windbos, zal de ontwikkeling van natuurdoelen bij windbossen ook niet voorop staan. Het windbos kan een bijdrage leveren aan de landschappelijke inpassing van de windturbine en aan andere maatschappelijke doelen, zoals de opgave vanuit de Bossenstrategie om meer CO2 vast te leggen in bomen. Wij zien in de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken over (wind)bos dan ook geen contradicties of inconsistenties.	Nee
2025-023656/14	<i>Kwaliteitsambitie 5: Het contrast tussen dynamische en luwe gebieden versterken. Hoewel het koppelen van windenergie aan infrastructuur visueel begrijpelijk lijkt, ontbreekt een fundamentele beoordeling van de cumulatieve milieubelasting. Infrabundels leveren juist ‘s nachts lagere achtergrondniveaus, terwijl windturbines dan méér geluid produceren. Hierdoor ontstaat een akoestische disbalans, met potentieel ernstige gevolgen voor woonkwaliteit. Ook is er geen aandacht voor luchtmengsel-effecten door turbine-turbulentie, die verkeersuitstoot over grotere afstand kan verspreiden. Wanneer ‘echt donker’ een kwaliteit is, verdient ‘echt stil’ minstens evenveel aandacht. De ambities dienen daarom aangevuld of herzien te worden met aandacht voor geluidspropagatie, cumulatie en gezondheidseffecten.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken doen we uitspraken over de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen en niet over mogelijke milieu- en gezondheidseffecten. Gemeenten zullen bij de brede afwegingen die ze moeten maken bij nieuwe ontwikkelingen niet alleen de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit moeten betrekken, maar ook andere relevante aspecten. In dat kader zal de gemeente moeten bezien of de plaatsing van windturbines langs infrastructuur in het concrete geval aanvaardbaar is gelet op geluid, cumulatie en gezondheidseffecten.	Nee
2025-023656/15	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Essenlandschap en Oude hoevenlandschap. De tekst schetst eerst een kwetsbaar, kleinschalig en cultuurhistorisch landschap (oude hoevenlandschap) als variant op het essenlandschap — maar stelt vervolgens zonder landschappelijke onderbouwing dat dit gebied geschikt zou zijn voor kleine windturbineclusters. Deze draai is inconsistent en ondermijnt het beschermingsdoel van de karakteristieken die de tekst zelf noemt. De logica ontbreekt waarom een kleinschaliger landschap wél geschikt zou zijn voor industriële installaties die juist schaalvergroting en uniformering met zich meebrengen.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken geven we aanwijzingen voor de landschappelijke inpassing van uiteenlopende nieuwe ontwikkelingen in diverse landschapstypen. Ook in kleinschalige en cultuurhistorisch waardevolle landschappen achten we het mogelijk om windturbines op een zorgvuldige wijze landschappelijk in te passen, maar niet in de vorm van grootschalige opstellingen. Windturbines laten zich in principe goed combineren met het agrarisch gebruik van gronden in essenlandschappen en het oude hoevenlandschap, mits de aanwijzingen in acht worden genomen die voor deze landschapstypen worden gedaan. Landschappelijk inpassing wil overigens niet zeggen dat de impact van hoge bouwwerken, zoals windturbines, voorkomen kan worden. Dit is bij lagere bouwwerken in veel gevallen wel mogelijk door het aanbrengen van afschermend groen. Landschappelijke inpassing kan ook inhouden dat lijnen in het landschap gevolgd worden.	Nee
2025-023656/16	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Maten- en flierenlandschap. De stelling dat het maten- en flierenlandschap “slecht geschikt” is voor windturbines is formeel juist, maar volledig ongemotiveerd. De tekst slaagt er niet in om deze conclusie te onderbouwen met landschappelijke, ecologische of cultuurhistorische criteria. De beleidsmatige gevolgen van deze kwalificatie zijn echter groot. Daarom is het essentieel dat deze conclusie wordt voorzien van een transparante onderbouwing, zeker gelet op het feit dat andere, vergelijkbare kleinschalige landschappen zoals het oude hoevenlandschap wél als geschikt worden verklaard voor (kleine) clusters. De interne inconsistentie tussen deze uitspraken ondermijnt de geloofwaardigheid van de landschappelijke beoordeling.</i>	De provinciale sturing op de ruimtelijke kwaliteit van het maten- en flierenlandschap is gericht op het behoud van het onbebouwde karakter van dit type landschap. Dat is de reden dat dit landschap ook voor de bouw van windturbines niet snel geschikt zal zijn.	Nee
2025-023656/17	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Jonge heide- en broekontginningen. De beoordeling van het ‘jonge heide- en broekontginningen’-landschap als geschikt voor grote windclusters is gebaseerd op een eendimensionale schaalredenering. Dat een landschap groot(schalig) is, betekent nog niet dat het landschappelijk of ecologisch geschikt is voor 200–280 meter hoge industriële installaties. In dit geval ontbreekt een analyse van zichtlijnen, ecologische waarden (zoals</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken doen we in zijn algemeenheid uitspraken over de wijze waarop nieuwe ontwikkelingen ingepast zouden kunnen worden in het landschap. Het grootschalige karakter van jonge heide- en broekontginningen maakt dat dit type landschap in principe geschikt kan zijn voor grootschalige ontwikkelingen, zoals windparken. In het concrete geval zal de gemeente moeten afwegen of het plaatsen van windturbines inderdaad aanvaardbaar is en daarbij ook moeten afwegen wat	Nee

	<i>weidevogelgebieden), en de ruimtelijke impact op aangrenzende kleinschalige historische landschappen. Ook het feit dat deze landschappen "functioneel verbonden" zijn met het essen- en hoevenlandschap, wordt niet betrokken in de geschiktheidstoets. Een integrale, multidimensionale beoordeling ontbreekt hier en leidt tot een ondeugdelijke motivering van geschiktheid.</i>	de plaatsing doet met zichtlijnen, ecologische waarden en de ruimtelijke effecten in het landschap zelf en de ruimere omgeving.	
2025-023656/18	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Ontginningsbos en heidevelden. De constatering "bossen zijn slecht geschikt voor het plaatsen van windturbines" in paragraaf 2.5 van de Catalogus Gebiedskenmerken 2025 is te algemeen, onvoldoende gemotiveerd en beleidsmatig zwak verankerd. Zonder een ecologische, technische of landschappelijke onderbouwing is deze richtlijn niet toetsbaar en niet goed verdedigbaar. Als de provincie deze uitsluiting beleidsmatig wil handhaven, dient zij expliciet te maken welke waarden zij hiermee beschermt — en hoe deze zich verhouden tot elders toegestane windclusters.</i>	Bestaande bossen zijn slecht geschikt voor het plaatsen van windturbines, omdat het provinciale beleid gericht is op het handhaven van bos. Dat is op andere plekken in de Omgevingsverordening vastgelegd in de instructieregels voor het Natuurnetwerk Nederland en de instructieregels bos en natuur buiten het NNN.	Nee
2025-023656/10	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Laagveenontginningen. De bewering dat windturbines "alleen mogelijk zijn als landschappelijke, economische en ecologische waarden zijn geborgd" klinkt geruststellend, maar is inhoudelijk leeg zonder een duidelijk toetsingskader. Het document biedt geen omschrijving van deze waarden, geen normering, en geen borgingsmechanisme. Dit maakt deze bewering juridisch en beleidsmatig betekenisloos. Daarnaast is de stelling dat de opstelling van windturbines "aansluit bij de karakteristieken van het laagveenlandschap" niet onderbouwd. De kernkwaliteiten van laagveenontginningen — langgerekte openheid, petgaten, bodemkwetsbaarheid — zijn juist fundamenteel onverenigbaar met hoge windturbines. Historisch gezien zijn deze gebieden reeds geëxploiteerd voor energie (turf), en verdienen zij bescherming in plaats van hernieuwde exploitatie zonder heldere voorwaarden.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken kent een vaste opbouw waarbij per landschap eerst een beschrijving wordt gegeven van de karakteristieke kenmerken van dat landschap en de provinciale waardering daarvan. Dan volgt een beschrijving van de ontwikkelingen die deze gebiedskenmerken kunnen aantasten. Vervolgens geven we aan welke ambitie de provincie heeft om deze gebiedskenmerken te behouden en te versterken. In de laatste kolom worden concrete aanwijzingen gegeven waarmee de gemeente bij de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen rekening moet houden. Gemeenten werken inmiddels meer dan 15 jaar met dit systeem en kunnen daarmee goed uit de voeten bij het opstellen van de onderbouwing van de keuzes die zij maken bij de landschappelijk inpassing van zeer uiteenlopende ontwikkelingen die zich in de provincie voordoen. Dat de opstelling van windturbines moet aansluiten op de karakteristieken van het laagveenontginningen, betekent dat de windturbines zo in het landschap moeten worden geplaatst, dat recht wordt gedaan aan de karakteristieke maat en schaal van de ruimte, met onderscheid tussen gebieden met grote open ruimtes en gebieden met een langgerekte kavelstructuur met beplanting.	Nee
2025-023656/19	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Veenkoloniaal landschap. Het veenkoloniaal landschap is historisch gevormd door turfwinning en wordt tot op heden gekenmerkt door bodemdaling, lage draagkracht, en landschappelijke kwetsbaarheid. In dat licht is het onbegrijpelijk dat het plaatsen van meerdere grote clusters windturbines wordt gepresenteerd als een 'kwaliteitsimpuls'. Noch in de tekst, noch in een onderliggende studie wordt onderbouwd waarin deze kwaliteitsimpuls dan zou bestaan, hoe die gemeten wordt of welke landschappelijke meerwaarde ontstaat. De bewering dat dergelijke opstellingen "het grootschalige en lineaire karakter" van het landschap versterken, is misleidend: dit karakter is horizontaal, niet verticaal, en vraagt om bescherming in plaats van intensieve ruimtelijke exploitatie. De aanleg en het onderhoud van windparken — met zware bouwmachines, funderingsdruk, transportinfrastructuur en permanente bodemverstoring — past slecht bij een veenlandschap en is strijdig met duurzaam landschapsbeheer.</i>	Het Veenkoloniaal landschap zoals dat nu te vinden is in verschillende delen van Overijssel kent inderdaad een lange voorgeschiedenis. Daarin zijn verschillende generaties steeds op zoek geweest naar mogelijkheden om een bestaan op te bouwen in deze gebieden. Daarbij zijn soms vergaande ingrepen gepleegd die het huidige landschap hebben gevormd, zoals het op grote schaal afgraven van veen. De opgave van deze tijd is om geschikte locaties te vinden voor de duurzame opwekking van energie. Het grootschalige karakter van het Veenkoloniaal landschap biedt ruimte om grootschalige opstellingen van windturbines te realiseren. De uitspraken over landschappelijke inpassing van windturbines in de Catalogus moeten ervoor zorgen dat de windturbines zo geplaatst worden dat aangesloten wordt op de opbouw van het huidige landschap en die opbouw niet wordt doorkruist. Door de lineaire structuur van het landschap te volgen, worden de lange lijnen in het landschap benadrukt en ontstaat een rustig beeld. De gemeente zal in de afweging van alle relevante aspecten van concrete plannen ook moeten bezien wat de gevolgen zijn van de aanlegfase en de voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden op het landschap.	Nee
2025-023656/20	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Rivierenlandschap. De suggestie dat open komgronden geschikt zouden zijn voor windturbines is niet onderbouwd met landschappelijke, bodemkundige of ecologische gegevens. Komgronden zijn nat, kleiachtig, ecologisch waardevol en kwetsbaar voor funderingsdruk en bodemverstoring. Dat een landschap "open" is, is onvoldoende rechtvaardiging voor verticale invulling. Integendeel: juist in open landschappen is het effect van 200+ meter hoge turbines het meest ingrijpend zichtbaar. De redenering dat dit bijdraagt aan "het natte en open karakter" is innerlijk tegenstrijdig: de aanleg vereist drooglegging en infrastructuur, hetgeen haaks staat op behoud van de landschapskwaliteit. Deze beweringen vormen geen legitieme landschappelijke of planologische onderbouwing.</i>	Voor de plaatsing van windturbines in het Rivierenlandschap is het niet nodig om over te gaan tot drooglegging. Zoals de windparken op zee bewijzen, kunnen windturbines prima functioneren in een natte omgeving. Ook hebben windturbines een relatief beperkte voetafdruk op maaiveldniveau. Vanwege hun hoogte hebben windturbines onmiskenbaar gevolgen door de beleving van het landschap. Daarom worden in de Catalogus Gebiedskenmerken aanwijzingen gegeven die gericht zijn op het handhaven van karakteristieken van het Rivierenlandschap, zoals het open karakter van komgronden. We doen in de Catalogus Gebiedskenmerken uitspraken over landschappelijke inpassing. De gemeente zal daarnaast in de afweging van alle relevante aspecten ook de gevolgen voor de bodem en de ecologie van het gebied moeten betrekken.	Nee

2025-023656/21	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Zeekleilandschap. De tekst over het zeekleilandschap lijkt vooral beleidsruimte open te laten, zonder concrete richting of norm te bieden. De zinsnede "als de landschappelijke, economische en ecologische waarden zijn geborgd" is generiek en toepasbaar op elk landschapstype. Daardoor ontbreekt hier een onderscheidende onderbouwing. Bovendien wordt nergens uitgelegd welke karakteristieken van het zeekleilandschap juist verenigbaar zouden zijn met windturbines. Er is geen kaartbeeld, geen schaalbegrip, geen conflictanalyse met natuurwaarden of cultuurhistorie. Dit maakt het geheel zowel juridisch als beleidsmatig zwak en vatbaar voor willekeur.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken worden algemene uitspraken gedaan over de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen in het Zeekleilandschap. Omdat windturbines in een landschap door hun hoogte een andere impact hebben dan andere ontwikkelingen, zoals uitbreiding van agrarische bedrijven of het toevoegen van burgerwoningen, doen we in de Catalogus Gebiedskenmerken specifieke uitspraken over de landschappelijke inpassing van windturbines. De referentie daarvoor is de provinciale waardering van de karakteristieken zoals voor elk type landschap is uitgeschreven. Uiteindelijk zal in de specifieke omstandigheden van een concrete aanvraag van een windturbine -na afweging van alle relevante aspecten- bepaald moeten worden of er sprake is van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Dit is niet juridisch of beleidsmatig zwak, maar doet recht aan ruimte die de gemeente moet hebben voor lokale afwegingen in het concrete geval.	Nee
2025-023656/22	<i>Laag van de beleving • Grootschalige ontginningen. De tekst over de grootschalige ontginningen in de Catalogus Gebiedskenmerken 2025 lijkt beleidsmatig gestuurd richting grootschalige windopwekking, zonder de noodzakelijke landschappelijke, ecologische en infrastructurele afwegingen te maken. De gebruikte foto toont kleinere turbines vanuit een gunstig perspectief en verhuult realistische bij-effecten zoals onderhoudswegen en funderingsimpact. Het ontbreekt aan concrete richtlijnen, ruimtelijke toetsing, en transparantie over de nadelen en voorwaarden. Daarmee is het risico op eenzijdige planvorming en bestuurlijke willekeur groot.</i>	De landschapstyperingen, zoals die voor Grootschalige ontginningen in de Laag van de beleving in de Catalogus Gebiedskenmerken, brengen relaties aan tussen de beschrijvingen in de drie andere lagen. Daarbij wordt duidelijk gemaakt dat hetzelfde landschapstype in een ander deel van Overijssel een andere inkleuring kan hebben door regionale verschillen. Grootschalige landschappen bieden in principe ruimte voor grootschalige opstellingen van windturbines. De uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken bevatten aanwijzingen voor de landschappelijke inpassing van windturbines, maar de gemeente zal in de afwegingen bij een concrete aanvraag alle relevante aspecten moeten afwegen. Daarin komen dan ook de ecologische en infrastructurele aspecten aan de orde. De foto die bij dit onderdeel is geplaatst is niet meer dan een illustratie hoe een windturbine een plek kan krijgen in een grootschalig ontginningslandschap.	Nee
2025-023888/1	<i>Catalogus Gebiedskenmerken en onderliggende kaartlagen. In de Catalogus Gebiedskenmerken, behorende bij de ontwerp-Omgevingsverordening, hebben wij een omissie geconstateerd in de stedelijke (kaart)laag op pagina 83 waar Staphorst en Rouveen onterecht als 'kern op het laagveen' zijn omschreven. Er is ambtelijk contact geweest waarin is bevestigd dat beide dorpen behoren bij 'kernen op zandgrond' en dit zal worden hersteld; waarvoor dank.</i>	Dank voor uw reactie. Zoals ambtelijk al is aangegeven zullen, wij in de Stedelijke laag van de Catalogus Gebiedskenmerken, Staphorst en Rouveen aanduiden als 'kern op zandgrond'.	Ja
2025-024314/1	<i>Woordgebruik als beleidsinstrument De tekst staat vol met termen als "slecht geschikt", "in principe geschikt", "biedt kansen", "optimaal benutten", "kan gecombineerd worden", "kwaliteitsimpuls", "richting". Dit is geen objectieve toetsing, maar beleidsmatige framing. De begrippen missen eenduidige definities of toetsingscriteria. Ze impliceren een oordeel zonder onderbouwing vanuit landschappelijke, ecologische of technische data.</i>	Bedankt voor uw uitgebreide reactie op de Catalogus Gebiedskenmerken en uw betrokkenheid bij de ruimtelijke kwaliteit van Overijssel. Veel termen in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn inderdaad niet objectief geformuleerd. Dat is een bewuste keuze omdat het onderwerp ruimtelijke kwaliteit zich niet leent voor objectieve toetsingscriteria. In de Omgevingsverordening staat als doel geformuleerd dat elke nieuwe ontwikkeling moet bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit. Hoe dat het beste kan gebeuren, hangt af van de aard van de ontwikkeling en de specifieke kenmerken van het landschap op die plek. Door kwalitatief te sturen laten we veel ruimte voor lokale afwegingen, omdat daarmee recht gedaan wordt aan de zeer uiteenlopende landschapstypes in Overijssel. De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de methode waarmee de gemeente onderbouwt dat een ontwikkeling op die plek inderdaad bijdraagt aan ruimtelijke kwaliteit. Omdat het gaat om instructieregels aan gemeenten en niet om regels die rechtstreeks bindend zijn voor inwoners, is een kwalitatieve sturing een passende methode voor de sturing op ruimtelijke kwaliteit.	Nee
2025-024314/2	<i>Beleidsmatige vaagheid: 'richting' en 'ambitie' Veel paragrafen eindigen met "richting" of "ambitie", waarin identieke clusters worden aanbevolen. Er wordt hiermee gestuurd op standaardisatie zonder afweging of dit altijd passend is bij lokale omstandigheden. Het negeert technologische innovatie (bijv. variatie in turbinehoogte afhankelijk van locatie) en de dynamiek van energiebehoefte.</i>	Voor zover er in de Catalogus Gebiedskenmerken specifieke uitspraken worden gedaan over de plaatsing van windturbines, wordt ingezet op het creëren van een rustig beeld in het landschap. Daarvoor is belangrijk dat er eenheid is binnen een cluster van windturbines. Onderling kunnen de clusters wel verschillen in hoogte en vormgeving, Door ontwikkeling van nieuwe clusters en bij vervanging van een bestaand cluster door nieuwe windturbines, is er ruimte om in te spelen op technologische innovatie en de dynamiek in energiebehoefte. Zoals u zelf ook al opmerkt, gaat het hier om richtinggevende uitspraken. Daardoor is er voor gemeenten ruimte om op basis van lokale omstandigheden maatwerk toe te passen.	Nee
2025-024314/3	<i>Contradicties en inconsistenties Bijvoorbeeld: P14: Windenergie mogelijk in combinatie met bos (windbos)</i>	In onze Catalogus Gebiedskenmerken noemen we de optie om windbos te realiseren als een van de mogelijkheden om landschappelijke waarden te versterken. Bij een windbos gaat het om nieuw aan te planten bos rond een	Nee

	<i>P66: Bossen zijn slecht geschikt voor plaatsing van windturbines. Dit is tegenstrijdig en wijst op een inconsistent beleidsframe. De term 'windbos' is een bestuurlijke term en valt onder het kopje greenwashing. Dit suggereert dat een windpark met bomen dezelfde ecologische waarde heeft als een echt bos. Vanuit een ecologisch perspectief is dit echter misleidende framing. Een bos is een complex levend ecosysteem met een rijke biodiversiteit, terwijl een windpark primair een industriële energie-installatie is. Zelfs wanneer er bomen rondom windturbines worden geplant, vervult dit niet dezelfde ecologische functies: Een bos biedt een breed scala aan ecosysteemdiensten, zoals koolstofopslag, waterretentie, luchtzuivering, temperatuurregulatie en habitat voor talloze soorten. Windturbines dragen hier niet aan bij. Integendeel, door de aanleg van funderingen, kabels en toegangswegen vindt vaak bodemverstoring en verlies van vegetatie plaats. Het aanplanten van bomen rond turbines kan dit verlies slechts zeer beperkt compenseren. Een jong aangeplant "windbos" mist bovendien de ecologische rijkdom en bodemstructuur van een oud bos, die vaak decennia tot eeuwen nodig hebben om te ontstaan. Windturbines brengen ook specifieke ecologische risico's met zich mee. Vogels en vleermuizen kunnen dodelijk in aanraking komen met de rotorbladen, vooral soorten die juist bosranden en open plekken gebruiken als foerageergebied. Door bomen rondom turbines te planten, kunnen deze dieren dichterbij de gevarenczone worden aangetrokken, wat het sterfterisico verhoogt. Een "windbos" kan hierdoor zelfs schadelijker zijn voor sommige diersoorten dan een kaal windpark. Turbines vereisen vrije windvang; grote bomen mogen dus niet te dicht bij de masten staan. Hierdoor ontstaat geen gesloten, natuurlijk bos, maar een open, parkachtig landschap met verspreide bomen. Dit is ecologisch niet vergelijkbaar met een bos waarin een gelaagde vegetatiestructuur en microklimaten te vinden zijn. Het gebruik van het woord windbos wekt de indruk dat energieproductie en natuurontwikkeling gelijkwaardige functies hebben. In werkelijkheid blijft het primaire doel van zo'n gebied industriële energieopwekking. Deze framing leidt tot onderschatting van ecologische schade en overwaardering van de vermeende "groene" bijdrage van het project.</i>	windturbine. Niet elk bos voldoet aan uw definitie van bos als complex levend ecosysteem met een rijke biodiversiteit. Bosgebieden kunnen ook andere waarden hebben dan ecologische waarden. Sommige bossen hebben vooral betekenis voor landschap, andere bossen worden gebruikt voor de productie van hout of zijn bedoeld voor recreatie. Tegenwoordig worden er ook nieuwe bossen aangeplant voor CO2-opslag. Voor bestaande bossen geldt dat die als regel niet geschikt zijn voor het plaatsen van windturbines, vanwege de impact daarvan op natuurwaarden of de gebruiksfunctie van dat bos. Vanwege de impact die de windturbine zal hebben voor het nieuw aan te planten windbos, zal de ontwikkeling van natuurdoelen bij windbossen ook niet voorop staan. Het windbos kan een bijdrage leveren aan de landschappelijke inpassing van de windturbine en aan andere maatschappelijke doelen, zoals de opgave vanuit de Bossenstrategie om meer CO2 vast te leggen in bomen. Wij zien in de uitspraken op pagina 14 en 66 dan ook geen contradicties of inconsistenties.	
2025-024314/4	<i>Gebrek aan landschappelijke analyse. Bijna nergens worden zichtlijnen, horizonvervuiling, cumulatie-effecten of impact op fauna expliciet geanalyseerd. De benadering is slechts ruimtelijk-technisch ("is er plek?") in plaats van ecologisch, cultureelhistorisch of participatief onderbouwd.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken geven we algemene kaders mee voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen in verschillende landschapstypen vanuit het provinciale belang van ruimtelijke kwaliteit. De instructieregel ruimtelijke kwaliteit bevat de opdracht aan gemeenten om - naast alle andere afwegingen die de gemeente moet maken - ook deze aanwijzingen voor ruimtelijke kwaliteit mee te nemen. Op het moment dat een ontwikkeling aan de orde is, zoals de plaatsing van windturbines, zal de gemeente naast het aspect van de landschappelijke inpassing ook moeten ingaan op alle andere relevante aspecten van het specifieke geval. In dat kader zal de gemeente analyses moeten doen - voor zover aan de orde - van zichtlijnen, horizonvervuiling en cumulatie-effecten of gevolgen voor flora en fauna. Als duidelijk is welke ontwikkeling op welke locatie speelt, wordt het mogelijk om een gerichte ecologische, cultuurhistorische en participatieve onderbouwing te leveren.	Nee
2025-024314/5	<i>Opmerkelijke uitspraken zonder bronvermelding. Bijvoorbeeld: P72 (Veenkoloniaal landschap): "kan een kwaliteitsimpuls worden gegeven aan dit landschap." Kwaliteitsimpuls bestuurlijke vaagtaal en niet objectief meetbaar. Er is geen enkele onderbouwing waarom windturbines welk landschap dan ook kwalitatief zouden verbeteren.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken is bedoeld om gemeenten te helpen met de toepassing van provinciale instructieregels over ruimtelijke kwaliteit en is geen wetenschappelijke onderbouwing. Daarom is afgezien van bronvermeldingen. Dat wil niet zeggen dat er geen wetenschappelijk verantwoorde bronnen zijn gebruikt bij de ontwikkeling van de Catalogus Gebiedskenmerken. Uiteindelijk zal de gemeente bij concrete plannen beoordelen of de ontwikkeling voldoet aan de provinciale eis dat de nieuwe ontwikkeling moet bijdragen aan de versterking van ruimtelijke kwaliteit. De Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving vraagt bij nieuwe ontwikkelingen en grootschalige uitbreidingen een extra impuls in de ruimtelijke kwaliteit als compensatie voor de ruimtelijke impact die er ook na een goede landschappelijke inpassing nog steeds kan zijn. Ook voor deze extra investering in ruimtelijke kwaliteit geldt dat de provincie kiest voor een kwalitatieve sturing. Ruimtelijke kwaliteit leent zich niet voor objectief meetbare criteria. Voor windturbines geldt dat er als regel - ook met een	Nee

		goede landschappelijke inpassing – impact zal zijn op het landschap. De windturbine zelf hoeft geen kwalitatieve verbetering van het landschap op te leveren. De compenserende maatregelen moeten dat wel.	
2025-024314/6	<i>Sturende taal bij 'ontwikkelingen'</i> <i>Zinnen als "ontwikkelingen van windclusters" worden gepresenteerd als gegeven. Daarmee wordt de beleidsintentie gepresenteerd alsof het planologisch al besloten is. De catalogus wordt zo een beleidsinstrument in plaats van een beschrijvend kader.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken wordt per landschapstype beschreven hoe dat landschap eruit ziet (kenmerken). Daarna volgt een beschrijving van actuele ontwikkelingen die invloed hebben op dat landschap. Daarna volgt een kolom waarin de provinciale ambities voor dat landschap worden benoemd en tenslotte een kolom waarin normerende, richtinggevende en/of inspirerende uitspraken worden gedaan die ervoor moeten zorgen dat nieuwe ontwikkelingen bijdragen aan de provinciale ambities om de ruimtelijke kwaliteit van dat landschap te behouden en te versterken. Onder het kopje 'ontwikkelingen' vindt u een beschrijving van ontwikkelingen die zich op dit moment al voordoen in dit type landschap. De tekst onder dit kopje bevat geen beleidsintentie of een opdracht om windturbines te realiseren, maar doet feitelijke constatering van ontwikkelingen die het landschap beïnvloeden. De Catalogus Gebiedskenmerken is een instrument in de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit die de gemeente aanwijzingen geeft voor de afwegingen die op lokaal niveau gemaakt zullen moeten worden.	Nee
2025-024314/7	<i>Het 'cluster'-dogma.</i> <i>Vrijwel elk landschapstype dat als geschikt wordt aangeduid, wordt gekoppeld aan het plaatsen van clusters met identieke turbines. Clustering wordt dogmatisch ingezet als oplossing voor ruimtelijke ordening zonder afweging van alternatieven, zoals kleinere opstellingen, verspreide turbines, of innovatieve modellen (bijv. erfmolens 2.0, agri-windturbines, hybride opstellingen).</i>	Voor de uitspraken die in de Catalogus Gebiedskenmerken worden gedaan over de landschappelijke inpassing van windturbines, is het provinciale beleid voor windenergie uitgangspunt. Dat beleid is vastgelegd in onze Omgevingsvisie en uitgewerkt in het Provinciaal Programma Energiestrategie. In het provinciale windbeleid is gekozen voor het principe van clusteren om de impact op het landschap te beperken. Buiten de voorkeursgebieden windenergie die bedoeld zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines, gaan we uit van clusters van minimaal 4 windturbines. Bij het formuleren van het windbeleid zijn alternatieven voor de duurzame opwekking van windenergie in beeld geweest, maar uiteindelijk is gekozen voor clustering met identieke windturbines.	Nee
2025-024314/8	<i>Geen koppeling met omwonenden, participatie of gezondheid.</i> <i>De hele sectie bevat geen verwijzing naar effecten op bewoners, zoals geluid, slagschaduw, gezondheid, of draagvlak. De menselijke maat ontbreekt volledig. Hier is duidelijk zichtbaar dat het document vanuit een top-down-planologie is geschreven.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. De uitspraken die daarin worden gedaan zijn gericht op een zorgvuldige landschappelijke inpassing in de verschillende landschapstypen. Bij nieuwe ontwikkelingen is ruimtelijke kwaliteit een van de aspecten die gemeenten moet betrekken in de afwegingen. De gemeente zal daarnaast ook moeten bezien wat de effecten zijn van bijvoorbeeld windturbines, zoals mogelijke milieugevolgen voor (de gezondheid van) omwonenden van geluid, slagschaduw en trillingen en wat het draagvlak is voor de nieuwe ontwikkelingen. Voor de milieu-aspecten gelden kaders vanuit nationale wet- en regelgeving (Omgevingswet en de bijbehorende Algemene Maatregelen van Bestuur). De Catalogus Gebiedskenmerken geeft geen kaders voor participatie. Die zijn elders al geregeld, onder andere in de Omgevingswet.	Nee
2025-024314/9	<i>Gebruik van het document in andere besluiten (CBAS)</i> <i>De normerende taal ("richting", "ambitie", "slechts geschikt", "beschermende regeling") wordt impliciet gebruikt in andere beleidsdocumenten (zoals de omgevingsverordening). Daarmee kan dit document de facto sturend worden zonder formele besluitvorming. Dit is een typisch kenmerk van een CBAS of beleidsregel die juridisch toetsbaar moet zijn als het bepalend is voor rechtsgevolgen.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de instructieregels ruimtelijke kwaliteit, zoals die sinds 2009 in de Omgevingsverordening is opgenomen. De uitspraken in de catalogus stellen wat er aan de orde moet komen in de ruimtelijke kwaliteitsonderbouwing van een initiatief in een omgevingsplan. Bij het opstellen of wijzigen van het omgevingsplan kan iedereen bezwaar en beroep aan tekenen.	Nee
2025-024314/10	<i>Conclusie: De redeneringen in de Catalogus Gebiedskenmerken 2025 zijn beleidsmatig sturend, esthetisch en abstract, maar missen technische, juridische en ecologische onderbouwing. De gebruikte terminologie creëert schijnzekerheid ("geschikt", "kansen", "richting") terwijl deze openstaat voor willekeurige interpretatie. De kernvraag is dan ook: Is dit document slechts een beschrijving van gebiedskenmerken, of functioneert het als beleidsinstrument met rechtsgevolgen? In het laatste geval is juridische toetsing als CBAS of beleidsregel onvermijdelijk</i>	Hiervoor is uitgelegd wat de functie is van de Catalogus Gebiedskenmerken en dat deze onderdeel is van de (kwalitatieve) sturing door de provincie op ruimtelijke kwaliteit. De Catalogus biedt dus niet alleen een beschrijving van gebiedskenmerken, maar bevat ook verplichtingen voor gemeenten om bij nieuwe ontwikkelingen rekening te houden met de aanwijzingen die de provincie doet voor de landschappelijke inpassing. Tegen instructieregels in de Omgevingsverordening staat geen rechtstreeks beroep open bij de rechter. Er bestaat wel de mogelijkheid om de toepassing van de instructieregels in een concreet geval te laten toetsen door de rechter. Dat doet u door in het beroep tegen een vastgesteld omgevingsplan daar het oordeel van de rechter op te vragen. Dat wordt 'exceptieve toetsing' genoemd.	Nee

2025-024467/1	<i>Catalogus Gebiedskenmerken.</i> • <i>Deventer is aangegeven als kern op laagveen?</i> • <i>Pag 57; Hier staat dat stadsland essenlandschap is. Dit strookt niet met de natuurlijke laag van het rivierengebied. Door het storten van afval vanaf de middeleeuwen is het opgehoogd met puin;</i> • <i>Pag 57 gebiedskenmerken Wilpse klei is uiterwaardengebied (buitendijks) ipv "maten en flieren";</i> • <i>Jammer dat de IJssel niet als apart gebied is genomen. Later bij de lagen is het wel een aparte eenheid;</i> • <i>Hoe verhoudt de woningbouwontwikkeling zich tot de kernrandzones? Hier zit spanning op.</i> • <i>Hoe ziet u de doorwerking van "recreatieve routes worden in beeld gebracht en krijgen een beschermende regeling gericht op continuïteit van routes (vaarwegen, kleine paadjes, zandpaden, kerkepaden, fiets- en wandelpaden)"</i> • <i>Onduidelijk is wat nu de specifieke normering vanuit provinciaal belang is? Los van de normering vanuit bijv. landelijke wet- en regelgeving;</i> • <i>Niet helder is of de normerende regels uit de Catalogus Gebiedskenmerken een directe juridische verplichting vormen via de Omgevingsverordening. Hierover staat in de Omgevingsverordening: "de Catalogus Gebiedskenmerken is onderdeel van de Omgevingsverordening".</i> <i>Initiatiefnemers (waaronder gemeenten) moeten "rekening houden met" de Catalogus Gebiedskenmerken. Omdat het gaat om een leidraad voor ruimtelijke kwaliteit is dit lastig om te zetten naar normerende regels. Hoe gaat u hier mee om? Juist ook los van normering uit landelijke wet- en regelgeving;</i> • <i>Wij missen een helder overzicht van normerende regels;</i> • <i>Wij missen duidelijke kaarten waarop ingezoomd kan worden.</i>	Bedankt voor uw reactie op de Catalogus Gebiedskenmerken. Uw opmerkingen over Stadsland, Wilpse Klei en Deventer als kern aan de IJssel, Vecht of in de Delta verwerken we. De spanning tussen nieuwe ruimteclaims, waaronder de woningbouwopgave, en de kernrandzones herkennen wij. Daarom is het belangrijk om deze ontwikkelingen in samenhang te bekijken en ook mogelijke kansen die deze ontwikkelingen bieden mee te nemen. De richtinggevende uitspraken helpen hierbij. Wij streven naar een comfortabel en aantrekkelijk recreatief netwerk, waarmee we bijdragen aan de mobiliteitstransitie en het bevorderen van de algemene gezondheid. Daarom beschermen wij de continuïteit van de recreatieve routes en moeten ontwikkelingen hier rekening mee houden. Een goed ontwerp zorgt altijd voor een goede aansluiting op de omgeving. Met het oog op de nieuwe Omgevingsvisie hebben wij de Omgevingsverordening op onderdelen aangepast. Daarin is de functie van de Catalogus Gebiedskenmerken als middel om te sturen op ruimtelijke kwaliteit niet gewijzigd. Ruimtelijke kwaliteit is één van de Rode Draden uit de Omgevingsvisie en daarmee van provinciaal belang. In de Catalogus Gebiedskenmerken onderscheiden we inspirerende, normerende en richtinggevende uitspraken voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. De normerende uitspraken in de catalogus stellen een norm wat er aan de orde moet komen in de ruimtelijke kwaliteitsonderbouwing van een initiatief. De normerende uitspraken verplichten om een beschermende regeling op te stellen. In het opstellen van die onderbouwing is er ruimte voor bijvoorbeeld een aangepast ontwerp. Alle kaarten uit de Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken staan in het DSO. Hier kunt u inzoomen en de verschillende kaarten in detail bekijken.	Ja
2025-024717/1	<i>De tekst is rijk aan termen als "slecht geschikt", "in principe geschikt", "biedt kansen", "optimaal benutten", "kan gecombineerd worden", "kwaliteitsimpuls", "richting". Dit is geen objectieve toetsing, maar beleidsmatige framing. De begrippen missen eenduidige definities of toetsingscriteria. Ze impliceren een oordeel zonder onderbouwing vanuit landschappelijke, ecologische of technische data.</i>	Veel termen in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn inderdaad niet objectief geformuleerd. Dat is een bewuste keuze omdat het onderwerp ruimtelijke kwaliteit zich niet leent voor objectieveerbare toetsingscriteria. In de Omgevingsverordening staat als doel geformuleerd dat elke nieuwe ontwikkeling moet bijdragen aan ruimtelijke kwaliteit. Hoe dat het beste kan gebeuren, hangt af van de aard van de ontwikkeling en de specifieke kenmerken van het landschap op die plek. Door kwalitatief te sturen laten we veel ruimte voor lokale afwegingen omdat daarmee recht gedaan wordt aan de zeer uiteenlopende landschapstypes in Overijssel. De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de methode waarmee de gemeente onderbouwt dat een ontwikkeling op die plek inderdaad bijdraagt aan ruimtelijke kwaliteit. Omdat het gaat om instructieregels aan gemeenten en niet om regels die rechtstreeks bindend zijn voor inwoners, is een kwalitatieve sturing een passende methode voor de sturing op ruimtelijke kwaliteit. Voor het doel van de Catalogus is het niet nodig om voor de uitspraken die daarin worden gedaan, te laten zien hoe die gebaseerd zijn op landschappelijke, ecologische en andere data en expertise. Er is gekozen voor formuleringen die recht doen aan de lokale afwegingsruimte van gemeenten. De gemeenten moeten bij nieuwe ontwikkelingen niet alleen rekening houden met de provinciale aanwijzingen voor landschappelijk inpassing, maar ook andere relevante aspecten afwegen.	Nee
2025-024717/2	<i>Er wordt gestuurd op standaardisatie zonder afweging of dit altijd passend is bij lokale omstandigheden. Het negeert technologische innovatie (bijv. variatie in turbinehoogte afhankelijk van locatie) en de dynamiek van energiebehoefte.</i>	In de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken die over de landschappelijk inpassing van windturbines gaan, wordt ingezet op het aanbrengen van een rustig beeld als er meerdere windturbines in een gebied worden geplaatst. Dat wordt bereikt door windturbines van dezelfde hoogte en dezelfde vormgeving te plaatsen. Er is wel degelijk variatie in turbinehoogte mogelijk, maar bij voorkeur niet binnen een cluster.	Nee
2025-024717/3	<i>Windenergie mogelijk in combinatie met bos (windbos). Bossen zijn slecht geschikt voor plaatsing van windturbines Dit is innerlijk tegenstrijdig. Hoe kan men enerzijds bosbouw koppelen aan windenergie, en anderzijds alle bossen diskwalificeren? Dit wijst op een inconsistent beleidsframe.</i>	In onze Catalogus Gebiedskenmerken noemen we de optie om windbossen te realiseren als een van de mogelijkheden om landschappelijke waarden te versterken. Bij een windbos gaat het om nieuw aan te planten bos rond een windturbine. Niet elk bos voldoet aan uw definitie van bos als complex levend ecosysteem met een rijke biodiversiteit. Bosgebieden kunnen ook andere waarden hebben dan ecologische waarden. Sommige bossen hebben	Nee

		vooral betekenis voor landschap, andere bossen worden gebruikt voor de productie van hout of zijn bedoeld voor recreatie. Tegenwoordig worden er ook nieuwe bossen aangeplant voor CO2-opslag. Voor bestaande bossen geldt dat die als regel niet geschikt zijn voor het plaatsen van windturbines, vanwege de impact daarvan op natuurwaarden of de gebruiksfunctie van dat bos. Vanwege de impact die de windturbine zal hebben voor het nieuw aan te planten windbos, zal de ontwikkeling van natuurdoelen bij windbossen ook niet voorop staan. Het windbos kan een bijdrage leveren aan de landschappelijke inpassing van de windturbine en aan andere maatschappelijke doelen, zoals de opgave vanuit de Bossenstrategie om meer CO2 vast te leggen in bomen. Wij zien in de uitspraken over (wind)bos en windturbines dan ook geen contradicties of inconsistenties.	
2025-024717/4	<i>Bijna nergens worden zichtlijnen, horizonvervuiling, cumulatie-effecten of impact op fauna expliciet geanalyseerd. De benadering lijkt primair ruimtelijk-technisch ("is er plek?") in plaats van ecologisch, cultureel-historisch of participatief onderbouwd.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken doet niet over alle aspecten die de gemeente moet afwegen bij nieuwe ontwikkelingen, uitspraken. De uitspraken in de Catalogus zijn gericht op de landschappelijke inpassing van de nieuwe ontwikkelingen. Uitgangspunt is dat voor de landschappelijke inpassing aansluiting moet worden gezocht bij de kwaliteiten van het type landschap op de locatie. De benadering van de Catalogus is inderdaad primair ruimtelijk, maar dan specifiek gericht op het behouden en versterken van ruimtelijke kwaliteit.	Nee
2025-024717/5	<i>Veenkoloniaal landschap: "kan een kwaliteitsimpuls worden gegeven aan dit landschap." Wat wordt bedoeld met een "kwaliteitsimpuls"? Dat is een subjectieve waardering. Er is geen onderbouwing waarom windturbines het landschap kwalitatief zouden verbeteren.</i>	Uitgangspunt van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit is dat de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen moet bijdragen aan behoud en versterking van de kwaliteiten van het landschapstype waar de ontwikkelingen zijn voorzien. Daarmee geven de nieuwe ontwikkelingen een impuls aan bestaande kwaliteiten. Dat is inderdaad een subjectieve waardering omdat de versterking van ruimtelijke kwaliteit niet objectief meetbaar is. De plaatsing van windturbines zal in de meeste gevallen op zichzelf geen kwalitatieve verbetering opleveren van het landschap. De investeringen in ruimtelijke kwaliteit die op grond van het provinciale beleid daarmee gepaard moeten gaan, zullen dat wel hebben.	Nee
2025-024717/6	<i>De regelmatige verwijzing naar "identieke turbines (hoogte, type, kleur, aantal wieken)" stuurt op uniformiteit en 'esthetische rust'. Hier wordt landschappelijke acceptatie versmald tot visuele eenvormigheid, zonder discussie over lokale wensen of ruimtelijke verankering via participatie.</i>	In de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken die over de landschappelijk inpassing van windturbines gaan, wordt ingezet op het aanbrengen van een rustig landschapsbeeld als er meerdere windturbines in een gebied worden geplaatst. Dat wordt bereikt door windturbines van dezelfde hoogte en dezelfde vormgeving te plaatsen. Er is wel degelijk variatie in turbinehoogte mogelijk, maar bij voorkeur niet binnen een cluster. Zoals hiervoor aangegeven doen we in de Catalogus Gebiedskenmerken alleen uitspraken over landschappelijke inpassing. In de volle breedte van de afwegingen die de gemeente moet maken bij plannen voor plaatsing van windturbines zal er ook aandacht zijn voor lokale wensen en participatie, maar daar sturen wij niet op via de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee
2025-024717/7	<i>Zinnen als "ontwikkelingen van windclusters" worden gepresenteerd als gegeven. Daarmee wordt de beleidsintentie gepresenteerd alsof het planologisch al besloten is. De catalogus wordt zo een beleidsinstrument in plaats van een beschrijvend kader.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken is niet bedoeld als beschrijvend kader, maar maakt onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit bij een nieuwe ontwikkeling. De uitspraken in de Catalogus zijn bedoeld voor de beantwoording van de HOE-vraag. Hoe kunnen nieuwe ontwikkelingen het beste in de verschillende landschapstypen worden ingepast? Voor de beantwoording van de OF-vraag (is er een opgave?) en de WAAR-vraag (sluit de ontwikkeling aan op de provinciale ambities voor de locatie?) wordt er vanuit andere onderdelen van de Omgevingsverordening meegestuurd op de afwegingen die een gemeente moet maken als zich een initiatief aandient voor windenergie.	Nee
2025-024717/8	<i>Vrijwel elk landschapstype dat als geschikt wordt aangeduid, wordt gekoppeld aan het plaatsen van clusters met identieke turbines. Clustering wordt dogmatisch ingezet als oplossing voor ruimtelijke ordening zonder afweging van alternatieven, zoals kleinere opstellingen, verspreide turbines, of innovatieve modellen (bijv. erfmolens 2.0, agri-windturbines, hybride opstellingen).</i>	Voor de uitspraken die in de Catalogus Gebiedskenmerken worden gedaan over de landschappelijke inpassing van windturbines, is het provinciale beleid voor windenergie uitgangspunt. Dat beleid is vastgelegd in onze Omgevingsvisie en uitgewerkt in het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE). In het provinciale windbeleid is gekozen voor het principe van clusteren om de impact op het landschap te beperken. Buiten de voorkeursgebieden windenergie die bedoeld zijn voor grootschalige opstellingen van windturbines, gaan we uit van clusters van minimaal 4 windturbines. Bij het formuleren van het windbeleid zijn alternatieven voor de duurzame opwekking van windenergie in beeld geweest, maar uiteindelijk is gekozen voor clustering met identieke windturbines.	Nee

2025-024717/9	<i>De hele sectie bevat geen verwijzing naar effecten op bewoners, zoals geluid, slagschaduw, gezondheid, of draagvlak. De menselijke maat ontbreekt volledig. Dit versterkt de indruk dat het document vanuit een top-down-planologie is geschreven.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. De uitspraken die daarin worden gedaan zijn gericht op een zorgvuldige landschappelijke inpassing in de verschillende landschapstypen. Bij nieuwe ontwikkelingen is ruimtelijke kwaliteit een van de aspecten die de gemeente moet betrekken in de afwegingen. De gemeente zal daarnaast ook moeten bezien wat de effecten zijn van bijvoorbeeld windturbines, zoals geluid, slagschaduw en gezondheid en wat het draagvlak is voor de nieuwe ontwikkelingen.	Nee
2025-024717/10	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Laagveenontginningen. De bewering dat windturbines "alleen mogelijk zijn als landschappelijke, economische en ecologische waarden zijn geborgd" klinkt geruststellend, maar is inhoudelijk leeg zonder een duidelijk toetsingskader. Het document biedt geen omschrijving van deze waarden, geen normering, en geen borgingsmechanisme. Dit maakt deze bewering juridisch en beleidsmatig betekenisloos. Daarnaast is de stelling dat de opstelling van windturbines "aansluit bij de karakteristieken van het laagveenlandschap" niet onderbouwd. De kernkwaliteiten van laagveenontginningen — langgerekte openheid, petgaten, bodemkwetsbaarheid — zijn juist fundamenteel onverenigbaar met hoge windturbines. Historisch gezien zijn deze gebieden reeds geëxploiteerd voor energie (turf), en verdienen zij bescherming in plaats van hernieuwde exploitatie zonder heldere voorwaarden.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken kent een vaste opbouw waarbij per landschap eerst een beschrijving wordt gegeven van de karakteristieke kenmerken van dat landschap en de provinciale waardering daarvan. Dan volgt een beschrijving van de ontwikkelingen die deze gebiedskenmerken kunnen aantasten. Vervolgens geven we aan welke ambitie de provincie heeft om deze gebiedskenmerken te behouden en te versterken. In de laatste kolom worden concrete aanwijzingen gegeven waarmee de gemeente bij de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen rekening moet houden. Gemeenten werken inmiddels meer dan 15 jaar met dit systeem en kunnen daarmee goed uit de voeten bij het opstellen van de onderbouwing van de keuzes die zij maken bij de landschappelijk inpassing van zeer uiteenlopende ontwikkelingen die zich in de provincie voordoen. Dat de opstelling van windturbines moet aansluiten op de karakteristieken van het laagveenontginningen, betekent dat de windturbines zo in het landschap moeten worden geplaatst dat recht wordt gedaan aan de karakteristieke maat en schaal van de ruimte, met onderscheid tussen gebieden met grote open ruimtes en gebieden met een langgerekte kavelstructuur met beplanting.	Nee
2025-024717/11	<i>De normerende taal ("richting", "ambitie", "slechts geschikt", "beschermende regeling") wordt impliciet gebruikt in andere beleidsdocumenten (zoals de omgevingsverordening). Daarmee kan dit document de facto sturend worden zonder formele besluitvorming. Dit is een typisch kenmerk van een CBAS of beleidsregel die juridisch toetsbaar moet zijn als het bepalend is voor rechtsgevolgen.</i>	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening en wordt in dat kader formeel vastgesteld door Provinciale Staten. De Catalogus maakt onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit en moet door gemeenten worden toegepast bij nieuwe ontwikkelingen. De uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn bedoeld voor herhaalde toepassing door gemeenten voor uiteenlopende locaties. Daarmee kwalificeren de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken niet als een concretiserend besluit van algemene strekking en ook niet als beleidsregel.	Nee
2025-024717/12	<i>De redeneringen in de Catalogus Gebiedskenmerken 2025 zijn beleidsmatig sturend, esthetisch en abstract, maar missen technische, juridische en ecologische onderbouwing. De gebruikte terminologie creëert schijnzekerheid ("geschikt", "kansen", "richting") terwijl deze openstaat voor willekeurige interpretatie. De kernvraag is dan ook: Is dit document slechts een beschrijving van gebiedskenmerken, of functioneert het als beleidsinstrument met rechtsgevolgen? In het laatste geval is juridische toetsing als CBAS of beleidsregel onvermijdelijk.</i>	De uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn gericht op de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen en maken onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. De Catalogus Gebiedskenmerken is bedoeld voor de toepassing door gemeenten waarbij bewust ruimte is gelaten voor lokale afwegingen. De uitspraken zijn niet rechtstreeks bindend voor burgers en bedrijven, maar maken deel uit van instructieregels voor gemeenten en zijn langs die route gericht op rechtsgevolg. De uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken zijn bedoeld voor herhaalde toepassing door gemeenten op uiteenlopende locaties en kwalificeren daarom niet als concretiserend besluit van algemene strekking of als beleidsregel.	Nee
2025-024717/13	<i>Kwaliteitsambitie 2: Natuur als ruggengraat: De zin "Nieuwe bossen kunnen eventueel gecombineerd worden met windenergie (windbos)" staat op gespannen voet met de doelstelling van Kwaliteitsambitie 2: Natuur als ruggengraat. De ecologische logica achter deze combinatie ontbreekt. Het concept 'windbos' is beleidsmatig geframed, maar niet ecologisch onderbouwd. Dit ondermijnt de geloofwaardigheid en consistentie van de ambitie. De zin dient te worden verwijderd of voorzien van een duidelijke ecologische en landschappelijke onderbouwing.</i>	In onze Catalogus Gebiedskenmerken noemen we de optie om een windbos te realiseren als een van de mogelijkheden om landschappelijke waarden te versterken. Bij windbossen gaat het om nieuw aan te planten bos rond een windturbine. Niet elk bos voldoet aan uw definitie van bos als complex levend ecosysteem met een rijke biodiversiteit. Bosgebieden kunnen ook andere waarden hebben dan ecologische waarden. Sommige bossen hebben vooral betekenis voor landschap, andere bossen worden gebruikt voor de productie van hout of zijn bedoeld voor recreatie. Tegenwoordig worden er ook nieuwe bossen aangeplant voor CO2-opslag. Voor bestaande bossen geldt dat die als regel niet geschikt zijn voor het plaatsen van windturbines, vanwege de impact daarvan op natuurwaarden of de gebruiksfunctie van dat bos. Vanwege de impact die de windturbine zal hebben voor het nieuw aan te planten windbos, zal de ontwikkeling van natuurdoelen bij windbossen ook niet voorop staan. Het windbos kan een bijdrage leveren aan de landschappelijke inpassing van de windturbine en aan andere maatschappelijke doelen, zoals de opgave vanuit de Bossenstrategie om	Nee

		meer CO2 vast te leggen in bomen. Wij zien in de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken over (wind)bos dan ook geen contradicties of inconsistenties.	
2025-024717/14	<i>Kwaliteitsambitie 5: Het contrast tussen dynamische en luwe gebieden versterken: Hoewel het koppelen van windenergie aan infrastructuur visueel begrijpelijk lijkt, ontbreekt een fundamentele beoordeling van de cumulatieve milieubelasting. Infrabundels leveren juist 's nachts lagere achtergrondniveaus, terwijl windturbines dan méér geluid produceren. Hierdoor ontstaat een akoestische disbalans, met potentieel ernstige gevolgen voor woonkwaliteit. Ook is er geen aandacht voor luchtmengsel-effecten door turbine-turbulentie, die verkeersuitstoot over grotere afstand kan verspreiden. Wanneer 'echt donker' een kwaliteit is, verdient 'echt stil' minstens evenveel aandacht. De ambities dienen daarom aangevuld of herzien te worden met aandacht voor geluidspropagatie, cumulatie en gezondheidseffecten.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken doen we uitspraken over de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen en niet over mogelijke milieu- en gezondheidseffecten. Gemeenten zullen bij de brede afwegingen die ze moeten maken bij nieuwe ontwikkelingen niet alleen de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit moeten betrekken, maar ook andere relevante aspecten. In dat kader zal de gemeente moeten bezien of de plaatsing van windturbines langs infrastructuur in het concrete geval aanvaardbaar is gelet op geluid, cumulatie en gezondheidseffecten.	Nee
2025-024717/15	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Essenlandschap en Oude hoevenlandschap. De tekst schetst eerst een kwetsbaar, kleinschalig en cultuurhistorisch landschap (oude hoevenlandschap) als variant op het essenlandschap — maar stelt vervolgens zonder landschappelijke onderbouwing dat dit gebied geschikt zou zijn voor kleine windturbineclusters. Deze draai is inconsistent en ondermijnt het beschermingsdoel van de karakteristieken die de tekst zelf noemt. De logica ontbreekt waarom een kleinschaliger landschap wél geschikt zou zijn voor industriële installaties die juist schaalvergroting en uniformering met zich meebrengen.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken geven we aanwijzingen voor de landschappelijke inpassing van uiteenlopende nieuwe ontwikkelingen in diverse landschapstypen. Ook in kleinschalige en cultuurhistorisch waardevolle landschappen achten we het mogelijk om windturbines op een zorgvuldige wijze landschappelijk in te passen, maar niet in de vorm van grootschalige opstellingen. Windturbines laten zich in principe goed combineren met het agrarisch gebruik van gronden in essenlandschappen en het oude hoevenlandschap, mits de aanwijzingen in acht worden genomen die voor deze landschapstypen worden gedaan. Landschappelijk inpassing wil overigens niet zeggen dat de impact van hoge bouwwerken, zoals windturbines, voorkomen kan worden. Dit is bij lagere bouwwerken in veel gevallen wel mogelijk door het aanbrengen van afschermend groen. Landschappelijke inpassing kan ook inhouden dat lijnen in het landschap gevolgd worden.	Nee
2025-024717/16	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Maten- en flierenlandschap. De stelling dat het maten- en flierenlandschap "slecht geschikt" is voor windturbines is formeel juist, maar volledig ongemotiveerd. De tekst slaagt er niet in om deze conclusie te onderbouwen met landschappelijke, ecologische of cultuurhistorische criteria. De beleidsmatige gevolgen van deze kwalificatie zijn echter groot. Daarom is het essentieel dat deze conclusie wordt voorzien van een transparante onderbouwing, zeker gelet op het feit dat andere, vergelijkbare kleinschalige landschappen zoals het oude hoevenlandschap wél als geschikt worden verklaard voor (kleine) clusters. De interne inconsistentie tussen deze uitspraken ondermijnt de geloofwaardigheid van de landschappelijke beoordeling.</i>	De provinciale sturing op de ruimtelijke kwaliteit van het maten- en flierenlandschap is gericht op het behoud van het onbebouwde karakter van dit type landschap. Dat is de reden dat dit landschap ook voor de bouw van windturbines niet snel geschikt zal zijn.	Nee
2025-024717/17	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Jonge heide- en broekontginningen. De beoordeling van het 'jonge heide- en broekontginningen'-landschap als geschikt voor grote windclusters is gebaseerd op een eendimensionale schaalredenering. Dat een landschap groot(schalig) is, betekent nog niet dat het landschappelijk of ecologisch geschikt is voor 200–280 meter hoge industriële installaties. In dit geval ontbreekt een analyse van zichtlijnen, ecologische waarden (zoals weidevogelgebieden), en de ruimtelijke impact op aangrenzende kleinschalige historische landschappen. Ook het feit dat deze landschappen "functioneel verbonden" zijn met het essen- en hoevenlandschap, wordt niet betrokken in de geschiktheidstoets. Een integrale, multidimensionale beoordeling ontbreekt hier en leidt tot een ondeugdelijke motivering van geschiktheid.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken doen we in zijn algemeenheid uitspraken over de wijze waarop nieuwe ontwikkelingen ingepast zouden kunnen worden in het landschap. Het grootschalige karakter van jonge heide- en broekontginningen maakt dat dit type landschap in principe geschikt kan zijn voor grootschalige ontwikkelingen, zoals windparken. In het concrete geval zal de gemeente moeten afwegen of het plaatsen van windturbines inderdaad aanvaardbaar is en daarbij ook moeten afwegen wat de plaatsing doet met zichtlijnen, ecologische waarden en de ruimtelijke effecten in het landschap zelf en de ruimere omgeving.	Nee
2025-024717/18	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Ontginningsbos en heidevelden. De constatering "bossen zijn slecht geschikt voor het plaatsen van windturbines" in paragraaf 2.5 van de Catalogus Gebiedskenmerken 2025 is te algemeen, onvoldoende gemotiveerd en beleidsmatig zwak verankerd. Zonder een ecologische, technische of landschappelijke onderbouwing is deze richtlijn niet toetsbaar en niet goed verdedigbaar. Als de provincie deze uitsluiting beleidsmatig wil handhaven, dient zij expliciet te maken welke waarden zij hiermee beschermt — en hoe deze zich verhouden tot elders toegestane windclusters.</i>	Bestaande bossen zijn slecht geschikt voor het plaatsen van windturbines, omdat het provinciale beleid gericht is op het handhaven van bos. Dat is op andere plekken in de Omgevingsverordening vastgelegd in de instructieregels voor het Natuurnetwerk Nederland en de instructieregels bos en natuur buiten het NNN.	Nee

2025-024717/19	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Veenkoloniaal landschap. Het veenkoloniaal landschap is historisch gevormd door turfwinning en wordt tot op heden gekenmerkt door bodemdaling, lage draagkracht, en landschappelijke kwetsbaarheid. In dat licht is het onbegrijpelijk dat het plaatsen van meerdere grote clusters windturbines wordt gepresenteerd als een 'kwaliteitsimpuls'. Noch in de tekst, noch in een onderliggende studie wordt onderbouwd waarin deze kwaliteitsimpuls dan zou bestaan, hoe die gemeten wordt of welke landschappelijke meerwaarde ontstaat. De bewering dat dergelijke opstellingen "het grootschalige en lineaire karakter" van het landschap versterken, is misleidend: dit karakter is horizontaal, niet verticaal, en vraagt om bescherming in plaats van intensieve ruimtelijke exploitatie. De aanleg en het onderhoud van windparken — met zware bouwmachines, funderingsdruk, transportinfrastructuur en permanente bodemverstoring — past slecht bij een veenlandschap en is strijdig met duurzaam landschapsbeheer.</i>	Het Veenkoloniaal landschap zoals dat nu te vinden is in verschillende delen van Overijssel kent inderdaad een lange voorgeschiedenis. Daarin zijn verschillende generaties steeds op zoek geweest naar mogelijkheden om een bestaan op te bouwen in deze gebieden. Daarbij zijn soms vergaande ingrepen gepleegd die het huidige landschap hebben gevormd, zoals het op grote schaal afgraven van veen. De opgave van deze tijd is om geschikte locaties te vinden voor de duurzame opwekking van energie. Het grootschalige karakter van het Veenkoloniaal landschap biedt ruimte om grootschalige opstellingen van windturbines te realiseren. De uitspraken over landschappelijke inpassing van windturbines in de Catalogus moeten ervoor zorgen dat de windturbines zo geplaatst worden dat aangesloten wordt op de opbouw van het huidige landschap en die opbouw niet wordt doorkruist. Door de lineaire structuur van het landschap te volgen, worden de lange lijnen in het landschap benadrukt en ontstaat een rustig beeld. De gemeente zal in de afweging van alle relevante aspecten van concrete plannen ook moeten bezien wat de gevolgen zijn van de aanlegfase en de voorzieningen voor onderhoudswerkzaamheden op het landschap.	Nee
2025-024717/20	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Rivierenlandschap De suggestie dat open komgronden geschikt zouden zijn voor windturbines is niet onderbouwd met landschappelijke, bodemkundige of ecologische gegevens. Komgronden zijn nat, kleiachtig, ecologisch waardevol en kwetsbaar voor funderingsdruk en bodemverstoring. Dat een landschap "open" is, is onvoldoende rechtvaardiging voor verticale invulling. Integendeel: juist in open landschappen is het effect van 200+ meter hoge turbines het meest ingrijpend zichtbaar. De redenering dat dit bijdraagt aan "het natte en open karakter" is innerlijk tegenstrijdig: de aanleg vereist drooglegging en infrastructuur, hetgeen haaks staat op behoud van de landschapskwaliteit. Deze beweringen vormen geen legitieme landschappelijke of planologische onderbouwing.</i>	Voor de plaatsing van windturbines in Rivierenlandschap is het niet nodig om over te gaan tot drooglegging. Zoals de windparken op zee bewijzen, kunnen windturbines prima functioneren in een natte omgeving. Ook hebben windturbines een relatief beperkte voetafdruk op maaiveldniveau. Vanwege hun hoogte hebben windturbines onmiskenbaar gevolgen door de beleving van het landschap. Daarom worden in de Catalogus Gebiedskenmerken aanwijzingen gegeven die gericht zijn op het handhaven van karakteristieken van het Rivierenlandschap, zoals het open karakter van komgronden. We doen in de Catalogus Gebiedskenmerken uitspraken over landschappelijke inpassing. De gemeente zal daarnaast in de afweging van alle relevante aspecten ook de gevolgen voor de bodem en de ecologie van het gebied moeten betrekken.	Nee
2025-024717/21	<i>Laag van het agrarische cultuurlandschap • Zeekleilandschap. De tekst over het zeekleilandschap lijkt vooral beleidsruimte open te laten, zonder concrete richting of norm te bieden. De zinsnede "als de landschappelijke, economische en ecologische waarden zijn geborgd" is generiek en toepasbaar op elk landschapstype. Daardoor ontbreekt hier een onderscheidende onderbouwing. Bovendien wordt nergens uitgelegd welke karakteristieken van het zeekleilandschap juist verenigbaar zouden zijn met windturbines. Er is geen kaartbeeld, geen schaalbegrip, geen conflictanalyse met natuurwaarden of cultuurhistorie. Dit maakt het geheel zowel juridisch als beleidsmatig zwak en vatbaar voor willekeur.</i>	In de Catalogus Gebiedskenmerken worden algemene uitspraken gedaan over de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen in het Zeekleilandschap. Omdat windturbines in een landschap door hun hoogte een andere impact hebben dan andere ontwikkelingen, zoals uitbreiding van agrarische bedrijven of het toevoegen van burgerwoningen, doen we in de Catalogus Gebiedskenmerken specifieke uitspraken over de landschappelijke inpassing van windturbines. De referentie daarvoor is de provinciale waardering van de karakteristieken zoals voor elk type landschap is uitgeschreven. Uiteindelijk zal in de specifieke omstandigheden van een concrete aanvraag van een windturbine - na afweging van alle relevante aspecten -bepaald moeten worden of er sprake is van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Dit is niet juridisch of beleidsmatig zwak, maar doet recht aan ruimte die de gemeente moet hebben voor lokale afwegingen in het concrete geval.	Nee
2025-024717/22	<i>Laag van de beleving • Grootschalige ontginningen. De tekst over de grootschalige ontginningen in de Catalogus Gebiedskenmerken 2025 lijkt beleidsmatig gestuurd richting grootschalige windopwekking, zonder de noodzakelijke landschappelijke, ecologische en infrastructurele afwegingen te maken. De gebruikte foto toont kleinere turbines vanuit een gunstig perspectief en verhult realistische bij-effecten zoals onderhoudswegen en funderingsimpact. Het ontbreekt aan concrete richtlijnen, ruimtelijke toetsing, en transparantie over de nadelen en voorwaarden. Daarmee is het risico op eenzijdige planvorming en bestuurlijke willekeur groot.</i>	De landschapstyperingen, zoals die voor Grootschalige ontginningen in de Laag van de beleving in de Catalogus Gebiedskenmerken, brengen relaties aan tussen de beschrijvingen in de drie andere lagen. Daarbij wordt duidelijk gemaakt dat hetzelfde landschapstype in een ander deel van Overijssel een andere inkleuring kan hebben door regionale verschillen. Grootschalige landschappen bieden in principe ruimte voor grootschalige opstellingen van windturbines. De uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken bevatten aanwijzingen voor de landschappelijke inpassing van windturbines, maar de gemeente zal in de afwegingen bij een concrete aanvraag alle relevante aspecten moeten afwegen. Daarin komen dan ook de ecologische en infrastructurele aspecten aan de orde. De foto die bij dit onderdeel is geplaatst is niet meer dan een illustratie hoe een windturbine een plek kan krijgen in een grootschalig ontginningslandschap.	Nee

Beantwoording zienswijzen op
het OER, in relatie tot de ontwerp-
Omgevingsvisie

8. Beantwoording zienswijzen op het OER, in relatie tot de ontwerp-Omgevingsvisie

Inleiding op de zienswijzen

Een aantal zienswijzen gaat in op het OER. Het betreffen zeer uiteenlopende reacties met verzoeken, vragen, voorstellen, meningen, veronderstellingen, citaten enz. enz. De reacties zijn (deels geclusterd) in onderstaande tabel opgenomen. Hierna volgt eerst nog een algemene tekst om de aard van het OER nader te duiden. In de tabel wordt bij een aantal geclusterde zienswijzen hiernaar verwezen. Tussen haakjes staan de nummers die zijn toegekend aan de zienswijzen.

Het OER voor de Omgevingsvisie en het RWP (Regionaal Water Programma) is gefaseerd tot stand gekomen. De fasering bood de mogelijkheid om voortschrijdend inzicht (beleid, regelgeving, autonome ontwikkeling) te verwerken en noodzakelijke tussentijdse besluiten (wijziging verordening, vaststelling PPE (Provinciaal Programma Energietransitie)) te nemen. OER Fase 2b bevat een brede effectbeoordeling, voor een deel op basis van expert judgement. Met deze aanpak sluit OER Fase 2b aan op het abstractieniveau van de Omgevingsvisie (visie op hoofdlijnen met sturingsprincipes, Rode Draden en een monitor om de ontwikkelingen te volgen). Het resultaat is een signalerende en agenderende OER. Bij de uitwerking van de visie in programma's, gebiedsprocessen en concrete projecten zal nog nadrukkelijk aandacht aan een aantal thema's uit het beoordelingskader van het OER (i.c. het Rad voor de Leefomgeving) moeten worden besteed.

Een deel van de reacties heeft betrekking op windenergie. Dit onderwerp is in OER Fase 2a, ter onderbouwing van het PPE, behandeld. De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het PPE. Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze nota behandeld worden.

Een aantal reacties gaat over de actualiteit van de Onderzoeksagenda (9, 11, 60, 64, 65, 66, 74 t/m 83). Deze zou niet meer actueel zijn. Wij zijn van mening dat de Onderzoeksagenda uit 2021 nog steeds een goede basis vormt voor het onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van OER Fase 2b. De in 2021 geschetste grote uitdagingen zijn nog steeds relevant en het beoordelingskader (Rad voor de Leefomgeving) is sinds die tijd niet wezenlijk veranderd.

Een aantal reacties gaat over de fasering van het OER (9, 11, 60, 64, 65, 66, 74 t/m 83). Het faseren van een MER (of in dit geval een OER) is een vaak toegepaste en geaccepteerde manier om stapsgewijs tot besluiten te komen. In fase 1 zijn de 'hoeken van het speelveld' verkend door vier perspectieven op Overijssel te beoordelen. In fase 2 is het voorkeursperspectief verder uitgewerkt. Daarbij is tevens de referentiesituatie (huidige situatie en autonome ontwikkeling) geactualiseerd.

Een aantal reacties gaat over onderzoek van alternatieven (9, 11, 60, 64, 65, 66, 74 t/m 83). Samenvattend wordt gesteld dat alternatieven ten onrechte ontbreken. Gekozen is voor een aanpak waarbij in Fase 1 vier wezenlijk onderscheidende alternatieven ('perspectieven') voor de ontwikkeling van Overijssel als geheel zijn beoordeeld. Dit heeft geleid tot een voorkeursperspectief, dat als basis voor het vervolg is gehanteerd. In Fase 2 is gekeken naar de wenselijkheid van onderzoek naar aanvullende alternatieven. Mede door de keuze voor een visie op hoofdlijnen bleek dergelijk onderzoek niet zinvol. Een uitzondering gold voor de wijze waarop in de toekomst in de drinkwaterbehoefte wordt voorzien. Hiervoor zijn drie alternatieven onderzocht.

Een aantal reacties gaat over de gehanteerde werkwijze bij de effectbeoordeling (9, 64, 65, 66, 74 t/m 83). Indieners van zienswijzen stellen onder meer dat expert judgement navolgbaar moet zijn. Dat is correct. Hier is dan ook nadrukkelijk aandacht aan besteed met onder meer de beleidsmatrices (bijlagen 4 en 5 van het OER) als link tussen de visie en de effectbeoordeling in het OER. De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen een beleidsinzet en inhoudelijk aspect uit het beoordelingskader (Rad voor de Leefomgeving). Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.

Voor het RWP (64) geldt dat niet alle aspecten uit het Rad voor de Leefomgeving relevant zijn. Het klopt dat het Rad niet bepalend is voor de mer-plicht. Wel kan het worden gebruikt om te bepalen welke aspecten aandacht behoeven in een MER of OER.

Een aantal reacties gaat over resultaten van de effectbeoordeling (9, 60, 64, 65, 66, 74 t/m 83). Deze reacties zijn van een antwoord voorzien in onderstaande tabel.

In dit hoofdstuk zijn de individuele *zienswijzen op de OER met betrekking tot de Omgevingsvisie weergegeven* en voorzien van een antwoord. Voor de behandeling van de *zienswijzen* is de volgende werkwijze gehanteerd:

In de eerste kolom van de tabel is het zaaknummer van de indiener vermeld

In de tweede kolom is per onderwerp de zienswijzetekst opgenomen

In de derde kolom is de beantwoording van de provincie gegeven

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord

2025-023642/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-023642/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-023642/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-023642/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-023642/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-023642/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-023642/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kadersteling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kadersteling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-023642/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die ondermeer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreidingen concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. Met de nieuwe omgevingsvisie beogen we wel dat het thema gezondheid en de gezondheidseffecten (beter) meegewogen wordt in (toekomstige) besluitvorming.
2025-023642/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	In uw zienswijze veronderstelt u dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. We bedoelen dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijkertijd ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-023642/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-023642/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-023642/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevraag voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve effecten verwachten we ook negatieve effecten. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.

2025-023642/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-023642/14	Indiener geeft aan dat de onderdelen 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' missen in paragraaf 4.6 Energietransitie	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-023642/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	Wij leggen u hier de opmaak van bijlage 4 uit: de zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-023642/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-023642/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-023642/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft ook in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.
2025-023642/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. De ontbrekende bijlage voegen we toe aan de documenten van het OER op onze website. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.

2025-023656/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024314/1	Als indiener van deze zienswijze Verzoek ik om de volgende partijen te betrekken bij alle ingediende zienswijzen en hun beoordeling en adviezen openbaar te maken: - o Commissie MER – Commissie voor de Milieu Effect Rapportage - o ILT – Inspectie Leefomgeving en Transport - o STAB - Stichting Advisering Bestuursrechtspraak voor Milieu en Ruimtelijke Ordening	De Commissie voor de mer is om advies gevraagd en heeft advies uitgebracht. Dit advies is in paragraaf 3 van deze Zienswijzennota te lezen. De ontwerp-Omgevingsvisie de ontwerp-Omgevingsverordening en het OER zijn officieel bekend gemaakt. Daardoor zijn alle instanties, ook het ILT, in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen of een zienswijze in te dienen. Er is geen aparte adviesvraag uitgezet aan ILT. De STAB heeft een rol bij de behandeling van ingestelde beroepen. Dat is in dit geval niet aan de orde.

2025-024314/2

Met deze zienswijze reageer ik op de passage in hoofdstuk 6.11 van de concept-OER fase 2a, waarin staat: "Het voorkomen van verdere toename van de geluidbelasting, tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen en een daling van het aantal geluidgehinderden in Overijssel." Deze passage suggereert een inzet op geluidsreductie en bescherming van de leefomgeving en gezondheid van inwoners van Overijssel. Tegelijkertijd stelt de provincie in haar energiebeleid als doel om in 2030 2 TWh windenergie op te wekken, wat neerkomt op de plaatsing van ongeveer 90 windturbines. Deze turbines zijn forse geluidsbronnen, die aantoonbaar leiden tot geluidsoverlast en gezondheidsklachten, ook op grotere afstand. Het combineren van deze plannen met een zogenaamd streven naar vermindering van geluidhinder is misleidend en onverantwoord. De realiteit is dat het plaatsen van tientallen extra windturbines onvermijdelijk zal leiden tot een toename van de geluidbelasting en een toename van het aantal inwoners met gezondheidsschade door omgevingsfactoren, zeker in een provincie waar de ruimte beperkt is en waar al sprake is van geluidscumulatie door verkeer, industrie en landbouw. Het gebruik van Lden beschermt inwoners niet tegen ernstige geluidsoverlast zoals te lezen is in de analyse van audioloog Baart de la Faille. Zijn conclusie: De voorgestelde nieuwe normering (landelijk normering of ook wel "2x tiphoogte genoemd") die voorziet in het vrijwel ongewijzigd meten en normeren van geluid van windturbines aan de hand van Lden, vertoont grote tekortkomingen. Deze tekortkomingen resulteren in een aanzienlijke onderschatting van de geluidsimpact van steeds grotere windturbines en bieden geen adequate bescherming tegen ernstige hinder en negatieve gezondheidsproblemen voor de lokale bevolking. Er wordt gepleit voor een herziening van de geluidsnormeringstechnieken met een meer doelmatige, locatie-specifieke benadering aan de hand van immissie geluidmetingen. De recente Duitse dosis-effectrelatie voor hoge windturbines is het meest adequaat voor de Nederlandse situatie. De huidig gehanteerde hinderscore van 10 % bij Lden = 47 dB(A) wordt reeds bereikt bij Lden = 35 dB(A) buitenshuis. Deze dient leidend te zijn voor verkennend onderzoek naar plaatsingsmogelijkheden van windturbines. De recente Duitse dosis-effectrelatie voor hoge windturbines is het meest adequaat voor de Nederlandse situatie. De huidig gehanteerde hinderscore van 10 % bij Lden = 47 dB(A) wordt reeds bereikt bij Lden = 35 dB(A) buitenshuis. Deze dient leidend te zijn voor verkennend onderzoek naar plaatsingsmogelijkheden van windturbines. 1 De tekst in hoofdstuk 6.11 is niet geloofwaardig en wekt de indruk dat de provincie twee tegenstrijdige doelen presenteert alsof ze samen uitvoerbaar zijn — terwijl dat feitelijk niet het geval is.

- * Ik verzoek de provincie dan ook nadrukkelijk om de genoemde ambitie tot geluidreductie niet langer als uitgangspunt te presenteren, zolang tegelijk wordt gestuurd op grootschalige plaatsing van windturbines.
- * Ik verzoek de provincie dan ook nadrukkelijk om de tekst van hoofdstuk 6.11 aan te passen zodat deze eerlijk weergeeft dat bepaalde beleidskeuzes (zoals windenergie) leiden tot veel meer personen met gezondheidsschade.
- * Ik verzoek de provincie dan ook nadrukkelijk om een volwaardige en transparante afweging te maken tussen klimaatdoelen en volksgezondheid, waarbij ook de belangen van omwonenden zwaar meewegen.
- * Ik verzoek de provincie dan ook nadrukkelijk om te erkennen dat windturbines in de nabijheid van woningen onaanvaardbare hinder kunnen veroorzaken — en in elk geval niet te doen alsof dit past binnen een beleid van "geluidshinder beperken".
- * Ik verzoek de provincie Overijssel daarom in de OER fase 2a concreet op te nemen welke mitigerende maatregelen worden overwogen of vereist bij windturbineprojecten.
- * Ik verzoek de provincie Overijssel daarom te onderbouwen hoe voorkomen wordt dat kostenoverwegingen in latere MER- of vergunningsprocedures leiden tot het afzwakken of achterwege laten van die maatregelen.
- * Ik verzoek de provincie Overijssel daarom de bewering dat geluidsoverlast beperkt zal worden, niet langer te baseren op algemene intenties of landelijke normen, maar op aantoonbare ruimtelijke en technische maatregelen met afdwingbare werking.

De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.

2025-024678/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024678/2	Beleidskeuzes zonder MER-alternatievenafweging, zijn niet rechtsgeldig (en als zodanig niet houdbaar bij de rechter).	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024678/3	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024678/4	Indiener heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-024678/5	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. Met de nieuwe Omgevingsvisie beogen we wel dat het thema gezondheid en de gezondheidseffecten (beter) meegewogen worden in (toekomstige) besluitvorming.
2025-024678/6	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-024678/7	'Windmolens' is een achterhaalde, bagatelliserende term die geen recht meer doet aan de industriële aspecten en formaten van de windturbine. U onderzoekt de effecten van het plaatsen van windturbines. Er is geen sprake meer van vriendelijke 'molens'.	U heeft gelijk. 'Windturbine' is een betere term (zoals ook vrijwel overal gebruikt).
2025-024717/1	Indiener verwacht dat volksvertegenwoordigers en andere zienwijze indieners kennis kunnen nemen van de integrale versie van deze zienswijze inclusief referenties, zonder ambtelijk filter of ambtelijke samenvatting. Daartoe bevat deze zienswijze geen NAW gegevens. Verzoek daarom, om integrale, doorzoekbare, opname in de bundel van zienswijzen.	Uw verzoek wordt ingewilligd met deze Zienswijzennota.
2025-024717/2	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-024717/3	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024717/4	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024717/5	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024717/6	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024717/7	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024717/8	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-024717/9	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. Met de Omgevingsvisie beogen we wel dat het thema gezondheid en de gezondheidseffecten (beter) meegewogen worden in (toekomstige) besluitvorming.
2025-024717/10	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	In uw zienswijze veronderstelt u dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. We bedoelen dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijkertijd ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-024717/11	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-024717/12	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-024717/13	Indiener mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevraag voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-024717/14	Indiener heeft aantal vragen over vernatting van veenweidegebieden i.r.t. gezondheid en draagt daar informatie voor aan. 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (Verdonschot P.F.M. (2018). Notitie Zoetwaterecosystemen, Wageningen Environmental Research, Wageningen UR, Wageningen. 27 pp. Een belangrijk deel van de informatie in de antwoorden is afkomstig en soms direct overgenomen uit de rapporten ‘Steekmuggen (Culicidae) in de Engbertsdijksvenen’ (Verdonschot et al. 1988) en ‘Verkenning van de steekmuggen- en knuttenproblematiek bij klimaatverandering en vernatting’ (Verdonschot 2009). Daarnaast zijn delen overgenomen uit de vier artikelen: Bloedzuigende insecten deel 1. Steekmuggen. (Verdonschot 2012a), Bloedzuigende insecten deel 2. Knutten (Verdonschot 2012b), Bloedzuigende insecten deel 3. Dazen. (Verdonschot 2013a) en Bloedzuigende insecten deel 4. Kriebelmuggen. (Verdonschot 2013b). steekmuggen_in_de_peelvenen-wageningen_university_and_research_445803.pdf https://edepot.wur.nl/445803 en https://groenkennisnet.nl/nieuwsitem/muggenoverlast-na-vernatting-aanpakken-1). Vervolgens heeft indiener een aantal vragen: * Vernatting van veenweidegebieden: Waarom geen beoordeling van mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten? * Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten? * Vernatting en volksgezondheid. Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling)?	Wij begrijpen uit uw reactie dat u zich zorgen maakt over infectieziekten door bloedzuigende insecten in gebieden waar vernattingsmaatregelen genomen (gaan) worden. In de Omgevingsvisie schetsen wij hoofdlijnen van beleid, waarbij veenweideproblematiek ook aan de orde komt. Het detailniveau van de visie gaat niet zo ver dat beschouwingen over bloedzuigende insecten benoemd wordt. We stellen dat de effecten van bloedzuigende insecten en ongedierte goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. Met de Omgevingsvisie beogen we wel dat het thema gezondheid en de gezondheidseffecten (beter) meegewogen worden in (toekomstige) besluitvorming. Ter toelichting: vernatting van gebieden en toename van overlast van muggen en knutten is aan de orde als er stilstaand water aan de oppervlakte wordt gecreëerd. In de meeste natuurontwikkelingsprojecten worden de aanbevelingen van Verdonschot ook overgenomen om toename van muggen en knutten juist te voorkomen. Dit is vooral het voorkomen dat er stilstaand water ontstaat. Voor vernatting van veenweide gaat het om de grondwatersituatie. Met hogere grondwaterstanden wordt het veen natter gehouden en ontstaat minder oxidatie. Het gaat dus om grondwater dat niet toegankelijk is voor muggen en knutten. Verhoging van waterpeilen (in de sloten) in veenweidepolders zal ook niet leiden tot toename van muggen en knutten omdat de meeste waterpeilen al hoog staan en omdat dit geen stilstaand water betreft maar onderdeel is van een kunstmatige polder met een bemalingseenheid (gemaal).
2025-024717/15	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.

2025-024717/16	N.a.v. de tekst op P42 "In het doelbereik van de ambities op Klimaatmitigatie en energie(transitie) (paragraaf 6.2 van de ontwerp-omgevingsvisie) wordt waar nodig een verwijzing gemaakt naar de effectbeoordeling/het doelbereik van het PPE in OER fase 2a met betrekking tot windenergie." constateert indiener: Dus niet de huidige situatie want: * In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties&amendementen * In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS * Er zijn geen landelijke windturbine normen	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-024717/17	N.a.v. de tekst op p52 "Gelijktijdig is in de Omgevingsvisie opgenomen dat de provincie het water- en bodemsysteem sturend wil laten zijn in haar ruimtelijke inrichting bij nieuwe ontwikkelingen en bestaand gebruik na verloop van tijd hier op aan te passen. Omdat de Omgevingsvisie geen concrete uitwerking geeft aan de strekking van dit beleid is de invloed ervan op het aspect overstromingen niet te bepalen." stelt indiener: Het moge duidelijk zijn dat dit beleid niet zorgt voor versnelde waterafvoer maar voor vasthouden van water. Ofwel: overstromingsrisico vergroting is evident.	Wij danken u voor uw reactie. In onze visie hebben we in H6.1 het leidende principe Water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting op hoofdlijnen gegeven. In het RWP hebben we dit verder uitgewerkt en vier type gebieden onderscheiden: zandgronden, IJssel Vecht en Delta, veenweidegebieden en bebouwd gebied. Voor deze gebieden gelden verschillende opgaven en verschillende (on)mogelijkheden voor gebruik en functies. Het betreft een indeling op hoofdlijnen, want binnen de gebiedstypen is nog een grote verscheidenheid aan landschappen aanwezig. Met water en bodem sturend willen we een balans zoeken tussen water vasthouden zodat we minder last hebben van droge zomers, en waterafvoer om in de winter en voorjaar niet al te veel wateroverlast of overstroming te hebben. Zo'n balans zal niet eenvoudig zijn en ook afhankelijk van jaarlijkse variaties in het weer. Het inschatten van de effecten van water en bodem sturend op overstroming of wateroverlast is daarmee niet eenduidig. De effecten zullen lokaal verschillend zijn.
2025-024717/18	Indiener vraagt o.b.v. de tekst op p53 "De provincie reguleert de veiligheidsrisico's van het transport van gevaarlijke stoffen over wegen door in de verordening provinciale wegen aan te wijzen die aansluiten op de landelijke basisnetroutes."dat dat nu ook al zo is, dus geen nieuw beleid ?	In de kern is uw bewering juist: het gebeurt nu ook al. Intentie is om dit beleid te versterken.
2025-024717/19	N.a.v. de tekst op p54 "Zijn energieopslagsystemen (EOS), bijvoorbeeld als onderdeel van een zonnepark, ook potentiële risicobronnen voor externe veiligheid. Dit zijn grote lithium-ion batterijen. Deze kunnen bij een calamiteit brand, explosie of een gifwolk veroorzaken. Aangezien de visie niet expliciet ingaat op het gebruik van energieopslagsystemen is de invloed hiervan op milieurampen nog niet te beoordelen" geeft indiener aan: Batterijen en batterijbranden in wijken, garages en parkeergarages zijn een toenemend risico. Juist omdat er niet expliciet beleid beschreven wordt, zou in een MER negatief beoordeeld moeten worden?	Zoals u in uw zienswijze aangeeft gaat de Omgevingsvisie hier niet expliciet op in. Dat betekent dat er dan ook geen aanleiding is om hier in het OER uitspraken over te doen.
2025-024717/20	Ten aanzien van de tekst op p54 over waterstof vraagt indiener: Als Waterstof veiliger was dan aardgas, waren al die onderzoeken niet nodig. Bovendien brandt het onzichtbaar, dus tenminste negatief te beoordelen?	Het aangehaalde onderzoeksprogramma loopt nog. Daarom is het nog te vroeg voor een beoordeling.
2025-024717/21	Ten aanzien van de tekst op p54 over een onderzoek naar kernenergie, vraagt indiener: zou hier een conclusie "niet te beoordelen" op zijn plaats zijn?	Dat is correct. Gezien de lopende onderzoeken is het effect niet te beoordelen.
2025-024717/22	Ten aanzien van de tekst "Een deel van het beleid is onvoldoende uitgewerkt om de effecten hiervan op de kans en het gevolg van een milieuramp te kunnen bepalen." (p54) vraagt indiener: Hier zou de conclusie onvoldoende op zijn plaats zijn?	Nee, het beleid is voor een deel nog niet voldoende uitgewerkt. De effecten ervan zijn daarom nog niet te beoordelen.
2025-024717/23	N.a.v. het benoemen van fietsers als kwetsbare weggebruikers (p55) vraagt indiener: Fietsers zijn kwetsbare weggebruikers?	Ja, uit ongevalstatistieken blijkt dat fietsers kwetsbaar zijn in het verkeer.
2025-024717/24	Indiener vraag n.a.v. de tekst: "Echter is de verwachting dat door een gelijkmatigere verdeling door het spreiden van bezoekers in populaire gebieden de doorstroming van verkeer verbetert, wat bijdraagt aan een verkeersveiligheid. Daarnaast leidt het aanpakken van ontbrekende verbindingen en knelpunten in diverse infrastructurele netwerken ook tot een betere doorstroming van het verkeer." Hoe significant dit spreiden is, t.o.v. woonwerkverkeer? En over welke ontbrekende verbindingen en diverse infrastructurele netwerken doet de Omgevingsvisie dan een uitspraak?	De uitspraak is algemeen van aard, niet gericht op specifieke onderdelen van de Overijsselse infrastructuur.
2025-024717/25	Indiener vraagt wat dan het nut is en een MER, als "Ook is de invloed van een beleidskeuze op het aspect droogte niet te beoordelen"(p56) En ook n.a.v. de tekst op p62 over benodigde energie voor nieuwe woningen en werklokaties stelt inbrenger: Beoordelen: Laat dat nu juist de bedoeling van een MER zijn?	Het nut van een MER of OER voor een strategische visie is in dat geval dat het thema (droogte, energie) wordt geagendeerd voor gebiedsuitwerkingen.
2025-024717/26	Indiener deelt informatie over het effect van zonnepanelen op hitte en het Albedo effect (p16/17 van de zienswijze) en stelt daarbij het volgende: * Dit is een onderwerp dat in een MER thuis hoort: bijverschijnselen van keuzes * Albedo effect van verstedelijking ook in de MER onderzoeken	Beide effecten zijn in sterke mate afhankelijk van de plaats waar de zonnepanelen komen, van de opstelling en van uitvoeringswijze van de zonnepanelen. Het betreffen onderwerpen die bij concrete projecten aandacht verdienen.
2025-024717/27	O.b.v. De teksten op p 58 over piekbergingen en op p59 over een verkenning naar hydrologische bufferzones, stelt indiener dat het een niet navolgbare redenering betreft waarom het ene wel en het andere niet te beoordelen is.	In het geval van de bufferzones is nog slechts sprake van een verkenning. Deze brengt op zichzelf nog geen effecten met zich mee.

2025-024717/28	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-024717/29	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van de uitstoot van broeikasgassen van veenweidegebieden: * CO2-eq betreft i.h.a. di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 en methaan CH4, hoe is dit voor Overijssel? (Citaat p60: Veenweidegebieden stoten landelijke naar schatting jaarlijks 7 Mton CO2-eq uit.) * door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH4 gelijk aan 25CO2-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd (Zie b.v. Greenhouse gas emissions and surface water management https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf)?	Dank u voor uw vragen. Overijssel hanteert niet een eigen definitie van gassen die gelden als CO2-equivalenten, we sluiten aan bij de landelijk geldende definities. De uitstoot van Overijssel in het veenweidegebied is ongeveer 10% van de landelijke uitstoot en bedraagt 0,7 Mton CO2-eq. Dit is de gezamenlijke uitstoot van broeikasgassen, uitgedrukt in CO2-eq. Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke totale uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe.
2025-024717/30	In het OER wordt een aantal zaken genoemd dat indiener niet terug kan vinden in de Omgevingsvisie. Het betreft de volgende teksten: * P61: 4.6.4 Het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie. Verspreid over de hele provincie liggen daarnaast ook locaties voor zon op dak, met de grootste concentraties in Enschede, Hengelo, Almelo, Hardenberg, Deventer en Zwolle. Het aanwijzen van deze gebieden draagt bij aan het toekomstige aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie. * Verder wordt op bestaande en nieuwe locaties voor bedrijventerreinen ingezet op intensief ruimtegebruik en duurzame energie, wat ook bijdraagt aan een toename van het aandeel hernieuwbare energie, aangezien deze bedrijventerreinen hernieuwbare energie opwekken in plaats van fossiel energieverbruik. * P62: Aanvullend wordt ingezet op de komst van een drietal aftakkingen van de landelijke backbone waarmee een robuuste aanvoer van grotere volumes waterstof mogelijk wordt. Het streven is om hiervoor een deel van de bestaande gashoofdinfrastructuur te hergebruiken (zie afbeelding p20 zienswijze) Indiener dacht juist dat in de NOO primair de waterstof backbone wordt benoemd en secundair lokale productie?	Ten aanzien van waterstof is in de energievisie aangegeven dat we inderdaad inzetten op waterstof via zowel de backbone (via de daarvoor benodigde aftakkingen) als via lokale productie. Onze huidige verwachting is daarbij dat het grootste deel van de waterstof die we in Overijssel gaan gebruiken via de backbone geleverd moet worden
2025-024717/31	N.a.v. de tekst op p62 over provinciale prioriteitstelling van het gebruik van de ondergrond vraagt inbrenger: Prioriteit leidt niet tot het opwekken van energie, net zo min tot het spontaan ontstaan van drinkwater. Prioriteit is... keuze volgorde en niet meer dan dat?	Het is inderdaad zo dat een prioriteitsstellingsladder op zichzelf niet leidt tot het opwekken van energie. Het is voor de schrijvers van het OER echter wel een duiding van het belang dat de provincie hecht aan de energie: Het feit dat de energietransitie op de tweede plaats van deze ladder staat, draagt bij aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie. Deze beleidskeuzes hebben dus een positieve invloed op dit aspect.
2025-024717/32	Inbrenger stelt n.a.v. de tekst "Echter, om de ambities voor hernieuwbare energie te behalen, moet er veel nieuwe infrastructuur worden aangelegd. Er wordt ingezet op het verbeteren van energienetwerken en energieinfrastructuur."(p64): Niet alleen netwerken en infrastructuur, maar het moet eerst opgewekt worden!?	In de zienswijze wordt gewezen op de situatie dat er qua opwek nog veel stappen gezet moeten worden. Dat inzicht delen wij. Daarom zetten we de komende jaren vol in op realisatie van de RES-ambities voor 2030. Daarnaast zullen we bij de herijking van de energievisie in 2028 bepalen hoe we de opgave na 2030 invullen (met welke technieken).
2025-024717/33	Inbrenger geeft aan dat in paragraaf 4.7.3. Materiaalgebruik het materiaal gebruik voor opwekken, opslag en conversie (b.v. waterstof) wordt weggelaten!?	Het klopt dat materiaalgebruik voor opwekken, opslag en conversie in paragraaf 4.7.3 van het OER door de opstellers van het OER niet wordt genoemd. In het antwoord op uw iets ruimer geformuleerde zienswijze 064/34 over materiaalgebruik in de energietransitie, kunt u lezen dat dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren.

2025-024717/34	Indiener heeft een aantal vragen en opmerkingen over materiaalgebruik in de energietransitie: * Waar wordt schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de OER beschouwd? * Leidt deze grondstoffenbehoefte leidt tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem ? (zie afbeelding in zienswijze p20) * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld? * Is de provincie Overijssel door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten? * T.o.v. de 2021 studie (https://www.copper8.com/wp-content/uploads/2021/06/Een-circulaire-energietransitie.pdf) is de situatie vele procentpunten verslechterd, zie 2021 figuur hiernaast (zie zienswijze p21). N.b. voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is "rethink" ... de energie transitie dus ook provinciaal! * Een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050: Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P157 • Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant! * Ook de provincie Overijssel legt op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Dank voor uw vragen. Een aantal van deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. De genoemde rapporten laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de II3050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld "Inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, Repair & Refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.
2025-024717/35	Over kernenergie heeft inbrenger de volgen de vragen: * Hadden we met kernenergie (=centrale opwek faciliteiten) allelei congestie problemen (door decentrale opwek) kunnen voorkomen? * Is het ruimtebeslag van kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind? * Is gebruik van schaarse grondstoffen bij kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind?	Dank voor uw vragen. Een aantal van deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. * Dat is een interessante gedachte, maar het is in feite een hypothetische “wat als”-vraag die weinig toevoegt aan de actuele beleidscontext. De energietransitie is een dynamisch proces waarin keuzes uit het verleden niet één-op-één te herleiden zijn tot de uitdagingen van vandaag, zoals netcongestie. Wat nu relevant is, is hoe we omgaan met de bestaande situatie: een energiesysteem dat steeds meer decentraal, variabel en interactief wordt. Daarbij is het van belang om te kijken naar robuuste oplossingen voor netcapaciteit, systeembalans en ruimtelijke inpassing—ongeacht de historische route. * Kernenergie, in welke vorm dan ook, kan daarin een rol spelen als stabiele bron, maar de discussie hoort thuis in de context van de huidige energievisie en de toekomstige energiemix. Het is dus verstandiger om vooruit te kijken dan achterom. In de rapportage "De rol van kernenergie in de energietransitie van Noord-Brabant" opgesteld door TNO in 2021 staat dat: "Het directe ruimtegebruik voor een kerncentrale is in vergelijking tot zonne-energie 100 tot 1000 maal kleiner, als uitgegaan wordt van dezelfde hoeveelheid geproduceerde elektriciteit." https://publications.tno.nl/publication/34637902/jNOjru/TNO-2020-P12092.pdf * Voor kernenergie worden geen schaarse grondstoffen gebruikt. Wel wordt er een aantal grondstoffen gebruikt dat als strategisch is aangemerkt, zoals Zirkonium, Kobalt, Molybdeen en Boor. Voor windturbines worden neodymium (wind), indium (zon), tellurium (zon), dysprosium (wind) gebruikt. Deze vallen onder de categorie 'schaarse grondstoffen'.
2025-024717/36	Inbrenger heeft de volgende vragen over paragraaf 4.8.4. Bodemdaling (p68): * Wat doet meer dan 2000 ton bewapening en beton met de bodemkwaliteit (zie foto voorbeeld, p24 zienswijze)? * Wat doet meer dan 2000 ton bewapening en beton met ondergrondse waterloop (zie foto voorbeeld, p24 zienswijze)?	Dank voor uw vragen. Een aantal van deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. * Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing.

2025-024717/37	N.a.v. paragraaf 4.10.3 Waardevolle landschappen, heeft indiener de volgende vragen: * Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden ? * Behoort de horizon tot waardevolle landschappen ? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon ? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Dank voor uw vragen. Een aantal van deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.
2025-024717/38	N.a.v. paragraaf 4.10.4 Erfgoed en archeologie, heeft indiener de volgende vragen: * Is Cultureel erfgoed 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden ? * Behoort de horizon tot Cultureel erfgoed ? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Cultureel erfgoed ?	Dank voor uw vragen. Een aantal van deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. Cultureel erfgoed is de totaal verzameling van aardkunde, archeologie, gebouwd erfgoed, historische cultuurlandschappen en het immaterieel erfgoed. De provincie Overijssel zet zich in voor de bescherming en ontwikkeling van deze totaal verzameling. In de Omgevingsvisie staat bovendien de ambitie opgenomen om Cultureel erfgoed vertrekpunt te laten zijn voor andere opgaven. De provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart -waar de totaal verzameling op is geplaatst- is daarbij het vertrekpunt. Cultureel Erfgoed is een onderdeel van de ruimte, en daarmee ook van de horizon. In de Omgevingsvisie geven we op verschillende manieren invulling aan hoe we sturen op de ruimte. Eén belangrijk instrument daarvan is sturing op ruimtelijke kwaliteit, één van de drie Leidende Principes uit de Omgevingsvisie. Cultureel erfgoed is daar onderdeel van. Als het over windturbines gaat, verwijzen we graag naar de Omgevingseffect Rapportage (OER). In het OER is 'Landschap en Openbare ruimte' één van de drie thema's binnen Ruimtelijke kwaliteit. Het thema bestaat uit twee aspecten: 'waardevolle landschappen' en 'erfgoed & archeologie'. Het aspect waardevolle landschappen gaat in op het areaal en de kwaliteit van landschappen en dan met name de waardering van het Overijsselse landschap. Daarmee is Cultureel Erfgoed wel degelijk onderdeel van de sturing in de ruimte, ook als het gaat over windturbines. Zie ook: https://ruimtelijkeplannen.overijssel.nl/api/documents/b2ab9602-05af-422c-b77d-d01f299bac98/ios/9ef6f813-8c0b-4f61-9baa-70b51526acc5/files/pdf_c818c8dd-4995-4068-8405-8a599638d0c6.pdf
2025-024717/39	N.a.v. de tekst over familiebedrijven op p79 vraagt indiener: Bedrijfsoverdracht is toch zekerstellen van werkgelegenheid ? Is dit een afkeur van het voornemen?	Het is geen afkeur van het voornemen. Aangezien het gaat om ondersteuning van bestaande bedrijven is de invloed neutraal.
2025-024717/40	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p80 eerste alinea over vitale economische ontwikkeling aan dat de inhoud van de tekst "wordt ingezet op" net zo onduidelijk is als de inhoud van de tekst "actieve ondersteuning" uit de tweede alinea. En dat derhalve het oordeel in de eerst alinea ook zou moeten luiden 'niet te beoordelen' net als in de tweede alinea.	Wij nemen kennis van uw mening. Het bureau dat de OER heeft uitgevoerd, heeft anders geoordeeld.
2025-024717/41	indiener stelt n.a.v. de terminologie 'topwerklocaties en topsectorbedrijven' (p80), dat dit niet onderscheidende jargon inflatie is, dat gebruikt wordt in heel NL.	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-024717/42	Indiener vraagt of woorden als scholing, opleiding, meester&gezel, stage, praktijkervaring, patent aanvraag, Overijsels patent buro geen rol spelen bij de bedenkers van de OER.	Het feit dat de schrijvers van het OER de door u genoemde woorden niet noemen, betekent niet dat deze vormen van kennis en innovatie geen rol spelen. Het bureau beperkt zich tot overkoepelende terminologie zoals bijvoorbeeld 'kennisdelen' en 'ketenontwikkeling'.
2025-024717/43	N.a.v. de tekst op p81: "Voor ieder bedrijf dat een fysiek product maakt is bereikbaarheid essentieel, voor aanvoer van de betreffende "grondstof" en afvoer van het productie resultaat. Voor het aantrekken van personeel en facilitaire diensten." vraagt indiener: Stedelijke inbreiding locaties voor maak industrie lijkt mij geen realistische optie? En n.a.v. de tekst "Dit geldt ook voor de beleidskeuze dat logistiek de versterkende factor voor de regionale economie is"of logistiek nauwelijks waardecreatie heeft.	We zijn het met u eens dat de vestiging van maakindustrie in stedelijke inbreidinglocaties niet altijd realistisch is. Dit hangt namelijk af van de milieucategorie van het bedrijf. We zetten daarom met ons beleid ook in op het behoud van hoge milieu categorie bedrijventerreinen waar de zwaardere maakindustrie zich kan blijven vestigen én doorontwikkelen. Woon/werkomgevingen zijn wel mogelijk voor de lage milieucategorie bedrijven. Met betrekking tot uw punt over logistiek; we kijken in toenemende mate kritisch naar de vestiging van met name grootschalige logistiek, gezien de doorgaans minder hoge toegevoegde waarde voor de regionale economie en het relatief grote ruimtebeslag. Wel zijn we van mening dat ondersteunende logistiek voor de maakindustrie van de regio van groot belang is en regionale meerwaarde toevoegt. Samen met gemeenten maken we iedere vier jaar programmeringsafspraken bedrijventerreinen waarin afspraken maken over de door u genoemde onderwerpen.

2025-024717/44	N.a.v. de tekst op p82 over vestigingslocaties die afhankelijk zijn van water vraagt inbrenger welke industrie allemaal afhankelijk is van water?	Dank voor uw verduidelijkende vraag. Voor wat betreft de industrie kan er op hoofdlijnen een onderscheid worden gemaakt in bedrijven die afhankelijk zijn (1) van toegang tot vervoer over water en (2) bedrijven die gebruik maken van water voor het bedrijfsproces. In de eerste categorie gaat het om bedrijven/industrie die op watergebonden kavels zitten en voor de bedrijfsvoering afhankelijk zijn van vervoer over water (zoals zand, grind, metaalrecycling, veevoeder). In de tweede categorie vallen bedrijven/industrie die, naast regulier watergebruik, proceswater gebruiken voor de vervaardiging van producten. Hierbij hoort ook koelwater in bijvoorbeeld chipfabrieken.
2025-024717/45	En n.a.v. de tekst op p82 "Het doel van de provincie is het vinden van een goede balans tussen voedselproductie en een gezonde leefomgeving" stelt indiener: Voedsel productie is een bijdrage aan de Neerlandse bevolking, geen energie opwekking i.p.v. voedselproductie	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-024717/46	Indiener vraagt wat nieuw is aan het (volgens indiener al jaren staand) beleid ten aanzien van "Bovendien worden er bij het kiezen van arbeidslocaties plekken met goede OV-bereikbaarheid gekozen."(p83)?	Deze zienswijze raakt niet aan de beoordeling van het OER op zichzelf. De bedoeling van het beleid ten aanzien van de realisatie van werklocaties is om deze, meer dan nu het geval, óók te plannen aan de hand van de bereikbaarheid van locaties met verschillende vormen van vervoer.
2025-024717/47	Indiener vraagt n.a.v. de tekst "Door het lokale en regionale wegverkeer in het Dagelijkse Stedelijke Systeem zoveel mogelijk te scheiden van het verkeer op het hoofdwegennet ontstaat er op het hoofdwegennet meer capaciteit rondom de steden. Voorbeeld: Hengelo heeft zijn stadsonwikkeling en N-Z verkeer en woon-werk verkeer gebaseerd op het afwentelen op het hoofdwegennet A1/A35" welke kansrijke plannen liggen ten grondslag aan de beoordeling positieve invloed?	Er liggen geen kansrijke plannen ten grondslag aan de beoordeling. Het betreft een beoordeling van het sturingsprincipe.
2025-024717/48	Ten aanzien van het OV-gebruik (P85/86) stelt indiener de volgende vragen: * Sinds 1990 kennen we de ronkende verhalen over HOV, maar het blijft kwakkelen. Waarom wordt het beter? * Het probleem is niet de capaciteit, maar ligt in de frequentie? Met een auto kun je NU vertrekken naar je doel. OV is grotendeels wachten en het volgen van routes waar je niet hoeft te zijn?	Deze zienswijze raakt niet aan de beoordeling in het OER op zichzelf. In ons beleid ten aanzien van bereikbaarheid en verstedelijking is een belangrijke plek voor Openbaar Vervoer aangevuld met een gedifferentieerde aanpak van publieke mobiliteit. Het gebruik van het Openbaar Vervoer is overigens de laatste jaren gegroeid. We herkennen ons dan ook niet in het beeld dat het blijft kwakkelen.
2025-024717/49	Ten aan zien van het fietsgebruik (p86) heeft indiener de volgende vragen: * Met de fiets kun je ook NU vertrekken naar je doel, elektrische fietsen zorgen ervoor dat ook een doel verderop bereikbaar wordt. Mits het weer het toelaat. De weersafhankelijkheid van fietsgebruik is niet onderzocht in de MER? * Hebben de schrijvers/schrijfsters van deze OER wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de verplaatsingsbehoefte van de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040?	Het OER stelt dat de voorgestelde maatregelen in de Omgevingsvisie een positief te verwachten effect zullen hebben op het fietsgebruik. Dat fietsen en het fietsgebruik van weersinvloeden afhankelijk is, doet daar niets aan af. De beoordelingen zijn gemaakt door gekwalificeerde experts.
2025-024717/50	N.a.v. tekst op p88 over VAB's als woningbouwlocaties, vraagt indiener of de VAB bijdrage marginaal is? Stel 100 boerderijen minder levert 500 plekken voor huizen ? Op een behoefte van 47.300?	De invloed van de herontwikkeling van de VAB's op de woningvoorraad zal inderdaad relatief beperkt zijn.
2025-024717/51	Indiener wijst erop dat op p119 van de Omgevingsvisie staat: "Een demografische analyse van een schaa sprong geeft waardevolle inzichten in de gevolgen van groei en ontwikkeling voor de betrokken bevolking en helpt bij het nemen van strategische beslissingen op het gebied van planning, beleid en sociale ontwikkeling." Indiener vraagt waar demografische analyse in de OER is van de schaa sprong capaciteit van de grote steden versus de randen van de dorpen?	De aangehaalde passage op pagina 119 van de Omgevingsvisie wordt niet herkend. Demografische ontwikkelingen hebben kwalitatief invloed op de woningbouwopgave. Deze wordt met name uitgewerkt in de woondeals. De Omgevingsvisie schetst de ruimtelijke kaders op hoofdlijnen.
2025-024717/52	Ook vraagt indiener waar demografische analyse in de OER is met de behoefte aan rustgebieden voor oudere mensen (de groeiende groep van de maatschappij)? Indiener legt uit dat m.i. willen vele ouderen dolgraag in een tiny house aan de randen van de dorpen wonen om daarmee hun (te-)grote gezinswoning in/nabij de steden, achter te laten voor gezinnen die, die ruime wel nodig hebben, nabij het stadscentrum willen wonen, genieten van discogeluid etc.	De behoefte aan rustgebieden voor ouderen en de demografische onderbouwing daarvan is geen onderwerp passend bij het detailniveau van de Omgevingsvisie. Daarom is het ook geen onderdeel van het OER.
2025-024717/53	Indiener geeft aan dat er geen behoefte is aan spektakel, kabaal, onrust en lawaai voor een groot deel van de oudere bevolking van Overijssel. Die gaan niet naar de beoogde stedelijke hoogbouw voor het zelfde bedrag van hun nu (veel te grote) grondgebonden woning. Het bouwen van 1 tiny-house voor senioren leidt i.h.a. tot 3 à 4 verhuizingen. Senioren verhuizen en laten een grote, duurdere woning achter, de nieuwe bewoners laten hun woning achter, waarmee een starters woning vrij komt, waardoor een huurhuis vrij kan komen of een starter krijgt onderdak?	Deze zienswijze raakt niet aan de effectbeoordeling in het OER. In onze Omgevingsvisie geven we overigens aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit.
2025-024717/54	Bouwen voor starters geeft deze multiplier niet ? Na een inleiding over tiny houses gegenereerd via AI door de indiener, vraagt indiener waarom er geen tiny-house beschouwing is in de Verstedelijking visie?	Deze zienswijze raakt niet aan de effectbeoordeling in het OER en is ook gedetailleerder dan het detailniveau van onze Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie is wel opgenomen dat het belangrijk is kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit. Specifiek beleid voor wonen met zorg en ouderenhuisvesting hebben we verder opgenomen in de regionale woonzorgvisies en Afsprakenkader ouderenhuisvesting uit 2024.

2025-024717/55	Indiener vermoed dat heel veel senioren opzien egen het verduurzamen van hun verwarmingssysteem. Veel geld uitgeven om een gelijkwaardig resultaat te bereiken? Een nieuwe, jonge eigenaar ziet dat anders, want die heeft een terugverdien horizon die ver weg ligt. * Indiener vraagt waarom er geen beschouwing Verstedelijking en Senioren beleid is? * Wonen dicht bij "Werken" speelt toch geen rol in Verstedelijking en Senioren beleid? *Kunnen tiny-houses met hun lage aansluitwaarde de energy transitie ontlasten? *Waar komen de, grond gebonden, knarrenhofjes in de "Verstedelijking" visie ? *Hebben de schrijvers/schrijfsters van deze Omgevingsvisie wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de woonbehoefte van de seniengroep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040? *Heeft zelfs nu.nl heeft al een meer diepgaand betoog ? (Seniorenwoningen moeten markt uit slop trekken: 'Vergrijzing dé opgave' (https://www.nu.nl/economie/6361356/seniorenwoningen-moeten-markt-uit-slop-trekken-vergrijzing-de-opgave.html)) *Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en de Opa en Oma functie ?	Deze zienswijze raakt niet aan de effectbepaling op de Omgevingsvisie in het OER. De zienswijze raakt verder aan meer gedetailleerde onderwerpen dan passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie. In het volkshuisvestelijk programma en de regionale woondeals werken we periodiek met gemeenten samen aan woonafspraken. Deze zijn ook kwalitatief van aard. Specifiek beleid voor wonen met zorg en ouderenhuisvesting hebben we verder opgenomen in de regionale woonzorgvisies en Afsprakenkader ouderenhuisvesting uit 2024.
2025-024717/56	N.a.v. de tekst op p89 over voorzieningen "Daarnaast stimuleert de provincie functiemenging op (binnenstedelijke) werklocaties door (creatieve) bedrijvigheid samen te brengen met horeca, sporten, cultuur, ontmoeting, vrijetijdsbesteding en onderwijs." vraagt indiener of dat wel past bij de maak-industrie, kenmerkend voor Overijssel?	De betreffende passage op pagina 89 van het OER beoordeelt het effect van het streven naar functiemenging op het voorzieningenniveau. In de Omgevingsvisie zelf geven we aan dat we inderdaad streven naar functiemenging. Tegelijk geven we ook aan dat daar waar dat vanwege de eigenschappen van een specifiek bedrijventerrein minder passend is, we daar voorzichtig mee moeten zijn. Bijvoorbeeld bedrijventerreinen waar bedrijven in hogere milieucategorieën gevestigd zijn. Er zijn voldoende terreinen over waar deze functiemenging wenselijk is.
2025-024717/57	N.a.v. de tekst (p89) over kernen en het realiseren van woningen en voorzieningen die aansluiten bij de behoefte van de lokale gemeenschap vraagt indiener of ook steden een lokale gemeenschap hebben?	Het antwoord op uw vraag luidt: Ja, steden hebben ook een lokale gemeenschap.
2025-024717/58	N.a.v. de tekst op p91 over sociale samenhang en buitenruimte "De openbare ruimte wordt uitnodigend, veilig en toegankelijk ingericht met ruimte voor ontmoeten." vraagt indiener hoe de openbare ruimte dan nu is? Niet uitnodigend, niet veilig, niet toegankelijk ingericht, zonder ontmoeting ?	Het antwoord op uw vraag luidt: Inderdaad, op dit moment is de openbare ruimte niet overal uitnodigend, veilig enz.
2025-024717/59	N.a.v. de tekst op p92 over het streven naar 30% sociale huur, vraagt indiener: Wat is nieuw? Wat is het nu dan?	In de huidige woningvoorraad van Overijssel bestaat 27% uit sociale huur.
2025-024717/60	N.a.v. tekst op p92 over sociale veiligheid vraagt indiener naar: Verstedelijking die tot hogere veiligheid leidt? Zijn daar cijfermatige voorbeelden van?	De schrijvers van het OER hebben niet de beschikking over cijfers. Het is op basis van expert judgement beoordeeld dat hoogwaardige woon-, leef- en werkmilieus en kwaliteit van de openbare ruimte in potentie een positieve invloed op de ervaren (sociale) veiligheid hebben, zoals ook aangegeven in het OER. Verstedelijking op zichzelf is geen garantie voor betere of slechtere (sociale) veiligheid — de stedelijke ontwerpkeuzes en beheermaatregelen zijn doorslaggevend.
2025-024717/61	P93: 4.14.6 Gezondheidsbevordering Goede gezondheid begint bij goede slaap, in stilte, zonder hinderincidenties Stilte en nachtrust wordt niet genoemd?	U geeft aan dat de tekst Goede gezondheid begint bij goede slaap, in stilte, zonder hinderincidenties in paragraaf 4.14.6 staat. Deze tekst staat echter niet in het OER. In paragraaf 7.1.11 van het OER wordt wél ingegaan op het tegengaan van geluidsbelasting.
2025-024717/62	Indiener geeft aan dat een aantal lijsten in de OER niet met elkaar overeenkomen en niet overeenkomen met de NRD: * De lijst (p11 van het OER) stemt niet overeen met een NRD (2021 onderzoeksagenda). * De lijst (p12 van het OER) van onderwerpen stemt niet overeen met een NRD (2021 onderzoeksagenda). * De lijst van onderwerpen stemt niet overeen met ontwerp- Omgevingsvisie pagina 42: Ambities ontwerp-omgevingsvisie voor de verschillende thema's. * De lijst van onderwerpen stemt niet overeen met ontwerp-Omgevingsvisie pagina 42 (Doelen RWP). * Bovenstaande lijst van onderwerpen stemt niet overeen met Omgevingsvisie Pagina 100 H6.1 (punten onder 'Zo willen we') en RWP Pagina 2. * P16: In de ontwerp-omgevingsvisie heeft de provincie elf (11) ambities opgesteld en voor het RWP zeven doelen. P11: 0.5 Ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) Ambities, doelen en opgaven (12!) P12: 0.6 Regionaal Waterprogramma Het RWP behandelt de volgende thema's: (6!). In de ontwerp-omgevingsvisie heeft de provincie elf ambities opgesteld en voor het RWP zeven doelen. Over welke 11 en welke 7 gaat het hier. In hoofdstuk: 0.5 en 0.6 gaat het om 12 en 6? * Indiener stelt dat de Ambities ontwerp-omgevingsvisie voor de thema's: Mobiliteit en luchtvaart op p42 een andere benaming hebben dan in de Omgevingsvisie. * En dat de genoemde Doelen RWP voor de thema's (p42) een andere lijst weergeeft dan de lijst op p12, dan de Omgevingsvisie en dan RWP. * Inbrenger geeft aan dat de genoemde onderwerpen waarop een effectbeoordeling wordt gedaan (P43) niet overeenkomen met de onderwerpen in H6 van de Omgevingsvisie (Kaderstelling voor beleid).	U heeft een aantal verschillen geconstateerd tussen opsommingen van onderwerpen in de ontwerp-Omgevingsvisie en het OER. In algemene zin geldt dat de Omgevingsvisie en het RWP leidend zijn. Ten aanzien van uw vraag over de juiste aantallen ambities geldt: de Omgevingsvisie heeft 12 ambities en het RWP heeft 7 ambities.
2025-024717/63	Inbrenger geeft aan dat de opsomming van bijlagen bij de NOO (p33 van OER) niet overeenkomt met dat wat er in de NOO aan bijlagen is. Indiener dient een klacht in dat er bijlagen ontbreken.	Het klopt dat in het OER 2 bijlagen minder genoemd zijn dan dat er bijlagen bij de Omgevingsvisie zijn. Alle bijlagen van de Omgevingsvisie zijn ter beoordeling aan de opstellers van het OER aangeboden.

2025-024717/64	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-024717/65	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-024717/66	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-024717/67	N.a.v. de volgende tekst op P55: "Uitgangspunt is dat de provincie ontwikkelingen in de netwerken en ruimtelijke ordening aangrijpt om de verkeersveiligheid te verbeteren, en eventueel nieuwe risico's te mitigeren. Deze beleidskeuze heeft een licht positieve invloed op de verkeersveiligheid." vraagt indiener: Slag in de lucht beoordeling?	De door u aangehaalde tekst is niet 'een slag in de lucht-beoordeling'. Het betreft expert judgement.
2025-024717/68	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen, betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.
2025-024717/69	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-024717/70	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenomde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. De ontbrekende bijlage voegen we toe aan de documenten van het OER op onze website. De typfouten en tekstuele fouten zullen we aanpassen, waar die tot verwarring leidt en van toepassing zijn. Dat laatst is niet het geval op p38, omdat die zin correct is. Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit.
2025-024717/71	Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst ontbreekt ?	Dit is een terecht punt. De ontbrekende bijlage is toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is.

2025-024717/72	Bijlage 2 Omgevingseffectrapportage - Beoordeling Perspectieven door Witteveen + Bos (73 pagina's) Ten aanzien van bijlage 2 heeft indiener een aantal zienswijzen: * Dit betreft een onderhands aangepaste versie "10 januari 2024" Referentie 122950/24-000.259 die nooit ter zienswijze is gelegd. * Er is geen motivering voor deze versie? * Er is geen verklaring van de verschillen met de oorspronkelijke versie? * Er is geen verklaring van de verschillen met de oorspronkelijke versie? * Ter inzage heeft gelegen Omgevingseffectrapportage - OER fase 1 15 juni 2022 ; Referentie 122950/22-007.012 ; 415 pagina's: OER_b_NL.IMRO.9923.phVisie009-on01_396.pdf * Hierop heb ik een zienswijze ingediend: Zienswijze Omgevingseffect rapportage fase1 7559_160655 V3.pdf ontvangst bevestigd op 29 augustus 2022 Wij hebben deze zienswijzen geregistreerd onder EDO-envelopnummers 6702608 (zienswijze op OER fase 1). EDO-envelopnummers 6702608 (zienswijze op OER fase 1) maakt integraal deel uit van deze zienswijze OER 2025	Deze versie van de Omgevingseffectrapportage - Beoordeling Perspectieven is aangepast op basis van aanbevelingen van de Commissie mer. Er was nog geen aanleiding om deze bijlage (eerder) ter inzage te leggen. Dat is nu, bij deze ter visielegging, alsnog gebeurd. In paragraaf 1.1 van het hoofdrapport is de motivering voor deze versie aangegeven en zijn de verschillen met de oorspronkelijke versie verklaard. De zienswijze op OER Fase 1 bestaat voor het grootste deel uit kanttekeningen bij de toentertijd voorgenomen aanpassingen van de Omgevingsverordening (Water en bodem sturend en Windenergie). Deze aanpassingen zijn inmiddels doorgevoerd. Voor Windenergie is later nog aanvullend beleid vastgesteld in het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE), mede onderbouwd met OER Fase 2a. De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het PPE. Dat betekent dat de betreffende zienswijzen niet in deze nota worden behandeld. Ook bevat de zienswijze op OER Fase 1 procedurele kanttekeningen en opmerkingen over onder meer natuur en drinkwater in relatie tot het Fundament en de beoordeling van de vier perspectieven. De procedurele kanttekeningen zijn in de Reactienota bij OER Fase 1 aan de orde gekomen. Hetzelfde geldt voor de inhoudelijke opmerkingen, die aanvullend daarop ook in OER Fase 2b uitgebreid behandeld zijn. Een reactie op de zienswijzen op OER Fase 1 achten wij daarom niet meer nodig.
2025-024717/73	Ook mijn zienswijze op OER fase 2a, maakt integraal deel uit van deze zienswijze OER 2025	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-024717/74	Bijlage 3 Deelrapport Natuur, actualisatie najaar 2023 (OER fase 1) Indiener heeft een aantal zienswijzen over dit deelrapport: * Dit betreft een onderhands aangepaste versie "5 december 2023" Referentie 122950/24-000.259 die nooit ter zienswijze is gelegd. * Er is geen motivering voor deze versie? * Er is geen verklaring van de verschillen met de oorspronkelijke versie? * Ter inzage heeft gelegen Deelrapport Natuur Definitief 02 van 6 april 2022 Referentie 122950/22-005.098 Pagina 243 e.v. van OER_b_NL.IMRO.9923.phVisie009-on01_396.pdf. Hierop heb ik een zienswijze ingediend: Zienswijze Omgevingseffect rapportage fase1 7559_160655 V3.pdf ontvangst bevestigd op 29 augustus 2022 Wij hebben deze zienswijzen geregistreerd onder EDO-envelopnummers 6702608 (zienswijze op OER fase 1). EDO-envelopnummers 6702608 (zienswijze op OER fase 1, Deelrapport Natuur) maakt integraal deel uit van deze zienswijze OER 2025.	Deze versie van het deelrapport Natuur is geactualiseerd op basis van aanbevelingen van de Commissie mer. Er was nog geen aanleiding om deze bijlage (eerder) ter inzage te leggen. Dat is nu alsnog gebeurd. In paragraaf 1.1 van het hoofdrapport is de motivering voor deze versie aangegeven en zijn de verschillen met de oorspronkelijke versie verklaard. De zienswijze op OER Fase 1 bestaat voor het grootste deel uit kanttekeningen bij de toentertijd voorgenomen aanpassingen van de verordening (Water en bodem sturend en Windenergie). Deze aanpassingen zijn inmiddels doorgevoerd. Voor Windenergie is later nog aanvullend beleid vastgesteld in het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE), mede onderbouwd met OER Fase 2a. De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het PPE. Dat betekent dat de betreffende zienswijzen niet in deze nota worden behandeld. Ook bevat de zienswijze op OER Fase 1 procedurele kanttekeningen en opmerkingen over onder meer natuur en drinkwater in relatie tot het Fundament en de beoordeling van de vier perspectieven. De procedurele kanttekeningen zijn in de Reactienota bij OER Fase 1 aan de orde gekomen. Hetzelfde geldt voor de inhoudelijke opmerkingen, die aanvullend daarop ook in OER Fase 2b uitgebreid behandeld zijn. Een reactie op de zienswijzen op OER Fase 1 achten wij daarom niet meer nodig.
2025-024717/75	Indiener heeft vragen over bijlagen 4 en 5: Bijlage 4 Relatie ontwerp-omgevingsvisie en aspecten beoordelingskader OER en Bijlage 5 Relatie RWP en aspecten beoordelingskader OER * Bijlage 4 heeft de naam Beleidsmatrix_NOO, onduidelijk of dit het zelfde is? * Bijlage 5 heeft de naam Beleidsmatrix_RWP, onduidelijk of dit het zelfde is?	Inderdaad zijn bijlage 4 (NOO) en bijlage 5 (RWP) de bijlagen die als bijlage 4 en bijlage 5 in het hoofddocument OER zijn benoemd.
2025-024717/76	Ten aanzien van Deelrapport Milieukwaliteit en Gezond.pdf vraagt indiener: Hoe worden artikel OMGEVINGSWET Awb 1.2 en 1.3 ingevuld ?	In het Deelrapport Milieukwaliteit en Gezondheid zijn die aspecten van de fysieke leefomgeving (art. 1.2) behandeld, die een relatie hebben met de milieutechnische kant van gezondheid. Het onderwerp betreft per definitie de maatschappelijke doelen van de wet (artikel 1.3).
2025-024717/77	Daarnaast heeft indiener een aantal opmerkingen over het onderzoek: * Gaat het bij WHO en GGD richtlijnen (tabel 2-2) om verantwoordelijkheid of menselijke gezondheid? * Onder ... het lijkt mij boven 54Lden . En de schaal begint pas bij 55db * De getallen voor geluid zijn uitgedrukt in dB(A). Hier moet dus staan 53dB(A) Lden * Grafieken uit 2021 zijn niet de huidige situatie * Meerdere grafieken zonder jaartal * Beschouwing "van het gas af" en toename houtkachels ontbreekt?	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.

2025-024717/78	Indiener heeft een aantal zienswijzen over windenergie in het deelrapporten (of het ontbreken ervan): * Lichthinder beschouwing van (toekomstige) windturbines ontbreekt? * Wat er in voorgaande OER fase's is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" is niet relevant voor huidige situatie (juli 2025) De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties&amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen * Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ?	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-024717/79	2.6 Zoönose en Endotoxine Aangezien er in Overijssel relatief veel mensen op een relatief korte afstand van een veehouderij wonen, met name in de gemeente Olst-Wijhe en Staphorst waar dit percentage ongeveer 40-55 % is, is het relevant om de gezondheidsrisico's van zoönosen en endotoxine in kaart te brengen. * Wat is de relatie met veenweide gebieden? * Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten ? * Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten ? * Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling) ?	Wij begrijpen uit uw reactie dat u zich zorgen maakt over infectieziekten door bloedzuigende insecten in gebieden waar vernattingsmaatregelen genomen (gaan) worden. In de Omgevingsvisie schetsen wij hoofdlijnen van beleid, waarbij veenweideproblematiek ook aan de orde komt. Het detailniveau van de Omgevingsvisie gaat niet zo ver dat beschouwingen over bloedzuigende insecten benoemd wordt. We stellen dat de effecten van bloedzuigende insecten en ongedierte goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. Met de nieuwe Omgevingsvisie beogen we wel dat het thema gezondheid en de gezondheidseffecten (beter) meegewogen worden in (toekomstige) besluitvorming. Ter toelichting: vernatting van gebieden en toename van overlast van muggen en knutten is aan de orde als er stilstaand water aan de oppervlakte wordt gecreëerd. In de meeste natuurontwikkelingsprojecten worden de aanbevelingen van Verdonschot ook overgenomen om toename van muggen en knutten juist te voorkomen. Dit is vooral het voorkomen dat er stilstaand water ontstaat. Voor vernatting van veenweide gaat het om de grondwatersituatie. Met hogere grondwaterstanden wordt het veen natter gehouden en ontstaat minder oxidatie. Deze grondwaterstandsverhoging is 20-40 cm onder het maaiveld en daardoor geen toegankelijk water voor muggen en knutten. Verhoging van waterpeilen (in de sloten) in veenweidepolders naar 40 cm ten opzichte van het maaiveld zal ook niet leiden tot toename van muggen en knutten omdat de meeste waterpeilen al zo hoog staan en omdat dit geen stilstaand water betreft maar onderdeel is van een kunstmatige polder met een bemalingseenheid (gemaal).
2025-024717/80	Indiener heeft een aantal zienswijzen op het Deelrapport Veiligheidsrisico's: * Figuur 2-10 Verwachte ontwikkeling huishoudens 2020-2050 (bron: Primos 2020) (indiener bedoeld waarschijnlijk figuur 2-9). Dat mag wel wat nieuwer? * Tabel 2-6 Aantal verkeersdoden naar ongevalsprovincie, 2020-2022 (Bron: CBS, 2022). Dat mag wel wat nieuwer? * Figuur 2-20 Onderverdeling verkeersslachtoffers in Overijssel naar vervoerswijze in 2022 (bron: VIASTAT). Onderverdeling maken naar afgelegde reizigerskilometers? Ofwel ongevallen/afgelegde km * Figuur 2-21 Verkeersdoden naar leeftijd en wijze van vervoer in Nederland (CBS, 2022). (Verouderde data). Uit deze grafiek blijkt niet dat de jeugd op fatbikes veel ongelukken maken. * Het feit dat er een forse toename aan verkeersslachtoffers is tussen 2020 en 2022, een groot deel van de verkeersslachtoffers fietser is en dat het aandeel e-fietsers toeneemt, geeft aan dat in de huidige situatie de verkeersveiligheid slecht is. Een loze bewering zonder vergelijk met het aantal afgelegde fietskilometers (dankzij e-fietsen?) * Figuur 2-22 Verkeersdoden in Overijssel naar leeftijdscategorie in 2022 (bron: VIASTAT). (Verouderde data). Hier is de verhouding jeugd/Senioren slechter. Heeft dit er mee te maken dat plattelandsjeugd grotere afstanden moeten overbruggen ? Geef duiding ?	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat het OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.
2025-024717/81	* Indiener geeft aan dat er tussen de tekst in het deelrapport ENEGRIETransitie over tabel 2-4, en de tekst over gedagsverandering t.a.v. autogebruik (tabel 2-3) , in het deelrapport Mobiliteit, dat het laatste deelrapport kennelijk een ander beeld heeft dan het eerste rapport. * N.a.v. die tabel 2-3 in het deelrapport Mobiliteit stelt indiener de vraag: Oplijnen? * N.a.v. tabel 2-3 in het deelrapport Energietransitie, vraagt indiener: 2.3 of 2.4? Lijkt te gaan over tekst boven de tabel, waar twee keer wordt verwezen naar tabel 2-4 ipv 2-3). * Tenslotte voegt indiener zijn mening toe over deze analyse: Een dergelijke kan vriezen kan dooien analyse draagt nergens toe bij (anders dan het alarmisme in stand proberen te houden)?	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.

2025-024717/82	Indiener heeft een aantal zienswijzen naar aanleiding van de volgende tekst uit het deelrapport Energietransitie: Echter worden broeikasgasemissies in dit rapport beschouwd met de bron-methode. Dus de import van hernieuwbare elektriciteit helpt niet in het reduceren van uitstoot van CO2 door opwek van elektriciteit door fossiele elektriciteitscentrales in Overijssel: * Een definitie van de mobiliteitssector ontbreekt? * Inclusief Blauwnet en NS elektriciteit? * Waar wordt Blauwnet en NS elektriciteit opgewekt en meegerekend? * Wonen in Deventer en werken in Apeldoorn, hoe wordt de mobiliteit meegerekend? * Wordt Scania productie uit Zwolle wel meegerekend en een Daf uit Eindhoven niet ? * Hoe worden geïmporteerde pallets (biobrandstof) voor thuisverbranding meegerekend bij de gebouwde omgeving? * Wordt koper productie, om de netcongestie op te heffen, gemaakt buiten de provincie niet meegerekend ? * In wat voor soort imaginair rekenbouwwerk zijn we hier terecht gekomen ? * En dat alles om de uitstoot van de veenweide gebieden erbij-in te kunnen rekenen ?	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om (teksten in) de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.
2025-024717/83	Indiener heeft een aantal vragen over de veenweideproblematiek, waarbij indiener ingaat op de tekst hierover op p68 en een verbinding maakt met OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, P7: Benadering broeikasgasemissies. * Waar komt de 0,7Mton vandaan ? * In de OER 2022 was het nog 0,6Mton (zie ook onderstaande snap (zienswijze p.9))? * Hoe kan het dat dit getal anders is, terwijl de tekst een kopie is ? * Is het vernatting beleid gebaseerd op dit ene getal uit 2015 dat, ook nog slechts deels, te maken heeft met veenweides ? * CO2-eq betreft hier i.h.a. di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 en methaan CH4, hoe is dit voor Overijssel ?	Dank voor uw vragen. Deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. Meerdere provincies hebben uitstoot vanuit veenweide. In de jaren waarin het Klimaatakkoord is opgesteld was er nog veel onduidelijkheid over de verdeling over de provincies van de broeikasgasuitstoot uit veenweidegebied. In 2021 hebben we een vertaling gemaakt van het Klimaatakkoord naar Overijssel, waarbij de studie van Wageningen als basis is gebruikt. Hier komt de 0,6 Mton uit voort. De 0,7 Mton komt uit de Staat van Overijssel (2023), waarbij nieuwere inzichten zijn verwerkt. Voor wat betreft vernatting, dit is niet direct gekoppeld aan een getal, maar is wel een bewezen effectieve methode om koolstof te binden in veenweidegebied. We monitoren hoe maatregelen ons op koers brengen en houden voor onze doelstelling. Overijssel hanteert niet een eigen definitie van gassen die gelden als CO2-equivalenten, we sluiten aan bij de landelijk geldende definities.
2025-024717/84	Indiener heeft ook een aantal inhoudelijke vragen over veenweideproblematiek: * Door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH4 gelijk aan 25CO2-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd (https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf)? - De volgende vraag worden voorafgegaan aan afbeelding zienswijze pagina 11 bovenaan) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel" : Stoppen, Remmen, Doorgaan ? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel" ? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel" ?	Dank voor uw vragen. Deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke totale uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. Wij betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie.
2025-024717/85	N.a.v. getallen die genoemd worden in OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, heeft indiener aanvullend de volgende vragen: * Het lijkt mij dat 0,1Mton 14% is van 0,7Mton en geen 18-23 % ? * Het lijkt mij dat 0,1Mton 17% is van 0,6Mton en geen 18-23 % ? * waar komt dit gegoochel met getallen vandaan ?	Dank voor uw vragen. Deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. U heeft gelijk. De actualisatie van het Deelrapport Energietransitie is op dit punt niet volledig uitgevoerd. De uitstoot van Overijssel door landgebruik/veenweidegebied is geactualiseerd en vastgesteld op 0,7 Mton CO2-eq. De reductiedoelstelling voor Overijssel is geen range meer, maar een enkel getal: 11% van 1 Mton. Dat is 0,11 Mton. $0,11/0,7 = 16\%$.
2025-024717/86	Indiener geeft aan: Het scenario stoppen levert voor de Mastenbroek (https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/zwartewaterland/-mastenbroekerpolder) een schamele 50.000 ton CO2 besparing, waarbij niet genoemd is hoeveel methaan toename de vernatting gaat geven. Gaat u dat de Mastenbroek bewoners uitleggen ?	Dank voor uw vragen. Deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende als vingeroefening om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie.
2025-024717/87	Indiener vraagt: Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq). Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom" ?	Dank voor uw vragen. Deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke totale uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe.

2025-024717/88	Indiener heeft een aantal vragen over andere bronnen van broeikasgasuitstoot: * vraagt: Weet u hoeveel Twence uitstoot ? 922.818 ton CO2 (923Mton ofwel 1300x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden), Akzo/Nobian 262.400 ton CO2 (262Mton ofwel 375x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden). (Zie ook afbeelding p12 uit zienswijze). * Kan de provincie iets aan Twence en AKZO/Nobian doen (no 30 en no 51, maar samen in de top10 van NL) ? * Is er voldoende provinciaal besef van getalsmatige broeikas proporties ? * Waarom ontbreekt een top 100 van Provinciale bronbenadering broeikas uitstoters, van bedrijven, gebieden, activiteiten, of een top 30, of tenminste een top 10. Dat maakt duidelijk dat het beleid gericht is op belangrijke emissie bronnen. De CO2-verbruiksbenadering vertoeft het beeld van de grote uitstoters.	Bedankt voor uw zienswijze. De vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie.
2025-024717/89	Indiener heeft een aantal zienswijzen naar aanleiding van de volgende tekst uit het deelrapport Energietransitie: 2.3 Hernieuwbare energie. De gezamenlijke ambitie van de RES-regio's in Overijssel is om in 2030 3,3 TWh hernieuwbare elektriciteit op te wekken. (afbeelding van tabel 2.6 opgenomen op p56 van zienswijze). * Tabel klopt niet met tekst? * P15: Dit document toegevoegd worden. Typfout * Waar is de Afvalverbranding gebleven ? Of was die al die jaren toch niet zo "hernieuwbaar" ? Dan grafiek opschonen ? (Figuur 2.3 is als afbeelding opgenomen in de zienswijze (p56)) * LUC, verklaar of verwijder ? (Figuur 2.4 is als afbeelding opgenomen in de zienswijze (p57); Daarnaast gebruikt Twence (de grootste gebruiker van biomassa) sloophout en afval voor de opwek van energie, hetgeen niet tot LUC emissies leidt) * Afval verbranding "rekenkundig" opgelost ? * 2023 incompleet ? Dan dat jaar niet publiceren? * N.a.v. tekst: Regeerakkoord (december 2021) is gesteld dat het gebruik van houtige biomassa zo snel mogelijk wordt afgebouwd. Ook voor bebouwde omgeving . * Legenda plaatsen over cruciale informatie van de grafiek: rapport afkeuren ! (Figuur 2.6 is als afbeelding opgenomen in de zienswijze (p58)). Ten aanzien van (tekst bij) figuur 2.7: In 2020 is het energieverbruik in de verkeer- en vervoersector gedaald door de COVID-19-maatregelen. Ook dit heeft een gunstig effect op het percentage hernieuwbare energie. Uit Figuur 2.7 blijkt dat na de Covid-pandemie het energieverbruik voor voertuigen relatief stabiel is gebleven. Of die trend zich ook in 2023 heeft voortgezet is echter nog onzeker. * Figuur 2.7 gaat over Aardgasverbruik en dienstverlening in de provincie Overijssel (Overijssel in cijfers, 2022) * Actuele cijfers ontbreken: rapport afkeuren ! (Figuur 2.7 is als afbeelding opgenomen in de zienswijze (p59)) En verder: * Over het algemeen is het aardgasverbruik per saldo vrijwel gelijk gebleven of zelfs toegenomen, ondanks het stijgende aantal gasloze woningen. Aantal graaddagen (https://nl.wikipedia.org/wiki/Graaddag) erbij beschouwen! * P21: Conclusie. Naar verwachting is de verschuiving van zon naar wind op de lange termijn goed voor het verminderen van netcongestie. Niet onderbouwd, hoort daarom niet in een conclusie ! Vergroten ligt meer voor de hand? * P26: De ontwerp-Omgevingsvisie maakt ook een nieuwe luchthaven voor kleine recreatieve luchtvaart mogelijk, als er een aantoonbare vraag bestaat en dit past in de regionale spreiding van dit luchthavens. Waar staat dit in NOO of OER? * P30: Gelijktijdig wordt energiebesparing bij bijvoorbeeld woningen, bedrijven, scholen en verenigingen en wordt ingezet op schonere en efficiëntere keuzes voor mobiliteit, en het bij elkaar brengen van vraag en aanbod van (rest)energie en nabijheid/concentraties van functies. Deze beleidskeuzes hebben een positieve invloed op het aspect hernieuwbare energie. Feitelijke beoordeling van energie besparing, plannen en implementatie ontbreekt: rapport afkeuren !	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.

2025-024717/90	Indiener heeft een aatal opmerkingen over het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen. * n.a.v. de tekst: over Gondstoffen- en materiaalgebruik op p5: Het grondstoffen- en materiaalgebruik in Overijssel heeft grote impact op het milieu. Aangezien de milieu-impact van het grondstoffen- en materiaalgebruik in Overijssel een sterke samenhang heeft met materiaalgebruik, wordt ook aandacht besteed aan de milieu-impact van het materiaalgebruik. Hierdoor wordt niet alleen gekeken naar het volume van materiaalgebruik, maar ook de milieu- impact van het materiaalgebruik. Energie opwekking keuzes zijn provinciale keuzes? Dus invloed op materiaalgebruik? * Afweging Kernenergie versus andere vormen leiden tot verschillend materiaalgebruik? * n.a.v. de tekst: Denk hierbij bijvoorbeeld aan zeldzame aardmetalen die, ook al zijn de gebruikte hoeveelheden klein, heel belangrijk zijn voor de productie van elektronica en machines (hightech systemen, zoals radarsystemen), maar ook voor goederen die nodig zijn voor de energietransitie, zoals zonnepanelen, windmolens en accu's. Zie eerdere beschouwing over materiaalgebruik. * N.a.v. de tekst op p8: Eind 2023 wordt het Nationaal MilieuProgramma (NMP) uitgebracht. Dit is integraal, verbindend en samenhangend milieubeleid waarbinnen een duurzame, circulaire economie één van de opgaven is. De andere samenhangende opgaven zijn Vitale Ecosystemen en Gezonde Leefomgeving. Het is 2025, update? * N.a.v. de tekst op p9: bureau geoFluxus in 2022 ,..... tussen 2015 en 2020, ...in 2020 was ruim, ...In 2020 wordt tussen 2015 en 2020, Het is 2025, update? * Re-use is zeer verstandig, Re-cycle ook verstandig maar het is allemaal marginaal voor schaarse grondstoffen. NL claimt veel te veel van de (toekomstige-) wereld produktie? * Re-use, Re-cycle, →Re-think * Electrificatie, Decentraal opwekken, Zoncollectie, Windcollectie, Accu's, zijn oplossingen die niet beoordeeld zijn op hun materiaalgebruik, grondgebruik en leverzekerheid	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.
2025-024717/91	Deelrapport Natuur NOO P56 De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. NOO P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. Bron: Nationaal Archief, CCO Overijssel: 123000 hectare waar ruilverkaveling kan worden toegepast Tussen 1945 en 1985 werd 1,5 miljoen hectare (65% van de totale 2,3 miljoen hectare) geschikt gemaakt voor industriële landbouw. Daarbij werd het karakteristieke natuurlijke landschap, dat vroeger door boeren werd gecreëerd en onderhouden, bijna volledig vernietigd. Jaap Dirkmaat, een milieubeschermer die pleit voor het herstellen van een deel van het landschap, om de biodiversiteit te vergroten, schat dat de ruilverkaveling tot de verwijdering van 225.000 kilometer heggen heeft geleid. Deze heggen boden onderdak aan vogels, kleine zoogdieren en insecten, hielden roofdieren buiten en zorgden voor natuurlijke verbindingen in het landschap. . De heggen werden vervangen door prikkeldraad. * Waarom ontbreekt het historisch perspectief ? * Er zijn meer dan voldoende belangenorganisaties met dit onderwerp bezig, de zienswijzen laat ik aan hun over ?	De huidige situatie vormt het vertrekpunt voor effectbeoordelingen in een MER of OER. Een uitvoerige beschrijving van het historisch perspectief is daar niet voor nodig.
2025-024717/92	Indiener heeft een aantal vragen over het Deelrapport Landschap en Openbare ruimte: * Heet dit in de NOO Natuur en landschap? * NOO P111 6.4. Natuur en landschap Is verstedelijken dan wel verstandig? * N.a.v. de tekst op p10 waar beschrijvingen staan van figuren 2-5 en 2-6: Figuur 2-5 en Figuur 2-6 ? * N.a.v. de tekst die staat op p25 over een mogelijk nieuwe luchthaven voor kleine recreatieve luchtvaart : nieuwe luchthaven Waar staat dit in NOO H6.9 ? * N.a.v. tekst in paragraaf 4.1 over mitigerende maatregelen t.a.v. windparken en zonneparken: Iets van 280m hoog mitigeren ? Zoeits als een Eifeltoren mitigeren ? Fopspeen ?	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.

2025-024717/93	P13: Een groot gedeelte van de inwoners van Overijssel maakt zich zorgen over de toekomst van de Overijsselse landschappen. Inwoners maken zich vooral zorgen om goed gewaardeerde landschappen in Noordwest- Overijssel en rond de gemeente Hof van Twente. P13: Daarnaast hebben de aanleg van zonneparken en windturbines invloed op de beleving van het landschap. "P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden ? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon ? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?"	Dank voor uw vragen. Deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie (064/38). Het antwoord wordt hier herhaald. In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen * Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.
2025-024717/94	Indiener heeft een aantal vragen en opmerkingen op het Deelrapport Economie * Indiener wijst op vijftal typfouten. * N.a.v. tekst op p19 en 20 (conclusie): Aantal patenten en patent aanvragen zijn een goede maatgever voor werkelijk unieke innovatie? Stimuleer en faciliteer patenten en patent aanvragen b.v. via een KvK helpdesk? * N.a.v. tekst over (elektrische) fiets op p25: De weersafhankelijke toepassing wordt weer vergeten? Weersafhankelijkheid wordt weer vergeten? * Hebben de schrijvers/schrijfsters van deze OER wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de economische invloed van de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040 * Figuur 2-6 toont volgens indiener niets. * N.a.v. tekst op p31: Naar verwachting neemt de Overijsselse logistieke sector op bedrijventerreinen licht toe, vraagt indiener: Welke waarde-creatie levert dat, of kost het alleen veel ruimte? * T.a.v. de tekst over de voedsel/eiwit-transitie (p36): vraagt indiener: Grachtengordelpraat? In Overijssel gaat vlees op de BBQ? * T.a.v. de tekst op p37: In de provincie Overijssel wordt een terugloop van 6 % tot 31 % in de kantoorbehoefte verwacht (PBL, 2017), stelt indiener: PBL 2017, prognoses baseren op 8 jaar oude data. * T.a.v. tekst op p37 over winkelmarkt, vraagt indiener: Hangt af van de bereikbaarheid van de stadskernen? * N.a.v. de tekst op p41: De ruimtevraag naar circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) is niet te beoordelen, omdat deze ruimtevraag momenteel nog niet inzichtelijk is, vraagt indiener: De provincie stimuleert de circulaire economie maar de consequenties voor o.a. ruimtebeslag kunnen niet beoordeeld worden? * N.a.v. de tekst op p44: topwerklocaties kennisniveau ... topsectorbedrijven kennisinstellingen ...blabla. Stimuleren en faciliteren van economische ontwikkeling door middel van innovatie. vraagt indiener: Weer niets over patenten en patent aanvragen ? Als mate voor innovatie en voor het opstuwen van concurrentie kracht? * N.a.v. de tekst op p52: Daarnaast krijgen de bedrijven te maken met strengere maatregelen rondom vervuilende activiteiten, zoals PFAS-gebruik, vraagt indiener:Landelijk beleid? PFAS is toch al verboden? Dus niet onderscheidend? * N.a.v. de tekst op p54: Tot nu toe is er echter weinig aandacht in het beleid voor de vraag naar geschikte ruimte voor de circulaire economie., vraagt indiener: Of .. is die vraag er (nog) niet?	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.

2025-024717/95	Over het Deelrapport Mobiliteit heeft indiener een aantal vragen en opmerkingen: N.a.v. de tekst op p16: over het bovenlokale 'kernnet fiets' toevoegen of verbeteren, vraagt indiener: * De fiets heeft een weersafhankelijke toepassing, deze wordt weer vergeten? * Zorg voor overdekte fietspaden tussen stedelijke gebieden en omliggende kernen * Duurzaamheid-3dubbel-op: Ruimte besparen, Transport Energie besparen en Energie opwekken? * Geen panelen op landbouwgrond, maar boven fietspaden? * ..luchtvaart? Waar komt dat vandaan ? * Hebben de schrijvers/schrijfsters van deze OER wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de mobiliteits behoefte van de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040	Dank voor uw vragen. Een aantal van deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Een aantal andere in uw zienswijze op het OER. Het antwoord wordt hier herhaald. We zijn voorstander van het zoveel mogelijk stimuleren van het gebruik van de fiets. De wijze waarop werken we onder andere verder uit in ons Regionaal Mobiliteitsprogramma en ons regulier beleid ten aanzien van het stimuleren van het gebruik van de fiets. Hierbij is ook een belangrijke rol voor de gemeenten weggelegd. Voor de overige vragen geldt dat voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) het niet meer relevant is om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.
2025-024717/96	Indiener heeft een aantal zienswijzen op het Deelrapport Wonen en woonomgeving: * Indiener wijst op twee typfouten * In de tekst wordt verwezen naar paragraaf 13.1.2. Waar is die paragraaf dan? Klacht: paragraaf 13.1.2 ontbreekt ! * N.a.v. de tekst over de totale plancapaciteit (77.324) en de ambitie voor 2030 uit de woondeals (47.300) en het twee keer benoemen van harde plancapaciteit, maar met verschillende aantallen (23.724 om 23.949) vraagt indiener: waar komen die extra 225 woningen vandaan? * Waarom staan al die getallen niet overzichtelijk in 1 tabel, woningen, huishoudens, referentie jaar? * wat is HSAO leg uit of verwijder? Niet nodig om als afkorting te gebruiken (2x)? * n.a.v. de tekst: De doelstelling van de woondeals ligt enigszins onder de gewenste toename van het aantal huishoudens naar 49.000, vraagt indiener waar dat vandaan komt. * n.a.v. de tekst: Echter ligt de doelstelling uit de woondeals van de provincie onder de beoogde toename van het aantal huishoudens. vraagt indiener waar dat vandaan komt. * n.a.v. de tekst: Daarnaast zijn er 10.149 woningen gerealiseerd tussen 2022 en 2023. Om de benodigde toename te dekken, moeten er tussen 2024 en 2030 5.550 woningen per jaar worden gebouwd, vraagt indiener: Dat is iets meer dan de helft van het resultaat tussen 2022 en 2023? Wat is het probleem? * Of is tussen een beroerde omschrijving van 10.149 woningen gerealiseerd in de periode 2022 en 2023? Dan nog wat is het probleem? * Beoordeling matig: niet juist gemotiveerd? * N.a.v. het gebruik van de termen 'binnenlandse migratiestromen' en 'migratiestroom uit de Randstad' geeft indiener aan: Dat heet verhuizing. Correcte omschrijving gebruiken. Niet polariseren! * N.a.v. de tekst op p20: Bovendien moet bij het ontwikkelen van woningen rekening worden gehouden met klimaatadaptief bouwen. Klimaatadaptieve bouwtechnieken en materialen kunnen de bouwkosten verhogen. Dit kan resulteren in hogere verkoop- of huurprijzen, waardoor het aantal betaalbare woningbouwlocaties afneemt. geeft indiener aan: Dat is de afgelopen jaren al in de nieuwbouwprijzen te zien. * N.a.v. de tekst: Doordat er in dit jaar geen gegevens zijn voor sport- en groenvoorzieningen is voor deze voorzieningen gebruik gemaakt van gegevens uit 2015. Vraagt indiener: Sport en groenvoorzieningen vinden we zo belangrijk dat er sinds 2015 geen onderzoek naar is gedaan? * N.a.v. onder meer de tekst op p19: Voor energietransitie geldt dat windturbines de mogelijkheid voor woningbouw kunnen beperken. Vraagt indiener: Een kaart met cirkels van 2km rondom de beoogde windturbines ontbreekt, dit zijn de gebieden die niet meer bruikbaar zijn voor bewoning? Laat zien: kunnen beperken of beperken? *	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.
2025-024717/97	Ingeleid door een tekst over hoogbouw, vraagt indiener: Waar is de sociologische analyse van hoogbouw passend bij het karakter van de bewoners van Overijssel ?	Dank voor uw vraag. Deze vraag heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. We streven naar een leefbare provincie. In (hoog-)stedelijk gebied, in woonwijken, dorpen en op het platteland. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, groen en ruimte. We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Mede door woningverdunding wonen er op dezelfde oppervlakte aan stedelijk gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen.

2025-024717/98	Waar is demografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden versus de randen van de dorpen?	Dank voor uw vraag. Deze vraag heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. In de Omgevingsvisie geven op hoofdlijnen de uitgangspunten voor het beleid ten aanzien van verstedelijking. We benaderen hiervoor de drie dagelijkse stedelijke systemen in de provincie. De steden hebben hierin een centrale plek. Samen met het Rijk en de regio's werken we dit op maat uit in verstedelijkingsstrategieën. Gemeenten werken dit vervolgens op maat ook weer uit in hun eigen omgevingsvisies. Bij deze uitwerkingen hebben aspecten als demografie een grote rol.
2025-024717/99	Waar is demografische analyse met de behoefte aan rustgebieden voor oudere mensen (de groeiende groep van de maatschappij)?	Dank voor uw vraag. Deze vraag heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit.
2025-024717/100	N.a.v. de tekst op p22: Voor kernen is er altijd ruimte om te bouwen voor de lokale behoefte volgens de omgevingsvisie. Ook wordt de ruimte binnen de bebouwde kom benut. Dit betekent dat er mogelijkheden zijn om nieuwe woningen en voorzieningen te realiseren die aansluiten bij de bestaande omgeving en de behoefte van de lokale gemeenschap. De groei van het aantal inwoners draagt ook positief bij aan het draagvlak voor bestaande voorzieningen. Vraagt indiener: Senioren kunnen economische impuls geven aan kleine kernen ?	Inderdaad is het zo dat senioren een economische impuls kunnen geven aan kleine kernen.
2025-024717/101	Over ouderen en verstedelijking. Indiener geeft aan dat er geen behoefte is aan spektakel, kabaal, onrust en lawaai voor een groot deel van de oudere bevolking van Overijssel. Die gaan niet naar de beoogde stedelijke hoogbouw voor het zelfde bedrag van hun nu (veel te grote) grondgebonden woning. Het bouwen van 1 tiny-house voor senioren leidt i.h.a. tot 3 à 4 verhuizingen. Senioren verhuizen en laten een grote, duurdere woning achter, de nieuwe bewoners laten hun woning achter, waarmee een starters woning vrij komt, waardoor een huurhuis vrij kan komen of een starter krijgt onderdak? Indiener onderbouwt de vraag/stelling met een door AI gegenereerde tekst over het bieden van een oplossing van het woningtekort met het bouwen van tiny houses. Hieraan gerelateerde vragen van de indiener zijn: * Bouwen voor starters geeft deze multiplier niet? * Waarom is er geen tiny-house beschouwing in de Verstedelijking visie? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en Senioren beleid ? * Wonen dicht bij "Werken" speelt toch geen rol in Verstedelijking en Senioren beleid ? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en de Opa en Oma functie ? * Kunnen tiny-houses met hun lage aansluitwaarde de energy transitie ontlasten ? * Waar komen de, grond gebonden, knarrenhofjes in de "Verstedelijking" visie ? * Hebben de schrijvers/schrijfsters van deze Omgevingsvisie wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de woonbehoefte van de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040? * Heeft zelfs nu.nl heeft al een meer diepgaand betoog ? (Seniorenwoningen moeten markt uit slop trekken: 'Vergrijzing dé opgave' (https://www.nu.nl/economie/6361356/seniorenwoningen-moeten-markt-uit-slop-trekken-vergrijzing-de-opgave.html))	Dank voor uw vragen. Deze vragen heeft u ook gesteld in uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie. Het antwoord wordt hier herhaald. In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit. Specifiek beleid voor wonen met zorg en ouderenhuisvesting hebben we verder opgenomen in de regionale woonzorgvisies en Afsprakenkader ouderenhuisvesting uit 2024.

2025-024717/102	Indiener heeft een aantal zienswijzen op het Deelrapport Welzijn. de eerste zienswijzen hebben betrekking op de volgende tekst in hat rapport: 3. Verbinden van lokale kennis en energie met de ontwikkeling van provinciaal beleid en de uitvoering van ruimtelijke opgaven: bewoners en ‘gebruikers’ actief betrekken bij de ontwikkeling van provinciaal beleid en de uitvoering van ruimtelijke opgaven in hun leefomgeving versterkt de betrokkenheid en het gevoel van eigenaarschap (provincie Overijssel, 2023). * Ca. 1000 pagina's ter inzage legging van OER, Omgevingsvisie, Omgevingsverordening en regionaal water programma is gezondheidsbevorderend ? Actief betrekken ? * Burgerpanel & ik doe actief mee in de samenleving (figuur 2-2 is weergegeven op p76 van de zienswijze).Een burgerpanel bestaat uit burgers die de moeite nemen om deel te nemen en hun mening te geven, dat geeft te denken? * Deze grafiek laat zien, dat het percentage boven de staven, dus ca. 50%, niet vertegenwoordigd is in burger panels (want zij doen niet actief mee in de samenleving)? * n.a.v. de tekst: neemt actief deel aan de samenleving: Tussen stedelijke en niet stedelijke buurten is echter wel een beduidend verschil zichtbaar. 47 % van Overijsselaren woonachtig in stedelijke gebieden rapporteren actief deel te nemen aan de samenleving, terwijl dit percentage in rurale gebieden op 55 % ligt (Burgerpanel Overijssel, 2023). vraagt indiener: En daarom gaan we verstedelijken? * N.a.v. de tekst in paragraaf 2.2 Sociale samenhang, vraagt indiener: Waar is de cohesie en eenzaamheid groter ? In bruisende grote steden of op het platteland? * En daarom ...gaan we verstedelijken ? * N.a.v. de tekst: Geconcludeerd kan worden dat de sociale samenhang in de provincie overwegend goed is. Vraagt indiener: Buiten de grote steden: ja ? * Wordt hier het positieve buitengebied gebruikt om het negatieve stedengebied te compenseren en zo het blazen van Overijssel op te poetsen? * N.a.v. de tekst: Uit de Leefbaarometer blijkt dat de (ervaren) veiligheid in grote steden aanzienlijk lager is dan in rurale gebieden. Vraagt indiener: En daarom ...gaan we verstedelijken ? * Indiener wijst nog op een vreemde zinsconstructie, een missende paragraaf (12.1) en een typfout. * Tenslotte vraagt indiener n.a.v. de term bereikbaarheidsarmoede: wat bereiken ze dan niet? En stelt indiener: bereikbaarheidsarmoede en kwetsbaarder voor veranderingen woordenbrij?	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.
2025-024717/103	Indiener heeft een aantal zienswijzen op het Deelrapport - Wonen en woonomgeving * P6: binnenlandse migratiestromen ? P10: migratiestroom uit de Randstad? migratieachtergrond Volgens Deelrapport - Wonen en woonomgeving zijn dit mensen die uit de Randstad komen? * Indiener vraagt wat er wordt bedoeld met de zin (p23): De beweegvriendelijk omgeving heeft een goede uitgangssituatie, de verwachtingen over de ontwikkelingen zijn niet duidelijk. Wat is de uitgangssituatie en wat is niet duidelijk voor de beweegvriendelijk omgeving ? Een schip, in storm op zee, dat is pas een beweegelijkvriendelijke omgeving ? * N.a.v. de tekst op p25: In stedelijke gebieden neemt de hoeveelheid groen waarschijnlijk toe door toenemende aandacht voor en beleidsinzet op vergroening en klimaatadaptatie in combinatie met ruimtebesparingen door mobiliteitstransitie (VTV, 2018). Vraagt indiener: Dat is toch groen als kleur ? Niet als structuur, als Es of als Bos ? Is dus fopgroen? * N.a.v. de tekst: Voor meer landelijk gebied is er echter een negatieve ontwikkeling verwacht door stedelijke uitbreiding in niet-beschermd natuurschap en (duurzame) energieopwekking (windmolens, zonneparken). Vraagt indiener: Tast niet alleen groen aan, maar ook de 3D beleving van groen? * N.a.v. de tekst: Aandachtspunt is dat er door toenemende bevolkingsdichtheid in stedelijke gebieden ook hogere eisen gesteld worden aan de kwaliteit van groenvoorzieningen (relatief minder groen per persoon ondanks toename van groen in absolute zin). Vraagt indiener: Groen gedegradeerd tot een index groen/persoon? * N.a.v. de tekst op p30 over het streven naar 30% sociale huur en de tekst in de Omgevingsvisie (p120) over de interbestuurlijke afspraken hierover, vraagt indiener: Hoeveel % is er momenteel sociale huur (niet te vinden in OER of bijlage), 27-29% ? * Buiten rijkwijdte van de provincie, dus niet te beoordelen? * N.a.v. de tekst: Tot slot stimuleert de provincie bij ruimtelijke ontwikkelingen aandacht te hebben voor ruimte voor ontmoeting. Eigentijdse sociale ontmoetingsplekken bieden de ruimte om een cultuur te creëren waar bewoners elkaar kennen en de sociale veiligheid binnen de provincie te vergroten. Ook stimuleert de provincie maatschappelijke initiatieven die de sociale veiligheid kunnen bevorderen. Vraagt indiener Zoiets als het nabootsen van kleine kernen? * N.a.v. de tekst: Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Vraagt indiener Neemt de afstand van groen toe?	We begrijpen dat u de onderzoeken heel precies heeft gelezen en zodoende deze gedetailleerde punten aangeeft. Voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie) is het echter niet meer relevant om de onderzoeken ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER (en het onderbouwend onderzoek) goed is verricht.

2025-024718/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024718/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024718/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024718/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-024718/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024718/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024718/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024718/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: we gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. Met de nieuwe Omgevingsvisie beogen we wel dat het thema gezondheid en de gezondheidseffecten (beter) meegewogen worden in (toekomstige) besluitvorming.
2025-024718/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-024718/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-024718/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-024718/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevraag voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.

2025-024718/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-024718/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-024718/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-024718/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-024718/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-024718/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.
2025-024718/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenomde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.

2025-024883/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024883/2	Beleidskeuzes zonder MER-alternatievenafweging, zijn niet rechtsgeldig (en als zodanig niet houdbaar bij de rechter).	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024883/3	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-024883/4	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-024883/5	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. Met de nieuwe Omgevingsvisie beogen we wel dat het thema gezondheid en de gezondheidseffecten (beter) meegewogen worden in (toekomstige) besluitvorming.
2025-024883/6	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over het OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-024883/7	'Windmolens' is een achterhaalde, bagatelliserende term die geen recht meer doet aan de industriële aspecten en formaten van de windturbine. U onderzoekt de effecten van het plaatsen van windturbines. Er is geen sprake meer van vriendelijke 'molens'.	U hebt gelijk. 'Windturbine' is een betere term (zoals ook vrijwel overal gebruikt).
2025-026746/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-026746/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-026746/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-026746/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-026746/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-026746/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-026746/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-026746/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-026746/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-026746/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-026746/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-026746/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevrage voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-026746/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-026746/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-026746/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-026746/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-026746/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-026746/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-026746/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027097/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027097/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027097/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027097/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027097/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027097/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027097/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027097/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorperijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027097/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027097/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027097/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027097/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevraag voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027097/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027097/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027097/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027097/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027097/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027097/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027097/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027101/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailniveau: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027101/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027101/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027101/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027101/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027101/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027101/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027101/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027101/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027101/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027101/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027101/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevrage voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027101/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027101/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027101/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027101/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027101/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027101/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027101/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027103/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027103/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027103/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027103/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027103/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027103/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027103/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027103/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorperijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027103/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027103/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027103/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027103/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevraag voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027103/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027103/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027103/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027103/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027103/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027103/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027103/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027104/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailniveau: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027104/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027104/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027104/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027104/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027104/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027104/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027104/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027104/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027104/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027104/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027104/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevrage voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027104/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027104/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027104/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027104/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027104/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027104/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027104/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027107/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027107/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027107/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027107/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027107/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027107/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027107/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027107/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorperijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027107/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027107/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027107/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027107/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevraag voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027107/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027107/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027107/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027107/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027107/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027107/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027107/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027120/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailniveau: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027120/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027120/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027120/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027120/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027120/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027120/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027120/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027120/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027120/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027120/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027120/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevrage voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027120/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027120/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027120/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027120/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027120/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027120/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027120/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027122/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027122/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027122/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027122/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027122/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027122/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027122/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027122/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorperijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027122/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027122/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027122/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027122/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevraag voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027122/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027122/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027122/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027122/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027122/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027122/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027122/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027123/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027123/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027123/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027123/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027123/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027123/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027123/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027123/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorpelijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027123/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027123/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027123/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027123/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevrage voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027123/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027123/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027123/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027123/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027123/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027123/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027123/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.
2025-027126/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): * Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). * Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). * Opmerkingen over de onderzoeksagenda, zie volgnummer /4 * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel". * De Omgevings Effect Rapportage (OER) moet tenminste de aspecten van een Milieu Effect Rapportage (MER) bevatten. * Een Milieu Effect Rapportage (MER) moet alternatieven afwegen op basis van Milieu effecten om daarmee helder te maken welke afwegingen, welke gevolgen hebben. * Deze MER (OER) maakt geen alternatieven afwegingen maar is een beoordeling van het voorgestelde NOO beleid (de Nieuwe Omgevingseffectrapportage Overijssel) o.a. op doelmatigheid en doeltreffendheid. * Omdat er geen alternatieven worden beschouwd en de effecten van de alternatieven niet worden afgewogen, is dit geen MER (OER). * Omdat Gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, t.o.v. de alternatieven (die er niet zijn) is dit geen MER (OER). * Dit document is een soort "groene rekenkamer" beoordeling van het voorgestelde beleid als genoemd in Omgevingsvisie en Regionaal Water Programma. * Alle, lees alle, voorgenomen beleidsaspecten moeten voorzien zijn van alternatieven, zodat een navolgbare milieu afweging gemaakt kan worden door het bestuur en de burgers daarmee ooggetuige zijn van een professionel afweging door het bestuur. Dat is heel veel werk, maar geen reden om niet de SMB richtlijn te respecteren. Beleidskeuzes zonder MER alternatieven afweging, zijn niet houdbaar bij de rechter.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027126/2	Enkele voorbeelden van afwezige algemene afwegings aspecten: * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De effecten op het milieu en voedsel voorziening van Nederland door: "pijl volgt functie" versus het omgekeerde is niet beoordeeld. * Gezondheid is niet als zelfstandig onderdeel getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.

2025-027126/3	Inbrenger heeft een aantal opmerkingen over de onderzoeksagenda: * De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. * Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele onderzoeksagenda. * Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen ? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? * Een onderzoeksagenda van voldoende omvang ontbreekt. OER-2B heeft een veel breder perspectief dan de genoemde onderzoeksagenda uit 2021. * Zowel Fase 2a, Provinciaal Programma Energie als Fase 2b, ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel (NOO) en herziening van het Regionaal Waterprogramma (RWP) (onderwerp van voorliggend OER) komen niet voor in de onderzoeksagenda. * Daarom moet de MER(OER) voorafgegaan worden door een NRD (onderzoeksagenda). Er is nu geen onderzoeksvraag geformuleerd gerelateerd aan het onderwerp NOO en RWP. * Klacht: MER(OER-2b) heeft geen Onderzoeksagenda !	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027126/4	P14 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven. In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld. Indiener geeft aan: Betoog faalt. Dit is een nieuwe OER waarvoor nieuwe alternatieven beoordeeld moeten worden. Aanvullend stelt indiener: De onderwerpen van P11: Omgevingsvisie: Voor de volgende thema's zijn ambities, doelen en opgaven en een strekking voor beleid als kaderstelling voor de verschillende beleidsterreinen in de fysieke leefomgeving opgenomen zijn niet in fase 1 beoordeeld, behoeven alternatieven.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027126/5	N.a.v. wat er staat op P38: "3.2 Stap 2: In beeld brengen huidige situatie en autonome ontwikkeling (referentiesituatie)." geeft indiener aan dat wat er in voorgaande OER fases is geschreven over de "toenmalige huidige situatie" niet relevant is voor huidige situatie (juli 2025). Relevant is, de huidige situatie (juli 2025), o.a. gebaseerd op voorgaande aspecten. De relevante aspecten zijn: • In november 2023 is een nieuwe Omgevingsvisie vastgesteld • In oktober 2024 is een nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld inclusief diverse moties & amendementen • In het voorjaar van 2025 zijn diverse windprojecten goedgekeurd door PS • Er zijn geen landelijke windturbine normen	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027126/6	N.a.v. wat er staat op P39:"3.3 Stap 3: Ontwikkeling alternatieven In een OER is het gebruikelijk om verschillende alternatieven voor een plan of programma te beoordelen. In dit OER voor Overijssel zijn alternatieven voor de Omgevingsvisie in fase 1 beoordeeld." geeft indiener aan dat deze redenering faalt. Het gaat om alternatieven van de huidige MER(OER) bij de huidige situatie. Dit is de consequentie van een MER(OER) in stukjes knippen, daaruit volgt de verplichting om telkens alternatieven te beoordelen en de actuele, huidige situatie in kaart te brengen.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027126/7	N.a.v. de tekst op P14: "De effecten zijn bepaald op basis van 'expert judgement'." stelt de indiener dat de Cie m.e.r. stelt dat 'expert judgement' navolgbaar en inzichtelijk moet zijn zodat derden (bijv. initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden) de besluitvorming kunnen begrijpen en eventueel kunnen controleren. Hoe denkt de provincie met deze vaststelling om te gaan? Indiener (alleen 064) ziet een aantal discrepanties tussen NOO en OER: * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER-deelrapporten * Er is geen overeenstemming tussen NOO Hoofdstuk 6: "Kaderstelling voor het beleid" en de OER analyse.	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van de OER samenhangend en integraal.
2025-027126/8	Gezondheidsaspecten zijn in een MER vereist, bij elk beleidsaspect, een eigenstandig te beoordelen onderdeel. Zo geeft indiener een aantal gezondheidsaspecten aan dat gemist wordt in dit OER: * Wat zijn de gezondheidsverschillen tussen "verstedelijking" en "verdorperlijking". * Effecten op Gezondheid zijn niet getoetst (hinderincidentie, slaapvertoring-frequentie en -duur, ziektebeeld, gezondheid landelijk versus provinciaal etc). * Wat zijn de gezondheidseffecten van insecten door veenweidegebieden vernatting, hetgeen met wetenschappelijke zekerheid vastgesteld moet zijn. * Fijnstof, microplastics, ZZS, Bisfenol-A, Hydraulische oliën, SF6 gas ...worden dus niet be- of genoemd. * V.w.b. geluid: er zijn geen landelijke geluidnormen windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld (zie ook tekst p46) * Niet beschouwd zijn: Geluid Cumulatie, Draagwijdte van geluid, IWT Hoogte versus propagatie. * OER Fase 2a is niet de actuele (=huidige) situatie Inbrenger stelt daarnaast dat het onderwerp gezondheid niet als zelfstandig onderdeel is getoetst, maar vermengd met Milieukwaliteit. 4.3 gaat grotendeels over milieu	In OER Fase 1 zijn vier perspectieven op Overijssel beoordeeld, die onder meer verschillen vertoonden in de wijze van verstedelijken (inbreiding versus uitbreiding en concentratie versus spreiding). Gezondheidseffecten zijn passend bij het abstractieniveau van de Omgevingsvisie op een globaal niveau (expert judgement) beoordeeld bij de thema's Milieukwaliteit en Gezondheid en Welzijn (gezondheidsbevordering). Gezondheidseffecten vernatting met oog op insecten: We gaan hier niet in op knutten en ander ongedierte (wel bij 064/16), maar stellen dat deze effecten goed moeten worden gemonitord en meegewogen in beslissingen. De NOO spreekt zich over specifieke gezondheidsdilemma's niet uit, maar we vragen wel dat het thema gezondheid meegewogen wordt in besluitvorming.

2025-027126/9	P29 De ontwerp-omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. Dat lijkt op een trendbreuk in het denken?	Verondersteld wordt dat er sprake is van een trendbreuk in het denken over natuurherstel. Dit is een misvatting. Bedoeld wordt dat een trendbreuk nodig is om de natuur te laten herstellen en tegelijk ruimte te creëren voor andere ontwikkelingen.
2025-027126/10	Welke beschrijving, van welk beleid, waar wordt het onderwerp dat genoemd wordt op P38: "In het najaar van 2023 is een nieuwe beschrijving gemaakt van het beleid, de huidige situatie en de autonome ontwikkeling met voor een deel ook nieuwe aspecten voor het thema: natuurlijke hulpbronnen" beschreven?	De gevraagde beschrijving staat in het Deelrapport Natuurlijke hulpbronnen, paragraaf 2.2.1 Beleidskader.
2025-027126/11	Indiener geeft aan dat op P39: 3.3.2 Ontwikkeling alternatieven drinkwater RWP eerst veel overbodige tekst staat die niet over drinkwater gaat en dan ...waar een MER alternatieven zou moeten vergelijken volgt het antwoord: Bij een nadere uitwerking in de toekomst is voor de drinkwaterwinningen meer onderzoek nodig en worden hierom niet meegenomen in de beoordeling van de alternatieven in dit OER.	Het gaat hier om drie verschillende alternatieven waarmee de toekomstige drinkwatervraag bediend kan worden met winningen in Overijssel. In het OER worden deze concepten onderling vergeleken op omgevingseffecten, haalbaarheid en realiteitswaarde. Het betreft nog geen concreet uitgewerkte plannen. Nadere uitwerking zal nog moeten plaatsvinden aan de hand van concrete onderzoeken en verkenningen. Hierin zullen concrete winconcepten worden onderbouwd op basis van effecten op de omgeving.
2025-027126/12	Inbrenger mist de onderbouwing bij een aantal onderwerpen: * STOMP wordt positief beoordeeld zonder enige onderbouwing van de procentele modal-shift. * Positief effect van recreatieve druk mist onderbouwing (herhalen van NOO tekst is geen onderbouwing) * Circulair: Met zekerheid negatief: meer transport en sloperijen zijn niet stil, krakers zijn niet stil, electronica ontmantelen kan stil zijn. (zie tekst p47: Ook is het nog onvoldoende duidelijk wat de toekomstige ruimtevraag voor de circulaire economie (productie, logistiek, opslagruimte) voor een invloed heeft op het aspect geluid. Zie ook : Extra bedrijfsruimte resulteert in meer vervoersbewegingen naar deze werklocaties met extra geluidsbelasting tot gevolg.)	Het positieve effect van het STOMP-principe is een expert judgement. Positieve effecten van recreatieve druk zijn niet voorzien in het OER. Wel van het spreiden van recreatieve druk. Ook dit is een expert judgement. Het is nog niet bekend hoe de transitie naar een circulaire maatschappij precies zal verlopen. Naast positieve kunnen ook negatieve effecten worden verwacht. Dit vormt een aandachtspunt voor de beleidsontwikkeling.
2025-027126/13	Er zijn geen landelijke normen voor windturbines en de provincie heeft geen eigen normen opgesteld voor kaderstellend beleid.	De Omgevingsvisie gaat op dit onderwerp niet verder dan het Provinciaal Programma Energietransitie (PPE). Dat betekent dat de zienswijzen die betrekking hebben op windenergie niet in deze zienswijzennota over de OER worden behandeld. Het onderwerp Windenergie is, in OER Fase 2, ter onderbouwing van het PPE, behandeld.
2025-027126/14	Indiener miste het aspecten 'materiaalgebruik van de energietransitie' en 'betrouwbaarheid van de energie' in paragraaf 4.6.	Materiaalgebruik van (o.a.) de energietransitie komt aan bod in paragraaf 4.7. Ten aanzien van de 'betrouwbaarheid van de energie, verwijzen we naar p62, waar staat: 'Ook wil de provincie haar energienetwerken en energie-infrastructuur verbeteren zodat het energiesysteem nu en in de toekomst betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig is. Dit zijn belangrijke bouwstenen die bijdragen aan het aandeel en de hoeveelheid hernieuwbare energie.'
2025-027126/15	Inbrenger stelt: Bijlage 4 is een faal, geen beoordeling maar zwarte blokken met een x. Kwaliteitscontrole ontbreekt ? Klacht: Bijlage 4 verminkt, beoordeling is onmogelijk !	De zwarte blokken in de beleidsmatrices duiden op een relatie tussen beleidsinzet en inhoudelijk thema. Deze relaties komen in de paragrafen met effectbeschrijvingen aan de orde.
2025-027126/16	Indiener deelt een aantal meningen: * Indiener heeft afbeeldingen van het NOVI rad 1 , en het rad van Witteveen+Bos (W+B) OER fase 1 opgenomen in zienswijze op p7. Indiener geeft aan dat de schrijvers een zeer vrije interpretatie hebben van "is gebaseerd op", en concludeert: ja beide zijn cirkelvormig met lettersegmenten. * Eigenzinnig gedrag en competentie strijd tussen advies buro's wordt hiermee bevestigd, net als de "rad van de leefomgeving" competentie strijd (vorige OER, ander buro). (alleen indiener 064)	Wij nemen kennis van uw mening.
2025-027126/17	Op "3.4 Stap 4: Uitvoeren effectbeoordeling Hiervoor hebben specialisten van TAUW een beoordeling van de beleidskeuzes gemaakt, die is gecontroleerd door een collega-specialist. Daarna heeft review door specialisten van de provincie plaatsgevonden." heeft de indiener de volgende reactie: Dergelijke opmerkingen zijn een minachting van het zienswijze proces: uw opmerkingen zijn niet relevant want wij, specialisten, hebben dit zo beoordeeld?	U geeft uw gevoel weer bij een tekst over de procedure die is doorlopen bij het uitvoeren van de effectbeoordeling. Dat gevoel komt niet overeen met onze intentie bij het schrijven van deze tekst.
2025-027126/18	Indiener geeft n.a.v. de tekst op p37 (Daarnaast zijn zoönose en endotoxinen opgenomen in het omgevingsbeleid van de provincie Overijssel en daarom ook opgenomen als aspect binnen het onderwerp gezondheid.) aan dat deze woorden niet terugkomen in de Omgevingsverordening: verklaar of verwijder.	De Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening zijn verschillende planfiguren in de Omgevingswet. Niet ieder onderwerp dat in de Omgevingsvisie staat, hoeft in de Omgevingsverordening opgenomen te worden. Als we dit niet in de Omgevingsverordening opnemen betekent dit dat we hier geen aanvullende provinciale juridische sturing voor opnemen.

2025-027126/19	Opmerkingen over typfouten, ontbrekende bijlagen, zinsconstructies etc. deel NOO: * P9 Bijlage 1 Begrippen- en afkortingenlijst De voorgenoemde bijlage ontbreekt? * P13: Het Rad van de Overijsselse Leefomgeving, zie figuur 3.1. en Figuur 0.1 Rad van de Overijsselse Leefomgeving. Figuurnummer klopt niet. * P20: Figuur 0.3 Visualisatie invloed van het RWP t.o.v. referentiesituatie (stippellijn) en de huidige situatie (witte lijn). De referentiesituatie wordt gevormd door de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen die plaatsvinden als de omgevingsvisie niet door zou gaan. Wordt ipv Omgevingsvisie, RWP bedoeld? * P38: Het omvat alle ontwikkelingen en activiteiten die met enige zekerheid zullen plaatsvinden, ook al gaat de voorgenomen activiteit niet door. Verwarrende zinsnede "niet door" vervangen door "mogelijk niet door". * P78: 4.11.3 Werkgelegenheid en werkloosheid ; In de visie is opgenomen dat kwalitatief goede woon-, leef- en werkmilieus te ontwikkelen worden ontwikkeld. Typo? * P80: Aan de andere kant zullen bestaande bedrijven zich hun processen moeten aanpassen om te voldoen aan de nieuwe richtlijnen. Typo? * P80: De focus op circulaire economie creëert een vraag naar kennis en niet technologieën die efficiënter omgaan met grondstoffen en afval. Typo? * P94: 4.14.7 Toegankelijk groen; Door meer natuur in de stad te brengen neemt de afstand en toegankelijkheid van groen toe in deze steden. Neemt de afstand tot groen toe?	Dank voor uw oplettendheid en het doorgeven van deze opmerkingen. Bijlage 1 van het OER ontbrak inderdaad. De ontbrekende bijlage is nu toegevoegd aan het OER dat via de link op de provinciale website (onderwerp Omgevingsvisie/op weg naar een nieuwe Omgevingsvisie) in te zien is. De zin op p38 is correct: Autonome ontwikkeling is ontwikkeling zonder voorgenomen activiteit. Wij passen geen teksten van het OER aan: het is, voor waar wij nu mee bezig zijn (vaststellingsprocedure ontwerp-Omgevingsvisie), niet meer relevant om de precieze teksten van het OER ter discussie te stellen. De Commissie mer heeft geconcludeerd dat de OER goed is verricht.

Beantwoording zienswijzen op de
ontwerp-Omgevingsvisie per thema

9. Beantwoording zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsvisie per thema

In dit hoofdstuk zijn de individuele zienswijzen op de Omgevingsvisie weergegeven en voorzien van een antwoord. Voor de behandeling van de zienswijzen is de volgende werkwijze gehanteerd:

- In de eerste kolom van de tabel is het zaaknummer van de indiener vermeld
- In de tweede kolom is per onderwerp de zienswijzetekst opgenomen
- In de derde kolom is de beantwoording van de provincie gegeven
- In de vierde kolom is aangegeven of de zienswijze een wijzing van de definitieve Omgevingsvisie ten opzichte van de ontwerp-Omgevingsvisie tot gevolg heeft.

Onderstaande tabel start bij thema 2, omdat op thema 1 ‘Inleiding’ voor de Omgevingsvisie geen zienswijzen zijn ingediend bij de Omgevingsvisie.

Thema 2. Onze Visie: Overijssel voor en met elkaar!

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/1	Zorg voor integraliteit bij verdere uitwerking. We waarderen deze Omgevingsvisie op hoofdlijnen welke voor een groot deel aansluit bij onze Omgevingsvisie Horizon 2040 en de uitvoering van de drie grote opgaven waar we als gemeente Raalte op dit moment aan werken (Groei, Toekomstbestendig buitengebied en Leefbare dorpen en wijken). We zien echter ook nog een heel aantal zaken die nadere verdieping en uitwerking vragen op regionaal of provinciaal niveau. Hierbij oproepen we u op om bij de uitwerking van de visie in thematische en/of gebiedsgerichte programma's de integraliteit, afstemming tussen gebieden en goed vorm te geven en te borgen. Bijvoorbeeld alleen al omdat de Dagelijkse Stedelijke Systeem (DSS)-regio's en de gebieden in het kader van de aanpak Toekomst voor ons Platteland (TOP) niet gelijk zijn.	U vraagt aandacht voor de borging van integraliteit en afstemming tussen gebieden en processen. Het is inderdaad onze bedoeling om in een nadere uitwerking, integraliteit en samenhang met andere gebieden voor ogen te houden. In de uitvoering zorgen we voor samenhang door aan de voorkant een startdocument op te laten stellen. Met daarin helder welke doelen en opgaves er zijn en wat relaties zijn met lopende trajecten. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie	Ja
2025-023849/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee
2025-023879/1	Ten aanzien van deze ontwikkelingen (hiernaast beschreven) en belangen achten wij voor het landelijk gebied ten westen van Nieuwleusen aanscherping van uw beleid wenselijk.	U vraagt ons om in de Omgevingsvisie meer richting te geven aan de ontwikkeling van het gebied Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland (hierna ZSDZ). Wij kunnen ons uw wens goed indenken, het is een gebied waarin veel opgaven en belangen spelen. Onze Omgevingsvisie is een strategische visie. Deze vraagt om verdere uitwerkingen in gebiedsprocessen, zoals voor het gebied ZSDZ. Afwegingen kunnen gemaakt worden met de Redeneerlijn. Hiermee willen we afweegruimte bieden om, met toepassing van de Leidende Principes uit de provinciale Omgevingsvisie, tot locatiekeuzes te komen. Zo geven we wel richting mee vanuit ons provinciaal belang, zonder dat de provincie met rode contouren of vlakken op de kaart hier al invulling aan geeft. De gemeenten zijn aan zet voor het maken van een gedetailleerde uitwerking.	Nee
2025-023837/1	Integrale aanpak wordt gemist en leefbaarheid is onderbelicht. Onze ervaringen is dat veel opgaven in Buurse afzonderlijk worden aangevlogen en niet integraal worden afgewogen en afgestemd. Wat heeft het één voor een gevolg voor het andere. Dit missen wij wederom in de voorliggende ontwerp Omgevingsvisie.	U vraagt ons om aandacht voor een integrale aanpak in gebiedsprocessen. Onze Omgevingsvisie is een samenhangende visie. De uitwerking kan bijvoorbeeld een programma zijn voor bijvoorbeeld water, maar het kan ook een gebiedsproces zijn. U geeft aan dat uw ervaring is dat opgaven afzonderlijk worden aangevlogen. Wij willen zorgen voor samenhang in de uitvoering doordat we bij alle gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start vragen een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en hoe we dit met en voor het gebied gaan oppakken. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	ja

2025-024152/6	We benadrukken het belang om duiding aan te brengen hoe deze Omgevingsvisie en samenwerkingsvormen zich verhouden tot andere beleids- en visiedocumenten, zoals bijvoorbeeld de Landbouwvisie, Energievisie en Regionale Economische Bouwstenen.	U geeft aan dat het van belang is om aan te geven hoe de Omgevingsvisie of uitwerkingen daarvan zich verhouden tot andere beleidsdocumenten. We hebben verduidelijkt in de Omgevingsvisie dat de Omgevingsvisie het kader vormt voor alle uitwerkingen die u benoemt. Dit is in de paragrafen 5.2 en 5.3. Het is onze bedoeling om in een nadere uitwerking, integraliteit en samenhang met andere trajecten voor ogen te houden. In de uitvoering willen we zorgen voor samenhang door aan de voorkant een startdocument op te stellen. Met daarin helder welke doelen en opgaves er zijn en wat relaties zijn met lopende trajecten. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024019/6	Betrekken van omwonenden: Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat omwonenden worden betrokken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. U geeft mogelijkheden aan hoe bewoners actief bij besluitvorming betrokken kunnen worden. In de Overijsselse participatievisie (link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee
2025-024159/4	2.7 Samenhangende verstedelijking als motor van onze economie. Aangegeven wordt dat ingestoken wordt op efficiënt ruimtegebruik op bedrijventerrein en 1000ha groei tot 2040. Sommige gemeenten hebben slechts zeer beperkte uitbreidingsmogelijkheden. Ondersteun regionale programmering, ook in relatie tot het tekort aan ruimte in sterk verstedelijkte kernen zoals Genemuiden.	Regionale samenwerking rondom bedrijventerreinprogrammering is van groot belang. Daar waar een gemeente maar beperkte uitbreidingsmogelijkheden heeft, kan in regionale samenwerking en programmering een passende oplossing gevonden worden. We blijven daarover graag met u afstemmen binnen de programmeringsafspraken West-Overijssel.	Nee
2025-023458/1	Integraliteit. De provincie stelt in de ontwerpvisie o.a. een thematische uitwerking voor, bijvoorbeeld in de vorm van programma's, zoals beschreven in hoofdstuk 6. Juist deze thematische uitwerking baart ons zorgen, omdat dit opnieuw een sectorale aanpak lijkt te impliceren en daarmee het risico met zich meebrengt dat integraliteit onvoldoende wordt geborgd. Een integrale benadering zorgt voor meer samenhang tussen de verschillende beleidsdomeinen en voorkomt versnippering van beleid en uitvoering. Daarnaast legt het de dilemma's bloot waarover geprioriteerd en een keuze gemaakt moet worden. Wij vragen de provincie dan ook expliciet om de integraliteit binnen deze thematische programma's te waarborgen en hoe de dilemma's tussen de verschillende thema's inzichtelijk worden gemaakt en bespreekbaar worden. Het lijkt ons van groot belang dat hierover goed wordt nagedacht voordat met themagerichte uitwerkingen wordt gestart.	U vraagt aandacht voor de borging van integraliteit en afstemming tussen gebieden en processen. Het is onze bedoeling om in een nadere uitwerking, bijvoorbeeld thematisch, integraliteit en samenhang met andere gebieden voor ogen te houden. Wij willen zorgen voor samenhang in de uitvoering doordat we bij alle gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start vragen een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke opgaven er zijn en wat relaties zijn met lopende trajecten. We hebben dit verduidelijkt in de tekst van de Omgevingsvisie in paragraaf 5.3.	Ja
2025-023458/6	De rol van de provincie. In de inleiding van de ontwerp-POVI geeft u aan dat u keuzes wil maken en dat u uzelf een sleutelrol toedicht in de fysieke leefomgeving. Daarbij wordt ook de rol van 'gebiedsregisseur' benoemd. Gezien de complexiteit en schaal van sommige opgaven, die vaak gemeentegrenzen overstijgen, juichen wij deze rol van de provincie toe. Wij zien echter dat deze sleutelrol en de bijbehorende verantwoordelijkheid voor het maken van keuzes in de verdere hoofdstukken van de ontwerpvisie nog onvoldoende concreet zijn uitgewerkt. Wij roepen de provincie op om deze regierol steviger te positioneren en duidelijk te maken hoe zij deze in de praktijk wil invullen, zodat regionale samenwerking daadwerkelijk bijdraagt aan integrale en gedragen oplossingen.	U vraagt ons de regierol, die wij voor onszelf zien als gebiedsregisseur, verder uit te werken. We vinden dat wij dit in de Omgevingsvisie voldoende hebben uitgewerkt. Als er sprake is van een nadere uitwerking in gebiedsprocessen of programma's, dan zal in een startdocument beschreven worden welke rol wij voor ons als provincie zien en wat partijen van ons mogen verwachten.	Nee
2025-023930/5	Paragraaf 2.4 Brede Welvaart voor al onze inwoners. Mooi om te zien dat u brede welvaart een serieuze piek geeft in deze Omgevingsvisie. U stelt terecht dat sociaal-maatschappelijke, economische en duurzame aspecten een rol spelen bij het maken van ruimtelijke keuzes. Bepaalde randvoorwaarden zijn essentieel voor de brede welvaart in onze provincie. Dan denken we bijvoorbeeld aan waterbeschikbaarheid maar ook aan energie. De energie-infrastructuur is nu al beperkend voor bedrijven en dit zal de komende tijd naar verwachting nog toenemen. Energie is randvoorwaardelijk voor economie en wonen en medebepalend voor het vestigingsklimaat. U noemt nu op p.33 als zorg de betaalbaarheid van de energie. Wij geven u in overweging om ook de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van energie hier te benoemen.	In de Omgevingsvisie hebben we ook de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van energie benoemd. Dat staat in paragraaf 2.6. We hebben de term betrouwbaarheid in die paragraaf toegevoegd.	Ja

2025-023039/2	Paragraaf 2.1 t/m 2.5. Bij het onderdeel gebiedseigen perspectief Salland missen we de koppeling met de Regio Zwolle waar Olst-Wijhe en Raalte onderdeel vanuit maken. Waarbij de uitvoeringsprogramma's van het Novex gebied, als doorvertaling van de mede in uw opdracht opgestelde Verstedelijkingstrategie Regio Zwolle, een belangrijke rol spelen voor ontwikkelingen in Salland. De positieve grondhouding ten aanzien van bijvoorbeeld de dóórontwikkeling van Olst en Wijhe met hun stationsomgevingen sluiten hier goed bij aan, maar de regionale Sponsstrategie met bodem water sturend principe zien we graag nadrukkelijker naar voren komen. En geeft ons inziens ook onderbouwing aan de verdere ontwikkeling van Wesepe. Maar ook in de uitvoering van de Omgevingsvisie zien we de Novex programma's graag terugkomen. In dit kader noemen we ook het programmavoorstel Vitale Kernen/ gezonde buurten, dat samenhangend met het provinciale programma Leefbaar Platteland tot mooie resultaten in onze gemeente kan leiden. U spreekt over het natuurschoon en de ruimtelijke kwaliteit van Overijssel. Dit is een goede plek om het belang van het IJsselgebied als natuur- en recreatiegebied te benadrukken.	Dank voor deze opmerkingen. We hebben dit verwerkt in het gebiedseigen perspectief Salland.	Ja
2025-023908/5	Paragraaf 2.4 Brede Welvaart voor al onze inwoners. Mooi om te zien dat u brede welvaart een serieuze piek geeft in deze Omgevingsvisie. U stelt terecht dat sociaal-maatschappelijke, economische en duurzame aspecten een rol spelen bij het maken van ruimtelijke keuzes. Bepaalde randvoorwaarden zijn essentieel voor de brede welvaart in onze provincie. Dan denken we bijvoorbeeld aan waterbeschikbaarheid maar ook aan energie. De energie-infrastructuur is nu al beperkend voor bedrijven en dit zal de komende tijd naar verwachting nog toenemen. Energie is randvoorwaardelijk voor economie en wonen en medebepalend voor het vestigingsklimaat. U noemt nu op p.33 als zorg de betaalbaarheid van de energie. Wij geven u in overweging om ook de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van energie hier te benoemen.	In de Omgevingsvisie hebben we ook de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van energie benoemd. Dat staat in paragraaf 2.6. We hebben de term betrouwbaarheid in die paragraaf toegevoegd.	Ja
2025-023908/7	Paragraaf 2.10. Natuur ligt overal 'om de hoek' in een beeldbepalend landschap. Uw inzet op natuur en landschap onderschrijven wij van harte. Als gemeente die beschikt over het Twentse tafelzilver op het gebied van natuur en landschap delen wij uw visie op het belang hiervan. Direct in het eerste blok van deze paragraaf geeft u aan dat u inzet op het behouden en versterken van de (kern)kwaliteiten van onze landschappen, waaronder de Nationale Landschappen en landgoederen. We zien dat op meerdere plekken in de Omgevingsvisie wordt ingestoken op behoud van landschap en de waarden en kwaliteiten daarvan. Helaas missen wij in de visie de verwijzing naar concrete stappen, zoals de financiering van de Groene en blauwe diensten, als bewezen succesvol instrument voor behoud van landschapskwaliteit.	In uw zienswijze vraagt u aandacht voor een verwijzing naar concrete stappen, zoals de financiering van groene en blauwe diensten, om landschapskwaliteit te behouden. De Omgevingsvisie is een kaderstellend document en benoemt geen specifieke financieringsinstrumenten. We hebben wel in de paragrafen 2.11, 6.3 en 6.4 het belang van groene en blauwe diensten opgenomen. De landschapsfondsen zijn voorbeelden van waardevolle instrumenten voor duurzaam landschapsbeheer. De structurele ondersteuning van dergelijke fondsen wordt meegenomen in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie.	Nee
2025-024071/2	Aarhus Verdrag: Er is strijd met het verdrag van Aarhus. Dit verdrag schrijft voor dat er feitelijk inspraak moet zijn die invloed van betekenis moet hebben op het beleid. Ook moet er proactief goede informatie aan de inwoners worden verstrekt. Beide eisen worden door de provincie genegeerd. Ik ben zelf al met mijn derde Woo verzoek bezig omdat de informatie die ik krijg niet toereikend is. Ik moet er dus zelf achteraan gaan in plaats van dat men mij vooraf de juiste informatie geeft. Voorts is het zo dat bijvoorbeeld de Omgevingsverordening als basis heeft een Omgevingsverordening waar een record aantal insprekers voor naar de provincie is geweest, september 2024, en met wiens inspraak niets is gedaan door de provincie.	U geeft aan dat er strijd is met het verdrag van Aarhus en dat de provincie niet proactief informatie versterkt aan inwoners. In deze reactie geven wij u aan dat wij een zorgvuldig participatietraject hebben doorlopen. Bij de start hebben we kaders meegekregen. In bijlage 5 van de Omgevingsvisie kunt u zien wat we hebben gedaan. Bij de ter inzagelegging van de ontwerp-Omgevingsvisie hebben alle inwoners de gelegenheid gehad om te reageren. Ook hebben we een participatieverslag opgesteld waarin we beschrijven hoe de input van de participatie heeft geleid tot verandering.	Nee
2025-024338/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee
2025-024337/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee

2025-024340/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee
2025-024173/6	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat wij omwonenden betrekken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. In de Overijsselse participatievisie (hier te lezen link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee
2025-024467/1	Veelheid aan doelen en opgaven. U geeft een duidelijker beeld van hoe u met de Omgevingsvisie tot afwegingen wilt komen. Op bladzijde 24 staat: Deze Omgevingsvisie is geen blauwdruk voor hoe onze provincie er straks bij ligt. We geven een beeld van waar we vandaan komen, wat we van waarde vinden en dus willen behouden. Voor nieuwe ontwikkelingen geven we richting met onze Leidende Principes en Rode Draden. We beschrijven de doelen en kaders voor het omgevingsbeleid voor de middellange en lange termijn, de wijze waarop we richting geven en de manier waarop we naar nieuwe initiatieven en de bestaande inrichting kijken. Ook geven we een systematiek voor afweging, keuzes en uitvoering van oplossingen voor de grote opgaven en andere thema's: de Redeneerlijn. We zijn duidelijk in 'wat' we willen bereiken, 'waar' doelen en opgaven zich bevinden of moeten plaatsvinden (indien mogelijk) en 'hoe' we deze ontwikkelingen willen inpassen. Dit neemt onze zorgen over het werken met de Omgevingsvisie niet geheel weg. Hoofdstuk 6 bevat een nadere uitwerking van de visie, de Leidende Principes en de Rode Draden. Dit is een compleet en correct overzicht. Echter, deze doelen en opgaven zijn nooit voor 100% te vervullen. Er is dus een weging nodig waar de ene opgave wel (deels) vervuld kan worden, maar de andere opgave niet. U geeft aan in gebiedsuitwerkingen die afweging te willen maken. Dit kan bijzonder lastig worden, zeker als op voorhand geen weging of richtinggevende uitspraken bestaan. Geen richting geven kan ook resulteren in lastige gebiedsuitwerkingen waar uiteindelijk geen integraal en samenhangend "compromis" gesloten kan worden.	U maakt zich zorgen dat gebiedsuitwerkingen lastig kunnen worden als er in dat gebied veel opgaven zijn en prioritering ontbreekt. Om meer houvast te geven voor gebiedsprocessen en programma's willen we dat er een startdocument wordt opgesteld. Dit maakt helder welke doelen en opgaves wij belangrijk vinden, wat relaties met lopende trajecten zijn en wat men van de provincie mag verwachten. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024467/2	Daarnaast hebben wij de zorg dat doelen en opgaven op zichzelf beschouwd worden. Gelukkig geeft u in uw visie op verschillende plekken (onder meer in 3.1) aan dat een integrale beoordeling nodig is en dat prioritering aan de orde zal zijn. Wat ons betreft zou dit nog sterker aangezet mogen worden om te voorkomen dat sectorale doelen en opgaven een eigen leven gaan leiden in een gebied. Zeker ook in de samenhang tussen lokale afwegingen en regionale afwegingen. Zoals al aangegeven: niet alles kan. Die indruk moet niet bestaan. Niet bij beleidsmakers, niet bij bestuurders, maar ook niet bij externe stakeholders. Een voorbeeld hierbij. U geeft aan dat gemeentelijke omgevingsplannen alleen nieuwe ontwikkelingen mogelijk maken als onderbouwd is dat deze ontwikkelingen bijdragen aan het behoud en het versterken van een klimaatrobuust water- en bodemsysteem (artikel 4.13). Voor de IJssel geldt dat dit een klimaatrobuust watersysteem is met hoge ecologische kwaliteit dat extremen kan opvangen door (internationaal) integraal riviermanagement en hoogwaterbeschermingsmaatregelen. Wat betekent dit? En vooral: wat betekent dit voor de ontwikkelingen van vandaag, als er nog geen klimaatrobuust watersysteem en internationaal riviermanagement is? Wat betekent dit voor stedelijke gebieden en stedelijke uitbreidingen die vanuit andere optiek, bijvoorbeeld compacte stad, gewenst zijn? Wij zien graag dat de opgaven en doelen meer in verhouding tot elkaar worden neergezet en dat de mate waarin doelen (gedeeltelijk) behaald kunnen worden uitkomst is van een integrale afweging. En dat niet één sectorale opgave een gewenste ruimtelijke ontwikkeling kan tegenhouden.	Water en bodem sturend is een van de vier Leidende Principes in de Omgevingsvisie. In artikel 4.13 van de Omgevingsverordening geven we hier uitwerking aan. We vragen te onderbouwen hoe een nieuwe ontwikkeling bijdraagt aan het versterken van een robuust water- en bodemsysteem. De onderbouwing zal gebaseerd moeten zijn op de laatste kennis en inzichten, ook voor aspecten als een robuust water- en bodemsysteem en internationaal riviermanagement. In het RWP zullen we met partners hieraan verdere invulling geven.	Nee

2025-024467/4	Haalbaarheid van beleid: extra investeringsimpuls nodig. De koers die u geeft (doelen en opgaven) vergt een enorme inzet. U beschrijft dat u zich zult inzetten richting het Rijk en Europa voor bijvoorbeeld de noodzakelijke structurele financiering voor langjarige ecosysteemdiensten en agrarisch natuurbeheer. Het belang van uw koers op dit onderwerp onderschrijven wij. Naast het landelijk gebied is ook op andere terreinen veel inzet nodig om de doelen te halen (inbreiden in bestaand bebouwd gebied, klimaatadaptatie, energietransitie, omslag naar duurzamere mobiliteit en robuuste voorzieningenstructuur voor wonen, werken en recreëren). Wij vragen ons af of er, in Nederland en Overijssel, voldoende daadkracht zal bestaan om de noodzakelijke voorwaarden te creëren, zoals de benodigde financiële middelen. Als dat achterwege blijft kunnen de doelen en opgaven te veel een eigen leven gaan leiden en ontwikkelingen beperken. Er is immers geen zicht op verbetering dan wel het bereiken van die doelen. Enkele voorbeelden hierbij. U geeft in paragraaf 2.5 aan: Bij inbreiding zetten we in op verdichting, waarbij ruimte blijft voor open gebieden, zoals groen om te ontspannen of te verkoelen en plekken om te spelen en te ontmoeten. Verdichting vindt bij voorkeur plaats door slim te kijken naar een combinatie van sloop, herbestemming of transformatie. Hoger bouwen speelt hierbij een rol. En we zetten in op nabijheid: het realiseren van ontwikkelingen bij elkaar in de buurt. Waardoor ruimte bespaard kan worden die nu benodigd is voor mobiliteit. Hiermee ontstaat verdichting mét oog voor leefbaarheid, verplaatsingen, ontmoetingen, klimaatadaptatie en groen /biodiversiteit. Vanuit de gemeente Deventer kunnen wij ons als college goed vinden in de hierboven genoemde punten die ook grotendeels in onze beleidsopgaven zijn verwerkt en vanuit onze rol als gemeente in gebiedsontwikkelingen kunnen uitvoeren. Echter, zonder middelen om de opgaven aan te pakken, blijven dit onrealistische ambities die een constructieve ruimtelijke ontwikkeling in de weg kunnen zitten. Een ander voorbeeld is de klimaatrobuustheid (blz 69). Deze doelen kunnen leiden tot eisen aan het bouwen zodat die zijn afgestemd op lokale water- en bodemkarakteristieken en rekening houden met lange termijn klimaatverandering. Dit kost waarschijnlijk meer geld om ontwikkelingen mogelijk te maken. Bij wie komen deze meerkosten te liggen en wat betekent dat voor de versnelling van de woningbouwopgave? Wij vragen een sterke integrale aanpak door de provincie op de verschillende doelen en opgaven zodat zicht bestaat op het bereiken van de doelen. Zodat gemeentelijke ontwikkelingen niet stagneren omdat niet tegemoet kan worden gekomen aan de doelen en opgaven in de provinciale Omgevingsvisie.	U onderschrijft aan de ene kant doelen en ambities, aan de andere kant maakt u zich zorgen over de betaalbaarheid en meerkosten van aanpassingen van plannen en maatregelen. U pleit voor een integrale benadering, ook voor wat betreft de financiering van de plannen. In de Omgevingsvisie geven we onze doelstellingen aan. In andere trajecten werken we deze in samenwerking uit. Voor de financiering zullen vaak verschillende budgetten aangesproken moeten worden van verschillende overheden. In dat kader zijn we ook blij dat rondom verstedelijking nu langjarig samenwerking met alle relevante overheidslagen is opgezet binnen de verstedelijkingsstrategieën. Hierin verkennen we voor de langere termijn ook de mogelijkheden van instrumenten als een Regionale Investeringsagenda en pleiten we ook bij het Rijk om het verder ontschotten van budgetten en het inrichten van gebiedsportemonnees. Voor de korte termijn helpen we deels met onze eigen investeringsprogramma's en deels met het bemiddelen in de eenmalige budgetten van het Rijk.	Nee
2025-024467/5	Uitbreiding onder (te?) strikte voorwaarden. U geeft in paragraaf 3.2 aan onder welke voorwaarden uitbreiding van het bestaand bebouwd gebied mogelijk kan zijn. U vraagt een onderbouwing: Dat er een maatschappelijke behoefte is aan de beoogde ontwikkeling. Of er binnen het bebouwde gebied locaties benut kunnen worden of beschikbaar te maken zijn door bijvoorbeeld sloop, herstructurering en transformatie. Of de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik binnen het bestaand bebouwd gebied optimaal zijn benut. Dit vraagt een visie van gemeenten op hun kernen en de ontwikkelingsmogelijkheden daarin. Hoewel wij daar als gemeente actief op zijn, onder andere in onze Omgevingsvisie en de Visie op hoger bouwen, bestaat er onzekerheid wanneer onderbouwing in uw ogen voldoende is. De woningbouw opgenomen in zogenaamde “harde” plannen in Overijssel betreft 60% inbreiding en 40% uitbreiding (dashboard wonen Overijssel). Is dit in lijn met wat u stelt in de Omgevingsvisie? Of wilt u dit aanscherpen met strikte bepalingen over uitbreidingen?	Goed om te lezen dat u van mening bent dat via inbreiding in een deel van opgaven voor wonen en werken kan worden voorzien. Wij waarderen dat u hier al voor uw eigen grondgebied nadere invulling aan heeft gegeven door de opties voor inbreiding en hoger bouwen in beeld te brengen. Wij gaan in de Omgevingsvisie niet de exacte percentages opnemen voor de verhouding inbreiding en uitbreiding voor gemeenten. Dit hangt af van de lokale situatie en de opgave die er ligt. In de nadere programmering voor wonen en werken is dit een onderwerp van gesprek en via de voorkantsamenwerking is er wat ons betreft voldoende mogelijkheid om vroegtijdig af te stemmen. Wij gaan er vanuit dat dit voldoende bijdraagt aan de door u gevraagde duidelijkheid.	Nee

2025-024467/6	Hoe ver gaat: Nieuw helpt bestaand? In 2.5 stelt u: nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan de bestaande kwaliteit, identiteit, cultureel erfgoed en de leefbaarheid. Nieuwe ontwikkelingen moeten bijdragen om de bestaande situatie te verbeteren. In 2.10 stelt u iets soortgelijks bij natuur en biodiversiteit. Ontwikkelingen moeten bijdragen aan de versterking ervan. Ook in de bestaande bebouwde omgeving is biodiversiteit van belang. Denk aan groenblauwe dooradering, het behoud en herstel van leefgebieden voor gebouwbewonende soorten, en het vergroenen van het bebouwde gebied. Ook hier geldt: wij kunnen ons indenken dat u wilt inzetten op deze punten en zien daar ook het belang van in. Maar een opeenstapeling van eisen kan een constructieve ruimtelijke ontwikkeling in de weg zitten. Niet alles kan in een gebiedsontwikkeling. Ook in 3.2 gaat u ver met de eisen aan ontwikkelingen. U vraagt aan gemeenten om aannemelijk te maken dat ontwikkelingen toekomstbestendig zijn en dus: •De mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien niet in gevaar brengen; •Duurzaam en evenwichtig bijdragen aan het welzijn van mensen, economische welvaart en het beheer van natuurlijke voorraden; •Ook op de lange termijn toegevoegde waarde hebben. Dit zijn verstrekkende voorwaarden, zonder begrenzing. Wij vragen u om nuancering en werkbare kaders. Ook is niet duidelijk wat die uitwerkingen aan inzet gaan kosten van gemeenten, inwoners en ondernemers en welke rol de provincie daarbij voor zichzelf ziet. Wij vrezen dat gebiedsuitwerkingen, benodigde beargumentering van ontwikkeling aan de hand van de Redeneerlijn en benodigde onderzoeken leiden tot vergroten van de beleidslast en regeldruk. Wij vragen u terughoudend te zijn in beleid en regelgeving om de beleidslast en regeldruk niet te vergroten.	U vraagt zich af of de opeenstapeling van eisen een constructieve ruimtelijke ontwikkeling in de weg kan zitten en maakt zich zorgen over regeldruk en beleidslast. In de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening geven wij aan welke zaken wat ons betreft relevant zijn in het opstellen van een onderbouwing door de gemeenten, zodat wij met gemeenten kunnen komen tot een evenwichtige toedeling van functies. Deze hoofdlijnen laten ruimte voor maatwerkoplossingen. Overigens hebben we op basis van de diverse zienswijzen paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie verduidelijkt en de regels in de Omgevingsverordening over de Redeneerlijn vereenvoudigd.	Ja
2025-024467/7	Een ander punt van zorg zijn de gebiedsuitwerkingen, via gebiedsuitwerkingen en gebiedsprocessen zullen (ruimtelijke) afwegingen gemaakt worden. Gemeenten zullen veel in deze processen betrokken zijn. Dit gaat over de reikwijdte van een gebiedsproces. Verschillende gebiedsprocessen zullen elkaar overlappen. Een aandachtspunt is hoe deze gebiedsprocessen zich tot elkaar verhouden, zeker ook tot het regionale ontwikkelperspectief dat ook een gebiedsproces is. Ook gaan water, bodem- en natuursysteem over de grenzen van de verschillende gebiedsprocessen heen. Dit roept vragen op als het gaat om afstemming op inhoud, schaalniveau en fasering. Een aandachtspunt is hoe deze gebiedsprocessen zich tot elkaar verhouden en bijvoorbeeld tot het regionale ontwikkelperspectief dat ook een gebiedsproces is. Maar ook over eigenaarschap en rolverdeling kan onduidelijkheid ontstaan. Wie gaat op kop bij een gebiedsproces en wat is de relatie met besluitvormingsprocessen van de verschillende deelnemers? Wij vragen u om een duidelijker bevoegdheidsbegrenzing op te nemen waarbij voldoende afwegingsvrijheid bestaat voor gemeentelijke afwegingen over de fysieke ruimte.	Wij begrijpen uw zorg over het behouden van voldoende integraliteit en samenhang in een nadere uitwerking van onze Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie hebben we aangegeven dat we om deze reden ook willen gaan werken met het opstellen van een startdocument waarin de samenhang met andere thema's en trajecten duidelijk gemaakt wordt. Dit hebben we in de visie nader verduidelijkt in paragraaf 5.3. Ook geven we hierin duidelijkheid over rollen en hoe besluitvorming is voorzien.	Ja
2025-024467/32	Samenwerking gemeenten. In het ontwerp geeft u duidelijker aan wat de rol van mede overheden is. Gemeenten zijn als eerste verantwoordelijk voor lokale opgaven. Als provincie zet u zich in voor opgaven van provinciaal belang, deze beschrijft u in deze Omgevingsvisie. De beschrijving hiervan gaat echter over alle opgaven: wonen, werken, groen, water. U geeft als ambitie in 6.8 zelfs aan: "kansen voor alle inwoners op passend werk met mogelijkheden om zich te ontwikkelen". Het lijkt alsof de provincie hiermee alle mogelijkheden kan nemen om te sturen op lokale afwegingen. Dit baart ons zorgen. Onze ervaring met het samenwerken met Overijssel is positief. Echter, bij een andere bestuurscultuur en ambtelijke inzet bieden deze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening mogelijkheden om sterk in te breken op lokale afwegingen.	U geeft aan dat u zorgen heeft dat de provincie bij een andere bestuurscultuur met deze Omgevingsvisie meer zou kunnen gaan sturen op lokale afwegingen. Het vertrekpunt voor ons handelen en opstellen van beleid is het provinciaal belang. Het gaat om het goed kunnen wonen, leven en werken. Dat is breed en raakt allerlei thema's. Dit betekent niet dat wij ons op al die thema's tot op het detailniveau en handelingsniveau van gemeenten gaan begeven. Wel geven wij kaders en richting vanuit het provinciaal belang. Gemeenten krijgen de ruimte voor lokale uitwerking binnen deze kaders.	Nee
2025-024447/6	Hanzestad Ommen. In de tekst spreekt u op enkele plaatsen over de Hanzesteden (o.a. par. 2.1). De opsomming van de Hanzesteden in de Omgevingsvisie is echter niet compleet. Ook Ommen is een Hanzestad. We zouden het waarderen dat u alle Hanzesteden in Overijssel in de opsomming meeneemt.	Bedankt voor deze opmerking. Dit hebben we aangepast in paragraaf 2.1.	Ja
2025-024669/2	Het verbinden van een projectplan van een gemeente aan het uitvoeringsprogramma van de Omgevingsvisie van de provincie! Zie hiervoor een lezenswaardige column van weekblad Boerderij 110, No 39-40, 25 juni 2025 van Jeroen Rheinfeld over de ins en outs van de monddoodclausule, ook wel geen bezwaar-clausule genoemd.	U verwijst in uw reactie naar een column waarin wordt ingegaan op juridische en bestuurlijke effecten van het verbinden van gemeentelijke projectplannen aan het uitvoeringsprogramma van een provinciale Omgevingsvisie. Onze Omgevingsvisie is strategisch en vraagt op onderdelen nog om uitwerking in gebiedsprocessen, programma's en projecten. Als we dit nader gaan uitwerken dan doen we dat in overleg met partijen en andere overheden waaronder gemeenten. Op deze manier zorgen we voor een goede onderbouwing en juridische borging van de uitvoering.	Nee

2025-025086/8	8. Buitengebied. Ontbreken integrale aanpak, samenhang tussen opgaven. De komende jaren komen er veel opgaven op de provincie en de gemeenten af die ruimte vragen in het buitengebied. Wij zien dat de opgaven in de Omgevingsvisie sectoraal worden beschreven. Wat ons betreft behoeft de integrale aanpak en gebiedsgerichte aanpak meer aandacht. Wij vinden het essentieel om opgaven in samenhang op te pakken, waarbij leefbaarheid als evenredig onderdeel word meegewogen. Dit geldt zeker voor de gebieden met een gestapelde opgave zoals Buurse.	U vraagt aandacht voor borging van integraliteit en afstemming tussen gebieden en processen. Het is inderdaad onze bedoeling om in nadere uitwerkingen zoals gebiedsprocessen integraliteit en samenhang met andere gebieden voor ogen te houden. Leefbaarheid is hierin natuurlijk een belangrijk aspect zoals u van ons kent in de 3x3 aanpak. In de uitvoering willen we zorgen voor samenhang doordat aan de voorkant een startdocument wordt opgesteld. Met daarin helder welke doelen en opgaves er zijn en hoe wij dit voor en met het gebied gaan oppakken. We hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsvisie in paragraaf 5.3.	Ja
2025-025086/16	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provinciewaarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen endat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de Omgevingsverordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Hier zijn wij het mee eens: wij zetten ook graag de samenwerking met onze partners in de gebieden voort.	Nee
2025-026233/1	U schrijft op pagina 35 van uw ontwerp Omgevingsvisie dat in het kader van zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik dat in sommige gebieden geen functies worden toegestaan die de ruimte voor de leidende functie in dat gebied kunnen beperken. We begrijpen de gedachte hierachter. Tegelijkertijd hebben we ook zorgen. Kan dit nu al zo stellig worden geformuleerd en hoe verhoudt zich dit tot de uitvoering van de verstedelijkingsstrategieën, waarbij de vraag naar wonen en ook werken met stip op één staat? Hoe verhoudt zich voornoemde passage met ons Ruimtelijk Toekomstperspectief en straks de Aanvulling Omgevingsvisie als uitwerking van die verstedelijkingsstrategie. Naar onze mening biedt uw ontwerp Omgevingsvisie ten aanzien van onze opgaven niet de gewenste zekerheid die nodig is om deze adequaat op te pakken met het vooruitzicht van realisatie als gewenst resultaat	U maakt zich zorgen over de ambities in de Omgevingsvisie ook in relatie tot andere trajecten waarin op specifieke thema's, bijvoorbeeld voor wonen, wordt geprioriteerd. Onze ambitie is om alle opgaven waar we in Overijssel voor staan te realiseren. We prioriteren aan de hand van de Redeneerlijn. We onderkennen dat er een grote opgave is op gebied van wonen. Dit betekent niet dat dit overal voorgaat op andere functies. Deze afweging kan aan de hand van de Redeneerlijn plaatsvinden. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 3.6. Wij hebben met elkaar werk te doen zodat in de uitvoering ook de samenhang met andere trajecten en opgaven wordt meegenomen. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	ja
2025-026233/2	We zien graag dat uw Omgevingsvisie ons helpt in de opgaven waarvoor we staan en daaraan mede richting geeft en ook duidelijkheid biedt. Vooral de opgaven op wonen en economie vragen om helderheid en concreetheid als het gaat om de ruimtelijke impact daarvan, maar vooral ook de noodzaak om woningen te bouwen en voor voldoende werkgelegenheid te zorgen in een veranderende economie. Daarvoor is ruimte nodig, ook buiten bestaand stedelijk gebied. We vragen u dit expliciet in uw Omgevingsvisie op te nemen (zoals bijvoorbeeld de noodzaak voor uitbreiding, onder verwijzing naar de verstedelijkingsstrategie van de regio Zwolle en de Ruimtelijk Economische Bouwsteen 2040).	Wij zijn het met u eens dat niet alle opgaven in bestaand bebouwd gebied kunnen landen. Wij hebben dit verduidelijkt.	Ja

Thema 3. Leidende principes en redeneerlijn

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/2	Redeneerlijn als hulpmiddel voor afweging hanteren. De Redeneerlijn als hulpmiddel voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties kunnen wij onderschrijven. Hierbij gaan wij ervan uit dat we lokaal nog de nodige afwegingsruimte houden. Wij verwijzen hierbij ook naar onze reactie hieronder op de Ontwerp Omgevingsverordening. Op een aantal punten is aanvulling, verduidelijking en uitwerking nog nodig. Daarbij vragen we u ook de balans en kansen in de verbinding tussen bijvoorbeeld stedelijk en landelijk gebied, of tussen ontwikkelingen mee te nemen.	Goed om te lezen dat u de Redeneerlijn als een hulpmiddel ziet om te komen tot een evenwichtige toedeling van functies. Wij zien de Redeneerlijn als een manier om de provinciale belangen en uitgangspunten uit onze Omgevingsvisie te betrekken in deze afweging. Daarbij is wat ons betreft ook ruimte voor lokale afweging, waarbij onderbouwd wordt op welke wijze de principes uit de Omgevingsvisie zijn toegepast. Wij hebben de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en hebben de juridische regeling aangepast.	Ja
2025-023487/1	In de ontwerp Omgevingsvisie wordt gesteld dat “het concentreren van wonen, werken en voorzieningen ervoor zorgt dat diensten, voorzieningen, bedrijven en kennisinstellingen het meest van elkaar profiteren én dat dit de leefbaarheid en brede welvaart vergroot”. Vanuit de gedachte van een compacte opbouw van het stedelijk gebied is dit goed denkbaar. Echter: in de opzet van een compacte stad (ook vanuit de door u opgestelde Leidende Principes) moet hier een link worden gelegd met andere ruimtevragers zoals ruimte voor klimaatopgaven (o.a. voorkomen hittestress en opvang piekbuien). Ook deze aspecten maken immers deel uit van een brede welvaart. Uiteindelijke keuzes in de ruimte moeten vanuit deze brede scope gemaakt worden, in onze opvatting. Daarnaast wordt de focus gelegd op een mix van functies in relatie tot vergroting van brede welvaart en leefbaarheid: hoe zorgen we ervoor dat alle inwoners hiervan mee profiteren? Dit vraagt inzet vanuit visie, programma en uitvoering. Ook op dit punt is samenwerking van belang.	U geeft aan dat in de opzet van een compacte stad meerdere functies om ruimte vragen, zoals bijvoorbeeld ook ruimte voor klimaatopgaven. Wij onderschrijven dit. Daarom is in de verstedelijkingsaanpak ook opgeschreven dat we opgaven binnen het stedelijk gebied in samenhang beschouwen. We werken hierin graag samen met alle relevante partners.	Nee
2025-023487/2	Positie van de regio in de ontwerp Omgevingsvisie. Bij het versterken van de DSS-regio’s zet Overijssel de grote steden (Zwolle, Almelo, Hengelo, Enschede en Deventer) centraal als kloppend hart en motor van de regio. Met Deventer als de enige Overijsselse gemeente in de Stedendriehoek, is een blijvend aandachtspunt hoe dit zich verhoudt tot onze regio en de regionale opgaven. Per thema (wonen, werken, bereikbaarheid) wordt dit afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Daarnaast werkt de regio samen met o.a. Overijssel aan het Ontwikkelperspectief voor de verstedelijkingsstrategie. Hierin gaan de hiervoor genoemde thema’s een plek krijgen. Uw beleid en visie kent een tamelijk harde provinciegrens. Het regionaal afwegen, keuzes maken en programmeren vergt een grotere scope. Hier is gelukkig ervaring mee (woondeal afspraken Stedendriehoek, RPW). Maar het ontwikkelperspectief Stedendriehoek zal het beleid en de opgaven van beide provincies moeten integreren. Hoe gaat u hier mee om? Hoe ervoor te zorgen dat het ontwikkelperspectief Stedendriehoek is gegrondvest in de Redeneerlijn? En dat niet na vaststelling van het ontwikkelperspectief deze langs de maatlat van de Redeneerlijn wordt gehouden. Afstemming tussen beleid van beide provincies is hierbij nodig. Ook kan het zijn dat opgaven die initieel op het grondgebied van de ene provincie liggen, in een regionale afweging in de andere provincie landen. Hoe gaat u daar mee om? Voor Overijssel is de vergroting van de leefbaarheid en brede welvaart van de DSS-regio’s (voorheen Daily Urban System, nu Dagelijks Stedelijk Systeem) van groot belang. Dit is een gedeeld belang vanuit de regio Stedendriehoek en sluit goed aan op de lijn uit het ontwikkelperspectief voor onze verstedelijkingsstrategie, waarin we keuzes mede baseren op een afwegingskader voor brede welvaart.	U vraagt aandacht voor de positie van Deventer als enige Overijsselse gemeente binnen de regionale samenwerking in de Stedendriehoek, de afstemming die dit vraagt met medeoverheden en de positie van het instrumentarium uit de omgevingsvisie, waaronder de Redeneerlijn. Elke samenwerking kent zijn eigen grenzen, daarbij zien we dat meerdere regio’s in Overijssel grensontkennend samenwerken. Voor Zwolle geldt dat er binnen 4 provincies met 20 gemeenten wordt samengewerkt. Hardenberg werkt binnen de regio Zwolle ook nadrukkelijk samen met Twente en Zuid Oost Drenthe. Deventer werkt samen in de Stedendriehoek en met West-Overijssel daar waar het gaat over Omgevingsdienst, GGD, Jeugdzorg etc. Juist daar waar grenzen spelen is het belangrijker nadrukkelijk de samenwerking op te zoeken. Gelderland en Overijssel zijn beide zeer betrokken bij de verdere ontwikkeling van de Stedendriehoek. Samen met regio en rijk werken we gezamenlijk aan de goede keuzes. Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie in daarop volgende planprocedures. Wij verduidelijken de visie en Omgevingsverordening op dit punt en passen de juridische regeling in de Omgevingsverordening aan. Daarin nemen we op dat een onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd, in verhouding moet staan tot de omvang van de ontwikkeling. Aan grote locatiekeuzes, zoals die voor grootschalige nieuwbouwlocaties voor wonen of werken, gaat meestal een visievormend traject vooraf. Bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij gaan er vanuit dat bij die visievormende trajecten ook de provinciale Redeneerlijn wordt betrokken. Als de provincie in dat visievormende traject heeft ingestemd met de locatiekeuze, dan staat die bij de verdere uitwerking in omgevingsplannen niet meer ter discussie. De onderbouwing voor de locatiekeuze heeft immers al plaatsgevonden in dat visievormende traject. De Redeneerlijn wordt dan alleen nog toegepast op de afwegingen die bij de verdere uitwerking van de locatiekeuze aan de orde zijn en die nog niet in dat visievormende traject aan bod zijn gekomen. Ook als die is opgesteld met partners buiten onze provinciegrenzen. Vanzelfsprekend zal in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de Redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden.	Ja

2025-023487/3	De overige Leidende Principes moeten worden toegepast bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in de DSS-regio. Een voorbeeld hiervan is "zuinig, zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik": Overijssel stelt vanuit dit principe bijvoorbeeld "voorwaarden aan stedenbouw" (p.72 ontwerp Omgevingsvisie). Hiermee leidt de nieuwe Redeneerlijn tot onduidelijkheid: hoever gaat een motivering? Naar onze visie moet hier ruimte blijven voor gemeentelijke interpretatie bij de afweging en invulling van de ruimtelijke ontwikkeling. Wij pleiten voor meer flexibiliteit en ruimte om juist in ons gezamenlijke traject tot een Ontwikkelperspectief Regio Stedendriehoek integrale afwegingen te maken, die recht doen aan alle principes van brede welvaart.	Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie in daarop volgende planprocedures. Wij hebben de tekst in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en in de Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening hierop aangepast. Daarin hebben wijk opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Dan is nog steeds een onderbouwing nodig, maar kan de omvang van de onderbouwing afhangen van wat al eerder is onderzocht en gezamenlijk geconcludeerd in een verstedelijkingsstrategie, ook als die in opgesteld met partners buiten onze provinciegrenzen.	Ja
2025-023487/4	Toepassing van de Redeneerlijn in een DSS-regio. De Redeneerlijn geeft aan hoe de Leidende Principes toegepast moeten worden en is cruciaal in het beargumenteren van gebiedsafwegingen. De Redeneerlijn is als instructieregel opgenomen in de Omgevingsverordening en heeft daarmee een directe werking voor gemeenten en dus ook voor het Overijsselse deel van onze regio. Het opnemen van de nieuwe Redeneerlijn in de Omgevingsverordening zal naar onze interpretatie meer inzet vragen om een ontwikkeling te motiveren met mogelijke vertraging en kostenverhoging tot gevolg. Eén van de Leidende Principes is inzet op krachtige DSS-regio's. In de Redeneerlijn zien we dit nog onvoldoende uitgewerkt: waar ligt het onderscheid tussen de ontwikkeling van een DDS-regio in relatie tot de overige Leidende Principes? Hoe wordt straks gewogen of ruimtelijke keuzes hieraan voldoen?	U geeft aan dat het opnemen van de Redeneerlijn als instructieregel in de Omgevingsverordening zorgt voor onduidelijkheid omdat niet duidelijk is hoeveel onderbouwing nodig is. Ook geeft u aan dat dit mogelijk meer tijd en kosten met zich meebrengt. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening aanpast, door meer te verduidelijken wat wij van belang vinden in zo'n onderbouwing. Wij zien dit als een onderdeel van het motiveren dat er sprake is van een evenwichtige toedeling van functies waarin ook de provinciale belangen een plek krijgen. In de visie en de Omgevingsverordening hebben we aangepast dat de benodigde onderbouwing proportioneel kan zijn met de omvang van het project en het doorlopen proces en de afstemming daarover in het voortraject.	Ja
2025-023656/23	Indiener vraagt over de tekst: Als laatste stap is het ook belangrijk om mee te wegen of een ontwikkeling op die plek, als 10 of 20 jaar vooruit wordt gekeken, ook een verstandige ontwikkeling is. Past de beoogde ontwikkeling dan op deze plek? (p77) Waar wordt afgewogen of een keuze onomkeerbare gevolgen heeft, of alleen tegen hele hoge kosten omkeerbaar is (denk hierbij b.v. aan stortplaatsen uit het verleden, wegverharding met asbest uit het verleden of fundaties van windturbines in de toekomst) ?	Een afweging zoals door u benoemd vindt, voor wat betreft de locatie van ontwikkelingen, inderdaad plaats in deze stap van de Redeneerlijn. Meer specifiek voor het 'hoe' van een ontwikkeling geldt de Catalogus Gebiedskenmerken, waarin ons beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit is weergegeven. Toekomstbestendigheid maakt ook daar een onderdeel van uit. Ten aanzien van materiaalgebruik hebben gemeenten en initiatiefnemers veel eigen beleidsvrijheid. Uiteraard binnen de wettelijke kaders, zoals die van het Bouwbesluit.	Nee
2025-023849/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van de groene omgeving, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaarheid een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
2025-024036/1	Waar een opgave landt, wordt ingevuld met de Redeneerlijn. Zowel in uw visie, als in de Omgevingsverordening neemt de Redeneerlijn een centrale plaats in. We hebben daarover al meermaals bestuurlijk met elkaar gesproken, wat we erg op prijs stellen. De toezegging om van de drie verstedelijkingsstrategieën een Programma te maken in de zin van de Omgevingswet ondersteunen we van harte, maar neemt onze zorgen over de toepassing van de Redeneerlijn niet weg vanwege de nevenschiktheid van de verschillende programma's. De vraag is welk comfort en welke zekerheid de Redeneerlijn ons aan de voorkant biedt en hoe dit zich verhoudt tot bestuurlijke afspraken tussen regio's en/of gemeenten en de provincie Overijssel.	Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie in daarop volgende planprocedures. Wij hebben dit verduidelijkt in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en op dit punt en we hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin hebben we opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Indien er bestuurlijke afspraken zijn gemaakt die specifiek zijn toegespitst op een locatie, dient de Redeneerlijn alleen nog als onderbouwing van die locatie bij de juridische verankering en uitwerking van de ontwikkeling in een omgevingsplan. Indien in een verstedelijkingsstrategie tot een globaler zoekgebied is gekomen, dan wordt de Redeneerlijn nog wel gebruikt ter onderbouwing van de nadere detaillering binnen het zoekgebied. De uitkomst kan niet meer leiden tot een andere locatiekeuze.	Ja

2025-024036/2	Verbreiding van de Redeneerlijn. De steden willen samen met u blijven werken aan de concrete uitwerking van de nationale, regionale en lokale opgaven voor wonen, werken, energie, mobiliteit, klimaat en (stedelijke)voorzieningen, mede ook als onderdeel van het Dagelijks Stedelijk Systeem. Met elkaar zijn we nu al succesvol met de huidige verstedelijkingsstrategie van de regio Zwolle en de in ontwikkeling zijnde strategieën voor de regio Stedendriehoek en de regio Twente. Het gaat er nu om de randvoorwaarden te creëren om succesvol te blijven in de aanpak en uitvoering van de verstedelijkingsstrategieën. Dat vraagt wat ons betreft om een aanpassing van de Redeneerlijn ter versterking van de integraliteit en de gewenste snelheid. Het gaat ons hierbij specifiek om het opheffen van de opdeling tussen het 'of -waar-hoe' van een opgave zoals dat beschreven is in de Omgevingsvisie (o.a. bijlage 3) en neergelegd is in de Omgevingsverordening (afdeling 4.14).	U geeft aan dat u met ons te willen blijven samenwerken aan de verstedelijkingsopgaven en u geeft aan dat een aanpassing van de Redeneerlijn nodig is ter versterking van de integraliteit en snelheid. U doet de suggestie om de opdeling in 'of-waar-hoe' in de Redeneerlijn op te heffen. Wij zijn met u eens dat de opgaven een integrale afweging vragen. Daarbij speelt altijd de vraag welke ontwikkeling nodig is, wat daar de beste locatie voor is en hoe we dat het beste kunnen realiseren. Wij denken niet dat de Redeneerlijn zorgt voor minder integrale of tragere benadering van de keuzes rondom verstedelijkingsopgaven. Het is een instrument om het onderdeel locatiekeuze uit de integrale afweging van ruimtelijke keuzes zorgvuldig vorm te geven en hier optimaal lokaal keuzevrijheid in te behouden. Wel hebben we paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie verduidelijkt en de juridische regeling op dit punt verduidelijkt en aangepast.	Ja
2025-024036/3	Als overheden werken we samen aan de verstedelijkingsstrategieën (kwantitatief en kwalitatief). Dat doen we integraal en samen met alle partners. Uw ontwerp-Omgevingsvisie bestaat weliswaar uit gebiedsprofielen, Leidende Principes en een Redeneerlijn, maar thema's en bijbehorende opgaven zijn niet altijd met elkaar in verband gebracht en sectoraal geordend. Onze verstedelijkingsstrategieën stralen juist bij uitstek integraliteit uit. Onze wens is dan ook om verstedelijking beter te borgen als vehikel waar integrale afwegingen zijn of worden gemaakt. Daarnaast stellen we voor in de Omgevingsvisie (en daarmee ook in de Omgevingsverordening) op te nemen dat als verstedelijkingsstrategieën zijn opgesteld, uitgewerkt en (lokaal) zijn vertaald, dat de Redeneerlijn dan in feite een gegeven is als het om de afweging over de locatiekeuze gaat. Vanzelfsprekend zal in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de Redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden. Volgens ons is het dan in ieder geval noodzakelijk dat in het kader van het 'OF' bij de generieke beleidskeuzes (pagina 152) de verstedelijkingsstrategieën bij naam worden genoemd en dat dit ook in de tekst van de Omgevingsvisie terugkomt.	U geeft aan dat de verstedelijkingsstrategieën, meer dan de Omgevingsvisie, in samenhang naar opgaven wordt gekeken en vraagt of locatiekeuzes uit verstedelijkingsstrategieën als gegeven kunnen worden beschouwd. U geeft aan dat vanzelfsprekend bij de juridische verankering in een omgevingsplan de eerder opgestelde Redeneerlijn wel gemotiveerd zal worden, maar niet tot een andere uitkomst kan leiden. Wij zijn dit met u eens en hebben dit in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie verduidelijkt en hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Indien er bestuurlijke afspraken zijn gemaakt die specifiek zijn toegespitst op een locatie, dient de Redeneerlijn nog als onderbouwing van die locatie bij de juridische verankering en uitwerking van de ontwikkeling in een omgevingsplan. Indien in een verstedelijkingsstrategie tot een zoekgebied is gekomen, wordt de Redeneerlijn gebruikt ter onderbouwing van de nadere detaillering van de in te vullen locatie. De uitkomst kan niet meer leiden tot een andere locatiekeuze.	Ja
2025-024036/4	Verder zijn we van mening dat de Redeneerlijn niet op zichzelf staat als het gaat om de 'waar' vraag en dat aan het antwoord op deze vraag het meeste gewicht wordt toegekend in de Omgevingsverordening. Het gaat naar onze mening juist om de verbinding tussen het 'of' (vooral als het gaat om de urgentie/behoefte en integrale afweging van een opgave), het 'waar' en het 'hoe' (omdat ook dit een afwegingsaspect is als het gaat om integraliteit, brede welvaart en de investeringskracht/innovatie van/op een locatie). Het betreft naar onze mening één samenhangende ruimtelijke afweging die ons helpt om maatschappelijk verantwoordelijkekeuzes te maken. We twijfelen eraan of de huidige beschrijving van de Redeneerlijn deze waarborg voor integraliteit biedt.	U geeft aan te twijfelen of de beschrijving van de Redeneerlijn voldoende waarborg voor een integrale ruimtelijke afweging biedt. Wij zijn met u eens dat een brede zorgvuldige afweging nodig is en zijn van mening dat het gebruik van de Redeneerlijn en de onderwerpen die in de toepassing daarvan aan de orde komen, voldoende houvast biedt om deze brede afweging te kunnen maken, voor wat betreft de locatie van een nieuwe ontwikkeling. We verduidelijken dit in de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en de Omgevingsverordening. We hebben verduidelijkt dat de Redeneerlijn met name ingaat op de 'waar'-vraag, maar dat dit in onderdeel is van het gehele uitvoeringsmodel van ons omgevingsbeleid dat bestaat uit 'of' (is er een ruimtebehoefte?), 'waar' (waar kan dit een plek krijgen?) en 'hoe' (hoe passen we dit in?).	Ja
2025-024036/6	Toets Redeneerlijn. We vragen u nog eens goed te kijken naar de externe werking van de Redeneerlijn. Vooral over hoe deze zou kunnen worden ingezet door belanghebbenden en of de Redeneerlijn nu juist vertragend werkt, of voor snelheid zorgt. Ook is de Redeneerlijn op alle (stedelijke)ontwikkelingen van toepassing. Dit brengt een onacceptabel risico op bureaucratische druk met zich mee. Een onderscheid naar locatie, de aard, schaal en omvang van een gebiedsontwikkeling biedt goede handvatten voor vermindering van deze druk. De beoogde vertaling van de Redeneerlijn in de instructieregels lijkt verder te botsen met het proces over 'meer loslaten' in de voorkantsamenwerking bij het toetsen van nieuwe initiatieven en ingediende aanvragen, waarover we ook met u in gesprek zijn.	U vraagt om onderzoek te doen naar de juridische doorwerking van de Redeneerlijn en toename van bureaucratische druk. U doet ook suggesties om deze druk te verminderen door een onderscheid te maken naar locatie, aard, schaal en omvang van een ontwikkeling. Wij zijn dit met u eens. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling. U geeft ook aan dat het opnemen van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening lijkt te botsen met 'meer loslaten' via voorkantsamenwerking. Wij denken dat het werken met een Redeneerlijn daar niet mee botst. Wij maken via de Redeneerlijn aan de voorkant duidelijk welke afweging wij wenselijk vinden en hierdoor is er de mogelijkheid om dit vroegtijdig in planvorming te betrekken. De Redeneerlijn maakt het mogelijk om als gemeenten een eigen lokale afweging te maken over de locatie van een ontwikkeling.	Ja

2025-024098/3	Verankering van bestuurlijke afspraken. De bestaande bestuurlijke afspraken over woningbouw- en werklocatie programmering lijken onvoldoende verankerd te zijn in de POVI en de Omgevingsverordening. Dit geldt onder andere voor het XL Businesspark 2, waarvoor inmiddels een vastgesteld omgevingsplan geldt. Wij verzoeken deze harde plannen expliciet op te nemen in de visie en Omgevingsverordening. Daarnaast vragen wij aandacht voor de gemeentelijke autonomie binnen de kaders van de Omgevingswet. De Redeneerlijn mag niet leiden tot disproportionele beperkingen op gemeentelijke beleidsvrijheid. Dit lijkt het geval door voor iedere nieuwe ontwikkeling, ongeacht provinciaal belang, de Redeneerlijn van toepassing te verklaren.	Voor het provinciale kaartmateriaal van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hanteren we als uitgangspunt voor het weergeven van nieuwe ontwikkelingen: 'pas op de kaart als het er staat'. We zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als ze gerealiseerd zijn, omdat we vrij eenvoudig op basis van gegevens van het Kadaster kaarten kunnen actualiseren. Het achterhalen of plannen onherroepelijk zijn is voor ons een stuk moeilijker, omdat we als provincie vaak in dat stadium van de planprocedure niet meer betrokken zijn. Ons provinciaal kaartmateriaal zal altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen. Dat is geen punt omdat gemeenten de ruimte hebben om op basis van de feitelijke omstandigheden te beoordelen hoe de provinciale kaders in het concrete geval toegepast moeten worden. Zo is voor het oordeel of er sprake is van bestaand bebouwd gebied bepalend wat er gebouwd kan worden op basis van het gemeentelijke omgevingsplan en niet wat er op de kaarten van de Omgevingsverordening staat. Als de provincie via het vooroverleg heeft laten weten dat de nieuwe ontwikkeling akkoord is, is dat voldoende garantie dat er vanuit de provincie verderop in de procedure geen problemen gemaakt zullen worden. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt. Wij begrijpen uw vraag over de proportionaliteit van de onderbouwing van de Redeneerlijn. Wij hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling.	Ja
2025-024098/10	Samenwerking. De gemeente Almelo waardeert de samenwerking met de provincie in het tot stand komen van de POVI. Wij ondersteunen het voorstel om gezamenlijk te werken aan de verstedelijkingsstrategie en de toepassing van de Redeneerlijn in de praktijk te toetsen. Tegelijkertijd vragen wij om zorgvuldigheid bij de juridische borging van deze Redeneerlijn in de Omgevingsverordening, om onnodige beroepsprocedures te voorkomen.	U geeft aan dat u het voorstel ondersteunt om gezamenlijk te werken aan het opstellen van een verstedelijkingsstrategie en vraagt om een zorgvuldige juridische borging van de Redeneerlijn om onnodige beroepsprocedures te voorkomen. Wij verduidelijken de visie en Omgevingsverordening op dit punt en passen de juridische regeling in de Omgevingsverordening aan. Daarin nemen we op dat een onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd, in verhouding moet staan tot de omvang van de ontwikkeling. Aan grote locatiekeuzes, zoals die voor grootschalige nieuwbouwlocaties voor wonen of werken, gaat meestal een visievormend traject vooraf. Bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij gaan er vanuit dat bij die visievormende trajecten ook de provinciale Redeneerlijn wordt betrokken. Als de provincie in dat visievormende traject heeft ingestemd met de locatiekeuze, dan staat die bij de verdere uitwerking in omgevingsplannen niet meer ter discussie. De onderbouwing voor de locatiekeuze heeft immers al plaatsgevonden in dat visievormende traject. De Redeneerlijn wordt dan alleen nog toegepast op de afwegingen die bij de verdere uitwerking van de locatiekeuze aan de orde zijn en die nog niet in dat visievormende traject aan bod zijn gekomen.	Ja

2025-024152/1

1. Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de Redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de Redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet. Werking Redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Omgevingswet de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de Redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip ‘provinciaal belang’, terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De Omgevingsverordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de Redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de Redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiseert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte. Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de Redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter nietbindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure nietop beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de Omgevingsverordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de Redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat. Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de Redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clause waarin de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip ‘provinciaal belang’ nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.

U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet, in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.

Ja

2025-024159/1	Allereerst willen wij aangeven dat de opzet van de Omgevingsvisie, gericht op de doelen die wij met elkaar moeten en willen bereiken ons zeer aanspreekt. Wij realiseren ons, met u, dat we voor grote uitdagingen staan ten aanzien van diverse thema's die we gezamenlijk op moeten pakken. De voorliggende Omgevingsvisie geeft hier richting voor. Wij pleiten voor een afwegingskader waarin opgaven en ambities in samenhang worden gewogen. Naar onze mening is de Redeneerlijn zoals die nu is voorgesteld hiervoor niet het juiste instrument omdat deze 'volgordelijk' één ruimtelijke opgave afweegt en deze niet tegelijkertijd in samenhang met andere -conflicterende- opgaven voor dat betreffende gebied beschouwt.	U geeft aan dat de opzet van de Omgevingsvisie u aanspreekt en wat u betreft richting geeft voor het gezamenlijk oppakken van diverse thema's. Dank daarvoor en wij werken graag samen waar een nadere uitwerking nodig is. U geeft aan dat opgaven en ambities in samenhang afgewogen dienen te worden en dat de Redeneerlijn hiervoor niet het juiste instrument is omdat daarmee één ruimtelijke opgave wordt afgewogen en niet tegelijkertijd in samenhang met conflicterende opgaven in het gebied. Het is onze bedoeling dat in het werken met de Redeneerlijn de samenhang met andere opgaven in een gebied nadrukkelijk aan de orde komt. Wij hebben de tekst in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast.	Ja
2025-024159/8	"3.2 Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden. Uitbreiding van bebouwing in het landelijk gebied vindt bij voorkeur plaats binnen bestaande erven of aansluitend op bebouwd gebied. Hierbij kan als eis gesteld worden dat (elders) opstellen gesloopt worden en verharding wordt verwijderd. Hierdoor blijft het bebouwde en onbebouwde gebied met elkaar in balans. Wij onderschrijven het streven naar sloop ter compensatie. Als dit echter een harde eis wordt, in plaats van een 'kan', dan zorgt dit voor Zwartewaterland mogelijk voor stagnatie van woningbouw. Wellicht is het mogelijk om op een andere wijze te compenseren ingeval sloop geen toereikende optie is. Te denken valt aan landschappelijke inpassing of een plus op klimaatadaptieve maatregelen/ natuurinclusief bouwen of ...	U vraagt om mogelijkheden voor een alternatieve invulling van de benodigde ruimtelijke kwaliteits-balans als alleen sloop niet toereikend is. Deze mogelijkheid bestaat al in het Kwaliteits Impuls Groene Omgeving (KGO). Wij gaan er vanuit dat een meer gebiedsgerichte benadering van KGO hier ook mogelijkheden voor zou kunnen bieden. U kunt hierover meer informatie krijgen bij uw accounthouder van de eenheid Ruimte en Bereikbaarheid.	Nee
2025-024159/9	"3.6 de Redeneerlijn: toepassen van de Leidende Principes. Om invulling te geven aan de afweegruimte die we hier bieden, nemen we in onze Omgevingsverordening op dat bij de beoordeling van plannen inzichtelijk moet zijn gemaakt dat de voorgenomen functie niet elders ontwikkeld kan worden op een locatie waar zich geen functies die gebonden zijn aan natuurlijke omstandigheden bevinden. "Als dat toch het geval is, wordt beoordeeld of de ontwikkeling plaatsvindt in het kader van een regionale programmeringsafspraken. Daarmee stimuleren we ook bovenregionale afweging." Wij vragen ons af hoe breed deze regionale programmerings-afspraken moet worden gezien Provincie-breed, Regio Zwolle, NWO? Zijn sommige opgaven ondenkbaar in NWO of enkel binnen een gemeente niet? Denk bijvoorbeeld aan uitbreiden bedrijven. Kan dat misschien binnen ZWL niet, maar wel in Kampen of Zwolle. Of moet worden uitgeweken naar Deventer, Hengelo, ... Dat zegt iets over de reisafstand / mogelijkheid voor onze inwoners om in een sector te kunnen werken.	De programmeringsafspraken waar naar verwezen wordt zijn afhankelijk van het type afspraak. In de praktijk zal dit in de meeste gevallen gaan over de programmeringsafspraken voor bedrijventerreinen en over de woondeals. In deze afspraken wordt regionaal afgesproken welke gemeenten welke opgave ontwikkelen. Voor de opgaven in deze programmeringsafspraken kan op grond van de Redeneerlijn, als geen andere locatie voor handen is, worden gekeken naar gronden die nu een functie hebben die afhankelijk is van natuurlijke omstandigheden.	Ja
2025-023458/2	Daarnaast willen wij aandacht vragen voor de sectorale aard van bestaande afspraken die in de Redeneerlijn van de ontwerpvisie een belangrijke status krijgen als 'bestaand beleid', zoals de programmeringsafspraken voor bedrijventerreinen en de woondeals of woonafspraken. Deze afspraken zijn in de praktijk niet altijd integraal afgewogen, terwijl zij wel bepalend zijn voor ruimtelijke keuzes. Wij pleiten er dan ook voor om ook deze bestaande sectorale afspraken vanaf nu vanuit een integrale benadering op te stellen, zodat ruimtelijke en maatschappelijke belangen in samenhang kunnen worden meegenomen in de besluitvorming. Dat vergt van zowel gemeenten als provincie om de vakspecialisten die deze afspraken maken, te voeden met voldoende kennis en achtergrond. Maar het vraagt van u als provincie ook om hier scherp op te blijven. Voor wat betreft de bestaande sectorale afspraken willen wij oproepen deze te heroverwegen wanneer blijkt dat deze te sectoraal zijn aangevlogen en daarom botsen met andere (sectorale) opgaven.	U geeft aan dat u het van belang vindt een brede integrale afweging te maken bij het opstellen van concrete sectorale afspraken over bijvoorbeeld wonen of werken. Dit zijn wij met u eens. In paragraaf 6.6 "Verstedelijking" hebben we dat ook weergegeven. Wij realiseren ons met u dat dit wat vraagt van de manier waarop sectorale afspraken worden voorbereid en afgestemd en geven dit ook aandacht in onze wijze van werken. Dit is ook de werkwijze die wij willen hanteren wanneer herijken van gemaakte afspraken aan de orde is.	Ja
2025-023458/8	Hoewel wij de intentie van de Redeneerlijn als instrument positief waarderen, signaleren wij dat de uitwerking in de ontwerp-Omgevingsverordening erg gedetailleerd en strak is geregeld. Daarmee ontstaat het risico dat de Redeneerlijn een doel op zich wordt, in plaats van een middel om tot goede afwegingen te komen. Wij maken ons zorgen dat dit leidt tot een juridische benadering waarbij strak wordt getoetst op begrenzingen en definities, in plaats van op inhoudelijke kwaliteit en gebiedsspecifieke afwegingen. Dit geldt met name voor de begrenzing van gebieden; hoe hard wordt hier juridisch op getoetst, en blijft er voldoende ruimte voor maatwerk? Wij pleiten ervoor om de Redeneerlijn als richtinggevend kader te hanteren, met voldoende ruimte voor gebiedsgerichte invulling en bestuurlijke afweging. Hiervoor is een aanpassing van de bewoording in de ontwerp- Omgevingsverordening nodig.	U geeft aan dat u op verschillende manieren ervaring heeft opgedaan met de Redeneerlijn. Dit was in het ene geval helpend en in het andere geval leidde dit tot een aantal vragen en onduidelijkheden. De juridische vertaling in de Omgevingsverordening is in uw ogen te strak vorm gegeven. Goed om te lezen dat u de werking van de Redeneerlijn in uw gemeente uitprobeert. De aandachtspunten die u hierbij aangeeft herkennen wij. Wij hebben de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en hebben de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling, de verhouding en relatie met andere opgaven aan de orde komt en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja

2025-023458/9	De Redeneerlijn. De ontwerp-Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die leidend is voor de keuzes en afwegingen die worden gemaakt. Het gaat hierbij niet om de 'OF' vraag, maar om de 'WAAR' vraag. Waar moeten bepaalde opgaven landen? Wij hadden de eer om als eerste gemeente, samen met de provincie Overijssel, een botsproef te doen met de Redeneerlijn om te kijken hoe dit in de praktijk werkt. In dit gebied, met een enkelvoudige opgave (woningbouw) en één betrokken gemeente, bleek het instrument goed toepasbaar en hielp het in de afweging. In deze gevallen zijn wij als gemeenten goed in staat de ruimtelijke afweging aan de hand van de Redeneerlijn zelf te maken en vervolgens te bespreken met de provincie. Tegelijkertijd constateren wij dat dit instrument minder geschikt is voor gebieden met meervoudige opgaven, op verschillende schaalniveaus en met meerdere betrokken overheden. Denk hierbij aan het gebied ten Noorden van de Vecht (ZSDZ gebied) waar een aantal schurende opgaven 'moeten' landen, waarbij de afweging tussen deze opgaven zoals in voorgaande tekst beschreven zeer complex blijkt. We roepen daarom ook op om in deze gebieden te zoeken naar instrumenten of werkwijzen die wel werkbaar zijn en niet te strak vast te houden aan de Redeneerlijn. Voor het ZSDZ gebied zijn de eerste stappen hierin gezet en we houden elkaar, waaronder de provincie, graag vast in dit proces.	U geeft aan dat voor enkelvoudige opgaven met één betrokken gemeente het instrument Redeneerlijn goed kan functioneren bij het bepalen van de optimale locatie. Dit is volgens u anders bij complexe opgaven met meerdere schurende functies en meerdere betrokken overheden, zoals bij de opgaven ten noorden van de Vecht (ZSDZ gebied). U verzoekt in dergelijke gevallen minder vast te houden aan de Redeneerlijn en ook in andere instrumenten te voorzien. Wij zijn blij te horen dat het instrument in genoemd geval waar we samen aan een botsproef hebben gewerkt goed gefunctioneerd heeft en delen uw conclusie dat voor dergelijke type gebiedsontwikkelingen het instrument geschikt is. Dit betreft ook een zeer groot deel van de ruimtelijke afwegingen die gemaakt worden binnen de provincie. De genoemde opgave in het ZSDZ-gebied is complex vanwege de aard van de opgaven daar en de aard van de huidige waarden in het gebied. Een dergelijke complexe opgave vraagt om een bredere bestuurlijke afweging. De Redeneerlijk kan in dergelijke gevallen sturend werken in het bestuurlijke gesprek en in geval knopen zijn doorgehakt over welke functie daadwerkelijk ruimte zoekt, daarvoor een optimale locatie te vinden. We denken niet dat aanpassen van de Redeneerlijn, de complexiteit van de opgaven verkleint.	Nee
2025-023930/1	Belang van brede welvaart (vitaliteit kleine kernen) laag in het afwegingskader. In onze gezamenlijke zienswijze geven we u mee dat de Redeneerlijn niet thuishoort in de Omgevingsverordening als instructieregel voor alle nieuwe omgevingsplannen. Los daarvan geven we u op inhoud graag meedat de toekomstbestendigheid en effecten van nieuwe ontwikkelingen op de brede welvaart als laatste punt staan genoemd in de afwegingen van de Redeneerlijn. Alle andere belangen gaan dus voor. In onze gemeenten willen we de vrijheid hebben om extra woningen toe te kunnen voegen aan een woonkern als dit noodzakelijk is voor het behoud en versterking van de brede welvaart van die kern. Daarom hebben wij ook verzocht om een verbrede definitie van 'lokale behoefte'. Volgens de voorgestelde prioritering zal het belang van leefbare en vitale kernen het altijd afleggen tegen bijv.landbouw en duurzaam omgaan met ruimte. We verzoeken u te verduidelijken dat het toevoegen van woningen voor het behoud en versterking van de brede welvaart in woonkernen een hoge prioriteit heeft.	U verwijst naar de gezamenlijk ingediende zienswijze waarin u stelt dat de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening thuishoort. Wij denken hier anders over en vinden belangrijk om onze provinciale belangen die in de toepassing van de Redeneerlijn aan de orde komen ook in de Omgevingsverordening op te nemen. We hebben het doel en de werking van de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en Omgevingsverordening verduidelijkt en vereenvoudigen de juridische regeling. Overigens stelt u dat het feit dat Brede Welvaart als laatste punt in de Redeneerlijn opgenomen is betekent dat andere belangen voor gaan. De Redeneerlijn gaat echter uit van toenemende mate van lokale afweegruimte. Op dit punt van de Redeneerlijn heeft u, daar waar het locatiekeuzes betreft, dus meer lokale afweegruimte, dan op onderwerpen hoger in de Redeneerlijn. U verzoekt ons om te verduidelijken of er ruimte is om woningen toe te voegen voor het behoud en versterken van Brede Welvaart in woonkernen. Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen waar nodig altijd bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Ja
2025-023930/11	3.2. Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden Binnen de paragraaf "Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden" passen volgens ons ook de thema's ruimte voor het energiesysteem van de toekomst en de lokaal aanwezige energievoorraden. Daarnaast zou zo mogelijk een afwegingskader met de andere beroepen op die ruimte en voorraden beschreven kunnen worden.	U geeft aan dat het bij "Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden" van belang is om naar ruimte voor het energiesysteem en lokaal aanwezige voorraden te kijken. En dat een afwegingskader beschreven zou kunnen worden om dit af te wegen met andere ruimte-claims. Dit zijn wij met u eens en vraagt niet om een wijziging van onze Omgevingsvisie of Omgevingsverordening want dit kan wat ons betreft in de toepassing van de Redeneerlijn. Die biedt houvast om een integrale afweging te maken bij het beoordelen van ruimteclaims en daarbij ook te betrekken hoe dit zich verhoudt tot bestaande ruimte en voorraden.	Nee
2025-023459/1	De Redeneerlijn wordt in de ontwerp Omgevingsvisie geïntroduceerd als 'leidraad' en 'hulpmiddel' om in gezamenlijkheid te komen tot een samenhangende afweging en prioritering bij de locatiekeuze van opgaven. Wij kunnen ons in de basis vinden in die aanpak en zien de noodzaak om opgaven in samenhang op te pakken, te prioriteren en keuzes te maken. Wel constateren wij spanning tussen enerzijds de visie die gericht is op verbinding, voorkantsamenwerking, maatwerk en uitgaat van kwalitatieve sturing en anderzijds de zeer strikte juridische vertaling van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening.	U geeft aan dat u zich in de basis kunt vinden in de aanpak om opgaven in samenhang op te pakken. De doorvertaling in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn als hulpmiddel voor deze integrale afweging is in uw ogen te strikt juridisch vertaald. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. De juridische regeling hebben we aangepast en daarin hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan	Ja

2025-023459/2	Wij hebben dan ook twijfels of de Redeneerlijn, zoals nu juridisch vertaald, praktisch werkbaar en voldoende adaptief en toekomstbestendig is om het benodigde gebiedsgericht maatwerk te kunnen leveren. Daar komt bij dat nog nauwelijks praktijkervaring opgedaan is met de Redeneerlijn en deze veel algemene en nauwelijks objectief begrensde begrippen bevat (zoals kleine ontwikkelingen, volhoudbaarheid op de lange termijn). Dit kan voor onduidelijkheid zorgen en vormt een risico richting beroepsprocedures. Wij voorzien dan ook discussie en vertraging bij het realiseren van de grote maatschappelijke opgaven (met name wonen, werken, mobiliteit) waar we samen voor staan. Tijd die we niet hebben en beter kunnen gebruiken voor samenwerking om de opgaven te versnellen.	U geeft aan dat u risico's ziet voor het kunnen toepassen van gebiedsgericht maatwerk, dat de juridische vertaling een risico kan opleveren in beroepsprocedures en discussie en vertraging op kan leveren. Deze zorg snappen wij. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Daarbij is ruimte voor maatwerk. Door de regeling aan te passen en het doel en de koppeling met ons provinciaal belang te verduidelijken, zijn wij er van overtuigd dat dit geen onbedoeld juridische houvast geeft in beroepsprocedures. Via voorkantsamenwerking en door vroegtijdig in planvorming de uitgangspunten uit onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening te betrekken, zien wij geen risico op vertraging in de planvorming.	Ja
2025-023459/3	Daarom zouden wij graag, aan de voorkant en in de praktijk, met u samenwerken aan de doorvertaling en concretisering van de Redeneerlijn naar gebiedsniveau. En bepalen wat hiervoor nodig is. Waar lopen we tegenaan? Wat werkt wel en wat niet? En hoe doen we dat samen? Ieder vanuit de eigen rol in de ruimte. Pas verordenen nadat duidelijk is wat werkt in de praktijk sluit naadloos aan op onze constructieve samenwerking en uw bestuursstijl: noaberschap in het bestuur brengen, werken als één overheid, gebiedsgericht werken en ruimte laten voor oplossingen in gebiedsprocessen en 'leren door te doen' (pagina 89 e.v.). Samengevat daarom het voorstel om: a. de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening meer in harmonie te brengen met uw Omgevingsvisie (bestuursstijl, ruimte voor maatwerk en gebiedseigen oplossingen e.d. b. meer recht te doen aan het belang van en vertrouwen in de voorkantsamenwerking tussen provincie en gemeenten en deze samenwerking een centrale(re) plek te geven in de Redeneerlijn; c. onze energie, kennis, tijd en ruimte te benutten om, via de voorkantsamenwerking, praktijkervaring op te doen met de invulling en concretisering van de Redeneerlijn naar gebieds- en locatieniveau, specifiek in gebieden waar veel opgaven samenkomen (zoals de Noordflank Vechtdal); d. voor dergelijke gebieden gezamenlijk richtinggevende uitgangspunten te formuleren voor ruimtelijke opgaven waarbinnen gemeenten de vrijheid krijgen voor gebiedsgericht maatwerk op planniveau; e. meer van 'buiten naar binnen te werken', dus op basis van de genoemde praktijkervaring te bepalen wat er in de Omgevingsverordening aan 'de achterkant' nog geregeld moet worden voor wat betreft de wijze van samenwerking (in gebiedsprocessen) en de Redeneerlijn.	U doet een aantal concrete aanbevelingen om de toepassing, beschrijving, verankering en werkwijze van de Redeneerlijn te verbeteren. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Wij gaan er vanuit dat wij aan uw aandachtspunten tegemoetkomen.	Ja
2025-023452/7	Gezondheid - De vier genoemde Leidende Principes in de Omgevingsverordening komen niet één op één overeen met de Rode Draden. Sociale kwaliteit en gezondheid zijn niet te herleiden in de Leidende Principes. Wij missen in de strekking van het beleid omtrent gezondheid dan ook aandacht voor een inrichting waar rekening wordt gehouden met vergrijzing, bijvoorbeeld door dementievriendelijke inrichting. Het aantal mensen met dementie neemt toe en ze wonen steeds langer zelfstandig thuis; Nederland is aan het vergrijzen. Naast gezonde leefstijl is blijven participeren via de leefomgeving essentieel voor vele inwoners, mede door de vergrijzing en de bijkomende chronische ziektes. Hier wordt in het OER wel aandacht aan besteedt, maar het komt in onze ogen in de Omgevingsvisie te weinig terug.	U geeft aan dat de Rode Draden en de Leidende Principes niet één op één hetzelfde zijn. Dat klopt: dit zijn in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening ook twee afzonderlijke aspecten. De Leidende Principes geven de provinciale keuzes en belangen aan in de locatie-afwegingen ('waar'). Bij het maken van keuzes is het belangrijk om naast ruimtelijke afwegingen ook rekening te houden met economische, sociaal-maatschappelijke en duurzame aspecten. Dit doen we met Rode Draden. U merkt op dat aandacht voor gezondheid in de ruimtelijke inrichting nog onvoldoende aandacht heeft. In de Rode Draden, Leidende Principes, Redeneerlijn en Catalogus Gebiedskenmerken zit wat ons betreft voldoende houvast om ook de gezondheidsaspecten een plek te geven in de ruimtelijke afweging en inrichtingskeuzes.	Nee

2025-023910/1	Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de Redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de Redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023910/2	Werking Redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de Redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De Omgevingsverordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de Redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de Redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiseert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet, in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja
2025-023910/3	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de Redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst-waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen - een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de Omgevingsverordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de Redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-023910/4	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de Redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clause waarin de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip ‘provinciaal belang’ nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	U geeft aan dat de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. We kiezen ervoor om de Redeneerlijn wel een plek te geven in de Omgevingsverordening vanwege de mogelijkheid van juridische doorwerking. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja
2025-023039/25	Paragraaf 3.2 Wij vragen u kernenergie niet te refereren als duurzaam maar als C02 besparend, bijvoorbeeld door op te nemen "duurzame en/of C02 besparende opwek van energie". Bij de inzet van kernenergie wordt, net als bij hernieuwbare energieën, minder C02 uitgestoten, vergeleken met het gebruik van fossiele brandstoffen. Echter, door de bijkomende nucleaire afval (waarmee wij komende generaties automatisch gaan opzadelen vanwege de lange halfwaardetijd), kan deze vorm van energie moeilijk als duurzaam worden beschouwd. De definitie van duurzaamheid die door de Verenigde Naties is vastgesteld (Our Common Future, 1987) luidt namelijk:"Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder daarmee de mogelijkheden van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar te brengen".	We begrijpen uw vraag aangezien over dit onderwerp veel discussie is. Beleidsmatig, zowel in Nederland als binnen de EU, wordt kernenergie onder voorwaarden erkend als duurzaam. De EU erkent in haar beleidsdocument kernenergie als een transitieactiviteit die kan bijdragen aan het verminderen van CO₂-uitstoot en het versnellen van de uitfasering van fossiele brandstoffen. Dit rechtvaardigt het opnemen van kernenergie in beleidsstukken als duurzame energiebron, mits de context en voorwaarden helder worden benoemd.	Nee
2025-023039/26	Paragraaf 3.3. In deze paragraaf missen we de verwijzing naar de Regionale Sponsstrategie.	De verwijzing die u hier mist hebben we in paragraaf 3.3 toegevoegd.	Ja
2025-023039/27	Paragraaf 3.4. U benoemt in de visie wel "DSS-regio's" (Deventer-Stedendriehoek-Zwolle), maar het perspectief van kleinere gemeenten binnen die regio blijft vaag. De samenwerking lijkt gericht op stedelijke schaal en bovenlokale economische groei, zonder helder beleid voor ondersteuning van landelijke/kleine gemeenten als Olst-Wijhe. Voor ons is de positie voor kleinere gemeenten binnen de regio van belang. Geen eenzijdige focus op centrumsteden, maar ook ruimte en maatwerk voor flankerend regionaal beleid.	U geeft aan dat u in de beschrijving van Dagelijks Stedelijk Systeem het perspectief van kleinere gemeenten vaag vindt blijven. Met het begrip Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) bedoelen we het hele netwerk van grotere en kleinere kernen die samen het systeem vormen en daar een rol in hebben. Wat dit per DSS concreet betekent krijgt meer inhoud in de uitwerking in verstedelijkingsstrategie. Wij hebben we in paragraaf 3.4 van de Omgevingsvisie verduidelijkt.	Ja
2025-023888/1	Gebiedsgerichte afweging en prioritering van opgaven. Wij onderstrepen nogmaals het belang van een integrale, gebiedsgerichte benadering van ruimtelijke opgaven. In onze eerdere reactie hebben wij gepleit voor een afwegingskader waarin opgaven en ambities in samenhang worden gewogen. De Redeneerlijn lijkt hiervoor in onvoldoende mate het Juiste instrument omdat deze Volgordelijk' één ruimtelijke opgave afweegt en deze niet tegelijkertijd in samenhang met andere -conflicterende- opgaven voor dat betreffende gebied beschouwt. De huidige formulering van de Redeneerlijn in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening botst hierbij ook met de verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie en gemeenten volgens de Omgevingswet. Hoewel de Redeneerlijn bedoeld is als beleidsmatige ondersteuning, werkt zij in de praktijk als een dwingende instructie. Hierdoor ontstaat een algemene plicht voor gemeenten om hun omgevingsplannen extra te onderbouwen, wat niet past bij het gedecentraliseerde karakter van de wet.	U geeft aan dat opgaven en ambities in samenhang afgewogen dienen te worden en dat de Redeneerlijn hiervoor niet het juiste instrument is omdat daarmee één ruimtelijke opgave wordt afgewogen en niet tegelijkertijd in samenhang met conflicterende opgaven in het gebied. Het is onze bedoeling dat in het werken met de Redeneerlijn de samenhang met andere opgaven in een gebied nadrukkelijk aan de orde komt. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin nemen wij ook op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook ingaat op de samenhangende afweging met andere opgaven in een gebied. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken wij hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-023908/1	Belang van brede welvaart (vitaliteit kleine kernen) laag in het afwegingskader. In onze gezamenlijke zienswijze geven we u mee dat de Redeneerlijn niet thuishoort in de Omgevingsverordening als instructieregel voor alle nieuwe omgevingsplannen. Los daarvan geven we u op inhoud graag mee dat de toekomstbestendigheid en effecten van nieuwe ontwikkelingen op de brede welvaart als laatste punt staan genoemd in de afwegingen van de Redeneerlijn. Alle andere belangen gaan dus voor. In onze gemeenten willen we de vrijheid hebben om extra woningen toe te kunnen voegen aan een woonkern als dit noodzakelijk is voor het behoud en versterking van de brede welvaart van die kern. Daarom hebben wij ook verzocht om een verbrede definitie van 'lokale behoefte'. Volgens de voorgestelde prioritering zal het belang van leefbare en vitale kernen het altijd afleggen tegen bijv. landbouw en duurzaam omgaan met ruimte. We verzoeken u te verduidelijken dat het toevoegen van woningen voor het behoud en versterking van de brede welvaart in woonkernen een hoge prioriteit heeft.	U geeft aan zich zorgen te maken over de brede welvaart en de lage positie in de Redeneerlijn ervan. Brede welvaart heeft aandacht in de volle breedte van ons beleid. Het heeft daarmee niet alleen een plek heeft in de afweging aan de hand van de Redeneerlijn. We zien het als randvoorwaarde voor alle ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken. Verder pleit u voor voldoende lokale afweegruimte en een ruimere definitie van het begrip lokale behoefte. In de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hebben we geen definitie opgenomen van lokale behoefte. Periodiek bepalen we in regionaal verband met alle gemeenten wat de lokale behoefte is. Dit hebben we verduidelijkt in paragraaf 2.7. van de Omgevingsvisie. Daarnaast wordt gezamenlijk in de regio afgesproken waar de bovenlokale behoefte kan landen. Dit ondermeer op basis van de uitgangspunten in de verstedelijkingsstrategie.	Ja
2025-023908/11	3.2. Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden Binnen de paragraaf “Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden” passen volgens ons ook de thema's ruimte voor het energiesysteem van de toekomst en de lokaal aanwezige energievoorraden. Daarnaast zou zo mogelijk een afwegingskader met de andere beroepen op die ruimte en voorraden beschreven kunnen worden. Op p.65 beschrijft u uw visie op zuinig ruimtegebruik. U beschrijft genuanceerd dat inbreiding de voorkeur heeft maar niet door alle groene ruimte in het bebouwde gebied vol te bouwen. U spreekt van verdichting mét o.a. oog voor leefbaarheid klimaatadaptatie en groen. Uiteraard heeft inbreiding onze voorkeur, maar in kleinere kernen is enige uitbreiding de komende jaren onvermijdelijk. Gezien het dorpse karakter van deze kernen zitten er grenzen aan inbreidingsmogelijkheden. U geeft aan dat dit vraagt om een visie van gemeenten op hun kernen en de ontwikkelingsmogelijkheden daarin. Hierbij moet bij de verdichtingsmogelijkheden oog zijn voor alle functies en opgaven die spelen in de kern en ruimte worden gehouden voor groen, water, klimaatadaptatie, verduurzaming en ontmoeting. Oog hebben voor deze functies en opgaven is voor ons vanzelfsprekend, en het zuinig omgaan met beschikbare ruimte is belangrijk en onderstrepen wij. We zien echter tegelijkertijd dat inbreiding veelal leidt tot vermindering van de (reeds beperkte) hoeveelheid groene ruimte binnen de bebouwde kom. Juist deze groene ruimte is hard nodig om te werken aan de Basiskwaliteit Natuur én klimaatproblematiek (hittestress, water vasthouden, etc.). We zijn van mening dat deze afwegingen goed op lokaal niveau gemaakt kunnen worden en vragen om de uitkomst van onze beoordeling te respecteren. We beoordelen van geval tot geval of verdichting of uitbreiding de meest wenselijke keuze is voor de kern.	U geeft aan dat het bij "Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden" van belang is om naar ruimte voor het energiesysteem en lokaal aanwezige voorraden te kijken. En dat een afwegingskader beschreven zou kunnen worden om dit af te wegen met andere ruimteclaims. Dit zijn wij met u eens. Dit vraagt niet om een wijziging van onze Omgevingsvisie of Omgevingsverordening want dit kan wat ons betreft in de toepassing van de Redeneerlijn. Die biedt houvast om een integrale afweging te maken bij het beoordelen van ruimteclaims en daarbij ook te betrekken hoe dit zich verhoudt tot bestaande ruimte en voorraden. Daar hoort wat ons betreft ook bij dat wordt gekeken naar mogelijkheden voor inbreiding, waarbij wij ons realiseren dat niet alle opgaven voor wonen of werken via inbreiding gerealiseerd kunnen worden.	Nee
2025-024338/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaarheid een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee

2025-024337/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaar een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
2025-024340/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaar een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
2025-024173/1	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van het landelijk gebied, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaar een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee

2025-024422/4	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak een ondergeschoven kindje, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op plaats 1 staat.	De ruimte in Nederland en dus ook in Overijssel is schaars. Opgaven kunnen soms inderdaad met elkaar bosten. Daarom hebben we in onze Omgevingsvisie ook opgenomen dat we zuinig om willen gaan met onze ruimte en voorraden, bijvoorbeeld door functies zoveel mogelijk te combineren op dezelfde plek. Juist omdat leefbaarheid van inwoners daar ook mee gediend is. Voor een zorgvuldige afweging bij het zoeken naar locaties voor nieuwe ontwikkelingen hebben wij de Redeneerlijn opgenomen in onze Omgevingsvisie. Wij vragen gemeenten om deze te gebruiken bij het beoordelen of ontwikkelingen op de juiste locatie landen en gebruiken deze ook als de gemeente zelf op zoek is naar een locatie voor ontwikkelingen. Wij werken op veel thema's zoals de ontwikkeling van de groene omgeving, de ontwikkeling van de economie, voldoende energie en woonruimte ook nauw samen met de gemeenten. Dit doen we vooral in regionaal verband zodat gemeenten onderling ook afstemmen. Het beleid in onze Omgevingsvisie geeft hiervoor de spelregels. Ook sociaal-economische aspecten zijn daarin een onderdeel: zowel in het beoordelen of er ruimte nodig is ('of' vraag), de plek waar dit het beste kan ('waar' vraag) en hoe dit vormgegeven kan worden ('hoe'-vraag). Zo geven we ook leefbaarheid een plek in de ruimtelijke afwegingen.	Nee
2025-024467/3	De Redeneerlijn is als instructieregel opgenomen in de Omgevingsverordening en heeft daarmee een directe werking voor gemeenten. Wij voelen ons ongemakkelijk bij deze constructie. Het opnemen van een nieuwe Redeneerlijn in de Omgevingsverordening zal meer inzet vragen om een ontwikkeling te motiveren. De motivering aan de hand van de Redeneerlijn is ons inziens veel strikter dan die op dit moment in de Omgevingsverordening staat. In de huidige Omgevingsverordening gaat het a) om het onderbouwen dat het uitvoeringsmodel uit de Omgevingsvisie is toegepast en b) om een motivering dat de nieuwe ruimtelijke ontwikkeling past binnen het ontwikkelperspectief van de Omgevingsvisie. Dit is eenvoudiger dan het ingaan op de vele onderdelen van de Redeneerlijn. Daarnaast leidt de nieuwe Redeneerlijn tot onzekerheid: toe hoever gaat een motivering? Wanneer is een ontwikkeling voldoende gemotiveerd, juist ook in onderlinge verhouding tussen de onderdelen? Er zal zich jurisprudentie moeten ontwikkelen. Wij zijn bang dat de nieuwe Redeneerlijn - als onderdeel van de Omgevingsverordening - meer inzet zal vragen en dat dit ontwikkelingen kan vertragen. Wij vragen een veel duidelijker (en niet verkeerd te interpreteren) inkadering van de Redeneerlijn, rekening houdend met de uitvoeringskosten van noodzakelijke onderbouwingen.	U geeft aan dat zich ongemakkelijk voelt bij het opnemen van de Redeneerlijn als instructieregel in de Omgevingsverordening. Zo zorgt dit volgens u dat meer inzet nodig is en voor onduidelijkheid omdat niet duidelijk is hoeveel onderbouwing nodig is. Ook geeft u aan dat dit mogelijk meer tijd en kosten met zich meebrengt. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening aangepast door meer te verduidelijken wat wij van belang vinden in zo'n onderbouwing. Wij zien dit als een onderdeel van het motiveren dat er sprake is van een evenwichtige toedeling van functies waarin ook de provinciale belangen een plek krijgen. Door meer duidelijkheid te bieden over de provinciale belangen die hierbij aan bod komen en vroegtijdig via voorkantsamenwerking in gesprek te gaan, is onze verwachting dat dit niet leidt tot vertraging of extra kosten. In de visie en de Omgevingsverordening hebben we aangepast dat de benodigde onderbouwing proportioneel kan zijn met de omvang van het project.	Ja
2025-024447/1	Redeneerlijn. In de Omgevingsvisie stelt u terecht: niet alles kan altijd en overal. Om keuzes te maken heeft u een Redeneerlijn opgesteld die helpt bij het beantwoorden van de WAAR-vraag. Deze Redeneerlijn presenteert u in de visie als een handreiking. In de Omgevingsverordening wordt de Redeneerlijn echter dusdanig strak uitgewerkt dat het nagenoeg een harde eis wordt. Wij vinden dit niet met elkaar rijmen en ook geen recht doen aan de bestuursstijl zoals u die in de Ontwerp Omgevingsvisie heeft staan. We doen de suggestie om de Redeneerlijn te starten als handreiking (zoals ook aangegeven in de Omgevingsvisie) en op basis van ervaring deze na twee jaar te evalueren. Dan kan op basis van die evaluatie worden bepaald of een nadere aangescherpte regeling rond de Redeneerlijn wenselijk is. Inhoudelijk merken we op dat de Redeneerlijn weinig nuances lijkt te onderscheiden waar het om het samen kunnen gaan van verschillende functies gaat. In onze optiek moet dit krachtiger worden benoemd in de Redeneerlijn juist ook vanuit bijvoorbeeld meervoudig ruimtegebruik. De werkelijkheid is vaak complexer dan nu uit de Redeneerlijn naar voren lijkt te komen.	U geeft aan dat er een verschil is hoe de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en in de Omgevingsverordening is opgenomen. U spreekt een voorkeur uit voor het gebruik van de Redeneerlijn als handreiking en deze niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij snappen uw zorg, maar vinden het belangrijk dat de Redeneerlijn ook doorwerking heeft en geven hem daarom ook een plek in de Omgevingsverordening. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening aangepast door meer te verduidelijken wat wij van belang vinden in een onderbouwing. Daarbij benoemen wij ook de provinciale belangen die aan de orde komen. Door deze Redeneerlijn toe te passen kan het een onderdeel zijn van het motiveren dat er sprake is van een evenwichtige toedeling van functies waarin ook de provinciale belangen een plek krijgen. In de visie en de Omgevingsverordening hebben we aangepast dat de benodigde onderbouwing proportioneel kan zijn met de omvang van het project. Inhoudelijk merkt u op dat de Redeneerlijn weinig nuance lijkt te onderscheiden waar het gaat om combineren van functies. Wij hebben dit verduidelijkt in de toelichting, want meervoudig ruimtegebruik door functies te combineren heeft onze voorkeur waar dat kan en past goed bij onze Leidende Principes in de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024447/7	Meervoudig ruimtegebruik. In de Ontwerp Omgevingsvisie benoemt u het zuinig, zorgvuldig en meervoudig benutten van de ruimte als belangrijk doel bij het realiseren van de opgaven in de provincie. We gaan graag met u in gesprek over de mogelijkheden van meervoudig ruimtegebruik in het kader van de zoektocht naar nieuwe locaties voor wonen en werken in onze gemeente na 2030. Daarbij kijken we ook in Ommen op basis van onze eigen Omgevingsvisie eerst naar inbreiding.	Wij gaan hierover graag met u in gesprek.	Nee

2025-024509/1	De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-024509/2	Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de Redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de Redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja
2025-024509/3	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de Redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst - waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen - een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de Omgevingsverordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de Redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciaal belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-024509/4	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de Redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clause waarin de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip ‘provinciaal belang’ nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet	U geeft aan dat het uw voorkeur heeft dat de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening wordt opgenomen. Verder doet u concrete aanbevelingen voor als wij zouden besluiten om hem wel in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan.	Ja

2025-024678/4	Wij vragen: • Voor welke opgaven en ambities geldt dit? • Gaat het hier uitsluitend om Rijksopgaven? • Of worden ook beleidsmatige, niet juridisch vastgelegde constructies zoals de Regionale Energiestrategieën (RES) als 'opgaven' beschouwd?	In hoofdstuk 6 van onze Omgevingsvisie hebben we, per thema, een beschrijving gegeven van de opgaven. Daarbij staat ook aangegeven waar en door wie (EU, Rijk, Provincie) deze opgaven zijn vastgesteld en dit betreffen ook bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt bijvoorbeeld in de RES. Deze opgaven zullen we in sommige gevallen ook periodiek herijken. Bijvoorbeeld in de programmeringsafspraken voor wonen en bedrijventerreinen, of in de RES.	Nee
2025-024717/24	Indiener vraagt over de tekst: "Als laatste stap is het ook belangrijk om mee te wegen of een ontwikkeling op die plek, als 10 of 20 jaar vooruit wordt gekeken, ook een verstandige ontwikkeling is". Past de beoogde ontwikkeling dan op deze plek? (p77) Waar wordt afgewogen of een keuze onomkeerbare gevolgen heeft, of alleen tegen hele hoge kosten omkeerbaar is (denk hierbij b.v. aan stortplaatsen uit het verleden, wegverharding met asbest uit het verleden of fundaties van windturbines in de toekomst) ?	Een afweging zoals door u benoemd vindt, voor wat betreft de locatie van ontwikkelingen, inderdaad plaats in deze stap van de Redeneerlijn. Meer specifiek voor het 'hoe' van een ontwikkeling worden hiervoor kaders geschetst in de Catalogus Gebiedskenmerken, waarin ons beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit is weergegeven. Toekomstbestendigheid maakt ook daar een onderdeel van uit. Ten aanzien van materiaalgebruik hebben gemeenten en initiatiefnemers veel eigen beleidsvrijheid. Uiteraard binnen de wettelijke kaders.	Nee
2025-024883/4	Wij vragen: • Voor welke opgaven en ambities geldt dit? • Gaat het hier uitsluitend om Rijksopgaven? • Of worden ook beleidsmatige, niet juridisch vastgelegde constructies zoals de Regionale Energiestrategieën (RES) als 'opgaven' beschouwd?	In hoofdstuk 6 van onze Omgevingsvisie hebben we, per thema, een beschrijving gegeven van de opgaven. Daarbij staat ook aangegeven waar en door wie (EU, Rijk, Provincie) deze opgaven zijn vastgesteld en dit betreffen ook bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt bijvoorbeeld in de RES. Deze opgaven zullen we in sommige gevallen ook periodiek herijken. Bijvoorbeeld in de programmeringsafspraken voor wonen en bedrijventerreinen, of in de RES.	Nee
2025-025086/1	1. Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat "de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen" onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de Redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de Redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangen afweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet, in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-025086/2	Werking Redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de Redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De Omgevingsverordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de Redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de Redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiseert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	U verwijst naar de Omgevingswet en de bepalingen daarin over instructieregels. U mist een aantal van de aspecten dit in de wetstekst worden benoemd en vraagt zich af of dit niet leidt tot een ongewenste juridische toetsingsnorm achteraf. Wij begrijpen uw zorgen hierover. Wij hebben de Omgevingsvisie (paragraaf 3.6) en de Omgevingsverordening verduidelijkt, aangepast door de juridische regeling te vereenvoudigen. Zo maken we duidelijker welke provinciale belangen bij de toepassing van de Redeneerlijn aan bod komen, welke ruimte er is voor lokale afwegingen en nemen we op dat de onderbouwing van de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel kan worden opgesteld. Wij werken graag met u samen via voorkantsamenwerking. Door vroeg in planvorming met elkaar in gesprek te gaan verkleinen we het risico op juridische procedures aan het eind van procedures.	Ja

2025-025086/3	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de Redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsingskenners – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de Omgevingsverordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de Redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectieftoetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze visie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-025086/4	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de Redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de Omgevingsverordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de Redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	U geeft aan dat de verbindende en regisserende taak van de provincie zoals beschreven in de Omgevingswet in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening onvoldoende uit de verf komt. U noemt daarbij de juridische verankering in de Omgevingsverordening van de Redeneerlijn, een te brede werking van dit artikel, inperking van gemeentelijke afwegingsruimte en u verzoekt om de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening op te nemen. Wij hebben paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt en hebben we verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. En ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-025086/5

2. Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijk inrichting (3.3).
In de basis kunnen wij ons vinden in het principe 'water en bodem sturend' maar de ontwerp Omgevingsvisie bied geen duidelijkheid voor lokaal maatwerk. Er kunnen zich situaties voordoen waar bij maatwerk nodig is. Van gemeenten wordt op vele fronten gevraagd maximaal bij te dragen aan brede maatschappelijke opgaven op het gebied van bijvoorbeeld woningbouw, de energietransitie, drinkwatervoorziening, een veilige en gezonde leefomgeving en klimaatopgaven. Hierbij zullen soms moeilijke keuzes moeten worden afgewogen en gemaakt. De provincies vraagt veel van hun partners in dit ambitieuze programma; gemeenten mogen er ook op rekenen dat de provincie hen steunt in de opgaven, afwegingen en de uiteindelijk integraal afgewogen keuzes. Er zullen soms concessies nodig zijn om andere opgaven te kunnen realiseren. Gemeente Hof van Twente onderschrijft dat gestreefd wordt om te komen tot een klimaat robuuste leefomgeving en ruimtelijke inrichting, zowel boven als beneden maaiveld. In dat kader worden aanpassingen doorgevoerd van stedelijke planning en infrastructuur om beter bestand te zijn tegen klimaatveranderingen, zoals het creëren van groene ruimtes, het aanleggen van waterberging en het verbeteren van de riolering. Daarnaast wordt de betrokkenheid van inwoners gestimuleerd en hen geïnformeerd over de risico's van klimaatverandering. Op deze wijze worden vitale en kwetsbare functies beschermd door een afgewogen locatiekeuze en/of aangepast ontwerp. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de 'weging van het waterbelang', hetgeen inhoudt dat rekening gehouden wordt met de gevolgen voor het beheer van watersystemen. Wij pleiten daarom voor tijdige afstemming en bestuurlijke betrokkenheid van gemeenten bij keuzes die de ruimtelijke ontwikkelingsruimte kunnen beperken. De doelen zijn niet nieuw en worden ook door de gemeente onderschreven. De inwoners van Hof van Twente hebben belang bij een klimaat robuuste leefomgeving. Daarbij is lokaal maatwerk soms noodzakelijk. Wat vooral opvalt is dat de maakbaarheid van het watersysteem nu erg in twijfel wordt getrokken, terwijl dat bij andere thema's (concreet locatiekeuze) als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Ook ontstaan daar soms conflicten tussen provinciale belangen, zo zou je vanuit waterberging/infiltratie goed in het essenlandschap kunnen bouwen, terwijl dat cultuurhistorisch en landschappelijk ongewenst is. Welke plekken blijven er uiteindelijk nog over voor nieuwe ontwikkelingen? Om af te wijken hanteert u het principe "pas toe of leg uit". Waarbij de uitleg toetsbaar moet zijn volgens de Ontwerp Omgevingsvisie. Wat is toetsbaar en wat als er op één vande doelen geen of onvoldoende gescoord wordt? En hoe zwaar wegen andere opgaven? Zoals het nu opgeschreven is geeft het te veel onduidelijkheid en biedt het geen ruimte voor lokaal maatwerk. We zien graag dat de provincie meedenkt in passende oplossingen.

Onze visie is dat het Leidende Principe 'water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' niet zwart-wit moet worden uitgelegd. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Tevens hebben we als leidend principe opgenomen dat het water- en bodemsysteem leidend is in onze ruimtelijke inrichting. Door in te spelen op de werking van het natuurlijke water- en bodemsysteem kunnen de diverse ruimtelijke functies op een logische, kosteneffectieve en houdbare manier worden ingericht. Hierbij laten wij in onze Omgevingsvisie ruimte voor lokaal maatwerk, waarbij wij een onderbouwing vragen hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Het ligt dan het meest voor de hand om locaties te kiezen die met weinig inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Echter, als er geen 'makkelijke' locaties voor handen zijn die weinig investering nodig hebben om klimaatrobuust gemaakt te worden, dan kunnen andere locaties overwogen worden die met meer inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Waterschappen, als kennishouders van de regionale water- en bodemsystemen, kunnen hier in een vroegtijdig stadium over adviseren bij de weging van het waterbelang. Hoe eerder alle beschikbare kennis over een locatie bij elkaar gebracht wordt, hoe beter de planvorming kan worden bijgestuurd. Het principe "comply or explain", oftewel "pas toe of leg uit" hebben we in paragraaf 3.3 toegelicht. Als wordt afgeweken van het leidende principe Water- en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting, moet uitlegbaar en toetsbaar zijn hoe dan wel de doelen bereikt worden. Wij denken als provincie graag samen mee met gemeenten en waterschappen in een vroegtijdig stadium in de planfase om tot oplossingen te komen.

Nee

Thema 4. Werken aan Brede Welvaart met Rode Draden

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-024036/7	Brede Welvaart. Maak ruimte voor maatwerk. U stelt terecht dat er grote verschillen in (ervaren) brede welvaart in Overijssel zijn. Niet alleen tussen stad en platteland maar ook tussen steden onderling. We roepen u op om voor de onderdelen sociale kwaliteit en gezondheid maatwerk toe te passen. Dat past ook binnen het kader van Elke Regio Telt en het bijbehorende uitgangspunt om ook achterstanden weg te werken. En daarbij past een aanpak voor de kwetsbaarsten in onze provincie; gericht op bestaanszekerheid en gezondheid. We zien daarvoor goede samenwerkingsmogelijkheden met u op het gebied van verduurzaming en herstructurering.	We zijn het met u eens dat het belangrijk is om voor de onderdelen sociale kwaliteit en gezondheid maatwerk toe te passen. Onze Omgevingsvisie biedt hier volgens ons ook voldoende houvast en uitwerkingsmogelijkheid voor. U geeft aan dat aanpak voor de kwetsbaarsten in de provincie van belang is en ziet mogelijkheden voor samenwerking. Het inspiratieboek voor Sociale Kwaliteit is een handleiding om in de openbare ruimte met name leefbaarheid en toegankelijkheid te bevorderen, ook in relatie tot verduurzaming en herstructurering. Het inspiratieboek is in februari 2026 gereed. We kijken uit naar de samenwerking met u in gebiedsgerichte samenwerking tot goede oplossingen te komen.	Nee
2025-024098/2	Wonen en brede welvaart. De gemeente Almelo onderschrijft de 30-40-30-verdeling voor woningbouw, maar benadrukt dat dit op gemeenteniveau moet worden toegepast, met ruimte voor lokale afwegingen. De brede welvaart in Almelo staat onder druk. Daarom is het essentieel dat woningbouwbeleid bijdraagt aan een gedifferentieerd aanbod en versterking van de leefkwaliteit. We sluiten hierbij aan bij adviezen van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) over de woningmarkt als sorteermachine. Het SCP laat zien dat de leefwerelden van mensen met veel en weinig welvaart sterk van elkaar gescheiden zijn en de afgelopen jaren ook steeds meer uit elkaar zijn komen te liggen. Het PBL noemt de huidige woningmarkt een ruimtelijke sorteermachine voor gezondheidsverschillen en het voorzieningenniveau. Volgens het PBL kan een betere planning van projecten gericht op verbetering van de leefkwaliteit van buurten bijdragen aan het verkleinen van deze gezondheidsachterstanden. Maatwerk is hierbij van groot belang.	U geeft aan dat een goede spreiding van type woningen, en dus ook het type woningen dat u toevoegt, van belang is bij het vergroten van de Brede Welvaart en dat de verhouding betaalbare en dure woningen daar mede op van invloed is. We onderschrijven het belang van bouwen van de juiste woning op de juiste plaats. Wat betreft het aandeel betaalbare woningen sluiten we aan bij de kaders vanuit de rijksoverheid. In het Volkshuisvestelijk programma en de periodieke herijking van de woondeals hebben kwalitatieve afspraken over type woningen, doelgroepen en betaalbaarheid een prominente plek. Op deze manier borgen we ook de relatie met Brede Welvaart en woningbouwprogrammering. Bij projecten en initiatieven vragen we om een onderbouwing hoe het plan of initiatief bijdraagt aan de Brede Welvaart. Uit onze Brede Welvaart-monitor zal blijken dat deze aanpak bijdraagt aan de leefkwaliteit van buurten en het verkleinen van de gezondheidsachterstanden.	Nee
2025-024081/5	Leefbaarheid. In Haaksbergen zijn we trots op onze ondernemers en ons landschap en natuur. Dit willen we behouden en versterken. Hiervoor is een gezonde leefomgeving van belang, waar landbouw en natuur samen gaan. We zien nu al een afname van het aantal agrarische bedrijven en daarmee een vermindering van de economische dragers in het landelijk gebied. Landbouwgrond moet beschikbaar blijven voor de blijvers, vrijkomende erven zullen op een andere manier worden ingezet. Niet alleen landbouw, maar ook andere economische dragers in het landelijk gebied zijn van belang voor de leefbaarheid van de plattelandsgebieden. Om dit te bereiken is het randvoorwaardelijk dat er voldoende economische dragers in een gebied aanwezig zijn. Uiteraard mogen deze niet belemmerend zijn voor de landbouw, zoals bijvoorbeeld het gebied rondom St. Isidorushoeve. Uw visie hierop missen wij. Dit sluit niet aan bij uw eigen ambitie om kernen leefbaarheid te houden. Leefbaarheid, passend onder het onderdeel Brede Welvaart, is voor ons prioriteit. Het is daarom niet passend dat Brede Welvaart als laatste wordt benoemd in de Redeneerlijn. Alle ontwikkelingen moeten uiteindelijk bijdragen aan een verbetering van de Brede Welvaart.	U geeft aan dat economische dragers van belang zijn voor de leefbaarheid in de groene omgeving. Dit delen wij en daarom willen we dat er voldoende ruimte is voor voedselproductie en dat initiatieven op vrijkomende erven dit niet in de weg mogen zitten. Verder geeft u aan dat u zich zorgen maakt dat Brede Welvaart pas in de laatste stap van de Redeneerlijn aan bod komt. Brede Welvaart heeft aandacht in de volle breedte van ons beleid. Het heeft daarmee niet alleen een plek in de afweging aan de hand van de Redeneerlijn. We zien het als randvoorwaarde voor alle ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Nee
2025-023454/12	Brede welvaart. De weging van de effecten van de ontwikkeling op de brede welvaart komt in de rederneerlijn (zowel opgenomen in de Omgevingsvisie als in de actualisatie van de Omgevingsverordening) laat aan bod. Dit terwijl ontwikkelingen in het kader van de brede welvaart, namelijk conform de Omgevingsvisie omschreven als 'Alles wat mensen van waarde vinden, naast materiele welvaart (inkomen en werkgelegenheid) ook gezondheid, onderwijs, milieu, leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en veiligheid.', wel degelijk zeer bepalend zijn voor de leefbaarheid in onze dorpen. Wij verzoeken daarom om hieraan meer prioriteit te geven.	U geeft aan dat u zich zorgen maakt dat brede welvaart pas in de laatste stap van de Redeneerlijn aan bod komt. Brede Welvaart heeft aandacht in de volle breedte van ons beleid. De afweging aan de hand van de Redeneerlijn is daarmee niet de enige plek in het beleid waar Brede Welvaart aandacht krijgt. We zien het als randvoorwaarde voor alle ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. De redeneerlaan gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Nee

2025-023039/1	Positief om te lezen dat de provincie het belang van gebiedsprocessen en maatwerk erkent en de visie niet als blauwdruk voor de komende jaren ziet. We herkennen de opgaven waar de provincie en wij als gemeente voor staan en zien net als u dat er veel in de leefomgeving staat te gebeuren. U geeft aan dat onze provincie hoog scoort op het gebied van brede welvaart. Dit is positief maar we vragen wel aandacht voor de groep inwoners die niet mee kan komen, deze groep wordt steeds groter. Op sommige onderdelen legt u als provincie andere accenten dan wij als gemeente in onze Omgevingsvisie doen. Deze zienswijze gaat in op deze accentverschillen. U geeft bijvoorbeeld aan, ruimte voor landbouw als belangrijk kader te hanteren voor wat wel en niet mogelijk is in het landelijk gebied: wij vinden ruimte voor landbouw ook van belang maar kiezen er bewust voor het water en bodemsysteem als basis te nemen (óók voor de landbouw). We waarderen het daarom dat in uw visie ruimte is voor flexibiliteit en maatwerk, waarbij u de lokale afwegingen respecteert. We onderstrepen het belang van samenwerking, juist in een vroeg stadium, en brengen dit graag met u in praktijk.	Dank voor uw zienswijze en de positieve toon van uw reactie. We waarderen dat u het belang van maatwerk en gebiedsprocessen onderstreept. De Omgevingsvisie is inderdaad geen vaste blauwdruk, maar biedt ruimte voor lokale afwegingen. We delen uw zorg over inwoners die minder goed mee kunnen komen. Hoewel Overijssel gemiddeld hoog scoort op Brede Welvaart, blijven we ons inzetten voor een inclusieve leefomgeving waarin niemand wordt vergeten. Wat betreft de accenten in de groene omgeving: ook wij erkennen het belang van het water- en bodemsysteem als basis, ook voor landbouw. Dit is door ons ook betrokken bij het maken van onderscheid tussen de verschillende landbouwgebieden. Wij bieden daarbij ruimte voor maatwerk, waarbij het aan u is om bij functiewijziging aan te geven hoe het provinciaal beleid is betrokken in de afwegingen en te motiveren wanneer hiervan wordt afgeweken. We kijken uit naar verdere samenwerking met uw gemeente waarbij wij vroegtijdig in de planvorming in gesprek blijven.	Nee
2025-023039/28	Paragraaf 4.3. Bij alle onderdelen in deze paragraaf geeft u aan dat u een stimulerende en ondersteunende rol wil pakken. Dat is een mooie ambitie. Wij zijn benieuwd naar de uitwerking hiervan. Hoe gaat de provincie bewegen stimuleren en bijvoorbeeld mantelzorgers en vrijwilligers ondersteunen?	Wij snappen dat u benieuwd bent naar de nadere uitwerking van het onderdeel Sociale Kwaliteit. Met ons beleid op Sociale kwaliteit geven we een impuls aan bewegen en toegankelijkheid. Hoe het ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers praktisch invulling krijgt, valt buiten de scope van deze Omgevingsvisie. In de uitvoering kan het Inspiratieboek Sociale kwaliteit helpen om initiatieven en daarmee de leefomgeving hierop beter in te richten. Dit Inspiratieboek is in februari 2026 gereed.	Nee
2025-023039/29	We verzoeken u om specifiek aandacht te hebben voor de mentale gezondheid van agrariërs gezien de lastige positie waar zij in zitten. Wij zijn benieuwd welke rol u hierin gaat pakken.	Dank voor uw zienswijze en het onderstrepen van het belang van mentale gezondheid van agrariërs. We erkennen dat veel agrariërs zich in een complexe en soms kwetsbare positie bevinden. Hun mentale welzijn verdient dan ook de aandacht. Binnen de gebiedsprocessen van het programma Toekomst voor ons Platteland wordt hier aandacht aan besteed. In het programma Leefbaar Platteland zetten we in op een integrale benadering, waarbij niet alleen fysieke en economische aspecten worden meegenomen, maar ook sociale en mentale factoren.	Nee
2025-023039/30	Uw ambitie is om gezondheidsverschillen terug te dringen. Hoe ziet u dit voor zich en welke samenwerking met andere partijen gaat u hiervoor aan? Daarnaast missen wij aandacht voor toegankelijkheid zodat mindervaliden ook goed mee kunnen doen.	U vraagt hoe we gezondheidsverschillen willen terugdringen en welke samenwerkingsvormen we hiervoor aangaan. Het beleid van Sociale kwaliteit heeft de focus op toegankelijkheid voor alle doelgroepen. In de uitvoering kan het Inspiratieboek Sociale kwaliteit helpen om initiatieven hierop beter in te richten. Samen met initiatiefnemers en gemeenten willen we de mogelijkheden aan de hand van het Inspiratieboek verkennen en tot betere oplossingen komen voor de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor minder validen. Het Inspiratieboek is in februari 2026 gereed.	Nee
2025-024447/2	Participatie. In de Omgevingsvisie verwijst u voor de HOE-vraag naar de participatievisie en -werkwijze. Met behulp van de Rode Draden (ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid, duurzaamheid) beoogt u dat per initiatief/ontwikkeling duidelijk wordt gemaakt hoe deze bijdraagt aan de brede welvaart in de provincie. Wij missen in de uitwerking en toelichting op de participatievisie en -werkwijze de uitwerking van het provinciaal Programma Energietransitie en meer specifiek de eis van tenminste 50% lokaal eigenaarschap bij de grootschalige duurzame opwek van energie uit zon en wind. Voor ons is dit een belangrijk onderdeel van participatie bij dit type initiatieven.	U mist in de participatievisie het voorbeeld van het stimuleren van lokaal eigenaarschap bij duurzame energieprojecten. Dit is inderdaad een manier om inwoners meer te betrekken bij duurzaamheidsinitiatieven en het stimuleren van lokaal eigenaarschap is ook mogelijk op basis van onze Omgevingsvisie. In het Provinciaal Programma Energietransitie geven we hier uitvoering aan.	Nee
2025-024080/9	Landbouw en landschap. In de Omgevingsvisie is de ambitie voor de landbouw het vinden van een goede balans tussen voedselproductie en een gezonde leefomgeving. De huidige intensieve voedselproductie in Nederland heeft een grote impact op het water- en bodemsysteem en de biodiversiteit. De groene organisaties onderschrijven het belang om het evenwicht te herstellen. We missen deze ambitie echter in hoofdstuk 4, onder de 'Rode Draden' die de invulling vormen van brede welvaart. Er is een hoge urgentie om de productie van gezond voedsel in balans te brengen met de zorg voor landschap, biodiversiteit, schoon water, vruchtbare bodems en een aantrekkelijke omgeving voor mens en dier. Wij verzoeken u deze ambitie toe te voegen aan de 'Rode Draden'.	Het klopt dat de ambitie voor een goede balans niet expliciet is opgenomen als Rode Draad. Dit zijn er vier, namelijk: ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Deze Roden Draden overlappen én versterken elkaar. Met de Rode Draad gezondheid zetten we in op de balans tussen voedselproductie en een gezonde leefomgeving. We zetten in op een leefomgeving met een goede milieukwaliteit (lucht, water, geluid en bodem), een groene en klimaatadaptieve leefomgeving en veilig, gezond en schoon kunnen wonen, werken, recreëren en reizen. Het is de bedoeling dat de verschillende vormen van landgebruik hier ook aan bijdragen. In de landbouwvisie geven we hier nadere invulling aan. Zie hiervoor ook hoofdstuk 6.3.	Nee

Thema 5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring. Van visie naar praktijk

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/3	Van Visie naar Praktijk: Duidelijkheid geven over de uitvoering van uw ambities. Met de vaststelling van de nieuwe Omgevingsvisie geeft u ook richting aan de uitvoering daarvan en daarmee ook aan de inzet van (financiële) middelen. De behoefte aan duidelijkheid over de uitvoering, en de daarbij behorende uitvoeringsmiddelen in het landelijk gebied is groot. De provincie is een centrale speler in de opgaves voor de groene omgeving. Wij verzoeken u om dit aan te vullen richting vaststelling van de Omgevingsvisie.	U geeft aan behoefte te hebben aan duidelijkheid over de uitvoering en uitvoeringsmiddelen in de groene omgeving en stelt dat de provincie een centrale rol hierin heeft. In de Omgevingsvisie geven we de strategische kaders voor de uitvoering, zoals doelen, opgaven en beleid. De programmering van financiën doen wij niet in de Omgevingsvisie. De centrale rol als provincie en de wijze van uitvoering in de groene omgeving werken we uit in het Programma Toekomst voor ons Platteland.	Nee
2025-022530/11	Samenwerking is cruciaal om onze gemeenschappelijke doelen te bereiken en afgewogen keuzes te maken voor de locatie van hoogspanningsstations en -verbindingen. We werken nauw samen met de provincie en andere regionale partners en betrekken inwoners van Overijssel bij onze opgave. Alleen door gezamenlijk op te trekken kunnen we de energietransitie tot een succes maken. Wij blijven graag in gesprek met de provincie over de noodzakelijke ontwikkelingen in de energie-infrastructuur en de wijze waarop deze op een zorgvuldige en realistische manier in de ruimtelijke planning kan worden geïntegreerd.	Wij zijn en blijven graag met u in gesprek over de noodzakelijke ontwikkelingen in de energie-infrastructuur en de wijze waarop dit in ruimtelijke plannen of uitwerkingen wordt opgenomen.	Nee
2025-023656/26	Ten aanzien van de Bestuursstijl (P94) heeft indiener de volgende vragen: * Past het IPO wel bij deze bestuursstijl (een organisatie die niet onder de WOO valt) ? * Past het VNG wel bij deze bestuursstijl (een organisatie die niet onder de WOO valt) ? * Wat is de 3x3-aanpak (1x genoemd, P92) en niet verklaard?	* U vraagt of de samenwerking met het IPO wel past in de beschreven bestuursstijl, omdat het IPO niet onder de WOO valt. Het IPO valt als Vereniging niet onder de WOO. De informatie-uitwisseling die in het kader van het IPO plaatsvindt binnen de provincie valt wel onder de WOO. De samenwerking van provincies binnen het IPO sluit aan bij de bestuursstijl van de provincie. Het contact met en omtrent het IPO valt dus wel onder de provincie en kan door middel van een WOO-verzoek bij de provincie worden opgevraagd. Dit rijmt met het idee van een transparante en open overheid. * Voor de samenwerking met de VNG geldt dat de provincie beperkt samenwerkt met de landelijke VNG. De provincie is actiever betrokken bij de VNG Overijssel. Er is regulier overleg tussen het bestuur van de VNG Overijssel en de Commissaris van de Koning van de provincie. De informatie-uitwisseling die tussen VNG Overijssel en de provincie plaatsvindt, valt wel onder de WOO. De samenwerking tussen het bestuur van de VNG Overijssel en de provincie sluit nauw aan bij de bestuursstijl van de provincie. * De 3x3-aanpak is een werkwijze waarmee de provincie opgaven integraal en gebiedsgericht wil aanpakken vanuit 3 doelen (een goed sociaal-economisch perspectief, een toekomstbestendige landbouw en het herstel van natuur, het watersysteem en het klimaat). Deze aanpak kent drie randvoorwaarden: we werken samen met onze gebieden, alle sectoren dragen evenredig bij aan de gestelde natuur-, water en klimaatdoelen, we pakken deze doelen in één keer op (integraal). En daarbij streven we naar maatwerk voor drie categorieën boeren (afbouwer/stopper, blijver die zo veel mogelijk op het huidige (intensieve) pad door wil, omvormer die het bedrijf op de huidige plek extensiever wil runnen en/of verbreden).	Nee
2025-023887/2	Hoe deze motiveringseis er precies uit gaat zien, wordt verder uitgewerkt in een handreiking samen met gemeenten. Vanuit Enexis willen we graag een actieve rol bij deze uitwerking. Wij zijn immers de aangewezen partij om de impact van ontwikkelingen op het energiesysteem te duiden.	Dank voor uw aanbod. Uw inbreng bij deze uitwerking waarderen wij. Wij zullen u hiervoor uitnodigen.	Nee
2025-024159/2	Wij waarderen het feit dat de voorkantsamenwerking met gemeenten waarbij het uitgangspunt is om initiatieven mogelijk te maken, expliciet in de Omgevingsvisie is opgenomen. Graag denken wij met u mee hoe wij deze voorkantsamenwerking goed in kunnen richten.	Wij waarderen de samenwerking met uw gemeente en uw aanbod om mee te denken in de voorkantsamenwerking. Wij geven dit door aan de eenheid Ruimte en Bereikbaarheid.	Nee
2025-024159/3	We hechten er waarde aan op te merken dat de opzet van de Omgevingsvisie er wel toe leidt dat er nog veel nader moet worden uitgewerkt in overleg met medeoverheden, partners, ondernemers en inwoners. De visie is daardoor weinig concreet waardoor de effecten voor ons gemeentelijk gebied nog niet in volle omvang in beeld zijn. Wij willen u nadrukkelijk oproepen om bij het vervolg, het opstellen van de beleids en/of uitvoeringsprogramma's, gebiedsprocessen, projecten en initiatieven vanuit de samenleving ons (zowel ambtelijk als bestuurlijk) nauw en tijdig te betrekken.	U geeft aan dat door de opzet van deze Omgevingsvisie er nog veel uitwerking nodig is. Dat zijn we met u eens. U wilt daarbij betrokken zijn. Dat pakken we graag op.	Nee

2025-024081/1	Ontbreken integrale aanpak, samenhang tussen opgaven. De komende jaren komen er veel opgaven op de provincie en gemeenten af die ruimte vragen. Wij zien dat de opgaven in de Omgevingsvisie sectoraal worden beschreven. Wij missen de integrale benadering. De integrale en gebiedsgerichte aanpak behoeft meer aandacht. De opgaven moeten in samenhang worden opgepakt, waarbij leefbaarheid als evenredig onderdeel wordt meegewogen. Dit geldt zeker voor gebieden met gestapelde opgaven, zoals bijvoorbeeld Buurse.	U geeft aan dat de opgaven in de Omgevingsvisie sectoraal worden beschreven. Het klopt dat we in hoofdstuk 6 per thema of clustering van thema's ambities, doelen en opgaven hebben beschreven. In de inleiding van dat hoofdstuk is aangegeven dat de verschillende thematische uitwerkingen in samenhang bekeken moeten worden. Ook bevat de Omgevingsvisie in hoofdstuk 2 een integrale visie. U geeft daarnaast aan dat samenhang niet alleen op visieniveau maar ook in de uitvoering aandacht nodig heeft. Daarom vragen we bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook worden hierin rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende deelnemers benoemd, en moet een omschrijving van het te volgen participatieproces worden opgenomen. Hiermee willen we zorgen voor samenhang in de uitvoering. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024081/10	In Buurse spelen verschillende opgaven. De opgaven in Buurse zijn ingewikkeld. Ingewikkeld in de omvang van de vraagstukken, de impact van deze vraagstukken op de gemeenschap van Buurse en ingewikkeld in de uiteenlopende belangen. Voor veel van deze vraagstukken is het provinciaal bestuur bevoegd gezag. Dat neemt niet weg dat wij als lokale overheid geen verantwoordelijkheid hebben. Wij zien als eerste aanspreekpunt voor onze inwoners in, dat voor ons een belangrijke rol en verantwoordelijkheid is weggelegd om in gesprek te gaan en te blijven over de vele maatschappelijke vraagstukken. In de praktijk zien wij dat vanuit de provincie veel opgaven niet in samenhang worden gezien, maar sectoraal worden opgepakt. Wij missen de integraliteit. Graag blijven wij met u in gesprek om samen te werken aan een evenwichtige toedeling van functies in Buurse en deze evenwichtigheid ook in communicatie, uitvoering en samenhang terug te laten komen in de lopende processen in en rondom Buurse. In dit kader willen wij ook verwijzen naar de gezamenlijke zienswijze van de 11 Twentse plattelandsgemeenten, waarin wij in het kader van wonen pleiten voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave, als dit nodig is voor behoud van draagvlak voor voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Uiteraard geldt dit niet alleen voor Buurse maar ook voor St. Isidorushoeve en Haaksbergen. Wij verzoeken u bij de evenwichtige toedeling van functies herleidbaar de belangen van alle stakeholders af te wegen. Dat wil niet zeggen dat per definitie het belang van elke stakeholder gevolgd wordt, maar vraagt wel een afweging en uitleg over de gemaakte keuze. Het in samenhang beschouwen van een evenwichtige toedeling van functies en de afweging in die evenwichtige toedeling van functies, maakt de keuzes die gemaakt worden beter uitlegbaar en navolgbaar	U geeft in uw zienswijze aan dat u de integraliteit in de Omgevingsvisie mist. Het klopt dat we in hoofdstuk 6 per thema of clustering van thema's ambities, doelen en opgaven hebben beschreven. In de inleiding van dat hoofdstuk is aangegeven dat de verschillende thematische uitwerkingen in samenhang bekeken moeten worden. Ook bevat de Omgevingsvisie in hoofdstuk 2 een integrale visie. U geeft daarnaast aan dat samenhang niet alleen op visieniveau maar ook in de uitvoering aandacht nodig heeft. Daarom vragen we bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Met daarin helder welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3. Hierbij komen ook de belangen in beeld van de diverse stakeholders. U vraagt daarnaast om een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Voor onze reactie daarop verwijzen we u naar de beantwoording van de zienswijze van de gezamenlijke 11 plattelandsgemeenten bij het thema Wonen. De Omgevingsvisie is in paragraaf 2.7 op dit punt aangevuld.	Ja
2025-023458/3	Het maken van keuzes. Wij onderkennen de spanning tussen het stellen van duidelijke kaders en het bieden van voldoende afwegingsruimte. Het is van belang dat er een goede balans wordt gevonden tussen enerzijds het maken van dwingende keuzes en anderzijds het behouden van flexibiliteit om in te spelen op lokale omstandigheden en behoeften. Wij herkennen overigens het dilemma tussen beide, bijvoorbeeld in het programma landelijk gebied waar wij nu aan werken. Hierin wordt enerzijds gevraagd om een duidelijke koers en keuzes en anderzijds om voldoende mogelijkheden tot maatwerk en flexibiliteit. De eerdere oproep tot het integraal aanvliegen van ruimtelijke opgaven kan ook schurende opgaven in beeld brengen, waarbij behoefte is aan een integrale afweging en het maken van keuzes. In het geval dat hierbij ook sprake is van provinciale belangen, zoals bescherming van goede landbouwgrond voor de agrarische sector, doen wij dit graag in samenwerking met de provincie. Wij vragen u hierin met ons samen op te trekken.	U geeft aan dat de sectorale programmeringsafspraken in de praktijk niet altijd integraal afgewogen zijn, terwijl ze wel de basis zijn voor ruimtelijke keuzes. U pleit er daarom voor om deze sectorale afspraken, integraal te benaderen. Wij onderschrijven het belang hiervan. In de Omgevingsvisie benoemen we daarom in de paragraaf over verstedelijking dat sectorale opgaven rekening houden met andere opgaven. De gebruikelijke praktijk van programmeringsafspraken houden we in stand, maar we houden hierbij nu ook rekening met keuzes uit andere sectorale afspraken en opgaven. In de totaalafweging wordt gebruik gemaakt van de vragen 'OF', 'WAAR', en 'HOE'. De integrale benaderde sectorale afspraken waar u het over heeft spelen vooral bij het ÓF. De Redeneerlijn helpt vervolgens bij het bepalen van de optimale locatie.	Nee

2025-023458/5	Tegelijkertijd constateren wij dat de provincie naast een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie, ook wil werken met een gebiedsgerichte uitwerking, waarbij ruimte wordt geboden aan oplossingen die in gebiedsprocessen worden gevonden. In het kader van Ruimte voor de Vecht hebben wij al ervaring opgedaan met dergelijke gebiedsprocessen in Panorama Vechtdal. Hieruit zijn waardevolle lessen en randvoorwaarden naar voren gekomen, waaronder het belang van een feitelijke onderlegger over de opgaven als basis voor het gebiedsproces. De vraag is of de ontwerp- POVI voldoende houvast biedt om de opgaven per gebied goed in beeld te brengen. Daarnaast willen wij benadrukken dat de provincie ook een verantwoordelijkheid heeft voor het behalen van overkoepelende doelen. De optelsom van de gebiedsprocessen moet immers voldoende zijn om de provinciale ambities te realiseren. Wij vragen ons af hoe de provincie dit bewaakt en in beeld houdt. Ook speelt de vraag wie uiteindelijk de keuzes maakt, zeker in het licht van het principe ‘water en bodem sturend’ en de rol van het waterschap hierin. Gebiedsprocessen op watersysteem niveau zoals ontwikkeld binnen de Regionale Sponsstrategie kunnen hierbij helpen.	U vraagt of de Omgevingsvisie voldoende houvast biedt om de opgaves per gebied in beeld te brengen. Daarvoor is een vertaling nodig en vragen we gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin maken we helder welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen zoals het waterschap hierin is, maar ook hoe de besluitvorming tot stand komt. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3. Met de monitor leefomgeving houden we periodiek bij of de doelen worden gehaald en sturen we waar nodig bij.	Ja
2025-023458/7	Daarnaast zien wij deze rol ook niet (altijd) terug in concrete casussen die nu spelen. Een voorbeeld hiervan is het gebied ten Noorden van de Vecht, het ZSDZ gebied, waarin vele opgaven op verschillende schaalniveaus van diverse overheden spelen. Naast dat hier ook provinciale opgaven spelen, is dit bij uitstek een gebied waarin de provincie haar sleutelrol als gebiedsregisseur kan vervullen. Het gaat hierbij niet om het overnemen van de regie in dit gebied, maar het faciliteren van alle overheden in het gebied en het belang ervan inzien dit gezamenlijk op te pakken. Daarnaast kan de provincie waken voor de integraliteit en de grens ontkennende blik op het gebied. In een ultiem geval, wanneer er in gezamenlijkheid niet uit te komen is, kan de provincie ook keuzes maken. De toekomstbestendige en duurzame inrichting van gebieden is een gezamenlijke opgave die wij in deze gebieden waar complexe en tegenstrijdige opgaven samen komen, juist gezamenlijk moeten oppakken. Tot voor kort hebben wij deze rol van de provincie en de gezamenlijkheid niet gevoeld. Wij zien een kentering hierin, maar hopen dat dit in de toekomst ook zeker zo zal blijven. Wij roepen hiermee op gezamenlijkheid zowel ambtelijk als bestuurlijk uit te stralen.	Wij onderschrijven de oproep die u doet om in complexe gebieden en opgaves samen op te trekken en duidelijk te zijn in de rol die we hierin vervullen en wat partijen van ons mogen verwachten. We betreuren dat u gezamenlijkheid en de rol van de provincie tot voor kort niet hebt gevoeld. In een startdocument voor nieuwe trajecten willen duidelijk maken wat partijen van ons mogen verwachten.	Nee
2025-023930/15	5.2 Bestuursstijl In deze paragraaf beschrijft u de rol van provincie als gebiedsregisseur; Als provincie vervullen wij een belangrijke rol bij het realiseren van de grote opgaven in onze leefomgeving. We weten of onderzoeken wat er speelt en brengen de belangen van de verschillende partijen in het gebied bij elkaar. Wij onderstrepen de meerwaarde van een gebiedsregisseur die overkoepelend werkt en alle opgaven integraal bij elkaar brengt. De praktijk heeft ons ook geleerd dat het voor uw provincie-organisatie soms lastig is om integraal te werken. Wij onderschrijven uw intentie dan ook van harte en vragen aandacht voor het benodigde proces achter de schermen, zodat u in praktijk kunt brengen wat in deze alinea verwoord is.	We zijn ons ervan bewust dat een samenhangende visie nog niet direct leidt tot integraliteit in de uitvoering. We hebben het belang van integraliteit in de uitvoering verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-023452/1	Samenwerking - In de Omgevingsvisie wordt expliciet benoemd dat in overleg met medeoverheden de gebiedsuitwerking gemaakt wordt. Ook wordt gesteld dat de Redeneerlijn niet bindend is voor medeoverheden. Echter, de Omgevingsverordening lijkt hier weinig ruimte voor te bieden. Er wordt gesteld dat gemeenten als eerste aan zet zijn voor lokale opgaven, terwijl de provincie een sleutelrol heeft voor opgaven van provinciaal belang. Gemeenten worden gevraagd om in de onderbouwing van hun plannen duidelijk te maken hoe ze de Redeneerlijn hebben toegepast. In de ambitie en bestuursfilosofie van de provincie Overijssel (opgenomen in de Omgevingsverordening) stond voorheen benoemd dat samen met partners vorm en kleur gegeven wordt aan de fysieke leefruimte. De samenwerking met partners komt nu niet meer terug in de bestuursfilosofie; de verschuiving lijkt te zijn gemaakt dat de provincie nu zelf een Redeneerlijn heeft opgesteld die belangen moet afwegen. Hoewel het omgevingsbeleid heldere kaders biedt voor gebiedsprocessen en ruimte laat voor maatwerk, wekt de tekst op pagina 91 de suggestie dat er strikte naleving van kaders en normen wordt verwacht. Wij zijn enthousiast over het voorstel dat de provincie in een vroeg stadium meedenkt over de wijze waarop rekening gehouden kan worden met provinciale belangen. Hier willen we graag praktische werkafspraken over maken, waarbinnen ruimte blijft voor gemeentelijke autonomie.	U maakt zich zorgen over de Redeneerlijn. We hebben op basis van de diverse zienswijzen de Redeneerlijn aangepast in paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en in de Omgevingsverordening. De Redeneerlijn komt niet in de plaats van het belang van samenwerking in de uitvoering. We laten met de Omgevingsvisie ruimte om samen oplossing te vinden in gebieden en dat doen we samen in bestaande samenwerkingen zoals de verstedelijkingsstrategieën. Bij nieuwe programma's of projecten of in gebiedsuitwerkingen vragen we om een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen zoals het waterschap hierin is, maar ook hoe de besluitvorming tot stand komt. Tegelijkertijd erkennen we dat gemeenten bij hun afwegingen ook andere ruimtelijke kenmerken hanteren, zoals landschapstype en bestaande functies. Daarom is in de instructieregel bewust afwegingsruimte opgenomen voor gemeenten: binnen de kaders van de Omgevingsverordening kunnen gemeenten zelf beoordelen of een functie in een specifiek geval als storend voor de landbouw moet worden aangemerkt.	Ja

2025-023910/20	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeente gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeente(n) goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de Omgevingsverordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Dank voor uw oproep, wij zijn en blijven graag met u in overleg en met u samenwerken.	Nee
2025-023888/7	Samenwerking en proces. Wij waarderen de inzet op voorkantsamenwerking, maar signaleren ook knelpunten, zoals de beperkte aanwezigheid van de provincie binnen het Staphorster EPOS-proces (omgevingskamer). Wij dragen graag bij aan structurele verbetering van de samenwerking en afstemming met gemeenten.	Dank dat u uw zorgen met ons deelt. Wij blijven graag met u in overleg en dragen ook graag bij aan het versterken van onze (voorkant-) samenwerking.	Nee
2025-023908/13	5.2 Bestuursstijl. In deze paragraaf beschrijft u de rol van provincie als gebiedsregisseur; Als provincie vervullen wij een belangrijke rol bij het realiseren van de grote opgaven in onze leefomgeving. We weten of onderzoeken wat er speelt en brengen de belangen van de verschillende partijen in het gebied bij elkaar. Wij onderstrepen de meerwaarde van een gebiedsregisseur die overkoepelend werkt en alle opgaven integraal bij elkaar brengt. De praktijk heeft ons ook geleerd dat het voor uw provincie-organisatie soms lastig is om integraal te werken. Wij onderschrijven uw intentie dan ook van harte en vragen aandacht voor het benodigde proces achter de schermen, zodat u in praktijk kunt brengen wat in deze alinea verwoord is.	We zijn ons ervan bewust dat een samenhangende Omgevingsvisie nog niet direct leidt tot integraliteit in de uitvoering. We hebben het belang van integraliteit in de uitvoering verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-023582/1	Echter, soms kunnen ontwikkelingen en spoor elkaar belemmeren. Om dit te voorkomen denkt ProRail graag vroegtijdig mee bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk.	Wij zijn en blijven graag met u in gesprek bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk.	Nee
2025-023582/4	ProRail wenst voor het vervolg betrokken te worden indien door het project (negatieve) gevolgen te verwachten zijn voor de staat en instandhouding van de hoofdspoorweginfrastructuur of haar eigendommen.	Wij zijn en blijven graag met u in gesprek bij ontwikkelingen in de nabijheid van het spoornetwerk.	Nee
2025-024717/27	Ten aanzien van de Bestuursstijl (P94) heeft indiener de volgende vragen: * Past het IPO wel bij deze bestuursstijl (een organisatie die niet onder de WOO valt) ? * Past het VNG wel bij deze bestuursstijl (een organisatie die niet onder de WOO valt) ? * Wat is de 3x3-aanpak (1x genoemd, P92) en niet verklaard?	* U vraagt of de samenwerking met het IPO wel past in de beschreven bestuursstijl, omdat het IPO niet onder de WOO valt. Het IPO valt als Vereniging niet onder de WOO. De informatie-uitwisseling die in het kader van het IPO plaatsvindt binnen de provincie valt wel onder de WOO. De samenwerking van provincies binnen het IPO sluit aan bij de bestuursstijl van de provincie. Het contact met en omtrent het IPO valt dus wel onder de provincie en kan door middel van een WOO-verzoek bij de provincie worden opgevraagd. Dit rijmt met het idee van een transparante en open overheid. * Voor de samenwerking met de VNG geldt dat de provincie beperkt samenwerkt met de landelijke VNG. De provincie is actiever betrokken bij de VNG Overijssel. Er is regulier overleg tussen het bestuur van de VNG Overijssel en de Commissaris van de Koning van de provincie. De informatie-uitwisseling die tussen VNG Overijssel en de provincie plaatsvindt, valt wel onder de WOO. De samenwerking tussen het bestuur van de VNG Overijssel en de provincie sluit nauw aan bij de bestuursstijl van de provincie. * De 3x3-aanpak is een werkwijze waarmee de provincie opgaven integraal en gebiedsgericht wil aanpakken vanuit 3 doelen (een goed sociaal-economisch perspectief, een toekomstbestendige landbouw en het herstel van natuur, het watersysteem en het klimaat). Deze aanpak kent drie randvoorwaarden: we werken samen met onze gebieden, alle sectoren dragen evenredig bij aan de gestelde natuur-, water en klimaatdoelen, we pakken deze doelen in één keer op (integraal). En daarbij streven we naar maatwerk voor drie categorieën boeren (afbouwer/stopper, blijver die zo veel mogelijk op het huidige (intensieve) pad door wil, omvormer die het bedrijf op de huidige plek extensiever wil runnen en/of verbreden).	Nee

Thema 6. Water, bodem en klimaatadaptatie

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022530/14	Klimaatadaptatie. De Omgevingsvisie schenkt aandacht aan het thema Water, bodem- en klimaatadaptatie. Vanuit het perspectief van hoogspanningsinfrastructuur is het cruciaal dat bij deze paragraaf concrete implementatie van deze maatregelen rekening wordt gehouden met de mogelijke effecten op zowel bovengrondse als ondergrondse infrastructuur, inclusief hoogspanningskabels en -stations. Vroege afstemming is noodzakelijk om veilige en technisch verantwoorde realisatie te waarborgen.	Dank voor uw reactie. Wij onderschrijven uw oproep voor vroegtijdige afstemming. In samenwerkingsverbanden als de Energy Board werken wij onder het spoor 'Sneller Bouwen' met uw organisatie en andere partners samen om vroegtijdige afstemming te realiseren.	Nee
2025-022530/16	Waterretentiegebieden: Het is van belang dat bij de eventuele aanwijzing van waterretentiegebieden rekening wordt gehouden met de aanwezige hoogspanningsinfrastructuur en hierover afstemming plaatsvindt met TenneT. Wijzigingen in de ondergrond door vernatting kunnen gevolgen hebben voor de leveringszekerheid en veiligheid van hoogspanningsverbindingen.	Wij danken u voor uw reactie. In het RWP werken we watergebiedsreserveringen waaronder waterretentiegebieden verder uit. In dit proces worden meerdere omgevingsaspecten, waaronder de door u ingebrachte punten, meegewogen.	Nee
2025-022530/17	Versterken/verhogen waterkeringen. In het thema 'Water, bodem en klimaatadaptatie' gaat de Omgevingsvisie in op doelen en opgaven op waterveiligheid en primaire waterkeringen. Indien er plannen zijn om waterkeringen te versterken of te verhogen binnen de belaste strook van een hoogspanningsverbinding, is voorafgaand overleg met TenneT noodzakelijk. Dit is van belang om te toetsen of nog voldaan wordt aan veiligheidsnormeringen met betrekking tot de afstand tussen de ondergrond en de draden van de hoogspanningsverbinding.	In het RWP werken we watergebiedsreserveringen waaronder waterveiligheidsgebiedsreserveringen verder uit. In dit proces worden meerdere omgevingsaspecten, waaronder de door u ingebrachte punten, meegewogen.	Nee
2025-023639/2	Water en bodem sturend: grondwaterkwaliteit (6.1 Ontwerp Omgevingsvisie en artikel 4.13 ontwerp-Omgevingsverordening). De provincie wil voldoende schone bronnen beschikbaar stellen zodat drinkwaterbedrijven drinkwater van goede kwaliteit kunnen produceren. Er staat onder meer dat verontreinigingen aan de bron worden tegengaan. Daarnaast wil de provincie de waterkwaliteit van oppervlakte- en grondwater verbeteren. Deze doelen onderschrijven wij. In de gemeente Wierden wordt echter veel drinkwater gewonnen. Aangezien er naar nieuw aanbod wordt gezocht, is het niet de verwachting dat drinkwaterwinning in Wierden zal verminderen of zal stoppen. Een groot deel van het grondwaterbeschermingsgebied ligt in agrarisch gebied. Het is ons niet duidelijk wat deze beleidsdoelen betekenen voor het grondgebruik binnen grondwaterbeschermingsgebieden in onze gemeente. Wij pleiten voor een goede vergoeding voor grondeigenaren die ervoor zorgen dat (ook in de toekomst) schoon drinkwater kan worden gewonnen. Daarnaast vragen wij ons af of ter bescherming van de grondwaterkwaliteit en -voorraad geen regels moeten worden gesteld ten aanzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Wij verzoeken u in de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerp-Omgevingsverordening deze zaken te verankeren.	Wij begrijpen uw zorgen om bestaande drinkwaterbronnen goed te beschermen voor de toekomst. De Omgevingsvisie geeft hiervoor de algemene kaders. Nadere uitwerking van het principe om verontreinigingen tegen te gaan wordt verder uitgewerkt in het RWP. Binnen projecten werken we samen met de grondeigenaren aan het op orde houden of brengen van de waterkwaliteit en kijken we naar lokale oplossingen. Wij pleiten bij het Rijk en Europa voor structurele financiering van agrarisch natuurbeheer en ecosysteemdiensten. Ook werken we aan een verkenning in welke mate we als provincie (aanvullende) eisen moeten of kunnen stellen aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, de gezondheid van omwonenden en de natuurkwaliteit. De resultaten van deze verkenning zijn nog niet bekend en vormen geen onderdeel van deze visie.	Nee
2025-023649/13	In paragraaf 2.6 staat "Daarom moet in de verstedelijkingsstrategie in Twente de waterbeschikbaarheid in brede zin als belangrijke opgave worden meegenomen." Hier zijn wij het mee eens. Graag zouden we ook zien dat opgenomen wordt wat we daar volgens u met elkaar voor moeten doen.	U geeft aan dat waterbeschikbaarheid opgepakt moet worden als belangrijke opgave in de verstedelijkingsstrategie. Dit doen we ook bij de verdere uitwerking van deze strategie. De Omgevingsvisie geeft de algemene kaders.	Nee
2025-023649/14	In paragraaf 3.3, pagina 70 staat bij "meer rekening houden met extremen", dat "Waterschappen hebben met klimaatstresstesten kennis over de effecten van weersextremen verkregen." Dat is ongetwijfeld zo, maar dat geldt zeker ook voor gemeenten. We missen hier en daar nog wel de gemeente als kennishouder van het bodem en watersysteem. Zeker in bestaand stedelijk gebied. Nu lijkt het alsof het waterschap daar de enige in is en dat is niet zo. Verzoek waar nodig en relevant de gemeente als kennishouder water en bodem toe te voegen.	Wij zijn het met u eens dat gemeenten wel degelijk kennis hebben van het (stedelijke) watersysteem. We hebben teksten hierop aangepast in 2.6 en 3.3.	Ja
2025-023649/15	In paragraaf 3.3. staat "Daarom gaan we bodemafdekking, vergraven en extra verontreinigen van de bodem tegen." Het beperken van bodemafdekking is een goed streven. Bij (binnen)stedelijke ontwikkelingen is dit echter volgens ons onmogelijk. Verzoek de tekst hierop aan te passen.	Wij begrijpen uw zorgen over bodemafdekking bij stedelijke ontwikkelingen. Wij denken dat binnen het ontwerp of in het gebruik van materialen bodemafdekking in bebouwd gebied wel degelijk tegengegaan kan worden.	Nee
2025-023649/16	In paragraaf 6.1 pagina 102 staat: "Gemeenten en initiatiefnemers vragen om bij renovatie of herbouw van bestaande bebouwing en infrastructuur op kwetsbare plekken de locatie of het ontwerp te heroverwegen. Is deze functie op deze plek naar de toekomst toe nog wel te handhaven? Klimaatadaptief bouwen wordt de standaard." Verzoek aan te geven welke rol de provincie hier voor zich zelf ziet. Hoe draagt u daaraan bij?	Wij zijn van mening dat lokaal bekeken moet worden of bestaand bebouwd gebied nog steeds goed kan functioneren wanneer weersextremen vaker of heftiger voorkomen. Dit is in ons aller belang. De Omgevingsvisie geeft hiervoor de kaders. De provincie zal met partners binnen projecten hier invulling aan geven, in het RWP werken we dit nader uit.	Nee

2025-023656/3	Indiener heeft een aantal vragen over paragraaf 2.6 (p.36): * Is het daar ander weer dan in de rest van Twente? En Overijssel? * Peilbeheer is een menselijke ingreep? (en voegt daar tekst aan toe): Ai: De Deltabeslissing IJsselmeergebied, met als doel een flexibeler beheer van de waterpeilen en het vergroten van de zoetwatervoorraad, is formeel vastgesteld in 2015. De uitvoering van de beslissing, met name het flexibele peilbeheer in het IJsselmeer en Markermeer, is in 2018 gestart. Het waterpeil van het IJsselmeer wordt sinds 2018 flexibel beheerd. Dit betekent dat het waterpeil in de zomermaanden mag variëren binnen een bepaalde bandbreedte, in plaats van vast te staan op een enkel niveau, waarbij de waterstand in de zomerperiode varieert tussen -0,10 en -0,30 meter onder NAP, met een streefwaarde van -0,20 meter NAP. In de winter wordt gestreefd naar een peil van -0,40 meter NAP.	Wij danken u voor uw opmerkingen. De tekst over Twente kan inderdaad duidelijker. Wij hebben in paragraaf 2.6 de tekst hierop aangepast. Wat u zegt over de Deltabeslissing IJsselmeer in 2015 klopt. Elke 6 jaar worden de grote Deltabeslissingen herijkt. Wat betreft de Deltabeslissing IJsselmeergebied komt er in 2026 een nieuw besluit over het peilbeheer. Wij verwachten dat er wordt voortgebouwd op de beslissing uit 2015 en dat het peil nog flexibeler wordt beheerd.	Ja
2025-023656/11	N.a.v. de tekst: Op de zandgronden willen we werken aan het vergroten van de grondwatervoorraad door herstel van de balans tussen onttrekking en aanvulling. Dit doen we door de afvoer van water te vertragen, de grondwaterstanden te verhogen, de bodem meer water te laten vasthouden en de waterkwaliteit te verbeteren (p68) vraagt indiener: Waarom geen gebruik van overbodige zonneenergie en overbodige windenergie om water naar de hogere zandgronden te pompen? Gebruik wiebelstroom voor een waterbuffer met als bijkomend voordeel: netstabilisatie.	Wij danken u voor uw suggestie. Op de zandgronden is wateraanvoer zeer beperkt mogelijk. Bij ons Leidende Principe water en bodem sturend willen we zo veel mogelijk aansluiten bij natuurlijke processen. Dit is het meest robuust en geeft de minste afhankelijkheid van faalbare techniek. Lokaal kan er soms sprake zijn van maatwerk met techniek, maar dat is niet ons uitgangspunt.	Nee
2025-023656/12	N.a.v. de tekst: In de IJssel Vecht delta nemen de risico's op overstromingen toe door onzekerheid over toekomstige waterafvoeren en waterstanden. We willen deze risico's beheersen door ruimte te reserveren voor toekomstige waterafvoer, waterberging, uitbreiding van infrastructuur en in te spelen op een eventuele stijging van het waterpeil van het IJsselmeer (p68) vraagt de indiener: De hier beschreven risico's zijn toch bestuurlijke keuzes?	Voor keringen bestaan waterveiligheidsnormeringen. Hiermee zijn de risico's voor overstromingen formeel vastgelegd. Echter, er kunnen zich piekmomenten voordoen, die in de toekomst zelfs nog heftiger kunnen zijn. We nemen nu verantwoordelijkheid hiervoor voor de toekomst, door extra ruimte in het systeem in te bouwen. Het is een bestuurlijke keuze om hierop in te spelen.	Nee
2025-023656/13	Indiener heeft een aantal vragen over de veenweideproblematiek, waarbij indiener ingaat op de tekst hierover op p68 en een verbinding maakt met OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, P7: Benadering broeikasgasemissies. * Waar komt de 0,7Mton vandaan? * In de OER 2022 was het nog 0,6Mton (zie ook onderstaande snap (zienswijze p.9))? * Hoe kan het dat dit getal anders is, terwijl de tekst een kopie is? * De bron van dit getal van 0,6Mton is een Wageningen studie uit 2018 met vermelding LULUCF Verduurzaming landelijk gebied Overijssel 2018 (https://edepot.wur.nl/463279) (zie tabel 2.6 op p.40) * Is het vernatting beleid gebaseerd op dit ene getal uit 2015 dat, ook nog slechts deels, te maken heeft met veenweides? * CO2-eq betreft hier i.h.a. di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 en methaan CH4, hoe is dit voor Overijssel?	Dank voor uw vragen. Meerdere provincies hebben uitstoot vanuit veenweide. In de jaren waarin het Klimaatakkoord is opgesteld was er nog veel onduidelijkheid over de verdeling over de provincies van de broeikasgasuitstoot uit veenweidegebied. In 2021 hebben we een vertaling gemaakt van het Klimaatakkoord naar Overijssel, waarbij de studie van Wageningen als basis is gebruikt. Hier komt de 0,6 Mton uit voort. De 0,7 Mton komt uit de Staat van Overijssel (2023), waarbij nieuwere inzichten zijn verwerkt. Wat betreft vernatting, dit is niet direct gekoppeld aan een getal, maar is wel een bewezen effectieve methode om koolstof te binden in veenweidegebied. We monitoren hoe maatregelen ons op koers brengen en houden voor onze doelstelling. Overijssel hanteert niet een eigen definitie van gassen die gelden als CO2-equivalenten, we sluiten aan bij de landelijk geldende definities.	Nee
2025-023656/14	Indiener heeft ook een aantal inhoudelijke vragen over veenweideproblematiek: * Door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH4 gelijk aan 25CO2-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd (https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf)? De volgende vragen worden voorafgegaan aan afbeelding zienswijze pagina 11 bovenaan) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel": Stoppen, Remmen, Doorgaan? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel"? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel"?	Dank u voor uw vragen. Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. Er wordt geen scenario voorzien in dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. We betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie, waarbij we met het gebied en op basis van de gebiedskenmerken tot een voorgestelde aanpak komen.	Nee
2025-023656/15	N.a.v. getallen die genoemd worden in OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, heeft indiener aanvullend de volgende vragen: * Het lijkt mij dat 0,1Mton 14% is van 0,7Mton en geen 18-23 %? * Het lijkt mij dat 0,1Mton 17% is van 0,6Mton en geen 18-23 %? * waar komt dit gegoochel met getallen vandaan?	U heeft gelijk. De actualisatie van het Deelrapport Energietransitie is op dit punt niet volledig uitgevoerd. De uitstoot van Overijssel door landgebruik/veenweidegebied is geactualiseerd en vastgesteld op 0,7 Mton CO2-eq. De reductiedoelstelling voor Overijssel is geen range meer, maar een enkel getal: 11% van 1 Mton. Dat is 0,11 Mton. $0,11/0,7 = 16\%$.	Nee
2025-023656/16	Indiener geeft aan: Het scenario stoppen levert voor de Mastenbroek (https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/zwartewaterland/-mastenbroekerpolder) een schamele 50.000 ton CO2 besparing, waarbij niet genoemd is hoeveel methaan toename de vernatting gaat geven. Gaat u dat de Mastenbroek bewoners uitleggen ?	Er wordt geen scenario voorzien in dit rapport. Het rapport diende als vingeroefening om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie.	Nee
2025-023656/17	Indiener vraagt: Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq). Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom" ?	Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe.	Nee

2025-023656/20	Indiener heeft aantal vragen n.a.v. tekst op p69 over het voorkomen van afwentelen van privaat naar publiek (kosten): * Afwentelen. Geldt dit ook voor het aanleggen van afritten en wegen voor windturbines en het opruimen van fijnstof vervuiling en het, compleet, verwijderen van fundaties? Niet afwentelen? En n.a.v. tekst op p70 over minder afdekken, minder vergaven en minder verontreinigen: * Geldt dit ook voor het aanleggen van afritten en wegen voor windturbines, het doorbreken van grondlagen voor fundaties, het opruimen van fijnstof vervuiling en het, compleet, verwijderen van fundaties?	Dank voor uw vragen. Het begrip 'voorkomen van afwentelen' komt voort uit de Rijksbrief Water en Bodem Sturend van 2022. Dit begrip hebben wij overgenomen in onze Omgevingsvisie. De gedachte hierachter is dat ontwikkelingen hun eigen 'klimaatbroek' moeten ophouden en niet in tijd, geld of ruimte kosten of lasten op anderen moeten afschuiven. Elke ontwikkeling moet op zijn merites beoordeeld worden. Daarbij moet aandacht zijn voor het zoveel mogelijk tegengaan van afdekken, vergraven of verontreinigen. Dit geldt ook voor afritten en wegen.	Nee
2025-023656/27	Indiener vraagt n.a.v. de tekst (P100): Zo willen we: • Goed beschermd zijn tegen wateroverlast en overstromingen. • Voldoende zoetwater beschikbaar hebben voor landbouw, natuur, industrie en drinkwater • Schoon water. • Gezonde en vitale bodems. • Een klimaatrobuuste leefomgeving en ruimtelijke inrichting, zowel boven als beneden maaiveld. Staan de prioriteiten wel in de juiste volgorde? Eerst schoon drinkwater?	Dank voor de vraag. Deze opsomming is niet op volgorde van belangrijkheid gemaakt.	Nee
2025-023656/28	Indiener vraagt n.a.v. de tekst (p100): het oppakken van buitenproportionele opgaven (o.a. PFAS); PFAS is een buitenproportionele vervuiling en leidt daardoor tot een grote opgave? Daarbij voegt indiener een tekst van de adviescommissie Vergunningverlening, toezicht en Handhaving (met verwijzing) toe. Aanvullend vraagt indiener: Wat wordt er in de Omgevingsvisie geschreven over Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en het advies van de Aartsen? Tenslotte vraagt indiener: Welke ZZS staan nog op ons te wachten? Is BPA de volgende?	Het gaat hier om het oppakken van opgaven met een buitenproportioneel maatschappelijk belangrijk karakter. Vervuiling met PFAS is hier als voorbeeld aangehaald. Wat betreft ZZS: we zien steeds meer nieuwe stoffen in onze wateren. Met name voor de drinkwaterwinning is dit een thema waar we continu aandacht voor moeten hebben. Er verschijnen steeds nieuwe stoffen waarvan de werking op organismen onbekend is. In hoofdstuk 6.11 van de Omgevingsvisie hebben wij de doelen en ambities opgenomen, daarin hebben we ook aandacht voor ZZS en VTH. In de onderliggende Milieunota 2024 (https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&connection_id=939623) en ons VTH-beleid (https://overijssel.notubiz.nl/document/13653697/1#search=%22vth%20beleid%22) geven wij aan hoe wij nadere beleidsuitwerking op deze thema's willen geven.	Nee
2025-024024/6	In de prioriteitsstelling van het gebruik van de ondergrond (pag. 102) staat het gebruik van de ondergrond m.b.t. waterberging niet genoemd en dat is een gemiste kans. Drinkwater staat op "1" en er wordt wel gesproken over tijdelijk of permanent gebruik, zonder duiding welk gebruik wordt bedoeld. Als u daadwerkelijk WBS wilt, dan moet gebruik van de ondergrond voor waterberging een duidelijkere, prominente plaats krijgen in de visie. Alleen aanvulling grondwater via natuurlijke infiltratie gaat te veel oppervlak kosten, dus technische oplossingen moeten omarmd worden. Wij verzoeken u daarom: water en bodem niet langer sturend te maken, maar wel een prominente rol in de ruimtelijke afwegingen te geven/te laten behouden.	Wij benadrukken in de Omgevingsvisie het belang van het vasthouden van grondwater. De aandacht hiervoor is opgenomen in verschillende paragrafen. In bepaalde delen van Overijssel zijn kansen voor waterberging in de ondergrond. Lokaal maatwerk moet dit verder duidelijk maken. Hierbij zijn technische maatregelen mogelijk. Daarbij wordt wel gekeken of deze technische maatregelen passen bij het 'in balans zijn en komen met het water- en bodemsysteem' en ook of ze een goede keuze zijn gelet op de toekomst, houdbaarheid en betaalbaarheid. Dit staat ook zo in de Omgevingsvisie beschreven. U verzoekt ons om water en bodem niet langer sturend te maken in onze ruimtelijke inrichting, maar wel een prominente rol in de ruimtelijke afwegingen te geven / te laten behouden. Wij komen hieraan niet tegemoet. Water en bodem sturend blijft één van onze vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie. Het heeft ook een prominente positie in de Redeneerlijn. Juist op deze manier krijgt waterberging in de ondergrond een prominente rol in ruimtelijke afwegingen.	Nee
2025-024159/10	"6.1 Water, bodem en klimaatadaptatie. Het water- en bodemsysteem gebruiken als sturend uitgangspunt. Hierdoor ontstaat een hoofdverdeling van onze provincie in vier zandgronden, IJssel Vecht en Delta, veenweidegebieden en bebouwd gebied. Voor al deze gebieden geldt een verschillende opgave en verschillende (on)mogelijkheden voor gebruik en functies. Het betreft een indeling op hoofdlijnen, binnen de gebiedstypen is nog een grote verscheidenheid aan landschappen aanwezig." Ook binnen de NOVEX/Regio Zwolle is binnen het programma Sponsstrategie veel aandacht voor de stroomgebieden en worden er principe keuzes gemaakt en uitgangspunten opgesteld. Wij willen aandacht vragen voor een congruente aanpak maar ook voor het maken van keuzes op het juiste niveau / door het juiste gremium.	U roept op tot het maken van keuzes in het juiste gremium. In de sponsstrategie is ruimte voor gebiedsspecifieke invulling die past binnen de kaders die we stellen in de visie. Dit spreekt elkaar dus niet tegen, maar biedt ruimte voor lokale invulling.	Nee

2025-024127/2	(Grond)wateroverlast en waterverdeling Rijntakken heeft meer aandacht nodig. In paragraaf 6.1 –Klimaatrobuuste verstedelijking– wordt gesproken over de rol van waterschappen in planvorming. Wij willen benadrukken dat gemeenten in de praktijk dicht bij gebiedsontwikkelingen staan en doorgaans de regie voeren. We vragen om een meer evenwichtige formulering, waarin de gemeentelijke rol echt wordt gedaan. Daarnaast staat er in dezelfde paragraaf, een passage over de voorgenomen besluitvorming in 2026 door de Minister van Infrastructuur en Waterstaat over de waterverdeling van de Rijntakken. Deze herverdeling kan tot gevolg hebben dat er tijdens droge zomers geen water meer wordt aangevoerd via de IJssel naar onder andere de Regge. Dit heeft directe gevolgen voor onze regio (landbouw, natuur, leefomgeving) en dient expliciet in de visie opgenomen te worden.	Wij zijn het met u eens dat gemeenten wel degelijk kennis hebben van het (stedelijke) watersysteem. We hebben teksten hierop aangepast in 2.6 en 3.3. Wij zien ook dat de besluitvorming over de verdeling van zoetwater over de Rijntakken effecten voor Overijssel heeft. De verdeling van water over de Rijntakken is bevoegdheid van het Rijk. We zijn in gesprek met het Rijk en hebben een adviserende rol.	Ja
2025-023452/3	Drinkwater. Bij het besparen van (drink)water wordt aangegeven dat dit kan door het verhogen van waterstanden, het bergen van water en het water te laten infiltreren in de bodem. Deze maatregelen kunnen bijdragen aan waterbesparing, maar ook voor extra overlast zorgen. Deze ingrepen zijn erg gebiedsspecifiek en dus niet overal mogelijk. Een toevoeging dat deze afweging op lokaal niveau moet worden gemaakt lijkt hier wel op zijn plaats.	Wij begrijpen uw verwarring. Wij hebben 'besparen' veranderd in 'Zorgvuldig omgaan met' in paragraaf 3.2. Voor de uitwerking hiervan verwijzen we naar de verschillende gebiedstypen. Dat lokaal maatwerk moet plaatsvinden en mogelijk is, onderschrijven we; dit staat ook op meerdere plekken in de Omgevingsvisie beschreven.	Ja
2025-023452/4	Kampereiland. Onder het kopje 'Leven met water in de IJsseldelta' wordt aangegeven dat op het Kampereiland de boerderijen op terpen liggen en dat daarom dit gebied bestand is tegen hogere waterstanden in het IJsselmeer. Op Kampereiland zijn echter ook woningen en boerderijen die niet op terpen staan en dus niet bestand zijn tegen hogere waterstanden. Dit is ook aangegeven in de bestuurlijke reactie van 26 september 2024, maar niet verwerkt. Graag zien we hier een nuance toegevoegd worden.	We hebben de tekst in bijlage 4 hierop aangepast.	Ja
2025-023039/3	Paragraaf 2.6. Onder het kopje over hitte spreekt u over de effecten van de hoge temperaturen op het oppervlaktewater. Graag specifiek benoemen dat dit invloed heeft op de waterkwaliteit.	De tekst in paragrafen 3.3 en 6.1 hebben we hierop aangepast.	Ja
2025-023039/4	Onder de kop "Water- en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting" noemt u de maatlat Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving een hulpmiddel. Door deze verwoording wordt de significantie ervan erg afgezwakt. Het is een landelijke ambitie en dient voor meerdere provincies als basis voor concrete richtlijnen voor klimaatadaptief bouwen.	Wij onderschrijven uw aandacht voor de maatlat. De maatlat heeft op dit moment geen wettelijke of verplichtende status. Wij sluiten aan bij deze landelijke lijn.	Nee
2025-023039/17	In deze paragraaf (2.9) missen we de positie van water en bodem sturend. Voor ons is dit de basis, u noemt het als één van de factoren die invloed hebben op de landbouw.	Wij hebben 'water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' als een van de vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie opgenomen. Het thema is daarmee naar onze mening voldoende zwaar aangezet. Omwille van de leesbaarheid proberen we herhaling van teksten te vermijden.	Nee
2025-023039/31	Paragraaf 6.1 In deze paragraaf wordt hittestress niet benoemd en ligt de focus meer op het thema water, terwijl klimaatadaptatie wel wordt genoemd naast water en bodem. Hitte is hier een belangrijk onderdeel van.	We hebben de teksten in paragrafen 3.3 en 6.1 hierop aangepast.	Ja
2025-023039/32	Bij klimaatrobuuste verstedelijking geeft u aan: "Gemeenten en initiatiefnemers vragen om bij renovatie of herbouw van bestaande bebouwing en infrastructuur op kwetsbare plekken de locatie of het ontwerp te heroverwegen". Hoe wordt hier sturing op gegeven, neemt u zelf deze verantwoordelijkheid op u? Hoe ziet u dit proces voor zich?	Wij zijn van mening dat lokaal bekeken moet worden of bestaand bebouwd gebied nog steeds goed kan functioneren wanneer weersextremen vaker of heftiger voorkomen. Dit is in ons aller belang. De Omgevingsvisie geeft hiervoor de kaders. De provincie zal met partners binnen projecten hier invulling aan geven, in het RWP werken we dit nader uit.	Nee
2025-023039/33	We zien veel focus op 'water en bodem sturend' bij verstedelijking, maar wordt dit principe ook leidend als het gaat om landbouw?	Wij hebben 'water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' als een van de vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie opgenomen. Dit geldt daarmee voor geheel Overijssel, dus ook voor de Overijsselse landbouw.	Nee
2025-023039/54	Omgeving Effect Rapportage (OER) Klimaatadaptatie. Uit de analyse blijkt dat de Omgevingsvisie een negatief effect gaat hebben op het thema hitte omdat er meer verstedelijking/woningbouw zal plaatsvinden en er gefocust zal worden op inbreiding vs. uitbreiding van werklocaties. In de Omgevingsvisie is het thema hitte erg onderbelicht. Als uit de OER blijkt dat er een negatief effect is op hitte dan zou het goed zijn om in de Omgevingsvisie meer aandacht te schenken aan het thema.	Wij zijn met u eens dat hitte meer aandacht verdient, de tekst in paragrafen 3.3 en 6.1 hebben we hierop aangepast.	Ja
2025-023917/2	Een "Water en bodem sturend-kaart". Vanwege het belang voor ruimtelijke keuzes en toekomstige ontwikkelingen zien wij graag de laagtes/beekdalen en overstroombare gebieden op de kaart van gebiedstypen. Deze kwetsbare gebieden zijn voor Twente wel benoemd en opgenomen in de Omgevingsverordening, maar nog niet voor West-Overijssel. Wij denken dat het goed is om aan te geven hoe ruimtelijke ontwikkelingen per gebiedstype kunnen bijdragen aan een klimaatbestendig gebied (water vasthouden, bergen, afvoeren, zoals uitgewerkt in de regionale sponsstrategie). Wateraanvoer is geen gebiedstype en zou beter weggelaten kunnen worden of met toelichting dat in extreem droge jaren en op de lange termijn de beschikbaarheid van wateraanvoer niet gegarandeerd is.	De gebiedstypenkaart duidt op een hoog abstractieniveau de regionale verschillen in Overijssel. Dit is het vertrekpunt om te komen tot lokale afwegingen ten aanzien van water en bodem sturend. We nemen op deze kaart geen gedetailleerdere zaken op. Daar kan lokaal veel beter invulling aan gegeven worden. We zien hier ook een belangrijke rol voor de waterschappen. Wel zijn we het eens dat wateraanvoer geen gebiedstype is, deze hebben we op de kaart verwijderd.	Nee

2025-023917/3	Klimaatbestendig verstedelijken: Wij vragen u klimaatadaptatie dezelfde aandacht te geven als bijvoorbeeld 'nabijheid' binnen de scope van de verstedelijkingsopgave. Het betrekken van klimaatadaptatie in de afwegingen op visieniveau en locatiekeuze helpt om invulling te geven aan water en bodem sturend als Leidend Principe van de Omgevingsvisie.	Klimaatadaptatie speelt een belangrijke rol in de verstedelijkingsopgave. We hebben in de Omgevingsvisie een prominente positie voor klimaatadaptatie in de Redeneerlijn ingebouwd. De Redeneerlijn is in de Omgevingsverordening opgenomen. Klimaatadaptatie als onderdeel van water en bodem sturend is in de verordening in artikel 4.13 opgenomen. Wat betreft de opgaven in bebouwd gebied hebben we daarnaast de term 'verstedelijking' geïntroduceerd, om te duiden dat de opgaven daar niet alleen over wonen en werken gaan, maar over alle opgaven. Ook de opgaven ten aanzien van klimaatadaptatie. Naar onze mening is het hiermee voldoende verankerd.	Nee
2025-023917/4	Het gesprek starten over het watertekort en waterkwaliteit. De beperkte houdbaarheid van de wateraanvoer in Overijssel wordt benoemd. De consequenties moeten nog uitgewerkt worden met de gebruikers (natuur, landbouw, bedrijven, drinkwaterproductie, waterkwaliteit) en perspectief is nodig. Wij zien hierin het aanknopingspunt om in gezamenlijkheid een traject starten waarin we een ambitie opstellen, handelingsperspectieven ontwikkelen en in te zetten instrumenten bespreken. Dit kan mogelijk leiden tot het opstellen van omgevingswaarden voor watertekort. Het uitwerken van een voorkeursvolgorde voor water, zoals ook is opgenomen in het werkprogramma ZON fase 2, in NOVI en in Nationaal Waterprogramma biedt ondertussen duidelijkheid aan de bewoners en gebruikers van het gebied.	Wij onderschrijven het belang van waterbeschikbaarheid. In het RWP volgt een nadere uitwerking op dit thema.	Nee
2025-023917/5	Daarnaast vragen wij meer aandacht voor de rol van de waterketen, in het kader van volksgezondheid, als leverancier van grondstoffen en schoon water en vanuit klimaatmitigatie. Ook verzoeken wij u duidelijk op te nemen dat provincie ruimte vrijhoudt voor toekomstige versterkingen, 2050 en verder, van primaire en regionale keringen. Dat is van belang om ook in de toekomst het waterbeheer te kunnen uitvoeren. Voor wat betreft onze opmerkingen bij de minder ruimtelijke, maar meer specifieke water zaken, verwijzen wij graag naar onze afzonderlijke reacties op uw regionale waterprogramma (RWP).	Wij zijn het met u eens dat de rol van de waterketen meer aandacht behoeft in de visie. Hierop hebben we de teksten in 2.6 en 3.2 aangepast. Reserveringen voor versterkingen is reeds opgenomen in de waterschapsOmgevingsverordening. Wij gaan ervanuit dat waterschappen deze reserveringen naar de toekomst toe up to date houden. Wij willen beleidsmatige dubbelingen voorkomen.	Ja
2025-024186/3	Water en bodem sturend. Watersystemen zijn nauw met elkaar verbonden. Zowel natuurlijke, als door de mens gecreëerde systemen. Het uitgangspunt dat water en bodem sturend of leidend zouden moeten zijn in het maken van afwegingen in het waterbeheer, laat steeds minder ruimte voor maatwerk en andere belangen. LTO Noord vindt dat deze benadering genuanceerder moet zijn: keuzes moeten blijvend gebiedsspecifiek worden onderbouwd, in plaats van dat zij worden gestuurd door een algemeen principe. Anders ontstaat een verkeerd frame en worden kansen voor integrale oplossingen gemist.	U geeft in uw zienswijze aan dat door het uitgangspunt dat water en bodem sturend of leidend moet zijn, er steeds minder ruimte overblijft voor maatwerk en andere belangen. En dat keuzes blijvend gebiedsspecifiek moeten worden onderbouwd, in plaats van dat één algemeen principe sturend is. 'Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijke inrichting' is één van onze vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie en heeft ook een prominente positie in de Redeneerlijn. Dit leidende principe is niet een generiek principe, maar gaat uit van lokale omstandigheden, waardoor we komen tot gebiedsgerichte oplossingen. In onze optiek blijft hierdoor ruimte voor maatwerk.	Nee
2025-024186/4	Vanuit LTO Noord vinden we dat we je bij het maken van keuzes gebruik moet maken van bijv. het instrumentarium van een maatschappelijke kosten- en baten analyse (MKBA). Dat geeft bestuurders de mogelijkheid om overwogen keuzes te maken die passend zijn bij specifieke gebieden. Water en bodem sturend is dan een afweging binnen een groter afwegingskader. Zeker bij het maken van beslissingen met impact op de omgeving, is een MKBA een bewezen instrumentarium.	U geeft aan dat toepassing van een MKBA bestuurders kan ondersteunen om overwogen keuzes te maken. Dat zijn we met u eens, wij schrijven dit echter niet voor. Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijke inrichting is een van onze vier Leidende Principes in de Omgevingsvisie en heeft ook een prominente positie in de Redeneerlijn. Bij het doorlopen van deze Redeneerlijn worden ook andere belangen en opgaven meegewogen. Naast de Leidende Principes en de Redeneerlijn, hebben we ook Rode Draden. Die Rode Draden zorgen ervoor dat verschillende aspecten van de Brede Welvaart (en daarmee de impact op de omgeving) ook meegenomen worden in beleid, programma's en projecten. Brede Welvaart heeft ook een plek gekregen in de Redeneerlijn. Daarnaast vragen we aan initiatiefnemers, gemeenten en anderen om bij plannen en projecten te onderbouwen hoe bijgedragen wordt of wat de effecten zijn op de Brede Welvaart.	Nee
2025-024186/6	Waterbeschikbaarheid op hoge droge zandgronden. In de visie spreekt de provincie haar zorg uit over de aanvoer van water naar hoge zandgronden en de risico's hiervan. Deze zorg delen wij. Als sector spelen wij hier, samen met andere partijen, op in door programma's als ZON en DAW. Wij weten ook dat we daarmee de risico's nog niet opgelost hebben. Het is dan ook verstandig om projecten op te tuigen waarbij op structurelere wijze wordt nagedacht hoe we water vast kunnen houden in gebieden. Hier kan de agrarische sector een passende rol in hebben. Te denken aan betaalde dienstverlening (bijv. het Marke Model). Met dergelijke projecten stimuleer je om water te infiltreren gedurende de winter en herfst in de daarvoor geschikte gebieden.	U benoemt dat u het thema waterbeschikbaarheid op de hoge zandgronden belangrijk vindt. Binnen het project Haarvaten op Peil (HoP) wordt hier al productief aan gewerkt en worden er aansprekende resultaten geboekt. Wij werken dit onderwerp verder uit in het RWP. Wij kijken uit naar samenwerking met partijen op dit onderwerp.	Nee

2025-024681/1	Om drinkwater in de toekomst veilig te stellen zijn Aanvullende Strategische Voorraden (ASV) aangewezen. Dit zijn gebieden die door de provincie zijn aangewezen als mogelijke plek voor een nieuwe drinkwatervoorziening. Het valt ons op dat ASV-gebieden niet zijn opgenomen in de concept Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening.	Wij begrijpen de verwarring dat u geen ASV-gebieden in de visie ziet. Voorafgaand aan de instelling van ASV-gebieden hebben wij al gebieden als reservering aangewezen door intrekgebieden en boringvrije zones in te stellen. Dit is opgenomen in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Ze zijn echter niet expliciet aangeduid als ASV-reserveringen.	Nee
2025-024681/3	Voeg een verwijzing in naar de Omgevingsverordening. Vitens is verplicht voldoende en schoon drinkwater te leveren. De provincie Overijssel is bevoegd gezag voor de openbare drinkwatervoorziening. In haar Omgevingsverordening heeft de provincie (instructie)regels opgenomen die uiteenzetten welke ontwikkelingen en activiteiten worden toegestaan in grondwaterbeschermingsgebieden. Het gaat hierbij vooral om het beschermen van de kwaliteit en kwantiteit van het (grond)water voor menselijke consumptie. Op verschillende plekken in uw Omgevingsvisie wordt het drinkwaterbelang benoemd. Wij missen echter in hoofdstuk 6 de directe verwijzing naar de regels in de Omgevingsverordening en verzoeken u deze verwijzing expliciet toe te voegen, zoals u in hoofdstuk 3 heeft gedaan.	We begrijpen het belang dat u hecht aan doorwerking van de Omgevingsverordening. Vanuit redactioneel oogpunt en de leesbaarheid van de teksten willen we niet in de Omgevingsvisie overal verwijzen naar de doorwerking in de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024681/4	Bescherm de waterkwaliteit en -kwantiteit. Water bestemt voor de productie van drinkwater kan worden gewonnen uit oppervlaktewater, zoals rivieren en meren, en van water wat uit de grond wordt opgepompt: grondwater. Bescherming van de kwaliteit van zowel oppervlaktewater als grondwater als bron van drinkwater is belangrijk. Dat u dit erkent blijkt wel uit uw provinciale Redeneerlijn waarin u nu ook expliciet heeft opgenomen dat grondwaterbeschermingsgebieden prioriteit hebben bij ruimtelijke afwegingen. Wij vragen u om explicieter de waterkwaliteit- en kwantiteit van oppervlaktewater te beschermen als toekomstige bron voor drinkwater.	Wij zijn het met u eens dat het belang van oppervlaktewater als bron voor drinkwater scherper in de visie moet worden aangezet. Wij hebben hier de Omgevingsvisie op aangepast in 3.2 en 6.1. Het Rijk is verder bevoegd voor het hoofdwatersysteem en de provincie voor het regionale watersysteem om innamepunten voor oppervlaktewater aan te wijzen als drinkwaterbron. Echter deze aanwijzing betreft monitoring en niet het actief verbeteren van kwaliteit.	Ja
2025-024681/5	Houdt rekening met voldoende drinkwater bij verstedelijking. Het tekort aan drinkwater zal de komende jaren toenemen en door klimaatverandering en verontreiniging komen de drinkwaterwinningen in Nederland verder onder druk te staan. Wat u nog beperkt noemt in uw visie is de samenhang tussen drinkwater en verstedelijking. U benoemt dit wel specifiek bij de verstedelijkingsopgave binnen Twente (p. 36). Ook heeft u voor de kernen van de grote steden Almelo, Deventer, Enschede, Hengelo en Zwolle drinkwatervoorziening als criterium voor verstedelijking opgenomen. Wij vragen u om dit breder te trekken dan Twente en de bovengenoemde grote steden. Er komen regionaal nu al tekorten voor. In een rapport van Vewin over het zekerstellen van drinkwatervoorziening, worden in relatie tot woningbouw ook in Overijssel per direct of voor 2030 knelpunten in de drinkwatervoorziening verwacht als er geen actie wordt ondernomen. Wij verzoeken u het criteria van voldoende drinkwater bij verstedelijking expliciet op te nemen in uw Omgevingsvisie.	U geeft aan dat waterbeschikbaarheid opgepakt moet worden als belangrijke opgave in de verstedelijkingsstrategie. Wij constateren inderdaad dat, met name in het oosten van Overijssel, grondwaterpeilen onder druk staan. Hierdoor hebben wateronttrekkingen verdrogingseffecten op de omgeving. Dit vormt een steeds groter dilemma bij het bouwen van nieuwe bedrijventerreinen of woningen. Daarom wordt in de verstedelijkingsstrategie waterbeschikbaarheid in brede zin als belangrijke opgave meegenomen. De Omgevingsvisie geeft de algemene kaders.	Nee
2025-024681/6	Daarnaast vragen wij u om watervriendelijk bouwen op te nemen in uw Omgevingsvisie. Bij watervriendelijk bouwen kunt u denken aan het afkoppelen van regenwater, het beperken van verharding (openbaar én toekomstig particulier), het hergebruik van drinkwater, door efficiënter en gebruik en het vergroten van bewustzijn. Onder het mom van duurzaam omgaan met voorraden, ook de (drink)water voorraad, benoemt u in uw Omgevingsvisie het belang van drinkwaterbesparing. Wij onderschrijven dit en denken graag mee over de realisatie.	U vraagt watervriendelijk bouwen op te nemen in de Omgevingsvisie. Watervriendelijk bouwen is onderdeel van de maatlat "Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving". Deze maatlat benoemen wij in de Omgevingsvisie als goed hulpmiddel voor het vergroten van de mogelijkheden voor waterinfiltratie in de bodem in bebouwd gebied. Ook bij nieuwe ontwikkelingen is deze maatlat als hulpmiddel te gebruiken om de wateropgave niet af te wentelen op de omgeving. In de verstedelijkingsstrategieën wordt waterbeschikbaarheid in brede zin als belangrijke opgave meegenomen.	Nee
2025-024681/7	Bescherm de ondergrond. De drukte in de ondergrond neemt toe. Grondstofwinning, energievoorziening en drinkwatervoorziening vragen ruimte in de ondergrond. In de Omgevingsvisie beschrijft u het optimaal benutten van de ondergrondse ruimte in 2050 en een toenemende vraag voor leidingen en kabels voor de energietransitie. Wij vragen uw aandacht om ook de huidige en toekomstige ruimtevraag voor de drinkwaterinfrastructuur te borgen zodat, ook in de toekomst, voldoende drinkwater kan worden geleverd.	We begrijpen dat u aandacht wilt om de ondergrondse drinkwaterinfrastructuur te borgen. In paragraaf 6.1, bij gezonde en vitale bodem, hebben we een prioritering opgesteld voor doelen in de ondergrond. Hierbij staat drinkwater op de eerste plek. Met drinkwater bedoelen we niet enkel de bronnen maar ook de benodigde drinkwaterinfrastructuur zoals leidingen.	Nee
2025-024681/9	OER fase 2b ontwerp-Omgevingsvisie. Overijssel en Regionaal Water Programma. In het OER zijn drie alternatieven beoordeeld voor de drinkwaterwinning in het OER. Op basis van de toetsing op haalbaarheid en realiteitswaarde is het reëel om toekomstige ontwikkelrichting van drinkwatervoorziening in Overijssel te beschrijven. Wij vragen u om de richtinggevende keuzes op te nemen in de Omgevingsvisie.	We hebben de globale richting waarin we de drinkwatervoorziening in Overijssel robuuster willen maken, in onze Omgevingsvisie opgenomen (6.1 strekking van het beleid drinkwater). Daarbij kijken we naar lage delen in West Overijssel en transport naar Oost-Overijssel, waarbij we inzetten op besparing en brondiversificatie. De beoordeelde alternatieven in de OER zijn bedoeld om de effecten van verschillende ontwikkelrichtingen van de drinkwatervoorziening te beoordelen. Het OER is daarmee ondersteunend voor de besluitvorming van onze Omgevingsvisie.	Nee

2025-024681/10	Daarnaast zien wij graag een toelichting in de Omgevingsvisie op welke manier er een vervolg wordt gegeven aan het uitwerken van de gekozen richtinggevendende keuzes (of in de huidige versie de verschillende scenario's).	De uitgewerkte ontwikkelrichtingen van het OER dienen om de reikwijdte van het speelveld te verkennen en de effecten ervan inzichtelijk te maken. De OER is ondersteunend aan besluitvorming van de Omgevingsvisie en is geen losstaand traject dat we beleidsmatig verankeren. De koers zoals benoemd in de Omgevingsvisie (6.1 strekking van beleid drinkwater) is ons uitgangspunt. We werken nadere afwegingen en keuzes verder uit binnen het RWP. We werken samen met onze partners hieraan binnen het programma Adaptieve Strategie Drinkwater.	Nee
2025-024681/11	In het kader van de benodigde vergunningsruimte is een overzicht gemaakt van de facetten om de totaalsom te maken (pag. 96). In deze paragraaf worden diverse vaktermen gebruikt zoals operationele reserve. Wij vragen u om toelichting op deze termen om eenzelfde interpretatie van de opgave te realiseren. Wij vragen eveneens een toelichting op tabel 5.1 waar gesteld wordt dat de productiebehoefte lager blijft dan de drinkwatervraag terwijl gelijktijdig het uitgangspunt is dat drinkwaterleveringen vanuit andere provincies en/of Duitsland niet voortgezet kunnen worden.	Wij begrijpen uw verwarring. Uitgangspunt van deze tabel is dat alle leveringen wegvallen, behalve de structurele leveringen vanuit Boele en Ruinerwold (totaal 4.8 mln m3 per jaar). Dit verklaart het verschil tussen de productiebehoefte in Overijssel en de vraag.	Nee
2025-024681/12	Schoon drinkwater: levensbehoefte. Schoon water draagt bij aan een gezonde leefomgeving en natuur, en is een primaire levensbehoefte. Schoon drinkwater start met schoon grondwater. Graag zien we in de Omgevingsvisie aandacht voor het voorkomen dat schadelijke stoffen in de bodem en het grondwater komen. Een samenwerking met ook de waterschappen is daarbij voor ons vanzelfsprekend.	Wij begrijpen uw zorgen over de kwaliteit van water. Bij de strekking van ons beleid over schoon water in paragraaf 6.1 benadrukken we dat we verontreinigingen aan de bron willen tegengaan en dat we inzetten op het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit pakken we op in de evaluatie van ons beschermingsbeleid, in nauwe samenwerking met de waterschappen.	Nee
2025-024681/13	Wij verzoeken u om het drinkwaterbelang te borgen in de Omgevingsvisie zodat Vitens ook in de toekomst voldoende en schoon drinkwater kan blijven leveren.	Wij begrijpen uw wens om in de toekomst voldoende en schoon drinkwater te kunnen leveren. De Omgevingsvisie is zelfbindend, we kunnen niet andere partijen hiermee binden. De Redeneerlijn is opgenomen in de Omgevingsverordening. Hierin staat het zorgvuldig omgaan met onze natuurlijke voorraden op een prominente plek. Op die manier is dit ook juridisch geborgd.	Nee
2025-024717/4	Indiener heeft een aantal vragen over paragraaf 2.6 (p.36): * Is het daar ander weer dan in de rest van Twente? en Overijssel? * Peilbeheer is een menselijke ingreep? (en voegt daar tekst aan toe): Ai: De Deltabeslissing IJsselmeergebied, met als doel een flexibeler beheer van de waterpeilen en het vergroten van de zoetwatervoorraad, is formeel vastgesteld in 2015. De uitvoering van de beslissing, met name het flexibele peilbeheer in het IJsselmeer en Markermeer, is in 2018 gestart. Het waterpeil van het IJsselmeer wordt sinds 2018 flexibel beheerd. Dit betekent dat het waterpeil in de zomermaanden mag variëren binnen een bepaalde bandbreedte, in plaats van vast te staan op een enkel niveau, waarbij de waterstand in de zomerperiode varieert tussen -0,10 en -0,30 meter onder NAP, met een streefwaarde van -0,20 meter NAP. In de winter wordt gestreefd naar een peil van -0,40 meter NAP.	Wij danken u voor uw opmerkingen. De tekst over Twente kan inderdaad duidelijker. Wij hebben de tekst in paragraaf 2.6 hierop aangepast. Wat u zegt over de Deltabeslissing IJsselmeer in 2015 klopt. Elke 6 jaar worden de grote Deltabeslissingen herijkt. Wat betreft de Deltabeslissing IJsselmeergebied komt er in 2026 een nieuw besluit over het peilbeheer. Wij verwachten dat er wordt voortgebouwd op de beslissing uit 2015 en dat het peil nog flexibeler wordt beheerd.	Ja
2025-024717/12	N.a.v. de tekst: "Op de zandgronden willen we werken aan het vergroten van de grondwatervoorraad door herstel van de balans tussen onttrekking en aanvulling. Dit doen we door de afvoer van water te vertragen, de grondwaterstanden te verhogen, de bodem meer water te laten vasthouden en de waterkwaliteit te verbeteren (p68)" vraagt indiener: waarom geen gebruik van overbodige zonneenergie en overbodige windenergie om water naar de hogere zandgronden te pompen? Gebruik wiebelstroom voor een waterbuffer met als bijkomend voordeel: netstabilisatie.	Wij danken u voor uw suggestie. Op de zandgronden is wateraanvoer zeer beperkt mogelijk. Bij ons Leidende Principe water en bodem sturend willen we zo veel mogelijk aansluiten bij natuurlijke processen. Dit is het meest robuust en geeft de minste afhankelijkheid van faalbare techniek. Lokaal kan er soms sprake zijn van maatwerk met techniek, maar dat is niet ons uitgangspunt.	Nee
2025-024717/13	N.a.v. de tekst: "In de IJssel Vecht delta nemen de risico's op overstromingen toe door onzekerheid over toekomstige waterafvoeren en waterstanden. We willen deze risico's beheersen door ruimte te reserveren voor toekomstige waterafvoer, waterberging, uitbreiding van infrastructuur en in te spelen op een eventuele stijging van het waterpeil van het IJsselmeer (p68)" vraagt de indiener: De hier beschreven risico's zijn toch bestuurlijke keuzes ?	Voor keringen bestaan waterveiligheidsnormeringen. Hiermee zijn de risico's voor overstromingen formeel vastgelegd. Echter er kunnen zich piekmomenten voordoen, die in de toekomst zelfs nog heftiger kunnen zijn. We nemen nu verantwoordelijkheid hiervoor door extra ruimte in het systeem in te bouwen. Hiermee nemen wij onze verantwoordelijkheid voor de toekomst. Het is een bestuurlijke keuze om hierop in te spelen.	Nee

2025-024717/14	Indiener heeft een aantal vragen over de veenweideproblematiek, waarbij indiener ingaat op de tekst hierover op p68 en een verbinding maakt met OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, P7: Benadering broeikasgasemissies. * Waar komt de 0,7Mton vandaan ? * In de OER 2022 was het nog 0,6Mton (zie ook onderstaande snap (zienswijze p.9))? * Hoe kan het dat dit getal anders is, terwijl de tekst een kopie is ? * De bron van dit getal van 0,6Mton is een Wageningen studie uit 2018 met vermelding LULUCF Verduurzaming landelijk gebied Overijssel 2018 (https://edepot.wur.nl/463279) (zie tabel 2.6 op p.40) * Is het vernatting beleid gebaseerd op dit ene getal uit 2015 dat, ook nog slechts deels, te maken heeft met veenweides ? * CO2-eq betreft hier i.h.a. di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 en methaan CH4, hoe is dit voor Overijssel ?	Dank voor uw vragen. Meerdere provincies hebben uitstoot vanuit veenweide. In de jaren waarin het Klimaatakkoord is opgesteld was er nog veel onduidelijkheid over de verdeling over de provincies van de broeikasgasuitstoot uit veenweidegebied. In 2021 hebben we een vertaling gemaakt van het Klimaatakkoord naar Overijssel, waarbij de studie van Wageningen als basis is gebruikt. Hier komt de 0,6 Mton uit voort. De 0,7 Mton komt uit de Staat van Overijssel (2023), waarbij nieuwere inzichten zijn verwerkt. Wat betreft vernatting, dit is niet direct gekoppeld aan een getal, maar is wel een bewezen effectieve methode om koolstof te binden in veenweidegebied. We monitoren hoe maatregelen ons op koers brengen en houden voor onze doelstelling. Overijssel hanteert niet een eigen definitie van gassen die gelden als CO2-equivalenten, we sluiten aan bij de landelijk geldende definities.	Nee
2025-024717/15	Indiener heeft ook een aantal inhoudelijke vragen over veenweideproblematiek: * Door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH4 gelijk aan 25CO2-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd (https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf)?De volgende vraag worden voorafgegaan aan afbeelding zienswijze pagina 11 bovenaan) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel" : Stoppen, Remmen, Doorgaan ? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel" ? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel" ?	Dank u voor uw vragen. Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. Wij betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie.	Nee
2025-024717/16	N.a.v. getallen die genoemd worden in OER 2025 Deelrapport Energietransitie P10: Broeikasemissie veenweidegebieden, heeft indiener aanvullend de volgende vragen: * Het lijkt mij dat 0,1Mton 14% is van 0,7Mton en geen 18-23 % ? * Het lijkt mij dat 0,1Mton 17% is van 0,6Mton en geen 18-23 % ? * waar komt dit gegoochel met getallen vandaan ?	U heeft gelijk. De actualisatie van het Deelrapport Energietransitie is op dit punt niet volledig uitgevoerd. De uitstoot van Overijssel door landgebruik/veenweidegebied is geactualiseerd en vastgesteld op 0,7 Mton CO2-eq. De reductiedoelstelling voor Overijssel is geen range meer, maar een enkel getal: 11% van 1 Mton. Dat is 0,11 Mton. 0,11/0,7 = 16%.	Nee
2025-024717/17	Indiener geeft aan: Het scenario stoppen levert voor de Mastenbroek (https://www.canonvannederland.nl/nl/overijssel/salland/zwartewaterland/-mastenbroekerpolder) een schamele 50.000 ton CO2 besparing, waarbij niet genoemd is hoeveel methaan toename de vernatting gaat geven. Gaat u dat de Mastenbroek bewoners uitleggen ?	Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende als vingeroefening om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. Wij betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie.	Nee
2025-024717/18	Indiener vraagt: Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq). Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom" ?	Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe.	Nee
2025-024717/21	Indiener heeft aantal vragen n.a.v. tekst op p69 over het voorkomen van afwentelen van privaat naar publiek (kosten): * Afwentelen. Geldt dit ook voor het aanleggen van afritten en wegen voor windturbines en het opruimen van fijnstof vervuiling en het, compleet, verwijderen van fundaties ? Niet afwentelen ? - En n.a.v. tekst op p70 over minder afdekken, minder vergaven en minder verontreinigen; * Geldt dit ook voor het aanleggen van afritten en wegen voor windturbines, het doorbreken van grondlagen voor fundaties, het opruimen van fijnstof vervuiling en het, compleet, verwijderen van fundaties?	Dank voor uw vragen. Het begrip 'voorkomen van afwentelen' komt voort uit de Rijksbrief WBS van 2022. Dit begrip hebben wij overgenomen in onze Omgevingsvisie. De gedachte hierachter is dat ontwikkelingen hun eigen 'klimaatbroek' moeten ophouden en niet in tijd, geld of ruimte kosten of lasten op anderen moeten afschuiven. Elke ontwikkeling moet op zijn merites beoordeeld worden. Daarbij moet aandacht zijn voor het zoveel mogelijk tegengaan van afdekken, vergraven of verontreinigen. Dit geldt ook voor afritten en wegen.	Nee
2025-024717/28	Indiener vraagt n.a.v. de tekst (P100): Zo willen we: * Goed beschermd zijn tegen wateroverlast en overstromingen. * Voldoende zoetwater beschikbaar hebben voor landbouw, natuur, industrie en drinkwater * Schoon water. * Gezonde en vitale bodems. * Een klimaatrobuuste leefomgeving en ruimtelijke inrichting, zowel boven als beneden maaiveld. Staan de prioriteiten wel in de juiste volgorde ? Eerst schoon drinkwater ?	Dank voor de vraag. Deze opsomming is niet op volgorde van belangrijkheid gemaakt.	Nee

2025-024717/29	Indiener vraagt n.a.v. de tekst (p100): het oppakken van buitenproportionele opgaven (o.a. PFAS); PFAS is een buitenproportionele vervuiling en leidt daardoor tot een grote opgave? Daarbij voegt indiener een tekst van de adviescommissie Vergunningverlening, toezicht en Handhaving (met verwijzing) toe. Aanvullend vraagt indiener: Wat wordt er in de Omgevingsvisie geschreven over Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en het advies van de Aartsen? Tenslotte vraagt indiener: Welke ZZS staan nog op ons te wachten? Is BPA de volgende?	Het gaat hier om het oppakken van opgaven met een buitenproportioneel maatschappelijk belangrijk karakter. Vervuiling met PFAS is hier als voorbeeld aangehaald. Voor wat betreft ZZS: we zien steeds meer nieuwe stoffen in onze wateren. Met name voor de drinkwaterwinning is dit een thema waar we continu aandacht voor moeten hebben. Er verschijnen steeds nieuwe stoffen waarvan de werking op organismen onbekend is. In hoofdstuk 6.11 van de Omgevingsvisie hebben wij de doelen en ambities opgenomen, daarin hebben we ook aandacht voor ZZS en VTH (vergunningverlening, Toezicht en Handhaving). In de onderliggende Milieunota 2024 (https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&connection_id=939623) en ons VTH-beleid (https://overijssel.notubiz.nl/document/13653697/1#search=%22vth%20beleid%22) geven wij aan hoe wij nadere beleidsuitwerking op deze thema's willen geven.	Nee
2025-024080/7	Water en klimaatadaptatie. In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt de ambitie uitgesproken voor een "Klimaatrobust water- en bodemsysteem door beter aan te sluiten bij de natuurlijke kenmerken en processen". Hierbij staan mooie ambities en uitgangspunten genoemd zoals 'hydrologische bufferzones', 'het water- en bodemsysteem als sturend uitgangspunt' en 'functie volgt peil'. Wij onderschrijven deze ambitie en denken graag mee over de realisatie. Wij zien bijvoorbeeld in en rond natuurgebieden grote kansen om hydrologische bufferzones te realiseren. Maar het is in onze ogen onvoldoende duidelijk waar deze ambitie ruimtelijk beslag gaat krijgen. Wij betreuren het verdwijnen van de 'ambitiekaart klimaat' die wel in het fundament stond.	Water- en bodem sturend is één van de vier Leidende Principes in deze Omgevingsvisie. Elk gebieds(landschaps)type vraagt om een specifieke benadering van dit Leidende Principe. Deze gebiedstypen hebben wij op de gebiedstypenkaart weergegeven. Deze gebiedstypenkaart is wat betreft weergave minder in detail dan de kaart 'Klimaat in het Fundament', maar de achterliggende ideeën zijn niet veranderd. In paragraaf 3.3 hebben we per gebiedstype de uitwerking gegeven. In het Regionaal Water Programma (RWP) geven we samen met partners verdere gebiedsspecifieke invulling aan het principe water- en bodem sturend.	Nee
2025-024080/8	We zijn blij met de gebiedsgerichte uitwerking van het Leidende Principe, in het bijzonder die op de zandgronden en in het veenweidegebied. Het flexibel omgaan met wateroverlast en droogte vraagt om ruimte en kan goed samengaan met andere functies zoals natuur en recreatie. Wij missen echter de invulling van deze kans in de Omgevingsvisie. Ook is het op basis van de visie onduidelijk wat de rol van waterschappen als kennishouder precies inhoudt en vragen u dit verder toe te lichten.	In het Regionaal Water Programma (RWP) geven we samen met partners verdere gebiedsspecifieke invulling aan het principe water- en bodem sturend. Bij deze uitwerking zullen de koppelkansen met natuur en recreatie ook aandacht krijgen. In de Omgevingsvisie benoemen we (o.a. in paragraaf 3.3, 5.3, 6.1) dat "de waterschappen, als kennishouder van de regionale water- en bodemsystemen, een cruciale rol hebben in de weging van het waterbelang. Wanneer de waterschappen zo vroeg mogelijk worden betrokken, zijn zij in staat in de planvormingsprocessen de waterbelangen te behartigen." Onder de Omgevingswet heet dit formeel de 'weging van het waterbelang'. Op grond van artikel 5.37 van het Bkl is de weging van het waterbelang verplicht bij het vaststellen van een omgevingsplan. In de Omgevingsverordening bij de toelichting op Artikel 4.13 (klimaatrobust water- en bodemsysteem) geven wij hier een nadere duiding op.	Nee
2025-026233/11	We zien dat Waterschappen een grotere rol krijgen bij ruimtelijke afwegingen en dat water en bodem zwaarder meegenomen moeten worden bij locatieafwegingen. We begrijpen deze koers. Niettemin vragen wij u ook aandacht voor de afspraken die we in NOVEX-verband met elkaar maken. De regio Zwolle is dé klimaatbestendige groeiregio van Nederland. We zien water en bodem als een kans. We lezen dat te weinig terug in de Omgevingsvisie. We benutten juist de investeringskracht die bij de verschillende opgaven vrijkomt om innovaties en creatief invulling te geven aan water en bodem. Alle opgaven zijn integraal en moeten in samenhang worden gezien. Wat betekent dit als u schrijft het waterschap centraal te willen positioneren? De vraag is: Hoe werken we integraal samen en wat is daarvoor nodig? Graag zien we uw visie daarop.	Onze Omgevingsvisie is hiervoor ons centrale kader om opgaven in samenhang te bezien. Wij gaan in onze bestuursfilosofie uit van een goede samenwerking tussen stakeholders. Het waterschap is bij uitstek de partij die het regionale water- en bodemsysteem het beste in de vingers heeft. Wij gaan er dan ook van uit dat het waterschap in de weging van het waterbelang haar positie pakt.	Nee
2025-026233/12	We lezen over een robuust water- en bodemsysteem in Overijssel, terwijl de grote veranderingen in het hoofdsysteem plaatsvinden (afvoerverdeling rivieren en peil IJsselmeer) en mede van invloed zijn voor de opgaven in Zwolle (en regio Zwolle). Welke rol pakt de provincie?	Wij zien ook dat de besluitvorming over de verdeling van zoetwater over de Rijntakken grote effecten voor de regio Zwolle kan hebben. De verdeling van water over de Rijntakken is bevoegdheid van het Rijk. We zijn in gesprek met het Rijk en hebben een adviserende rol.	Nee

Thema 7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/5	Klimaat mitigatie en energie (transitie): doelstelling mestvergisting haalbaar? Als provinciaal doel wordt genoemd dat in 2030 de helft van alle beschikbare mest vergist wordt, wat zo'n 100 mln. m3 aardgas kan vervangen. Wij vragen ons af hoe u deze doelstelling wil gaan halen en welke aanvullend instrumenten en/of middelen u hiervoor in wil gaan zetten.	Bedankt voor uw vragen. Hoewel de ambitie is om in 2030 de helft van de beschikbare mest te vergisten, is in de Energievisie opgenomen dat we verwachten deze doelstelling niet eerder dan tegen 2035 te halen. In de uitvoeringsagenda energie, waar we samen met gemeenten momenteel aan werken, specificeren we welke acties we in gezamenlijkheid ondernemen om realisatie van deze doelstelling dichterbij te brengen.	Nee
2025-022530/1	Planologische ruimte voor energie-infrastructuur. De ontwerpvisie benoemt terecht de energietransitie en daarmee de groeiende ruimtevraag voor energievoorziening als één van de kernopgaven. TenneT constateert dat de visie nog onvoldoende aangeeft hoe en waar de provincie planologische ruimte reserveert voor de uitbreiding en versterking van het hoogspanningsnet. Dit betreft onder meer: * ruimte voor nieuwe hoogspanningsverbindingen (bovengronds en ondergronds), * uitbreidingen van bestaande stations of nieuwe transformatorstations, * bundeling met andere infrastructurele opgaven. Wij verzoeken u deze ruimtebehoefte nadrukkelijker te adresseren en in kaart te brengen binnen het bijbehorende uitvoeringsprogramma of via bijlagen.	Deze noodzaak om ruimte te reserveren voor uitbreiding en versterking van het hoogspanningsnet onderschrijven we. U vraagt om dit in de Omgevingsvisie ook te benoemen. Wij hebben de paragraaf 2.6 hierop aangevuld. Daarnaast is in de Omgevingsverordening een beleidsregel opgenomen (art 4.125) die stelt dat bij ruimtelijke ontwikkelingen waarbij sprake is van gebruik, productie of transport van energie, rekening gehouden moet worden met de effecten op het energiesysteem. De Redeneerlijn geeft verder voldoende aanknopingspunten om ruimte hiervoor mee te wegen, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de door u gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Een eventuele reservering vraagt een duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt momenteel verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling hiervoor in het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We nemen het daarom nu niet op in de Omgevingsvisie.	Ja
2025-022530/2	Samenhang met netcongestie en prioritering energieprojecten. De visie signaleert terecht op pagina 38 dat het risico op netcongestie een gevolg is van grootschalige opwek van hernieuwbare energie. De komende decennia gaat de energievoorziening in Nederland fors veranderen. Een stabiel en toekomstbestendig elektriciteitsnetwerk wordt nog meer noodzakelijk vanwege de afnemende beschikbaarheid van fossiele brandstoffen en de opkomst van nieuwe energiebronnen. Met het oog op de energietransitie kunnen er de komende jaren diverse netuitbreidingen/wijzigingen gaan plaatsvinden. Eveneens vanwege de klimaatadaptatie zullen er wellicht aanpassingen aan het net noodzakelijk zijn. In het Investeringsplan (IP) 2024-2033 van TenneT staan de toekomstige ontwikkelingen opgenomen voor Nederland. Het IP is via onderstaande link in te zien en/of te downloaden, tennet.eu/nl/bedrijf/publicaties/investeringsplannen. Om toekomstige ontwikkelingen zo snel mogelijk uit te kunnen voeren, is het gewenst om dit ruimtebeslag op te nemen c.q. te vermelden in uw visie. Wij vragen in dit kader aandacht voor de volgende punten; - Verzoek om in het uitvoeringsprogramma structurele samenwerking en afstemming te borgen tussen provincie, RES-regio's en TenneT.	Wij gaan er vanuit dat u met het uitvoeringsprogramma de Uitvoeringsagenda van de Energievisie, de energiestrategie Twente en de Energietafel West Overijssel bedoeld. Deze gemeenschappelijke agenda is nog in ontwikkeling. Wij waarderen de bijdrage die u daar aan levert. De agenda kan en zal waarschijnlijk tot diverse vormen van samenwerking leiden. Dat de netbeheerders daar een rol in krijgen is logisch en zeer wenselijk. Daarnaast zal de samenwerking met u in de Energyboard en de onderliggende werkgroep uiteraard worden voortgezet.	Nee
2025-022530/3	Benoem hoe de provincie omgaat met prioritering van energieprojecten in relatie tot de beschikbare netcapaciteit.	Dank voor uw zienswijze. Het toekennen van netcapaciteit aan energieprojecten is het domein van de netbeheerder en onderwerp van het ACM Prioriteringskader. Wij nemen dit daarom niet op in de Omgevingsvisie.	Nee
2025-022530/4	Verken mogelijkheden voor sneller realiseren van netuitbreidingen, inclusief het versnellen van procedures.	We delen de wens om netuitbreidingen en versterkingen sneller te realiseren. In het werkspoor Sneller Bouwen onder de Energyboard werken we daarop onder andere met u samen. De procedures voor ruimtelijke besluiten en vergunningen zijn daarbij tijdrovend. Eerder dit jaar hebben het ministerie van KGG en u een maatregelenpakket gepresenteerd waarin dit onderwerp aandacht krijgt. Wij werken daar volop aan mee. Daarnaast heeft de provincie een procedureteam ingericht om de ruimtelijke procedures maximaal te faciliteren.	Nee
2025-022530/5	Veiligheid, gezondheid en ruimtelijke kwaliteit rond netwerken. TenneT wijst op het belang van heldere normen rond: - magneetveldzones bij bovengrondse lijnen (gebaseerd op voorzorgbeleid), - bouwvrije zones en risicozonering, - beheerbaarheid en robuustheid van kabels in verstedelijkt gebied. Wij adviseren de provincie deze aspecten expliciet te integreren in de uitwerking van de visie en bijbehorende omgevingsinstrumenten (bijv. via instructieregels of beleidsregels).	Normen die betrekking hebben op veiligheid en gezondheid liggen vast in nationale wetgeving. Die vormen geen onderdeel van onze Omgevingsverordening. Daarin treft u juist wel de regels rondom ruimtelijke kwaliteit.	Nee

2025-022530/6	Concrete verzoeken aanpassing / aanvulling. TenneT verzoekt Provinciale Staten om in de definitieve Omgevingsvisie: 1. De aanwezigheid en uitbreiding van hoogspanningsinfrastructuur expliciet te benoemen als essentiële voorwaarde voor de energietransitie en ruimtelijke ontwikkeling.	Hoogspanningsinfrastructuur is naast infrastructuur voor o.a. warmte, bio- of groengas en in de toekomst waterstof essentieel voor de energietransitie. In paragraaf 2.6 van de Omgevingsvisie benadrukken we de noodzaak van het aanpassen van het energiesysteem. In de Energievisie is dat verder uitgewerkt.	Nee
2025-022530/8	3. Congestieproblematiek op te nemen in het uitvoeringsprogramma, inclusief overlegstructuren met netbeheerders.	Wij gaan er vanuit dat u met het uitvoeringsprogramma de Uitvoeringsagenda van de Energievisie, de energiestrategie Twente en de Energietafel West Overijssel bedoeld. Deze gemeenschappelijke agenda is nog in ontwikkeling. Wij waarderen de bijdrage die u daaraan levert. De agenda kan en zal waarschijnlijk tot diverse vormen van samenwerking leiden. Dat de netbeheerders daar een rol in krijgen is logisch en zeer wenselijk. Daarnaast zal de samenwerking met u in de Energyboard en de onderliggende werkgroep uiteraard worden voortgezet.	Nee
2025-022530/9	De rol van netbeheerders (zoals TenneT) expliciet benoemen als structurele partner bij regionale gebiedsontwikkelingen en omgevingsprogramma's.	Wij waarderen de lopende samenwerking met de netbeheerders en benoemen het belang van samenwerking met 'partners' op diverse plekken in de Omgevingsvisie. Daaronder moet zeker ook de samenwerking met de netbeheerders gevat worden.	Nee
2025-022530/10	Slotbeschouwing. TenneT waardeert de integrale en toekomstgerichte insteek van de ontwerpvisie, maar acht het van belang dat de uitvoering en juridische verankering van de visie voldoende houvast biedt voor netinfrastructuur. Dit is cruciaal om de klimaat- en leveringsdoelen tijdig en betrouwbaar te kunnen realiseren. De energietransitie vraagt om een aanzienlijke uitbreiding van onze energie-infrastructuur en heeft een grote maatschappelijke en ruimtelijke impact.	Wij danken u voor dit compliment en nemen uw suggesties ter harte.	Nee
2025-022530/13	Ontwikkelingen ter plaatse van onze assets. De visie schets diverse ruimtelijke ontwikkelingen, waaronder de ontwikkeling en herstructurering van bedrijventerreinen en woningbouw. De visie stelt dat bij nieuwe ontwikkelingen, zoals woningbouw of ruimte voor bedrijven in de groene omgeving, zorgvuldig moet worden afgewogen wat waar mogelijk is. Hoewel de visie het belang van ruimtelijke kwaliteit en zorgvuldige inpassing benadrukt, wordt geen specifieke vroege en continue afstemming met de beheerder van hoogspanningsinfrastructuur genoemd bij ruimtelijke plannen die de directe omgeving van hoogspanningsverbindingen en -stations betreffen. Vroege betrokkenheid stelt TenneT in staat om tijdig de potentiële impact te beoordelen, te adviseren over noodzakelijke veiligheidsafstanden en de toegankelijkheid voor onderhoud te garanderen.	In de Omgevingsverordening is een beleidsregel opgenomen (art 4.125) die stelt dat bij ruimtelijke ontwikkelingen waarbij sprake is van gebruik, productie of transport van energie, rekening gehouden moet worden met de effecten op het energiesysteem. In de onderbouwing van het omgevingsplan moet worden aangegeven hoe negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. Deze beleidsregel zal nader geduid worden in een handreiking voor gemeenten om duidelijk te maken hoe een dergelijke onderbouwing werkt. Daarbij duiden we dan ook de noodzaak tot afstemming met de netbeheerders. Dat geldt ook voor die gevallen waarbij het niet zozeer gaat om directe impact op het energiesysteem (via gebruik, productie of transport), maar om de indirecte impact als gevolg van ruimtelijk nabijheid bij de assets van TenneT.	Nee
2025-022530/19	Kleinschalige windturbines (erfmolens) en windturbines. De Omgevingsvisie gaat in paragraaf 6.2 'Klimaatmitigatie en energie(transitie)' in op het opwekken van duurzame energie, specifiek op het onderdeel windenergie. Er wordt gesteld dat wordt ingezet op clustering, waarbij binnen de voorkeursgebieden geen eisen gesteld worden aan de omvang van de windturbineopstellingen. Buiten de voorkeursgebieden zijn alleen clusters van minimaal 4 windturbines toegestaan. Een uitzondering hiervoor is voor bedrijventerreinen. Erfmolens vallen niet onder de clustereis, aldus de visie. Verder gelden er in bepaalde gebieden beperkingen voor het oprichten van windturbines, zoals in het NNN, de Nationale Landschappen en beperkingsgebieden. De Omgevingsvisie staat dus kleinschalige windturbines toe. Het is van belang dat duidelijke richtlijnen worden opgenomen die de belangen van de aanwezige hoogspanningsinfrastructuur hierin meewegen en dat TenneT wordt geconsulteerd bij concrete initiatieven in de buurt van haar assets. Wanneer windturbines in de omgeving van een hoogspanningsverbinding worden gepland, is het noodzakelijk om bij de gebiedsaanwijzing rekening te houden met het Handboek Risico Zonering Windturbines. Wij verzoeken de provincie om in de Omgevingsvisie op te nemen dat voldaan dient te worden aan de richtlijnen van HRW2020. Dit handboek kunt u downloaden op de site van 'Informatiepunt Leefomgeving'. Indien niet aan de in het handboek genoemde afstanden kan worden voldaan adviseren wij u om contact op te nemen met TenneT via ruimtelijkeplannen@tennet.eu	Bedankt voor uw zienswijze. Voor erfmolens staan reeds duidelijke instructies in de Omgevingsverordening. Alles dat geen erfmolen is, wordt gezien als windturbine. Alle windturbines (niet zijnde erfmolens) moeten voldoen aan de clustereis buiten de voorkeursgebieden. Wij zijn bekend met het handboek risico zonering windturbines maar nemen dit niet op in de Omgevingsvisie. Bij de uitwerking van een concreet windpark krijgt dit vanzelfsprekend aandacht.	Nee
2025-023639/3	Mestvergisting (6.2 ontwerp-Omgevingsvisie). In 2030 wordt volgens de ontwerp-Omgevingsverordening de helft van alle beschikbare mest vergist. Is dit de helft van de nu beschikbare mest of de helft van de in 2030 beschikbare mest? Wat is de prognose van de beschikbaarheid en overschot van mest in 2030?	Bedankt voor uw vragen. De ambitie van de provincie is dat in 2030 50% van de beschikbare mest wordt vergist (dus de helft van de in 2030 beschikbare mest). Hoewel de omvang van de ambitie staat, is de verwachting dat we deze niet eerder dan in 2035 bereiken. In de Energievisie lichten we toe dat deze ambitie ook met een afname van de veestapel –en daarmee van de hoeveelheid beschikbare mest- nog mogelijk is, al vraagt dit dan wel maximale inzet op mestvergisting.	Nee
2025-023639/4	Kleinschalige mestvergisting op erven wordt gepromoot. Gelet op risico's, financierbaarheid, flexibiliteit, etc. zien gemeente en de boeren graag mogelijkheden voor collectieve buurt monomestvergisters. Deze worden nu niet genoemd. Naast de kleine op erfniveau worden grootschalige industriële genoemd. De door ons gewenste tussenvorm niet. Wij verzoeken de ontwerpstukken aan te passen zodat buurt monovergisters toegestaan zijn in het landelijk gebied.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij onderschrijven de kansen die buurtvergisters bieden. In de Omgevingsvisie wordt verwezen naar de mogelijkheid van vergisting op regionale schaal onder voorwaarden, waarbij vooral goede ontsluiting belangrijk is en ruimtelijke inpassing op basis van de Catalogus Gebiedskenmerken. Afhankelijk van de grootte, kan een buurtvergister onder deze categorie vallen. Deze vorm wordt dus niet uitgesloten.	Nee

2025-023639/5	Energietransitie (6.2 ontwerp-Omgevingsvisie). In o.a. de brief d.d. 1 september 2022, de brief d.d. 27 februari 2024 en de inspreekreactie op de Omgevingsvisie d.d. 18 september 2024 hebben wij een reactie gegeven op het zon en wind beleid zoals dit is opgenomen in het PPE en de ontwerp Omgevingsvisie. Deze reactie gaat over de aanwijzing van de voorkeursgebieden en de rolopvatting van de provincie. Wij verwijzen u hierna en vragen u rekening te houden met deze inbreng waarbij het uitgangspunt is dat in Wierden geen mogelijkheden gezien worden voor grote windturbines.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij onderschrijven uw uitgangspunt dat er geen mogelijkheden zijn voor grote windturbines in Wierden niet. Voor de beantwoording van uw brieven, verwijzen wij naar de reactie op deze brieven en de reactienota van het windbeleid (https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962193).	Nee
2025-023639/6	Windenergie: inzetten op clustering. In de ontwerp-Omgevingsvisie, het Provinciaal Programma Energietransitie en de ontwerp- Omgevingsverordening staat dat in de voorkeursgebieden voor windenergie geen eisen gelden voor de grootte van windparken en dat losse windturbines zijn toegestaan. Zoals we eerder in brieven hebben aangegeven, vragen wij u nogmaals om duidelijk te maken op basis van welke ruimtelijke argumenten is bepaald dat Wierden grotendeels een voorkeursgebied voor wind is. We willen ook graag weten waarom in dit gebied losse windturbines mogen, terwijl in andere gebieden alleen clusters van minimaal vier windturbines zijn toegestaan.	Dank voor uw zienswijze. De beleidskeuzes voor wind en zon worden in deze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening inhoudelijk niet veranderd in vergelijking met eerdere besluiten. Wij verwijzen u voor de reactie op deze zienswijze naar de reactie op uw zienswijze op het windbeleid, welke u per brief van ons heeft ontvangen op 27 mei 2024. Deze reactie is ook hier terug te lezen: https://overijssel.notubiz.nl/document/14183045/1?connection_type=16&connection_id=944868#page=153	Nee
2025-023639/8	Voorkeursgebied wind en het initiatief Windpark Wierden. In de afgelopen periode is er op verschillende manieren met u gecommuniceerd over de strijdigheid van de woningbouwplannen van de gemeente Wierden en het door u geselecteerde Windpark Wierden langs de A35 voor het starten van een projectbesluit procedure. In onze brief van 3 juni 2025 hebben wij geïnformeerd dat onze woningbouwplannen voor lange en middellange termijn (na 2030) belemmerd worden. Gezien de woningbouwopgave is het belangrijk dat er veel woningen gebouwd worden en dat het hele gebied tussen de Klumpershoekweg, de A35 en de N36 gebruikt kan worden voor woningbouw en bijbehorende functies. Dit kan oplopen tot circa 600 woningen. Als er windturbines nabij dat gebied komen, kan een groot deel van de grond niet meer gebruikt worden voor woningbouw vanwege de afstandsnormen. 600 woningen waar een streep doorgezet kan worden. Daarom lijkt het er nu op dat de gemeente en de kern Wierden aan de kant van Zuidbroek niet verder kan groeien zoals afgesproken in de geactualiseerde Woondeal Twente 2025-2030. Voor ons als gemeente is dat onacceptabel. Het is onbegrijpelijk dat een gebied zonder beperkingen voor woningbouw ineens grotendeels niet meer beschikbaar is door deze concrete ontwikkeling. Dit gebied biedt immers binnen onze gemeente dé mogelijkheid voor toekomstbestendige woningbouw die snel en in verschillende fasen realiseerbaar is in aansluiting op lokale, regionale en landelijke woningbouwtekorten. In een reactie van uw zijde wordt aangegeven dat wind boven woningbouw zou gaan volgens de Omgevingsvisie en de PPE, terwijl in het regeerprogramma is vastgelegd dat woningbouwplannen voorrang hebben op de ontwikkeling van windprojecten op land. Wij zijn in deze situatie ook benieuwd hoe u hier de ontwikkeling van een klein windpark (maximaal 2 turbines) afweegt tegen het niet doorgaan van de bouw van 600 extra woningen. Wij vragen u om een reactie op dit punt en in het licht van de woningnood uw beleid hierop aan te passen.	Bedankt voor uw zienswijze. Zowel tijdens als na afloop van de beleidsvorming voor windenergie, is er op verschillende momenten contact met u geweest. U had door het maken van programmeringsafspraken gebieden kunnen uitsluiten voor windenergie. U heeft hier niet voor gekozen. De selectie van Windpark Wierden A35 conflicteert niet met de afspraken in de woondeal en belemmert evenmin de door u gewenste ontwikkeling van woningen aan de kant van Zuidbroek. Dit onderwerp is ondertussen ook besproken in een bestuurlijk overleg.	Nee
2025-023642/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door de Rijksoverheid.	Nee
2025-023642/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten, waaronder cumulatie van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-023642/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer voor beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten en mogelijke ecologische effecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee

2025-023642/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. De Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een Uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons Uitvoeringsprogramma NEO (Nieuwe Energie Overijssel) samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-023642/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-023642/6	Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-023642/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-023642/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-023642/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-023642/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-023642/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-023642/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee

2025-023642/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-023642/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste “realtime” meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-023649/17	De ruimtelijke implicaties van de provinciale Energievisie (zelfvoorzienend, waterstofbackbone, energie) moeten duidelijker in de POVI staan. Als voorbeeld: het uitgangspunt van uw provinciale Energievisie is dat Overijssel grotendeels zelfvoorzienend zal zijn in haar energievraag. Dit betekent een forse toename in de opwek van elektriciteit. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Bedankt voor uw zienswijze. De noodzaak van een forse toename in de opwek van elektriciteit onderschrijven we, de Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Nee
2025-023649/18	Op pagina 39 schrijft u "In onze provincie kiezen we ervoor om een deel van onze energievraag richting 2050 te voorzien met andere soorten energiesoorten dan elektriciteit. We gaan werken aan een grotere bijdrage vanuit warmte, biogas en waterstof. Hiermee beperken we de druk op ons elektriciteitssysteem en verminderen we onze afhankelijkheid van één soort energie." De elektriciteitsvraag zal in de toekomst echter enorm stijgen. Om deze stijging iets af te vlakken zal er optimaal gebruik gemaakt (moeten) worden van warmtebronnen en groen gas. Er is dus sowieso veel meer netwerk nodig. Ook infrastructuur voor waterstof: om tegemoet te komen aan hoge energievraag van ondernemers maar ook als back-up en aanvulling op de warmtebron(en) van de (toekomstige) warmtenetten. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Wij onderschrijven uw constatering dat er in de toekomst meer energie-infrastructuur nodig is. Wij hebben paragraaf 2.6 aangevuld, waarbij we aangeven dat de netinfrastructuur ook ruimte vraagt.	Ja
2025-023649/20	Pagina 102. De Omgevingsvisie geeft een doorkijk tot 2050. In 2050 is er een reductie van broeikasgassen van 100% t.o.v. 1990. En worden er geen fossiele brandstoffen meer gebruikt. Ambitie moet veel steviger! Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Wij begrijpen uw oproep. De landelijke klimaatwet geeft klimaatneutraliteit in 2050 voor Nederland aan. Dit houdt al in dat binnen Nederland nog (kleinere) emissie mogelijk is. Binnen de EU wordt afgesproken welke lidstaat en sectoren bijdragen aan klimaatneutraliteit in 2050 op basis van wederzijdse solidariteit. De invulling hiervan komt later. Wij sluiten qua ambitie aan bij onze landelijke kaders.	Nee
2025-023649/21	Pagina 102 toevoegen ambitie: het uitfasen van het gebruik van fossiele brandstoffen. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij sluiten aan bij landelijke ambities en hebben hierop geen aanvullende provinciale ambities.	Nee
2025-023649/22	Pagina 106: bij energiebesparing ook de inwoners / huishoudens noemen. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij onderschrijven het belang van energiebesparing bij huishoudens en hebben hierop paragraaf 6.2 van de Omgevingsvisie aangepast.	Ja

2025-023656/18	Indiener heeft een aantal vragen over andere bronnen van broeikasgasuitstoot: * vraagt: Weet u hoeveel Twence uitstoot? 922.818 ton CO2 (923Mton ofwel 1300x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden), Akzo/Nobian 262.400 ton CO2 (262Mton ofwel 375x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden). (Zie ook afbeelding p12 uit zienswijze). * Kan de provincie iets aan Twence en AKZO/Nobian doen (no 30 en no 51, maar samen in de top10 van NL)? * Is er voldoende provinciaal besef van getalsmatige broeikas proporties? * Waarom ontbreekt een top 100 van Provinciale bronbenadering broeikas uitstoters, van bedrijven, gebieden, activiteiten, of een top 30, of tenminste een top 10. Dat maakt duidelijk dat het beleid gericht is op belangrijke emissie bronnen. De CO2-verbruiksbenadering vertoeft het beeld van de grote uitstoters.	Bedankt voor uw zienswijze. De vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie.	Nee
2025-023656/22	Indiener vraagt over • Energie-opwek nabij energienetwerk en energievraag nabij opwek. (p73) Welke verhouding wordt beoogd tussen "energievraag nabij opwek"? Gaat het hierbij om kleinverbruik bij klein-opwek en grootverbruik bij groot-opwek?	Dank voor uw vraag. Waar het mogelijk is koppelen we vraag en aanbod. In onze Energievisie onderbouwen wij op welke wijze dit bijdraagt aan een robuust energiesysteem. Het gaat niet noodzakelijkerwijs om grootschalige opwek nabij grootverbruik.	Nee
2025-023656/25	Ten aanzien van de Rode Draad Duurzaamheid (P86) heeft indiener de volgende vragen: * Waarom is de schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de Omgevingsvisie niet beschouwd en welk percentage komt voort uit hergebruik? (zie ook verderop): * Is er sprake van een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen? Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning-robustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Legt, de provincie Overijssel, op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter?	Bedankt voor uw zienswijze. De door u genoemde rapporten bij zienswijze 011/34 laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de II3050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld "Inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, Repair & Refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.	Nee
2025-023656/29	N.a.v. onderstaande tekst uit de Omgevingsvisie over klimaat en energietransitie (P104), heeft indiener een aantal vragen en opmerkingen geplaatst 6.2. Klimaatmitigatie en energie(transitie) Doelen en opgaven • In Nederland voor 2030 49TWh duurzame elektriciteit opwekken op zee en 35 TWh op land. In Nederland worden in 30 RES-regio's Regionale Energie Strategieën (RESsen) gemaakt die opgeteld de doelstelling van 35 TWh gaan invullen. Omdat al in 2030 35 TWh moet worden opgewekt, zal daartoe gebruik worden gemaakt van bestaande bewezen technieken: energie uit wind en zon (Klimaatakkoord, Regionale Energie Strategieën). * Het doel van 35TWh is toch al behaald ? * De landelijke status ontbreekt hier ? * Waarom geen vermelding van de noodzaak voor persistente energie opwek (geen wiebelstroom!)? * Congestie is een vorm van schaarste, materiaal gebruik is een veel ernstiger vorm van schaarste? * Waarom geen vermelding van de noodzaak voor persistente energie opwek (i.p.v. 40/60 wiebelstroom!)? - o In 2030 wordt de helft van alle beschikbare mest vergist, wat zo'n 100 mln. m3 aardgas kan vervangen * Over hoeveel mest gaat het hier en hoeveel gaat dat minder worden door ander beleid?	Dank voor uw vragen. Provinciale Staten hebben de opgave van 3,3 TWh aan wind en zon in Overijssel opgenomen in de Omgevingsverordening. Hoewel de ambitie om in 2030 de helft van de beschikbare mest te vergisten en daarmee 100 mln. kuub aardgas te vervangen staat, is de verwachting dat we deze niet eerder dan 2035 bereiken. Momenteel wordt circa 5% van de beschikbare mest vergist. Hoeveel 50% van de beschikbare mest exact omvat, is uiteraard ook afhankelijk van ontwikkelingen in de veestapel. In de Energievisie van Overijssel is opgenomen dat de ambitie haalbaar is, ook als de veestapel met 20% afneemt. Al vraagt dit dan wel maximale inzet op mestvergist. In onze Energievisie vormen robuustheid en efficiëntie één van de startprincipes. Dat wil zeggen dat we de balanceren in het elektriciteitssysteem een belangrijk aspect vinden. Daarvoor zijn met instrumenten als: curtailment, vraagsturing, peak-shaving, opslag of conversie veel mogelijkheden om de weersafhankelijke bronnen goed in te passen in het systeem. Zie voor het antwoord op de vraag over schaarse materialen: 2025-023656/34.	Nee
2025-023656/30	Ten aanzien van de energietransitie en de uitstoot van broeikasgassen heeft indiener aan aantal vragen en opmerkingen geplaatst. * Besparen van energie en energie efficiëntie: bedrijven en industrie stoten in 2030 nog maximaal 1,2Mton CO2 uit, het bebouwde gebied maximaal 1,05 Mton. * Is dit inclusief of exclusief Twence en Nobian? * Wat is de top 10 van uitstoot van bedrijven en industrie? * Wat is de uitstoot per gezin (wooneenheid) in Overijssel en wat moet dat worden? * Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq) ? Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom"? Waar is dit gedocumenteerd? * Er zijn toch vele andere manieren van koolstof vastlegging? Indiener voegt hier een AI gegenereerde tekst aan toe met suggesties over het vastleggen van koolstof in landgebruik. * Hoe staat dit in verhouding tot huisdieren? Hoeveel uitstoot komt er door huisdieren en hun voer?	Bedankt voor uw zienswijze. De eerste vier vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie. Het antwoord op de vragen over vernatting is: wetenschappelijk is aangetoond dat bij - 20 tot -40 centimeter onder maaiveld de gezamenlijke uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke totale uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. Over uitstoot door huisdieren hebben wij geen informatie.	Nee

2025-023656/31	• Op het gebied van mobiliteitstransitie werken we aan een transitie naar duurzamere mobiliteit met als doel om een flinke besparing op de uitstoot van CO2 te bereiken (maximale rest-emissie 2030 Overijssel van 1,48 Mton). Hierbij zetten we in op minder mobiliteit, andere mobiliteit en schonere mobiliteit. Onderdeel hiervan is inzet op nabijheid en het STOMP principe (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobiliteitsdiensten, Privéauto). Ten aanzien van de tekst over duurzame mobiliteit heeft indiener twee vragen: * Flinke besparing, is dat SMART geformuleerd? * Hoe wordt het elektrisch verbruik van het spoor (Blauwnet, NS) hierin verwerkt en toegerekend (volgens de bronbenadering)?	Dank voor uw vragen. * Inderdaad kan de term 'Flinke besparing' smarter worden geformuleerd. Voor Mobiliteit is de doelstelling om een besparing van de CO2-uitstoot van 55% te realiseren in 2030 t.o.v. 1990. Dit is afgesproken in het klimaatakkoord, waar provincie Overijssel zich aan gecommitteerd heeft. * Wanneer alle spoorlijnen geëlektrificeerd zijn, hebben deze geen uitstoot meer. Op dit moment zijn er nog een paar diesellijnen. Deze worden meegenomen in de totale CO2 uitstoot van mobiliteit. De elektrificatie van de spoorlijnen is van kleine invloed op de uitstoot van mobiliteit. Zie ook: https://www.rmp-rekentool.nl/viewer/jivereportcontents.ashx?report=rmp_rekentool .	Nee
2025-023656/32	Ten aanzien van energiebesparing heeft indiener de volgende vragen: * Waarom komt energiebesparen er weer zo bekaaid vanaf? Honderden regels tekst maar het laag-hangend fruit krijgt 1 regel. Als alle huidige CV-systemen juist zouden zijn ingeregeld, is er al minstens 20% minder gas nodig. * Beseft u dat mensen hun toekomstige investering in het warmtesysteem baseren op het huidige (veelal in-eficiente) energie verbruik? * Beseft u dat daardoor het toekomstige energie-systeem overgedimensioneerd wordt, als we nu niet eerst weten wat we echt nodig hebben? * Is besparen niet "sexy" genoeg ? Of tast het de rijksinkomsten aan?	Dank voor uw vragen. Wij onderschrijven het belang van energiebesparing. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin verwoorden en onderbouwen wij onze ambities voor energiebesparing.	Nee

2025-023656/33	Indiener kondigt bij de tekst op P36 over grondstoffen voor de bouw en het opwekken van energie al aan dat het onderwerp grondstoffen later aan de orde gebracht zal worden. Zo ook bij de tekst over hergebruik van grondstoffen op p38 is dit het geval, waarbij indiener aangeeft: grondstoffen hergebruik, heel verstandig, maar het blijft toch maar een marginale bijdrage? Bij paragraaf 6.2 komen de andere vragen omtrent grondstoffen aan de orde: * Waar wordt schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de Omgevingsvisie beschouwd? (n.a.v. tekst op p106: Energienetwerken en energie-infrastructuur: • Verbeteren van de energienetwerken en energie-infrastructuur, zodat gekomen wordt, nu en in de toekomst, tot een betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. Uiteraard betrouwbaar en veilig). * Leidt deze grondstoffenbehoefte tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem? (zie ook aanvullende tekst van indiener). * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld? * Is de provincie Overijssel door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten? * T.o.v. de 2021 studie (https://www.copper8.com/wp-content/uploads/2021/06/Een-circulaire-energietransitie.pdf) is de situatie vele procentpunten verslechterd, zie 2021 figuur hiernaast (zie zienswijze p21). N.b. voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is "rethink" ... de energie transitie dus ook provinciaal! * Een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050 (p188): Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P157 • Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant!* Ook de provincie Overijssel legt op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Bedankt voor uw zienswijze. De genoemde rapporten laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de II3050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld "Inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, repair & refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.	Nee

2025-023656/34	Ten aanzien van het energiesysteem, verwijst indiener naar P106 en stelt de volgende vragen: * Een energiesysteem bestaat toch bij de gratie van een netwerk? Hoe kan er dan sprake zijn van "nationale", "provinciale" en "lokale" energiesysteem? * Hadden we met kernenergie (= centrale opwek faciliteiten) allelei congestie problemen (door decentrale opwek) kunnen voorkomen ? (refererend aan tekst P107) * Is het ruimtebeslag van kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind? * Is gebruik van schaarse grondstoffen bij kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind?	Dank voor uw vragen. 1) Hoewel een energiesysteem inderdaad afhankelijk is van een netwerk, bestaat het systeem uit meerdere lagen die elk hun eigen schaal en dynamiek kennen. Het nationale netwerk vormt de ruggengraat, maar binnen dat netwerk zijn er duidelijke functionele en bestuurlijke onderscheiden tussen nationale, regionale en lokale energiesystemen. Nationaal niveau – TenneT en het hoogspanningsnet. Op nationaal niveau beheert TenneT het hoogspanningsnetwerk (110 kV en hoger), dat grote hoeveelheden elektriciteit transporteert over lange afstanden. Dit netwerk verbindt grootschalige opwek (zoals offshore windparken of conventionele centrales) met regionale verdeelpunten en is cruciaal voor leveringszekerheid en internationale koppelingen. Regionaal niveau – middenspanning en netbeheerders. Vanaf het hoogspanningsnet wordt elektriciteit via transformatiestations omgezet naar middenspanning (10–50 kV). Deze laag wordt beheerd door regionale netbeheerders zoals Enexis, Liander of Stedin. Zij zorgen voor de verdeling naar industriële gebruikers, zonneparken, warmtenetten en lokale knooppunten. Lokaal niveau – laagspanning en huishoudens. Tot slot wordt elektriciteit omgezet naar laagspanning (230/400 V), dat gebruikt wordt in woningen, winkels en kleinere bedrijven. Ook deze laag valt onder de verantwoordelijkheid van regionale netbeheerders. Hier ontstaan steeds vaker lokale energiesystemen, zoals buurtbatterijen, wijkgerichte warmtenetten of energiecoöperaties. Waarom dan toch 'lokale' of 'provinciale' energiesystemen? Functioneel: Lokale systemen kunnen autonoom balanceren, bijvoorbeeld met eigen opwek (zon, wind), opslag en vraagsturing. Bestuurlijk: Provincies en gemeenten hebben regierol in ruimtelijke inpassing, participatie en afstemming van energieprojecten. Strategisch: Regionale energiestrategieën (RES'en) en provinciale visies (zoals Overijssel 2050) sturen op maatwerk en integratie van energie met ruimtelijke ordening. Het netwerk is dus één fysiek systeem, maar het energiesysteem is een meerschallig stelsel van productie, distributie, governance en gebruik. Nationale, provinciale en lokale energiesystemen zijn dus geen contradictie, maar een noodzakelijke gelaagdheid binnen de energietransitie. 2) Dat is een interessante gedachte, maar het is in feite een hypothetische "wat als"-vraag die weinig toevoegt aan de actuele beleidscontext. De energietransitie is een dynamisch proces waarin keuzes uit het verleden niet één-op-één te herleiden zijn tot de uitdagingen van vandaag, zoals netcongestie. Wat nu relevant is, is hoe we omgaan met de bestaande situatie: een energiesysteem dat steeds meer decentraal, variabel en interactief wordt. Daarbij is het van belang om te kijken naar robuuste oplossingen voor netcapaciteit, systeembalans en ruimtelijke inpassing—ongeacht de historische route. Kernenergie, in welke vorm dan ook, kan daarin een rol spelen als stabiele bron, maar de discussie hoort thuis in de context van de huidige Energievisie en de toekomstige mix. Het is dus verstandiger om vooruit te kijken dan achterom. 3) In de rapportage "De rol van kernenergie in de energietransitie van Noord-Brabant" opgesteld door TNO in 2021 staat dat: "Het directe ruimtegebruik voor een kerncentrale is in vergelijking tot zonne-energie 100 tot 1000 maal kleiner, als uitgegaan wordt van dezelfde hoeveelheid geproduceerde elektriciteit." (https://publications.tno.nl/publication/34637902/jNOiru/TNO-2020-P12092.pdf4) Voor kernenergie worden geen schaarse grondstoffen gebruikt. Wel wordt er een aantal grondstoffen gebruikt dat als strategisch is aangemerkt, zoals Zirkonium, Kobalt, Molybdeen en Boor. Voor windturbines worden neodymium (wind), indium (zon), tellurium (zon), dysprosium (wind) gebruikt. Deze vallen onder de categorie 'schaarse grondstoffen'.	Nee
2025-023656/56	Indiener merkt op dat in de tekst van p172 t/m 177 over het gebiedseigen perspectief over Twente ('ronkend verhaal') geen woord staat over windturbines (of winstturbines?). En vervolgens: Moet dat allemaal vernield worden voor de tijdelijke oprisping windturbines, en de wiebelstroom waar al te veel van is? Waarom staat er nergens: "wij zijn van plan dit alles te vernielen met een stuk of 24 windturbines van circa 200-280 meter hoog, waardoor er geen enkele plek meer is in Twente waar u niet wordt doordrongen door onze groene minaretten als beeld van ons 'groene' beleid."N.B. Dit geldt voor alle 4 Gebiedseigen perspectieven voor vier windstreken en de beoogde, meer dan 100, windturbines.	Dank voor uw zienswijze. Ook in RES 1.0 van Twente is afgesproken met alle gemeenten (m.u.v. Rijssen-Holten) dat windenergie in Twente een plek krijgt voor de opwek van duurzame energie in 2030. Wij delen de opvatting niet dat er sprake is van vernieling door de oprichting van windturbines.	Nee

2025-023879/3	Windcluster en landschap. Wij erkennen de energietransitie, maar verzoeken (wederom) om een provinciaal landschapsplan (variantstudie hoogten, lijnen, opschalingsscenario) voorafgaand aan besluitvorming over nieuwe windmolens. In onze optiek heeft u hier een rol gezien de gemeentegrensoverschrijdende effecten van windmolens en uw ambities ten aanzien van het behouden en versterken van landschappen. Wij verwachten dat de afzonderlijke realisatie van windmolens in de vier gemeenten, zonder overkoepelend plan, geen ruimtelijke kwaliteit gaat opleveren.	Dank voor uw zienswijze. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. In de handreiking staan ruimtelijke principes voor windopstellingen. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-023879/4	Met betrekking tot het toepassen van KGO (Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving) bij de ontwikkeling van windmolens, adviseren wij u om de uitvoering hiervan onderdeel te laten zijn van het plan.	Dank voor uw input. Als onderdeel van de planvorming voor een windproject vragen wij van de ontwikkelaar een visie op de landschappelijke inpassing van de windturbines en de invulling van de KGO. Dan wordt in overleg met betrokken partijen concrete afspraken gemaakt over de realisatie en het beheer ervan. De randvoorwaarden die hierbij gelden worden opgenomen in de Handreiking windenergie.	Nee
2025-023887/1	In onze reactie op de concept ontwerp-Omgevingsvisie hebben we aandacht gevraagd voor de fysieke ruimtevraag van een zwaarder elektriciteitsnet. Voor deze verzwaringen en uitbreidingen worden ruimtelijke procedures doorlopen, waarin het vinden van geschikte locaties, grondverwerving en het zorgen voor draagvlak in de omgeving veel impact hebben op de doorlooptijd. Niet zelden lopen uitbreidingen vertraging op omdat deze ruimtevraag niet is voorzien of omdat er op lokaal niveau bij inwoners en bestuur draagvlak ontbreekt, mede door bijvoorbeeld niet-passend RO- en energiebeleid. Dit speelt zowel op hoog-, midden-en laagspanningsniveau. U kunt in de Omgevingsvisie bijvoorbeeld benoemen dat er fysieke ruimte nodig is voor het realiseren van netinfrastructuur en dat het een maatschappelijke uitdaging is om deze ruimte hiervoor beschikbaar te stellen en te laten verkrijgen door de netbeheerder. Het betreft onder andere ruimte rondom bestaande onderstations, maar ook om ruimte voor nieuwe elektriciteitshuisjes in de wijk. Overheden kunnen actief bijdragen aan het realiseren van netuitbreidingen, bijvoorbeeld door gronden vroegtijdig te reserveren en door mee te werken aan planprocedures. De provincie kan hierin een motiverende en aanjagende rol vervullen. Wij willen opnieuw aandacht vragen voor dit thema en wij hopen dat u dit kunt borgen in uw Omgevingsvisie.	We zijn het eens met uw opmerking dat er fysieke ruimte nodig is voor het realiseren van netinfrastructuur en we herkennen de maatschappelijke uitdaging om hiervoor de benodigde ruimte te vinden. U vraagt om dit in de Omgevingsvisie ook te benoemen. Wij hebben de paragraaf 2.6 hierop aangevuld. Daarnaast is in de Omgevingsverordening een beleidsregel opgenomen (art 4.125) die stelt dat bij ruimtelijke ontwikkelingen waarbij sprake is van gebruik, productie of transport van energie, rekening gehouden moet worden met de effecten op het energiesysteem. In de onderbouwing van het omgevingsplan moet worden aangegeven hoe negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. Deze beleidsregel zal nader geduid worden in een handreiking om duidelijk te maken hoe een dergelijke onderbouwing werkt. Daarbij zullen we de noodzaak tot afstemming met de netbeheerders ook duiden. Dat geldt ook voor die gevallen waarbij het niet zozeer gaat om directe impact op het energiesysteem (via gebruik, productie of transport), maar om de indirecte impact als gevolg van ruimtelijk nabijheid bij de assets van Tennet.	ja
2025-023837/12	Energie. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten hebben.	Dank voor uw zienswijze. De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt, met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Nee
2025-024024/5	Om deze bijdrage aan het regionaal energiesysteem te leveren en koppelkansen te kunnen benutten, zullen daarvoor ruimtelijke en infrastructurele voorwaarden geschapen moeten worden. Dit belang en de randvoorwaarden zien wij nog onvoldoende terug in uw Omgevingsvisie. Wij verzoeken u daarom: de glastuinbouw te benoemen als kansrijke partner met koppelkansen voor het regionaal energiesysteem en de (fysieke) verbinding mee te nemen als structureel aandachtspunt in de energieplanologie, bij het ontwerp van energie-infrastructuren in de randvoorwaarden voor realisatie van opslag en opwek.	Wij danken u voor uw zienswijze. In het glastuinbouwconcentratiegebied Koekoekspolder gaat een gebiedsproces plaatsvinden waarin het toekomstperspectief van ondernemers wordt verkend. Hiermee wordt aandacht besteed aan glastuinbouw als functie in relatie met thema's als energie, waterhuishouding en het bredere landbouwperspectief in de randzone.	Nee
2025-024159/5	"2.7 Samenhangende verstedelijking als motor van onze economie. Ingezet wordt op behoud van bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën (3, 4 en 5), omdat dit type bedrijventerrein nodig is voor ruimte voor de transitie naar een circulaire economie en energietransitie. Uitgangspunt hierbij is zuinig, zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik." Vraag is of er ook specifiek beleid komt om de bedrijven met die hogere categorieën te helpen verduurzamen. Wat wordt de verhouding tussen functiemenging en behoud van die categorieën? Sluit de inzet op waterstof hier ook bij aan? Samenhang met netcongestie. Maak onderscheid tussen type bedrijvigheid. Ontwikkel maatwerkbeleid voor clusters zoals de tapijtindustrie, waarin milieu-impact en verduurzaming hand in hand kunnen gaan.	Wij begrijpen uw oproep. Op het gebied van verduurzaming hebben we de sprintsessies om op een bedrijventerrein gezamenlijk met de bedrijven aan de slag te gaan met het energievraagstuk (netcongestie). Na een sprintsessie is het ook mogelijk om een sprintsubsidie aan te vragen. Verder hebben we het team Verduurzaming Bedrijventerreinen dat expertise of capaciteit kan leveren op verschillende thema's waaronder energie. We hebben de gebiedsgerichte Cluster6 aanpak, die zich richt op de verduurzaming van bedrijven met een hoog energieverbruik. In Overijssel zijn er 11 clusters die tot de CES6 aanpak horen, waaronder het tapijtcluster. De verhouding tussen functiemenging en behoud van hoge milieucategorieën is een afweging die wij niet maken op provinciaal niveau. Dit is aan de gemeenten zelf. Ons voorstel is om tijdens de uitwerking van de nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030 met elkaar in gesprek te gaan over eventueel maatwerkbeleid voor specifieke clusters. De provincie onderschrijft het belang van gebiedsprocessen waarin ondernemers, gemeenten en maatschappelijke partners samenwerken aan toekomstgerichte oplossingen. Juist in deze processen blijkt dat een breed scala aan keuzes mogelijk is, passend binnen de opgaven voor natuur, water en klimaat. De provincie blijft deze processen faciliteren en ondersteunen.	Nee

2025-024159/7	"Genemuiden wordt genoemd als knelpunt voor de energietransitie." Wij zijn benieuwd hoe hoog op de prioriteitenlijst van de provincie Overijssel het tapijtcluster staat. Welke contacten heeft de provincie met het tapijtcluster buiten de gemeente om? Overweeg om Genemuiden als pilotgebied te benoemen binnen de gebiedsgerichte aanpak netcongestie, met provinciale regie op energiesystemen voor clusterbedrijven.	Dank voor uw zienswijze. Wij onderschrijven het belang van verduurzaming van energie-intensieve bedrijven. Met uw gemeente en betreffende bedrijven werken wij aan een gebiedsgerichte aanpak voor de verduurzaming van de energievoorziening voor het Tapijtcluster. Op het gebied van verduurzaming houden we sprintsessies om op een bedrijventerrein gezamenlijk aan de slag te gaan met het energievraagstuk (netcongestie). Na een sprintsessie is het ook mogelijk om een sprintsubsidie aan te vragen. Verder hebben we het team Verduurzaming Bedrijventerreinen dat op bedrijventerreinen expertise of capaciteit kan leveren op verschillende thema's waaronder energie. Voor bedrijven met een hoog energieverbruik hebben we de gebiedsgerichte Cluster6 aanpak. Deze richt zich op de verduurzaming van bedrijven met een hoog energieverbruik. In Overijssel zijn er 11 clusters die tot de CES6 aanpak horen, waaronder het tapijtcluster.	Nee
2025-024081/9	Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem, dat gevoed wordt door continu aanwezige fossiele bronnen, naar een decentraal energiesysteem, dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten krijgen.	Deze noodzaak onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld, waarin we aangeven dat de netinfrastructuur ook ruimte vraagt.	ja
2025-023454/8	Voorkeursgebied voor wind. Tevens willen wij nogmaals benadrukken dat gemeente Borne negatief staat tegenover het plaatsen van windmolens, waarbij sprake is van ongewenste invloed op onze inwoners, waaronder de ontwikkeling Wind voor Buren. Als hiervoor echt geen andere oplossing is, dan willen wij in lijn met de op 20 februari 2024 ingediende zienswijze in het kader van de in het Provinciale Programma Energiestrategie, opnieuw aangeven dat wij pleiten voor een begrenzing van het voorkeursgebied voor wind langs de A35. Dit onder meer zodat windturbines als dynamische ontwikkeling gekoppeld worden aan de hoofdinfrastructuur (A35) en bedrijventerreinen en daarmee de Groene Poort - als landschappelijk hoogwaardige verbinding tussen het Landgoed Twickel en het Nationaal Landschap Noordoost Twente - wordt ontzien. Wij pleiten in het kader hiervan opnieuw voor een aanpassing van de kaart, door het voorkeursgebied voor wind in Borne te situeren langs de A35 en bedrijventerreinen, zodat de Groene Poort hiervan geen onderdeel meer uitmaakt (Energie).	Dank voor uw zienswijze. Wij zijn ervan op de hoogte dat gemeente Borne negatief staat tegenover het plaatsen van windturbines. Wij zien op dit moment geen inhoudelijke redenen om de begrenzing van het voorkeursgebied aan te passen.	Nee
2025-023454/9	Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en - Omgevingsverordening plaats moeten hebben.	Deze noodzaak onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt.	Ja
2025-023454/10	De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voor technieken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u om in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	Dank voor uw zienswijze. In de Energievisie maken wij niet alleen inzichtelijk welke mogelijke inzetbare technieken en bronnen er zijn. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas.	Nee

2025-023930/4	Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten hebben. De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voor technieken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. In de Energievisie maken wij niet alleen inzichtelijk welke mogelijke inzetbare technieken en bronnen er zijn. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-023930/6	Paragraaf 2.6 Voorbereid op de toekomst: klimaatbestendig en duurzaam. In deze paragraaf spreekt u de ambitie uit voor meer duurzame energie. Voor de opgave verwijst u naar de Energievisie, maar echt duidelijk landen in de Omgevingsvisie doet de opgave nog niet. Wij hadden graag meer prioritering en reservering in ruimte gezien en keuzes voor wie, hoe en wat. Er is behoefte aan richtinggevend uitspraken en concrete afwegingskaders op dat vlak. Energie-opwek zien we in zijn algemeenheid terug in de Redeneerlijn, maar onduidelijk is waar uw prioriteiten op dit vlak liggen en hoe daarin wordt omgegaan met aanpalende onderwerpen als energiesysteem en energieopslag en de energiebronnen. Laat staan dat daarin onderscheid wordt gemaakt tussen decentrale en centrale ontwikkelingen van ons energiesysteem. De ontwikkeling van het centrale energiesysteem naar een decentraal energiesysteem verdient in onze ogen beduidend meer aandacht dan dat die nu krijgt in de visie en Omgevingsverordening.	We hebben de vraag om ruimte voor energie verduidelijkt in de Omgevingsvisie (paragraaf 2.6) en zijn het eens met uw zienswijze. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het PPE waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Ja
2025-023930/16	Opwekken van duurzame energie: Op p.106 beschrijft u de voorwaarden voor het realiseren van windturbines. U geeft aan dat buiten voorkeursgebieden een minimum hoeveelheid van 4 windturbines benodigd is. Elders in de Omgevingsvisie wordt gestreefd naar behoud van landschapskwaliteiten. Windturbines en zonnevelden worden veelal gezien als landschapsontsierend. Deze tekst lijkt daarmee niet in lijn met het streven tot behoud van landschapskwaliteit. We geven u in overweging dit dilemma explicieter te verwoorden, want de kool en de geit kunnen vaak niet gelijktijdig gespaard worden.	Bedankt voor uw zienswijze. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-023930/17	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. Zo dient er bijvoorbeeld ruimte te worden gereserveerd voor hoogspanningsstations zodat deze sneller gerealiseerd kunnen worden. Dit geldt ook voor de benodigde opwek en opslag en eventuele andere energiebronnen. U zou als provinciebestuur een meer pro-actieve rol kunnen nemen om de (regionale) energievoorziening op peil te brengen en daar ook ruimtelijk regie op te voeren door alvast locaties voor energie-opwek en -infrastructuur te reserveren. Hierbij hoort ook het benoemen en clusteren van gebieden van energievoorzieningen, juist ook voor de periode na 2030. Hierbij is een koppeling met de energievraag nodig. Dit ook in combinatie met opslag, immers de koppeling van opwek en opslag geeft meer energiezuinigheid en een betere balans op het netwerk. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin hebben wij met gemeenten, netbeheerders en maatschappelijke organisaties een stip op de horizon gezet voor de ontwikkeling van het energiesysteem richting 2050. De Energievisie adresseert door u genoemde punten als de benodigde ruimte voor energie-infrastructuur, decentrale energiesystemen, clustering, energiebronnen en energieopslag. De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk	Ja

2025-023039/5	U geeft aan dat u wilt afstappen van het gebruik van fossiele brandstoffen en veel daarvan gaat vervangen door hernieuwbare energie. Naar onze mening moet alles worden vervangen door hernieuwbare energie tot 2050, want ook de bijdrage van warmte, waterstof en biogas als aanvulling op de duurzame elektriciteit, worden beschouwd als hernieuwbare energiebronnen.	Dank voor uw zienswijze. Wij onderschrijven het belang van het overstappen naar hernieuwbare energie, in lijn met landelijke afspraken en wetgeving. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij willen vormgeven aan een energiesysteem dat overstapt van fossiele op duurzame energiebronnen en welke energiebronnen wij daarvoor willen inzetten. Wij zetten naast vervangen van fossiele brandstoffen in op het besparen van energie.	Nee
2025-023039/6	De vraag naar elektriciteit wordt steeds groter omdat we voor bijvoorbeeld verwarming, transport en productieprocessen steeds meer overstappen naar elektriciteit. Hoe gaat u om met deze grotere vraag naar duurzame energie? Deze energie moet ook opgewekt worden: waarom dan een drastische beperking voor zon op land richting 2050 in combinatie met beperkingen voor windenergie buiten de voorkeursgebieden? Voor Olst-Wijhe betekent dit dat wij niet kunnen bijdragen aan deze toenemende duurzame stroombehoefte.	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij de toekomstige energievraag willen invullen met verschillende bronnen van duurzame energie. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Bij de herijking van de Energievisie in 2028 bepalen we welke technieken, buiten zon op dak, na 2030 een rol in gaan spelen voor het invullen van de restopgave voor elektriciteitsproductie.	Nee
2025-023039/7	Bij de visiekaart energie is niet duidelijk of deze visiekaart geldt voor de doelstellingen voor zon en wind -tot 2030 of ook voor 2050. In andere passages van deze Omgevingsvisie worden alleen de doelstellingen tot 2030 genoemd, doelstellingen voor 2050 voor wind en zon ontbreken. Ook de programmeringsafspraken zijn gekoppeld aan de doelstelling tot 2030.	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij de toekomstige energievraag willen invullen met verschillende bronnen van duurzame energie. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Bij de herijking van de Energievisie in 2028 bepalen we welke technieken, buiten zon op dak, na 2030 een rol in gaan spelen voor het invullen van de restopgave voor elektriciteitsproductie.	Nee
2025-023039/8	Wat betekenen de clusters voor zon op dak op de visiekaart? Betekent dit dat u alleen maar zon op dak in de dicht bebouwde gebieden toestaat? Er is geen uitleg over regels hierover, op deze wijze is de toevoeging van zon op dak op de visiekaart niet van toegevoegde waarde.	Dank voor uw vragen. De clusters geven een indicatie waar het potentieel voor zonne-energie op daken groot is, bijvoorbeeld vanwege veel geschikte dakoppervlakken. De weergave van deze clusters betekent niet dat zon op dak buiten de dicht bebouwde omgeving niet is toegestaan. In principe zijn zonnepanelen op daken door heel Overijssel gewenst en mogelijk. De regels voor zon op dak zijn vastgelegd in het beleidskader en de Omgevingsverordening.	Nee
2025-023039/9	Uw doelstelling is om klimaatneutraal te zijn, maar u geeft hier geen definitie van. Hoe gaat u de doelstelling meten en monitoren?	Dank voor uw vraag. Het is inderdaad te meten en te monitoren. Wij sluiten hierbij aan bij de landelijke definities en monitoringsnetwerken.	Nee
2025-023039/10	Onder provinciale doelen en opgaven staat nog steeds 'broeikasemissie' ipv 'broekasgasemissie'.	Dit is een redactionele fout en hebben we aangepast.	Ja
2025-023039/11	U geeft aan dat voor zonnepanelen op land uw doelstelling tot 2030 is behaald. Hoe gaat u om met de opgave tot 2050?	Dank voor uw vraag. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij de toekomstige energievraag willen invullen met verschillende bronnen van duurzame energie. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Bij de herijking van de Energievisie in 2028 bepalen we welke technieken, buiten zon op dak, na 2030 een rol in gaan spelen voor het invullen van de restopgave voor elektriciteitsproductie.	Nee
2025-023039/34	Wij missen bij de ambitie, naast besparen en opwekken van energie, het thema energieopslag.	Dank voor uw opmerking. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin gaan wij in op de rol van opslag in het energiesysteem.	Nee
2025-023039/35	Wat betekent "zelfvoorzienend voor alle energiedragers behalve waterstof?	Dank voor uw vraag. In de Energievisie geven wij aan dat we in 2050 zelf voorzien in onze behoefte aan warmte en biogas. Waterstof importeren we grotendeels vanwege het verwachte gebrek aan mogelijkheden om lokaal grootschalige waterproductie te realiseren. Voor elektriciteit streven we zelfvoorzienendheid na, door enerzijds in te zetten op een beperkte stijging van de elektriciteitsvraag (tot 34 PJ in plaats van 42 PJ) en anderzijds door maximaal in te zetten op opwek in eigen provincie. Hierbij richten we ons op 34 PJ, tenzij het door toekomstige ontwikkelingen eenvoudiger wordt om meer te doen.	Nee
2025-023039/36	Waarom zegt u onder het kopje provinciale doelen en opgaven niets over doelen omtrent de uitstoot van broeikasgassen en de opwek van duurzame energie na 2030, in 2050?	Dank voor uw vraag. Wij sluiten aan bij het landelijke beleid. Daarin is klimaatneutraliteit benoemd en is tot 2030 uitwerking geven aan doelen.	Nee
2025-023039/37	U geeft aan "In 2030 wordt de helft van alle beschikbare mest vergist, wat zo'n 100 mln. m3 aardgas kan vervangen. Dit staat gelijk aan het aardgasverbruik van ongeveer 70.000 huishoudens". Wij vragen ons af of hiernaar onderzoek is gedaan naar de haalbaarheid van dit doel zonder in te zetten op een versterking van de infrastructuur van gasleidingen. In de regel komt de meeste dierlijke mest voor in de dunbevolkte buitengebieden waar de capaciteit van gasleidingen vaak niet groot genoeg is om groen gas terug te leveren via het bestaande leidingennetwerk.	Dank voor uw zienswijze. Het geschikt maken van de gasinfrastructuur voor invoeding van groen gas is primair een rol van de netbeheerders. Om 'invoedingscongestie' van groen gas te beperken en voorkomen kan bijvoorbeeld gebruik gemaakt worden van koppelleidingen, verzamelleidingen en groen gas boosters. In de investeringsplannen van de netbeheerders kunt u hun concrete plannen terugvinden. De provincie Overijssel houdt goed contact met de netbeheerders om gezamenlijk te zorgen dat de ambities voor groen gas mogelijk en de gasinfrastructuur op elkaar afgestemd zijn.	Nee

2025-023908/4	Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten hebben. De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inzicht op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voor technieken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. In de Energievisie maken wij niet alleen inzichtelijk welke mogelijke inzetbare technieken en bronnen er zijn. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-023908/6	Paragraaf 2.6 Voorbereid op de toekomst: klimaatbestendig en duurzaam. In deze paragraaf spreekt u de ambitie uit voor meer duurzame energie. Voor de opgave verwijst u naar de Energievisie, maar echt duidelijk landen in de Omgevingsvisie doet de opgave nog niet. Wij hadden graag meer prioritering en reservering in ruimte gezien en keuzes voor wie, hoe en wat. Er is behoefte aan richtinggevende uitspraken en concrete afwegingskaders op dat vlak. Energie-opwek zien we in zijn algemeenheid terug in de Redeneerlijn, maar onduidelijk is waar uw prioriteiten op dit vlak liggen en hoe daarin wordt omgegaan met aanpalende onderwerpen als energiesysteem en energieopslag en de energiebronnen. Laat staan dat daarin onderscheid wordt gemaakt tussen decentrale en centrale ontwikkelingen van ons energiesysteem. De ontwikkeling van het centrale energiesysteem naar een decentraal energiesysteem verdient in onze ogen beduidend meer aandacht dan dat die nu krijgt in de visie en Omgevingsverordening.	We hebben de vraag om ruimte voor energie verduidelijkt in de Omgevingsvisie (paragraaf 2.6) en zijn het eens met uw zienswijze. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het PPE waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Ja
2025-023908/14	Opwekken van duurzame energie: Op p.106 beschrijft u de voorwaarden voor het realiseren van windturbines. U geeft aan dat buiten voorkeursgebieden een minimum hoeveelheid van 4 windturbines benodigd is. Elders in de Omgevingsvisie wordt gestreefd naar behoud van landschapskwaliteiten. Windturbines en zonnevelden worden veelal gezien als landschapsontsierend. Deze tekst lijkt daarmee niet in lijn met het streven tot behoud van landschapskwaliteit. We geven u in overweging dit dilemma explicieter te verwoorden, want de kool en de geit kunnen vaak niet gelijktijdig gespaard worden.	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-023908/15	Koolstof vastleggen in landgebruik: U zet op p.105 in op het uitbreiden van het areaal bos. In dit licht wijzen wij u graag op de u toegezonden motie van 26 november 2024 waarin de raad van Tubbergen geen medewerking wil verlenen aan initiatieven waarmee agrarische bestemming wordt omgezet naar de bestemming bos en natuur, zo lang onduidelijk is welke invulling de Rijksoverheid geeft aan het begrip 'grondgebonden melkveehouderij'. We geven u in overweging te verduidelijken hoe u de omzetting van agrarische gronden naar bos en natuur ziet in het licht van de transitie van het landelijk gebied en de daarin benodigde agrarische gronden voor extensivering van de melkveehouderij.	Wij danken u voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie hebben wij in 6.1 opgenomen welke doelen wij hebben voor klimaatmitigatie en het vastleggen van koolstof in landgebruik. De provincies hebben zich samen met het Rijk gecommitteerd aan het Klimaatakkoord waar de bossenstrategie een uitwerking van is. Provincies en Rijk staan samen aan de lat voor de uitvoering van de bossenstrategie met o.a. bosaanleg. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Onze zoekgebiedenkaart bos geeft een indicatie van de gebieden waar bosaanplant mogelijk is. Grondeigenaren kunnen subsidie aanvragen voor bosaanleg. In lopende gebiedsprocessen is bosaanleg één van de opgaven die wij daar inbrengen en wordt in samenspraak met bewoners bepaald wat waar kan. Het uitbreiden van het areaal bos doen we waar mogelijk gecombineerd met andere doelstellingen zoals voor natuur, stikstof of recreatie. In de transitie van het landelijk gebied blijft naast landbouw ook ruimte voor andere functies bestaan, zoals bosaanleg. Hiermee dragen we bij aan de doelen van de bossenstrategie en het klimaatakkoord.	Nee

2025-023908/16	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. Zo dient er bijvoorbeeld ruimte te worden gereserveerd voor hoogspanningsstations zodat deze sneller gerealiseerd kunnen worden. Dit geldt ook voor de benodigde opwek en opslag en eventuele andere energiebronnen. U zou als provinciebestuur een meer pro-actieve rol kunnen nemen om de (regionale) energievoorziening op peil te brengen en daar ook ruimtelijk regie op te voeren door alvast locaties voor energie-opwek en -infrastructuur te reserveren. Hierbij hoort ook het benoemen en clusteren van gebieden van energievoorzieningen, juist ook voor de periode na 2030. Hierbij is een koppeling met de energievraag nodig. Dit ook in combinatie met opslag, immers de koppeling van opwek en opslag geeft meer energie zekerheid en een betere balans op het netwerk. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin hebben wij met gemeenten, netbeheerders en maatschappelijke organisaties een stip op de horizon gezet voor de ontwikkeling van het energiesysteem richting 2050. De Energievisie adresseert door u genoemde punten als de benodigde ruimte voor energie-infrastructuur, decentrale energiesystemen, clustering, energiebronnen en energieopslag. De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we, de Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-024071/1	Algemeen: De huidige 3 stukken waar deze zienswijze op betrekking heeft zijn niet meer dan een rode loper voor het bestaande schadelijke beleid en degenen die hiervan profiteren: De exploitanten (waaronder de project ontwikkelaar en de IWT-bouwers). De 3 stukken zijn als het ware gecreëerd om de huidige wind initiatiefnemers te gerieven. Deze exploitanten van goede bedoelingen wordt het nog gemakkelijk gemaakt. En de de inwoner wordt niet betrokken, krijgt feitelijk geen invloed.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij nemen kennis van uw mening.	Nee
2025-024071/3	Gezondheidsaspect & -schade. De huidige passages die aan gezondheid worden besteed zijn volstrekt ontoereikend. Er is door het RIVM inmiddels een rapport over Pfas. Dat geeft duidelijk aan wat de norm is. En hoeveel die is overschreden. Inmiddels weten we dat de iwt's Bisfenol afscheiden. We weten ook dat dit een zeer giftige stof is. We kunnen dus terugrekenen hoeveel er maximaal, door de IWT's, (zie ook de bijlage in het Duits over de Rotorbladen als tijdbommen en het wiki rapport over Bisfenol) afgescheiden mag worden. Van een dergelijke opzet / sluitende aanpak, is in de documenten niets terug te vinden. Waarschijnlijk wijkt de opnamecapaciteit van het menselijk lichaam voor Bisfenol af van Pfas. Maar de opzet die een Waarborg geeft voor gezondheid zijn in het hele document/ de ontwerpen, niet terug te vinden. (en ook moeten we disconteren dat PFAS al 50 jaar verspreid word en Bisfenol veel korter). Dat is onaanvaardbaar. Extra bijlage: RIVM rapport over het teveel aan PFAS in het menselijke lichaam.	Bedankt voor uw input. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024071/5	Over de schade door geluid is inmiddels door het RIVM een aangepaste standpunt ingenomen. Met deze, gelukkig kritischer opstelling door RIVM is door Prov Overijssel ten onrechte nog geen rekening gehouden. Zie bijlage F.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-024071/6	Financiële schade. Hiervoor verwijs ik naar mijn bezwaar van 11 november 2024 tegen uw besluit van 9 oktober 2024 PS- 00 0439. En mijn aanvulling een maand later. Beiden zijn door u doorgestuurd naar de Rechtbank Zwolle. (ik neem aan dat u nog een digitale kopie heeft).	Bedankt voor uw zienswijze. Op dit moment loopt de bezwaarprocedure nog.	Nee
2025-024071/7	Borgstelling bij winning-activiteiten. In het beleid van de provincie ontbreekt een belangrijke financiële paragraaf over de borgstelling bij Energie-winningsactiviteiten. Het is een wetmatigheid dat na energiewinning de omgeving verpauperd en vervuild achterblijft, zie ook mijn eerdere bezwaren. Een overheid is verplicht om te zorgen en te borgen dat er onderpand is om de kosten tzt te financieren. Dit betreft onder andere de ontmantelingskosten maar ook de schoonmaakkosten en de kosten van het toeloo gaan van de sociale structuur van de betreffende woonwijk waar de iwt's geplaatst worden. De kern is dus dat er vooraf financiering plaatsvindt van de kosten. Hierover is in de ontwerpregelingen niets te vinden. Dit gebrek is onoverkomelijk.	We begrijpen uw zorgen over de borgstelling bij energie-winningsactiviteiten. Wij maken met initiatiefnemers in een overeenkomst afspraken over het vroegtijdig reserveren van kosten ten behoeve van ontmanteling en herstellen van de omgeving na de termijn van ingebruikname.	Nee

2025-024071/8	Uit het rapport blijkt dat burgers recht hebben op begrijpelijke communicatie. Hiervan is in dit traject geen sprake. De provincie communiceert niet of te laat zodat ik niet effectief mijn rol als betrokken inwoner en burger kan vervullen. Voorts is de rechtstatelijkheid in het voortraject geschonden door de gemeente de rol te geven van het Bevoegd Gezag. Terwijl uiteindelijk de provincie de rol had, gegeven de omvang van het Windmolenpark. Tot en met het voorjaar 2024 heb ingesproken voor de Gemeenteraad Deventer. Terwijl de provincie toen al haar stukken inzake het Windbeleid had opgesteld. Pure misleiding. Dit gebrek blijft kleven aan alle komende ontwerpen. Dit gebrek moet u eerst oplossen.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024071/10	Vanwege het verschil tussen verrijking van initiatiefnemers windpark en verarming inwoners Colmschate, is er sprake van het ontbreken van proportionaliteit van provinciaal beleid.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024071/11	Ook het subsidiariteit beginsel is geschonden door de inwoners van Colmschate geen invloed te geven op het ontwerp waaronder de aanwijzing-gebied waar die inwoners wonen. De belangen van de lokale gemeenschap wordt genegeerd.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024071/12	Uit het rapport TNO rapport 2021, Akkoord van belang P 12357 blijkt dat het democratisch gehalte van het iwt traject en de windenergiebeleid van de provincie Overijssel gestoeld is op de financiële belangen van een heel beperkt aantal partijen. De burger en de inwoners zijn er niet bij betrokken geweest. Dit democratische gebrek is niet te corrigeren door te stemmen over een ontwerp/ beleid door een Provinciale Staten.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024071/13	De conclusie kan niet anders zijn dat dat u uw lokale bewoners eerst raadpleegt bij de uitgangspunten voor een OER&ontwerp, en bij uitwerken van die uitgangspunten. Deze ontwerpen & OER moeten opnieuw en beter. Belt u mij alstublieft, ik word graag gehoord alvorens u verder gaat met uw windtraject.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024314/3	Als een plan of project, zoals de bouw van een windpark, leidt tot voortdurende repeterende EXTRA overlast of gezondheidsrisico's, welke door afstandsnormering & stilstand prima is te mitigeren, dan is dat in strijd met de regels van behoorlijk bestuur en de wet.	Bedankt voor uw reactie. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening	Nee
2025-024314/4	Dit (gezondheidsrisico's genoemd in zienswijze 2025-024314/3) wordt door bestuurlijk Nederland helemaal gemist dan wel opzettelijk genegeerd.	We nemen kennis van uw mening.	Nee
2025-024271/1	Ruimtelijke ordening. Windladder en clusterprincipe: Het plan past clustering (minimaal vier turbines) en situering langs hoofdinfrastructuur, zoals voorgeschreven in de Windladder. Echter: de ruimtelijke beoordeling van effecten op leefomgeving en landschap ontbreekt.	Bedankt voor uw zienswijze. In de planMER behorende bij het provinciaal programma energiestrategie is dit wel onderzocht. https://overijssel.notubiz.nl/document/14407320/2/OER+Fase+2a+herziene+versie+9+ijuli+2024+definitief?connection_type=16&connection_id=962193	Nee
2025-024271/3	Geluid & gezondheid. Cumulatie ook vorm en laagfrequent geluid: De norm Lden ≤ 45 dB geldt, maar cumulatie met A1-verkeer en laagfrequent geluid is onvoldoende gewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024271/4	Geluid & gezondheid. Gezondheidsrisico's: Wetenschappelijke literatuur toont verbanden aan met slaapverstoring, stress en hartproblemen. Slagschaduw en visuele prikkels kunnen psychisch belastend zijn.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024271/5	Landschap & visuele impact. De hoge turbines (tip tot 280 m) vormen een blijvende vervuiling van het landschap en aantasting van het ruimtelijk patroon langs de A1. Ondanks visualisaties blijft er onvoldoende aandacht voor landschappelijke inpassing.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024271/6	Milieuschade door rotorbladslijtage. Er is geen onderzoek uitgevoerd naar verspreiding van microplastics en vezels via slijtage. Dit blijft een onverkend risico voor bodem en water.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening. Overigens is er al wel onderzoek gedaan naar slijtage van windturbinebladen: https://stateninformatie.flevoland.nl/Documenten/DOCUVITP-3341055-v5-Mededeling-m-b-t-Motie-Windmolens-en-Bisfenol-A.PDF	Nee
2025-024271/7	Natuur & ecologie. Ecologische effecttoetsing beperkt: Het planMER beschouwt risico's als beperkt voor A1-zone. Echter: de brede onzekerheid over vleermuizen, vogels en migratieroutes rond de IJssel is onvoldoende uitgewerkt.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024271/8	Natuur & ecologie. Natura 2000- en NNN-gebieden: Risico's op migratierouteverstoring en aanvaringen zijn erkend, maar worden pas later nader onderzocht. Dit tast grondslagen van de m.e.r.-procedure aan.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024271/9	Alternatieven en participatie. Alternatievenanalyse ontbreekt: Er zijn geen alternatieve locaties afgewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. Alternatieven afweging komt aan de orde in de project-mer.	Nee
2025-024271/10	Alternatieven en participatie. Participatieproces: Er is wel consultatie geweest, maar onafhankelijke betrokkenheid van omwonenden en inpassing van hun belangen zijn beperkt.	Bedankt voor uw zienswijze. Participatie bij windenergieprojecten komt aan de orde in de projectprocedure.	Nee

2025-024271/11	Oproep tot aanvullend onafhankelijk onderzoek. Op basis van wet- en regelgeving (Wabo, Wet natuurbescherming, Habitat-/Vogelrichtlijn, Omgevingswet) verzoek ik u: 1. Een gebiedsgerichte M.e.r.-toets uit te voeren. 2. Een onafhankelijk ecologisch onderzoek naar vogels, vleermuizen en migratieroutes. 3. Een landschapseffectanalyse inclusief visualisaties vanuit woongebieden. 4. Milieuonderzoek naar microplastics en rotorbladslijtage. 5. Alternatieven- en locatieonderzoek om minder ingrijpende alternatieven te verkennen. 6. Herijking geluids- en afstandsnormen, op basis van cumulatief effect.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024191/1	Ruimtelijke ordening. Windladder en clusterprincipe: Het plan past clustering (minimaal vier turbines) en situering langs hoofdinfrastructuur, zoals voorgeschreven in de Windladder. Echter: de ruimtelijke beoordeling van effecten op leefomgeving en landschap ontbreekt.	Bedankt voor uw zienswijze. In de planMER behorende bij het provinciaal programma energiestrategie is dit wel onderzocht. https://overijssel.notubiz.nl/document/14407320/2/OER+Fase+2a+herziene+versie+9+ijuli+2024+definitief?connection_type=16&connection_id=962193	Nee
2025-024191/3	Geluid & gezondheid. Cumulatie ook vorm en laagfrequent geluid: De norm Lden ≤45dB geldt, maar cumulatie met A1-verkeer en laagfrequent geluid is onvoldoende gewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024191/4	Geluid & gezondheid. Gezondheidsrisico's: Wetenschappelijke literatuur toont verbanden aan met slaapverstoring, stress en hartproblemen. Slagschaduw en visuele prikkels kunnen psychisch belastend zijn.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024191/5	Landschap & visuele impact. De hoge turbines (tip tot 280 m) vormen een blijvende vervuiling van het landschap en aantasting van het ruimtelijk patroon langs de A1. Ondanks visualisaties blijft er onvoldoende aandacht voor landschappelijke inpassing.	Bedankt voor uw zienswijze. Deze zienswijze gaat over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024191/6	Milieuschade door rotorbladslijtage. Er is geen onderzoek uitgevoerd naar verspreiding van microplastics en vezels via slijtage. Dit blijft een onverkend risico voor bodem en water.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening. Overigens is er al wel onderzoek gedaan naar slijtage van windturbinebladen: https://stateninformatie.flevoland.nl/Documenten/DOCUVITP-3341055-v5-Mededeling-m-b-t-Motie-Windmolens-en-Bisfenol-A.PDF	Nee
2025-024191/7	Natuur & ecologie. Ecologische effecttoetsing beperkt: Het planMER beschouwt risico's als beperkt voor A1-zone. Echter: de brede onzekerheid over vleermuizen, vogels en migratieroutes rond de IJssel is onvoldoende uitgewerkt.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024191/8	Natuur & ecologie. Natura 2000- en NNN-gebieden: Risico's op migratierouteverstoring en aanvaringen zijn erkend, maar worden pas later nader onderzocht. Dit tast grondslagen van de m.e.r.-procedure aan.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024191/9	Alternatieven en participatie. Alternatievenanalyse ontbreekt: Er zijn geen alternatieve locaties afgewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. Alternatieven afweging komt aan de orde in de project-mer	Nee
2025-024191/10	Alternatieven en participatie. Participatieproces: Er is wel consultatie geweest, maar onafhankelijke betrokkenheid van omwonenden en inpassing van hun belangen zijn beperkt.	Bedankt voor uw zienswijze. Participatie bij windenergieprojecten komt aan de orde in de projectprocedure.	Nee
2025-024191/11	Oproep tot aanvullend onafhankelijk onderzoek. Op basis van wet- en regelgeving (Wabo, Wet natuurbescherming, Habitat-/Vogelrichtlijn, Omgevingswet) verzoek ik u: 1. Een gebiedsgerichte M.e.r.-toets uit te voeren. 2. Een onafhankelijk ecologisch onderzoek naar vogels, vleermuizen en migratieroutes. 3. Een landschapseffectanalyse inclusief visualisaties vanuit woongebieden. 4. Milieuonderzoek naar microplastics en rotorbladslijtage. 5. Alternatieven- en locatieonderzoek om minder ingrijpende alternatieven te verkennen. 6. Herijking geluids- en afstandsnormen, op basis van cumulatief effect.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024312/1	Onze zienswijze richt zich op het thema zonne-energie en specifiek op het gebruik van landbouwgrond voor zonneparken. In de huidige provinciale Omgevingsverordening is opgenomen dat het plaatsen van zonnepanelen op landbouwgrond in principe niet is toegestaan. Wij zijn van mening dat deze lijn moet worden voortgezet en dat dit uitgangspunt duidelijker en explicieter moet worden opgenomen in de Omgevingsvisie zelf. Wij verzoeken u dan ook om het bestaande uitgangspunt –dat zonnepanelen op landbouwgrond niet zijn toegestaan– expliciet op te nemen in de definitieve versie van de Omgevingsvisie. Dit zorgt voor duidelijkheid voor inwoners, initiatiefnemers en overheden, voorkomt onnodige discussie en draagt bij aan een zorgvuldig ruimtelijk beleid.	Het provinciale beleid voor zon op land wordt met de nieuwe Omgevingsvisie niet gewijzigd. Het onderdeel in de Omgevingsverordening dat gaat over zonnevelden in het buitengebied (artikel 4.106) wordt in deze actualisatieronde ook niet aangepast. Het is dus nog steeds in principe niet toegestaan om zonnepanelen op landbouwgronden te plaatsen. Dat uitgangspunt staat inderdaad niet expliciet in de tekst van het ontwerp van de nieuwe Omgevingsvisie. We hebben de tekst in paragraaf 6.2 op dit punt verduidelijkt.	Ja
2025-024339/1	Ruimtelijke ordening. Windladder en clusterprincipe: Het plan past clustering (minimaal vier turbines) en situering langs hoofdinfrastructuur, zoals voorgeschreven in de Windladder. Echter: de ruimtelijke beoordeling van effecten op leefomgeving en landschap ontbreekt.	Bedankt voor uw zienswijze. In de planMER behorende bij het provinciaal programma energiestrategie is dit wel onderzocht. https://overijssel.notubiz.nl/document/14407320/2/OER+Fase+2a+herziene+versie+9+ijuli+2024+definitief?connection_type=16&connection_id=962193	Nee

2025-024339/2	Ruimtelijke ordening. Omgevingsverordening en NNN: De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk Nederland uit. De direct omliggende NNN-gebieden langs de IJssel worden onvoldoende beschermd bij de gekozen locatie.	Bedankt voor uw zienswijze. De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk niet per definitie uit. We zijn wel terughoudend met nieuwe ontwikkelingen in NNN-gebied.	Nee
2025-024339/3	Geluid & gezondheid. Cumulatie ook vorm en laagfrequent geluid: De norm Lden ≤ 45 dB geldt, maar cumulatie met A1-verkeer en laagfrequent geluid is onvoldoende gewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
2025-024339/4	Geluid & gezondheid. Gezondheidsrisico's: Wetenschappelijke literatuur toont verbanden aan met slaapverstoring, stress en hartproblemen. Slagschaduw en visuele prikkels kunnen psychisch belastend zijn.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
2025-024339/5	Landschap & visuele impact. De hoge turbines (tip tot 280 m) vormen een blijvende vervuiling van het landschap en aantasting van het ruimtelijk patroon langs de A1. Ondanks visualisaties blijft er onvoldoende aandacht voor landschappelijke inpassing.	Bedankt voor uw zienswijze. Echter gaat deze zienswijze over een concreet windproject, en niet over de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024339/6	Milieuschade door rotorbladslijtage. Er is geen onderzoek uitgevoerd naar verspreiding van microplastics en vezels via slijtage. Dit blijft een onverkend risico voor bodem en water.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening. Overigens is er al wel onderzoek gedaan naar slijtage van windturbinebladen: https://stateninformatie.flevoland.nl/Documenten/DOCUVITP-3341055-v5-Mededeling-m-b-t-Motie-Windmolens-en-Bisfenol-A.PDF	Nee
2025-024339/7	Natuur & ecologie. Ecologische effecttoetsing beperkt: Het planMER beschouwt risico's als beperkt voor A1-zone. Echter: de brede onzekerheid over vleermuizen, vogels en migratieroutes rond de IJssel is onvoldoende uitgewerkt.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de ecologische effecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
2025-024339/8	Natuur & ecologie. Natura 2000- en NNN-gebieden: Risico's op migratierouteverstoring en aanvaringen zijn erkend, maar worden pas later nader onderzocht. Dit tast grondslagen van de m.e.r.-procedure aan.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
2025-024339/9	Alternatieven en participatie. Alternatievenanalyse ontbreekt: Er zijn geen alternatieve locaties afgewogen.	Bedankt voor uw zienswijze. Alternatieven afweging komt aan de orde in de project-mer.	Nee
2025-024339/10	Alternatieven en participatie. Participatieproces: er is wel consultatie geweest, maar onafhankelijke betrokkenheid van omwonenden en inpassing van hun belangen zijn beperkt.	Bedankt voor uw zienswijze. Participatie bij windenergieprojecten komt aan de orde in de projectprocedure.	Nee
2025-024339/11	Oproep tot aanvullend onafhankelijk onderzoek. Op basis van wet- en regelgeving (Wabo, Wet natuurbescherming, Habitat-/Vogelrichtlijn, Omgevingswet) verzoek ik u: 1. Een gebiedsgerichte M.e.r.-toets uit te voeren. 2. Een onafhankelijk ecologisch onderzoek naar vogels, vleermuizen en migratieroutes. 3. Een landschapseffectanalyse inclusief visualisaties vanuit woongebieden. 4. Milieuonderzoek naar microplastics en rotorbladslijtage. 5. Alternatieven- en locatieonderzoek om minder ingrijpende alternatieven te verkennen. 6. Herijking geluids- en afstandsnormen, op basis van cumulatief effect.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
2025-024318/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande woonbebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot ≥ 4 × tiphoogte, of b) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Dank voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-024318/2	Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-024318/3	* Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw zienswijze. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
2025-024318/4	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-024318/5	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw zienswijze. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee

2025-024318/6	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsvisie is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de project-mer en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-024422/3	Tevens willen jullie in 2050 energieneutraal en aardgasvrij zijn. In de omgeving liggen al veel zonnepanelen op de daken. Veel van deze bedrijven kunnen hun "overschot aan energie" helemaal niet leveren aan het net, omdat deze het op het moment niet aankan. Je kunt doelen stellen, maar als deze al van tevoren gedoemd zijn om te mislukken, is het dan wel reëel om deze te stellen?! Begin bij de basis, zorg ervoor dat de huidige energieopwekking hun energie "kwijt kan" met een reële vergoeding hiervoor. Daarnaast zijn in heel Haaksbergen daken genoeg (zie o.a. het industrieterrein) waar zonnepanelen op geplaatst zouden kunnen worden i.p.v. op duurzame landbouwgrond.	Dank voor uw zienswijze. In de ontwerp-Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze Overijssel wil bijdragen aan een robuust en duurzaam energiesysteem. Ook het vraagstuk van weersafhankelijke elektriciteitsproductie krijgt hierin aandacht.	Nee
2025-024467/23	Klimaat en energie. U geeft in deze Omgevingsvisie aan (blz. 37) dat u de opgave heeft om volledig klimaatneutraal te zijn. Deze duidelijke doelstelling missen we in de recent door u vastgestelde Energievisie. Wat is daarmee de status van de doelen die u in de Omgevingsvisie stelt?	Bedankt voor uw zienswijze. U stelt vast dat hier een verschil is ontstaan. Wij hebben de tekst in paragraaf 2.6 van de Omgevingsvisie gepast zodat deze in lijn is met onze Energievisie.	Ja
2025-024467/24	De Omgevingsvisie gaat ons inziens te veel over energieopwek en te weinig op de andere opgaven die nodig zijn voor een robuust en duurzaam energiesysteem, zoals lokale oplossingen en opslag. Deze opgaven vragen ook allemaal ruimte, maar de vertaalslag naar ruimte komen wij niet tegen. Bijvoorbeeld op blz. 11 (Klimaat en energie) missen wij het belang van de energietransitie en het toekomstig energiesysteem, alleen CO2 uitstoot wordt benoemd. Ook op blz 38 missen we de opgave om lokaal warmte op te wekken, hernieuwbare gassen te produceren en lokaal energie op te slaan. Dit vraagt ook allemaal ruimte.	De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Nee
2025-024467/25	U geeft op blz. 39 aan dat we de komende jaren nog te maken zullen hebben met te weinig netcapaciteit. Wij begrijpen van Tennet dat de congestie in Overijssel nog tot 2035 zal spelen. Hoe verhoudt dit zich tot ruimtelijke opgaven die in de Omgevingsvisie zijn benoemd? Bovendien neemt u als instructieregel voor gemeenten op dat gemeenten motiveren dat rekening gehouden wordt met effecten op het energiesysteem en hoe negatieve effecten voorkomen kunnen worden. Wij vinden het lastig om met dergelijke regels om te gaan. Hoe kunnen wij tegemoet komen aan uw instructieregel als er de komende decennia een probleem blijft op het net? Staan dan alle ruimtelijke ontwikkelingen stil?	Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij begrijpen uw behoefte aan verduidelijking van de instructieregel. In de toelichting op de Omgevingsverordening kondigden wij aan dat wij samen met gemeenten een handreiking zullen ontwikkelen die de gemeenten gaat helpen om een onderbouwing te leveren waarmee zij voldoen aan de motiveringseis in dit artikel.	Nee
2025-024467/26	Concreet betekent de netcongestie dat alleen ruimte voor groei van activiteiten en ontwikkeling bestaat als er energie wordt bespaard of als afnemers hun vraag beter weten te spreiden over een etmaal. Dit is de komende jaren een voorwaarde voor ruimtelijke ontwikkelingen. Wij missen een provinciale aanpak hiervoor.	Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Nee

2025-024467/27	In 6.1 hanteert u een ladder voor prioriteitstelling van het gebruik van de ondergrond: 1. Drinkwater, 2. Energietransitie, 3. Tijdelijk gebruik, 4. Permanent gebruik, 5 Verboden activiteiten (o.a. schaliegas en opslag kernafval). Vanwege drinkwaterwinning in Deventer is het verboden om in de hele gemeente dieper dan 50 meter te boren. Dit betekent dat in Deventer geen gebruik kan worden gemaakt van geothermie als warmtebron. Een groot deel van de warmtevraag zal daarom geëlektrificeerd moeten worden, wat een nog grotere uitbreiding van elektriciteitsnet vereist. Zijn deze consequenties bij u bekend? Hoe kijkt u aan tegen de stagnatie van ruimtelijke ontwikkelingen en kosten , gemoeid met aanpassing van het elektriciteitsnet, die hiervan de consequentie zijn? Wat kan de provincie hierin betekenen?	Dank voor het delen van uw zorg. We zijn ons bewust van deze situatie. Onze Energievisie geeft een gewenst eindbeeld waarbij we de benodigde additionele infra beperken. Dit vraagt lokaal maatwerk daar waar beperkingen zoals deze zijn.	Nee
2025-024467/28	Enkele korte opmerkingen: •Is het handig om op de visie kaart energie ook de hoofdstructuren te tekenen? •Blz 75: maatregelen voor klimaatadaptatie, zou dat ook niet klimaatmitigatie en energietransitie moeten zijn? •Pag 77: het meewegen van toekomstbestendigheid: is een termijn van 10 of 20 jaar niet veel te kort? Zou een horizon niet veel meer op 50 of 100 jaar moeten liggen? •Blz 107 wij vragen ons af wat de rol (bevoegdheid) van de provincie is in schaliegas en steenkoolgas.	* We hebben ervoor gekozen om de hoofdinfrastructuur niet op de kaart te zetten, omdat we daar geen uitspraken over doen in de Omgevingsvisie. De kaarten zijn namelijk een verbeelding van ons beleid. * In de tekst in de Omgevingsvisie op p.75 staat Maatregelen die nodig zijn om in te spelen op en het tegengaan van effecten van klimaatverandering. Daarbij gaat het 'inspelen op' inderdaad over klimaatadaptatie, maar de zinsnede 'het tegengaan van effecten van klimaatverandering' verwijst naar klimaatmitigatie, waar de energietransitie deel vanuit maakt. * In onze Omgevingsvisie kijken we 10 jaar vooruit en kijken we door richting 2050. Wij denken dat dit voldoende houvast en richting geeft voor keuzes die nu gemaakt worden. * Ter informatie: in de Omgevingsvisie op p.102 is onze ladder voor duurzaam gebruik van de ondergrond opgenomen. Deze is niet gewijzigd t.o.v. de huidige Omgevingsvisie. Op basis van de Mijnbouwwet hebben provincie een formele adviesrol. Hierin adviseren we het ministerie KGG als vergunningverlener voor mijnbouwactiviteiten. Daarmee geven wij onze belangen en overwegingen mee. In samenwerking met de Overijsselse medeoverheden en provincies maken we kenbaar richting het Rijk welke mijnbouwactiviteiten onder welke voorwaarden, wenselijk zijn of mogelijk gerealiseerd kunnen worden. Ook laten we weten welke activiteiten niet wenselijk zijn. Zo hebben we in het verleden kenbaar gemaakt dat de exploratie naar schaliegas niet een gewenste ontwikkeling is.	Nee
2025-024447/9	Energietransitie. Bij de uitwerking van het onderdeel energietransitie missen we een duidelijk referentie wat betreft de opgave. Wat is de stand van zaken bij de start van de Omgevingsvisie op weg naar 2030 en respectievelijk 2050. Hoe groot is deze opgave op basis van de beschikbare monitoringsresultaten?	We begrijpen uit uw vraag dat u duidelijkheid verlangt over het vertrekpunt om mede op basis daarvan zicht te krijgen op de opgave. In de Overijsselse Energievisie hebben we de opgave nader geduid. Als basis hebben we daar ook inzicht gegeven in de stand van zaken. Meer informatie daarover kunt u vinden via: https://overijssel.stateninformatie.nl/document/15073003/2/Bijlage+3+Verantwoording+data+en+bronnen+%28bijlage+2+bij+de+Energievisie%29?connection_type=16&connection_id=1011820 .	Nee
2025-024678/1	Wij gaan ervan uit dat het uitgangspunt dat bovengenoemde kosten niet mogen worden doorgeschoven naar toekomstige generaties of publieke partijen ook van toepassing zijn op: - De fundering voor windturbines - De kosten van verwijdering van de (fundering van) de windturbines - Het opruimen van fijnstof en schadelijke chemicaliën (zoals BPA!) die vrijkomen bij de installatie, het gebruik en de demontage en ontmanteling van de turbinewieken.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij maken met initiatiefnemers afspraken over het vroegtijdig reserveren van kosten ten behoeve van ontmanteling en herstellen van de omgeving na de termijn van ingebruikname.	Nee
2025-024678/2	Wij gaan ervan uit dat het benadrukte belang van het behoud van een intact bodemprofiel en het beperken van emissies ook van toepassing is op: - De bouw van (de fundering voor) windturbines - De aanleg van de benodigde infrastructuur voor plaatsing en onderhoud van de windturbines - Het voorkomen dan wel opruimen van fijnstof en schadelijke chemicaliën (zoals BPA!) die vrijkomen bij de installatie, het gebruik en de demontage en afvoer van de wieken.	Wij danken u voor uw input. In de visie geven we aan dat een gezonde en vitale bodem belangrijk is voor het kunnen benutten van de natuurlijke kracht van de bodem. Dit houdt in dat initiatieven rekening houden met de bodem, het reliëf en het watersysteem ter plekke en bijdragen aan het herstel daarvan. Gebruik van de bodem en ondergrond moet duurzaam, veilig en efficiënt zijn. Zorgvuldig omgaan met onze bodem en tegengaan van verontreinigingen geldt voor alle locaties en initiatieven in Overijssel.	Nee
2025-024678/3	Wij verzoeken u te verduidelijken: - of hiermee wordt bedoeld dat opwekking nabij bestaande knooppunten van het energienet dient te worden gerealiseerd - en of hier een koppeling wordt gelegd tussen kleinschalige opwek en kleinverbruik, en tussen grootschalige opwek en grootverbruik.	Bedankt voor uw verzoek. Waar het mogelijk is koppelen we vraag en aanbod. Dat hoeft niet noodzakelijkerwijs in de vorm te zijn van grootschalige opwek nabij grootverbruik.	Nee
2025-024678/5	We missen hierbij een onderbouwing voor de mogelijke effecten van cumulatie. We maken ons zorgen dat dat belangrijke aspecten van de cumulatieve effecten van bijvoorbeeld geluidsoverlast en fijnstofbelasting door de plaatsing van windturbines bij infrastructuur over het hoofd worden gezien.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines, waaronder cumulatie, worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -verordening.	Nee

2025-024678/6	Op pagina 85 wordt weliswaar vermeld dat een gezonde leefomgeving als kwaliteitsambitie wordt gezien —waarbij ook geluid wordt genoemd— maar aangezien gesteld is dat opgaven (RES) vóór ambities komen (blz 77), lijkt dit aan te tonen dat het onvoldoende prioriteit krijgt. Dit is absoluut niet toereikend.	Bedankt voor uw zienswijze. Het gebruik van fossiele brandstoffen zorgt voor een ongezonde leefomgeving. De energietransitie zorgt voor minder gebruik van fossiele brandstoffen.	Nee
2025-024678/7	Wij vinden deze benadering te beperkt en vragen ons daardoor af of er wel voldoende aandacht is voor de bescherming van de leefomgeving en voor de gezondheid van mens en natuur?	Die aandacht is er zeker. Tijdens de project-mer worden de milieueffecten en mogelijke gezondheidseffecten van windturbines onderzocht.	Nee
2025-024678/8	Wij constateren dat in de ontwerp-Omgevingsvisie een heldere visie op gezondheid en geluid ontbreekt. Deze aspecten dreigen hierdoor ondergeschikt te raken aan andere belangen. Dit is in strijd met de Europese SMB-richtlijn en de Omgevingswet (artikelen 1.2 en 1.3 Awb en bescherming leefomgeving en gezondheid), die stelt dat de overheid bij elk besluit rekening dient te houden met de bescherming van de leefomgeving en volksgezondheid.	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten en mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening. Het windbeleid is onderbouwd met een Omgevingseffectrapportage (OER). Windparken vereisen een project-mer. Daarmee wordt voldaan aan de Europese SMB-richtlijn en de Omgevingswet.	Nee
2025-024678/9	In het geval van een windpark zijn deze structurele verslechtingen grotendeels te mitigeren via afstandsnormen en het stilzetten van turbines tijdens de nachtelijke uren. Het niet toepassen van dergelijke maatregelen is in strijd met het voorzorgsbeginsel en met de uitgangspunten van behoorlijk bestuur.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024678/10	Stand van zaken 35 TWh-doelstelling (pagina 104). U wijst op de opgave om 35TWh duurzame energie op land op te wekken in 2030. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) wordt dit doel echter al ruimschoots gehaald: 'Wind- en zonneparken op land zullen in 2030 naar verwachting (inclusief projecten die nog gerealiseerd worden) 37 tot 45 TWh elektriciteit produceren'. Wij verzoeken u dit te verwerken in de visie.	Dank voor uw zienswijze. Provinciale Staten hebben de opgave van 3,3 TWh aan wind en zon op land in Overijssel opgenomen in de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024678/11	Wij constateren dat: - Onderbouwing van deze streefverhouding ontbreekt - en dat een stabiele energie-opwek noodzakelijk is als backbone om het energiesysteem op deze manier goed te kunnen dragen. Wij verzoeken u beide punten expliciet te onderbouwen en in de visie op te nemen.	Dank voor uw zienswijze. Deze afspraken zijn gemaakt in kader van RES 1.0 en door Provinciale Staten vastgesteld. De verhouding zon/wind zorgt voor een significante besparing in geld en ruimte en draagt bij aan het voorkomen van ergere netcongestie. In de Energievisie van de provincie hebben we beschreven hoe we met een gebalanceerde energiemix in Overijssel op termijn onze energievraag in willen vullen en inzetten op een robuust systeem. Dat laatste komt niet alleen tot stand door een gebalanceerde mix, maar vraagt onder meer ook om de nodige flexibiliteit in het systeem, bijvoorbeeld door middel van opslag. In de uitvoeringsagenda –die binnenkort volgt op de Energievisie– beschrijven we welke acties we op dat vlak gaan inzetten.	Nee
2025-024678/12	Wij zijn van mening dat het belang van energiebesparing onvoldoende tot uitdrukking komt, terwijl dit een van de meest effectieve instrumenten is om de energietransitie te realiseren. Wij verzoeken u het thema energiebesparing prominenter te vermelden, met duidelijke ambities en maatregelen.	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsverordening verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin is onze ambitie als het gaat om energiebesparing naar onze mening voldoende opgenomen.	Nee
2025-024717/19	Indiener heeft een aantal vragen over andere bronnen van broeikasgasuitstoot: * Weet u hoeveel Twence uitstoot? 922.818 ton CO2 (923Mton ofwel 1300x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden), Akzo/Nobian 262.400 ton CO2 (262Mton ofwel 375x meer dan landgebruik w.o. veenweidegebieden). (Zie ook afbeelding p12 uit zienswijze). * Kan de provincie iets aan Twence en AKZO/Nobian doen (no 30 en no 51, maar samen in de top10 van NL)? * Is er voldoende provinciaal besef van getalsmatige broeikas proporties ? * Waarom ontbreekt een top 100 van Provinciale bronbenadering broeikas uitstoters, van bedrijven, gebieden, activiteiten, of een top 30, of tenminste een top 10. Dat maakt duidelijk dat het beleid gericht is op belangrijke emissie bronnen. De CO2-verbruiksbenadering vertoeft het beeld van de grote uitstoters.	Bedankt voor uw zienswijze. De vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie.	Nee
2025-024717/23	Indiener vraagt over • Energie-opwek nabij energienetwerk en energievraag nabij opwek. (p73) Welke verhouding wordt beoogd tussen "energievraag nabij opwek"? Gaat het hierbij om kleinverbruik bij klein-opwek en grootverbruik bij groot-opwek?	Dank voor uw vraag. Waar het mogelijk is koppelen we vraag en aanbod. In onze Energievisie onderbouwen wij op welke wijze dit bijdraagt aan een robuust energiesysteem. Het gaat niet noodzakelijkerwijs om grootschalige opwek nabij grootverbruik.	Nee

2025-024717/26	Ten aanzien van de Rode Draad Duurzaamheid (P86) heeft indiener de volgende vragen: * Waarom is de schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de Omgevingsvisie niet beschouwd en welk percentage komt voort uit hergebruik ? (zie ook verderop); * Is er sprake van een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen ? Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning-robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Legt, de provincie Overijssel, op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter ?	Bedankt voor uw zienswijze. De door u genoemde rapporten bij zienswijze 2025-024717/34 laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de II3050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld "Inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, repair & refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.	Nee
2025-024717/30	N.a.v. onderstaande tekst uit de Omgevingsvisie over klimaat en energietransitie (P104), heeft indiener een aantal vragen en opmerkingen geplaatst. 6.2. Klimaatmitigatie en energie(transitie) Doelen en opgaven • In Nederland voor 2030 49TWh duurzame elektriciteit opwekken op zee en 35 TWh op land. In Nederland worden in 30 RES-regio's Regionale Energie Strategieën (RESsen) gemaakt die opgeteld de doelstelling van 35 TWh gaan invullen. Omdat al in 2030 35 TWh moet worden opgewekt, zal daartoe gebruik worden gemaakt van bestaande bewezen technieken: energie uit wind en zon (Klimaatakkoord, Regionale Energie Strategieën). * Het doel van 35TWh is toch al behaald ? * De landelijke status ontbreekt hier ? * Waarom geen vermelding van de noodzaak voor persistente energie opwek (geen wiebelstroom!) ? * Congestie is een vorm van schaarste, materiaal gebruik is een veel ernstiger vorm van schaarste? * Waarom geen vermelding van de noodzaak voor persistente energie opwek (i.p.v. 40/60 wiebelstroom!) ? o In 2030 wordt de helft van alle beschikbare mest vergist, wat zo'n 100 mln. m3 aardgas kan vervangen * Over hoeveel mest gaat het hier en hoeveel gaat dat minder worden door ander beleid?	Dank voor uw vragen. Provinciale Staten hebben de opgave van 3,3 TWh aan wind en zon in Overijssel opgenomen in de Omgevingsverordening. Hoewel de ambitie is om in 2030 de helft van de beschikbare mest te vergisten en daarmee 100 mln. kuub aardgas te vervangen staat, is de verwachting dat we deze niet eerder dan 2035 bereiken. We zijn daarbij ook afhankelijk van de mogelijkheden voor vergunningverlening. Momenteel wordt circa 5% van de beschikbare mest vergist. Hoeveel 50% van de beschikbare mest exact omvat, is uiteraard ook afhankelijk van ontwikkelingen in de veestapel. In de Energievisie van Overijssel is opgenomen dat de ambitie haalbaar is, ook als de veestapel met 20% afneemt. Al vraagt dit dan wel maximale inzet op mestvergisting. In onze Energievisie vormen robuustheid en efficiëntie één van de startprincipes. Dat wil zeggen dat we de balancerings in het elektriciteitssysteem een belangrijk aspect vinden. Daarvoor zijn met instrumenten als: curtailment, vraagsturing, peak-shaving, opslag of conversie veel mogelijkheden om de weersafhankelijke bronnen goed in te passen in het systeem. Zie voor de vraag over schaarse materialen, het antwoord op uw zienswijze 34.	Nee
2025-024717/31	Ten aanzien van de energietransitie en de uitstoot van broeikasgassen heeft indiener een aantal vragen en opmerkingen geplaatst. o Besparen van energie en energie efficiëntie: bedrijven en industrie stoten in 2030 nog maximaal 1,2Mton CO2 uit, het bebouwde gebied maximaal 1,05 Mton. * Is dit inclusief of exclusief Twence en Nobian? * Wat is de top 10 van uitstoot van bedrijven en industrie? * Wat is de uitstoot per gezin (wooneenheid) in Overijssel en wat moet dat worden? * Vernatting leidt toch tot vermindering van de uitstoot di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 maar van vermeerdering van lachgas (methaan, CH4 gelijk aan 25CO2-eq)? Is dit allemaal wel goed uitgezocht of is dit een "groene droom"? Waar is dit gedocumenteerd? * Er zijn toch vele andere manieren van koolstof vastlegging? Indiener voegt hier een AI gegenereerde tekst aan toe met suggesties over het vastleggen van koolstof in landgebruik. * Hoe staat dit in verhouding tot huisdieren? Hoeveel uitstoot komt er door huisdieren en hun voer?	Bedankt voor uw zienswijze. De vragen die u stelt zijn gedetailleerd van aard en passen daarom niet bij de kaderstellende insteek van de Omgevingsvisie.	Nee
2025-024717/32	• Op het gebied van mobiliteitstransitie werken we aan een transitie naar duurzamere mobiliteit met als doel om een flinke besparing op de uitstoot van CO2 te bereiken (maximale rest-emissie 2030 Overijssel van 1,48 Mton). Hierbij zetten we in op minder mobiliteit, andere mobiliteit en schonere mobiliteit. Onderdeel hiervan is inzet op nabijheid en het STOMP principe (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Mobiliteitsdiensten, Privéauto). Ten aanzien van de tekst over duurzame mobiliteit heeft indiener twee vragen: * Flink besparing , is dat SMART geformuleerd ? * Hoe wordt het elektrisch verbruik vn het spoor (Blauwnet, NS) hierin verwerkt en toegerekend (volgens de bronbenadering)?	Dank voor uw vragen. * Inderdaad kan de term 'Flink besparing' smarter geformuleerd. Voor Mobiliteit is de doelstelling om een besparing van de CO2-uitstoot van 55% te realiseren in 2030 t.o.v. 1990. Dit is afgesproken in het klimaatakkoord, waar provincie Overijssel zich aan gecommitteerd heeft. * Wanneer alle spoorlijnen geëlektrificeerd zijn, hebben deze geen uitstoot meer. Op dit moment zijn er nog een paar diesellijnen. Deze worden meegenomen in de totale CO2 uitstoot van mobiliteit. De elektrificatie van de spoorlijnen is van kleine invloed op de uitstoot van mobiliteit. Zie ook: https://www.rmp-rekentool.nl/viewer/jivereportcontents.ashx?report=rmp_rekentool .	Nee

2025-024717/33	Ten aanzien van energiebesparing heeft indiener de volgende vragen: * Waarom komt energiebesparen er weer zo bekaaid vanaf ? Honderden regels tekst maar het laag-hangend fruit krijgt 1 regel. Als alle huidige CV-systemen juist zouden zijn ingeregeld, is er al minstens 20% minder gas nodig. * Beseft u dat mensen hun toekomstige investering in het warmtesysteem baseren op het huidige (veelal in-eficiente) energie verbruik ? * Beseft u dat daardoor het toekomstige energie-systeem overgedimensioneerd wordt, als we nu niet eerst weten wat we echt nodig hebben ? * Is besparen niet "sexy" genoeg ? Of tast het de rijksinkomsten aan ?	Dank voor uw vragen. Wij onderschrijven het belang van energiebesparing. In de Omgevingsvisie verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin verwoorden en onderbouwen wij onze ambities voor energiebesparing.	Nee
2025-024717/34	Indiener kondigt bij de tekst op P36 over grondstoffen voor de bouw en het opwekken van energie al aan dat het onderwerp grondstoffen later aan de orde gebracht zal worden. Zo ook bij de tekst over hergebruik van grondstoffen op p38 is dit het geval, waarbij indiener aangeeft: grondstoffen hergebruik, heel verstandig, maar het blijft toch maar een marginale bijdrage? Bij paragraaf 6.2 komen de andere vragen omtrent grondstoffen aan de orde: * Waar wordt schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie in de Omgevingsvisie beschouwd ? (n.a.v. tekst op p106: Energienetwerken en energie-infrastructuur: • Verbeteren van de energienetwerken en energie-infrastructuur, zodat gekomen wordt, nu en in de toekomst, tot een betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. Uiteraard betrouwbaar en veilig). * Leidt deze grondstoffenbehoefte tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem? (zie ook aanvullende tekst van indiener). * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld ? * Is de provincie Overijssel door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten ? * T.o.v. de 2021 studie (https://www.copper8.com/wp-content/uploads/2021/06/Een-circulaire-energietransitie.pdf) is de situatie vele procentpunten verslechterd, zie 2021 figuur hiernaast (zie zienswijze p21). N.b. voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is "rethink" ... de energie transitie dus ook provinciaal ! * Een volstrekt roekeloos & associaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050 (p188): Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P157 • Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant! * Ook de provincie Overijssel legt op egoistische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Bedankt voor uw zienswijze. De genoemde rapporten laten zien dat de energietransitie (en meer in het bijzonder de II3050-scenario's) grote gevolgen hebben voor het gebruik van diverse soorten metalen. Dit wordt benoemd als een risico voor de energietransitie en er wordt opgemerkt dat dit risico nog onvoldoende terugkeert in het huidige beleid rondom de energietransitie en circulaire economie. Tegelijkertijd worden er suggesties gedaan om dit risico te mitigeren. Zo wordt gesteld dat "inzet op zowel energiebesparing, interconnectiviteit als innovatie helpt om de metaalvraag te beperken." In algemene termen wordt gesproken over: Rethink, Reduce, Reuse, repair & refurbish en Recycle. De beschikbaarheid van metalen is dus inderdaad een relevante randvoorwaarde bij het maken van keuzes in het energiesysteem.	Nee

2025-024717/35	Ten aanzien van het energiesysteem, verwijst indiener naar P106 en stelt de volgende vragen: * Een energiesysteem bestaat toch bij de gratie van een netwerk ? * Hoe kan er dan sprake zijn van "nationale" , "provinciale" en "lokale" energiesysteem? * Hadden we met kernenergie (=centrale opwek faciliteiten) allelei congestie problemen (door decentrale opwek) kunnen voorkomen ? (refererend aan tekst P107) * Is het ruimtebeslag van kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind ? * Is gebruik van schaarse grondstoffen bij kernenergie vele malen kleiner dan zon&wind?	Dank voor uw vragen, waarop hierna de antwoorden volgen. * Hoewel een energiesysteem inderdaad afhankelijk is van een netwerk, bestaat het systeem uit meerdere lagen die elk hun eigen schaal en dynamiek kennen. Het nationale netwerk vormt de ruggengraat, maar binnen dat netwerk zijn er duidelijke functionele en bestuurlijke onderscheiden tussen nationale, regionale en lokale energiesystemen. Op nationaal niveau beheert TenneT het hoogspanningsnetwerk (110 kV en hoger), dat grote hoeveelheden elektriciteit transporteert over lange afstanden. Dit netwerk verbindt grootschalige opwek (zoals offshore windparken of conventionele centrales) met regionale verdeelpunten en is cruciaal voor leveringszekerheid en internationale koppelingen. Vanaf het hoogspanningsnet wordt elektriciteit via transformatiestations omgezet naar middenspanning (10–50 kV). Deze laag wordt beheerd door regionale netbeheerders zoals Enexis, Liander of Stedin. Zij zorgen voor de verdeling naar industriële gebruikers, zonneparken, warmtenetten en lokale knooppunten. Tot slot wordt elektriciteit omgezet naar laagspanning (230/400 V), dat gebruikt wordt in woningen, winkels en kleinere bedrijven. Ook deze laag valt onder de verantwoordelijkheid van regionale netbeheerders. Hier ontstaan steeds vaker lokale energiesystemen, zoals buurtbatterijen, wijkgerichte warmtenetten of energiecoöperaties. Waarom dan toch 'lokale' of 'provinciale' energiesystemen? Functioneel: Lokale systemen kunnen autonoom balanceren, bijvoorbeeld met eigen opwek (zon, wind), opslag en vraagsturing. Bestuurlijk: Provincies en gemeenten hebben regierol in ruimtelijke inpassing, participatie en afstemming van energieprojecten. Strategisch: Regionale energiestrategieën (RES'en) en provinciale visies (zoals Overijssel 2050) sturen op maatwerk en integratie van energie met ruimtelijke ordening. Het netwerk is dus één fysiek systeem, maar het energiesysteem is een meerschallig stelsel van productie, distributie, governance en gebruik. Nationale, provinciale en lokale energiesystemen zijn dus geen contradictie, maar een noodzakelijke gelaagdheid binnen de energietransitie. * Dat is een interessante gedachte, maar het is in feite een hypothetische "wat als"-vraag die weinig toevoegt aan de actuele beleidscontext. De energietransitie is een dynamisch proces waarin keuzes uit het verleden niet één-op-één te herleiden zijn tot de uitdagingen van vandaag, zoals netcongestie. Wat nu relevant is, is hoe we omgaan met de bestaande situatie: een energiesysteem dat steeds meer decentraal, variabel en interactief wordt. Daarbij is het van belang om te kijken naar robuuste oplossingen voor netcapaciteit, systeembalans en ruimtelijke inpassing—ongeacht de historische route. Kernenergie, in welke vorm dan ook, kan daarin een rol spelen als stabiele bron, maar de discussie hoort thuis in de context van de huidige Energievisie en de toekomstige mix. Het is dus verstandiger om vooruit te kijken dan achterom. * In de rapportage "De rol van kernenergie in de energietransitie van Noord-Brabant" opgesteld door TNO in 2021 staat dat: "Het directe ruimtegebruik voor een kerncentrale is in vergelijking tot zonne-energie 100 tot 1000 maal kleiner, als uitgegaan wordt van dezelfde hoeveelheid geproduceerde elektriciteit." (https://publications.tno.nl/publication/34637902/jNOjru/TNO-2020-P12092.pdf4) Voor kernenergie worden geen schaarse grondstoffen gebruikt. Wel wordt er een aantal grondstoffen gebruikt dat als strategisch is aangemerkt; zoals Zirkonium, Kobalt, Molybdeen en Boor. Voor windturbines worden neodymium (wind), indium (zon), tellurium (zon), dysprosium (wind) gebruikt. Deze vallen onder de categorie 'schaarse grondstoffen'.	Nee
2025-024717/57	Indiener merkt op dat in de tekst van p172 t/m 177 over het gebiedseigen perspectief over Twente ('ronkend verhaal') geen woord staat over windturbines (of winstturbines?). En vervolgens: Moet dat allemaal vernield worden voor de tijdelijke oprisping windturbines, en de wiebelstroom waar al te veel van is? Waarom staat er nergens: "wij zijn van plan dit alles te vernielen met een stuk of 24 windturbines van circa 200-280 meter hoog, waardoor er geen enkele plek meer is in Twente waar u niet wordt doordrongen door onze groene minaretten als beeld van ons 'groene' beleid."N.B. Dit geldt voor alle 4 Gebiedseigen perspectieven voor vier windstreken en de beoogde, meer dan 100, windturbines.	Bedankt voor uw zienswijze. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
2025-024718/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, of b) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-024718/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten, waaronder cumulatie van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -verordening.	Nee
2025-024718/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer voor beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw zienswijze. De ecologische effecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -verordening.	Nee
2025-024718/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. De Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-024718/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
2025-024718/6	Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
2025-024718/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
2025-024718/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee
2025-024718/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-024718/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw zienswijze. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599 .	Nee

2025-024718/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-024718/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw zienswijze. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
2025-024718/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-024718/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-024883/1	Wij gaan ervan uit dat het uitgangspunt dat bovengenoemde kosten niet mogen worden doorgeschoven naar toekomstige generaties of publieke partijen ook van toepassing zijn op: - De fundering voor windturbines - De kosten van verwijdering van de (fundering van) de windturbines - Het opruimen van fijnstof en schadelijke chemicaliën (zoals BPA!) die vrijkomen bij de installatie, het gebruik en de demontage en ontmanteling van de turbinewieken.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij maken met initiatiefnemers afspraken over het vroegtijdig reserveren van kosten ten behoeve van ontmanteling en herstellen van de omgeving na de termijn van ingebruikname.	Nee
2025-024883/2	Wij gaan ervan uit dat het benadrukte belang van het behoud van een intact bodemprofiel en het beperken van emissies ook van toepassing is op: - De bouw van (de fundering voor) windturbines - De aanleg van de benodigde infrastructuur voor plaatsing en onderhoud van de windturbines - Het voorkomen dan wel opruimen van fijnstof en schadelijke chemicaliën (zoals BPA!) die vrijkomen bij de installatie, het gebruik en de demontage en afvoer van de wieken.	Wij danken u voor uw input. In de visie geven we aan dat een gezonde en vitale bodem belangrijk is voor het kunnen benutten van de natuurlijke kracht van de bodem. Dit houdt in dat initiatieven rekening houden met de bodem, het reliëf en het watersysteem ter plekke en bijdragen aan het herstel daarvan. Gebruik van de bodem en ondergrond moet duurzaam, veilig en efficiënt zijn. Zorgvuldig omgaan met onze bodem en tegengaan van verontreinigingen geldt voor alle locaties en initiatieven in Overijssel.	Nee
2025-024883/3	Wij verzoeken u te verduidelijken: - of hiermee wordt bedoeld dat opwekking nabij bestaande knooppunten van het energienet dient te worden gerealiseerd - en of hier een koppeling wordt gelegd tussen kleinschalige opwek en kleinverbruik, en tussen grootschalige opwek en grootverbruik.	Bedankt voor uw verzoek. Waar het mogelijk is koppelen we vraag en aanbod. Dat hoeft niet noodzakelijkerwijs in de vorm te zijn van grootschalige opwek nabij grootverbruik.	Nee
2025-024883/5	We missen hierbij een onderbouwing voor de mogelijke effecten van cumulatie. We maken ons zorgen dat dat belangrijke aspecten van de cumulatieve effecten van bijvoorbeeld geluidsoverlast en fijnstofbelasting door de plaatsing van windturbines bij infrastructuur over het hoofd worden gezien.	Bedankt voor uw zienswijze, maar de milieueffecten van windturbines, waaronder cumulatie, worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of -Omgevingsverordening.	Nee
2025-024883/6	Op pagina 85 wordt weliswaar vermeld dat een gezonde leefomgeving als kwaliteitsambitie wordt gezien —waarbij ook geluid wordt genoemd— maar aangezien gesteld is dat opgaven (RES) vóór ambities komen (blz 77), lijkt dit aan te tonen dat het onvoldoende prioriteit krijgt. Dit is absoluut niet toereikend.	Bedankt voor uw zienswijze. Het gebruik van fossiele brandstoffen zorgt voor een ongezonde leefomgeving. De energietransitie zorgt voor minder gebruik van fossiele brandstoffen.	Nee

2025-024883/7	Wij vinden deze benadering te beperkt en vragen ons daardoor af of er wel voldoende aandacht is voor de bescherming van de leefomgeving en voor de gezondheid van mens en natuur?	Die aandacht is er zeker. Tijdens de project-mer worden de milieueffecten en mogelijke gezondheidseffecten van windturbines onderzocht.	Nee
2025-024883/8	Wij constateren dat in de ontwerp-Omgevingsvisie een heldere visie op gezondheid en geluid ontbreekt. Deze aspecten dreigen hierdoor ondergeschikt te raken aan andere belangen. Dit is in strijd met de Europese SMB-richtlijn en de Omgevingswet (artikelen 1.2 en 1.3 Awb en bescherming leefomgeving en gezondheid), die stelt dat de overheid bij elk besluit rekening dient te houden met de bescherming van de leefomgeving en volksgezondheid	Bedankt voor uw zienswijze. De milieueffecten en mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening. Het windbeleid is onderbouwd met een Omgevingseffectrapportage (OER). Windparken vereisen een project-mer. Daarmee wordt voldaan aan de Europese SMB-richtlijn en de Omgevingswet.	Nee
2025-024883/9	In het geval van een windpark zijn deze structurele verslechtingen grotendeels te mitigeren via afstandsnormen en het stilzetten van turbines tijdens de nachtelijke uren. Het niet toepassen van dergelijke maatregelen is in strijd met het voorzorgsbeginsel en met de uitgangspunten van behoorlijk bestuur.	Bedankt voor uw zienswijze. De mogelijke gezondheidseffecten van windturbines worden beoordeeld bij de project-mer. Omdat het om projectspecifieke effecten gaat, komt dit niet aan de orde in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024883/10	Stand van zaken 35 TWh-doelstelling (pagina 104). U wijst op de opgave om 35TWh duurzame energie op land op te wekken in 2030. Volgens het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) wordt dit doel echter al ruimschoots gehaald: 'Wind- en zonneparken op land zullen in 2030 naar verwachting (inclusief projecten die nog gerealiseerd worden) 37 tot 45 TWh elektriciteit produceren'. Wij verzoeken u dit te verwerken in de visie.	Dank voor uw zienswijze. Provinciale Staten hebben de opgave van 3,3 TWh aan wind en zon op land in Overijssel opgenomen in de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024883/11	Wij constateren dat: - Onderbouwing van deze streefverhouding ontbreekt - en dat een stabiele energie-opwek noodzakelijk is als backbone om het energiesysteem op deze manier goed te kunnen dragen. Wij verzoeken u beide punten expliciet te onderbouwen en in de visie op te nemen.	Dank voor uw zienswijze. Deze afspraken zijn gemaakt in kader van RES 1.0 en door Provinciale Staten vastgesteld. De verhouding zon/wind zorgt voor een significante besparing in geld en ruimte en draagt bij aan het voorkomen van ergere netcongestie.	Nee
2025-024883/12	Wij zijn van mening dat het belang van energiebesparing onvoldoende tot uitdrukking komt, terwijl dit een van de meest effectieve instrumenten is om de energietransitie te realiseren. Wij verzoeken u het thema energiebesparing prominenter te vermelden, met duidelijke ambities en maatregelen.	Dank voor uw zienswijze. In de Omgevingsverordening verwijzen wij naar onze Energievisie. Daarin is onze ambitie als het gaat om energiebesparing naar onze mening voldoende opgenomen.	Nee
2025-025086/7	6. Energie. Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voorruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening plaats moeten hebben. De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voortekniken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	De noodzaak van ruimte voor het energiesysteem onderschrijven we. De Redeneerlijn geeft voldoende aanknopingspunten, maar dit komt onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. In de Energievisie maken wij niet alleen inzichtelijk welke mogelijke inzetbare technieken en bronnen er zijn. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Wij delen uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-026233/9	Inmiddels is bekend vanuit de netvisie TenneT dat er veel HS stations bij gaan komen, nieuwe verbindingen nodig zijn en dat er enkele grote systeembatterijen nodig zijn (van ca 5 ha per loc.). Deze relatie in het licht van toekomstige ontwikkelingen wordt gemist, en vraagt ook ruimte. In uw Energievisie benoemt u dit ook nadrukkelijk. Die beweging zien we in de Omgevingsvisie niet terug. We missen in de Omgevingsvisie de relatie met de mobiliteitstransitie, omdat daar de grootste vraag naar elektriciteit te verwachten is de komende tijd. Ook zien we graag op pagina 76 co-vergisting genoemd worden.	Dank voor uw zienswijze. De Omgevingsvisie fungeert als het integrale kader, maar verwijst voor de specifieke energie-uitwerking naar de Energievisie. In de Energievisie gaan we uiteindelijk over de opgave 2030 nog keuzes maken met betrekking tot het opwekken van energie en de mix die we daarin willen. Daarbij betrekken we alle sectoren, ook mobiliteit.	Nee
2025-026746/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande woonbebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Dank voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee

2025-026746/2	Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-026746/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
2025-026746/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-026746/6	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-026746/7	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027097/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, of b) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027097/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-027097/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied “Vitens Rodenmorsweg” en natuurgebied “de Schaapskooi”. * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 “Sallandse Heuvelrug & Landgoederen” liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
2025-027097/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027097/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027097/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027097/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027097/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027097/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-027097/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

2025-027097/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027097/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee
2025-027097/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027097/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027101/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027101/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027101/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027101/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027101/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027101/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027101/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027101/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027101/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-027101/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027101/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027101/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee

2025-027101/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027101/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027103/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027103/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027103/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027103/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027103/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027103/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027103/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027103/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027103/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-027103/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027103/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027103/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee

2025-027103/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027103/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027104/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027104/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027104/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen . * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027104/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027104/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027104/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027104/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027104/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027104/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-027104/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027104/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027104/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee

2025-027104/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027104/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste “realtime” meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027107/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: “Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot ≥ 4 × tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt.” Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027107/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario’s met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027107/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied “Vitens Rodenmorsweg” en natuurgebied “de Schaapskooi”. * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 “Sallandse Heuvelrug & Landgoederen” liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027107/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027107/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027107/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027107/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027107/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027107/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-027107/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027107/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027107/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee

2025-027107/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027107/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste “realtime” meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027120/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: “Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot ≥ 4 × tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt.” Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027120/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario’s met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027120/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied “Vitens Rodenmorsweg” en natuurgebied “de Schaapskooi”. * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 “Sallandse Heuvelrug & Landgoederen” liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027120/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027120/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027120/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027120/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027120/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027120/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-027120/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027120/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027120/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix	Nee

2025-027120/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027120/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027122/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027122/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027122/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027122/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027122/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027122/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027122/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027122/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027122/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER	Nee
2025-027122/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027122/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027122/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee

2025-027122/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027122/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste “realtime” meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027123/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: “Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot ≥ 4 × tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt.” Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027123/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario’s met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027123/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied “Vitens Rodenmorsweg” en natuurgebied “de Schaapskooi”. * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 “Sallandse Heuvelrug & Landgoederen” liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027123/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027123/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027123/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027123/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027123/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027123/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-027123/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027123/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027123/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee

2025-027123/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027123/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste "realtime" meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027126/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027126/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027126/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 "Sallandse Heuvelrug & Landgoederen" liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027126/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027126/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027126/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027126/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027126/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027126/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER.	Nee
2025-027126/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027126/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027126/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee

2025-027126/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027126/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste “realtime” meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027129/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: “Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot ≥ 4 × tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt.” Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027129/2	1. Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario’s met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027129/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied “Vitens Rodenmorsweg” en natuurgebied “de Schaapskooi”. * Voer vóór beide gebieden een uitgebreide ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten. * Herbegrens of schrap delen van het voorkeursgebied Vletgaarsmaten – IJsselvallei waar zij binnen 2 km van Natura 2000 “Sallandse Heuvelrug & Landgoederen” liggen. * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027129/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie) Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027129/5	Zijn waardevolle landschappen 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027129/6	moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027129/7	Behoort de horizon tot waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027129/8	Op hoeveel kilometer afstand is een 280 meter hoge industriële windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon?	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027129/9	Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet beoordeeld in waardevolle landschappen?	Bedankt voor uw vraag. Het effect van windturbines op het landschap is onderzocht in de OER	Nee
2025-027129/10	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027129/11	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027129/12	Neem in § H6.2 op dat geen turbine vergunning wordt verleend zolang niet is aangetoond dat er voldoende transport- en afname capaciteit beschikbaar is.	Bedankt voor uw reactie. Netbeheerders hebben meerdere keren aangegeven dat windturbines een mogelijke oplossing zijn voor netcongestie: https://www.netbeheernederland.nl/artikelen/nieuws/wind-op-land-essentieel-onderdeel-van-de-energiemix .	Nee

2025-027129/13	Gewijzigde aanpak schadecompensatie:1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027129/14	1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste “realtime” meet en publiceert: • geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; • trillingen en zwerfstromen; • slagschaduw-uren; • geregistreeerde vogelaanvaringen/sterfte. • concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. • Zog effecten van windturbines / verdroging grondoppervlakte / bodem 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027131/1	Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande bebouwing aanwezig is, deze uitsluitend toegestaan wordt wanneer de afstand wordt vergroot tot viermaal de tiphoogte of de tiphoogte wordt verlaagd, zodat deze verhouding alsnog wordt bereikt. Dit om leef kwaliteit, gezondheid en recht zekerheid te borgen en onevenredige hinder te voorkomen.	Bedankt voor uw reactie. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027131/2	Aanvullen plan-MER met uitsluitend windenergie, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027131/4	Verzoek om vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt in te richten, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en transparant publiceert. De monitoring kan worden getoetst op betrouwbare en realistisch vastgestelde normen. De monitoring zou minimaal moeten bestaan uit geluidsgolven, laagfrequent, infrasoon, de trillingen, zwerfstromen, slagschaduw uren, sterfte/aanvaringen t.a.v. wild (o.a. vogels en vissen), concentraties micro-/nano plastic en Bisfenol A in de lucht, bodem en oppervlaktewater, zog effecten van windturbines, verdroging grondoppervlakte/bodem. Overschrijdingen moeten worden gemeld en meteen worden opgelost/opgeheven, indien nodig dwangsom opleggen voor overschrijdingen.	Bedankt voor uw verzoek, maar de Omgevingsvisie is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de project-mer en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027132/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe:“Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande woonbebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer:a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, ofb) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt.” Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Dank voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027132/2	Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-027132/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee
2025-027132/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027132/6	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027132/7	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee
2025-027135/1	Voeg aan § H6.2 een nieuw lid toe: "Indien binnen een straal kleiner dan viermaal de tiphoogte van een geplande windturbine bestaande woonbebouwing aanwezig is (conform de BAG-registratie), wordt plaatsing uitsluitend toegestaan wanneer: a) de afstand wordt vergroot tot $\geq 4 \times$ tiphoogte, of b) "de tiphoogte zodanig wordt verlaagd dat deze verhouding alsnog wordt bereikt." Deze regel borgt gezondheid, leefkwaliteit en rechtszekerheid en voorkomt onevenredige hinder.	Dank voor uw zienswijze. Bij de vergunningverlening van windturbines zullen wij gebruik maken van de landelijke normen voor afstand, geluid en slagschaduw. Deze worden vastgesteld, na uitgebreid milieuonderzoek, door Rijksoverheid.	Nee
2025-027135/2	Aanvullen plan-MER: Stel vóór vaststelling van de Omgevingsvisie een aanvullende (deel)plan-MER op die uitsluitend windenergie behandelt, inclusief scenario's met/zonder elk voorkeursgebied en een cumulatieve beoordeling.	In uw zienswijze benoemt u een aanvulling op plan-MER. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieueffecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de project-mer en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027135/3	* Houd specifiek uitdrukkelijk rekening met de ecologische waarde van het natuurgebied "Vitens Rodenmorsweg" en natuurgebied "de Schaapskooi". * Voer vóór vaststelling per cluster een ecologische effectbeoordeling uit. Hierbij dient specifiek gekeken te worden naar de inventarisaties en rapportages van diverse natuurinstanties en biologen, al dan niet in dienst van de overheid, die de afgelopen jaren reeds zijn uitgevoerd in verband met de aanwezigheid van (uiterst) zeldzame dier en plantensoorten.	Bedankt voor uw reactie. De effecten van windturbines op Natura2000 gebieden worden tijdens de project-MER onderzocht.	Nee

2025-027135/4	Paragraaf 6.2 Klimaatmitigatie en energie(transitie). Deze paragraaf bevat allerlei doelstellingen op het vlak van duurzame energie tot 2030. In een Omgevingsvisie zou het goed zijn om ook uitspraken te doen voor de periode daarna. Hoe ziet u de energietransitie en de daarbij behorende doelstellingen in de periode 2030-2050? We missen in de Omgevingsvisie de verbinding met het provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat, de provinciale Energievisie en de investeringsplannen van de netbeheerders. Deze plannen hebben allen hun weerslag op de Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie wint aan kracht als deze voldoende ruimte creëert voor het inspelen op dynamische ontwikkelingen in de energietransitie. De netcongestie beschrijft u als een gegeven, niet als probleem. Om oplossingen (versneld) door te voeren is meer nodig dan alleen kabels en leidingen. Hoe ziet u uw rol daarin en welke rol kan de Omgevingsvisie daarin spelen?	Bedankt voor uw vragen. In de Energievisie is een thematische uitwerking van de Omgevingsvisie. In de Energievisie maken wij een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas richting 2050. Volgend op deze Energievisie zullen we samen met gemeenten en netbeheerders een uitvoeringsagenda opstellen waarin we onder andere beschrijven welke acties we ondernemen om in te spelen op de veranderende context. Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. We hebben paragraaf 2.6 aangevuld waarbij we hebben aangegeven dat netinfrastructuur ook ruimte vraagt. Tot slot delen wij uw zorgen over netcongestie. De beperkte ruimte op het elektriciteitsnet vraagt om het maken van slimme keuzes en adaptief handelen. Wij pogen met de nieuwe instructieregel maatschappelijke impact te beperken. Wij zien geen mogelijkheden netcongestie nu met aanvullingen in onze Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening te voorkomen. Het sturen met ruimtelijke instrumentarium is nog in ontwikkeling en landelijk onderwerp van gesprek. We staan open voor suggesties en werken vanuit ons uitvoeringsprogramma NEO samen met onze partners aan dit vraagstuk.	Ja
2025-027135/6	We geven u in overweging landschapskwaliteit en het dilemma explicieter te verwoorden! Hoezo behoud van landschapskwaliteit (grond/bodem, water, lucht) en behoud en versterken van het coulissenlandschap??	Bedankt voor uw reactie. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Zie hier: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee
2025-027135/7	Ambitie in de Omgevingsvisie: draagvlak is pas aanwezig wanneer een representatieve groep direct omwonenden instemt met het project; lokaal eigendom kan daarbij helpen, maar is geen doel op zich.	Bedankt voor uw input. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie.	Nee

Thema 8. Landbouw en voedselvoorziening

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/6	Onderscheid in landbouwgebieden in de relatie tot andere functies en opgaven in het landelijk gebied. We waarderen het onderscheid in gebieden dat u aangeeft ten aanzien van perspectief voor de landbouw en dit ook op kaart heeft vertaald. Echter deze relatief strikte tweedeling doet naar onze mening onvoldoende recht aan de diversiteit van het landelijk gebied en de huidige aanwezige functies. Wij vragen ons bijvoorbeeld af welke ruimte er is voor de ontwikkeling van de in de visie aangegeven 'vrijtijdslandschappen" als deze samenvallen met gebieden "Landbouw met generieke opgaven en kansen".	Uw zienswijze richt zich op het onderscheid tussen landbouwgebieden en wat dit betekent voor mogelijkheden voor andere functies. In landbouwgebieden met generieke opgaven liggen juist meer ontwikkelkansen voor de landbouw. Deze willen we beschermen, bijvoorbeeld door geen nieuwe functies toe te staan die een belemmering voor de landbouw kunnen opleveren. Dit draagt bij aan het behoud van ruimte voor voedselproductie op de lange termijn. In de Omgevingsvisie hebben we voor functie verandering "Nee, tenzij" als uitgangspunt opgenomen. Dit sluit recreatief medegebruik niet uit. Als voor dergelijke vrijetijdsfuncties ruimte wordt gezocht die ten koste zou gaan van landbouwgrond, kan aan de hand van de Redeneerlijn beoordeeld worden welke mogelijkheden er zijn.	Nee
2025-022524/7	We missen de balans in de toebedeling van middelen en instrumenten in de onderscheiden gebieden. We zien vooral inzet van middelen en instrumenten is vooral gericht op de gebieden met 'Gebiedsspecifieke opgaven en kansen'. Het merendeel van onze gemeente valt in het gebied 'Landbouw met generieke opgaven en kansen'. In deze gebieden zien we net zoveel grote opgaven en kansen bijvoorbeeld met betrekking tot waterkwaliteit, water vasthouden en het behouden van een goede bodemkwaliteit. Juist om hier goede landbouw perspectieven te houden voor de meer langere termijn. En bijvoorbeeld om kansen voor groenblauwe dooradering, in combinatie met de opgaven rond weteringen op een goede manier een plek te laten krijgen.	U geeft aan balans te missen in de toebedeling van middelen en instrumenten in de onderscheiden landbouwgebieden. Een verdere toebedeling van middelen en instrumenten vindt niet plaats in de Omgevingsvisie maar kan een plek krijgen in de beleidsuitwerkingen die volgen. Deze Omgevingsvisie geeft wel kaders voor die nadere uitwerking. We zullen ons in die nadere uitwerking met name richten op het stimuleren van het realiseren van doelen die aansluiten of bijdragen aan bij behoud van de landbouwmogelijkheden zoals opgenomen in de Omgevingsvisie.	Nee
2025-022524/8	Visie op gebouwgebonden veehouderij? De indeling van de landbouwgebieden is daarnaast ook vrijwel alleen gericht op de grondgebonden landbouw. We missen de provinciale visie op de ontwikkeling van "gebouw gebonden veehouderij" of "intensieve veehouderij". Ook de (concept) landbouwvisie geeft hiervoor op dit moment nog geen invulling aan. Gaat u hierop nog sturen of legt u de afweging van de ontwikkeling van deze bedrijven geheel bij de gemeenten? Dit kan naar onze mening wel onduidelijkheid geven en lokaal grote verschillen in beleid omdat de provinciale integrale kaders hiervoor daarmee niet helder zijn.	De Omgevingsvisie is een visie die kaders stelt en stuurt op doelen. In de Omgevingsvisie wordt voor gebouwgebonden veehouderij of intensieve veehouderij geen nadere ruimtelijk sturing opgenomen. We laten het aan gemeenten over om te bepalen of een ruimtelijke sturing voor het eigen grondgebied wenselijk is.	Nee
2025-023611/1	Als het gaat om de landbouw, deelt de provincie de gebieden in in twee categorieën: gebieden met generieke opgaven en gebieden met gebiedsspecifieke opgaven. In de generieke gebieden weegt het belang van de landbouwsector zwaar mee. In de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven ontstaat een stapeling aan opgaven, die een grote impact hebben op de toekomst van de landbouwsector in die gebieden. Het betekent voor de ondernemers in die gebieden minder ruimte om robuust en efficiënt te kunnen produceren - de transitie zal hier eerder plaats moeten vinden dan elders. Het vraagt veel van de ondernemers en hun innovativiteit. U doet een beroep op hun bereidheid om een groter deel van de opgaven te realiseren dan elders. Het is onze mening dat een dergelijke belasting voor inwoners en ondernemers alleen in een gebiedsproces, van onderop, gerealiseerd kan worden. De grotere bijdrage aan het publieke belang dat u van deze gebieden verwacht, mag ook blijken uit een grotere invloed op de toekomstige keuzes en voldoende facilitering van zowel de processen als de uitvoering van de plannen. Dat vraagt om financiële ondersteuning, maar ook om ruimte om met creatieve oplossingen te komen en tijd om opgaven te kunnen doorgronden en combinaties te kunnen maken. In de koploperprojecten doen we daar nu ervaring mee op. We worden daarin goed ondersteund, maar merken ook wat het aan inzicht en kennis vraagt om mee te kunnen praten met de ambtelijke ondersteuning.	In uw zienswijze geeft u reflectie op de indeling van landbouwgebieden in generieke en gebiedsspecifieke gebieden en geeft u aan dat ondersteuning en ruimte voor creatieve oplossingen gewenst is. Onze Omgevingsvisie biedt richting en ruimte voor gebiedsgericht maatwerk en geeft richting aan toekomstige besluiten. Het biedt een raamwerk waarbinnen verdere uitwerking en uitvoering kan plaatsvinden. Bijvoorbeeld in een gebiedsproces waarbij gezocht wordt naar maatwerk om de doelen te realiseren.	Nee
2025-023611/2	Specifiek voor Polder Giethoorn zien we steeds op de kaarten terugkomen dat het is ingekleurd als een gebied met veen (veenweidegebied). Op dit moment is de Polder Giethoorn niet geclassificeerd als veenweidegebied, maar als zandgrond met een landbouwbestemming. Dat klopt ook met de feitelijke grondsituatie: er is in Polder Giethoorn geen veenlaag meer aanwezig - er is alleen sprake van moerige grond. Alleen langs de randen van het gebied is nog een dunne laag veen aanwezig, die al bijna is verdwenen. In kaarten die we hebben gezien over de aanwezigheid van veen tussen 2006 en 2021 blijkt dat de teruggang erg snel gaat. Ons vermoeden is dat er al bijna geen veen meer over is. Gezien het geringe aandeel veen vinden wij dat het zuidelijk deel van Polder Giethoorn niet moet worden ingekleurd als veenweidegebied.	U geeft aan dat het zuidelijk deel van Polder Giethoorn niet als veenweidegebied zou moeten worden ingekleurd. Bij het maken van de gebiedstypekaart is gekeken naar in welke gebieden er sprake is van veenweidegebiedsopgaven. Het gaat dan om de opgaven die in het veenweidesysteem spelen zoals klimaat en wateropgaven en het tegengaan van bodemdaling. Het gaat dus niet alleen om de aanwezigheid van veen in de bodem, Polder Giethoorn maakt onderdeel uit van het veenweidesysteem. In de gebiedsgerichte uitwerking voor Noordwest Overijssel kunnen gebiedspartners veel preciezer inzoomen op de opgave in het gebied en de daarbij passende maatregelen. Dat vraagt om maatwerk op perceelsniveau maar wellicht ook regionaal. De bodemsamenstelling, de regionale waterhuishouding en de effecten van maatregelen op het veenweidesysteem worden hierbij betrokken.	Nee

2025-023611/3	Bovendien zegt de Omgevingsvisie: bij veenweide is vernatten de koers. Daar hebben wij echt moeite mee. In 2024 zijn de laatste afspraken uit de landinrichting van het Strategisch Groenproject NWO afgerond. Er is veel ruimte voor natuur gemaakt, waarbij steeds de toezegging is gedaan om de Polder Giethoorn te blijven bemalen voor akkerbouw. De inkt op de laatste contracten is nog niet droog, of u confronteert ons met nieuwe plannen in een heel andere richting. Vernatten maakt akkerbouw en het houden van melkvee nagenoeg onmogelijk. De impact hiervan voor de sector en het landschap is enorm en moeilijk aanvaardbaar. Onze oproep is daarom: teken alleen veenweide in waar er ook nog daadwerkelijk veen is. Vernatten van veengrond heeft gevolgen voor de omliggende gebieden, hou ook rekening met het gebruik van die omliggende gebieden.	U wijst op eerdere besluitvorming in het kader van de landinrichting en op gewekte verwachtingen over bemaling van de polder voor landbouwkundig gebruik. De betreffende polder maakt onderdeel uit van het veenweidesysteem en is in de Omgevingsvisie aangeduid als "landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen". Wij willen hier via gebiedsgericht maatwerk in de gebiedsgerichte 3x3 aanpak werken aan de verschillende opgaven in het veenweidesysteem. Vernatting is daarbij de koers op hoofdlijnen. Functie volgt peil is ons uitgangspunt. Dit vraagt om nader onderzoek en uitwerking en maatwerk. Om zo te kijken welke maatregelen passend zijn waarbij een renderende bedrijfsvoering mogelijk is en rekening wordt gehouden met de lokale omstandigheden en effecten op omliggende gebieden. Dit doen we voor zowel de korte termijn als ook voor de langere termijn en met maatregelen op perceelsniveau en op regionaal niveau.	Nee
2025-023611/4	Tegelijk realiseren we ons dat het nabijgelegen natuurgebied en het grootste veenmoeras van Europa bescherming verdient. En dat de waterhuishouding één van de mogelijkheden is om bescherming te bieden. We denken als gebied graag mee over hoe we daar een bijdrage aan kunnen leveren, maar het is moeilijk daar open en vertrouwend in te staan, nu op de achtergrond steeds de wens wordt uitgesproken om deze polder, die nog geen honderd jaar geleden is drooggemalen voor voedselproductie, weer te gaan vernatten. We willen in ons gebied graag meedenken over de waterhuishouding en waterkwaliteit, maar wel in combinatie met een realistisch toekomstperspectief voor de landbouwsector. Natte teelten leveren geen realistisch toekomstperspectief op voor ondernemers. Voor ons is een realistisch toekomstperspectief: een toekomst waarin je kunt ondernemen zonder afhankelijk te zijn van subsidie. We zien een toekomstperspectief voor ons waarin boeren de ruimte krijgen om te innoveren met als doel om voedsel te blijven produceren, maar met minder emissies. Het is mooi dat ook dit perspectief zichtbaar is in de Omgevingsvisie. We willen als ondernemers die richting ook kunnen kiezen in ons gebied met gebiedsspecifieke opgaven.	Uit uw zienswijze begrijpen wij dat u zich zorgen maakt over het toekomstperspectief van de ondernemers in de landbouwsector in uw gebied. In onze 3 x 3 aanpak samen met gebiedspartners in Noordwest Overijssel zijn de uitvoering van deze doelen onlosmakelijk verbonden: we willen een goed sociaal-economisch perspectief voor ons platteland, een toekomstbestendige landbouwsector en herstel van de natuur, watersysteem en het klimaat. De Omgevingsvisie laat ruimte voor ondernemerschap en bedrijfsvoering rekening houdend met de omstandigheden en opgaven in het veenweidesysteem. Het vinden van een bij de gebiedsomstandigheden renderende bedrijfsvoering is onderdeel van dat gebiedsproces.	Nee
2025-023639/10	Landbouw en voedselvoorziening (6.3 ontwerp-Omgevingsverordening). Waarom landbouw én voedselvoorziening? Landbouw is toch ook voedselvoorziening, naast teelt van andere gewassen, zoals bouwmaterialen en sierteelten. Worden hier ook keuzes in gemaakt? Bij de eerste bullet onder Provinciale doelen en opgaven lijkt dat wel het geval. Echter dit zien we verderop onder 'Strekking van het beleid' niet meer terug.	U vraagt of er in de Omgevingsvisie ook keuzes worden gemaakt over de mogelijkheden voor verschillende soorten van landbouwproductie. Dit doen wij niet in de Omgevingsvisie. Wij geven in de Omgevingsvisie aan welke doelen er in verschillende gebieden zijn. Het toekomstperspectief van ondernemers is afhankelijk van de specifieke locatie. De Omgevingsvisie laat ruimte voor ondernemerschap waarbij de omstandigheden en opgaven in een gebied leidend zijn voor keuzes in de bedrijfsvoering. We werken hieraan met gebiedsgericht maatwerk via onze 3x3 aanpak.	Nee
2025-023639/11	Waarom twee types grondgebonden landbouwgebieden? Iedere boer in Overijssel die grondgebonden is bevindt zich toch in hetzelfde economische speelveld? De gemeente Wierden bevindt zich volgens de kaarten bijna geheel in een 'Landbouwgebied met gebied specifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur'. Betekent dit dat hier niet gestreefd wordt naar een goede landbouwstructuur (expliciet doel binnen landbouwgebieden met generieke opgaven) terwijl agrariërs in Wierden zich in hetzelfde economische speelveld bevinden? Lokale omstandigheden zijn weliswaar verschillend, maar iedere boer zal toch binnen de gegeven randvoorwaarden streven naar maximale opbrengsten. Drinkwater, biodiversiteit, landschap en goede natuurkwaliteit zijn daarnaast ook belangrijk; dit geldt ons inziens voor de gehele provincie. Boeren kunnen en willen hieraan bijdragen, mits zij daarvoor financieel beloond worden. Provincie geeft aan zich richting het Rijk in te zetten voor noodzakelijke financiering voor langjarige ecosysteemdiensten (biz. 93). Wat is de ambitie van de provincie zelf? En wat investeert zij zelf? Daarnaast zijn wij benieuwd naar het grondbeleid van de provincie. Kan de provincie via haar grondbeleid boeren in staat stellen om voedsel te produceren die past bij gebied specifieke opgaven? Bijvoorbeeld door grond beschikbaar te stellen voor collectieven van boeren die willen extensiveren en bijdragen aan maatschappelijke opgaven.	In uw zienswijze lezen wij uw betrokkenheid bij de toekomst van de landbouw in Overijssel. Het onderscheid tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en die met gebiedsspecifieke opgaven is wat ons betreft nodig om in beide gebieden de gewenste ontwikkeling te stimuleren. De indeling in gebieden is gebaseerd op onderzoek met Wageningen University & Research (WUR). Daarbij is gekeken naar de mate waarin Europese verplichtingen en lokale omstandigheden invloed hebben op de ontwikkelmogelijkheden van landbouw. In gebieden met gebiedsspecifieke opgaven is de druk op de landbouw groter, waardoor ondernemers daar voor complexere uitdagingen staan. In generieke gebieden liggen juist meer ontwikkelkansen, die we willen beschermen, bijvoorbeeld door functiewijzigingen te beperken. Dit betekent niet dat er in gebieden met gebiedsspecifieke opgaven geen aandacht is voor een goede landbouwstructuur. Integendeel: juist daar wordt gezocht naar manieren om landbouw te combineren met maatschappelijke diensten zoals natuurbeheer, waterberging en klimaatadaptatie. Boeren kunnen hieraan bijdragen, en we erkennen dat dit alleen haalbaar is met passende financiële beloning. De provincie zet zich daarom richting het Rijk in voor structurele financiering van langjarige Ecosysteemdiensten. Wat betreft de ambitie van de provincie: wij werken aan een toekomstbestendige landbouw die bijdraagt aan brede maatschappelijke doelen. Op dit moment wordt gewerkt aan een landbouwvisie waarin deze ambitie verder wordt uitgewerkt. Ten aanzien van het grondbeleid: wij onderzoeken hoe wij via ons grondbeleid kunnen bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven. Dit kan onder meer met inzet van provinciale grond en grondinstrumenten ter ondersteuning van gebiedsprocessen.	Nee

2025-023656/8	Ten aanzien van het thema landbouw op p54 heeft indiener de volgende vragen en opmerkingen: * Over welk onderzoek en rapport gaat het hier? Wat is de referentie van de samen met de Wageningen Universiteit (WUR) in kaart gebrachte lokale omstandigheden, waarop de indeling in verschillende typen landbouwgebieden is gemaakt? Die ontbreekt. * Wat is de verhouding (percentage) tussen de gebieden die op p54 zijn beschreven: Dit onderscheid biedt richting en meer duidelijkheid voor toekomstige ontwikkelingen binnen de verschillende typen landbouwgebieden. 1. Landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen. 2. Landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. * Refererend aan het kaartje landbouwgebieden (p55) met licht en donkergekleurde landbouwgebieden (met en zonder gebiedsspecifieke opgaven), vraagt indiener of dit verheulend kleurgebruik is en waarom er geen contrasterende kleuren zijn gebruikt.	Het rapport waar u naar vraagt is te vinden op: https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . Wij hebben deze link ook op meerdere plekken in de Omgevingsvisie opgenomen. Ruim 60% van het landbouwgebied van Overijssel betreft landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur. In beide gebieden blijft landbouw mogelijk en zien wij de landbouw als een van de economische dragers. We hebben de kleuren op de kaart aangepast.	Ja
2025-023656/35	P 109: Alle landbouwgronden: • We zetten in op technische en sociale innovatie vanuit een stimulerende en faciliterende rol via programma's Agro&Food en Circulaire Economie en Natuur voor Elkaar. Wat wordt hier bedoeld met sociale innovatie?	Met sociale innovatie in de context van landbouw en plattelandsontwikkeling wordt bedoeld: het ontwikkelen en toepassen van nieuwe vormen van samenwerking, organisatie en gedrag die bijdragen aan duurzame verandering. Het gaat dus niet om technologie, maar om hoe mensen samenwerken, leren en zich aanpassen. We hebben de tekst op dit punt verduidelijkt in de begrippenlijst.	Ja
2025-023656/36	Terugkomend op de tekst op p56: De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. heeft indiener een aantal vragen. * Waarom ontbreekt het historisch perspectief ? (zie tekst Nationaal Archief, CCO) * Hoeveel kilometer heg is er in Overijssel verwijderd door de ruilverkaveling? * Hoeveel kilometer heg komt er weer terug in Overijssel? * Gaat de provincie Overijssel excuses aanbieden voor haar rol in de ruilverkaveling?	U refereert aan het historische verloop van de verkaveling in Overijssel. In onze Omgevingsvisie kijken we vanuit de huidige omstandigheden vooruit. Het toewerken naar 10% groenblauwe dooradering, bijvoorbeeld in de vorm van landschapselementen zoals heggen, is daarin één van onze doelen. Uw vragen over de verkaveling in Overijssel hebben geen directe relatie met de teksten uit de Omgevingsvisie.	Nee
2025-023672/2	Samenwerking met de landbouw vraagt maatwerk. De combinatie van landbouw en recreatie is niet vanzelfsprekend. Niet iedere agrarisch ondernemer wil of kan investeren in recreatieve functies. Zonder gebiedsgericht beleid en ondersteuning bestaat het risico op onrealistische verwachtingen of aantasting van landschappelijke waarden.	Wij zijn het met u eens dat het combineren van recreatie met andere functies zoals landbouw om heldere richtlijnen vraagt. We werken met een gebiedsgerichte Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving, waarin landschappelijke inpassing centraal blijft staan. Ook leggen we de relatie met opgaven en doelen in een gebied. We bieden ruimte voor een nieuwe functie als er voldoende wordt bijgedragen aan ruimtelijke kwaliteit en sociaal economisch perspectief. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
2025-023837/4	In de ontwerp- Omgevingsvisie wordt weinig aandacht besteed aan economische ontwikkelingen in het buitengebied, waaronder onze landbouw. Dit in tegenstelling tot de thema's natuur, duurzaamheid en bodem en water sturend. Wij vragen u meer aandacht te besteden aan ontwikkelingen in ons buitengebied. Hoewel u aangeeft landbouw uit te werken in de landbouwvisie zijn wij van mening dat de Omgevingsvisie op dit onderdeel al richtinggevend moet zijn ook weer in samenhang met andere opgaven.	U geeft aan dat hoewel de provincie werkt aan een landbouwvisie ook de Omgevingsvisie reeds richtinggevend zou moeten zijn voor de ontwikkeling van landbouw in Overijssel. Wij kiezen ervoor om voor de landbouw richting te geven in de Omgevingsvisie door doelen en ambities te benoemen en een onderscheid in landbouwgebieden te maken. Voor de landbouwvisie willen wij een gedegen proces met de sector doorlopen. Dit kan in tijd niet gelijk oplopen met de besluitvorming over de Omgevingsvisie. Na vaststelling van de landbouwvisie kan relevante inhoud in een volgende actualisatie van de Omgevingsvisie worden meegenomen.	Nee
2025-023837/5	Toekomstperspectief landbouw. Welke rol en verantwoordelijkheid neemt u als provincie als het bijvoorbeeld gaat over gebiedsgerichte vergunningverlening, actief grondbeleid etc	U vraagt ons welke rol wij willen nemen op het gebied van gebiedsgerichte vergunningverlening en grondbeleid. Gebiedsgerichte vergunningverlening staat nog in de kinderschoenen. Een onderdeel daarvan is ruimtelijke kaders vaststellen. Dit biedt echter geen garantie dat ondernemers gevrijwaard blijven van toekomstige aanvullende landelijke wetgeving. Ten aanzien van het grondbeleid: wij onderzoeken hoe wij via ons grondbeleid kunnen bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven. Dit kan onder meer met de inzet van provinciale grond en grondinstrumenten ter ondersteuning van gebiedsprocessen.	Nee
2025-023837/6	Wij verzoeken u met klem de landbouw niet zwaarder te belasten dan door de rijksoverheid wordt opgelegd. Ze zijn van groot belang voor onze eigen voedselvoorziening!	Het rijksbeleid is ook voor de provincie kaderstellend. De provincie legt geen aanvullende belemmeringen op bovenop landelijke regelgeving. Wij streven naar een beleid dat recht doet aan de positie van de landbouw en dat bijdraagt aan een vitale en veerkrachtige groene omgeving.	Nee

2025-023837/7	Ook hier geldt dat de kansen en mogelijkheden gebiedsgericht onderzocht moeten worden en niet op basis van getrokken lijnen. Dit biedt op deze manier ook geen enkel perspectief voor economische ontwikkelingen in ons buitengebied.	U vraagt om ruimte te houden voor maatwerk in de tweedeling van de landbouwgebieden. Deze ruimte is er wat ons betreft. De indeling in landbouwgebieden zegt iets over de omstandigheden in de verschillende gebieden. De begrenzing van de gebieden geeft dus op basis van lokale omstandigheden inzicht over de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie en het vinden van een bij de lokale omstandigheden passend economisch perspectief. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
2025-023837/8	De verdeling van de twee verschillende typen landbouwgebieden sluit niet aan bij de gemeentelijke (ontwerp) Omgevingsvisie.	U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet aansluit bij de gemeentelijke Omgevingsvisie. Een gebiedsindeling vanuit een gemeentelijke Omgevingsvisie heeft geen doorwerking voor het opstellen van provinciaal beleid. Het onderscheid tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en die met gebiedsspecifieke opgaven is wat ons betreft nodig om in beide gebieden de bij het gebied passende ontwikkeling te stimuleren. De indeling in gebieden is gebaseerd op onderzoek met Wageningen University & Research (WUR). Daarbij is gekeken naar de mate waarin Europese verplichtingen en lokale omstandigheden invloed hebben op de ontwikkelingsmogelijkheden van landbouw. De begrenzing van onze landbouwgebieden is richtinggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
2025-024024/2	Beperking ontwikkelperspectief. In uw oOV heeft u de mogelijkheden voor het verkennen van dit toekomstperspectief helaas wel sterk beperkt. U stelt dat vanwege de problematiek in het veenweidegebied en de ligging binnen het Nationaal Landschap uitbreiding buiten dit concentratiegebied [de Koekoekspolder,red.] niet mogelijk is. U staat buiten de Koekoekspolder geen nieuwvestiging van glastuinbouw toe. Dit juridificeert u in uw Omgevingsverordening onder paragraaf 4.6.2. (artikel4.42 en 4.43), door de gehele provincie, met uitzondering van de Koekoekspolder, aan te merken als gebied waar glastuinbouw niet is toegestaan. Zoals wij ook in onze brief op uw concept hebben gemotiveerd past het op voorhand uitsluiten van (ruimtelijke) doorontwikkeling van het glastuinbouwgebied niet bij het sturen op doelen, de innovatiekracht van de glastuinbouwsector en een open proces om te komen tot een duurzame toekomst voor de glastuinbouw in uw provincie. Wij verzoeken u daarom: A. om in uw visie: 'is uitbreiding buiten dit concentratiegebied niet mogelijk' te wijzigen in 'is uitbreiding buiten dit concentratiegebied mogelijk als dit positief bijdraagt aan de problematiek in het veenweidegebied'.	U geeft in uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels voor glastuinbouw en specifiek Koekoekspolder. Wij hadden in de vorige Omgevingsvisie al concentratiebeleid voor glastuinbouw staan. Dit is ongewijzigd overgenomen in de ontwerp-Omgevingsvisie. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de nota Ruimte waarin het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw aanwijst. Uw zienswijze leidt daarom niet tot een aanpassing in ons nieuwe omgevingsbeleid. Om ondernemers duidelijkheid te bieden op de lange termijn, wordt samen met hen een toekomstperspectief verkend.	Nee
2025-024024/3	B. om in uw visie: 'Buiten de Koekoekspolder staan we geen nieuwvestiging van glastuinbouw toe' te vervangen voor 'Buiten de Koekoekspolder staan we onderstrikte voorwaarden nieuwvestiging van glastuinbouw toe'.	U geeft in uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels voor glastuinbouw en specifiek Koekoekspolder. Wij hadden in de vorige Omgevingsvisie al concentratiebeleid voor glastuinbouw staan. Dit is ongewijzigd overgenomen in het ontwerp. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de nota Ruimte waarin het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw aanwijst. Uw zienswijze leidt daarom niet tot een aanpassing in ons nieuwe omgevingsbeleid. Om ondernemers duidelijkheid te bieden op de lange termijn, wordt samen met hen een toekomstperspectief verkend.	Nee

2025-024152/3	4. Landbouw en toekomstgerichtheid. In de Omgevingsvisie wordt geschreven over de grenzen waar de landbouw tegenaan loopt, met name op het gebied van natuurbescherming, waterkwaliteit/-kwantiteit en milieu. De provincie wil met het nieuwe beleid richting geven aan toekomstbestendige landbouw met goede verdienmodellen. Hoe hier invulling aan wordt gegeven zien wij onvoldoende terug. Graag zien wij hier meer invulling op door de provincie. Er worden twee verschillen typen landbouwgebieden onderscheiden, landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. Wat betreft de keuze voor deze type landbouwgebieden hebben wij een aantal vragen/opmerkingen: • Waarom is er niet gekozen voor zogenaamde overloopgebieden tussen deze 2 typen? Is een opdeling in twee gebieden niet te beperkt? In het voorontwerp van de Nota ruimte wordt de landbouw zelfs opgedeeld in vier gebieden. • In het landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water is ook ruimte voor combinaties met andere functies. Welke functies denkt de provincie hier aan? Ook wordt bij dit gebied als voorwaarde de beschikbaarheid van voldoende financiële middelen genoemd. Hierover is op dit moment geen duidelijkheid. Daarnaast zijn er nog ook nog belemmeringen door landelijke regelgeving. Hierdoor is er dus ook geen duidelijkheid en perspectief voor de landbouw. • Op basis van welke criteria zijn de landbouwgebieden opgedeeld?	Wij hebben kennisgenomen van uw zienswijze. De provincie heeft een indeling in twee type landbouwgebieden gemaakt op basis van onderzoek met Wageningen University (WUR). Daarbij is gekeken naar gebiedsspecifieke omstandigheden. De indeling is gebaseerd op zaken zoals ecologische druk, bodemsoort, waterhuishouding en ontwikkelmogelijkheden voor boeren. Dit onderzoek is hier te vinden. https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . In beide gebieden zien wij toekomstperspectief voor landbouw die is afgestemd op lokale omstandigheden en die passende functies mogelijk maakt. Dit vullen wij niet nader in, in de Omgevingsvisie. Wij werken aan een landbouwvisie die meer invulling kan geven aan het toekomstperspectief. In de Omgevingsvisie nemen we nu geen extra tussengebied op, omdat de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven al een overgang vormen tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en natuurgebieden. De gebiedsindeling van de Omgevingsvisie verschilt op onderdelen van de gebiedsindeling in de Ontwerp Nota Ruimte. Overijssel kiest bewust voor een eigen aanpak die past bij de situatie in onze provincie.	Nee
2025-024109/1	1. Maak geen onderscheid in twee typen grondgebonden landbouwgebieden (Omgevingsvisie, 6.3. Landbouw en voedselvoorziening). Het landbouwgebied van de gemeente Steenwijkerland is in de Provinciale Omgevingsvisie aangeduid als 'met gebiedsspecifieke opgaven'. Deze opgaven herkennen we en pakken we met elkaar op. De doelen voor klimaat, water en natuur worden bepaald door Rijk en provincie. Maar hoe we daar invulling aan geven is aan de gemeente, ondernemers en inwoners. We streven daarbij naar een vitaal platteland, met perspectief voor de agrarische sector. We hebben bezwaar tegen provinciaal beleid dat onze landbouw stuurt richting multifunctioneel en multidimensionaal ruimtegebruik, als leidend toekomstperspectief. Zeker nu er nog geen provinciale landbouwvisie ligt, waarin dit toekomstperspectief nader is uitgewerkt. We zien het risico dat de toekomstmogelijkheden van onze agrarische bedrijven hierdoor worden beperkt. De volgende ontwikkelingen en overwegingen spelen daarbij een rol: We kennen in de gemeente drie gebiedsprocessen (koploperprojecten). Juist in deze gebiedsprocessen zien we dat de ontwikkelingsperspectieven van bedrijven vooral individueel worden bepaald. Sommige boeren kiezen voor innovatie en concurrentiekracht en blijven primair gericht op voedselproductie, sommige boeren kiezen voor andere verdienmodellen en multifunctioneel gebruik. In een collectieve doelgerichte aanpak (zoals in gebiedsprocessen) blijkt een breed scala aan keuzes inpasbaar, ook binnen de opgaven voor klimaat, natuur en water. Deze individuele keuzes zijn te begrijpen nu een landelijke visie op landbouw en voedselproductie ontbreekt. Zo is het onduidelijk in hoeverre de landbouw moet blijven concurreren op de markt, of kan rekenen op structurele financiering vanuit het Rijk en Europa. Dit laatste is een voorwaarde voor een robuuste ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen, als perspectief voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven;• In de Omgevingsvisie staat dat landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen zorgvuldig moeten worden beschermd en dat er een toekomstbestendige landbouwstructuur moet zijn. We zijn van mening dat dit ook voor landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven relevant kan zijn. We zien in de gebiedsprocessen bijvoorbeeld dat de beschikbaarheid van grond cruciaal is voor het toekomstperspectief. Onze reactie op dit onderdeel moet mede worden beschouwd als een zienswijze op het corresponderende onderdeel in de ontwerp-Omgevingsverordening.	Wij waarderen de actieve rol die de gemeente Steenwijkerland speelt in de gebiedsprocessen en de inzet voor een vitale groene omgeving met perspectief voor de agrarische sector. Wij erkennen het belang van landbouw in alle gebieden, ook daar waar sprake is van gebiedsspecifieke opgaven. De aanduiding 'gebiedsspecifieke opgaven' in de Omgevingsvisie is bedoeld om aan te geven waar gebieden liggen met gebiedsspecifieke opgaven voor klimaat, water en natuur. In gebieden met gebiedsspecifieke opgaven is de uitdaging groter, maar ook hier is ruimte voor ontwikkeling binnen de kaders van natuur, water en klimaat. Dit betekent dat het toekomstperspectief van de landbouw hier mede wordt bepaald doordat er aanvullende inspanningen nodig zijn om de doelen te realiseren. Daarbij blijft het uitgangspunt dat landbouw ook in deze gebieden een volwaardige plek heeft, met ruimte voor maatwerk en individuele keuzes. Het provinciale beleid stimuleert multifunctioneel ruimtegebruik als één van de mogelijke ontwikkelrichtingen, niet als een verplicht toekomstperspectief. De provincie ziet het als haar verantwoordelijkheid om, binnen de kaders van het rijksbeleid, te sturen op de mogelijkheden om landbouwgrond te beschermen en om gebieden aan te wijzen waar grotere opgaven liggen — ook voor de landbouw. Dit doen wij niet om de rol van gemeenten over te nemen, maar juist om deze te ondersteunen en te versterken. De gebiedsprocessen, waaronder de koploperprojecten in Steenwijkerland, laten zien dat er ruimte is voor diverse ontwikkelperspectieven binnen de landbouw. Wij ondersteunen deze processen actief en zoeken kansen voor alternatieve verdienmodellen. We zijn nauw betrokken bij de voortgang. Daarbij respecteren wij de rol van gemeenten, ondernemers en inwoners in het vormgeven van de invulling van de opgaven. De transitie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid die wij zorgvuldig en gebiedsgericht vorm willen geven.	Nee
2025-024042/3	3. Landbouwgebieden met generieke opgaven (paragraaf 2.9, p. 54). Ook in deze gebieden spelen boeren een cruciale rol in het landschapsbeheer. Wij verzoeken u om in deze paragraaf expliciet het werken aan basiskwaliteit natuur te benoemen, mede in samenhang met de rol van agrarische collectieven en landschapsfondsen.	Bedankt voor uw input. We hebben de tekst aangevuld in paragrafen 6.3 en 6.4.	Ja
2025-024019/1	Graag ontvang ik daarom via deze weg het antwoord op de vraag: Wat was het dierenaantal in dit gebied in 2018, wat is het dierenaantal in 2025?	U geeft aan dat u behoefte heeft aan inzicht in dierenaantallen in uw gebied. In de Omgevingsvisie is deze specifieke data niet gebruikt. Voor de door u gevraagde cijfers verwijzen wij u naar de open database van het CBS. Hier kunnen de dierenaantallen worden geraadpleegd: https://opendata.cbs.nl/portal.html?_la=nl&_catalog=CBS&tableId=84952NED&_theme=212 . De cijfers van najaar 2025 zijn nog niet bekend.	Nee

2025-024159/11	"6.3 Landbouw en voedselvoorziening. Glastuinbouw concentreren we in het glastuinbouw concentratiegebied Koekoekspolder. Vanwege de problematiek in het veenweidegebied en de ligging binnen het Nationaal Landschap is uitbreiding buiten dit concentratiegebied niet mogelijk. Om ondernemers duidelijkheid te bieden op delange termijn, wordt samen met hen een toekomstperspectief verkend." De Koekoekspolder is door zijn laaggelegen ligging onderdeel van de veenweideproblematiek in de aangrenzende Polder Mastenbroek. In de teksten gaat het over het toekomstperspectief van de ondernemers in de Koekoekspolder. Dat lijkt ons een goede stap. Daarnaast zouden we dan ook graag zien dat er ingezet wordt op het toekomstperspectief van de agrarische sector in de Polder Mastenbroek en specifiek in de randzone van de Koekoekspolder. In de visie wordt namelijk ook gesproken over hydrologische bufferzones die nodig zijn als randvoorwaarde om het wegstromen van water tegen te gaan. Het is niet duidelijk wat dit inhoud en wat dit betekent voor de functies in deze bufferzones.	U geeft aan dat u graag zou zien dat er ingezet wordt op het toekomstperspectief van de agrarische sector in de Polder Mastenbroek en specifiek in de randzone van de Koekoekspolder De noodzaak en werking van hydrologische bufferzones in het veenweidegebied, worden meegenomen binnen de bredere veenweidestrategie. Wat betreft de randzone van de Koekoekspolder geldt dat deze expliciet betrokken wordt bij het gebiedsproces glastuinbouw Koekoekspolder. Daarin wordt ook het toekomstperspectief van ondernemers verkend. Hiermee wordt zowel aandacht besteed aan de glastuinbouw als aan de bredere agrarische functies in de omgeving.	Nee
2025-024159/12	"6.3 Landbouw en voedselvoorziening Landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. In deze gebieden spelen meerdere opgaven tegelijk. Naast voedselproductie zien we hier kansen voor multifunctionele landbouw en verbreding, bijvoorbeeld richting natuurbeheer, recreatie of zorg. Binnen deze gebieden is vaak sprake van een stapeling van opgaven, waardoor aanvullende maatregelen nodig kunnen zijn, zoals emissiereductie of ingrepen in de waterhuishouding." De Omgevingsvisie werkt niet duidelijk uit wat daadwerkelijk het toekomst perspectief is voor de veenweidegebieden. In de visie staat dat "voorwaarde voor ontwikkeling is dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn". Hiervoor wordt vervolgens naar het Rijk en Europa gekeken. Deze middelen zijn echter onzeker en daarmee ook de ontwikkeling van deze landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven. Wat betekent dit dan concreet voor het toekomstperspectief van de landbouw in deze gebieden?	In uw zienswijze geeft u aan dat het toekomstperspectief van landbouw in veenweidegebieden in de Omgevingsvisie nog niet concreet is uitgewerkt. Dat klopt. In de Omgevingsvisie geven wij kaders die een nadere uitwerking kunnen krijgen. Dit gebeurt in dit geval in het gebiedsproces voor het veenweidegebied. Meer duidelijkheid over het toekomstperspectief van de landbouw kan worden gegeven de landbouwvisie. Tegelijkertijd biedt de contourenbrief Agrarisch Natuurbeheer (ANB) van het Rijk wél een richting: de extra vrijgemaakte middelen worden onder andere met voorrang ingezet in gebieden met gebiedsspecifieke opgaven, zoals de veenweidegebieden.	Nee
2025-024081/2	Economie in het buitengebied. Wij zien dat er in de Omgevingsvisie veel aandacht wordt besteed aan de thema's natuur, duurzaamheid en bodem- en watersturend. De aandacht die in de Omgevingsvisie wordt besteed aan economische ontwikkelingen in het buitengebied, zoals landbouw, is minimaal. In de Omgevingsvisie moet meer aandacht worden besteed aan de economische ontwikkelingen in het buitengebied. Wat de landbouw betreft geeft u aan dit onderwerp verder uit te werken in de landbouwvisie. Wij zijn van mening dat in de Omgevingsvisie al meer richting gegeven moet worden, in samenhang met andere opgaven. De Omgevingsvisie is immers het instrument, waarin alle ambities voor de fysieke leefomgeving in samenhang worden beschreven. Er liggen veel uitdagingen voor het buitengebied, maar het buitengebied kan tegelijkertijd ook bijdragen aan de bredere uitdaging op het gebied van bijvoorbeeld wonen en klimaat. Deze bijdrage moet niet ten koste gaan van de vitaliteit maar juist een versterking opleveren.	In uw zienswijze geeft u het belang aan van economische ontwikkelingen in het buitengebied, waaronder de landbouw. Zoals u aangeeft, kent het buitengebied meerdere opgaven en kansen, en is het van belang dat deze in samenhang worden benaderd. In de Omgevingsvisie is gekozen voor een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarbij thema's als natuur, duurzaamheid en bodem en water sturend leidend zijn voor toekomstige ontwikkelingen. Wij erkennen dat economische vitaliteit van het buitengebied, en in het bijzonder de landbouw, hierin een belangrijke rol speelt. Wij kiezen ervoor om richting te geven in de Omgevingsvisie door doelen en ambities te benoemen en een onderscheid in landbouwgebieden te maken. Voor de landbouwvisie willen wij een gedegen proces met de sector doorlopen. Binnen de integrale richting die de Omgevingsvisie geeft kan zo in de landbouwvisie meer duidelijkheid gegeven worden over het perspectief voor de landbouw.	Nee
2025-024081/3	Toekomstperspectief landbouw. In de Omgevingsvisie worden vele doelen benoemd die landen op agrarische erven en gronden. Als voorwaarde om deze doelen te behalen, worden meerdere keren robuuste verdienmodellen voor de landbouw genoemd. Mogelijkheden worden gezocht in extensivering, ecosysteemdiensten en verbreding. Maar niet iedere agrarische onderneming is in de gelegenheid deze omschakeling te maken. U beschrijft ook niet welke rol en verantwoordelijkheid u hier zelf in heeft en wilt nemen, welke instrumenten ingezet worden om gunstige voorwaarden te creëren. Denk bijvoorbeeld aan actief grondbeleid, gebiedsgerichte vergunningverlening en duidelijkheid over de randvoorwaarden. Dit leidt tot onzekerheid bij agrarische ondernemers. Hierdoor zien we ontwikkelingen ontstaan die niet aansluiten bij de Omgevingsvisie. Gezonde bedrijven stoppen. Opvolgers haken af vanwege gebrek aan toekomstperspectief. We zien steeds meer veehouders omschakelen naar akkerbouw, waarbij blijvend grasland omgezet wordt naar akkerbouw. Dit sluit niet aan bij uw ambities ten aanzien van bodem- en watersturend. Maar belangrijker nog, hou rekening met de landbouw daar waar mogelijk. Leg niet meer belemmeringen voor de landbouw op dan landelijk worden opgelegd.	U vraagt ons welke rol wij willen nemen op het gebied van gebiedsgerichte vergunningverlening en grondbeleid. Gebiedsgerichte vergunningverlening staat nog in de kinderschoenen. Een onderdeel daarvan is ruimtelijke kaders vaststellen. Dit biedt echter geen garantie dat ondernemers gevrijwaard blijven van toekomstige aanvullende landelijke wetgeving. Ten aanzien van het grondbeleid: wij onderzoeken hoe wij via ons grondbeleid kunnen bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven. Dit kan onder meer met de inzet van provinciale grond en grondinstrumenten ter ondersteuning van gebiedsprocessen. Tot slot willen wij benadrukken dat wij streven naar een realistisch en uitvoerbaar beleid, waarbij we rekening houden met de positie van de landbouw. Wij leggen geen extra belemmeringen op bovenop landelijke regelgeving, tenzij dit noodzakelijk is voor het realiseren van provinciale doelen én gepaard gaat met passende ondersteuning.	Nee

2025-024081/4	Gebiedsindeling. Inhoudelijk maakt u in de ontwerp Omgevingsvisie onderscheid tussen twee verschillende typen landbouwgebieden, te weten landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. Tussen en binnen deze gebieden zit veel meer nuance. We missen dan ook het 'verwevingsgebied' welke zichtbaar wordt bij inzoomen. Leg de scheiding niet zwart wit op basis van arbitrair getrokken lijnen, maar bekijk de kansen en mogelijkheden gebiedsgericht. Deze gebiedsindeling biedt geen perspectief voor economische ontwikkelingen in het buitengebied. Ook sluit de verdeling van de twee verschillende typen landbouwgebieden niet aan bij onze gemeentelijke (ontwerp) Omgevingsvisie. Wij kunnen ons daarom ook niet vinden in artikel 4.123 en 4.124 van de ontwerp Omgevingsverordening Overijssel, waarin de indeling in twee typen landbouwgebieden wordt benoemd.	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de wens om meer nuance en gebiedsgerichtheid toe te passen. De provincie heeft een indeling in twee type landbouwgebieden gemaakt op basis van onderzoek met Wageningen University (WUR). Daarbij is gekeken naar gebiedsspecifieke omstandigheden. De indeling is gebaseerd op zaken zoals ecologische druk, bodemsoort, waterhuishouding en ontwikkelmogelijkheden voor boeren. Dit onderzoek is hier te vinden. https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . In beide gebieden zien wij toekomstperspectief voor landbouw die is afgestemd op lokale omstandigheden en passende functies mogelijk maakt. Dit vullen wij niet nader in in de Omgevingsvisie. Wij werken aan een landbouwvisie die meer invulling kan geven aan het toekomstperspectief en een passende bedrijfsvoering. In de Omgevingsvisie nemen we nu geen verwevingsgebied op, omdat de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven al een overgang vormen tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en natuurgebieden. U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet gelijk ligt aan de begrenzing die de gemeente gebruikt. Een gebiedsindeling vanuit een gemeentelijke Omgevingsvisie heeft geen doorwerking voor het opstellen van provinciaal beleid. Vanuit de Omgevingswet wordt van gemeenten gevraagd om rekening te houden met provinciaal beleid. Omdat wij het van belang vinden dat we zuinig omgaan met landbouwgrond, hebben wij in de verordening een beschermende regeling opgenomen. De begrenzing van onze landbouwgebieden is richtinggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
2025-024127/1	Rol van landbouw in de energietransitie – gemiste kans in paragraaf 2.9. In paragraaf 2.9 wordt niet gerept over de mogelijkheden dat de landbouw kan bijdragen aan de energietransitie – denk aan bio- en groengas, zon op dak en kleinschalige windenergie. Dit achten wij een gemiste kans. Deze potentie verdient een plek in de hoofdstructuur van de visie, uiteraard met de kanttekening dat dit de ontwikkeling naar een circulaire landbouw niet mag belemmeren (bijvoorbeeld door schaalvergroting). Hoewel in paragraaf 6.2 (p. 105) hier wél op wordt ingegaan, is het belangrijk dat ook in de strategische hoofdstukken (zoals 2.9) deze koppeling helder wordt benoemd.	In uw zienswijze geeft u aan dat kleinschalige energieopwek zoals zon of dak, bio- en groen gas maar ook erfmolens ook een plek zouden moeten krijgen in de Omgevingsvisie. Over bijvoorbeeld erfmolens staan wel al regels in de Omgevingsverordening. Wij hebben dit verduidelijkt in de tekst in paragraaf 6.2 van de Omgevingsvisie. In paragraaf 2.9. is opgenomen dat de agrarische sector een bijdrage kan leveren aan de energietransitie. Verder is in paragraaf toegevoegd dat we de landbouw willen betrekken bij de energietransitie.	Ja
2025-024127/3	Broeikasgasemissies landbouw en mobiliteit. In paragraaf 6.2, pagina 105, wordt de bijdrage van de landbouw aan broeikasgasemissies erg summier omschreven. Ondanks dat dit geen direct gemeentelijk specialisme is, is het wel van belang dit op een zorgvuldige en realistische manier te duiden gezien het aanzienlijke aandeel van deze sector. Daarnaast constateren wij dat mobiliteit als bron van broeikasgasemissies geheel niet wordt genoemd, noch in deze paragraaf, noch elders.	In uw zienswijze geeft u aan dat broeikasgasemissies vanuit de landbouw erg summier worden omschreven. Wij hebben geen eigen beleid hierop. Wij sluiten aan op de landelijke maatregelen die voor reductie van broeikasgasemissies in de landbouw genomen worden. Voor mobiliteit als bron van broeikasgasemissies hebben we in paragraaf 6.2 de provinciale doelen beschreven voor verminderen van uitstoot in de sector mobiliteit, en in paragraaf 6.9 de strekking van het beleid hiervoor.	Nee
2025-023930/13	Op p.66 geeft u aan bij vrijkomende agrarische bebouwing hergebruik van gebouwen, met bijbehorende erven en gronden mogelijk te maken. De praktijk leert dat oude stallen veelal niet inzetbaar zijn voor andere functies. Daarmee zal deze zinsnede (hergebruik van gebouwen) tot moeilijkheden in ontwikkelingen leiden en belemmeringen geven om nieuwe, kwalitatieve plannen te realiseren. In het kader van zorgvuldig ruimtegebruik is het wel denkbaar dat de bestaande footprint, erfomvang of bouwblok als uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen wordt genomen, om zo uitbreiding van bebouwingsoppervlak tegen te gaan. Wij geven u in overweging om dat duidelijker in de tekst naar voren te laten komen.	U geeft aan dat de zinsnede over hergebruik van gebouwen tot moeilijkheden in de dagelijkse praktijk kunnen leiden. De betreffende tekst laat ruimte voor herontwikkeling, uitbreiding of verplaatsing. Bij nieuwvestiging of uitbreiding kan de eis gesteld worden dat (elders) opstallen gesloopt worden en verharding wordt verwijderd. In de Omgevingsvisie leggen we niet vast hoe dit uitgevoerd moet worden. Het is denkbaar om hiervoor de bestaande footprint, erfomvang of bouwblok als uitgangspunt te nemen als daarbij per saldo de ruimtelijke kwaliteit versterkt wordt.	Nee

2025-023459/8	Begrenzing landbouwgebieden. In de Omgevingsvisie maakt u onderscheid in twee typen grondgebonden landbouwgebieden. Deze indeling krijgt een duidelijke plek bij planologische afwegingen (zie afdeling 4.15 Omgevingsverordening), waarbij u op basis van de indeling kiest voor een zorgvuldige bescherming van de functie landbouw of stuurt op multifunctioneel en multidimensionaal ruimtegebruik. Ook wij hanteren bij onze planologische afwegingen al jarenlang twee typen gebieden in het buitengebied, namelijk enerzijds de open ontginningslandschappen met als hoofdcoers landbouw en de overige meer kleinschalige en gemengde gebieden. Wij constateren dat de provinciale begrenzing niet overal overeen komt met de begrenzing die wij hanteren. Dit verschil lijkt het gevolg van het feit dat de provinciale gebiedsindeling in hoofdzaak gebaseerd lijkt te zijn op het principe water en bodem sturend, terwijl in onze zonering vooral de kenmerken van het landschap en de aanwezigheid van niet-agrarische functies als uitgangspunt is genomen. Wij verzoeken u om bij de beoordeling van omgevingsplannen in ons buitengebied voldoende ruimte te laten voor gemeentelijk en gebiedsgericht maatwerk.	U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet gelijk ligt aan de begrenzing die de gemeente gebruikt. Vanuit de Omgevingswet wordt van gemeenten gevraagd om rekening te houden met provinciaal beleid. De begrenzing van onze landbouwgebieden is richtinggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
2025-023452/2	Landbouw - Op de kaart is de Melmerpolder als landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven en kansen aangegeven. In de bestuurlijke reactie van 26 sept 2024 is aangegeven dat we het deel van de Melmerpolder dat op kleigrond ligt ook bestempeld wordt als "Landbouwgrond met generieke opgaven en kansen". Dit is niet overgenomen, graag zouden we nog zien dat dit aangepast wordt.	U geeft aan dat u graag zou zien dat de landbouwkaart voor de Melmerpolder aangepast wordt. We passen de kaart niet aan. Bij het maken van de kaart is gekeken naar de stapeling van opgaven in het veenweidegebied zoals klimaat en wateropgaven en het tegengaan van bodemdaling. Deze stapeling van opgaven speelt ook in de Melmerpolder. Het gaat dus niet alleen om de aanwezigheid van klei in de bodem. Wij willen via gebiedsgericht maatwerk ruimte houden voor landbouw, waarbij de bedrijfsvoering rekening houdt met de lokale omstandigheden. We werken hieraan met gebiedsgericht maatwerk via onze 3x3 aanpak.	Nee
2025-023910/9	Economie in het buitengebied. Wij zien dat er in de Omgevingsvisie veel aandacht wordt besteed aan de thema's natuur, duurzaamheid en bodem- en watersturend. De aandacht die in de Omgevingsvisie wordt besteed aan economische ontwikkelingen in het buitengebied, zoals landbouw vinden wij minimaal. Wat de landbouw betreft geeft u aan dit onderwerp verder uit te werken in de landbouwvisie. Een landbouwvisie heeft, in tegenstelling tot een Omgevingsvisie, wettelijk gezien echter geen officiële status. De Omgevingsvisie is wettelijk gezien het richtinggevende kader voor de fysieke leefomgeving en dient leidend te zijn in de keuzes die gemaakt worden. Op dit moment worden in de Omgevingsvisie geen duidelijke keuzes gemaakt ten aanzien van landbouw waardoor de onduidelijkheid op dit onderwerp blijft voortduren. Gelet op de status van de Omgevingsvisie is het noodzakelijk om het onderdeel landbouw duidelijker neer te zetten in de Omgevingsvisie en hier, uiteraard in combinatie met andere opgaven, meer richting aan te geven en duidelijke keuzes temaken. Hier zijn zowel gemeenten als agrarisch ondernemers bij gebaat. Ook zien we graag meer aandacht voor de economische ontwikkelingen in het buitengebied. Er liggen veel uitdagingen voor het buitengebied, maar het buitengebied kan tegelijkertijd ook bijdragen aan de bredere uitdaging op het gebied van bijvoorbeeld wonen en klimaat. Deze bijdrage moet niet ten koste gaan van de vitaliteit maar juist een versterking gaan opleveren. Wij verzoeken u om de Omgevingsvisie op dit onderdeel nader uit te werken waarbij wij pleiten voor een duidelijke richting en duidelijke keuzes.	In uw zienswijze geeft u het belang aan van economische ontwikkelingen in het buitengebied, waaronder de landbouw. Zoals u aangeeft, kent het buitengebied meerdere opgaven en kansen, en is het van belang dat deze in samenhang worden benaderd. In de Omgevingsvisie is gekozen voor een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, waarbij thema's als natuur, duurzaamheid en bodem- en watersturend leidend zijn voor toekomstige ontwikkelingen. Wij erkennen dat economische vitaliteit van het buitengebied, en in het bijzonder de landbouw, hierin een belangrijke rol speelt. Wij kiezen ervoor om richting te geven in de Omgevingsvisie door doelen en ambities te benoemen en een onderscheid in landbouwgebieden te maken. Voor de landbouwvisie willen wij een gedegen proces met de sector doorlopen. Binnen de integrale richting die de Omgevingsvisie geeft kan zo in de landbouwvisie meer duidelijkheid gegeven worden over het perspectief voor de landbouw.	Nee
2025-023910/13	Gebiedsspecifieke opgaven zijn niet gebaat bij generieke maatregelen van Rijksweg. In paragraaf 6.3, onder het kopje 'Algemeen', bij de laatste bullet merkt u in de tekst over landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water terecht op dat er binnen deze gebieden vaak sprake is van een stapeling van opgaven, waardoor aanvullende maatregelen nodig kunnen zijn, zoals emissiereductie of ingrepen in de waterhuishouding. Voorwaarde voor ontwikkeling is dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn. Er wordt daarom bij het Rijk en Europa gepleit voor structurele financiering. Tot zover heel goed. In deze tekst zit een omissie als het gaat om de vraag waarvoor de provincie zou moeten pleiten bij het Rijk. Uit het onderscheid tussen landbouwgebieden met generiek opgaven versus landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven volgt namelijk impliciet dat gebiedsspecifieke opgaven niet gebaat zijn bij generieke maatregelen van Rijksweg, een dreiging die constant wél boven de markt hangt. Ons inziens zou de provincie bij het Rijk moeten bepleiten om landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven uit te sluiten van generieke maatregelen. Dan wel zich beleidsmatig op het standpunt te stellen dat het Rijk geen generieke maatregelen zou moeten opleggen aan landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven.	U geeft aan dat gebiedsspecifieke landbouwopgaven vragen om maatwerk en niet zijn gebaat bij generieke maatregelen van het Rijk. U vraagt ons te bepleiten bij het rijk dat er geen generieke maatregelen komen. Wij hebben als provincie bij het rijk juist aangedrongen op generieke maatregelen. De reden hiervoor is dat wij verwachten dat alleen het nemen van gebiedsspecifieke maatregelen onvoldoende zal zijn om de doelen te realiseren. Wel bepleiten wij dat daarbij ook ruimte nodig is voor gebiedsspecifieke invulling.	Nee

2025-023910/14	KGO-investeringen in landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven in klimaat, natuur en water. Het beleid voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water is doorvertaald in o.a. instructieregel 4.124. In deze instructieregel wordt aangegeven dat bij de transformatie van (agrarische) bouwpercelen de extra investering in ruimtelijke kwaliteit (KGO-investering) moet worden ingezet voor een bijdrage aan de opgaven in de omgeving voor klimaat, natuur en water. Het uitsluitend kunnen inzetten van de vereiste KGO-investering in klimaat, natuur en water is te beperkt. Het zijn juist vaak deze gebieden die bepalend zijn voor de identiteit en aantrekkelijkheid van een gebied of gemeente en een grote aantrekkingskracht hebben op recreanten. Om dit te kunnen behouden is het uitsluitend kunnen inzetten van een KGO-investering in klimaat, natuur en water te beperkt. Ook in deze gebieden moeten mogelijkheden geboden worden om in elk geval een deel van de KGO- investering in te kunnen zetten voor landschapsverbetering, recreatief medegebruik (paden, zitgelegenheden, uitkijkpunten et cetera) en cultuurhistorie (behoud kenmerkende en beeldbepalende bebouwing).	Uw zienswijze richt zich op de instructieregel van het KGO. Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Het doel van de KGO- instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval – maar dat hoeft niet uitsluitend - een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We zullen dit verduidelijken in de toelichting op de Omgevingsverordening. De toepassing van KGO biedt ruimte voor gebiedsgericht maatwerk.	Nee
2025-023039/16	Paragraaf 2.9. U geeft aan dat de landbouwsector in onze provincie voor grote opgaven staat. Deze hebben vooral te maken met de noodzaak om de effecten van landbouwactiviteiten op natuur, milieu en klimaat terug te brengen tot binnen de wettelijke grenzen. Wij vragen ons af of u niet meer kunt doen dan wat binnen de wettelijke grenzen mogelijk is. Wij zoeken graag de samenwerking met u op om gezamenlijk meer te doen om Overijssel gezond en leefbaar te houden.	U vraagt ons meer te doen dan binnen de wettelijke grenzen mogelijk is. Wij houden ons aan de wet, maar zetten ons voor de landbouw al bovenwettelijk in. Dit doen wij door o.a. het Proefproject belonen duurzame landbouwers (2025-2028), overgangsvergoeding voor de overstap naar biologische landbouw, stimuleren van agroforestry, nieuwe teelten en de ondersteuning van de PAS melders.	Nee
2025-023039/18	Er is een discrepantie tussen de gebieden waar wij voorrang geven aan de landbouw en waar u dit doet. Dit is bij u bekend maar via deze zienswijze vragen wij hier nogmaals aandacht voor.	U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet gelijk ligt aan de begrenzing die de gemeente gebruikt. Vanuit de Omgevingswet wordt van gemeenten gevraagd om rekening te houden met provinciaal beleid. De begrenzing van onze landbouwgebieden is richtinggevend voor de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, maar laat ruimte voor lokale interpretatie. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
2025-023039/19	U heeft veel mooie ambities voor een robuuste en toekomstbestendige landbouw. Om deze ambities te bereiken wordt 'de bal' bij de ondernemers en de keten gelegd. Wij vragen ons af of dit niet te vrijblijvend is en verwachten dat er meer sturing nodig is, met bijbehorende (financiële) middelen vanuit de overheid.	U vraagt zich in uw zienswijze af of niet meer sturing vanuit de provincie nodig is op landbouw. Als provincie zetten we juist graag de ondernemer in zijn kracht. Hierdoor ontstaat er meer draagvlak en motivatie. Boeren voelen zich serieus genomen en nemen zelf verantwoordelijkheid, wat leidt tot duurzamere en innovatievere oplossingen. Door ruimte te geven voor maatwerk, kunnen boeren maatregelen kiezen die passen bij hun unieke situatie. Dit vergroot de effectiviteit van het beleid. Vrijheid stimuleert innovatie: boeren durven te experimenteren met nieuwe teelten en technieken, wat de transitie naar een toekomstbestendige landbouw versnelt. Het ondernemerschap wordt versterkt doordat boeren strategisch nadenken over hun bedrijfsvoering en toekomst. Dit vergroot hun veerkracht. Tot slot bevordert deze aanpak samenwerking en kennisdeling tussen boeren en ketenpartners, wat leidt tot collectieve vooruitgang.	Nee
2025-023039/20	Wij onderschrijven dat er veel aandacht is voor de rol van de landbouw in relatie tot voedselzekerheid, maar we weten ook dat er sprake is van relatief veel "feed" en minder "food". Wij verzoeken u meer sturing te geven aan de wijze waarop deze transitie gestimuleerd gaat worden.	U vraagt ons meer sturing te geven in de transitie tussen feed en food. Wij kunnen en willen niet voorschrijven welk gewas wordt verbouwd op een perceel. De kaders voor gewaskeuze liggen binnen het gemeentelijk omgevingsplan en de kaders van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Wij stimuleren door middel van subsidies, ketenontwikkeling, kennisdeling en gebiedsbeleid de transitie naar duurzame teelten wel, hieronder vallen ook biobased teelten.	Nee
2025-023039/21	Paragraaf 2.10. In deze paragraaf noemt u de negatieve effecten van onder andere de landbouw (stikstof, nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, verdroging) op kwetsbare natuur. We missen de link andersom, in de alinea over de landbouw wordt niet in zulke specifieke bewoordingen aandacht besteed aan deze effecten.	U vraagt om de negatieve effecten van natuur op de landbouw te benoemen. Wij kiezen ervoor om in beeld te brengen waar vanuit lokale omstandigheden meer of minder invloed is op de landbouwmogelijkheden. Op basis daarvan hebben wij een onderscheid in twee type landbouwgebieden gemaakt. Nabij natuurgebieden staat dit benoemd als landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven. In deze gebieden is het nodig om de bedrijfsvoering af te stemmen op de specifieke omstandigheden.	Nee
2025-023039/22	Water en bodem sturend wordt als onmisbaar systeem genoemd voor natuurbehoud en ontwikkeling. Dat is positief en sluit aan bij de Omgevingsvisie van Olst-Wijhe. Wat is volgens u de invloed hiervan op de landbouw?	U vraagt wat volgens ons de invloed is van water en bodem sturend op de landbouw. De voordelen van het centraal zetten van water en bodem sturend is dat we werken aan een robuust water en bodemsysteem. Zo willen we inspelen op doorzettende klimaatverandering en passen we de mogelijkheden voor de landbouw hierop aan.	Nee
2025-023039/23	In de paragraaf over natuur heeft u veel aandacht voor manieren om natuur te beschermen en te herstellen, tegelijk heeft u in de paragraaf over landbouw relatief weinig aandacht voor maatregelen om natuurinclusief te boeren. Het voelt als tegengestelde visies.	U merkt op dat in de teksten over landbouw relatief weinig aandacht wordt besteed aan natuur en dat dit overkomt als tegengestelde visies. Wij zien dat anders: er is wat ons betreft geen sprake van tegenstrijdige visies. Natuurinclusieve landbouw is zeker mogelijk, als een ondernemer daar bewust voor kiest.	Nee

2025-023039/24	Er wordt voor de landbouw onderscheid gemaakt in generieke en gebiedsspecifieke gebieden. Dit onderscheid vinden we niet terug in de paragraaf natuur/landschap. De doelen die op natuur en landschap worden gesteld, zijn lastiger te behalen in de gebieden met generieke opgaven. Hoe gaat u hier in de praktijk mee om?	Het klopt dat we in de paragraaf natuur en landschap geen expliciete indeling hebben gemaakt tussen gebieden met generieke opgaven en gebiedsspecifieke opgaven. De doelen zijn gericht op de natuuropgaven, zowel binnen natuurgebieden als daarbuiten. In de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven spelen er meerdere opgave voor water, klimaat en natuur. Hier liggen wat ons betreft kansen om te werken aan natuuropgaven. In de gebieden met generieke opgaven kan vrijwillig aan natuurdoelen worden bijgedragen. Bijvoorbeeld door het vrijwillig nemen van maatregelen die bijdragen aan de basiskwaliteit natuur. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee
2025-023039/38	Paragraaf 6.3. We lezen een discrepantie tussen de Europese- en rijksdoelen en -opgaven en de provinciale doelen en opgaven. De laatste zijn gericht op voedselzekerheid en balans met de omgeving, de eerste in balans met natuur, milieu en klimaat. Leidt dit niet tot een risico dat de doelen van u onvoldoende zijn om de doelen te halen die met name vanuit Europa worden gesteld?	U geeft aan dat u een discrepantie leest tussen doelen van Europa, het Rijk en die van ons. Wij zien dat niet zo. Wij denken dat binnen de kaders van de Europese doelen ruimte is voor passende voedselproductie. Zolang er rekening wordt gehouden met specifieke omstandigheden in een gebied.	Nee
2025-023039/39	We lezen dat het toekomstperspectief voor de landbouw in de landbouwvisie nader wordt uitgewerkt. Wij doen een oproep om gemeenten en andere stakeholders hier goed bij te betrekken. Daarnaast is er zorg dat dit een 'sectoraal' ingestoken visie gaat worden. We doen een oproep om te komen tot een visie, of liever nog een programma, waarin voldoende aandacht is voor de afstemming met andere (gebiedsgerichte) opgaven.	Het opstellen van de landbouwvisie is een eigenstandig proces. Wij kiezen ervoor om richting te geven in de Omgevingsvisie voor het opstellen van de landbouwvisie. Dit doen we door integraal richting te geven, door doelen en ambities te benoemen en een onderscheid in landbouwgebieden te maken. Voor de landbouwvisie doorlopen wij een gedegen proces samen met de sector.	Nee
2025-023888/5	Landbouw en ruimtelijke kwaliteit (zie ook bijlage). Wij zijn kritisch op de voorgestelde tweedeling in landbouwgebieden. Wij pleiten voor behoud van ontwikkelruimte voor agrarische ondernemers, nadrukkelijk ook ten westen van de A28 waar veel agrarische ondernemers naartoe zijn verplaatst na de laatste ruilverkavelingen en fors geïnvesteerd hebben in nieuwe bedrijven. Hierbij maken wij bezwaar tegen de beperking van KGO-inzet tot klimaat, natuur en water, omdat dit de ontwikkelkracht van het landelijk gebied beperkt.	De keuze voor de indeling in landbouwgebieden wordt gemaakt in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Deze gebiedsindeling is niet rigide. In beide typen landbouwgebieden houden ondernemers ruimte voor bedrijfsontwikkeling die past bij de lokale omstandigheden. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar Overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval – maar dat hoeft niet uitsluitend - een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We zullen dit verduidelijken in de toelichting op de Omgevingsverordening. De toepassing van KGO biedt ruimte voor gebiedsgericht maatwerk en beperkt de ontwikkelkracht van het landelijk gebied in onze ogen niet.	Nee
2025-023908/12	Op p.66 geeft u aan bij vrijkomende agrarische bebouwing hergebruik van gebouwen, met bijbehorende erven en gronden mogelijk te maken. De praktijk leert dat oude stallen veelal niet inzetbaar zijn voor andere functies. Daarmee zal deze zinsnede (hergebruik van gebouwen) tot moeilijkheden in ontwikkelingen leiden en belemmeringen geven om nieuwe, kwalitatieve plannen te realiseren. In het kader van zorgvuldig ruimtegebruik is het wel denkbaar dat de bestaande footprint, erfomvang of bouwblok als uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen wordt genomen, om zo uitbreiding van bebouwingsoppervlak tegen te gaan. Wij geven u in overweging om dat duidelijker in de tekst naar voren te laten komen. Op dezelfde p.66 beschrijft u de wenselijkheid van meervoudig en multidimensionaal ruimtegebruik. Die wenselijkheid onderschrijven wij van harte, dit is ook een uitgangspunt in ons lokale beleid. Helaas merken we in de praktijk als we niet alleen kijken naar functies bovengronds, maar ook wat er ondergronds mogelijk is, dat dit in kleinere kernen om financiële redenen niet of nauwelijks van de grond komt. Wij geven u in overweging om hier een subsidieregeling voor in het leven te roepen.	U geeft aan dat de zinsnede over hergebruik van gebouwen tot moeilijkheden in de praktische toepassing kunnen leiden. Het is onze bedoeling dat de betreffende tekst ruimte laat voor herontwikkeling, uitbreiding of verplaatsing. Bij nieuwvestiging of uitbreiding kan de eis gesteld worden dat (elders) opstallen gesloopt worden en verharding wordt verwijderd. In de Omgevingsvisie leggen we niet vast hoe dit uitgevoerd moet worden. Het is denkbaar om hiervoor de bestaande footprint, erfomvang of bouwblok als uitgangspunt te nemen als daarbij per saldo de ruimtelijke kwaliteit versterkt wordt. U geeft aan dat multidimensionaal ruimtegebruik stimuleren om financiële redenen niet van de grond komt en een subsidieregeling zou helpen. In de Omgevingsvisie geven we hier richting aan. Over een nadere uitwerking in bijvoorbeeld een subsidieregeling nemen we nu geen beslissing.	Nee
2025-024186/1	Bescherming landbouwgrond en Redeneerlijn. De land- en tuinbouw is een belangrijke pijler in het buitengebied van Overijssel. Om het buitengebied fraai te houden is het van belang om zorgvuldig en doordacht om te gaan met deze mooie sector. Wij zijn dan ook blij te lezen dat de provincie heeft opgeschreven zuinig om te willen gaan met ruimte en grond voor de landbouw. Hier kunnen wij ons zeker in vinden. Het zou goed zijn om hier het behoud en beschermen van geschikte (veehouderij)locaties bij mee te nemen en daar passend beleid voor te maken.	U vraagt ons om in de Omgevingsvisie specifiek aandacht te besteden aan het behoud van geschikte veehouderijlocaties. Met de regeling zoals opgenomen in ons omgevingsbeleid, geven we daar invulling aan. Deze regeling vraagt een goede onderbouwing waaruit blijkt dat er geen belemmering is op landbouwkundig gebruik. Hier vallen ook veehouderijlocaties onder. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij).	Nee

2025-024186/2	Wel zien wij dat er qua bescherming van landbouwgrond een onderscheid wordt gemaakt binnen de gekozen gebieden: gebieden met generieke opgaven, en gebieden met gebiedsspecifieke opgaven. In de eerste gebieden is er een benoemd beschermingsregime voor landbouwgrond. Gronden in de tweede categorie laat de provincie vrijer voor interpretatie. Wij vinden dat ook landbouwgrond in gebieden met gebiedsspecifieke opgaven behouden moet blijven. Ook dáár, en misschien juist wel daar, is de verwevenheid tussen landbouw, natuur en recreatie in balans. Behoud en bescherm dit! Daar lezen wij momenteel te weinig over in deze Omgevingsvisie. Wat ons betreft verankeren we deze waardevolle bescherming nog beter in de Omgevingsvisie. Zo lezen wij namelijk teveel uitzonderingen in de Redeneerlijn door opname van twee 'tenzij-principes'. Deze principes zwakken de aangehaalde bescherming af en maken het daarmee eenvoudiger om andere activiteiten te ondernemen op deze gronden.	In uw zienswijze lezen wij betrokkenheid bij het behoud van landbouwgrond. U vraagt om ook landbouwgronden met gebiedsspecifieke opgaven te beschermen. Ook vraagt u om het aantal uitzondering van bescherming van landbouwgronden in de Redeneerlijn te beperken. Wij zijn zuinig op alle landbouwgrond. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Daarnaast willen we ook ruimte houden voor passende landbouw in de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen. Wel zien we dat in deze gebieden meer opgaven spelen, waardoor een aanpassing van de bedrijfsvoering nodig kan zijn. In de Redeneerlijn hebben we alleen een uitzondering voor het beschermen van landbouwgebieden met generieke opgaven opgenomen. Wij vinden dat in de Redeneerlijn niet te veel uitzonderingen zijn opgenomen en passen dit niet aan.	Nee
2025-024186/7	Vrijkomende agrarische bebouwing. In lijn met onze eerdere reactie zijn wij overwegend tevreden over de passages die wij lezen over vrijkomende agrarische bebouwing (VAB's). Het principe inbreiding voor uitbreiding is hierbij waardevol. Daarnaast verstandig om de keuze te maken dat uitbreiding plaats moet vinden aan de rand van een kern. Belangrijk om bij dit punt te benoemen is de keuze dat VAB's moeten passen bij omliggende agrarische bedrijven en deze niet mogen beperken. Waardevol om hierbij te benoemen is wat men verstaat onder agrarische bedrijven? Wat ons betreft zijn dit niet alleen de ontwikkelmogelijkheden op de bouwblokken, maar ook de gebruiksmogelijkheden van agrarische gronden. We moeten namelijk voorkomen dat nieuwe burgerwoningen in het buitengebied de ontwikkelmogelijkheden van bedrijven beperken.	In de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen zetten we in op het beschermen van de ruimte voor landbouw. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Bij planologische afwegingen krijgt ook het behoud van gebruiksmogelijkheden van agrarische gronden wat ons betreft aandacht. Het gaat wat ons betreft dus over zowel de bebouwing als de erven en gronden. In de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven hechten we belang aan een zorgvuldige benadering van functiemenging en transformatie van vrijkomende agrarische bebouwing. Daarom werken we aan een samenhangende aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing. Om scherp te krijgen welke functie waar kan, biedt het instrument 'programma' uitkomst. We stimuleren gemeenten om intergemeentelijke programma's te ontwikkelen en hier gezamenlijk invulling aan te geven. Dan kunnen er keuzes gemaakt worden die bijdragen aan de leefbaarheid van het buitengebied én het behoud van agrarisch ontwikkelperspectief. Daarin kunnen ook de gebruiksmogelijkheden van agrarische gronden meegewogen worden.	Nee
2025-024186/10	Glastuinbouw. Wij constateren dat de provincie aanpassingen heeft gedaan op dit punt naar aanleiding van onze reactie. Zo is er breder beschreven dat bestaande bedrijven kunnen blijven uitbreiden en dat teeltondersteunende kassen mogelijk zijn. Wel constateren wij dat de provincie planologisch geen ruimte wil bieden aan nieuwbouw van kassen. Dit zien wij anders. Glastuinbouw Nederland heeft hier een reactie opgestuurd. Hier sluiten wij ons bij aan.	U geeft in uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels voor glastuinbouw. Wij hadden in de vorige Omgevingsvisie al concentratiebeleid voor glastuinbouw staan. Dit is ongewijzigd overgenomen in het ontwerp. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de nota Ruimte waarin het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw aanwijst. Uw zienswijze leidt daarom niet tot een aanpassing in ons nieuwe omgevingsbeleid.	Nee
2025-024467/16	U maakt een onderscheid in gebieden met generieke opgaven en specifieke opgaven. Wat betreft de laatste categorie missen wij duidelijkheid op enkele punten. U verwijst naar een WUR rapport. Een link hiernaar zou handig zijn. Voor de gebieden met specifieke opgaven geeft u aan dat "landbouw mogelijk blijft, mits afgestemd op de lokale omstandigheden". Het is ons niet duidelijk wat deze lokale omstandigheden zijn, ook met het oog op de gemeentelijke inzet bij ruimtelijke initiatieven. De gebieden met specifieke opgaven zijn tot stand gekomen op basis van zeven gebiedskenmerken, waaronder afstand tot N2000, wateraanvoer etc. De mate van specifieke opgaven verschilt dus per locatie. Deze nuancering zou toegevoegd kunnen worden. Op blz. 54 spreekt u van "gebieden met relatief grote gebiedsopgaven". Onduidelijk is wat bedoeld wordt met 'relatief grote gebiedsopgaven'. Is dit de nuancering van bovenstaand punt? Of wordt bedoeld 'specifieke gebiedsopgaven'? Dit is van belang omdat de mogelijkheden voor verbreding hier aan gekoppeld zijn.	U vraagt ons een link op te nemen in de visie naar het rapport van de WUR waarop de tweedeling van de landbouw is gebaseerd. Wij hebben deze link opgenomen in de Omgevingsvisie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . Daarnaast vraagt u om duidelijkheid van de begrippen "lokale omstandigheden" en "relatief grote gebiedsopgaven" en vraagt u ons nuancering aan te brengen over de specifieke opgaven in de tekst. De lokale omstandigheden verschillen per gebied. In de Omgevingsvisie hebben we op basis van de opgaven voor natuur, water en klimaat en het onderzoek met de WUR een hoofdindeling gemaakt. In een gebiedsproces kan preciezer ingezoomd worden op de betreffende lokale omstandigheden. We hebben in de begrippenlijst een definitie opgenomen van lokale omstandigheden. Wij hebben de tekst in paragraaf 2.9 over "relatief grote opgaven" aangepast. In de bewuste tekst worden gebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen bedoeld.	Ja

2025-024447/5	Ontwikkelperspectieven landbouwgebieden. Ommen onderkent het belang van goede ontwikkelperspectieven voor het landelijk gebied en de landbouw. De tweedeling die in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening wordt aangehouden komt in grote lijnen overeen met de tweedeling uit onze eigen Omgevingsvisie. Een tweedeling waarvoor we in 2025/2026 ontwikkelperspectieven nader uit willen werken. We hebben hierbij twee aandachtspunten; A. In de Omgevingsvisie en ook de nieuwe instructieregel voor landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen stelt u dat bij de transitie van voormalige agrarische erven nieuwe functies geen beperkingen mogen opleggen aan de ontwikkelmogelijkheden van de landbouw in de omgeving. Ook laat u de mogelijkheid open voor het stellen van aanvullende regels. Wij benadrukken dat er ook in deze landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen er andere belangen spelen dan uitsluitend het landbouwbelang. Wij vragen aandacht voor deze andersoortige belangen teneinde de leefbaarheid en brede welvaart ook in deze gebieden goed in balans te kunnen houden. B. In Ommen zijn zes gebiedsprocessen vanuit het programma Toekomst voor ons Platteland(voorheen PPLG) in ontwikkeling. Wij zien deze processen van onderaf als kansrijk voor het vinden van werkbare oplossingen en het creëren van een goede balans tussen landbouw, natuur, water en recreatie. We zouden hiervoor graag wat meer handvatten zien in de uitwerking van met name de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen (5 van de 6 gebiedsprocessen liggen in dit type gebied). Mogelijk valt dit te combineren met de uitwerking van onze eigen ontwikkelperspectieven voor het landelijk gebied waar we in 2025 mee starten.	A) Uw zienswijze richt zich op het artikel in de verordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen om ruimte te bieden aan andere belangen. In de Omgevingsvisie tekst geven we aan dat we terughoudend zijn met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). In de Omgevingsverordening is een regeling opgenomen om de ontwikkelruimte voor landbouw te beschermen. Wij hebben dit artikel aangevuld om ruimte te bieden voor maatwerk. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwon ontwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Dit biedt ruimte voor maatwerk en een gebiedsgerichte benadering. B) U vraagt om meer handvatten voor de uitwerking voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven in relatie tot de koploper projecten. Wij hebben hier meer duidelijkheid over geboden via het programma toekomst voor ons platteland. Dit is hier te vinden: https://overijssel.notubiz.nl/modules/1/Ingekomen%20stukken/1060529	Nee
2025-024447/8	Vrijkomende agrarische gebouwen (VAB). We verkennen graag samen met onze partners de mogelijkheden en instrumenten om vrijkomende agrarische gebouwen efficiënt te benutten en daar woningbouw of andere functies mogelijk te maken. Daarbij speelt ook dat niet elk erf geschikt is om ter plekke woningbouw of een andere functie te realiseren. Daarbij is het wenselijk de ontwikkeling van dergelijk functies te verplaatsen naar een van de kleinere kernen en zo de leefbaarheid van het landelijk gebied te behouden inclusief het agrarisch ontwikkelperspectief. Bij de uitwerking van vrijkomende agrarische gebouwen en de verbreding van de landbouw met andere functies in met name de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen benoemt u zorg en recreatie als mogelijke perspectieven. Wij wijzen er op dat Ommen eigen beleid kent inzake de ontwikkeling van de recreatief-toeristische sector. Kern van dat beleid is dat nieuwe initiatieven/ontwikkelingen een kwalitatieve toevoeging moeten zijn op hetgeen er al is. Recreatie kan dus lang niet altijd en overal een alternatief zijn in de beëindiging of verbreding van de landbouw.	We herkennen het belang van een zorgvuldige benadering van vrijkomende agrarische gebouwen (VAB) en de verbreding van de landbouw. Wij onderschrijven dat niet elk erf geschikt is voor woningbouw of functieverandering ter plaatse. Daarom zetten wij in op maatwerk, waarbij we samen met gemeenten en andere partners zoeken naar passende oplossingen. Het verplaatsen van functies naar kleinere kernen kan inderdaad bijdragen aan de leefbaarheid van het buitengebied én het behoud van agrarisch ontwikkelperspectief. Ten aanzien van recreatie erkennen wij dat dit niet overal een passend alternatief is. We respecteren het gemeentelijk beleid van Ommen waarin kwaliteit en toegevoegde waarde centraal staan bij nieuwe recreatieve initiatieven. In onze provinciale benadering blijft het uitgangspunt dat recreatie alleen daar wordt gestimuleerd waar dit ruimtelijk, landschappelijk en beleidsmatig verantwoord is. We zien zorg en recreatie als mogelijke perspectieven, maar altijd in samenhang met gebiedsspecifieke kenmerken en lokaal beleid.	Nee
2025-024443/10	De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt in paragraaf 6.3 dat de landbouw in Overijssel voor een fundamentele transitie staat. Wij onderschrijven deze opgave, maar constateren dat de visie het buitengebied nog te eenzijdig benadert vanuit sectorale opgaven zoals natuur, water of stikstof. De economische, landschappelijke en maatschappelijke rol van de agrarische sector als drager van het buitengebied komt nog onvoldoende tot uiting. Wij verzoeken u om:• in paragraaf 6.3 van de ontwerpvisie explicieter te erkennen dat de landbouwsector naast verduurzaming ook inzet op innovatie, functiemenging en verbreding, zoals recreatie, energie, grondstoffen voor biobased bouwen en circulaire ketens;	U vraagt ons om in de Omgevingsvisie duidelijker aan te geven dat de landbouw naast verduurzaming ook bezig is met innovatie, functiemenging en verbreding. Wij hebben de tekst in paragraaf 2.9 hierop aangepast.	Ja
2025-024443/11	het landelijk gebied een volwaardige plek te geven binnen de provinciale ruimtelijke strategie, met aandacht voor eigen verdienmodellen, innovatie en leefkwaliteit - en niet uitsluitend als drager van sectorale transitie;	U vraag ons de groene omgeving niet alleen te zien als middel om sectorale transitie te realiseren maar ook erkent als volwaardige leef, werk en ontwikkelomgeving. Dit hebben wij verduidelijkt in paragraaf 2.9 de tekst van de Omgevingsvisie.	Ja

2025-024443/12	in paragraaf 6.3 (en eventueel 6.10) meer aandacht te besteden aan de ruimtelijke verweving van landbouw, natuur en recreatie, en ruimte te bieden voor gebiedsgerichte combinaties en nieuwe verdienmodellen;	Wij nemen uw suggestie over om meer aandacht te besteden aan de ruimtelijke verweving van landbouw, natuur en recreatie. We hebben dit opgenomen in paragraaf 2.9. In de verdere uitwerking zullen wij explicieter ruimte bieden voor gebiedsgerichte combinaties en nieuwe verdienmodellen. Hiermee willen wij inspelen op de behoefte aan integrale gebiedsontwikkeling en het versterken van de multifunctionele inzet van de groene omgeving.	Ja
2025-024443/13	daarnaast aandacht te geven aan het toevoegen van andere passende economische dragers in het landelijk gebied die bijdragen aan economische vitaliteit, leefbaarheid en brede welvaart. Zo kan ruimte geboden worden aan bedrijven die niet per se thuishoren op bedrijventerreinen, maar qua aard en schaal juist goed passen in het landelijk gebied. Met deze aanvullingen ontstaat een toekomstbestendige benadering van het buitengebied, waarin landbouw, landschap en leefkwaliteit hand in hand gaan binnen het provinciale ruimtelijk beleid.	Het komende jaar gaan we werken aan het opstellen van nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030. Tijdens dat traject gaan we ook aandacht besteden aan bedrijvigheid in het buitengebied (bijvoorbeeld in Vrijkomende Agrarische Bebouwing). Deze afspraken stellen we samen op met de 25 gemeenten in Overijssel.	Nee
2025-024681/8	Landbouw en natuur. In de Omgevingsvisie is de ambitie voor de landbouw beschreven als het vinden van een goede balans tussen voedselproductie en een gezonde leefomgeving. Intensief landgebruik heeft ook invloed op de kwaliteit en beschikbaarheid van ons drinkwater. Wij onderschrijven daarom deze ambitie. Ondanks de aandacht voor het herstel van de balans, wordt het in de concept Omgevingsvisie niet duidelijk wat dat concreet betekent en vragen u dit nader toe te lichten in uw visie. Daarnaast vragen wij uw aandacht voor de kansen om voedselproductie te combineren met diensten voor natuur, het watersysteem en klimaat. Wij willen benadrukken dat dit vraagt om een structurele financiering van ecosysteemdiensten voor agrarisch natuur-, landschaps- én waterbeheer (zoals schoon water, water vasthouden, landschap en biodiversiteit).	De Omgevingsvisie van Overijssel schetst hoe de provincie zich tot 2035 en verder wil ontwikkelen, met aandacht voor ruimtelijke, economische en maatschappelijke doelen. Drinkwater speelt hierin een belangrijke rol. Er wordt onderscheid gemaakt tussen landbouwgebieden met generieke en gebiedsspecifieke opgaven, zoals rondom Natura 2000-gebieden en drinkwaterwinningen. De provincie wil samen met partners, waaronder uw organisatie, werken aan een duurzaam drinkwatersysteem. Structurele financiering is daarbij essentieel, zodat ondernemers kunnen investeren in maatschappelijke diensten zoals natuurbeheer en waterkwaliteit. Overijssel pleit daarom bij het Rijk en Europa voor langjarige financiële ondersteuning.	Nee
2025-024717/9	Ten aanzien van het thema landbouw op p54 heeft indiener de volgende vragen en opmerkingen: * Over welk onderzoek en rapport gaat het hier? Wat is de referentie van de samen met de Wageningen Universiteit (WUR) in kaart gebrachte lokale omstandigheden, waarop de indeling in verschillende typen landbouwgebieden is gemaakt? Die ontbreekt. * Wat is de verhouding (percentage) tussende gebieden die op p54 zijn beschreven: Dit onderscheid biedt richting en meer duidelijkheid voor toekomstige ontwikkelingen binnen de verschillende typen landbouwgebieden. 1. Landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen. 2. Landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. * Refererend aan het kaartje landbouwgebieden (p55) met licht en donkergekleurde landbouwgebieden (met en zonder gebiedsspecifieke opgaven), vraagt indiener of dit verheulend kleurgebruik is en waarom er geen contrasterende kleuren zijn gebruikt.	Het rapport waar u naar vraagt is te vinden op: https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . We hebben deze link ook op meerdere plekken in de Omgevingsvisie opgenomen. Ruim 60 % van het landbouwgebied van Overijssel betreft landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur. In beide gebieden blijft de landbouw mogelijk en zien wij de landbouw als een van de economische dragers van Overijssel. We hebben de kleuren op de kaart aangepast.	Nee
2025-024717/36	P 109: Alle landbouwgronden: • We zetten in op technische en sociale innovatie vanuit een stimulerende en faciliterende rol via programma's Agro&Food en Circulaire Economie en Natuur voor Elkaar. Wat wordt hier bedoeld met sociale innovatie?	Met sociale innovatie in de context van landbouw en plattelandsontwikkeling wordt bedoeld: het ontwikkelen en toepassen van nieuwe vormen van samenwerking, organisatie en gedrag die bijdragen aan duurzame verandering. Het gaat dus niet om technologie, maar om hoe mensen samenwerken, leren en zich aanpassen. De tekst wordt op dit punt verduidelijkt in de begrippenlijst.	Ja
2025-024717/37	Terugkomend op de tekst op p56: De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. heeft indiener een aantal vragen. * Waarom ontbreekt het historisch perspectief ? (zie tekst Nationaal Archief, CCO) * Hoeveel kilometer heg is er in Overijssel verwijderd door de ruilverkaveling? * Hoeveel kilometer heg komt er weer terug in Overijssel? * Gaat de provincie Overijssel excuses aanbieden voor haar rol in de ruilverkaveling?	U refereert aan het historische verloop van de verkaveling in Overijssel. Uw vragen met betrekking tot het verdwijnen van heggen door ruilverkaveling zijn begrijpelijk, maar hebben geen directe relatie met de teksten uit de Omgevingsvisie. Het percentage 10% groenblauwe dooradering is gekozen om een substantieel herstel te realiseren van verdwenen landschapselementen. In onze omgevingsvisie kijken we vanuit de huidige omstandigheden vooruit. Voor wat betreft herstel van groenblauwe dooradering bekijken we ook vanuit historisch perspectief wat de geschikte plekken zijn. Het toewerken naar 10% groenblauwe dooradering, bijvoorbeeld in de vorm van landschapselementen zoals heggen, is daarin één van onze doelen.	Nee

2025-025070/4	Dus: goede participatie kost nou eenmaal tijd, maar als je vooraf al zegt dat we sowieso niet strenger zullen gaan worden... dan ben je met goed verwachtingsmanagement bezig, maar dat klinkt niet hoopvol. Is het citaat uit de Tubantia inderdaad een goede weergave hoe de provincie dit traject is ingegaan?	Uw reactie heeft betrekking op onze verkenning om te komen tot een breed gedragen, integrale beleidslijn voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen binnen de provincie. Wij stellen geen aanvullende eisen aan de beoordeling en toelating van deze middelen op de (Nederlandse) markt en ook niet aan de bijbehorende gebruiksvoorschriften. Vanuit onze rol richten we ons primair op de toedeling van functies aan specifieke gebieden binnen de provincie. De besluitvorming hierover vindt plaats in samenwerking met stakeholders.	Nee
2025-025072/1	Graag zouden wij willen dat u onderstaande punten ook mee neemt in uw overweging: * Dit is een boerenbedrijf al vele generaties lang en is overgegaan van vader op zoon. * Wij maken ons echt zorgen over het bestaansrecht om hier verder te kunnen gaan als veehouder. Naar ons idee wordt dit dan onmogelijk gemaakt. * Ook het woongenot in het buitengebied wordt dusdanig minder en de woningen zullen dalen in hun waarde. Doordat veehouders zullen moeten vertrekken als men hun bedrijf wil voortzetten, zal er ook een vergrijzing ontstaan en verpaupering van het buitenbied. * De veehouder pleegt toch onderhoud op het platteland, dus zal ons mooie Twentse Coulisse landschap er nooit meer zo uit zien. * Dat zal de recreatie niet ten goede komen. De burger en buitenlui kunnen niet meer genieten van de vele mooie fietsroutes langs de landerijen en over het veengebied.	Wij begrijpen dat u zorgen heeft over het toekomstperspectief van agrarisch ondernemers in de groene omgeving. Overijssel onderkent dat de landbouw een bijdrage levert aan een vitale en veerkrachtige groene omgeving. Wij werken op dit moment samen met de sector aan een landbouwvisie. Onze ambitie is dat hier meer invulling wordt gegeven aan een toekomstbestendige landbouw in Overijssel met bijbehorende passende criteria.	Nee
2025-025086/10	Toekomstperspectief landbouw. In de Omgevingsvisie worden vele doelen benoemd die landen op het agrarische erven en gronden. Als voorwaarde om deze doelen te behalen worden meerdere keren robuuste verdienmodellen voor de landbouw genoemd. Mogelijkheden worden gezocht in extensivering, ecosysteemdiensten en verbreding. Maar niet iedere agrarische onderneming is in de gelegenheid om deze omschakeling te maken. U beschrijft ook niet welke rol en verantwoordelijkheid het bestuursorgaan (provincie) hierzelf in heeft en wil nemen, welke instrumenten ingezet worden om gunstige voorwaardende creëren. Denk bijvoorbeeld aan actief grondbeleid, gebiedsgericht vergunningverleningen duidelijkheid over de randvoorwaarden. Wegens voortdurende onduidelijkheid zien we ontwikkelingen ontstaan, die niet aansluiten bij de visie. Gezonde bedrijven stoppen. Opvolgers haken af vanwege gebrek aan toekomstperspectief. We zien steeds meer veehouders omschakelen naar akkerbouw, waarbij blijvend grasland omgezet wordt naar akkerbouw. Maar belangrijker nog, hou rekening met de landbouw daar waar mogelijk. Wij gaan er daarom vanuit dat u niet meer belemmeringen voor de landbouw zult gaan opleggen dan landelijk worden opgelegd.	U vraagt ons welke rol wij willen nemen op het gebied van gebiedsgerichte vergunningverlening en grondbeleid. Gebiedsgerichte vergunningverlening staat nog in de kinderschoenen. Een onderdeel daarvan is ruimtelijke kaders vaststellen. Dit biedt echter geen garantie dat ondernemers gevrijwaard blijven van toekomstige aanvullende landelijke wetgeving. Ten aanzien van het grondbeleid: wij onderzoeken hoe wij via ons grondbeleid kunnen bijdragen aan gebiedsgerichte opgaven. Dit kan onder meer met de inzet van provinciale grond en grondinstrumenten ter ondersteuning van gebiedsprocessen. Tot slot willen wij benadrukken dat wij streven naar een realistisch en uitvoerbaar beleid, waarbij we rekening houden met de positie van de landbouw. Wij leggen geen extra belemmeringen op bovenop landelijke regelgeving, tenzij dit noodzakelijk is voor het realiseren van provinciale doelen én gepaard gaat met passende ondersteuning.	Nee
2025-025086/11	Gebiedsindeling. Inhoudelijk maakt u onderscheid tussen twee verschillende typen landbouwgebieden, teweten landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden metgebieds- specifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. Tussen en binnen deze gebieden zit veel meer nuance. We missen dan ook het 'verwevingsgebied' welke zichtbaar wordt bij inzoomen. Leg de scheiding niet zwart wit opbasis van arbitrair getrokken lijnen.	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de wens om meer nuance en gebiedsgerichtheid toe te passen. De provincie heeft een indeling in twee type landbouwgebieden gemaakt op basis van onderzoek met Wageningen University (WUR). Daarbij is gekeken naar gebiedsspecifieke omstandigheden. De indeling is gebaseerd op zaken zoals ecologische druk, bodemsoort, waterhuishouding en ontwikkelmogelijkheden voor boeren. Dit onderzoek is hier te vinden. https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . In beide gebieden zien wij toekomstperspectief voor landbouw die is afgestemd op lokale omstandigheden en passende functies mogelijk maakt. Dit vullen wij niet nader in in de Omgevingsvisie. Wij werken aan een landbouwvisie die meer invulling kan geven aan het toekomstperspectief en een passende bedrijfsvoering. In de Omgevingsvisie nemen we nu geen verwevingsgebied op, omdat de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven al een overgang vormen tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en natuurgebieden.	Nee
2025-024080/15	De praktijk wijst uit dat na verkoop veel agrarische gronden verpacht worden aan de hoogste bieder. Met als gevolg een toename van akkerbouw en bollenteelt door bedrijven van buiten de regio. Ook zien we een stijgende tendens dat na verkoop kavels worden samengevoegd tot grote percelen waarbij landschapselementen worden verwijderd en natuurlijke glooiingen worden geëgaliseerd. Dit is een onwenselijke ontwikkeling die contraproductief werkt voor de maatschappelijke doelen die de provincie te behalen heeft. Wij zouden graag zien dat gronden ten goede komen aan de maatschappelijk opgave (3x3-doelen) in het gebied, waaronder perspectief voor blijvers. Dit kan bijvoorbeeld via een gebiedsfonds of duurzame pacht.	In uw zienswijze vraagt u ons aandacht te hebben voor de toename van akkerbouw en bollenteelt in relatie tot o.a. pacht. En het grondbeleid van de provincie ten goede te laten komen aan maatschappelijke opgaven. De provincie heeft alleen invloed op verkoop en verpachting van provinciale gronden. De wijze waarop wij dit doen staat in onze nota grondbeleid. De provincie heeft geen invloed op transacties van privaat eigendom van derden. De tendens van het verdwijnen van landschapselementen wordt ook door ons gezien. Om landschapselementen te behouden zijn er in Overijssel vier landschapsfondsen die het beheer van het landschap langjarig ondersteunen en is er in de begroting ruimte gemaakt voor meer handhaving. De Omgevingsvisie zal niet op deze onderdelen worden aangepast.	Nee

2025-024080/16	Geef boeren en burgers duidelijkheid. Overijssel is erbij gebaat om meer duidelijkheid te krijgen over wat de provincie ziet als de duurzame toekomst voor de landbouw en waar en hoe de provincie hiernaar toe wil werken. Wij sluiten ons hierin aan bij het volgende citaat uit het fundament: "Om landbouw en landgebruik goed af te kunnen stemmen op de opgaven in een gebied is het nodig om de opgaven door te kunnen vertalen naar duidelijke en stabiele omgevingskaders waar de agrariër mee kan werken en waarbij ook duidelijk wordt waar ontwikkelingen op den duur niet meer passen." Wij constateren dat de huidige Omgevingsvisie hier onvoldoende duidelijkheid in biedt. Wij zien bij agrariërs en grondeigenaren in het landelijk gebied juist een grote behoefte aan duidelijke kaders zodat er toekomstgerichte keuzes gemaakt kunnen worden. Wij verzoeken u duidelijke en stabiele omgevingskaders toe te voegen in de Omgevingsvisie.	U geeft aan dat er behoefte is aan duidelijkere kaders om landbouw en landgebruik goed af te stemmen op de opgaven per gebied. Dit vinden wij ook belangrijk en willen ook graag ruimte houden voor maatwerk. De Omgevingsvisie bevat wat ons betreft voldoende strategische kaders, doelen en ambities. Waar nodig werken wij dat uit in samenwerking met onze partners uit. Bijvoorbeeld in programma's, projecten en gebiedsprocessen zoals de landbouwvisie en toekomst van ons platteland.	Nee
2025-024080/17	De Omgevingsvisie maakt onderscheid tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur. De eerstgenoemde gronden krijgen planologische bescherming vanuit de provincie. Het is onduidelijk wat dit betekent en hoe dit samenhangt met de andere ruimtelijke functies die ruimte vragen, zoals woningbouw (42.300 woningen, zie ook volgende punt 'verstedelijking'), energie (3,3TWh) en bos (3.900ha). Waar en hoe krijgen deze functies een plek in Overijssel?	In uw zienswijze vraagt u naar de samenhang van het beschermen van landbouwgebieden en wat dit betekent voor andere functies die ruimte vragen, zoals woningbouw, energie en bos. De tweedeling in landbouwgebieden betekent dat we zuinig zijn op landbouwgronden. Landgebruik dat afhankelijk is van specifieke omstandigheden wordt beschermd via de Redeneerlijn. Andere ruimtelijke functies kunnen alleen na regionale afstemming een plek krijgen in deze gebieden. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Wij gaan in de Omgevingsvisie niet precies op een kaart aangeven waar de verschillende functies een plek krijgen. Zo werken we aan een integrale afweging en bieden we ruimte voor maatwerk, bijvoorbeeld via een gebiedsproces.	Nee
2025-026233/8	Bij landbouw met generieke opgaven en kansen geldt het beleid dat deze worden beschermd. We vragen hierbij aandacht voor Tolhuislanden. Een gebied waar de landbouw centraal staat. Tegelijk ook een gebied waar veel opgaven samenkomen en we ook veelvuldig samen optrekken. De opgaven daar betreffen onder andere: de uitbreiding van Hessenpoort, de A28 corridor, de railterminal, de nieuwe 380kV verbindingen met masten en lijnen, de ontwikkelingen bij de Lichtmis. We hebben keuzes te maken met elkaar vanuit het algemeen maatschappelijk belang. Wat is daarvoor nodig? Naar onze mening kan de prioritering in opgaven niet afhankelijk zijn van het doorlopen van de Redeneerlijn (die het 'waar' centraal stelt).	Het klopt dat het beleid landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen beschermt. We zijn terughoudend met het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor andere functies dan landbouw in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen (nee, tenzij). Tegelijkertijd is het van belang te erkennen dat maatschappelijke opgaven zoals infrastructuur, energievoorziening en economische ontwikkeling ook een zwaarwegend belang hebben. In een gebied als Tolhuislanden, waar deze belangen samenkomen, is het essentieel om keuzes te maken op basis van een integrale afweging. Deze afweging tussen opgaven komt op verschillende plekken in ons provinciale afwegingsmodel (Of, Waar, Hoe). De Redeneerlijn, die het 'waar' centraal stelt, is daarbij geen doel op zich, maar een instrument om die afweging transparant en onderbouwd te maken.	Nee
2025-026233/10	We lezen dat de wettelijke doelstellingen voor stikstof worden genoemd, maar onduidelijk is op welke wijze deze doelen gehaald worden en welke keuzes gemaakt worden. In de OER valt verder op dat in de ambitie voor landbouw en voedselvoorziening de relatie met natuur (stikstof) niet wordt genoemd.	Het klopt dat in de Omgevingsvisie nog niet alle beleidskeuzes en uitvoeringsroutes zijn uitgewerkt. De wettelijke stikstofdoelstellingen vormen een belangrijk kader, maar de wijze waarop deze doelen worden gehaald, is afhankelijk van verdere beleidsontwikkeling op zowel regionaal als landelijk niveau. Kortom, de Omgevingsvisie is een vertrekpunt. De verdere concretisering van doelen, maatregelen en keuzes vindt plaats in de beleidsuitwerkingen die volgen. Daarbij wordt de relatie tussen landbouw en natuur nadrukkelijk meegenomen, in samenhang met andere opgaven en belangen.	Nee

Thema 9. Natuur en landschap

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022530/15	Vogelweidegebieden. In paragraaf 6.4 thema 'Natuur en landschap' wordt ingegaan op beleid dat wordt ingezet om te werken aanvoldoende en kwalitatief goede leefgebieden voor weidevogels, akkervogels en overige agrarische natuur. Er is extra inzet voor specifiek weidevogelsoorten conform het Actieplan weide- en akkervogels. Gelet op dit actieplan missen wij een vertaalslag naar potentiële risico's voor hoogspanningsverbindingen, zoals een stijging van draadslachtoffers en bemoeilijking van onderhoud. Als het gaat om bestaande akker- en weidevogelgebieden, verzoeken wij de provincie om te controleren of deze gebieden overlappen met hoogspanningsinfrastructuur en om eventuele omissies te herstellen.	Dank voor uw zienswijze. Wij waarderen uw aandacht voor mogelijke risico's voor hoogspanningsverbindingen. Als er een projectbesluit ter inzage ligt informeren we altijd een aantal wettelijk voorgeschreven overlegpartners schriftelijk hierover, waaronder TenneT. We vragen TenneT om bij uitbreiding van de infra rekening te houden met de door de provincie aangewezen gebied voor natuur. In de toekomst worden hoogspanningsleidingen met uitzondering van 220 en 380kV ondergronds aangelegd. Dat voorkomt draadslachtoffers. Voor de bovengrondse leidingen moeten MER-studies verricht worden en komen op deze wijze de effecten op weidevogels aan bod.	Nee
2025-022530/18	Natuurgebieden/Groen/NNN; In de paragraaf 6.4 'Natuur en landschap' besteedt de Omgevingsvisie uitgebreid aandacht aan natuurbeleid,waaronder het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Bij de ontwikkeling en/of aanwijzing van natuurgebieden en groenstructuren is het essentieel om rekening te houden met de aanwezige hoogspanningsverbindingen. Binnen de belaste strook van zowel bovengrondse als ondergrondse verbindingen gelden beperkingen ten aanzien van beplanting om de leveringszekerheid, bereikbaarheid en veiligheid te waarborgen. Bij bestaande natuurgebieden en groenstructuren verzoeken wij de provincie om te controleren of deze overlappen met hoogspanningsinfrastructuur en om eventuele omissies te herstellen	Als er een projectbesluit ter inzage ligt informeren we altijd een aantal wettelijk voorgeschreven overlegpartners schriftelijk hierover, waaronder TenneT. We vragen TenneT om bij uitbreiding van de infra rekening te houden met de door de provincie aangewezen gebied voor natuur. In de toekomst worden hoogspanningsleidingen met uitzondering van 220 en 380kV ondergronds aangelegd. Dat voorkomt draadslachtoffers. Voor de bovengrondse leidingen moeten MER-studies verricht worden en komen op deze wijze de effecten op weidevogels aan bod.	Nee
2025-023656/9	Refererend aan de tekst op p56: De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. Vraagt indiener of 'grotendeels door mensen gevormd' verheulend taalgebruik is? En of het 'mensen' of 'overheid' moet zijn?	Zoals u in uw zienswijze aangeeft is het landschap gevormd door een samenspel van menselijk handelen en overheidssturing. Door eeuwenlange activiteiten zoals landbouw, bebouwing en infrastructuur heeft de mens het landschap vormgegeven. Tegelijkertijd bepaalt de overheid via beleid, regelgeving en ruimtelijke ordening hoe het landschap zich ontwikkelt en beschermd wordt. Samen creëren zij een dynamisch landschap dat voortdurend verandert onder invloed van maatschappelijke keuzes, economische belangen en ecologische opgaven. De tekst in paragraaf 2.10 van de Omgevingsvisie is op dit punt verduidelijkt.	Ja
2025-023656/10	N.a.v. de tekst Landgoederen ondersteunen we bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. (p58) geeft indiener aan dat het wel noodzakelijk is dat de omvang van een landgoed bekend is en correct wordt weergegeven. Indiener heeft 2 kaartjes toegevoegd (p7 van zienswijze) en vervolgt: Landgoed Twickel: Links: Onjuiste weergave: ten minste van het oostelijk deel, van Landgoed Twickel. Reactie van Twickel: we hebben meermaals de relevante "shape file" aangeleverd. Rechts het plaatje ontvangen van Twickel.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we landgoederen willen ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Daarvoor is het inderdaad belangrijk dat de begrenzing van de landgoederen, waaronder Twickel, goed op de kaart staat. De kaart waar u naar verwijst (linker kaartje) staat in de Omgevingsverordening en geeft alleen aan welk deel van Landgoed Twickel onderdeel is van Natuurnetwerk Nederland. In de Omgevingsverordening staat in artikel 4.57 lid 5 welke deelgebieden we onderscheiden binnen het Natuurnetwerk Nederland. Landgoed Twickel is één van de deelgebieden (nummer 29). De komende periode gaan wij aan de slag met het doorontwikkelen van ons landgoederenbeleid. Onderdeel daarvan is het goed op de kaart zetten van alle landgoederen. Daarbij maken wij graag gebruik van de door u aangeleverde data, zodat de begrenzing van Landgoed Twickel goed wordt weergegeven.	Nee

2025-023656/37	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280 meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000 kg bewapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000 kg bewapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee
2025-023672/4	Kwaliteit van de omgeving is essentieel. Een aantrekkelijke, schone en goed onderhouden omgeving is bepalend voor recreatief gebruik. Landschap, water, routes en voorzieningen bepalen de beleving. Investeren in ruimtelijke kwaliteit versterkt zowel de recreatieve waarde als het verdienvermogen van ondernemers.	Dank u voor uw zienswijze. Deze sluit aan bij het gedachtengoed van onze Omgevingsvisie.	Nee
2025-023837/10	Natuur en Landschap. Zoals eerder aangeven verzoeken wij u dringend geen extra doelen naast Europese en Rijksdoelen te formuleren.	Dank voor uw zienswijze en uw toelichting op de doelen voor natuur en landschap in de ontwerp-Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie verwijzen we inderdaad naar Europese en Rijksdoelen. De genoemde hectares en percentages zijn bedoeld als indicatieve richtlijnen, en zijn een vertaling van Europese en nationale doelen naar provinciaal niveau. Ze zijn nog niet definitief toebedeeld aan specifieke gebieden. In de verdere uitwerking in programma's en gebiedsprocessen worden deze doelen concreter gemaakt, met ruimte voor regionale maatwerk en afweging. Daarbij nemen we geen extra provinciale doelen bovenop de landelijke en Europese opgaven, maar werken we aan een realistische en uitvoerbare invulling binnen de bestaande kaders. Uw zienswijze helpt ons om dit zorgvuldig en transparant te blijven doen.	Nee
2025-024109/2	Wees ambitieuzer bij Nationaal Park Weerribben-Wieden (Omgevingsvisie, 6.4. Natuur en Landschap). In de consultatieronde in september 2024 hebben we aangegeven dat we ambities met betrekking tot Nationaal Park Weerribben-Wieden misten. In de ontwerp-Omgevingsvisie lezen we dat u een tekst hierover heeft toegevoegd. Toegevoegd is echter het Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 van het Rijk. U heeft dit programma, noch de NOVI, uitgewerkt of vertaald naar een provinciale ambitie voor Nationaal Park Weerribben-Wieden. Deze ambitie is nodig. Nationaal Park Weerribben-Wieden kent een gebiedsplatform waarin natuur en erfgoed, bewoners en bedrijven, landbouw en toerisme elkaar versterken. Dit gebiedsplatform werkt graag met u samen aan een kwalitatief hoogwaardig en vitaal Nationaal Park, vanuit een landschapsecologische benadering.	Dank voor uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel. Naar aanleiding van uw oproep besteden we in paragraaf 6.4 expliciet aandacht aan de ambitie voor het Nationaal Park Weerribben-Wieden. Wij onderschrijven het belang van het Nationaal Park als waardevol natuurgebied en recreatieve trekker, dit staat beschreven in bijlage IV. Daarnaast is het goed om te vermelden dat Provinciale Staten op 24 september 2025 hebben ingestemd met een incidentele bijdrage van ruim 1 miljoen euro voor de ontwikkeling van de Nationale Parken Sallandse Heuvelrug en Weerribben-Wieden. Deze middelen worden ingezet voor natuurbeleving, duurzame recreatie, streekproducten, educatie en onderzoek. Voor de periode 2025–2027 is een jaarlijkse bijdrage van €171.500 toegekend. Ook hebben Prtoviciale Staten een motie aangenomen om de provinciale financiering te verlengen t/m 2030. Dit wordt meegenomen in de Perspectiefnota 2027. De komende jaren blijven wij graag in gesprek over de doorontwikkeling van het Nationaal Park Weerribben-Wieden. Dit doen we ook met het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug. Met deze zienswijze wordt het belang van het Nationaal Park Weerribben-Wieden als integraal onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit van Noordwest Overijssel onderstreept.	Ja

2025-024042/1	Boer als landschapsbeheerder (paragraaf 2.9, p. 53). Wij verzoeken u om in deze paragraaf expliciet te benoemen dat boeren en burgers een sleutelrol vervullen als landschapsbeheerder. Veel karakteristieke elementen van het Overijsselse landschap – zoals heggen, hagen, houtwallen, poelen en knotwilgen – worden al decennialang onderhouden door boeren en later ook door burgers. Deze elementen zijn essentieel voor de streekeigenheid, biodiversiteit, waterkwaliteit, klimaatadaptatie en een aantrekkelijk leefgebied voor mens en dier. In Overijssel is een uniek systeem van landschapsfondsen ontwikkeld dat het beheer van deze landschapselementen ondersteunt en structureel verankert. Dit systeem is mede geïnitieerd en gefaciliteerd door de provincie Overijssel. In samenwerking met gemeenten zijn hiervoor vier landschapsfondsen opgericht, te weten: • Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel (SGBDO) – ca. 1900 deelnemers • Stichting Landschapsbeheer IJsseldelta – ca. 125 deelnemers • Stichting Kostbaar Salland – ca. 200 deelnemers • Landschapsfonds Enschede – ca. 100 deelnemers Via langjarige contracten (21 tot 30 jaar) ontvangen boeren en andere grondeigenaren een vergoeding voor aanleg, herstel en beheer van landschapselementen. Vrijwilligheid staat hierbij centraal. Deze fondsen zijn aantoonbaar effectief, staatssteunproof, en dragen bij aan duurzame verdienmodellen. Wij verzoeken u daarom: • Op te nemen dat boer en burger belangrijke beheerders van het landschap zijn. • Het belang en functioneren van de landschapsfondsen te benoemen in de Omgevingsvisie. • Structurele ondersteuning van deze fondsen te waarborgen als essentieel instrument voor het realiseren van maatschappelijke opgaven.	We waarderen uw input op de Omgevingsvisie. In uw zienswijze vraagt u aandacht voor de rol van burgers en agrariërs op het beheer van het landschap en de landschapsfondsen. In de Omgevingsvisie geven wij aan dat agrariërs en burgers een belangrijke rol vervullen in het beheer en behoud van karakteristieke landschapselementen zoals heggen, houtwallen, poelen en knotwilgen. Deze elementen dragen bij aan biodiversiteit, streekeigenheid, klimaatadaptatie en een aantrekkelijk leefgebied. We hebben dit verduidelijkt in de tekst in paragraaf 2.9 van de Omgevingsvisie. Wat betreft de landschapsfondsen: de Omgevingsvisie is een kaderstellend document en benoemt geen specifieke financieringsinstrumenten. We hebben wel in de paragrafen 2.9, 6.3 en 6.4 het belang van groene en blauwe diensten opgenomen. De landschapsfondsen zijn waardevolle uitwerkingen. Hun bijdrage aan duurzaam landschapsbeheer en maatschappelijke opgaven wordt door de provincie erkend. Nadere uitwerking volgt in de uitvoeringsagenda die een vervolg is op de vastgestelde Omgevingsvisie.	Ja
2025-024042/2	Aanpassing “Wij zetten in op”-teksten (p. 53 en 56). Wij stellen voor om in paragraaf 2.9 de blauwe “Wij zetten in op”-teksten het volgende toe te voegen: - “Wij zetten in op het versterken van de positie van de landbouw als producent van voedsel én als leverancier van maatschappelijke diensten zoals landschapsbeheer.” En aanvullend bij paragraaf 2.10: - “Wij zetten in op de versterking en inzet van landschapsfondsen voor duurzaam beheer van het landschap.”	Wij danken u voor uw suggestie een verduidelijkende aanvulling op te nemen in paragraaf 2.9 met betrekking tot het leveren van maatschappelijke diensten zoals landschapsbeheer en paragraaf 2.10 over de inzet van landschapsfondsen voor duurzaam beheer van het landschap. De aanvulling hebben we overgenomen in par. 2.9. De Omgevingsvisie benoemt echter geen specifieke financieringsinstrumenten. Dit volgt in een nadere uitwerking in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie. De tekst van paragraaf 2.10 wijzigt niet.	Ja
2025-024042/4	Provinciale doelen en opgaven (hoofdstuk 6.3 en 6.4). Wij verzoeken u in: • Paragraaf 6.3: Toe te voegen dat de provincie inzet op langjarige beloning van boeren voor de maatschappelijke diensten die zij leveren, waaronder landschapsbeheer. • Paragraaf 6.4: Naast de inzet richting het Rijk en Europa ook expliciet te benoemen dat de provincie gebruik maakt van bestaande en goed functionerende instrumenten zoals agrarische collectieven en landschapsfondsen om deze doelen te realiseren.	Wij waarderen uw inzet om bij te dragen aan de verbetering van de Omgevingsvisie. U onderstreept het belang van landschapsfondsen en de rol van boeren en burgers als hoeders van het landschap. In de Omgevingsvisie erkennen wij deze rol nadrukkelijk, en hebben we de tekst in paragraaf 6.3 daarop aangepast (verduidelijkt). Karakteristieke landschapselementen dragen bij aan biodiversiteit, streekeigenheid en een aantrekkelijk leefgebied. De inzet van agrariërs en burgers is hierin onmisbaar. De landschapsfondsen zijn waardevolle instrumenten die binnen het beleidskader van de Omgevingsvisie passen. Omdat de Omgevingsvisie kaderstellend is, worden specifieke instrumenten zoals deze fondsen niet expliciet verankerd in de Omgevingsvisie zelf. Wel wordt hun betekenis meegenomen in de verdere uitwerking via de uitvoeringsagenda en bijbehorende beleidsinstrumenten. In paragraaf 6.4 blijft de tekst gelijk. Wel hebben we in paragraaf 6.4 het belang van groen blauwe diensten opgenomen.	Ja
2025-024081/7	Natuur en Landschap. Wat betreft de opgaven voor natuur en landschap benoemt u diverse Europese en Rijksdoelen. We lezen ook aanvullende doelen uitgedrukt in hectares en percentages (hoofdstuk 6.4. Natuur en landschap, blz. 111 - 114). Deze doelen zijn eerder genoemd in de PPLG plannen, maar nog niet toebedeeld. Er moet eerst een integrale afweging worden gemaakt, waarbij leefbaarheid als evenredig doel wordt meegewogen, alvorens de doelen te concretiseren. Gezien de Redeneerlijn is er na toebedeling van de doelen een te krap afwegingskader voor leefbaarheid dan wel brede welvaart.	Dank voor uw zienswijze en uw toelichting op de doelen voor natuur en landschap in de ontwerp-Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie verwijzen we inderdaad naar Europese en Rijksdoelen. De genoemde hectares en percentages zijn bedoeld als indicatieve richtlijnen, en zijn een vertaling van Europese en nationale doelen naar provinciaal niveau. Ze zijn nog niet definitief toebedeeld aan specifieke gebieden. In de verdere uitwerking in programma's en gebiedsprocessen worden deze doelen concreter gemaakt, met ruimte voor regionale maatwerk en afweging. Daarbij nemen we geen extra provinciale doelen bovenop de landelijke en Europese opgaven, maar werken we aan een realistische en uitvoerbare invulling binnen de bestaande kaders. Uw zienswijze helpt ons om dit zorgvuldig en transparant te blijven doen.	Nee
2025-024081/8	Wij zien dan ook graag dat u uitsluitend aangeeft dat u uitvoering heeft aan Europese en Rijksdoelen, zodat het voor een ieder duidelijk is dat u vanuit de provincie geen extra doelen opneemt. Gelet op alle opgaven ten aanzien van natuur en landschap is het niet realistisch bovenop deze doelen nog eigen doelen te formuleren.	We nemen geen extra doelen op in de Omgevingsvisie. Het is een vertaling van Europese en nationale doelen naar provinciaal niveau.	Nee

2025-023930/7	Paragraaf 2.10. Natuur ligt overal 'om de hoek' in een beeldbepalend landschap. Uw inzet op natuur en landschap onderschrijven wij van harte. Als gemeente die beschikt over het Twentse tafelzilver op het gebied van natuur en landschap delen wij uw visie op het belang hiervan. Direct in het eerste blok van deze paragraaf geeft u aan dat u inzet op het behouden en versterken van de (kern)kwaliteiten van onze landschappen, waaronder de Nationale Landschappen en landgoederen. We zien dat op meerdere plekken in de Omgevingsvisie wordt ingestoken op behoud van landschap en de waarden en kwaliteiten daarvan. Helaas missen wij in de visie de verwijzing naar concrete stappen, zoals de financiering van de Groene en blauwe diensten, als bewezen succesvol instrument voor behoud van landschapskwaliteit.	In uw zienswijze vraagt u aandacht voor groene en blauwe diensten, als instrument voor behoud van landschapskwaliteit. De Omgevingsvisie is een kaderstellend document en benoemt geen specifieke financieringsinstrumenten. We hebben wel in de betreffende paragrafen 2.9, 6.3 en 6.4 het belang van groene en blauwe diensten nader opgenomen. De landschapsfondsen zijn waardevolle uitwerkingen. Hun bijdrage aan duurzaam landschapsbeheer en maatschappelijke opgaven wordt door de provincie erkend. De structurele ondersteuning van dergelijke fondsen wordt meegenomen in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie.	Ja
2025-023930/8	Op p.57 beschrijft u te willen werken aan biodiversiteitsverbetering via vier sporen. Uit de opsomming van de vier sporen is niet eenduidig op te maken waar de overgangsgebieden direct rondom de Natura2000 gebieden onder vallen. Voor deze gebieden is duidelijkheid over toekomstgerichte mogelijkheden en beperkingen wenselijk, mede gezien de reeds langjarig lopende processen en daaraan gerelateerde onzekerheid voor inwoners/grondeigenaren in deze gebieden.	Dank voor uw zienswijze. De uitwerking van overgangsgebieden wordt meegenomen bij de verdere uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Zo werken we momenteel aan een verkenning van de benodigde gebiedsgerichte maatregelen, met een nadere verduidelijking van de opgaven die spelen in de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven en de daarbij benodigde maatregelen.	Nee
2025-023930/9	Op p.58 geeft u aan dat voor nieuwe ontwikkelingen in de groene omgeving de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (Omgevingsvisie) en de Catalogus Gebiedskenmerken gelden. Wij waarderen de inzet van deze Provinciale Catalogus Gebiedskenmerken. Wel vragen we ruimte om het gemeentelijk Cascobeleid Noordoost Twente inzetbaar te houden. De doelstelling van beide beleidsstukken is vergelijkbaar, echter is het cascobeleid meer gebiedsspecifiek op het landschap in Noordoost Twente gericht.	Het Cascobeleid Noordoost Twente past prima binnen de lijn die is uitgezet in de Provinciale Catalogus Gebiedskenmerken en is daarmee gebaseerd op de provinciale uitgangspunten.	Ja
2025-023930/10	Verderop op p.58 geeft u aan landgoederen te ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Dit komt ook terug op p.114. Voor het ondersteunen van de landgoederen in het versterken van kwaliteiten en passende ontwikkelingen is recent, als basis, in uw opdracht de methodiek landgoedbiotopen opgesteld. Het zou goed zijn in de tekstfragmenten van p.58 en p.114 op te nemen dat de landgoederen ondersteund worden door het opstellen van landgoedbiotopen, waarmee de basis voor behoud van kwaliteit en ruimte voor kwalitatieve ontwikkelingen gelegd wordt.	We onderstrepen het belang van landgoederen. Bij de ontwikkeling van landgoederen is ook aandacht voor de directe omgeving van landgoederen, de landgoedbiotoop, en de samenhang van landgoederenzones. In paragraaf 6.4 bij strekking van beleid is verduidelijkt dat bij de ontwikkeling van landgoederen ook aandacht is voor de directe omgeving van landgoederen, de landgoedbiotoop, en de samenhang van landgoederenzones.	Nee
2025-023930/12	Op p.65 beschrijft u uw visie op zuinig ruimtegebruik. U beschrijft genuanceerd dat inbreiding de voorkeur heeft maar niet door alle groene ruimte in het bebouwde gebied vol te bouwen. U spreekt van verdichting mét o.a. oog voor leefbaarheid, klimaatadaptatie en groen. Uiteraard heeft inbreiding onze voorkeur, maar in kleinere kernen is enige uitbreiding de komende jaren onvermijdelijk. Gezien het dorpse karakter van deze kernen zitten er grenzen aan inbreidingsmogelijkheden. U geeft aan dat dit vraagt om een visie van gemeenten op hun kernen en de ontwikkelingsmogelijkheden daarin. Hierbij moet bij de verdichtingsmogelijkheden oog zijn voor alle functies en opgaven die spelen in de kern en ruimte worden gehouden voor groen, water, klimaatadaptatie, verduurzaming en ontmoeting. Oog hebben voor deze functies en opgaven is voor ons vanzelfsprekend, en het zuinig omgaan met beschikbare ruimte is belangrijk en onderstrepen wij. We zien echter tegelijkertijd dat inbreiding veelal leidt tot vermindering van de (reeds beperkte) hoeveelheid groene ruimte binnen de bebouwde kom. Juist deze groene ruimte is hard nodig om te werken aan de Basiskwaliteit Natuur én klimaatproblematiek (hittestress, water vasthouden, etc.). We zijn van mening dat deze afwegingen goed op lokaal niveau gemaakt kunnen worden en vragen om de uitkomst van onze beoordeling te respecteren. We beoordelen van geval tot geval of verdichting of uitbreiding de meest wenselijke keuze is voor de kern.	Dit zijn wij met u eens en vraagt niet om een wijziging van onze Omgevingsvisie of Omgevingsverordening. In de Omgevingsvisie stellen we, vanwege de redenen die u aangeeft, dan ook dat we inbreiden en verdichten "Niet door alle waardevolle groene ruimte in het bebouwde gebied vol te bouwen, maar wel door slim te kijken naar een combinatie van sloop, herbestemming of transformatie. Hoger bouwen speelt hierbij een rol." We vragen gemeenten om zelf een bij de gemeenten passende visie te maken waarin de mogelijkheden voor verdichting inzichtelijk gemaakt zijn, met oog voor alle belangen en leefbaarheid. We introduceren in de Omgevingsvisie ook de term 'verstedelijking'. Dit om aan te geven dat er meerdere opgaven in samenhang spelen in het bebouwde gebied. Ook opgaven voor leefbaarheid en groene ruimte.	Nee
2025-023930/18	Op p.113 beschrijft u Agrarisch natuurbeheer als belangrijk instrument voor de groenblauwe dooradering. Naast dit Agrarisch Natuurbeheer (ANLB) zijn de Groene en Blauwe diensten al jaren een bewezen succesvolle methodiek voor behoud en versterking van de groenblauwe dooradering. Wij pleiten ervoor deze systematiek, met bijbehorende uitvoeringspartijen (Stichting Groene en Blauwe diensten Overijssel) specifiek te benoemen in uw Omgevingsvisie om zo bestaande goede systemen, regelingen en kennis te benutten voor het behalen van de beoogde doelen.	Zowel agrarisch natuurbeheer als groene en blauwe diensten zijn inderdaad belangrijke instrumenten voor behoud en versterking van groenblauwe dooradering. We hebben de tekst in paragraaf 6.4 hierop aangepast.	Ja

2025-023930/19	6.4 Natuur en landschap Met het optellen van de opsomming aan hectares voor natuurontwikkeling zoals vermeld op p.112 ontstaat de vraag waar deze ruimte/hectares gevonden moeten worden. De oppervlakten zijn fors, in een buitengebied waar schaarste aan ruimte de grootste belemmering in het behalen van doelen en opgaven is. Zijn de genoemde aantallen/oppervlakten naar uw inschatting daadwerkelijk realiseerbaar binnen Overijssel?	Dank voor uw zienswijze op de Omgevingsvisie. Naar onze inschatting is de realisatie van de opgenomen oppervlakten haalbaar.	Nee
2025-023039/40	Paragraaf 6.4. In het algemeen zegt u in de paragrafen over natuur en landschap dat én hoe de landbouw moet omvormen naar meer natuurinclusieve bedrijfsvoering. Dit vinden we positief. Maar in de paragrafen over landbouw werkt u dit minder duidelijk uit. U maakt weinig onderscheid tussen innovatie en extensiveren als toekomstbestendige maatregelen voor landbouw en de nadruk ligt op voedselproductie. Dit lijkt moeilijk verenigbaar met de doelen die er zijn voor natuur. Had u dit niet allebei in uw visie moeten opnemen, of wordt het daarmee een onuitvoerbaar visie? We vragen meer aandacht voor het landschap rond de IJssel, het is een gebied met hoge natuur- en recreatiewaarde. Graag zien we dat natuurbehoud wordt gecombineerd met duurzame recreatie.	We waarderen uw opmerking ten aanzien van de aandacht in de Omgevingsvisie voor omschakeling naar meer natuurinclusieve landbouw. Een verdere uitwerking van verschillende vormen van natuurinclusieve bedrijfsvoering en de balans tussen innovatie en extensivering, kan plaatsvinden in de landbouwvisie. Uw opmerking over het landschap rond de IJssel nemen we ter harte. Dit gebied heeft een hoge natuur- en belevingswaarde, en we zien het belang van het combineren van natuurbehoud met duurzame recreatie. Dit is een specifiek aandachtspunt in de uitwerking van het Natuurbeheerplan Overijssel. Uw zienswijze helpt ons om deze thema's in samenhang te blijven benaderen en verder te concretiseren.	Nee
2025-023908/8	Op p.57 beschrijft u te willen werken aan biodiversiteitsverbetering via vier sporen. Uit de opsomming van de vier sporen is niet eenduidig op te maken waar de overgangsgebieden direct rondom de Natura2000 gebieden onder vallen. Voor deze gebieden is duidelijkheid over toekomstgerichte mogelijkheden en beperkingen wenselijk, mede gezien de reeds langjarig lopende processen en daaraan gerelateerde onzekerheid voor inwoners/grondeigenaren in deze gebieden.	Dank voor uw zienswijze. De uitwerking van mogelijke overgangsgebieden wordt meegenomen bij de verdere uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Zo werken we momenteel aan een verkenning van de benodigde gebiedsgerichte maatregelen, met een nadere verduidelijking van de opgaven die spelen in de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven en de daarbij benodigde maatregelen.	Nee
2025-023908/9	Op p.58 geeft u aan dat voor nieuwe ontwikkelingen in de groene omgeving de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) en de Catalogus Gebiedskenmerken gelden. Wij waarderen de inzet van deze Provinciale Catalogus Gebiedskenmerken. Wel vragen we ruimte om het gemeentelijk Cascobeleid Noordoost Twente inzetbaar te houden. De doelstelling van beide beleidsstukken is vergelijkbaar, echter is het cascobeleid meer gebiedsspecifiek op het landschap in Noordoost Twente gericht.	Het Cascobeleid Noordoost Twente past prima binnen de lijn die is uitgezet in de Provinciale Catalogus Gebiedskenmerken en is daarmee gebaseerd op de provinciale uitgangspunten.	Ja
2025-023908/10	Verderop op p.58 geeft u aan landgoederen te ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Dit komt ook terug op p.114. Voor het ondersteunen van de landgoederen in het versterken van kwaliteiten en passende ontwikkelingen is recent, als basis, in uw opdracht de methodiek landgoedbiotopen opgesteld. Het zou goed zijn in de tekstfragmenten van p.58 en p.114 op te nemen dat de landgoederen ondersteund worden door het opstellen van landgoedbiotopen, waarmee de basis voor behoud van kwaliteit en ruimte voor kwalitatieve ontwikkelingen gelegd wordt.	We onderstrepen het belang van landgoederen. Bij de ontwikkeling van landgoederen is ook aandacht voor de directe omgeving van landgoederen, de landgoedbiotoop, en de samenhang van landgoederenzones. Dit is op basis van uw zienswijze in paragraaf 2.10 en 6.4 verduidelijkt.	Ja
2025-023908/17	Op p.113 beschrijft u Agrarisch natuurbeheer als belangrijk instrument voor de groenblauwe dooradering. Naast dit Agrarisch Natuurbeheer (ANLB) zijn de Groene en Blauwe diensten al jaren een bewezen succesvolle methodiek voor behoud en versterking van de groenblauwe dooradering. Wij pleiten ervoor deze systematiek, met bijbehorende uitvoeringspartijen (Stichting Groene en Blauwe diensten Overijssel) specifiek te benoemen in uw Omgevingsvisie om zo bestaande goede systemen, regelingen en kennis te benutten voor het behalen van de beoogde doelen.	Zowel agrarisch natuurbeheer als groene en blauwe diensten zijn belangrijke instrumenten voor behoud en versterking van groenblauwe dooradering. We hebben in paragraaf 2.10 en 6.4 verduidelijkt dat dit belangrijke instrumenten zijn.	Ja
2025-023908/18	6.4 Natuur en landschap Met het optellen van de opsomming aan hectares voor natuurontwikkeling zoals vermeld op p.112 ontstaat de vraag waar deze ruimte/hectares gevonden moeten worden. De oppervlakten zijn fors, in een buitengebied waar schaarste aan ruimte de grootste belemmering in het behalen van doelen en opgaven is. Zijn de genoemde aantallen/oppervlakten naar uw inschatting daadwerkelijk realiseerbaar binnen Overijssel?	Dank voor uw zienswijze op de Omgevingsvisie. Naar onze inschatting is de realisatie van de opgenomen oppervlakten haalbaar.	Nee

2025-024186/5	Veenweide. De veenweideproblematiek komt aan bod in de voorliggende Omgevingsvisie. Daarbij zien we het principe staan van 'functie volgt peil', en verschillende uitwerkingen hoe vernatting te bereiken is: 'peilopzet, verdichten van het slotenpatroon, en water in greppels te laten infiltreren, als ook hydrologische bufferzones'. Wij vinden het van belang, gezien de grote verschillen in de deelgebieden, dat er een gebiedsgerichte aanpak komt waarbij belangen en functies bestuurlijk worden afgewogen. Hier is in de vorige paragraaf bij stilgestaan. Laat de keuzes en uit te voeren maatregelen dan ook over aan het gebied. Een passend peil voor het gebied is hierbij het resultaat. Gezien de effecten en consequenties (betreedbaarheid, grasgroei, diergezondheid) levert structurele vernatting blijvende zorg op bij ons. Om hierop door te gaan is voor ons het uitgangspunt dat landbouwfuncties in laagveengebieden behouden moet blijven. Dit kan ook. Inpassing van innovatieve maatregelen en uitwerking in gebiedsprocessen zijn hiervoor de sleutel tot succes. Deze innovatieve maatregelen mogen wat ons betreft nadrukkelijker aan bod komen.	Dank voor uw zienswijze op de ontwerp Omgevingsvisie. U spreekt uw zorgen uit rond het vernatten van veenweiden. Er zijn grote verschillen tussen de diverse veenweidegebieden wat betreft dikte van het veen, opbouw van de bodem, hydrologie, maar ook landgebruik en cultuurhistorie. Dit vraagt om maatwerkoplossingen en een gebiedsspecifieke aanpak die een sociaal-economisch toekomstperspectief biedt voor ondernemers en inwoners. Vernatting in veenweiden wordt uitgewerkt met het gebied in gebiedsprocessen in de Veenweidestrategie en binnen de kaders gesteld in deze Omgevingsvisie. Innovatieve maatregelen die bijdragen aan zowel klimaat- en natuur- als landbouwdoelen krijgen de aandacht in deze gebiedsprocessen.	Nee
2025-024186/8	In navolging hiervan zijn wij van mening dat een dergelijk regime ook passend is in de gebieden met gebiedsspecieke opgaven. Hiermee biedt de provincie perspectief voor blijvende boeren en behoud de landschappelijke kwaliteit.	Een gebiedsgerichte aanpak in deze gebieden is in lijn met onze Omgevingsvisie. Dit werken we nader uit in een uitvoeringsprogramma en gebiedsprocessen, zoals beschreven in paragraaf 2.9 en hoofdstuk 5 van de Omgevingsvisie.	Nee
2025-024561/1	Ondanks het feit dat landgoederen het karakter van de provincie in grote delen bepalen, hebben landgoederen geen eigen vermelding op kaart of in de tekst van de visie. We verzoeken u de landgoederen en het landgoedmodel te vermelden als thema met eigen paragraaf in hoofdstuk 6.	Dank voor uw zienswijze en uw betrokkenheid bij de Omgevingsvisie Overijssel. U vraagt aandacht voor de betekenis van landgoederen en het landgoedmodel, en stelt voor dit als apart thema op te nemen in hoofdstuk 6. Wij erkennen dat landgoederen een belangrijke bijdrage leveren aan het karakter van het Overijsselse landschap. In de Omgevingsvisie zijn deze kwaliteiten opgenomen binnen bredere thema's zoals landschap, erfgoed en gebiedsontwikkeling. We hebben par. 2.10 en 6.4 van de Omgevingsvisie aangepast en zo uw suggestie om landgoederen en het landgoedmodel explicieter te benoemen meegenomen.	Ja
2025-024561/2	Wij verzoeken u om het begrip "landgoedbiotoop" op te nemen in de Omgevingsvisie, bij voorkeur onder het in hoofdstuk 6 toe te voegen thema Landgoederen. Waarmee het een oproep is aan gemeenten om dit instrument te benutten in hun gemeentelijke visies en plannen.	We hebben hoofdstuk 2.10 en 6.4 aangevuld met een completere beschrijving van de landgoedaanpak, inclusief het begrip landgoedbiotoop.	Ja
2025-024561/3	Wij verzoeken daarom om in de Omgevingsvisie ruimte te bieden voor provinciale (co-)financiering van plan- en visievorming op particuliere landgoederen, met name wanneer hierin expliciet wordt aangesloten bij concrete beleidsdoelen van de provincie. Zo ontstaat een gedeeld eigenaarschap en worden de kansen op uitvoering en maatschappelijke meerwaarde vergroot.	We danken u voor het constructief meedenken in de aanpak. We zetten in de provinciale uitvoering in op vergoeding van verkenningen van koploperprojecten en de proeftuin landgoederen. Hiermee ondersteunen we de landgoedaanpak. Daarnaast faciliteren we gesprekken met bijvoorbeeld banken en bedrijven, om te verkennen wat mogelijkheden van investeringen zijn. De Omgevingsvisie is kaderstellend en daarom worden specifieke financiële instrumenten niet expliciet verankerd in de visie zelf.	Nee
2025-024561/4	Landgoederen zijn niet gericht op winst, maar op het duurzaam kunnen dekken van de kosten, waarbij alle elementen in balans worden gecombineerd. Een gezonde exploitatie is een voorwaarde voor duurzaam behoud en ontwikkeling van de bestaande waarden. Daarom pleiten wij ervoor om ontwikkelmogelijkheden toe te staan die primair gericht zijn op het in stand houden en optimaliseren van de maatschappelijke functies van het landgoed en dit op te nemen in de visie.	Dank voor uw zienswijze en betrokkenheid bij de Omgevingsvisie Overijssel. Wij erkennen de belangrijke rol die landgoederen vervullen in het landschap, de natuur, cultuurhistorie en recreatie. Uw pleidooi voor ontwikkelmogelijkheden die bijdragen aan een gezonde exploitatie en daarmee het duurzaam behoud van deze waarden sluit aan bij het streven van de provincie om maatschappelijke functies in de groene omgeving te versterken. In de Omgevingsvisie wordt ruimte geboden voor maatwerk en een gebiedsgerichte benadering, waarbij behoud en versterking van ruimtelijke kwaliteit centraal staan. Ontwikkelingen op landgoederen kunnen, mits goed ingepast en afgestemd op de omgeving, bijdragen aan deze doelen. Daarbij is het uitgangspunt dat economische dragers ondersteunend zijn aan het behoud van landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden.	Nee
2025-024561/5	Wij vragen daarom om in de Omgevingsvisie meer ruimte te bieden aan maatwerkoplossingen voor wonen op landgoederen, waarbij niet het aantal woningen leidend is, maar het belang ervan voor de instandhouding van de sociale structuur, het behoud van het erfgoed, het wegvallen van agrarische erven/bedrijvigheid en daarmee het realiseren van een vitale leefomgeving.	Dank voor uw zienswijze. Wij onderkennen het belang van maatwerk bij wonen op landgoederen, zeker waar dit bijdraagt aan het behoud van erfgoed, sociale samenhang en een vitale leefomgeving. De Omgevingsvisie biedt ruimte voor gebiedsgerichte benadering en maatwerkoplossingen, waarbij kwaliteit en samenhang leidend zijn. Via de routekaart Vrijkomende Agrarische Bebouwing en Erftransformatie en doorontwikkeling van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving geven we hier aandacht aan en ondersteunen we gemeenten bij het beleid.	Nee

2025-024669/3	Iets verder op over "natte bufferzones". "Het grasland gebruik zal worden aangepast aan het nieuwe water regime met extensievere vormen van landbouw, landschapsbeheer, andere teelten en nieuwe verdienmodellen, zoals wonen en recreatie." De laatste twee woorden zijn niet zonder meer een plus voor weidevogels als grutto en tureluur. Er wordt gesproken over een geleidelijke peil verhoging. En verbreden van bedrijfsvoering met agrotourisme, ecosysteemdiensten, landschapsbeheer, het vasthouden van water of het vastleggen van CO2. De kaarten met cirkels op niveau visie buitengebied gemeente zijn niet duidelijk. In polder Mastenbroek, agrarisch gebied is de hoofdfunctie landbouw, en belangrijk weidevogelgebied. De kernkwaliteiten van Mastenbroek, Bijlage VIII, zijn nogal summier beschreven met slechts alleen grutto als genoemde weidevogel. Zijn de ambities en het daadwerkelijk voorkomen van soorten grutto, tureluur, wulp, kievit, wilde eenden, maar ook kleinere soorten weidevogels als veldleeuwerik, gele kwikstaart en graspiepers daar ook het noemen waard, want deze soorten zijn er nu ook al.Gelet op de inzet, ook landelijk vanuit het Ministerie, op meer agrarisch natuurbeheer, pleit ervoor ze te benoemen of op zijn minst mee op te nemen in de - zo gewenste - ruimtelijke kwaliteit van deze polder. Extensief beweiden in combinatie met rust, plas dras, vervult een sleutelrol in het mozaïek, waarbij beweiden tegelijkertijd beschermt tegen predatie. Heb daarbij oog voor de verschillende omvang van landbouwbedrijven, diversiteit is ook hier gewenst.	We waarderen uw betrokkenheid bij Polder Mastenbroek en meer specifiek de weidevogels. Uw zorgen over de impact van wonen en recreatie op weidevogels begrijpen wij en nemen wij mee in bijvoorbeeld de toepassing van de Redeneerlijn; dit vraagt om zorgvuldige afweging bij toekomstige ontwikkelingen. De rol van agrarisch natuurbeheer, zoals extensief beweiden en plas-dras, wordt erkend als cruciaal voor weidevogelbeheer. De visiekaart bevat veel informatie, omdat het een samenvoeging is van de afzonderlijke themakaarten. Op deze kaarten staat dat Polder Mastenbroek onderdeel is van het gebiedstype veenweide en dat het een belangrijk leefgebied is voor weidevogels. Dit zorgt ervoor dat landbouw in de Polder Mastenbroek te maken heeft met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor water, klimaat en natuur. Bijlage VIII hebben we indertijd letterlijk overgenomen uit de aanwijzing door het Rijk van IJsseldelta als Nationaal Landschap. Het geeft een beschrijving van de kernwaarden die toen aanleiding waren om het gebied aan te merken als Nationaal Landschap. Deze bijlage is nooit bedoeld geweest om de ecologische waarden van het gebied te benoemen en is daarom ook niet geactualiseerd. Bij de publicatie van de Ontwerp-Omgevingsverordening hebben wij aangegeven dat er alleen zienswijzen kunnen worden ingediend op de onderdelen die gewijzigd worden. Bijlage VIII is niet gewijzigd en passen we daarom nu niet aan. Dit doet overigens geen afbreuk aan het voorkomen van andere weidevogelsoorten en het stimuleren van agrarisch natuurbeheer.	Nee
2025-024717/10	Refererend aan de tekst op p56: De natuur en het landschap in Nederland zijn grotendeels door mensen gevormd. Door veranderingen in landgebruik is de kwaliteit van de natuur en biodiversiteit echter achteruit gegaan. P57 Ook groene en blauwe structuren, zoals houtwallen, sloten, poelen en kleine bosjes, vervullen een belangrijke ecologische functie, ook in het bebouwde gebied.... van het organisch gegroeide essenlandschap tot de planmatige, rechte verkavelingen van jongere ontginningen. Vraagt indiener of 'grotendeels door mensen gevormd' verheulend taalgebruik is? En of het 'mensen' of 'overheid' moet zijn?	Zoals u in uw zienswijze aangeeft is het landschap gevormd door een samenspel van menselijk handelen en overheidssturing. Door eeuwenlange activiteiten zoals landbouw, bebouwing en infrastructuur heeft de mens het landschap vormgegeven. Tegelijkertijd bepaalt de overheid via beleid, regelgeving en ruimtelijke ordening hoe het landschap zich ontwikkelt en beschermd wordt. Samen creëren zij een dynamisch landschap dat voortdurend verandert onder invloed van maatschappelijke keuzes, economische belangen en ecologische opgaven. De tekst in paragraaf 2.10 van de Omgevingsvisie is op dit punt verduidelijkt.	Ja
2025-024717/38	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilometer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg wapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg wapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee
2025-025086/15	Natuur en Landschap. Wat betreft de opgaven voor natuur en landschap benoemt u diverse Europese en Rijksdoelen. Wij zien graag dat u uitsluitend aangeeft dat u uitvoering geeft aan Europese en Rijksdoelen, zodat het voor een ieder duidelijk is dat u vanuit de provincie geen extra doelen opneemt. Gelet op alle opgaven ten aanzien van natuur en landschap is het niet realistisch om bovenop deze doelen nog eigen doelen te formuleren.	Dank voor uw zienswijze en uw toelichting op de doelen voor natuur en landschap in de Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie verwijzen we inderdaad naar Europese en Rijksdoelen. De genoemde hectares en percentages zijn bedoeld als indicatieve richtlijnen, en zijn een vertaling van Europese en nationale doelen naar provinciaal niveau. Ze zijn nog niet definitief toebedeeld aan specifieke gebieden. In de verdere uitwerking in programma's en gebiedsprocessen worden deze doelen concreter gemaakt, met ruimte voor regionale maatwerk en afweging. Daarbij nemen we geen extra provinciale doelen bovenop de landelijke en Europese opgaven, maar werken we aan een realistische en uitvoerbare invulling binnen de bestaande kaders. Uw zienswijze helpt ons om dit zorgvuldig en transparant te blijven doen.	Nee

2025-024080/1	De ontwerp-Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening "Overijssel voor en met elkaar!" schetsen het beeld van een provincie met veel elementen waar wij ons als groene organisaties in kunnen vinden. Denk daarbij aan water en bodem sturend, duurzaam omgaan met ruimte en voorraden, het inspelen op en tegengaan van klimaatverandering en het behoud en verbeteren van de kwaliteit van natuur, water en biodiversiteit binnen én buiten natuurgebieden. Tegelijk zijn we ook kritisch op deze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening, omdat we vinden dat deze niet de maatschappelijk zeer gewenste duidelijkheid geven over de grote opgaven waar we gezamenlijk voor staan. Wij, Staatsbosbeheer, Landschap Overijssel, Natuurmonumenten en Natuur en Milieu Overijssel, delen graag een aantal zorgen en verzoeken met u in reactie op de ontwerp-Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.	Dank voor uw betrokken reactie namens de groene organisaties. We waarderen uw steun voor de uitgangspunten van de Omgevingsvisie, zoals water- en bodemsysteemgericht werken, duurzaam ruimtegebruik en het versterken van natuur en biodiversiteit. Tegelijkertijd nemen we uw zorgen ter harte die u aangeeft over het gebrek aan duidelijkheid rond de grote maatschappelijke opgaven. Uw verzoek om meer richting en houvast wordt meegenomen bij de verdere uitwerking in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie. We blijven graag in gesprek over hoe we gezamenlijk kunnen werken aan een toekomstbestendige en natuurinclusieve provincie.	Nee
2025-024080/2	Sturingsfilosofie 'zelfbewust Overijssel'. De opgaven die op onze provincie afkomen zijn groot en doen allemaal een beroep op de beperkte ruimte die we in Overijssel hebben. Dit vraagt om ruimtelijke keuzes over wat, waar en hoe we de schaarse ruimte binnen onze provincie inzetten. Op die manier wordt er duidelijkheid geboden over ons toekomstperspectief. Dit vraagt volgens ons om een zelfbewuste provincie, die regie neemt over de grote opgaven die op ons af komen. Wij steunen dan ook de keuze van zowel GS als PS voor de sturingsfilosofie 'zelfbewust Overijssel' uit het fundament van de Omgevingsvisie. Wij roepen de provincie op om de eerder gekozen sturingsfilosofie 'zelfbewust Overijssel' te handhaven en te versterken door duidelijke kaders en regie te bieden. De groene organisaties geloven er sterk in dat de maatschappij gebaat is bij een provincie die het lef heeft om regie te nemen en een helder toekomstperspectief te bieden met duidelijke kaders over wat waar wel én niet kan, om zo de complexe opgaves op het gebied o.a. natuur, erfgoed, landbouw, klimaat en energie het hoofd te bieden. Anders bestaat het risico is dat er tegenstrijdige, halfslachtige of helemaal geen keuzes gemaakt worden waar alle partijen de dupe van zijn. We roepen u met klem op deze duidelijkheid in ieder geval te geven bij de uitwerking van diverse opgaven, zoals de herziening van Natura2000-beheerplannen, invulling van de KRW-opgaven, de gebiedsgerichte samenwerking, inclusief de koplopers, en bij de ontwikkeling van de (geborgde) maatregelen in gebieden met meervoudige opgaven, zoals omschreven in de perspectiefnota 2026.	We hebben uw punten wat betreft sturingsfilosofie 'zelfbewust Overijssel' bekeken. De Omgevingsvisie kiest bewust voor richting en is kaderstellend, juist om maatschappelijke opgaven zoals natuur, landbouw en klimaat integraal aan te pakken. In paragraaf 5.2 geven we uitwerking aan onze bestuursstijl. We stellen de doelen wel centraal en met een gebiedsgerichte uitwerking geven we hier samen met de partners nader invulling aan. We willen ruimte bieden voor maatwerk, maar maken hier wel goede afspraken over. Zo is onze inzet om bij een gebiedsproces in een startdocument de doelen nader uit te werken. We stemmen af met partners wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft en wie welke besluiten neemt. We hebben dit verduidelijkt in de tekst van paragraaf 5.3.	Ja
2025-024080/3	Natuuropgaven. De natuur en biodiversiteit staan onder druk. Uit de natuurdoelanalyses van de provincie uit 2023 blijkt dat de natuurdoelen voor een groot deel van de Natura2000-gebieden in Overijssel niet gehaald worden. Dit vraagt, naast maatregelen binnen Natura2000- en NNN-gebieden en voldoende aandacht en financiering voor duurzaam beheer van deze bestaande natuurgebieden, maatregelen buiten deze gebieden om knelpunten zoals verdroging, versnippering, verzuring en stikstofdepositie op te lossen. Denk hierbij aan het verminderen van externe druk en het verbeteren van de robuustheid van natuur, door uitbreiding van en het realiseren van verbindingen tussen natuurgebieden. De provinciale doelen voor nieuwe natuur, het realiseren van de instandhoudingsdoelen, de vermindering van de stikstofuitstoot en (agrarisch) natuurbeheer leveren een belangrijke positieve bijdrage aan de natuur. Echter, de omvang van en de locatie waar deze provinciale doelen een plek krijgen of welk zoekgebied de provincie op het oog heeft is voor lang niet alle opgaven duidelijk in deze ontwerp-Omgevingsvisie. Overgangsgebieden leveren een belangrijke bijdrage aan de gunstige staat van instandhouding voor behoud en herstel van de biodiversiteit in Natura2000-gebieden en daarmee ook bij het ruimte maken voor vergunningverlening. In dit kader wijzen wij op de perspectiefnota waarin gesproken wordt van een onderzoek naar "naar mogelijke maatregelen in de overgangsgebieden" in het kader van de geborgde aanpak. Bovendien biedt een dergelijk planologisch regime mogelijkheden om instrumenten te ontwikkelen die een ontwikkeling in landgebruik voor eigenaren mogelijk kunnen maken. Toch zijn de eerder op de natuurkaart aangegeven 'overgangsgebieden rondom N2000' vervangen door veel kleinere 'uitwerkingsgebieden ontwikkelopgave N2000'. De categorie 'natuurinclusieve landbouw' op dezelfde kaart is in zijn geheel verdwenen. Dit helpt niet bij het bieden van duidelijkheid en creëert in onze ogen verkeerde verwachtingen. Ook de locaties waar de provincie 3.900 ha extra bos en meer natuurbos wil realiseren, en het bos wil revitaliseren, zoals vastgelegd in de bossenstrategie, is niet aangegeven.	Dank voor uw uitgebreide en betrokken zienswijze over de natuuropgaven in de Omgevingsvisie. We onderkennen de urgentie van herstel en versterking van natuur en biodiversiteit, zowel binnen als buiten Natura 2000- en NNN-gebieden. Uw oproep om ook buiten deze gebieden maatregelen te treffen tegen verdroging, versnippering, verzuring en stikstof sluit aan bij de provinciale inzet op aanvullende gebiedsgerichte maatregelen, verbindingen, groenblauwe dooradering en agrarisch natuurbeheer. De keuze om te werken met generieke en gebiedsspecifieke opgaven is bedoeld om meer flexibiliteit en maatwerk te bieden. De eerder op de kaart aangeduide gebieden 'overgangsgebieden rondom Natura 2000' zijn vervangen door de indeling 'gebieden met generieke opgaven en gebiedsspecifieke opgaven'. Uw opmerkingen over overgangsgebieden en de rol die deze kunnen spelen in vergunningverlening en biodiversiteitsherstel worden meegenomen bij de verdere uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Zo werken we momenteel aan een verkenning van de benodigde gebiedsgerichte maatregelen, met een nadere verduidelijking van de opgaven die spelen in de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven en de daarbij benodigde maatregelen. De Bossenstrategie heeft hierin ook de aandacht.	Nee

2025-024080/4	Om voor iedereen duidelijkheid te scheppen over de ruimtelijke impact van de grote opgaven op het gebied van natuur, vragen wij de provincie het eerlijke verhaal te vertellen door hier een stuk explicieter in te zijn en deze concreter te verbeelden. Wij zouden overgangsgebieden (of zones met meervoudige opgaven) daarom graag terug willen zien op de visiekaarten in de Omgevingsvisie. De opmerking uit de reactienota dat door deze globalere indeling meer flexibiliteit hebben om de doelen te realiseren met passend gebiedsgericht maatwerk, is in onze ogen alleen van toepassing door aan de voorkant duidelijk te zijn over de omvang van de opgave en de locatie waar deze in het gebied kunnen landen. Dit zou kunnen in de vorm van een zoekgebied. Vergunningverlening zit vast. In de perspectiefnota 2026 geeft de provincie aan dat zonder geborgde aanpak vergunningverlening voor stikstofuitstotende activiteiten vrijwel onmogelijk is. Dit zorgt voor onzekerheid voor bedrijven en ondernemers. Om te zorgen dat maatschappelijke opgaven toch vergund kunnen worden, zijn er structurele oplossingen nodig om natuur te herstellen. Wij benadrukken in dit kader de uiterst zorgwekkende conclusies van TAUW, in de OER van de ontwerp Omgevingsvisie t.a.v. biodiversiteit en Natura2000: De huidige situatie en de situatie met autonome ontwikkelingen is slecht. De ontwerp Omgevingsvisie geeft vooralsnog geen uitzicht op een duidelijke trendbreuk ten opzichte van de autonome ontwikkeling. De ontwerp-Omgevingsvisie lijkt vooralsnog niet gericht op een duidelijke trendbreuk voor robuust natuurherstel, waarmee de vraag ontstaat of de autonome trend tijdig en voldoende bijgestuurd kan worden om ook meer ruimte te bieden voor andere gewenste maatschappelijke ontwikkelingen. We roepen de provincie op om ambitie te laten zien en concrete robuuste maatregelen te treffen om de biodiversiteit te herstellen. In deze Omgevingsvisie, en ook in andere beleidssporen, zoals de ontwikkelopgave. Dit is nodig voor de natuur, maar ook om andere maatschappelijke wensen en ontwikkelingen de ruimte te kunnen geven.	Dank voor uw betrokken en inhoudelijke zienswijze over de ruimtelijke impact van de natuuropgaven. We onderkennen het belang van duidelijkheid over de omvang en locatie van opgaven en nemen uw suggestie mee om dit concreter uit te werken in de uitvoeringsagenda. De zorgen over vergunningverlening en het belang van een geborgde aanpak zijn bekend en worden meegenomen in de verdere uitwerking. De conclusies uit de Omgevingseffectrapportage (OER) en het pleidooi voor een duidelijke trendbreuk richting robuust natuurherstel onderstrepen de noodzaak van structurele maatregelen. Deze ambitie wordt gedeeld en krijgt een plek in de verdere beleidsontwikkeling. Waar nodig willen we via gebiedsgericht maatwerk de doelen op gebied van natuur en biodiversiteit realiseren.	Nee
2025-024080/5	Stilte- en donkertegebieden. Beschermde stilte- en donkertegebieden zijn belangrijk voor de beleving van gebrek aan verstoring voor mens en natuur. In de provinciale Milieunota 2024 onderschrijft provincie Overijssel het belang van het behouden van de stille gebieden. De provincie geeft in de nota aan dat het huidige niveau van de groene, stille gebieden wordt gewaarborgd en dat er wordt ingezet op het aanwijzen en het toezien op de naleving van stille of stiltegebieden. Wij verzoeken u dit ook specifiek op te nemen in de Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening door stilte- en donkertegebieden aan te wijzen.	In de Milieunota (23 april 2024) gaven wij bij het thema geluid aan dat onze inzet (voor 2030) is: - het voorkomen van verdere toename van de geluidsbelasting; - het tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen; - een daling van het aantal geluidgehinderden in Overijssel. Deze inzet van de Milieunota hebben wij opgenomen in deze Omgevingsvisie. Voor specifiek stille/stillegebieden onderzoeken wij op dit moment welk referentieniveau vanuit gezondheidsoptiek haanteerbaar is voor deze gebieden. Dit doen wij samen met inwoners/omwonenden, gemeenten en terreinbeherende organisaties. Ook uw organisatie zien wij daarbij als een belangrijke partij om hieraan vorm en inhoud te geven. Zodra dit leidt tot daadwerkelijke aanwijzing en bescherming van stille of stiltegebieden zal dit in ons omgevingsbeleid of de uitwerking hiervan worden opgenomen. Voor donkerte hebben wij op dit moment specifiek beleid in onze Omgevingsvisie opgenomen. De inzet die wij in onze Omgevingsvisie hebben opgenomen betekent dat wij de aanduiding van gebieden met (ervaren) licht en donkerte actualiseren. Ook zullen wij in de uitvoering van dit beleid enkele maatregelen treffen; ook hiervoor is hetgeen wij in onze Milieunota opnamen bepalend.	Nee
2025-024080/6	Basiskwaliteit Natuur. We zijn blij met de expliciete aandacht voor de leefomstandigheden voor wilde planten en dieren buiten natuurgebieden, wij zouden de provincie en alle betrokkenen bij het buitengebied willen oproepen om voortvarend met de basiskwaliteit natuur aan de slag te gaan en dit te verankeren in uw Omgevingsverordening. Het versterken van de natuur buiten natuurgebieden zorgt voor een aantrekkelijk landschap en een robuustere natuur. Dit laatste zorgt ervoor dat de natuur beter tegen een stootje en kan daarmee lucht geven in de balans tussen natuur en economische activiteiten en de samenhang tussen landbouw en natuur versterken.	We hebben beleid om de Basiskwaliteit Natuur (BKN) te stimuleren, inspireren en faciliteren. Hiertoe is een methodiek ontwikkeld. De Catalogus Gebiedskenmerken, die bedoeld is om ruimtelijke kwaliteit te duiden en te versterken bij ontwikkelingen in de groene omgeving, bevat ook onze inzet voor Basiskwaliteit Natuur.	Nee

2025-024080/10	Ondanks de aandacht voor het herstel van de balans, wordt het in de ontwerp-Omgevingsvisie niet duidelijk wat dat concreet betekent. Voor de groene organisaties valt het vinden van het balans niet los te zien van het sluiten van kringlopen, het verduurzamen van de landbouw, het versterken van verbindingen tussen landbouw en natuur, het verminderen van de milieu-impact (o.a. door bestrijdingsmiddelen) en het realiseren van basiskwaliteit natuur in het landelijk gebied. Wij vinden het dan ook moeilijk te begrijpen waarom de provincie de volgende provinciale landbouwdoelen uit het fundament niet in de Omgevingsvisie heeft overgenomen: een gezonde bodem, grondgebondenheid, groenblauwe dooradering voor biodiversiteits- en waterdoelen en circulariteit. Ook de in het fundament benoemde ambities voor een klimaatneutraal landbouwsysteem met CO2-reductie en -vastlegging, toewerken naar kringlooplandbouw en het zorgvuldig omgaan met grondstoffen zijn in de nieuwe landbouwparagraaf niet opgenomen. Wij betreuren deze keuze en zouden dit graag teruggedraaid zien.	Wij danken u voor uw reactie en uw betrokkenheid. De aspecten gezonde bodem, groenblauwe dooradering en zorgvuldig omgaan met grondstoffen zijn wél opgenomen in de Omgevingsvisie. Gezonde bodem is benoemd in paragraaf 3.3 en 6.1. Gezonde bodem is onderdeel van het leidend principe Water- en bodem sturend. Groenblauwe dooradering is een doel in de groene omgeving (paragraaf 6.4). Het zorgvuldig omgaan met grondstoffen is onderdeel van het Leidende Principe Duurzaam omgaan met ruimte en voorraden (paragraaf 3.2). De Leidende Principes gelden voor de gehele visie, ook voor de landbouw. In de landbouwvisie werken we onze visie op de landbouw verder uit.	Nee
2025-024080/11	Het realiseren van 10% groenblauwe dooradering is voor ons topprioriteit om natuur en landbouw dicht bij elkaar te brengen en verbindingen te realiseren voor flora en fauna. Het leidt tot essentiële natuurwinst maar ook tot gesprek en kennisuitwisseling tussen boeren en natuurbeheerders en tot een aantrekkelijkere omgeving voor inwoners en recreanten. Wij onderschrijven dat het herstellen van de balans tussen landbouw en natuur vraagt om een structurele vergoeding van maatschappelijke ecosysteemdiensten (zoals schoon water, water vasthouden, landschap en biodiversiteit). In Overijssel is een breed draagvlak voor het belonen van agrariërs, en andere grondeigenaren, voor de aanleg, herstel en beheer van landschapselementen. Het politieke draagvlak hiervoor is op 2 juli jongsteden door PS bekrachtigd door de motie "Aanvullende financiering Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel en andere landschapsfondsen". Jarenlang hebben we gewerkt met de stichting Groene en Blauwe Diensten. Dit is een succesvolle aanpak, waarvan nog steeds vele contracten actueel zijn met grondeigenaren. Het systeem van Groene en Blauwe Diensten met diverse landschapsfondsen is nog actief en kan goed ingezet worden voor de huidige ambitie. Wij verzoeken u dit te benadrukken in de Omgevingsvisie.	Dank u voor uw reactie. Wij waarderen uw betrokkenheid bij het thema groenblauwe dooradering. De Omgevingsvisie is een kaderstellend document en benoemt geen specifieke financieringsinstrumenten. We hebben in de paragrafen 2.9, 6.3 en 6.4, 'Toekomstbestendige landbouw met duidelijkheid en perspectief', het belang van groene en blauwe diensten opgenomen. De landschapsfondsen zijn waardevolle uitwerkingen. Hun bijdrage aan duurzaam landschapsbeheer en maatschappelijke opgaven wordt door de provincie erkend. De nadere uitwerking van dergelijke fondsen wordt meegenomen in de uitvoeringsagenda en beleidsinstrumenten die volgen op de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024080/12	Erfgoed, cultuurhistorische landschapselementen en landgoederen. Het is in een provincie met duizenden jaren geschiedenis niet meer dan logisch om het verleden als uitgangspunt te nemen voor de toekomst. We zijn verheugd dat de provincie erfgoed als vertrekpunt wil nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen en als inspiratiebron ziet voor de opgave van nu. Waar we graag nog aandacht voor vragen is de vraag voor welk erfgoed de provincie zichzelf aan de lat ziet staan. Belangrijk provinciaal erfgoed wordt niet vanuit het Rijk beschermd en vanuit de gemeenten is er soms te weinig overzicht om een actieve rol te pakken. Provinciaal erfgoed valt daarmee tussen wal en schip en verdwijnt onnodig en geruisloos. We verzoeken de provincie om daar regie op te pakken.	Sommige provincies hebben provinciale monumenten aangewezen; in Overijssel is sprake van een andere structuur. Het provinciaal erfgoedbelang van Overijssel is onder meer verwerkt in de Omgevingsverordening. Daarnaast is erfgoed ook via de Catalogus Gebiedskenmerken gekoppeld. Zoals u al aangeeft in uw reactie, is het onze ambitie om erfgoed als vertrekpunt te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen en te benutten als inspiratiebron voor opgaven van nu. Om hier verder vorm en uitvoering aan te geven, verwijzen wij u graag naar onze Cultuur- en Erfgoed nota 'Morgen wacht niet'. Onderdeel van deze nota is het programma Erfgoed in Transitie. In dat programma werken wij samen met onze bestaande en nieuwe erfgoedpartners aan de uitvoering hiervan. Wij nodigen u van harte uit om hieraan mee te doen, zodat we samen met partners zoals u, Overijssel erfgoed-inclusief kunnen ontwikkelen.	Nee
2025-024080/13	We zijn verheugd met de erkenning van de waarde van landgoederen in deze Omgevingsvisie. Landgoederen leveren een directe bijdrage aan natuur, erfgoed, recreatie en maatschappelijke doelen in Overijssel. Daarom vragen wij om de Omgevingsvisie uit te breiden met het begrip landgoedbiotoop: een zone rondom landgoederen waarin nieuwe ontwikkelingen worden getoetst op hun effect op het functioneren van het landgoed.	We hebben paragrafen 2.10 en 6.4 aangevuld met een completere tekst over de landgoederen en de landgoedbiotoop.	Ja

2025-024080/14	Regie op grond. We zien momenteel veel beweging op de grondmarkt, o.a. door stoppende bedrijven. Om bij te dragen aan de extensivering en het perspectief voor de landbouw, is een actieve rol van de overheid op de grondmarkt in onze ogen noodzakelijk. Wij roepen de provincie op om hierin regie te nemen en door een actief grondbeleid te voeren. Gericht op het realiseren van de milieu-, water- en natuuropgaven en toekomstperspectief voor, en het verduurzamen van de "blijvers".	Uw opmerkingen over het toekomstperspectief van de landbouwsector, het realiseren van de milieu-, water- en natuuropgaven en de rol van de provincie daarbij zijn waardevol en worden door ons ter harte genomen. Wij zetten ons in om gebiedsprocessen en transities te faciliteren, dat kan onder andere via het provinciaal grondbeleid. Hierbij geldt dat de inzet van grond en grondinstrumentarium geen doel op zich is, maar altijd wordt afgewogen op basis van concrete beleidsopgaven, projectplannen en beschikbare middelen. De inzet wordt per project gemotiveerd en afgestemd op de fase van besluitvorming. Wij hanteren daarbij de juridische kaders die gelden voor overheden op de private grondmarkt, zoals de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, het gelijkheidsbeginsel, het verbod op willekeur en regels rondom staatssteun. Dit voorkomt precedentwerking en waarborgt een zorgvuldige besteding van publieke middelen. In veel gevallen kunnen grondeigenaren zelf maatregelen treffen via zelfbeheer, waarbij zij via subsidieregelingen worden gestimuleerd om vrijwillig gewenste veranderingen door te voeren. Beperkingen en afspraken worden dan geborgd via kwalitatieve verplichtingen of via het ruimtelijk ordeningsspoor (RO-spoor). Wij erkennen dat niet iedere agrarische onderneming in staat is om direct te schakelen naar extensivering, verbreding of ecosysteemdiensten. Daarom zetten wij in op maatwerk, gebiedsgerichte vergunningverlening en het bieden van duidelijkheid over randvoorwaarden. Gezonde bedrijven moeten perspectief behouden, en opvolgers moeten vertrouwen hebben in een duurzame toekomst. Wij streven naar een beleid dat recht doet aan de positie van de landbouw en dat bijdraagt aan een vitale en veerkrachtige groene omgeving.	Nee
2025-024080/18	Verstedelijking. De grote woningbouwopgave zet het bestaande landschap en de natuurwaarden in Overijssel onder toenemende druk. In de huidige beleidsrichting wordt bepleit dat de zones direct grenzend aan het bebouwde gebied moeten functioneren als poorten van de stad: overgangen tussen stedelijk en landelijk gebied, die de toegang vormen tot het omliggende landschap. Deze ambitie onderschrijven wij, mits deze zones zorgvuldig worden ontwikkeld met oog voor ecologie, kwaliteit en leefomgeving. Wij verzoeken u daarom nadrukkelijk om als ontwikkelprincipe in de Omgevingsvisie op te nemen dat natuurinclusieve gebiedsontwikkeling de nieuwe norm wordt. Dit betekent dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen altijd integraal worden benaderd, waarbij rekening wordt gehouden met de landschappelijke, ecologische en maatschappelijke context. Denk hierbij aan het combineren van woningbouw met opgaven op het gebied van klimaatadaptatie, biodiversiteit, gezondheid, landbouw en energie. In dit verband is een expliciete verwijzing naar het rapport Recept voor onze Randen (p. 81) passend en noodzakelijk. Wij verzoeken u deze visie als uitgangspunt op te nemen in paragraaf 6.6 van de Omgevingsvisie.	Dank voor uw inhoudelijke en betrokken zienswijze over verstedelijking en natuurinclusieve gebiedsontwikkeling. We begrijpen uw zorg over de druk op landschap en natuur door de woningbouwopgave, en onderschrijven het belang van zorgvuldige overgangszones tussen stad en land. De oproep om natuurinclusieve gebiedsontwikkeling als ontwikkelprincipe op te nemen sluit aan bij het streven naar integrale ruimtelijke kwaliteit. Uw suggestie om het rapport Recept voor onze Randen expliciet te benoemen in paragraaf 6.6 hebben we meegenomen. Het combineren van woningbouw met opgaven rond klimaat, biodiversiteit, gezondheid en energie is een belangrijk uitgangspunt in onze gebiedsgerichte aanpak.	Ja
2025-024080/19	Daarnaast verzoeken wij u om als beleidsuitgangspunt vast te leggen dat de toegenomen recreatiedruk als gevolg van stedelijke groei niet wordt afgewenteld op de bestaande natuurgebieden. In de communicatie rondom woonontwikkeling wordt veelvuldig gerefereerd aan nabijgelegen natuur als kwaliteit van het vestigingsklimaat. In de praktijk leidt dit tot overbelasting van kwetsbare natuurgebieden. Dit vraagt om een fundamenteel andere aanpak, met een robuustere verankering in beleid. Wij pleiten daarom voor een integrale benadering waarbij het natuurlijke casco wordt beschermd en versterkt onder het mom van: "groen groeit mee", onder andere door het herstel van regionale landschappelijke structuren en ecologische verbindingen. Nieuwe woonlocaties aan de randen van steden en dorpen zijn alleen verantwoord als deze gepaard gaan met versterking van het omliggende landschap en een eerlijke verdeling van de recreatieve druk.	Dank voor uw betrokken zienswijze over recreatiedruk en ruimtelijke ontwikkeling. We onderkennen het risico van overbelasting van kwetsbare natuurgebieden door stedelijke groei. Het principe "groen groeit mee" sluit goed aan bij de ambitie van de Omgevingsvisie om natuur en landschap integraal mee te nemen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, conform de Catalogus Gebiedskenmerken. Daarnaast sluit het ook goed aan bij ons beleid voor recreatie en vrije tijd waarbij we inzetten op het zoveel mogelijk integraal meenemen van recreatie en toerisme in gebiedsprocessen (vrijtijdslandschappen). Zo dragen we bij aan het spreiden van bezoekers en inwoners en zorgen we voor druk en draagkracht in balans. Uw oproep om het natuurlijke casco te beschermen en te versterken, en recreatiedruk evenwichtig te verdelen, nemen we mee in de verder uitwerking in de uitvoeringsagenda.	Nee
2025-024080/20	In de ontwerp-Omgevingsvisie wordt omschreven dat er beperkingen zijn voor het oprichten van windturbines in NNN-gebieden, de Nationale Landschappen en beperkingsgebieden. Ook beschrijft het dat bij het realiseren van windturbines, naast de Catalogus Gebiedskenmerken, de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) van toepassing is. De groene organisaties onderschrijven deze uitgangspunten van de ontwerp-Omgevingsvisie en zouden graag zien dat er een specifieke uitwerking van KGO voor windturbines wordt ontwikkeld. Dit zorgt voor goede borging van de compensatie en voor duidelijkheid voor initiatiefnemers. Wij zijn benieuwd hoe de provincie hier invulling aan gaat geven en denken graag mee in het proces.	Bedankt voor uw vraag. In kader van ruimtelijke kwaliteit hebben wij een Handreiking windenergie opgesteld. Bij de realisatie van windprojecten gebruiken we de uitgangspunten uit deze handreiking. Bij deze de link naar de Handreiking windenergie: https://overijssel.notubiz.nl/document/15152832/2?connection_type=16&connection_id=1018599	Nee

2025-024080/21	In het fundament Omgevingsvisie staan verschillende uitgangspunten waar wij tevreden mee zijn, zoals maatschappelijke betrokkenheid en democratische legitimatie en de windladder. De groene organisaties geloven dat gebiedsgericht samen de toekomst vormgeven de weg vooruit is, hiermee is ruimte voor dialoog tussen ondernemers, inwoners, overheden en maatschappelijke organisaties essentieel. Lokaal eigendom kan worden ingezet als instrument voor maatschappelijke betrokkenheid en democratische legitimiteit. Met de windladder biedt de provincie daarnaast duidelijkheid voor het bepalen van waar het opwekken van windenergie wordt toegestaan. Beide uitgangspunten zouden wij graag terugzien in de Omgevingsvisie en, waar mogelijk, verankerd in de Omgevingsverordening.	De windladder is opgenomen in het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE). We zien geen reden om deze op dit moment op te nemen in de Omgevingsvisie en/of de Omgevingsverordening. Lokaal eigendom is geen ruimtelijke aangelegenheid en hoort daarom ook niet thuis in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening. Het is wel opgenomen in het PPE. De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging van de visie en Omgevingsverordening.	Nee
2025-024080/22	In de bijlage I zijn concrete tekstuele en inhoudelijke opmerkingen en suggesties gevoegd voor de ontwerp-Omgevingsvisie en Omgevingsverordening Overijssel.	We hebben bijlage 1 doorgenomen. We hebben een aantal opmerkingen en suggesties kunnen meenemen.	Ja
2025-026746/5	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee
2025-027132/5	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee

2025-027135/5	P111 6.4. Natuur en landschap. De volgende reeks vragen heeft betrekking op natuur en landschap in relatie tot windenergie. * Is Natuur en landschap 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds, historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden? * Behoort de horizon tot Natuur en landschap? * Op hoeveel kilomer afstand is een 280meter hoge windturbine zichtbaar en beeld bepalend voor de horizon? * Wat doet wegvallen van de natuurlijke stilte, met de natuur ? * Wat doet de verdroging door deze enorme ventilators, met de natuur ? * Wat doet de fijnstofverspreiding door deze enorme ventilators, met de natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse natuur? * Wat doet meer dan 2000.000kg bewapening en beton met de ondergrondse waterloop? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Natuur en landschap?	In uw zienswijze stelt u vragen over de invloed van windturbines op natuur, landschap en beleving. Binnen het hoofdstuk over natuur en landschap hebben we hier geen tekst over opgenomen. De invloed op natuur en landschap wordt meegenomen op projectniveau in de betreffende natuurtoets en milieueffectrapportage. Hierbij een beantwoording op uw vragen: * Natuur en landschap zijn meer dan alleen ruimte: ze omvatten ook ondergrond, historie, toekomst en zintuiglijke beleving. Deze gelaagdheid vraagt om een brede bescherming. * Windturbines van 280 meter zijn op grote afstand zichtbaar en kunnen het karakter van de horizon veranderen. Dit verdient landschappelijke afweging. * Geluid en trillingen kunnen de natuurlijke stilte verstoren, wat gevolgen heeft voor fauna. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Verdroging en fijnstofverspreiding door turbines zijn niet wetenschappelijk aangetoond, maar indirecte effecten via aanleg en infrastructuur zijn mogelijk. * De fundering kan impact hebben op bodemleven en waterstromen. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in project-milieueffectrapportages. * Effect op ondergrondse waterlopen. Grootschalige funderingen kunnen lokale waterstromen beïnvloeden. Dit aspect krijgt, waar relevant, de aandacht in milieueffectrapportages. Dit vereist een gedegen bodem- en wateronderzoek voorafgaand aan plaatsing. Uw zienswijze draagt bij aan een bredere en diepere discussie over de balans tussen duurzame energie en landschapskwaliteit.	Nee

Thema 10. Cultureel Erfgoed

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-023656/38	P115 6.5. Cultureel erfgoed. De volgende reeks vragen heeft betrekking op cultuurhistorie in relatie tot windenergie. * Is Cultureel erfgoed 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden ? * Behoort de horizon tot Cultureel erfgoed ? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Cultureel erfgoed ?	Cultureel erfgoed is de totaal verzameling van aardkunde, archeologie, gebouwd erfgoed, historische cultuurlandschappen en het immaterieel erfgoed. De provincie Overijssel zet zich in voor de bescherming en ontwikkeling van deze totaal verzameling. In de Omgevingsvisie staat bovendien de ambitie opgenomen om cultureel erfgoed vertrekpunt te laten zijn voor andere opgaven. De provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart -waar de totaal verzameling op is geplaatst- is daarbij het vertrekpunt. Cultureel Erfgoed is een onderdeel van de ruimte, en daarmee ook van de horizon. Met de Omgevingsvisie geven we op verschillende manieren invulling aan hoe we sturen op de ruimte. Eén belangrijk instrument daarvan is sturing op ruimtelijke kwaliteit, één van de vier Rode Draden uit de Omgevingsvisie. Cultureel erfgoed is daar onderdeel van. Als het over windturbines gaat, verwijzen we graag naar de Omgevingseffectrapportage (OER). In de OER is 'Landschap en Openbare ruimte' één van de drie thema's binnen Ruimtelijke kwaliteit. Het thema bestaat uit twee aspecten: 'waardevolle landschappen' en 'erfgoed & archeologie'. Het aspect waardevolle landschappen gaat in op het areaal en de kwaliteit van landschappen en dan met name de waardering van het Overijsselse landschap. Daarmee is Cultureel Erfgoed wel degelijk onderdeel van de sturing in de ruimte, ook als het gaat over windturbines. Zie ook: https://ruimtelijkeplannen.overijssel.nl/api/documents/b2ab9602-05af-422c-b77d-d01f299bac98/ios/9ef6f813-8c0b-4f61-9baa-70b51526acc5/files/pdf_c818c8dd-4995-4068-8405-8a599638d0c6.pdf	Nee
2025-023930/20	6.5 Cultureel erfgoed. Complimenten dat de visie een volwaardige paragraaf bevat over cultureel erfgoed waarbij wij ons goed kunnen vinden in de strekking van het beschreven beleid. Gelet op het belang dat u hecht aan cultureel erfgoed vragen wij u in dit kader om cultureel erfgoed en cultuurhistorie toe te voegen als investeringsmogelijkheid voor het KGO. In de KGO-systematiek worden investeringsmogelijkheden genoemd die bijdragen aan het algemeen belang, ruimtelijke kwaliteit en alle opgaven. Toevoeging van cultureel erfgoed en cultuurhistorie stimuleert het behoud van erfgoed en cultuurhistorische kwaliteiten.	Dank voor uw compliment. Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar Overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Er is dus ook maatwerkruimte om te investeren in het behoud van erfgoed en cultuurhistorische kwaliteiten. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval –maar dat hoeft niet uitsluitend- een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We hebben dit verduidelijkt in onze Omgevingsverordening.	Nee
2025-023039/41	Paragraaf 6.5. Uw beleid legt een te grote nadruk op cultureel erfgoed en monumentenzorg, zonder voldoende oog te hebben voor de hedendaagse dorpscultuur en participatie die in Olst-Wijhe cruciaal zijn voor leefbaarheid. Wij pleiten voor een bredere, integrale culturele visie die lokale initiatieven ondersteunt. Wij delen graag onze visie hier op.	Wij herkennen uw reactie niet. Met de provinciale Omgevingsvisie zetten we in op de bescherming en ontwikkeling van cultureel erfgoed. We spreken de ambitie uit om cultureel erfgoed mee te nemen als vertrekpunt voor andere opgaven, zoals leefbaarheid. Dat betekent juist dat we veel oog hebben voor de hedendaagse dorpscultuur en participatie in dorpen. Erfgoedgemeenschappen spelen hierin een cruciale rol en wij ondersteunen hen graag. De Omgevingsvisie stimuleert een erfgoedinclusieve-aanpak, waarin we initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid toejuichen. Voor de verdere uitwerking hiervan verwijzen we graag naar het programma Leefbaar Platteland of ons Cultuur en Erfgoedbeleid.	Nee
2025-023888/6	Sterke merken en identiteit. Wij herhalen ons pleidooi voor erkenning van cultuurhistorische dorpen zoals Staphorst. Wij verzoeken om expliciete vermelding van deze identiteit naast de Hanzesteden in de visie.	Dank voor uw reactie. Ook wij vinden dat veel dorpen en streken een eigen identiteit hebben. Daarom wordt in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op verschillende manieren invulling en sturing gegeven aan de cultuurhistorische identiteit. Graag verwijs ik u naar het gebiedsperspectief voor Noordwest-Overijssel, waar de ontstaansgeschiedenis en cultuurhistorische waarde van Staphorst en Rouveen al uitgebreid worden beschreven. Daarnaast sturen wij met de Catalogus Gebiedskenmerken op het beschermen en versterken van de verscheidenheid aan identiteiten en cultuurhistorische waarde.	Nee
2025-023908/19	6.5 Cultureel erfgoed. Complimenten dat de visie en volwaardige paragraaf bevat over cultureel erfgoed waarbij wij ons goed kunnen vinden in de strekking van het beschreven beleid. Gelet op het belang dat u hecht aan cultureel erfgoed vragen wij u in dit kader om cultureel erfgoed en cultuurhistorie toe te voegen als investeringsmogelijkheid voor het KGO. In de KGO-systematiek worden investeringsmogelijkheden genoemd die bijdragen aan het algemeen belang, ruimtelijke kwaliteit en alle opgaven. Toevoeging van cultureel erfgoed en cultuurhistorie stimuleert het behoud van erfgoed en cultuurhistorische kwaliteiten.	Dank voor uw compliment. Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Er is dus ook maatwerkruimte om te investeren in het behoud van erfgoed en cultuurhistorische kwaliteiten. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval –maar dat hoeft niet uitsluitend- een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsverordening.	Nee

2025-024717/39	P115 6.5. Cultureel erfgoed. De volgende reeks vragen heeft betrekking op cultuurhistorie in relatie tot windenergie. * Is Cultureel erfgoed 4 dimensionaal, ofwel lengte, breedte, ondergronds en bovengronds historie en toekomst? * Moet vervuiling en vernieling van alle 4 dimensies tegengegaan worden ? * Behoort de horizon tot Cultureel erfgoed ? * Waarom is de ambitie en het effect van de voorgenomen, meer dan 100, windturbines niet behandeld in Cultureel erfgoed ?	Cultureel erfgoed is de totaal verzameling van aardkunde, archeologie, gebouwd erfgoed, historische cultuurlandschappen en het immaterieel erfgoed. De provincie Overijssel zet zich in voor de bescherming en ontwikkeling van deze totaal verzameling. In de Omgevingsvisie staat bovendien de ambitie opgenomen om cultureel erfgoed vertrekpunt te laten zijn voor andere opgaven. De provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart -waar de totaal verzameling op is geplaatst- is daarbij het vertrekpunt. Cultureel Erfgoed is een onderdeel van de ruimte, en daarmee ook van de horizon. Met de ontwerp-Omgevingsvisie geven we op verschillende manieren invulling aan hoe we sturen op de ruimte. Eén belangrijk instrument daarvan is sturing op ruimtelijke kwaliteit, één van de vier Rode Draden uit de visie. Cultureel erfgoed is daar onderdeel van. Als het over windturbines gaat, verwijzen we graag naar de Omgevingseffectrapportage (OER). In de OER is 'Landschap en Openbare ruimte' één van de drie thema's binnen Ruimtelijke kwaliteit. Het thema bestaat uit twee aspecten: 'waardevolle landschappen' en 'erfgoed & archeologie'. Het aspect waardevolle landschappen gaat in op het areaal en de kwaliteit van landschappen en dan met name de waardering van het Overijsselse landschap. Daarmee is Cultureel Erfgoed wel degelijk onderdeel van de sturing in de ruimte, ook als het gaat over windturbines. Zie ook: https://ruimtelijkeplannen.overijssel.nl/api/documents/b2ab9602-05af-422c-b77d-d01f299bac98/ios/9ef6f813-8c0b-4f61-9baa-70b51526acc5/files/pdf_c818c8dd-4995-4068-8405-8a599638d0c6.pdf	Nee

Thema 11. Verstedelijking

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/10	Raalte aanwijzen als Streekcentrum. Zoals is vastgelegd in de NOVEX Verstedelijkingsstrategie regio Zwolle pakt de gemeente Raalte een actieve rol in het oplossen van regionale woningtekort. Onze ruimtelijke visie op de groei van wonen, werken en voorzieningen is vastgelegd in groeibeelden voor alle kernen in onze gemeente. Deze groeibeelden zijn een nadere uitwerking van onze Omgevingsvisie en worden concreet vertaald in een Programma Groei als instrument onder de Omgevingswet. Waarmee we onze ambitie ook concreet maken. Wij pleiten er daarom nogmaals voor om ook Raalte aan te wijzen als streekcentrum. Dit gezien de unieke, goed ontsloten, ligging op het snijvlak van de drie DSS-regio's en de opgaven die hier samenkomen en de ambitie die wij hebben om deze ook op een goede manier in te vullen. Hoewel de situatie wat betreft de solitaire ligging ten opzichte van "Hardenberg en Steenwijk" afwijkt, is Raalte zeker een plaats waar regionale groei een plek krijgt.	Op gebied van verstedelijking werken we in regionaal verband samen in verstedelijkingsstrategieën. Voor de gemeente Raalte is in de verstedelijkingsstrategie van de Regio Zwolle een belangrijke rol opgenomen die in het Novex-programma stationsomgevingen verder uitgewerkt wordt. Wij onderschrijven deze positie. In de regionale afspraken rondom woningbouw en bedrijventerreinen maken we vervolgens per regio op maat afspraken over de daadwerkelijke vertaling daarvan in bijvoorbeeld woningbouwprogramma. Hierin zal de regionale opgave van Raalte dan ook tot uiting komen. De vraag of een kern de aanwijzing Streekcentrum heeft, gaat niet over de 'opgave' die een kern heeft, of aan de centrale ligging van een kern. Deze gaat juist over de solitaire ligging van een kern en de functie die de kernen Hardenberg en Steenwijk daardoor óók hebben vanwege hun solitaire ligging. Aanwijzing als streekcentrum voor Raalte, of andere kernen, ligt daarmee niet voor de hand.	Nee
2025-023487/5	Toepassing Leidende Principes: de positie van uitbreiding bestaand bebouwd gebied. U geeft in paragraaf 3.2 aan onder welke voorwaarden uitbreiding van het bestaand bebouwd gebied mogelijk kan zijn. U vraagt een onderbouwing: • Dat er een maatschappelijke behoefte is aan de beoogde ontwikkeling. • Of er binnen het bebouwde gebied locaties benut kunnen worden of beschikbaar te maken zijndoor bijvoorbeeld sloop, herstructurering en transformatie. • Of de mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik binnen het bestaand bebouwd gebied optimaal zijn benut. Vanuit de Regio Stedendriehoek wordt in het kader van het ontwikkelperspectief voor de verstedelijkingsstrategie invulling gegeven aan de ruimtelijke opgaven vanuit langjarig perspectief. Vanuit dit doel werken we aan de verstedelijkingsstrategie. Wij vragen ruimte van de provincie om hier invulling aan te geven. Het op voorhand opleggen van strikte voorwaarden voor uitbreiding vanuit de in paragraaf 2.5 van de ontwerp Omgevingsvisie genoemde voorwaarden doet het zorgvuldige proces naar een verstedelijkingsstrategie tekort. In de Regio Stedendriehoek is bestuurlijk uitgesproken dat we groeien 'in balans': groei is geen doel opzich, maar draagt bij aan bestendiging en vergroten van de brede welvaart in onze regio. Daarbij hebben we oog voor de balans tussen verstedelijkingsopgaven en kwaliteit van natuur en landschap. Onze regio kenmerkt zich door haar onderscheidende landschap. Specifiek door de diversiteit aan landschapstypen en de afwisseling van open- en geslotenheid. Zoals verwoord in onze strategische agenda en het regio arrangement is onze ambitie dan ook het behoud én de versterking van die hoge landschappelijke kwaliteit. Wij vragen in de ontwerp provinciale Omgevingsvisie van Overijssel hier aandacht voor. De landschappelijke kwetsbaarheid voor verstedelijkingsopgaven wordt óók gedeeld aan de westelijke zijde van de IJssel. De openheid draagt bij aan de herkenbaarheid en identiteit van het landschap en de leefkwaliteit van de regio in de brede zin. Door behoud van die hoge landschappelijke kwaliteit biedt het gebied potentie om de recreatieve druk op de Veluwe te ontlasten.	In paragraaf 2.5 en 3.2 van de Omgevingsvisie beschrijven we onze visie op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik. Specifiek benoemen we hierbij de aandacht voor een ontwikkeling in balans. In het kader van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik geven we de voorkeur aan inbreiding en verdichting van bestaande kernen boven uitleg in groene gebieden. Hiermee beschermen we ook de kwetsbare landschappen rondom de steden waarover u in de zienswijze spreekt. Tegelijk is uitgangspunt van beleid dat het streven om de verdichtingsmogelijkheden optimaal te benutten geen oproep om alle groene ruimte in bebouwd gebied vol te bouwen met stedelijke functies. Juist daarom hebben we in paragraaf 2.7 het principe van 'verstedelijking' als integraal principe opgenomen, waarbij álle opgaven in bebouwd gebied in samenhang aan bod komen. Ook de voor een leefbare stad noodzakelijke ruimte voor groen, water en ontspanning hebben hierin een cruciale plek. Dit vraagt een zorgvuldige visie op de mogelijkheden van stedelijke verdichting en uitleg. Daarom vragen we gemeenten deze te maken. De samenwerking en visievorming in het kader van de Verstedelijkingsstrategie "Ont ontwikkelperspectief Verstedelijking in Balans" sluit daar naadloos op aan.	Nee
2025-023639/1	Verstedelijkingsprincipes: het ontbreken van een tussenlaag in de ontwerp-Omgevingsverordening “goed bereikbare kernen/wonen langs de radialen”. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt dat verstedelijking primair wordt geconcentreerd in de vijf grote steden. Tegelijkertijd wordt de bijdrage van andere kernen benoemd, waaronder de zogenoemde goed bereikbare kernen (kernen met een bovenlokale OVknoop) en de overige kernen. Deze dragen ieder op hun eigen wijze bij aan de brede welvaart en vitaliteit van het Dagelijks Stedelijk Systeem(DSS). In de provinciale Woonagenda, de (provinciale) Woondeal Twente en de actualisatie hiervan wordt deze groep kernen en hun bijdrage aan de regionale woonbehoefte ook benoemd onder de noemer “kernen met wonen langs de radialen”. Wij verzoeken u daarom om in de ontwerp-Omgevingsvisie:	Op gebied van verstedelijking is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijk Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld brengen welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS.	Nee

2025-023649/1	Wat betreft de reactie op de POVI maken wij nog onderscheid tussen a. Verzoeken om aanpassingen in de tekst door te voeren b. Punten die wat ons betreft kunnen / moeten worden meegenomen bij het verder samen werken aan uitwerkingen, bijvoorbeeld in programma's Wat betreft bovenstaand punt b. gaan wij er van uit dat er -zoals in het overleg d.d. 8 mei 2025 toegezegd- van de drie verstedelijkingsstrategieën een programma in de zin van de Omgevingswet wordt gemaakt. Belangrijk voor programma's is dat er in de POVI tekst duidelijke 'haakjes' zijn te vinden.	Naar aanleiding van de zienswijzen hebben we paragraaf 3.6 van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening verduidelijkt, met betrekking tot de Redeneerlijn en hebben we de juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Dan is nog steeds een onderbouwing nodig, maar kan de omvang van de onderbouwing afhangen van wat al eerder is onderzocht en gezamenlijk geconcludeerd in een verstedelijkingsstrategie. Hieruit volgt dat dat de toepassing van de Redeneerlijn in geval van bestuurlijke afspraken specifiek is toegespitst op de locatie waar de afspraken betrekking op hebben. De Redeneerlijn dient dan nog slechts als onderbouwing van die locatie, maar kan niet meer leiden tot een andere locatiekeuze. Daarmee is op een juridische wijze geborgd dat keuzes waar bestuurlijk overeenstemming over is, ook in stand blijven. Het is daarmee niet noodzakelijk een programma onder de Omgevingswet te maken.	Ja
2025-023649/23	Paragraaf 2.7: In het tekstblok aan het begin graag als uitgangspunt toevoegen dat de bovenlokale en -regionale groei (vooral) in de 5 grote steden plaats vindt. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Deze suggestie hebben we overgenomen en verwerkt in paragraaf 2.7.	Ja
2025-023649/25	Paragraaf 2.7: gesteld wordt dat de gemeenten voor zowel de bedrijventerreinen als de woningbouwopgave onderling programmeringsafspraken maken. Welke rol ziet u voor u zelf hierin weggelegd? Verzoek uw eigen rol nader te duiden.	De programmeringsafspraken worden in regionaal verband gemaakt. Voor zowel de bedrijventerreinprogrammering als de woondeals borduren we hiermee voort op een al jaren bestaande en goed functionerende manier van werken. We zetten deze werkwijze graag voort en werken in regionaal verband steeds intensiever met gemeenten en andere partners als Rijk en waterschappen samen om er voor te zorgen dat de afspraken ook bijdragen aan het realiseren van onze opgave en het optimaal functioneren van het DSS. Bij de afspraken met betrekking tot woningbouw hebben we naast het zijn van partner in dit proces, ook een formele toetsende rol. Voor specifiek het programmeren van bedrijventerreinen sturen we op een balans in vraag en aanbod. Er vindt kwantitatieve en kwalitatieve afstemming plaats over nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen binnen Twente en West-Overijssel.	Nee
2025-023649/26	Paragraaf 2.7: u schrijft dat 'het rijk kansen ziet voor een schaa sprong in Twente.'. Volgens ons ziet u deze ook. Recent is de spoorzone Hengelo - Enschede (SHE) door het rijk als nieuwe grootschalige woningbouwlocatie aangewezen. Verzoekt de tekst hierop aan te vullen aan te passen.	Dank voor deze aanvulling. Het klopt uiteraard dat niet alleen het Rijk de kansen voor een schaa sprong in Twente ziet. We hebben dit daarom in paragraaf 2.7 in de tekst aangepast.	Ja
2025-023649/27	Paragraaf 2.7: u schrijft 'door het toevoegen van nieuwe woon- en werkmilieus willen we talent een plek geven en voor Twente behouden.' Het gaat hier niet alleen om behouden maar ook om aantrekken. Aantrekken van talent, werknemers en bedrijven. Verzoekt de tekst aan te vullen aan te passen.	Dit is een terechte aanvulling. Daarom hebben we deze suggestie overgenomen in de tekst. We benadrukken dat Twente talent, bedrijven, start-ups en scale-ups zowel wil behouden als verleiden om naar de regio te komen.	Ja
2025-023649/28	Paragraaf 2.7.: u schrijft dat 'buiten het bestaand bebouwd gebied ook andere opgave vragen om ruimte.' Dit geldt ook voor binnen bebouwd gebied.Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	U heeft gelijk. De essentie van de aanpak in het hoofdstuk verstedelijking en ook het leidend principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik is dat we zuinig met de ruimte om moeten gaan omdat voor dezelfde vierkante meter ruimte vaak meerdere opgaven om ruimte vragen. Dit geldt zowel binnen bestaand bebouwd gebied als daarbuiten. Als uit de oorspronkelijke tekst het beeld kon ontstaan dat deze opgave binnen bestaand bebouwd gebied minder groot zou zijn, is dat niet de bedoeling van ons beleid geweest. We hebben daarom deze zinsnede verwijderd uit de Omgevingsvisie.	Ja
2025-023649/29	Paragraaf 2.7: u zet in op het behoud van bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën (3,4 en 5). Wij wijzen u er op dat in de nieuwe VNG-handreiking er geen sprake meer is van de indeling in milieucategorieën 1 t/m 5 (zie verder onze reactie op de POVO instructieregels werklocaties) Verzoekt de tekst hierop aan te passen aan te vullen.	U wijst ons op de nieuwe VNG-handreiking waarin geen sprake meer is van de indeling in milieucategorieën 1 t/m 5. We zijn op de hoogte van de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. De komende jaren gaan de gemeenten bezig om deze nieuwe systematiek door te voeren in de omgevingsplannen. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen over deze nieuwe handreiking in relatie tot de handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'.	Nee

2025-023656/2	Indiener vraagt zich af welke lessen er zijn geleerd uit het verleden? Uit de Bijlmer, uit de 1950-1970 hoogbouw, de huidige verpauwpering rondom hoogbouw ? Welk onderzoek ligt hieraan ten grondslag , zie ook de stedelijke hittestress zoals genoemd op P37.Dit spreekt dus tegen inbreiding en hoger bouwen (geeft windluwte) en windturbines (geeft windluwte) !	We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Er wonen op hetzelfde oppervlakte bebouwd gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen. Verder gebruiken we bewust het begrip 'verstedelijking' als benadering voor de opgaven in het bebouwd gebied. Juist ook vanwege de redenen die u in uw brief aangeeft dat in bebouwd gebied ook ruimte moet zijn voor groen, water en ontspanning. Voorbeelden uit de recentere stedenbouw laten goed zien hoe met dichter bouwen leefbare, groene leefomgevingen gerealiseerd kunnen worden, met juist vaak meer ruimte voor groen en verkoeling. We zien dit ook als belangrijke ontwerpopgave waarbij gemeenten de ruimte en vrijheid hebben deze passend bij de lokale situatie in te vullen.	Nee
2025-023656/7	Indiener geeft aan 'Voor logistieke ontwikkelingen zoeken we aansluiting bij doorgaande grote corridors, zoals de North Sea Baltic Corrido' (p46) een zinloze zin te vinden, omdat die aansluiting er volgens indiener er al is.	We delen uw visie dat deze zin daarmee zinloos is niet. We vinden het van blijvend belang dat logistiek kan profiteren van de corridors.	Nee
2025-023656/39	P117 6.6. Verstedelijking. Indiener vindt de keuze voor inbreiding duidelijk, maar heeft er een aantal vragen over: * Is inbreiding jarenlang ontlopen vanwege hoge kosten voor het opruimen van verontreiniging? * Is het laaghangend fruit van inbreiding al jaren geleden geoogst? * Is het hooghangend fruit van inbreiding inmiddels ook geoogst? * Is inbreiding inmiddels uitgeput en wordt het als een schijnoplossing gepresenteerd?	Er is in de laatste jaren al veel woningbouw gerealiseerd op inbreidingslocaties. Daarom sluiten we de ogen ook niet voor het feit dat de opgave voor wonen en werken deels ook op nieuwe uitleglocaties ontwikkeld zullen moeten worden. Tegelijk leren studies, ook van gemeenten zelf, dat er nog steeds mogelijkheden voor verdichting van steden bestaan, zonder dat dat ten koste gaat van teveel groene ruimte in de steden.	Nee
2025-023656/40	Ten aanzien van de stedelijke schaa sprong heeft indiener de volgende vragen: * Waar is de sociologische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden? * Steden kunnen in i.h.a. niet groeien als bloemkolen maar zijn gelimiteerd door historische ligging en infrastructuur keuzes: Deventer en Zwolle aan de IJssel, en Enschede, Hengelo, Almelo aan een kanaal, of zoals een spoor door het centrum, of omsloten door rijkswegen in diverse windrichtingen. Waar is de geografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden? * Waar is demografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden versus de randen van de dorpen?	In de Omgevingsvisie geven we de uitgangspunten voor het beleid ten aanzien van verstedelijking. We benaderen hiervoor de drie dagelijkse stedelijke systemen in de provincie. De steden hebben hierin een centrale plek. Samen met het Rijk en de regio's werken we dit op maat uit in verstedelijkingsstrategieën. Gemeenten werken dit vervolgens op maat ook weer uit in hun eigen Omgevingsvisies. Bij deze uitwerkingen hebben aspecten als demografie een grote rol.	Nee
2025-023656/41	Indiener vraagt waar demografische analyse is met de behoefte aan rustgebieden voor oudere mensen (de groeiende groep van de maatschappij)? Indiener geeft hierbij een uitleg: m.i. willen vele ouderen dolgraag in een tiny house aan de randen van de dorpen wonen om daarmee hun (te-)grote gezinswoning in/nabij de steden, achter te laten voor gezinnen die, die ruime wel nodig hebben, nabij het stadscentrum willen wonen, genieten van discogeluid etc.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het Volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit.	Nee
2025-023656/42	Over ouderen en verstedelijking. Indiener geeft aan dat er geen behoefte is aan spektakel, kabaal, onrust en lawaai voor een groot deel van de oudere bevolking van Overijssel. Die gaan niet naar de beoogde stedelijke hoogbouw voor het zelfde bedrag van hun nu (veel te grote) grondgebonden woning. Het bouwen van 1 tiny-house voor senioren leidt i.h.a. tot 3 à 4 verhuizingen. Senioren verhuizen en laten een grote, duurdere woning achter, de nieuwe bewoners laten hun woning achter, waarmee een starters woning vrij komt, waardoor een huurhuis vrij kan komen of een starter krijgt onderdak? Indiener onderbouwt de vraag/stelling met een door AI gegenereerde tekst over het bieden van een oplossing van het woningtekort met het bouwen van tiny houses. Hieraan gerelateerde vragen van de indiener zijn: * Bouwen voor starters geeft deze multiplier niet? * Waarom is er geen tiny-house beschouwing in de Verstedelijking visie? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en Senioren beleid ? * Wonen dicht bij "Werken" speelt toch geen rol in Verstedelijking en Senioren beleid ? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en de Opa en Oma functie ? * Kunnen tiny-houses met hun lage aansluitwaarde de energy transitie ontlasten ? * Waar komen de, grond gebonden, knarrenhofjes in de "Verstedelijking" visie ? * Hebben de schrijvers/schrijfsters van deze Omgevingsvisie wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de woonbehoefte van de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040? * Heeft zelfs nu.nl heeft al een meer diepgaand betoog ? (Seniorenwoningen moeten markt uit slop trekken: 'Vergrijzing dé opgave' (https://www.nu.nl/economie/6361356/seniorenwoningen-moeten-markt-uit-slop-trekken-vergrijzing-de-opgave.html))	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het Volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit. Specifiek beleid voor wonen met zorg en ouderenhuisvesting hebben we verder opgenomen in de regionale woonzorgvisies en Afsprakenkader ouderenhuisvesting uit 2024.	Nee

2025-024098/1	Stedelijke ontwikkeling en woningbouw. Samen met Enschede en Hengelo vervult de stationsomgeving van Almelo een belangrijke rol in de invulling van de nationale woningbouwopgave. Daarnaast zetten wij verdere stappen in de ontwikkeling van een gebiedsvisie in het tussengebied van Wierden, Twenterand en Tubbergen. Daarbij zetten wij ons gezamenlijk in voor een kwantitatieve en kwalitatieve bijdrage aan de ROS. De, soms gepolitiseerde, afstand tussen stad en landelijke gemeenten willen wij daarmee gezamenlijk verkleinen. We roepen u op om deze ontwikkeling, ook in het kader van de doelstellingen van de ROS, nadrukkelijk mogelijk te maken. Zeker gelet op het feit dat de ruimtelijke druk op dit tussengebied groot is en de kansen groot zijn om dit gebied een bijdrage te laten leveren aan een betere toekomstbestendigheid van de inwoners uit de vier gemeenten. Het ordeningsprincipe van inbreiding boven uitbreiding onderschrijft Almelo al jaren. Dit is ook in Almelo al lang een uitgangspunt. Met de aanzienlijke woningbouwopgave waar we voor staan, kunnen wij echter niet langer ons landelijk gebied blijven ontzien. Zeker als we ook binnenstedelijk met andere belangrijke opgaven aan de slag moeten. Voor deze noodzakelijke stedelijke uitleg zijn voor Almelo locaties in beeld. De POVI biedt ons ten aanzien van deze locaties vooralsnog niet de gewenste zekerheid die noodzakelijk is om de opgaven slagvaardig op te pakken.	In uw reactie beschrijft u dat u in regionaal verband gezamenlijk met buurgemeenten en in de samenwerking binnen de ROS Twente tot een optimale verdeling van de verstedelijkingsopgave komt. Dit is in lijn met de door ons in de Omgevingsvisie ingezette lijn ten aanzien van verstedelijking. In de Omgevingsvisie is daarom ook nadrukkelijk opgenomen dat we gemeenten vragen om in beeld te brengen op welke wijze de verstedelijkingsopgave optimaal ingevuld kan worden. We vragen daarbij, zoals u in uw reactie aangeeft dat u dit in de gemeente Almelo ook zo doet, eerst te kijken naar welke mogelijkheden er zijn voor verdichting in bestaand bebouwd gebied. De opgave voor verstedelijking zal echter niet in zijn geheel binnen bestaand gebied passen, of in aard vragen om locaties buiten bestaand bebouwd gebied. Daarom biedt de Omgevingsvisie ook ruimte voor uitleglocaties, die ook parallel aan de locaties binnen bebouwd gebied tot ontwikkeling gebracht kunnen worden. De Redeneerlijn biedt de ruimte om, binnen de kaders van de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, lokaal een eigen afweging te maken over de te ontwikkelen locatie.	Nee
2025-024159/6	2.7 Samenhangende verstedelijking als motor van onze economie. Voor logistieke ontwikkelingen zoeken we aansluiting bij doorgaande grote corridors. Zorg voor afstemming met het Regionaal Havenbedrijf en reflecteer op de potentie van multimodale knooppunten als Meppel/Genemuiden.	Dank voor deze oproep. Via onze partners binnen Logistics Overijssel zorgen we voor een goede afstemming van logistieke ontwikkelingen. De afstemming met het regionaal havenbedrijf hoort daar zeker bij en zetten we voort. U vraagt ons in de Omgevingsvisie aandacht te geven aan afstemming met het Regionaal Havenbedrijf en te reflecteren op de potentie van multimodale knooppunten als Meppel/Genemuiden. In de Omgevingsvisie (hoofdstuk 6.8) benoemen we de samenwerking met Port of Zwolle, het regionale havenbedrijf, als één van de partners in onze netwerkorganisatie Logistics Overijssel. We zullen explicieter beschrijven dat de regionale partners de dragers zijn van ons logistiek ecosysteem, van waaruit de potentie van multimodale knooppunten zoveel mogelijk wordt benut.	Ja
2025-023454/1	Wonen en verstedeliikingsprincipes. De ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerp-wijziging van de Omgevingsverordening schetsen terecht een duidelijke ambitie voor een evenwichtige en toekomstbestendige verstedelijking in Overijssel. Binnen deze ambitie hebben alle kernen — de grote steden, de middelgrote steden, de goed bereikbare kernen en de overige kernen — een rol te vervullen. De ontwerp-Omgevingsvisie erkent dat verstedelijking primair wordt geconcentreerd in de vijf grote steden.Tegelijkertijd wordt de bijdrage van andere kernen benoemd, waaronder de zogenoemde goed bereikbare middelgrote kernen (met een bovenlokale OV-knoop) en de overige kernen. Deze dragen ieder op hun eigen wijze bij aan de brede welvaart en vitaliteit van het Dagelijks Systeem Stedelijk (DSS). Wij constateren echter dat de differentiatie tussen de goed bereikbare middelgrote kernen en de overige kernen in de ontwerp-Omgevingsverordening onvoldoende is doorgezet. Goed bereikbare middelgrote kernen en dorpen worden hierin gelijkgesteld aan andere kernen, terwijl zij in de visie wel degelijk een specifieke rol hebben binnen de verstedelijkingsstrategie. Dit principe is ook vastgesteld in de regionale woonagenda die in 2021 door alle Twentse gemeenten en de provincie Overijssel zijn vastgesteld. In de woonagenda worden kernen specifiek aan een ontwikkelstrategie gekoppeld. Wij verzoeken u het onderscheid uit de woonagenda tussen goed bereikbare kernen te continueren in de provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en deze ook door te vertalen naar het provinciale volkshuisvestingprogramma.	U geeft aan dat we in de Omgevingsvisie de kaders geven rondom verstedelijking en schetsen dat verschillende kernen binnen een DSS daar een verschillende rol in hebben. In de Omgevingsverordening is die rolverdeling vastgelegd met het principe van concentratie (artikel 4.4). Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om in het kader van regionale programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen af te spreken dat andere kernen dan de grote steden een deel van de bovenlokale behoefte voor hun rekening nemen. Daarbij stellen we in het nieuwe lid 6 van artikel 4.4 wel voorwaarden - zoals een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer - om recht te doen aan de verstedelijkingsprincipes die ook uitgangspunt zijn voor de verstedelijkingsstrategieën. In de verstedelijkingsstrategieën werken we dit per DSS op maat nader uit. De concrete vertaling daarvan per kern landt vervolgens specifiek voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling weer in de programmeringsafspraken die we periodiek in regionaal verband opstellen. In de Omgevingsverordening houden we dus al rekening met een differentiatie tussen kernen. Een specifieke nadere duiding in de Omgevingsverordening per kern is daarom niet noodzakelijk en zou eerder tot inflexibiliteit leiden dan meer helderheid vooraf. Daarom kiezen we er voor de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening op dit punt niet aan te scherpen.	Nee
2025-023458/4	Een concreet voorbeeld van de spanning tussen maatwerk en kaders op lokaal niveau betreft de woningbouwopgave in onze gemeente. In onze gemeentelijke Omgevingsvisie hebben wij opgenomen dat wij voor de kernen Lemelerveld en Nieuwleusen mogelijkheden zien om een deel van de (boven)regionale woonvraag op te vangen. Dit betekent dat wij sneller en meer zouden willen bouwen dan strikt noodzakelijk is voor de autonome groei. Deze extra woningbouw draagt bij aan het behoud en de versterking van het voorzieningenniveau, het lokale bedrijfsleven en het verenigingsleven in deze kernen. Volgens de richtlijnen binnen het thema ‘Verstedelijking’ is het echter niet toegestaan om in Lemelerveld meer te bouwen dan voor de autonome groei nodig is. Wij zijn van mening dat juist extra woningbouw in Lemelerveld bijdraagt aan de provinciale woonopgave en gaan hierover graag met u in gesprek.	U geeft aan dat u een spanning tussen maatwerk en kaders op lokaal niveau ervaart. Als voorbeeld gebruikt u uw ambitie voor woningbouw in de kernen Nieuwleusen en Lemelerveld. U wilt daar meer woningen realiseren dan strikt noodzakelijk is voor de autonome groei en geeft aan dat de richtlijnen in het thema verstedelijking dit niet toestaan. Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in het landelijk gebied en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7. Onder voorwaarden kan een kern meer bouwen dan de lokale behoefte. Hiervoor hebben we in de Omgevingsvisie randvoorwaarden opgenomen die gaan over ander andere bereikbaarheid en regionale meerwaarde. De resulaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken.	Ja

2025-023930/14	Op p.66 beschrijft u de wenselijkheid van meervoudig en multidimensionaal ruimtegebruik. Die wenselijkheid onderschrijven wij van harte, dit is ook een uitgangspunt in ons lokale beleid. Helaas merken we in de praktijk als we niet alleen kijken naar functies bovengronds, maar ook wat er ondergronds mogelijk is, dat dit in kleinere kernen om financiële redenen niet of nauwelijks van de grond komt. Wij geven u in overweging om hier een subsidieregeling voor in het leven te roepen.	U vraagt om in overweging te nemen een subsidieregeling in het leven te roepen die meervoudig ruimtegebruik en multidimensionaal ruimtegebruik mogelijk maakt uw oproep raakt niet direct aan de Omgevingsvisie. In algemene zin ondersteunen we de verstedelijkingsopgave met verschillende instrumenten. Beleidsmatig, procesmatig en financieel. In de samenwerking die we met onze partners hebben bij de uitvoering van de verstedelijkingsopgave staan we altijd open voor goede suggesties voor (andere) inzet van instrumenten.	Nee
2025-023452/5	Verstedelijking - Op de kaart 'Verstedelijking' is geen enkele aanduiding op verstedelijking ten westen van de N50 opgenomen, terwijl dat in de Omgevingsvisie van de gemeente Kampen hier wel mogelijkheden voor bestaan. Graag zouden we deze mogelijkheid toegevoegd zien aan de kaart.	We hebben in onze systematiek van de Omgevingsvisie gekozen om geen nieuwe ontwikkellocaties op de kaart te zetten. We kiezen er voor om aan de hand een kwalitatief instrument, de Redeneerlijn, gemeenten de lokale afweegruimte te bieden om tot locatiekeuzen te komen. De Redeneerlijn stuurt binnen de Leidende Principes van onze Omgevingsvisie. Bestaande woningbouwlocaties, zoals in de gemeente Kampen rond Reeve staan wel op de kaart.	Nee
2025-023039/42	Paragraaf 6.6. Al jaren is er sprake van een grote opgave op wonen. Dit vraagt om een wat meer proactieve benadering. De ontwerp-Omgevingsvisie ademt veel terughoudendheid uit en dat vinden we een gemiste kans. We snappen dat er kaders nodig zijn en dat de groei wat meer in de steden wordt geconcentreerd, maar tegelijkertijd liggen er ook veel kansen in de regio. Daarmee kan ook de leefbaarheid van het platteland worden versterkt. Er wordt nog steeds ingehaakt op lokale behoefte, terwijl de woningmarkt steeds meer regionaal georiënteerd is. Bovendien sluit de Omgevingsvisie op dit punt ook onvoldoende aan op de recent herijkte Regionale Woondeal met het Rijk, waarin de provincie ons gevraagd heeft om bij te dragen aan de verhoogde woningbouwvraag vanuit het Rijk. Dit hebben we afgesproken in de nieuwe Woondeal. We zetten maximaal in op realisatie hiervan en trekken graag op met de provincie	We onderkennen gezamenlijk het grote belang van het realiseren van de woonopgave. Daarom werken we in regionaal verband ook samen bij deze realisatie. Ook Olst-Wijhe heeft daarin een belangrijke rol. Juist recht te doen aan de uitgangspunten van de Omgevingsvisie én recht te doen aan de positie en feitelijk functioneren van verschillende kernen in de drie Dagelijks Stedelijke Systemen, hanteren we in de Omgevingsvisie enkele uitgangspunten, die in de verstedelijkingsstrategieën nader uitgewerkt zijn, en worden, en in de regionale afstemming in de woondeals tot concrete afspraken met betrekking tot realisatie leiden. Daar trekken we zoals u ook wenst, graag blijvend samen in op.	Nee
2025-023582/8	In paragraaf 2.5, 2.7 en 3.2 zet de provincie in op "bouwen in nabijheid". Bouwen in nabijheid van bestaande OV-knopen wordt alieen in paragraaf 6.6 genoemd. Het verzoek is om bouwen in nabijheid in alle genoemde paragrafen te noemen.	U vraagt ons om het bouwen in nabijheid van bestaande OV knopen in meerdere paragrafen te noemen. Wij hebben redactioneel gekozen om geen dubbelingen op te nemen in de tekst van de Omgevingsvisie.	Nee
2025-024467/8	Benutten proces regionale verstedelijkingsstrategie. We werken constructief met de provincie samen aan een ontwikkelperspectief (brede verstedelijkingsstrategie) voor de regio Stedendriehoek. U geeft in uw Omgevingsvisie een goede beschrijving en status van deze gebiedsuitwerking. Graag zouden we dit traject daadwerkelijk benutten om richting te geven aan de "wat" en "waar" vraag. Ook als het gaat om een vlotte realisatie van ontwikkelingen roepen we op tot effectieve samenwerking met de provincie Gelderland, juist ook met het oog op het formuleren van uitvoeringsagenda's en regionale investeringsstrategieën met het Rijk. Dit vraagt om afstemming van beleidsontwikkeling en programmering bij beide provincies. Dit is ook nodig in de door u aangegeven noodzaak om samen op te trekken naar Rijk en Europa om de noodzakelijke besluitvorming en investeringen beschikbaar te krijgen. Graag willen we het traject van het ontwikkelperspectief Stedendriehoek maximaal benutten in het licht van het provinciale omgevingsbeleid. Graag zien we dat het resultaat, het ontwikkelperspectief, de input is voor een ambtshalve actualisatie van de provinciale Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en niet dat alsnog voor onderdelen uit het ontwikkelperspectief de Redeneerlijn doorlopen moet worden.	In de Omgevingsvisie geven we op abstract niveau de uitgangspunten weer met betrekking tot verstedelijking. Deze gaan onder andere over concentratie en nabijheid en het optimaal functioneren van de regio's in een Dagelijks Stedelijk Systeem. In de regionale samenwerking rond de verstedelijkingsstrategieën werken we dit op maat per regio integraal uit. Daarbij werken we voor de Regio Stedendriehoek als partners samen met alle betrokken overheden. Gemeenten, Rijk, waterschappen en provincie Gelderland. Voor de opgave rondom woningbouw en ontwikkeling werklocaties vertalen we dat weer in de regionale programmeringsafspraken. Hiermee is een gezamenlijke, regionale en integrale aanpak geborgd. Specifiek voor de locatiekeuzes die zich hierbinnen voordoen hebben we het instrument Redeneerlijn ontwikkeld. Dit is een instrument dat kan worden gebruikt om in regionale afstemming, lokale keuzes te maken aan de hand van de Leidende Principes van onze Omgevingsvisie. Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie voor wat betreft locatiekeuzes in daaropvolgende planprocedures. Wij verduidelijken de visie en Omgevingsverordening op dit punt en passen de juridische regeling in de Omgevingsverordening aan. Daarin nemen we op dat een onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd, in verhouding moet staan tot de omvang van de ontwikkeling. Aan grote locatiekeuzes, zoals die voor grootschalige nieuwbouwlocaties voor wonen of werken, gaat meestal een visievormend traject vooraf. Bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij gaan er vanuit dat bij die visievormende trajecten ook de provinciale Redeneerlijn wordt betrokken. Als de provincie in dat visievormende traject heeft ingestemd met de locatiekeuze, dan staat die bij de verdere uitwerking in omgevingsplannen niet meer ter discussie. De onderbouwing voor de locatiekeuze heeft immers al plaatsgevonden in dat visievormende traject. De Redeneerlijn wordt dan alleen nog toegepast op de afwegingen die bij de verdere uitwerking van de locatiekeuze aan de orde zijn en die nog niet in dat visievormende traject aan bod zijn gekomen. Vanzelfsprekend zal in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de Redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden.	Ja

2025-024467/11	Regionale behoeftebeoordeling werklocaties. In de regionale programmering van de werklocaties is er geconstateerd dat er tot en met 2040 een beleidsneutrale behoefte van 210 hectare netto voor de gehele regio Stedendriehoek resteert, inclusief kavels voor grootschalige bedrijvigheid. De daadwerkelijke behoefte zal waarschijnlijk hoger zijn, gelet op de woningbouwambitie en de wens om de beroepsbevolking en de werkgelegenheid in balans te houden. Daar zijn echter nog geen prognoses voor berekend. 45 hectare van de beleidsneutrale behoefte betreft de behoefte in Deventer en daarvoor zijn we een locatieverkenning gestart. Graag zouden we zien dat de provincie Overijssel hierop ingaat en aangeeft dat deze volledige opgave onderdeel is van de regionale verstedelijkingsstrategie.	Het is inderdaad zo dat de Verstedelijkingsstrategie Stedendriehoek de integrale opgave betreft voor wonen en werken. De 45 hectare (bovenkant bandbreedte) voor Deventer betreft een beleidsneutrale behoefte vanuit de programmeringsafspraken uit 2023. In 2026 gaan we bezig met het opstellen van nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030. Hierin gaan we onder andere nader in op regionale meerwaarde, verstedelijkingsambities en behoefte aan grootschalige logistiek.	Nee
2025-024467/29	•De aanduiding van de DSS sluit niet aan op de formele samenwerkingsverbanden van gemeenten. Ook als het gaat om invloedsgebied lijken de grenzen niet te kloppen. In beide gevallen is de regio Stedendriehoek te klein aangegeven (in de richtingen: Heerde, Apeldoorn, Lochem, Zwolle). •Het is ons niet geheel duidelijk wat u bedoelt met poorten in 2.7: 'De randen van de steden en dorpen worden ingericht als poort van de stad of het dorp en vormen een natuurlijke schakel tussen het bebouwde gebied en de groene omgeving. De randen zijn geschikt voor meerdere functies, waarbij moet worden voorkomen dat er verrommeling ontstaat of een te grote verdichting'.	U geeft aan dat de verbeelding van het Dagelijks Stedelijk Systeem van de stedendriehoek niet de juiste omvang en ligging heeft. Goed dat u dit aangeeft en we hebben de kaart, waarop dit indicatief is ingetekend, aangepast. U vraagt wat bedoeld wordt met 'poort' in de oproep om randen van steden en dorpen in te richten als poort van de stad of het dorp. Hiermee doelen we op een ontwerpogave om te voorkomen dat verrommeling plaatsvindt in de stads- en dorpsranden. Dit kan bijvoorbeeld soms ontstaan als veel functies, los van elkaar, een plek krijgen in deze meestal dynamischere gebieden. Deze niet als achterkant van de stad, maar als ingang van de stad te ontwerpen, draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit.	Nee
2025-024443/1	1. Positionering binnen het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) De gemeente Rijssen-Holten onderschrijft de ambitie in de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening om te komen tot een evenwichtige en toekomstgerichte verstedelijking in Overijssel. Wij waarderen de keuze om het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) als ruimtelijk organiserend principe centraal te stellen. Binnen deze systematiek dragen alle typen kernen - naar aard en schaal - bij aan de regionale verstedelijkingsopgave en brede welvaart, waarbij goed bereikbare kernen vanwege hun bereikbaarheid en netwerkfunctie een onderscheidende rol vervullen. Rijssen-Holten vervult binnen Twente een onderscheidende (boven)regionale rol op het gebied van wonen, werken en voorzieningen. Zo kent de kern Rijssen een bovenregionaal verzorgingsgebied voor detailhandel, is de gemeente uitstekend ontsloten via de A1 en spoorlijn Deventer-Almelo, en herbergt zij een krachtige maakindustrie, bouw- en transportsector met internationale oriëntatie. Binnen regionale afstemming levert Rijssen-Holten bovendien een bovenlokale bijdrage aan de woningbouwprogrammering. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt terecht dat het DSS functioneert als netwerk van grote, middelgrote en kleinere kernen die gezamenlijk voorzien in de woningbehoefte, werklocaties en voorzieningen. In paragraaf 2.7 wordt gesproken over het belang van nabijheid en bereikbaarheid in de keuze van verstedelijkingslocaties, waarbij goed bereikbare kernen een expliciete rol krijgen. Paragraaf 6.8 benadrukt dat verschillende typen kernen - waaronder streekcentra en goed bereikbare kernen - op eigen wijze bijdragen aan het netwerk. Dit sluit aan bij de centrale positie van Rijssen-Holten in Twente en het functioneren van de gemeente als schakel tussen stad en platteland, tussen economie en leefomgeving, en tussen regionale woning- en werklocaties. Wij constateren echter dat in de juridische vertaling van de visie in de ontwerp-Omgevingsverordening deze positie onvoldoende is doorgezet. Artikel 4.4 van de ontwerp Omgevingsverordening beperkt de ruimte voor verstedelijking in kernen die niet expliciet als grote stad of streekcentrum zijn aangewezen, door extra motiveringseisen te stellen aan bovenregionale woningbouw. Daarmee worden goed bereikbare kernen zoals Holten én kernen met een bredere regiefunctie zoals Rijssen gelijkgesteld aan overige kernen, terwijl zij in de visie een eigen rol vervullen. In artikel 4.4 lid 6 worden bovendien complexe en juridisch beladen criteria toegevoegd die niet gelden voor streekcentra, terwijl goed bereikbare kernen volgens de visie een vergelijkbare functie hebben in het DSS.	U geeft aan dat we in de Omgevingsvisie de kaders geven rondom verstedelijking en schetsen dat verschillende kernen binnen een DSS daar een verschillende rol in hebben. In de Omgevingsverordening is die rolverdeling vastgelegd met het principe van concentratie (artikel 4.4). Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om in het kader van regionale programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen af te spreken dat andere kernen dan de grote steden een deel van de bovenlokale behoefte voor hun rekening nemen. Daarbij stellen we in het nieuwe lid 6 van artikel 4.4 wel voorwaarden - zoals een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer- om recht te doen aan de verstedelijkingsprincipes die ook uitgangspunt zijn voor de verstedelijkingsstrategieën. In de verstedelijkingsstrategieën werken we dit per DSS op maat nader uit. De concrete vertaling daarvan per kern landt vervolgens specifiek voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling weer in de programmeringsafspraken die we periodiek in regionaal verband opstellen. In de Omgevingsverordening houden we dus al rekening met een differentiatie tussen kernen. Een specifieke nadere duiding in de Omgevingsverordening per kern is daarom niet noodzakelijk en zou eerder tot inflexibiliteit leiden dan meer helderheid vooraf. Daarom kiezen we er voor de Omgevingsverordening op dit punt niet aan te scherpen.	Nee

2025-024443/2	De huidige streekcentra (Hardenberg en Steenwijk) zijn bij de conceptversie van de visie primair benoemd vanwege hun solitaire ligging ten opzichte van stedelijke centra. In de ontwerpvisie is dit profiel verbreed: naast ligging is ook de bijdrage aan verstedelijking, de aanwezigheid van voorzieningen en netwerkbetekenis binnen het DSS van belang (zie toelichting ontwerpvisie paragraaf 2.7 en 6.8). Gezien de omvang van de economie, het verzorgingsgebied van voorzieningen, de multimodale bereikbaarheid en de bijdrage aan woningbouw, voldoet Rijssen aan deze verbrede definitie van streekcentrum. Holten functioneert als goed bereikbare kern binnen het regionale netwerk (met station en directe ligging aan A1), met eveneens een bovenlokale bijdrage aan wonen en werken. Wij verzoeken u daarom om in de ontwerp-Omgevingsvisie:-de kern Rijssen te benoemen als streekcentrum en de kern Holten als goed bereikbare kern, passend binnen het DSS Twente; En om in de ontwerp-Omgevingsverordening:• Rijssen op te nemen in artikel 4.4 lid 4 als streekcentrum;	Op gebied van verstedelijking is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Daarom benoemen we niet in de Omgevingsvisie al specifieke kernen tot "goed bereikbare kern". De vraag of een kern de aanwijzing Streekcentrum heeft, gaat in onze Omgevingsvisie over de solitaire ligging van een kern en de functie die de kernen Hardenberg en Steenwijk daardoor óók hebben op gebied van voorzieningencentrum voor hun ommeland. Die benadering is niet anders dan dat we hem ook in de huidige Omgevingsvisie al hanteren. Voor de opgave die de kernen hebben op gebied van woningbouw of ontwikkeling van werklocaties, is de de eerdergenoemde samenwerking binnen het DSS dus relevant. Aanwijzing als streekcentrum voor Rijssen, of andere kernen, ligt daarmee niet voor de hand. Daarom zullen we noch in de Omgevingsvisie, noch de Omgevingsverordening deze aanwijzing opnemen.	Nee
2025-024717/2	Indiener vraagt zich af welke lessen er zijn geleerd uit het verleden? Uit de Bijlmer, uit de 1950-1970 hoogbouw, de huidige verpaupering rondom hoogbouw? Welk onderzoek ligt hieraan ten grondslag , zie ook de stedelijke hittestress zoals genoemd op P37. Dit spreekt dus tegen inbreiding en hoger bouwen (geeft windluwte) en windturbines (geeft windluwte) !	We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Er wonen op hetzelfde oppervlakte bebouwd gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen. Verder gebruiken we bewust het begrip 'verstedelijking' als benadering voor de opgaven in het bebouwd gebied. Juist ook vanwege de redenen die u in uw brief aangeeft dat in bebouwd gebied ook ruimte moet zijn voor groen, water en ontspanning. Voorbeelden uit de recentere stedenbouw laten goed zien hoe met dichter bouwen leefbare, groene leefomgevingen gerealiseerd kunnen worden, met juist vaak meer ruimte voor groen en verkoeling. We zien dit ook als belangrijke ontwerpogave waarbij gemeenten de ruimte en vrijheid hebben deze passend bij de lokale situatie in te vullen.	Nee
2025-024717/3	De Omgevingsverordening definieert stedelijke centra als de steden Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle. Waarom is dit niet opgelijnd?	We schrappen we in de Omgevingsverordening juist de term 'Stedelijke centra'. Deze werd in onze voorgaande Omgevingsvisie nog gehanteerd, maar in deze niet meer. De lijst met kernen die u noemt, zijn in de Omgevingsverordening specifiek nog benoemd in het kader van grootschalige detailhandel. Vanwege de continuïteit van het beleid op dat onderwerp hebben we deze lijst met kernen opgenomen in het betreffende artikel van de Omgevingsverordening.	Nee
2025-024717/8	Indiener geeft aan 'Voor logistieke ontwikkelingen zoeken we aansluiting bij doorgaande grote corridors, zoals de North Sea Baltic Corrido' (p46) een zinloze zin te vinden, omdat die aansluiting er volgens indiener er al is.	We delen uw visie, dat deze zin daarmee zinloos is, niet. We vinden het van blijvend belang dat logistiek kan profiteren van de corridors.	Nee
2025-024717/40	P117 6.6. Verstedelijking. Indiener vindt de keuze voor inbreiding duidelijk, maar heeft er een aantal vragen over: * Is inbreiding jarenlang ontlopen vanwege hoge kosten voor het opruimen van verontreiniging? * Is het laaghangend fruit van inbreiding al jaren geleden geoogst? * Is het hooghangend fruit van inbreiding inmiddels ook geoogst? * Is inbreiding inmiddels uitgeput en wordt het als een schijnoplossing gepresenteerd?	Er is in de laatste jaren al veel woningbouw gerealiseerd op inbreidingslocaties. Daarom sluiten we de ogen ook niet voor het feit dat de opgave voor wonen en werken deels ook op nieuwe uitleglocaties ontwikkeld zullen moeten worden. Tegelijk leren studies, ook van gemeenten zelf, dat er nog steeds mogelijkheden voor verdichting van steden bestaan, zonder dat dat ten koste gaat van teveel groene ruimte in de steden.	Nee
2025-024717/41	Ten aanzien van de stedelijke schaa sprong heeft indiener de volgende vragen: * Waar is de sociologische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden? * Steden kunnen in i.h.a. niet groeien als bloemkolen maar zijn gelimiteerd door historische ligging en infrastructuur keuzes: Deventer en Zwolle aan de IJssel, en Enschede, Hengelo, Almelo aan een kanaal, of zoals een spoor door het centrum, of omsloten door rijkswegen in diverse windrichtingen. Waar is de geografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden? * Waar is demografische analyse van de schaa sprong capaciteit van de grote steden versus de randen van de dorpen?	In de Omgevingsvisie geven we de uitgangspunten voor het beleid ten aanzien van verstedelijking. We benaderen hiervoor de drie dagelijkse stedelijke systemen in de provincie. De steden hebben hierin een centrale plek. Samen met het Rijk en de regio's werken we dit op maat uit in verstedelijkingsstrategieën. Gemeenten werken dit vervolgens op maat ook weer uit in hun eigen Omgevingsvisies. Bij deze uitwerkingen hebben aspecten als demografie een grote rol.	Nee

2025-024717/42	Indiener vraagt waar demografische analyse is met de behoefte aan rustgebieden voor oudere mensen (de groeiende groep van de maatschappij)? Indiener geeft hierbij een uitleg: m.i. willen vele ouderen dolgraag in een tiny house aan de randen van de dorpen wonen om daarmee hun (te-)grote gezinswoning in/nabij de steden, achter te laten voor gezinnen die, die ruime wel nodig hebben, nabij het stadscentrum willen wonen, genieten van discogeluid etc.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het Volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit.	Nee
2025-024717/43	Over ouderen en verstedelijking. Indiener geeft aan dat er geen behoefte is aan spektakel, kabaal, onrust en lawaai voor een groot deel van de oudere bevolking van Overijssel. Die gaan niet naar de beoogde stedelijke hoogbouw voor het zelfde bedrag van hun nu (veel te grote) grondgebonden woning.Het bouwen van 1 tiny-house voor senioren leidt i.h.a. tot 3 à 4 verhuizingen. Senioren verhuizen en laten een grote, duurdere woning achter, de nieuwe bewoners laten hun woning achter, waarmee een starters woning vrij komt, waardoor een huurhuis vrij kan komen of een starter krijgt onderdak? Indiener onderbouwt de vraag/stelling met een door AI gegenereerde tekst over het bieden van een oplossing van het woningtekort met het bouwen van tiny houses. Hieraan gerelateerde vragen van de indiener zijn: * Bouwen voor starters geeft deze multiplier niet?* Waarom is er geen tiny-house beschouwing in de Verstedelijking visie? * Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en Senioren beleid ? * Wonen dicht bij "Werken" speelt toch geen rol in Verstedelijking en Senioren beleid ?* Waarom is er geen beschouwing Verstedelijking en de Opa en Oma functie ?* Kunnen tiny-houses met hun lage aansluitwaarde de energy transitie ontlasten ? * Waar komen de, grond gebonden, knarrenhofjes in de "Verstedelijking" visie ? * Hebben de schrijvers/schrijfters van deze Omgevingsvisie wel het inlevingsvermogen voor het ontwikkelen van een visie op de woonbehoefte van de seniorengroep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040? * Heeft zelfs nu.nl heeft al een meer diepgaand betoog ? (Seniorenwoningen moeten markt uit slop trekken: 'Vergrijzing dé opgave' (https://www.nu.nl/economie/6361356/seniorenwoningen-moeten-markt-uit-slop-trekken-vergrijzing-de-opgave.html))	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat het belangrijk is om niet alleen te focussen op kwantiteit bij woningbouw, maar kwalitatief ook te kijken naar woningen voor de juiste doelgroep en ook voor voldoende betaalbare woningen. In regionale woonafspraken en het Volkshuisvestelijk programma werken we dit periodiek, samen met de gemeenten in de regio, regionaal uit. Specifiek beleid voor wonen met zorg en ouderenhuisvesting hebben we verder opgenomen in de regionale woonzorgvisies en Afsprakenkader ouderenhuisvesting uit 2024.	Nee
2025-025086/6	5. Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip ‘lokale behoefte’ is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de Omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip ‘lokale behoefte’. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo’n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a.Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie, vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onderdruk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de Omgevingsverordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken.	Ja

Thema 12. Wonen

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/9	Woningmarkt vraagt om "Ja-mits". De Omgevingsvisie geeft aan "Geconcentreerde groei van steden én van de goed bereikbare middelgrote kernen en de dorpen. Bouwen voor de (boven)regionale behoefte vindt in hoofdzaak plaats in de grote steden. Daarnaast kan iedere kern bouwen voor de eigen behoefte" en "Concentratie houdt in dat nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk geconcentreerd worden in de vijf grote steden (Zwolle, Deventer, Almelo, Hengelo en Enschede). Daar mag voor (boven)regionale behoefte gebouwd worden." Deze teksten ademen naar onze mening een nee tenzij uit, terwijl deze woningmarkt vraagt om een ja, mits.	U geeft aan dat de woningmarkt vraagt om een Ja mits-benadering als grondhouding en dat de Omgevingsvisie een Nee, tenzij-benadering ademt. Wij herkennen ons niet in de zienswijze. Binnen de principes van concentratie en het streven naar nabijheid, werken we in de samenwerking binnen onze verstedelijkingsstrategie en programmering rondom wonen en werken aan een passende verdeling van de opgave over de regio. Samen met u hechten wij veel waarde aan het voortvarend werken aan de opgave rondom woningbouw.	Nee
2025-022524/11	Wonen: neem geen inhoudelijke punten uit Woondeal op in visie. Wij pleiten ervoor om op dit onderdeel van de Omgevingsvisie slechts te verwijzen naar de Woondeal en geen zaken uit de woondeal op te nemen in de Omgevingsvisie. Hierdoor hoeven aanpassingen in de Woondeal bij een volgende herijkingsronde ook niet direct te leiden tot benodigde tekstuele aanpassingen in de Omgevingsvisie. In de visie is nu bijvoorbeeld opgenomen dat Overijsselse overheden en partners conform de interbestuurlijke afspraken (woondeal) bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen hanteren. Echter in de recent herijkte woondeal zijn ook diverse kanttekeningen/kritische succesfactoren opgenomen voor het realiseren van dit streven. Deze worden nu al niet vermeldt. Eén ervan is bijvoorbeeld de investeringscapaciteit van woningcorporaties. Dit is door Rijksvoornemens tot huurbevriezing nu recent zeer actueel geworden.	U vraagt aandacht voor de verhouding tussen de woondeals en de Omgevingsvisie en het detailniveau van uitspraken in beide instrumenten. Ons basisuitgangspunt is dat de Omgevingsvisie de kaders weergeeft, waarbinnen we concrete afspraken maken in instrumenten als het volkshuisvestelijk programma en de woondeals. We zijn het met u eens dat in de Omgevingsvisie, de doelen op sommige onderdelen nader abstracter gemaakt kunnen worden, zonder dat deze aan belang of werking inboeten. Naar aanleiding van uw zienswijze wijzigen wij bijvoorbeeld de tekst ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We wijzigen de tekst naar "voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders" (paragraaf 6.7). De kaders hiervoor en afspraken hierover specificeren we in het Volkshuisvestelijk programma, conform de aankomende Wet Versterking regie volkshuisvesting en/of in de Woondeals.	Ja
2025-023649/24	Paragraaf 2.7: u schrijft dat "de vraag naar woningen gaat over woningen over verschillende prijklassen en voor verschillende doelgroepen". Het gaat hier ook om het fair share principe van de regionale verdeling van aandachtsgroepen en sociale huurwoningen. Verzoekt de tekst aan te vullen aan te passen.	Dit klopt. Tegelijkertijd komt de fair-share voort uit de nieuwe wet Versterking regie op de volkshuisvesting. De uitwerking hiervan voor Overijssel zullen we nader specificeren in het provinciaal volkshuisvestingsprogramma en daarom nemen we dit niet op de Omgevingsvisie.	Nee
2025-023649/30	Paragraaf 6.6.: als een basisuitgangspunten hanteert u onder andere dat aanvullende bovenregionale groei wordt opgevangen in de grote steden en dat onder voorwaarden in regionale afspraken kan worden afgesproken dat een kern meer kan bouwen dan de lokale behoefte. Wat verstaat u onder aanvullend? En op welke voorwaarden doelt u? Verzoek dit in de tekst te verduidelijken.	In de periodieke herijking van de regionale woonafspraken stellen we vast wat per kern de lokale behoefte is. Voor het bepalen van de lokale behoefte kunnen meerdere bronnen worden gebruikt. Binnen de samenwerking in het Dagelijks Stedelijk Systeem rondom de verstedelijkingsstrategieën werken we samen met de gemeenten op maat per regio uit op welke wijze het DSS optimaal tot ontwikkeling kan komen en welke positie kernen daarin hebben. In de Omgevingsvisie hebben we in paragraaf 6.7 opgenomen welke voorwaarden we verbinden aan aanvullende groei boven de lokale behoefte. De verdeling hiervan komt in de regionale afspraken, samen met de gemeenten tot stand.	Nee
2025-023649/31	In paragraaf 6.7 schrijft u dat u bij het bijbouwen van woningen ook kijkt naar de juiste doelgroep. Wat ons betreft gaat het hier ook om de regionale spreiding en verdeling van aandachtsgroepen en sociale huur. Verzoekt de tekst hierop aan te passen.	In de Omgevingsvisie schetsen we op een abstractieniveau passend bij een Omgevingsvisie de uitgangspunten en kaders voor het beleid. In nadere instrumenten zoals het Volkshuisvestelijk programma en de regionale woondeals geven we daar nader specifiek invulling aan. U vraagt ons in uw zienswijze om meer duiding te geven aan het uitgangspunt dat we bij woningbouw ook kijken naar het bouwen voor de juiste doelgroepen. Wij zijn van mening dat dit beter nader uitgewerkt kan worden in het Volkshuisvestelijk programma en de woondeals. Daarom nemen we uw zienswijze niet over.	Nee

2025-023649/32	In paragraaf 6.7. schrijft u "Conform de interbestuurlijke afspraken hanteren Overijsselse overheden en partners bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. Deze afspraak geldt op gemeenteniveau. Dit betekent dat gemeenten dit een plek geven in hun totale woningbouwprogrammering, ook in relatie tot de bestaande woningvoorraad. Per project kan een afweging worden gemaakt welk programma passend is. We leggen dit periodiek vast in de woonafspraken met gemeenten. Voor de regio Twente geldt echter dat alle gemeenten in de regio Twente het 30-40-30 principe hanteren als basis voor het lokale beleid, de prestatieafspraken en alsuitgangspunten bij plan- en gebiedsontwikkelingen. Binnen de kaders van de (aankomende) wet Versterking regie volkshuisvesting is er ruimte voor maatwerk binnen de betaalbaarheidsverdeling, voor gemeenten waar het aandeel sociale huur in de huidige woningvoorraad hoger is dan het landelijk gemiddelde. In onderbouwde gevallen kunnen deze gemeenten van het aandeel van 30% sociale huur afwijken. Dit kan zolang ze, door minstens 40% van de nieuwe woningen te richten op middeninkomens (betaalbare koop en middenhuur), de totale beschikbaarheid van betaalbare woningen (70%) op regioniveau voldoende waarborgen. Verzoekt de tekst hierop aan te vullen aan te passen.	U heeft gelijk. De mogelijkheid om bij voldoende aanbod van bestaande betaalbare woningen, af te wijken van het aandeel sociale huur is er. Wij zijn op basis van meerdere zienswijzen tot de conclusie gekomen dat de bepaling omtrent de verdeling betaalbare woningen in de Omgevingsvisie gedetailleerder opgenomen is dan noodzakelijk. We hebben de tekst in paragraaf 6.7 van de Omgevingsvisie daarom zo aangepast dat het belang van de realisatie van voldoende betaalbare woningen voorop blijft staan en dat de Rijkskaders hiervoor leidend zijn. De vertaling van deze doelstelling borgen we in het Volkshuisvestelijk programma en de regionale woondeals. Daarmee is tegemoetgekomen aan uw zienswijze.	Ja
2025-023649/33	In paragraaf 6.7. schrijft u: "Onder voorwaarden kan in de verstedelijkingsstrategieën en de sectorale afspraken voor bijvoorbeeld wonen en bedrijvigheid worden afgesproken zodat een kern meer kan bouwen dan de lokale behoefte, mits: het in de regionale functie een toegevoegde waarde heeft (kwantitatief of kwalitatief) en dat reeds een paar gemeenten hebben nagedacht over de woningbouwprogrammering in de kleine kernen." Graag verduidelijken, wat wordt verstaan onder 'onder voorwaarden'. verzoekt de tekst hierop aan te passen.	Deze zienswijze ligt in dezelfde lijn als de vraag die u stelde ten aanzien van paragraaf 6.6. De voorwaarden voor het bouwen van een grotere opgave dan de lokale behoefte staan in paragraaf 6.7 vermeld.	Nee
2025-023656/6	Indiener vraagt n.a.v. de tekst: "We willen compacte aantrekkelijke steden en dorpen met de groene omgeving dichtbij. Zodat mensen snel kunnen genieten van rust en ruimte." (p45), of mensen zich dus moeten verplaatsen om te kunnen genieten van rust en ruimte, die er blijkbaar in hun woonomgeving niet (meer?) is ?	We streven naar een leefbare provincie. In (hoog-)bebouwd gebied, in woonwijken, dorpen en in de groene omgeving. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, groen en ruimte.	Nee
2025-023656/21	Indiener heeft een aantal vragen over wonen en verstedelijking: * Op p71 staat We willen compacte aantrekkelijke steden en dorpen met de groene omgeving dichtbij, zodat mensen snel kunnen genieten van rust en ruimte. Indiener vraagt of hier staat , dat rust en ruimte niet in steden en dorpen te vinden is, daatoe moet je naar de groene omgeving ? * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De afweging op p72 (Dit betekent dat we steviger voorwaarden stellen aan stedenbouw, uitgaan van hoger bouwen en slimmer ruimtegebruik) is helemaal niet door de OER onderbouwd ? * Waar is de sociologische analyse van hoogbouw passend bij het karakter van de bewoners van Overijssel ? (zie ook aanvullende tekst van indiener).	We streven naar een leefbare provincie. In (hoog) bebouwd gebied, in woonwijken, dorpen en in de groene omgeving. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, waterveiligheid, groen en ruimte. We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Mede door woningverduunning wonen er op dezelfde oppervlakte aan bebouwd gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen.	Nee
2025-023656/43	P120: Conform de interbestuurlijke afspraken hanteren Overijsselse overheden en partners bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. Deze afspraak geldt op gemeente niveau. Indiener vraagt hoeveel % er momenteel sociale huur is (niet te vinden in OER of bijlage), 27-29% ?	In de huidige woningvoorraad van heel Overijssel bestaat 27% uit sociale huur. Voor de nieuwbouwplannen bestaat 30 % uit sociale huur voor heel Overijssel.	Nee
2025-023837/3	Wonen. Naast woningen voor onze inwoners waaronder onze jongeren, moet ook breder gekeken worden wat Buurse aan woningen nodig heeft om leefbaar en toekomstbestendig te blijven.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma.	Nee

2025-024152/2	3 Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de Omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen — van groot tot klein — ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerp-Omgevingsverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau — passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de Omgevingsverordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. Dit hebben we verduidelijkt in paragraaf 2.7. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma.	Ja
2025-024152/4	5 Wonen en woonvormen. Naar onze mening is beleidsruimte nodig voor extra toevoegingen om afspraken rond migratie en spreiding van aandachtsgroepen te kunnen nakomen. Dat is een plus op de lokale behoefte. De behoefte aan sociale huur en middenhuur / betaalbare koop is per gemeente verschillend. Daarom pleiten wij voor maatwerk in plaats van harde streefpercentages voor nieuwe woningbouwplannen. We pleiten er voor dat kernen passend in schaal en omvang kunnen voorzien in een extra woonopgave als dat voorziet in een bovenlokale behoefte aan gedifferentieerde woonmilieus in gebieden buiten de grote steden en middelgrote kernen. Ook vragen we de stelling rondom de regionale opgave rond de huisvesting van ouderen en aandachtsgroepen te nuanceren; in de huidige vorm lijkt het alsof elk bouwplan daaraan moet bijdragen terwijl er meer doelgroepen zijn waarvoor bouw wenselijk is. Ook willen we voldoende regelruimte vragen voor ontwikkelingen op het platteland; voormalige agrarische erven willen we kunnen laten benutten om kleinschalige, al dan niet tijdelijke, nieuwe (vormen van) woningbouw te realiseren. We benadrukken het belang om duiding aan te brengen hoe deze Omgevingsvisie en samenwerkingsvormen zich verhouden tot andere beleids- en visiedocumenten, zoals bijvoorbeeld de Landbouwvisie, Energievisie en Regionale Economische Bouwstenen.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma. In onze paragraaf verstedelijking geven we aan dat sectorale opgaven rekening houden met opgaven van andere beleidsterrein zoals onder andere door u benoemd.	Nee

2025-024109/3	3. Wij gaan ervanuit dat uw Redeneerlijn onze lokale woningbouwopgave en onze bijdrage aan de regionale opgave niet in de weg zit (Omgevingsvisie, 6.7. Wonen). U geeft aan dat u ruimte biedt voor de lokale vraag. Dat vinden wij erg belangrijk. Zo kunnen we passende woningen blijven bouwen naar behoefte van onze inwoners. We hebben net (medio 2025) een woningmarktonderzoek laten uitvoeren en daaruit blijkt dat er overal in onze gemeente vraag is en ruimte moet zijn voor wat nieuws. Wij willen deze (soms) kleine plannen realiseren, ook als deze locaties extra motivering vragen. Dit betekent dat we van u vragen met ons mee te denken en de mogelijkheid bieden om maatwerk te leveren. Naast de lokale opgave is Steenwijk aangemerkt als streekcentrum. Dit omdat Steenwijk een eigen stedelijk systeem heeft. Als onderdeel van de verstedelijkingsstrategie zijn de stationsgebieden van zes middelgrote kernen in één ontwikkelingsprogramma ondergebracht, het 'Programma Stationsomgevingen' (2025). De stad Steenwijk, de centrumstad voor gemeente en regio, zal zich in de komende 20 jaar stevig ontwikkelen. We hebben de ambitie om 1000 -1500 woningen voor de regionale groei te bouwen. Hiermee kunnen wij onze opgaven, op het gebied van woningbouw, werkgelegenheid, mobiliteit en klimaatadaptatie, integraal aanpakken en investeren en verlichten tegelijkertijd de druk op Zwolle op onder andere de woningmarkt, waarbij we ook bijdragen aan het versterken van de regio als geheel. Wij rekenen op uw constructieve houding bij de uitwerking van onze ambities, zowel lokaal als regionaal, waar maatwerk geleverd moet worden. Onze reactie op dit onderdeel moet mede worden beschouwd als een zienswijze op het corresponderende onderdeel in de ontwerp-Omgevingsverordening.	De positie van Steenwijk is in de verstedelijkingsstrategie van de regio Zwolle helder beschreven en vindt inderdaad onder andere in het NOVEX-programma Stationsomgevingen nader uitgewerkt. Zoals in de Omgevingsvisie beschreven maken we periodiek en regionaal afspraken over de concrete vertaling van deze positie in woonafspraken. De Redeneerlijn geeft vervolgens een instrument om tot optimale locatiekeuze te komen voor de woonafspraken.	Nee
2025-024127/4	Wonen en verstedelijkingsprincipes – verwijzing naar regionale zienswijze. Wij sluiten ons aan bij de punten die in de gezamenlijke regionale zienswijze van de 11 plattelands - gemeenten in Twente zijn verwoord, welke wij mede hebben ondertekend (zie bijlage). In het bijzonder willen wij benadrukken dat de mogelijkheid om méér woningen te bouwen dan alleen voor de strak gedefinieerde lokale behoefte essentieel is voor de leefbaarheid van onze kernen. Wij gaan daarbij uit van een groeiscenario van de bevolking van onze gemeente. De huidige, enge definitie van lokale behoefte – onder meer gebaseerd op Primos-cijfers – schiet tekort om de demografische en maatschappelijke opgaven van kleinere kernen het hoofd te bieden. Vitale kernen dragen bij aan het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) en aan brede welvaart. Dit vraagt om ruimte in de visie én in de Omgevingsverordening, waarbij we specifiek vragen om: - het schrappen van artikel 4.4 lid 6 van de ontwerp-Omgevingsverordening, of ten minste het laten vervallen van sub b,c, d en e; - indien sub e (over beslag op landbouwgrond) gehandhaafd blijft, een duidelijke omschrijving van wat onder onevenredig' wordt verstaan; - een benadering die maatwerk en regionale afwegingen leidend laat zijn, zonder extra provinciale toetsingachteraf .	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Ja
2025-023454/2	Voor onze gemeente geldt in het bijzonder dat reeds jaren sprake is van een bovenregionale functie. Borne heeft een uitzonderlijke groei doorgemaakt, in het kader van de nieuwbouwwijk de Borne-Maten. In onze Contourennota ('kapstok' Omgevingsvisie) is dan ook opgenomen dat wij primair een woongemeente zijn, wij willen deze bovenregionale rol ook voor de huidige en toekomstige woonvraag graag blijven spelen. Hiervoor zien wij dan ook grote kansen in het kader van de verstedelijkingsopgave. Wij verzoeken u om ons deze ruimte in het kader van uw Omgevingsvisie en Omgevingsverordening te blijven bieden.	Op gebied van verstedelijking en ook wonen, is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Voor de woonafspraken vertalen we deze periodiek in de Woondeals het het Volkshuisvestelijk Programma.	Nee

2025-023454/3	Bouwen in beekdalen. In het kader van klimaatrobuuste verstedelijking wordt in de visie opgemerkt dat de provincie kwetsbare plekken zoals beekdalen, zones langs keringen, diepste plekken van gebieden en polders, gebieden meteen slappe ondergrond en buitendijkse gebieden zoveel mogelijk wil vermijden, vanwege de zwaardere inspanning om klimaatadaptief te zijn. Hierbij wordt in de visie gesteld de waterschappen centraal worden gepositioneerd in de planvorming om de weging van het waterbelang in te brengen op basis van hun kennis van het bodem- en watersysteem. In de visie wordt echter onvoldoende benadrukt dat er juist wel degelijk mogelijkheden zijn om te bouwen in bijvoorbeeld beekdalen. Er zullen namelijk dorpen en steden zijn die om bepaalde redenen voor nieuwe ontwikkelingen naar locaties in het beekdal (moeten) kijken, waaronder dorpen in de gemeente Borne. Hiervoor vragen wij graag (opnieuw) aandacht voor onze eigen ervaringen met de nieuwbouwwijk Bornsche Maten in het beekdal. Hierin is gezamenlijk gekomen tot een plan met lokaal en regionaal klimaatbestendige maatregelen. Dit is voor ons een mooi voorbeeld van wonen in het beekdal en aan het water in een groene en klimaatbestendige omgeving.	Wij zijn het met u eens dat het leidende principe 'water en bodem sturend in de ruimtelijke inrichting' niet zwart-wit moet worden uitgelegd. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Tevens hebben we als leidend principe opgenomen dat het water- en bodemsysteem leidend is in onze ruimtelijke inrichting. Door in te spelen op de werking van het natuurlijke water- en bodemsysteem kunnen de diverse ruimtelijke functies op een logische, kosteneffectieve en houdbare manier worden ingericht. Hierbij laten wij in onze Omgevingsvisie ruimte voor lokaal maatwerk, waarbij wij een onderbouwing vragen hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Het ligt dan het meest voor de hand om locaties te kiezen die met weinig inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Echter, als er geen 'makkelijke' locaties voor handen zijn die weinig investering nodig hebben om klimaatrobuust gemaakt te worden, dan kunnen andere locaties overwogen worden die met meer inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Zo kan de rand van een beekdal in beeld komen om daar op innovatieve wijze en met oog voor de waterhuishouding een woonwijk te ontwikkelen. U geeft aan dat Bornsche Maten hier een goed voorbeeld van is. Echter, wanneer de woonwijk de toenemende piekafvoer door een beekdal belemmert en er bijvoorbeeld afwenteling van wateroverlast op de omgeving optreedt, vinden wij dat geen goede invulling van dit Leidende Principe. Waterschappen, als kennishouders van de regionale water- en bodemsystemen, kunnen hier in een vroegtijdig stadium over adviseren bij de weging van het waterbelang. Hoe eerder alle beschikbare kennis over een locatie bij elkaar gebracht wordt, hoe beter de planvorming kan worden bijgestuurd.	Nee
2025-023454/4	Wij vinden uiteraard ook dat bij ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de beekdalen, maar zien daarnaast in deze gebieden ook zeker positieve ontwikkelkansen en mogelijkheden. Deze komen naar onze mening onvoldoende terug. Wij verzoeken dan ook om dergelijke ontwikkelingen ruimte te (blijven) bieden en deze ruimte tevens te borgen. Dergelijke ontwikkelingen zijn noodzakelijk met het oog op leefbare dorpen en dragen tegelijkertijd bij aan een groene en klimaatbestendige omgeving. In het kader daarvan vragen wij ook aandacht voor artikel 4.13 (klimaatrobuust water- en bodemsysteem) van de actualisatie van de Omgevingsverordening.	Wij danken u voor uw oproep tot meervoudig ruimtegebruik. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Wij vragen een onderbouwing hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Daarnaast juichen wij toe als er meerdere doelen met een ontwikkeling gerealiseerd kunnen worden, zoals leefbaarheid en natuurontwikkeling. Wij vinden het benutten van mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik bij ontwikkelingen dan ook een belangrijk uitgangspunt en kan samen opgaan met een ontwikkeling klimaatrobuust uit te voeren.	Nee
2025-023930/21	Duurzame verstedelijking: U beschrijft hier een samenhang tussen nieuwe woningbouwlocaties en nieuwe werklocaties en dat goed gekeken wordt naar de bereikbaarheid van beide. In het DBS Twente zien we dat mensen er voor kiezen om binnen Twente te wonen en te werken, maar die twee vinden lang niet altijd plaats binnen dezelfde gemeente. De betekenis van deze passage in de praktijk is ons dan ook niet duidelijk. Wellicht kunt u het effect van deze passage voor onze gemeente nader verduidelijken.	Op het gebied van verstedelijking en ook wonen, is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Voor de woonafspraken vertalen we deze periodiek in de Woondeals en het Volkshuisvestelijk Programma.	Nee
2025-023930/22	6.7 Wonen. Op p.120 beschrijft u dat de afspraak om bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen te hanteren, op gemeenteniveau geldt. Dit sluit niet aan bij onze lokale behoefte. We kunnen alleen voldoen aan deze verhouding als we bouwen voor bovenlokale behoefte.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we geconstateerd dat op onderdelen de kaderstelling in de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is opgenomen dan noodzakelijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We hebben de tekst in de Omgevingsvisie in paragraaf 6.7 op dit punt daarom ruimer geformuleerd tot "voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders". Dit specificeren we in het Volkshuisvestelijk programma en/of woondeals.	Ja

2025-023459/4	Principe van concentratie. De kern Hardenberg is in de ontwerp-Omgevingsvisie als streekcentrum aangewezen met de mogelijkheid om te voorzien in een regionale behoefte. Deze positie en status heeft ons veel gebracht en wordt gecontinueerd in de ontwerpvisie. Daar zijn wij blij mee. Eveneens positief om te constateren dat in de visie de stationsomgevingen uit het NOVEX-programma stationsomgevingen (waar station Hardenberg onderdeel van uitmaakt) expliciet benoemd worden als goed bereikbare en multimodale knooppunten waar stedelijke ontwikkelingen bij voorkeur een plek kunnen krijgen.Voor de overige kernen geldt dat altijd voor lokale behoefte gebouwd mag worden. Onder voorwaarden is er voor deze kernen ook ruimte om te bouwen voor meer dan hun lokale behoefte. Wij vragen u om nog eens kritisch te kijken naar de wijze waarop dit geregeld is in de Omgevingsverordening (artikel 4.4 lid 5). Daarin wordt namelijk bepaald dat in een bovenregionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente voorzien mag worden als dit past binnen de regionale programmeringsafspraken van de regio. Ruimte om te bouwen voor meer dan lokale behoefte hoeft echter niet per definitie gekoppeld te zijn aan een bovenregionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente. Voorgesteld wordt daarom bovenlokale behoefte toe te voegen aan lid 5. En daarbij ook de koppeling te leggen met het zoekgebied Vechtdal voor een regionaal bedrijventerrein (op grond van de Ruimtelijk Economisch Bouwsteen 2040 voor de regio Zwolle) en de 1.000 extra woningen voor regionale woningbehoefte waarin onze gemeente gaat voorzien op grond van de herijking van de woondeal.	In de Omgevingsvisie geven we de kaders rondom verstedelijking. In hoofdlijnen schetsen we dat verschillende kernen binnen een DSS daar een verschillende rol in hebben. In de Omgevingsverordening is die rolverdeling vastgelegd met het principe van concentratie (artikel 4.4). Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om in het kader van regionale programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen af te spreken dat andere kernen dan de grote steden een deel van de bovenlokale behoefte voor hun rekening nemen. Daarbij stellen we in het nieuwe lid 6 van artikel 4.4 wel voorwaarden - zoals een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer - om recht te doen aan de verstedelijkingsprincipes die ook uitgangspunt zijn voor de verstedelijkingsstrategieën. In de verstedelijkingsstrategieën werken we dit per DSS op maat nader uit. De concrete vertaling daarvan per kern landt vervolgens specifiek voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling weer in de programmeringsafspraken die we periodiek in regionaal verband opstellen.	Nee
2025-023910/6	Verbreiding van het begrip ‘lokale behoefte’ is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de Omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte’. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo’n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de Omgevingsverordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk met andere gemeenten in de regio vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Ja

2025-023910/7	Wijziging Omgevingsverordening artikel 4.4. De Omgevingsverordening biedt nu in artikel 4.4 lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4. lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-Omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de Omgevingsverordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4 lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4. lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	In de Omgevingsvisie geven we de kaders rondom verstedelijking. In hoofdlijnen schetsen we dat verschillende kernen binnen een DSS daar een verschillende rol in hebben. In de Omgevingsverordening is die rolverdeling vastgelegd met het principe van concentratie (artikel 4.4). Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om in het kader van regionale programmering voor woningbouw en bedrijventerreinen af te spreken dat andere kernen dan de grote steden een deel van de bovenlokale behoefte voor hun rekening nemen. Daarbij stellen we in het nieuwe lid 6 van artikel 4.4 wel voorwaarden - zoals een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer - om recht te doen aan de verstedelijkingsprincipes die ook uitgangspunt zijn voor de verstedelijkingsstrategieën. In de verstedelijkingsstrategieën werken we dit per DSS op maat nader uit. De concrete vertaling daarvan per kern landt vervolgens specifiek voor woningbouw en bedrijventerreinontwikkeling weer in de programmeringsafspraken die we periodiek in regionaal verband opstellen.	Nee
2025-023039/43	Paragraaf 6.7. De uitwerking van het thema wonen in strekking van beleid is nogal uitgebreid en gedetailleerd. Wij vragen ons af of dat wel past bij een dergelijke visie. Het is goed dat er beleidsuitgangspunten zijn, maar tegelijkertijd kan dit een valkuil worden en ontstaat het risico dat de lat te hoog wordt gelegd bij nieuwe woningbouwontwikkelingen. Realisme is nodig om de forse woningbouwopgave niet te complex te maken.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we geconstateerd dat op onderdelen de kaderstelling in de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is opgenomen dan noodzakelijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We hebben de tekst in paragraaf 6.7 van de Omgevingsvisie op dit punt daarom ruimer geformuleerd tot "voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders". Dit specificeren we in het Volkshuisvestelijk programma en/of woondeals.	Ja
2025-023039/44	Bij woningbouw in de groene omgeving (KGO) wordt een duidelijke link gelegd met de fysieke opgaven in de groene omgeving (natuur, landschap, cultuurhistorie). De sociale context wordt hier gemist, terwijl het leefbaar houden van het platteland toch ook een belangrijk item is.	Hartelijk dank voor uw reactie. Wij zijn met u eens dat de sociale context in fysieke opgave van belang is. Ter ondersteuning van de rode draad Sociale Kwaliteit in de Omgevingsvisie zijn wij bezig om een inspiratieboek te ontwikkelen zodat initiatiefnemers geïnspireerd worden met concrete mogelijkheden om sociale kwaliteit aan hun opgave in de leefomgeving toe te voegen. Bij de implementatie van de Omgevingsvisie zijn nog diverse uitvoeringskeuzes te maken waar een subsidieregeling voor de implementatie van sociale kwaliteit in de leefomgeving mogelijk ook een van is.	Nee
2025-023888/3	Woningbouw en ruimtegebruik (zie ook bijlage). De gemeente Staphorst heeft behoefte aan ruimte voor uitbreiding naast inbreiding. Wij vragen ruimte voor onze integrale, programmatische benadering van woningbouw, zoals wij die lokaal hanteren. We plaatsen daarom kanttekeningen bij de volgordeijkheid in artikel 4.5 van de ontwerp Omgevingsverordening, die onvoldoende aansluit bij onze lokale praktijk.	Vanuit het principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik vragen we gemeenten om bij verstedelijkingsopgaven zorgvuldig te kijken naar de mogelijkheden die er binnen het bestaande bebouwde gebied zijn voor verdere verdichting, hoger bouwen of inbreiding. Nadrukkelijk is daarmee óók aandacht voor leefkwaliteit en andere functies die binnen het bestaande bebouwde gebied een plek moeten krijgen. Daarom vragen we gemeenten ook goed in beeld te brengen op welke wijze de eigen opgave goed in te passen is binnen de uitgangspunten van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik. Daarmee ontstaan ook ruimte om naast (en parallel aan) ontwikkeling binnen bestaand bebouwd gebied, ook uitleglocaties te ontwikkelen. Artikel 4.5 borgt de zorgvuldige afweging van het Leidend Principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik.	Nee

2025-023908/20	6.7 Wonen. Op p.120 beschrijft u dat de afspraak om bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen te hanteren, op gemeenteniveau geldt. Dit sluit niet aan bij onze lokale behoefte. We kunnen alleen voldoen aan deze verhouding als we bouwen voor bovenlokale behoefte. Duurzame verstedelijking: U beschrijft hier een samenhang tussen nieuwe woningbouwlocaties en nieuwe werklocaties en dat goed gekeken wordt naar de bereikbaarheid van beide. In het DBS Twente zien we dat mensen er voor kiezen om binnen Twente te wonen en te werken, maar die twee vinden lang niet altijd plaats binnen dezelfde gemeente. De betekenis van deze passage in de praktijk is ons dan ook niet duidelijk. Wellicht kunt u het effect van deze passage voor onze gemeente nader verduidelijken.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we wel geconstateerd dat op onderdelen de kaderstelling in de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is opgenomen dan noodzakelijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We hebben de tekst in paragraaf 6.7 van de Omgevingsvisie op dit punt daarom ruimer geformuleerd tot 'voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders'. Dit specificeren we in Volkshuisvestelijk programma en/of woondeals. Op gebied van verstedelijking en ook wonen, is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie al deze indeling te maken, is er ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Voor de woonafspraken vertalen we deze periodiek in de Woondeals met het Volkshuisvestelijk Programma.	Ja
2025-024422/2	Wij vinden het belangrijk dat de planologische mogelijkheid bestaat om tweede bedrijfswoningen en mantelzorgwoningen in het buitengebied toe te staan.	De Omgevingsvisie biedt een kader voor de ruimtelijke ontwikkelingen in onze provincie. De vraag die u hier stelt valt onder de verantwoordelijkheden van gemeenten.	Nee
2025-024447/3	Woningbouw. U stelt dat bouwen voor (boven)regionale behoefte in hoofdzaak plaatsvindt in de grote steden, waarbij u daarnaast ook de kernen met een streekfunctie (Steenwijkerland en Hardenberg) expliciet benoemd. Het bouwen van woningen (boven)regionaal wordt in de andere gemeenten weliswaar niet geheel uitgesloten maar daaraan worden wel aanvullende eisen gesteld. In onze optiek gaat het daarbij naastde bovenregionale ook om de bovenlokale woningbouwopgave. Wij vragen u de programmeringsafspraken die mede gebaseerd zijn op de verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle te respecteren. Voor Ommen betekent dit de bouw van circa 1.200 woningen tot 2030 waarvan ruwweg de helft bijdraagt aan de opgave in het kader van de NOVEX. We verwachten dat we ook voor de periode na 2030 afspraken met u kunnen maken over de verdere woningbouwontwikkeling in onze gemeente. We constateren dat u ruimte laat voor de ontwikkeling van woningen op basis van de eigen behoefte van de kleinere kernen in onze gemeente. Dit is van groot belang voor het behoud van de leefbaarheid van onze kernen en het landelijk gebied als geheel. Wij gaan er daarom vanuit dat u bij het bouwen voor de lokale behoefte aan de kleinere kernen in onze gemeente denkt, zoals Beerzerveld, Vinkenbuurt, Lemele of Witharen. Zoals eerder al aangegeven geldt voor de hoofdkern Ommen dat ook wordt bijgedragen aan het realiseren van een bovenregionale woningbouwopgave in het kader van de afspraken verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle en conform de geldende programmeringsafspraken.	Onze Omgevingsvisie schetst de algemene uitgangspunten voor verstedelijking en omarmt de uitgangspunten uit de verstedelijkingsstrategie regio Zwolle. De programmeringsafspraken zijn ook mede gebaseerd op deze verstedelijkingstrategie. In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma.	Nee

2025-024509/6	3 Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de Omgevingsvisie hebben wij in het kader van wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernens moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS.De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de Omgevingsverordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen. Is deze zienswijze van Borne én Dinkelland?	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7.	Ja
2025-024713/1	Daarnaast vragen wij uw aandacht voor de volgende punten: * Het Ontwerpdocument is omvangrijk en complex. Ons inziens komt dit ontwerp niet meer tegemoet aan het oorspronkelijk idee van de nieuwe omgevingswet. Naast vereenvoudiging en verbetering was het belangrijkste doel, het creëren van meer ontwikkelingsruimte voor initiatiefnemers, zowel burgers als bedrijven.	Wij onderschrijven in onze Omgevingsvisie de grote opgaven waar Overijssel met haar inwoners, ondernemers en andere partners voor staat. Wij willen met de Omgevingsvisie bijdragen aan nieuwe woningen, maar ook aan schoner water, een gezonde leefomgeving in de stad en de groene omgeving, de mobiliteitstransitie, ruimte voor defensie, ruimte voor de landbouw, kwaliteit van de natuur, opgaves op het gebied van klimaat en energie, ruimte voor bedrijven, verduurzaming hergebruik. Op enkele punten hebben we de doelen in de Omgevingsvisie abstracter gemaakt naar aanleiding van de zienswijzen. Juist ook door instrumenten als de Redeneerlijn bieden we daarnaast optimaal ruimte voor lokale afweging. Wij zijn van mening dat we daarmee onze Omgevingsvisie in lijn met de Omgevingswet hebben ontwikkeld. In de uitvoering is de Overijsselse manier van samenwerken in netwerken blijvend van belang. Wij gaan graag in nauw overleg met u aan de slag!	Nee
2025-024713/3	* Tenslotte begrijpen wij het beklemmende gevoel onder gemeentebesturen. Dit ontwerp is meer voorschrijvend en controlerend. In lijn van de Overijsselse Woonaanpak wordt door alle woningbouwpartners juist een ondersteunende en faciliterende Omgevingsvisie van de provincie verwacht.	In de Omgevingsvisie schetsen we de kaders voor het beleid ten aanzien van verstedelijking en ook wonen. Belangrijke rol is weggelegd voor de regionale samenwerking binnen onze drie DSS'en met de Verstedelijkingsstrategieën. Op basis van zienswijzen hebben we specifiek voor wonen geconstateerd dat op enkele onderdelen de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is geschreven dan nodig en dat nadere detaillering op onderdelen beter in het Volkshuisvestelijk programma en de woondeals opgenomen kan worden. Daarom hebben we paragraaf 6.7 van de Omgevingsvisie ruimer geformuleerd, bijvoorbeeld ten aanzien van het percentage dure, middeldure en goedkope woningen. Verder hebben we de regeling rondom de Redeneerlijn aangepast. We hebben de tekst in de Omgevingsvisie op dit punt verduidelijkt en passen de juridische regeling aan. We blijven de Overijsselse Woonaanpak daarnaast uiteraard voortvarend voortzetten.	Ja
2025-024717/7	Indiener vraagt n.a.v. de tekst "We willen compacte aantrekkelijke steden en dorpen met de groene omgeving dichtbij. Zodat mensen snel kunnen genieten van rust en ruimte." (p45), of mensen zich dus moeten verplaatsen om te kunnen genieten van rust en ruimte, die er blijkbaar in hun woonomgeving niet (meer?) is ?	We streven naar een leefbare provincie. In (hoog-)bebouwd gebied, in woonwijken, dorpen en op de groene omgeving. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, groen en ruimte.	Nee

2025-024717/22	Indiener heeft een aantal vragen over wonen en verstedelijking: * Op p71 staat We willen compacte aantrekkelijke steden en dorpen met de groene omgeving dichtbij, zodat mensen snel kunnen genieten van rust en ruimte. Indiener vraagt of hier staat , dat rust en ruimte niet in steden en dorpen te vinden is, daatoe moet je naar de groene omgeving? * Alternatieven als kleine kernen vitaliseren door groei verspreiding versus steden laten groeien is niet afgewogen of verklaard. * Alternatieven als veilig bouwen op hoge zandgronden versus de ijsselomgeving rivierbedding (Deventer,Zwolle) is niet afgewogen of verklaard. * De milieu effecten van hitte stress van steden versus gespreid wonen, laag bij de grond wonen, is niet afgewogen of verklaard. * De afweging op p72 (Dit betekent dat we steviger voorwaarden stellen aan stedenbouw, uitgaan van hoger bouwen en slimmer ruimtegebruik) is helemaal niet door de OER onderbouwd? * Waar is de sociologische analyse van hoogbouw passend bij het karakter van de bewoners van Overijssel? (zie ook aanvullende tekst van indiener).	We streven naar een leefbare provincie. In (hoog-)bebouwd gebied, in woonwijken, dorpen en in de groene omgeving. De ene plek is rustiger dan de andere. We hebben juist een onderdeel 'verstedelijking' opgenomen omdat we de gezamenlijke benadering van de opgaven in de bestaande bebouwde omgeving belangrijk vinden. Inclusief opgaven over leefbaarheid, waterveiligheid, groen en ruimte. We zijn graag zuinig op onze ruimte en vinden het van belang om de bebouwde omgeving optimaal te gebruiken. Mede door woningverdunning wonen er op dezelfde oppervlakte aan bebouwd gebied steeds minder mensen. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld sociale interacties, voorzieningen en binnenstedelijke mobiliteit. Hoger bouwen kan bijdragen aan zuiniger ruimtegebruik en woonruimte bieden aan meer mensen. We gebruiken bewust de term 'hoger bouwen' en niet 'hoogbouw'. We vragen gemeenten zorgvuldig de afweging te maken welke mate van hoger bouwen passend is in specifieke steden en kernen.	Nee
2025-024717/44	P120: Conform de interbestuurlijke afspraken hanteren Overijsselse overheden en partners bij het realiseren van nieuwbouwwoningen de principes van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. Deze afspraak geldt op gemeente niveau. Indiener vraagt hoeveel % er momenteel sociale huur is (niet te vinden in OER of bijlage), 27-29% ?	In de huidige woningvoorraad van heel Overijssel bestaat 27% uit sociale huur. Voor de nieuwbouwplannen bestaat 30 % uit sociale huur voor heel Overijssel.	Nee

Thema 13. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022530/20	Bedrijventerreinen: De Omgevingsvisie beschrijft de ontwikkeling van bedrijventerreinen in paragraaf 6.8. 'Ondernemen, werken,voorzieningen en logistiek'. Bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen is het van belang te overwegen om een uitsluiting van Seveso-inrichtingen (voorheen BRZO-bedrijven) in de directe nabijheid van hoogspanningsinfrastructuur op te nemen vanwege mogelijk brand- of explosiegevaar. De Omgevingsvisie behandelt externe veiligheid (omgevingsveiligheid) in relatie tot opslag, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen (p.132). Hoewel assets van TenneT niet direct onder deze wetgeving vallen, is het van belang om rekening te houden met de invloed van het falen van masten op de omgeving, zoals andere hoogspanningsverbindingen of buisleidingen.	U wijst ons op het belang om bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen planologisch te regelen dat Seveso-inrichtingen niet in de nabijheid van hoogspanningsinfrastructuur worden gevestigd. Op Seveso-inrichtingen zijn algemene rijksregels van toepassing die door de gemeenten moeten worden toegepast in de planologische procedures of het opstellen van het omgevingsplan. Als provincie beoordelen wij de omgevingsplannen.	Nee
2025-023487/6	In de programmering van de werklocaties is er geconstateerd dat er tot en met 2040 er een beleidsneutrale behoefte van 210 hectare netto voor de gehele regio Stedendriehoek resteert, inclusief kavels voor grootschalige bedrijvigheid. De daadwerkelijke behoefte zal waarschijnlijk hoger zijn, gelet op de woningbouwambitie en de wens om de beroepsbevolking en de werkgelegenheid in balans te houden. Daar zijn echter nog geen prognoses voor berekend. 45 hectare van de beleids neutrale behoefte betreft de behoefte in Deventer. Graag zouden we zien dat de provincie Overijssel hierop ingaat en aangeeft dat dit onderdeel is van de regionale verstedelijkingsstrategie.	Het is inderdaad zo dat de Verstedelijkingsstrategie Stedendriehoek de integrale opgave betreft voor wonen en werken. De 45 hectare (bovenkant bandbreedte) voor Deventer betreft een beleidsneutrale behoefte vanuit de programmeringsafspraken uit 2023. In 2026 gaan we bezig met het opstellen van nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030. Hierin gaan we onder andere nader in op regionale meerwaarde, verstedelijkingsambities en behoefte aan grootschalige logistiek.	Nee
2025-023487/7	In het RPW hebben we met elkaar afgesproken dat regionale economische opgaven lokale en regionale meerwaarde moeten hebben. Vooral die lokale en regionale meerwaarde missen wij in de visie. Daarnaast moet de economische behoefte in de regio niet worden verward met de economische opgaven die wij als regio nastreven. Ook graag de koppeling toevoegen met het regionaal programma werklocaties waar de behoefte aan grootschalige logistiek nader wordt onderbouwd en regionaal geprogrammeerd. (Paragraaf 6.1, p. 125 onder logistiek).	Ook wij vinden het sturen op lokale- en regionale meerwaarde van belang. Dit doen we al binnen onze huidige programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2023-2026. Op dit moment zijn wij bezig met de herziening van de programmeringsafspraken 2027-2030. Daarbij gaan we ook (weer) in op regionale meerwaarde en de behoefte aan o.a. (grootschalige) logistiek. In dit proces zoeken we ook afstemming met het regionaal programma werklocaties voor de Stedendriehoek.	Nee
2025-023487/8	Economie. U kiest voor instructieregels voor bedrijven met hogere milieu categorieën en watergebonden bedrijven. In de regio onderschrijven wij het belang van dergelijke locaties en zien de potentie van het benutten van water als duurzame vervoeras. In het regionaal programma werklocaties Stedendriehoek (RPW) hebben we daarom bijvoorbeeld opgenomen dat we bedrijventerreinen met hogere milieucategorie (>4.1) willen beschermen en watergebonden locaties optimaal willen benutten en transformatie in principe uitsluiten. We hanteren een "nee, tenzij" houding en bij gemotiveerde én regionaal afgestemde uitzonderingen zetten wij ons in voor compensatie locaties. De instructieregels zoals deze nu opgenomen zijn in de provinciale Omgevingsvisie gaan een flinke stap verder (namelijk vanaf milieucategorie 3.1) en beperken ons in de toepassing van het leidende principe dat uitgaat van meervoudig ruimtegebruik waarbij ingezet wordt vanuit de compacte stad opmix van wonen en werken: het is wenselijk om de ruimte te behouden om in te kunnen zetten op transformatie, bijvoorbeeld in gebieden die direct grenzen aan woongebieden of met een goede multimodale ontsluiting. De instructieregels maken het lastig om een goede afweging te maken tussen economische, ruimtelijke en maatschappelijke belangen. Kortom ook ten aanzien van deze instructieregels vragen wij meer ruimte om aan de hand van ons gezamenlijke proces, met brede welvaart als onderlegger, integrale keuzes te maken, die mogelijk op onderdelen af kunnen wijken van deze instructieregels. Uiteraard een en ander indachtig de regionaal gemaakte afspraken in het RPW2025-2028 inclusief compensatiemaatregelen. De regio Stedendriehoek hanteert de VNG lijn in het RPW voor aanduiding van HMC-locaties: vanaf categorie 4.1. De provincie kiest een andere indeling vanaf categorie 3.1. Hiermee komen regionale afspraken in een ander daglicht te staan en wordt samenwerking (over de provinciegrens) bemoeilijkt. Wij verzoeken u in de instructieregel aan te sluiten bij de in de Regio Stedendriehoek genoemde categorieën en categorie 3.1 buiten de instructieregel te houden.	We lezen dat u binnen het programma werklocaties stedendriehoek ook specifieke aandacht heeft voor de bescherming van HMC en watergebonden bedrijvigheid. We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In de Omgevingsverordening hebben we ook extra duiding opgenomen over de nieuwe VNG-handreiking milieuzonering. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transities (circulair, energie, grondstoffen en logistiek).	Ja

2025-023649/4	In paragraaf 6.8. pagina 125 staat "We gaan zuinig om met de voorraad van watergebonden kavels door deze te behouden voor watergebonden bedrijven." Uw idee is om hier aparte instructieregels voor op te nemen. Wij hebben eerder ambtelijk al contact hierover gehad en aangegeven dat van de harde eis dat watergebonden kavels moeten worden behouden afgeweken moet kunnen worden, dat dit niet in beton gegoten moet worden en dat de regie bij de gemeenten moet blijven. Wij verzoeken u de tekst aan te passen in: "We gaan zuinig om met de voorraad van watergebonden kavels door deze te behouden voorwatergebonden bedrijven. Met moverende redenen kan hierop worden afgeweken."	We begrijpen uw reactie over de instructieregel watergebonden bedrijvigheid. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening houden we vast aan de insteek en formulering van de instructieregel. We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels.	Ja
2025-023649/5	Wij vragen om meer aandacht in de POVI voor de urgentie en opgave om bestaande bedrijventerreinen te intensiveren/herstructureren om zo extra werkruimte te realiseren. Nu gaat het met name bij bedrijventerreinen over duurzaamheid, klimaatadaptatie en groen. Voldoende en kwalitatief goede werkruimte is essentieel voor zowel doorschuifruimte en economische waarde van terreinen als voor verdere verstedelijkingen een goede balans tussen wonen en werken. Verzoek om tekst in onder andere paragraaf 6.8 hierop aan te vullen aan te passen.	We zijn het met u eens dat zeker ook op bestaande bedrijventerreinen er opgaven liggen met betrekking tot intensivering en herstructurering. In de Omgevingsvisie hebben we dit belang verduidelijkt in paragraaf 6.8. De huidige programmeringsafspraken bedrijventerreinen (2023-2026) voorzien niet in afspraken over bestaande bedrijventerreinen. Dit vormt wel onderwerp van gesprek bij de herziening van de afspraken voor de periode 2027-2030. Daarbij merken we op dat gemeenten en bedrijven zelf een grote rol spelen in herstructurering en intensivering.	Ja
2025-023649/6	We onderkennen samen het belang intensivering en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen, maar wat betreft de uitvoering loopt het vaak vast in de financiering. Hier ligt -naast het Rijk en gemeenten- ook een belangrijke rol voor de provincie. Een voorstel van onze kant: vergroot de impact van regionale ontwikkelmaatschappijen en/of stel investeringsgeld beschikbaar t.b.v. herstructurering verouderde terreinen. Dit meenemen in het samenwerken aan verdere uitwerkingen.	We begrijpen dat herstructurering en intensivering van bedrijventerreinen financiële opgaven met zich mee brengen. Wij bespreken deze problematiek en eventuele oplossingsrichtingen hiervoor graag met u tijdens de herziening van de programmeringsafspraken 2027-2030 waartoe we recent het proces zijn gestart.	Nee
2025-023649/7	Er zijn middelen beschikbaar t.b.v. het proces om te komen tot duurzame bedrijventerreinen (o.a. klimaatadaptatie, groen etc.). Maar hoe gaan we de fysieke projecten die voortkomen uit die processen daadwerkelijk financieren? Op meerdere bedrijventerreinen in Enschede en Hengelo lopen we tegen de financiering van de (ruimtelijke) plannen aan. Dit belemmert het proces om bedrijventerreinen daadwerkelijk te verduurzamen en te komen tot een goed functionerende PPS. Het beschikbaar stellen van zowel proces- als investeringsgeld door de provincie (en het rijk) helpt bij het realiseren van duurzame bedrijventerreinen in Overijssel. Meenemen in samenwerken aan verrdere uitwerkingen.	We begrijpen dat herstructurering en intensivering van bedrijventerreinen financiële opgaven met zich meebrengen. Wij bespreken deze problematiek en eventuele oplossingsrichtingen hiervoor graag met u tijdens de herziening van de programmeringsafspraken 2027-2030 waartoe we recent het proces zijn gestart.	Nee
2025-023649/8	We missen -ook gegeven de maatschappelijke opgaven waar we voor staan- het belang van en de strategie om de Overijsselse innovatieve ecosystemen, zoals het medische- en chiptechcluster in Twente, te versterken. Deze zijn van belang voor het verdien- en aanpassingsvermogen van de nationale, provinciale een regionale economie en de daarmee ook voor de aanpak van de maatschappelijke opgaven die spelen. Welke rol - naast Rijk en gemeenten- ziet de provincie voor zich, wat kan de provincie ruimtelijk bijdragen / betekenen? Meenemen in verdere uitwerkingen.	We zijn het met u eens dat innovatieve ecosystemen zoals campussen, topwerklocaties en innovatiedistricten van belang zijn voor het verdien- en aanpassingsvermogen van onze economie. De afspraken over doorontwikkelingen van dergelijke ecosystemen pakken we graag gezamenlijk met o.a. de gemeenten op binnen de verstedelijkingsstrategie, de herziening van de programmeringsafspraken bedrijventerreinen (2027-2030) en de aanbevelingen uit de REB Twente. We hebben in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie de tekst verduidelijkt.	Ja
2025-023656/4	Indiener geeft aan dat de beperkte beschikbaarheid van materialen, een veel groter probleem is dan fossiele brandstof uitputting.	Bedankt voor uw zienswijze. Wij nemen kennis van uw mening.	Nee
2025-023656/5	Indiener vraagt zich af waartegen, waarmee, wil onze provincie concurreren, n.a.v. de tekst "Dit biedt een voedingsbodem voor creativiteit en innovatie, wat essentieel is voor de concurrentiepositie van onze provincie." (p45)	We begrijpen uw vraag. Dit heeft betrekking op de schaarste op de arbeidsmarkt.	Nee
2025-023656/44	P123 6.8. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek • In de bedrijventerreinprogrammering zetten we in op balans in vraag en aanbod met kwantitatieve en kwalitatieve afspraken. Kwaliteitsambities: streven naar toekomstbestendige bedrijventerreinen op de thema's bodem en water, circulair bouwen, gezonde en groene leefomgeving, duurzame energie, zorgvuldig en intensief ruimtegebruik, organisatiegraad, huisvesting arbeidsmigranten, vrachtwagenparkeren en tegengaan van congestie. Met deze aspecten zetten we in op een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit van bedrijventerreinen. Indiener vraagt of hier huisvesting mee bedoeld wordt? Is het gebruikelijk om arbeidsmigranten te huisvesten op bedrijventerreinen? (aanvullende AI gegenereerde tekst door indiener meegestuurd).	We begrijpen uw vraag over afspraken met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen. We maken iedere vier jaar afspraken met gemeenten over de programmering van bedrijventerreinen. We maken regionale afspraken over vergelijkbare ontwikkel- en uitgiftevoorwaarden op het vlak van energie, klimaat, groen, circulariteit, duurzame brandstof, voorzieningen (o.a. parkeren, huisvesting arbeidsmigranten), verplicht lidmaatschap parkmanagement en koppeling tussen oude en nieuwe locaties.	Nee
2025-023656/45	P124: Bundeling van detailhandelsvoorzieningen in kernwinkelgebieden (binnensteden en buurt- en wijkwinkelcentra) zorgt voor aantrekkelijke winkelomgevingen en is belangrijk voor de aantrekkingskracht van binnensteden als woon/werklocaties. Hoe zorgen wijkwinkelcentra voor de aantrekkingskracht van binnensteden?	Het provinciale detailhandelsbeleid is gericht op bundeling van detailhandelsvoorzieningen. In de buurt- en wijkwinkelcentra wordt op buurt- en wijkniveau de detailhandel geconcentreerd die voorziet in dagelijkse behoeften. Daarmee vormen deze gebieden een uitzondering op de regel dat alle detailhandel zoveel mogelijk geconcentreerd moet worden in binnensteden en dorpscentra. Omdat de uitzondering is beperkt tot detailhandel die voorziet in dagelijkse behoeften, wordt voorkomen dat in deze buurt- en wijkwinkelcentra aanbod landt (in niet dagelijkse behoeften) die kan concurreren met het aanbod in de kernwinkelgebieden in de binnensteden en dorpscentra en wordt de aantrekkingskracht daarvan niet aangetast.	Nee

2025-023656/46	P125: die we in 2019 met de 3-O netwerken hebben gemaakt.Wie snapt dit?	Wij begrijpen uw verwarring hierover. We doelen hiermee op de samenwerking tussen overheden, onderwijs en ondernemers. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-023668/1	Wij vragen u dan ook om mogelijkheden te creëren om bestaande bedrijfslocaties te kunnen ontwikkelen alsook te kunnen uitbreiden, alsmede nieuwvestiging in het buitengebied mogelijk te maken om uitvoering te kunnen geven aan de in de Omgevingsvisie vermelde ambities. Een belangrijk kenmerk hierbij is, zoals genoemd, de vestigingsplaats van de Cumelabedrijven in het buitengebied. Dit typeert deze bedrijfstak, alsmede de concurrentiepositie in de sector.	Wij begrijpen uw oproep. Samen met de gemeenten in Overijssel stellen wij elke coalitieperiode programmeringsafspraken bedrijventerreinen op. De huidige afspraken lopen tot en met 2026 en we zijn nu begonnen met het proces om tot nieuwe afspraken te komen (2027-2030). De ontwikkeling van nieuwe terreinen en de uitbreiding van bestaande terreinen worden altijd binnen deze afspraken met elkaar afgestemd. Dit is en blijft voor iedere gemeente gewoon mogelijk.	Nee
2025-023668/2	Wij verzoeken u om het bestaande recht van Cumelabedrijven in het buitengebied te erkennen en dit expliciet te benoemen in de Omgevingsvisie.	Het recht van bedrijfslocaties wordt geregeld binnen gemeentelijke omgevingsplannen. Daar gaan wij als provincie niet over.	Nee
2025-023668/4	Wij verzoeken u om bij de bedrijfslocaties van Cumelabedrijven voldoende (buiten)opslagmogelijkheden toe te staan en dit expliciet te benoemen in de Omgevingsvisie.	Wij begrijpen uw verzoek, maar dit kunnen we niet expliciet opnemen in de provinciale Omgevingsvisie. Het gemeentelijk Omgevingsplan is hierin leidend.	Nee
2025-023668/5	Wij verzoeken u om bij de bedrijfslocatie van Cumelabedrijven voldoende mogelijkheden te creëren om energie op te wekken en op te slaan en dit expliciet te benoemen in de Omgevingsvisie.	Wij begrijpen uw verzoek, maar dit kunnen we niet expliciet opnemen in de provinciale Omgevingsvisie. Het gemeentelijk Omgevingsplan is hierin leidend.	Nee
2025-023879/2	Ontwikkeling Hessenpoort, lokale bedrijventerreinen en een railterminal. Wij erkennen de behoefte aan ruimte voor bedrijvigheid maar verzoeken om: a) meer duidelijkheid over het clusteren van bedrijventerreinen. Hoe wenselijk vindt u de ontwikkeling van solitair gelegen lokale bedrijventerreinen in een 'landbouwgebied met generieke opgaven en kansen', in de nabijheid van het uit te breiden regionale bedrijventerrein Hessenpoort (zoals het voornemen van de gemeente Dalfsen voor de ontwikkeling van een solitair bedrijventerrein nabij de Lichtmis)? En welke nadrukkelijke aandacht voor het behoud van landbouwgrond geeft u nu precies in relatie tot de ontwikkeling van lokale- en regionale bedrijventerreinen? b) een eventuele beslissing over de komst van een railterminal te baseren op een milieu-effectrapportage, met daarin een expliciete toets op leefomgevingskwaliteit en een verplichte participatie van de Gebiedstafel ZDZS; c) een integrale landschappelijke inpassing inclusief donkerte- en stilte analyses voor te schrijven voor de uitbreiding van bedrijventerreinen en de ontwikkeling van een railterminal. d) meer duidelijkheid te geven hoe het principe 'water & bodem-sturend' door initiatiefnemers moet worden toegepast bij ontwikkelingen in ons laag gelegen gebied. Hoe gaat u het principe 'Comply or Explain (kunt u hier geen Nederlandse term voor bedenken?) toetsen?	Wij begrijpen uw vragen rondom de ontwikkeling van Hessenpoort, lokale bedrijventerreinen en de railterminal. In antwoord op uw vragen achtereenvolgens: A) binnen ons beleid voor bedrijventerreinen hanteren we 'clustering' als uitgangspunt voor nieuwe regionale bedrijventerreinen in bebouwd gebied gelegen aan de corridors A1/A35 en A28. Daarbij zetten we in op zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik en inbreiding voor uitbreiding. We vragen gemeenten om gebruik te maken van de Redeneerlijn om te komen tot een locatieafweging. B) Bij de locatiekeuze voor de railterminal worden de daarvoor benodigde planprocedures doorlopen en worden bijbehorende planproducten opgesteld. C) Een landschappelijke inpassing behoort ook tot deze planproducten. D) Water en bodem sturend maken in onze ruimtelijke inrichting is één van onze vier Leidende Principes in onze Omgevingsvisie en heeft ook een prominente positie in de Redeneerlijn. Dit Leidende Principe is niet een generiek principe, maar gaat uit van lokale omstandigheden, waardoor we komen tot gebiedsgerichte oplossingen. In onze optiek blijft hierdoor ruimte voor maatwerk. Wij gebruiken in de visie de vertaling "pas toe of leg uit" voor het principe "comply or explain". Hiermee bedoelen wij dat als er onverhoopt toch redenen zijn om af te wijken dit uitlegbaar en toetsbaar moet zijn hoe dan wel klimaatadaptieve doelen bereikt worden.	Nee
2025-024098/4	Economie en werklocaties. Uit recent onderzoek blijkt Almelo een sterke economische groei te hebben doorgemaakt; met name op het gebied van high tech. Een ontwikkeling die wij toeschrijven aan de gezamenlijke inspanningen en strategische keuzes die zowel op gemeentelijk, regionaal als provinciaal niveau zijn gemaakt. Onze gemeente heeft zich actief ingezet om een gunstig ondernemersklimaat te creëren en dat zien wij graag de komende jaren voortgezet. De POVI lijkt hierin een positieve bijdrage te leveren. De POVI benoemt economische thema's, maar mist naar onze mening op plekken evenwel een bepaalde scherppte in de uitwerking. Bijvoorbeeld waar het gaat om het definiëren van topwerklocaties. Kan nog meer helder worden gemaakt wat de topwerklocaties zijn en wat de provinciale visie precies is op deze locaties?	Dank voor uw verduidelijkende vraag. Wij hebben de tekst in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie hierop aangepast.	Ja
2025-024098/5	Ook staan wij in de basis positief tegenover de beperking op het afschalen van de milieucategorieën 3 t/m 5 op bedrijventerreinen. Voorwaardelijk daarin is naar onze mening wel de afwijkingsmogelijkheid zoals deze in ontwerp Omgevingsverordening is opgenomen. Wel willen we voorstellen dat uitsluitend het totale areaal wordt beschermd — dus het aantal hectare of kavels — en dat de gemeente zelf de ruimte behoudt om te bepalen waar deze terreinen precies worden gesitueerd. Op deze manier is het gemeenten nog steeds mogelijk een bedrijf uit de zwaardere categorie uit te plaatsen naar een nieuwe locatie en de oude locatie in te zetten voor andere opgaven.	We lezen dat u in de basis positief staat tegenover de beperking op het afschalen van de milieucategorieën 3 t/m 5 op bedrijventerreinen. We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Ja

2025-024159/19	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Logistiek is de versterkende factor voor de regionale economie. Onmisbaar in een ecosysteem waarin productie, opslag, goederenvervoer en afzetmarkt een geoliede keten vormen. We zien met name in onze havens kansen voor de transitie naar een circulaire economie. De toenemende vraag naar havengebruik, op- en overslag via water, vraagt sturing op huisvesting van watergebonden bedrijvigheid aan het water." Meer focus op economische groei leidt tot knelpunten; files, brugopeningen, etc. Dit wordt gemist in de analyse.	We zijn het met u eens dat havens bij uitstek de locaties zijn met kansen voor de circulaire transitie van onze economie. Ook onderschrijven we dat deze transitie kan leiden tot extra vervoersstromen/logistieke bewegingen. Het is van belang om met elkaar scherp te blijven sturen op de gevolgen daarvan, door het strategisch en datagedreven organiseren van logistieke processen en infrastructuur (bijvoorbeeld door het gebruik van data om verkeersstromen te optimaliseren, monitoring en evaluatie). De Omgevingsvisie gaat niet in op dit detailniveau. We werken ook aan het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP). Hierin hebben we nadrukkelijk aandacht voor o.a. congestie. Besluitvorming van het RMP is in 2026 voorzien.	Nee
2025-024127/5	Economische rol van alle kernen binnen het DSS. Tot slot vragen wij om aandacht voor het feit dat niet alleen de vijf grote steden, maar álle typen kernen in Overijssel een rol vervullen in de economische dynamiek. Een groot deel van de werkgelegenheid bevindt zich buiten de steden, op bestaande bedrijventerreinen en in goed bereikbare kleinere kernen. Wij pleiten voor voldoende flexibiliteit in ruimtelijke kaders om transformatie, herstructurering en functiemenging mogelijk te maken op lokaal niveau, passend bij de schaal van de kern.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee
2025-023454/11	Andere economische dragers. Naast landbouw zijn ook andere economische dragers in het buitengebied van belang voor de leefbaarheid in het buitengebied. Voor een leefbaar buitengebied zijn voldoende economische dragers namelijk in essentieel. Uiteraard mogen deze niet belemmerend zijn voor de landbouw. Wij verzoeken daarom om meer aandacht te besteden aan economische dragers in het buitengebied.	Wij erkennen dat er meerdere economische dragers zijn voor de leefbaarheid van de groene omgeving. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie. In de diverse hoofdstukken van de visie gaan we hier ook nader op in, zoals bijvoorbeeld in het hoofdstuk recreatie en vrijetijd.	Ja
2025-023459/6	Watergebonden bedrijventerreinen. Hardenberg wordt op de kaart aangewezen als (binnen)haven. Specifiek gaat het over bedrijventerrein Bruchterweg-Nieuwe Haven. Wij onderschrijven het doel om te sturen op het gebruik van de (aan het water gelegen) kavels voor watergebonden bedrijvigheid. Veel van deze kavels worden in de praktijk ook al als zodanig gebruikt. De Hardenbergse werkwijze is dat wij sturen door te stimuleren en daarover voortdurend in nauw contact te staan met onze ondernemers. De voorliggende regeling voor watergebonden bedrijvigheid heeft een andere insteek. Vraag is of de provincie inzicht kan geven of eigenaren door deze regeling aanspraak kunnen maken op tegemoetkoming in de planschade (wegens mogelijke waardevermindering van de kavels) en zo ja, wie deze kosten dan moet dragen.	We lezen dat u het sturen op het gebruik van de kavels voor watergebonden bedrijvigheid onderschrijft. We hebben in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie zelf, extra duiding toegevoegd waarom we inzetten op het behoud van deze specifieke werklocaties. We hebben laten uitzoeken of er als gevolg van de instructieregels voor HMC en watergebonden bedrijvigheid sprake kan zijn van planschade. Dit is in sommige gevallen mogelijk bij de instructieregel voor watergebonden bedrijvigheid. We hebben hier in de toelichting bij de instructieregel extra duiding over opgenomen.	Ja
2025-023452/8	Er wordt gesteld dat door beter benutten en herontwikkeling extra bedrijfsruimte ontstaat op bestaande werklocaties. Graag zien we daar aan toegevoegd dat daarvoor is in sommige gevallen wel schuifruimte nodig is.	We onderschrijven het belang van schuifruimte op bestaande bedrijventerreinen om zo (her)ontwikkelingen op gang te brengen. We hebben dit belang nadrukkelijker geduid in paragraaf 6.8 van onze Omgevingsvisie.	Ja
2025-023452/9	Bedrijventerreinen - Er staat in de Omgevingsvisie dat gestuurd wordt op behoud van bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën (3, 4, 5) omdat dit type bedrijventerrein nodig is voor ruimte voor circulaire economie en energietransitie. Voor veel bedrijventerreinen is dit een goed uitgangspunt. Voor de locatie aan de IJsseldijk 42 is dat minder passend bij een eventueel vertrek van de huidige bedrijvigheid. Onze eigen Omgevingsvisie benoemt de werklocaties aan de IJsseldijk niet (langer) als werklocaties. Bij stoppende bedrijven is het beëindigen van bedrijfsactiviteiten en het toevoegen van een woonfunctie passend gezien de ligging. We zien daarom graag dat voor werklocaties aan de IJsseldijk voor deze regel een uitzondering gemaakt wordt. De Omgevingsvisie van Kampen gaat in op het samenbrengen van verschillende functies in gecombineerde woon-werkmilieus aan de randen van bedrijventerreinen en nabij woonwijken. We onderzoeken samen met de aanwezige ondernemers de mogelijkheden voor een verkleuring naar woningen en/of publieksvriendelijke bedrijvigheid. We verzoeken u bij dit soort ontwikkelingen (bijvoorbeeld aan de zuidelijke rand van Haatland en de Kop van Spoorlanden) maatwerk mogelijk te blijven maken.	We lezen dat u het behoud van bedrijventerreinen met hogere milieucategorieën een goed uitgangspunt vindt voor veel bedrijventerreinen. We snappen dat er in sommige gevallen op gemeentelijk niveau ook andere belangenafwegingen spelen. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Nee

2025-023910/5	Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp-Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie. Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en Omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid. Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen - zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We lezen dat u zorgen heeft ten aanzien van de instructieregel HMC. We houden vast aan de insteek van de instructieregel. In de visie hebben we in paragraaf 2.7 en 6.8 een verduidelijking opgenomen waarom we dit van groot belang achten. Met betrekking tot uw eerste twee verzoeken: we hebben de uitzonderingsbepaling nader toegelicht en aangescherpt in de Omgevingsverordening. Voor wat betreft uw derde verzoek; we houden vast aan het omgevingsplan als beoordelingskader.	Ja
2025-023910/8	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen -van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerp-Omgevingsverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau - passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de Omgevingsverordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringafspraken (2027-2030). De teksten in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie zijn wel aangevuld.	Ja
2025-023910/15	Faciliteren van de mkb-sector is onderbelicht in de Omgevingsvisie. In uw Omgevingsvisie geeft u aan dat de mkb-sector de ruggengraat vormt van onze regionale economie. Volgens de visie zorgt de mkb-sector voor 60% van de werkgelegenheid in de provincie. Ondanks dit gegeven ligt de nadruk in de Omgevingsvisie erg op de bovenregionale en topwerklocaties. Het faciliteren van de mkb- sector is naar onze mening onderbelicht in de visie en zou meer aandacht moeten krijgen. Een sterke mkb-sector is immers dragend voor de lokale economie en vitaliteit van de kernen.	We onderschrijven dat een sterke MKB-sector dragend is voor de lokale economie en vitaliteit van de kernen. We hebben dit in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie nogmaals benadrukt.	Ja
2025-023910/17	Detailhandel en voorzieningen. Onder het kopje 'Detailhandel en voorzieningen' wordt de volgende uitspraak gedaan: "De binnensteden van grote kernen kunnen meestal de concurrentie van grootschalige detailhandel op een perifere locatie wel hebben." De hiervoor weergegeven uitspraak is ongefundeerd. Waar is deze uitspraak op gebaseerd? Kernen, zowel de grote als de kleine kernen, kunnen wel degelijk last hebben van voorzieningen voor grootschalige detailhandel op een perifere locatie. En waarom mag een dergelijke voorziening alleen bij een grotere kern en niet bij een kleinere kern? Zou de locatie (beschikbaar oppervlak, ontsluiting, verzorgingsgebied, sociale binding et cetera) niet bepalend moeten zijn in plaats van de omvang van een kern? Door dergelijke voorzieningen alleen bij uitzondering bij grote kernen toe te staan is sprake van een geval van oneerlijke concurrentie.	In de toelichting op de instructieregels voor grootschalige detailhandel hebben wij aangegeven waarom wij dat type detailhandel alleen bij de grote kernen op perifere locaties toestaan. Onze uitspraak dat binnensteden van de grote kernen meestal wel de concurrentie kan hebben van grootschalige detailhandel, baseren wij op het onderzoek dat wij in 2021 door Bro en Rho hebben laten doen voor de onderbouwing van onze instructieregels detailhandel. Deze onderbouwing laat zien dat onze instructieregels en dus ook onze instructieregels voor grootschalige detailhandel op perifere locaties voldoen aan de eisen van de Dienstenrichtlijn. Het argument van oneerlijke concurrentie lijkt ons niet passend. Kernen moeten niet concurreren op het aanbod aan detailhandelsvoorzieningen, maar zouden moeten streven naar een aanbod dat complementair is. Daarbij bedienen de grote steden een regionaal verzorgingsgebied en voorzien de andere kernen in principe in lokale behoeften.	Nee

2025-023910/18	Ruimtelijke Economische Bouwsteen. De Ruimtelijk Economische Bouwstenen (REB) vormen volgens de Omgevingsvisie het kader voor het regionaal economisch profiel van de bedrijventerreinen voor de toekomst. De bouwstenen beschrijven volgens de visie het economisch profiel van de desbetreffende regio en de voorgestelde koers en inzet voor het bieden van voldoende ruimte voor grootschalige bedrijfsvestigingen en de dóórontwikkeling van innovatie omgevingen. De REB is echter nog niet gereed voordat de Omgevingsvisie wordt vastgesteld (volgens planning begin 2026). Op dit moment is het ons inziens onduidelijk of het gevoerde beleid in de Omgevingsvisie wel aansluit bij de uitkomsten van de REB. Hoe denkt de provincie hiermee om te willen gaan? Wordt de Omgevingsvisie indien nodig aangepast op basis van de REB's?	De Ruimtelijk Economische Bouwstenen vormen inderdaad het regionaal economisch kader voor het profiel van bedrijventerreinen voor de toekomst. Wij begrijpen uw vraag over de tijdigheid/planning van in dit geval de REB Twente en de Omgevingsvisie. Op het moment van schrijven ligt de REB Twente voor ter besluitvorming bij de verschillende colleges. De verwachting is daarmee dat de producten goed op elkaar aansluiten.	Nee
2025-023039/12	Paragraaf 2.7 Hoewel u de Regio Zwolle erkent als economische motor, ontbreekt het aan concrete aandacht voor de positie van kleine gemeenten binnen deze regio. Wij vragen om een integrale regionale aanpak waarin de bijdrage van gemeenten als Olst-Wijhe expliciet wordt gewaardeerd en ondersteund. Alleen zo kunnen we samen zorgen voor een economisch en sociaal vitaal regio-ecosysteem.	Wij onderschrijven dat ook de kleinere gemeenten en kernen in Overijssel een belangrijke bijdrage leveren aan de economische en sociale vitaliteit van de provincie/regio. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 2.7 van onze Omgevingsvisie.	Ja
2025-023039/45	Paragraaf 6.8 U spreekt niet over de verduurzaming/elektrificatie van de logistiek en de ruimtelijke uitdagingen die daar bij komen kijken in relatie tot ruimtelijk beslag en netcongestie. Er mist een visie van de provincie op dit vlak.	Het is juist dat we in de Omgevingsvisie niet expliciet zijn ingegaan op verduurzaming/elektrificatie van de logistiek. We hebben hier in paragraaf 6.8 een aanvulling op gedaan.	Ja
2025-023039/46	U richt zich vooral op stedelijke economische ontwikkeling en daardoor missen kansen voor kleinschalige en lokale bedrijvigheid in gemeenten zoals Olst-Wijhe. Wij verzoeken u om expliciete ondersteuning te bieden voor lokaal ondernemerschap en economische diversiteit passend bij onze identiteit en schaal.	Goed dat u aandacht vraagt voor de kansen voor kleinschalige en lokale bedrijvigheid. Ook wij vinden die van groot belang. We hebben een breed MKB-programma binnen de provincie waar zeker ook kleinschalige ondernemers subsidie kunnen aanvragen voor o.a. landbouw, mkb-maak, digitalisering, circulair, recreatie en toerisme. Zo zetten we in op economische diversiteit en vitaliteit.	Nee
2025-023039/47	U benadrukt concentratie van detailhandel in grotere centra om leegstand tegen te gaan. Echter, voor gemeenten als Olst-Wijhe is het behoud en versterking van detailhandel in dorpskernen cruciaal voor leefbaarheid en sociale verbinding. Wij verzoeken u aandacht en ruimte te bieden voor lokale detailhandel, passend bij onze gemeentelijke schaal. Concretiseer hoe u wilt bijdragen aan vitale dorpskernen, inclusief winkelstructuur, en ruimte voor lokaal maatwerk.	Het klopt inderdaad dat het concentratiebeleid centraal staat bij ons detailhandelsbeleid. We waarderen het dat u hier specifiek aandacht vraagt voor de detailhandel in dorpskernen. Er zijn uitzonderingen mogelijk ten aanzien van grootschalige-, volumineuze- en buurt- en wijkwinkelcentra. Kleinere kernen en dorpen hebben daarom altijd de mogelijkheid in hun omgevingsplan te voorzien in nieuwe detailhandelsvestigingen binnen of direct aansluitend aan bestaande buurt- en wijkwinkelcentra voor zover de detailhandelsvestiging in hoofdzaak is gericht op het voorzien in dagelijkse behoeften. Ruimte voor lokaal maatwerk is en blijft daarmee mogelijk. Tegelijkertijd werken we in 2026 ook aan ons beleid voor een Leefbaar Platteland. Hierin zal ook uitvoerig stil worden gestaan bij de vraag hoe gebieden leefbaar blijven en wat daarvoor nodig is. Graag blijven we daarover met u in gesprek.	Nee
2025-023039/48	U besteedt beperkte aandacht aan kleinschalige bedrijventerreinen die voor gemeenten als Olst-Wijhe belangrijk zijn. Wij pleiten voor een provinciale beleidslijn die het behoud en de ontwikkeling van dergelijke terreinen mogelijk maakt, passend bij de schaal en behoeften van kleine kernen.	Wij zijn het met u eens dat ook kleinschalige bedrijventerreinen van groot belang zijn voor onze regionale economie. Zeker gelet op de schaarste aan bedrijfskavels. Binnen de huidige programmeringsafspraken bedrijventerreinen is bouwen voor eigen behoefte mogelijk mits kwantitatief en kwalitatief afgestemd. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030). In paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie hebben we de tekst over dit onderwerp aangevuld.	Ja
2025-023039/49	We begrijpen het belang van het behouden van ruimte voor zware bedrijven (milieucategorie 4 en 5). De huidige regeling is echter te breed omdat ook milieucategorie 3 wordt meegenomen. Veel van onze kleinschalige bedrijventerreinen vallen in categorie 3.1 of 3.2 en liggen vlakbij woningen aan de dorpsrand en bieden juist kansen voor herontwikkeling naar wonen of gemengd gebruik. Daarom vragen we u om artikel 4.26a lid 1 aan te passen zodat alleen categorie 4 en 5 worden meegenomen. Mocht categorie 3 toch blijven, dan moet de afwijkingsmogelijkheid in lid 2 worden verruimd. De tekst 'groot openbaar en/of bovenlokaal belang' is te beperkt; ook lokale belangen moeten meegewogen kunnen worden. Zo houden we ruimte voor passende ontwikkelingen en maatwerk in Olst-Wijhe. Wij vragen u om onderscheid te maken binnen categorie 3 tussen zware en dorpsgerichte bedrijvigheid en ruimte te geven voor lokale afweging bij herontwikkeling van categorie 3-terreinen, waarbij u functiemenging en verduurzaming van bestaande terreinen beleidsmatig ondersteunt.	We lezen dat u begrip heeft voor het belang van het behouden van ruimte voor zware bedrijven. We hebben in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transitie (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkingsmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja

2025-023888/4	Bedrijvigheid en REB2040 (zie ook bijlage). Wij maken ons zorgen over de beperkingen die de nieuwe Omgevingsverordening mogelijk heeft op (boven)regionale bedrijvigheidsopgaven buiten de grote steden. Wij verzoeken om ruimte te bieden voor de gezamenlijke REB2040-opgave, met name in het zoekgebied Hessenpoort -J.J. Gorterlaan. Daarbij vragen wij aandacht voor de spanning tussen (deze) clustering langs de A28 en andere belangen zoals natuur, landschap en energie in dit gebied.	Wij begrijpen uw zorgen over de (boven)regionale bedrijvigheidsopgave vanuit de REB Regio Zwolle i.r.t. andere ruimteclaims en afwegingen in datzelfde A28-gebied. De zoekgebieden in de REB Regio Zwolle zijn destijds sec vanuit het economisch belang aangewezen met daarbij opgemerkt dat de integrale afweging voor dergelijke locaties binnen andere gremia moet worden uitgewerkt. Bij de integrale afweging van meerdere ruimteclaims kan de Redeneerlijn een hulpmiddel zijn. De komende maanden blijven daarover graag met u in gesprek.	Nee
2025-023888/12	In de ontwerp-Omgevingsvisie staat op pagina 123: "We hanteren 'clustering' als uitgangspunt voor nieuwe regionale bedrijventerreinen in bebouwd gebied gelegen aan de corridors A1/A35 en A28". In de corridor A28 zien we echter ook dat de gedeelten van de corridor A28 die aansluiten op bestaande bebouwing, bijna volledig bestaan uit leefgebied weidevogels. Ook vallen delen van de corridor binnen de programmeringsafspraken windenergie. Tot slot zijn de in gebiedsvisie ZSDZ, delen van de corridor A28 benoemd als "agrarisch gebied met toekomst" en "een fraai en duurzaam landschap". Dit roept bij ons de vraag op wat uw visie op deze A28 corridor A28 is: welke functies moeten in dit gebied prioriteit hebben? Daarnaast signaleren we dat de provincie circulaire economie belangrijk vindt. Circulaire economie kent een groot ruimtebeslag. Grondprijzen zijn hoog. De prijs van circulaire producten moet kunnen concurreren met 'lineaire' producten. Onze vrees is dat circulaire economie niet concurrerend kan worden als de provincie de planontwikkeling van circulaire activiteiten ook hoog inzet op "intensief ruimtegebruik (meerlaags bouwen en functiestapeling), duurzame energie, klimaatadaptatie (water/bodem), duurzame ruimtelijke inpassing (groene omlijsting) en landschappelijke kwaliteit".	Het klopt inderdaad dat we inzetten op clustering van regionale bedrijventerreinen aansluitend op bebouwd gebied langs onze vervoerscorridors. Tegelijkertijd zijn er langs deze corridors ook andere bestaande én toekomstige ruimteclaims waar rekening mee gehouden dient te worden. Aan de hand van de Redeneerlijn kunnen deze ruimteclaims met elkaar worden afgewogen. Vanuit de provincie hebben wij geen specifieke visie op de A28 zone. Voor wat betreft uw punt over de circulaire economie; wij begrijpen uw reactie en zorgen daarover. Het is nog onduidelijk wat de circulaire economie precies aan extra ruimte gaat vragen op bedrijventerreinen; onderzoeken hierover verschillen van uitkomst. Wel lijkt de inschatting van het PBL van 40% extra ruimte een overschatting. Tegelijkertijd merken ook wij op dat de grondprijzen voor bedrijventerreinen sterk stijgen en dat daarmee de circulaire economie mogelijk minder snel concurrerend kan worden. Ons voorstel is om dit op te pakken binnen ons gezamenlijke proces om te komen tot nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen (2027-2030).	Nee
2025-023582/12	In paragraaf 6.8 zijn de locatiekeuzes voor bedrijvigheid nabij bestaand goederenspoor (en -terminals) onderbelicht.	Dank voor uw reactie, we begrijpen dat u in de Omgevingsvisie graag meer aandacht zou willen voor de bedrijvigheid in nabijheid van het bestaande goederenspoor. Omdat deze Omgevingsvisie strategisch is wordt dit onderwerp inderdaad niet gedetailleerd besproken. In de uitwerkingen van de Omgevingsvisie, bijvoorbeeld bij de verstedelijkingsstrategieën krijgt dit onderwerp meer aandacht.	Nee
2025-024160/1	U constateert dat in het ontwerp-Omgevingsvisie, in hoofdstuk 6 "Kaderstelling voor beleid", onder paragraaf 6.8 Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek, wordt verwezen naar het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030, waarin als doelstelling wordt genoemd dat het bedrijfsleven in 2030 de inzet van primaire grondstoffen met 50% moet hebben verminderd, met het uiteindelijke doel om in 2050 een volledig circulaire economie te realiseren. Ook onder paragraaf 6.11 Milieu en gezondheid wordt deze doelstelling herhaald. Cascade onderschrijft het belang van hergebruik van materialen en is van mening dat het zeker zoveel mogelijk ingezet moet worden maar een reductie van 50 % van dit type grondstoffen verre van realistisch is (zie in bijlage de brief van VNO-NCW betreffende circulaire economie). Tegelijkertijd wil Cascade benadrukken dat de behoefte aan primaire grondstoffen zoals zand, grind en klei ook op de langere termijn groot zal blijven. Dit wordt bevestigd door onafhankelijke analyses. Zelfs bij een maximale inzet op hergebruik en alternatieven, blijft een aanzienlijke vraag bestaan naar primaire grondstoffen voor de bouw, infrastructuur en energietransitie. Verzoek tot borging van ruimte voor winning van primaire grondstoffen in de Omgevingsvisie Overijssel. Cascade pleit ervoor dat de Omgevingsvisie van de provincie Overijssel de bovengenoemde realiteit erkent en dat er ruimte wordt gereserveerd voor de winning van primaire grondstoffen. Alleen door deze ruimte te behouden, kunnen de maatschappelijke opgaven op gebied van woningbouw, infrastructuur en de energietransitie worden gewaarborgd.	Wij volgen voor circulaire economie het landelijke beleid en de daar gestelde doelen. Wij denken dat er veel kansen zijn in de circulaire economie ook voor hergebruik en het vervangen van primaire grondstoffen. Voor gebruik van primaire grondstoffen hebben wij de vier pijlers van het provinciale ontgrondingenbeleid beschreven in 6.1.	Nee
2025-024186/9	Voldoende grote bouwblokken voor agrarische bedrijven blijft daarbij ook een punt van aandacht. Verduurzaming en, vrij recentelijk, het convenant dierwaardige veehouderij, vragen om meer ruimte. Enerzijds om stallen verder van elkaar te plaatsen voor bijvoorbeeld brandveiligheid, anderzijds om ruimte te bieden aan dieren. Ook aan hoogwaardige mestverwerking en -verwaarding moet hierbij gedacht worden.	In onze Omgevingsverordening hebben we geen vaste maximale grootte vastgesteld voor agrarische bouwblokken. Wel geldt er een aantal uitgangspunten: Een uitbreiding van het bouwblok mag alleen als eerst is onderzocht of de extra ruimte niet binnen het bestaande bouwblok kan worden opgelost. Als een agrarisch bouwblok flink wordt uitgebreid, moet er ook geïnvesteerd worden in de ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Denk aan landschappelijke inpassing of verbetering van de omgeving. De grootte van een bouwblok kan beperkt worden door de eigenschappen van het landschap. Bijvoorbeeld als het gebied kleinschalig is of een bijzondere uitstraling heeft, dan past een groot bouwblok daar niet goed bij.	Nee

2025-024467/9	Economie. De gemeente heeft kennisgenomen van de instructieregels voor bedrijven met hogere milieu categorieën en watergebonden bedrijven die de provincie in het ontwerp heeft opgesteld. De gemeente onderschrijft het belang van deze locaties voor de regionale economie en ziet de potentie van het benutten van water als duurzame vervoer as. In het regionaal programma werklocaties Stedendriehoek (RPW) hebben we bijvoorbeeld opgenomen dat we bedrijventerreinen met hogere milieucategorie (vanaf 4.1) willen beschermen en watergebonden locaties optimaal willen benutten en transformatie in principe uitsluiten. We hanteren een “nee, tenzij” houding en bij gemotiveerde én regionaal afgestemde uitzonderingen zetten wij ons in voor compensatielocaties. Echter, de instructieregels zoals deze nu opgenomen zijn in de provinciale Omgevingsvisie gaan een flinke stap verder en beperken ons in de gewenste stedelijke gebiedsontwikkelingen in Centrum&Schil en met name in het Havenkwartier.	We lezen dat u het belang onderschrijft van het behoud van hogere milieucategorie bedrijven en watergebonden kavels. We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt. In onderling overleg met u hebben we bepaald welke delen van het Havenkwartier worden aangewezen als watergebonden kavels.	Ja
2025-024467/10	De harde bescherming voor HMC-categorie 3 werkt belemmerend voor een integrale en toekomstgerichte transformatie naar gemengde stedelijke gebieden. Juist op plekken waar we al gestart zijn met verkenningen en voorbereiding van transformatie en/of herstructurering gewenst is, zoals het Havenkwartier en de Roto- locatie, maken de instructieregels het lastig om een goede afweging te maken tussen economische, ruimtelijke en maatschappelijke belangen. Wij pleiten daarom voor: •meer afwegingsruimte op lokaal niveau voor wat betreft afspraken die verder gaan dan in het RPW Stedendriehoek afgesproken. De gemeente is prima in staat om – binnen helder beleidskader- een zorgvuldige belangenafweging te maken tussen behoud van HMC-functies, optimaal benutten van watergebonden locaties en andere ruimtelijke opgave zoals woningbouw. Dit doen wij op een zorgvuldige manier en indachtig de regionaal gemaakte afspraken in het RPW 2025-2028 (inclusief compensatiemaatregelen). •Het programma Centrum & Schil, inclusief Haveneiland, te beschouwen als een uitzondering bedoeld onder artikel 4.26a. Uitgangspunt is dat vervallen ruimte wordt gecompenseerd conform de regionaal gemaakte afspraken in het RPW 2025-2028 van de regio Stedendriehoek. •Uniformiteit met de afspraken in het RPW Stedendriehoek en categorie 3.1 buiten de instructieregel te houden. De regio Stedendriehoek hanteert de VNG lijn in het RPW voor aanduiding van HMC-locaties: vanaf categorie 4.1. De provincie kiest een andere indeling vanaf categorie 3.1. Hiermee komen regionale afspraken in een ander daglicht te staan en wordt samenwerking (over de provinciegrens) bemoeilijkt.	We lezen dat u de bescherming van HMC-categorie 3 belemmerend vindt. We hebben in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In de Omgevingsverordening hebben we ook extra duiding opgenomen over de nieuwe VNG-handreiking milieuzonering. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transitie (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt. Over de afstemming over de uniformiteit tussen de programmeringsafspraken in het RPW Stedendriehoek en West-Overijssel blijven we graag met u in gesprek. Daarbij merken we op dat wij als provincie Overijssel alleen afspreken met u maken binnen de programmeringsafspraken West-Overijssel.	Ja
2025-024467/13	In 6.2 (blz 125 onder logistiek) missen we de koppeling met het regionaal programma werklocaties waar de behoefte aan grootschalige logistiek nader wordt onderbouwd en regionaal geprogrammeerd;	Dank voor uw scherpte. We hebben in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie verduidelijkt dat er in het regionaal programma werklocaties stedendriehoek de behoefte aan grootschalige logistiek nader wordt onderbouwd. Ook wij zullen dit weer opnemen in de nieuwe programmeringsafspraken bedrijventerreinen 2027-2030 die we samen met u als gemeente opstellen.	Ja
2025-024467/14	Bij de derde bullit (6.2 Logistiek): ook Deventer erkent de circulaire positie van de binnenhaven. Voor de versterking van deze positie gaat het niet alleen om de bescherming van de watergebonden kavels, maar ook om investeren in een toekomstbestendige sluis en de toegankelijkheid van de binnenhaven via de IJssel met oog op rivierbodemdaling en wisselende waterstanden in de toekomst te kunnen blijven garanderen;	We zijn het met u eens dat wisselende waterstanden van invloed zijn op logistiek en daarmee op de positie van de binnenhavens. We hebben hier kort wat verduidelijking over opgenomen in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024443/4	om in de toelichting op artikel 4.26a van de ontwerp Omgevingsverordening te erkennen dat in kernen met regionaal-economische functies (zoals opgenomen in gemeentelijke of regionale visie) meer ruimte nodig is voor herstructurering, functiemenging en innovatieve ontwikkeling;	We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt. Afspraken over nieuwe bedrijventerreinen maken we gezamenlijk binnen de programmeringsafspraken bedrijventerreinen. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Ja
2025-024443/5	en te overwegen om artikel 4.26a lid 1 aan te passen, zodat dit beter aansluit bij de provinciale ambitie om duurzame economische transformatie in samenhang met ander opgaven en ambities mogelijk te maken.	We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja

2025-024509/5	2. Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp-Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie. Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en Omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw.De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid.	We hebben in de paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkingsmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja
2025-024509/7	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen — van groot tot klein — ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerp-Omgevingsverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau — passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de Omgevingsverordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030). We hebben dit in paragrafen 2.7 en 6.8 aangevuld.	Nee
2025-024717/5	Indiener geeft aan dat de beperkte beschikbaarheid van materialen is een veel groter probleem dan fossiele brandstof uitputting.	Wij nemen kennis van uw mening.	Nee
2025-024717/6	Indiener vraagt zich af waartegen, waarmee, wil onze provincie concurreren, n.a.v. de tekst "Dit biedt een voedingsbodem voor creativiteit en innovatie, wat essentieel is voor de concurrentiepositie van onze provincie." (p45)	Dit heeft betrekking op de schaarste op de arbeidsmarkt.	Nee
2025-024717/45	P123 6.8. Ondernemen, werken, voorzieningen en logistiek . • In de bedrijventereinprogrammering zetten we in op balans in vraag en aanbod met kwantitatieve en kwalitatieve afspraken o Kwaliteitsambities: streven naar toekomstbestendige bedrijventerreinen op de thema's bodem en water, circulair bouwen, gezonde en groene leefomgeving, duurzame energie, zorgvuldig en intensief ruimtegebruik, organisatiegraad, huisvesting arbeidsmigranten, vrachtwagenparkeren en tegengaan van congestie. Met deze aspecten zetten we in op een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit van bedrijventerreinen. Indiener vraagt of hier huisvesting mee bedoeld wordt? Is het gebruikelijk om arbeidsmigranten te huisvesten op bedrijventerreinen? (aanvullende AI gegenereerde tekst door indiener meegestuurd).	We begrijpen uw vraag over afspraken met betrekking tot de huisvesting van arbeidsmigranten op bedrijventerreinen. We maken iedere vier jaar afspraken met gemeenten over de programmering van bedrijventerreinen. We maken regionale afspraken over vergelijkbare ontwikkel- en uitgiftevoorwaarden op het vlak van energie, klimaat, groen, circulariteit, duurzame brandstof, voorzieningen (o.a. parkeren, huisvesting arbeidsmigranten), verplicht lidmaatschap parkmanagement en koppeling tussen oude en nieuwe locaties.	Nee
2025-024717/46	P124: Bundeling van detailhandelsvoorzieningen in kernwinkelgebieden (binnensteden en buurt- en wijkwinkelcentra). zorgt voor aantrekkelijke winkelomgevingen en is belangrijk voor de aantrekkingskracht van binnensteden als woon/werklocaties. Hoe zorgen wijkwinkelcentra voor de aantrekkingskracht van binnensteden?	Het provinciale detailhandelsbeleid is gericht op bundeling van detailhandelsvoorzieningen. In de buurt- en wijkwinkelcentra wordt op buurt- en wijkniveau de detailhandel geconcentreerd die voorziet in dagelijkse behoeften. Daarmee vormen deze gebieden een uitzondering op de regel dat alle detailhandel zoveel mogelijk geconcentreerd moet worden in binnensteden en dorpscentra. Omdat de uitzondering is beperkt tot detailhandel die voorziet in dagelijkse behoeften, wordt voorkomen dat in deze buurt- en wijkwinkelcentra aanbod landt (in niet dagelijkse behoeften) die kan concurreren met het aanbod in de kernwinkelgebieden in de binnensteden en dorpscentra en wordt de aantrekkingskracht daarvan niet aangetast.	Nee
2025-024717/47	P125: die we in 2019 met de 3-O netwerken hebben gemaakt.Wie snapt dit?	Wij begrijpen uw verwarring hierover. We doelen hiermee op de samenwerking tussen overheden, onderwijs en ondernemers. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie.	Ja

2025-025086/9	Economie in het buitengebied. Wij zien dat er in de Omgevingsvisie veel aandacht wordt besteed aan de thema's natuur, duurzaamheid en bodem- en water sturend. De aandacht die in de Omgevingsvisie wordt besteed aan economisch ontwikkelingen in het buitengebied, zoals landbouw vinden wij minimaal. Wat de landbouw betreft geeft u aan dit onderwerp verder uit te werken in de landbouwvisie. Wij zien graag dat in de Omgevingsvisie al meer richting gegeven wordt, in samenhang met andere opgaven. Ook zien we graag meer aandacht van de economische ontwikkelingen in het buitengebied. De Omgevingsvisie is immers het instrument waarin alle ambities voor de fysieke leefomgeving in samenhang worden beschreven, de economische ontwikkelingen in het buitengebied is een belangrijk aandachtspunt. Er liggen veel uitdagingen voor het buitengebied, maar het buitengebied kan tegelijkertijd ook bijdragen aan de bredere uitdaging op het gebied van bijvoorbeeld wonen en klimaat. Deze bijdrage moet niet ten koste gaan van de vitaliteit maar juist een versterking gaan opleveren.	Wij werken op dit moment samen met de sector aan een landbouwvisie. In deze landbouwvisie wordt vooruitgekeken naar 2040. Daarbij worden de belangrijkste ontwikkelingen die de komende jaren op de agrarische sector en de overheid afkomen benoemd. In de landbouwvisie kan worden ingegaan op hoe agrarische ondernemers hiermee om kunnen gaan. De Omgevingsvisie vormt een belangrijk vertrekpunt voor de landbouwvisie. Na vaststelling van de landbouwvisie kan relevante inhoud in een volgende actualisatie van de Omgevingsvisie worden meegenomen.	Nee
2025-025086/12	Andere economische dragers. In Hof van Twente zijn we trots op onze ondernemers en op ons landschap en natuur. Dit willen we behouden en versterken. Hiervoor is een gezonde leefomgeving van belang waar landbouw en natuur samen gaan. We zien nu al een afname van het aantal agrarische bedrijven. De grond moet beschikbaar blijven voor de blijvers en de erven zullen op een andere manier worden ingezet. Niet alleen landbouw, maar ook andere economische dragers in het buitengebied zijn van belang voor de leefbaarheid van de plattelandsgebieden gebieden. Om dit te bereiken is het rand voorwaardelijk dat er voldoende economische dragers in een gebied aanwezig zijn. Uiteraard mogen deze niet belemmerend zijn voor de landbouw.	Wij onderschrijven het belang van voldoende economische dragers in het buitengebied aanwezig zijn om zo de leefbaarheid op peil te houden.	Nee
2025-025086/13	Leefbaarheid. Minder landbouwbedrijven gaat tot vermindering van de economische dragers in het buitengebied en zal dit daarmee direct leiden tot een vermindering van de leefbaarheid van ons buitengebied. Dit sluit niet aan bij uw eigen ambitie om ook leefbaarheid te behouden voor de kleinere dorpskernen en buurtschappen. Leefbaarheid, door u in de visie benoemd onder het onderdeel brede welvaart, is onze prioriteit. Wij kunnen ons er dan ook niet in vinden dat brede welvaart als laatste punt in de Redeneerlijn wordt genoemd.	We zijn het met u eens dat leefbaarheid van groot belang is voor de gehele provincie. Brede Welvaart zit daarmee ook verweven door ons gehele omgevingsbeleid. Aan de hand van onze vier Rode Draden en ons economisch beleid sturen we op Brede Welvaart. Bij nieuwe initiatieven vragen we initiatiefnemers te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan de Brede Welvaart. Overigens stelt u dat het feit dat brede welvaart als laatste punt in de Redeneerlijn opgenomen is betekent dat andere belangen voor gaan. De Redeneerlijn gaat echter uit van toenemende mate van lokale afweegruimte. Op dit punt van de Redeneerlijn heeft u, daar waar het locatiekeuzes betreft, dus meer lokale afweegruimte, dan op onderwerpen hoger in de Redeneerlijn.	Nee
2025-025086/14	Ondermijning. Ondermijning in het buitengebied is een groeiend probleem waarbij criminele activiteiten plaatsvinden in de luwte van het platteland. Dit kan variëren van hennepcultuur en drugsdistributie tot het dumpen van afval en het illegaal verhuren van schuren. De geïsoleerde ligging van het buitengebied maakt het voor criminelen aantrekkelijk om zich hier te vestigen en hun gang te gaan. Tegelijkertijd is de aanpak van ondermijning in het buitengebied nog niet zover ontwikkeld als in steden en dorpen. In de Omgevingsvisie lezen we hierover niets terug terwijl dat dit voor de leefbaarheid van het platteland belangrijk is.	Een uitdaging in zowel het bebouwde gebied als de groene omgeving is het tegengaan van ondermijning. In Overijssel is sprake van een toenemende aanwezigheid van criminele netwerken die zich bezighouden met ondermijnende activiteiten. Deze ontwikkeling vormt een bedreiging voor de veiligheid, leefbaarheid en rechtsorde. Wij willen een veilige leefomgeving voor al onze inwoners en ondernemers en daarom werken we aan het voorkomen en bestrijden van ondermijning. In samenwerking met partners en uitvoering van plannen heeft dat onze nadrukkelijke aandacht. Wij hebben deze tekst nu opgenomen in paragraaf 3.4 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-026233/4	We onderzoeken de uitbreidingsrichting van Hessenpoort. In eerste instantie met 50 hectare wat gebaseerd is op onze huidige Omgevingsvisie en bestaande afspraken. We houden bij die keuze ook rekening met een nog verdere uitbreiding van Hessenpoort op de langere termijn, waarbij we ook ruimte willen bieden voor circulaire bedrijvigheid met een hoge milieucategorie. De Omgevingsvisie benoemt vooral het huidige Hessenpoort en laat de uitkomst van de REB2040 buiten beeld. Bovendien wordt Hessenpoort gezien als aantrekkelijke vestigingslocatie voor logistiek. Dit is te beperkt. Hessenpoort gaat vooral om grootschalige bedrijvigheid, waaronder logistiek maar ook energie en circulaire economie. We verwijzen hiervoor naar het profiel van Hessenpoort zoals dat in ons Ruimtelijk Toekomstperspectief staat (grootschalig, slim en duurzaam, met inzet ook op de maakindustrie).	Dank voor uw scherpte. We hebben dit in paragraaf 6.8 van onze Omgevingsvisie aangepast.	Ja
2025-026233/5	Vervolgens noemt de Omgevingsvisie de REB2040 wel in paragraaf 6.8 in relatie tot de verstedelijkingsstrategieën (A28 corridor/Hessenpoort). De REB2040 bevat ook een ruimtelijke component. Zo is het gebied tussen Zwolle en Staphorst aangeduid als zoekgebied. Dit staat echter niet op kaart. Gezien onze eerdere opmerkingen hierboven zou dit naar onze mening wel wenselijk zijn, eventueel ook gekoppeld aan een toekomstige uitbreidingsrichting van Hessenpoort. Nu blijft de Omgevingsvisie steken op het benoemen van een behoefte van 1000 hectare aan bedrijventerreinen zonder dit ruimtelijk te maken. Wij vragen u dan ook de REB2040 en de daarin benoemde corridor A28 nadrukkelijk in de Omgevingsvisie op te nemen,	Wij begrijpen uw zorgen over de (boven)regionale bedrijvigheidsopgave vanuit de REB Regio Zwolle i.r.t. andere ruimteclaims en afwegingen in datzelfde A28-gebied. De zoekgebieden in de REB Regio Zwolle zijn destijds sec vanuit het economisch belang aangewezen met daarbij opgemerkt dat de integrale afweging voor dergelijke locaties binnen andere gremia moet worden uitgewerkt. Bij de integrale afweging van meerdere ruimteclaims kan de Redeneerlijn een hulpmiddel zijn. De komende maanden blijven daarover graag met u in gesprek.	Nee

2025-026233/6	Het is belangrijk om dit uitgangspunt (benut bestaande voorraad kantoren) niet te rigide te hanteren. De ontwikkeling van innovatie omgevingen in de stationsgebieden (waaronder Spoorzone Zwolle) vraagt ook om de ontwikkeling van kantoren. Deze ontwikkeling moet niet worden belemmerd door een strikte eis tot transformatie van andere kantoorlocaties. Gaag zien we een nuancering in deze passage.	We begrijpen uw nuancering over de voorraad kantoren. In onze Omgevingsverordening staat ook aangegeven dat een afwijking mogelijk is mits onderbouwd en afgestemd met omliggende gemeenten en het college van Gedeputeerde Staten.	Nee
2025-026233/7	Naar ons oordeel moet de gehele economie (alle sectoren en segmenten) over naar een circulaire economie, met circulaire bedrijfsvoering etc. Ons voorstel is dan ook om dit te benoemen in uw Omgevingsvisie. De circulaire economie is geen parallelle wereld van alleen logistiek en opslag, maar alle activiteiten die daarmee samenhangen. Verder is het goed om te benoemen dat de Circulaire Economie niet alleen fysieke maar ook vanuit planologisch oogpunt, milieuruimte vraagt.	Dank voor uw scherppte. Circulaire economie is geen aparte 'sector' maar een gewenste transitie voor de gehele (provinciale) economie. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.8 van de Omgevingsvisie.	Ja

Thema 14. Mobiliteit en Luchtvaart

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/12	Goede bereikbaarheid: Aanpak N35 nodig. De in de Omgevingsvisie genoemde aanpak van de N35 voor de doorstroming, leefbaarheid en verkeersveiligheid vinden wij belangrijk en blijven we onder uw aandacht brengen. Het is een langdurig proces waarin we graag de voortgang willen houden. Hierbij zien ze niet alleen belang bij het opheffen van het knelpunt bij Knooppunt Raalte (N35/N348), maar ook elders op het tracé Wijthmen - Nijverdal. Doorsnijding van het dorp Mariënheem vormt daarbij de meest urgente opgave gelet op de leefbaarheid naast verkeersveiligheid en doorstroming. In aansluiting daarop krijgen we graag duidelijkheid in de visie welke status de provinciale weg N337 (Deventer Wijhe-Zwolle) krijgt. De status van deze weg heeft namelijk invloed op de verbinding Deventer-Raalte (N348).	De status van provinciale wegen wordt niet gewijzigd met de Omgevingsvisie. Dit wordt behandeld in één van de uitvoeringsprogramma's onder het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP), waarin ook de N337 aan bod zal komen.	Nee
2025-022524/13	Nadere invulling van het STOMP-principe. We onderschrijven het STOMP principe, maar zijn van mening dat in de Omgevingsvisie de ambitie voor "Stappen" en "Mobility as a Service" nog beperkt is uitgewerkt. We missen in dit kader ook het benoemen van het netwerk van 'doorfietsroutes' van het kern-net Fiets die zowel in regionale netwerkstructuren en als uitwerking van de "T" van het STOMP principe een rol spelen.	STOMP is als belangrijk uitgangspunt opgenomen in de Omgevingsvisie. Een verdere uitwerking van het STOMP-principe past niet in de schaal of het detailniveau van de Omgevingsvisie. Deze uitwerking, ook voor Stappen en Trappen, wordt gegeven in het Regionaal Mobiliteitsprogramma.	Nee
2025-023649/9	Wij constateren een discrepantie in de POVI: we willen met zijn allen de dorpen en steden vormgeven conform het zogenaamde STOMP principe, meer ruimte voor lopen fietsen en leefbaarheid. Doorgaand autoverkeer moet daarvoor buitenom rijden, via de hoofdwegen. In de POVI staat dat we het regionale verkeer niet via de corridors mogen laten rijden. Maar juist deze corridors zijn van essentieel belang voor de dagelijkse pendel in Twente. Tekst POVI hierop aanpassen.	Dit dilemma herkennen we en hebben we aangepast in paragraaf 2.8 van de Omgevingsvisie. Ons beleid is erop gericht om lokaal autoverkeer te minimaliseren, waardoor dit ook geen gebruik hoeft te maken van de A- en N-wegen in stedelijke gebieden. Dat A- en N-wegen door zowel lokaal verkeer als regionaal en nationaal verkeer gebruikt worden, is vaak onvermijdelijk.	Ja
2025-023649/10	In de POVI is onvoldoende aandacht voor verbindingen vanuit Twente naar andere gebieden. Treinverbindingen zijn nu al laagfrequent en het netwerk wordt steeds kleiner. De povi moet daar in de tekst meer richting aan geven. Frequenter en sneller.	We benoemen in de Omgevingsvisie het belang van de gouden driehoek als verbindend multimodaal netwerk tussen onze drie Dagelijks Stedelijke Systemen. Daarbij vindt er ook de koppeling plaats naar het nationale netwerk. Daar hoort wat ons betreft (als wens) ook een hogere frequentie van het OV ook bij.	Ja
2025-023649/11	De POVI gaat uit van STOMP als ontwerpprincipes. Daar hoort voor het gebruik ook de betaalbaarheid bij, gezien vanuit het dagelijkse netwerk. Dit zou in het Regionaal Mobiliteitsplan (RMP) van de provincie verder moeten worden uitgewerkt. Meenemen in samenwerken aan verdere uitwerkingen.	De betaalbaarheid van opgaven en betaalbaarheid van mobiliteit voor de gebruiker is in algemene zin benoemd in de Omgevingsvisie. Zoals u in uw zienswijze ook vraagt, werken we dit in het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) nader uit.	nee
2025-023649/12	De visie mag meer handen en voeten geven aan een soepele overgang van stad naar landschap. Vanuit wonen wordt daar wel een poging toe gedaan, hoe we op die scharnierpunten mobiliteit gaan vormgeven ontbreekt. Meenemen in samenwerken aan verdere uitwerkingen.	De intentie van het beleid is zeker niet om autoverkeer vanuit de groene omgeving onmogelijk te maken, maar wel om de aanleiding om de auto te pakken zo klein mogelijk te houden. Dit bereiken we onder andere met aantrekkelijke fietsroutes, goed OV en publieke mobiliteit. Als men met de auto vanuit de groene omgeving of kleinere kernen naar de stad komt, proberen we met de HUB-aanpak (P+R-hubs + goed OV of deelfietsen) automobilisten te verleiden over te stappen aan de stadsranden. Dit hebben we reeds omschreven in onze Hub-aanpak en wordt onderdeel van het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP).	Nee
2025-023656/47	P126: 6.9. Goede bereikbaarheid Ambitie. We hebben de ambitie de bereikbaarheid te verbeteren voor al onze inwoners - ongeacht leeftijd, inkomen of lichamelijke beperking - zodat bereikbaarheid geen beperking vormt om deel te nemen aan de maatschappij. Deze ambitie geldt ook voor logistiek en goederen, essentieel voor onze economische ontwikkeling. Indiener stelt voor deze tekst te wijzigen in: "Tegelijk investeren we in een robuuste logistieke infrastructuur, als basis voor economische groei en duurzaamheid.	Dank voor deze suggestie. We zijn van mening dat de oorspronkelijke tekst in voldoende mate onze Omgevingsvisie weergeeft en zullen de tekstsuggestie daarom niet letterlijk overnemen. Inhoudelijk komt de tekstsuggestie overigens overeen met de oorspronkelijke tekst.	Nee
2025-023656/48	P127: • We verbeteren bereikbaarheid allereerst door goede ruimtelijke ordening, waardoor afstanden tussen wonen, voorzieningen en werken worden verkort. De verstedelijkingsopgave benutten we hierbij. Indiener geeft aan dat Ruimtelijke ordening een traag proces is en vraagt 'hoeveel jaar moeten we dan nog wachten', als het verbeteren van bereikbaarheid allereerst afhankelijk wordt van goede ruimtelijke ordening?	Dank voor de vraag. Allereerst moet deze zin niet gelezen worden als startpunt in tijd, maar startpunt op gebied van impact voor wat betreft bereikbaarheid. Ruimtelijke ordening is een altijd doorgaand proces. Door meer dan voorheen aandacht te hebben voor de situering van functies en de impact daarvan op de bereikbaarheid, stuur je langzaam op een betere bereikbaarheid. Dat neemt niet weg dat ook andere ingrepen de bereikbaarheid vergroten.	Nee
2025-023656/49	P128: onder andere door het spreiden van verkeersbewegingen in tijd en locatie. Indiener vraagt of 'tijd en locatie' vertaald moet worden in winkelcentra met ploegendienst, kantoren met nachtdienst? En indiener vraagt hoe de provincie dat ziet in verdichtte steden? Gaarne verduidelijken.	Hier zijn verschillende zaken denkbaar die ook erg lokaal afhankelijk zijn. In nadere uitwerkingen van ons bereikbaarheidsbeleid geven we hier meer invulling aan. Ook gemeenten zullen dit doen. Het kan inderdaad ook gaan over stimuleren van gespreide werktijden, slimme locatiekeuzes bij nieuwe ontwikkelingen, thuiswerken of andere gedragsveranderingen.	Nee

2025-023656/50	P128 • Om een goede bereikbaarheid te waarborgen is het cruciaal om het lokale en regionale wegverkeer in het Dagelijks Stedelijk Systeem zoveel mogelijk te scheiden van het (inter)nationale verkeer op de hoofdinfrastructuur/corridors. Indiener vraagt of de overheden wel zijn opgelijnd, gezien het door indiener aangedragen voorbeeld van het mobiliteitsplan van Hengelo; die wentelt Noord-Zuid verkeer af op de A1/A35 structuur.	Ons beleid is erop gericht om lokaal autoverkeer te minimaliseren, waardoor dit ook geen gebruik hoeft te maken van de A- en N-wegen in stedelijke gebieden. Dat A- en N-wegen door zowel lokaal verkeer als regionaal en nationaal verkeer gebruikt worden, is vaak onvermijdelijk. We stemmen hierover in regionaal verband met zowel gemeenten als nationale partners af.	Nee
2025-023656/51	P129: Nieuwe helikopterlandingsplaatsen bij ziekenhuizen en andere hulpverleningsinstellingen zijn mogelijk. Bij bedrijventerreinen zijn ze mogelijk als de economische meerwaarde is aangetoond en er geen sprake is van onevenredige nadelige gevolgen voor de omgeving. Indiener vraagt of de helikopterlandingsplaatsen bij bedrijventerreinen 'STOMP' zijn ?	STOMP heeft vooral betrekking op het regulier personenvervoer.	Nee
2025-023656/52	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van fietspaden: * De fiets heeft een weersafhankelijke toepassing, deze wordt weer vergeten? * Zorg voor overdekte fietspaden tussen stedelijke gebieden en omliggende kernen. * Duurzaamheid-3dubbel-op: Ruimte besparen, Transport Energie besparen en Energie opwekken? N.b.: kan ook een eenzijdige paal zijn met een schuine legger met zonnepaneel (zoals rechts, zie afbeeldingen p29 zienswijze) * Geen panelen op landbouwgrond, maar boven fietspaden? Zoek op Solardach-Radweg, Freiburg eröffnet ersten Solardach-Radweg Voorbeeld mogelijkheden in mijn omgeving: fietspad gedeelten van Hengelo-Borne, Hengelo-Enschede, Hengelo-Haaksbergen, Hengelo-Oldenzaal	We zijn voorstander van het zoveel mogelijk stimuleren van het gebruik van de fiets. De wijze waarop werken we onder andere verder uit in ons regionaal mobiliteitsprogramma en ons regulier beleid ten aanzien van het stimuleren van het gebruik van de fiets. Hierbij is ook een belangrijke rol voor de gemeenten weggelegd.	Nee
2025-023668/3	Wij verzoeken u om bij de aanleg, verandering of onderhoud van alle ontsluitingswegen rekening te houden met het materieel van cumelabedrijven.	Deze reactie raakt niet direct het beleid in de Omgevingsvisie, maar gaat meer over randvoorwaarden tijdens de uitvoering. Wij hanteren hierbij ons handboek wegontwerp dat mede gebaseerd is op landelijke CROW-richtlijnen voor wegontwerp.	Nee
2025-024098/6	Mobiliteit en bereikbaarheid. Bereikbaarheid is essentieel voor de economische en sociale vitaliteit van Almelo en de regio. Almelo vervult een strategische rol binnen het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) van Noordoost-Twente. Almelo is de Poort van Twente met sterke verbindingen naar West, Noord en Oost Nederland en vormt hiermee een essentiële schakel in het economische systeem van de regio. Deze interregionale positie maakt Almelo tot een cruciale spil in de bereikbaarheid en daarmee de economische ontwikkeling van Oost-Nederland. In dat licht is de opwaardering van station Almelo van groot belang voor de mobiliteitstransitie. Een toekomstbestendig station draagt bij aan betere overstapmogelijkheden, hogere reizigerscapaciteit en versterking van duurzame vervoerskeuzes. De Nedersaksenlijn wordt gezien als een strategische spoorverbinding die de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van de regio verder kan versterken.	Voor een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem hebben we ook een goed functionerende Gouden Driehoek nodig (de mobiliteitsinfrastructuur tussen de drie regio's) en zijn de aantakkingen op het nationale netwerk van groot belang. De noodzaak van een kwaliteitssprong en schaalsprong van de stations, geldt voor alle drie de IC-stations van de Twentse steden. In de Verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) werken we dit, samen met Rijk en regio, verder uit.	Nee
2025-024098/7	Almelo ondersteunt de ontwikkeling van multimodale knooppunten, zoals de havens en het XL Businesspark, om de logistieke kracht van de regio te benutten en de economische positie van Overijssel te versterken. De bereikbaarheid per auto staat in Twente, en ook in Almelo, onder druk tijdens de spits. De perifere ligging van arbeidsplaatsen en het aantrekkelijke woonklimaat in het groen dragen hieraan bij. Het verbeteren van de multimodale bereikbaarheid van bedrijventerreinen is daarom noodzakelijk. In dat kader is het van belang dat wij ons als regio gezamenlijk inzetten voor de verbreding van de N36 rond Almelo. Deze weg vormt een essentiële noord-zuidverbinding in Twente en is van groot belang voor de doorstroming van verkeer en de bereikbaarheid van Almelo en omliggende gemeenten.	De bereikbaarheid van Almelo XL is (buiten de spits) heel erg goed. Bij de wens voor multimodale bereikbaarheid zou inzet op andere modaliteiten juist wenselijk zijn. Een verbreding van een Rijksweg vanuit capaciteitsoverwegingen staat niet op onze prioriteitenlijst, we zetten in op nabijheid en andere modaliteiten.	Nee
2025-024098/8	Almelo zet actief in op duurzame mobiliteit, waaronder fietsgebruik en openbaar vervoer, maar wijst ook op de noodzaak van betaalbaar OV om brede deelname mogelijk te maken. Tegelijkertijd vraagt de vergrijzing in Twente om extra aandacht voor verkeersveiligheid.	Betaalbaarheid en verkeersveiligheid zijn ook voor ons belangrijke doelen en opgaven. We benoemen deze ook in onze Omgevingsvisie. De nadere uitwerking van die opgaven past niet bij het schaal- en abstractieniveau van een Omgevingsvisie. We werken dit nader uit in het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP).	Nee
2025-024098/9	De ontwikkeling van stadsrandhubs wordt in principe ondersteund, mits deze gepaard gaat met een aantrekkelijk en levendig stadscentrum, waarvoor wij ook vanuit de provincie aandacht blijven vragen. Zonder een sterk centrum zal het gebruik van hubs voor centrumbezoek beperkt blijven.	Hier zijn wij het mee eens. Naast het ontwikkelen van stadsrandhubs is het ontwikkelen van bruisende binnensteden van groot belang. Dat staat ook centraal in de paragraaf over Verstedelijking en krijgt aandacht binnen de verstedelijkingsstrategieën. Daarnaast ligt hier ook een opgave voor gemeenten zelf.	Nee
2025-024159/13	"6.9: Goede Bereikbaarheid. De Provincie is bezig met het opstellen van het RMP - regionaal mobiliteitsprogramma. Hier leveren wij als ZWL input voor. Elementen hieruit zijn opgenomen in de Provinciale Omgevingsvisie". Blijf focus houden op de diverse profielen van de Overijsselse gemeenten.	Dank voor deze suggestie. Deze oproep nemen we ter harte bij het verder uitwerken van het regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP)	Nee

2025-024159/14	"6.9: Goede Bereikbaarheid. De ambitie is om een basis te leggen voor een geïntegreerd mobiliteitsnetwerk dat de mogelijkheid tot verplaatsen van mensen en goederen, op welke manier dan ook, mogelijk maakt. We willen bereikbaarheid voor personen en goederen, toegankelijk en met keuzemogelijkheden. Inclusiviteit van openbaar of publiek vervoer staat daarbij hoog op de agenda. Ook moet dit mobiliteitsnetwerk de andere opgaven kunnen ondersteunen doorbij te dragen aan minder ruimtegebruik, een kleinere impact op natuur en milieu, de economie duurzaam ondersteunen en de sociale verbondenheid verbeteren." Wet van Brever is van toepassing! Bovendien zien we uit tellingen een onstuitbare toename van verkeer op ons wegennet (gem. 3% per jaar). Verstedelijking en mobiliteit gaan hand in hand, zeker bij DUS regio Zwolle. Dit betekent per definitie meer druk op provinciale wegen én gemeentelijke wegen. Hoge intensiteiten op bestaande stroomwegen en dit ispunt van zorg, bijvoorbeeld op de N331 en N377. Er wordt veel benoemd en er worden veel verbanden gelegd in de Omgevingsvisie, maar duidelijke keuzes worden gemist. Het is "en en en". Het gebrek aan keuzes zal betekenen dat er tegen grenzen aangelopengaat worden op het gebied van mobiliteit.	Centraal in ons beleid staat het streven naar nabijheid. Dat is een manier om met de wet van Brever om te gaan. In ons regionaal mobiliteitsprogramma (RMP) werken we dit verder uit. Daarnaast geven we in de Omgevingsvisie aan ook oog te houden voor het functioneren van het bestaande autonetwerk. Een gemeente als Zwartewaterland heeft daar door haar ligging een grotere afhankelijkheid van. Dat realiseren wij ons.	Nee
2025-024159/15	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Bereikbaarheid is afhankelijk van veel variabelen en keuzes en daarom niet in één getal uit te drukken. We ontwikkelen daarom in aansluiting op de Rijksoverheid een "streefnorm bereikbaarheid", een kwalitatieve en kwantitatieve maatstaf voor goede bereikbaarheid. Deze norm kan overigens ook uit meerdere "subnormen" bestaan o.a. afhankelijk van het type bestemming/voorziening, het gebiedstype, de vervoerswijze en/of reiziger." Graag duiding tijdens Ambtelijke Overleggen Mobiliteit wat dit voor gemeenten betekenen zal.	Dank voor deze suggestie. Tijdens de mobiliteitsdagen en Ambtelijke Overleggen Mobiliteit zijn en worden de gemeenten meegenomen in het traject rond de streefwaarde bereikbaarheid.	Nee
2025-024159/16	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Voor een goede bereikbaarheid is het noodzakelijk om m.b.t. de infrastructuur de basis op orde te houden/brengen, waarmee de betrouwbaarheid, doorstroming en snelheid wordt verbeterd. Dit betekent dat de diverse infrastructurele netwerken goed op elkaar moeten aansluiten en eventuele ontbrekende verbindingen en knelpunten moeten worden opgelost. Dit geldt zowel voor weg, water als spoor en in internationale, nationale, regionale en lokale netwerken." Goede afstemming over geplande werkzaamheden is essentieel. Hierbij zouden we een goede communicatie methodiek kunnen ontwikkelen, ook met RWS.	Deze reactie raakt niet aan de Omgevingsvisie, maar gaat over de planning en afstemming rond werkzaamheden. We stemmen onze werkzaamheden af met Rijkswaterstaat en andere beheerders. De werkzaamheden zijn inzichtelijk via de tool Melvin.	Nee
2025-024159/17	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Duurzame mobiliteit richt zich op schonere mobiliteit (zero emissie), maar ook op andergebruik van mobiliteit. Een uitgangspunthierbij is het STOMP-principe. Dat houdt in dat de voorkeursvolgorde van personenverplaatsingen is: Stappen, Trappen, OV, Mobiliteitsdiensten, Privéauto. Om actieve mobiliteit (fietsen en lopen) mogelijk te maken is nabijheid van voorzieningen/bestemmingen cruciaal. Wij stimuleren de realisatie van (ook logistieke) hubs in centra, wijken, stadsranden en op grotere afstand van de steden." Uitwerking van Stappen is onderbelicht en verdient meer aandacht. STOMP werkt in steden, minder in buitengebied. Wellicht concreet benoemen Corridor/ Mobiliteitshub A28. Laadinfrastructuur en netcongestie worden niet benoemd. Ten aanzien van OV: hier is bij vorige aanbesteding flink ingezet op verduurzaming. Betrouwbaarheid is hierdoor in het gedrang gekomen en moet bij volgende aanbesteding zwaarder meetellen. Dit is ook meer in lijn met bereikbaarheid als zwaartepunt in de mobiliteitsambitie. Wat opvalt in de biootjes is dat hoge kosten van het OV worden aangehaald door vrijwel alle inwoners.	In de Omgevingsvisie geven we de richting aan voor ons beleid ten aanzien van goede bereikbaarheid. In bijvoorbeeld het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) werken we onderdelen nader en meer in detail uit. Onder andere het beleid ten aanzien van "Stappen" uit STOMP zullen we daar nader toelichten en uitwerken. Dit is een gezamenlijke zoektocht tussen provincie en gemeenten. Dat STOMP anders werkt in de groene omgeving dan in de stad klopt. Naar aanleiding van uw zienswijze constateren wij dat dit duidelijker in de tekst van de Omgevingsvisie opgenomen kan worden. We hebben de tekst in paragraaf 2.8 van de Omgevingsvisie daar op aangevuld. De uitwerking daarvan zal overigens ook in het RMP plaatsvinden. De betrouwbaarheid van het Openbaar Vervoer is inderdaad essentieel en had genoemd moeten worden in de Omgevingsvisie als onderdeel van onze doelstelling. Dit hebben we toegevoegd aan paragraaf 2.8. De betaalbaarheid van Openbaar Vervoer is een aandachtspunt, dat in algemene termen is benoemd in paragraaf 2.8.	Ja
2025-024159/18	"6.9: Goede Bereikbaarheid. Om de verkeersveiligheid te verbeteren en om onze ambitie van nul verkeersdoden te halen, zijn diverse maatregelen nodig. Naast infrastructurele en technologische maatregelen om de verkeersveiligheid te verbeteren, is ook gedragsverandering en bewustwording van belang." De meetbaarheid/effectiviteit van gedragsmaatregelen is beperkt en mogelijkheden liggen vooral bij handhaving, dat is politietaken.	Gedragsaanpassingen van normen en gewoontes kost vaak veel tijd (denk aan gordelgebruik, BOB, maar ook roken etc.). We zetten daarom in op educatie (bewustwording) en voorlichting voordat handhaving nodig is. Landelijk en regionaal werken we samen met politie en OM aan afspraken over verkeershandhaving. Naar aanleiding van uw zienswijze hebben wij de tekst van de Omgevingsvisie in paragraaf 6.9 hierop verduidelijkt.	Ja
2025-024159/20	"6.9: Goede BereikbaarheidPag. 128 - duurzame mobiliteit". Voor ons als gemeente Zwartewaterland brengt het clusteren van laadstations en truckparking grote uitdagingen met zich mee, zowel vanwege het ruimtebeslag als ook vanwege de infrastructuur van het elektriciteitsnetwerk (die is daar niet op ingesteld).	We begrijpen dat lokale omstandigheden en situaties verschillen. We benoemen in de visie ook dat we waar mogelijk streven naar het clusteren van truckparking en laadstations. We houden daarmee rekening met de lokale situaties.	Nee

2025-023454/5	Hoogwaardig openbaar vervoer. Vermeld wordt dat op het gebied van de mobiliteitstransitie voortgebouwd wordt op onze netwerken, zoals weg, water en spoor, en dat daarbij aandacht is voor de snelheid en bereikbaarheid van, naar en binnen de provincie. Een HOV draagt ons inzien bij aan de verstedelijking en de bereikbaarheid van het landelijk gebied. Naast de aanleg van de Vloedbeltverbinding moet ook meer worden ingezet op duurzame mobiliteit. Wij vragen ons wel af of de vermelde ambitie voldoende in balans is met de verstedelijkingsambities in Twente. Andersom geredeneerd vragen wij ons ook af of de verstedelijkingsambities realistisch en haalbaar zijn met deze omschreven ambitie (voortbouwen op bestaande netwerken) op het gebied van mobiliteit en of niet juist meer ambitie en middelen nodig zijn.	Het uitgangspunt in onze Omgevingsvisie en een van onze Leidende Principes, is voortbouwen op bestaande netwerken. Dit omdat we meerdere rijke en vaak goed functionerend netwerken in onze provincie hebben, waar we optimaal gebruik van willen kunnen maken. Dat wil niet zeggen dat het uitbreiden van het netwerk niet mogelijk of nergens wenselijk is. We erkennen de omvang van de verstedelijkingsambitie en de gevolgen die dit heeft voor bereikbaarheid. We zullen bestaande netwerken efficiënter moeten gebruiken. Uitbreiding van (H)OV past hier goed bij. In de verstedelijkingsstrategieën wordt de relatie verstedelijking en bereikbaarheid nader in beeld gebracht.	Nee
2025-023454/6	Bereikbaarheid. Vermeld wordt dat voor iedere kern naar een passende vorm van (publieke) bereikbaarheid gestreefd wordt. Hierover merken wij op dat het openbaar vervoer in het landelijk gebied een verantwoordelijkheid is van de Provincie en wij op dit moment juist een verschraling van het openbaar vervoer opmerken. In het kader daarvan zijn wij benieuwd op welke manier de Provincie hier aandacht voor heeft en in het landelijk gebied en de dorpen aan deze ambitie (onder meer financieel) invulling geeft. Daarnaast merken wij nogmaals op dat in de stedenband uitbreiding van HOV zou passen.	Wij herkennen ons niet in het beeld dat op dit moment een verschraling van het openbaar vervoer plaatsvindt. De huidige vervoerder heeft zelfs 10% extra vervoer aangeboden in de nieuwe concessie Twente. Wel zijn we, in overleg met de gemeenten en vervoerders, aan het onderzoeken hoe het ov-netwerk in de groene omgeving beter kan aansluiten bij de vraag vanuit de reizigers. In sommige gevallen door snelle directe verbindingen te bieden, in andere door sociaal nabij maatwerk te bieden met vraagafhankelijke vormen. We kijken dan ook breed naar verschillende vormen van publieke mobiliteit, zoals carpoolen, deelfietsen, flexibel (openbaar) vervoer. Zo vormen we in gezamenlijkheid een efficiënter en aantrekkelijker netwerk voor onze reizigers dan de huidige manier. Concreet zijn we afgestapt van het idee dat de bus de enige, laat staan de beste manier is om de groene omgeving bereikbaar te maken.	Nee
2025-023454/7	Vloedbeltverbinding. Het is voor ons van belang dat hoofdinfrastructuren/drukkere wegen in het kader van leefbaarheid, verkeersveiligheid en gezondheid niet meer door dorpskernen lopen. Een positief voorbeeld hiervan is de Vloedbeltverbinding en de gevolgen hiervan voor de dorpen in onze gemeente. De Vloedbeltverbinding lijkt echter niet juist te zijn verwerkt op de kaart (verstedelijking en mobiliteit). Graag zien wij deze -voor onze gemeente essentiële verbinding- hierop terugkomen.	Voor het provinciale kaartmateriaal van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hanteren we als uitgangspunt voor het weergeven van nieuwe ontwikkelingen: 'pas op de kaart als het er staat'. We zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als ze gerealiseerd zijn, omdat we vrij eenvoudig op basis van gegevens van het Kadaster kaarten kunnen actualiseren. Het achterhalen of plannen onherroepelijk zijn is voor ons een stuk moeilijker, omdat we als provincie vaak in dat stadium van de planprocedure niet meer betrokken zijn. Ons provinciaal kaartmateriaal zal altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen. Dat is geen punt omdat gemeenten de ruimte hebben om op basis van de feitelijke omstandigheden te beoordelen hoe de provinciale kaders in het concrete geval toegepast moeten worden. Zo is voor het oordeel of er sprake is van bestaand bebouwd gebied bepalend wat er gebouwd kan worden op basis van het gemeentelijke omgevingsplan en niet wat er op de kaarten van de Omgevingsverordening staat. Als de provincie via het vooroverleg heeft laten weten dat de nieuwe ontwikkeling akkoord is, is dat voldoende garantie dat er vanuit de provincie verderop in de procedure geen problemen gemaakt zullen worden. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt.	Nee
2025-023930/23	De visie beschrijft als belangrijk uitgangspunt voor het ontwikkelen van woningbouwplannen dat zowel qua ov/publieke mobiliteit als qua ontsluiting via de weg voorzien is. In dit licht vragen wij aandacht voor het behoud en het versterken van de regionale busverbindingen binnen Twente.	We denken dat de verschillende vormen van publieke mobiliteit in gezamenlijkheid een efficiënter en aantrekkelijker netwerk kunnen vormen voor onze reizigers dan de huidige manier waarop openbaar vervoer, doelgroepenvervoer, deelmobiliteit en meerijddiensten afzonderlijk zijn georganiseerd. Daarbij zijn we afgestapt van het idee dat de bus de enige, laat staan de beste manier is om de groene omgeving bereikbaar te maken. Het is een gezamenlijke zoektocht van provincie, gemeente, vervoerders en inwoners.	Nee
2025-023910/16	Mobiliteit in middelgrote kernen onderbelicht. De visie richt zich naar onze mening (te) sterk op de bereikbaarheid van de stedelijke netwerken. De mobiliteit tussen kernen onderling, grote en kleine kernen, verdient eveneens aandacht. Goede OV-verbindingen, fietsinfrastructuur en ontsluiting zijn immers essentieel voor de leefbaarheid, economische vitaliteit en sociale cohesie van grote en kleine kernen. Dit blijft momenteel onderbelicht in de visie. Zonder gerichte investeringen in de kleinere kernen en dorpen dreigt een tweedeling tussen goed bereikbare steden en minder toegankelijke dorpen.	De Omgevingsvisie is nadrukkelijk gericht op de hele provincie, zowel steden, dorpen als de groene omgeving. We zijn het eens dat goede bereikbaarheid voor al deze gebieden essentieel is voor de leefbaarheid, economische vitaliteit en sociale cohesie. Hoe die bereikbaarheid het beste kan worden georganiseerd is maatwerk: in dorpen anders dan in steden, en tussen dorpen onderling kan het ook verschillen. Losser is in onze beleving ook onderdeel van het stedelijk netwerk Twente.	Nee
2025-023039/13	Paragraaf 2.8 Voor het buitengebied focust u voornamelijk op autoverkeer. Andere vervoersmiddelen (fiets, OV, deelmobiliteit) worden niet/weinig genoemd in relatie tot het buitengebied (groen gebied). Inwoners van het buitengebied hebben aangegeven tevreden te zijn over de bereikbaarheid, maar dit sluit niet uit dat er gekeken kan worden naar andere vormen van mobiliteit in dit gebied.	We zijn het eens met uw reactie. Bij de passage over tevredenheid met betrekking tot de bereikbaarheid bij inwoners in de groene omgeving benoemen we de opgaven waar we voor staan. Naar aanleiding van uw zienswijze hebben we in de afsluitende alinea van paragraaf 2.8 expliciet de groene omgeving benoemd.	Ja
2025-023039/14	U spreekt niet over het Strategisch Plan Verkeersveiligheid. Dit is een landelijk programma waarbij gefocust wordt op risicogestuurde aanpak. Provincie en gemeenten hebben hier uitvoeringsplannen voor opgesteld, om de kruispunten en wegvakken met een verhoogd ongevalrisico veiliger te maken.	In paragraaf 6.9 van de Omgevingsvisie benoemen we de specifieke doelen en opgaven op gebied van bereikbaarheid. Hier benoemen we ook het strategisch plan verkeersveiligheid.	Nee

2025-023888/2	Station Staphorst. Wij herhalen ons verzoek om het station Staphorst expliciet op te nemen in de Omgevingsvisie. Dit is in lijn met het provinciale coalitieakkoord waarin deze ambitie is opgenomen. Een expliciete vermelding versterkt de positionering van Staphorst in de regionale mobiliteitsstructuur en het Dagelijks Stedelijk Systeem van (Regio) Zwolle.	De wens om tot de realisatie van een station in Staphorst te komen staat in ons coalitieakkoord. Deze ambitie heeft inderdaad geen plek gekregen in de Omgevingsvisie. We hebben naar aanleiding van uw zienswijze deze ambitie benoemd in de paragraaf over bereikbaarheid (paragraaf 2.8).	Ja
2025-023908/21	De visie beschrijft als belangrijk uitgangspunt voor het ontwikkelen van woningbouwplannen dat zowel qua ov/publieke mobiliteit als qua ontsluiting via de weg voorzien is. In dit licht vragen wij aandacht voor het behoud en het versterken van de regionale busverbindingen binnen Twente.	We denken dat de verschillende vormen van publieke mobiliteit in gezamenlijkheid een efficiënter en aantrekkelijker netwerk kunnen vormen voor onze reizigers dan de huidige manier waarop openbaar vervoer, doelgroepenvervoer, deelmobiliteit en meerijddiensten afzonderlijk zijn georganiseerd. Daarbij zijn we afgestapt van het idee dat de bus de enige, laat staan de beste manier is om de groene omgeving bereikbaar te maken. Het is een gezamenlijke zoektocht van provincie, gemeente, vervoerders en inwoners.	Nee
2025-023582/2	Het behoeden van de staat en werking voor nadelige gevolgen van activiteiten op de hoofdspoorweginfrastructuur is een taak die neergelegd is bij de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (art 2.19 ijd 3 onder a sub 2 van de Omgevingswet). Als concessiehouder voor het beheer van de hoofdspoorweginfrastructuur vraagt ProRail u om toekomstige uitbreidingen van het spoornetwerk mogelijk te houden en rekening te houden met negatieve gevolgen voor zowel het spoor als uw eigen project. Dit kan door het houden van de juiste afstand tot het spoor en door een zorgvuldig ruimtelijk ontwerp bij de te onderzoeken varianten in de milieueffectrapportage.	We herkennen het dilemma van de voordelen van concentratie van functies bij stations en de benodigde (ontwikkel)ruimte voor het spoornetwerk. We stemmen hierover regelmatig met u af. Indien aan de orde, onderzoeken we ruimtelijke ontwerpen met een milieueffectrapportage. Bij grotere visievormende trajecten zoals de ontwikkeling van verstedelijkingsstrategieën zorgen we op gezette tijden ook dat we uw organisatie meenemen en zit het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat ook aan tafel.	Nee
2025-023582/3	Rondom de hoofdspoorweginfrastructuur (HSWI) ligt een zogenaamd beperkingengebied (Omgevingsbesluit, artikel 3.5), ongeveer tot 11 meter buiten de HSWI. Doel van dit beperkingengebied is om het huidig functioneren en de veiligheid op het spoornetwerk zeker te stellen. ProRail verzoekt u om in de planfase rekening te houden met het beperkingengebied. Voor de visie betekent dit dat bij het ontwikkelen van nieuwe woon- en werklocaties naast het spoor, ProRail u vraagt om toekomstige uitbreidingen van het spoornetwerk mogelijk te houden en de omgevingseffecten op de woon- en werklocaties te verminderen. Dit kan door het houden van de juiste afstand tot het spoor en door een zorgvuldig ruimtelijk ontwerp.	We herkennen het dilemma van de voordelen van concentratie van functies bij stations en de benodigde (ontwikkel)ruimte voor het spoornetwerk. We stemmen hierover regelmatig met u af. Bij (woning)bouwprojecten zijn vaak onze gemeenten in de lead. Wij zullen ze op dit aandachtspunt wijzen en verzoeken u ook rechtstreeks met onze gemeenten hierover contact te zoeken.	Nee
2025-023582/5	In uw NRD benoemt u zoeklocaties die een relatie hebben met het bestaande en beoogde onderhoud, gebruik en vernieuwing van het spoor. Sommige van deze locaties zijn deels bovenop de HSWI geprojecteerd. Hierbij wil ProRail u erop wijzen dat het bouwen boven of op de HSWI vergunningplichtig is, privaatrechtelijke toestemming van ProRail vereist en een exclusief recht van ProRail is. Aan de vergunning en toestemming worden voorschriften verbonden met het oog op het voorkomen van nadelige gevolgen voor de staat en werking van de hoofdspoorwegen en uitbreiding daarvan. Dit betreft de volgende onderwerpen: 1. Paragraaf 2.6, 3.3 en 6.1: de gevolgen van de lagere bevaarbaarheid van de vaanwegen voor andere modaliteiten (zoals spoor) zijn niet in beeld gebracht, evenals de gevolgen die waterveiligheidsmaatregelen voor het bestaande en beoogde spoor zullen hebben. 2. Paragraaf 2.6: het is niet duidelijk welke gevolgen de “vematting” (tegen bodemdaling) voor het bestaande en beoogde spoor heeft. 3. Paragraaf 2.10 en 6.4: wat zijn de gevolgen van de natuurmaatregelen voor het gebruik van het bestaande en beoogde spoor? 4. Paragraaf 6.2: wat vraagt de energietransitie van het spoor: zowel fysiek als qua transportbehoefte over het spoor?	In onze Omgevingsvisie geeft ons kaartmateriaal vrijwel altijd (een analyse van) de bestaande situatie weer. Nergens zijn concrete planlocaties opgenomen op de kaart. In algemene zin zullen we als zoeklocaties voor ontwikkelingen tot nadere planvorming en concretisering komen, rekening houden met de juridische kaders die er gelden. Daar waar die het belang van het spoornetwerk raakt, treden we in overleg met ProRail. Vernatting van veen door het opzetten van grondwaterpeilen is een bewezen manier om veenoxidatie tegen te gaan en bodemdaling in veengebieden te remmen. In Overijssel lopen momenteel geen (beoogde) spoorverbindingen door veengebieden heen, maar wel door gebieden met een moerige ondergrond. Wanneer hier vernattingsopgaven spelen wordt ProRail bij de planvorming betrokken. Natuurmaatregelen kunnen divers van aard zijn. Wanneer het om vernattingsmaatregelen in de omgeving van natuurgebieden gaat en er is daar een (beoogd) spoorverbinding dan zal ProRail betrokken worden bij de planvorming.	Nee
2025-023582/6	Daarnaast vraagt ProRail uw aandacht voor het volgende: 1. In de visiekaart op p.13 is het spoornetwerk niet te onderscheiden van de andere modaliteiten. Aanbevolen wordt om het spoor nader te duiden in deze kaart, of een separate kaart met de netwerken.	Op de kaart zijn met name de corridors weergegeven. Deze zijn veelal multimodaal. Overgens zijn hierop de spoorlijnen gestippeld en wegen met een doorgetrokken lijn weergegeven.	Nee
2025-023582/7	In paragraaf 2.4 staat de provinciale inzet op Brede Welvaart. Bereikbaarheid lijkt vooralsnog geen deel uit te maken van de ambities op het gebied van Brede Welvaart. Het verdient aanbeveling om de definitie van Brede Welvaart van het PBL aan te houden, dus om Bereikbaarheid daar onderdeel van te laten zijn.	Dank voor de suggestie. Brede Welvaart is, zoals het begrip al zegt, een breed begrip. Bereikbaarheid maakt daar ook onderdeel van uit. We werken dit onder andere uit in de uitwerking van de streefnorm bereikbaarheid. We hebben naar aanleiding van uw zienswijze de tekst in paragraaf 2.4 hier op aangevuld.	Ja
2025-023582/9	Onze tekstsuggestie voor station Deventer in paragraaf 2.8 is: “Station Deventer heeft uitbreiding nodig om het groeiende nationale en internationale reizigersvervoer ruimte te bieden en betere overstapmogelijkheden te bieden tussen de lijnen Zwolle - Arnhem en Randstad - Twente.”	Dank voor de suggestie. Deze tekst hebben we overgenomen in paragraaf 2.8.	Ja

2025-023582/10	In paragraaf 2.8 ziet ProRail graag verduidelijkt wat de genoemde streefwaarde voor bereikbaarheid over het spoor, c.q. investeringen daarin betekent.	We zijn op dit moment bezig met het uitwerken van de streefwaarde bereikbaarheid. Het is inderdaad niet uitgesloten dat dit ook kan leiden tot effecten op het gebruik van het spoor, maar het is nu nog te vroeg iets te kunnen zeggen over de daadwerkelijke impact op het spoor of benodigde investeringen daarop.	Nee
2025-023582/11	In Paragraaf 3.4 en 6.9 staat dat er voor iedere regio een passende publieke bereikbaarheid bepaald gaat worden. Op welke wijze kan ProRail een rol krijgen bij de totstandkoming daarvan?	Bij het uitwerken van het mobiliteits- en bereikbaarheidsbeleid in bijvoorbeeld de streefnorm bereikbaarheid of het regionaal mobiliteitsprogramma nemen we onze vaste overlegpartners mee. Daar waar dat voor de belangen van ProRail relevant is nemen we hierbij ook ProRail mee.	Nee
2025-023582/13	Paragraaf 6.9: in de paragraaf met bereikbaarheidsambities komt de Nedersaksenlijn niet voor.	In de paragraaf 2.8 waar we de visie op bereikbaarheid beschrijven hebben we de Nedersaksenlijn opgenomen.	Nee
2025-023582/14	De inzet op Zero-Emissie spoorvervoer ontbreekt nog in de visie.	We hebben inderdaad niet exact deze terminologie gebruikt. We streven echter wel naar spoorvervoer zonder uitstoot. Daarom is in paragraaf 6.9 "elektrificatie van onze nog resterende diesel-spoorlijnen" opgenomen.	Nee
2025-023582/15	ProRail vindt het noodzakelijk om uw aandacht te vragen voor het combineren van functies dicht op het spoor in combinatie met het aanwezige goederenvervoer. Dit goederenvervoer kent afstandsbeperkingen en regels op basis van Basisnet. Het duidelijk opnemen van deze regels bij de ruimtelijke keuzes in uw provincie is naar ons idee nodig om de verwachtingen richting de omgeving en betrokkenen te beheersen. De aandacht voor het goederenvervoer per spoor is in deze Omgevingsvisie heel beperkt. Het goederenvervoer per spoor als duurzame manier van goederenvervoer wordt niet genoemd. Ook zou de toename van goederenvervoer over Overijsselse corridors en langere goederentreinen als benoemde ontwikkeling genoemd moeten worden.	We beseffen dat zeker in bebouwd gebied het vervoer van goederen over spoor beperkingen kan leveren voor opgaven rondom verstedelijking en vice versa. In paragraaf 6.9 benoemen we daarom ook dat voor het nu al drukke spoornet geldt dat wij oog hebben voor en rekening houden met tegenstrijdige belangen, zoals de capaciteitsvraag en -ambitie van personenvervoer, woningbouwambities in spoorzones en de veiligheid en leefbaarheid van onze inwoners langs het spoor, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van een railterminal. Dit heeft een sterke relatie met de Goederencorridor Noordoost Europa (GNOE).	Nee
2025-023582/16	Voorkomen belemmeringen voor functioneren en veiligheid spoornetwerk. Het spoornetwerk maakt gebruik van elektriciteit dat via onderstations, relaiskasten, ondergrondse infrastructuur en bovenleidingen naar de trein en stations wordt geleid. Deze voorzieningen zijn noodzakelijk voor de elektriciteitsvoorziening van de hoofdspoorweginfrastructuur en daarmee voor het rijden van treinen. In de uitwerking van uw Omgevingsverordening en concrete projectbesluiten verzoekt ProRail uw college om deze onderstations en relaiskasten niet in te sluiten door bebouwing, bebouwing te realiseren op te dichte afstand en te allen tijde bereikbaar te houden voor onderhouds- en hulpdiensten. Voor deze voorzieningen dient rekening te worden gehouden met een afstand van 5 meter gemeten vanaf de gevel met een hekwerk op de 5 meter-grens. Het functioneren van deze voorzieningen mag niet worden beïnvloed door ontwikkelingen in de omgeving. Dit geldt ook voor het overbouwen, onderbouwen of overkragen van deze voorzieningen.	Dank voor uw reactie, we begrijpen dat u in de Omgevingsvisie graag meer aandacht zou willen voor de onderstations en relaiskasten. Omdat deze Omgevingsvisie strategisch is wordt dit onderwerp inderdaad niet gedetailleerd besproken. In de uitwerkingen van de Omgevingsvisie, bijvoorbeeld bij de verstedelijkingsstrategieën krijgt dit onderwerp meer aandacht.	Nee
2025-023582/17	Uit onderzoek blijkt dat zicht op de hoofdingang de beste manier is om het station te vinden. Zichtlijnen naar het station spelen daar een belangrijke rol in en ProRail wil graag dat binnen de planontwikkelingen de zichtlijnen geborgd blijven.	De suggestie met betrekking tot de inrichting van de directe omgevingen van stations valt buiten het abstractieniveau en scope van onze Omgevingsvisie. Bovendien is de inrichting van deze openbare ruimte onderwerp voor gemeenten om invulling aan te geven.	Nee
2025-023582/18	Bescherming van de omgeving tegen effecten van het spoor. Bij het ontwikkelen in de nabijheid van het spoornetwerk, is het voor een goede leefomgeving belangrijk dat eventuele nadelige effecten van het gebruik van het spoor op een zorgvuldige wijze worden gemitigeerd. Bij de uitwerking van uw visie in de Omgevingsverordening en concrete projectbesluiten, vraagt ProRail aandacht voor de volgende aspecten (in bijlage 1 zijn deze verder toegelicht): Externe veiligheid; Geluid; Trillingen; Overwegveiligheid; Waterpeil/stabiliteit; Windbeleving en windhinderrisico's; Schaduwwerking op zonnepanelen; Zonneparken / reflectie in relatie tot hoofdspoorweginfrastructuur.	Deze reactie valt buiten het abstractieniveau van de Omgevingsvisie zelf. Zoals u in uw zienswijze al aangeeft is dit bij de uitwerking in concrete projecten en bijbehorende besluitvorming relevant. Op dat moment zal rekening worden gehouden met de beleidsmatige en juridische kaders.	Nee
2025-023582/19	Bureau Spoorbouwmeester. Bureau Spoorbouwmeester is in 2001 op initiatief van de directies van NS en ProRail opgericht als een onafhankelijk adviserend orgaan voor ontwerp en vormgevingsopgaven binnen de spoorsector. Sinds het ontstaan van het bureau wordt aan en met het Spoorbeeld gewerkt, te vinden op www.SDoorbeeld.nl . Waar mogelijk kunt u hiervan gebruik maken bij de uitwerking van de visie.	Bedankt voor deze suggestie. We kennen Bureau Spoorbouwmeester en betrekken deze organisatie graag bij de uitwerking van onze plannen. Veelal zullen de concrete ontwerpopgaven overigens bij gemeenten liggen.	Nee
2025-024467/17	Bereikbaarheid en mobiliteit. We waarderen uw inzet op een streefwaarde voor mobiliteit. Dit kan helpen om inwoners bereikbaarheid te bieden. De haalbaarheid van een streefwaarde zal waarschijnlijk voor verschillende gebieden verschillend uitpakken. Graag zouden we gelijk een koppeling willen zien hoe u de streefwaarde wilt toepassen in provinciaal beleid en in de dagelijkse praktijk van gemeentelijke ruimtelijke beleid?	De streefwaarde bereikbaarheid is nog in ontwikkeling. De Omgevingsvisie is door haar schaalniveau en abstractieniveau niet de plek om deze verder door te ontwikkelen. Dat doen we in een apart traject, waarbij onze gemeenten ook betrokken zijn. De streefwaarde gaat de provincie en gemeenten helpen om discussies over bereikbaarheid te objectiveren en beleidseffecten te analyseren en monitoren.	Nee

2025-024467/18	In 2.8 geeft u aan dat voor inwoners in de dorpen en kernen de bereikbaarheid van voorzieningen in en nabij de steden van belang is. Men is ingesteld op een leven waarin veel met de auto wordt gereisd. Dat zou anders liggen in de steden en grotere kernen. Ons inziens is een mobiliteitsaanpak niet alleen gericht op de stad. Ook de verkeersbewegingen van dorpen en kernen naar de stad zouden onderdeel moeten zijn van een mobiliteitsaanpak. Zowel voor het landelijk gebied als de stad zijn we op het gebied van collectieve vervoersvormen in overleg met de provincies (Overijssel en Gelderland) om te komen tot een beter toegankelijke, publieke mobiliteit	Met deze passage wordt mogelijk de verkeerde suggestie gewekt. Hoewel sterk verschillend van bereikbaarheidsprofiel, zijn in zowel steden, dorpen, als groene omgeving forse opgaven op het gebied van bereikbaarheid en mobiliteit. Dit hebben we in de tekst van paragraaf 2.8 verder verduidelijkt.	Ja
2025-024467/19	Over de mobiliteitsopgave stelt u dat dat u verstedelijking wilt concentreren op duurzaam bereikbare plekken, met name in de steden en andere goed bereikbare knooppunten in ons mobiliteitsnetwerk. Het is ons inziens iets te kort door de bocht gesteld dat daarmee de mobiliteit beheersbaar blijft. Er zijn op dit moment al grote opgaven op het gebied van mobiliteit en bereikbaarheid. Deze worden met de verstedelijkingsopgaven alleen maar groter. Er is een fors en multi-modaal ingestoken pakket nodig om de mobiliteit in goede banen te leiden, op weg naar een prettige en voldoende bereikbare leefomgeving.	Onze inzet is inderdaad om verstedelijking zoveel mogelijk te concentreren in duurzaam bereikbare plekken. Daarmee stellen wij niet dat daarmee de mobiliteit beheersbaar blijft. In de Omgevingsvisie is echter ook niet duidelijk aangegeven dat de verstedelijkingsopgave ook tot bereikbaarheidsopgaven leidt. We hebben in de tekst in paragraaf 2.8 van de Omgevingsvisie verduidelijkt dat met stedelijke verdichting (nog) sterker moet worden ingezet op de mobiliteitstransitie en dat stedelijke groei ook opgaven ten aanzien van mobiliteit met zich mee kunnen brengen.	Ja
2025-024467/20	Als titel van de afbeelding in 2.8 zou "Europese TEN T corridors" meer voor de hand liggen. Er zijn immers meer internationale verbindingen. Wij missen overigens wel de waterverbinding (IJssel) Arnhem Deventer als onderdeel van de TEN T corridor.	De kaart betreft een schematische weergave van internationale logistieke corridors. De weergegeven corridors omvatten niet alle TEN-T-corridors. Daarom nemen we de voorgestelde titel niet op en is het ook niet noodzakelijk om hier de IJssel nader op te duiden.	Nee
2025-024467/21	Graag zouden we zien dat bij bevaarbaarheid niet alleen het Twentekanaal genoemd wordt maar ook de IJssel. Een bevaarbare IJssel is noodzakelijk voor een bevaarbaar Twentekanaal	We herkennen niet het beeld dat alleen de bevaarbaarheid van het Twentekanaal wordt benoemd. We vinden blijvende bevaarbaarheid van de IJssel van groot belang. Dit is in de Omgevingsvisie dan ook benoemd in paragraaf 2.6, 2.7, 2.8, 6.9 en het gebiedsperspectief voor Salland.	Nee
2025-024467/22	Enkele korte opmerkingen: •Blz. 49: "In Deventer leidt de autopendel tot diverse knelpunten in de stad, zoals het Hanzetracé (N337) en de brug over de IJssel (N344)." Dit is niet zozeer alleen de autopendel maar juist de combinatie tussen deze en de ambitie om als stad meer verblijfskwaliteit te krijgen in combinatie met een sterkere relatie tussen stad en IJssel; •Blz 49: Wat betreft de zogenaamde gouden driehoek missen we de doorfietsroutes tussen Stedendriehoek en Zwolle (F337) en tussen Stedendriehoek en Twente (F1); •Blz. 158: ontsluiting Salland: hier past ook de verbreding van de N348.	U heeft enkele korte opmerkingen gemaakt ten aanzien van de tekst over bereikbaarheid en mobiliteit. Deze leiden nog tot enkele aanpassingen van de tekst in paragraaf 2.8 van de Omgevingsvisie. • U geeft aan dat de knelpunten in Deventer op de N337 en N344 mede komen door het vergroten van de verblijfskwaliteit in de stad. Verblijfskwaliteit is te rekenen onder 'diverse knelpunten', waar de betreffende passage over spreekt. Dit wordt ter illustratie in de tekst toegevoegd. • U vraagt de F337 en F1 op te nemen bij de beschrijving van de Gouden Driehoek op pagina 49. We zullen de genoemde fietsroutes toevoegen aan de tekst. • U benadrukt het belang van de N348 als ontsluitingsweg voor Salland en de ambitie om deze te verbreden. De N348 noemen we als belangrijk voor de ontsluiting van Salland (aangepaste tekst in Gebiedsperspectief Salland in de Omgevingsvisie). Verbreding van deze weg is niet onze ambitie.	Ja
2025-024447/4	Dagelijks Stedelijk Systeem en OV-HUB. In de Ontwerp Omgevingsvisie staat een meer verfijnde uitwerking van het Dagelijks Stedelijk Systeem. Hiermee wordt opvolging gegeven aan een van onze reflectie op de conceptversie van de Omgevingsvisie. Voor Ommen is dit van groot belang gezien de ligging aan de Vechtdallijn waarbij we goede mogelijkheden zien om het station Ommen te verbeteren en in te richten als een OV-HUB voor woon-werk, woon-onderwijs en als poort voor recreatie en ontspanning in de natuur en het landschap van onze gemeente. Mogelijk kan vanuit het station bijgedragen worden aan een betere zonering en daarmee bescherming van natuurwaarden in samenhang met het recreatief gebruik. Wij constateren dat de Vechtdallijn, Nedersaksenlijn en de N340 niet als Nationale weg en spoornetwerk is opgenomen. Ook missen we aandacht voor de wegverbinding en HOV ontsluiting aan de noordzijde van onze gemeente.	Bereikbaarheid van onze hele provincie is van belang, waarbij we ook voortbouwen op onze bestaande sterke netwerken, waar de Vechtdallijn deel van uit maakt. We zien het niet als onderdeel van de nationale corridors. Deze liggen hoofdzakelijk in de onderlinge verbindingen tussen de grote stedelijke gebieden, De Gouden Driehoek. We denken dat de verschillende vormen van publieke mobiliteit in gezamenlijkheid een efficiënter en aantrekkelijker netwerk kunnen vormen voor onze reizigers. Daarbij zijn we afgestapt van het idee dat de bus (HOV) de enige, laat staan de beste manier is om landelijker gebieden bereikbaar te maken. Het is een gezamenlijke zoektocht van provincie, gemeente, vervoersbedrijven en inwoners.	Nee
2025-024717/48	P126: 6.9. Goede bereikbaarheid Ambitie. We hebben de ambitie de bereikbaarheid te verbeteren voor al onze inwoners -ongeacht leeftijd, inkomen of lichamelijke beperking- zodat bereikbaarheid geen beperking vormt om deel te nemen aan de maatschappij. Deze ambitie geldt ook voor logistiek en goederen, essentieel voor onze economische ontwikkeling. Indiener stelt voor deze tekst te wijzigen in: "Tegelijk investeren we in een robuuste logistieke infrastructuur, als basis voor economische groei en duurzaamheid.	Dank voor deze suggestie. We zijn van mening dat de oorspronkelijke tekst in voldoende mate onze visie weergeeft en zullen de tekstsuggestie daarom niet letterlijk overnemen. Inhoudelijk komt de tekstsuggestie overigens overeen met de oorspronkelijke tekst.	Nee
2025-024717/49	P127: • We verbeteren bereikbaarheid allereerst door goede ruimtelijke ordening, waardoor afstanden tussen wonen, voorzieningen en werken worden verkort. De verstedelijkingsopgave benutten we hierbij. Indiener geeft aan dat Ruimtelijke ordening een traag proces is en vraagt 'hoeveel jaar moeten we dan nog wachten', als het verbeteren van bereikbaarheid allereerst afhankelijk wordt van goede ruimtelijke ordening?	Dank voor de vraag. Allereerst moet deze zin niet gelezen worden als startpunt in tijd, maar startpunt op gebied van impact voor wat betreft bereikbaarheid. Ruimtelijke ordening is een altijd doorgaand proces. Door meer dan voorheen aandacht te hebben voor de situering van functies en de impact daarvan op de bereikbaarheid stuur je langzaam op een betere bereikbaarheid. Dat neemt niet weg dat ook andere ingrepen de bereikbaarheid vergroten.	Nee

2025-024717/50	P128: onder andere door het spreiden van verkeersbewegingen in tijd en locatie. Indiener vraagt of 'tijd en locatie' vertaald moet worden in winkelcentra met ploegendienst, kantoren met nachtdienst? En indiener vraagt hoe de provincie dat ziet in verdichtte steden? Gaarne verduidelijken.	Hier zijn verschillende zaken denkbaar die ook erg lokaal afhankelijk zijn. In nadere uitwerkingen van ons bereikbaarheidsbeleid geven we hier meer invulling aan. Ook gemeenten zullen dit doen. Het kan inderdaad ook gaan over stimuleren van gespreide werktijden, slimme locatiekeuzes bij nieuwe ontwikkelingen, thuiswerken of andere gedragsveranderingen.	Nee
2025-024717/51	P128 • Om een goede bereikbaarheid te waarborgen is het cruciaal om het lokale en regionale wegverkeer in het Dagelijkse Stedelijke Systeem zoveel mogelijk te scheiden van het (inter)nationale verkeer op de hoofdinfrastructuur/corridors. Indiener vraagt of de overheden wel zijn opgelijnd, gezien het door indiener aangedragen voorbeeld van het mobiliteitsplan van Hengelo; die wentelt Noord-Zuid verkeer af op de A1/A35 structuur.	De overheden zijn goed aangesloten op elkaars mobiliteitsplannen.	Nee
2025-024717/52	P129: Nieuwe helikopterlandingsplaatsen bij ziekenhuizen en andere hulpverleningsinstellingen zijn mogelijk. Bij bedrijventerreinen zijn ze mogelijk als de economische meerwaarde is aangetoond en er geen sprake is van onevenredige nadelige gevolgen voor de omgeving. Indiener vraagt of de helikopterlandingsplaatsen bij bedrijventerreinen 'STOMP' zijn?	STOMP heeft vooral betrekking op het regulier personenvervoer.	Nee
2025-024717/53	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van fietspaden: * De fiets heeft een weersafhankelijke toepassing, deze wordt weer vergeten? * Zorg voor overdekte fietspaden tussen stedelijke gebieden en omliggende kernen. * Duurzaamheid-3dubbel-op: Ruimte besparen, Transport Energie besparen en Energie opwekken? N.b.: kan ook een eenzijdige paal zijn met een schuine legger met zonnepaneel (zoals rechts, zie afbeeldingen p29 zienswijze) * Geen panelen op landbouwgrond, maar boven fietspaden? Zoek op Solardach-Radweg, Freiburg eröffnet ersten Solardach-Radweg Voorbeeld mogelijkheden in mijn omgeving: fietspad gedeelten van Hengelo-Borne, Hengelo-Enschede, Hengelo-Haaksbergen, Hengelo-Oldenzaal	We zijn voorstander van het zoveel mogelijk stimuleren van het gebruik van de fiets. De wijze waarop werken we onder andere verder uit in ons regionaal mobiliteitsprogramma en ons regulier beleid ten aanzien van het stimuleren van het gebruik van de fiets. Hierbij is ook een belangrijke rol voor de gemeenten weggelegd.	Nee
2025-026233/3	De coalition of the willing, waar u deelnemer van bent, m.b.t. de eventuele komst van een railterminal wordt in de ontwerp-Omgevingsvisie niet specifiek benoemd als onderdeel van de mobiliteitstransitie voor het goederenvervoer, mede ook in het licht van de ontwikkeling van de Port of Zwolle. Graag zien we dit opgenomen met daarbij de toevoeging dat ook andere locaties in de Regio Zwolle te onderzoeken zijn. Het vorenstaande leidt ertoe op pagina 125 onder het kopje Logistiek bij de tweede bullet de railterminal toe te voegen i.v.m. vestigingsklimaat, goederenvervoer en overslag.	De komst van de railterminal is nog volop in onderzoek. Op dit moment is het opnemen van de railterminal in de Omgevingsvisie nog te prematuur.	Nee

Thema 15. Vrije tijd, recreatie en toerisme

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-023506/1	In de ontwerp-Omgevingsvisie wekt u onterecht de veronderstelling dat diverse landgoederen in het Vechtdal niet goed toegankelijk zouden zijn. Het is ons onduidelijk waarop dat is gebaseerd. Zowel op landgoed Rechteren alsop landgoed Den Aalshorst is circa 95% van de aanwezige wegen en paden is jaarrond tussen zonsopgang en zonsondergang voor het publiek opengesteld. Op beide landgoederen zijn diverse gemarkeerde wandel- enfietsroutes aanwezig, maar ook buiten die routes liggen tientallen kilometers aan opengestelde wegen en paden. Ik stel voor om de tekst als volgt aan te passen: "De landgoederen, met bekende namen zoals o.a. Vilsteren, Den Berg, de Horte en Rechteren bezitten veel grond in het Vechtdal. Vrijwel alle landgoederen zijn op dit moment uitstekend toegankelijk voor het publiek, maar wellicht liggen hier voor een aantal landgoederen nog meer kansen voor recreatie en nieuwe verdienmodellen."	Het is niet onze intentie geweest om de indruk te wekken dat deze specifieke landgoederen beperkt toegankelijk zijn. De passage waarin wordt gesproken over de toegankelijkheid van landgoederen in het Vechtdal is bedoeld als algemene observatie. Wij onderschrijven dat op zowel Rechteren als Den Aalshorst een groot deel van de wegen en paden jaarrond toegankelijk is voor het publiek, en dat er diverse gemarkeerde wandel- en fietsroutes aanwezig zijn. Uw zienswijze draagt bij aan een genuanceerder beeld van de situatie ter plaatse. Wij hebben toegevoegd aan het Gebiedsperspectief Vechtdal in de Omgevingsvisie dat dit voorbeelden zijn van landgoederen met een hoge mate van openstelling, zoals door u genoemd.	Ja
2025-023656/53	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van recreatie en toerisme (gerelateerd op teksten op p 131): * Hoe ziet u dat, recreatie met ploegendienst, parken met kunstlicht? Gaarne verduidelijken. * Is het in dat geval dan beter om dat begrip niet te gebruiken? * Klopt dat wel met het verminderen van mobiliteit? Gaarne verduidelijken. * Waar komt al dat wensdenken vandaan? Gaarne verduidelijken hoe deze mooiweer-/slechtweer-spreiding, werkdag-/vrijedag-spreiding en vakantiespreiding door Nederland en Duitsland wordt ingevoerd. * Waar is demografische analyse van de recreatie wens & behoefte gezien de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040?	Dank voor uw verduidelijkende vragen. In antwoord op uw vragen: * We zetten in op spreiden van bezoekers in tijd en ruimte door het ontwikkelen van nieuw aanbod, het verleiden van bezoekers om naar andere plekken in de provincie te gaan en mogelijk door dynamisch beprijzen. Hierin ligt een grote rol voor partijen als MarketingOost, Gastvrij Overijssel en uiteraard de ondernemers zelf. * We blijven wel gebruikmaken van dit, relatief nieuwe, begrip omdat het ons helpt om in diverse ruimtelijke trajecten aandacht te vragen voor het tijdig meenemen van recreatieve en toeristische belangen. * Bij nieuwe toeristische en recreatieve ontwikkelingen is het uiteraard wel van groot belang om de mobiliteit passend te regelen. Voorkeur daarbij is een inzet op duurzame mobiliteit. * De landelijke visie Perspectief 2030 gaat over de duurzame ontwikkeling van de bestemming Nederland en de veranderende rol van toerisme. Daarbij wordt er steeds meer ingezet op bestemmingsmanagement i.p.v. alleen promotie. Het spreiden van bezoekers in tijd en ruimte staat centraal binnen het bestemmingsmanagement. Dit doen we o.a. door nieuw aanbod te ontwikkelen, de seizoenen te verlengen, recreatiezonerings etc. * De verbijzondering over een vergrijzende bevolking hebben wij toegevoegd aan paragraaf 6.10 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-023672/1	Verweving met andere sectoren vraagt om duidelijke kaders. De wens om recreatie te combineren met functies als landbouw, zorg, natuur en energie is begrijpelijk, maar vraagt om heldere richtlijnen. Wanneer is functieverweving wenselijk, en wanneer niet? Welke voorwaarden gelden voor ruimtelijke kwaliteit, schaal, bereikbaarheid en impact? Duidelijke kaders voorkomen onzekerheid bij initiatiefnemers en gemeenten. Overleg met de branche is hierbij van belang. Zij kennen de sector immers als geen ander.	Wij zijn het met u eens dat het combineren van recreatie met andere functies zoals landbouw en natuur om heldere richtlijnen vraagt. We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie. Hierin gaan we ook in op de voorwaarden bij dergelijke functiemenging. Ook werken we aan een samenhangende en gebiedsgerichte aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). Om precies scherp te krijgen welke functie waar kan, biedt het instrument 'Programma' uitkomst. We stimuleren gemeenten om intergemeentelijk programma's te ontwikkelen, en hier gezamenlijk invulling aan te geven.	Nee
2025-023672/3	Vergroten van het aanbod leidt niet automatisch tot meer vraag. De recreatiebehoefte – met name in dagrecreatie – is redelijk stabiel. Uitbreiding van het aanbod zonder onderbouwing kan leiden tot versnippering en kwaliteitsverlies. Ontwikkelruimte dient daarom gebaseerd te worden op actuele marktanalyses, bezoekersprognoses en levensvatbaarheid per regio.	We zijn het met u eens dat we het vergroten van het aanbod niet automatisch leidt tot meer vraag. Actuele marktanalyses om zo gezamenlijk beter te kunnen sturen op nieuwe initiatieven zijn wenselijk. We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie.	Nee
2025-023672/5	Spreiding in ruimte en tijd vraagt actieve sturing. Om recreatiedruk op populaire gebieden te beperken en kansen in andere regio's te benutten, is seizoensspreiding en regionale spreiding cruciaal. Dit vraagt om gerichte marketing, goede infrastructuur en aanbodontwikkeling in minder bekende gebieden – inclusief jaarrondvoorzieningen. Overleg met de branche hierover is noodzakelijk.	Ook wij onderschrijven het belang van het spreiden van bewoners en bezoekers om zo recreatiedruk te voorkomen. We zetten daarom ook vol in op bestemmingsmanagement als pijler van ons recreatief en toeristisch beleid. We werken hierbij samen met onze partners binnen Gastvrij Overijssel. Ook blijven we hierover graag met u in gesprek de komende jaren.	Nee
2025-023672/6	Ontwikkel een toetsingskader voor functieverweving, met heldere voorwaarden, voorbeeldsituaties en aandacht voor ruimtelijke kwaliteit.	We onderschrijven uw oproep om een toetsingskader voor functieverweving op te stellen. Dit willen we samen met gemeenten gaan ontwikkelen binnen de verdere uitwerking van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving en de samenhangende en gebiedsgerichte aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing.	Nee

2025-023672/7	Baseer aanbodontwikkeling op vraaggerichte analyses, met oog voor spreiding, levensvatbaarheid en regionale behoefte.	We zijn het met u eens dat aanbodontwikkeling op basis van vraaggerichte analyses moet plaatsvinden. Hier zetten we als provincie op in door te investeren in het kenniscentrum van Gastvrij Overijssel. Diverse partners die aan aanbodontwikkeling doen kunnen van deze informatie gebruik maken.	Nee
2025-023672/8	Waarborg eerlijke concurrentie, met gelijkwaardige regels voor nieuwe en bestaandeaanbieders.	We onderschrijven het belang van eerlijke concurrentie.	Nee
2025-023672/9	Werk met gebiedstypologieën om passende recreatievormen per regio te stimuleren. Betrek recreatieondernemers actief bij deze processen.	We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie. We bezien of we hier ook een link kunnen maken met gebiedstypologieën. We betrekken u bij deze gesprekken.	Nee
2025-024159/21	"6.10 Vrije tijd, recreatie en toerisme(vrijetijdseconomie). Provincie verwacht tot 2035 een stijging van 20% van het aantal verblijfs gasten. Provincie gaat daarom onderzoeken welk nieuw verblijfsrecreatief aanbod hiervoor benodigd is." Wij willen de provincie oproepen de gemeenten te betrekken bij dit onderzoek.	Wij zijn inderdaad voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de bestaande en toekomstige marktruimte binnen de provincie. Hierbij betrekken we gemeenten, branches en ondernemers. Fijn dat u aangeeft ook deel te willen nemen aan dit onderzoek.	Nee
2025-023930/24	6.10. Vrije tijd, recreatie en toerisme (vrijetijdseconomie). Vrije tijd, recreatie en toerisme positioneert u als een ondersteunend thema aan bredere maatschappelijke doelstellingen zoals gezondheid, sociale kwaliteit en economische ontwikkeling. Vrijetijdsbesteding wordt dus niet als leidend thema benaderd, maar als een waardevolle component binnen integrale gebiedsontwikkeling. Voor ons is vrijetijdsbesteding net zo belangrijk als landbouw en natuur. We onderschrijven hierbij het belang van meervoudig ruimtegebruik, waarbij recreatie gecombineerd wordt met functies als natuurbeheer en landbouw. Dit sluit aan bij de bredere kijk op multifunctioneel ruimtegebruik van Dinkelland en Tubbergen, de Noordoost Twentse ambitie ten behoeve van toerisme en recreatie, en op ons lokale beleid 'Buitengebied met Kwaiiteit'. De inhoudelijke doelen in 6.10 zijn gericht op het creëren van toegankelijke, aantrekkelijke plekken om te ontspannen, bewegen en ontmoeten. De sector dient een bijdrage te leveren aan gezondheid en brede welvaart. U legt duidelijk de nadruk op kwaliteit boven kwantiteit, wat betekent dat de groei van toerisme ondergeschikt is aan de belevingswaarde en duurzaamheid van de omgeving. Ook is er expliciete aandacht voor de druk op kwetsbare gebieden, waarbij het beleid streeft naar een balans tussen bereikbaarheid en bescherming. Wederom vullen de Omgevingsvisie en de Noordoost Twentse ambitie op toerisme en recreatie elkaar hierop aan. Groei binnen de sector is niet oneindig. Voor Noordoost Twente speelt het economisch belang van de sector een bovengemiddelde rol ten opzichte van de rest van de provincie. De gemeenten Tubbergen en Dinkelland samen zijn goed voor tien procent van alle overnachtingen binnen Overijssel (en 20% van de overnachtingen in Twente). De visie bevat voor recreatie en toerisme geen expliciete ontwerpstrategieën, maar wel handvatten voor verdere uitwerking op regionaal of lokaal niveau. Toerisme kan een strategisch instrument zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en brede welvaart. Over de uitwerking blijven wij graag met u in overleg. In het bijzonder denken wij dan aan een mogelijke gebiedsgerichte uitwerking voor Noordoost Twente.	Wij vinden het fijn om te lezen dat de Omgevingsvisie en de ambities op het gebied van recreatie en toerisme in Noordoost Twente elkaar aanvullen. In de tekst van de Omgevingsvisie hebben we verduidelijkt (par. 6.10) dat voor sommige gemeenten de vrijetijdssector een van de belangrijkste economische pijlers is. Ook hebben we meer expliciet aangegeven dat recreatie en toerisme een strategisch instrument kan zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en het instandhouden van voorzieningen in kernen. We blijven graag met u in gesprek over verdere gebiedsuitwerkingen.	Ja
2025-023452/6	VAB - Voor verbreding van de agrarische sector naar verblijfsrecreatie en/of dagrecreatie staat vermeld dat men kansen ziet voor een recreatieve/toeristische invulling van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) met bijbehorende erven en gronden. Daarbij maken we de nuance dat dit wel in lijn moet zijn met het eigen VAB-beleid van de gemeente; dit wordt wellicht bedoeld met 'onder bepaalde omstandigheden'.	We zien inderdaad kansen voor de verbreding van de agrarische sector naar verblijfsrecreatie en/of dagrecreatie. Wel horen hier heldere randvoorwaarden voor functiemenging bij. We zijn het daarbij eens dat dit in lijn moet liggen met het eigen VAB-beleid van de gemeente.	Nee
2025-023910/10	Economisch belang recreatie en toerisme. In het beleid wordt de vrijetijdseconomie behandeld in hoofdstuk 6.10. De sector wordt gepositioneerd als een ondersteunend thema aan bredere maatschappelijke doelstellingen zoals gezondheid, sociale kwaliteit en economische ontwikkeling. Vrijetijdsbesteding wordt dus niet als leidend thema benaderd, maar als een waardevolle component binnen integrale gebiedsontwikkeling. Dit sluit aan bij de opvattingen die de gemeenten kennen in Noordoost Twente. Specifiek voor Noordoost Twente speelt echter dat het economisch belang van de sector bovengemiddeld wél een grotere rol speelt dan gemiddeld genomen binnen de provincie. De brede werkgelegenheid in de gemeente Losser in de vrijetijdssector is 10%! Hoewel de regionale identiteit Noordoost Twente wordt erkend als waardevol voor recreatie en toerisme, wordt dit belang onvoldoende uitgewerkt. Toerisme kan een strategisch instrument zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit, brede welvaart en instandhouding van voorzieningen in kernen. Over de uitwerking treden wij daarom graag in overleg. In het bijzonder over een mogelijke gebiedsgerichte uitwerking voor Noordoost Twente.	Wij vinden het fijn om te lezen dat de Omgevingsvisie en de ambities op het gebied van recreatie en toerisme in Noordoost Twente elkaar aanvullen. In de tekst van paragraaf 6.10 van de Omgevingsvisie hebben we verduidelijkt dat voor sommige gemeenten de vrijetijdssector een van de belangrijkste economische pijlers is. Ook hebben we explicieter aangegeven dat recreatie en toerisme een strategisch instrument kan zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en het instandhouden van voorzieningen in kernen. We blijven graag met u in gesprek over verdere gebiedsuitwerkingen.	Ja

2025-023910/11	Met het oog op het economisch belang van deze sector voor de gemeente Losser en Noordoost Twente wijzen wij u ook op de beperkingen die de huidige Omgevingsverordening nog steeds biedt in paragraaf 4.5.4. In artikel 4.28, lid e is nog steeds opgenomen dat het oogmerk van de regels is dat uitsluitend ontwikkelruimte voor recreatiewoningen wordt geboden in Noordwest-Overijssel. In lid f staat dat een ander oogmerk is dat nieuwe recreatiewoningen alleen worden toegestaan als sprake is van een nieuw recreatief aanbod dat nog niet in Overijssel beschikbaar is. Dit staat haaks op uw verwachting dat er tot 2035 een groei van 20% aan verblijfs gasten wordt verwacht. En wat wordt verstaan onder 'nieuw recreatief aanbod'? Om duidelijkheid te krijgen over de toepassing van artikel 4.28, lid e en f, achten wij een actueel en breed gedragen marktonderzoek noodzakelijk. Het laatste provinciale marktonderzoek dateert uit 2018 en is daarmee verouderd.	We delen uw constatering dat een breed gedragen marktonderzoek naar de bestaande en toekomstige marktruimte binnen de provincie wenselijk is. Zo zijn inzichten in bezettingsgraden en seizoensspreiding van belang om gezamenlijk te kunnen bepalen in hoeverre de verwachte groei opgevangen kan worden binnen het bestaande aanbod. We betrekken gemeenten, branches en ondernemers in dit onderzoek.	Nee
2025-023910/12	Ook wijzen wij u op artikel 4.30 van uw Omgevingsverordening. Daarin is opgenomen dat nieuwe recreatiewoningen alleen worden toegestaan als sprake is van een 'innovatief concept'. De term 'innovatief' is niet nader gedefinieerd en levert in de huidige situatie onnodige beperkingen en discussies op bij de realisatie van nieuwe verblijfsrecreatieve initiatieven die van meerwaarde zijn voor Losser en heel Noordoost Twente. Wij verzoeken u om deze term aan te passen zodat meer gestuurd kan worden op marktconforme en gebiedspassende verblijfsrecreatieve bedrijvigheid die een aantoonbare meenwaarde hebben voor het verblijfsrecreatieve product. Dit past ook beter bij het door u voorgeschreven beleid in paragraaf 6.10 van de visie.	Wij begrijpen dat de term innovatief concept mogelijk tot vragen leidt. We hebben in de Omgevingsvisie meer duiding gegeven over wat wij daaronder verstaan en welke handvatten we daaraan meegeven (par. 6.10). Deze handvatten kunnen per regio van invulling verschillen. Bovendien willen we geen limitatieve lijst presenteren maar de ondernemer uitdagen te motiveren waarom zijn concept innovatief is. We houden in de Omgevingsverordening vast aan de term innovatief concept maar zijn wel voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de bestaande en toekomstige marktruimte voor verblijfsrecreatie binnen de provincie. We kijken dan ook naar het type verblijfsrecreatie en de aansluiting daarvan bij de betreffende regio. Uitkomsten van dit onderzoek kunnen gemeenten gebruiken om toekomstige aanvragen te beoordelen op marktconformiteit en gebiedspassendheid.	Ja
2025-023039/15	Voor groei van recreatie is goede bereikbaarheid en voorzieningen van belang. Wij vragen uw ondersteuning hierin, afgestemd op schaal en karakter van het recreatiegebied (zoals het IJsselgebied in Olst-Wijhe).	Wij zijn het met u eens dat goede bereikbaarheid en voorzieningen belangrijke randvoorwaarden zijn voor de geleiding en spreiding van recreatie. Routestructuren voor varen, wandelen, fietsen en ruiters zijn van groot belang voor de recreatiebehoefte van eigen inwoners en die van inkomende gasten. Vanaf 2013 ligt het beheer en onderhoud van routestructuren bij gemeenten. Wel bekijken we hoe het thema routestructuren kunnen integreren met opgaven voor infrastructuur, wonen en de groene omgeving. Daarover blijven we graag met gemeenten in gesprek.	Nee
2025-023039/50	Paragraaf 6.10. U onderkent het belang van vrijetijdseconomie, maar wij zien te weinig invulling aan het platteland en kleinschalige initiatieven zoals agritoerisme, die juist voor gemeenten als Olst-Wijhe essentieel zijn. Wij verzoeken u om deze sector beter mee te nemen in uw beleid.	Wij zijn het met u eens dat agritoerisme van toenemend belang is. We zijn van mening dat het combineren van recreatie met andere functies zoals landbouw en natuur om heldere richtlijnen vraagt. We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie. Hierin gaan we ook in op de voorwaarden bij dergelijke functiemenging. Ook werken we aan een samenhangende en gebiedsgerichte aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). Om precies scherp te krijgen welke functie waar kan, biedt het instrument 'Programma' uitkomst. We stimuleren gemeenten om intergemeentelijk programma's te ontwikkelen, en hier gezamenlijk invulling aan te geven.	Nee
2025-023039/51	In de visie richt u zich op 'grote toeristische dragers' zoals Sallandse Heuvelrug of Weerribben. Landschappen zoals het IJsselgebied (waar Olst-Wijhe onderdeel van is) komen hierbij te weinig aan bod. Benoem ook het IJsselgebied expliciet als ontwikkelzone voor natuurgerichte recreatie, kleinschalige verblijfsrecreatie en actieve vrijetijdseconomie	De in de Omgevingsvisie opgenomen voorbeelden zijn niet limitatief. Algemeen uitgangspunt van het beleid is voldoende fysieke ruimte voor recreatie en toerisme door dit integraal mee te nemen in gebiedsontwikkelingen en andere ruimtelijke ontwikkelingen. De ontwikkelingen rondom het IJsselgebied passen hier binnen mits passend binnen bestaande wettelijke kaders en rekening houdend met druk en draagkracht van het gebied.	Nee

2025-023908/22	6.10. Vrije tijd, recreatie en toerisme (vrijetijdseconomie).Vrije tijd, recreatie en toerisme positioneert u als een ondersteunend thema aan bredere maatschappelijke doelstellingen zoals gezondheid, sociale kwaliteit en economische ontwikkeling. Vrijetijdsbesteding wordt dus niet als leidend thema benaderd, maar als een waardevolle component binnen integrale gebiedsontwikkeling. Voor ons is vrijetijdsbesteding net zo belangrijk als landbouw en natuur. We onderschrijven hierbij het belang van meervoudig ruimtegebruik, waarbij recreatie gecombineerd wordt met functies als natuurbeheer en landbouw. Dit sluit aan bij de bredere kijk op multifunctioneel ruimtegebruik van Dinkelland en Tubbergen, de Noordoost Twentse ambitie ten behoeve van toerisme en recreatie, en op ons lokale beleid 'Buitengebied met Kwaiiteit'. De inhoudelijke doelen in 6.10 zijn gericht op het creëren van toegankelijke, aantrekkelijke plekken om te ontspannen, bewegen en ontmoeten. De sector dient een bijdrage te leveren aan gezondheid en brede welvaart. U legt duidelijk de nadruk op kwaliteit boven kwantiteit, wat betekent dat de groei van toerisme ondergeschikt is aan de belevingswaarde en duurzaamheid van de omgeving. Ook is er expliciete aandacht voor de druk op kwetsbare gebieden, waarbij het beleid streeft naar een balans tussen bereikbaarheid en bescherming. Wederom vullen de Omgevingsvisie en de Noordoost Twentse ambitie op toerisme en recreatie elkaar hierop aan. Groei binnen de sector is niet oneindig.Voor Noordoost Twente speelt het economisch belang van de sector een bovengemiddelde rol ten opzichte van de rest van de provincie. De gemeenten Tubbergen en Dinkelland samen zijn goed voor tien procent van alle overnachtingen binnen Overijssel (en 20% van de overnachtingen in Twente).De visie bevat voor recreatie en toerisme geen expliciete ontwerpstrategieën, maar wel handvatten voor verdere uitwerking op regionaal of lokaal niveau. Toerisme kan een strategisch instrument zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en brede welvaart. Over de uitwerking blijven wij graag met u in overleg. In het bijzonder denken wij dan aan een mogelijke gebiedsgerichte uitwerking voor Noordoost Twente.	Wij vinden het fijn om te lezen dat de Omgevingsvisie en de ambities op het gebied van recreatie en toerisme in Noordoost Twente elkaar aanvullen. In de tekst van de Omgevingsvisie (par. 6.10) hebben we verduidelijkt dat voor sommige gemeenten de vrijetijdssector een van de belangrijkste economische pijlers is. Ook hebben we explicieter aangegeven dat recreatie en toerisme een strategisch instrument kunnen zijn voor landschapskwaliteit, gebiedsidentiteit en het instandhouden van voorzieningen in kernen. We blijven graag met u in gesprek over verdere gebiedsuitwerkingen.	Ja
2025-024467/12	Recreatie en toerisme. U geeft op blz. 131 aan "Routestructuren voor varen, wandelen, fietsen en ruiters zijn van groot belang voor de recreatiebehoefte van eigen inwoners en die van inkomende gasten. Vanaf 2013 ligt het beheer en onderhoud van routestructuren bij gemeenten. Wel bekijken we hoe het thema routestructuren kan integreren met opgaven voor infrastructuur, wonen en de groene omgeving". Wij kunnen een integrale benadering ten eerste onderschrijven, daarbij constateren we wel dat de groeiambitie van de gemeente Deventer (met effect op de recreatiedruk van het buitengebied van Deventer) regionaal afgestemd en ontwikkeld wordt met de regio Stedendriehoek en zal uitmonden in een regionale investeringsagenda voor de Stedendriehoek. De gemeentelijke samenwerking op gebied van recreatie en toerisme pakt de gemeente Deventer op in Sallands verband. Wij verzoeken u evt. uitvoeringsagenda's met elkaar in verband te brengen met oog op de financiële haalbaarheid van de realisatie van vrijetijdslandschappen.	We vinden het fijn om te lezen dat u binnen de uitwerking van de regionale investeringsagenda voor de Stedendriehoek expliciet aandacht besteed aan de toenemende recreatiebehoefte. Ook de gezamenlijke samenwerking binnen Salland juichen wij van harte toe. Wij blijven graag met u in gesprek om te blijven zien waar kansen liggen om provinciale en gemeentelijke uitvoeringsagenda's met elkaar in verband te brengen.	Nee
2025-024467/15	U gaat in 6.10 (blz 131) in op vrijetijdslandschappen. Hoe denkt provincie de haalbaarheid van deze landschappen en daarbinnen de ontwikkeling van recreatieve routestructuren financieel haalbaar te maken	We begrijpen uw vraag over vrijetijdslandschappen. In de tekst hebben we de betekenis nader geduid (par. 6.10), zo gaat er bijvoorbeeld geen planologisch regime uit van dergelijke landschappen. Het betreffen bestaande landschappen waar mogelijk extra kansen liggen om recreatie en vrije tijd een extra plek in te geven. Vanuit de provincie is hier geen budget voor beschikbaar. De financiële haalbaarheid is afhankelijk van de precieze gebiedsontwikkeling en de deelnemende partijen in deze ontwikkeling.	Ja
2025-024443/6	Hoewel het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug als landschappelijke eenheid wordt benoemd binnen de gebiedsuitwerking Salland en in paragraaf 6.4 over natuurkwaliteit, blijft de combinatie van natuur, recreatie en economie onderbelicht. Paragraaf 6.10 over de vrijetijdseconomie erkent weliswaar het belang van kwaliteit, gastvrijheid en spreiding, maar er ontbreekt een expliciete koppeling met de economische structuur en brede welvaart in de regio's waar dit van toepassing is. Ook de rol van cultuurhistorische identiteit verdient in dit verband aandacht. Gemeenten als Rijssen, die beschikken ook over een historisch profiel als Hanzestad, kunnen dit cultureel erfgoed benutten om toerisme, streekidentiteit en ondernemerschap te versterken. Deze potentie blijft in de ontwerpvisie grotendeels onbenut, waar vooral de IJsselsteden als Hanzekernen worden uitgelicht. Wij verzoeken u om: in paragraaf 6.10 (Vrije tijd, recreatie en toerisme) explicieter te positioneren dat recreatie en toerisme ook een economische drager zijn van het buitengebied, met aandacht voor werkgelegenheid, ondernemerschap en het versterken van gebiedskwaliteit.	Wij zijn het met u eens dat recreatie en toerisme een belangrijke economische pijler zijn voor de groene omgeving. Dit hebben we verder verduidelijkt in de Omgevingsvisietekst (paragraaf 6.10).	Ja

2025-024443/7	In paragraaf 6.4 (Natuur en landschap) of de gebiedsuitwerking Salland aandacht te besteden aan de meervoudige waarde van het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug: als natuurgebied, maar ook als recreatieve trekker en motor van de regionale economie;	Hartelijk dank voor uw zienswijze op de ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel. Uw oproep om in paragraaf 6.4 en de gebiedsuitwerking Salland expliciet aandacht te besteden aan de meervoudige waarde van het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug wordt gewaardeerd. Wij onderschrijven het belang van het Nationaal Park als waardevol natuurgebied, recreatieve trekker en economische motor voor de regio. We hebben in de gebiedsuitwerking Salland hier nu de volgende zin aan gewijd: "Het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug vormt een essentieel onderdeel van het vrijetijdslandschap van Salland, waar natuur, cultuur en recreatie elkaar versterken." Daarnaast is het goed om te vermelden dat Provinciale Staten op 24 september 2025 hebben ingestemd met een incidentele bijdrage van ruim 1 miljoen euro voor de ontwikkeling van de Nationale Parken Sallandse Heuvelrug en Weerribben-Wieden. Deze middelen worden ingezet voor natuurbeleving, duurzame recreatie, streekproducten, educatie en onderzoek. Voor de periode 2025-2027 is een jaarlijkse bijdrage van €171.500 toegekend. Met deze zienswijze wordt het belang van het Nationaal Park Sallandse Heuvelrug als integraal onderdeel van de ruimtelijke kwaliteit van Salland onderstreept.	Ja
2025-024443/8	De relatie met brede welvaart te verduidelijken door recreatie ook te benoemen als sociaal bindmiddel en leefbaarheidsfactor, vooral in toeristisch aantrekkelijke landelijke gemeenten als Rijssen-Holten;	Wij zijn het met u eens dat recreatie en toerisme een belangrijke economische pijler zijn voor de groene omgeving en daarmee bijdragen aan de leefbaarheid en sociale kwaliteit van de groene omgeving. Dit hebben we verder verduidelijkt in de visietekst (paragraaf 6.10).	Ja
2025-024443/9	Ook ruimte te geven aan het verweven van cultuurhistorie en toerisme, waarbij de Hanze-identiteit van kernen als Rijssen en Holten actief kan bijdragen aan gebiedspromotie, toeristische beleving en economische vitaliteit. Dit sluit aan bij het advies van de SER Overijssel om recreatie en toerisme niet alleen te zien als vrijetijdsbesteding, maar ook als volwaardige economische sector met ruimtelijke en maatschappelijke impact.	Wij onderschrijven dat cultuurhistorie en toerisme verweven (kunnen) zijn aan elkaar. Dit genereert kansen voor passende gebiedspromotie, toeristische beleving en daarmee uiteindelijk economische vitaliteit.	Nee
2025-024669/1	"Provinciale Staten nemen in het voorjaar 2026 een definitief besluit over deze set documenten. Wat valt op: 1. Bijlage 6, bijlage bij OER, fase 2b Tauw rapport P. 18 "Elke inwoner goed en plezierig kan wonen, nu en in de toekomst". H6.10: "We zien, onder bepaalde voorwaarden, kansen voor een recreatieve/toeristische invulling van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)."Vraag: welke voorwaarden zijn dat?"	Dank voor uw vraag over de voorwaarden voor toeristische invulling bij vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). We zijn voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de beschikbare marktruimte voor nieuw verblijfsaanbod binnen de provincie. Hierin gaan we ook in op de voorwaarden bij dergelijke functiemenging. Ook werken we aan een samenhangende en gebiedsgerichte aanpak voor Erftransformaties en Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB). Om precies scherp te krijgen welke functie waar kan, biedt het instrument 'Programma' uitkomst. We stimuleren gemeenten om intergemeentelijk programma's te ontwikkelen, en hier gezamenlijk invulling aan te geven.	Nee
2025-024717/54	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van recreatie en toerisme (gerelateerd op teksten op p 131): * Hoe ziet u dat, recreatie met ploegendienst, parken met kunstlicht ? Gaarne verduidelijken. * Is het in dat geval dan beter om dat begrip niet te gebruiken? * Klopt dat wel met het verminderen van mobiliteit ? Gaarne verduidelijken. * Waar komt al dat wensdenken vandaan ? Gaarne verduidelijken hoe deze mooiweer-/slechtweer-spreiding, werkdag-/vrijdag-spreiding en vakantiespreiding door Nederland en Duitsland wordt ingevoerd. * Waar is demografische analyse van de recreatie wens&behoefte gezien de senioren groep, die ca. 25% van de Nederlandse bevolking is in 2040?	Dank voor uw verduidelijkende vragen. In antwoord op uw vragen: * We zetten in op spreiden van bezoekers in tijd en ruimte door het ontwikkelen van nieuw aanbod, het verleiden van bezoekers om naar andere plekken in de provincie te gaan en mogelijk door dynamisch beprijzen. Hierin ligt een grote rol voor partijen als MarketingOost, Gastvrij Overijssel en uiteraard de ondernemers zelf. * We blijven wel gebruikmaken van dit, relatief nieuwe, begrip omdat het ons helpt om in diverse ruimtelijke trajecten aandacht te vragen voor het tijdig meenemen van recreatieve en toeristische belangen. * Bij nieuwe toeristische en recreatieve ontwikkelingen is het uiteraard wel van groot belang om de mobiliteit passend te regelen. Voorkeur daarbij is een inzet op duurzame mobiliteit. * De landelijke visie Perspectief 2030 gaat over de duurzame ontwikkeling van de bestemming Nederland en de veranderende rol van toerisme. Daarbij wordt er steeds meer ingezet op bestemmingsmanagement i.p.v. alleen promotie. Het spreiden van bezoekers in tijd en ruimte staat centraal binnen het bestemmingsmanagement. Dit doen we o.a. door nieuw aanbod te ontwikkelen, de seizoenen te verlengen, recreatiezoneringen etc. * De verbijzondering over een vergrijzende bevolking hebben wij toegevoegd aan paragraaf 6.10 van de Omgevingsvisie.	Ja

Thema 16. Milieu en (milieukundige) gezondheid

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022530/12	Geluidsregimes en Hoogspanningsstations: Op pagina 133 spreekt de visie over het voorkomen van verdere geluidbelasting, tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen en een daling van het aantal geluidgehinderden inOverijssel. Daarnaast wordt in paragraaf 4.3.3 van het OER het aspect geluid nader toegelicht. Hier wordt ingegaan op de negatieve invloed van onder andere opwekking van duurzame energie met windturbines.Echter, de visie maakt geen expliciete melding van de noodzaak tot afstemming van geluidsregimes met beheerder van hoogspanningsinfrastructuur, met name in de directe omgeving van hoogspanningsstations.Dit is essentieel om toekomstige knelpunten te voorkomen en de ongestoorde werking van deze crucialeinfrastructuur te waarborgen.	De Omgevingsvisie geeft onze strategische doelen en ambities weer. Concretere uitwerking vindt plaats in gebiedsprocessen, projecten of bijvoorbeeld programma's. Wanneer er zich projecten rond de directe omgeving van hoogspanningsmasten voordoen, worden de effecten daarvan in de ruimtelijke procedures onderzocht en getoetst aan wettelijke kaders. Hierbij vindt uiteraard afstemming plaats met eigenaar/beheerders van de hoogspanningsinfrastructuur. Naast de bestaande kaders voor het beoordelen van geluid(soverlast) gaat het (ook) om een afweging op basis van een evenwichtige toedeling van functies.	Nee
2025-023656/19	Indiener vraagt: Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten ? Zoals : 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (Verdonschot P.F.M. (2018) Notitie Zoetwaterecosystemen, Wageningen Environmental Research, Wageningen UR, Wageningen. 27 pp. Een belangrijk deel van de informatie in de antwoorden is afkomstig en soms direct overgenomen uit de rapporten 'Steekmuggen (Culicidae) in de Engbertsdijkvenen' (Verdonschot et al. 1988) en 'Verkenning van de steekmuggen- en knuttenproblematiek bij klimaatverandering en vernatting' (Verdonschot 2009). Daarnaast zijn delen overgenomen uit de vier artikelen: Bloedzuigende insecten deel 1. Steekmuggen. (Verdonschot 2012a), Bloedzuigende insecten deel 2. Knutten (Verdonschot 2012b), Bloedzuigende insecten deel 3. Dazen. (Verdonschot 2013a) en Bloedzuigende insecten deel 4. Kriebelmuggen. (Verdonschot 2013b).) Aanvullend vraagt indiener: Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten ? Tenslotte vraagt indiener aangaande dit onderwerp (vergezeld van een met AI gegenereerde tekst over Zoönozen en infectieziekten): Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling) ?	Wij begrijpen uit uw reactie dat u zich zorgen maakt over infectieziekten door bloedzuigende insecten in gebieden waar vernattingsmaatregelen genomen (gaan) worden. In de Omgevingsvisie schetsen wij de strategische kaders van beleid, waarbij de veenweideproblematiek ook aan de orde komt. Het detailniveau van de visie gaat niet zo ver dat beschouwingen over bloedzuigende insecten benoemd wordt. Hierbij nog wel een nadere toelichting voor u: vernatting van gebieden en toename van overlast van muggen en knutten is aan de orde als er stilstaand water aan de oppervlakte wordt gecreëerd. In de meeste natuurontwikkelingsprojecten worden de aanbevelingen van Verdonschot ook overgenomen om toename van muggen en knutten juist te voorkomen. Dit is vooral het voorkomen dat er stilstaand water ontstaat. Voor vernatting van veenweide gaat het om de grondwatersituatie. Met hogere grondwaterstanden wordt het veen natter gehouden en ontstaat minder oxidatie. Deze grondwaterstandsverhoging is onder het maaiveld en daardoor geen toegankelijk water voor muggen en knutten. Verhoging van waterpeilen in veenweidepolders zal ook niet leiden tot toename van muggen en knutten omdat de meeste waterpeilen al hoog staan en omdat dit geen stilstaand water betreft maar onderdeel is van een kunstmatige polder met een bemalingseenheid (gemaal).	Nee
2025-023656/24	Indiener heeft een aantal vragen over de rode draad 'gezondheid': * Indiener vindt de tekst Brede welvaart... gaat het ook om gezondheid. Is ... gaat het ook om gezondheid (p80) een wat te lichtvoettige omschrijving. Is er wel voldoende aandacht voor de bescherming leefomgeving en gezondheid? * Indiener vraagt zich af bij de tekst: overlast van het verkeer (geluid, stof) ...Denk aan het koppelen van windenergie aan bundels van infrastructuur. (P82) Ontbreekt hier een beschouwing over cummulatie ? Windturbines als geluidtransporteurs en grote ventilatoren voor stof ? * Een visie op gezondheid en geluid ontbreekt? Zijn grote steden ooit stil genoeg ? (zie aangehaalde tekst door Indiener ten aanzien van gezondheidsonderzoek) * N.a.v de tekst verminderde gezondheidsverschillen tussen onze inwoners (p85) vraagt de indiener: wat doen gezondheidsverschillen ertoe? wilt u dit nivelleren ? Leg de focus op de juiste groep! * Komt milieukundige gezondheid wel uit de verf? De beschrijving gaat grotendeels over " positieve gezondheid " het beeld dat de provincie heeft, over hoe inwoners moeten leven. Inwoners hebben ook een beeld hoe de overheid zich moet gedragen: Omgevingswet Awb 1.2, 1.3 en bescherming leefomgeving en gezondheid. De leefomgeving mag niet verslechteren door nieuwe plannen. (zie ingebrachte tekst door indiener over Omgevingswet). * Tenslotte vraagt indiener vanuit de wetenschap dat de Omgevingswet over milieukundige gezondheid gaat: Hoe worden Omgevingswet artikel Awb 1.2 en 1.3 ingevuld ?	Uit uw reactie maken wij op dat u zich zorgen maakt of de rode draad gezondheid voldoende aandacht heeft voor milieukundige gezondheidseffecten als geluid en hoe de bescherming van leefomgevingsfactoren ingevuld worden. In hoofdstuk 6.11 van de Omgevingsvisie hebben wij de nadere doelen en ambities voor milieu opgenomen. In de onderliggende Milieunota 2024 (https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&conn) en VTH-beleid (https://overijssel.notubiz.nl/document/13653697/1#search=\"VTH-beleid\") gaan wij nader in op de thema's waarop u doelt. In de uitwerking van beleid komen deze punten zeker aan bod.	Nee

2025-023656/54	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van paragraaf 6.11. Milieu en gezondheid (p132/133): * Zou, gezien de zinsopbouw van de eerste zinnen onder 'Ambitie', de kop Gezondheid en milieu moeten zijn? * Mag deze (zie tekst hiernaast) omschrijving wat strikter? Gezondheid is een kernwaarde in de Omgevingswet. Elk besluit over de fysieke leefomgeving moet bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving (art. 1.2), en bij de ruimtelijke verdeling van functies moet gezondheid worden meegewogen als relevant belang (art. 1.3). * Waarom mist bij Strekking van het beleid als eerste punt: Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving? * Het voorkomen van verdere toename van de geluidbelasting, tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen en een daling van het aantal geluidgehinderten in Overijssel. Meer precies, gaat het om piek-geluid belasting en gemiddeld-geluid belasting? * P134: Waar nodig vanuit gezondheidsbelang, beoordelen we de toepassing van het voorzorgsbeginsel. De leefomgeving mag niet verslechteren door nieuwe plannen artikel Omgevingswet Awb 1.2 en 1.3? * Waarom staat daar niet: wij voldoen (voortaan wel) aan de SMB-richtlijn? * Om dit te bereiken werken we aan de hand van twee ambities: • Inwoners van Overijssel zijn een leven lang gezond en vitaal. Dit wensdenken leidt tot afbraak en bezuiniging op de voorzieningen die nodig zijn voor mensen die niet aan dit provinciaal-ideaal beeld voldoen. Worden de bezuinigingen al ingeboekt ?	Bedankt voor uw reactie. Uw vragen en reactie hebben vooral betrekking op milieu onderwerpen. In dat kader is het ook goed te benoemen dat de Omgevingsvisie strategisch beleid bevat en dat de uitwerking daarvan plaatsvindt in concreter beleid en programma's. In dit kader zijn de Milieunota 2024 en het provinciaal VTH-beleid (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) relevant voor uw vragen. Hieronder gaan wij kort in op uw specifieke punten. * Met de kop Milieu en gezondheid willen wij benadrukken dat het hier om de invulling van de kwaliteitsambities uit de rode draad gezondheid vanuit het thema milieu gaat. Het wil niet uitdrukken dat het gezondheidsbelang ondergeschikt is of iets dergelijks. * Wij zijn het eens met uw zienswijze ten aanzien van de kernwaarde Gezondheid. Deze afweging op de doelstelling van de Omgevingswet hebben we toegevoegd aan de doelen en opgaven in paragraaf 6.11. * In onze Milieunota 2024 gaven wij aan dat wij ons voor alle (milieu) thema's inzetten op de versterking van de organisatie van de uitvoering, waaronder het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving. * In de Milieunota 2024 hebben wij acties geformuleerd met betrekking tot geluid. Per actie is de inzet verschillend gericht op piek-geluid belasting danwel gemiddeld-geluid belasting. * Ten aanzien van de laatste paar vragen: Met 'Inwoners van Overijssel zijn een leven lang gezond en vitaal' spreekt de provincie haar ambitie uit om in te zetten op preventie (voorliggende voorzieningen) om de gezondheid van de inwoners van Overijssel te bevorderen vanuit de gedachte dat het de druk op de reguliere gezondheidszorg gaat verlichten en op langere termijn zou kunnen leiden tot besparingen in de zorgkosten. Het gaat dus niet om afbraak of bezuinigen van voorzieningen, maar om brede aandacht voor preventie binnen de Omgevingsvisie.	Ja
2025-023656/55	Indiener stelt een aantal alternatieve beschrijvingen van begrippen uit de begrippenlijst voor: * Smart Energy Hub is een slim lokaal energiesysteem dat de energievoorziening optimaliseert door gebruik te maken van lokale bronnen en slimme technologie, en dat tegelijkertijd flexibel is in het aanvullen van tekorten door het benutten van het reguliere elektriciteitsnet. * Veenoxidatie is het proces waarbij veen, een organische bodem, reageert met zuurstof, waardoor het afbreekt en er CO2 vrijkomt.* - WHO advieswaarden: Richtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie voor geluid, luchtkwaliteit, zoals fijnstof en stikstof(oxide). * Zeer Zorgwekkende Stoffen ZZS kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid, zoals het veroorzaken van kanker of het belemmeren van de voortplanting. Ze kunnen ook het milieu vervuilen en zich ophopen in de voedselketen. Het is daarom cruciaal dat ZZS zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt, om de gezondheid van mens en milieu te beschermen.	In uw reactie doet u suggesties voor aanscherping op de definities, bedankt hiervoor. Wij hebben de volgende aanpassing doorgevoerd in de Begrippenlijst behorende bij de Omgevingsvisie: *WHO advieswaarden: gezondheidkundige richtlijnen opgesteld door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) om de blootstelling van mensen aan schadelijke stoffen, zoals fijnstof en stikstofdioxide in de lucht, en omgevingsgeluid te beperken om gezondheidsproblemen te voorkomen. * ZZS: (Zeer Zorgwekkende Stoffen) zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld de voortplanting belemmeren, kankerverwekkend zijn of zich in de voedselketen ophopen. Doel van het overheidsbeleid is om deze stoffen zoveel mogelijk uit de leefomgeving te weren.	Ja
2025-023039/52	Paragraaf 6.11. We ervaren het als positief dat u als provincie blijft investeren in en gezonde en veilige leefomgeving. Het blijft voor nu een abstract verhaal en we zijn zeer benieuwd hoe de investering er daadwerkelijk uit komt te zien in programma's, beleid, regelgeving en projecten	Bedankt voor uw reactie. Hier zullen we de komende jaren nadere uitwerking aan gaan geven, onder andere door de uitwerking van acties uit de Milieunota 2024 (zie https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&connection_id=939623).	Nee
2025-024071/4	Wat is überhaupt de belastbaarheid van Bisfenol van het menselijk lichaam?	Dank voor uw reactie. Deze vraag past niet bij het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie.	Nee
2025-024314/1	Als eerste kan ik niet laten op te merken dat de termen "positieve gezondheid" en "milieukundige gezondheid" bestuurlijke onzin zijn. Wat is er mis met duidelijk taal? Gebruik gewoon: veilige, gezonde en prettige leefomgeving. Het valt me op dat al deze documenten doorspekt zijn met deze bestuurlijke vaagtaal.	Wij hebben geprobeerd onze Omgevingsvisie in zo duidelijk mogelijke taal op te stellen. Gebruikte vaktermen laten zich echter niet altijd makkelijk vermijden of vertalen. Dank voor uw opmerkingen hierover. Wij hebben nogmaals de redactie hierop nagekeken.	Nee
2025-024314/2	De wet schrijft voor dat de overheid moet zorgen voor een veilige, gezonde en prettige leefomgeving. Dit betekent dat de omgeving niet onnodig verslechterd mag worden door nieuwe activiteiten, zoals meer lawaai, vervuiling of andere vormen van (extreme) overlast. De overheid moet er voor zorgen dat onze woon- en leefomgeving niet structureel slechter wordt. [zie tevens WHO 2018 die pleit voor halvering van de extreme hinder en niet voor meer extreme hinder!]	Zoals in paragraaf 6.11 staat is onze ambitie dat inwoners, ondernemers en bezoekers kunnen wonen, werken, recreëren en leven in een gezonde en veilige fysieke leefomgeving.	Nee

2025-024717/20	Indiener vraagt: Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten? Zoals : 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (Verdonschot P.F.M. (2018) Notitie Zoetwaterecosystemen, Wageningen Environmental Research, Wageningen UR, Wageningen. 27 pp. Een belangrijk deel van de informatie in de antwoorden is afkomstig en soms direct overgenomen uit de rapporten 'Steekmuggen (Culicidae) in de Engbertsdijksvenen' (Verdonschot et al. 1988) en 'Verkenning van de steekmuggen- en knuttenproblematiek bij klimaatverandering en vernatting' (Verdonschot 2009). Daarnaast zijn delen overgenomen uit de vier artikelen: Bloedzuigende insecten deel 1. Steekmuggen. (Verdonschot 2012a), Bloedzuigende insecten deel 2. Knutten (Verdonschot 2012b), Bloedzuigende insecten deel 3. Dazen. (Verdonschot 2013a) en Bloedzuigende insecten deel 4. Kriebelmuggen. (Verdonschot 2013b).) Aanvullend vraagt indiener: Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten ? Tenslotte vraagt indiener aangaande dit onderwerp (vergezeld van een met AI gegenereerde tekst over Zoönozen en infectieziekten): Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling) ?	Wij begrijpen uit uw reactie dat u zich zorgen maakt over infectieziekten door bloedzuigende insecten in gebieden waar vernattingsmaatregelen genomen (gaan) worden. In de Omgevingsvisie schetsen wij de strategische kaders van beleid, waarbij de veenweideproblematiek ook aan de orde komt. Het detailniveau van de visie gaat niet zo ver dat beschouwingen over bloedzuigende insecten benoemd wordt. Hierbij nog wel een nadere toelichting voor u: vernatting van gebieden en toename van overlast van muggen en knutten is aan de orde als er stilstaand water aan de oppervlakte wordt gecreëerd. In de meeste natuurontwikkelingsprojecten worden de aanbevelingen van Verdonschot ook overgenomen om toename van muggen en knutten juist te voorkomen. Dit is vooral het voorkomen dat er stilstaand water ontstaat. Voor vernatting van veenweide gaat het om de grondwatersituatie. Met hogere grondwaterstanden wordt het veen natter gehouden en ontstaat minder oxidatie. Deze grondwaterstandsverhoging is onder het maaiveld en daardoor geen toegankelijk water voor muggen en knutten. Verhoging van waterpeilen in veenweidepolders zal ook niet leiden tot toename van muggen en knutten omdat de meeste waterpeilen al hoog staan en omdat dit geen stilstaand water betreft maar onderdeel is van een kunstmatige polder met een bemalingseenheid (gemaal).	Nee
2025-024717/25	Indiener heeft een aantal vragen over de rode draad 'gezondheid': * Indiener vindt de tekst Brede welvaart... gaat het ook om gezondheid. Is ... gaat het ook om gezondheid (p80) een wat te lichtvoettige omschrijving. Is er wel voldoende aandacht voor de bescherming leefomgeving en gezondheid? * Indiener vraagt zich af bij de tekst: overlast van het verkeer (geluid, stof) ...Denk aan het koppelen van windenergie aan bundels van infrastructuur. (P82) Ontbreekt hier een beschouwing over cummulatie ? Windturbines als geluidtransporteurs en grote ventilatoren voor stof ? * Een visie op gezondheid en geluid ontbreekt? Zijn grote steden ooit stil genoeg ? (zie aangehaalde tekst door Indiener ten aanzien van gezondheidsonderzoek) * N.a.v de tekst verminderde gezondheidsverschillen tussen onze inwoners (p85) vraagt de indiener: wat doen gezondheidsverschillen ertoe? wilt u dit nivelleren ? Leg de focus op de juiste groep! * Komt milieukundige gezondheid wel uit de verf? De beschrijving gaat grotendeels over " positieve gezondheid" het beeld dat de provincie heeft, over hoe inwoners moeten leven. Inwoners hebben ook een beeld hoe de overheid zich moet gedragen: Omgevingswet Awb 1.2, 1.3 en bescherming leefomgeving en gezondheid. De leefomgeving mag niet verslechteren door nieuwe plannen. (zie ingebrachte tekst door indiener over Omgevingswet). * Tenslotte vraagt indiener vanuit de wetenschap dat de Omgevingswet over milieukundige gezondheid gaat: Hoe worden Omgevingswet artikel Awb 1.2 en 1.3 ingevuld ?	Uit uw reactie maken wij op dat u zich zorgen maakt of met de rode draad gezondheid voldoende aandacht is voor de milieukundige gezondheidseffecten als geluid en hoe de bescherming van leefomgevingsfactoren ingevuld worden. In hoofdstuk 6.11 van de Omgevingsvisie hebben wij de nadere doelen en ambities voor milieu opgenomen. In de onderliggende Milieunota 2024 (https://overijssel.stateninformatie.nl/document/14100309/1/Milieunota_2024_GSdef?connection_type=16&conn) en VTH-beleid (https://overijssel.notubiz.nl/document/13653697/1#search="VTH-beleid") gaan wij nader in op de thema's waarop u doelt. In de uitwerking van beleid komen deze punten zeker aan bod.	Nee

2025-024717/55	Indiener heeft een aantal vragen ten aanzien van paragraaf 6.11. Milieu en gezondheid (p132/133): * Zou, gezien de zinsopbouw van de eerste zinnen onder 'Ambitie', de kop Gezondheid en milieu moeten zijn? * Mag deze (zie tekst hiernaast) omschrijving wat strikter? Gezondheid is een kernwaarde in de Omgevingswet. Elk besluit over de fysieke leefomgeving moet bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving (art. 1.2), en bij de ruimtelijke verdeling van functies moet gezondheid worden meegewogen als relevant belang (art. 1.3). * Waarom mist bij Strekking van het beleid als eerste punt: Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving? * Het voorkomen van verdere toename van de geluidbelasting, tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen en een daling van het aantal geluidgehinderden in Overijssel. Meer precies, gaat het om piek-geluid belasting en gemiddeld-geluid belasting? * P134: Waar nodig vanuit gezondheidsbelang, beoordelen we de toepassing van het voorzorgsbeginsel. De leefomgeving mag niet verslechteren door nieuwe plannen artikel Omgevingswet Awb 1.2 en 1.3? * Waarom staat daar niet: wij voldoen (voortaan wel) aan de SMB-richtlijn? * Om dit te bereiken werken we aan de hand van twee ambities: • Inwoners van Overijssel zijn een leven lang gezond en vitaal. Dit wensdenken leidt tot afbraak en bezuiniging op de voorzieningen die nodig zijn voor mensen die niet aan dit provinciaal-ideaal beeld voldoen. Worden de bezuinigingen al ingeboekt ?	Bedankt voor uw reactie. Uw vragen en reactie hebben vooral betrekking op milieu onderwerpen. In dat kader is het goed te benoemen dat de Omgevingsvisie strategisch beleid bevat en dat de uitwerking daarvan plaatsvindt in concreter beleid en programma's. In dit kader zijn de Milieunota 2024 en het provinciaal VTH-beleid (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) relevant voor uw vragen. Hieronder gaan wij kort in op uw specifieke punten. * Met de kop Milieu en gezondheid willen wij benadrukken dat het hier om de invulling van de kwaliteitsambities uit de rode draad gezondheid vanuit het thema milieu gaat. Het wil niet uitdrukken dat het gezondheidsbelang ondergeschikt is of iets dergelijks. * Wij zijn het eens met uw zienswijze ten aanzien van de kernwaarde Gezondheid. Deze afweging op de doelstelling van de Omgevingswet hebben we toegevoegd aan de doelen en opgaven in paragraaf 6.11. * In onze Milieunota 2024 gaven wij aan dat wij ons voor alle (milieu) thema's inzetten op de versterking van de organisatie van de uitvoering, waaronder het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving. * In de Milieunota 2024 hebben wij acties geformuleerd met betrekking tot geluid. Per actie is de inzet verschillend gericht op piek-geluid belasting danwel gemiddeld-geluid belasting. * Ten aanzien van de laatste paar vragen: Met 'Inwoners van Overijssel zijn een leven lang gezond en vitaal' spreekt de provincie haar ambitie uit om in te zetten op preventie (voorliggende voorzieningen) om de gezondheid van de inwoners van Overijssel te bevorderen vanuit de gedachte dat het de druk op de reguliere gezondheidszorg gaat verlichten en op langere termijn zou kunnen leiden tot besparingen in de zorgkosten. Het gaat dus niet om afbraak of bezuinigen van voorzieningen, maar om brede aandacht voor preventie binnen de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024717/56	Indiener stelt een aantal alternatieve beschrijvingen van begrippen uit de begrippenlijst voor: * WHO advieswaarden: Richtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie voor geluid, luchtkwaliteit, zoals fijnstof en stikstof(oxide). * Zeer Zorgwekkende Stoffen ZZS kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid, zoals het veroorzaken van kanker of het belemmeren van de voortplanting. Ze kunnen ook het milieu vervuilen en zich ophopen in de voedselketen. Het is daarom cruciaal dat ZZS zoveel mogelijk worden voorkomen of beperkt, om de gezondheid van mens en milieu te beschermen.	In uw reactie doet u suggesties voor aanscherping op de definities, bedankt hiervoor. Wij hebben de volgende aanpassingen doorgevoerd in de begrippenlijst behorende bij de Omgevingsvisie: *WHO advieswaarden: gezondheidkundige richtlijnen opgesteld door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) om de blootstelling van mensen aan schadelijke stoffen, zoals fijnstof en stikstofdioxide in de lucht, en omgevingsgeluid te beperken om gezondheidsproblemen te voorkomen. * ZZS: (Zeer Zorgwekkende Stoffen) zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld de voortplanting belemmeren, kankerverwekkend zijn of zich in de voedselketen ophopen. Doel van het overheidsbeleid is om deze stoffen zoveel mogelijk uit de leefomgeving te weren.	Ja
2025-025070/1	Ik wil graag een zienswijze indienen op de omgevingsvisie. Het gaat mij om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, met name bij lelieteelt. Dat raakt gezondheid en gezondheid is volgens de omgevingswet een prioriteit waar de overheid voor moet zorgen. Dat lijkt mij met de huidige toepassing van gewasbeschermingsmiddelen niet op de juiste manier te gaan. Daarnaast maak ik mij druk om de gevolgen door het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor natuur, biodiversiteit, hoeveelheid water die lelieteelt vraagt (en we moeten juist zuinig zijn op ons drinkwater!) en de kwaliteit van ons water. Daarnaast leidt het tot veel onrust. Veel gemeenten maken nu hun eigen beleid, maar het is ingewikkeld, omdat er veel belangen mee spelen en keuzes consequenties hebben voor andere aspecten. Ik verwacht als inwoner dat de provincie daarom versneld de handschoen oppakt en aangeeft wat haar standpunt is over gewasbeschermingsmiddelen en daar regels voor maakt in uitvoering van de omgevingsvisie. Ik pleit daarbij voor een verbod op gewasbeschermingsmiddelen. En daarbij agrariërs helpen waar kan. Indien noodzakelijk trapsgewijs per gewas, waarbij onderscheid gemaakt kan worden tussen bijvoorbeeld voedsel en niet-voedselgewassen. Wordt er nagedacht over een stapsgewijs verbod? Omdat de lelieteelt na de zomer weer gronden gaat vastleggen voor volgend jaar en de leliebollen gaat inkopen, is het goed dat er snel duidelijkheid komt om te voorkomen dat er in 2026 lelieteelt in Overijssel is. Hiervoor zou ik de provincie de suggestie mee willen geven om instructieregels op te stellen. De omgevingswet biedt deze mogelijkheid om snel te kunnen handelen. Is de provincie daartoe bereid? Inhoudelijk: Op p.56 staat: "gewasbeschermingsmiddelen zijn in sommige natuurgebieden één van de factoren die meespelen op de negatieve ontwikkeling." Er wordt daarmee dus alleen gelinkt aan natuur. Niet aan gezondheid of water. Waarom wordt die link nergens gelegd?	Dank voor uw reactie. U pleit voor een verbod op gewasbeschermingsmiddelen en doet ons de suggestie uw gemeente hiertoe een instructieregel te geven. De besluitvorming over onze provinciale aanpak over dit onderwerp is op dit moment in voorbereiding. Deze is (nu) geen onderdeel van de voorliggende ontwerp Omgevingsvisie. Wel kunnen wij u er nu op wijzen dat uw gemeente (als stakeholder) nadrukkelijk betrokken is bij het participatietraject dat wij voor de totstandkoming van de provinciale aanpak doorlopen. Het leggen van een link naar gezondheid en water te leggen, is onderdeel van dit traject.	Nee

2025-025070/2	p.112: "verminderen van gewasbeschermingsmiddelen in lijn met de toekomstvisie gewasbescherming 2030 en provinciaal traject gewasbeschermingsmiddelen." Dat is ten behoeve van natuurgebieden. Weer geen link met gezondheid en water. Waarom wordt ook hier de link niet gelegd?	In deze paragraaf gaat het specifiek over de effecten voor de natuurkwaliteit. Het klopt dat gewasbeschermingsmiddelen ook effecten kunnen hebben voor de waterkwaliteit. Daarnaast zijn er toenemende zorgen over de effecten voor de gezondheid van omwonenden. Dit maakt ook onderdeel uit van het genoemde provinciale traject. In deze paragraaf willen wij volstaan met het benoemen met de effecten voor (het realiseren van) de doelstellingen voor natuurkwaliteit en biodiversiteit.	Nee
2025-025070/3	Inwoners vallen in dit plan onder de categorie 'geïnteresseerden', maar ik zie geen rol voor hen in de tijdstabel vanaf p.8. Dat vind ik dan weer vreemd. Hoe zit dat? En waar is de groep mensen die ziek zijn?	Uw vraag gaat over een pagina uit participatieplan bij het Provinciaal Traject Gewasbeschermingsmiddelen. Dat is geen onderdeel van de ontwerp Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.	Nee
2025-027131/3	Standaard PFAS metingen tijdens beoordeling waterkwaliteit.	Wij begrijpen dat u zorgen heeft over PFAS in het grondwater. De verschillende overheden zijn samen voor diverse onderdelen van het watersysteem verantwoordelijk. Zo meet Rijkswaterstaat de Rijkswateren, provincie het grondwater en waterschappen het oppervlaktewater. Vitens heeft een 'early warning'-systeem gerealiseerd waarin het ondiepe grondwater wordt gemeten. Ook in dit netwerk is het grondwater op PFAS geanalyseerd. Kortom meerdere overheden meten PFAS in het water en bodemsysteem en delen waar nodig deze informatie. Wel is het zo dat meetprotocollen, het stoffenpakket en frequentie veelal via landelijke werkgroepen verder over Nederland wordt uitgerold. In Overijssel hebben provincie regelmatig afstemming met waterschappen, gemeenten, omgevingsdiensten en Vitens over PFAS en andere zeer zorgwekkende stoffen.	Nee

Thema 17. Sociale kwaliteit en (positieve) gezondheid

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-023672/10	Stimuleer kwaliteit, innovatie en identiteit in het toeristisch aanbod – met nadruk op duurzaamheid, beleving en regionale meerwaarde.	Dank voor uw reactie. De insteek van ons toeristisch-recreatieve beleid is kwaliteit boven kwantiteit. We zetten daarbij in op een divers aanbod dat duurzaam is en goed wordt ingepast in de directe omgeving. Op die manier dragen de bedrijven in de toeristisch recreatieve sector bij aan beleving, regionale meerwaarde en daarmee brede welvaart.	Nee
2025-023672/11	Veranker recreatie in brede omgevingsopgaven, zoals gezondheid, klimaatadaptatie, mobiliteit en leefbaarheid.	Uitgangspunt van ons beleid is recreatie en toerisme vroegtijdig integraal mee te nemen in brede omgevingsopgaven/gebiedsontwikkelingen i.p.v. als een sluitstuk achteraf. Hierin trekken we graag op met gemeenten, ondernemers, terrein beherende organisaties etc. Ook betrekken we daarbij graag de expertise van u als brancheorganisatie, mede via het platform Gastvrij Overijssel. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 6.10 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-023672/12	Bevorder natuurinclusief ondernemen, met duidelijke randvoorwaarden voor ruimtelijkeontwikkeling – niet alleen voor de recreatiesector, maar ook voor andere sectoren.	Natuurvriendelijk ondernemen achten wij van groot belang. We hebben daarvoor ook een aparte regeling specifiek voor de toeristische sector: https://regelen.overijssel.nl/Producten_en_diensten/Subsidies/Werken_en_ondernemen/Ons_toeristisch_Mkb .	Nee
2025-023849/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergervveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergervveen. In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
2025-023849/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De visie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee
2025-023837/2	Leefbaarheid is in dit ontwerp onderbelicht en wij verzoeken u dit onderdeel evenredig mee te wegen vanuit een integrale gebiedsgerichte aanpak.	U wijst op het belang van leefbaarheid als integraal onderdeel van gebiedsgerichte ontwikkeling. Wij erkennen dat leefbaarheid -waaronder aspecten als gezondheid, sociale cohesie, bereikbaarheid en omgevingskwaliteit- essentieel is voor een toekomstbestendige inrichting van onze leefomgeving. Dit staat beschreven in de Omgevingsvisie. Uw oproep om leefbaarheid evenredig mee te wegen nemen wij mee in de vervolgstappen, waaronder de gebiedsprocessen en uitvoeringsagenda.	Nee
2025-023837/9	Leefbaarheid. Het kan niet zo zijn dat de provinciale Omgevingsvisie straks onvoldoende richting geeft om voortvarend verder te kunnen of erger ons proces en doelen tegenwerkt.	In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid meegenomen als principe binnen de integrale gebiedsgerichte aanpak. Hoewel het begrip niet als zelfstandig hoofdstuk is uitgewerkt, komt het op meerdere plekken terug in relatie tot wonen, landschap, mobiliteit, gezondheid en sociale samenhang. Voorbeelden hoe leefbaarheid concreet wordt meegenomen: - Sterke steden en hechte dorpen. De visie benadrukt het belang van vitale kernen met goede voorzieningen, bereikbaarheid en een prettige woonomgeving. - Gezonde leefomgeving. Er wordt ingezet op een omgeving die uitnodigt tot bewegen, ontmoeting en mentale gezondheid, onder andere via groenstructuren, schone lucht en veilige routes. - Ruimtelijke kwaliteit en identiteit. Leefbaarheid wordt gekoppeld aan het behoud van karakteristieke landschappen, cultuurhistorie en de beleving van ruimte. - Participatie en eigenaarschap. De provincie wil samen met inwoners en lokale partijen vormgeven aan de leefomgeving, zodat plannen aansluiten bij lokale behoeften.	Nee
2025-023837/11	Ook hier geldt bij uitstek dat eerst een integrale afweging gemaakt moet worden waarbij leefbaarheid als gelijkwaardig doel wordt meegewogen.	U wijst op het feit dat in hoofdstuk 6.4 van de visie diverse Europese en Rijksdoelen zijn benoemd. Deze doelen sluiten richtinggevend maar zijn – zoals u aangeeft – nog niet toebedeeld aan specifieke gebieden of projecten. Wij onderkennen het belang van een integrale afweging bij het realiseren van deze doelen. Leefbaarheid, in brede zin, vormt een integraal onderdeel binnen de Omgevingsvisie. De visie beoogt juist een balans te vinden tussen ecologische ambities, ruimtelijke kwaliteit en de belangen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Bij de verdere uitwerking en toedeling van de doelen zal deze integrale benadering leidend zijn. Daarbij wordt naast ecologische potentie, ook gekeken naar sociale en economische samenhang, draagvlak en ruimtelijke condities. Wij nemen uw zienswijze mee in de verdere besluitvorming en danken u voor uw bijdrage aan dit proces.	Nee

2025-024019/4	Leefbaarheid. Daarnaast maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht?	Dank voor uw betrokkenheid bij de Omgevingsvisie Overijssel. U uit zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van uw omgeving. Leefbaarheid is een belangrijk uitgangspunt in de Omgevingsvisie. De visie is ons kader en vertrekpunt en biedt ruimte voor maatwerk bij de uitvoering. Daarom is het niet mogelijk om op voorhand alle effecten op leefbaarheid uitvoerig te onderzoeken. We hebben wel een Omgevingseffectrapportage (OER) uitgevoerd waarin de effecten op de leefomgeving beschreven zijn. De visie biedt een Redeneerlijn aan die helpt om ruimtelijke keuzes goed te onderbouwen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de invloed op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Zo zorgen we ervoor dat leefbaarheid altijd wordt meegewogen bij toekomstige plannen.	Nee
2025-024019/5	Sociaaleconomische impact. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De visie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. Sociaal-economische impact is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Uw suggestie om dit vooraf kwantitatief te analyseren nemen we mee in de verdere uitvoeringsagenda.	Nee
2025-024081/6	Veiligheid. Essentieel voor de leefbaarheid is een veilige leefomgeving. Gezien de ontwikkelingen op het platteland is veiligheid, en met name ondermijning, een belangrijk aandachtspunt. Dit onderwerp ontbreekt in de visie.	Een uitdaging in zowel het bebouwde gebied als de groene omgeving is het tegengaan van ondermijning. In Overijssel is sprake van een toenemende aanwezigheid van criminele netwerken die zich bezighouden met ondermijnende activiteiten. Deze ontwikkeling vormt een bedreiging voor de veiligheid, leefbaarheid en rechtsorde. Wij willen een veilige leefomgeving voor al onze inwoners en ondernemers en daarom werken we aan het voorkomen en bestrijden van ondermijning. In samenwerking met partners en uitvoering van plannen heeft dat onze nadrukkelijke aandacht. Wij hebben deze tekst nu opgenomen in paragraaf 3.4 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024338/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergerveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergerveen. In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
2025-024338/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee
2025-024337/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergerveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergerveen. In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
2025-024337/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee
2025-024340/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergerveen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergerveen. In de Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
2025-024340/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee

2025-024173/3	Leefbaarheid. Ten tweede maak ik mij zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van onze omgeving. Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht? Met name het vernatten van Natura 2000 gebied "Haaksbergervenen " en de impact op de omgeving.	U uit zorgen over de gevolgen voor de leefbaarheid, in het bijzonder rond het vernatten van het Natura 2000-gebied Haaksbergervenen. In de ontwerp Omgevingsvisie wordt leefbaarheid als een belangrijk uitgangspunt meegenomen. De maatregelen voor Natura 2000 komen voort uit wettelijke opgaven. Bij ruimtelijke keuzes wordt in het algemeen gekeken naar de effecten op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Ook bij natuurherstelmaatregelen, zoals het vernatten van gebieden, worden de gevolgen voor de omgeving zorgvuldig onderzocht en meegenomen in de gebiedsprocessen. Onderdeel van de planvorming is dat we de impact op de omgeving in beeld brengen.	Nee
2025-024173/4	Sociaal-economische impact. De beschreven ambities in de ontwerp Omgevingsvisie kunnen stevige gevolgen hebben op het sociaal-economische vlak. Als onderdeel van de kwantitatieve onderbouwing zou altijd ook vooraf een sociaal-economische impact analyse moeten worden uitgevoerd.	U benadrukt het belang van inzicht in de sociaal-economische gevolgen van ruimtelijke keuzes. De Omgevingsvisie bevat een Redeneerlijn die helpt om initiatieven goed te onderbouwen, inclusief het afwegen van maatschappelijke effecten. In de uitvoeringsprogramma's wordt sociaal-economische impact ook meegenomen.	Nee
2025-024422/1	Is de impact op de leefbaarheid ten aanzien van de ontwerp Omgevingsvisie uitvoerig onderzocht?	Dank voor uw betrokkenheid bij de ontwerp Omgevingsvisie Overijssel. U uit zorgen over de mogelijke gevolgen voor de leefbaarheid van uw omgeving. Dat begrijpen wij goed. Leefbaarheid is een belangrijk uitgangspunt in de Omgevingsvisie. De visie is bedoeld als kader en biedt ruimte voor maatwerk bij de uitvoering. Daarom is het niet mogelijk om op voorhand alle effecten op leefbaarheid uitvoerig te onderzoeken. We hebben wel een Omgevingseffectrapportage (OER) uitgevoerd waarin de effecten op de leefomgeving beschreven zijn. De visie biedt een Redeneerlijn aan die helpt om ruimtelijke keuzes goed te onderbouwen. Daarbij wordt nadrukkelijk gekeken naar de invloed op wonen, werken, gezondheid en de kwaliteit van de leefomgeving. Zo zorgen we ervoor dat leefbaarheid altijd wordt meegewogen bij toekomstige plannen.	Nee

Thema 18. Voldoende kaderstelling voor keuze

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022524/4	Kaderstelling voor beleid vraag op punten nog verduidelijking of aanvulling. Kansen die de energietransitie en een circulaire economie geven ook benoemen. We willen meegeven dat we de kansen die de energietransitie en een circulaire economie bieden nog wat onderbelicht vinden. Beide maken het noodzakelijk om de bedrijvigheid aan te passen, maar het biedt naar onze mening ook kansen voor de bedrijfsvoering van bestaande bedrijven en het ontwikkelen van nieuwe economische activiteiten.	Wij ondersteunen uw oproep. In de visie hebben we toegevoegd dat circulaire economie en energietransitie ook kansen bieden voor nieuwe economische activiteiten of de transitie van bestaande bedrijvigheid (hoofdstuk 6.8 in de visie).	Ja

Thema 19. Kaartbijlage

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022530/7	2. Een kaartbeeld op te nemen of bij te voegen waarin huidige en toekomstige (indicatieve) netstructuren worden weergegeven.	Voor het provinciale kaartmateriaal van de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hanteren we als uitgangspunt voor het weergeven van nieuwe ontwikkelingen: 'pas op de kaart als het er staat'. De huidige netstructuren staan op kaart en de toekomstige of indicatieve ontwikkelingen vermelden we op de kaart als ze gerealiseerd zijn. Ons provinciaal kaartmateriaal zal altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen. Dit is geen belemmering omdat gemeenten de ruimte hebben om op basis van de feitelijke omstandigheden te beoordelen hoe de provinciale kaders in het concrete geval toegepast moeten worden. Als de provincie via het vooroverleg heeft laten weten dat de nieuwe ontwikkeling akkoord is, is dat voldoende garantie dat de provincie verderop in de procedure zal meewerken aan de ontwikkeling. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt.	Nee
2025-022513/1	Op het omgevingsloket, regels op de kaart, is op locatie Perceel Haaksbergen (HBG01) L 1752 op de ontwerp Omgevingsvisie ingetekend als zijnde onderdeel van de bebouwde kom, verstedelijking in samenhang Dat is onjuist.Dit perceel heeft de bestemming Agrarisch met waarden Landschap met functieaanduiding bometeelt. Wij verzoeken u dringend op locatie Perceel Haaksbergen (HBG01) L 1752 de functie terug te wijzigen in: bestemming Agrarisch met waarden Landschap met functieaanduiding bometeelt.	Bedankt voor uw reactie op onze Omgevingsvisie. U vraagt ons om de functieaanduiding van perceel (HBG01) L 1752 te wijzigen in 'Agrarisch met waarden, Landschap met functieaanduiding bometeelt'. Deze aanduiding komt uit het Omgevingsplan van de gemeente Haaksbergen en niet uit onze provinciale Omgevingsvisie. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken op dit detailniveau. Als u hierover vragen heeft of u wilt dit wijzigen, dan kunt u terecht bij de gemeente Haaksbergen.	Nee
2025-022938/1	1.1 Hierbij hebben wij een kaart uit de ontwerp-Omgevingsvisie Overijssel 'Overijssel voor en met elkaar' toegevoegd. Wij hebben onze bedrijfslocatie omcirkeld. 1.2 Onze zienswijze richt zich op het rechthoekige witte vlak binnen de cirkel. Dit witte vlak behoort dezelfde kleur te hebben als het aansluitende lichtgroene/beige deel. Het witte vlak is namelijk ook landbouwgebied (reguliere landbouwgrond).1.3 Algemeen willen wij benadrukken dat, zowel het lichtgroene/beige vlak als het witte rechthoekige vlak, landbouwgebied (reguliere landbouwgrond) betreft.	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee

2025-022938/2	In het huidige ontwerp-Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening wordt de suggestie gewekt dat de beschreven delen/gebieden/percelen geen landbouwgebied oftewel geen reguliere landbouwgrond is.	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee
2025-022938/3	Onze zienswijzen richten zich met betrekking tot zowel het ontwerp-Omgevingsvisie als -Omgevingsverordening tot het op de kaarten ontbreken van een duidelijke correcte omschrijving. In alle gevallen betreft het landbouwgebied/reguliere landbouwgrond.	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee
2025-022938/4	Wij vragen u hierbij om de hiervoor beschreven delen/gebieden/percelen vanaf heden enkel als een geheel te omschrijven, namelijk landbouwgebied/reguliere landbouwgrond (zonder enige beperking), zodat wij niet jaarlijks zienswijzen hoeven in te dienen	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee
2025-023487/9	Algemene aandachtspunten. Samenwerkingsverbanden van gemeenten. Ook als het gaat om invloedsgebied lijken de grenzen niet te kloppen. In beide gevallen is de regio Stedendriehoek te klein aangegeven (in de richtingen: Heerde, Apeldoorn, Lochem, Zwolle).Wij verzoeken dan ook de kaarten hierop aan te passen.	U geeft aan dat de verbeelding van het Dagelijks Stedelijk Systeem van de stedendriehoek niet de juiste omvang en ligging heeft. Goed dat u dit aangeeft en we hebben de kaart, waarop dit indicatief is ingetekend, aangepast.	Ja

2025-023649/3	(Interactieve, digitale) kaarten POVI en POVOWe beginnen echter met een opmerking over de (interactieve, digitale) kaarten. In de(interactieve, digitale) kaarten (o.a. "Gebiedsaanwijzing bebouwd gebied" en "Grote stad((boven)regionale verstedelijking") zijn onze gebiedsontwikkelingen - zoals opgenomen in onzeeigen (ontwerp-)Omgevingsvisies - niet allemaal opgenomen. Gebiedsontwikkelingen waaroverwij met u al in gesprek zijn geweest. Waar nodig leidt dit ook tot aanpassingen van devisiekaart in de POVI. De kaarten moeten dus nog geactualiseerd worden . Zeker ook met hetoog op het feit dat de spoorzone Hengelo - Enschede (SHE) recent door het rijk isaangewezen als grootschalige woningbouwlocatie. Verzoek om in overleg met ons de digitale kaarten aan te passen	De visiekaart in de Omgevingsvisie is vooral een feitelijke weergave van de bestaande situatie. U vraagt ons gebiedsontwikkelingen uit uw eigen Omgevingsvisie en de ROS Twente alvast op de visiekaart te zetten. Wij zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als deze gerealiseerd zijn. Met deze aanpak kunnen wij op basis van gegevens van het Kadaster de kaarten eenvoudig actualiseren. Het achterhalen of plannen onherroepelijk zijn is voor ons een stuk moeilijker, omdat we als provincie vaak in dat stadium van de planprocedure niet meer betrokken zijn. Ons provinciaal kaartmateriaal zal altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen en gemeentelijke ambities. Als de provincie via het vooroverleg heeft laten weten dat nieuwe ontwikkelingen akkoord zijn, is dat voldoende garantie dat er vanuit de provincie verderop in de procedure geen problemen gemaakt zullen worden. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt. Het beleid ten aanzien van verstedelijking verandert er ook niet door. Overigens duiden we specifieke gebieden binnen steden niet nader op de kaart in de Omgevingsvisie zelf. De uitgangspunten zijn in de tekst van de Omgevingsvisie weergegeven.	Nee
2025-023649/19	Visiekaart energie (blz12) is heel eenzijdig, gaat over huidig beleid. Hier ook de netwerken intekenen en de voorziene uitbreidingen van het e-net (zie netvisie vanTennet), de beoogde waterstof backbone, geothermie - potentie etc. Verzoekt de kaart hierop aan te passen.	U vraagt ons toekomstige uitbreidingen van e-net, waterstof backbone en geothermie mogelijkheden op de energie- en visiekaart te zetten. Voor het provinciale kaartmateriaal van de Omgevingsvisie en -verordening hanteren we als uitgangspunt voor het weergeven van nieuwe ontwikkelingen: 'pas op de kaart als het er staat'. We zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als ze gerealiseerd zijn, omdat we vrij eenvoudig op basis van gegevens van het Kadaster. Ons provinciaal kaartmateriaal zal daarom altijd achterlopen op nieuwe ontwikkelingen. Dat is geen punt omdat gemeenten de ruimte hebben om op basis van de feitelijke omstandigheden te beoordelen hoe de provinciale kaders in het concrete geval toegepast moeten worden. Daarvoor is het niet nodig dat de nieuwe ontwikkeling alvast op het kaartmateriaal van de provincie gezet wordt. Als we via het vooroverleg hebben laten weten dat de nieuwe ontwikkeling akkoord is, is dat voldoende garantie dat er vanuit de provincie verderop in de procedure geen problemen gemaakt zullen worden.	Nee
2025-024036/5	Gelet hierop vragen we u ook nog eens kritisch te kijken naar mogelijke tegenstrijdigheden voor verstedelijking vanwege de sectorale opgaven die u in uw visie noemt en ook op kaart zet. De stedelijke opgave zoals wonen en werken moeten daarentegen hun plek gaan krijgen via de Redeneerlijn en zijn niet op de verschillende kaarten geduid, terwijl juist op wonen en werken een grote maatschappelijke urgentie ligt en dus in feite op kaart ook een duiding zouden moeten krijgen.	In uw reactie geeft u aan dat er mogelijk tegenstrijdigheden voor verstedelijking ontstaan doordat andere sectorale opgaven wel op kaart weergegeven zijn, terwijl de opgaven voor verstedelijking via de Redeneerlijn een locatie verkrijgen. Wij herkennen deze tegenstrijdigheden niet. In het kaartmateriaal bij de Omgevingsvisie is vooral een analyse van de bestaande situatie weergegeven. Daar waar opgaven ruimte vragen en dus functieverandering aan de orde zou zijn, vinden deze nieuwe functies hun locatie aan de hand van de Redeneerlijn. We kiezen er bewust voor om geen nieuwe functies op kaart weer te geven, maar aan de hand van een kwalitatief instrument gemeenten de ruimte te bieden om, binnen de Leidende Principes van onze Omgevingsvisie, tot een eigen afweging te komen. Wel is het zo dat vanuit de bestaande functie sommige locaties minder geschikt zijn voor functiewijziging dan andere. Hier stuurt de Redeneerlijn ook op. Uitgangspunt van onze gezamenlijke en integrerende verstedelijkingsaanpak blijft dat we binnen de samenwerking in het DSS zoeken naar locaties om de opgaven te accommoderen. Ons kaartmateriaal geeft vooral de bestaande situatie weer op basis van feitelijke gebiedskenmerken. Opgaven die om functieverandering in een gebied vragen, vinden via de Redeneerlijn een zo optimaal mogelijke locatie. Het is niet zo dat sectorale opgaven, al dan niet buiten bebouwd gebied, op de kaart zijn weergegeven. Wel zijn op de kaart bestaande functies weergegeven, die op basis van hun waarde of eigenschappen bescherming verkrijgen. Bijvoorbeeld kwetsbare natuurgebieden of gebieden met een functie die vanwege de natuurlijke omstandigheden op de plek zit waar die zit. Uitgangspunt van de visie is dat daar waar een opgave een locatie nodig heeft, deze via de Redeneerlijn geacommodeerd kan worden.	Nee
2025-023459/7	Mobiliteit, Wij constateren dat de verbinding Twente-Drenthe (N34, N36, Vechtdal lijn en Nedersaksenlijn) niet als Nationale weg en spoornetwerk is opgenomen. Hetzelfde geldt voor de verbinding Hardenberg - Zwolle (N34(0) en de Vechtdallijnen). Deze verbinden namelijk ook de regio's Twente en Zwolle (inclusief Hoogeveen) met elkaar. Graag zien wij dat deze netwerken alsnog als Nationale infrastructuur worden aangemerkt. Het netwerk in de gehele provincie krijgt dan meer vorm.	Bereikbaarheid van onze hele provincie is van belang, waarbij we ook voortbouwen op onze bestaande sterke netwerken. We leggen de focus op de directe onderlinge verbanden tussen de drie stedelijke gebieden binnen de Gouden Driehoek. We zijn het met u eens dat de verbinding Twente-Drenthe via de N36 en N34 onderdeel uitmaakt van de nationale corridors. Deze hebben we daarom toegevoegd aan de betreffende kaart. De N340 zien we als provinciale verbinding. Nationaal doorgaand (vracht-)verkeer kan beter gebruik maken van andere routes. De genoemde spoorlijnen zijn (op dit moment) vooral van regionale betekenis.	Ja

2025-023888/10	Catalogus Gebiedskenmerken en onderliggende kaartlagen. In de Catalogus Gebiedskenmerken, behorende bij de ontwerp-Omgevingsverordening, hebben wij een omissie geconstateerd in de stedelijke (kaart)laag op pagina 83 waar Staphorst en Rouveen onterecht als 'kern op het laagveen' zijn omschreven. Er is ambtelijk contact geweest waarin is bevestigd dat beide dorpen behoren bij 'kernen op zandgrond' en dit zal worden hersteld; waarvoor dank.	Dank voor uw reactie. Zoals ambtelijk al is aangegeven, zullen wij in de Stedelijke laag van de Catalogus Gebiedskenmerken Staphorst en Rouveen aanduiden als 'kern op zandgrond'.	Nee
2025-023888/11	Dit heeft voor ons wel geleid tot een nauwkeurige bestudering van de onderliggende kaartlagen in 'Regels op de kaart'. Hierbij constateren we dat verschillende kaartlagen in visie en Omgevingsverordening naar ons inzicht niet op elkaar aansluiten waar het de overgang van zandgrond naar (laag)veen/ veenweide gebied betreft. Zo loopt het zandgrondgebied in de ontwerp-Omgevingsvisie (deels) door ten westen van het dorp Rouveen en gaat dan over in veenweide. Terwijl op de kaartlaag 'laagveenontginningen' in de ontwerp- Omgevingsverordening de begrenzing ten oosten van de A28 ligt en bij de kaartlaag 'laagveengebied' stijf tegen Rouveen en de Oude Rijksweg aanligt. Wij willen benadrukken wij het gebied ten westen van de kern Rouveen beschouwen als de overgang van zandgrond naar veen/veenweidegebied en de rest van de gemeente als zandgronden/niet veenweidegebieden.	Wij zien het gebied ten westen van Rouveen en Staphorst ook als overgang van zandgrond naar veenweide. In dit deel is het veen grotendeels verdwenen of afgegraven, vandaar dat hier in de kaart gebiedstypen uit de Omgevingsvisie en de natuurlijke laag uit de Catalogus Gebiedskenmerken deels zandgrond is ingetekend. De laagveenontginningen uit de Agrarische cultuurlandschappenlaag lopen wel door tot het lint, omdat dit gebied nog steeds is ingericht als veenontginning, ook al is het veen hier deels verdwenen. Dit is voor ons dan ook geen aanleiding om de kaarten aan te passen.	Nee
2025-024681/2	Daarnaast komen grondwaterbeschermingsgebieden niet terug op het kaartmateriaal in de Omgevingsvisie. Om duidelijkheid te scheppen over de ruimtelijke impact van de drinkwatervoorziening vragen wij u de ASV-gebieden en de grondwaterbeschermingsgebieden op te nemen in de Omgevingsvisie en de kaarten.	Wij begrijpen de verwarring dat u geen ASV-gebieden in de visie ziet. Voorafgaand aan de instelling van ASV-gebieden hebben wij al gebieden als reservering aangewezen door intrekgebieden en boringvrije zones in te stellen. Dit is opgenomen in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Ze zijn echter niet expliciet aangeduid als ASV-reserveringen. Dit leidt niet tot aanpassingen.	Nee
2025-024717/11	N.a.v. de tekst Landgoederen ondersteunen we bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. (p58) geeft indiener aan dat het wel noodzakelijk is dat de omvang van een landgoed bekend is en correct wordt weergegeven. Indiener heeft 2 kaartjes toegevoegd (p7 van zienswijze) en vervolgt: Landgoed Twickel : Links: Onjuiste weergave: ten minste van het oostelijk deel, van Landgoed Twickel. Reactie van Twickel: we hebben meermaals de relevante "shape file" aangeleverd. Rechts het plaatje ontvangen van Twickel.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we landgoederen willen ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Daarvoor is het inderdaad belangrijk dat de begrenzing van de landgoederen, waaronder Twickel, goed op de kaart staat. De kaart waar u naar verwijst (linker kaartje) staat in de Omgevingsverordening en geeft alleen aan welk deel van Landgoed Twickel onderdeel is van Natuurnetwerk Nederland. In de Omgevingsverordening staat in artikel 4.57 lid 5 welke deelgebieden we onderscheiden binnen het Natuurnetwerk Nederland. Landgoed Twickel is één van de deelgebieden (nummer 29). De komende periode gaan wij aan de slag met het doorontwikkelen van ons landgoederenbeleid. Onderdeel daarvan is het goed op de kaart zetten van alle landgoederen. Daarbij maken wij graag gebruik van de door u aangeleverde data, zodat de begrenzing van Landgoed Twickel goed wordt weergegeven.	Nee

Pagina **741** van **842**
Ontwerp-Zienswijzennota Nieuwe Omgevingsvisie en Omgevingsverordening

Thema 21. Overige opmerkingen

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsvisie
2025-022530/21	Vooroverlegpartner: Wij waarderen het dat TenneT reeds in de praktijk als vooroverlegpartner bij ruimtelijke plannen wordt betrokken en zien dit als een belangrijke basis voor een constructieve samenwerking. Graag zouden wij deze relatie met de provincie behouden en waar mogelijk versterken, met name als het gaat om plannen en beleidsdocumenten die relevant zijn voor het landelijke hoogspanningsnet. Een continue en vroege betrokkenheid van TenneT als vooroverlegpartner is van cruciaal belang om de veiligheid en leveringszekerheid van de hoogspanningsinfrastructuur te waarborgen en de plannen optechnische uitvoerbaarheid te kunnen beoordelen. Plannen of documenten in het kader van bovenstaande kunnen gestuurd worden naar ruimtelijkePlannen@tennet.eu. Hierbij tevens het verzoek om dit e-mailadres binnen uw provincie op te nemen of opgenomen te houden. Eveneens kan via hetzelfde e-mailadres een overleg worden aangevraagd of vragen worden gesteld. Wij verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om deze belangen van TenneT zorgvuldig te overwegen bij de verdere uitwerking en vaststelling van de Omgevingsvisie.	Dank voor uw zienswijze, wij werken ook graag met u verder aan de opgaven van de provincie Overijssel.	Nee
2025-023649/2	In algemene zin zijn wij van mening dat de beleidsuitgangspunten uit de POVI 'te veel en te enthousiast' zijn vertaald in (juridische) instructieregels in de POVO. Ook vanuit het gegeven dat wij als gemeenten zelf ook (ruimtelijk) beleid hebben op- en vastgesteld en daarover met u afspraken zijn gemaakt. Afspraken die uitgaan van vertrouwen in elkaar. Bijvoorbeeld over (voorkant)samenwerking. Met name de consequenties voor Enschede en Hengelo van de voorgestelde instructieregels in de POVO over het behoud van locaties voor haven-gebonden bedrijven en bedrijven in hogere milieucategorieën maakt dat wij daarover op korte termijn nog met u in gesprek willen. Mogelijk dat wij naar aanleiding daarvan onze zienswijze m.b.t. die thema's nog wensen aan te vullen na sluiting van de zienswijzentermijn. Wij rekenen op uw begrip voor die situatie en op het door u stellen van een redelijke termijn voor eventuele aanvulling van onze zienswijze.	U heeft zorgen over de doorvertaling van onderdelen van de Omgevingsvisie in de Omgevingsverordening. Wij zijn van mening dat de onderdelen die wij in de Omgevingsverordening hebben opgenomen ook doorwerking via de Omgevingsverordening nodig hebben. Bijvoorbeeld de regeling waarmee we bedrijventerreinen met Hoge Milieu Categorieën of watergebonden bedrijfslocaties beschermen (artikel 4.26a en 4.26b). We hebben de reden achter deze regeling verduidelijkt in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie en we zorgen ook voor meer flexibiliteit, door onder bepaalde voorwaarden te kunnen afwijken. We waarderen uw oproep om nader met U in gesprek te gaan en gaan hier graag op in.	Ja
2025-023656/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailniveau: NRD). De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele en toegesneden onderzoeksagenda. Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel".	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van het OER samenhangend en integraal.	Nee
2025-023656/57	Indiener geeft een aantal typfouten aan, die inmiddels zijn gecorrigeerd. Verder geeft indiener aan, een aantal zinsconstructies of woordgebruik wat indiener betreft aangepast moet worden. Dat betreffen de volgende opmerkingen: * Stop met dit soort angst aanjagend woordgebruik. Wolkbreuken zijn in heel veel landen een normaal verschijnsel. (p37) * kennen we dat niet al jaren: heet dat sloperijen? (p46) * Waarom onnodig hinderen ?? Bestaat er ook nodig hinderen ? (p50) * vreemde zinsbouw zuinig omgaan met met zeer zorgwekkende stoffen ? ..en dergelijke ? (p 67) * nog zo'n samenraapsel van woorden? (p67)* zinsopbouw ? (P123) * P93 Gebiedsvisie Technology Base16: de link (sharepointlink?) werkt niet. * P108: Suggestie, pas de titel aan naar Voedselvoorziening en landbouw het gaat om Voedselvoorziening door landbouw? * De blinde kan weer zien, de kreupele kan weer lopen? Bent u Jezus ? (p135)	Dank u wel dat u ons attendeert op typfouten die u heeft aangetroffen in de Omgevingsvisie. Ook de aandachtspunten met betrekking tot het woordgebruik hebben we waar mogelijk ter harte genomen.	Ja
2025-023849/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien: Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsvisie in paragraaf 5.3.	Ja

2025-023849/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldigheid/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Nee
2025-023887/3	We blijven graag in gesprek. Gezien de impact ruimtelijke plannen op het energiesysteem, willen wij de ingezette samenwerking graag continueren en verder uitbouwen. Onze ideeën om de impact van ruimtelijke plannen op het energiesysteem te duiden, werken we graag samen verder uit. We denken graag mee over hoe dit een plek kan krijgen in de handreiking motiveringseis.	Dank voor uw aanbod. Uw inbreng bij deze uitwerking waarderen wij. Wij zullen u hiervoor uitnodigen.	Nee
2025-024024/1	Terecht geeft u in uw oOV dan ook aan dat landbouw en voedselproductie in Overijssel niet alleen economisch van belang zijn, maar ook onderdeel uitmaken van de cultuur, bijdragen aan een leefbaar platteland en het landschap mede vormgeven. Wij zien graag uit naar het vervolg proces om ondernemers duidelijkheid te bieden op de lange termijn, door sameneen toekomstperspectief te verkennen.	Fijn dat u met ons het toekomstperspectief wilt verkennen.	Nee
2025-024098/11	De gemeente Almelo blijft graag in gesprek met de provincie om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendige ruimtelijke ontwikkeling van Overijssel, waarin lokale kracht, regionale samenwerking en provinciale kaders elkaar versterken. De gemeente Almelo staat open voor een constructieve voortzetting van het gesprek over de provinciale visie en Omgevingsverordening. Wij nodigen de provincie uit tot verdere samenwerking bij het concretiseren van deze opgaven, waarbij wij graag onze verantwoordelijkheid nemen als centrumgemeente in Twente.	Wij waarderen uw aanbod om in gesprek te blijven over de uitwerking van ons provinciaal beleid en de doorwerking en invulling daarvan op gemeentelijk schaalniveau en gaan daar graag op in.	Nee
2025-024152/5	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de Omgevingsverordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Wij waarderen uw betrokkenheid en blijven ook graag met u in overleg. Goed om te lezen dat u, net als wij, graag samenwerken en in gesprek blijven via de verschillende overlegstructuren. Hierbij zullen wij de uitgangspunten vanuit het ruimtelijk beleid gebruiken.	Nee
2025-024042/5	Afsluiting. Wij hopen met onze zienswijze een positieve bijdrage te leveren aan het verbeteren van de Omgevingsvisie. De landschapsfondsen zijn een bewezen, gedragen en effectief instrument waarmee boeren en burgers worden ondersteund in hun rol als hoeders van het landschap. Wij vragen u dan ook met klem om hun rol en de landschapsfondsen structureel te verankeren in de Omgevingsvisie.	We danken u voor uw zienswijze. We nemen uw oproep om landschapsfondsen structureel te verankeren in de Omgevingsvisie ter harte. Echter, dit vraagt nog een nadere verkenning en uitwerking. Ook zijn we hiervoor afhankelijk van beschikbare rijksmiddelen. Om deze redenen nemen we het nu niet op in de Omgevingsvisie.	Nee
2025-024019/2	Onderbouwing van keuzes en belangenafwegingen. Er worden in de Ontwerp Omgevingsvisie doelen gesteld, die strijdig met elkaar kunnen zijn op een klein oppervlak. Daarom zou in de Ontwerp-Omgevingsvisie al moeten worden duidelijk gemaakt hoe verschillende belangen zullen worden afgewogen en geprioriteerd. Sociaal-economische impact bijvoorbeeld, is vaak onderbelicht, terwijl dat voor de leefbaarheid voor bewoners op de 1e plaats staat. Daarbij vraag ik me af: Kloppen de modellen waarmee jullie werken wel? Is dit de tijd en de plek om te gaan experimenteren? Laat het gebied een experiment toe aan de hand van de gebruikte modellen? Hoe groot is de zekerheid dat het middel niet erger is dan de kwaal?	U geeft aan dat er tegenstrijdige doelen staan in de Omgevingsvisie. De Redeneerlijn is uitgewerkt in de Omgevingsvisie en is ervoor bedoeld te gemeenten en andere partijen te helpen om te prioriteren. Sociale kwaliteit is een van de Rode Draden in de Omgevingsvisie; gemeenten moeten bij iedere ontwikkeling onderbouwen hoe deze bijdraagt aan de Rode Draden sociale kwaliteit, gezondheid, ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid. U vraagt zich af of de modellen kloppen waarmee we werken in de uitvoering. De Omgevingsvisie schrijft geen gebruik van modellen voor, maar beschrijft de doelen die gehaald moeten worden. De inhoud van de Omgevingsvisie is voor ons juridisch bindend, dat betekent dat we moeten werken aan de doelen die erin staan. Werken aan de doelen doen we bijvoorbeeld in programma's en projecten en gebiedsprocessen. We zetten hierin stappen richting doelbereik. U vraagt zich af of het middel niet erger is dan de kwaal. Wij zetten stappen en monitoren of het effect heeft. Heeft het geen effect passen we het beleid of maatregelen aan.	Nee
2025-024019/3	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien: Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de visie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3.	Ja

2025-023452/10	Graag gaan we ambtelijk in gesprek om werkafspraken te maken over hoe de provincie in een vroeg stadium meedenkt over de wijze waarop rekening gehouden kan worden met provinciale belangen. In een reactiebrief op deze zienswijze ontvangen daar graag een voorstel voor. Op een aantal gebieden (landbouw, drinkwater, Kampereiland, verstedelijking, VAB, gezondheid, bedrijventerreinen, havens) vragen we in deze zienswijze om specifieke tekstuele wijzigingen, aanvullingen of aanpassingen van afbeeldingen. In de zienswijzennota zien we graag terug of en hoe deze wijzigingen verwerkt zijn. Er staan daarnaast een aantal inhoudelijke vragen open op gebied van erfmolens, zeekleilandschap en drinkwaterwinning. Het antwoord op deze vragen kan meegenomen worden in een reactiebrief op deze zienswijze.	Met de accounthouder Ruimte en Bereikbaarheid van de provincie Overijssel is uw verzoek om werkafspraken te maken inmiddels geagendeerd.	Nee
2025-023039/53	Paragraaf 6.12. Op onderdelen benoemd u een inspiratieboek als resultaat. Dit is wat vrijblijvend. Wij verzoeken u hier iets ambitieuzer in te zijn door partijen iets concreets aan te bieden, bijvoorbeeld een subsidieregeling. Daarnaast nodigen wij u uit om aan te sluiten bij Salland United. (De provincie doet dit al in Twente bij de Twentse Koers.) Onder de vlag van Salland United kan samenwerking gezocht worden op de onderdelen van sociale kwaliteit en (positieve) gezondheid.	Hartelijk dank voor uw reactie. Ter ondersteuning van de rode draad in de Omgevingsvisie zijn wij bezig om een inspiratieboek te ontwikkelen zodat initiatiefnemers geïnspireerd worden met concrete mogelijkheden om sociale kwaliteit aan hun opgave in de leefomgeving toe te voegen. Bij de implementatie van de Omgevingsvisie zijn nog diverse uitvoeringskeuzes te maken waar een subsidieregeling voor de implementatie van sociale kwaliteit in de leefomgeving mogelijk ook een van is. Wat betreft uw suggestie om de samenwerking op te zoeken met Salland United kunnen wij zeggen dat er al enkele jaren op zowel ambtelijk als bestuurlijk niveau afstemming plaats vindt en wordt samengewerkt.	Nee
2025-023917/1	Wij danken u voor de mogelijkheid om te reageren op het ontwerp van de Omgevingsvisie Overijssel. De waterschappen WDOD, WRIJ en WVS onderschrijven het belang van een integrale en toekomstgerichte visie op de fysieke leefomgeving. Voor het omgaan met klimaatverandering willen we gezamenlijk komen tot een ruimtelijke inrichting die robuust, veerkrachtig, klimaatbestendig, gezond en veilig is. Dit vraagt bewustzijn, het definiëren van opgaven en inspanning in zowel de groene omgeving als binnen bebouwd gebied. Wij waarderen de inspanning die de provincie levert om hierin richting en samenhang te bieden. Wij hebben u op 1 oktober '24 reeds uitvoerig geïnformeerd over onze opvattingen over de concept- Omgevingsvisie. Onze belangrijkste opmerking toen betrof de vraag of het belang dat u "water en bodem sturend" toekent in de Omgevingsvisie, ook tot uitdrukking komt in de dagelijkse praktijk. Wij hebben geconstateerd dat in de Omgevingsvisie die thans ter inzage ligt, u veel van onze opmerkingen hebt verwerkt, zoals het doorontwikkelen van omgevingswaarden voor wateroverlast. Belangrijk, want bodemdaling en nattere omstandigheden zullen in veenweidegebied in Noordwest Overijssel en laagtes in andere delen van de provincie vaker gaan voorkomen. Wij hebben ook geconstateerd dat de zogenoemde Redeneerlijn is verduidelijkt ten opzichte van de eerdere versie van de Omgevingsvisie. De prominente plek van "water en bodem sturend" in de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie biedt ons houvast. Ook de doorvertaling in artikel op artikel 4.13 in de Omgevingsverordening doet dit. Om maximale kans te hebben dat het gedachtengoed van de Omgevingsvisie ook in de praktijk tot zijn recht komt, stellen wij voor dat aan het zogenoemde 'voorkantoverleg' dat provincie met gemeenten voert over voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen, voortaan ook door de waterschappen wordt deelgenomen. En verder, dat we in het bestuurlijke overleg dat we als provincie en waterschappen periodiek voeren, stil staan bij hoe de Omgevingsvisie c.q. "water en bodem sturend" in de praktijk uitpakt. Aanvullend willen wij, in het verlengde van onze concretiseringsvoorstellen die wij in oktober hebben aangereikt, het volgende meegeven.	Goed om te lezen dat u van mening bent dat wij in vergelijking met het concept van de Omgevingsvisie een aantal onderdelen hebben kunnen verduidelijken op een manier waar u het mee eens bent. Het is aan gemeenten om het vooroverleg vorm te geven, waarbij wij in de Omgevingsvisie hebben aangegeven dat wij het belangrijk vinden dat het waterbelang vroegtijdig in planvorming een plek heeft en wij ook de rol van de waterschappen hebben benoemd.	Nee
2025-024071/9	Subsidiariteit en proportionaliteit. Ik ben misleid door mijn eigen overheid, door gebrek aan communicatie over dit ontwerpplan.	U geeft aan dat u betrokken bent geweest bij diverse plannen en geeft aan dat u graag meegenomen was in de berichtgeving over de ontwerpplannen. Wij mogen in verband met privacy helaas geen contactgegevens gebruiken van personen die eerder op andere plannen hebben gereageerd. Naast de officiële bekendmaking van de ontwerpen in het provinciaal blad, hebben we een persbericht uitgebracht en hebben we op social media berichten gepost. We hebben ook gemeenten en waterschappen gevraagd om het bericht op de eigen kanalen te plaatsen. We hopen zo een grote groep te kunnen informeren.	Nee
2025-024338/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja

2025-024338/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldigheid/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Nee
2025-024337/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de visie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024337/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldigheid/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Nee
2025-024340/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de visie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024340/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldigheid/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024173/2	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de visie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek.	Nee
2025-024173/5	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldigheid/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Nee
2025-024422/5	Kwantitatieve onderbouwing van projecten die uit de visie voortvloeien. Tevens verzoek ik nadrukkelijk om de projecten/doelen met significante impact (zoals hierboven benoemd) met een kwantitatieve onderbouwing te voorzien, alsook een realistische inschatting van benodigde hectares en financiële kosten.	U vraagt onze aandacht voor een kwantitatieve onderbouwing van projecten die op basis van de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. We vragen bij gebiedsprocessen, projecten of programma's aan de start een startdocument op te stellen. Hierin moet helder gemaakt worden welke doelen en opgaves er zijn en wat de inzet van de provincie en andere partijen hierin is. Ook (afspraken over) de onderbouwing en randvoorwaarden krijgen hierin een plek. We hebben dit verduidelijkt in paragraaf 5.3 van de Omgevingsvisie.	Ja
2025-024422/6	Er worden termen vermeld in de Ontwerp Omgevingsvisie zoals Brede Welvaart voor al onze inwoners, de ruimte zuinig/zorgvuldigheid/meervoudig benutten, gezonde samenleving, mobiliteitstransitie. Kunnen deze termen concreet gemaakt worden zodat duidelijk is wat ermee wordt bedoeld?	U vraagt wat een aantal termen die in de Omgevingsvisie worden gebruikt, concreet betekenen. De Omgevingsvisie en de begrippen worden pas echt concreet bij uitwerkingen op basis van de Omgevingsvisie. We hebben een eerste uitwerking gemaakt in gebiedseigen perspectieven voor Salland, Noordwest Overijssel, Vechtdal en Twente, die in bijlage 4 staan. Daaruit blijkt dat bijvoorbeeld dat een term als meervoudig ruimtegebruik in Noordwest Overijssel er anders uit kan zien dan in Twente. De concrete betekenis van een term is dus afhankelijk van de context in de uitwerking.	Ja

2025-024422/7	Betrekken van omwonenden. Tot slot wil ik benadrukken dat het belangrijk is om omwonenden nauw te betrekken bij besluitvormingsprocessen.	U geeft aan het belangrijk te vinden dat omwonenden worden betrokken bij het besluitvormingsproces. We benutten graag de lokale kennis die aanwezig is. U geeft mogelijkheden aan hoe bewoners actief bij besluitvorming betrokken kunnen worden. In de Overijsselse participatievisie (link: https://overijssel.notubiz.nl/modules/19/Statenvoorstellen/962409) vertellen we hoe we Overijsselaren uitnodigen om raad of advies te geven over onze plannen en om acties samen uit te voeren. We kijken voor elk thema of project hoe we inwoners en organisaties zo goed mogelijk kunnen betrekken.	Nee
2025-024509/8	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de Omgevingsverordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Goed om te lezen dat u, net als wij, graag samenwerken en in gesprek blijven via de verschillende overlegstructuren. Hierbij gebruiken wij de uitgangspunten van ons ruimtelijk beleid.	Nee
2025-024713/2	* De ontwerpvisie gaat uit van bestaande problemen en bestaande oplossingsrichtingen. Hiermee wordt nauwelijks flexibiliteit voor nieuwe-innovatieve maatregelen gegeven als ruimte voor uniek maatwerk op lokaal niveau.	U mist ruimte voor flexibiliteit en innovatie in de Omgevingsvisie. Wij zien dit anders en bieden maatwerk om lokaal oplossingen te vinden.	Nee
2025-024717/1	Indiener geeft aan dat de inzet van de OER voor de Nieuwe Omgevingsvisie Overijssel (NOO) niet voldoet en geeft daarvoor de volgende redenen (zienswijzen): Gezien het kaderstellende karakter van de Omgevingsvisie, moeten vooraf alternatieven gewogen worden en hun milieu effecten in een MER procedure (of OER). Een MER (of OER) procedure moet vooraf gegaan worden door een onderzoeksagenda (Notitie Reikwijdte en Detailnivo: NRD). De 2021 onderzoeksagenda is verouderd, achterhaald, beperkt en incompleet. Een actuele onderzoeksagenda ontbreekt. Een MER (OER) moet gebaseerd zijn op een actuele en toegesneden onderzoeksagenda. Een MER (OER) gefaseerd uitvoeren: het gaat toch juist om de samenhang van ontwikkelingen? Samenhang van keuzes? Hoe kan dat dan gefaseerd uitgevoerd worden? OER Fase 2b voldoet niet aan de vereisten van onderzoeken en afwegen van alternatieven, welke verplicht is voor "ontwerp Omgevingsvisie 2025", "Regionaal Waterprogramma Overijssel 2026-2030", en "Actualisatie 2026 Omgevingsverordening Overijssel".	U heeft een aantal overkoepelende vragen gesteld over het proces van de totstandkoming van het OER. Deze beantwoorden we in de inleidende tekst op het OER. Op deze manier verduidelijken we het proces van het OER samenhangend en integraal.	Nee
2025-024717/58	Indiener geeft een aantal typfouten aan, die inmiddels zijn gecorrigeerd. Verder geeft indiener aan, een aantal zinsconstructies of woordgebruik wat indiener betreft aangepast moet worden. Dat betreffen de volgende opmerkingen: * Stop met dit soort angst aanjagend woordgebruik. Wolkbreuken zijn in heel veel landen een normaal verschijnsel. (p37) * kennen we dat niet al jaren: heet dat sloperijen? (p46) * Waarom onnodig hinderen?? Bestaat er ook nodig hinderen? (p50) * vreemde zinsbouw zuinig omgaan met met zeer zorgwekkende stoffen ..en dergelijke? (p 67) * nog zo'n samenraapsel van woorden? (p67) * zinsopbouw? (P123) * P93 Gebiedsvisie Technology Base16: de link (sharepointlink?) werkt niet. * P108: Suggestie, pas de titel aan naar Voedselvoorziening en landbouw het gaat om Voedselvoorziening door landbouw? * De blinde kan weer zien, de kreupele kan weer lopen? Bent u Jezus ? (p135)	Dank u wel dat u ons attendeert op typfouten die u heeft aangetroffen in de Omgevingsvisie. Ook de aandachtspunten met betrekking tot het woordgebruik hebben we waar mogelijk ter harte genomen.	Nee

Beantwoording zienswijzen op de
Omgevingsverordening (o.b.v. de
Nieuwe Omgevingsvisie) per thema

10. Beantwoording zienswijzen op de Omgevingsverordening (o.b.v. de Nieuwe Omgevingsvisie) per thema

In dit hoofdstuk zijn de individuele zienswijzen op de Omgevingsvisie weergegeven en voorzien van een antwoord. Voor de behandeling van de *zienswijzen* is de volgende werkwijze gehanteerd:

- In de eerste kolom van de tabel is het zaaknummer van de indiener vermeld*
- In de tweede kolom is per indiener de zienswijzetekst opgenomen*
- In de derde kolom is de beantwoording van de provincie gegeven*
- In de vierde kolom is aangegeven of de zienswijze een wijzing van de definitieve Omgevingsverordening ten opzichte van de ontwerp-Omgevingsverordening tot gevolg heeft.*

In onderstaande tabellen ontbreken de thema’s met de nummers 4 (Brede Welvaart), 10 (Cultureel Erfgoed), 14 (Mobiliteit en Luchtvaart) en 18 (Voldoende kaderstelling voor keuzes) omdat op deze thema’s geen zienswijzen zijn ingediend bij de Omgevingsverordening.

Thema 1. Aanleiding van de Omgevingsvisie

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-023649/10	In algemene zijn wij van mening dat de beleidsuitgangspunten uit de POVI 'te veel en te enthousiast' zijn vertaald in (juridische) instructieregels in de POVO. Ook vanuit het gegeven dat wij als gemeenten zelf ook (ruimtelijk) beleid hebben op- en vastgesteld en daarover met u afspraken zijn gemaakt. Afspraken die uitgaan van vertrouwen in elkaar. Bijvoorbeeld over (voorkant)samenwerking.	U uit uw zorg over de wijze waarop we de Omgevingsvisie hebben door vertaald in de Omgevingsverordening en afspraken over uw vastgesteld ruimtelijk beleid hebben gemaakt. Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast.	Ja
2025-024098/1	Verankering van bestuurlijke afspraken. De bestaande bestuurlijke afspraken over woningbouw- en werklocatieprogrammering lijken onvoldoende verankerd te zijn in de POVI en de Omgevingsverordening. Dit geldt onder andere voor het XL Businesspark 2, waarvoor inmiddels een vastgesteld omgevingsplan geldt. Wij verzoeken deze harde plannen expliciet op te nemen in de visie en verordening.	In onze Omgevingsvisie nemen we geen expliciete aanduiding van bedrijventerreinen op. We zetten nieuwe ontwikkelingen pas op de kaart als ze gerealiseerd zijn. Dit doet echter geen afbreuk aan onze gemaakte afspraken.	Nee
2025-024152/1	Op 8 mei 2025 is er vanuit Twente een bestuurlijk overleg met u gevoerd over de Omgevingsvisie en meer specifiek over de uitwerking daarvan in de Omgevingsverordening. In dat gesprek is afgesproken dat wij tijdens de terinzageleggingsperiode van de visie en verordening een zienswijze indienen waarin wij onze gezamenlijke zorg als gemeenten verwoorden. Het gaat hierbij om de wijze van toepassing en verankering van de redeneerlijn in de verordening. Ook gaan we in op het voornemen om de huidige milieucategorieën op bedrijventerreinen overal te handhaven en tenslotte vragen wij uw aandacht voor lokale beleidsruimte om onze kernen vitaal en leefbaar te houden door het toevoegen van woningen aan de woningvoorraad. Onze gezamenlijke zienswijze op deze onderwerpen brengen we graag bij u onder de aandacht in deze brief.	U heeft in het bestuurlijk overleg aangegeven dat u met een gezamenlijke reactie komt. Wij danken u voor de reactie. Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast.	Ja
2025-024967/1	Geen nieuw beleid. Er is gekozen om de actualisatie Omgevingsverordening 'beleidsarm' op te stellen. Vitens vindt het jammer dat er geen richtinggevende keuzes of aanvullende maatregelen zijn opgenomen in deze actualisatie. Hieruit volgt een risico dat de omgevingsverordening niet aansluit bij nieuwe ontwikkelingen (een aantal voorbeelden volgen verderop in deze brief) en het risico dat de drinkwaterwinning nog verder onder druk komt te staan.	Het klopt dat de actualisatie van de Omgevingsverordening beleidsarm is opgesteld. We hebben daarnaast de wijzigingen op basis van de Omgevingsvisie wel verwerkt in nieuwe regels in de Omgevingsverordening. Daarmee zorgen we ervoor dat de Omgevingsverordening aansluit bij het beleid in de Omgevingsvisie.	Nee

Thema 2. Onze visie: Overijssel voor en met elkaar

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-023658/10	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de verordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Wij waarderen uw betrokkenheid en de samenwerking met elkaar in de diverse trajecten. Daar gaan we graag mee door. Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast.	Ja
2025-023887/4	We blijven graag in gesprek. Gezien de impact van ruimtelijke plannen op het energiesysteem, willen wij de ingezette samenwerking graag continueren en verder uitbouwen. Onze ideeën om de impact van ruimtelijke plannen op het energiesysteem te duiden, werken we graag samen verder uit. We denken graag mee over hoe dit een plek kan krijgen in de handreiking motiveringseis. We hebben elkaar nodig om de gezamenlijke ambities te behalen.	U geeft aan graag in gesprek te willen blijven over de impact van ruimtelijke plannen op het energiesysteem. Wij waarderen onze samenwerking en zetten deze graag voort. Wij realiseren ons dat deze samenwerking nodig is om alle ruimtelijke ambities te realiseren.	Nee
2025-024152/11	Overijssel voor en met elkaar! Als gemeenten gelegen in het mooie Twente dragen we graag bij aan een provincie waarin het goed wonen, werken en recreëren is. We willen met deze zienswijze stimuleren dat de samenwerking tussen provincie en gemeenten goed blijft verlopen en dat de verschillende overlegstructuren die er nu zijn gewoon door kunnen zonder beperkende regels vanuit de verordening. Wij blijven graag met u in overleg en delen uw heldere visie dat Overijssel voor en met elkaar is en blijft.	Wij waarderen uw betrokkenheid en de samenwerking met elkaar in de diverse trajecten. Daar gaan we graag mee door. Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast. De Omgevingsvisie bindt alleen ons, voor bepaalde onderdelen vinden we het nodig om deze te vertalen in regels zodat u die kunt betrekken bij afwegingen en wijziging van omgevingsplannen.	Ja
2025-023039/1	Afdeling 4.3 Normerende en richtinggevende uitspraken. Hier is altijd sprake van een zeker mate van subjectiviteit in de beoordeling van initiatieven. Wij vertrouwen erop dat er voldoende ruimte en autonomie voor gemeenten is voor het voeren van het gesprek in relatie tot concrete initiatieven.	Wij hebben op basis van uw aandachtspunten de regels op verschillende punten vereenvoudigd een aangepast. Wij hebben hierbij gezocht naar een balans tussen sturen op provinciale opgaven en ruimte laten voor maatwerk.	Ja
2025-024967/2	Samenwerking. Vitens doet bij deze de handreiking om mee te denken bij de totstandkoming van de geactualiseerde verordening. Wij gaan graag in gesprek over de bescherming van huidige en nieuwe drinkwaterbronnen.	Wij waarderen de samenwerking en uw aanbod om mee te denken bij de bescherming van de drinkwaterbronnen. Vanzelfsprekend betrekken wij u bij trajecten rondom de beleidsevaluatie van drinkwater gerelateerde onderwerpen.	Nee
2025-024967/17	Tot slot Wij danken u voor de zorgvuldigheid van de actualisatie van de omgevingsverordening. Bovenstaande aandachtspunten en vragen zijn enerzijds bedoeld ter attentie op de lopende ontwikkelingen bij Vitens en andere autonome ontwikkelingen. Anderzijds ontvangen wij graag uw reactie op de gestelde vragen. Wij ervaren de samenwerking met de provincie Overijssel als zeer prettig en constructief. De bestaande omgevingsverordening biedt goede handvaten voor het beschermen van onze drinkwater bronnen, wij hopen deze met onze feedback in deze brief nog verder passend te maken bij de wereld om ons heen. Mochten er vragen zijn over de inhoud van deze brief, aarzel niet om contact op te nemen met ondergetekende.	Wij danken u voor uw feedback. Dit helpt ons om het omgevingsbeleid en de uitvoering daarvan te verbeteren.	Nee

Thema 3. Leidende principes en redeneerlijn

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-022533/8	In het algemeen zien we een overlap tussen de afweging van de Of-vraag en de Hoe-vraag. In lid 3 en 4 kan dit onduidelijkheid geven in de totale afweging van een ontwikkeling. Bijvoorbeeld ten aanzien van grondwaterbeschermingsgebieden. We zouden een aantal zaken die dubbel benoemd worden verwijderd zien of goed onderbouwd waarom deze in beide afwegingen een plek dienen te krijgen.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de regeling rondom de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening aangepast en vereenvoudigd. Ook het onderscheid of, waar en hoe is hiermee verduidelijkt.	Ja
2025-022533/9	Ook zien we lokale maatwerk bij de Waar-vraag, zoals in de visie in de redeneerlijn is aangegeven, in artikel 4.122 maar zeer beperkt terug. Ook de zwaarte van de afweging, voor bijvoorbeeld kleinschalige ontwikkelingen (o.a. de voormalige kruimelgeval regeling) ontbreekt volledig. Wij zien graag dat er toch enige mogelijkheid voor afwijking en onderscheid in zwaarte van onderbouwing ook juridisch in de verordening vast komt te liggen.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023649/1	Onze reactie op de ontwerp Provinciale omgevingsverordening (POVO). In de gezamenlijke zienswijzenbrief van de 5 steden geven wij onze zienswijze op de door u voorgestelde vertaling van de redeneerlijn in de ontwerp-actualisatie POVVO. In die zienswijze wordt ook een aanpassingsvoorstel gedaan. Dit voorstel betekent dat gemeenten moeten onderbouwen dat een initiatief niet in strijd is met provinciale belangen. Het voorkomt echter dat de onderbouwingen voer voor juristen worden, leiden tot veel juridische procedures en daarmee voor onnodige en onwenselijke vertraging van projecten zorgt. Het biedt gemeenten daarnaast tevens voldoende beleidsvrijheid en maatwerkmogelijkheden om op basis van het afwegingskader in hun eigen omgevingsvisie -die als het goed is in lijn is met de redeneerlijn in de provinciale omgevingsvisie - op een passende wijze deugdelijk te onderbouwen. En dat geeft weer blijk van vertrouwen van u naar ons.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023658/1	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat "de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen" onvoldoende uit de verf komt.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023658/2	Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-023658/3	Werking redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij álle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip ‘provinciaal belang’, terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en hoe die belangen daar een plek in hebben verduidelijkt. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook hebben we opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Dan is nog steeds een onderbouwing nodig, maar kan de omvang van de onderbouwing afhangen van wat al eerder is onderzocht en gezamenlijk geconcludeerd in bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023658/4	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023658/5	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip ‘provinciaal belang’ nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-024036/1	Daarnaast stellen we voor in de Omgevingsvisie (en daarmee ook in de Verordening) op te nemen dat als Verstedelijkingsstrategieën zijn opgesteld, uitgewerkt en (lokaal) zijn vertaald, dat de redeneerlijn dan in feite een gegeven is als het om de afweging over de locatiekeuze gaat. Vanzelfsprekend zal in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden	Wij begrijpen uw vraag over het doorwerken van gezamenlijke conclusies en inzichten uit een verstedelijkingsstrategie in daarop volgende planprocedures. Wij hebben de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt en juridische regeling in de Omgevingsverordening aangepast. Daarin nemen we op dat een onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd, in verhouding moet staan tot de omvang van de ontwikkeling. Aan grote locatiekeuzes, zoals die voor grootschalige nieuwbouwlocaties voor wonen of werken, gaat meestal een visievormend traject vooraf. Bijvoorbeeld een verstedelijkingsstrategie. Wij gaan er vanuit dat bij die visievormende trajecten ook de provinciale Redeneerlijn wordt betrokken. Als de provincie in dat visievormende traject heeft ingestemd met de locatiekeuze, dan staat die bij de verdere uitwerking in omgevingsplannen niet meer ter discussie. De onderbouwing voor de locatiekeuze heeft immers al plaatsgevonden in dat visievormende traject. De Redeneerlijn wordt dan alleen nog toegepast op de afwegingen die bij de verdere uitwerking van de locatiekeuze aan de orde zijn en die nog niet in dat visievormende traject aan bod zijn gekomen. Ook als die is opgesteld met partners buiten onze provinciegrenzen. Zoals u al aangeeft zal vanzelfsprekend in het vervolg bij de juridische verankering in het Omgevingsplan de Redeneerlijn gemotiveerd moeten worden, alleen kan deze dan niet tot een andere uitkomst leiden.	Ja
2025-024036/2	Verder zijn we van mening dat de redeneerlijn niet op zichzelf staat als het gaat om de 'waar' vraag en dat aan het antwoord op deze vraag het meeste gewicht wordt toegekend in de verordening. Het gaat naar onze mening juist om de verbinding tussen het 'of' (vooral als het gaat om de urgentie/behoefte en integrale afweging van een opgave), het 'waar' en het 'hoe' (omdat ook dit een afwegingsaspect is als het gaat om integraliteit, brede welvaart en de investeringskracht/innovatie van/op een locatie). Het betreft naar onze mening één samenhangende ruimtelijke afweging die ons helpt om maatschappelijk verantwoordelijke keuzes te maken. We twijfelen eraan of de huidige beschrijving van de redeneerlijn deze waarborg voor integraliteit biedt.	U geeft aan te twijfelen of de beschrijving van de Redeneerlijn voldoende waarborg voor een integrale ruimtelijke afweging biedt. Wij zijn met u eens dat een brede zorgvuldige afweging nodig is en zijn van mening dat de Redeneerlijn en de onderwerpen die in de toepassing daarvan aan de orde komen, voldoende houvast biedt om deze brede afweging te kunnen maken. We hebben dit verduidelijkt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening. We hebben ook verduidelijkt dat de Redeneerlijn met name ingaat op de 'waar'-vraag, maar dat dit in onderdeel is van het gehele uitvoeringsmodel van ons omgevingsbeleid dat bestaat uit 'of' (is er een ruimtebehoefte?), 'waar' (waar kan dit een plek krijgen?) en 'hoe' (hoe passen we dit in?).	Ja
2025-024036/3	De redeneerlijn in de verordening. We zijn van mening dat niet alle 'bewijslast' (redeneerlijn en gebiedskenmerken, etc.) stringent in de verordening opgenomen moet worden. Er is daarnaast sprake van een veelheid van criteria (regels). We pleiten dan ook voor een vereenvoudiging daarvan en het schrappen van regels. Ons voorstel is dan ook in afdeling 4.14 van de verordening artikel 4.122 als volgt te formuleren: "Omgevingsplannen bevatten een onderbouwing waaruit blijkt dat nieuwe ontwikkelingen zijn afgewogen op een wijze die aansluit bij de provinciale redeneerlijn, zoals deze is beschreven in paragraaf 3.6 en uitgewerkt in bijlage 3 van de provinciale omgevingsvisie". De overige leden 2 t/m 6 kunnen dan naar onze mening vervallen.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-024036/4	Daarnaast vragen we u om in artikel 4.122 een expliciete clausule op te nemen waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. Hierbij ligt ook een relatie wat precies als een provinciaal belang gezien moet worden dat rechtvaardigt of al dan niet regels in de verordening opgenomen zouden moeten worden. Ook is het wenselijk de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel.	U doet een voorstel voor aanpassing van de formulering van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening. Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-024098/2	Daarnaast vragen wij aandacht voor de gemeentelijke autonomie binnen de kaders van de Omgevingswet. De redeneerlijn mag niet leiden tot disproportionele beperkingen op gemeentelijke beleidsvrijheid. Dit lijkt het geval door voor iedere nieuwe ontwikkeling, ongeacht provinciaal belang, de redeneerlijn van toepassing te verklaren.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-024098/5	De gemeente Almelo waardeert de samenwerking met de provincie in het tot stand komen van de POVI. Wij ondersteunen het voorstel om gezamenlijk te werken aan de verstedelingsstrategie en de toepassing van de redeneerlijn in de praktijk te toetsen. Tegelijkertijd vragen wij om zorgvuldigheid bij de juridische borging van deze redeneerlijn in de Omgevingsverordening, om onnodige beroepsprocedures te voorkomen.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-024152/2	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-024152/3	Werking redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij álle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip ‘provinciaal belang’, terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-024152/4	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-024152/5	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel . Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clause waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip ‘provinciaal belang’ nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld. Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023454/4	Brede welvaart. De weging van de effecten van de ontwikkeling op de brede welvaart komt in de redeerlijn (zowel opgenomen in de Omgevingsvisie als in de actualisatie van de Omgevingsverordening) laat aan bod. Dit terwijl ontwikkelingen in het kader van de brede welvaart, namelijk conform de Omgevingsvisie omschreven als ‘Alles wat mensen van waarde vinden, naast materiele welvaart (inkomen en werkgelegenheid) ook gezondheid, onderwijs, milieu, leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en veiligheid.’, wel degelijk zeer bepalend zijn voor de leefbaarheid in onze dorpen. Wij verzoeken daarom om hieraan meer prioriteit te geven.	U geeft aan dat u zich zorgen maakt dat Brede Welvaart pas in de laatste stap van de Redeneerlijn aan bod komt. Brede Welvaart heeft aandacht in de volle breedte van ons beleid. De afweging aan de hand van de Redeneerlijn is daarmee niet de enige plek in het beleid waar Brede Welvaart aandacht krijgt. We zien het als randvoorwaarde voor alle ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Nee
2025-024096/1	Hoewel wij de intentie van de redeneerlijn als instrument positief waarderen, signaleren wij dat de uitwerking in de ontwerp-Omgevingsverordening erg gedetailleerd en strak is geregeld. Daarmee ontstaat het risico dat de redeneerlijn een doel op zich wordt, in plaats van een middel om tot goede afwegingen te komen. Wij maken ons zorgen dat dit leidt tot een juridische benadering waarbij strak wordt getoetst op begrenzingen en definities, in plaats van op inhoudelijke kwaliteit en gebiedsspecifieke afwegingen. Dit geldt met name voor de begrenzing van gebieden; hoe hard wordt hier juridisch op getoetst, en blijft er voldoende ruimte voor maatwerk? Wij pleiten ervoor om de redeneerlijn als richtinggevend kader te hanteren, met voldoende ruimte voor gebiedsgerichte invulling en bestuurlijke afweging. Hiervoor is een aanpassing van de bewoording in de ontwerp- Omgevingsverordening nodig.	U geeft aan zich zorgen te maken om de te strakke en gedetailleerde regeling van de Redeneerlijn en vraagt deze op te nemen als richtinggevend kader met voldoende ruimte voor gebiedsgerichte invulling en bestuurlijke afweging. We hebben het doel en de werking van de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening verduidelijkt en de juridische regeling vereenvoudigd. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte.	Ja
2025-023930/1	Belang van brede welvaart (vitaliteit kleine kernen) laag in het afwegingskader. In onze gezamenlijke zienswijze geven we u mee dat de redeneerlijn niet thuishoort in de verordening als instructieregel voor alle nieuwe omgevingsplannen. Los daarvan geven we u op inhoud graag mee dat de toekomstbestendigheid en effecten van nieuwe ontwikkelingen op de brede welvaart als laatste punt staan genoemd in de afwegingen van de redeneerlijn. Alle andere belangen gaan dus voor.	U verwijst naar de gezamenlijk ingediende zienswijze waarin u stelt dat de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening thuishoort. Wij denken hier anders over en vinden het belangrijk om onze provinciale belangen die in de toepassing van de Redeneerlijn aan de orde komen ook in de Omgevingsverordening op te nemen. We hebben het doel en de werking van de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening verduidelijkt en de juridische regeling vereenvoudigd. Daarbij maken we ook duidelijk dat wij het belangrijk vinden dat de alle onderdelen van de Redeneerlijn in de afweging worden betrokken. Dit maakt dat ook Brede Welvaart en toekomstbestendigheid en de plek daarvan in de Redeneerlijn een volwaardig onderdeel van deze afweging zijn. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Ja

2025-023910/1	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” onvoldoende uit de verf komt.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023910/2	Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023910/3	Werking redeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023910/4	Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip ‘provinciaal belang’, terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023910/5	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuancering door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst-waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen - een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-023910/6	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip 'provinciaal belang' nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023888/2	Gebiedsgerichte afweging en prioritering van opgaven. Wij onderstrepen nogmaals het belang van een integrale, gebiedsgerichte benadering van ruimtelijke opgaven. In onze eerdere reactie hebben wij gepleit voor een afwegingskader waarin opgaven en ambities in samenhang worden gewogen. De redeneerlijn lijkt hiervoor in onvoldoende mate het Juiste instrument omdat deze Volgordelijk' één ruimtelijke opgave afweegt en deze niet tegelijkertijd in samenhang met andere conflicterende- opgaven voor dat betreffende gebied beschouwt. De huidige formulering van de redeneerlijn in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening botst hierbij ook met de verdeling van verantwoordelijkheden tussen provincie en gemeenten volgens de Omgevingswet. Hoewel de redeneerlijn bedoeld is als beleidsmatige ondersteuning, werkt zij in de praktijk als een dwingende instructie. Hierdoor ontstaat een algemene plicht voor gemeenten om hun omgevingsplannen extra te onderbouwen, wat niet past bij het gedecentraliseerde karakter van de wet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-023908/1	Belang van brede welvaart (vitaliteit kleine kernen) laag in het afwegingskader. In onze gezamenlijke zienswijze geven we u mee dat de redeneerlijn niet thuishoort in de verordening als instructieregel voor alle nieuwe omgevingsplannen. Los daarvan geven we u op inhoud graag mee dat de toekomstbestendigheid en effecten van nieuwe ontwikkelingen op de brede welvaart als laatste punt staan genoemd in de afwegingen van de redeneerlijn. Alle andere belangen gaan dus voor. In onze gemeenten willen we de vrijheid hebben om extra woningen toe te kunnen voegen aan een woonkern als dit noodzakelijk is voor het behoud en versterking van de brede welvaart van die kern. Daarom hebben wij ook verzocht om een verbrede definitie van 'lokale behoefte'. Volgens de voorgestelde prioritering zal het belang van leefbare en vitale kernen het altijd afleggen tegen bijv. landbouw en duurzaam omgaan met ruimte. We verzoeken u te verduidelijken dat het toevoegen van woningen voor het behoud en versterking van de brede welvaart in woonkernen een hoge prioriteit heeft.	U verwijst naar de gezamenlijk ingediende zienswijze waarin u stelt dat de Redeneerlijn niet in de Omgevingsverordening thuishoort. Wij denken hier anders over en vinden het belangrijk om onze provinciale belangen die in de toepassing van de Redeneerlijn aan de orde komen ook in de Omgevingsverordening op te nemen. We hebben het doel en de werking van de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en verordening verduidelijkt en de juridische regeling vereenvoudigd. Daarbij maken we ook duidelijk dat wij het belangrijk vinden dat de alle onderdelen van de Redeneerlijn in de afweging worden betrokken. Dit maakt dat ook Brede Welvaart en toekomstbestendigheid en de plek daarvan in de Redeneerlijn een volwaardig onderdeel van deze afweging zijn. U verzoekt ons om te verduidelijken of er ruimte is om woningen toe te voegen voor het behoud en versterken van Brede Welvaart in woonkernen. Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in het landelijk gebied en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk en regionaal vast in de programmeringsafspraken. Bij het opstellen van de programmeringsafspraken nemen wij de uitgangspunten vanuit de Omgevingsvisie mee. De uitkomsten van die afspraken kunnen meegenomen worden als onderbouwing in de toepassing van de Redeneerlijn en de motivering ruimte te bieden voor woningbouw. De Redeneerlijn gaat hierbinnen over het vinden van een locatie voor nieuwe ontwikkelingen. Deze bevat dus niet de volle breedte van ons Omgevingsvisiebeleid, maar is hier een onderdeel van. De Redeneerlijn gaat uit van een toenemende mate van lokale afweegruimte. Dat Brede Welvaart onderaan de Redeneerlijn staat, betekent dus niet dat het minder belangrijk is maar dat er juist meer ruimte is om hierin een lokale afweegruimte te maken.	Ja
2025-023451/1	"3.6 de Redeneerlijn: toepassen van de leidende principes. Om invulling te geven aan de afweegruimte die we hier bieden, nemen we in onze Omgevingsverordening op dat bij de beoordeling van plannen inzichtelijk moet zijn gemaakt dat de voorgenomen functie niet elders ontwikkeld kan worden op een locatie waar zich geen functies die gebonden zijn aan natuurlijke omstandigheden bevinden." Wij vragen ons af hoe breed deze regionale programmerings-afpraak moet worden gezien. Provincie-breed, Regio Zwolle, NWO? Zijn sommige opgaven ondenkbaar in NWO of enkel binnen een gemeente niet? Denk bijvoorbeeld aan uitbreiden bedrijven. Kan dat misschien binnen ZWL niet, maar wel in Kampen of Zwolle. Of moet worden uitgeweken naar Deventer, Hengelo,...	U verwijst naar de toelichting op de Redeneerlijn en vraagt welk schaalniveau wordt bedoeld als daar wordt gesproken over regionale programmeringsafspraken. Wij hebben de toelichting in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op dit punt verduidelijkt. Wij kijken daarbij naar het schaalniveau van het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) en de samenhang en rol van de verschillende dorpen, kernen en het landelijk gebied daarin. Voor de onderlinge afstemming binnen het maken we ook gebruik van de bestaande afstemmingsoverleggen over wonen en werken en de bestaande trajecten rondom de bedrijventerreinprogrammering en woondeals.	Ja

2025-024186/2	Artikel 4.5. Hier zou je de redeneerlijn van de provincie in terug verwachten. Deze zien wij momenteel niet benoemd in dit artikel. Daarnaast de opmerkingen over deze redeneerlijn zoals onder het blokje omgevingsvisie benoemd.	De Redeneerlijn hebben we verankerd in een eigen artikel (4.122) in de Omgevingsverordening. Op deze wijze is de Redeneerlijn en de werking ervan geborgd. Het is daarmee niet nodig deze op meerdere plekken in de Omgevingsverordening vast te leggen.	Nee
2025-024449/3	Redeneerlijn. In de omgevingsvisie is aangegeven dat u wilt gaan werken met een Redeneerlijn om de Waar-vraag goed te kunnen beantwoorden. U spreekt in de omgevingsvisie over de Redeneerlijn als een handreiking. We constateren dat in de verordening deze Redeneerlijn vervolgens dusdanig strak wordt ingeregeld dat er helemaal geen sprake is van een handreiking maar van een harde eis waar het om het gebruik en werking van de Redeneerlijn gaat. Ons voorstel is om eerste ervaring op te doen met de Redeneerlijn als handreiking en na evaluatie (bijvoorbeeld na 2 jaar) alsnog te bezien of een strakkere regeling rond de redeneerlijn wenselijk is. Daarmee wordt in onze optiek ook meer recht gedaan aan de bestuursstijl zoals u die in de Ontwerp Omgevingsvisie heeft staan.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-025086/1	1. Redeneerlijn in de verordening. De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de verordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat "de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen" onvoldoende uit de verf komt. Redeneerlijn als instructieregel schuurt met rolverdeling. De wijze waarop de redeneerlijn nu is verankerd in de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening roept op juridisch inhoudelijk niveau spanning op met de systematiek van de Omgevingswet en de onderscheiden rollen van provincie en gemeenten. Waar de redeneerlijn beleidsmatig is bedoeld ter ondersteuning van een integrale belangenafweging met inachtneming van provinciale beleidsdoelen, functioneert zij in de huidige formulering als een bindende instructieregel die feitelijk leidt tot een generieke onderbouwingsplicht voor alle gemeentelijke omgevingsplannen. Dit schuurt met de rolverdeling binnen het decentraal-faciliterend stelsel van de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-025086/2	Werkingsredeneerlijn te breed geformuleerd. De provincie heeft op grond van artikel 2.28 Ow de bevoegdheid om instructieregels vast te stellen ter behartiging van provinciale belangen. Tegelijkertijd is die bevoegdheid gebonden aan de eis van doelbinding: instructieregels mogen uitsluitend worden gesteld voor belangen die daadwerkelijk provinciaal van aard zijn, en moeten evenredig zijn in verhouding tot de aard en ernst van het belang dat zij beogen te beschermen. De huidige formulering van artikel 4.122 van de Omgevingsverordening geeft echter aanleiding tot een toepassing van de redeneerlijn bij alle omgevingsplannen, ongeacht aard, schaal of ruimtelijke impact. Daarmee wordt het onderscheid tussen gemeentelijke beleidsruimte en provinciale sturingsbevoegdheid onvoldoende tot uitdrukking gebracht. Bovendien ontbreekt een concrete afbakening van het begrip 'provinciaal belang', terwijl dit begrip de kern vormt van de bevoegdheid tot instructie. De verordening biedt gemeenten hierdoor geen objectief toetsbare criteria om te bepalen of een ruimtelijke ontwikkeling een dergelijk belang raakt. In de praktijk betekent dit dat het aan de provincie is om (achteraf) te beoordelen of de redeneerlijn had moeten worden toegepast, waarmee het karakter van de redeneerlijn verschuift van beleidskader naar juridische toetsingsnorm. Dit brengt het risico met zich mee van toepassing van een reactieve aanwijzing ex artikel 16.15 Ow, hetgeen de besluitvorming aan het einde van het traject juridiceert en het gemeentelijke bevoegd gezag beperkt in zijn planologische afwegingsruimte.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-025086/3	Gemeentelijke afwegingsruimte wordt onnodig beperkt. De toelichting bij artikel 4.122 biedt op zichzelf enige nuanceringsruimte door te stellen dat niet alle onderdelen van de redeneerlijn in alle gevallen hoeven te worden doorlopen. Juridisch gezien is die toelichting echter niet bindend. Gemeenten kunnen zich er in het kader van een formele toets of bij een juridische procedure niet op beroepen, hetgeen de rechtszekerheid niet ten goede komt. Evenmin kent de uitzonderingenlijst – waarin bepaalde categorieën van initiatieven zijn vrijgesteld van overleg of lichtere toetsing kennen – een juridische status. Deze lijst is beleidsmatig behulpzaam, maar zolang zij geen formele grondslag heeft binnen de verordening of een gekoppelde beleidsregel, is deze niet handhaafbaar en ook niet rechtszeker richting derden of initiatiefnemers. De wijze waarop de redeneerlijn nu als instructieregel is vormgegeven staat daarmee in contrast met de systematiek van de Omgevingswet, waarin de gemeenteraad als planwetgever in beginsel beleidsvrijheid geniet, tenzij sprake is van een concreet, inhoudelijk afgebakend provinciaal belang. Door het ontbreken van een expliciete proportionaliteitstoets en duidelijke bevoegdheidsgrenzen wordt de gemeentelijke afwegingsruimte in de uitvoering feitelijk beperkt, zonder dat daartegenover objectief toetsbare criteria of concrete normstelling vanuit het provinciaal belang staat.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-025086/4	Redeneerlijn niet opnemen als instructieregel. Om deze juridische kwetsbaarheden te ondervangen, verzoeken wij u om de redeneerlijn niet als instructieregel op te nemen in de verordening. In het geval u onverhoopt wenselijk acht de redeneerlijn in de verordening te handhaven, dan verzoeken wij u om artikel 4.122 aan te vullen met een expliciete clausule waarin de toepassing van de redeneerlijn proportioneel wordt gemaakt aan de aard en ruimtelijke impact van het initiatief. We verzoeken u om het begrip ‘provinciaal belang’ nader te definiëren en af te bakenen aan de hand van de belangen waarvoor daadwerkelijk instructieregels zijn vastgesteld.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja
2025-025086/5	Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

2025-023459/1	Daarom zouden wij graag, aan de voorkant en in de praktijk, met u samenwerken aan de doorvertaling en concretisering van de redeneerlijn naar gebiedsniveau. En bepalen wat hiervoor nodig is. Waar lopen we tegenaan? Wat werkt wel en wat niet? En hoe doen we dat samen? Ieder vanuit de eigen rol in de ruimte. Pas verordenen nadat duidelijk is wat werkt in de praktijk sluit naadloos aan op onze constructieve samenwerking en uw bestuursstijl: noaberschap in het bestuur brengen, werken als één overheid, gebiedsgericht werken en ruimte laten voor oplossingen in gebiedsprocessen en 'leren door te doen' (pagina 89 e.v.). Samengevat daarom het voorstel om: a. de redeneerlijn in de verordening meer in harmonie te brengen met uw omgevingsvisie (bestuursstijl, ruimte voor maatwerk en gebiedseigenoplossingen e.d Toelichting: Bijvoorbeeld door in de verordening te verwijzen naar de in de visie opgenomen redeneerlijn (leidende principes, voorgestane prioritering en rode draden) en deze als leidraad te hanteren voor ruimtelijke ontwikkelingen in Overijssel. Op vergelijkbare wijze is het uitvoeringsmodel (of-waar-hoe) opgenomen in de huidige omgevingsverordening (artikel 4.7). b. meer recht te doen aan het belang van en vertrouwen in de voorkantsamenwerking tussen provincie en gemeenten en deze samenwerking een centrale(re) plek te geven in de redeneerlijn; c. onze energie, kennis, tijd en ruimte te benutten om, via de voorkantsamenwerking, praktijkervaring op te doen met de invulling en concretisering van de redeneerlijn naar gebieds- en locatieniveau, specifiek in gebieden waar veel opgaven samenkomen (zoals de Noordflank Vechtdal); d. voor dergelijke gebieden gezamenlijk richtinggevende uitgangspunten te formuleren voor ruimtelijke opgaven waarbinnen gemeenten de vrijheid krijgen voor gebiedsgericht maatwerk op planniveau; e. meer van 'buiten naar binnen te werken', dus op basis van de genoemde praktijkervaring te bepalen wat er in de verordening aan 'de achterkant' nog geregeld moet worden voor wat betreft de wijze van samenwerking (in gebiedsprocessen) en de redeneerlijn.	U geeft in uw zienswijzen aan de Redeneerlijn te zien als waardevol instrument in de voorkantsamenwerking en doet enkele concrete voorstellen tot aanpassing van de juridische regeling om de Redeneerlijn meer in lijn te brengen met de praktijk van voorkantsamenwerking. Ook stelt u voor 'pas te verordenen nadat duidelijk is geworden wat werkt op lokaal niveau'. Wij zijn het met u eens dat de Redeneerlijn goed functioneert binnen de voorkantsamenwerking, zoals we die al enige jaren ook kennen. Mede met uw gemeente hebben we ook waardevolle ervaringen opgedaan in het werken met de Redeneerlijn binnen deze voorkantsamenwerking. We delen uw visie niet dat de Redeneerlijn daarmee nu (nog) niet in de Omgevingsverordening opgenomen moet worden. Wel hebben we de Omgevingsvisie verduidelijkt en de juridische regeling van de Redeneerlijn in de Omgevingsverordening vereenvoudigd. In lijn met de Omgevingswet hebben wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn verduidelijkt, en hebben we ook verduidelijkt hoe die belangen daar een plek in hebben. We hebben daarbij ook verduidelijkt waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook hebben wij opgenomen dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling. We gaan er van uit dat we hiermee ook tegemoet komen aan het door u ingebrachte voorstel ten aanzien van de voorkantsamenwerking.	Ja

Thema 5. Bestuursstijl, uitvoering, samenwerking en monitoring van visie naar praktijk

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-023910/7	Ook is het wenselijk om de uitzonderingenlijst en de afspraken over voorkantsamenwerking juridisch te verankeren in een beleidsregel die direct gekoppeld is aan de instructieregel, zoals voorzien in artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht. Daarmee ontstaat een systematiek die niet alleen uitvoerbaar is, maar ook juridisch houdbaar en verenigbaar met de rolverdeling onder de Omgevingswet.	Wij hebben de Redeneerlijn in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening op een aantal onderdelen aangepast en het doel en de toepassing van de Redeneerlijn verduidelijkt. In lijn met de Omgevingswet verduidelijken wij de provinciale belangen die aanleiding zijn voor het opstellen van de Redeneerlijn en verduidelijken hoe die belangen daar een plek in hebben. We verduidelijken daarbij ook waar wij ruimte laten voor lokale afwegingen aan de hand van de Redeneerlijn. Ook nemen wij op dat de onderbouwing die bij een omgevingsplan wordt gevraagd op basis van de Redeneerlijn, in verhouding hoort te staan tot de omvang van de ontwikkeling en ook het doorlopen gezamenlijke traject wat daar in bepaalde gevallen aan vooraf is gegaan. Wij zijn van mening dat wij zo in lijn met de Omgevingswet onze provinciale rol invullen.	Ja

Thema 6. Water, bodem en klimaatadaptatie

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-023639/2	Water en bodem sturend: grondwaterkwaliteit (6.1 Ontwerp Omgevingsvisie en artikel 4.13 ontwerp-Omgevingsverordening). De provincie wil voldoende schone bronnen beschikbaar stellen zodat drinkwaterbedrijven drinkwater van goede kwaliteit kunnen produceren. Er staat onder meer dat verontreinigingen aan de bron worden tegengaan. Daarnaast wil de provincie de waterkwaliteit van oppervlakte- en grondwater verbeteren. Deze doelen onderschrijven wij. In de gemeente Wierden wordt echter veel drinkwater gewonnen. Aangezien er naar nieuw aanbod wordt gezocht, is het niet de verwachting dat drinkwaterwinning in Wierden zal verminderen of zal stoppen. Een groot deel van het grondwaterbeschermingsgebied ligt in agrarisch gebied. Het is ons niet duidelijk wat deze beleidsdoelen betekenen voor het grondgebruik binnen grondwaterbeschermingsgebieden in onze gemeente. Wij pleiten voor een goede vergoeding voor grondeigenaren die ervoor zorgen dat (ook in de toekomst) schoon drinkwater kan worden gewonnen. Daarnaast vragen wij ons af of ter bescherming van de grondwaterkwaliteit en -voorraad geen regels moeten worden gesteld ten aanzien van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Wij verzoeken u in de Ontwerp Omgevingsvisie en de Ontwerp-Omgevingsverordening deze zaken te verankeren.	Nadere uitwerking van het principe om verontreinigingen tegen te gaan krijgt een plek in het Regionaal Waterprogramma (RWP). De Omgevingsvisie geeft de algemene kaders.	Nee
2025-023649/9	Water en bodem sturend, aanpassing art. 4.13: In artikel 4.13 staan 4 gebieden gedefinieerd. In Enschede zitten we in gebied 4 (zandgrond), maar door de stuwwal zit er ook veel klei en we hebben beekdalen. Wat betekent dit in de benadering van de provincie? Want van een aantal doelen die ze bij dit type gebied nastreven, vragen in Enschede wel enige nuancering en maatwerk. Ons verzoek is daarom dat provincie art. 4.13 2e lid verduidelijkt door daarbij aan te geven dat lokaal maatwerk mogelijk is. Het zal naar verwachting in meerdere gemeenten voorkomen dat lokaal sprake is van meerdere bodemtypen die niet zonder meer passen binnen het regionale gebiedsperspectief voor water en bodem sturend.	De gebiedstypenkaart duidt op een hoog abstractieniveau de regionale verschillen in Overijssel. Dit is het vertrekpunt om te komen tot lokale afwegingen ten aanzien van water en bodem sturend. We nemen op deze kaart geen gedetailleerde zaken op. Daar kan lokaal veel beter invulling aan gegeven worden. In de Omgevingsvisie hebben we uitgebreid toegelicht dat we lokaal maatwerk hierbij mogelijk willen maken. De Omgevingsverordening bindt andere overheden dan de provincie. Dus deze speelruimte is er, zonder dat we dat in dit artikel nader benoemen.	Nee

2025-023454/5	Wij vinden uiteraard ook dat bij ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de beekdalen, maar zien daarnaast in deze gebieden ook zeker positieve ontwikkelkansen en mogelijkheden. Deze komen naar onze mening onvoldoende terug. Wij verzoeken dan ook om dergelijke ontwikkelingen ruimte te (blijven) bieden en deze ruimte tevens te borgen. Dergelijke ontwikkelingen zijn noodzakelijk met het oog op leefbare dorpen en dragen tegelijkertijd bij aan een groene en klimaatbestendige omgeving. In het kader daarvan vragen wij ook aandacht voor artikel 4.13 (klimaatrobuust water- en bodemsysteem) van de actualisatie van de Omgevingsverordening.	Wij danken u voor uw oproep tot meervoudig ruimtegebruik. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Wij vragen een onderbouwing hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Daarnaast juichen wij toe als er meerdere doelen met een ontwikkeling gerealiseerd kunnen worden, zoals leefbaarheid en natuurontwikkeling. Wij vinden het benutten van mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik bij ontwikkelingen dan ook een belangrijk uitgangspunt en kan samen opgaan met een ontwikkeling klimaatrobuust uit te voeren. Artikel 4.13 regelt in de Omgevingsverordening ons beleid in deze.	Nee
2025-023039/6	Aanpassing Omgevingsverordening, Water en bodem sturend. U gebruikt de volgende tekst: "Bebouwd gebied: hier is het perspectiefgericht op het niet verder vergroten en tegengaan van de klimaatopgave". Wij vragen u de term klimaatopgave iets meer te nuanceren. Wij nemen aan dat het gaat over klimaatadaptatie, niet over duurzaamheid in het algemeen, maar wel goed om dit duidelijk te verwoorden.	We onderschrijven de lezing van indiener en hebben het woord klimaatopgave genuanceerd. Voor een nadere sturing voor grondgebruik lopen onderzoeken en volgen we ontwikkelingen op de voet. In het kader van het Regionaal Waterprogramma (RWP) gaan we dit nader uitwerken.	Ja
2025-023039/15	Wij lezen dat de provincie kiest voor het uitgangspunt dat het water en bodemsysteem sturend is voor het landgebruik en dat er sprake is van een onderzoeksverplichting voor nieuwe ontwikkelingen. Dit onderschrijven wij. Tegelijkertijd vragen wij ons af of er vanuit de provincie ook mogelijkheden zijn voor meer sturing, vanuit het water en bodemsysteem, daar waar het gaat om grondgebruik wat conform de omgevingsplannen al bij rechte is toegestaan. Denk daarbij bijvoorbeeld aan meer sturing op teelten met een negatieve impact op het water en bodemsysteem.	Voor een nadere sturing voor grondgebruik lopen onderzoeken en volgen we ontwikkelingen op de voet. In het kader van het RWP gaan we dit nader uitwerken.	Nee
2025-023917/1	Aanvullend willen wij, in het verlengde van onze concretiseringsvoorstellen die wij in oktober hebben aangereikt, het volgende meegeven. Een "Water en bodem sturend-kaart". Vanwege het belang voor ruimtelijke keuzes en toekomstige ontwikkelingen zien wij graag de laagtes/beekdalen en overstroombare gebieden op de kaart van gebiedstypen. Deze kwetsbare gebieden zijn voor Twente wel benoemd en opgenomen in de verordening, maar nog niet voor West-Overijssel. Wij denken dat het goed is om aan te geven hoe ruimtelijke ontwikkelingen per gebiedstype kunnen bijdragen aan een klimaatbestendig gebied (water vasthouden, bergen, afvoeren, zoals uitgewerkt in de regionale sponsstrategie). Wateraanvoer is geen gebiedstype en zou beter weggelaten kunnen worden of met toelichting dat in extreem droge jaren en op de lange termijn de beschikbaarheid van wateraanvoer niet gegarandeerd is.	De gebiedstypenkaart duidt op een hoog abstractieniveau de regionale verschillen in Overijssel. Dit is het vertrekpunt om te komen tot lokale afwegingen ten aanzien van water en bodem sturend. We gaan op deze kaart geen gedetailleerde zaken opnemen. Daar kan lokaal veel beter invulling aan gegeven worden. We zien hier ook een belangrijke rol voor de waterschappen. Wel zijn we het eens dat wateraanvoer geen gebiedstype is, dit hebben we verwijderd.	Ja
2025-024186/1	Artikel 2.8.2. Hier zien we de toevoeging 'Buitenpolder Kuinre waarbij 30% van het oppervlak een grotere overstromingskans mag hebben. Naar wij hebben begrepen is hier in het verleden inderdaad wel eens over gesproken. Maar volgens deelnemers in het gebied zijn hier geen afspraken over gemaakt. Het verbaast hen dan ook deze toevoeging hier terug te lezen. Wij zijn dan ook benieuwd hoe de 30% tot stand is gekomen en waar deze percelen gelegen zijn. Dit is momenteel niet duidelijk vindbaar in de bijhorende stukken. Ook is een vraag hoe groot de overstromingskans in die 30% dan wel mag zijn? Is dit 1/1, of hanteert men hier bijvoorbeeld 1/5. Dat maakt al een verschil. Ook op de waarde van de gronden van de betreffende agrariërs. Derde vraag die erbij komt, verwijzend naar voorgaande signaal, is of er goede afspraken met de agrariërs zijn gemaakt over dit veranderende beleid?	Voor de Buitenpolder Kuinre is een gebiedsproces geïnitieerd door het waterschap Drents-Overijsselse Delta. Zij hebben dit georganiseerd naar aanleiding van de wijziging van de omgevingswaarde wateroverlast bij de jaarlijkse update van de Omgevingsvisie. In dat gebiedsproces zijn de agrariërs geïnformeerd over de aanpassing van deze normering voor wateroverlast. De achtergrond hiervan is dat in het veenweidegebied het verder afvoeren van water onwenselijk is. Voor het systeem van de Buitenpolder Kuinre past het daarom beter om in afstemming met het gebied lokaal meer wateroverlast toe te laten. De 30% is tot stand gekomen via dit gebiedsproces.	Nee
2025-024717/11	C Artikel 2.8 (uitgangspunten omgevingswaarden wateroverlast buiten de bebouwde kom) wordt als inleidende tekst door indiener als indiener op de volgende zienswijzen aangehaald: * Wat is de "grotere overstromingskans"? 5x per dag ?, 10 x per week?, 2x per maand ? * Een eis aan de hersteltijd van overstroomde gebieden ontbreekt.	* In de Omgevingsverordening zijn omgevingswaarden opgenomen voor waterveiligheid en wateroverlast, die gebaseerd zijn op berekeningen van de kans dat een dijk doorbreekt en dat in een gebied er water op land komt te staan. De normen voor wateroverlast zijn geformuleerd als de kans dat een gebied 1 keer in de 50 jaar, 25 jaar of 10 jaar of elk jaar onder water komt te staan. Voor een klein deel van het gebied wordt geaccepteerd dat die kans zich vaker zal voordoen en dat er dus een grotere overstromingskans geldt. Die grotere overstromingskans voor een klein percentage van het gebied is niet genormeerd en kan zich theoretisch ook 5x per dag voor doen. * De omgevingswaarde voor wateroverlast buiten de bebouwde kom stelt inderdaad geen eis aan de hersteltijd. De hersteltijd is lastig te bepalen omdat die per perceel kan verschillen. De hersteltijd is ook niet goed te beïnvloeden door de waterschappen omdat daarbij allerlei aspecten een rol spelen. Onze omgevingswaarden zijn normen voor waterschappen en gaan over zaken die het waterschap wel kan beïnvloeden.	Nee

2025-024717/12	Artikel 4.13 wordt aangehaald door indiener, evenals de gewijzigde tekst over veenweide onder DDDD. Vervolgens de zienswijzen: * Citaat Veenweidegebieden stoten landelijke naar schatting jaarlijks 7 Mton CO2-eq uit. CO2-eq betreft i.h.a. di-stikstofoxide N2O, kooldioxide CO2 en methaan CH4, hoe is dit voor Overijssel? * door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH4 gelijk aan 25CO2-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd? (Zie b.v. Greenhouse gas emissions and surface water management https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel" : Stoppen, Remmen, Doorgaan? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel" ? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel" ? * Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten? Zoals: 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (verwijzing zie p.9 zienswijze). * Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten? (verwijzing AI-tekst op p.9 zienswijze). * Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling)?	Dank u voor uw vragen. * Dit is 0,7 Mton (zie ook antwoord op uw zienswijze 2025-024717/14 op de Omgevingsvisie). * Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO2 tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO2 uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. * Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. * Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. We betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie, waarbij we met het gebied en op basis van de gebiedskenmerken tot een voorgestelde aanpak komen. * In de toelichting op de Omgevingsverordening gaan we inderdaad niet in op mogelijke negatieve volksgezondheidsaspecten van bloedzuigende insecten en de overlast van steekmuggen en knutten in gebieden die vernat worden. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. In de Omgevingsvisie wordt ingegaan op de provinciale ambities op het terrein van gezondheid, maar niet voor elke beleidsambitie in de Omgevingsverordening wordt het juridische instrumentarium van de Omgevingsverordening ingezet. * De tijd zal het leren of met vernatting van veenweidegebied de beoogde doelen worden bereikt. Op basis van de huidige kennis en inzichten verwachten we dat vernatting bijdraagt aan oplossingen voor natuur- en klimaatopgaven in het gebied.	Nee
2025-024717/29	In de toelichting op Zandgronden staat: 'op langere termijn speelt bij de zandgronden de onzekerheid dat wateraanvoer in gebieden waar dit nu nog mogelijk is, in de toekomst niet meer gegarandeerd is'. Zinsnede en redenering onbegrijpelijk. Welke wateraanvoer is nu nog mogelijk, maar mogelijk in de toekomst niet meer?	Momenteel is er wateraanvoer vanuit de IJssel en het Twentekanalensysteem mogelijk in nabijgelegen gebieden. Dit gebeurt door gemalen, pompen en sluizen en dit is een technisch systeem. Voor welke gebieden dit mogelijk is, is op een werkkaart in het Geo-portaal van Overijssel te vinden. Echter, in de toekomst kan de situatie veranderen waarbij de mogelijkheden om water hoger in het systeem te krijgen onmogelijk worden. Dit is op dit moment nog niet aan de orde, maar sluiten we voor de middellange termijn niet uit. We hebben de tekst aan de hand van deze nadere uitleg verduidelijkt.	Ja
2025-023654/12	C Artikel 2.8 (uitgangspunten omgevingswaarden wateroverlast buiten de bebouwde kom) wordt als inleidende tekst door indiener als indiener op de volgende zienswijzen aangehaald: * Wat is de "grotere overstromingskans"? 5x per dag ?, 10 x per week?, 2x per maand ? * Een eis aan de hersteltijd van overstroomde gebieden ontbreekt.	* In de Omgevingsverordening zijn omgevingswaarden opgenomen voor waterveiligheid en wateroverlast, die gebaseerd zijn op berekeningen van de kans dat een dijk doorbreekt en dat in een gebied er water op land komt te staan. De normen voor wateroverlast zijn geformuleerd als de kans dat een gebied 1 keer in de 50 jaar, 25 jaar of 10 jaar of elk jaar onder water komt te staan. Voor een klein deel van het gebied wordt geaccepteerd dat die kans zich vaker zal voordoen en dat er dus een grotere overstromingskans geldt. Die grotere overstromingskans voor een klein percentage van het gebied is niet genormeerd en kan zich theoretisch ook 5x per dag voor doen. * De omgevingswaarde voor wateroverlast buiten de bebouwde kom stelt inderdaad geen eis aan de hersteltijd. De hersteltijd is lastig te bepalen omdat die per perceel kan verschillen. De hersteltijd is ook niet goed te beïnvloeden door de waterschappen omdat daarbij allerlei aspecten een rol spelen. Onze omgevingswaarden zijn normen voor waterschappen en gaan over zaken die het waterschap wel kan beïnvloeden.	Nee

2025-023654/13	Artikel 4.13 wordt aangehaald door indiener, evenals de gewijzigde tekst over veenweide onder DDDD. Vervolgens de zienswijzen: * Citaat Veenweidegebieden stoten landelijke naar schatting jaarlijks 7 Mton CO₂-eq uit. CO₂-eq betreft i.h.a. di-stikstofoxide N₂O, kooldioxide CO₂ en methaan CH₄, hoe is dit voor Overijssel ? * door het hogere grondwaterpeil ontstaat een emissietoename van het broeikasgas methaan (CH₄ gelijk aan 25CO₂-eq), waarom wordt methaan, de keerzijde van vernatting niet beschouwd ? (Zie b.v. Greenhouse gas emissions and surface water management https://piahs.copernicus.org/articles/382/643/2020/piahs-382-643-2020.pdf) * Welk scenario wordt voorzien uit het rapport uit 2020 "veenweidegebied Overijssel" : Stoppen, Remmen, Doorgaan ? * Was u vergeten dat dit rapport bestaat: "veenweidegebied Overijssel" ? * Of staan er niet de gewenste oplossingen in "veenweidegebied Overijssel" ? * Waarom geen aandacht voor mogelijk negatieve volksgezondheids aspecten van bloedzuigende insecten ? Zoals: 34 Vragen en antwoorden over steekmuggen en knutten in relatie tot vernatting (verwijzing zie p.9 zienswijze). * Waar is de beschouwing over vernatting en en vervolgens de aanwezigheid en (over)last van steekmuggen en knutten ? (verwijzing AI-tekst op p.9 zienswijze). * Wordt hier door menselijk ingrijpen de volgende ecologische blunder begaan (en daar kennen we er al een paar van, te beginnen bij ruilverkaveling) ?	Dank u voor uw vragen. * Dit is 0,7 Mton (zie ook antwoord op uw zienswijze 2025-023654/13 op de Omgevingsvisie). * Wetenschappelijk is aangetoond dat bij -20 tot -40cm onder maaiveld de uitstoot van broeikasgassen zoals methaan, lachgas en CO₂ tot een zo laag mogelijke gezamenlijke uitstoot leidt. Bij lagere peilen neemt CO₂ uitstoot toe, bij hogere peilen nemen methaan en lachgas toe. * Er wordt geen scenario voorzien uit dit rapport. Het rapport diende om inzicht te verkrijgen over de effecten van verschillende handelingsperspectieven. * Wij zijn ons van dit rapport wel degelijk bewust. We betrekken de oplossingsrichtingen bij onze veenweidestrategie, waarbij we met het gebied en op basis van de gebiedskenmerken tot een voorgestelde aanpak komen. * In de toelichting op de Omgevingsverordening gaan we inderdaad niet in op mogelijke negatieve volksgezondheidsaspecten van bloedzuigende insecten en de overlast van steekmuggen en knutten in gebieden die vernat worden. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. In de Omgevingsvisie wordt ingegaan op de provinciale ambities op het terrein van gezondheid, maar niet voor elke beleidsambitie in de Omgevingsverordening wordt het juridische instrumentarium van de Omgevingsverordening ingezet. * De tijd zal het leren of met vernatting van veenweidegebied de beoogde doelen worden bereikt. Op basis van de huidige kennis en inzichten verwachten we dat vernatting bijdraagt aan oplossingen voor natuur- en klimaatopgaven in het gebied.	Nee
2025-023654/30	In de toelichting op Zandgronden staat: 'op langere termijn speelt bij de zandgronden de onzekerheid dat wateraanvoer in gebieden waar dit nu nog mogelijk is, in de toekomst niet meer gegarandeerd is'. Zinsnede en redenering onbegrijpelijk. Welke wateraanvoer is nu nog mogelijk, maar mogelijk in de toekomst niet meer?	Momenteel is er wateraanvoer vanuit de IJssel en het Twentekanalensysteem mogelijk in nabijgelegen gebieden. Dit gebeurt door gemalen, pompen en sluizen en dit is een technisch systeem. Voor welke gebieden dit mogelijk is, is op een werkkaart in het Geo-portaal van Overijssel te vinden. Echter, in de toekomst kan de situatie veranderen waarbij de mogelijkheden om water hoger in het systeem te krijgen onmogelijk worden. Dit is op dit moment nog niet aan de orde, maar sluiten we voor de middellange termijn niet uit. We hebben de tekst aan de hand van deze nadere uitleg verduidelijkt.	Ja
2025-024449/2	Water en bodem sturend. We onderschrijven het belang van water en bodem sturend en een goede afstemming hierover met provincie en waterschappen. De verplichting om ook voor de stedelijke gebieden te moeten onderbouwen dat de ontwikkeling bijdraagt aan het versterken van het regionaal perspectief water en bodem dat voor het gebied vinden we te ver gaan.	Water en bodem sturend is één van de vier Leidende Principes in de Omgevingsvisie. De klimaatopgave geldt niet alleen voor het landelijke gebied. We willen voorkomen dat stedelijke gebieden hun opgaven afwentelen op het omliggende landelijke gebied. Daarom zijn wij van mening dat ook in het stedelijk gebied invulling moet worden gegeven aan dit Leidende Principe.	Nee
2025-024967/3	Handhaafbaarheid. Naast de noodzaak om de regels voor de bescherming voor drinkwater goed te regelen onderstreept Vitens het belang van een handhaafbare omgevingsverordening en de noodzaak tot voldoende handhavers.	Wij danken u voor uw zienswijze. Toezicht en handhaving hebben onze aandacht.	Nee
2025-024967/4	Beschermingsbeleid Drinkwater. 60-metergrens. In tegenstelling tot bijvoorbeeld Gelderland, eist Overijssel een minimale afstand van 60 meter van een winput tot de grens van het waterwingebied (de 60-metergrens). Deze is gebaseerd op de aanname dat dit overeenkomt met 60 dagen reistijd van het regenwater naar de put. Uit nieuwe modellen blijkt dat deze aanname niet juist is. Hierbij verzoekt Vitens om afstand te doen van de 60-metergrens. Vitens adviseert een onderbouwing van afstanden tot de grens van een wingebied op basis van reistijden en drinkwatermodellen. Op deze manier sluit de wet- en regelgeving beter aan bij de werkelijke situatie en de gemeten waterstromen in een gebied. Dit leidt tot een betere bescherming van onze bronnen.	Wij danken u voor uw zienswijze. In de Omgevingsverordening hebben we het beschermingsregime van drinkwater niet aangepast. Wij hanteren geen strikte 60 meter grens, de verblijftijd van water is leidend. We evalueren momenteel ons beschermingsbeleid. Hierbij kan dit aspect nader aan bod komen.	Nee
2025-024967/5	Intrekgebieden. In de geactualiseerde omgevingsverordening zijn er geen aanvullende regels in intrekgebieden rondom grondwaterbeschermingsgebieden. Dit betreurt Vitens. Juist door onderscheid te maken tussen grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden kan er ruimtelijk meer medegebruik toegestaan worden terwijl tegelijkertijd de bescherming van de drinkwaterbronnen minimaal gelijk blijft. Gebiedsdifferentiatie en gebiedspecifieke bescherming dragen hieraan bij. Bestaande drinkwaterbronnen worden beschermd om te blijven. Dit is veranderd ten opzichte van vroeger, toen drinkwater verplaatst werd bij bedreigingen. Dit vraagt om een passende bescherming, zonder onnodige beperkingen voor onze burens. Hiermee kan de drinkwaterwinning voor tientallen jaren op dezelfde locatie blijven.	Wij begrijpen uw behoefte voor een passende bescherming. In de Omgevingsverordening hebben we het beschermingsregime van drinkwater niet aangepast. Er is echter wel onderscheid tussen grondwaterbeschermingsgebieden en intrekgebieden: naast dat voor beide gebieden een ruimtelijk beschermingsregime geldt, geldt voor grondwaterbeschermingsgebieden ook nog een milieutechnisch beschermingsregime. Momenteel zijn we bezig om ons beschermingsbeleid te evalueren. Hierbij kan gebiedsdifferentiatie nader aan bod komen.	Nee

2025-024967/6	Oppervlaktewater. Uit recent onderzoek blijkt dat de oppervlaktewaterstromingen richting intrek- en grondwaterbeschermingsgebieden een grotere invloed hebben dan tot dusver gedacht. De geactualiseerde omgevingsverordening biedt geen aanvullende eisen aan instromend oppervlaktewater richting het grondwaterbeschermingsgebied.	U heeft vastgesteld dat wij in de ontwerp-Omgevingsverordening het beschermingsregime van drinkwater niet hebben aangepast. We evalueren momenteel ons beschermingsbeleid. Hierbij kunnen de effecten van instromend oppervlaktewater aan bod komen.	Nee
2025-024967/7	Nieuwe ontwikkelingen. Vitens ziet dat er veel verandert. Tegelijkertijd vragen wij met deze brief aandacht voor het feit dat de huidige omgevingsverordening nog niet heeft ingespeeld op deze nieuwe ontwikkelingen. Hieronder worden belangrijke voorbeelden aangedragen. Drinkwaterwinning uit oppervlaktewater. Vitens onderzoekt mogelijkheden om drinkwater te winnen uit oppervlaktewater. Zowel uit de IJssel, de weteringen, procesbekkens als uit afgesloten oppervlaktewater-lichamen (vijvers). Deze bronnen worden alleen gebruikt als dit goed beschermd kan, door o.a. de bescherming van oppervlaktewateren. Op deze ontwikkeling wordt nog niet ingespeeld met de geactualiseerde verordening.	Ook hier heeft u vastgesteld dat wij in de ontwerp-Omgevingsverordening het beschermingsregime van drinkwater niet hebben aangepast. Aandacht voor oppervlaktewater als bron voor drinkwater neemt toe, dat zien wij ook. Het Rijk is bevoegd voor het hoofdwatersysteem en de provincie voor het regionale watersysteem om innamepunten voor oppervlaktewater aan te wijzen als drinkwaterbron. Echter deze aanwijzing betreft monitoring en niet het actief verbeteren van kwaliteit.	Nee
2025-024967/8	Infiltratie van water. Vitens doet onderzoeken naar het opslaan van water in de ondergrond als seizoensopslag (Aquiver Storage and Recovery, ASR). Dit betreft (waarschijnlijk diep) infiltreren van ofwel gezuiverd drinkwater, ruw water of een tussenvorm. Er is een wens om dit mogelijk te maken, voor drinkwaterdoeleinden, onder de IJsselvlei.	Wij volgen de ontwikkelingen op de voet.	Nee
2025-024967/9	Gebiedsdoelen en functiecombinatie. Er is in toenemende mate een druk op de ruimte. Vitens wil graag een passende ruimteclaim op een gebied leggen. De bronnen moeten beschermd, maar zo veel mogelijk ontwikkelingen moeten mogelijk blijven. De omgevingsverordening biedt nu weinig ruimte om te werken met gebiedsdoelen en functiecombinaties. Het is mogelijk om te werken met specifieke gebiedsdoelen, en bijbehorende bescherming, die rekening houdt met de bodemgesteldheid en opgaven bij de betreffende winning. Deze passende maatregelen bieden soms meer ruimte dan generieke beperkingen.	U heeft vastgesteld dat wij in de ontwerp-Omgevingsverordening het beschermingsregime van drinkwater niet hebben aangepast. Wij werken aan de Uitvoeringsagenda Drinkwaterbronnen, waarbij we bekijken hoe we bestaande bronnen naar de toekomst toe robuust kunnen blijven beschermen. Het werken met gebiedsdoelen kan aan bod komen in de evaluatie van ons beschermingsbeleid.	Nee
2025-024967/12	Schadelijke stoffen. Er worden meer opkomende stoffen gemeten in de ondergrond en in het (drink)water. Vitens is benieuwd hoe de provincie Overijssel de omgevingsverordening zal aanscherpen om hiermee om te gaan.	Wij maken ons, net als u, zorgen over de opkomende stoffen. In de Omgevingsverordening hebben we het beschermingsregime van drinkwater niet aangepast. Wij werken aan de Uitvoeringsagenda Drinkwater en de KRW-impuls om deze opgaven beter in beeld te krijgen. Resultaten uit deze trajecten geven ons inzicht in ons handelingsperspectief. Voor nu is het nog niet opportuun om onze verordening hierop aan te passen.	Nee
2025-024967/13	Grondwaterbescherming (art 3.32). De visie van Vitens is dat de bescherming van grondwater niet enkel de kwaliteit, maar ook de kwantiteit betreft (beperkingen van onttrekkingen voor ander gebruik nabij drinkwaterputten). In hoeverre deelt de provincie Overijssel deze visie? Klopt daarnaast onze aannahme dat dit artikel (3.32) niet geldt voor reserveringsgebieden (waar toekomstig drinkwater gewonnen zal worden)? Wat is hiervoor de reden?	Er ligt een relatie tussen kwaliteit en kwantiteit, dat zijn we met u eens. Dit artikel 3.32 richt zich op grondwaterkwaliteit en niet op kwantiteit. Kwantiteitsaspecten worden meegenomen in de vergunningverleningsprocedure. In de evaluatie van ons beschermingsbeleid kan dit aspect een plaats krijgen. Het artikel 3.32 ziet inderdaad niet toe op intrekgebieden of boringsvrije zones. Deze reserveringen hebben nog geen status van grondwaterbeschermingsgebieden.	Nee
2025-024967/14	Watergebiedsreservering (art 3.7). Het hoofdstuk 'watergebiedsreservering' is gereserveerd voor toekomstige toevoegingen. Op welke wijze wordt de status van (1) Daale-Vriezenveen, (2) Bruchterveld, (3) Koppelerwaard en (4) Salland Diep (I.a.o. de boringsvrije zone) geborgd?	Wij danken u voor uw reactie. De status van (1) Daale-Vriezenveen, (2) Bruchterveld, (3) Koppelerwaard en (4) Salland Diep (I.a.o. de boringsvrije zone) is geborgd doordat deze als intrekgebieden of boringsvrije zone zijn aangewezen in de Omgevingsverordening. Daarmee zijn ze gereserveerd. Met watergebiedsreserveringen bedoelen wij geen drinkwatergebiedsreserveringen, maar beleidsmatig vastgelegde gebiedsreserveringen op het vlak van waterbeheer, zoals primaire watergebieden en overstromingsrisicogebieden. Deze watergebiedsreserveringen hebben geen drinkwater component.	Nee
2025-024967/16	Infiltratie (art 5.18, lid 3). In dit artikel kan worden opgevat dat er onder Sallands Diep geen meetnauwkeurigheid is vereist. Is dit een correcte aannahme? Daarnaast is de term 'infiltratie' niet eenduidig te interpreteren. Enerzijds geldt voor infiltratie het infiltratiebesluit. Hemelwater in de bodem laten lopen valt onder 'lozen in de bodem'. Dit leidt ons tot de vragen: is dit artikel juridisch houdbaar? En zijn alle vormen van het in de bodem brengen van water voor verschillende doelen afgedekt?	U constateert dat wij in de ontwerp-Omgevingsverordening dit artikel op dit aspect niet hebben aangepast. Wij beoordelen dit artikel als juridisch houdbaar. In de evaluatie van ons beschermingsbeleid kan dit aspect aan bod komen.	Nee

Thema 7. Klimaatmitigatie en energie(transitie)

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-022533/6	Artikel 4.125 Instructieregel energiesysteem. Het artikel vraagt ons om bij een omgevingsplan voor een nieuwe ontwikkeling rekening te houden met de effecten op het energiesysteem en te motiveren welke maatregelen zijn afgewogen om negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. In de motivering van deze instructieregel wordt aangegeven dat samen met gemeente een handreiking wordt opgesteld die gaat helpen om hiervoor een onderbouwing te geven zodat we kunnen voldoen aan deze motiveringseis. Omdat wij voor toepassing van dit artikel ook afhankelijk zijn van informatie van externe partijen en de praktische invulling helder moet zijn vragen we om de aangegeven handreiking gereed te hebben voordat dit artikel in de Omgevingsverordening in werking gaat, zodat we hier ook op een manier invulling aan kunnen geven.	Dank voor uw reactie. Wij streven ernaar om op het moment van vaststellen van de Omgevingsverordening, deze handleiding beschikbaar te hebben.	Nee
2025-023639/4	• Aanvulling artikel 4.11.2 ontwerp-Omgevingsverordening. Dit artikel is aangepast naar aanleiding van de nieuwe Energiewet. Deze aanpassing maakt het mogelijk dat de provincie kan sturen op kleinere windparken terwijl het bevoegd gezag voor parken kleiner dan 15 MW bij de gemeente ligt. Wij vragen ons af of de provincie voldoet aan subsidiariteitsbeginsel (artikel 2.3 van de Omgevingswet) en of voldoende gemotiveerd is dat de provincie het bevoegd gezag overneemt van gemeente zonder programmeringsafspraken. Naar onze mening ontbreekt een duidelijke afweging en motivering waarom de Provincie beter in staat is om vergunningen te verlenen voor windparken met een vermogen kleiner dan 15 MW. Graag ontvangen wij hier een reactie van op.	Dank voor uw zienswijze. Wij vinden een windpark kleiner dan 15 MW van provinciaal belang gezien het feit dat een kleiner windpark bijdraagt aan het behalen van de 2,3 TWh als provinciale doelstelling voor windenergie. Het opstellen van windbeleid is ingegeven door het provinciale belang van waarborging van de openheid en de kwaliteit van het landschap.	Nee
2025-023639/5	• Energiesysteem — ontwerp-Omgevingsverordening instructieregel Energiesysteem. We begrijpen het idee achter de instructieregel dat er rekening moet worden gehouden met de effecten van ontwikkelingen op de energiebalans en zo het energiesysteem. De vraag is of dit altijd goed inzichtelijk is en wat er precies wordt bedoeld met 'effecten' op het energiesysteem. Zijn dit bijvoorbeeld de piekmomenten die een installatie opleveren en terug leveren aan het net, of iets anders. Wij vragen u om, in afstemming met de netbeheerder, aan te geven met welke 'effecten' kan worden gemeten en welke maatregelen er zijn om negatieve effecten te beperken. Wij vragen u deze instructieregel te verduidelijken.	We herkennen uw vraag. In de Omgevingsverordening (art. 4.1.125) is opgenomen dat we samen met gemeenten een handreiking ontwikkelen om te helpen bij de onderbouwing uit de motiveringsplicht. Wij streven ernaar deze handreiking op het moment van vaststellen van de Omgevingsverordening beschikbaar te hebben.	Nee
2025-023887/1	In de ontwerp Omgevingsverordening is de verplichting opgenomen om bij omgevingsplanwijzigingen een motivering te verzorgen van de impact van de (ruimtelijke) ontwikkeling op het energiesysteem. Wij staan achter deze ontwikkeling, omdat het aandacht vraagt voor een zorgvuldige afweging van de impact van de ruimtelijke ontwikkeling op het energiesysteem. Het vraagt tevens aandacht voor de noodzaak om nieuwe ruimtelijke ontwikkeling op een netbewuste wijze vorm te geven en in te richten.	Dank voor uw zienswijze. Wij zijn verheugd met uw steun.	Nee
2025-023887/2	In de voorgestelde wijzigingen van de Omgevingsverordening wordt gesproken over “maatregelen om negatieve effecten op het energiesysteem te voorkomen of beperken”. Vele ontwikkelingen hebben een vorm van energie nodig. Daarom pleiten wij ervoor om niet te spreken over negatieve effecten, maar dit te herformuleren in: alternatieve mogelijkheden en slimme maatregelen.	Dank voor uw opmerking. Onder maatregelen waarmee negatieve effecten op het energiesysteem worden voorkomen verstaan we ook zeker alternatieve mogelijkheden en slimme maatregelen. We laten het zo staan, omdat het voor ons vanzelfsprekend is en omdat uit de overige tekst in de paragraaf blijkt dat het ook gaat om alternatieve mogelijkheden en slimme maatregelen.	Nee
2025-023887/3	Hoe deze motiveringseis er precies uit gaat zien, wordt verder uitgewerkt in een handreiking samen met gemeenten. Vanuit Enexis willen we graag een actieve rol bij deze uitwerking. Wij zijn immers de aangewezen partij om de impact van ontwikkelingen op het energiesysteem te duiden.	Dank voor uw aanbod. Uw inbreng bij deze uitwerking waarderen wij. Wij zullen u hiervoor uitnodigen.	Nee
2025-023930/4	Afdeling 4.16 Energiesysteem. Om lokale weerstand bij voorbaat te verminderen en om handen en voeten te geven aan de wens vanuit de Omgevingsvisie om een rechtvaardig energiesysteem te bevorderen, geven wij u in overweging in deze paragraaf een artikel of lid toe te voegen dat luidt: Projecten voor de opwek van duurzame zonne- en windenergie dienen voor minimaal 50% te worden gerealiseerd met lokaal eigendom.	In de Omgevingsvisie staat inderdaad dat we werken aan een rechtvaardig energiesysteem. Er zijn verschillende manieren om daar invulling aan te geven, waaronder lokaal eigendom. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie. Daarom nemen we dat nu niet op in de Omgevingsverordening.	Nee

2025-023930/5	In artikel 4.125 neemt u een motiveringsplicht op om aan te geven welke maatregelen zijn afgewogen waarmee negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. Wij vragen ons af of de verordening en de visie voldoende ruimte biedt om (innovatieve) maatregelen te realiseren waarmee negatieve effecten op het energiesysteem worden voorkomen.	Dank voor het delen van uw zorg. Wij zullen de aangekondigde handreiking samen met gemeenten en netbeheerders opstellen. We houden daarbij graag rekening met de mogelijk door u gesignaleerde beperkingen die uit zouden kunnen gaan van de Omgevingsverordening en Omgevingsvisie op innovatieve maatregelen en nodigen u uit deze in te brengen bij het opstellen van de handreiking.	Nee
2025-023930/6	Een laatste opmerking over deze paragraaf betreft de toelichting op art. 4.125. Hierin beschrijft u dat gemeenten door het toelaten van bepaalde energievragende en/of energieleverende functies in bepaalde gebieden invloed hebben op de belasting van het energiesysteem. En dat voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties het belangrijk is dat er goed gekeken wordt naar de effecten van het toelaten van een energievragende en/of energieleverende functie op een bepaalde locatie op de ontwikkelingsmogelijkheden voor andere (maatschappelijke) functies in de (ruime) omgeving. Deze passage zou zo gelezen kunnen worden dat het energiesysteemprobleem bij gemeenten wordt neergelegd. Wij gaan er van uit dat u juist streeft naar een samenwerking tussen provincie, netbeheerders, gemeenten en ontwikkelaars om de problemen met betrekking tot ons energiesysteem samen op te lossen. Zo lezen we dat in de Omgevingsvisie, we geven u in overweging om die gezamenlijke verantwoordelijkheid ook in de toelichting van de verordening explicieter te verwoorden.	Dank voor uw oproep. We onderschrijven uw constatering dat een gezamenlijke aanpak van gemeenten, netbeheerders, private partijen en provincie noodzakelijk is. We benoemen dat ook in de toelichting onder de kop 'Provinciaal belang' waarin we het gesprek met gemeenten en netbeheerders expliciet benoemen. Het achterliggende idee hiervan is dat we op ieder niveau bij willen dragen aan het beperken van de grote opgave voor het energiesysteem.	Nee
2025-023039/8	Aanpassing Omgevingsverordening, aanvulling toelichting paragraaf 4.11.1 zonnevelden. De nieuwe regels zijn ons bekend, hierop hebben wij destijds een zienswijze ingediend. Wij kunnen de beperkingen voor zonne-energie op landbouwgronden nog steeds niet onderschrijven, ook in relatie tot de door de provincie genoemde hoeveelheid meer benodigde duurzame energie richting 2050.	Dank voor uw zienswijze waarin u pleit voor versoepeling van de regels voor zonnevelden op landbouwgrond vanwege de hoge energieambities richting 2050. De provincie erkent de noodzaak van de energietransitie. Echter, dit moet gebeuren binnen de kaders van zorgvuldig ruimtegebruik. Landbouwgrond is een goed dat primair dient voor voedselzekerheid en het behoud van landschappelijke kwaliteit. De provincie blijft inzetten op de zonneladder, waarbij daken, gevels en restruimte als eerste worden benut.	Nee
2025-023039/9	Aanpassing Omgevingsverordening, aanvulling toelichting paragraaf 4.11.2 windenergie. Artikel 4.108a: derde lid: "deze bescherming vervalt zodra is voldaan aan de doelstelling van totaal 2,3 TWh aan windenergie opwek in Overijssel". Hoe ziet de opgave er voor na 2030 uit?	Dank voor uw vraag. In de Omgevingsvisie verwijzen wij voor de opgave na 2030 naar onze Energievisie. Daarin geven wij aan op welke wijze wij de toekomstige energievraag willen invullen met verschillende bronnen van duurzame energie. Wij maken ook een keuze voor inzet op een brede energiemix van elektriciteit, warmte, waterstof en biogas. Bij de herijking van de Energievisie in 2028 bepalen we welke technieken, buiten zon op dak, na 2030 een rol in gaan spelen voor het invullen van de restopgave voor elektriciteitsproductie.	Nee
2025-023039/10	Artikel 4.108c programmeringsafspraken: "Omgevingsplannen voorzien niet in het oprichten van windturbinen voor zover dit ertoe leidt dat er in Overijssel jaarlijks in totaal meer dan 2,3 TWh aan windenergie opgewekt wordt". Het gaat hier weer over de opgave voor 2030, waarom wordt dit hier niet vermeld? De nieuwe regels voor windenergie zijn ons bekend. Wij hebben destijds een zienswijze ingediend. Wij kunnen de beperkingen voor windenergie buiten de clustergebieden nog steeds niet onderschrijven, ook in relatie tot de door de provincie genoemde hoeveelheid meer benodigde duurzame energie richting 2050;	Dank voor uw reactie. Uw eerdere zienswijze is bij ons bekend en wij zijn ons ervan bewust dat de clustereis buiten de voorkeursgebieden een beperking kan vormen voor de realisatie van windenergie in uw gemeente. De 2,3 TWh gaat inderdaad over de opgave voor wind tot 2030. Over de opgave na 2030 is op dit moment nog onduidelijk op welke manier deze ingevuld wordt.	Nee
2025-023888/10	Energie en netcongestie. Wij vragen aandacht voor de motiveringsplicht bij nieuwe ontwikkelingen in relatie tot netcapaciteit. Hierbij zien we de problematiek rondom netcongestie bij nieuwe grootverbruik aansluitingen zoals bedrijven(-terreinen) nadrukkelijk als een gezamenlijke opgave (voortvloeiend uit regionale programmeringsafspraken en de REB2040).	Wij begrijpen uw behoefte aan verduidelijking van de instructieregel. In de toelichting op de Omgevingsverordening kondigden wij aan dat wij samen met gemeenten een handreiking zullen ontwikkelen die de gemeenten gaat helpen om een onderbouwing te leveren waarmee zij voldoen aan de motiveringseis in dit artikel.	Nee

2025-023908/4	Energie. Energie is en blijft een eerste levensbehoefte. We zijn aan het omschakelen van een centraal energiesysteem dat gevoed wordt door continue aanwezige fossiele bronnen naar een decentraal energiesysteem dat vaak meer afhankelijk is van periodiek aanwezige lokale energiebronnen en energieopslag. En dat zonder in te boeten op leveringszekerheid. Terecht verwijst u naar de Provinciale Energievisie die begin dit jaar is vastgesteld. Deze Energievisie gaat echter niet over de regulering en prioritering voor ruimte en verhouding tot andere opgaves. Dit zou in de Omgevingsvisie en verordening plaats moeten hebben. De huidige Energievisie geeft op provinciale schaal een inkijk op mogelijk inzetbare technieken en energiebronnen, maar daarbij worden nog geen keuzes gemaakt op welke schaal welke technieken waar worden ingezet. De actualisatie van de Energievisie is over vier jaar. Als er dan pas keuzes voor technieken worden gemaakt dan duurt dit te lang, gezien de lange doorlooptijd van energieprojecten. De problemen met onder andere netcongestie zijn daarvoor te nijpend. Wij verzoeken u in de Omgevingsvisie al duidelijke keuzes te maken. Waarbij voldoende ruimte en flexibiliteit wordt geboden om in te kunnen spelen op nieuwe inzichten en technieken.	Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt.	Nee
2025-023908/5	Paragraaf 2.6 Voorbereid op de toekomst: klimaatbestendig en duurzaam. In deze paragraaf spreekt u de ambitie uit voor meer duurzame energie. Voor de opgave verwijst u naar de Energievisie, maar echt duidelijk landen in de Omgevingsvisie doet de opgave nog niet. Wij hadden graag meer prioritering en reservering in ruimte gezien en keuzes voor wie, hoe en wat. Er is behoefte aan richtinggevende uitspraken en concrete afwegingskaders op dat vlak. Energie-opwekzien we in zijn algemeenheid terug in de redeneerlijn, maar onduidelijk is waar uw prioriteiten op dit vlak liggen en hoe daarin wordt omgegaan met aanpalende onderwerpen als energiesysteem en energieopslag en de energiebronnen. Laat staan dat daarin onderscheid wordt gemaakt tussen decentrale en centrale ontwikkelingen van ons energiesysteem. De ontwikkeling van het centrale energiesysteem naar een decentraal energiesysteem verdient in onze ogen beduidend meer aandacht dan dat die nu krijgt in de visie en verordening.	Veel van de benodigde investeringen in energie vragen fysieke ruimte. In de Omgevingsvisie hebben we hier een eerste stap in gezet door de Redeneerlijn op te stellen. Tegelijkertijd komt deze onvoldoende tegemoet aan de gevraagde keuzes om de benodigde ruimte op langere termijn te reserveren. Dit vraagt een duidelijke motivatie en een transparante afweging, gevoed vanuit de netbeheerders, getoetst aan onze Energievisie. Deze vorm van energieplanologie wordt verder uitgewerkt met als beoogd eindresultaat een concrete aanvulling aan het Provinciaal Programma Energietransitie waarin een deel van de ruimte daadwerkelijk gereserveerd wordt. Daarnaast werken we gezamenlijk met u en met andere gemeenten en netbeheerders aan een uitvoeringsagenda energie. Hierin zal ook aandacht zijn voor acties die nodig zijn voor de ontwikkeling naar een meer decentraal energiesysteem.	Nee
2025-023908/6	Afdeling 4.16 Energiesysteem. Om lokale weerstand bij voorbaat te verminderen en om handen en voeten te geven aan de wens vanuit de Omgevingsvisie om een rechtvaardig energiesysteem te bevorderen, geven wij u in overweging in deze paragraaf een artikel of lid toe te voegen dat luidt: Projecten voor de opwek van duurzame zonne- en windenergie dienen voor minimaal 50% te worden gerealiseerd met lokaal eigendom. In artikel 4.125 neemt u een motiveringsplicht op om aan te geven welke maatregelen zijn afgewogen waarmee negatieve effecten op het energiesysteem voorkomen kunnen worden. Wij vragen ons af of de verordening en de visie voldoende ruimte biedt om (innovatieve) maatregelen te realiseren waarmee negatieve effecten op het energiesysteem worden voorkomen.	In de Omgevingsvisie staat inderdaad dat we werken aan een rechtvaardig energiesysteem. Er zijn verschillende manieren om daar invulling aan te geven, waaronder lokaal eigendom. Lokaal eigendom is al gedefinieerd in het Provinciaal Programma Energiestrategie. Daarom nemen we dat nu niet op in de Omgevingsverordening. Dank voor het delen van uw zorg. Wij zullen de aangekondigde handreiking samen met gemeenten en netbeheerders opstellen. We houden daarbij graag rekening met de mogelijk door uesignaleerde beperkingen die uit zouden kunnen gaan van de Omgevingsverordening en Omgevingsvisie op innovatieve maatregelen en nodigen u uit deze in te brengen bij het opstellen van de handreiking.	Nee
2025-023908/7	Een laatste opmerking over deze paragraaf betreft de toelichting op art. 4.125. Hierin beschrijft u dat gemeenten door het toelaten van bepaalde energievragende en/of energieleverende functies in bepaalde gebieden invloed hebben op de belasting van het energiesysteem. En dat voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties het belangrijk is dat er goed gekeken wordt naar de effecten van het toelaten van een energievragende en/of energieleverende functie op een bepaalde locatie op de ontwikkelingsmogelijkheden voor andere (maatschappelijke) functies in de (ruime) omgeving. Deze passage zou zo gelezen kunnen worden dat het energiesysteemprobleem bij gemeenten wordt neergelegd. Wij gaan er van uit dat u juist streeft naar een samenwerking tussen provincie, netbeheerders, gemeenten en ontwikkelaars om de problemen met betrekking tot ons energiesysteem samen op te lossen. Zo lezen we dat in de Omgevingsvisie, we geven u in overweging om die gezamenlijke verantwoordelijkheid ook in de toelichting van de verordening explicieter te verwoorden.	Dank voor uw oproep. We onderschrijven uw constatering dat een gezamenlijke aanpak van gemeenten, netbeheerders, private partijen en provincie noodzakelijk is. We benoemen dat ook in de toelichting onder de kop 'Provinciaal belang' waarin we het gesprek met gemeenten en netbeheerders expliciet benomen. Het achterliggende idee is dat we op ieder niveau bij willen dragen aan het beperken van de grote opgave voor het energiesysteem.	Nee

2025-024321/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie. De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-024321/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk “Milieukwaliteit & Gezondheid” bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. •Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden ‘weg-gemiddeld’. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • ‘Blade glint’ en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename (> nulniveau) van micro-/nanoplastics (> 1 µm) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-024321/3	Schadecompensatie en waardedaling Omwonenden zouden niet zelf juridische gevechten hoeven voeren om planschade of waardedaling vergoed te krijgen. Het huidige nadeelcompensatie-kader (Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019) legt een eigen risico van 4 % op en verlangt dat bewoners zélf hun schade aantonen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet kan de provincie dit onderwerp wél rechtstreeks in de Omgevingsverordening regelen. Knelpunt * Waardedaling is moeilijk aantoonbaar; met 4 % eigen risico betekent een WOZ-waarde van € 600 000 al € 24 000 verlies voordat compensatie start. * Er ontbreekt een proactief, collectief taxatie kader; alleen individuele claims achteraf zijn mogelijk. Verzoek 7 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-024321/4	Onafhankelijke monitoring en handhaving. Gebrek: De ontwerp-visie bevat geen harde bepaling voor een continue en onafhankelijke controle op naleving van de hinder- en gezondheidsnormen. Verzoek 8 1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: * geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; * trillingen en zwerfstromen; * slagschaduw-uren; * geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. * concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-024271/1	Ruimtelijke ordening. Omgevingsverordening en NNN: De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk Nederland uit. De direct omliggende NNN-gebieden langs de IJssel worden onvoldoende beschermd bij de gekozen locatie.	Bedankt voor uw zienswijze. De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk niet per definitie uit. We zijn wel terughoudend met nieuwe ontwikkelingen in NNN-gebied.	Nee
2025-024191/1	Ruimtelijke ordening. Omgevingsverordening en NNN: De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk Nederland uit. De direct omliggende NNN-gebieden langs de IJssel worden onvoldoende beschermd bij de gekozen locatie.	Bedankt voor uw zienswijze. De Omgevingsverordening sluit plaatsing in Natuurnetwerk niet per definitie uit. We zijn wel terughoudend met nieuwe ontwikkelingen in NNN-gebied.	Nee
2025-024186/8	4.108d. Momenteel staat er een tiphoogte van 25 meter opgenomen in de verordening. Dit is volgens ons achterhaald en financieel niet tot slecht rendabel te rekenen. Helemaal in gebieden waar wind minder vrij spel heeft, dus een lagere windsnelheid. Wij zien deze hoogtenorm dan ook graag veranderd van ‘25 meter tiphoogte’ naar ‘35 meter ashoogte’. Dit maakt de exploitatie van molens rendabel en draagt bij aan verdere verduurzaming van de bedrijven.	De instructieregels voor windenergie worden in deze actualisatieronde niet gewijzigd. De instructieregel over erfmolens is recent (2024) in de Omgevingsverordening opgenomen en moet ervoor zorgen dat de impact van erfmolens op het landschap beperkt blijft. Uitgangspunt van de regeling is dat gemeenten in het buitengebied op bouwpercelen van (agrarische) bedrijven ruimte kunnen bieden aan erfmolens met een tiphoogte van maximaal 25 meter. Het maximum van 25 meter tiphoogte is gesteld omdat bouwwerken met deze hoogte zich landschappelijk gezien nog goed in te voegen zijn in de bouwmassa van bedrijven in het buitengebied. Gemeenten kunnen erfmolens met een hogere tiphoogte toestaan, als dit past binnen de uitspraken die we in de Catalogus Gebiedskenmerken doen voor het landschapstype waarbinnen de erfmolens komt te staan. Met deze afwijkmogelijkheid is er voldoende flexibiliteit om in te spelen op de wens om de energievoorziening van bedrijven in het buitengebied te verduurzamen, zonder dat dit ten koste gaat van ruimtelijke kwaliteit.	Nee

2025-024678/1	Er wordt aangegeven (afdeling 4.16 Energiesystemen) dat we in Overijssel kiezen voor een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. Bij de voorgestelde energiemix mist echter een stabiele energievorm als drager, backup en backbone van de energiemix. Deze is noodzakelijk om daadwerkelijk tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam energiesysteem te komen.	In de Energievisie van de provincie hebben we beschreven hoe we met een gebalanceerde energiemix in Overijssel op termijn onze energievraag in willen vullen en inzetten op een robuust systeem. Dat laatste komt niet alleen tot stand door een gebalanceerde mix, maar vraagt onder meer ook om de nodige flexibiliteit in het systeem, bijvoorbeeld door middel van opslag. In de uitvoeringsagenda –die binnenkort volgt op de Energievisie– beschrijven we welke acties we op dat vlak gaan inzetten.	Nee
2025-024678/2	In Artikel 4.108c is opgenomen dat wanneer windturbineplannen niet passen binnen geldende programmeringsafspraken, deze alleen kunnen worden doorgezet na instemming van GS. * Het idee van de programmeringsafspraken was dat dit helderheid geeft aan alle betrokkenen: Hiervoor kunnen windturbineplannen worden ontwikkeld tot 2030, daarbuiten niet. Hiervan afwijken druist in tegen het hele idee van de programmeringsafspraken en is bodem voor onzekerheid en argwaan. * Artikel 4.108c: Niet alleen de bepalingen uit de wijziging van de Omgevingsverordening Overijssel vertonen kenmerken van een concretiserend besluit van algemene strekking (CBAS), maar ook het feitelijk handelen van de provincie – in zowel de voorbereiding als de uitvoering – wijst op een concreet, gebiedsgericht, dynamisch en projectgebonden karakter van beleidstoepassing. Dit versterkt het standpunt dat sprake is van CBAS-werking, ook waar formeel een algemeen verbindend voorschrift (AVV) wordt gepresenteerd. De toepassing van de 2,3 TWh-norm is verknoopt met programmeringsafspraken met gemeenten. Dit leidt tot concretisering per gemeente en bevestigt dat Artikel 4.108c dynamisch is en afhankelijk van realisatiegraad, projectkeuzes en bestuurlijke programmering.	* Het klopt dat de programmeringsafspraken helderheid moet geven aan alle betrokkenen. Er kan echter aanleiding zijn om daarvan af te wijken. Bijvoorbeeld als plannen in de ene gemeente niet van de grond komen, terwijl zich binnen een andere gemeente een initiatief voordoet dat kansrijk is. Afwijken van de programmeringsafspraken is alleen mogelijk als Gedeputeerde Staten daarmee akkoord gaan. In het kader van de procedure die vervolgens nodig is om de windturbineplannen daadwerkelijk te realiseren is alle ruimte om ook het besluit om daarvoor af te wijken van de programmeringsafspraken, kritisch te bevragen. * In artikel 4.108c stellen we een bovengrens aan de capaciteit aan energie dat in heel Overijssel met windturbines mag worden opgewekt. Over de verdeling van de opgave om windenergie te realiseren die daardoor resteert, maken we programmerings-afspraken met gemeenten. Die programmeringsafspraken maken vervolgens deel uit van het beoordelingskader op grond waarvan een gemeente bepaalt of meegewerkt kan worden aan een concrete aanvraag voor het oprichten van een windturbine. De concretisering per gemeente in de programmeringsafspraken gaat over de capaciteit aan windenergie waarvoor de gemeente ruimte gaat bieden, maar nog niet over de precieze locaties waar de windturbines geplaatst gaan worden. De artikelen 4.108c lid 1 tot en met 4 kwalificeren daarmee dus niet als concretiserende besluiten van algemene strekking. De instructieregels over de programmeringsafspraken windenergie richten zich op een onbeperkt aantal gevallen op diverse locaties en zijn bedoeld voor herhaalde toepassing.	Nee
2025-024717/10	YYY Toegevoegd: Op grond van de principes voor zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik moet voor elke claim die gelegd wordt op de Groene Omgeving nagegaan worden of daarvoor niet het bestaand bebouwd gebied of bestaande bebouwing in de Groene Omgeving benut kan worden. * Een Energie-prestatie-index moet hierbij een rol spelen. * Een Energie-prestatie-index voor bedrijven is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Een sanering van kantoren op basis van een Energie-prestatie-index is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * De toegevoegde waarde van bedrijfs activiteiten, als afweging, is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Bron-emissie reductie van bedrijfsmatige activiteiten is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Fijnstof-emissie reductie van bedrijfsmatige activiteiten is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	De energieprestatie-index is een methode om inzicht te krijgen in de energiezuinigheid van bestaande woningen. We zetten beleidsmatig in op het zoveel mogelijk besparen op energie. Dit is vastgelegd in de Omgevingsvisie en het Provinciale Programma Energiestrategie. Voor de doorwerking van dat beleid zetten we andere instrumenten in dan provinciale juridische regels. Een energieprestatie-index voor bedrijven en sanering van kantoren op basis van een energieprestatie-index worden in de Omgevingsverordening inderdaad niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. De toegevoegde waarde van bedrijfsactiviteiten als afweging wordt inderdaad niet beschouwd in de Omgevingsverordening. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. Als afweging speelt het wel een rol in regionale programmering bedrijventerreinen, waarvoor de Omgevingsverordening de juridische borging regelt. De bron-emissiereductie en de fijnstof-emissiereductie van bedrijfsmatige activiteiten wordt in de Omgevingsverordening inderdaad niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. In de Omgevingsvisie is wel de ambitie daartoe vastgelegd, maar niet voor elke beleidsambitie in de Omgevingsverordening wordt het juridische instrumentarium van de Omgevingsverordening ingezet.	Nee
2025-024717/15	* Een ruimte-reservering voor kleinschalige vormen van kernenergie ontbreekt in de omgevingsverordening. * De noodzaak voor persistente energie-opwek is in de omgevingsverordening niet beschouwd (persistent=geen wiebelstroom!) * Het percentage energie-opwek buiten de provincie waar de provincie op "leunt" (=nodig heeft voor persistente energieleverantie) is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	* Er wordt inderdaad geen ruimtelijke reservering gedaan voor kleinschalige vormen van kernenergie, omdat ons beleid daarin niet voorziet. De mogelijkheden in Overijssel voor kernenergie in de toekomst worden onderzocht. Daarbij wordt aangesloten bij diverse studies en doen we waar nodig zelf onderzoek, bijvoorbeeld naar geschikte locaties. Of en de mate waarin kernenergie –in de vorm van (micro-)SMR's– een rol gaat spelen in Overijssel wordt bepaald in een herijking van onze Energievisie (voorzien in 2028). * In de toelichting op de nieuwe instructieregel energiesysteem wordt kort gewezen op de noodzaak om te komen tot een meer evenwichtige belasting van het energiesysteem. De toelichting op de Omgevingsverordening leent zich niet voor uitgebreide beschouwingen over een persistente energieleverantie en het aandeel van energie-opwek buiten de provincie die daarvoor van betekenis is.	Nee

2025-024717/16	* Congestie is een vorm van schaarste, materiaalgebruik is een veel ernstiger vorm van schaarste. * "Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik" geldt ook voor "zuinig en zorgvuldig" gebruik van grondstoffen voor de energietransitie. * Schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Als we zo door gaan met de energie transitie, heeft Nederland in 2040, jaarlijks 28% van de huidige wereldproductie van Lithium nodig. Deze grondstoffenbehoefte leidt niet tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld? * De provincie Overijssel is door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten. * Metabolic heeft op verzoek van de netbeheerders aan de hand van de scenario's van II3050-editie 2 een herberekening uitgevoerd van de grondstoffenbehoefte. Ten opzichte van de 2021 studie is de situatie vele procentpunten verslechterd. Nota bene: voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is rethink ... de energie transitie dus ook provinciaal! * Een volstrekt roekeloos & asociaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050: Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant! * Ook de provincie Overijssel legt op egoïstische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Deze zienswijzen gaan over de mogelijke consequenties van beleidskeuzes die de provincie maakt over de energietransitie voor het gebruik van schaarse grondstoffen. In deze zienswijzen wordt geen rechtstreekse relatie gelegd met wat dit moet betekenen voor de regels die in de Omgevingsverordening zijn opgenomen. Wij gaan daarom hier niet verder op deze zienswijzen in.	Nee
2025-024717/17	*Artikel 4.108c lid 1 bevat een bepalingen met een CBAS kenmerk en is daarom wel (en opnieuw) appellabel. * Artikel 4.108c lid 2 Programmering en bestuurlijke afspraken zijn feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c lid 3 GS toetsing is feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c lid 4 GS vaststelling is feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c: de toepassing van de 2,3 TWh-norm is verknoopt met programmeringsafspraken met gemeenten. Dit leidt tot concretisering per gemeente en bevestigt dat artikel 4.108c dynamisch is en afhankelijk van realisatiegraad, projectkeuzes en bestuurlijke programmering. * Het feitelijk handelen van de provincie duidt op een CBAS en geen zuivere AVV.	In artikel 4.108c stellen we een bovengrens aan de capaciteit aan energie dat in heel Overijssel met windturbines mag worden opgewekt. Over de verdeling van de opgave om windenergie te realiseren die daardoor resteert, maken we programmerings-afspraken met gemeenten. Die programmeringsafspraken maken vervolgens deel uit van het beoordelingskader op grond waarvan een gemeente bepaalt of meegewerkt kan worden aan een concrete aanvraag voor het oprichten van een windturbine. De concretisering per gemeente in de programmeringsafspraken gaat over de capaciteit aan windenergie waarvoor de gemeente ruimte gaat bieden, maar nog niet over de precieze locaties waar de windturbines geplaatst gaan worden. De artikelen 4.108 lid 1 tot en met 4 kwalificeren daarmee dus niet als concretiserende besluiten van algemene strekking. De instructieregels over de programmeringsafspraken windenergie richten zich op een onbeperkt aantal gevallen op diverse locaties en zijn bedoeld voor herhaalde toepassing.	Nee

2025-024717/36	* begripsbepaling 'nieuwe bovengrondse opslagmogelijkheid - bovengrondse opslagmogelijkheden waarin het geldende omgevingsplan nog niet voorziet'. Deze definitie is niet nader verklaard en kent geen toepassing in de Omgevingsverordening. Is het b.v. een stapel hooibalen? * begripsbepaling 'nieuwe multifunctionele locatie - multifunctionele locatie waarin het geldende omgevingsplan nog niet voorziet'. Deze definitie is niet nader verklaard en kent geen toepassing in de Omgevingsverordening. Is dit een kerncentrale met elektriciteit opwekking en warm water voor stadsverwarming?	Het begrip 'nieuwe bovengrondse opslagmogelijkheid' staat genoemd in artikel 4.111 (verbod bovengrondse opslag hoogradioactief afval) en het begrip 'nieuwe multifunctionele locatie' staat genoemd in artikel 4.113 (instructieregel zandwinning). Gelet op de context waarin deze begrippen worden gebruikt mag duidelijk zijn dat het niet gaat over een stapel hooibalen of een kerncentrale.	Nee
2025-024718/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie. De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variëaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. 2. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-024718/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening: • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: - o Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). - o Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro- /nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-024718/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen $10 \times$ tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-023666/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie. De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. 2. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-023666/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk “Milieukwaliteit & Gezondheid” bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening: • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: - o Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). - o Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden ‘weg-gemiddeld’. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • ‘Blade glint’ en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro- /nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-023654/11	YYY Toegevoegd: Op grond van de principes voor zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik moet voor elke claim die gelegd wordt op de Groene Omgeving nagegaan worden of daarvoor niet het bestaand bebouwd gebied of bestaande bebouwing in de Groene Omgeving benut kan worden. * Een Energie-prestatie-index moet hierbij een rol spelen. * Een Energie-prestatie-index voor bedrijven is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Een sanering van kantoren op basis van een Energie-prestatie-index is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * De toegevoegde waarde van bedrijfsactiviteiten, als afweging, is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Bron-emissie reductie van bedrijfsmatige activiteiten is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Fijnstof-emissie reductie van bedrijfsmatige activiteiten is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	De energieprestatie-index is een methode om inzicht te krijgen in de energiezuinigheid van bestaande woningen. We zetten beleidsmatig in op het zoveel mogelijk besparen op energie. Dit is vastgelegd in de Omgevingsvisie en het Provinciale Programma Energiestrategie. Voor de doorwerking van dat beleid zetten we andere instrumenten in dan provinciale juridische regels. Een energieprestatie-index voor bedrijven en sanering van kantoren op basis van een energieprestatie-index worden in de Omgevingsverordening inderdaad niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. De toegevoegde waarde van bedrijfsactiviteiten als afweging wordt inderdaad niet beschouwd in de Omgevingsverordening. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. Als afweging speelt het wel een rol in regionale programmering bedrijventerreinen, waarvoor de Omgevingsverordening de juridische borging regelt. De bron-emissiereductie en de fijnstof-emissiereductie van bedrijfsmatige activiteiten wordt in de Omgevingsverordening inderdaad niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. In de Omgevingsvisie is wel de ambitie daartoe vastgelegd, maar niet voor elke beleidsambitie in de Omgevingsverordening wordt het juridische instrumentarium van de Omgevingsverordening ingezet.	Nee
2025-023654/16	* Een ruimte-reservering voor kleinschalige vormen van kernenergie ontbreekt in de omgevingsverordening. * De noodzaak voor persistente energie-opwek is in de omgevingsverordening niet beschouwd (persistent=geen wiebelstroom!) * Het percentage energie-opwek buiten de provincie waar de provincie op "leunt" (=nodig heeft voor persistente energieleverantie) is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	* Er wordt inderdaad geen ruimtelijke reservering gedaan voor kleinschalige vormen van kernenergie, omdat ons beleid daarin niet voorziet. De mogelijkheden in Overijssel voor kernenergie in de toekomst worden onderzocht. Daarbij wordt aangesloten bij diverse studies en doen we waar nodig zelf onderzoek, bijvoorbeeld naar geschikte locaties. Of en de mate waarin kernenergie –in de vorm van (micro-)SMR's– een rol gaat spelen in Overijssel wordt bepaald in een herijking van onze Energievisie (voorzien in 2028). * In de toelichting op de nieuwe instructieregel energiesysteem wordt kort gewezen op de noodzaak om te komen tot een meer evenwichtige belasting van het energiesysteem. De toelichting op de Omgevingsverordening leent zich niet voor uitgebreide beschouwingen over een persistente energieleverantie en het aandeel van energie-opwek buiten de provincie die daarvoor van betekenis is.	Nee

2025-023654/17	* Congestie is een vorm van schaarste, materiaalgebruik is een veel ernstiger vorm van schaarste. * "Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik" geldt ook voor "zuinig en zorgvuldig" gebruik van grondstoffen voor de energietransitie. * Schaarste, grondstoffen gebruik en behoefte voor de energie transitie is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * Als we zo door gaan met de energie transitie, heeft Nederland in 2040, jaarlijks 28% van de huidige wereldproductie van Lithium nodig. Deze grondstoffenbehoefte leidt niet tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. * Welk grondstoffen gebruik blijft er over voor de rest van de wereld? * De provincie Overijssel is door haar voorgestelde energie beleid, mede verantwoordelijk voor het uitlokken van grondstoffen conflicten. * Metabolic heeft op verzoek van de netbeheerders aan de hand van de scenario's van II3050-editie 2 een herberekening uitgevoerd van de grondstoffenbehoefte. Ten opzichte van de 2021 studie is de situatie vele procentpunten verslechterd. Nota bene: voor recycling/reuse moet het wel eerst geproduceerd zijn. * De belangrijke boodschap uit deze grafiek, is rethink ... de energie transitie dus ook provinciaal! * Een volstrekt roekeloos & asociaal plan t.a.v. benodigde grondstoffen: Nederland heeft meer dan 20% van de huidige wereld productie van schaarse metalen per jaar nodig in de jaren 2040-2050. Roekeloos in geld en planning robuustheid om het einddoel te bereiken. Associaal om andere landen in hun gerechtvaardigde belangen te schaden en dwarsbomen. * Gebaseerd op II3050: Dat Nederland, binnen de aannames van de analyse, in de periode 2040-2050 gemiddeld jaarlijks een kwart(!) nodig heeft van de 2020 wereldproductie aan lithium en in de periode 2030-2040 reeds 4%, laat wel goed de enorme omvang van de uitdaging faalkans zien. * Gebaseerd op Citaat: II3050 P189 Een en ander speelt zich af in een wereldmarkt voor productie en vraag waarbij in veel landen de energietransitie versnelt en de vraag naar dezelfde technologieën sterk toeneemt – grotendeels op dezelfde manier of zelfs sterker dan in Nederland. * Het lijkt haast onontkoombaar dat de explosief stijgende vraag naar grondstoffen, met name bepaalde typen metalen, in de komende jaren al tot schaarste en zelfs fysieke tekorten leiden. Volgens het IEA overtreft de wereldwijde vraag naar metalen als koper, lithium, kobalt en nikkel reeds vóór 2030 het aanbod. Dat raakt alle onderdelen van het energiesysteem en batterijsystemen in het bijzonder. Het verlaagt de snelheid van de energietransitie en laat de kosten ervan fors stijgen. * In plaats van energie van enkele ongewenste regimes, maken we ons nu afhankelijk van grondstoffen en delving van meerdere ongewenste regimes: briljant! * Ook de provincie Overijssel legt op egoïstische wijze een claim op wereldwijde schaarse middelen en hindert de energietransitie in landen waar de noodzaak vele malen groter is, maar de oplossingsruimte beperkter.	Deze zienswijzen gaan over de mogelijke consequenties van beleidskeuzes die de provincie maakt over de energietransitie voor het gebruik van schaarse grondstoffen. In deze zienswijzen wordt geen rechtstreekse relatie gelegd met wat dit moet betekenen voor de regels die in de Omgevingsverordening zijn opgenomen. Wij gaan daarom hier niet verder op deze zienswijzen in.	Nee
2025-023654/18	*Artikel 4.108c lid 1 bevat een bepalingen met een CBAS kenmerk en is daarom wel (en opnieuw) appellabel. * Artikel 4.108c lid 2 Programmering en bestuurlijke afspraken zijn feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c lid 3 GS toetsing is feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c lid 4 GS vaststelling is feitelijk variabel en situatieafhankelijk en heeft CBAS componenten. * Artikel 4.108c: de toepassing van de 2,3 TWh-norm is verknoopt met programmeringsafspraken met gemeenten. Dit leidt tot concretisering per gemeente en bevestigt dat artikel 4.108c dynamisch is en afhankelijk van realisatiegraad, projectkeuzes en bestuurlijke programmering. * Het feitelijk handelen van de provincie duidt op een CBAS en geen zuivere AVV.	In artikel 4.108c stellen we een bovengrens aan de capaciteit aan energie dat in heel Overijssel met windturbines mag worden opgewekt. Over de verdeling van de opgave om windenergie te realiseren die daardoor resteert, maken we programmerings-afspraken met gemeenten. Die programmeringsafspraken maken vervolgens deel uit van het beoordelingskader op grond waarvan een gemeente bepaalt of meegewerkt kan worden aan een concrete aanvraag voor het oprichten van een windturbine. De concretisering per gemeente in de programmeringsafspraken gaat over de capaciteit aan windenergie waarvoor de gemeente ruimte gaat bieden, maar nog niet over de precieze locaties waar de windturbines geplaatst gaan worden. De artikelen 4.108 lid 1 tot en met 4 kwalificeren daarmee dus niet als concretiserende besluiten van algemene strekking. De instructieregels over de programmeringsafspraken windenergie richten zich op een onbeperkt aantal gevallen op diverse locaties en zijn bedoeld voor herhaalde toepassing.	Nee

2025-023654/37	* begripsbepaling 'nieuwe bovengrondse opslagmogelijkheid - bovengrondse opslagmogelijkheden waarin het geldende omgevingsplan nog niet voorziet'. Deze definitie is niet nader verklaard en kent geen toepassing in de Omgevingsverordening. Is het b.v. een stapel hooibalen? * begripsbepaling 'nieuwe multifunctionele locatie - multifunctionele locatie waarin het geldende omgevingsplan nog niet voorziet'. Deze definitie is niet nader verklaard en kent geen toepassing in de Omgevingsverordening. Is dit een kerncentrale met elektriciteit opwekking en warm water voor stadsverwarming?	Het begrip 'nieuwe bovengrondse opslagmogelijkheid' staat genoemd in artikel 4.111 (verbod bovengrondse opslag hoogradioactief afval) en het begrip 'nieuwe multifunctionele locatie' staat genoemd in artikel 4.113 (instructieregel zandwinning). Gelet op de context waarin deze begrippen worden gebruikt mag duidelijk zijn dat het niet gaat over een stapel hooibalen of een kerncentrale.	Nee
2025-024967/11	Energie. Ook voorziet Vitens een ontwikkeling op het gebied van energie, zowel voor nieuwe energiebronnen zoals waterstof, als voor nieuwe typen WKO-systemen. Dit biedt kansen maar ook bedreigingen.	Dank voor uw zienswijze. Wij nemen deze voor kennisgeving aan.	Nee
2025-024080/3	Energie. In het Klimaatakkoord van Parijs zijn afspraken gemaakt voor een klimaatneutrale Europese Unie in 2050 door het verminderen van broeikasgassen en duurzame opwek van energie. In 2030 moet Overijssel 55% minder broeikasgassen uitstoten vergeleken met 1990. In de ontwerp-Omgevingsvisie geeft de provincie aan de mogelijkheden van kernenergie te onderzoeken. Kernenergie behaalt geen doelen op korte termijn. Daarnaast zet de provincie in op het vergisten van 50% van de mest uit de landbouw tot groen gas tot 2030 terwijl we ons in een onzekere transitie van de landbouw bevinden. Inzetten op mest uit de landbouw kan in sommige gebieden leiden tot een lock-in en de benodigde extensivering van de landbouw in de weg staan. Wij vragen de provincie zich te richten op robuuste duurzame energiebronnen die op korte termijn inzetbaar zijn om aan het Klimaatakkoord te kunnen voldoen. De Omgevingsverordening erkent dat energieprojecten grote ruimtelijke effecten kunnen hebben, maar blijft hierin te algemeen. Het ontbreekt aan duidelijke provinciale regie op de waar-vraag: waar in de provincie is energieopwekking wél of juist niet gewenst? Zonder die sturing dreigen conflicten met andere provinciale doelen, zoals natuurbehoud, landschapskwaliteit en klimaatadaptatie. Wij verzoeken daarom om in de Omgevingsvisie vast te leggen dat de provincie een actieve regierol vervult. Energie moet integraal worden afgewogen tegen alle provinciale belangen, in plaats van als een op zichzelf staande opgave te worden behandeld. Wij pleiten voor een aanpak naar analogie van de instructieregel voor ontwikkelperspectieven landbouwgebieden: een heldere redeneerlijn waarin natuurlijke omstandigheden en huidig grondgebruik leidend zijn. In dat kader vragen we om: (1) Voorkeursgebieden én uitsluitingsgebieden voor energieopwekking aan te wijzen; (2) Instructieregels waarin natuur- en landschapswaarden nadrukkelijk meewegen - en in sommige gevallen leidend zijn; (3) Structurele afstemming van energieontwikkeling met andere opgaven zoals biodiversiteit, landbouw en klimaatadaptatie. Alleen zo kan de provincie sturen op een duurzame, samenhangende en ruimtelijk verantwoorde energietransitie.	Dank voor uw zienswijze. Deze aspecten zijn benoemd in de Omgevingsvisie. In ons uitvoeringsprogramma Energietransitie werken we aan de 2030 doelen. In de Omgevingsverordening staan de voorkeursgebieden, daar waar wij als provincie de windenergie het liefst terecht zien komen. Deze voorkeursgebieden zijn gebaseerd op de afspraken uit RES 1.0, die door Provinciale Staten en vrijwel alle gemeenteraden zijn bekrachtigd.	Nee
2025-024080/4	In het fundament Omgevingsvisie staan verschillende uitgangspunten waar wij tevreden mee zijn, zoals maatschappelijke betrokkenheid en democratische legitimatie en de windladder. De groene organisaties geloven dat gebiedsgericht samen de toekomst vormgeven de weg vooruit is, hiermee is ruimte voor dialoog tussen ondernemers, inwoners, overheden en maatschappelijke organisaties essentieel. Lokaal eigendom kan worden ingezet als instrument voor maatschappelijke betrokkenheid en democratische legitimiteit. Met de windladder biedt de provincie daarnaast duidelijkheid voor het bepalen van waar het opwekken van windenergie wordt toegestaan. Beide uitgangspunten zouden wij graag terugzien in de Omgevingsvisie en, waar mogelijk, verankerd in de Omgevingsverordening.	Dank voor uw zienswijze. Wij vinden het belangrijk om toe te werken naar een rechtvaardig energiesysteem. Hoe we dat doen, krijgt een plek in verschillende visies en programma's, zoals de Energievisie en het Provinciaal Programma Energiestrategie. Daar komen ook de thema's uit uw zienswijze aan bod, zoals de windladder en lokaal eigendom. Daarom nemen we deze nu niet op in de Omgevingsvisie of de Omgevingsverordening.	Nee

2025-026746/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-026746/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk “Milieukwaliteit & Gezondheid” bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. •Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden ‘weg-gemiddeld’. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • ‘Blade glint’ en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-026746/3	Schadecompensatie en waardedaling Omwonenden zouden niet zelf juridische gevechten hoeven voeren om planschade of waardedaling vergoed te krijgen. Het huidige nadeelcompensatie-kader (Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019) legt een eigen risico van 4 % op en verlangt dat bewoners zélf hun schade aantonen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet kan de provincie dit onderwerp wél rechtstreeks in de Omgevingsverordening regelen. Knelpunt * Waardedaling is moeilijk aantoonbaar; met 4 % eigen risico betekent een WOZ-waarde van € 600 000 al € 24 000 verlies voordat compensatie start. * Er ontbreekt een proactief, collectief taxatie kader; alleen individuele claims achteraf zijn mogelijk. Verzoek 7 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-026746/4	Onafhankelijke monitoring en handhaving Gebrek: De ontwerp-visie bevat geen harde bepaling voor een continue en onafhankelijke controle op naleving van de hinder- en gezondheidsnormen. Verzoek 8 1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: * geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; * trillingen en zwerfstromen; * slagschaduw-uren; * geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. * concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027180/1	Er wordt aangegeven (afdeling 4.16 Energiesystemen) dat we in Overijssel kiezen voor een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar, veilig, duurzaam en rechtvaardig energiesysteem. Bij de voorgestelde energiemix mist echter een stabiele energievorm als drager, backup en backbone van de energiemix. Deze is noodzakelijk om daadwerkelijk tot een toekomstbestendig, betaalbaar, betrouwbaar en duurzaam energiesysteem te komen.	In de Energievisie van de provincie hebben we beschreven hoe we met een gebalanceerde energiemix in Overijssel op termijn onze energievraag in willen vullen en inzetten op een robuust systeem. Dat laatste komt niet alleen tot stand door een gebalanceerde mix, maar vraagt onder meer ook om de nodige flexibiliteit in het systeem, bijvoorbeeld door middel van opslag. In de uitvoeringsagenda –die binnenkort volgt op de Energievisie– beschrijven we welke acties we op dat vlak gaan inzetten.	Nee

2025-027180/2	In Artikel 4.108c is opgenomen dat wanneer windturbineplannen niet passen binnen geldende programmeringsafspraken, deze alleen kunnen worden doorgezet na instemming van GS. * Het idee van de programmeringsafspraken was dat dit helderheid geeft aan alle betrokkenen: Hiervoor kunnen windturbineplannen worden ontwikkeld tot 2030, daarbuiten niet. Hiervan afwijken druist in tegen het hele idee van de programmeringsafspraken en is bodem voor onzekerheid en argwaan. * Artikel 4.108c: Niet alleen de bepalingen uit de wijziging van de Omgevingsverordening Overijssel vertonen kenmerken van een concretiserend besluit van algemene strekking (CBAS), maar ook het feitelijk handelen van de provincie –in zowel de voorbereiding als de uitvoering– wijst op een concreet, gebiedsgericht, dynamisch en projectgebonden karakter van beleidstoepassing. Dit versterkt het standpunt dat sprake is van CBAS-werking, ook waar formeel een algemeen verbindend voorschrift (AVV) wordt gepresenteerd. De toepassing van de 2,3 TWh-norm is verknoopt met programmeringsafspraken met gemeenten. Dit leidt tot concretisering per gemeente en bevestigt dat Artikel 4.108c dynamisch is en afhankelijk van realisatiegraad, projectkeuzes en bestuurlijke programmering.	* Het klopt dat de programmeringsafspraken helderheid moet geven aan alle betrokkenen. Er kan echter aanleiding zijn om daarvan af te wijken. Bijvoorbeeld als plannen in de ene gemeente niet van de grond komen, terwijl zich binnen een andere gemeente een initiatief voordoet dat kansrijk is. Afwijken van de programmeringsafspraken is alleen mogelijk als Gedeputeerde Staten daarmee akkoord gaan. In het kader van de procedure die vervolgens nodig is om de windturbineplannen daadwerkelijk te realiseren is alle ruimte om ook het besluit om daarvoor af te wijken van de programmeringsafspraken, kritisch te bevragen. * In artikel 4.108c stellen we een bovengrens aan de capaciteit aan energie dat in heel Overijssel met windturbines mag worden opgewekt. Over de verdeling van de opgave om windenergie te realiseren die daardoor resteert, maken we programmerings-afspraken met gemeenten. Die programmeringsafspraken maken vervolgens deel uit van het beoordelingskader op grond waarvan een gemeente bepaalt of meegewerkt kan worden aan een concrete aanvraag voor het oprichten van een windturbine. De concretisering per gemeente in de programmeringsafspraken gaat over de capaciteit aan windenergie waarvoor de gemeente ruimte gaat bieden, maar nog niet over de precieze locaties waar de windturbines geplaatst gaan worden. De artikelen 4.108c lid 1 tot en met 4 kwalificeren daarmee dus niet als concretiserende besluiten van algemene strekking. De instructieregels over de programmeringsafspraken windenergie richten zich op een onbeperkt aantal gevallen op diverse locaties en zijn bedoeld voor herhaalde toepassing.	Nee
2025-027097/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een plan-MER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-027097/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk “Milieukwaliteit & Gezondheid” bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. •Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden ‘weg-gemiddeld’. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • ‘Blade glint’ en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename (> nulniveau) van micro-/nanoplastics (> 1 µm) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027097/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027101/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027101/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsel om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-027101/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027103/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variëaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-027103/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. ●Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ○ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ○ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. ● Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. ● Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. ● Infrasoon/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. ● Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. ● Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. ● 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. ● Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. ● Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027103/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027104/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027104/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-027104/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027107/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variëaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-027107/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027107/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027120/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen. Nee
2025-027120/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk “Milieukwaliteit & Gezondheid” bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden ‘weg-gemiddeld’. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • ‘Blade glint’ en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit. Nee

2025-027120/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027122/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-027122/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. ●Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ○ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ○ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. ● Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. ● Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. ● Infrasoon/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. ● Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. ● Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. ● 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. ● Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. ● Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027122/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027123/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027123/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-027123/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027126/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variëaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-027126/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. • Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027126/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 x tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027129/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via ‘bandbreedten’, is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee
2025-027129/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk “Milieukwaliteit & Gezondheid” bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. •Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ◦ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ◦ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden ‘weg-gemiddeld’. • Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. • Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. • Infrason/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. • Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. • Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. • ‘Blade glint’ en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. • Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename (> nulniveau) van micro-/nanoplastics (> 1 µm) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. • Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee

2025-027129/3	Gewijzigde aanpak schadecompensatie: 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners. expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee
2025-027131/1	Neem hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. Ga niet uit van gemiddelden maar daadwerkelijke scores om gezondheidsrisico's zo veel mogelijk te beperken. Denk aan trillingen, chemische stoffen (ijsvorming), geluidsnormen.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027135/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-027135/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. ●Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ○ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ○ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. ● Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. ● Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. ● Infrasoortrillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. ● Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. ● Nachtcurlament: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. ● 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsel om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. ● Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename ($>$ nulniveau) van micro-/nanoplastics ($> 1 \mu\text{m}$) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. ● Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-027135/3	Schadecompensatie en waardedaling Omwonenden zouden niet zelf juridische gevechten hoeven voeren om planschade of waardedaling vergoed te krijgen. Het huidige nadeelcompensatie-kader (Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019) legt een eigen risico van 4 % op en verlangt dat bewoners zelf hun schade aantonen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet kan de provincie dit onderwerp wél rechtstreeks in de Omgevingsverordening regelen. Knelpunt * Waardedaling is moeilijk aantoonbaar; met 4 % eigen risico betekent een WOZ-waarde van € 600 000 al € 24 000 verlies voordat compensatie start. * Er ontbreekt een proactief, collectief taxatie kader; alleen individuele claims achteraf zijn mogelijk. Verzoek 7 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-027135/4	Onafhankelijke monitoring en handhaving Gebrek: De ontwerp-visie bevat geen harde bepaling voor een continue en onafhankelijke controle op naleving van de hinder- en gezondheidsnormen. Verzoek 8 1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: * geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; * trillingen en zwerfstromen; * slagschaduw-uren; * geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. * concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-026222/1	2. Onvoldoende plan-MER voor windenergie De provincie heeft haar Omgeving Effect Rapportage (OER) als plan-MER gepresenteerd. Volgens art. 7.7a Wet milieubeheer moet een plan-MER alle activiteiten beoordelen waarvoor het plan kaders stelt en die op projectniveau m.e.r. (beoordelings-)plichtig zijn—waaronder windparken = 10 turbines of = 15 MW. In de OER ontbreekt echter een sectorspecifieke en cumulatieve effectanalyse voor windenergie (geluid, slagschaduw, ecologie, netcapaciteit). Onzekerheid inherent aan milieuonderzoek naar nieuwe normen: Van belang is de vraag of er voldoende (wetenschappelijke) milieu-informatie is om in het MER goed onderbouwde uitspraken te doen over milieugevolgen. Als uitgangspunten gelden hierbij (a) het moment van besluitvorming (niet het moment van het opstellen van het MER) en (b) dat aan nationale normstellingen hogere eisen worden gesteld dan aan besluitvorming over concrete projecten. Leemten in kennis MER en de gevolgen voor de besluitvorming: Er is voor de Nederlandse situatie geen eenduidig en actueel beeld van de effecten van overmatige amplitudemodulatie (variëaties in geluidniveau door windturbines). Ook bevatten gebruikte studies naar dosis-effectrelaties tussen geluidbelasting en de ervaren (ernstige) hinder brede betrouwbaarheidsintervallen en wijken ze onderling licht af. De Commissie erkent dat de invloed van niet-akoestische factoren lastig mee te nemen is in de effectbepaling voor nationale normen. Maar de geluidhinder, die in de praktijk optreedt en die het MER heeft ingeschat via 'bandbreedten', is daardoor nog onzekerder. Het percentage ernstig gehinderden hangt immers sterk af van onder andere betrokkenheid van omwonenden. De geluidnorm zal daardoor verschillend uitpakken, afhankelijk van de lokale invulling van betrokkenheid bij de plaatsingsprocedure en eigenaarschap. Wij realiseer ons terdege dat een project-MER pas de verantwoordelijkheid is van de initiatiefnemer bij concrete vergunningaanvragen. Mijn kritiek ziet dus uitsluitend op het plan-niveau, waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is. Borging in verordening: Leg in artikel H6.2 vast dat voor elk windpark, ongeacht het aantal turbines (dus ook ≤ 2), ten minste een volledige m.e.r.-beoordeling wordt verlangd waarin cumulatieve effecten per RES-cluster zijn meegenomen.	In uw zienswijze geeft u aan dat de uitgevoerde plan-MER (OER) onvoldoende aspecten van windenergie zijn onderzocht. Bij de totstandkoming van het windbeleid is een planMER vastgesteld waarin de milieu-effecten van de verschillende voorkeursgebieden zijn onderzocht. De cumulatie komt aan de orde in de projectMER en is geen onderdeel van de plan MER omdat op dit moment niet bekend is hoeveel en waar de windturbines komen.	Nee

2025-026222/2	Gezondheid en leefkwaliteit Het OER-hoofdstuk "Milieukwaliteit & Gezondheid" bevat geen turbine-specifieke grens- of streefwaarden. Daarmee ontbreken objectieve drempelwaarden om te toetsen of de gezondheid van omwonenden daadwerkelijk beschermd wordt, terwijl de visie in hoofdstuk 1 brede welvaart, inclusief gezondheid, als leidend principe neerzet. Neem de volgende hinder- en gezondheidsnormen als bindende bepalingen op in de Omgevingsverordening. ●Geluidsnorm: hanteer een dubbele norm: ○ Jaargemiddelde: maximaal ≤ 45 dB L****den (WHO-richtwaarde 2018). ○ Etmaalplafond: geen enkel etmaal mag gemiddeld > 40 dB Lden overschrijden, zodat hoge piekdagen niet kunnen worden 'weg-gemiddeld'. ● Slagschaduwnorm: beperk slagschaduw tot hooguit 6 uur per jaar per woning, overeenkomstig de Duitse Bundes-Immissionsschutzgesetz-praktijk. ● Laagfrequent geluid (≤ 100 Hz): hanteer binnenshuis een grenswaarde van ≤ 20 dB LLF en verplicht monitoring bij nabijgelegen woningen. ● Infrasoon/trillingen (< 20 Hz): voer continue metingen uit; piekdruk mag niet hoger zijn dan vijfmaal het achtergrondniveau. ● Luchthindernisverlichting: verplicht een Aircraft Detection Lighting System (ADLS), zodat turbine-lampen uitsluitend geactiveerd worden bij naderend luchtverkeer. ● Nachtcurtailment: zorg tussen 23:00 – 06:00 uur voor automatische afregeling of stilstand zodra het geluidsniveau anders de 40 dB Lnight overschrijdt. ● 'Blade glint' en ijsafworp: eis matte rotorcoating en een ijsdetectie-stilstandstelsysteem om optische flitsen en ijsbrokken te voorkomen. ● Chemische emissies (microplastics & Bisfenol A): geen detecteerbare toename (> nulniveau) van micro-/nanoplastics (> 1 µm) of Bisfenol A in bodem, lucht of water binnen 500 m van het park. Verplichte slijt- en erosiebestendige bladcoating. ● Cumulatieve hinderkaart: publiceer per kwartaal een provinciale kaart met de actuele geluid- en slagschaduwbelasting van alle turbines, zodat overschrijdingen transparant en handhaafbaar zijn.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-026222/3	Schadecompensatie en waardedaling Omwonenden zouden niet zelf juridische gevechten hoeven voeren om planschade of waardedaling vergoed te krijgen. Het huidige nadeelcompensatie-kader (Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019) legt een eigen risico van 4 % op en verlangt dat bewoners zélf hun schade aantonen. Op grond van artikel 4.2 Omgevingswet kan de provincie dit onderwerp wél rechtstreeks in de Omgevingsverordening regelen. Knelpunt * Waardedaling is moeilijk aantoonbaar; met 4 % eigen risico betekent een WOZ-waarde van € 600 000 al € 24 000 verlies voordat compensatie start. * Er ontbreekt een proactief, collectief taxatie kader; alleen individuele claims achteraf zijn mogelijk. Verzoek 7 1. Voorafgaande nulmeting: taxeer vóór project start alle woningen binnen 10 × tiphoogte. 2. Referentiemeting: taxeer gelijktijdig een vergelijkbare wijk elders (controlegroep). 3. Herhaling Taxatie: herhaal beide taxaties twee jaar na inbedrijfstelling. 4. Schade-uitkering: vergoed waardedaling volledig, zonder 4 % eigen risico. 5. Jaarlijkse compensatie: keer gedurende de exploitatie van het windpark een vaste vergoeding uit ter hoogte van 0,5 % van de actuele WOZ-waarde (minimaal € 500 per jaar) ter compensatie van verminderd woongenot. 6. Juridische verankering: neem bovenstaande regeling als bindende bepaling op in de Omgevingsverordening, met expliciete verwijzing naar art. 4.2 Omgevingswet en de Regeling nadeelcompensatie provincie Overijssel 2019. Deze aanpak maakt schadecompensatie vooraf inzichtelijk, transparant en kosteloos voor bewoners.	De provincie Overijssel hanteert voor nadeelcompensatie het wettelijke kader zoals dat is vastgelegd in de Omgevingswet. De Omgevingswet laat geen ruimte om voor nadeelcompensatie afwijkende kaders te stellen in onze Omgevingsverordening. Volgens het kader van de Omgevingswet wordt schade voorgoed die daadwerkelijk wordt ondervonden, voor zover die niet voor rekening van omwonenden behoort te blijven. De wetgever heeft bewust gekozen voor een systeem waarbij achteraf wordt vastgesteld wat de werkelijke schade is en waarbij het maatschappelijke risico op 4% is gezet. Dit betekent inderdaad dat omwonenden zelf een claim moeten indienen en per geval aannemelijk moeten maken dat er schade wordt geleden. Dat hoeft geen juridisch gevecht te worden. Wij hebben in de Beleidsregel nadeelcompensatie Overijssel 2024 vastgelegd hoe we verzoeken om nadeelcompensatie afhandelen. Wij nemen uw voorstel voor een andere aanpak van nadeelcompensatie niet over. Die gaat er namelijk toe leiden dat er ook schade vergoed wordt die niet daadwerkelijk is geleden en die op grond van het normaal maatschappelijk risico voor rekening van de aanvrager komt. Dat past niet bij het verantwoord omgaan van gemeenschapsmiddelen.	Nee

2025-026222/4	Onafhankelijke monitoring en handhaving Gebrek: De ontwerp-visie bevat geen harde bepaling voor een continue en onafhankelijke controle op naleving van de hinder- en gezondheidsnormen. Verzoek 8 1. Neem in artikel H6.2 op dat vóór ingebruikname van een windpark een door een onafhankelijke rechtspersoon beheerd monitoringssysteem wordt ingericht, dat gedurende de volledige exploitatieperiode ten minste realtime meet en publiceert: * geluid Lden, Lnight en laagfrequent/infrasoon; * trillingen en zwerfstromen; * slagschaduw-uren; * geregistreerde vogelaanvaringen/sterfte. * concentraties micro-/nanoplastics en Bisfenol A in lucht, bodem en oppervlaktewater. 2. Leg vast dat overschrijdingen van de in de Omgevingsverordening gestelde grenswaarden binnen één maand moeten zijn opgeheven. 3. Stel een dwangsom van € 10 000 per dag vast voor iedere dag dat de overschrijding voortduurt.	Wij danken u voor uw input, maar de Omgevingsverordening is niet de plek voor hinder- en gezondheidsnormen. Deze worden onderzocht tijdens de projectMER en krijgen uiteindelijk een plek in de vergunningsvoorschriften in het projectbesluit.	Nee
2025-024109/2	4. Maak in de Omgevingsverordening duidelijk welke onderbouwing u van de gemeenten vraagt bij omgevingsplannen, en beperk dit tot de grotere plannen artikel 4.13, lid 2: Op grond van dit artikel moeten we in de plantoelichting van een ontwikkeling nadrukkelijk onderbouwen hoe een bepaalde ontwikkeling bijdraagt aan het regionaal perspectief water en bodem dat op die locatie van toepassing is. Dit gaat gelden voor elke locatie in bebouwd gebied. Het is onduidelijk wat de provincie precies van gemeenten verwacht met betrekking tot dit artikellid, maar betekent ook een extra onderbouwing en verzwaring. artikel 4.16: Met de nieuwe instructieregel energiesysteem stelt u een motiveringsverplichting in voor gemeenten bij nieuwe ontwikkelingen die een aansluiting nodig hebben op het energiesysteem, vanwege de problemen die zich nu al voordoen door netcongestie. In de praktijk zal dit voor bijna elk plan gaan gelden. Dus ook voor een plan voor de bouw van bijvoorbeeld drie woningen. Dit vraagt van gemeenten een extra onderbouwing die niet altijd relevant is. Veel van deze kleine projecten (een enkele nieuwe woning bijv.) hebben geen keuze. We vragen u de onderbouwing te beperken tot de grote projecten (> 1 MW energiebehoefte). NB. Er staat een fout in de toelichting instructieregel windenergie:".... De provincie is op grond van de Energiewet verplicht om een projectbesluit te nemen voor windprojecten met een capaciteit tussen 10 15 en 100 MW."	Dank voor uw reactie. Water en bodem sturend is één van de vier Leidende Principes in de Omgevingsvisie. De klimaatopgave geldt niet alleen voor de groene omgeving. We willen voorkomen dat bebouwde gebieden hun opgaven afwentelen op de omliggende groene omgeving. Daarom zijn wij van mening dat ook in het bebouwd gebied invulling moet worden gegeven aan dit Leidende Principe. In het Regionaal Waterprogramma (RWP) zal nadere uitwerking plaatsvinden in overleg met overheden. Uw zorg over de motiveringsplicht onder de instructieregel energiesysteem (4.125) herkennen wij. We geven daarom ook aan om, gezamenlijk met de gemeenten, een handreiking op te stellen waarin we tot een effectieve en efficiënte werkwijze komen voor deze motiveringsplicht.	Nee

Thema 8. Landbouw en voedselvoorziening

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-022533/4	Artikel 4.123 en 4.124 Ontwikkelingsperspectieven Landbouwgebieden. Het in deze artikelen aangegeven onderscheid in gebieden is helder aangegeven. Wij zien nog wel echter onduidelijkheid in de praktische toetsing van het in artikel 4.124 lid 1. Wat ziet u bijvoorbeeld als provincie als "geen beperkingen opleveren voor de ontwikkeling van de landbouw in de omgeving". Op dit moment houden wij bij ontwikkelingen in het landelijk gebied al rekening met wettelijke afstanden (omgekeerde werking). Houdt deze toetsing in dat hierbij ook toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden van agrarische bedrijven en gronden betrokken moet worden? Wij vragen op dit punt om meer duidelijkheid om welke toekomstige ontwikkelingsmogelijkheden dit gaat. Dit ook ten opzichte van huidige mogelijk al beperkende functies waar de landbouw in deze gebieden nu beperkingen van ondervindt. Daarnaast werken we als gemeente Raalte aan een gebiedsgericht ontwikkelperspectief waarbij we de ontwikkelingskansen van ons buitengebied in beeld te brengen en daarmee meer duidelijkheid te geven aan waar welke ontwikkelingen in ons buitengebied kansrijk zijn. Daarbij kunnen afwijkingen van door u aangegeven begrenzing in gebieden kunnen ontstaan, omdat wij op een meer gedetailleerd schaalniveau kijken. Wij zouden daarom ook graag hier een mogelijkheid tot afwijking, met nadere onderbouwing in de verordening opgenomen zien ten aanzien van de in 4.123 opgenomen gebiedsindeling. Hiermee kunnen wij recht kunnen doen aan de diversiteit aan gebieden en functies in ons buitengebied, waarbij we op een goede manier recht kunnen doen aan de weloverwogen afweging tussen de ruimte voor verschillende functies in het buitengebied.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden. U geeft aan dat er geen afwegingsruimte in dit artikel is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwontwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Ja
2025-022533/5	Artikel 4.41 Kwaliteitsimpuls Agro en Food De samenhang tussen artikel 4.1 1 kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO), artikelen 4.38 - 4.41 kwaliteitsimpuls Agro en Food (KAF) en artikel 4.124 waarbij enkel de KAF van toepassing wordt verklaard in landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen is ons onduidelijk. Met name ten aanzien van de ontwikkeling/ uitbreiding van agrarische bedrijven. Er worden over en weer uitsluitingen en verwijzingen gemaakt in deze artikelen. Is de KGO of KAF voor uitbreiding van agrarische bedrijven in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen nog wel van toepassing? Wij zien hierop graag een nadere toelichting of aanpassing en duiding in de samenhang van deze artikelen.	Uw zienswijze richt zich op de instructieregel vanuit de KGO. U vraagt of de KGO of KAF voor uitbreiding van agrarische bedrijven in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen nog wel van toepassing is en vraagt om een nadere toelichting. De KGO en KAF zijn ook in deze gebieden van toepassing. De manier waarop invulling gegeven kan worden aan deze instructieregel, kan gebiedsspecifiek ingevuld worden waarbij ook aandacht besteed kan worden aan het vinden van een bij het gebied passende invulling.	Nee
2025-022533/10	Wij zien daarnaast dat aanpassing van de huidige provinciale handreiking KAF vanwege de gewijzigde focus op verbrede ontwikkeling van bouwpercelen noodzakelijk zal zijn. Wij gaan ervan uit dat u dit in samenwerking met gemeenten op gaat pakken.	We herkennen de verbrede ontwikkeling van bouwpercelen die u schetst. In de Omgevingsvisie paragraaf 6.3 hebben we voor beide type landbouwgebieden de beleidsambitie opgenomen dat de kwaliteitsimpuls Agro & Food (KAF) wordt aangepast. Waar deze eerst gericht was op uitbreiding van bedrijven, verschuift de aandacht nu naar het stimuleren van extensivering, verbreding van verdienmodellen en nieuwe functies. Dit doen we in de context van doorontwikkeling van de KGO (Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving) op een gebiedsgerichte wijze. De KAF is daarmee een nadere uitwerking van de KGO. Dit doen we samen met gemeenten en partners.	Nee
2025-023639/3	Mestvergisting (6.2 ontwerp-Omgevingsvisie) In 2030 wordt volgens-ontwerp-Omgevingsverordening de helft van alle beschikbare mest vergist. Is dit de helft van de nu beschikbare mest of de helft van de in 2030 beschikbare mest? Wat is de prognose van de beschikbaarheid en overschot van mest in 2030? Kleinschalige mestvergisting op erven wordt gepromoot. Gelet op risico's, financierbaarheid, flexibiliteit, etc. zien gemeente en de boeren graag mogelijkheden voor collectieve buurtmonomestvergisters. Deze worden nu niet genoemd. Naast de kleine op erniveau worden grootschalige industriële genoemd. De door ons gewenste tussenvorm niet. Wij verzoeken de ontwerpstukken aan te passen zodat buurtmonovergisters toegestaan zijn in het landelijk gebied.	De ambitie van de provincie is dat 50% van de beschikbare mest zou moeten worden vergist in 2030 (dus de helft van de in 2030 beschikbare mest). In de Energievisie wordt toegelicht dat er naar verwachting voldoende mest beschikbaar blijft om de productiepotentie van 4 PJ biogas te benutten, ook als de omvang van de veestapel zou afnemen. Deze potentie kan ook benut worden door inzet op buurtmonomestvergisters. In de Omgevingsvisie wordt verwezen naar de mogelijkheid van vergisting op regionale schaal onder voorwaarden, waarbij vooral goede ontsluiting belangrijk is en ruimtelijke inpassing op basis van de Catalogus Gebiedskenmerken. Afhankelijk van de grootte, kan een buurtvergister onder deze categorie vallen. Deze vorm wordt dus niet uitgesloten.	Nee

2025-024081/1	Gebiedsindeling. Inhoudelijk maakt u in de ontwerp omgevingsvisie onderscheid tussen twee verschillende typen landbouwgebieden, te weten landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water. Tussen en binnen deze gebieden zit veel meer nuance. We missen dan ook het 'verwevingsgebied' welke zichtbaar wordt bij inzoomen. Leg de scheiding niet zwart wit gebiedsgericht. Deze gebiedsindeling biedt geen perspectief voor economische ontwikkelingen in het buitengebied. Ook sluit de verdeling van de twee verschillende landbouwgebieden niet aan bij onze gemeentelijke (ontwerp) omgevingsvisie. Wij kunnen ons daarom ook niet vinden in artikel 4.123 en 4.124 van de ontwerp omgevingsverordening Overijssel, waarin de indeling in twee typen landbouwgebieden wordt benoemd.	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de wens om meer nuance en gebiedsgerichtheid toe te passen. De provincie heeft een indeling in twee type landbouwgebieden gemaakt op basis van onderzoek met Wageningen University (WUR). Daarbij is gekeken naar gebiedsspecifieke omstandigheden. Dit onderzoek is hier te vinden: https://overijssel.notubiz.nl/document/15136220/1 . In beide gebieden zien wij toekomstperspectief voor landbouw die is afgestemd op lokale omstandigheden en passende functies mogelijk maakt. Dit vullen wij niet nader in, in de Omgevingsvisie. Wij werken aan een landbouwvisie die meer invulling kan geven aan het toekomstperspectief en een passende bedrijfsvoering. In de Omgevingsvisie nemen we nu geen verwevingsgebied op, omdat de gebieden met gebiedsspecifieke opgaven al een overgang vormen tussen landbouwgebieden met generieke opgaven en natuurgebieden. U geeft aan dat de provinciale begrenzing van de landbouwgebieden niet gelijk ligt aan de begrenzing die de gemeente gebruikt. Vanuit de Omgevingswet wordt van gemeenten gevraagd om rekening te houden met provinciaal beleid. De begrenzing is vastgelegd in de Omgevingsvisie en -verordening en is daar de basis voor de regels voor de transformatie van (agrarische) bouwpercelen. De ontwerp-verordening biedt in uw ogen onvoldoende flexibiliteit en afwijkingsmogelijkheid. Door de afwijkingsmogelijkheid die we hebben ingevoegd is er nu wel enige flexibiliteit ingebouwd voor het toestaan van nieuwe functies bij transformatie van (agrarische) bouwpercelen.	Ja
2025-023930/2	Ontwikkelingsperspectief landbouwgebieden In de Omgevingsverordening wordt een nieuwe instructieregel opgenomen die de tweedeling in landbouwgebieden zoals de visie die schetst, op de kaart zet. In de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen ligt het primaat bij de landbouw. U zet in op het beschermen van de ruimte voor de landbouw waarbij uw uitgangspunt is dat nieuwe functies de ontwikkeling van de landbouw niet in de weg mogen zitten. Voor landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen wordt geregeld dat de extra investeringen in ruimtelijke kwaliteit die gedaan moeten worden op grond van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (bij transformatie) of de Kwaliteitsimpuls Agro & Food (bij grootschalige uitbreidingen en nieuwvestigingen van agrarische bouwpercelen) ingezet gaan worden voor opgaven in de omgeving voor klimaat, natuur en water. In die gebieden is meer ruimte voor nieuwe functies. De omschrijving in artikel 4.124 a is strikt geformuleerd; Een omgevingsplan voorziet binnen landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen bij transformatie van (agrarische) bouwpercelen alleen in nieuwe functies die geen beperking opleveren voor de ontwikkeling van de landbouw in de omgeving van dat bouwperceel. Dit geeft geen enkele afwegingsruimte om in individuele gevallen, passend in een gebiedsaanpak functies toe te staan die de ontwikkeling van de landbouw beperken. Daarbij komt dat er op dit moment diverse ontwikkelrichtingen zijn voor de landbouw (intensivering, extensivering, omschakeling veeteelt naar akkerbouw, etc.) waardoor de omschrijving dat nieuwe functies geen beperking mogen opleveren voor de ontwikkeling onduidelijkheid geeft. Wij verzoeken u om dit artikel minder strikt te formuleren, danwel om duidelijker te omschrijven wat de reikwijdte van 'ontwikkeling van de landbouw' is. De context en noodzaak van lokale regelruimte in integrale gebiedsaanpakken vindt u onderbouwd in het position paper 'Toekomst landelijk gebied Noordoost-Twente' dat we in 2024 met u hebben gedeeld.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwontwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Nee
2025-023910/14	7. KGO-investeringen in landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven inklimaat, natuur en water. Het beleid voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor natuur, klimaat en water is door vertaald in o.a. instructieregel 4.124. In deze instructieregel wordt aangegeven dat bij de transformatie van (agrarische) bouwpercelen de extra investering in ruimtelijke kwaliteit (KGO-investering) moet worden ingezet voor een bijdrage aan de opgaven in de omgeving voor klimaat, natuur en water. Het uitsluitend kunnen inzetten van de vereiste KGO-investering in klimaat, natuur en water is te beperkt. Het zijn juist vaak deze gebieden die bepalend zijn voor de identiteit en aantrekkelijkheid van een gebied of gemeente en een grote aantrekkingskracht hebben op recreanten. Om dit te kunnen behouden is het uitsluitend kunnen inzetten van een KGO-investering in klimaat, natuur en water te beperkt. Ook in deze gebieden moeten mogelijkheden geboden worden om in elk geval een deel van de KGO-investering in te kunnen zetten voor landschapsverbetering, recreatief medegebruik (paden, zitgelegenheden, uitkijkpunten etcetera) en cultuurhistorie (behoud kenmerkende en beeldbepalende bebouwing).	Uw zienswijze richt zich op de instructieregel van het KGO. Met de toepassing van de KGO beogen we een investering in ruimtelijke omgevingskwaliteit. Dit biedt veel ruimte voor maatwerk, waaronder investeringen in het gebiedseigen karakter, cultuurhistorisch landschap en een toegankelijk en beleefbaar Overijssel. Bij nieuwe initiatieven vragen we te onderbouwen hoe deze initiatieven bijdragen aan onze Rode Draden: Ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, gezondheid en duurzaamheid. Het doel van de KGO-instructieregels is om juridisch te borgen dat een KGO-investering in ieder geval een bijdrage levert aan de gebiedsspecifieke opgaven van klimaat, natuur en water. We zullen dit verduidelijken in de toelichting op de Omgevingsverordening.	Ja

2025-023039/3	Nieuwe instructieregel - Ontwikkelingsperspectieven landbouwgebieden. Algemene opmerking: als gemeente onderschrijven wij dat het noodzakelijk is dat er gebieden zijn waar voldoende kansen zijn voor ontwikkelingsperspectief voor de agrarische sector. Voor onze gemeente geldt, conform de provinciale visie, dat een relatief groot deel van onze gemeente binnen de zone 'landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen' ligt. Dit betekent dat er binnen onze gemeente minder ruimte is voor andere (maatschappelijke) opgaven en diensten.	U onderschrijft dat het noodzakelijk is dat er gebieden zijn waar voldoende kansen zijn voor landbouw. U geeft aan dat dit voor uw gemeente betekent dat een relatief groot deel van uw gemeente in de zone landbouwgebieden met generieke opgaven ligt en dat hierdoor minder ruimte is voor maatschappelijke opgaven en diensten. Voor de beleidskeuzes in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening is één van de uitgangspunten dat we zuinig zijn op landbouwgrond. Dit hebben wij opgenomen in de Redeneerlijn en ook in het artikel in de Omgevingsverordening dat is gericht op de indeling in twee type landbouwgebieden. Bij het zoeken naar ruimte voor andere maatschappelijke opgaven en diensten, kan de Redeneerlijn gebruikt worden om tot een goede afweging en locatiekeuze te komen. Daarbij is een zorgvuldige afweging nodig met onderzoek van alternatieven, bijvoorbeeld voor een opgave die regionaal is afgestemd en nodig is voor het goed functioneren van het Dagelijks Stedelijk Systeem.	Nee
2025-023039/4	Artikel 4.124. Onder a wordt aangegeven dat nieuwe functies op erven geen beperking mogen opleveren voor de ontwikkeling van landbouw in de omgeving van dat bouwperceel. Dit betekent dus impliciet dat er dan geen mogelijkheden meer resteren voor transformatie van erven anders dan ten behoeve van landbouw. Denk bijv. aan de zoneringen ten behoeve van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen t.o.v. gevoelige functies. Wij verzoeken u in dit artikel een nuancering op te nemen dat deze afweging lokaal gemaakt kan worden.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwontwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Ja
2025-023039/11	Catalogus gebiedskenmerken Ruimtelijke kwaliteitsambities De bodem als basis met een robuust en beleefbaar watersysteem is de kwaliteitsambitie. Wij zijn benieuwd wat dit voor gevolgen heeft voor de landbouw, met name in de generieke landbouwgebieden.	U geeft aan dat u benieuwd bent wat de ruimtelijke kwaliteitsambities in de Catalogus Gebiedskenmerken voor gevolgen hebben voor de landbouw, met name in generieke landbouwgebieden. Het Leidende Principe 'Water en Bodem Sturend', heeft ook doorwerking in de Catalogus. Een robuust en beleefbaar watersysteem zorgt voor goede omstandigheden voor de landbouw. Deze kwaliteitsambities in de Catalogus geven houvast om bij nieuwe ontwikkelingen keuzes te maken die bijdragen aan het versterken van ruimtelijke kwaliteit. Er wordt hiermee niet iets gezegd over bedrijfsvoeringsmogelijkheden.	Nee
2025-023039/5	Parallel geeft dit artikel ook geen stimulans om in de gebieden met generieke opgaven te komen tot een meer duurzame natuurinclusieve landbouw. In het verlengde van deze opmerking missen wij de uitgangspunten voor meer 'water en bodem sturend' voor de landbouw. Wilt u in gebieden met generieke opgaven ruimte bieden aan bijvoorbeeld alle soorten teelten?	Wij lezen in uw zienswijze dat u vragen heeft over de betekenis van de keuzes in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening voor de agrarische bedrijfsvoering. Wij geven in de Omgevingsvisie aan welke doelen er in verschillende gebieden zijn. Het toekomstperspectief van ondernemers is afhankelijk van de specifieke locatie. De Omgevingsvisie laat ruimte voor ondernemerschap waarbij de omstandigheden en opgaven in een gebied leidend zijn voor keuzes in de bedrijfsvoering. We nemen geen specifiek beleid op over de mogelijkheden voor verschillende teelten.	Nee

2025-023888/8	Pagina 23 tot en met 25; ontwikkelingsperspectieven landbouwgebieden. De ontwerpverordening introduceert een nieuwe instructieregel die landbouwgebieden indeelt in twee categorieën: - landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen; - landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen voor klimaat,natuur en water. Voor de tweede categorie geldt dat bij transformatie van agrarische bouwpercelen de verplichte investering in ruimtelijke kwaliteit (KGO) uitsluitend mag worden ingezet voor opgaven op het vlak van klimaat, natuur en water. Dit betekent een beperking ten opzichte van het maatwerk dat eerder mogelijk was, waarbij ook maatschappelijke functies [zoals zorg of recreatie) konden meetellen als kwaliteitsimpuls. Voor de westkant van onze gemeente betekent dit een beleidswijziging met grote impact. De provincie sorteert hiermee voor op een afschaling van landbouw als dominante functie, terwijl wij als gemeente juist inzetten op behoud van ontwikkelruimte voor zittende agrarische ondernemers. De instructieregel is rechtstreeks werkend en dwingt ons tot een keuze die wij beleidsmatig nog niet hebben gemaakt en mogelijk ook niet willen maken.	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de wens om meer nuance op te nemen voor toepassing van de KGO in landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen. De toepassing van KGO biedt ruimte voor gebiedsgericht maatwerk. Wij zien in de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen, mogelijkheden om bij te dragen aan de doelen vanuit klimaat, water en natuur. Voor de invulling hiervan is maatwerk mogelijk mits dit goed wordt onderbouwd en goed met ons wordt afgestemd.	Nee
2025-023908/2	Ontwikkelingsperspectief landbouwgebieden. In de Omgevingsverordening wordt een nieuwe instructieregel opgenomen die de tweedeling in landbouwgebieden zoals de visie die schetst, op de kaart zet. In de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen ligt het primaat bij de landbouw. Ingezet wordt op het beschermen van de ruimte voor de landbouw. Nieuwe functies mogen de ontwikkeling van de landbouw niet in de weg zitten. Voor landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen wordt geregeld dat de extra investeringen in ruimtelijke kwaliteit die gedaan moeten worden op grond van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (bij transformatie) of de Kwaliteitsimpuls Agro & Food (bij grootschalige uitbreidingen en nieuwvestigingen van agrarische bouwpercelen) ingezet gaan worden voor opgaven in de omgeving voor klimaat, natuur en water. In die gebieden is meer ruimte voor nieuwe functies. De omschrijving in artikel 4.124 a is strikt geformuleerd: Een omgevingsplan voorziet binnen landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen bij transformatie van (agrarische) bouwpercelen alleen in nieuwe functies die geen beperking opleveren voor de ontwikkeling van de landbouw in de omgeving van dat bouwperceel. Dit geeft geen enkele afwegingsruimte om in individuele gevallen, passend in een gebiedsaanpak functies toe te staan die de ontwikkeling van de landbouw beperken. Daarbij komt dat er op dit moment diverse ontwikkelrichtingen zijn voor de landbouw (intensivering, extensivering, omschakeling veeteelt naar akkerbouw, etc.) waardoor de omschrijving dat nieuwe functies geen beperking mogen opleveren voor de ontwikkeling onduidelijkheid geeft. Wij verzoeken u om dit artikel minder strikt te formuleren, dan wel om duidelijker te omschrijven wat de reikwijdte van 'ontwikkeling van de landbouw' is.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwontwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Ja
2025-024186/3	Artikel 4.11.c. Dit artikel gaat over nieuwvestiging of uitbreiding op gronden binnen landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven. Hierbij geeft de provincie weer dat compensatie is gericht op versterking van kwaliteit van natuur, water en landschap in de omgeving. Wat hiermee mogelijk ontstaat is dat er een extra druk op landbouwgrond komt door ruimtelijke ontwikkelingen. Enerzijds door de ontwikkeling zelf. Anderzijds door de compensatieplicht, welke vaak ook op landbouwgrond plaatsvindt. Wij vinden behoud van voldoende landbouwgrond van groot belang, en vragen daarbij dan ook om aanscherping van deze tekst. Waarmee afwenteling op landbouwgrond voorkomen wordt.	U geeft aan dat het betreffende artikel in de Omgevingsverordening over het toepassen van de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving (KGO) mogelijk leidt tot afname van landbouwareaal door afwenteling op landbouwgrond. Dit artikel is gericht op het bieden van een mogelijkheid om een nieuwe functie toe te staan in landbouwgebied met gebiedsspecifieke opgaven, waarbij compensatie nodig is door toepassing van de KGO. Wat ons betreft is deze invulling een onderdeel van de ruimte die nodig is voor het kunnen toestaan van de nieuwe functie. Wij zien in deze gebieden mogelijkheden om dit ook te combineren met de doelen op gebied van natuur, water en klimaat die al in deze gebieden ingevuld moeten worden. Zo willen we extra ruimte beslag op landbouwgrond waar dat kan beperken.	Nee

2025-024186/4	Artikel 4.39.1.c. Deze passage heeft als voorwaarde dat een volwaardig agrarisch bedrijf verplaatst moet worden naar de locatie waar wél ontwikkelmogelijkheden zijn. Hiermee hanteert de verordening het principe van ‘alles verplaatsen’ of ‘niks verplaatsen’. In de huidige context van opgaven die op de sector afkomen (stikstof, natuur, klimaat etc.) denken wij dat een minder strikte beschrijving hier ook kansen biedt. Dus organiseren dat een bedrijf onderdelen van de bedrijfslocatie verplaatst indien hij of zij dat wenselijk vindt. Dit kan goed zijn voor de provincie bij het behalen van doelen, als ook voor de ondernemer die betere ontwikkelmogelijkheden verkrijgt. Daarnaast de oproep om actief beleid te voeren op bescherming van geschikte locaties. Dit biedt veehouders de kans om, wanneer zij dat willen, te verplaatsen vanuit kwetsbare gebieden.	U gaat in uw zienswijze in op de toepassingsmogelijkheden van artikel 4.39 van de Omgevingsverordening. Dit artikel is een bestaand artikel in de Omgevingsverordening dat geen onderdeel is van deze aanpassing van ons beleid. De Kwaliteitsimpuls Agro & Food maakt het mogelijk om een agrarisch bedrijf gedeeltelijk te verplaatsen. Als daarvoor een nieuw agrarisch bouwperceel moet worden aangewezen, kan de bestaande locatie worden gehandhaafd, maar zal elders een agrarisch bouwperceel moeten worden opgeheven. Dit om ervoor te zorgen dat per saldo het aantal agrarische bouwpercelen niet verder toeneemt. Wij verplichten gemeenten in onze Omgevingsverordening niet om bepaalde geschikte locaties van stoppende agrarische bedrijven op voorhand beschikbaar te houden voor agrarische bedrijven die verplaatst worden. Dit kan wenselijk zijn, maar vergt een lokale afweging.	Nee
2025-024186/5	Paragraaf 4.6.2. Zie de reactie van Glastuinbouw Nederland op dit punt. Wat ons betreft zal de provincie breder moeten kijken dan alleen de concentratie glastuinbouw in de Koekoekspolder, en daarmee meer ruimte voor nieuwvestiging moeten bieden. Dit biedt ook mogelijkheden gezien de grote rol die deze bedrijven spelen in het balanceren van energie.	U geeft in uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels voor glastuinbouw en specifiek Koekoekspolder. Wij hadden in de geldende Omgevingsvisie al concentratiebeleid voor glastuinbouw staan. Dit is ongewijzigd overgenomen in het ontwerp. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de ontwerp-Nota Ruimte waarin het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw aanwijst. Uw zienswijze leidt daarom niet tot een aanpassing in ons nieuwe omgevingsbeleid.	Nee
2025-024186/6	Paragraaf 4.6.4. Hier spreekt men een zonering uit van 250 meter rond ‘zeer kwetsbare natuurgebieden’. Beperkingen komen hiermee te liggen op het oprichten en uitbreiden van veehouderijen. Hiermee ontnem je als provincie ondernemersperspectief in deze gebieden. Als wij het goed lezen kunnen deze bedrijven, indien juridisch mogelijk, intern salderen en daarmee wel uitbreiden in dieraantallen? Graag horen wij of dit klopt.	U gaat in uw zienswijze in op paragraaf 4.6.4 van de Omgevingsverordening. De instructieregels in paragraaf 4.6.4 is een bestaand artikel in de Omgevingsverordening dat geen onderdeel is van deze aanpassing van ons beleid. De instructieregel voor veehouderijen nabij verzuringgevoelige gebieden wordt in deze actualisatieronde inhoudelijk niet gewijzigd. De beperkingen die op grond van deze instructieregel worden opgelegd aan agrarische bedrijven zijn identiek aan wat er in de Wet veehouderij en ammoniak was geregeld. De regeling is bedoeld om de emissie van ammoniak vanuit stallen op zeer kwetsbare natuurgebieden niet verder te laten toenemen. De gemeente zal in het kader van de vergunningverlening moeten beoordelen of in het specifieke geval intern salderen mogelijk is.	Nee
2025-024186/7	Artikel 4.65. Het lijkt erop dat dit artikel een verzwarend regime met zich meebrengt voor de gemeentelijke omgevingsplannen. Daarbij komt dan het kapverbod van houtopstanden, als ook de instandhouding van leefgebieden voor weidevogels. Bij deze laatste komen de factoren ‘openheid, rust en voldoende hoog waterpeil aan bod’. Vraag die dan naar boven komt is als volgt: Leefgebieden voor weidevogels zijn momenteel gevoed vanuit ANLb-gelden. Een vrijwillige regeling waarbij boeren een vergoeding krijgen voor weidevogelbeheer. Het kan ook zijn dat een aantal boeren in deze gebieden niet meedoen aan deze regeling. Maakt artikel 4.65.3 dan dat zij geconfronteerd worden met hydrologische consequenties, en zo ja, wat zal dit betekenen voor de deelname van boeren aan de ANLb-pakketten?	U gaat in uw zienswijze in op artikel 4.65 van de Omgevingsverordening. De regels in artikel 4.65 worden in deze actualisatieronde niet gewijzigd. In de publicatie van het ontwerp van de Actualisatie 2026 Omgevingsverordening is aangegeven dat er alleen zienswijzen kunnen worden ingediend op onderdelen van de Omgevingsverordening die worden gewijzigd. Artikel 4.65 van de Omgevingsverordening bevat een instructieregel aan gemeenten om in omgevingsplannen voor leefgebieden van weidevogels functies op te nemen die gericht zijn op instandhouding van deze gebieden. Dit komt tot uiting in behoud van openheid, rust en voldoende hoog waterpeil. Lid 3 maakt deze verplichting explicieter, maar het artikel zelf stelt géén waterpeil vast. Het waterpeil wordt formeel geregeld via een peilbesluit van het waterschap. De provincie wijst waterlichamen aan en geeft instructies (artikel 5.12) voor de inhoud van peilbesluiten, waarbij het belang van weidevogels moet worden meegewogen. Het peilbesluit is een juridisch besluit waar bezwaar en beroep tegen mogelijk is. Het is dus niet zo dat boeren automatisch geconfronteerd worden met peilverhoging op basis van artikel 4.65. De feitelijke peilhoogte wordt door het waterschap bepaald. Kortom: artikel 4.65.3 zelf, veroorzaakt geen hydrologische consequenties, maar versterkt de verplichting voor gemeenten om rekening te houden met weidevogelleefgebieden. De daadwerkelijke peilbesluiten en eventuele consequenties komen van het waterschap, los van ANLb, maar deelname aan ANLb biedt boeren voordelen in zo’n situatie.	Nee

2025-024449/1	Nieuwe instructieregel voor landbouwgebieden. Ommen onderkent het belang van goede ontwikkelperspectieven voor het landelijk gebied en de landbouw. De tweedeling die in de omgevingsvisie en omgevingsverordening wordt aangehouden komt in grote lijnen overeen met de tweedeling uit onze eigen omgevingsvisie. In de nieuwe instructieregel voor landbouwgebieden met generiek opgaven en kansen stelt u dat bij de transitie van voormalige agrarische erven nieuwe functies geen beperkingen mogen opleggen aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw in de omgeving. Ook laat u de mogelijkheid open voor het stellen van aanvullende regels. Wij stellen dat er ook in deze landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen er ruimte moet zijn voor andere belangen, naast het landbouwbelang. Wij vinden de instructieregel te eenzijdig gericht op het landbouwbelang. Andersoortige belangen zoals leefbaarheid en brede welvaart vragen ook in ook in deze gebieden ruimte. Wij vinden het noodzakelijk dat er ook in de landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen ruimte moet zijn om te komen tot een goede balans tussen landbouw, leefbaarheid en anderen belangen.	Uw zienswijze richt zich op het artikel in de Omgevingsverordening waarin wij onderscheid maken in twee type landbouwgebieden en u geeft aan dat er geen afwegingsruimte in is opgenomen. De regel zoals opgenomen in artikel 4.124a is bedoeld om de ontwikkelruimte voor landbouw te behouden en beschermen. Met onze regeling beschermen we in gebieden met generieke opgaven en kansen ook de potentiële ontwikkelingsmogelijkheden van de landbouw. Als in de huidige situatie al sprake is van niet-landbouwfuncties die al beperkingen opleggen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw, dan is het uitgangspunt. Dat kan betekenen dat in delen van de landbouwgebieden met generieke opgaven, toch nog niet-landbouwfuncties kunnen worden toegevoegd als dit geen extra beperkingen oplevert voor de aanwezige landbouw. Verder vullen wij dit artikel aan om ruimte te bieden voor maatwerk. Als voorwaarde voor afwijking nemen we op dat als op basis van een samenhangende gebiedsvisie is aangetoond dat door de transformatie van het (agrarische) bouwperceel de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het omliggende gebied per saldo verbeteren. Gemeenten hebben de mogelijkheid om, binnen de kaders van de Omgevingsverordening, te beoordelen of een nieuwe functie een beperking vormt voor de landbouwontwikkeling in de omgeving van een bouwperceel. Deze lokale afweging biedt ruimte voor maatwerk en gebiedsgerichte benadering.	Ja
2025-024967/10	Landbouw. In landbouwgebieden, welke vaak grenzen aan (en invloed hebben op) waterwingebieden komen nieuwe ontwikkelingen op zoals spotspraying en digistaat. Deze ontwikkelingen dragen bij aan een verminderd gebruik van bestrijdingsmiddelen, een ontwikkeling die Vitens onderschrijft. Ook brengen deze ontwikkelingen nieuwe risico's met zich mee. Daarnaast heeft de landbouwtransitie invloed op de uitspoeling van schadelijke stoffen (of verminderd vasthouden van deze stoffen) door veranderend landgebruik. Op deze ontwikkelingen biedt de verordening nog geen passende ruimte.	De genoemde ontwikkelingen zoals spotspraying en digistaat vallen onder de uitvoering van landbouwpraktijken. Deze innovaties zijn relevant zijn voor de bescherming van waterkwaliteit. Op dit moment wordt er een verkenning uitgevoerd rondom gewasbeschermingsmiddelen. Mogelijk kan dit leiden tot nieuw beleid dat bij een actualisatieronde wordt meegenomen in de Omgevingsvisie. Op dit moment leidt uw zienswijze niet tot aanpassing van de Omgevingsvisie of Omgevingsverordening.	Nee
2025-024967/15	Ontwikkelperspectieven. Landbouwontwikkeling (art 4.15 en algemene toelichting). Er wordt gesteld dat 'nieuwe functies geen beperkingen op de landbouw mogen hebben' bij de transitie van voormalig agrarische erven. Dit zou impliceren dat een nieuwe drinkwaterwinning verboden is. Dit is onwenselijk. Is het mogelijk om hier een uitzondering voor drinkwater te maken?	In uw zienswijze lezen wij zorgen over de indeling in twee typen landbouwgebieden en de mogelijkheden voor waterwinning in gebieden die zijn aangewezen als generieke landbouwgebieden. Ook binnen de tweedeling is er ruimte voor maatwerk. Door toepassing van de Redeneerlijn is het mogelijk om gebiedsgericht af te wijken van generieke kaders, mits regionaal afgestemd en er geen andere wijze is om het doel te realiseren.	Nee
2025-026744/2	2. In ontwerp-omgevingsverordening is een geitenstop opgenomen. Deze geitenstop gaat over een geitenhouderij. De definitie van een geitenhouderij is een veehouderij met meer dan 10 geiten. Wij krijgen nu informatieplichten voor het hobbymatig houden van geiten op grond van het omgevingsplan van een gemeente. Het betreft hier geen veehouderijlocatie. Om het aantal geiten bij particulieren (niet veehouderij-locatie) te kunnen beperken tot maximaal 10 geiten is mijns inziens een aanvulling van de definitie geitenhouderij in de verordening nodig. Geitenhouderij is een veehouderij met meer dan 10 geiten dan wel een locatie waar hobbymatig geiten worden gehouden.	Paragraaf 4.6.3 geitenhouderijen wordt in deze actualisatieronde inhoudelijk niet aangepast. In de Omgevingsverordening regelen we een geitenstop met als doel om het aantal geiten in Overijssel niet verder te laten toenemen in afwachting van landelijk onderzoek naar de relatie tussen geitenhouderijen en het aantal longaandoeningen in de omgeving. Onze begripsbepaling van geitenhouderij is afgestemd op het doel van deze regeling.	Nee

2025-024109/1	1. Maak geen onderscheid in twee typen grondgebonden landbouwgebieden (Omgevingsvisie, 6.3. Landbouw en voedselvoorziening). Het landbouwgebied van de gemeente Steenwijkerland is in de Provinciale Omgevingsvisie aangeduid als 'met gebiedsspecifieke opgaven'. Deze opgaven herkennen we en pakken we met elkaar op. De doelen voor klimaat, water en natuur worden bepaald door Rijk en provincie. Maar hoe we daar invulling aan geven is aan de gemeente, ondernemers en inwoners. We streven daarbij naar een vitaal platteland, met perspectief voor de agrarische sector. We hebben bezwaar tegen provinciaal beleid dat onze landbouw stuurt richting multifunctioneel en multidimensionaal ruimtegebruik, als leidend toekomstperspectief. Zeker nu er nog geen provinciale landbouwvisie ligt, waarin dit toekomstperspectief nader is uitgewerkt. We zien het risico dat de toekomstmogelijkheden van onze agrarische bedrijven hierdoor worden beperkt. De volgende ontwikkelingen en overwegingen spelen daarbij een rol: A. We kennen in de gemeente drie gebiedsprocessen (koploperprojecten). Juist in deze gebiedsprocessen zien we dat de ontwikkelingsperspectieven van bedrijven vooral individueel worden bepaald. Sommige boeren kiezen voor innovatie en concurrentiekracht en blijven primair gericht op voedselproductie, sommige boeren kiezen voor andere verdienmodellen en multifunctioneel gebruik. In een collectieve doelgerichte aanpak (zoals in gebiedsprocessen) blijkt een breed scala aan keuzes inpasbaar, ook binnen de opgaven voor klimaat, natuur en water. B. Deze individuele keuzes zijn te begrijpen nu een landelijke visie op landbouw en voedselproductie ontbreekt. Zo is het onduidelijk in hoeverre de landbouw moet blijven concurreren op de markt, of kan rekenen op structurele financiering vanuit het Rijk en Europa. Dit laatste is een voorwaarde voor een robuuste ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen, als perspectief voor de landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven; C. In de Omgevingsvisie staat dat landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen zorgvuldig moeten worden beschermd en dat er een toekomstbestendige landbouwstructuur moet zijn. We zijn van mening dat dit ook voor landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven relevant kan zijn. We zien in de gebiedsprocessen bijvoorbeeld dat de beschikbaarheid van grond cruciaal is voor het toekomstperspectief. Onze reactie op dit onderdeel moet mede worden beschouwd als een zienswijze op het corresponderende onderdeel in de Ontwerp-Omgevingsverordening.	Wij waarderen de actieve rol die de gemeente Steenwijkerland speelt in de gebiedsprocessen en de inzet voor een vitaal groene omgeving met perspectief voor de agrarische sector. Wij herkennen het belang van landbouw in álle gebieden, ook daar waar sprake is van gebiedsspecifieke opgaven. De aanduiding 'gebiedsspecifieke opgaven' in de Omgevingsvisie is bedoeld om aan te geven waar gebieden liggen met gebiedsspecifieke opgaven voor klimaat, water en natuur. In gebieden met gebiedsspecifieke opgaven is de uitdaging groter, maar ook hier is ruimte voor ontwikkeling binnen de kaders van natuur, water en klimaat. Dit betekent dat het toekomstperspectief van de landbouw hier mede wordt bepaald doordat er aanvullende inspanningen nodig zijn om de doelen te realiseren. Daarbij blijft het uitgangspunt dat landbouw ook in deze gebieden een volwaardige plek heeft, met ruimte voor maatwerk en individuele keuzes. Het provinciale beleid stimuleert multifunctioneel ruimtegebruik als één van de mogelijke ontwikkelrichtingen, niet als een verplicht toekomstperspectief. De provincie ziet het als haar verantwoordelijkheid om, binnen de kaders van het rijksbeleid, te sturen op de mogelijkheden om landbouwgrond te beschermen en om gebieden aan te wijzen waar grotere opgaven liggen — ook voor de landbouw. Dit doen wij niet om de rol van gemeenten over te nemen, maar juist om deze te ondersteunen en te versterken. De gebiedsprocessen, waaronder de koploperprojecten in Steenwijkerland, laten zien dat er ruimte is voor diverse ontwikkelperspectieven binnen de landbouw. Wij ondersteunen deze processen actief en zijn nauw betrokken bij de voortgang. Daarbij respecteren wij de rol van gemeenten, ondernemers en inwoners in het vormgeven van de invulling van de opgaven. De transitie is een gezamenlijke verantwoordelijkheid die wij zorgvuldig en gebiedsgericht vorm willen geven.	Nee
2025-024024/1	BEPERKING ONTWIKKELPERSPECTIEF In uw oOV heeft u de mogelijkheden voor het verkennen van dit toekomstperspectief helaas wel sterk beperkt. U stelt dat vanwege de problematiek in het veenweidegebied en de ligging binnen het Nationaal Landschap uitbreiding buiten dit concentratiegebied [de Koekoekspolder, red.] niet mogelijk is. U staat buiten de Koekoekspolder geen nieuwvestiging van glastuinbouw toe. Dit juridificeert u in uw Verordening onder paragraaf 4.6.2. (artikel 4.42 en 4.43), door de gehele provincie, met uitzondering van de Koekoekspolder, aan te merken als gebied waar glastuinbouw niet is toegestaan. Zoals wij ook in onze brief op uw concept hebben gemotiveerd past het op voorhand uitsluiten van (ruimtelijke) doorontwikkeling van het glastuinbouwgebied niet bij het sturen op doelen, de innovatiekracht van de glastuinbouwsector en een open proces om te komen tot een duurzame toekomst voor de glastuinbouw in uw provincie. [A en B gaan over Omgevingsvisie, en worden dáár beantwoord, red] C. in uw Omgevingsverordening een afwijkingsmogelijkheid op artikel 4.43, lid 1 op ten nemen overeenkomstig bovenstaande.	U geeft uw zienswijze aan dat u het niet eens bent met de regels rondom het concentratiegebied Koekoekspolder. Dit is ongewijzigd en staand beleid. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. Dit sluit aan bij de ontwerp-Nota Ruimte waar het Rijk ook clustergebieden van de glastuinbouw in heeft opgenomen.	Nee

2025-024024/2	U heeft uw ontwerp omgevingsvisie 'Overijssel voor en met Elkaar!' (hierna: oOV) tot 7 juli 2025 ter inzage gelegd voor zienswijzen. Glastuinbouw Nederland heeft met belangstelling kennisgenomen van dit ontwerp. Via deze zienswijze reageren wij op de ontwerpvisie, mede namens onze regio Friesland-NOP-Overijssel en omwille van het belang van leden glastuinbouwondernemers in Overijssel en de sector als geheel. Bij brief van 26 september 2024 (brief 24.069, BIJLAGE 1) hebben wij input geleverd op uw concept Omgevingsvisie. In onze brief hebben wij (samengevat): ’ verzocht om (glastuinbouw)ontwikkelingen buiten de Koekoekspolder niet zondermeer uit te sluiten, omdat dit niet past bij het sturen op doelen; ’ rekening te houden met het gegeven dat doelen centraal stellen tot verschillende oplossingen kan leiden en ontwikkelingen elkaar niet uit hoeven te sluiten; ’ aangegeven dat doorontwikkeling van het glastuinbouwgebied in de Koekoekspolder niet alleen gewenst is, maar ook noodzakelijk; ’ verzocht om een aanzet tot een proces tot het ontwikkelen van een toekomstperspectief voor de glastuinbouwbedrijven in uw provincie. Glastuinbouw Nederland is dan ook content dat u in uw oOV de Koekoekspolder heeft bestendigd en beschermd als glastuinbouwconcentratiegebied. De Koekoekspolder is een belangrijk ontwikkelgebied (zie ook BIJLAGE 2) voor glastuinbouw, met een rijke geschiedenis. Terecht geeft u in uw oOV dan ook aan dat landbouw en voedselproductie in Overijssel niet alleen economisch van belang zijn, maar ook onderdeel uitmaken van de cultuur, bijdragen aan een leefbaar platteland en het landschap mede vormgeven. Wij zien graag uit naar het vervolgproces om ondernemers duidelijkheid te bieden op de lange termijn, door samen een toekomstperspectief te verkennen.	In uw zienswijze vraagt u ons om glastuinbouw ontwikkelingen buiten de Koekoekspolder niet zonder meer uit te sluiten. Dit is ongewijzigd en staand beleid. Wij willen glastuinbouw clusteren in het glastuinbouwconcentratiegebied en verspreide glastuinbouw tegengaan. In het glastuinbouwconcentratiegebied Koekoekspolder gaat een gebiedsproces plaatsvinden waarin het toekomstperspectief van ondernemers wordt verkend. Hiermee wordt aandacht besteed aan glastuinbouw als functie in relatie met thema's als energie, waterhuishouding en het bredere landbouwperspectief in de randzone.	Nee

Thema 9. Natuur en Landschap

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-022533/7	Verwijzingen naar Ontwikkelingsperspectief Ondernemen met Natuur en Water. In diverse (ongewijzigde) artikelen wordt nog een verwijzing gemaakt naar het ontwikkelingsperspectief Ondernemen met Natuur en Water. Nu dit perspectief niet meer als zodanig is opgenomen als onderdeel van de verordening is deze verwijzing naar onze mening overbodig of er moet duidelijk worden aangegeven op welke gebieden dit wel betrekking heeft.	Dank voor uw zienswijze. Er staan inderdaad nog verwijzingen in de tekst van de Omgevingsverordening naar het ontwikkelingsperspectief Ondernemen met Natuur en Water, hoewel die kaartlaag niet meer terugkomt na de aanpassingen van de Omgevingsverordening op de Nieuwe Omgevingsvisie. De zone ‘Ondernemen met Natuur en Water’ is één van de ontwikkelingsperspectieven voor de groene omgeving die in het Uitvoeringsmodel van de huidige Omgevingsvisie is gebruikt voor de provinciale sturing op nieuwe ontwikkelingen in het landelijk gebied. Voor de nieuwe provinciale Redeneerlijn gaan we in het landelijke gebied uit van de indeling in landbouwgebieden met generieke opgaven en kansen en landbouwgebieden met gebiedsspecifieke opgaven en kansen. We hebben de tekst van de Omgevingsverordening hierop aangepast.	Ja
2025-023649/8	3) Instructieregels Bossenstrategie, aanpassing art. 4.121: Met deze instructieregel beoogt u te borgen dat met provinciale subsidie o.b.v. bossenstrategie gerealiseerde nieuwe bossen planologisch passend worden beschermd. Die bescherming moet zijn gericht op het belang van behoud, herstel en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden. Hierin kunnen wij ons prima vinden. Als onderdeel van die bescherming in het omgevingsplan verplicht u ons tot het opnemen van een kapverbod en daarmee een vergunningplicht voor bomen in die planologisch beschermde bossen. Aan deze verplichting kunnen wij niet voldoen. De betreffende nieuwe bossen worden allemaal buiten het gebied 'bebouwingscontour houtkap' gerealiseerd. Buiten dat gebied bent u zelf bevoegd gezag voor het kappen van bomen. Als gemeente mogen wij op grond van de regels over houtkap in hoofdstuk 11 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) in een omgevingsplan geen regels stellen voor het beschermen van bomen op grond van het belang van natuur- en landschapswaarden. Daar heeft u ons recent zelf nadrukkelijk op gewezen tijdens een ambtelijk overleg over onze nieuwe bomenbeschermingsregels. Met een in het omgevingsplan te regelen planologische bescherming, in combinatie met onze nieuwe bomenbeschermingsregels en de provinciale bevoegdheid voor het kappen van houtopstanden buiten de 'bebouwingscontour houtkap', is er voor die nieuw te realiseren bossen voldoende bescherming geborgd. - Ons verzoek is daarom in art. 4.121 de verplichting voor het opnemen van een kapverbod ter bescherming van het belang van natuur- en landschapswaarden te verwijderen. U kunt een gemeente geen instructies geven voor het beschermen van belangen waarvoor gemeenten wettelijk geen regels mogen stellen.	Dank voor uw zienswijze en de heldere toelichting op de juridische context rondom houtkap buiten de bebouwingscontour. Wij erkennen dat gemeenten op grond van het Besluit Activiteiten Leefomgeving (Bal) buiten de bebouwingscontour geen regels mogen stellen over houtkap ter bescherming van natuur- en landschapswaarden. Om die reden is de verplichting tot het opnemen van een kapverbod in de instructieregel geschrapt. De instructieregel is verder gehandhaafd om planologische bescherming van met provinciale subsidie gerealiseerde bossen te borgen. Hiermee wordt recht gedaan aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor behoud, herstel en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden, binnen de geldende bevoegdheidsverdeling.	Ja
2025-023888/5	Gebiedsaanwijzing weidevogelgebied ten zuiden van de J.J. Gorterlaan. De provincie heeft het gebied ten zuiden van de J.J. Gorterlaan expliciet aangewezen als weidevogelgebied door deze status vanuit de Catalogus Gebiedskenmerken over te nemen in de Omgevingsverordening. Hoewel dit wordt gepresenteerd als een beleidsarme stap, constateren wij dat deze wijziging wel degelijk beleidsmatige en ruimtelijke consequenties heeft. Naar ons inzicht verandert de juridische status van het gebied van richtinggevend naar juridisch bindend, wat directe gevolgen heeft voor planvorming. Dit beperkt de ontwikkelruimte voor andere opgaven zoals grootschalige bedrijvigheid, windenergie, circulaire economie en agrarisch ondernemerschap en dat is voor de gemeente Staphorst niet acceptabel. Hierbij lijkt de aanwijzing te zijn gedaan zonder integrale afweging van deze opgaven, terwijl het hier ook om regionale en provinciale ambities gaat. Wij waarderen de inzet van de provincie om in gezamenlijkheid naar dit gebied te kijken waarbij het voor Staphorst belangrijk is dat er in dit proces gezamenlijk een integrale afweging gemaakt wordt. Wij verzoeken de provincie hierbij om de aanwijzing opnieuw te bezien na afronding van dit proces.	Dank voor uw zienswijze. De gebiedsaanwijzing ten zuiden van de J.J. Gorterlaan passen we in deze actualisatieronde van de Omgevingsverordening niet aan. Zoals aangegeven in de publicatie van de Actualisatie 2026 kunnen zienswijzen alleen worden ingediend op onderdelen die in deze ronde wijzigen. De aanwijzing van leefgebieden voor weidevogels valt daar niet onder. De discussies over de aanwijzing van de leefgebieden weidevogels zijn gevoerd in de vorige actualisatieronde. Toen is de kaart teruggezet die indertijd door PS is vastgesteld bij de nieuwe regeling voor leefgebieden weidevogels in 2023. Bij het opladen van die regeling in het Digitaal Stelsel Omgevingswet is die kaart technisch beschadigd geraakt. Daardoor heeft er een tijdlang een kaart in de Omgevingsverordening gestaan waarop een aantal leefgebieden weidevogels in Staphorst ontbraken. Er staat nog een actie open om de kaart leefgebieden weidevogels in de Omgevingsverordening gelijk te trekken met de kaart in het Natuurbeheerplan. Gedeputeerde Staten hebben besloten om die actie nu niet mee te nemen in de huidige actualisatieronde, maar dit door te schuiven naar de volgende. Daarbij is toegezegd dat er dan een integrale afweging zal plaatsvinden, waarbij ook andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, bedrijvigheid en agrarisch ondernemerschap worden meegenomen. De gemeente Staphorst wordt betrokken in dit proces.	Nee

2025-023888/11	Gebiedsaanwijzing weidevogelgebied ten zuiden van de J.J. Gorterlaan. De provincie heeft het gebied ten zuiden van de J.J. Gorterlaan expliciet aangewezen als weidevogelgebied door deze status vanuit de Catalogus Gebiedskenmerken over te nemen in de Omgevingsverordening. Hoewel dit wordt gepresenteerd als een beleidsarme stap, constateren wij dat deze wijziging wel degelijk beleidsmatige en ruimtelijke consequenties heeft. Naar ons inzicht verandert de juridische status van het gebied van richtinggevend naar juridisch bindend, wat directe gevolgen heeft voor planvorming. Dit beperkt de ontwikkelruimte voor andere opgaven zoals grootschalige bedrijvigheid, windenergie, circulaire economie en agrarisch ondernemerschap en dat is voor de gemeente Staphorst niet acceptabel. Hierbij lijkt de aanwijzing te zijn gedaan zonder integrale afweging van deze opgaven, terwijl het hier ook om regionale en provinciale ambities gaat. Wij waarderen de inzet van de provincie om in gezamenlijkheid naar dit gebied te kijken waarbij het voor Staphorst belangrijk is dat er in dit proces gezamenlijk een integrale afweging gemaakt wordt. Wij verzoeken de provincie hierbij om de aanwijzing opnieuw te bezien na afronding van dit proces.	Dank voor uw zienswijze. De gebiedsaanwijzing ten zuiden van de J.J. Gorterlaan passen we in deze actualisatieronde van de Omgevingsverordening niet aan. Zoals aangegeven in de publicatie van de Actualisatie 2026 kunnen zienswijzen alleen worden ingediend op onderdelen die in deze ronde wijzigen. De aanwijzing van leefgebieden voor weidevogels valt daar niet onder. De discussies over de aanwijzing van de leefgebieden weidevogels zijn gevoerd in de vorige actualisatieronde. Toen is de kaart teruggezet die indertijd door PS is vastgesteld bij de nieuwe regeling voor leefgebieden weidevogels in 2023. Bij het opladen van die regeling in het Digitaal Stelsel Omgevingswet is die kaart technisch beschadigd geraakt. Daardoor heeft er een tijdlang een kaart in de Omgevingsverordening gestaan waarop een aantal leefgebieden weidevogels in Staphorst ontbraken. Er staat nog een actie open om de kaart leefgebieden weidevogels in de Omgevingsverordening gelijk te trekken met de kaart in het Natuurbeheerplan. Gedeputeerde Staten hebben nadrukkelijk besloten om die actie nu niet mee te nemen in de huidige actualisatieronde, maar dit door te schuiven naar de volgende. Daarbij is toegezegd dat er dan een integrale afweging zal plaatsvinden, waarbij ook andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw, bedrijvigheid en agrarisch ondernemerschap worden meegenomen. De gemeente Staphorst betrekken we in dit proces.	Nee
2025-024080/1	Stilte- en donkertegebieden. Beschermde stilte- en donkertegebieden zijn belangrijk voor de beleving van gebrek aan verstoring voor mens en natuur. In de provinciale Milieunota 2024 onderschrijft provincie Overijssel het belang van het behouden van de stille gebieden. De provincie geeft in de nota aan dat dat het huidige niveau van de groene, stille gebieden wordt gewaarborgd en dat er wordt ingezet op het aanwijzen en het toezien op de naleving van stille of stiltegebieden. Wij verzoeken u dit ook specifiek op te nemen in de Omgevingsvisie en -verordening door stilte- en donkertegebieden aan te wijzen.	In de Milieunota gaven wij bij het thema geluid aan dat onze inzet (voor 2030) is: - het voorkomen van verdere toename van de geluidsbelasting; - het tegengaan van overlast door cumulatie van bronnen; - een daling van het aantal geluidgehinderden in Overijssel. Onze Omgevingsvisie betreft een strategische visie. De inzet van de Milieunota hebben wij opgenomen in de voorliggende wijziging van de Omgevingsvisie. Voor specifiek stilte-/stille gebieden onderzoeken wij, op dit moment, welk referentieniveau vanuit gezondheidsoptiek hanteerbaar is voor deze gebieden. Dit doen wij samen met inwoners, gemeenten en terrein beherende organisaties. Ook uw organisatie zien wij daarbij als een belangrijke partij om hieraan vorm en inhoud te geven. Zodra dit leidt tot daadwerkelijke aanwijzing en bescherming van stille of stiltegebieden zal dit in ons omgevingsbeleid of de uitwerking hiervan moeten worden opgenomen. Voor donkerte hebben wij op dit moment specifiek beleid in onze Omgevingsvisie opgenomen. De inzet die wij hiertoe in deze herziening opnamen betekent dat wij de aanduiding van gebieden met (ervaren) licht en donkerte actualiseren. Ook zullen wij in de uitvoering van dit beleid enkele maatregelen treffen; ook hiervoor is hetgeen wij in onze Milieunota opnamen (zie het thema licht/donkerte, blz. 24) bepalend.	Nee
2025-024080/2	Basiskwaliteit Natuur. We zijn blij met de expliciete aandacht voor de leefomstandigheden voor wilde planten en dieren buiten natuurgebieden, wij zouden de provincie en alle betrokkenen bij het buitengebied willen oproepen om voortvarend met de basiskwaliteit natuur aan de slag te gaan en dit te verankeren in uw omgevingsverordening. Het versterken van de natuur buiten natuurgebieden zorgt voor een aantrekkelijk landschap en een robuustere natuur. Dit laatste zorgt ervoor dat de natuur beter tegen een stootje en kan daarmee lucht geven in de balans tussen natuur en economische activiteiten en de samenhang tussen landbouw en natuur versterken.	We hebben het beleid om de Basiskwaliteit Natuur (BKN) te stimuleren, inspireren en faciliteren. Hiertoe is een methodiek ontwikkeld. De Catalogus Gebiedskenmerken, die bedoeld is om ruimtelijke kwaliteit te duiden en te versterken bij ontwikkelingen in het buitengebied, bevat ook onze inzet voor Basiskwaliteit Natuur.	Nee
2025-024080/5	In de bijlage I zijn concrete tekstuele en inhoudelijke opmerkingen en suggesties gevoegd voor de ontwerp-omgevingsvisie en -verordening Overijssel.	We hebben bijlage 1 doorgenomen. We hebben een aantal opmerkingen en suggesties kunnen meenemen. De wijzigingen kunt u terugvinden in de definitieve Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.	Ja
2025-023459/3	3. Zonnepanelen op erven in het buitengebied. De omgevingsverordening verbindt strenge voorwaarden aan het toestaan van (relatief) kleinschalige opstellingen van zonnepanelen op erven in het buitengebied (artikel 4.106 lid 1 in combinatie met lid 3). Daarvoor moet de maatschappelijke meerwaarde van zonnepanelen op erven aangetoond worden en het verlies aan landschappelijk en ecologische waarde gecompenseerd worden door voldoende investeringen in de ruimtelijke kwaliteit. Wij vinden het niet proportioneel om deze voorwaarden te verbinden aan kleinschalige opstellingen van zonnepanelen voor de verduurzaming van de eigen woning en het erf. Voorgesteld wordt daarom om deze regels te versoepelen en te sturen op het toestaan van zonnepanelen op erven, zonder nadere voorwaarden voor de verduurzaming van de eigen woning en het erf.	De instructieregels voor zonnevelden worden in deze actualisatieronde niet gewijzigd. Deze instructieregels zijn recent aangepast naar aanleiding van de aanscherping van ons beleid voor zon op land. De voorwaarden van toepassing van de Kwaliteitsimpuls zonnevelden zijn gehandhaafd vanwege de impact van veldopstellingen met zonnepanelen op de omgeving. Bij kleinschalige opstellingen geldt dat de impact minder zal zijn dan bij grootschalige opstellingen en dat de investeringen die gevraagd worden bovenop de basisinspanning van een zorgvuldige inpassing in het landschap naar verhouding dan relatief beperkt zullen zijn. Daarmee is de proportionaliteit in deze regeling voldoende verzekerd.	Nee

2025-023459/4	Aanvullend zouden wij er voor willen pleiten om, onder voorwaarden, ruimte te bieden voor zonnepanelen buiten op het bouwperceel, als deze redelijkerwijs niet gesitueerd kunnen worden binnen het bouwperceel. Bijvoorbeeld omdat het om een monument gaat of vanwege de aanwezig landschappelijk waardevolle vegetatie/bomen. Om in dergelijke situaties maatwerk te kunnen leveren zou de volgende tekst toegevoegd kunnen worden aan artikel 4.106 lid 1: Omgevingsplannen voorzien alleen in de zelfstandige opstelling van zonnepanelen in de Groene Omgeving; Voor kleinschalige installaties buiten een bouwperceel (agrarisch en wonen) mits gelegen binnen X meter van het bouwperceel en aangetoond kan worden dat hiervoor binnen het bouwperceel geen mogelijkheden zijn op daken en het erf.	De instructieregels voor zonnevelden worden in deze actualisatieronde niet gewijzigd. Deze instructieregels zijn recent aangepast naar aanleiding van de aanscherping van ons beleid voor zon op land. Daarmee willen we voorkomen dat nog meer landbouwgronden die nodig zijn voor de verduurzaming van de landbouw en andere opgaven in het buitengebied, verdwijnen onder veldopstellingen met zonnepanelen. We hebben bij wijze van uitzondering voor een aantal categorieën van gevallen ruimte geboden om op beperkte schaal veldopstellingen met zonnepanelen te realiseren. Het gaat om gevallen waarbij de zonnepanelen gecombineerd worden met andere functies, zoals geluidswallen en parkeerplaatsen en om locaties waar op grond van geldende bestemmingen toch al gebouwd kon worden. De mogelijkheid om onbebouwde gedeelten van (agrarische) bouwpercelen te gebruiken voor zon op land, valt in die laatste categorie. Als in die gevallen vervolgens toch weer buiten het bouwvlak ruimte zou worden geboden voor veldopstellingen met zonnepanelen, doet dit afbreuk aan onze doelstelling om landbouwgronden zoveel mogelijk beschikbaar te houden voor de landbouw.	Nee

Thema 11. Verstedelijking

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-022533/2	Artikel 4.122 Provinciale Redeneerlijn en artikel 4.4 verstedelijkingsprincipes. Zoals bij de visie aangegeven kunnen wij de provinciale redeneerlijn ten aanzien van de afweging van de "Waar" vraag onderschrijven. In artikel 4.122 wordt achtereenvolgens de noodzakelijke afweging van de Of-, Waar- en Hoe-vraag aangegeven. Wij zien bij de OF-vraag een link naar artikel 4.4 waarin de verstedelijkingsprincipes zijn vastgelegd. Daarbij wordt slecht bij uitzondering ruimte geboden aan bouwen voor regionale behoefte in andere kernen dan de grote steden en de kernen Hardenberg en Steenwijk. Gezien de in de reactie op de visie al aangegeven afspraken in het kader van de NOVEX Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle gaat Raalte hierin ook in een regionale behoefte voorzien. We vragen u dan ook Raalte in artikel 4.4, lid 4 op te nemen als kern die kan voorzien in een regionale behoefte aan ontwikkeling van woningbouw, bedrijventerrein, stedelijke voorzieningen enz., op te nemen. Zodat hier ook bij beoordeling van de Of-vraag uit artikel 4.122 duidelijkheid over bestaat.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja
2025-023639/1	Verstedelijkingsprincipes: het ontbreken van een tussenlaag in de ontwerp Omgevingsverordening "goed bereikbare kernen/wonen langs de radialen" De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt dat verstedelijking primair wordt geconcentreerd in de vijf grote steden. Tegelijkertijd wordt de bijdrage van andere kernen benoemd, waaronder de zogenoemde goed bereikbare kernen (kernen met een bovenlokale OVknoop) en de overige kernen. Deze dragen ieder op hun eigen wijze bij aan de brede welvaart en vitaliteit van het Dagelijks Stedelijk Systeem(DSS). In de provinciale Woonagenda, de (provinciale) Woondeal Twente en de actualisatie hiervan wordt deze groep kernen en hun bijdrage aan de regionale woonbehoefte ook benoemd onder de noemer "kernen met wonen langs de radialen". Wij constateren echter dat in de ontwerp-Omgevingsverordening deze differentiatie onvoldoende is doorgezet. Goed bereikbare kernen worden hierin gelijkgesteld aan andere niet-stedelijke kernen, terwijl zij in de visie (zie ontwerp-Omgevingsvisie, paragraaf 5.6.1) wel degelijk een specifieke rol hebben binnen de verstedelijkingsstrategie. Wij verzoeken u om deze specifieke rol van goed bereikbare kernen in de Omgevingsvisie en de Verordening tot uitdrukking te brengen. Wij verzoeken u daarom om in de ontwerp-Omgevingsvisie: • In paragraaf 2.7, 5.6.1 en 6.8 de kernen Wierden en Enter te benoemen als goed bereikbare kernen, passend binnen het DSS Twente; En om in de ontwerp-Omgevingsverordening: • De positie van goed bereikbare kernen, waaronder Wierden en Enter, juridisch te borgen door in artikel 4.4 een aparte categorie op te nemen naast grote steden en streekcentra, met ruimte voor bovenlokale programmering zonder toepassing van lid 6;	We vertalen de opgave die een kern binnen het dagelijks stedelijk systeem heeft periodiek in bijvoorbeeld de woondeals en regionale bedrijventerreinprogrammering. Ook hierin werken we in regionaal verband goed samen en vertalen we, samen met de regio, de keuzes uit de verstedelijkingsstrategieën in concrete afspraken. Artikel 4 lid 6 borgt de uitgangspunten van onze Omgevingsvisie met betrekking tot verstedelijking. Artikel 4 lid 5 van de Omgevingsverordening borgt vervolgens ook dat deze opgave ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Het op voorhand al benoemen van andere kernen dan de grote steden, is niet opportuun en ook niet nodig, doordat we juist in regionale programmeringsafspraken de passende vertaling al opnemen.	Nee

2025-023658/7	3 Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de verordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk met andere gemeenten in de regio vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk Systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Nee
2025-023658/8	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.4. De verordening biedt nu in artikel 4.4, lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4, lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de verordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4, lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. - Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4, lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan ervan uit dat ook gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4. aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja

2025-024152/7	3 Wonen en Verstedelijkingsprincipes . Verbreiding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de verordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	In onze Omgevingsvisie geven we aan dat we het belangrijk vinden dat dorpen leefbaar blijven. Dorpen mogen daarom altijd minimaal bijbouwen wat de lokale behoefte is. Dit is ook in de Omgevingsverordening vastgelegd. Periodiek bepalen we per regio met de gemeenten gezamenlijk wat de behoefte aan woningen is en spreken we af welke kernen welke hoeveelheden woningen kan bouwen. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. In de Omgevingsvisie geven we verder aan dat het belangrijk is ook kwalitatief te kijken naar welk type woningen gebouwd worden en voor welke doelgroepen. Ook dit vullen we periodiek nader in, met de gemeenten in de regio, waardoor de afspraken ook passend zijn bij de behoefte van de regio en niet standaard voor de hele provincie. Dit doen we in de woonafspraken en ons Volkshuisvestelijk programma.	Nee
2025-024152/8	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.4. De verordening biedt nu in artikel 4.4, lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4, lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de verordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4, lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. - Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4, lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan ervan uit dat ook gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja

2025-023454/1	Wonen en verstedelijkingsprincipes. De ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening schetsen terecht een duidelijke ambitie voor een evenwichtige en toekomstbestendige verstedelijking in Overijssel. Binnen deze ambitie hebben alle kernen -de grote steden, de middelgrote steden, de goed bereikbare kernen en de overige kernen- een rol te vervullen. De ontwerp-Omgevingsvisie erkent dat verstedelijking primair wordt geconcentreerd in de vijf grote steden. Tegelijkertijd wordt de bijdrage van andere kernen benoemd, waaronder de zogenoemde goed bereikbare middelgrote kernen (met een bovenlokale OV-knoop) en de overige kernen. Deze dragen ieder op hun eigen wijze bij aan de brede welvaart en vitaliteit van het Dagelijks Systeem Stedelijk (DSS). Wij constateren echter dat de differentiatie tussen de goed bereikbare middelgrote kernen en de overige kernen in de ontwerp Omgevingsverordening onvoldoende is doorgezet. Goed bereikbare middelgrote kernen en dorpen worden hierin gelijkgesteld aan andere kernen, terwijl zij in de visie wel degelijk een specifieke rol hebben binnen de verstedelijkingsstrategie. Dit principe is ook vastgesteld in de regionale woonagenda die in 2021 door alle Twentse gemeenten en de provincie Overijssel zijn vastgesteld. In de woonagenda worden kernen specifiek aan een ontwikkelstrategie gekoppeld. - Wij verzoeken u het onderscheid uit de woonagenda tussen goed bereikbare kernen te continueren in de provinciale omgevingsvisie- en verordening en deze ook door te vertalen naar het provinciale volkshuisvestingprogramma.	Op gebied van verstedelijking is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijks Stedelijk Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS. Daarom benoemen we niet in de Omgevingsvisie al specifieke kernen tot "goed bereikbare kern". De Omgevingsverordening is zo ingericht dat de afspraken uit de programmeringsafspraken leidend zijn. Naar aanleiding van de zienswijzen hebben we de redactie van artikel 4.4 verduidelijkt. Met name in de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal.	Ja
2025-023454/3	Bouwen in beekdalen. In het kader van klimaatrobuuste verstedelijking wordt in de visie opgemerkt dat de provincie kwetsbare plekken zoals beekdalen, zones langs keringen, diepste plekken van gebieden en polders, gebieden met een slappe ondergrond en buitendijkse gebieden zoveel mogelijk wil vermijden, vanwege de zwaardere inspanning om klimaatadaptief te zijn. Hierbij wordt in de visie gesteld de waterschappen centraal worden gepositioneerd in de planvorming om de weging van het waterbelang in te brengen op basis van hun kennis van het bodem- en watersysteem. In de visie wordt echter onvoldoende benadrukt dat er juist wel degelijk mogelijkheden zijn om te bouwen in bijvoorbeeld beekdalen. Er zullen namelijk dorpen en steden zijn die om bepaalde redenen voor nieuwe ontwikkelingen naar locaties in het beekdal (moeten) kijken, waaronder dorpen in de gemeente Borne. Hiervoor vragen wij graag (opnieuw) aandacht voor onze eigen ervaringen met de nieuwbouwwijk Bornsche Maten in het beekdal. Hierin is gezamenlijk gekomen tot een plan met lokaal en regionaal klimaatbestendige maatregelen. Dit is voor ons een mooi voorbeeld van wonen in het beekdal en aan het water in een groene en klimaatbestendige omgeving.	Wij zijn het met u eens dat het Leidende Principe 'Water en bodem Sturend in de ruimtelijke inrichting' niet zwart-wit moet worden uitgelegd. Wij hebben in de Omgevingsvisie de Redeneerlijn opgenomen, die een leidraad biedt voor waar een ontwikkeling een plek kan krijgen. Tevens hebben we als Leidend Principe opgenomen dat het water- en bodemsysteem leidend is in onze ruimtelijke inrichting. Door in te spelen op de werking van het natuurlijke water- en bodemsysteem kunnen de diverse ruimtelijke functies op een logische, kosteneffectieve en houdbare manier worden ingericht. Hierbij laten wij in onze Omgevingsvisie ruimte voor lokaal maatwerk, waarbij wij een onderbouwing vragen hoe een ontwikkeling bijdraagt aan een klimaatrobuust water- en bodemsysteem. Het ligt dan het meest voor de hand om locaties te kiezen die met weinig inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Echter, als er geen 'makkelijke' locaties voor handen zijn die weinig investering nodig hebben om klimaatrobuust gemaakt te worden, dan kunnen andere locaties overwogen worden die met meer inspanning klimaatrobuust te maken zijn. Zo kan de rand van een beekdal in beeld komen om daar op innovatieve wijze en met oog voor de waterhuishouding een woonwijk te ontwikkelen. U geeft aan dat Bornsche Maten hier een goed voorbeeld van is. Echter, wanneer de woonwijk de toenemende piekafvoer door een beekdal belemmert en er bijvoorbeeld afwenteling van wateroverlast op de omgeving optreedt, vinden wij dat geen goede invulling van dit Leidende Principe. Waterschappen, als kennishouders van de regionale water- en bodemsystemen, kunnen hier in een vroegtijdig stadium over adviseren bij de weging van het waterbelang. Hoe eerder alle beschikbare kennis over een locatie bij elkaar gebracht wordt, hoe beter de planvorming kan worden bijgestuurd.	Ja

2025-023910/10	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.4. De verordening biedt nu in artikel 4.4, lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4, lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de verordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4, lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4, lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja
2025-023910/15	3. Wonen en Verstedelijking. Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de verordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Samen met u streven ook wij naar leefbare en prettige kernen. Ook in de groene omgeving en bij kleinere kernen. Mede daarom kunnen kernen altijd minimaal bouwen voor lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk met andere gemeenten in de regio vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen.	Nee
2025-023039/2	Aanpassing Omgevingsverordening. Overijsselse verstedelijkingsprincipes Artikel 4.4. - principe van concentratie van stedelijke functies. Dit artikel gaat uit van concentratie in en rond de steden. Verder wordt uitgegaan van lokale behoefte. In onze optiek een te beperkende en achterhaalde benadering die niet strookt met de praktijk van de huidige regionale en bovenregionale woningmarkt. We vragen meer beweegruimte in het huidige beleid. Als gemeente hebben wij te maken met veel instroom vanuit de regio. Wij kunnen niet slechts voor de lokale behoefte bouwen, want onze woningmarkt zit niet zo in elkaar. Bovendien sluit enkel bouwen voor lokale behoefte niet aan bij de herijkte Woondeal en bij de verdeling van de woningaantallen zoals verwoord in de Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle.	U vraagt om een bredere benadering van de verstedelijkingsprincipes, waarin de woningbouwprogrammering aansluit bij de lokale situatie. U vraagt hierom om een brede benadering van het begrip lokale behoefte. Het begrip lokale behoefte wordt in de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening niet gedefinieerd. Periodiek bepalen we in regionaal verband en in bandbreedtes wat de lokale behoefte is. Daar worden meerdere bronnen voor gebruikt. Niet alleen Primos. De resultaten hiervan leggen we gezamenlijk met andere gemeenten in de regio vast in de programmeringsafspraken. We gebruiken de uitgangspunten en inzichten uit de Verstedelijkingsstrategieën als basis bij het bekijken welke rol welke kern in het Dagelijks Stedelijk systeem heeft. In de Omgevingsvisie hebben we op abstract niveau hiervoor basisprincipes opgenomen. In de Omgevingsverordening hebben we deze principes conform die lijn verankerd. Naar aanleiding van de zienswijzen zijn hier enkele redactionele verduidelijkingen in aangebracht.	Ja

2025-023888/7	De ontwerpverordening scherpst het principe van "inbreiding gaat voor uitbreiding" verder aan. Artikel 4.5 stelt dat uitbreiding van stedelijke functies in de Groene Omgeving alleen mogelijk is als: - er geen redelijke alternatieven zijn binnen het bestaand bebouwd gebied; - herstructurering of transformatie niet mogelijk is; - meervoudig ruimtegebruik optimaal is benut. Hoewel dit aansluit bij het landelijke beleid (Ladder voor duurzame verstedelijking), is het belangrijk dat er voldoende ruimte blijft voor een integrale afweging. In Staphorst hebben we met het meerjarenprogramma Wonen aangetoond dat we onze woningbouwopgave niet volledig binnen de bestaande contouren kunnen realiseren. We maken daarbij een integrale afweging van locaties, in overleg met de provincie, en monitoren dit actief. De huidige formulering in de verordening suggereert een volgordelijkheid die in de praktijk niet altijd werkbaar is. Inbreiding en uitbreiding worden in onze aanpak juist parallel ontwikkeld, mits onderbouwd en afgestemd. Ook de ruimte voor erftransformaties en wonen op erven moet behouden blijven, mede gezien de stimulerende rol van provincie en Rijk op dat vlak (bijv. via subsidies en towndeals).	Artikel 4.5 gaat over ons Leidend Principe 'zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik'. In de Omgevingsvisie vragen we gemeenten een visie op de totale behoefte aan stedelijke functies en hoe deze behoefte optimaal over de kernen verdeeld kan worden, waarbij we vragen zoveel mogelijk binnen de bestaande bebouwde omgeving te realiseren. Bij inbreiding en verdichting moet er wel oog blijven voor een hoogwaardige kwaliteit van de ruimte. In kernen moet er voldoende ruimte overblijven voor groen, water, klimaatadaptatie, verduurzaming en ontmoeting. De eis 'inbreiding gaat voor uitbreiding' betekent niet dat een plan dat voorziet in uitbreiding pas gerealiseerd kan worden als eerst alle inbreidingsmogelijkheden zijn benut. Uitbreiding is onder voorwaarden mogelijk en kan parallel ontwikkeld worden als er een goede visie is op het totaal. We verwachten van gemeenten dat zij een visie op inbreiding formuleren, waaruit blijkt hoe inbreiding wordt ingezet om een compacte opbouw van het bestaand bebouwd gebied te realiseren.	Nee
2025-023888/9	Artikel 4.4 (concentratie van stedelijke functies). De tekstaanpassing in de verordening (doorhaling van "stedelijk netwerk") Lid 5 en lid 6 en de toelichting van de strekking van de aanpassing op pagina 16) . De herformulering van artikel 4.4 (concentratie van stedelijke functies) beperkt de ruimte voor bovenregionale ontwikkeling van bedrijventerreinen buiten de vijf grote steden (Zwolle, Deventer, Enschede, Hengelo en Almelo). Dit staat op gespannen voet met de grootschalige (boven)regionale bedrijvigheidsopgave (REB2040) in het gebied tussen Hessenpoort en de J.J. Gorterlaan, waar Staphorst samen met Zwolle, Dalfsen, de provincie en Regio Zwolle aan werkt. De tekstaanpassing in de verordening (doorhaling van "stedelijk netwerk") maakt deze gezamenlijke zoektocht in de basis ineens tot een onwenselijke ontwikkeling, terwijl de provincie hier zelf actief aan meewerkt. Lid 5 en lid 6 geven hier naar inschatting steller op voorhand onvoldoende rugdekking aan (ondanks de toelichting van de strekking van de aanpassing op pagina 16) en leggen de bal bij de betreffende gemeente terwijl het een regionale, gezamenlijke opgave is.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja

2025-024443/1

1. Positionering binnen het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS).
De gemeente Rijssen-Holten onderschrijft de ambitie in de ontwerp-Omgevingsvisie en de ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening om te komen tot een evenwichtige en toekomstgerichte verstedelijking in Overijssel. Wij waarderen de keuze om het Dagelijks Stedelijk Systeem (DSS) als ruimtelijk organiserend principe centraal te stellen. Binnen deze systematiek dragen alle typen kernen -naar aard en schaal- bij aan de regionale verstedelijkingsopgave en brede welvaart, waarbij goed bereikbare kernen vanwege hun bereikbaarheid en netwerkfunctie een onderscheidende rol vervullen.
Rijssen-Holten vervult binnen Twente een onderscheidende (boven)regionale rol op het gebied van wonen, werken en voorzieningen. Zo kent de kern Rijssen een bovenregionaal verzorgingsgebied voor detailhandel, is de gemeente uitstekend ontsloten via de A1 en spoorlijn Deventer-Almelo, en herbergt zij een krachtige maakindustrie, bouw- en transportsector met internationale oriëntatie. Binnen regionale afstemming levert Rijssen-Holten bovendien een bovenlokale bijdrage aan de woningbouwprogrammering. De ontwerp-Omgevingsvisie benoemt terecht dat het DSS functioneert als netwerk van grote, middelgrote en kleinere kernen die gezamenlijk voorzien in de woningbehoefte, werklocaties en voorzieningen. In paragraaf 2.7 wordt gesproken over het belang van nabijheid en bereikbaarheid in de keuze van verstedelijkingslocaties, waarbij goed bereikbare kernen een expliciete rol krijgen. Paragraaf 6.8 benadrukt dat verschillende typen kernen - waaronder streekcentra en goed bereikbare kernen - op eigen wijze bijdragen aan het netwerk. Dit sluit aan bij de centrale positie van Rijssen-Holten in Twente en het functioneren van de gemeente als schakel tussen stad en platteland, tussen economie en leefomgeving, en tussen regionale woning- en werklocaties. Wij constateren echter dat in de juridische vertaling van de visie in de ontwerp-Omgevingsverordening deze positie onvoldoende is doorgezet. Artikel 4.4 van de ontwerpverordening beperkt de ruimte voor verstedelijking in kernen die niet expliciet als grote stad of streekcentrum zijn aangewezen, door extra motiveringseisen te stellen aan bovenregionale woningbouw. Daarmee worden goed bereikbare kernen zoals Holten én kernen met een bredere regiefunctie zoals Rijssen gelijkgesteld aan overige kernen, terwijl zij in de visie een eigen rol vervullen. In artikel 4.4, lid 6 worden bovendien complexe en juridisch beladen criteria toegevoegd die niet gelden voor streekcentra, terwijl goed bereikbare kernen volgens de visie een vergelijkbare functie hebben in het DSS.
De huidige streekcentra (Hardenberg en Steenwijk) zijn bij de conceptversie van de visie primair benoemd vanwege hun solitaire ligging ten opzichte van stedelijke centra. In de ontwerpvisie is dit profiel verbreed: naast ligging is ook de bijdrage aan verstedelijking, de aanwezigheid van voorzieningen en netwerkbetekenissen binnen het DSS van belang (zie toelichting ontwerpvisie paragraaf 2.7 en 6.8). Gezien de omvang van de economie, het verzorgingsgebied van voorzieningen, de multimodale bereikbaarheid en de bijdrage aan woningbouw, voldoet Rijssen aan deze verbrede definitie van streekcentrum. Holten functioneert als goed bereikbare kern binnen het regionale netwerk (met station en directe ligging aan A1), met eveneens een bovenlokale bijdrage aan wonen en werken. Wij verzoeken u daarom om in de ontwerp-Omgevingsvisie:
• de kern Rijssen te benoemen als streekcentrum en de kern Holten als goed bereikbare kern, passend binnen het DSS Twente;
En om in de ontwerp-Omgevingsverordening:
• Rijssen op te nemen in artikel 4.4, lid 4 als streekcentrum;
• De positie van goed bereikbare kernen, waaronder Holten, juridisch te borgen door in artikel 4.4 een aparte categorie op te nemen naast grote steden en streekcentra, met ruimte voor bovenlokale programmering zonder toepassing van lid 6;
• Artikel 4.4 lid 6 te herzien of te schrappen conform het verzoek van de gezamenlijke Twentse gemeenten, zodat de juridische criteria in lijn zijn met de inhoudelijke rolverdeling uit de ontwerpvisie.
Deze aanpassingen zorgen voor een consistente lijn tussen visie en verordening en stellen Rijssen-Holten in staat een volwaardige bijdrage te leveren aan de provinciale en regionale verstedelijkingsambities en brede welvaart binnen Overijssel en Twente.

Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.

Ja

2025-024717/30	In de toelichting op Bebouwd gebied staat: 'hier is het perspectief gericht op het niet verder vergroten en tegengaan van de klimaatopgave. We vragen bij locatiekeuzes voor nieuwe verstedelijking rekening te houden met de bodem en de plek in het watersysteem en kwetsbare plekken te mijden. We willen voorkomen dat - als er op kwetsbare plekken gebouwd wordt - problemen in kosten, tijd en locatie worden afgewenteld. Voor bestaande bebouwing en infrastructuur vragen we gemeenten en initiatiefnemers om bij renovatie of herbouw van bestaande bebouwing en infrastructuur op kwetsbare plekken het ontwerp te heroverwegen'. Onbegrijpelijke "priet-praat": tegengaan van de klimaatopgave?	De eerste zin van de tekst van de toelichting op Bebouwd gebied is inderdaad niet duidelijk. Wat hier had moeten staan is: 'Hier is het perspectief gericht op het niet verder vergroten van de opgave van klimaatadaptatie en daarnaast op het toepassen van klimaatadaptatieve maatregelen.' Wij hebben de tekst hierop aangepast.	Ja
2025-023654/1	De Omgevingsverordening definieert stedelijke centra als de steden Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle. Waarom is dit niet opgelijnd ?	We gebruiken in de Omgevingsverordening juist niet de term 'Stedelijke centra'. Deze werd in onze voorgaande Omgevingsvisie nog gehanteerd, maar in deze niet meer. De lijst met kernen die u noemt, zijn in de Omgevingsverordening specifiek nog benoemd in het kader van grootschalige detailhandel. Vanwege de continuïteit van het beleid op dat onderwerp hebben we deze lijst met kernen opgenomen in het betreffende artikel van de Omgevingsverordening.	Nee
2025-023654/31	In de toelichting op Bebouwd gebied staat: 'hier is het perspectief gericht op het niet verder vergroten en tegengaan van de klimaatopgave. We vragen bij locatiekeuzes voor nieuwe verstedelijking rekening te houden met de bodem en de plek in het watersysteem en kwetsbare plekken te mijden. We willen voorkomen dat - als er op kwetsbare plekken gebouwd wordt - problemen in kosten, tijd en locatie worden afgewenteld. Voor bestaande bebouwing en infrastructuur vragen we gemeenten en initiatiefnemers om bij renovatie of herbouw van bestaande bebouwing en infrastructuur op kwetsbare plekken het ontwerp te heroverwegen'. Onbegrijpelijke "priet-praat": tegengaan van de klimaatopgave?	De eerste zin van de tekst van de toelichting op Bebouwd gebied is inderdaad niet duidelijk. Wat hier had moeten staan is: 'Hier is het perspectief gericht op het niet verder vergroten van de opgave van klimaatadaptatie en daarnaast op het toepassen van klimaatadaptatieve maatregelen.' Wij hebben de tekst hierop aangepast.	Ja
2025-024449/4	Concentratie stedelijke functies. In de verordening legt u het principe van concentratie van stedelijke functies vast. Dit geldt de bovenregionale ontwikkeling van woningen en bedrijventerreinen met bijbehorende infrastructuur. Hoewel we dit principe begrijpen hechten wij er wel aan dat de al gemaakte programmeringsafspraken worden gerespecteerd. Dit geldt ook voor de bovenregionale woningbouwopgave (onderdeel programmeringsafspraken) die Ommen vanuit de verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle (NOVEX) op zich heeft genomen. Wij constateren dat de ruimte hiertoe weliswaar wordt geboden in de verordening maar dat daaraan aanvullende eisen worden gesteld die tot dusver niet zo zijn aangehouden in de programmeringsafspraken of in de verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht. Bestaande afspraken uit de woondeals worden overigens altijd gerespecteerd.	Ja
2025-024449/5	Eis visie op inbreiding door gemeenten. U vraagt van gemeenten om een visie op inbreiding te ontwikkelen. Dit is een nieuwe eis die tot op heden geen onderdeel uitmaakte van de programmeringsafspraken. Deze eis vraagt om extra inspanningen van de gemeente. Wij zien deze eis mogelijk vertragend werken op de bouw van woningen en de 30-40-30 verdeling die we daarbij als gemeente aan dienen te houden.	Wij delen deze zorg niet. Er zijn voor de korte en middellange termijn al veel woningbouwplannen bekend, waarover ook al afspraken zijn gemaakt in de woondeal. Voor het vervolg daarop gaan wij er van uit dat de gevraagde visie, ingepast kan worden in gemeentelijke visietrajecten, of reguliere onderbouwingen.	Nee
2025-023459/2	2. Principe van concentratie. De kern Hardenberg is in de ontwerp omgevingsvisie als streekcentrum aangewezen met de mogelijkheid om te voorzien in een regionale behoefte. Deze positie en status heeft ons veel gebracht en wordt gecontinueerd in de ontwerpvisie. Daar zijn wij blij mee. Eveneens positief om te constateren dat in de visie de stationsomgevingen uit het NOVEX-programma stationsomgevingen (waar station Hardenberg onderdeel van uitmaakt) expliciet benoemd worden als goedbereikbare en multimodale knooppunten waar stedelijke ontwikkelingen bij voorkeur een plek kunnen krijgen. Voor de overige kernen geldt dat altijd voor lokale behoefte gebouwd mag worden. Onder voorwaarden is er voor deze kernen ook ruimte om te bouwen voor meer dan hun lokale behoefte. Wij vragen u om nog eens kritisch te kijken naar de wijze waarop dit geregeld is in de omgevingsverordening (artikel 4.4, lid 5). Daarin wordt namelijk bepaald dat in een bovenregionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente voorzien mag worden als dit past binnen de regionale programmeringsafspraken van de regio. Ruimte om te bouwen voor meer dan lokale behoefte hoeft echter niet per definitie gekoppeld te zijn aan een bovenregionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente. Voorgesteld wordt daarom bovenlokale behoefte toe te voegen aan lid 5. En daarbij ook de koppeling te leggen met het zoekgebied Vechtdal voor een regionaal bedrijventerrein (op grond van de Ruimtelijk Economisch Bouwsteen 2040 voor de regio Zwolle) en de 1.000 extra woningen voor regionale woningbehoefte waarin onze gemeente gaat voorzien op grond van de herijking van de woondeal.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-024152/10	5 Wonen en woonvormen. Naar onze mening is beleidsruimte nodig voor extra toevoegingen om afspraken rond migratie en spreiding van aandachtsgroepen te kunnen nakomen. Dat is een plus op de lokale behoefte. De behoefte aan sociale huur en middenhuur / betaalbare koop is per gemeente verschillend. Daarom pleiten wij voor maatwerk in plaats van harde streefpercentages voor nieuwe woningbouwplannen. We pleiten ervoor dat kernen passend in schaal en omvang kunnen voorzien in een extra woonopgave als dat voorziet in een bovenlokale behoefte aan gedifferentieerde woonmilieus in gebieden buiten de grote steden en middelgrote kernen. Ook vragen we de stelling rondom de regionale opgave rond de huisvesting van ouderen en aandachtsgroepen te nuanceren; in de huidige vorm lijkt het alsof elk bouwplan daaraan moet bijdragen terwijl er meer doelgroepen zijn waarvoor bouw wenselijk is. Ook willen we voldoende regelruimte vragen voor ontwikkelingen op het platteland; voormalige agrarische erven willen we kunnen laten benutten om kleinschalige, al dan niet tijdelijke, nieuwe (vormen van) woningbouw te realiseren.	U stelt in uw zienswijze meerdere verzoeken om het nader specificeren van de algemene kwalitatieve uitgangspunten rond de woningbouwprogrammering, bijvoorbeeld ten aanzien het bouwen voor specifieke doelgroepen of het bouwen voor bovenlokale behoefte. In de Omgevingsvisie schetsen we op een detailniveau, passend bij een Omgevingsvisie, de uitgangspunten en kaders voor het beleid. In nadere instrumenten zoals het Volkshuisvestelijk programma en de regionale woondeals geven we daar nader specifiek invulling aan. Wij zijn van mening dat dit beter nader uitgewerkt kan worden in het Volkshuisvestelijk programma en de woondeals. Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we wel geconstateerd dat op onderdelen de kaderstelling in de Omgevingsvisie meer gedetailleerd is opgenomen dan noodzakelijk. Bijvoorbeeld ten aanzien van het streven rondom het realiseren van 30% sociale huurwoningen, 40% betaalbare en middenhuur en 30% duurdere koop- en huurwoningen. We hebben de tekst in Omgevingsvisie op dit punt daarom vereenvoudigd naar "voldoende betaalbare woningen conform de rijkskaders". Dit specificeren we in Volkshuisvestelijk programma en/of woondeals.	Ja
2025-023454/2	Voor onze gemeente geldt in het bijzonder dat reeds jaren sprake is van een bovenregionale functie. Borne heeft een uitzonderlijke groei doorgemaakt, in het kader van de nieuwbouwwijk de Bornsche Maten. In onze Contourennota ('kapstok' Omgevingsvisie) is dan ook opgenomen dat wij primair een woongemeente zijn, wij willen deze bovenregionale rol ook voor de huidige en toekomstige woonvraag graag blijven spelen. Hiervoor zien wij dan ook grote kansen in het kader van de verstedelijkingsopgave. - Wij verzoeken u om ons deze ruimte in het kader van uw Omgevingsvisie en Omgevingsverordening te blijven bieden.	Op gebied van verstedelijking is onze visie dat we in regionale samenwerking tot de meest optimale werking van onze Dagelijkse Stedelijke Systemen komen. Voor de regio Twente wordt hier onder andere in de verstedelijkingsstrategie Twente (ROS) op een constructieve wijze vorm aan gegeven in het traject rond het opstellen van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie Twente. In de Omgevingsvisie benadrukken we het belang van een goed functionerend Dagelijks Stedelijk Systeem en geven we in algemene zin onze kaders rondom verstedelijking. Onder andere ten aanzien van het belang van goede bereikbaarheid en het ontwikkelen van nabijheid. In de verstedelijkingsstrategieën zoals de ROS-Twente, brengen we gezamenlijk concreet in beeld welke rol welke kern heeft bij de ontwikkeling van het DSS. Door niet in de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening al deze indeling te maken, is er juist ruimte voor maatwerk waar vanuit de Leidende Principes van de Omgevingsvisie, iedere kern zijn eigen unieke plek kan hebben, passend bij het feitelijk functioneren van het DSS.	Nee
2025-023888/3	Woningbouw en ruimtegebruik (zie ook bijlage). De gemeente Staphorst heeft behoefte aan ruimte voor uitbreiding naast inbreiding. Wij vragen ruimte voor onze integrale, programmatische benadering van woningbouw, zoals wij die lokaal hanteren. We plaatsen daarom kanttekeningen bij de volgorde in artikel 4.5 van de ontwerpverordening, die onvoldoende aansluit bij onze lokale praktijk.	Vanuit het principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik vragen we gemeenten om bij verstedelijkingsopgaven zorgvuldig te kijken naar de mogelijkheden die er binnen het bestaande bebouwde gebied zijn voor verdere verdichting, hoger bouwen of inbreiding. Nadrukkelijk is daarmee óók aandacht voor leefkwaliteit en andere functies die binnen het bestaande bebouwde gebied een plek moeten krijgen. Daarom vragen we gemeenten ook goed in beeld te brengen op welke wijze de eigen opgave goed in te passen is binnen de uitgangspunten van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik. Daarmee ontstaan ook ruimte om naast (en parallel aan) ontwikkeling binnen bestaand bebouwd gebied, ook uitleglocaties te ontwikkelen. Artikel 4.5 borgt de zorgvuldige afweging van het Leidend Principe zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik.	Nee

2025-024717/31	Herstel van balans vraag en aanbod woningbouw: Redenering onbegrijpelijk: "overaanbod aan woningbouwmogelijkheden" wordt hier het woningtekort in stand gehouden?	Een aantal jaren terug speelde het probleem van overaanbod aan woningbouwlocaties. Door de onderlinge concurrentie van locaties dreigde de woningbouw op alle locaties stil te vallen. Op dat moment is in de instructieregels voor de programmering van woningbouw een bepaling opgenomen die het voor de provincie mogelijk maakt om bij overaanbod bij te sturen. Inmiddels zitten we in een situatie van een tekort aan woningbouwlocaties. Het schrappen van overaanbod is nu niet meer aan de orde. Omdat niet uit te sluiten is dat zich op termijn weer een situatie van overaanbod voordoet, handhaven we deze bepaling.	Nee
2025-023654/32	Herstel van balans vraag en aanbod woningbouw: Redenering onbegrijpelijk: "overaanbod aan woningbouwmogelijkheden" wordt hier het woningtekort in stand gehouden?	Een aantal jaren terug speelde het probleem van overaanbod aan woningbouwlocaties. Door de onderlinge concurrentie van locaties dreigde de woningbouw op alle locaties stil te vallen. Op dat moment is in de instructieregels voor de programmering van woningbouw een bepaling opgenomen die het voor de provincie mogelijk maakt om bij overaanbod bij te sturen. Inmiddels zitten we in een situatie van een tekort aan woningbouwlocaties. Het schrappen van overaanbod is nu niet meer aan de orde. Omdat niet uit te sluiten is dat zich op termijn weer een situatie van overaanbod voordoet, handhaven we deze bepaling.	Nee
2025-025086/8	5. Wonen en Verstedelijkingsprincipes. Verbreding van het begrip 'lokale behoefte' is essentieel voor vitaliteit en brede welvaart. In de schriftelijke reactieronde van september 2024 op het concept van de omgevingsvisie hebben wij in het kader van Wonen gepleit voor een ruimere definitie van het begrip 'lokale behoefte'. Kernen moeten kunnen voorzien in een extra woonopgave als dit nodig is voor behoud van draagvlak van voorzieningen en een evenwichtige leeftijdsopbouw in de kern. In zo'n geval is er sprake van een lokale behoefte aan extra woningbouw om de kern leefbaar en vitaal te houden. Dit vraagt echt om een verandering in denkwijze. Niet de woonvraag van de huidige bewoners bepaalt de behoefte aan nieuwe woningen, maar uitgangspunt is de vraag wat het buurtschap, het dorp of de stad nodig heeft om een vitale, sociale gemeenschap te blijven met voldoende vrijwilligers, mantelzorgers en kinderen. Deze invulling is bovendien onmisbaar voor het realiseren van de brede welvaart in Twente en draagt bij aan het breed invullen van de verstedelijkingsopgave binnen het DSS. De huidige systematiek die de definitie van lokale behoefte nauw uitlegt op basis van o.a. Primos cijfers is toe aan een herziening. Met alleen bouwen voor de lokale behoefte volgens de enge definitie vergrijzen de kernen verder en komt de sociale cohesie onder druk te staan. Alle gemeenten moeten kunnen inspelen op de lokale behoefte die er is geredeneerd vanuit brede welvaart. Vitale kernen versterken het Dagelijks Stedelijk Systeem en zijn essentieel voor de brede welvaart in de hele regio. We constateren dat de definitie van lokale behoefte in de verordening niet is verbreed en geven u in overweging om dit alsnog te doen.	Wij delen deze zorg niet. Er zijn voor de korte en middellange termijn al veel woningbouwplannen bekend, waarover ook al afspraken zijn gemaakt in de woondeal. Voor het vervolg daarop gaan wij er van uit dat de gevraagde visie, ingepast kan worden in gemeentelijke visietrajecten, of reguliere onderbouwingen.	Nee
2025-025086/9	Wijziging omgevingsverordening artikel 4.4. De verordening biedt nu in artikel 4.4, lid 5 mogelijkheden om in andere kernen dan de vijf grote steden te voorzien in een bovenregionale behoefte als dit past in de regionale programmering van de regio waartoe een gemeente behoort. Hiermee wordt gewaarborgd dat het provinciaal beleid geen belemmeringen opwerpt tegen de uitkomst van de Ruimtelijke Ontwikkelstrategie die we in Twente opstellen. Daar kunnen wij ons uiteraard in vinden. Echter, in artikel 4.4, lid 6 worden vervolgens alsnog aan de voorkant criteria gesteld waaraan kernen moeten voldoen om in een bovenregionale behoefte te kunnen voorzien. Als in de ruimtelijke ontwikkelstrategie waar de provincie in participeert en in de regionale woonprogrammering het wenselijk blijkt om in een bepaalde kern extra woningen toe te voegen, dan volgt dat uit een regionaal proces waarin belangen zorgvuldig zijn afgewogen. In dat geval is het niet meer passend om als provincie aanvullende voorwaarden te stellen. De concept-omgevingsvisie zelf is op dit punt ruimer geformuleerd dan de verordening. In de visie worden de onderdelen uit artikel 4.4, lid 6 sub b, c, d, en e genoemd als belangrijke uitgangspunten, niet als harde criteria. Als voorwaarde voor het bouwen van meer dan de lokale behoefte wordt alleen gesteld dat dit in kwalitatieve of kwantitatieve zin een toevoegde waarde heeft in de regionale functie. Wij verzoeken u dan ook om artikel 4.4, lid 6 in zijn geheel te schrappen, danwel tenminste lid 6 sub b, c, d en e te laten vervallen. Mocht u sub e (er wordt geen onevenredig beslag gelegd op landbouwgronden) niet laten vervallen, dan verzoeken wij u duidelijk te omschrijven wat u onder onevenredig verstaat en hoe dit zich verhoudt tot het bredere beleidsdoel van zorgvuldig ruimtegebruik binnen de regionale verstedelijkingsopgave. We gaan ervan uit dat ook gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	Mede naar aanleiding van uw zienswijze hebben we de redactie van artikel 4.4 aangepast. Uitgangspunt van beleid is dat de afspraken uit de regionale programmeringsafspraken leidend zijn voor wat er gerealiseerd kan worden per kern. Bij het maken van de programmeringsafspraken werken we binnen de kaders van de Omgevingsvisie en de verstedelijkingsstrategieën. In het gebruik van de terminologie rondom lokaal en (boven)regionaal hebben we meer verduidelijking aangebracht.	Ja

Thema 13. Ondernemen, werken en voorzieningen

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-022533/3	Artikel 4.26a Bedrijfventerreinen en milieuzonering. Met dit artikel beoogt u voldoende ruimte te houden voor bedrijven in de hogere milieu categorieën. Dat de terreinen voor de hogere milieu categorieën 4 en 5 (overeenkomstig de klasse indeling van de VNG qua zware bedrijvigheid) zoveel mogelijk behouden blijven begrijpen wij. De opgenomen regeling is wat ons betreft wel te ruim, nu ook categorie 3 bedrijvigheid hieronder valt. Veel van onze lokale bedrijfventerreintjes aansluitend aan de bestaande bebouwing hebben milieucategorie 3.1 of 3.2. Bij deze terreinen moet het mogelijk zijn een evenwichtige afweging te maken voor herontwikkeling naar woningbouw als inbreidingslocatie. Wij vragen u dan ook artikel 4.26a lid 1 te wijzigen en enkel de categorie 4 en 5 bedrijfventerreinen in op te nemen. Als u toch blijft bij het standpunt dat dit ook voor categorie 3 van toepassing blijft vragen wij de opgenomen afwijkmogelijkheid in lid 2 aan te passen. De daarin opgenomen afwijking in het kader van "groot openbaar en/of bovenlokaal belang" vraagt aanvulling zodat juridisch ook duidelijk is dat lokale en integrale afweging voor de categorie 3 terreintjes wel mogelijk is.	U vraagt om categorie 3 bedrijfventerreinen uit te sluiten van de instructieregel. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijfventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. Categorie 3 bedrijfventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transities (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja
2025-023649/3	2l) Instructieregels Werklocaties, aanpassing art. 4.26a en 4.26b: T.a.v. art.26a vallen ons twee zaken op: Ten eerste vinden we het opvallend dat u hier nog nadrukkelijk en specifiek verwijst naar de oude VNG-handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'. Deze is immers inmiddels opgevolgd door de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. In die nieuwe VNG-handreiking is er geen sprake meer van de indeling in milieucategorieën 1 tm 5 zoals we die al sinds 2001 kennen. In plaats daarvan is er een systematiek van drie categorieën, die alleen betrekking hebben op de aspecten geur en geluid. In de artikelsgewijze toelichting bij art. 4.26a wordt wel genoemd dat de oude VNG-brochure inmiddels is opgevolgd door de nieuwe. Gemeenten gaan de komende jaren in hun omgevingsplan de nieuwe systematiek milieuzonering implementeren. - Wij zouden graag zien dat de provincie in de tekst van art. 4.26a verwijst naar de nieuwe handreiking en de daarin gewijzigde systematiek en niet meer verwijst naar categorie 3 t/m 5.	U vraagt ons om het artikel 4.26a aan te passen naar de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. In de Omgevingsverordening hebben we extra duiding opgenomen over deze nieuwe VNG-handreiking.	Ja
2025-023649/4	Ten tweede kunnen wij ons niet vinden in het door u voorschrijven van het verplichte behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5). Wij onderschrijven de wens en het belang van behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën. Maar de regeling zoals nu voorgesteld beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van de gemeentelijke omgevingsvisie en andere beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijfventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. Ook lezen wij de voorgestelde regeling zo dat u het niet wenselijk acht dat nieuwe bedrijven met lagere milieugebruiksruimte worden toegestaan in gebieden met hogere milieugebruiksruimte. Dat kan immers tot gevolg hebben dat bestaande bedrijven beperkt worden in hun hogere milieugebruiksruimte. Ook dit uitgangspunt delen wij en daarmee houden wij bij besluitvorming over het faciliteren van nieuwe bedrijvigheid al nadrukkelijk rekening. Wij verzoeken u dan ook om art. 4.26a omgevingsverordening als volgt aan te passen: 1. In het 1e lid ruimte geven voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties, zoals vastgelegd in gemeentelijke visies en/of ontwikkelafspraken met de provincie; 2. In het 2e lid een afwijkmogelijkheid op te nemen voor lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen - zoals de transformatie van verouderde bedrijfventerreinen.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijfventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja

2025-023649/5	T.a.v. art. 4.26b: Zoals het er nu staat kunnen we ons niet vinden in de tekst en ook niet in de geografische begrenzing van het bijbehorende werkingsgebied /aanwijsgebied. Met de huidige redactie en geografische begrenzing van het werkingsgebied mogen we in een groot deel van het Havengebied in Enschede en het Transportcentrum alleen nog maar watergebonden bedrijvigheid mogelijk maken in het omgevingsplan. Dat impliceert dat we veel bestaande bedrijven in het omgevingsplan verplicht moeten 'weg bestemmen' en daarmee gedeeltelijk onder het overgangsrecht brengen. Veel bestaande bedrijven in het Havengebied van Enschede en alle bedrijven op het Transportcentrum zijn momenteel niet watergebonden. Ook dit betekent een aanzienlijke inperking van onze gemeentelijke beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van de gemeentelijke omgevingsvisie en andere beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. Ons verzoek is daarom het aanwijsgebied/ werkingsgebied 'Watergebonden bedrijvigheid' voor het havengebied van Enschede te schrappen. Wij gaan graag met u in gesprek over de mogelijkheden en locaties binnen ons havengebied voor het stimuleren van meer en nieuwe watergebonden bedrijvigheid.	Wij begrijpen uw opmerkingen over de instructieregel watergebonden en bedrijvigheid. De instructieregel verplicht gemeenten niet om bestaande, niet watergebonden, bedrijven weg te bestemmen. Lid 2 van de instructieregel biedt de mogelijkheid om bestaande niet watergebonden bedrijven daar te behouden. Het is wel de bedoeling dat na vertrek of beëindiging van dat bedrijf, op deze locatie een bedrijf vestigt dat wel watergebonden is. De gemeente kan dus kiezen voor een uitsterfconstructie. Uw voorstel om het werkingsgebied watergebondenheid Enschede te schrappen, staat haaks op de doelstelling van de instructieregel, omdat dan niet verzekerd is dat de locatie op termijn weer beschikbaar komt voor watergebonden bedrijfsactiviteiten. Wij zijn reeds met u in gesprek over de exacte begrenzing van het werkingsgebied en staan daarbij open voor uw inbreng.	Nee
2025-023649/6	Het havengebied Twentekanaal-Noord in Hengelo herbergt een aantal (relatief) kleine percelen welke niet gelijk aan het kanaal gelegen zijn. Deze zijn in de praktijk moeilijk te vullen met watergebonden bedrijvigheid. Graag zouden we dan ook in de instructieregels zien opgenomen dat met moverende redenen afgeweken kan worden van de instructieregels.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We zijn met u in gesprek over de exacte begrenzing van de percelen die het betreft. De betreffende percelen zijn reeds in beeld en zullen niet als 'watergebonden of verbonden' kavels op kaart worden ingetekend.	Nee
2025-023649/7	Aandacht voor nadeelcompensatie / planschade: Als gevolg van de instructieregels in art.4.26a en art. 4.26b verwachten wij veel verzoeken om nadeelcompensatie (planschade). - Wij vinden het onredelijk dat wij die als gemeente voor onze rekening zouden moeten nemen, puur en alleen omdat we een provinciale instructieregel moeten uitvoeren waar we zelf inhoudelijk niet achter staan.	Voor onze instructieregels voor HMC-locaties geldt dat die gericht zijn op het behouden van de bestaande planologische ruimte voor bedrijvigheid in de zwaardere milieucategorieën. Dat levert geen grond op voor nadeelcompensatie omdat er geen sprake is van inperking van bestaande gebruiks- en bouwmogelijkheden. Er zou wel grond voor nadeelcompensatie kunnen zijn door de aanwijzing aan gemeenten om een uitsterfconstructie te hanteren voor locaties op de aangewezen locaties voor watergebonden bedrijventerreinen waarop nu nog niet-watergebonden bedrijven gevestigd zijn. Er kan schade optreden als na beëindiging of vertrek van een niet-watergebonden bedrijf, beperkingen gaan gelden voor de bouw- en gebruiksmogelijkheden van het perceel. Het kan zijn dat er dan nadeelcompensatie moet worden uitgekeerd voor waardevermindering van het perceel. Voor zover de kosten daarvan redelijkerwijs niet voor rekening van de gemeente moeten blijven, kan de gemeente een verzoek indienen bij de provincie voor kostenvergoeding.	Nee
2025-023658/6	2. Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp- Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie. Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid. Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen – zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt. We zijn op de hoogte van de nieuwe VNG- handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. De komende jaren gaan de gemeenten bezig om deze nieuwe systematiek door te voeren in de omgevingsplannen. Wij hebben in de Omgevingsverordening extra toelichting opgenomen over deze nieuwe handreiking in relatie tot de handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'.	Ja

2025-023658/9	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen -van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp- Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerpverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau - passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de verordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee
2025-024036/5	Tot slot nog een enkele opmerking over de in de omgevingsverordening opgenomen instructieregels over het behoud van respectievelijk bedrijfskavels met hoge milieucategorieën (HMC) en watergebonden bedrijfskavels. Wij staan achter de redenen hiervoor. Niettemin zien wij graag een nuancering daarop, omdat we nu als gemeenten de regie dreigen te verliezen op de ruimtelijke ordening van bedrijventerreinen. We zien graag bij beide instructieregels een afwijkingsmogelijkheid toegevoegd worden, waarin aan gemeenten beleidsvrijheid gegeven wordt.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Ja
2025-024098/3	Wij kunnen ons op hoofdlijnen vinden in de regels die worden gesteld ter bescherming of borging van de bedrijfskavels die aan water zijn gelegen voor watergebonden bedrijven. Evenwel zien wij bij dit artikel in de omgevingsverordening graag een afwijkingsmogelijkheid opgenomen, zoals deze ook is opgenomen voor de beperking op afschaling van de zwaardere milieucategorieën.	We lezen dat u zich op hoofdlijnen kunt vinden in regels die worden gesteld ter bescherming of borging van de bedrijfskavels die aan water liggen. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Ja
2025-024098/4	Ook staan wij in de basis positief tegenover de beperking op het afschalen van de milieucategorieën 3 t/m 5 op bedrijventerreinen. Voorwaardelijk daarin is naar onze mening wel de afwijkingsmogelijkheid zoals deze in ontwerp omgevingsverordening is opgenomen. Wel willen we voorstellen dat uitsluitend het totale areaal wordt beschermd — dus het aantal hectare of kavels — en dat de gemeente zelf de ruimte behoudt om te bepalen waar deze terreinen precies worden gesitueerd. Op deze manier is het gemeenten nog steeds mogelijk een bedrijf uit de zwaardere categorie uit te plaatsen naar een nieuwe locatie en de oude locatie in te zetten voor andere opgaven.	We lezen dat u in de basis positief staat tegenover de beperking op het afschalen van de milieucategorieën 3 t/m 5 op bedrijventerreinen. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt.	Ja
2025-024152/6	2. Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid. Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen – zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 en watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingsmogelijkheid aangescherpt. We zijn op de hoogte van de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. De komende jaren gaan de gemeenten bezig om deze nieuwe systematiek door te voeren in de omgevingsplannen. Wij hebben in de Omgevingsverordening extra toelichting opgenomen over deze nieuwe handreiking in relatie tot de handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'.	Ja

2025-024152/9	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen -van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerpverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau — passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de verordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van álle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee
2025-023930/3	Detailhandel. Inhoudelijk wijzigt het beleid voor grootschalige detailhandel op perifere locaties niet. Met deze regeling wordt voldaan aan afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over grootschalige detailhandel met regionale effecten, gelet op de mogelijke gevolgen die dat soort vestigingen kunnen hebben voor het voorzieningenniveau in binnensteden. De generieke uitspraak dat alleen in de grote kernen (Almelo, Borne, Deventer Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle) nieuwe grootschalige detailhandel kan worden toegestaan op perifere locaties heeft tot doel het voorzieningenniveau in de binnensteden van die kernen te beschermen. Voor de afweging in kleinere kernen of een bepaald type detailhandel in de dorpskern of op een bedrijventerrein kan worden gevestigd is er geen provinciaal belang in het geding. Bent u het met ons eens dat genoemde afweging valt onder lokale belangen en dat de bestuurlijke afwegingen hierover op lokaal niveau thuishoren en zo nee, waarom niet? Wj zien graag dat de omgevingsverordening op dit punt wordt aangepast.	De afweging of een bepaald type detailhandel in een dorpskern of op een bedrijventerrein kan worden gevestigd is niet uitsluitend een lokaal belang. In de Omgevingsvisie hebben wij aangeven waarom het van provinciaal belang is dat detailhandel zoveel mogelijk geconcentreerd wordt in kernwinkelgebieden. Detailhandel is een onmisbare functie voor vitale binnensteden en dorpscentra. Detailhandel op perifere locaties kan alleen onder voorwaarden en bij uitzondering toegelaten worden. Die uitzonderingen hebben we benoemd in onze instructieregels. In de nieuwe Omgevingsvisie handhaven we de voorwaarden waaronder grootschalige detailhandel op perifere locaties kan worden toegestaan. Met onze regeling in de Omgevingsverordening voldoen we aan afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over grootschalige detailhandel met regionale effecten. De vestiging van dit type detailhandel op perifere locaties kan immers negatieve gevolgen hebben voor het voorzieningenniveau in binnensteden en dorpscentra dat al onder druk staat door de concurrentie met het aanbod dat online beschikbaar is. De generieke uitspraak dat alleen in de grote kernen (Almelo, Borne, Deventer Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle) nieuwe grootschalige detailhandel kan worden toegestaan op perifere locaties, heeft tot doel om dit type van voorzieningen aan te bieden op locaties die goed bereikbaar zijn voor de regio die daardoor bediend wordt.	Nee
2025-023452/2	Havens. In de Omgevingsverordening is op pagina 31 een instructieregel opgenomen over watergebonden kavels. Wij begrijpen dat we zuinig moeten omgaan met de unieke eigenschappen die de bedrijventerreinen in Kampen hebben zoals de watergebonden kavels en de aanwezigheid van hoge milieucategorieën en volgen de redenering. Echter willen wij voorkomen dat bij een implementatie van de Omgevingsverordening wij als gemeente geconfronteerd worden met nadeelcompensatie. Op dit moment is nog niet geheel duidelijk in hoeverre deze instructieregel kan worden ingevoerd zonder dat er sprake is van nadeelcompensatie. Nadeelcompensatie zal per uniek geval beoordeeld moeten worden. Wij verzoeken de provincie om eerst het onderzoek af te ronden van wat de gevolgen zijn van deze instructieregel voordat deze onderdeel gaat uitmaken van de verordening."	Voor onze instructieregels voor HMC-locaties geldt dat die gericht zijn op het behouden van de bestaande planologische ruimte voor bedrijvigheid in de zwaardere milieucategorieën. Dat levert geen grond op voor nadeelcompensatie omdat er geen sprake is van inperking van bestaande gebruiks- en bouw mogelijkheden. Er zou wel grond voor nadeelcompensatie kunnen zijn door de aanwijzing aan gemeenten om een uitsterfconstructie te hanteren voor locaties op de aangewezen locaties voor watergebonden bedrijventerreinen waarop nu nog niet-watergebonden bedrijven gevestigd zijn. Er kan schade op treden als na beëindiging of vertrek van een niet-watergebonden bedrijf, beperkingen gaan gelden voor de bouw- en gebruiksmogelijkheden van het perceel. Het kan zijn dat er dan nadeelcompensatie moet worden uitgekeerd voor waardevermindering van het perceel. Voor zover de kosten daarvan redelijkerwijs niet voor rekening van de gemeente moeten blijven, kan de gemeente een verzoek indienen bij de provincie voor kostenvergoeding.	Nee
2025-023452/3	In de bestuurlijke reactie van 26 sept 2024 is gevraagd om Kampen ook expliciet als belangrijke middelgrote gemeente op te nemen gelet op het regionale belang van de haven. Dit advies is niet overgenomen, en we verzoeken u om dit alsnog te doen.	De aanduiding 'belangrijke middelgrote gemeente' komt niet voor in onze Omgevingsvisie. Wel zien we in de verstedelijkingstrategie Regio Zwolle dat de kern Kampen een positie heeft gekregen als kern met ontwikkelmogelijkheden bijvoorbeeld in NOVEX-programma stationsomgevingen. Ook heeft de haven van Kampen een belangrijke functie binnen de havenregio Port of Zwolle en zijn wij op de hoogte van uw verkenningen naar mogelijke uitbreiding.	Nee
2025-023910/8	Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp-Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie. Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon- werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja

2025-023910/9	Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen - zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in visie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkingmogelijkheid aangescherpt. De instructieregels hebben specifiek betrekking op de huidige bestemmingen in de huidige omgevingsplannen. Voor nieuw te ontwikkelen bedrijventerreinen vindt afstemming plaats binnen het programmeringsoverleg bedrijventerreinen Twente. Gemaakte afspraken en ingezette lijnen binnen deze programmingsafspraken kunnen doorgang vinden.	Ja
2025-023910/11	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen -van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerpverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau - passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de verordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van alle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze verordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Nee
2025-023039/7	Nieuwe instructieregels paragraaf 4.5.3 Werklocaties (bedrijventerreinen en kantorenlocaties). Zie onze opmerking bij paragraaf 6.8 van de ontwerp-Omgevingsvisie.	We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transitie (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkingmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja
2025-023039/16	We begrijpen het belang van het behouden van ruimte voor zware bedrijven (milieucategorie 4 en 5). De huidige regeling is echter te breed omdat ook milieucategorie 3 wordt meegenomen. Veel van onze kleinschalige bedrijventerreinen vallen in categorie 3.1 of 3.2 en liggen vlakbij woningen aan de dorpsrand en bieden juist kansen voor herontwikkeling naar wonen of gemengd gebruik. Daarom vragen we u om artikel 4.26a lid 1 aan te passen zodat alleen categorie 4 en 5 worden meegenomen. Mocht categorie 3 toch blijven, dan moet de afwijkingmogelijkheid in lid 2 worden verruimd. De tekst 'groot openbaar en/of bovenlokaal belang' is te beperkt; ook lokale belangen moeten meegewogen kunnen worden. Zo houden we ruimte voor passende ontwikkelingen en maatwerk in Olst-Wijhe. Wij vragen u om onderscheid te maken binnen categorie 3 tussen zware en dorpsgerichte bedrijvigheid en ruimte te geven voor lokale afweging bij herontwikkeling van categorie 3-terreinen, waarbij u functiemenging en verduurzaming van bestaande terreinen beleidsmatig ondersteunt.	We lezen dat u begrip heeft voor het belang van het behouden van ruimte voor zware bedrijven. We hebben in paragrafen 2.7 en 6.8 van de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, door te sturen op het huidige areaal. Categorie 3 bedrijventerreinen vormen een groot deel van dit huidige areaal en zijn van groot belang in diverse transitie (circulair, energie, grondstoffen en logistiek). In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingsregel/afwijkingmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt.	Ja
2025-023888/4	Bedrijvigheid en REB2040 (zie ook bijlage). Wij maken ons zorgen over de beperkingen die de nieuwe verordening mogelijk heeft op (boven)regionale bedrijvigheidsopgaven buiten de grote steden. Wij verzoeken om ruimte te bieden voor de gezamenlijke REB2040-opgave, met name in het zoekgebied Hessenpoort -J.J. Gorterlaan. Daarbij vragen wij aandacht voor de spanning tussen (deze) clustering langs de A28 en andere belangen zoals natuur, landschap en energie in dit gebied.	Wij begrijpen uw zorgen over de (boven)regionale bedrijvigheidsopgave vanuit de REB Regio Zwolle i.r.t. andere ruimteclaims en afwegingen in datzelfde A28-gebied. De zoekgebieden in de REB Regio Zwolle zijn destijds sec vanuit het economisch belang aangewezen met daarbij opgemerkt dat de integrale afweging voor dergelijke locaties binnen andere gremia moet worden uitgewerkt. Bij de integrale afweging van meerdere ruimteclaims kan de Redeneerlijn een hulpmiddel zijn. De komende maanden blijven we daarover graag met u in gesprek.	Nee

2025-023908/3	Detailhandel. Inhoudelijk wijzigt het beleid voor grootschalige detailhandel op perifere locaties niet. Met deze regeling wordt voldaan aan afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over grootschalige detailhandel met regionale effecten, gelet op de mogelijke gevolgen die dat soort vestigingen kunnen hebben voor het voorzieningenniveau in binnensteden. De generieke uitspraak dat alleen in de grote kernen (Almelo, Borne, Deventer Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle) nieuwe grootschalige detailhandel kan worden toegestaan op perifere locaties heeft tot doel het voorzieningenniveau in de binnensteden van die kernen te beschermen. Voor de afweging in kleinere kernen of een bepaald type detailhandel in de dorpskern of op een bedrijventerrein kan worden gevestigd is er geen provinciaal belang in het geding. Bent u het met ons eens dat genoemde afweging valt onder lokale belangen en dat de bestuurlijke afwegingen hierover op lokaal niveau thuishoren? Wij zien graag dat de omgevingsverordening op dit punt wordt aangepast.	De afweging of een bepaald type detailhandel in een dorpskern of op een bedrijventerrein kan worden gevestigd is niet uitsluitend een lokaal belang. In de Omgevingsvisie hebben wij aangeven waarom het van provinciaal belang is dat detailhandel zoveel mogelijk geconcentreerd wordt in kernwinkelgebieden. Detailhandel is een onmisbare functie voor vitale binnensteden en dorpscentra. Detailhandel op perifere locaties kan alleen onder voorwaarden en bij uitzondering toegelaten worden. Die uitzonderingen hebben we benoemd in onze instructieregels. In de nieuwe Omgevingsvisie handhaven we de voorwaarden waaronder grootschalige detailhandel op perifere locaties kan worden toegestaan. Met onze regeling in de Omgevingsverordening voldoen we aan afspraken die met het Rijk zijn gemaakt over grootschalige detailhandel met regionale effecten. De vestiging van dit type detailhandel op perifere locaties kan immers negatieve gevolgen hebben voor het voorzieningenniveau in binnensteden en dorpscentra dat al onder druk staat door de concurrentie met het aanbod dat online beschikbaar is. De generieke uitspraak dat alleen in de grote kernen (Almelo, Borne, Deventer Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle) nieuwe grootschalige detailhandel kan worden toegestaan op perifere locaties, heeft tot doel om dit type van voorzieningen aan te bieden op locaties die goed bereikbaar zijn voor de regio die daardoor bediend wordt.	Nee
2025-024443/2	2. Economische ruimte en milieugebruiksruimte. De ontwerp-Omgevingsvisie onderstreept het belang van economische vitaliteit en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen als fundament van brede welvaart. Ook voor gemeenten buiten de vijf grote steden geldt dat economische dynamiek, werkgelegenheid en ruimtevraag zich regionaal concentreren. In Rijssen-Holten komt deze dynamiek samen met multimodale bereikbaarheid, innovatieve maakindustrie en een sterke logistieke sector. Wij constateren dat de doorwerking hiervan in de ontwerp-Omgevingsverordening beperkt is. Artikel 4.26a, gericht op behoud van milieugebruiksruimte, legt een generieke instructie op die mogelijk knelt met de ambitie tot gebiedsgerichte ontwikkeling. Hoewel transformatie naar andere functies binnen onze gemeente niet op grote schaal wordt voorzien, achten wij het van belang dat ruimte blijft bestaan voor lokaal maatwerk. De huidige formulering van artikel 4.26a sluit onvoldoende aan bij de provinciale ambitie om duurzame economische ontwikkeling te koppelen aan andere opgaven zoals woningbouw en mobiliteit. Wij onderkennen het belang van het behoud van milieugebruiksruimte voor zware milieucategorieën, maar pleiten voor een genuanceerdere toepassing. Het principe van “evenwichtige toedeling van functies aan locaties” vraagt om een bredere afweging waarbij ruimte is voor gebiedsgericht beleid, flexibiliteit en integrale ontwikkeling van werklocaties. Wij verzoeken u daarom: om in paragraaf 6.8 van de ontwerpvisie te verduidelijken dat economische spreiding binnen het DSS zich niet alleen beperkt tot de grote steden, maar ook middelgrote economische centra omvat zoals Rijssen; • om in de toelichting op artikel 4.26a van de ontwerpverordening te erkennen dat in kernen met regionaal-economische functies (zoals opgenomen in gemeentelijke of regionale visie) meer ruimte nodig is voor herstructurering, functiemenging en innovatieve ontwikkeling; en te overwegen om artikel 4.26a lid 1 aan te passen, zodat dit beter aansluit bij de provinciale ambitie om duurzame economische transformatie in samenhang met ander opgaven en ambities mogelijk te maken.	We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5. In de Omgevingsverordening hebben we de uitzonderingregel/afwijkingmogelijkheid nader toegelicht en aangescherpt. Afspraken over nieuwe bedrijventerreinen maken we gezamenlijk binnen de programmeringsafspraken bedrijventerreinen. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringsafspraken (2027-2030).	Ja
2025-024717/21	Wat is het verschil tussen het informatieobject bedrijventerrein en het informatieobject bedrijventerreinen?	Het informatieobject bedrijventerrein (enkelvoud) is de nieuwe kaartlaag die hoort bij onderdeel 3.4 Stedelijke laag – bedrijventerreinen, werklocaties in de Catalogus Gebiedskenmerken. Het informatieobject bedrijventerreinen (meervoud) is de bestaande kaartlaag die hoort bij de instructieregels in artikel 4.20 (volumineuze detailhandel op perifere locaties), artikel 4.22 (bijzondere vormen van detailhandel op perifere locaties) en artikel 4.89 (instructieregels primaire watergebieden, waterbergingsgebieden en overstromingsrisicogebieden).	Nee

2025-023646/1

4. Zienswijze herziening Omgevingsverordening Overijssel.

Voor cumelabedrijven is het van belang dat duidelijk is onder welke begripsbepaling deze bedrijven vallen. In bijlage 1 van de Omgevingsverordening Overijssel zijn definities opgenomen.

Voor cumelabedrijven c.q. loonbedrijven zijn hier geen definities opgenomen. Ook ontbreekt een definitie voor 'agrarische aanverwante bedrijven' of 'hulpbedrijf landelijk gebied'.

In de begrippenlijst van de ontwerp Omgevingsverordening Overijssel is het begrip 'niet-agrarische bedrijvigheid' met de volgende definitie opgenomen: bedrijvigheid anders dan agrarische bedrijvigheid, die niet functioneel aan de Groene Omgeving is verbonden.

Voor onze leden is het van groot belang dat zij zich veelal in het landelijk gebied met hun bedrijfslocatie bevinden of zich daar willen vestigen. Vanuit hun bedrijfslocatie verrichten zij een breed scala aan werkzaamheden die gericht zijn op de aanleg, het onderhoud en het beheer van de fysieke leefomgeving. Deze activiteiten worden uitgevoerd voor uiteenlopende opdrachtgevers, zoals particulieren, bedrijven, waterschappen, natuurorganisaties en overheden.

Het is essentieel dat deze werkzaamheden mogelijk blijven en dat er toekomstperspectief is op de bedrijfslocatie. Daarbij is het van belang dat onze leden worden erkend als agrarisch aanverwante bedrijven of hulpbedrijf landelijk gebied. Het brede scala die onze sector uitvoert kan bestaan uit de volgende activiteiten met inzet van machines en materieel (niet uitputtend). De werkzaamheden kunnen enkel per activiteit zijn, maar veelal ook combinaties van activiteiten worden uitgeoefend door een bedrijf.

1. (Agrarisch) loonwerk;
2. Grondwerkzaamheden;
3. Cultuurtechnische werkzaamheden;
4. Infrastructurele projecten;
5. Boomverzorging;
6. Biomassa (opslag, afvoer, aanleveren, bewerking);
7. Onderhoud van (openbare) groenvoorzieningen;
8. Onderhoud van oppervlaktewater;
9. Onderhoud van natuurgebieden;
10. Hovenierswerkzaamheden;
11. Mestopslag, mestdistributie en mestaanwending;
12. Be- en verwerken van meststoffen;
13. Compostering;
14. Berm- en slootonderhoud;
15. Transport (als onderdeel van de activiteiten genoemd onder 1 t/m 14).

4.1 Definitie voor cumelabedrijven

In de ontwerp Omgevingsverordening Overijssel is geen definitie opgenomen die aansluit bij cumelabedrijven. Andere provincies hebben definities opgenomen die aansluiten bij de werkzaamheden van cumelabedrijven. Zo heeft Friesland de definitie 'hulpbedrijf landelijk gebied' opgenomen en de provincie Noord-Holland de definitie 'agrarisch aanverwant bedrijf'.

Wij doen hierbij het volgende voorstel voor de definitie 'hulpbedrijf landelijk gebied':

"Een bedrijf dat naar de aard van zijn activiteiten in overwegende mate gebonden is aan het landelijk gebied of waarvan de activiteiten in overwegende mate zijn gericht op het landelijk gebied, waarbij sprake kan zijn van de volgende activiteiten of combinatie van activiteiten: veehandel en/of veetransport, verhuurbedrijven voor landbouwwerktuigen, KI-stations, mestopslag- en mesthandelbedrijven, het houden of verzorgen van dieren, grondverzet, aanleg en beheer van natuurgebieden of landschappelijke waarden, aanleg en onderhoud van openbare groenvoorzieningen, aanleg en onderhoud van oppervlaktewateren, dan wel daarmee vergelijkbare aan het landelijk gebied gerelateerde activiteiten en daarbij behorende activiteiten zoals stalling en onderhoud van materieel en de opslag van grond-, rest-, hulpstoffen en productie en opslag van (duurzame) energie op het bedrijfsterrein".

Zoals vorenstaand heeft de provincie Noord-Holland de definitie 'agrarisch aanverwant bedrijf' opgenomen in haar omgevingsverordening:

"Een bedrijf dat gebruik maakt van landbouwwerktuigen en landbouwapparatuur of agrarisch loonwerk en hoofdzakelijk is gericht op het leveren van goederen en diensten aan agrarische bedrijven of het leveren van goederen en diensten ten behoeve van aanleg en onderhoud van natuur, water of recreatieve gebieden voor publieke doeleinden of natuurlijke of landschappelijke waarden in het Landelijk gebied".

In de Omgevingsverordening staat inderdaad geen begripsbepaling voor 'Cumelabedrijven'. Wij hebben in de Omgevingsverordening voor dit type bedrijvigheid geen specifieke bepalingen opgenomen. In onze Omgevingsverordening staan alleen definities van begrippen die in de Omgevingsverordening worden gebruikt.

Nee

	Hierbij is het van belang te realiseren dat het brede scala aan werkzaamheden die cumelabedrijven uitvoeren kan bestaan uit de volgende activiteiten (niet uitputtend) met inzet van machines en materieel. De machines en materieel die daarbij worden ingezet zijn zeer divers, dit zijn niet alleen landbouwwerktuigen en landbouwapparatuur, maar zijn ook motorrijtuigen met beperkte snelheid (zoals tractoren, hakselaars), transportvoertuigen, werktuigen, land- en bosbouwmachines en overige hulpmiddelen (zwaar rijdend materieel). Aangezien de cumelasector zich breed inzet op dit gebied in de provincie Overijssel verzoeken wij u een definitie voor een 'hulpbedrijf landelijk gebied' of 'agrarisch aanverwant bedrijf' op te nemen in de Omgevingsverordening. Conclusie Wij verzoeken u deze zienswijze gegrond te verklaren en met inachtneming van onderhavige zienswijze de invulling / uitwerking van de herziening Omgevingsverordening Overijssel te heroverwegen en in ons verzoek tegemoet te komen. Tevens wordt verzocht om samen met ons als belangrijke sector in het landelijk gebied te kijken naar reële mogelijkheden voor de cumelasector. Graag denken we mee in de nadere uitwerking van de tekst in de omgevingsverordening. Indien nadere informatie of een toelichting gewenst is, dan zijn wij uiteraard meer dan bereid om daaraan te voldoen. U en uw medewerkers zijn van harte welkom om bij enkele van onze cumelabedrijven een beter inzicht te krijgen in de uitdagingen en verantwoordelijkheden die onze leden elke dag weer aangaan.		
2025-023654/22	Wat is het verschil tussen het informatieobject bedrijventerrein en het informatieobject bedrijventerreinen?	Het informatieobject bedrijventerrein (enkelvoud) is de nieuwe kaartlaag die hoort bij onderdeel 3.4 Stedelijke laag – bedrijventerreinen, werklocaties in de Catalogus Gebiedskenmerken. Het informatieobject bedrijventerreinen (meervoud) is de bestaande kaartlaag die hoort bij de instructieregels in artikel 4.20 (volumineuze detailhandel op perifere locaties), artikel 4.22 (bijzondere vormen van detailhandel op perifere locaties) en artikel 4.89 (instructieregels primaire watergebieden, waterbergingsgebieden en overstromingsrisicogebieden).	Nee
2025-026744/1	1. In het "voorbereidingsbesluit Omgevingsverordening 2021" wordt het begrip 'bedrijfslocatie' gebruikt. - Onder de omgevingswet is het begrip inrichting komen te vervallen en daarmee ook het begrip grens van de inrichting (vermoedelijk de beoogde begrenzing van een bedrijfslocatie). De methodiek van de omgevingsverordening sluit niet aan op de methodiek van de Omgevingswet. - De term 'begrenzing van de locatie' van een milieubelastende activiteit komt voor in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) en het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl). De begrenzing van de locatie is vaak onderdeel van aan te leveren gegevens. Ook zijn er milieuregels aan gekoppeld. Voor het gebruik van het begrip bedrijfslocatie in de omgevingsverordening moet voor alle gevallen duidelijk zijn waar de grens ligt. Dit is relevant voor de bepaling welke regels van toepassing zijn. Kan dit begrip "bedrijfslocatie" nader worden toegelicht of worden aangepast. Mogelijk zou hierbij aansluiting gezocht kunnen worden bij het Bal en Bkl of bij de bedrijfsbestemmingen uit het Omgevingsplan van de gemeente.	Het begrip 'bedrijfslocatie' wordt in de Omgevingsverordening alleen gebruikt in de onderdelen die de bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden regelen. Dat zijn onderdelen die in deze actualisatieronde niet gewijzigd worden. In de Omgevingsverordening, zoals die sinds de inwerkingtreding van de Omgevingswet geldt, is in artikel 3.24 lid 2 en artikel 4.67 lid 2 de definitie opgenomen van 'milieubelastende activiteiten op bedrijfslocaties' voor activiteiten die daarvoor onder het wettelijke begrip 'inrichting' vielen. Door deze definitie is het mogelijk om zo dicht mogelijk aan te sluiten bij de bevoegdheidsverdeling tussen gemeenten en provincie zoals ook al voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet gold voor de vergunningverlening voor activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor grondwater dat wordt gebruikt om drinkwater te bereiden. We hebben indertijd extern juridisch advies ingewonnen over deze constructie. Daaruit blijkt dat die voldoet aan de eisen van de Omgevingswet. De zienswijze geeft geen aanleiding om hierop aanpassingen te doen.	Nee

2025-025086/6	3. Handhaving hogere milieucategorieën op bedrijventerreinen. Wij kunnen ons niet vinden in de voorgestelde instructieregel in artikel 4.26a van de ontwerp-Omgevingsverordening Overijssel, waarin het behoud van milieugebruiksruimte voor hogere milieucategorieën (3, 4 en 5) wordt voorgeschreven. Belemmering van transformatie Deze regeling beperkt de lokale beleidsvrijheid en belemmert de uitvoering van gemeentelijke en omgevingsvisies en beleidsstrategieën, waarin op diverse bedrijventerreinen een transformatie wordt voorzien naar woon- en of (gemengde) woon-werkgebieden met aandacht voor leefkwaliteit, verduurzaming en woningbouw. De instructieregel sluit aan bij verouderde planstatussen en staat juridische verankering van toekomstgericht beleid in de weg. Dit zorgt voor vertraging in gebiedsontwikkeling en ondermijnt integrale opgaven zoals woningbouw, vergroening en functiemenging. De uitzonderingsbepaling in lid 2 is bovendien te beperkt en vaag. Lokale ontwikkelingen met groot maatschappelijk belang vallen er ten onrechte buiten, wat leidt tot juridische onzekerheid en bestuurlijke onduidelijkheid. Wij verzoeken u dan ook: 1. De instructieregel in artikel 4.26a lid 1 zodanig aan te passen dat er meer ruimte komt voor lokale beleidsafwegingen en gebiedsgerichte transformaties; 2. De uitzonderingsgrond in lid 2 te verruimen, zodat ook lokaal en regionaal belangrijke ontwikkelingen – zoals de transformatie van verouderde bedrijventerreinen binnen deze regeling vallen; 3. Erkenning van gemeentelijke visies als basis voor beoordeling van toekomstige ontwikkelingen, in plaats van alleen de huidige bestemming/ het huidige omgevingsplan. We gaan er tevens van uit dat gemaakte afspraken en ingezette lijnen doorgang kunnen vinden.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt. We zijn op de hoogte van de nieuwe VNG-handreiking 'Activiteiten en Milieuzonering'. De komende jaren gaan de gemeenten bezig om deze nieuwe systematiek door te voeren in de omgevingsplannen. Wij hebben in de Omgevingsverordening extra toelichting opgenomen over deze nieuwe handreiking in relatie tot de handreiking 'Bedrijven en Milieuzonering'.	Ja
2025-025086/7	4. Aanwijzing watergebonden bedrijventerrein Wij kunnen ons niet vinden in de huidige instructieregel Artikel 4.26b. Deze regeling beperkt lokale bedrijven, die geen watergebonden activiteiten hebben om zich te vestigen op deze bedrijventerreinen. De Hof van Twente heeft 3 havens, Markelo, Goor en Delden die gelegen zijn aan het Twentekanaal. Wij begrijpen de gedachte achter deze instructieregel. Maar voor onze gemeente met relatief weinig hectare bedrijventerrein is dit een grote belemmering. Als bijvoorbeeld een bedrijf uit de kern van Markelo wil verhuizen naar de Haven in Markelo omdat daar het enige bedrijventerrein voor deze kern is dan wordt dat door deze instructieregel belemmerd. Dit zelfde geldt voor de havens van Goor en Delden. Lokale bedrijven worden door deze instructieregel gedwongen om uit te kijken naar bedrijventerrein in andere kernen, waar op dit moment geen tot weinig ruimte is. Dit houdt in dat ze dan gedwongen naar buiten onze gemeente moeten verhuizen. Dit kan niet bedoeling zijn van deze instructieregel. Naast de werkgelegenheid die deze lokaal gewortelde bedrijven vaak met zich meebrengen is er ook sprake van lokale betrokkenheid in de vorm van sponsering van (sport)verenigingen. Daarnaast vragen wij ons af hoe deze beperking zich verhoudt tot nadeelcompensatie (Planschade) voor de huidige eigenaar van de betreffende bedrijfskavels. Wij vragen ons ook af op welke wijze u geparticipeerd heeft met de eigenaren van de bedrijfskavels op de bedrijventerreinen. Wij verzoeken u dan ook om: 1. de instructieregel dusdanig aan te passen dat lokale gevestigde bedrijven altijd een plek op de betreffende bedrijventerreinen kunnen krijgen. 2. Geen kavels of gebieden aan te wijzen voor kavels waar alleen watergebonden bedrijvigheid kan in de toekomst; En als wel kavels aangewezen moeten worden dit dan in overleg met de gemeente te doen.	We begrijpen uw opmerkingen over de instructieregels. We hebben in de Omgevingsvisie extra verduidelijking opgenomen waarom wij inzetten op het behoud van categorie bedrijventerreinen 3, 4 en/of 5 én watergebonden kavels. In lijn met de ontwerp-Nota Ruimte hanteren ook wij het uitgangspunt dat we de ruimte voor economie zoveel mogelijk beschermen, we sturen op behoud van het huidige areaal. In de Omgevingsverordening hebben we extra toelichting opgenomen en de afwijkmogelijkheid aangescherpt.	Ja

2025-025086/10	Ook economisch vervullen alle kernen een rol binnen het DSS. Naast hun bijdrage aan de woningbouwopgave spelen alle typen kernen -van groot tot klein- ook een essentiële rol in de opvang van economische dynamiek. In paragraaf 5.5 van de ontwerp-Omgevingsvisie wordt dit deels erkend, maar deze lijn is in de ontwerpverordening nog beperkt uitgewerkt. Een aanzienlijk deel van de werkgelegenheid in Overijssel is gevestigd buiten de vijf grote steden, op bestaande bedrijventerreinen of in gemengde gebieden binnen middelgrote steden, goed bereikbare kernen en andere vitale kernen. Ruimtelijke kaders en instructieregels dienen dan ook voldoende flexibiliteit te bieden voor transformatie, herstructurering en functiemenging op lokaal en regionaal niveau — passend bij de eigen schaal en kracht van de kern. Wij verzoeken u daarom om ook in de verordening ruimte te bieden voor gebiedsgericht maatwerk, dat recht doet aan de economische kracht van álle kernen binnen het DSS.	Wij zijn het met u eens dat alle gemeenten/kernen een belangrijke rol vervullen in de economische dynamiek van de provincie. We zijn van mening dat onze Omgevingsverordening voldoende mogelijkheden biedt voor gebiedsgericht maatwerk mits goed afgestemd binnen de programmeringsafspraken. Specifieke afspraken over bestaande bedrijventerreinen (bijvoorbeeld herstructurering en functiemenging) maken nu nog geen onderdeel uit van de afspraken. We nemen dit wel mee in de gesprekken met u tijdens het herzieningsproces voor de nieuwe programmeringafspraken (2027-2030).	Nee

Thema 15. Vrije tijd, recreatie en toerisme

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-023910/12	Met het oog op het economisch belang van deze sector voor de gemeente Losser en Noordoost Twente wijzen wij u ook op de beperkingen die de huidige verordening nog steeds biedt in paragraaf 4.5.4. In artikel 4.28, lid e is nog steeds opgenomen dat het oogmerk van de regels is dat uitsluitend ontwikkelruimte voor recreatiewoningen wordt geboden in Noordwest-Overijssel. In lid f staat dat een ander oogmerk is dat nieuwe recreatiewoningen alleen worden toegestaan als sprake is van een nieuw recreatief aanbod dat nog niet in Overijssel beschikbaar is. Dit staat haaks op uw verwachting dat er tot 2035 een groei van 20% aan verblijfgasten wordt verwacht. En wat wordt verstaan onder 'nieuw recreatief aanbod'? Om duidelijkheid te krijgen over de toepassing van artikel 4.28, lid e en f, achten wij een actueel en breed gedragen marktonderzoek noodzakelijk. Het laatste provinciale marktonderzoek dateert uit 2018 en is daarmee verouderd.	We delen uw constatering dat een breed gedragen marktonderzoek naar de bestaande en toekomstige marktruimte binnen de provincie wenselijk is. We betrekken daarbij gemeenten, branches en ondernemers.	Nee
2025-023910/13	Ook wijzen wij u op artikel 4.30 van uw verordening. Daarin is opgenomen dat nieuwe recreatiewoningen alleen worden toegestaan als sprake is van een 'innovatief concept'. De term 'innovatief' is niet nader gedefinieerd en levert in de huidige situatie onnodige beperkingen en discussies op bij de realisatie van nieuwe verblijfsrecreatieve initiatieven die van meerwaarde zijn voor Losser en heel Noordoost Twente. Wij verzoeken u om deze term aan te passen zodat meer gestuurd kan worden op marktconforme en gebiedspassende verblijfsrecreatieve bedrijvigheid die een aantoonbare meenwaarde hebben voor het verblijfsrecreatieve product. Dit past ook beter bij het door u voorgeschreven beleid in paragraaf 6.10 van de visie.	Wij begrijpen dat de term 'innovatief concept' mogelijk tot vragen leidt. We hebben in de Omgevingsvisie meer duiding gegeven over wat wij daaronder verstaan en welke handvatten we daaraan meegeven (par. 6.10). Een exacte definitie is echter niet te geven omdat wat innovatief is in bijvoorbeeld Twente, dat niet per se hoeft te zijn in Salland. Ook gaan we niet op de stoel van ondernemers zitten. Het is aan hen om op marktkansen in te spelen en daarmee innovatief te zijn. We houden in de Omgevingsverordening vast aan de term 'innovatief concept' maar zijn wel voornemens om een onderzoek uit te voeren naar de bestaande en toekomstige marktruimte voor verblijfs- en dagrecreatie binnen de provincie. Uitkomsten van dit onderzoek kunnen gemeenten gebruiken om toekomstige aanvragen te beoordelen op marktconformiteit en gebiedspassendheid.	Nee

Thema 16. Milieu en (milieukundige) gezondheid

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-024717/27	Stiltegebieden ontbreken juist. Windturbines naast NNN gebieden geven geen stilte waarborg. Betoog faalt.	In het provinciaal omgevingsbeleid zijn op dit moment geen stiltegebieden aangewezen en daarom zijn daarvoor ook geen regels opgenomen in de Omgevingsverordening.	Nee
2025-023654/28	Stiltegebieden ontbreken juist. Windturbines naast NNN gebieden geven geen stilte waarborg. Betoog faalt.	In het provinciaal omgevingsbeleid zijn op dit moment geen stiltegebieden aangewezen en daarom zijn daarvoor ook geen regels opgenomen in de Omgevingsverordening.	Nee

Thema 17. Sociale Kwaliteit en (positieve) gezondheid

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-023452/1	Gezondheid. De vier genoemde leidende principes in de Omgevingsverordening komen niet één op één overeen met de Rode Draden. Sociale kwaliteiten en gezondheid zijn niet te herleiden in de leidende principes. Wij missen in de strekking van het beleid omtrent gezondheid dan ook aandacht voor een inrichting waar rekening wordt gehouden met vergrijzing, bijvoorbeeld door dementievriendelijke inrichting. Het aantal mensen met dementie neemt toe en ze wonen steeds langer zelfstandig thuis; Nederland is aan het vergrijzen. Naast gezonde leefstijl is blijven participeren via de leefomgeving essentieel voor vele inwoners, mede door de vergrijzing en de bijkomende chronische ziektes. Hier wordt in het OER wel aandacht aan besteedt, maar het komt in onze ogen in de Omgevingsvisie te weinig terug.	De Omgevingsvisie stelt strategische kaders vast, ook voor sociale kwaliteit en gezondheid. Deze kaders geven richting aan de wijze waarop, in de uitwerking door gemeenten en initiatiefnemers, invulling gegeven wordt aan onderwerpen zoals bijvoorbeeld vergrijzing en chronische ziektes.	Nee

Thema 19. Kaartbijlage

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-022942/1	Hierbij hebben wij twee kaarten uit het ontwerp actualisatie 2026 omgevingsverordening Overijssel toegevoegd. Wij hebben onze bedrijfslocatie wederom omcirkeld. [afbeeldingen passen niet in excel tabel - zie dus oorspronkelijke zienswijze voor de afbeeldingen] 2 De eerste kaart onder punt 2.1 betreft “Grasland” en de tweede kaart betreft “Laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen”. 2.3 Onze zienswijze richt zich op de geelgekleurde delen in beide kaarten. Het betreft namelijk landbouwgebied (reguliere landbouwgrond) en niet enkel grasland of laaggelegen gebieden. 3. Conclusie/verzoek 3.1 In het huidige ontwerp-Omgevingsvisie en -Omgevingsverordening wordt de suggestie gewekt dat de beschreven delen/gebieden/percelen geen landbouwgebied oftewel geen reguliere landbouwgrond is. 3.2 Onze zienswijzen richten zich met betrekking tot zowel het ontwerp-Omgevingsvisie als -Omgevingsverordening tot het op de kaarten ontbreken van een duidelijke correcte omschrijving. In alle gevallen betreft het landbouwgebied/reguliere landbouwgrond. 3.3 Wij vragen u hierbij om de hiervoor beschreven delen/gebieden/percelen vanaf heden enkel als een geheel te omschrijven, namelijk landbouwgebied/reguliere landbouwgrond (zonder enige beperking), zodat wij niet jaarlijks zienswijzen hoeven in te dienen	Bedankt voor uw zienswijze. Onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening doen geen uitspraken over wat u wel of niet mag verbouwen op uw percelen. Onze Omgevingsverordening heeft wel invloed op de condities voor het gebruik van uw percelen. Zo stelt de provincie omgevingswaarden voor wateroverlast vast. Dat zijn normen waarmee het waterschap rekening moet houden bij het reguleren van de (grond)waterstand in het gebied. De omgevingswaarden geven bijvoorbeeld aan hoe groot de gemiddelde kans op overstroming mag zijn. Door deze zogenaamde 'gebiedsaanduidingen' weet het waterschap waar welke normen gelden. De aanduidingen 'grasland' en 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen' die u in de Omgevingsverordening bent tegengekomen, horen bij instructies aan de waterschappen om wateroverlast te beperken. Voor u als gebruiker van de gronden is het goed om te weten dat het waterschap voor gronden met de aanduiding 'grasland' rekening moet houden met een andere norm dan voor 'laaggelegen gebieden in beheergebied van Vechtstromen'. U kunt daar vervolgens weer rekening mee houden in het gebruik van uw gronden.	Nee
2025-023039/12	Laag van het agrarisch cultuurlandschap De richting die wordt gegeven bij het oude hoevenlandschap, bijvoorbeeld vasthouden en infiltreren van water en waterkwaliteit, sluit niet direct aan bij de richting van het landbouwgebied met generieke opgaven. Dit ligt in onze gemeente op dezelfde locatie. Hoe moeten we dit duiden?	Zoals al blijkt uit uw zienswijze liggen er ook in generieke landbouwgebieden opgaven voor klimaat en water. De laag van de agrarische cultuurlandschappen is namelijk een weerslag van de manier waarop mensen hebben ingespeeld op de natuurlijke omstandigheden om daar te kunnen leven. Dat staat los van de indeling van de landbouwgebieden. Dat betekent dat het oude hoevenlandschap zowel in de generieke als de gebiedsspecifieke gebieden voorkomt.	Nee
2025-023039/13	Catalogus Gebiedskenmerken stedelijke laag. De kaart op blz 83 geeft aan dat kernen in onze gemeente op het laagveen liggen. Dit klopt niet, Olst en Wijhe zijn kernen aan de IJssel.	Bedankt voor uw zienswijze op de Catalogus Gebiedskenmerken. De legenda-eenheden 'Kern op het laagveen' en 'Kern aan de IJssel, Vecht of in de Delta' zijn per ongeluk omgedraaid. Dit is hersteld.	Ja
2025-023039/14	Laag van de beleving. Er is weliswaar veel aandacht voor landgoederen maar dan vooral vanuit het perspectief van cultuurhistorie en vrijetijdseconomie. We missen (in de laag van het agrarisch cultuurlandschap) aandacht voor waarde van landgoederen voor bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw. Wij verzoeken u hier een toevoeging aan te verbinden.	Wij zien ook de meerwaarde die landgoederen kunnen bieden ten aanzien van bijvoorbeeld natuurinclusieve landbouw, maar daar gaat de laag van de agrarische cultuurlandschappen niet over. Deze laag geeft aan hoe mensen de natuurlijke omstandigheden hebben aangepast om daar te kunnen wonen en werken. Dat heeft verschillende landschappen opgeleverd. Binnen een landgoed komen deze verschillende landschappen voor, maar ze zijn zelf geen landschapstype zoals bedoeld in deze laag.	Nee
2025-024717/24	Landgoed Twickel is onjuist weergegeven, voor ten minste van het oostelijk deel van Landgoed Twickel.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we landgoederen willen ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Daarvoor is het inderdaad belangrijk dat de begrenzing van de landgoederen, waaronder Twickel, goed op de kaart staat. De kaart waar u naar verwijst is onderdeel van de Omgevingsverordening en geeft alleen aan welk deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) binnen Landgoed Twickel ligt. In de Omgevingsverordening staat in artikel 4.57 lid 5 welke deelgebieden we onderscheiden binnen het Natuurnetwerk Nederland. Twickel is één van die deelgebieden (nummer 29). De komende periode gaan wij aan de slag met het doorontwikkelen van ons landgoederenbeleid. Onderdeel daarvan is het goed op de kaart zetten van alle landgoederen. Daarbij maken wij graag gebruik van de door u aangeleverde data, zodat de begrenzing van Landgoed Twickel op de kaart met landgoederen goed wordt weergegeven.	Nee

2025-023654/25	Landgoed Twickel is onjuist weergegeven, voor ten minste van het oostelijk deel van Landgoed Twickel.	In onze Omgevingsvisie geven wij aan dat we landgoederen willen ondersteunen bij het versterken van bestaande kwaliteiten en het ontwikkelen van nieuwe (groene) ruimtelijke waarden. Daarvoor is het inderdaad belangrijk dat de begrenzing van de landgoederen, waaronder Twickel, goed op de kaart staat. De kaart waar u naar verwijst is onderdeel van de Omgevingsverordening en geeft alleen aan welk deel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) binnen Landgoed Twickel ligt. In de Omgevingsverordening staat in artikel 4.57 lid 5 welke deelgebieden we onderscheiden binnen het Natuurnetwerk Nederland. Twickel is één van die deelgebieden (nummer 29). De komende periode gaan wij aan de slag met het doorontwikkelen van ons landgoederenbeleid. Onderdeel daarvan is het goed op de kaart zetten van alle landgoederen. Daarbij maken wij graag gebruik van de door u aangeleverde data, zodat de begrenzing van Landgoed Twickel op de kaart met landgoederen goed wordt weergegeven.	Nee

Thema 20. Gebiedseigenperspectieven

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-023649/2	1) Instructieregels Ruimtelijke kwaliteit, aanpassing art.4.10, 1e lid: In omgevingsplannen worden de normerende uitspraken en de richtinggevende uitspraken in acht genomen die de catalogus Gebiedskenmerken doet over gebieden die in dat omgevingsplan zijn opgenomen." Wat verstaat u onder 'in acht nemen'? Wij nemen aan dat hier wordt beoogd te borgen dat in de onderbouwing / motivering van een omgevingsplanwijziging of BOPA-omgevingsvergunning wordt gemotiveerd hoe wordt omgegaan met de beleidsuitspraken in de catalogus gebiedskenmerken. Klopt dit? Waarom maakt provincie onderscheid in'normerend' en'richtinggevend' als beide in acht moeten worden genomen? Wat is het verschil tussen die twee en waarom is dat belangrijk? - De POVO moet hier in meer duidelijkheid geven.	Met de Catalogus Gebiedskenmerken sturen we op de ruimtelijke kwaliteit van initiatieven. Daarbij maken we verschil tussen normerende, richtinggevende en inspirerende uitspraken. Voor zowel de normerende als de richtinggevende uitspraken geldt dat de gemeente die in acht moet nemen bij de onderbouwing van nieuwe ontwikkelingen. De normerende uitspraken in de catalogus stellen een norm voor wat er aan de orde moet komen in de ruimtelijke kwaliteitsonderbouwing van een initiatief. De normerende uitspraken verplichten om een beschermende regeling op te stellen die is gericht op de waarden. In het opstellen van die onderbouwing is er ruimte voor bijvoorbeeld een aangepast ontwerp. De richtinggevende uitspraken in de Catalogus geven aan wat de provincie wenselijk vindt voor de manier van omgang met de betreffende kenmerken. Voor de richtinggevende uitspraken in de Catalogus geldt dat een manier van omgang met kenmerken is weergegeven, die de provincie zeer wenselijk vindt. Gemeenteraden kunnen hier gemotiveerd van afwijken, mits aannemelijk gemaakt is dat de ruimtelijke kwaliteit door een andere benadering ook versterkt wordt. Er is dus verschil in gewicht tussen de uitspraken die wij in de Catalogus Gebiedskenmerken doen over de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. Dat houdt verband met de waardering die de provincie toekent aan verschillende landschapstypes, de kwetsbaarheid daarvan en de ambities die wij geformuleerd hebben voor behoud en herstel. In de Catalogus Gebiedskenmerken –die onderdeel is van de provinciale Omgevingsverordening- is voor elk landschapstype benoemd wat we daarin van provinciaal belang vinden en dit mondt vervolgens uit in normerende, richtinggevende en/of inspirerende uitspraken.	Nee
2025-023888/6	Catalogus gebiedskenmerken en onderliggende kaartlagen, In de catalogus gebiedskenmerken, behorende bij de ontwerp-omgevingsverordening, hebben wij een omissie geconstateerd in de stedelijke (kaart)laag op pagina 83 waar Staphorst en Rouveen onterecht als 'kern op het laagveen' zijn omschreven. Er is ambtelijk contact geweest waarin is bevestigd dat beide dorpen behoren bij 'kernen op zandgrond' en dit zal worden hersteld; waarvoor dank. Dit heeft voor ons wel geleid tot een nauwkeurige bestudering van de onderliggende kaartlagen in 'Regels op de kaart'. Hierbij constateren we dat verschillende kaartlagen in visie en verordening naar ons inzicht niet op elkaar aansluiten waar het de overgang van zandgrond naar (laag)veen/ veenweide gebied betreft. Zo loopt het zandgrondgebied in de ontwerp-Omgevingsvisie (deels) door ten westen van het dorp Rouveen en gaat dan over in veenweide. Terwijl op de kaartlaag 'laagveenontginningen' in de ontwerpomgevingsverordening de begrenzing ten oosten van de A28 ligt en bij de kaartlaag 'laagveengebied' stijf tegen Rouveen en de Oude Rijksweg aanligt. Wij willen benadrukken wij het gebied ten westen van de kern Rouveen beschouwen als de overgang van zandgrond naar veen/veenweidegebied en de rest van de gemeente als zandgronden/niet veenweidegebieden.	Dank voor uw zienswijze. Zoals ambtelijk al is aangegeven, zullen wij in de Stedelijke laag van de Catalogus Gebiedskenmerken Staphorst en Rouveen aanduiden als 'kern op zandgrond'. Wij zien het gebied ten westen van Rouveen en Staphorst ook als overgang van zandgrond naar veenweide. In dit deel is het veen grotendeels verdwenen of afgegraven, vandaar dat hier in de kaart gebiedstypen uit de Omgevingsvisie en de natuurlijke laag uit de Catalogus Gebiedskenmerken deels zandgrond is ingetekend. De laagveenontginningen uit de Agrarische cultuurlandschappenlaag lopen wel door tot het lint, omdat dit gebied nog steeds is ingericht als veenontginning, ook al is het veen hier deels verdwenen. Dit is voor ons dan ook geen aanleiding om de kaarten aan te passen.	Nee

Thema 21. Overige opmerkingen

Zaaknummer	Zienswijze	Antwoord	Wijziging Omgevingsverordening
2025-022533/1	Algemeen. In de reactie op de concept Omgevingsvisie in september 2024 hebben we gevraagd om actief betrokken te worden bij de opzet van de teksten van de Omgevingsverordening, juist omdat we daar juridisch aan gebonden zullen zijn. We hebben echter in het traject van Concept naar Omgevingsvisie slechts in een zeer laat stadium ook kennis kunnen nemen van enkele delen van de concept Omgevingsverordening. Wij zien ons daarom nu genoodzaakt om in deze zienswijze een uitgebreide en gedetailleerde reactie te geven. Deze hadden we graag voorkomen door in het kader van voorkantsamenwerking in een eerder stadium al betrokken te zijn bij het opstellen van de teksten van de verordening.	Jammer dat u ervaren heeft dat u te laat betrokken bent. Wij hebben echter telkens zo vroeg mogelijk de conceptteksten met onze contactenpersonen Omgevingsvisie van gemeenten en waterschappen gedeeld.	Nee
2025-022533/11	Tot slot. We zien uw reactie op de punten uit onze zienswijzen graag tegemoet. Daarnaast blijven we graag actief betrokken bij de verder uitwerking van de visie in Omgevingsprogramma's en gebiedsgerichte projecten, zodat we samen kunnen blijven werken aan een toekomstbestendige leefomgeving voor iedereen.	Fijn dat u actief betrokken wilt blijven bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie in programma's en gebiedsprocessen.	Nee
2025-023649/11	Tot slot. Zoals ook aangegeven in de gezamenlijke zienswijzenbrief van de 5 steden willen wij graag met u zoeken naar de juiste formuleringen van beleid en regels en de juiste positionering van onder andere de redeneerlijnlijn als integraal instrument in de provinciale omgevingsvisie en provinciale omgevingsverordening. Wij gaan dan ook graag met u, samen met Hengelo, daarover in overleg.	In onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hebben wij nu een formulering gekozen op basis van de ingediende zienswijzen en extern juridisch advies.	Ja
2025-023888/1	Namens de gemeente Staphorst maken wij hierbij gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen op de ontwerp-Omgevingsvisie en ontwerp-Omgevingsverordening van de provincie Overijssel. Wij verwijzen hierbij nadrukkelijk naar onze eerdere bestuurlijke reactie van 24 september 2024, waarin wij reeds diverse inhoudelijke aandachtspunten hebben benoemd. In deze zienswijze bouwen wij voort op die reactie en actualiseren wij onze inbreng op basis van de recente ontwerpstukken. In de bijlage vindt u onze uitgebreide toelichting op enkele onderdelen.	Wij waarderen uw betrokkenheid in de vorm van uw zienswijze en eerdere bestuurlijke reactie.	Nee
2025-023908/8	Tot slot. Zoals gezegd, met de ontwerp-Omgevingsvisie 'Overijssel voor en met elkaar!' heeft u een brede visie neergelegd op de toekomst van Overijssel. Werken aan de toekomst doen we graag samen, met respect voor elkaars rol en verantwoordelijkheid. Zo kunnen we ons mooie gebied ontwikkelen, met alle opgaven die daarbij op ons pad komen. Wij willen graag met u zoeken naar de juiste formuleringen van beleid en regels. We hopen met bovenstaande zienswijzen een bijdrage te leveren aan een werkbaar instrumentarium dat bijdraagt aan onze constructieve samenwerking.	Fijn dat u actief betrokken wilt blijven bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie in programma's en gebiedsprocessen.	Nee
2025-024717/1	* Onzorgvuldige aankondiging (28juni2025): Omgevingsverordening niet genoemd. (https://archiefo5.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20250630222702/http://www.overijssel.nl/loket/terinzageleggingen/) * Onzorgvuldige aankondiging: Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel april 2025 niet genoemd. (https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/Datacollecties/2025/dc-2025-6751/1/bijlage/dc-2025-6751.pdf)	We hebben gekozen voor een compacte tekst voor de aankondiging op de website van de terinzagelegging van de nieuwe Omgevingsvisie. De link in deze aankondiging nodigt de lezer uit om door te klikken voor meer informatie over de stukken die in ontwerp ter inzage zijn gelegd. Uit de teksten die vervolgens verschijnen blijkt duidelijk dat de nieuwe Omgevingsvisie aanleiding is om ook de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken aan te passen. Op deze wijze wordt de informatie gestructureerd ontsloten. En wordt voorkomen dat lezers door een zeer complete maar complexe aankondigingstekst worden afgeschrikt om kennis te nemen van de stukken die ter inzage zijn gelegd. De aanpassingen van de Omgevingsverordening zijn gepubliceerd in het Provinciaal Blad (prb-2025-8603). Daarin staat: "De Omgevingsverordening en de bijbehorende Catalogus Gebiedskenmerken zorgen voor de juridische doorwerking." Deze formele kennisgeving maakt volstrekt duidelijk dat in deze actualisatieronde zowel de Omgevingsverordening als de Catalogus Gebiedskenmerken worden aangepast.	Nee

2025-024717/2	Deze zienswijze omvat de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken april 2025 (afbeelding p.2 zienswijze). * Doorhalingen&toevoegingen: Een groot aantal doorhalingen worden vervolgens weer toegevoegd zonder enig zichtbaar verschil, voorbeeld: (afbeelding p.2 zienswijze) * Doorhalingen&toevoegingen: Doorhalingen verwijst schijnbaar uiteindelijk naar de zelfde PDF, maar moet, per PDF, via datum controle vastgesteld worden. (afbeelding p3 zienswijze) * Dergelijke doorhalingen&toevoegingen zorgen voor veel overbodig zoekwerk.	Uit de zienswijze blijkt dat de indiener veel moeite heeft gedaan om gestructureerd zijn zienswijzen te geven op de aanpassingen van de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken. * De techniek van doorhalingen en toevoegingen wordt gebruikt om ervoor te zorgen dat de uiteindelijke tekst van de Omgevingsverordening zoals die door Provinciale Staten wordt vastgesteld, op een correcte wijze kan worden gepubliceerd in de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De aanpassingen houden onder meer in dat er tekst verplaatst wordt. Dat krijgt in dit systeem vorm door de tekst op de ene plek door te halen en op een andere plek als nieuwe tekst weer te geven. * In deze actualisatieronde wordt geen nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld, maar worden aanpassingen doorgevoerd in de Omgevingsverordening die sinds 1 januari 2024 geldt en nadien gewijzigd is. Met de techniek van doorhalingen en markeringen van nieuwe teksten wordt duidelijk gemaakt welke aanpassingen met deze actualisatieronde worden doorgevoerd en op welke onderdelen van de Omgevingsverordening in deze procedure zienswijzen kunnen worden ingediend. Het ontwerp van de actualisatie is digitaal gepubliceerd op het Digitaal Stelsel Omgevingswet. * We kunnen ons voorstellen dat het systeem van doorhalingen en toevoegingen de tekst lastiger leesbaar maakt. Het maakt wel exact duidelijk welke teksten geschrapt worden en wat nieuw is, waarbij er zicht blijft op de context van de aanpassingen in de tekst. Dat is belangrijk, zowel voor de procedurestap waarbij zienswijzen kunnen worden ingediend op de aanpassingen als voor de besluitvorming door Provinciale Staten.	Nee
2025-024717/3	Bijlage I Begripsbepalingen NEN 3650 NEN 3650 'Eisen voor buisleidingsystemen', uitgave januari 2020 NEN 3655 NEN 3655 'Veiligheidsbeheersysteem (VBS) voor buisleidingsystemen voor het transport van gevaarlijke stoffen – Functionele eisen', uitgave januari 2020 Voorgenoemde NEN normen zijn normen "achter een betaalmuur" en daarom niet toelaatbaar voor een verordening (die bindend is voor burgers).	De begripsbepalingen die verwijzen naar NEN-normen horen bij een onderdeel van de Omgevingsverordening dat in deze actualisatieronde niet worden aangepast. Deze zienswijze laten we daarom buiten behandeling.	Nee
2025-024717/4	* De noodzaak voor voedselvoorziening is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * De noodzaak voor energiebesparing is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	De noodzaak van voedselvoorziening en de noodzaak van energiebesparing worden inderdaad in de Omgevingsverordening niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. De Omgevingsverordening bevat de provinciale regels voor de fysieke leefomgeving, die vervolgens kort worden toegelicht in de bijbehorende toelichting. De achterliggende beleidsinhoudelijke doelen komen uitgebreider aan de orde in de Omgevingsvisie en de provinciale programma's. Voedselzekerheid is een van de argumenten om nieuwe instructieregels op te nemen voor ontwikkelingsperspectieven in landbouwgebieden.	Nee
2025-024717/5	De Catalogus Gebiedskenmerken De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat "de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen" wordt niet gerespecteerd (Zie ook: Gezamenlijke zienswijze op de Provinciale Omgevingsvisie vanuit de gemeenten Borne, Dinkelland, Haaksbergen, Hellendoorn, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden ; Twente, 1 juli 2025). * Het aantal bindende voorschriften aangaande de Catalogus Gebiedskenmerken is ten onrechte sterk vergroot. * De provincie treedt daarbij buiten haar toebedeelde rol en/of bevoegdheid.	* De nieuwe Omgevingsvisie is aanleiding om de Catalogus Gebiedskenmerken integraal te herzien. De Catalogus Gebiedskenmerken maakt sinds 2009 onderdeel uit van de sturing op ruimtelijke kwaliteit en is daarna in actualisatieronden op een beperkt aantal punten aangevuld. In de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken wordt aansluiting gezocht op de vier Leidende Principes van de nieuwe Omgevingsvisie. Ook worden de verschillende landschapstypes –in aansluiting op de nieuwe Omgevingsvisie- gebiedsgericht benadert. Dit maakt het mogelijk om bij de sturing op de landschappelijke inpassing beter rekening te houden met de regionale verschillen binnen landschapstypes. Dit leidt er inderdaad toe dat er in de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken meer landschapstypes worden onderscheiden waarvoor aanwijzingen worden gedaan voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. * Op grond van de Omgevingswet is de provincie bevoegd om met instructieregels de doorwerking van provinciale belangen in gemeentelijke omgevingsplannen juridisch te borgen. De sturing op ruimtelijke kwaliteit is van provinciaal belang omdat daarmee de kenmerkende landschapskwaliteiten in Overijssel behouden en versterkt worden. Het systeem van sturen op ruimtelijke kwaliteit binnen het Overijsselse afwegingsmodel verandert door de aanpassingen in de Catalogus Gebiedskenmerken niet wezenlijk. De Catalogus Gebiedskenmerken behoudt zijn rol voor de beantwoording van de vraag hoe nieuwe ontwikkelingen landschappelijk het beste kunnen worden ingepast.	Nee
2025-024717/6	Indiener kopieert de volgende artikelen uit de ontwerp-Omgevingsverordening, waarin het gaat over de Catalogus Gebiedskenmerken, als inleiding op zijn zienswijze: 4.9; 4.10; 4.12; 4.14; 4.122 gevolgd door: Catalogus Gebiedskenmerken is ge-oormerkt als bijlage van de Omgevingsverordening en daardoor bindend.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening. In de afdeling 4.3 (ruimtelijke kwaliteit) is vastgelegd dat gemeenten in hun omgevingsplan rekening moeten houden met de uitspraken die in de Catalogus Gebiedskenmerken worden gedaan over landschappelijke inpassing. Daarmee is de toepassing van de Catalogus Gebiedskenmerken dus bindend voor gemeenten.	Nee

2025-024717/7	Indiener kopieert teksten uit de paragrafen YYY, RRRR, DDD waarin het gaat over de Catalogus Gebiedskenmerken en verwijst naar de bijlage van de nieuwe ontwerp-Catalogus Gebiedskenmerken. Vervolgens zijn zienswijze: * Zonder motivatie, zonder uitleg, zonder verklaring van de verschillen, wordt hier een nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken onder de Omgevingsverordening geschoven, welke bindend is voor Burgers, Bedrijven, Gemeentes en overige instellingen . * De nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken is niet expliciet ter inzage gelegd.	* Bij de vaststelling van het ontwerp van de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken hebben Gedeputeerde Staten het volgende overwogen: in de Catalogus Gebiedskenmerken vinden aanpassingen plaats om die beter te laten aansluiten op de wijzigingen in de Omgevingsvisie. De inhoud van de Catalogus is grotendeels gelijk gebleven. Gewijzigd is de Stedelijke laag om deze beter te laten aansluiten bij de vernieuwing van ons beleid en meer recht te doen aan onze kwaliteitsambities. Ook de laag van de beleving is aangepast om deze meer gebiedsgericht te maken. Hierin heeft cultureel erfgoed ook een goede plek gekregen. * De nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening en is als zodanig ter inzage gelegd. In mededeling van de terinzagelegging van het ontwerp van de nieuwe Omgevingsvisie en de andere stukken is vermeld dat er ook aanpassingen worden gedaan in de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee
2025-024717/8	De Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel 2025 functioneert niet slechts als beschrijvend document, maar heeft juridisch normerende werking op gebiedsniveau vanwege de verstrengeling met de Omgevingsverordening. Daarmee kwalificeren de normerende en richtinggevende uitspraken uit de Catalogus Gebiedskenmerken — individueel of in samenhang — als CBAS. Een rechterlijke toetsing is noodzakelijk om vast te stellen: • of deze uitspraken zelfstandig appellabel zijn, • of burgers via exceptieve toetsing toegang moeten krijgen tot rechtsbescherming, • en of de provincie bevoegd is om deze gedetailleerde uitspraken bindend te maken.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de sturing op ruimtelijke kwaliteit zoals die juridisch geborgd worden door de instructieregels in afdeling 4.3 van de Omgevingsverordening. De Catalogus Gebiedskenmerken geeft aanwijzingen voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. De Catalogus heeft inderdaad juridisch normerende werking door wat hierover is geregeld in de Omgevingsverordening. Daarmee kwalificeren de uitspraken nog niet als concretiserende besluiten van algemene strekking (CBAS). De uitspraken concretiseren de doorwerking van het provinciale beleid voor de Rode Draad ruimtelijke kwaliteit. De aanwijzingen zijn echter bedoeld voor een onbeperkt aantal gevallen op uiteenlopende locaties en zijn daarmee geschikt voor herhaalde toepassing. Daardoor kwalificeren de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken als algemeen verbindende voorschriften. Dit betekent dat er geen zelfstandig beroep tegen de Catalogus Gebiedskenmerken openstaat bij de rechter. Burgers kunnen wel langs de weg van exceptieve toetsing een rechterlijke uitspraak vragen over de juridisch bindende doorwerking van de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee
2025-024717/9	Indiener geeft in een tabel de kwaliteitsambities aan van de Catalogus Gebiedskenmerken, zoals die waren in 2023 en in het ontwerp van 2025 (p. 7 van zienswijze). Vervolgens zijn zienswijzen: * Binnen 2 jaar zijn de kwaliteitsambities grotendeels herschreven (beleidsconsistentie ontbreekt). * Een verklaring van de wijziging van de kwaliteitsambities is niet gegeven, noch verklaard.	* De Catalogus Gebiedskenmerken maakt sinds 2009 onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. Nadien is de Catalogus Gebiedskenmerken in het kader van jaarlijkse actualisatierondes op een aantal punten aangevuld. Voor de invoering van de Omgevingswet was de provincie verplicht om een nieuwe Omgevingsverordening vast te stellen die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Deze nieuwe Omgevingsverordening is een beleidsarme omzetting van de daarvoor geldende Omgevingsverordening. Op dat moment was er geen aanleiding om de Catalogus Gebiedskenmerken te herzien. De integrale herziening van het provinciale omgevingsbeleid die met de nieuwe Omgevingsvisie wordt doorgevoerd, is aanleiding geweest om ook de sturing via de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken over landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen opnieuw tegen het licht te houden. Het systeem van sturing op ruimtelijke kwaliteit via uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken wordt met de voorliggende aanpassingen niet veranderd. * De ruimtelijke kwaliteitsambities zijn inhoudelijk niet gewijzigd. Ze worden alleen anders geschikt om recht te doen aan de vier Leidende Principes die de basis zijn voor het omgevingsbeleid zoals dat in de nieuwe Omgevingsvisie wordt vastgelegd. Zo worden de kwaliteitsambities 'Bodem als basis met een robuust en beleefbaar watersysteem' en 'Natuur als ruggengraat' eerder genoemd.	Nee
2025-024717/13	* "landbouwgronden in beekdalen" de verwijzing naar informatieobjecten ontbreekt. * "laaggelegen gebieden" de verwijzing naar informatieobjecten ontbreekt.	Voor 'landbouwgronden in beekdalen' en 'laaggelegen gebieden' gelden in het beheergebied Vechtstromen afwijkende omgevingswaarden voor wateroverlast. Het bijbehorende informatieobject is te vinden in bijlage 2 onder de titel 'landbouwgebieden in beekdalen in beheergebied Vechtstromen'.	Nee
2025-024717/14	Het begrip 'stedelijke centra' wordt op diverse plaatsen nog wel gebruikt, in tegenstelling tot de toelichting.	We zijn inderdaad niet consequent geweest in het vervangen van de term 'stedelijke centra' door de zinsnede 'de kernen Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle'. We hebben dit alsnog aangepast in artikel 4.18 (detailhandel) en artikel 4.92 (oogmerk mobiliteit) en in de toelichting op artikel 4.18 en paragraaf 4.10.1 (mobiliteit).	Ja
2025-024717/18	Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) ontbreekt als bijlage van de omgevingsverordening.	*Het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) is een zelfstandig beleidsdocument dat is vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Het PPE maakt geen onderdeel uit van de Omgevingsverordening en is daarom niet als bijlage toegevoegd. Het beleidsdocument is gepubliceerd in het Provinciaal Blad en daardoor kenbaar voor een ieder. Ook is het PPE als provinciaal programma gepubliceerd in het Omgevingsloket van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.	Nee

2025-024717/19	* "De bestuurlijke afspraken met het Rijk" ontbreken. * De bron van "de bestuurlijke afspraken met het Rijk" ontbreekt.	De bestuurlijke afspraken met het Rijk over windenergie staan in een zelfstandig document en worden niet vastgesteld door Provinciale Staten. De bestuurlijke afspraken met het Rijk over windenergie maken geen onderdeel uit van de Omgevingsverordening en zijn daarom niet als bijlage opgenomen in de Omgevingsverordening. De bestuurlijke afspraken over windenergie zijn te vinden op de website van de rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).	Nee
2025-024717/20	Onjuiste titel van XVI-V-6C (Hoogtebeperkingen in verband met vliegveiligheid laserstraalvrij gebied - Obstakelvrije zone)	In de titel van bijlage XVI-V-6c 'Hoogtebeperkingen in verband met vliegveiligheid – Obstakelvrije zone' staat inderdaad ten onrechte 'laserstraalvrij gebied'. Dat deel van de titel is geschrapt.	Ja
2025-024717/22	* Link naar informatieobject 'effectgebied incidenten met brand' werkt niet. * Link naar informatieobject 'effectgebied incidenten met explosie' werkt niet.	We hebben de links gecheckt. De beide links werken bij ons wel.	Nee
2025-024717/23	Wat is het nut van het informatieobject 'bakens in de tijd'? Het omvat de gehele provincie?	Het informatieobject 'bakens in de tijd' is nodig om ervoor te zorgen dat degene die door een klik op de kaart zoekt naar de provinciale regels die op die locatie van toepassing zijn, ook te zien krijgt dat mogelijk de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken bij het landschapstype 'bakens in de tijd' van toepassing zijn.	Nee
2025-024717/25	De naamgeving van de Omgevingsverordening in paragraaf 0.1.3 van de toelichting is onjuist.	In de toelichting op de Omgevingsverordening staat in paragraaf 0.1.3 dat in de Omgevingsverordening Overijssel 2024 algemene regels staan. De jaaraanduiding 2024 is inderdaad niet meer correct. De Omgevingsverordening, zoals die is vastgesteld met het oog op de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024, is daarna aangepast en aangevuld. We spreken daarom tegenwoordig over de Omgevingsverordening Overijssel, dus zonder jaaraanduiding. De aanduiding in paragraaf 0.1.3 is daarop aangepast.	Ja
2025-024717/26	Deze verordening bevat meerdere bepalingen met een CBAS kenmerk, zie artikel 4.108c en is daarom wel appellabel.	De regels in de Omgevingsverordening kwalificeren niet als Concretiserend besluit van algemene strekking, omdat niet wordt voldaan aan de criteria die daarvoor gelden. Tegen de regels in de Omgevingsverordening staat dus geen beroep open.	Nee
2025-024717/28	"Omgevingsverordening zijn geen coördinatieregels opgenomen". Zeer vreemd om een artikel op te nemen waarin verklaard wordt welk artikel niet in de Omgevingsverordening is opgenomen.	De uitspraak dat in de Omgevingsverordening geen coördinatieregels zijn opgenomen, wordt gedaan in de toelichting op de Omgevingsverordening (paragraaf 0.9). Deze uitspraak is niet in de vorm van een artikel opgenomen in de Omgevingsverordening zelf.	Nee
2025-024717/32	Definitie van kernwinkelgebieden ontbreekt.	In bijlage I (begripsbepalingen) van de Omgevingsverordening is de volgende definitie opgenomen voor kernwinkelgebied: Het gedeelte van binnensteden en dorpscentra waar detailhandelsvestigingen geconcentreerd zijn.	Nee
2025-024717/33	De omschrijving van bijlage XVI-V-5 is consistent maken.	Bijlage XVI-V-5 van het Luchthavenbesluit hoort bij artikel 7.12 lid 3 van de Omgevingsverordening. In dit artikel wordt duidelijk gemaakt dat dit de bijlage Veiligheidsgebieden is.	Nee
2025-024717/34	* Review omgevingsverordening teksten voor publicatie. * Controleer omgevingsverordening links voor publicatie.	De fouten die ontdekt zijn in de toelichting op de Omgevingsverordening zijn kennelijke verschrijvingen, die we helaas gemist hebben bij het nalezen van de ontwerp teksten. Deze fouten hebben we verbeterd. We hebben de links gecheckt en die werken wel.	Ja
2025-024717/35	* Werk aan herstel van de relatie tussen burger en overheid door begrijpelijk te schrijven. * Schrijf niet voor de "upper few" maar voor de bewoners van Overijssel. * Stop met bewoners van Overijssel te gebruiken als onbetaalde review krachten.	We doen ons best om de teksten in de Omgevingsverordening begrijpelijk te schrijven. We wijzen er wel op dat dit niet eenvoudig is omdat de Omgevingsverordening een juridisch document is en complexe zaken regelt.	Nee
2025-024717/37	De titel van de documenteigenschappen, komt niet overeen met de titel van het document (Catalogus Gebiedskenmerken – ontwerp 22 april 2025).	We hebben de titel van de Catalogus Gebiedskenmerken bij de vaststelling aangepast.	Ja
2025-024717/38	Indiener geeft aantal typfouten en andere tekstuele punten door: * In de toelichting op artikel 4.4 (principe van concentratie van stedelijke functies) staat: 'De verordening maakt het mogelijk om niet alleen voor de lokale behoefte te bouwen. Data kan het geval zijn als de samenwerkende gemeenten de afspraak gemaakt hebben dat een gemeente in (een deel van) de (boven)regionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente voorziet'. "Data" onbegrijpelijk. * Het nulsituatie-bodemonderzoek voor milieubelastende activiteiten komt ook ni?? in terug onder de Omgevingswet. Zinsnede en redenering onbegrijpelijk. * In de toelichting op de verdringingsreeks staat: 'Deze reservering mag iedere waterbeheerder inzetten onder een aantal voorwaarden, onder andere wat betreft de maximale watervraag voor deze gewassen. In de praktijk zal de watervraag voor dit soort gewassen in Twente en zuid-Drenthe zeer beperkt zijn. De hoeveelheid kapitaalintensieve gewassen in dit deel van het land is namelijk beduidend kleiner is (??) dan die in Noord-Nederland'. Tekst redigeren: onbegrijpelijk, zie ??. * 'Zeer kwetsbaar gebouw als bedoeld in Bijlage VI, onderdeel E van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zoals dat luidde op de datum van inwerkingtreding van deze verordening'. De enige definitie die met een hoofdletter begint.	De typfouten in artikel 4.4, in de toelichting op de instructieregels in Paragraaf 4.8.4 Instructieregels voor grondwaterbeschermingszones en in de toelichting op de verdringingsreeks zijn gecorrigeerd in de definitieve Omgevingsverordening.	Ja

2025-023654/2	* Onzorgvuldige aankondiging (28juni2025): Omgevingsverordening niet genoemd. (https://archiefo5.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20250630222702/http://www.overijssel.nl/loket/terinzageleggingen/) * Onzorgvuldige aankondiging: Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel april 2025 niet genoemd. (https://repository.officiële-overheidspublicaties.nl/Datacollecties/2025/dc-2025-6751/1/bijlage/dc-2025-6751.pdf)	We hebben gekozen voor een compacte tekst voor de aankondiging op de website van de terinzagelegging van de nieuwe Omgevingsvisie. De link in deze aankondiging nodigt de lezer uit om door te klikken voor meer informatie over de stukken die in ontwerp te inzage zijn gelegd. Uit de teksten die vervolgens verschijnen blijkt duidelijk dat de nieuwe Omgevingsvisie aanleiding is om ook de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken aan te passen. Op deze wijze wordt de informatie gestructureerd ontsloten. En wordt voorkomen dat lezers door een zeer complete maar complexe aankondigingstekst worden afgeschrikt om kennis te nemen van de stukken die ter inzage zijn gelegd. De aanpassingen van de Omgevingsverordening zijn gepubliceerd in het Provinciaal Blad (prb-2025-8603). Daarin staat: "De Omgevingsverordening en de bijbehorende Catalogus Gebiedskenmerken zorgen voor de juridische doorwerking." Deze formele kennisgeving maakt volstrekt duidelijk dat in deze actualisatieronde zowel de Omgevingsverordening als de Catalogus Gebiedskenmerken worden aangepast.	Nee
2025-023654/3	Deze zienswijze omvat de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken april 2025 (afbeelding p.2 zienswijze). * Doorhalingen&toevoegingen: Een groot aantal doorhalingen worden vervolgens weer toegevoegd zonder enig zichtbaar verschil, voorbeeld: (afbeelding p.2 zienswijze) * Doorhalingen&toevoegingen: Doorhalingen verwijst schijnbaar uiteindelijk naar de zelfde PDF, maar moet, per PDF, via datum controle vastgesteld worden. (afbeelding p3 zienswijze) * Dergelijke doorhalingen&toevoegingen zorgen voor veel overbodig zoekwerk.	Uit de zienswijze blijkt dat de indiener veel moeite heeft gedaan om gestructureerd zijn zienswijzen te geven op de aanpassingen van de Omgevingsverordening en de Catalogus Gebiedskenmerken. * De techniek van doorhalingen en toevoegingen wordt gebruikt om ervoor te zorgen dat de uiteindelijke tekst van de Omgevingsverordening, zoals die door Provinciale Staten wordt vastgesteld, op een correcte wijze kan worden gepubliceerd in de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De aanpassingen houden onder meer in dat er tekst verplaatst wordt. Dat krijgt in dit systeem vorm door de tekst op de ene plek door te halen en op een andere plek als nieuwe tekst weer te geven. * In deze actualisatieronde wordt geen nieuwe Omgevingsverordening vastgesteld, maar worden aanpassingen doorgevoerd in de Omgevingsverordening die sinds 1 januari 2024 geldt en nadien gewijzigd is. Met de techniek van doorhalingen en markeringen van nieuwe teksten wordt duidelijk gemaakt welke aanpassingen met deze actualisatieronde worden doorgevoerd en op welke onderdelen van de Omgevingsverordening in deze procedure zienswijzen kunnen worden ingediend. Het ontwerp van de actualisatie is digitaal gepubliceerd op het Digitaal Stelsel Omgevingswet. * We kunnen ons voorstellen dat het systeem van doorhalingen en toevoegingen de tekst lastiger leesbaar maakt. Het maakt wel exact duidelijk welke teksten geschrapt worden en wat nieuw is, waarbij er zicht blijft op de context van de aanpassingen in de tekst. Dat is belangrijk, zowel voor de procedurestap waarbij zienswijzen kunnen worden ingediend op de aanpassingen als voor de besluitvorming door Provinciale Staten.	Nee
2025-023654/4	Bijlage I Begripsbepalingen NEN 3650 NEN 3650 'Eisen voor buisleidingsystemen', uitgave januari 2020 NEN 3655 NEN 3655 'Veiligheidsbeheersysteem (VBS) voor buisleidingsystemen voor het transport van gevaarlijke stoffen – Functionele eisen', uitgave januari 2020 Voorgenoemde NEN normen zijn normen "achter een betaalmuur" en daarom niet toelaatbaar voor een verordening (die bindend is voor burgers).	De begripsbepalingen die verwijzen naar NEN-normen horen bij een onderdeel van de Omgevingsverordening dat in deze actualisatieronde niet worden aangepast. Deze zienswijze laten we daarom buiten behandeling.	Nee
2025-023654/5	* De noodzaak voor voedselvoorziening is in de omgevingsverordening niet beschouwd. * De noodzaak voor energiebesparing is in de omgevingsverordening niet beschouwd.	De noodzaak van voedselvoorziening en de noodzaak van energiebesparing worden inderdaad in de Omgevingsverordening niet beschouwd. De Omgevingsverordening is daarvoor ook niet het aangewezen instrument. De Omgevingsverordening bevat de provinciale regels voor de fysieke leefomgeving, die vervolgens kort worden toegelicht in de bijbehorende toelichting. De achterliggende beleidsinhoudelijke doelen komen uitgebreider aan de orde in de Omgevingsvisie en de provinciale programma's. Voedselzekerheid is een van de argumenten om nieuwe instructieregels op te nemen voor ontwikkelingsperspectieven in landbouwgebieden.	Nee

2025-023654/6	De Catalogus Gebiedskenmerken De provincie heeft vanuit de Omgevingswet een verbindende en regisserende taak. De wijze waarop die rol nu wordt vastgelegd in de Omgevingsverordening maakt dat het uitgangspunt van de Omgevingswet dat “de taken voor de fysieke leefomgeving die de overheid moet behartigen in de eerste plaats bij de gemeenten liggen” wordt niet gerespecteerd (Zie ook: Gezamenlijke zienswijze op de Provinciale Omgevingsvisie vanuit de gemeenten Borne, Dinkelland, Haaksbergen, Hellendoorn, Hof van Twente, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden ; Twente, 1 juli 2025). * Het aantal bindende voorschriften aangaande de Catalogus Gebiedskenmerken is ten onrechte sterk vergroot. * De provincie treedt daarbij buiten haar toebedeelde rol en/of bevoegdheid.	* De nieuwe Omgevingsvisie is aanleiding om de Catalogus Gebiedskenmerken integraal te herzien. De Catalogus Gebiedskenmerken maakt sinds 2009 onderdeel uit van de sturing op ruimtelijke kwaliteit en is daarna in actualisatieronden op een beperkt aantal punten aangevuld. In de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken wordt aansluiting gezocht op de 4 Leidende Principes van de nieuwe Omgevingsvisie. Ook worden de verschillende landschapstypes –in aansluiting op de nieuwe Omgevingsvisie- gebiedsgericht benadert. Dit maakt het mogelijk om bij de sturing op de landschappelijke inpassing beter rekening te houden met de regionale verschillen binnen landschapstypes. Dit leidt er inderdaad toe dat er in de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken meer landschapstypes worden onderscheiden waarvoor aanwijzingen worden gedaan voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. * Op grond van de Omgevingswet is de provincie bevoegd om met instructieregels de doorwerking van provinciale belangen in gemeentelijke omgevingsplannen juridisch te borgen. De sturing op ruimtelijke kwaliteit is van provinciaal belang omdat daarmee de kenmerkende landschapskwaliteiten in Overijssel behouden en versterkt worden. Het systeem van sturen op ruimtelijke kwaliteit binnen het Overijsselse afwegingsmodel verandert door de aanpassingen in de Catalogus Gebiedskenmerken niet wezenlijk. De Catalogus Gebiedskenmerken behoudt zijn rol voor de beantwoording van de vraag hoe nieuwe ontwikkelingen landschappelijk het beste kunnen worden ingepast.	Nee
2025-023654/7	Indiener kopieert de volgende artikelen uit de ontwerp-Omgevingsverordening, waarin het gaat over de Catalogus Gebiedskenmerken, als inleiding op zijn zienswijze: 4.9; 4.10; 4.12; 4.14; 4.122 gevolgd door: Catalogus Gebiedskenmerken is ge-oormerkt als bijlage van de Omgevingsverordening en daardoor bindend.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening. In de afdeling 4.3 (ruimtelijke kwaliteit) is vastgelegd dat gemeenten in hun omgevingsplan rekening moeten houden met de uitspraken die in de Catalogus Gebiedskenmerken worden gedaan over landschappelijke inpassing. Daarmee is de toepassing van de Catalogus Gebiedskenmerken dus bindend voor gemeenten.	Nee
2025-023654/8	Indiener kopieert teksten uit de paragrafen YYY, RRRR, DDD waarin het gaat over de Catalogus Gebiedskenmerken en verwijst naar de bijlage van de nieuwe ontwerp-Catalogus Gebiedskenmerken. Vervolgens zijn zienswijze: * Zonder motivatie, zonder uitleg, zonder verklaring van de verschillen, wordt hier een nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken onder de Omgevingsverordening geschoven, welke bindend is voor Burgers, Bedrijven, Gemeentes en overige instellingen . * De nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken is niet expliciet ter inzage gelegd.	* Bij de vaststelling van het ontwerp van de nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken hebben Gedeputeerde Staten het volgende overwogen: in de Catalogus Gebiedskenmerken vinden aanpassingen plaats om die beter te laten aansluiten op de wijzigingen in de Omgevingsvisie. De inhoud van de Catalogus is grotendeels gelijk gebleven. Gewijzigd is de Stedelijke laag om deze beter te laten aansluiten bij de vernieuwing van ons beleid en meer recht te doen aan onze kwaliteitsambities. Ook de laag van de beleving is aangepast om deze meer gebiedsgericht te maken. Hierin heeft cultureel erfgoed ook een goede plek gekregen. * De nieuwe Catalogus Gebiedskenmerken maakt als bijlage onderdeel uit van de Omgevingsverordening en is als zodanig ter inzage gelegd. In mededeling van de terinzagelegging van het ontwerp van de nieuwe Omgevingsvisie en de andere stukken is vermeld dat er ook aanpassingen worden gedaan in de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee
2025-023654/9	De Catalogus Gebiedskenmerken Overijssel 2025 functioneert niet slechts als beschrijvend document, maar heeft juridisch normerende werking op gebiedsniveau vanwege de verstrengeling met de Omgevingsverordening. Daarmee kwalificeren de normerende en richtinggevende uitspraken uit de Catalogus Gebiedskenmerken — individueel of in samenhang — als CBAS. Een rechterlijke toetsing is noodzakelijk om vast te stellen: • of deze uitspraken zelfstandig appellabel zijn, • of burgers via exceptieve toetsing toegang moeten krijgen tot rechtsbescherming, • en of de provincie bevoegd is om deze gedetailleerde uitspraken bindend te maken.	De Catalogus Gebiedskenmerken maakt onderdeel uit van de sturing op ruimtelijke kwaliteit zoals die juridisch geborgd worden door de instructieregels in afdeling 4.3 van de Omgevingsverordening. De Catalogus Gebiedskenmerken geeft aanwijzingen voor de landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen. De Catalogus heeft inderdaad juridisch normerende werking door wat hierover is geregeld in de Omgevingsverordening. Daarmee kwalificeren de uitspraken nog niet als concretiserende besluiten van algemene strekking (CBAS). De uitspraken concretiseren de doorwerking van het provinciale beleid voor de Rode Draad ruimtelijke kwaliteit. De aanwijzingen zijn echter bedoeld voor een onbeperkt aantal gevallen op uiteenlopende locaties en zijn daarmee geschikt voor herhaalde toepassing. Daardoor kwalificeren de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken als algemeen verbindende voorschriften. Dit betekent dat er geen zelfstandig beroep tegen de Catalogus Gebiedskenmerken openstaat bij de rechter. Burgers kunnen wel langs de weg van exceptieve toetsing een rechterlijke uitspraak vragen over de juridisch bindende doorwerking van de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken.	Nee

2025-023654/10	Indiener geeft in een tabel de kwaliteitsambities aan van de Catalogus Gebiedskenmerken, zoals die waren in 2023 en in het ontwerp van 2025 (p. 7 van zienswijze). Vervolgens zijn zienswijzen: * Binnen 2 jaar zijn de kwaliteitsambities grotendeels herschreven (beleidsconsistentie ontbreekt). * Een verklaring van de wijziging van de kwaliteitsambities is niet gegeven, noch verklaard.	* De Catalogus Gebiedskenmerken maakt sinds 2009 onderdeel uit van de provinciale sturing op ruimtelijke kwaliteit. Nadien is de Catalogus Gebiedskenmerken in het kader van jaarlijkse actualisatierondes op een aantal punten aangevuld. Voor de invoering van de Omgevingswet was de provincie verplicht om een nieuwe Omgevingsverordening vast te stellen die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Deze nieuwe Omgevingsverordening is een beleidsarme omzetting van de daarvoor geldende Omgevingsverordening. Op dat moment was er geen aanleiding om de Catalogus Gebiedskenmerken te herzien. De integrale herziening van het provinciale omgevingsbeleid die met de nieuwe Omgevingsvisie wordt doorgevoerd, is aanleiding geweest om ook de sturing via de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken over landschappelijke inpassing van nieuwe ontwikkelingen opnieuw tegen het licht te houden. Het systeem van sturing op ruimtelijke kwaliteit via uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken wordt met de voorliggende aanpassingen niet veranderd. * De ruimtelijke kwaliteitsambities zijn inhoudelijk niet gewijzigd. Ze worden alleen anders geschikt om recht te doen aan de vier Leidende Principes die de basis zijn voor het omgevingsbeleid zoals dat in de nieuwe Omgevingsvisie wordt vastgelegd. Zo worden de kwaliteitsambities 'Bodem als basis met een robuust en beleefbaar watersysteem' en 'Natuur als ruggengraat' eerder genoemd.	Nee
2025-023654/14	* "landbouwgronden in beekdalen" de verwijzing naar informatieobjecten ontbreekt. * "laaggelegen gebieden" de verwijzing naar informatieobjecten ontbreekt.	Voor 'landbouwgronden in beekdalen' en 'laaggelegen gebieden' gelden in het beheergebied Vechtstromen afwijkende omgevingswaarden voor wateroverlast. Het bijbehorende informatieobject is te vinden in bijlage 2 onder de titel 'landbouwgebieden in beekdalen in beheergebied Vechtstromen'.	Nee
2025-023654/15	Het begrip 'stedelijke centra' wordt op diverse plaatsen nog wel gebruikt, in tegenstelling tot de toelichting.	We zijn inderdaad niet consequent geweest in het vervangen van de term 'stedelijke centra' door de zinsnede 'de kernen Almelo, Borne, Deventer, Enschede, Hengelo, Kampen, Oldenzaal en Zwolle'. We hebben dit alsnog aangepast in artikel 4.18 (detailhandel) en artikel 4.92 (oogmerk mobiliteit) en in de toelichting op artikel 4.18 en paragraaf 4.10.1 (mobiliteit).	Ja
2025-023654/19	Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) ontbreekt als bijlage van de omgevingsverordening.	Het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) is een zelfstandig beleidsdocument dat is vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Het PPE maakt geen onderdeel uit van de Omgevingsverordening en is daarom niet als bijlage toegevoegd. Het beleidsdocument is gepubliceerd in het Provinciaal Blad en daardoor kenbaar voor een ieder. Ook is het PPE als provinciaal programma gepubliceerd in het Omgevingsloket van het Digitaal Stelsel Omgevingswet.	Nee
2025-023654/20	* "De bestuurlijke afspraken met het Rijk" ontbreken. * De bron van "de bestuurlijke afspraken met het Rijk" ontbreekt.	De bestuurlijke afspraken met het Rijk over windenergie staan in een zelfstandig document en worden niet vastgesteld door Provinciale Staten. De bestuurlijke afspraken met het Rijk over windenergie maken geen onderdeel uit van de Omgevingsverordening en daarom niet als bijlage opgenomen in de Omgevingsverordening. De bestuurlijke afspraken over windenergie zijn te vinden op de website van de rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).	Nee
2025-023654/21	Onjuiste titel van XVI-V-6C (Hoogtebeperkingen in verband met vliegveiligheid laserstraalvrij gebied - Obstakelvrije zone)	In de titel van bijlage XVI-V-6c 'Hoogtebeperkingen in verband met vliegveiligheid – Obstakelvrije zone' staat inderdaad ten onrechte 'laserstraalvrij gebied'. Dat deel van de titel is geschrapt.	Ja
2025-023654/23	* Link naar informatieobject 'effectgebied incidenten met brand' werkt niet. * Link naar informatieobject 'effectgebied incidenten met explosie' werkt niet.	We hebben de links gecheckt. De beide links werken bij ons wel.	Nee
2025-023654/24	Wat is het nut van het informatieobject 'bakens in de tijd'? Het omvat de gehele provincie?	Het informatieobject 'bakens in de tijd' is nodig om ervoor te zorgen dat degene die door een klik op de kaart zoekt naar de provinciale regels die op die locatie van toepassing zijn, ook te zien krijgt dat mogelijk de uitspraken in de Catalogus Gebiedskenmerken bij het landschapstype 'bakens in de tijd' van toepassing zijn.	Nee
2025-023654/26	De naamgeving van de Omgevingsverordening in paragraaf 0.1.3 van de toelichting is onjuist.	In de toelichting op de Omgevingsverordening staat in paragraaf 0.1.3 dat in de Omgevingsverordening Overijssel 2024 algemene regels staan. De jaaraanduiding 2024 is inderdaad niet meer correct. De Omgevingsverordening zoals die is vastgesteld met het oog op de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024, is daarna aangepast en aangevuld. We spreken daarom tegenwoordig over de Omgevingsverordening Overijssel, dus zonder jaaraanduiding. De aanduiding in paragraaf 0.1.3 wordt daarop aangepast.	Ja
2025-023654/27	Deze verordening bevat meerdere bepalingen met een CBAS kenmerk, zie artikel 4.108c en is daarom wel appellabel.	De regels in de Omgevingsverordening kwalificeren niet als Concretiserend besluit van algemene strekking, omdat niet wordt voldaan aan de criteria die daarvoor gelden. Tegen de regels in de Omgevingsverordening staat dus geen beroep open.	Nee
2025-023654/29	"Omgevingsverordening zijn geen coördinatieregels opgenomen". Zeer vreemd om een artikel op te nemen waarin verklaard wordt welk artikel niet in de Omgevingsverordening is opgenomen.	De uitspraak dat in de Omgevingsverordening geen coördinatieregels zijn opgenomen, wordt gedaan in de toelichting op de Omgevingsverordening (paragraaf 0.9). Deze uitspraak is niet in de vorm van een artikel opgenomen in de Omgevingsverordening zelf.	Nee

2025-023654/33	Definitie van kernwinkelgebieden ontbreekt.	In bijlage I (begripsbepalingen) van de Omgevingsverordening is de volgende definitie opgenomen voor kernwinkelgebied: Het gedeelte van binnensteden en dorpscentra waar detailhandelsvestigingen geconcentreerd zijn.	Nee
2025-023654/34	De omschrijving van bijlage XVI-V-5 is consistent maken.	Bijlage XVI-V-5 van het Luchthavenbesluit hoort bij artikel 7.12 lid 3 van de Omgevingsverordening. In dit artikel wordt duidelijk gemaakt dat dit de bijlage Veiligheidsgebieden is.	Nee
2025-023654/35	* Review omgevingsverordening teksten voor publicatie. * Controleer omgevingsverordening links voor publicatie.	De fouten die ontdekt zijn in de toelichting op de Omgevingsverordening zijn kennelijke verschrijvingen, die we helaas gemist hebben bij het nalezen van de ontwerp teksten. We hebben de fouten hersteld. We hebben de links gecheckt en die werken wel.	Ja
2025-023654/36	* Werk aan herstel van de relatie tussen burger en overheid door begrijpelijk te schrijven. * Schrijf niet voor de "upper few" maar voor de bewoners van Overijssel. * Stop met bewoners van Overijssel te gebruiken als onbetaalde review krachten.	We doen ons best om de teksten in de Omgevingsverordening begrijpelijk te schrijven. We wijzen er wel op dat dit niet eenvoudig is omdat de Omgevingsverordening een juridisch document is en complexe zaken regelt.	Nee
2025-023654/38	De titel van de documenteigenschappen, komt niet overeen met de titel van het document (Catalogus Gebiedskenmerken – ontwerp 22 april 2025).	We hebben de titel van de Catalogus Gebiedskenmerken bij de vaststelling aangepast.	Ja
2025-023654/39	Indiener geeft aantal typfouten en andere tekstuele punten door: * In de toelichting op artikel 4.4 (principe van concentratie van stedelijke functies) staat: 'De verordening maakt het mogelijk om niet alleen voor de lokale behoefte te bouwen. Data kan het geval zijn als de samenwerkende gemeenten de afspraak gemaakt hebben dat een gemeente in (een deel van) de (boven)regionale behoefte of de behoefte van een buurgemeente voorziet'. "Data" onbegrijpelijk. * Het nulsituatie-bodemonderzoek voor milieubelastende activiteiten komt ook ni (??) in terug onder de Omgevingswet. Zinsnede en redenering onbegrijpelijk. * In de toelichting op de verdringingsreeks staat: 'Deze reservering mag iedere waterbeheerder inzetten onder een aantal voorwaarden, onder andere wat betreft de maximale watervraag voor deze gewassen. In de praktijk zal de watervraag voor dit soort gewassen in Twente en zuid-Drenthe zeer beperkt zijn. De hoeveelheid kapitaalintensieve gewassen in dit deel van het land is namelijk beduidend kleiner is (??) dan die in Noord-Nederland'. Tekst redigeren: onbegrijpelijk, zie ??. * 'Zeer kwetsbaar gebouw als bedoeld in Bijlage VI, onderdeel E van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zoals dat luidde op de datum van inwerkingtreding van deze verordening'. De enige definitie die met een hoofdletter begint.	De typfouten in artikel 4.4, in de toelichting op de instructieregels in Paragraaf 4.8.4 Instructieregels voor grondwaterbeschermingszones en in de toelichting op de verdringingsreeks zijn gecorrigeerd in de definitieve Omgevingsverordening.	Ja